

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cronologia vieții literare românești – Perioada postbelică/ acad. Eugen Simion - coordonator - București: Editura Muzeul Literaturii Române, 20157

Editura Muzeul Literaturii Române
este recunoscută C.N.C.S.,
având categoria B.
Cod CNCS PN - II - ACRED - ED - 2012 – 0374

Tehnoredactor: Luminița Login
Coperta: Mircea Dumitrescu

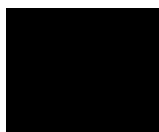
Eugen SIMION (coordonator general)

Lucian CHIȘU (coordonator redacțional)

Simona ANTOFI, Iulia BARNA, Ana-Maria BĂNICĂ, Răduț BÂLBĂIE,
Oana CENAC, Lucian CHIȘU, Alunița COFAN, Carmina COJOCARU,
Simona GALAȚCHI, Nicoleta IFRIM, Andrei MILCA,
Viorel MORTU, George NEAGOE, Marija NENADIĆ, Ana Maria PĂUNESCU

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

București, 2017

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică reprezintă concretizarea unui proiect mai larg de cercetare a fenomenelor culturale din epoca totalitarismului comunist, inițiat de academicianul Eugen Simion în cadrul *Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”*.

Cronologia continuă cu publicarea volumelor corespunzătoare anilor 1965, 1966 și 1967. Membrii colectivului de cercetare sunt în mare parte alții, dar metodologia rămâne aceeași. Așa cum s-a arătat în *Prefața* și *Notele* asupra ediției elaborate la apariția, în succesiune, a primelor 10 volume, ea constă în prezentarea *sine ira et studio*, cu minime comentarii, a textelor selectate și însoțite, în aproape toate situațiile, de citate reprezentative. Acestea au fost culese din toate genurile publicistice, trăgându-și substanța din editoriale, reportaje, cronici literare, interviuri, anchete și dezbateri (mese rotunde), campanii de presă, polemici, relatări despre conferințe și documente literare (inedite), nefiind ocolite nici informațiile cuprinse în cuvântări politice și comunicate oficiale, directive de partid (decrete și hotărâri), ori simple știri culturale. În covârșitoarea lor majoritate, consemnările vizează în mod direct literatura, altele reflectă elemente contextuale cu valoare fie doar favorizantă, fie decisivă pentru domeniul politico-ideologic și cel literar. În funcție de importanța lor intrinsecă, de prestigiul și autoritatea semnatarului, textele selectate fac obiectul unor simple semnalări, ori al unor prezentări detaliate, amplificate prin citare. În situații speciale, *Cronologia* devine *Cronică* a evenimentelor relatate.

Așadar, particularitatea esențială a acestei cercetări constă în inventarierea și prezentarea – ar fi de dorit exhaustivă – a publicațiilor în care se reflectă, prin acțiuni și tendințe cu efect direct sau indirect, viața literară românească de-a lungul celor aproape cinci decenii de ideologizare comunistă. Volumele care se tipăresc acum reflectă o „etapă” culturală distinctă în raport cu intervalul 1944-1964, probabil cel mai sumbru deceniu al vieții literare românești. Continuă, pe de o parte, controlul politic exercitat asupra creației literare, iar pe de alta apar unele tendințe de liberalizare în domeniul esteticului, mai evidente în discursul tinerei generații. Scopul prim rămâne acela de a cartografia evenimentele, mentalitățile și opțiunile manifestate în epocă și nu de a oferi un discurs justițiar sau moralizator, pentru că acestea au (re)modelat relieful și, implicit, peisajul literar.

Efortul principal pentru investigarea acestei perioade a fost depus de un colectiv de cercetători ai Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, al Academiei Române, cărora li s-au alăturat, în calitate asociați, universitari și cercetători de la Facultatea de Litere a Universității „Dunărea de Jos” din Galați, de la Academia de Studii Economice și Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu, de la Muzeul Brăilei „Carol I”. Detalii vor fi date la momentul potrivit. Eterogenitatea echipei a constituit o provocare sub multiple aspecte, începând cu adoptarea aceluiași regim de lucru – ritm alert, tenace și fără sincopă – continuând cu stabilirea unui numitor comun în privința selecției și modalităților de prezentare redacțională și nu în cele din urmă cu uniformizarea stilistică, atât cât este necesară într-o atare situație. În curs de soluționare se află chestiunea proporționalității, fiindcă dimensiunea spațiilor alocate prezentărilor (uneori diferită) reflectă în același timp și diferențele de percepție, analiză și sinteză, care ar trebui să fie, totuși, minime în cazul travaliului în echipă. Cum este știut, toate acestea necesită perioade de acomodare.

Cercetarea fondurilor de presă (reviste literare, culturale, săptămânale și cotidiene de mare tiraj, suplimente și formate tip „almanah”) a fost efectuată în mai multe biblioteci: Biblioteca Academiei, Biblioteca Centrală Universitară, Bibliotecile centrelor universitare implicate în Proiect.

Ca urmare a experienței deja acumulate, după apariția celor zece volume anterioare, îngrijite de regretatul Andrei Grigor, precum și după seria de treisprezece tomuri din *Cronologia vieții literare românești. Perioada Postcomunistă* (1990-2000), coordonată redacțional de Bianca Burța-Cernat, propunem unele optimizări în formula de prezentare nutrind speranța că ele vor facilita vizualizarea și parcurgerea mai lejeră a sutelor de pagini înțesate de informații, titluri și nume. Întrucât sunt lesne de observat de către cititor, le amintim doar pe acelea care ar necesita unele, eventuale, precizări.

Deoarece fiecare tom reflectă „viața literară” a unui an calendaristic, publicațiile au fost înregistrate conform criteriului cronologic, în ordine alfabetică, după inițiala titlului: cotidiene, reviste săptămânale, celelalte formate tipografice cu apariție „fixă” (bilunară sau de trei ori pe lună), sub data calendaristică a apariției lor.

Publicațiile cu apariție lunară au fost poziționate tot în ordine alfabetică, dar formând un capitol separat, în dreptul fiecăreia dintre cele douăsprezece luni calendaristice ale anului astronomic.

La prima lor „intrare”/semnalare din volum publicațiile conțin o casetă în care sunt înregistrate, referințe privind afilierea instituțională, seria și anul de apariție, numărul curent și, în paranteză, cifra numerelor însumate, periodicitatea (cotidian, săptămânal, bilunar etc), formatul tipografic, numărul de

pagini (unde acesta este constant) și componența Colegiilor sau Colectivelor redacționale, așa cum acestea apar în organul de presă respectiv.

Întrucât regulile ortografice în uz, din anii 1965-1967, aveau la bază alte prevederi normative, nu drastic diferite de cele contemporane, am optat pentru un principiu alfabetic unitar punând în acord textele anilor respectivi cu DOOM 2 (2005), din considerentul că, prin redarea în cel mai recent standard ortografic, acuratețea ideilor din aceste conținuturi textuale nu ar avea de suferit. Am luat decizia cu gândul că toate normele sunt, la urma urmei, convenții sociale, deci asumându-ne eventualele reproșuri din partea celor poziționați de o parte și de cealaltă a disputei ortografice actuale.

Pe lângă inerentele greșeli de tipar (corectură), în presa acelor ani s-au strecurat și unele inexactități în redarea (integrală ori abreviată) a editurilor, precum și, uneori, indecizii cu privire la numele de autori, care apar cu/sau fără diacritice, ori în variante insolite, aleatorii. Au fost păstrate întocmai, fără a se interveni corectiv. Uniformizarea acestora a fost, totuși, realizată în cadrul Indicelui de la finalul fiecărui volum.

Intervențiile cercetătorilor, făcute în scopul de a se da mai multă stabilitate factorilor de coerență ai textului sunt marcate între paranteze drepte.

La începutul fiecărui volum din *Cronologie* vor fi consemnate contribuțiile efective ale cercetătorilor implicați în Proiect.

Astfel, pentru anul 1965 au fost au fost procesate materialele/ textele existente într-un număr de 27 de publicații, după cum urmează: prof. univ. dr. Simona Antofi, Universitatea „Dunărea de Jos” Galați: „România liberă”; conf. univ. dr. Iulia Barna, Universitatea „Dunărea de Jos” Galați: „Tribuna”; drd. Ana-Maria Bănică, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, Academia Română: „Tânărul Leninist”, Indice 1965; prof. univ. dr. Răduț Bălbaie, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu: „Presa noastră” și „Viața militară”; conf. univ. dr. Oana Cenac, Universitatea „Dunărea de Jos” Galați: „Ateneu”; dr. Lucian Chișu, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” - Academia Română: „Albina” și „Scânteia”; lect. univ. dr. Alunița Cofan, Academia de Studii Economice, București: „Orizont”; dr. Carina Cojocaru, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” - Academia Română: „Luceafărul”, „Steaua”, „Familia”; dr. Simona Galațchi, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” - Academia Română: „Gazeta literară” nr. 1-26; prof. univ. dr. Nicoleta Ifrim, Universitatea „Dunărea de Jos” Galați: „Lupta de clasă”, „Scânteia tineretului”; dr. Andrei Milca, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” - Academia Română: „Săptămâna Culturală a Capitalei”, „Viața studentască”, „Urzica”; dr. Viorel Mortu, Muzeul Brăilei „Carol I” : „Contemporanul”, „Secolul 20”; dr. George Neagoe: Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” - Academia Română: „Gazeta literară” nr.-ele

27-52, „Viața românească”; dr. Marija Nenadić, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”- Academia Română: „Cinema”, „Teatrul”, „Novi život” („Viața nouă”), „Glasul Patriei”, „Ramuri”, „Gazeta literară” nr-ele. 27, și 52, „Tribuna” nr-ele 42-52, „Lupta de clasă” nr. 9, „Secolul 20” nr. 10, „Steaua” nr. 1, „Viața studențească” nr-ele 2, 8, 14, „Luceafărul, nr-ele 20, 24, 25; drd. Ana-Maria Păunescu: „Flacăra”.

Sinteza materialelor, revizuirea lor și coordonarea lucrării au fost realizate de semnatarul acestei Note.

Lucian CHIȘU

IANUARIE

1 ianuarie

• [„Contemporanul”, nr. 1 (951); Organ politic, social, cultural editat de Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă; Format tipografic A1, (8 pagini); săptămânal, ziua de apariție: vineri; Colegiul redacțional: Aurel Baranga, Marcel Breazu, G. Călinescu, Roger Câmpeanu (secretar general de redacție), C. N. Constantinescu (redactor șef adjunct), Ion Drăgan (redactor șef adjunct), Ioan Grigorescu (redactor șef), Horia Hulubei, G. Ivașcu (director), Ion Mihăileanu (redactor șef adjunct), Szelmér Ferenc, Cicerone Theodorescu, Zeno Vancea] Primul număr conține aprecieri cu privire la *Anul literar 1964* prin intervențiile lui Paul Georgescu (*Proza*) și Nicolae Manolescu (*Poezia*). □ Paul Georgescu: „Un eveniment care merită a fi menționat este apariția unor lucrări sintetice dedicate acestor decenii de proză (Ov. S. Crohmălniceanu, D. Micu și N. Manolescu). Desigur, caracterul lor oarecum informativ, enumerativ și de trecere în revistă, conferă un aspect general, neanalitic și presupune erori în calculul valorilor, inerente oricăror perspective sintetice. (...) Există și romancieri care au rămas într-un stadiu de mult depășit de colegii lor și care se încapățânează să exprime lumea de azi cu mijloacele defuncte ale secolului trecut... Ei clamează utilitatea tematică a plicticoaselor lor romane... Dar și în acest domeniu valorile au evoluat! tema nu e un decor, nu e descriere naturalistă a procesului de producție, nu e reducere simplistă a psihologiei la câteva trăsături generale ale clasei, nu e ilustrare infantilă a unor existențe prin destinul istoric al unor clase... Ceea ce interesează e conținutul social real care se exprimă prin mentalitate, comportări, interacțiune între general și individual, modificările în conștiințe pricinuite de revoluția socialistă în toate planurile existenței”. Nominalizările făcute de Paul Georgescu se referă la Zaharia Stancu (*Pădurea nebună*), Mihai Beniuc (*Disparația uni om de rând*), Marin Preda (*Risipitorii*), Eugen Barbu (*Facerea lumii*), Remus Luca (*Scrisoare de dragoste*), Ion Brad (*Descoperirea familiei*), Ion Lăncrăjan (*Cordovanii*). Criticul este de părere și că” mult mai activi au fost tinerii în domeniul nuvelei și al schiței: D. R. Popescu, Fănuș Neagu, Al. I. Ghilia, N. Țic, T. Mazilu. ■ Scriind despre poezia anului 1965, N. Manolescu declară că anul care a trecut stă „sub semnul poeziei. Dar, deosebirea e numărul mare de debutanți. Efervescența poetică, de mai mult timp constatată, se simte acum de la noile nume, ca și via emulație”. Sunt amintiți Adrian Păunescu (*Zile de mare emoție*), Ana Blandiana (*Persoana întâi plural*), Ioan Alexandru (*Cum să*

vă spun), Marin Sorescu (*Singur printre poeți*). După ce în amintește pe M.R. Paraschivescu și Tudor Arghezi, pentru prezența lor notabilă în peisajul liric, N. Manolescu adaugă: „Sunt și alte volume frumoase. Nichita Stănescu în **O viziune a sentimentelor**, Cezar Baltag în *Vis planetar*, Ilie Constantin în *Desprinderea de la țărniță*”. În vederile criticului se află și Șt. Aug. Doinaș, Victor Eftimiu, Horvath Imre, Otilia Cazimir, G. Lesnea, Magda Isanos, Eugen Jebeleanu și Ion Vinea cu **Ora fântânilor**. ■ Pe manșeta aceleiași pagini sunt consemnate *Primele cărți literare ale anului 1965*, constând majoritar din editări ale clasicilor (Eminescu, Sadoveanu, Agârbiceanu, Arghezi), dar și a volumelor scrise de Ion Pas, *Carte despre drumuri lungi*, Ștefan Luca (*Moștenirea*), Petre Sălcudeanu (săptămâna neîncheiată), N. Țic (*Orașul cu o mie de blesteme*), sau Vladimir Streinu cu studiul *Tragedia lui Hamlet*. □ În cadrul rubricii *Vitrina*, care conține mici recenzii semnate de tineri critici și de studenți filologi, atrag atenția textele lui Nicolae Buliga, la *Seri albastre* de Costache Anton, Rodica Vărdaru, care comentează *Romanul latino american*, autor A.M. Asturias, și Florin Mihăilescu cu observații despre nuvelele scriitorului chinez Mao-Dan. ■ Două poezii blagiene inedite – *Umblam pe câmp fără popas* și *Lângă un fluture* – sunt reproduse de publicația al cărei director îngrijise volumul ultim, postum, al lui Lucian Blaga, *Poezii*, 1962.

• **[„Gazeta literară”, Anul XII, nr. 1 (564); Organ al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română, format tipografic A 1; săptămânal; ziua de apariție: vineri; Comitetul de redacție: Tiberiu Utan (redactor-șef), Teodor Balș, Ov. S. Crohmălniceanu, Ștefan Gheorghiu (redactori șefi-adjuncți), Haralamb Zincă (secretar general de redacție), S. Damian, Eugen Simion, redactori]** Pe frontispiciul primei pagini se poate vedea: „Urăm cititorilor și colaboratorilor noștri un an de noi succese în construirea socialismului”. Îndemnurile sunt însoțite de fragmente ale intervențiilor susținute în cadrul lucrărilor *Sesiunii Marii Adunări Naționale* de Ilie Murgulescu (președintele Academiei) și Constantin Daicoviciu (academician, reputat istoric) în calitate a acestora de membri ai înaltului for. Ilie Murgulescu vorbește pe larg despre importanța cercetării științifice: „La această minunată operă de construire a unei vieți noi în Republica Populară Română își aduc contribuția lor entuziastă și oamenii de știință și cultură din țara noastră. (...) Pentru întreținerea și dezvoltarea mișcării științifice din țara noastră statul cheltuiește anual sume importante. Din fondurile alocate în 1965 pentru finanțarea acțiunilor social-culturale circa un miliard revine cercetării științifice.” □ Constantin Daicoviciu subliniază „marile realizări ale regimului democrat-popular în drumul spre construirea socialismului și comunismului în țara noastră” și aduce în discuție importanța învățământului de toate gradele, pentru a se arăta în final mulțumit de aceeași alocare bugetară: „Iată de ce, tovarăși, văzând chibzuitorul proiect de buget al statului pe 1965 și constatând în el

grija sporită ce se dăruiește învățământului, culturii și științei, mă declar pe deplin satisfăcut și-l votez cu toată dragostea și cu tot entuziasmul.” □ În consonanță cu mesajele de mai sus, Tudor Arghezi (*Colinde*), Victor Tulbure, Victor Eftimiu și Nichita Stănescu, semnează, în versuri sau prozastic, texte marcate de mândrie și avânt patriotic, nutrind sentimentul de încredere în viitorul țării. ■ Revista publică o anchetă cu privire la cărțile anului 1964, în cadrul căreia răspund cronicarii literari de la mai multe reviste: Ov. S. Crohmălniceanu și Eugen Simion („Gazeta literară”), Nicolae Manolescu, de la „Contemporanul”, Al. Oprea („Luceafărul”), Victor Felea („Tribuna”), Nicolae Ciobanu („Scribul bănațean”), Ion Oarcăsu („Steaua”). Opinia generală este că anul 1964 a fost un an al poeziei și al criticii literare. ■ Despre topul anului 1964, Eugen Simion afirmă, pe capitole: „Au apărut și în proză (...) cărți ce trebuie menționate pentru caracterul lor analitic (*Facerea lumii* de Eugen Barbu, *Vara oltenilor* de D.R. Popescu, *Descoperirea familiei* de Ion Brad, *Cantonul părăsit* de Fănuș Neagu – o re-editare îmbogățită etc. (...)) În poezie... numărul volumelor despre care se va mai vorbi și de aici înainte e însă mult mai mare, iar câteva apariții sunt, realmente, surprinzătoare: *Cadențe* (Tudor Arghezi), *Cu faruri aprinse* (Mihai Beniuc), *Cartea mareelor* (un debut tardiv, Ștefan Aug. Doinaș), *O viziune a sentimentelor* (Nichita Stănescu), *Vis planetar* (Cezar Baltag), *Cariatida* (Ion Gheorghe), *Cum să vă spun!* (Ion Alexandru), *Singur printre poeți* (Marin Sorescu). În critica literară *Cronicile optimistului* de G. Călinescu (operă originală de moralist, modern), *Lucian Blaga* de Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română la începutul secolului XX*, de D. Micu, *Literatura română premodernă* de Al. Piru și *Titanul și geniul în poezia lui Eminescu* de Matei Călinescu”. Criticul își arată încrederea în scriitorii debutanți sau foarte tineri pe care îi numește: Ion Alexandru, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Adrian Păunescu. ■ Nicolae Manolescu nominalizează printre aparițiile cele mai valoroase *Cadențe* de Tudor Arghezi, *Cu faruri aprinse* de M. Beniuc, *O viziune a sentimentelor* de Nichita Stănescu, *Vis planetar* de Cezar Baltag, *Desprinderea de țarm* de Ilie Constantin, pe care le consideră remarcabile. Alte aprecieri: „Un volum despre care critica a scris cu oarecare zgârcenie, dar care mi se pare foarte bun e *Cartea mareelor* de Șt. Aug. Doinaș. Fenomenul cel mai îmbucurător e însă nivelul strălucit al debutanților. Exceptând câteva inevitabile apariții incolore-inodore, sunt anul acesta cel puțin 5 nume noi, de care se leagă mari speranțe: Ion Alexandru, Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Gabriela Melinescu, Ana Blandiana. Nu cred că pe spațiul unui singur an se poate vorbi de tendințe, sensuri. Dacă îndrăznesc să observ ceva e doar poziția favorizată a poeziei aflată într-un adevărat proces exploziv, față de relativa inerție care caracterizează o bună parte din proză.”. □ Ținând seamă de cerințele (politice ale) momentului Nicolae Ciobanu consideră că „în proza și poezia acestui an se constată evoluția unor tendințe extrem de interesante – concludente pentru

maturitatea literaturii române de azi. În poezie este de subliniat, cum spuneam, acuitatea problematică a lirismului, la care se adaugă neapărat o puțin obișnuită efervescentă creatoare în planul expresiei. «Concurența» pe care poezia noastră de azi o face sub toate raporturile celeia dintre cele două războaie (cu care de fapt polemizează subtil), atrage în chip deosebit atenția. Produce, totuși, o anumită insatisfacție faptul că unii poeți, mai tineri sau mai vârstnici, nu cultivă cu destulă pasiune lirica cetățenească, agitatorică, în sensul înalt al cuvântului. În proză, calea de a investiga dinăuntru actualitatea, din perspectiva unor generalizări etico-filozofice semnificative, după cum și a valorificării unor modalități artistice mai elevate, moderne, este continuată și în anul 1964”. □ Într-o casetă din aceeași pagină sunt anunțate cele mai importante apariții din Planul pe anul în curs, de la Editurile pentru literatură (EPL), pentru literatură universală (ELU) și tineretului (Ed. Tin.). □ „Gazeta literară” prezintă doi tineri prozatori: Vasile Băran (cu scurte texte de proză: *Concertul, Xilofonul, Băiatul, Drumul, Nașul, Izvorul și Vioara*) și Iulian Neacșu (*Be cinci și Simina*). □ Câteva pagini sunt rezervate umorului, situație specifică aparițiilor lor de la sfârșit și început de an din presa timpului. *Fragmente dintr-o carte de amintiri*, nesemnate și mai mult sau mai puțin imaginate, sunt grupate sub titlul *La ce visează...* Nichita Stănescu, Horia Bratu, Constantin Chiriță, Mihai Novicov, Nicolae Velea, Șerban Nedelcu, Ion Istrati, scriitorii pentru copii. □ În același context ludic, Teodor Mazilu satirizează psihologia feminină în proza *Cele două analize*. Adrian Păunescu scrie o parodie care poartă numele celui parodiat: **Sorescu**, iar lui Miha Dragomir îi sunt publicate postum variante de traducere parodică a poemului *Corbul* de Edgar Allan Poe, „a la maniere” de A. E. Baconsky, Geo Dumitrescu, Dan Deșliu, Cicerone Theodorescu, Nicolae Tăutu. □ Barbu T. Arghezi versifică, după modelul și în numele tatălui, în poema *Chiciuri*. □ Amuzament și destindere produc Tudor Mușatescu, prezent cu fragmentul *Dură și tainele nopții*, din volumul memorialistic în pregătire, și Alexandru Giugaru (actor, artist al poporului) care este semnatul episodului *În rolul Ion Creangă din piesa „Eminescu”*, constând tot din memorii. Un alt actor de seamă, Ștefan Ciubotărașu (artist al poporului și cunoscut sonetist), publică poezia *Despre sonet*, cu săgeți la adresa liricii moderne contemporane. □ Câteva epigrame primite de la cititori (pe numele lor C. George și G. Corbu): îl au în vizor pe G. Călinescu (*Cronica optimistului, Viața lui Mihai Eminescu*). Tudor Măinescu și Gabriel Teodorescu contribuie cu epigrame, iar Constantin Olariu cu un *Dialog între Redactorul IX și doi maeștri*, subintitulat *poezie în două ipostaze*. □ Anunțat, încă de pe prima pagină, că va susține număr de număr o rubrica sportivă, Fănuș Neagu o inaugurează cu următoarele fraze introductive: „După împrejurări, adică după felul cum evolua eroii gazonului, idolii de o zi sau de o viață ai tribunelor, ne vom alinia și noi în rândul celor care aprind torțe... Acum despre mine. Eu am un obicei nesuferit (calificativul aparține celor din familia

mea și mai ales federației de fotbal): iau calea stadionului în fiecare duminică și îmi place să vorbesc despre ce văd în lăzile astea de ciment, fier și strigăte. Dumneavoastră discutați și alcătuiți formații în tramvai și luni dimineață la serviciu – eu o să vă întărit la vorbă în ziua de la mijlocul săptămânii. Și pentru că știu dintr-o îndelungată experiență că un cronicar sportiv (întrebați-i în privința asta și pe Dan Deșliu, Eugen Barbu, Ion Chirilă, Cristian Mantu etc.) primește, în zilele de vârf, cam în jur de 30 de telefoane (...) anunț pe această cale că în ziua când «Gazeta literară» mi-a propus să susțin rubrica de față, mi-am desființat postul telefonic». Presărat cu umor și literatură, acest gen de gazetărie va face istorie. ■ Poetul Victor Tornyopol consacră un articol lui Constantin Brâncuși și prezintă cartierul parizian în care a locuit *Vrăjitorul din Montparnasse*: „Michel Ragon, un tânăr critic de artă francez, care l-a vizitat pe Brâncuși cu puțin înainte de moarte, povestește că a întâlnit un om ducând o viață retrasă, refuzând orice publicitate și orice vizită inoportună. Era un bătrân cu barbă albă, cu un frumos obraz de păstor, cu vocea slabă ca un murmur. După ce a scos husele de pe sculpturi, a pus în mișcare un motorăș fără zgomot și câteva pedestale au început să se învârtescă lin. «Pietrele trăiesc!, exclamă Ragon. Am acum dovada. O ‘femeie’ culcată a lui Maillol e culcată pe veci. Cine și-ar putea imagina că nudul său enorm intitulat *La Rivière* s-ar putea deodată trezi! Arta sculptorului nu este de a imita formele naturii, ci de a da viață pietrei și metalului. Brâncuși a reușit acest tur de forță de vrăjitor.» Brâncuși era așezat pe o bancă de lemn țărănească, afară s-a întunecat și fața bătrânului sculptor abia se mai vedea. Însă pasărea de aur strălucea. Peștele se învârtea mereu într-un acvariu imperceptibil. Cocoșii strigau cucurigu încordându-și creștele ca niște dinți de fierăstrău... Și neîncetat, planând în văzduh, pasărea de aur cu ciocul însetat de spațiu, peștii se roteau, se roteau fără sfârșit în această liniște de pădure pietrificată!”. Articolul este însoțit de imagini ale sculpturilor despre care se relatează. ■ În numărul începutului de an apare lista completă a colaboratorilor revistei, inclusiv de peste hotare, ai „Gazetei literare” în 1964.

• [„Glasul Patriei”, An X, nr. 1 (327); Organ al Comitetului Român pentru Repatriere; Unica publicație pe frontispiciul căreia nu stă scris: *Proletari din toate țările, uniți-vă!*, ci: „Te slăvim Românie, pământ părintesc”; format A2; apare de trei ori pe lună; nu se precizează componența redacției; * printre colaboratorii publicației se numără foști deținuți politici; O parte dintre textele cu subiect cultural și literar este preluată, fără a se preciza acest lucru, din presa culturală] □ Ilie Crețulescu, președintele Comitetului Român pentru Repatriere semnează urarea *De noul an*: „În aceste zile din preajma noului an, nu se poate ca noi, cei de la vetrele strămoșești, să nu ne gândim la frații noștri care, printre străini, vor începe încă un an departe de cei dragi lor. Comitetul Român pentru Repatriere, prin mine, dorește tuturor celor cu inima curată și cu dragoste de țară, aflați dincolo de

hotarele ei, numai gânduri bune, pentru înălțarea cât mai sus a Patriei noastre dragi.” □ Sub titlul *Un important eveniment în viața politică a țării*, se arată că: „În ziua de 24 decembrie a avut loc la Palatul R. P. Române ședința de constituire a Consiliul Național al Frontului Democrației Populare în legătură cu apropiatele alegeri pentru Marea Adunare Națională și sfaturile populare. În Biroul Consiliului Național al F.D.P., care, între ședințele Consiliului, va coordona acțiunile ce vor fi organizate în campania electorală, au fost aleși: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnăraș, Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Leonte Răutu, Ștefan Voitec, Isac Martin, Suzana Gâdea, Constantin Mateescu, Petre Enache, Anton Breitenhofer, Ladislau Baniay, Demostene Botez, Grigore Geamănu.” □ Cu articolul *Înainte, pe această cale* este prezent G. Călinescu. Același text călinescian, de adeziune la înnoirile din țară și din literatură, va apărea în „Contemporanul” (nr. 8) și „Ramuri” (nr. 1): „Înainte aveam o cultură fie neîmpărtășită maselor, fie desprinsă de ele, literatură adesea aeriană, cultivând tăcerea asupra tumultelor vieții. Acum construcția economică și culturală sunt simultane, cultura se străduiește după puterile ei să stimuleze construcția economică. Tot ce este tehnic tinde a fi și poetic, idealul e luat din sfera posibilului. Un sentiment de înnoire străbate marea literatură, pe care cei fără înțelegere din afara lumii noastre îl înscriu la conformism, nepricepând că nu e posibilă cântarea ruinelor într-o țară în care toți ridică turnuri. Poetul acestor vremuri trebuie să sta cu picioarele și pe șes și pe munte, adică în prezent și viitor, fiind combatant la câmp și universal în zonă alpestră, sensibil la toate vibrațiile, într-un cuvânt, umanist. Adevăratul poet știe să scoată din ceea ce a trăit el, ceea ce e al tuturor și, mai ales, să dea experiențelor lui sfera largă a vieții semenilor săi, știe a trăi în numele contemporanilor și, prin el, al omului universal. Visele adevăraților poeți spun totdeauna direcția în care merge omenirea. Cred că asupra tuturor chestiunilor profesionale primează o calitate pe care trebuie s-o dezvolte orice scriitor – și anume: a fi de folos poporului. S-a născut și se ivește mereu sub ochii noștri o lume nouă. (...) Mă privesc în oglindă în acest ajun de An Nou 1965, ale cărui realizări vor întrece tot ce s-a făcut în 1964: părul îmi e mai alb, fața puțin istovită de pătimiri trupești, dar ochiul e tânăr, încrezător și optimist.” □ În plan cultural, „Glasul Patriei” cultivă propagandistic valorile trecutului și pe cele prezente pe mai toate paginile consacrate fenomenului literar. C. N. Constantiniu (*Răspândirea culturii*) arată: „Regimul de azi nu numai că a păstrat și valorificat cu grijă, pasiune și pricepere creația populară, dar a potențat-o și stimulat-o creând inepuizabile posibilități pentru o largă și cuprinzătoare manifestare a ei. (...) Dacă Gh. Șincai ar veni din nou printre noi, cu sacul lui plin de cărți, cu care cutreiera satele Transilvaniei, și-ar umple inima de mândrie și s-ar pleca cu venerație în fața unor realități de necontestat.” □ Vladimir Streinu face un profil *Ion Creangă* în universalitate: „Gloria mondială a operei lui Creangă e îndeosebi semnificativă. Scriitor de o

etnicitate ca și particulară față de ceea ce se înțelege cam grăbit prin «literatură universală», el a fost primit de cititorii europeni și asiatici cu o căldură care altădată se socotea imposibilă. Adevărul a fost altul și chiar contrar. Scriitor român, putându-se adăuga, spre a i se vedea mai precis conformația, scriitor moldovean sau chiar «humuleștean». Creangă se citește azi pretutindeni în lume, cu cea mai spontană participare. Cultivând un localism crezut absolut, el a ajuns să se înscrie totuși în registrul valorilor universale. Din acest punct de vedere, povestitorul român realizează tipul de creator opus celor ce speră o glorie largă prin adoptarea unei limbi de circulație planetară.” □ La scriitorii români apreciați peste hotare se referă Ilie Purcaru în *Arta noastră de-a lungul continentelor*: „Literatura română a depășit de mult vehiculul limbii ei consacrate, impunându-și în multe alte țări ale lumii valoare, numeroase opere clasice și contemporane din România fiind traduse în toate limbile de mare circulație. Cele cinci continente îl cunosc astăzi pe Sadoveanu, marele clasic al literaturii române, prin cele peste 120 de titluri traduse din opera lui. Îi urmează Caragiale, transpus în peste 50 de limbi, după care, consumând impresionante tiraje, se impun romanele lui Liviu Rebreanu, George Călinescu, Zaharia Stancu, Camil Petrescu, proza poetică a lui Geo Bogza etc. (...) Literatura românească crește din solul robust al artei populare, cu o zveltețe și o perenitate care-i asigură faima. (...) Dar mărturiile despre arta patriei noastre – ca și datele despre marșul ei triumfal peste meridiane și paralele – sunt prea bogate, prea numeroase ca să putem compune un mozaic oricât de sumar. Am consemnat, în cele de mai sus, doar câteva ecouri, măsurând adâncimea unei proiecții...” □ Versuri semnează: Eugen Frunză poezia *Fapte măiestre*, pe prima pagină și Maria Păltiniși (*Din depărtare...*)

2 ianuarie

• [„*Luceafărul*”, an IX, nr. 1 (160); Organ al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română, format tipografic A1; 8 pagini; publicație cu apariție bilunară până la nr. 21(8 octombrie), când devine săptămânal; zi de apariție: vineri; Comitetul de redacție este alcătuit din Eugen Barbu (redactor-șef), I. D. Bălan (redactor șef-adjunct), Marin Bucur, Gica Iuteș, Ion Lăncrănjan, Corneliu Leu (secretari generali de redacție)] În articolul *Părerii critice*, Eugen Simion se referă la cele mai recente proze publicate de Ștefan Bănuțescu: „Nuvela *Satul de lut* de Ștefan Bănuțescu e făcută tot pe ideea de a sugera haosul social din trecut, întretăierea de destine, spasmurile unei umanități pestrice, smulsă de război din legăturile ei firești de existență. Remarcabil e aici, ca și în alte nuvele, modul de a observa și defini, cu o expresie sobră, o atmosferă socială nedeslușită, în care se împletesc sensurile tragice și comice ale existenței. Proiecția faptelor în fantastic e mai evidentă în *Dropia* («Gazeta literară», 2 iulie 1964), unde dialogurile stranii, eliptice, suprapunerile de planuri, tipologia, obiceiurile desprinse dintr-o

mitologie autohtonă (valahă) împing faptele spre mister. Bănulescu sugerează, la un mod epic surprinzător, cum diverse forme de înstrăinare ale individului asociază tradiții milenare. Povestirea pare, iarăși, dezvăluirea unei «dureri înăbușite»; apropierea de drama personajului sadovenian e însă numai aparentă. Miron conducând pe un străin la Dropia, relatează cronica satului, dintr-un unghi de vedere subiectiv și fantastic.” Este sesizat faptul că „stilul e aparent greoi, tulbure, și se poate spune despre el ceea ce G. Călinescu a spus despre stilul lui Rebreanu. Singura rezervă ce se poate face despre aceste excelente nuvele privește tendința întrezărită îndeosebi în *Mistreții erau blânzi* de a obnubila uneori simbolurile într-o viziunea prea violent telurică”. □ În poezie sunt remarcate debuturile lui Ion Alexandru și Ana Blandiana. □ *Despre premii și premianți* scrie Eugen Barbu fixându-l în prim-plan pe Constantin Georgescu „un prozator în plină afirmare”, la care evidențiază „originalitatea pregnantă, slujită de observarea vieții țăranului, oralitatea dialogului țăranesc, umorul de calitate. Toate aceste calități sugerează prozatorului imperativul intim al autodepășirii. Premiul acordat constituie, de aceea, o confirmare a vigurosului său talent, dar și un îndemn!”. ■ Prezențele tot mai dese ale lui Adrian Păunescu în presa culturală îi prilejuiesc lui Nicolae Manolescu comentariul: „Dar nu se poate vorbi de Adrian Păunescu fără a-l lega de, să zic, fenomenul căruia îi aparține: înflorirea unei poezii a adolescenței în literatura noastră contemporană. Nu mai este, dacă nu mă înșel, un al doilea moment asemănător în nici o perioadă din evoluția poeziei românești. O poezie a descoperirii lumii, a bucuriilor, a entuziasmelor întâlnim, fără discuție, și altădată. Dar un fenomen al adolescenței, nu. Lucrul se explică prin sentimentul general al poezilor că trăiesc într-o societate care le îngăduie maxima dezvoltare a posibilităților creatoare. (...). Ce izbește la el e, da, ca și la alții, descoperirea lumii, dar o descoperire zgomotoasă, gâlgâietoare de vitalitate. Poetul e un Gargantua care trăiește totul cu mare intensitate”.

3 ianuarie

• [„Scânteia tineretului”, an XXI; seria a II-a, nr. 4861 Organ central al Uniunii Tineretului Muncitor, Format tipografic A1; cotidian, nu se precizează componența redacției] Ion Bănuță, director al *Editurii pentru literatură*, prezintă succint viitoarele apariții, precizând că „planul editurii... este expresia atenției sporite pe care o acordăm promovării literaturii contemporane din patria noastră”. Printre nominalizări se află „romanul *Bietul Ioanide* de G. Călinescu, într-o nouă ediție revizuită, *Ploaia*, noul roman al lui Zaharia Stancu din ciclul *Descult*, romanul în două volume *Lunaticii* de Ion Vinea, (...) edițiile revăzute ale romanelor *Risipitorii* de Marin Preda și *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu... noul roman semnat de Titus Popovici, *Puterea*, *Muntele* (volumul al II-lea) de Radu Theodoru, *O singură iubire* de Ion Vlasiu, *A înțelege sau nu* de Radu Cosașu și alte creații inspirate din

transformările revoluționare petrecute în viața patriei noastre”; □ Genul scurt va fi prezent prin volumele *Carte despre drumuri lungi* de Ion Pas, *Hotel tristețe și alte povestiri* de Francisc Munteanu, *Iarna bărbaților* de Ștefan Bănuțescu, ca și volumele de povestiri aparținând lui Nicolae Mărgescu, Viniciu Gafița, Ion Băieșu, Ion Arieșanu, Manole Auneanu, Veress Zoltan și alții. (...) □ În ceea ce privește lirica, sunt promise volume de versuri semnate de T. Arghezi, A. E. Baconsky, Maria Banuș, Mihai Beniuc (cu o selecție reprezentativă din poemele intitulată *Dialog contemporan*), Nina Cassian și Cicerone Theodorescu. □ Colecția *Luceafărul* va găzdui nume noi ca Adrian Păunescu, Gabriela Melinescu și Vera Lungu.” □ Constantin Măciucă, director al Editurii pentru Literatură Universală, anunță apariția următoarelor titluri selectate din literatura lumii: *Țăranii* de W. Reymond, *Închisorile mele* de Silvio Pellico, *Ciudatele povestiri ale lui Liao Ciai* de Pu-Sun Lin, *Fericitul Per* al scriitorului danez Pontoppidan, ediția bibliofilă a *Fraților Karamazov* etc.

- [„Flacăra”, an XIV, nr. 1 (501); pe frontispiciu nu apare organul tutelar; format tipografic A3; 24 pagini; săptămânal, ziua de apariție: sâmbătă; nu se precizează componența redacției] Lascăr Sebastian publică materialul *Băgări de seamă prilejuite de revelion*, iar I.M. Ștefan dă tiparului povestirea *Iar a dispărut Toma!*

5 ianuarie

- [„Scânteia”, An XXXIV, nr. 6488; Organ al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român; format tipografic A1, 4 pagini, cotidian; nu se precizează componența redacției] Matei Călinescu recenzează volumul *Stampe* de Aurel Rău, conținând poezii care ilustrează noua geografie lirică: „Aurel Rău este un poet mobil, un pasionat călător pe meleagurile României, consemnând aspectele noului, întâlnite pretutindeni. (...) Ne aflăm, am putea spune, în fața unei *Românii pitorești socialiste* proiectată în sugestive tablouri lirice”.

7 ianuarie

- [„Scânteia tineretului”] N. Verdețu salută buna descriere a actelor eroice în *Zefirul*, culegere de „schite, nuvele, povestiri, însemnări și reportaje” din viața militarilor scrisă de Haralamb Zincă: „Fie că zugrăvește scene de luptă din primele linii ale frontului, momente din activitatea de zi cu zi a ostașilor, fie că e vorba de lupta de partizani sau insurecțională, eroii preferați ai autorului se comportă exemplar. (...) Exceptând stereotipiile în materie de formulă literară, noul volum al lui Haralamb Zincă, având un stil sobru, se impune ca un document epic de certă valoare.”

- [„Albina”, An 66, seria a II-a, nr. 889; organ al Așezămintelor Culturale; format tipografic A3; săptămânal, ziua de apariție: joi, nu se preci-

zează componența redacției; Totalul aparițiilor și serialitatea lor anuală este înregistrată cu cifre arabe] Pagina întâi a primei apariții pe anul în curs se deschide cu versurile lui Ion Crânguleanu, dedicate *Patriei*: „Tu rămâi, spre îndepliniri, cărare/ Către comunism, întinerind în oameni,/ Inima și visurile-n fiecare? Cum întinerești pământul când îl semeni”. □ Radu Popescu recenzează *Arpegii pe Siret* (Ed.Tin.) sub semnătura lui Paul Anghel: „Dacă cititorul completează, cu propriile sale cunoștințe, locurile pe care informația scriitorului le-a lăsat goale, atunci cartea lui Paul Anghel îi dă o melodie, o cheie (cum spune chiar el), pentru fixarea și păstrarea unei imagini mai sugestive a acestei realități noi care se numește Moldova în epoca socialismului”. □ Paginile culturale – puțin notabile – sunt completate de prozele lui Dumitru Mircea (*Bătrânul*), versuri provenite din „producția” cenaclurilor literare și reportajul *Satul se numea odată Vaideei* în care V. Taso, evocă prezentul luminos al unui trecut sumbru. □ Colaborator fervent în paginile „Albinei”, Victor Eftimiu scrie despre *Glumele lui Caragiale*, amintind, între altele, privilegiul de a-l fi întâlnit pe marele dramaturg, cândva, cu mult timp în urmă... «prin 1911»”.

• **[„Gazeta literară”, nr. 2] Cuvântarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej rostită la posturile de radio și televiziune cu prilejul Anului Nou**, ocupă cea mai mare parte din prima pagină: „(...) Marcând hotarul a două decenii de la eliberarea țării – anul de la care ne luăm acum rămas bun a dat roade bogate în îndeplinirea mărețelor obiective stabilite de partid, a înscris noi succese ale poporului nostru în toate domeniile construcției socialiste. Lucrările recentei Sesiuni a Marii Adunări Naționale au înfățișat tabloul acestor realizări. (...) Alături de celelalte țări socialiste, România s-a manifestat ca un factor activ al vieții internaționale, militând cu perseverență pentru promovarea principiilor coexistenței pașnice între țări cu orânduirii sociale diferite, pentru instaurarea unui climat de înțelegere, prietenie și colaborare între popoare. (...) Frumos și minunat este viitorul care stă în fața țării și a poporului nostru...”. □ Sub titlul *Bilanț și perspective* dramaturgul Aurel Baranga scrie despre realizările socialismului din anul precedent. Textul abundă în date statistice și în metafore, dintre care unele se vor lignifica ditirambic în decursul anilor viitori: „A devenit o luminoasă tradiție: în ultimele zile ale anului are loc sesiunea Marii Adunări Naționale, prilej de bilanț al muncii încheiate, de cercetare, la lumina unei riguroase analize științifice, a perspectivelor ce se deschid înaintea întregului popor (...) succesele înregistrate pe linia aplicării consecvente a politicii de industrializare a țării, temelie de granit ce asigură dezvoltarea tuturor ramurilor economiei naționale, cheazășie a prosperității și a unui trai mai bun pentru cei ce muncesc și produc. (...) Și cifrele își continuă simfonia lor biruitoare: în 1965 producția industrială va spori cu 13 la sută, cea chimică, atât de importantă, cu 24 la sută (...) Acest efort uriaș de autodepășire poartă un singur nume, și-l consemnez aici cu mândrie: socialism”. □ Florica

Cordescu, soția poetului Eugen Jebeleanu, membră încă din 1955 echipei de la „Gazeta literară” oferă desenul primei pagini din acest număr. □ Vede lumina tiparului poezia **Surâsule** de Tudor Arghezi, datată cu puțin timp în urmă, la 31 decembrie 1964 □ Estetica marxistă este subiect al articolului **Artă și arte – Discuții despre realism**, în care Ion Ianoși consemnează: „... Estetica marxist-leninistă este categoric opusă ambelor extreme [subiectivismul și relativismul]. Metodologic ea se întemeiază pe o permanentă și subtilă îmbinare între general și particular, pornește în analize de la justa măsură a celor două laturi”. Articolul este circumscris temei în continuă dezbatere despre realismul socialist. ■ Exegeza literară se oprește asupra cărții **Titanul și geniul în poezia lui Eminescu** de Matei Călinescu al cărei cronicar, Ov. S. Crohmălniceanu, face trimitere și la alte apariții similare: „Alături de lucrarea lui Matei Călinescu, se înscrie ampla investigație pe care a făcut-o tot acum Eugen Simion în proza eminesciană cu prilejul retipăririi acesteia. Amândouă studiile se caracterizează prin câteva calități comune, revelatoare totodată pentru un nivel superior al criticii și istoriografiei noastre actuale: pregătirea temeinică în materie, cunoașterea amănunțită a faptelor literare, subordonată însă riguros interpretării și ostilă arhivisticii plicticoase și sterile, simț treaz al valorilor estetice, dispoziție de a le face sensibile și a le înscrie în plan universal, străduință de a asimila critic în aplicarea metodologiei marxiste orice observație prețioasă din trecut, de a include, cu alte cuvinte, în domeniul cercetării stadiul ei ultim, modern, și a evita astfel penibile reîntoarceri la considerații elementare.” □ *Pe scurt despre cărți* scrie Valeriu Cristea care face recenzii următoarelor titluri: William Faulkner, *Nechemat în țărână* („Carte cu asasini prezumtivi, deshumări nocturne și enigme...”), *Cantonul părăsit* de Fănuș Neagu, și *După ultimul semestru* („romanul unei întreprinderi alimentare”) aparținând lui Pavel Aioanei. □ Aurel Martin semnează articolul teoretic **Critică și poezie** în care apreciază „că în anii puterii populare a înflorit la noi o poezie socială, agitatorică, mobilizatoare, comparabilă ca intensitate și amplitudine doar cu cea caracteristică momentului revoluționar pașoptist sau epocii marilor clasici”. □ Comentând bilanțul poetic realizat de criticii momentului, Cezar Baltag vorbește despre **Sursele lirismului**: „Dintre lucrările care și-au propus să facă panoramicul poeziei la noi, prefața lui Eugen Simion la culegerea de **Poezie română contemporană** și articolul **Poezia – expresie a demnității umane**, semnat de N. Manolescu și D. Micu, au un relief mai constituit. Între aceste două încercări de sinteză deosebirea este în primul rând de perspectivă. Eugen Simion a întreprins un studiu în care este vizibilă tendința de a oferi o privire mai de ansamblu; el distinge coordonatele esențiale ale poeziei noi prin raportare la poezia epocii interbelice. Concluziile privind *dezalienarea* poetului în socialism, procesul de *demistificare* a poeziei, conștiința *unității existenței* în determinările ei reale, proprie poetului de azi, în opoziție cu *incompletitudinea* resimțită în trecut sunt disocieri judicioase care

reuşesc să ofere o imagine exactă a poeziei contemporane. Întreprinzând incursiuni critice ample în universurile lirice ale poezilor care ilustrează cel mai bine tendinţele fundamentale ale liricii actuale, criticul conchide asupra caracterului poeziei noastre şi a direcţiilor în care evoluează.” ■ Despre volumul *Nu*, de Eugen Ionescu scrie Elena Vianu în *Preludii ionesciene*. În acest, mai degrabă studiu istorico-literar, autoarea evocă începuturile literare ale dramaturgului în revistele din anii 1930-1932 şi impunerea lui Eugen Ionescu odată debutul editorial: „Cu tot titlul dat volumului său critic *Nu*, Eugen Ionescu se dovedeşte la o atentă analiză a fi mai puţin negativist şi anarhic decât pretinde el cu o foarte tinerească ostentaţie. E drept însă că *nu*-ul lui Eugen Ionescu în loc să se constituie în revoltă socială se preschimbă în deznădejde metafizică”. Elena Vianu continuă anacolutic: „Opera literară – capodopera, căci pe aceasta o ţinteşte şi o presupune falsul sceptic care este Eugen Ionescu, este un elogiu al dezechilibrului şi al dezordinii printr-o profesiune de credinţă care-i va lumina mai bine sensul protestatar, mai ales dacă nu uităm că satanismul tânărului scriitor e rodul anilor 1932, a anilor când ropotul cizmelor hitleriste se auzea cu fiecare zi mai tare. (...) Autorul *Rinocerilor* este un adept al debarasării de preţiozităţi baroce practicate de «promotorii în literatură al exoticului şi al extraordinarului opuse cotidianului şi banalului». (...) căci, lucrul e limpede, ideile şi creaţia lui Ionescu se înşiră pe un fir neîntrerupt, continuând, dezvoltând şi ilustrând tezele lui Ionescu: M-am schimbat, rămânând eu însumi, spune Eugène Ionescu. (...) Consecvent cu sine însuşi, scrie o piesă îndreptată împotriva teoriilor vitaliste, biologice, instinctuale, acelea de care tânărul Ionescu voise să fugă departe (...) «Mi-e teamă. Am avut odată, senzaţia iminenţii morţii: a fost o debandadă în mine, o panică, un ţipăt din toate fibrele, un refuz îngrozit al fiinţei mele întregi. Nu e nimic în mine care să vrea să accepte moartea...»”. □ Trei dintre paginile „Gazetei literare” sunt concentrate în jurul unui fragment amplu din romanul *Risipitorii*, de Marin Preda, intitulat *Cei doi prieteni*. Menirea acestuia este de a promova a doua ediţie a romanului (prima apăruse în 1962). □ Versuri patriotice, cu iz muncitoresc, semnează Miron Chiropol [Kiropol], Grigore Hagiu, Lucian Rădan, cărora li se lătură Alexandru Andriţoiu cu nu mai puţin de cinci poezii: *Sonet*, *Vreau*, *În deltă*, *Acalmie*, *Clar de lună*, *Elemente*. □ Succesul de care s-a bucurat un manuscris bizantin din secolul al XI-lea deţinut de Biblioteca Academiei R.P.R. la Expoziţia internaţională de manuscrise de la Atena, face obiectul unei relatări în cadrul rubricii *Caleidoscop*. □ Sub titlul *Nuvelele italiene din Renaştere*, creaţii ale unor autori precum Sacchetti, Machiavelli, Straparola, Bandello şi Grazzini, sunt publicate la Editura pentru Literatură Universală (ELU) □ În cadrul rubricilor culturale, D. I. Suchianu se arată contrariat de afirmaţiile cronicarului de specialitate din „Contemporanul” la filmul *Casa neterminată*, cu care polemizează: „adevărata problemă a acestui film pierdut: ce ar fi fost el dacă ar fi fost izbutit. În tot

cazul nu «un film despre tinerețe, această vârstă complexă» – cum zice cronicara de la «Contemporanul». Aproape în toate filmele există amor între tineri, deci implicit întâlnim o psihologie a tinereții, a acestei vârste «complexe» (mă întreb cum poate fi o vârstă complexă?). În tot cazul, nu tinerețea, ci altceva, de asemenea foarte interesant, foarte misterios, ar fi putut fi tema acestui film dacă filmul reușea”. D. I. Suchianu îi găsește scuze pentru hibeile dialogurilor inconsistente ale scenariului: „intriga filmului permitea o asemenea plimbare în doi pe calea gândurilor. Dacă asta a vrut în fond Rendis, bine a făcut și scuzat este că n-a reușit, căci tema-i cumplit de grea. Dar «se moucher plus haut que son nez», cum ar zice Nea Pandele, este în tot cazul un semn îmbucurător”. Scenaristul filmului este Dimos Rendis, poet de origine greacă stabilit în România, fost partizan comunist în armata generalului prosovietic Markos. □ În articolul *Statui în ploaie* Dorina Rădulescu prezintă expoziția sculptorului George Apostu, artist plastic apropiat boemei literare: „Bătute de burnița mărunță a toamnei târzii, punctate ici colo de câte o frunză ruginie lipită pe umărul unui tors sau pe coapsa unui nud, sculpturile grele s-au înfundat puțin în mătase umedă de parcă s-ar afla acolo de mult, de foarte mult. În stâncă, în marmură și în lemn, dalta lui George Apostu înscrie în trăsături limpezi gândurile artistului surprinzând ceea ce e simplu și omenesc”. □ Pornind de la câteva piese de teatru semnate de Horia Lovinescu și Constantin Pastor, V. Mândra (*Între tragedie și melodramă*) înclină să creadă că dramaturgii români evită subiectele tragice, în pofida faptului că acestea sunt importante. Analizând situația în paralel cu angoasele teatrului occidental, autorul arată: „Dacă pentru captivii idealismului subiectiv secolul atomic aduce o exasperare a spaimei de neant, nouă ne provoacă o creștere sensibilă a sentimentului de responsabilitate și o întărire a credinței în forța și măreția omului. Despărțindu-ne net de acei dramaturgi apuseni fixați nevrotic în contemplarea «tragismului condiției umane» avem, în ceea ce ne privește, dreptul și datoria de a privi cu seninătate filosofică raportul dintre viață și moarte, dintre bucuria de a trăi și conștiința limitelor existenței (...). Dramaturgia noastră se bizuie însă de două decenii, înregistrând succese memorabile, pe eficiența artei ca mijloc de cunoaștere. Ea nu-și poate îngusta nici un moment orizontul, ocolind analiza lucidă a temelor tragice. Cele câteva piese care evocă momente de seamă din istoria națională n-au atins nici ele, cu una sau două excepții, treapta tragediei eroice. (...) Tragedia își procură adesea argumentația din resursele istoriei (...). Lipsa unei vibrații filosofice, respirația scurtă în planul meditației elimină fiorul tragic și instalează în locul său suspinele melodramei”. Pentru a-și susține argumentele, apelează la două exemple contrare din dramaturgia lui Horia Lovinescu: *Moartea unui artist*, exemplul pozitiv care aduce în atenție povestea sfâșietoare a unui sculptor. Factorii de bază sunt următorii: „Simplitatea prin concentrare în esențe, caracterizarea eroilor prin accentuarea «dispoziției spirituale» a fiecăruia și, prin

urmare arhitectura sobră, logica strânsă a dezbaterii au menținut consecvent intriga scenică în contextul cosmic”. În schimb piesa *Febre*, reprezintă o abordare facilă în care același autor comite eroarea de a apela la efecte melodramatice: „a introdus intempestiv în desfășurarea dramei un deces spectaculos, destinat să ridice tensiunea unui conflict minor, nimic n-a putut opri explozia sentimentalismului brut. Stingerea din viață a eroinei din *Febre*, gratuită, soliciita emoția în zonele ei casnice. Absența sensurilor superioare, părăsirea interesului pentru reprezentarea vieții în esențe, arhitectonica barocă și caracterele indecise nu mai lăsau nici o cale deschisă pentru abordarea inteligentă a marelui mister. Între tragedie și melodramă se poate calcula distanța între febra întrebărilor capitale și spasmul emoțiilor mărunte”. În continuare, V. Mândra insistă asupra importanței expresivității și a lucidității sensurilor, în detrimentul aplecării spre „tonalitatea pasională”, așa cum se petrec faptele în *Stăpânul apelor*, piesă de Constantin Pastor, pe care Vicu Mândra o consideră o pastişă a tragediei: „Când binele învinge răul într-o construcție dramatică care se dispensează de rezolvarea marilor necunoscute, melodramaticul consumă într-un mod confortabil punctele de plecare ale conflictului tragic”. ■ Rubrica *Prezențe românești* anunță publicarea unor tablete ale lui Tudor Arghezi în suplimentul literar dedicat României al revistei „Journal de Genève”. Un interviu cu Zaharia Stancu apare în „Literaturaia Gazeta”, modelul și echivalentul sovietic al „Gazetei literare”, în timp ce romanul *Răscoala*, de Liviu Rebreanu, este tradus în italiană. La Rio de Janeiro apare o antologie de balade și cântece populare românești, cuprinzând titluri precum *Miorița*, *Meșterul Manole* sau *Toma Alimoș*, în limba portugheză. ■ În cadrul rubricii sale sportive, Fănuș Neagu prezintă manuscrisul cărții scrise de Constantin Teașcă, una dintre figurile pitorești ale sportului cu balonul rotund, ca urmare a prezenței acestuia la Campionatul mondial de fotbal din Chile – 1962: „Teașcă este un reporter înăscut, dublat de un om de cultură, cu un autentic simț al culorii, al pitorescului și al amănuntului. În plus, *rara avis*, Teașcă are și umor”. (Cartea va apărea un an mai târziu, sub titlul *Fotbal la poalele Cordilierilor*).

• [„Tribuna”, an IX nr. 1, (414); *Revistă de cultură*; Nu se precizează afilierea instituțională; Format tipografic A 2, 12 pagini, săptămânal, zi de apariție: joi; Colegiul de redacție: Ilie Balea, Teofil Bușecan (redactor-șef adjunct), Al. Căprariu (secretar general de redacție), Acad. C. Daicoviciu, Romul Ladea, Ion Lungu, Ion Manițiu, Dumitru Mircea (redactor-șef), Ion Oarcăsu, Vasile Rebreanu, Mircea Zăciu] Chestiunea realismului în general și a realismului socialist în special, despre care presa organizează o adevărată campanie (interviuri, dezbateri, luări de poziții, polemici), reprezintă subiectul articolului *Mai întâi despre contemporaneitate*, scris de Ilie Balea: „În cadrul ei [al contemporaneității] și cu referire la ea se sondează limitele posibile ale realismului, se tinde în fond spre definirea unui concept mai larg,

mai cuprinzător și profund, și ca atare mai activ în înțelegerea fenomenului artistic complex, al realismului socialist; în strânsă legătură cu unele fenomene progresiste și de valoare certă din arta contemporană occidentală care nu pot fi definite unitar și care, prin faptul că înscriu o prezență artistică indubitabilă, nu numai că nu pot fi ignorate, dar se cer inventariate lucid ca valori ale schimbului activ caracteristic năzuinței spre unitate spirituală a lumii contemporane progresiste. Tocmai de aceea nu trebuie să pierdem din vedere înțelegerea exhaustivă a noțiunii de contemporaneitate cu toate laturile cu care ni se înfățișează în și ca realitate”. □ Trei recenzii consemnează următoarele apariții: *Studii de istorie literară și folclor*, editată în cadrul Secției de istorie literară și folclor a Institutului de lingvistică din Cluj, *Correspondența lui V. Alecsandri*, apărută „ca o ediție de documente literate inedite” îngrijite istorico-literar de Marta Anineanu, traducătoarea acestora din limba franceză, în care se amintește și despre ediția mai veche de *Scrisori*, îngrijită de Il. Chendi și Carcalechi. Despre monografia *Alecu Russo* de Teodor Vârgolici, apărută în anul precedent, comentatorul arată: „Propunându-și să reconstituie drumul vieții și activității scriitorului, Teodor Vârgolici a apelat în primul rând la prețioasele informații ce i le puteau oferi contemporanii scriitorului: Ion Ghica. Al. I. Odobescu, G. Sion mai ales V. Alecsandri. Pe lângă acestea, autorul a procedat, după cum ne încredințează, la «o lungă și stăruitoare muncă de cercetare a arhivelor, din veacul trecut, a colecțiilor de hrisoave și documente, a mapelor cu scrisori etc. »”. □ Sinteticul studiu *Momente ale revoluției culturale din România* (Ed. Șt., 1964) apărut sub semnătura lui George Ivașcu face obiectul „carnetului critic” realizat de Ion Oarcăsu, care își intitulează intervenția *Sinteze și criterii* □ Cronica literară din acest număr aparține lui D. Cesereanu și se referă la volumul *Părerii literare* de Paul Georgescu. Opinia cronicarului este că, realizat într-un stil *dinamic și alert*, studiul dezvăluie latura de „practician al criticii jurnalistice” și preferința pentru „judecăți asupra unor lucrări izolate: o carte sau eventual mai multe cărți aparținând unui scriitor”. Comentariile vizează textele unor scriitori ca: Mihail Sadoveanu, Marcel Breslașu, Nina Cassian, Ion Brad, Zaharia Stancu, Fănuș Neagu, D.R. Popescu, Teodor Mazilu, Mihai Beniuc. În schimb, comentariile pe marginea operelor lui Demostene Botez, Maria Bănuș, Radu Boureanu, Dan Deșliu, Veronica Porumbacu, Al. Andrițoiu, Aurel Gurghianu, Vasile Nicolescu, Aurel Rău, Lucia Demetrius, Ion Marin Sadoveanu, Radu Cosașu îi par lui Ioan Oarcăsu „descriptive, plate și superficiale”. □ Prozatorul ieșean Stelian Baboi este prezent cu trei schițe: *Iarba*, *Într-o zi fierbinte*, *Mama și fiii*. Tot aici apare și proza scurtă scrisă de Miko Ervin: *Un sfert de oră*. □ Revista prezintă pe ultima pagină un interviu cu *Tennessee Williams*, despre el însuși, realizat de teatrologii americani Lewis Funke și John Booth

„în perioada când dramaturgul făcea ultimele modificări la piesa sa *Noaptea iguanei*”.

8 ianuarie

• [„România liberă”, an XXIII, nr. 6291, Organul sfaturilor populare din Republica Populară România, format tipografic A1, cotidian; nu se precizează componența redacției] În pagina culturală se anunță că la Editura pentru literatură *A apărut volumul 19 din operele lui Mihail Sadoveanu*, constituit în urma unei selecții din publicistica scriitorului, formată din articole, conferințe, discursuri, note de lectură și de călătorie de la începutul secolului până în 1935. Totodată, se arată că volumul 20 urmează să pună în circulație tot texte de publicistică, în timp ce conținutul volumelor ulterioare va fi format din scrierile inedite ale prozatorului.

• [„Scânteia tineretului”] Vartan Arachelian găsește o serie de cusururi romanului *Pasiuni* de Constantin Chiriță, care abordează o temă „încă puțin tratată în literatura noastră nouă: realizarea omului de geniu în condiții sociale noi. (...) Deși are bogate resurse epice și o bună intuiție artistică, Constantin Chiriță neposedând încă finețea analitică indispensabilă romanului psihologic, îngrămădește deseori arbitrar situații care nu aduc clarificări noi, numeroase pagini jurnalistice, ridică adevărate schelării verbale pentru a prinde contururile aparente ale personajelor, încercând astfel să suplinească lipsa investigației psihologice. În ciuda acestor carențe – mai puțin numeroase decât în romanele anterioare – Constantin Chiriță oferă prin romanul *Pasiuni* o lectură antrenantă, utilă.”

• [„Contemporanul”, nr. 2] Problematika realismului îi captează atenția și lui Toma Pavel. În eseul *La discuția despre realism. Și ceva despre grotesc* autorul invocă această dualitate [realism; grotesc] în portretizarea personajelor din basmele lui Ion Creangă: „O ipostază interesantă a realismului grotesc întâlnim la Creangă. După cum observă la un moment dat, în monografia sa despre Ion Creangă, Zoe Dumitrescu – Bușulenga, în *Amintiri* se întrepătrund două categorii umane: „printre cei mici și activi, cu mișcări repezi și care trăiesc muncind din zori până în noapte, se învârtesc melianii, haraminii, gliganii, coblizanii, hojmălii, ca niște uriași în țara piticilor. Pentru aceștia timpul curge altfel decât pentru ceilalți, pe măsura ritmului lent și greoi a mișcărilor lor de uriași... Dimensiunile lor sunt enorme, invers proporționale cu inteligența și direct proporționale cu lenea”. Personajele de acest tip din *Amintiri* dobândesc în *Harap Alb* și puteri neobișnuite. Gerilă, Flămânzilă, Setilă, Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă, pe care autoarea monografiei îi vede ieșind parcă de sub penelul lui Hieronymus Bosch sunt, desigur, ironii ale urâtului. Dar accentul, în grotesc, nu cade la Creangă pe urât, ci pe ironie. Ironie multiplă: în primul rând ironie a autorului față de propriile-i născociri (aici monștrii nu sunt născuți din somnul rațiunii, ci din surâsul rațiunii), ironia echilibratului Harap Alb față de bizarii lui tovarăși – ironie nu lipsită de

cordialitate camaraderească (...) și ironia gliganilor între ei și, în sfârșit, ironia fiecăruia față de propria lui ciudățenie, ca față de o îmbrăcămintă de carnaval neobișnuit. (...) Grotescul este aici vesel, conține o bucurie a măștii curioase, a grimasei inteligente a supralicitării voioase”.

9 ianuarie

- **[„România liberă”]** Cu privire la discuțiile purtate în cadrul unei consfătuiri a Uniunii Scriitorilor despre literatura pentru copii și tineret, pe tema îmbogățirii tematice și a ridicării nivelului artistic al acestui gen literar, Octav Pancu-Iași arată, în *Teme majore*, că „sarcinile literaturii pentru copii” sunt trasate de Partidul Comunist Român, și că singurul scop al acestei literaturi este acela de a sintetiza „tot ce poate oferi mai nobil și mai generos o societate ca a noastră... recunoscută pentru noblețea și generozitatea atitudinii ei față de noua generație.” Scriitorul remarcă faptul că există o „școală românească a prozei pentru copii”, caracterizată de „optimism robust”, de exprimarea „cu simplitate a unor adevăruri din viața noastră nouă”, pe un „ton direct, cald și prietenos”, „fără dulcegării și didacticism.” Sunt oferite câteva exemple de autori specializați în literatura pentru copii și tineret: Gica Iuteș, Mircea Sântimbreanu, Petre Luscalov, Mioara Cremene. De asemenea, în spiritul ideologiei de partid, Octav Pancu-Iași reclamă inexistența unor cărți care să prezinte literar școlile profesionale, satul socialist – din perspectiva copiilor, organizațiile de pionieri și școala cu problemele ei specifice. □ În același cadru, Mioara Cremene enumeră poeți și poezii dedicate copiilor, cum sunt acelea datorate lui Tudor Arghezi, Otilia Cazimir, Nicolae Labiș, Marcel Breslașu, Ion Brad, Miha Dragomir ș. a.

- **[„Scânteia”]** Marin Preda încredințează oficiosului partidului câteva „fișe de reporter” în urma vizitei de documentare făcută la fabrica de încălțăminte Dâmbovița. Practică frecventă în acei ani, descinderea scriitorilor în mijlocul oamenilor muncii avea ca scop prezentarea depășirilor de plan realizate de clasa muncitoare. Articolul lui Marin Preda poartă titlul *Ceea ce nu e spectaculos*, în el vorbindu-se, pe linia fireșcului, despre realizările la export ale fabricii.

- **[„Flacăra” nr. 2]** Este prezentată monografia *Ion Creangă – viața și opera* de G. Călinescu. □ Se anunță debuturile în proză al lui Miron Radu Paraschivescu și Leonida Neamțu.

- **[„Viața studențească” An IX, nr. 1 (144); Revistă a Asociațiilor Studenților din R. P. R.; format tipografic A 3, apare bilunar (*cu modificări de periodicitate în timpul vacanțelor studențești), zi de apariție: sâmbătă; Colegiul de redacție și redacția: Jean Livescu (adjunct al ministrului învățământului), acad. Gheorghe Mihoc, Costel Buzdugan, acad. N. Petruțian, acad. N. Teodorescu, Cornel Pacoste, Emil Ghițulescu, Fred Mahler, Gh. Mitroi, Carol Roman, Ion Bucheru (Secretar General de Redacție),**

Virginia Velcescu Pană (Redactor-șef)] Poemele din acest număr poartă semnătura lui Damian Ureche – *Sentiment studențesc*; Ștefan Dimitriu – *Scrisoare pentru Saint-Exupery* și Nicolae Dan Fruntelată – *Întoarcere*. Cităm din *Sentiment studențesc* de Damian Ureche: „În sala de curs, / Studenții scriu cu dalta / Și marmura devine albastră / De la o bancă la alta. / Mâna mea se face apă / Și curge prin caiete / Cui i-o fi sete?”. ■ La rubrica *Masa rotundă a „Vieții Studențești”*, în legătură și cu alte dezbateri din presa momentului, studenți filologi bucureșteni discută despre ***Tinerii nuveliști în literatura română de azi***. Moderatorul colocviului, Nicolae Manolescu sugerează direcțiile mai importante ale dezbaterii: „Sunt câteva aspecte care nu pot fi ocolite. Trebuie să vedem, de exemplu, în ce constă originalitatea celor mai interesanți scriitori tineri în raport cu creația nuvelistică a scriitorilor maturi și – de ce nu – în raport cu lungă tradiție a nuvelei românești. Nu putem trece în niciun caz peste noutatea tematică, peste modalitățile propuse. Ar fi bine, de asemenea, să vă referiți la discuțiile pe care nuvelele unor tineri le-au suscitât în critica literară... Predilecția pentru particular a prozei moderne nu e exact aceea a realismului critic”. □ Participă: Dan Cristea (student anul IV), Ion Vasile Șerban, Alexandru Sincu, Al. Melian, Dinu Kivu, Mihai Marta și Nicolae Baltag, aceștia din urmă aderând la opiniile profesorului lor, Ov. S. Crohmălniceanu, exprimate în altă revistă, cu privire la „suceala” personajelor unora dintre tinerii prozatori, anume aceia care adâncesc prea mult observația: „În discuția care a avut loc în «Gazeta literară», tovarășul Crohmălniceanu a arătat că trebuie să facem deosebirea între personajele sucite și cele ne-tipice și pur excentrice. Investigația prozatorilor a dus la descoperirea unei lumi puțin obișnuite”. □ Intervenind în discuție, moderatorul arată: „... Clasicismul accentuează pe general, realismul critic pe individual. Dar tendința este, într-o anumită literatură modernă, izolarea individului, crearea impresiei de ruptură între particular și general. Realismul critic, preferând – spre deosebire de clasicism – particularul, presupune totuși o armonie a celor două laturi. (...) E foarte vie în momentul de față în proza noastră prezența tinerei generații care, așa cum a rezultat din discuție, se dovedește originală, atrasă de soluții diverse. (...) *Socialul* devine un mediu organic, care nu poate fi desfăcut și înlăturat din țesătura povestirii. Aceasta se explică prin faptul că tinerii autori nu mai descoperă lumina socialistă, în luptă cu vechi inerții și rezerve, ci trăiesc în ea ca în singura lume pe care au cunoscut-o... valorile ei sunt de la început și ale lor... E observată cu mai multă acuitate transformarea morală a omului în condițiile înaintării societății spre comunism... Dar literatura pornește din experiență și experiența unui om se poate epuiza. Mă bucură maturitatea cu care foarte mulți din tinerii participanți la această masă rotundă au sesizat nu doar aspectele pozitive, dar și limitele creației unor autori talentați ca: Nicolae Velea, D. R. Popescu, Ion Băieșu, Sorin Titel, Teodor Mazilu, Fănuș Neagu”.

10 ianuarie

• **[„România liberă”]** Apariția celei de a doua părți a romanului *Seri albastre*, de Costache Anton, devine prilejul reluării discuțiilor inițiate în cadrul consfățuirii Uniunii Scriitorilor despre literatura pentru copii și tineret, având ca subiect îmbogățirea tematică și ridicarea nivelului artistic al acestui gen literar (vezi „România liberă”, 9 ianuarie). Boris Buzilă, titularul rubricii de cultură de la „România liberă” consideră că volumul masiv, de peste 600 de pagini, este gândit ca o dilogie, în raport cu primul. Dar, ambele sunt variațiuni „pe tema intrării în adolescență”. În opinia cronicarului literar, romancierul se dovedește, „atent analist al stărilor de suflet adolescente”, construind eroi „candizi și frumoși, de o frumusețe aproape ireală, în care trebuie să vedem o deliberată hiperbolizare.” Raportându-l la modele livrești precum romanele lui Ionel Teodoreanu sau Alain Fournier (*Cărarea pierdută*), romancierul reușește să propună a „monografie a adolescenței”, prin intermediul mai multor personaje elaborate în baza unui „proces de diferențiere caracterologică” și a „dezvoltărilor sufletești complexe”, arată recenzentul.

• **[„Glasul Patriei”, nr. 2]** Sunt reproduse pasaje din *Cuvântarea președintelui Consiliului de Stat, Gheorghe Gheorghiu-Dej, rostită la posturile de radio și televiziune*. Scurta frază „Frumos și minunat este viitorul care stă în fața țării și a poporului nostru”, devine corolarul în jurul căruia sunt atrase magnetic toate citatele: „Privim înainte cu optimism și încredere, convinși că noul an va aduce poporului nostru noi victorii în lupta pentru înflorirea și prosperitatea patriei noastre socialiste, iar pe plan internațional noi succese ale forțelor socialismului, democrației și păcii, destindere în relațiile internaționale, colaborării pașnice dintre toate țările. Frumos și minunat este viitorul care stă în fața țării și a poporului nostru. Pentru înfăptuirea acestui viitor vă invit să ridicăm paharul și vă adresez tradiționala urare La Mulți Ani.” □ Nichifor Crainic scrie reportajul *Pe șes și pe dealuri*, despre călătoria sa din Calafat spre Craiova. □ În *Tineri poeți români contemporani*, acad. Al. Philippide scrie despre temele liricii tinere din țară și îi configurează, însă fără nominalizări, tabloul: „El apare cu atât mai expresiv în poezia tinerei generații, formată și crescută în anii noștri din trunchiul viguros al marii noastre poezii. Cercetând volumele de versuri ale câtorva din poeții care s-au dezvoltat în perioada de după Eliberare, care, așadar, și-au cultivat talentul în spiritul vremurilor noi, remarcăm, ca o trăsătură generală, entuziasmul cu care ei receptează fecunda realitate înconjurătoare și tonul lor viguros și vibrant de lumină și căldură. (...) Temele majore, construcția socialistă, încrederea în forțele prezentului, avântul către viitor, sentimentul adânc al solidarității umane se îmbină cu motivele gingașe și subtile ale vieții afective, cu toate frământările ei, culminând însă întotdeauna într-o finală și permanentă bucurie a vieții. Tabloul acestei eflorescențe lirice dă celui care îl contemplă o mare satisfacție. Continuând astfel o generoasă și nobilă tradiție, tinerii vor ști să

facă din lirica lor instrumentul pe care aceste vremuri îl merită.” □ Radu Gyr publică *Printre veacuri și milenii*: „S-au împlinit 130 de ani de când, în Principatele Române, a început culegerea mărturiilor străvechilor așezări omenești. Și a trecut exact un secol de la întemeierea de către Vodă Alexandru Ioan Cuza a primului mare muzeu din Capitala țării, muzeul național de antichități. Aparținând, în prezent, Institutului de arheologie al Academiei R.P. Române, și așezat într-o spațioasă clădire de pe una din străzile din centrul Capitalei, Muzeul național de antichități și-a sărbătorit recent centenarul. I-am revăzut, cu acest festiv prilej, largile și elegantele săli, unde, din solemnă lor încremenire sute de ani ni se destăinuie în straniul și evocatorul lor limbaj de piatră, lut și material.” □ Versurile semnate de Gh. Căliman (*Cântec de dor*) își prelungesc eco-ul în titlul publicației.

13 ianuarie

- [„**Scânteia tineretului**”] Scriind câteva *Note de lector* pe marginea *Serilor albastre*, C. Stănescu intră în dezbaterile despre literatura pentru copii și tineret în termeni mai categorici decât confratele de la „România liberă” (v. 10 ianuarie), apreciind că „media schițelor, povestirilor și romanelor despre copii nu indică în realitate și o valoare prea ridicată”, o primă obiecție ce li se poate aduce fiind marea improvizație de care „se fac vinovate multe dintre lucrările genului”. Recenzentul critică tendința lor „ilustrativistă”: „aceste scrieri imaginează situații care mai de care mai năstrușnice pentru câteva date sufletești constatate, când de fapt structura specifică a eroilor minori are o complicație particulară, dincolo de mereu amintita inventivitate infantilă, sau curiozitate enormă – reale și acestea dar numai ca efecte în spatele cărora literatura trebuie să surprindă cauze”. C. Stănescu constată că „fără studiul pertinent al fenomenelor de coerență și mai ales incoerență observabile la această categorie și, în general, fără capacitatea teoretică de analiză, cu greu se poate imagina o bună literatură despre copii, o literatură pândită mai mult decât s-ar crede de didacticism ori ilustrativism naiv”. Dincolo de latura teoretică, în planul concret, cele două volume ale *Serilor albastre* „cuprind, tematic, aspecte din activitatea unor elevi ieșeni dintr-o clasă a 7-a într-o vară și o iarnă”, iar autorul „n-a neglijat deloc laturile importante ale educației școlare, activitatea organizației de pionieri, viața în familie a eroilor săi, încercând să dea cursului romanului o extindere tematică remarcabilă. Dar în mare măsură aceasta se rezumă la o descriere calmă, fără nerv. (...) Nici o clipă n-ai însă senzația că autorul urmărește ceva anume, dincolo de simpla descriere a unui mediu, o descriere fără obiect însă, fără finalitate. (...) Vrând să evite un șablon – infantilismul – autorul construiește altul, acreditând o exagerată gravitate a comportamentului, o suspectă ușurință de analiză deductivă utilizată rigid de niște copii care sunt astfel lipsiți de candori. Natură

speculativă a multora din ei – nici ea de o valoare intelectuală reală – îi fac de necrezut, iar schematismul psihologic strică la tot pasul bunele intenții.”

14 ianuarie

- **[„Scânteia tineretului”]** Dan Răutu recenzează *Istoria Gestapoului* (autor Jacques Delarue), care „este una dintre cărțile care vor ajuta omenirea să nu uite. Ea servește luptei pentru pace și împotriva încercărilor de reînviere a fascismului.” Valoarea studiului constă în faptul că „a folosit materiale inedite interesante și a extras din diverse lucrări publicate elementele cele mai pregnante pentru ilustrarea activității aparatului de teroare nazist”;

- **[„Albina”, nr. 890]** În cadrul rubricii *Scriitori români contemporani*, Eugen Luca îl prezintă (sumar) pe Al. Andrițoiu care, „urmând tradiția militantă a poezilor, practica în primele volume o valoroasă poezie de baricadă: flutura în văzduh drapele, lansa înflăcărâte chemări, arunca dușmanilor imprecății, evoca tragedii și aprindea speranțe”. □ Generații mai vechi și mai noi sunt prezente cu versuri în acest număr. Ion Sofia Manolescu semnează poemul *Amfibie*, iar Ovidiu Genaru versifică descriptiv *Ulciorul moldovenesc*. În pagina umoristică a revistei, Cicerone Theodorescu semnează versuri de grădină lirică îmbibate de aluzii adresate vânzătorilor de... castraveți.

- **[„Gazeta literară”, nr. 3]** Pe prima pagină Tudor Arghezi publică poezia *Scrisorile*. □ În discuțiile apărute în presă pe marginea relațiilor dintre critică și poezie și sursele de inspirație în oglindirea spiritului contemporan, intervine Radu Boureanu cu textul *Meandrele poeziei*, care conține note critice la adresa celei mai tinere generații. Ele sunt însoțite de reproșul că reprezentanții acesteia nu participă la „realitățile operei concrete de construire a lumii socialiste”: „Aria tematică a poeziei noastre este mai largă decât cu ani în urmă. Dar la acest capitol sunt și unele rezerve de făcut. Nu se observă destul o asemenea largire în aria poetică a poezilor tineri.” □ Cronicarul literar al „Gazetei...” dezavuează încercarea lipsită de succes a lui Titus Mocanu de a imita stilul lui Marin Preda în romanul *Stăpânii*. Lucian Raicu atenționează, citându-l pe Virgil Ardeleanu: „În loc să dăm dovadă de clemență, ar trebui să ne gândim că la noi s-a scris excelent despre țărani și în trecut și astăzi. Reușitele de prestigiu ale literaturii noastre trebuie să ne facă să înțelegem că nu mai putem coborî sub un anumit nivel”. Criticul încheie: „Sutele de pagini parcă nesfârșite urmăresc să ne facă martorii atenți ai unei narațiuni dificile, încălcite, banală în fond, căreia ai fi dispus în definitiv să-i ierți lipsa de inedit în viziune, dacă ar vădi măcar oarecare farmec sau umor fie și elementar în felul de a zice al autorului. (...) Și tot astfel, mereu, înainte, răbdător, tenace, neobosit, ca într-un imperiu fără capăt, fără zădărnici, fără speranță”. □ Laudativ fără a fi complezent, Dumitru Micu semnează articolul *Ion Minulescu – câteva însemnări pe marginea noii ediții*: „Nici un alt poet de factură modernă n-a scris mai pe-nțelesul tuturor decât Ion Minulescu și, totuși, înțelesurile poeziei sale nu ni se relevă dintr-odată: (...) Ion Minulescu are intuiția elevațiilor

sublime, ce a inclus uneori cu necesitate, măcar în momentul inițial, o doză de ridicul, dar, lipsindu-i aripile imense ale unui Macedonski, preferă eforturilor prometeice de a se desface de sol, simularea caricată a zborului, iar în aceasta încapă și iluzia ascensiunilor și tristețea provocată de conștiința acestei iluzii. Am sentimentul de a recepta în acordurile stranii ale versului minulescian mersul albatrosului baudelairian captiv”. □ La rubrica *Pe scurt, despre cărți* sunt prezentate următoarele volume: Lucian Dumitrescu – *Dincolo de arme*, Leonida Neamțu – *Toporul de argint* și romanul de dragoste *Seri Albastre*, aparținând lui Costache Anton. □ Cititorii publicației împărtășesc alte opinii decât cele exprimate de Virgil Ardeleanu despre metodele critici literare. □ La *Poșta redacției* este publicată Adriana Bittel cu două poezii. □ Sunt prezenți cu versuri Dumitru Mureșan, George Iarin, Grigore Hagiu, Szilagy Domokos, Petru Nodiș, Miron Chiropol, Vasile Zamfir, Marcel Mihalaș. □ Al. Ivasiuc publică schița *Moment*, povestea unui cuplu de academicieni a căror relație este otrăvită de conflictele din instituția din care fac parte cei doi protagoniști. □ Fragmente din romanul *Nopți fără somn* de Alecu Ivan Ghilia, completate de un scurt interviu, se adaugă prozei din acest număr. Parafrazând spusele lui Lev Tolstoi despre femei, scriitorul vrea să fie criptic în privința influenței criticii asupra scrisului său: „despre critică voi spune adevărul numai când voi fi cu un picior în mormânt. Am să spun, am să sar în sicriu, și-am să trag capacul pe mine. Atunci mai scoate-mă dacă poți.” □ *Locul de muncă* este tema reportajului lui Traian Coșovei. Semnificațiile titlului vizează inclusiv unele detalii arhitectonice ale atelierelor nou-construite în locurile natale (Dobrogea) și București. □ Un istoric al Fabricii „Rulmentul” Bârlad, este creionat de Haralamb Zincă în *Rulmentul și isprăvile sale*. □ Comentând ultima piesă a lui Aurel Baranga, *Fii cuminte, Cristofor*, pusă în scenă la Teatrul Bulandra, Dinu Săraru remarcă: „Preferințele scriitorului s-au îndreptat de la o vreme spre comedia spumoasă și spre farsă, în care fantezia, evident prodigioasă, fără să evite implicația satirică, e mai puțin solicitată de reflecția incisivă, corozivă, caustică, aspră, dacă nu se poate spune altfel. (...) Cu această piesă, Baranga ilustrează o maturitate scriitoricească demnă de relevat. Dramaturgul stăpânește «secretele» conducerii intrigii, ale desfășurării dialogului și replicii, are un acut simț al dinamicii interioare proprii genului, știe să dea «lovitura de teatru». E păcat că despre asemenea elemente nu se vorbește întotdeauna cu severitatea ce se impune și sunt adesea privite cu un aer de superioritate aristocratică. (...) Nu lipsesc, e foarte adevărat, nici anumite efecte de replică și dialog, în care substanța dramatică se diluează și lasă loc gratuității, focului de artificii care, oricât ar fi de colorate, nu reușesc să rețină prea mult.” El conchide: „Observațiile sunt menite să rețină atenția autorului cu atât mai mult cu cât *Fii cuminte, Cristofor* luminează responsabilitatea unui dramaturg conștient de resursele sale și atent la exploatarea lor deplină”. □ D. I. Suchianu este preocupat de *Probleme ale*

scenariului cinematografic: *Ocazii pierdute*, text în care discută mai ales fractura dintre regizor și scenarist. În opinia comentatorului, ideal ar fi ca o singură persoană ar trebui să îndeplinească ambele funcții, dar se întâmplă rareori așa, iar faptul că anumitor regizori le este imposibil să „gândească scriitoricește” este în detrimentul producției. Oricât de bun ar fi scenariul, lipsa unei profunde înțelegeri din partea regizorului și a comunicării de ambele părți poate da naștere unor producții superficiale și cu structură nebuloasă. Criticul consideră că atitudinile celor din domeniu sunt motivul pentru care acest lucru se perpetuează și combaterea lui este misiunea criticii: „Ce trebuie să facem ca talentul natural al cineaștilor noștri să-și dea plinul randament? Ce trebuie să facem este foarte ușor și în același timp foarte greu. (...) Căci această piedică poartă un nume teribil. Se cheamă: trufie, îngâmfare, o tenace pretenție de atotștiință bazată pe simplul refuz de a se informa. Este sarcina criticii cinematografice de a ajuta pe cineaști să renunțe la asemenea atitudini”. □ La rubrica „Sport”, Fănuș Neagu scrie savuros despre ultima ședință a Federației de fotbal și intervențiile umoristico-literare ale antrenorului Silviu Ploieșteanu: „În ședința mai sus amintită, s-a dovedit pentru totdeauna – mulțumiri tovarășului Ploieșteanu că s-a angajat în această direcție – că spiritul lui Caragiale e nemuritor și că teatrul absurdului pe care îl practică Eugène Ionesco a fășnit dintr-un teren fertil”. □ Barutu T. Arghezi face cunoscută publicului expoziția de ceramică populară a artistei Cecilia Storck-Botez, al cărei talent îl recunoaște spunând că piesele ar trebui expuse la Muzeul Ariana din Geneva, „destinat porcelanului celebru și faianțelor vestite”. □ Șerban Cioculescu recenzează *Scrisori din moara mea*, de Alphonse Daudet, carte recent tradusă în limba română, în colecția BpT: „*Scrisorile din moara mea* nu reprezintă, desigur, opera fundamentală a lui Daudet, scriitor multilateral de mare fecunditate, însă culegerea aceasta de schițe și impresii caracterizează în cel mai înalt grad preocupările și mijloacele de expresie ale luminosului bard provençal. (...) Lumea sudului însorit, dar și altor meleaguri mai cețoase ale Franței, zâmbește printre lacrimi în paginile lui Daudet, fiindcă este vorba de o omenire sărmană și naivă, cinstită și demnă, care își primește cu resemnare, dar și cu revoltă, un destin pe care nu știe să-l stăpânească”. □ O altă recenzie se referă la romanul postum al lui Hemingway, *O sărbătoare mobilă* (*A Moveable Feast*). □ Scriitori Ilf și Petrov sunt prezenți, în traducere, cu schița *Instantanee*. □ Dragoș Vrânceanu relatează întâlnirea cu scriitorul și regizorul italian Pier Paolo Pasolini, în care discutaseră despre poezia contemporană italiană și lingvistică: „Un experimentalism real – a spus el – are totdeauna o implicație ideologică. Orice angajament liric impune o descoperire a Italiei reale, o denunțare socială, identificarea a două limbajuri. (...) Luptăm în momentul de față pretutindeni împotriva retoricei și pentru o funcție obiectivizantă a limbii. (...) Are loc o nouă stratificare lingvistică, care modifică pe cele precedente și tinde să le omologheze. În timp ce clasa noastră burgheză de mai

înainte își impunea limbajul ei, fără a se identifica cu întreaga națiune, noua tehnocrație încearcă să se identifice cu națiunea, tocmai fiindcă are aspirații la hegemonie. (...) Pasolini vede, în concluzie, remediul unei ieșiri din confuzie a poeziei tinere italiene, într-o cunoaștere rațională și științifică a realităților italiene și pe de altă parte în ceea ce el numea «un pas mai hotărât către un sporit fond de cultură și ideologie al poeziei». Ceea ce scriu poeții tineri reprezintă, deocamdată, pentru el, numai «jurnalul unei crize»». □ La rubrica *Prezențe românești*, profesorul croat Vojinil Rabadan trimite „Gazetei...” o scrisoare laudativă despre piesa *Celebrul 702*, de Al. Mirodon și succesul acesteia la teatrul din Sissak, lângă Zagreb.

• [„Tribuna”, nr. 2] În articolul *Tudor Arghezi-critic teatral*, Emil Manu insistă asupra profilului de „gazetar temut, pamfletar virulent și obiectiv, poet înnoitor de limbă și de mentalitate poetică”. Arghezi „nu scrie în interesul unui ziar cu tabiete [sic] politice și indicatoare de atac, de la aluzie până la șantaj; el scrie pentru propriile sale convingeri pe care și le formează fără să aibă un bilet oficial de intrare”. Spre a exemplifica deosebiriile dintre trecut și prezent, Emil Manu arată că „Tudor Arghezi a privit teatrul romanesc dintre cele două războaie ca pe o instituție coruptă, lăsată la discreția câtorva politicieni amatori de piese bulevardiere”. În acest sens, articolul *Maladie incurabilă* publicat în „Bilete de papagal” în anul 1937, „vorbește de «purulențele», de «osaturile descheiate», de «tumorile canceroase» ale teatrului burghez”. □ Rubrica de *Recenzii* are în centrul atenției volumul *Orașe fără arhive* semnat de Petru Vintilă, în fapt o istorie a celor mai tinere orașe din țară. Tot aici este semnalată apariția unui volum de tălmăcirii din poezia lui Antonio Machado: *Poezii și poeme* (Editura pentru Literatură Universală) realizat prin „strădania soldată cu succes a lui Aurel Rău”, care asigură și postfața volumului; Rubrica se încheie cu o sinteză asupra articolelor apărute la Editura științifică, între care *Probleme de stilistică*, tratează „un competent material de orientare”. □ D. Cesereanu își consacră cronică literară volumului *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*, de Perpessicius (Dumitru S. Panaitescu) evidențindu-i meritele și cu ajutorul unor citate preluate de la Tudor Vianu, cu menționarea marelui estetician ca sursă: „Folosul acestor lucrări se însoțește cu agrementul. Criticul scrie cu mijloacele unui poet, nu disprețuiește ornamentul stilistic. (...) Fraza lui are, din această pricină, o sinuozitate complexă și un articol de-al lui se desfășoară în volute. (...) Criticul este uneori prea indulgent și, ca urmare, contrastele aprecierilor lui sunt oarecum reduse”. □ La rubrica *Carnetul criticului*, referindu-se la Nichita Stănescu, Constantin Cubleșan reia discuțiile despre literatură și tineri, având ca problematică poezia și modul cum redau poeții universul copilăriei: „Puțini sunt aceia dintre poeții tineri (impuși atenție, mai ales în ultimul deceniu), care să nu fi revenit, în creația lor, cu o anumită influență asupra universului copilăriei. (...) este firesc, deci, ca o mare parte din producția poetică a tinerilor să-și extragă substanța din

elementele nemijlocite ale universului copilăriei, pe care le oglindesc și îl interpretează cu gravitatea unui gest de acută actualitate. Nichita Stănescu are sensul dureros al copilăriei neîmplinite, umbrită de imaginea cruntă a războiului. (...) Doar foamete și frig, bombardamente și groază – acestea sunt elementele cu care își reconstituie Nichita Stănescu copilăria pierdută «Copilărie netrăită minune/îți izbiră pământul cizmele brune, / basmele tale, și anii/ otrăviți cu sunetele stranii» – *Când soarele viu...*». □ Al Căprariu prezintă însemnările lui Ion Breazu din 1927-1928, cuprinzând opinii despre Lucian Blaga culese, cu precădere, cu ocazia întâlnirii la Paris a celor doi oameni de cultură. □ Negoită Irimie publică poeziile *Patima ciocârliei*, *Pe marginea Dunării*, *Dor de infinit*, *Răsărit de veghe* etc., iar Viorel Cacoveanu semnează proza scurtă *Pădurea*. □ Jean Grosu realizează un scurt interviu cu scriitorul slovac Ladislav Tazky.

15 ianuarie

- [**„România liberă”**] Continuă discuțiile despre literatura pentru copii în articolul *Un mijloc important de educație*, semnat de Alexandru Mitru. Văzută ca un „mijloc educativ”, pentru relevanța etică și estetică, această literatură abordează, prin tematica ei, „problemele stringente ale vieții.” În opinia lui Alexandru Mitru, modelele de scriitură utile autorilor de texte literare dedicate copiilor sunt creațiile lui Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, George Coșbuc, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi. Acest tip de literatură trebuie să ofere „modele de comportament” pentru copii, în scopul educării acestora „în spiritul moralei comuniste.”

- [**„Scânteia tineretului”**] Mihai Ungheanu consemnează câteva *Note de lector* pe marginea volumului *Cuvinte românești. O poveste a vorbelor* de Sorin Stati, o carte care „face o bună muncă de popularizare a lingvisticii într-unul din cele mai pasionate sectoare ale ei, acela al etimologiilor”.

- [**„Contemporanul”, nr. 3**] Deși acest număr este datat *15 ianuarie*, în paginile sale nu apare nicio referință specială despre viața sau opera lui Mihai Eminescu. ■ În chestiunea traducerii operei lui Panait Istrati în românește, Alexandru Talex ia atitudine printr-o scrisoarea deschisă: „Numărul din 21 noiembrie (1964) al revistei «Luceafărul» mi-a adus o veste care mi-a umplut inima de bucurie. În sfârșit, operele lui Panait Istrati – „revendicate cu atâta stăruință de francezi și uitate, vai, pe nedrept, de editurile noastre într-o vreme” – vor vedea lumina tiparului la începutul anului viitor. La această bucurie se adaugă și aceea că un scriitor contemporan din cei mai valoroși – Eugen Barbu – și-a asumat greaua sarcină a traducerii operei lui Istrati în românește. Eugen Barbu are dreptate când afirmă că traducerile făcute de unii prieteni ai lui Panait Istrati nu sunt satisfăcătoare. (...) În *Mărturisirea* publicată din revista «Luceafărul» d-sa declară că înainte de a porni la redactarea noii serii a operei istratiene a fost nevoie să porceadă la «o operație

de chirurg, dar nu a unuia sentimental!» Este vorba de... «o operație estetică la care l-am supus cu venerație pe marele maestru». În munca sa de restaurație, – „șovăind între aproximațiile din textul francez și stângăciile versiunilor românești” – Eugen Barbu își ia o libertate care, mărturisesc, m-a uluit: va traduce și acele lucrări transpuse de autor în limba română! De ce? Ne-o spune singur: „Cât privește «adaptările», «îmbunătățirile», «intervențiile definitive» ale lui Panait Istrati, cu mâna pe inimă o spun, rămân încă precare. (...) Autodidactul, autor în două limbi, stăpânite și ele, se știe, vag (vorbit de subtilitățile gramaticale) strigase de nenumărate ori că e nemulțumit de ceea ce încercaseră unii și ceea ce nu reușise el însuși într-o înfățișare, recunoscută ipocrit ca foarte bună, deși nu era!” Eugen Barbu consideră că „se cerea” scalpul nemilos în stare să taie acele fraze nefericite uitate pe alocuri, drojdia vechilor romanțări ce îngreuiau și alterau farmecul indicibil al marei cântări. (...) Am sacrificat numai tumorile lirico-dulcege din nemuritoare pagini, ferindu-l în viitor de acuzații ce s-au mai rostit”. Alexandru Talex conchide: „Nu-mi amintesc ca undeva în lume opera vreunui scriitor să fi fost supusă după moarte unei atari „chirurgii estetice” izvorâtă, zice-se din „respect pentru memoria lui”. O atare «operație», în buna limbă românească se cheamă impietate”. □ În articolul *Sfera realismului și poezia*, Nicolae Manolescu arată: „Cât despre poezia contemporană, tradițiile ei firești trebuie căutate în toată poezia anterioară, viabilă și mi se pare o absurditate să eludăm deceniile trei și patru ale secolului nostru înnodând firele, arbitrar, undeva în Vlahuță sau Iosif. Așa nu se pot decât încuraja anacronismele”. Aceste principii vor fi dezvoltate în studiul *Metamorfozele poeziei* devenit prefată la antologia *Poezia română modernă de la G. Bacovia la Emil Botta* (col. B.p.T., nr. 441,442, 1968). □ Al. Ivăsiuc semnează cronică literară la volumul *Opt povestiri* (EPL, 1963) de N. Velea. Titlul acesteia este *Timpul – personaj literar*: „Citind cele «opt povestiri» ale lui Nicolae Velea, te izbește frecvența referirilor la clipă, la trecut, la o serie de dimensiuni și calități temporale. (...) Prin plasarea timpului în prim plan. Nicolae Velea leagă literatura de o preocupare generală și ne introduce în miezul unor întrebări majore. Eroii săi se definesc, cred, cel mai bine, prin poziții față de timp, nucleul dramatic, justificarea fiecărei povestiri fiind descoperirea lui de către personaj: și anxietățile sau chiar prăbușirile sunt determinate de înțelegerea tardivă sau neînțelegerea acestei realități care li se dezvăluie (...). El revelează un timp al nostru, particular și în asta constă originalitatea sa. (...) Velea surprinde nu încercarea omului de a se desprinde dintr-o realitate copleșitoare, ci, dimpotrivă, momentul intrării în timp a unei categorii foarte largi de oameni, cu tradiții milenare de viață patriarhală. Este, poate, încercarea cea mai interesantă ce se face la voi”. □ Cercetând colecția ziarului craiovean „Clopotul” (1883 – 1885), Emil Manu descoperă, printre foiletoanele critice, unul care atestă faptul că „N. Filimon ar fi scris în

întregime și urmarea cunoscutului său roman. Textul se intitulează *A scris Filimon și „Ciocoi noi”?*

• **[„Urzica” An XVII, nr. 1, Revistă de satiră și umor; format tipografic A 4, 16 pagini; apare bilunar, nu se precizează componența redacției]** Desene și caricaturi însoțesc textele satirice ale fiecărui număr. Întrucât nu vor face obiectul unor menționări în viitor, îi amintim pe caricaturisti cel mai des întâlniți în paginile revistei. Despre cei mai mulți dintre aceștia s-ar putea spune că au cunoscut consacarea prin „Urzica”: Adrian Andronic, Matty, Nell Cobar, A. Poch, Neagu Rădulescu, Eugen Taru, Alexandru Clenciu și Gopo. Din sumar: *O amintire pariziană* de Victor Eftimiu, scriitor care susține o rubrică permanentă de *Amintiri / Jurnal*; Rubrica fixă *Din Dicționarul limbii române* de Tudor Mușatescu, I. Peltz cu schița *Unde dai și unde...*; Sașa Pană, *O scrisoare*, desenată de Ion Minulescu.

16 ianuarie

• **[„Flacăra”, nr. 3]** În rubrica săptămânală dedicată cărții, se anunță publicarea unei traduceri a *Cântecului Nibelungilor*, aparținând lui Virgil Tempeanu, precum și alte traduceri, cum ar fi apariția aceleia din opera lui Rafael Alberti – autori Veronica Porumbescu și Geo Dumitrescu.

• **[„Luceafărul”, nr. 2]** Scriind *Despre roman și problemele sale*, D. R. Popescu identifică trei aspecte litigioase asupra cărora își spune punctul de vedere: romanul rural, literatura absurdă și tendințele pasagere. Pentru început, prozatorul dezbate situația romanului „țărănesc” aflată în impas pe plan național și mondial: „Îmi mențin întrebarea: romanul «țărănesc» e mort, va muri? O să mi se spună probabil că Steinbeck, Faulkner, Caldwell etc, au dat exemple strălucite. Perfect. Ei au restructurat romanul țărănesc, modernizându-l. Dar nu trebuie să uităm că ei au apărut cam de mulțisor. Și fără să se demonetizeze, rămân. Însă noi nu trebuie să ne asumăm descoperirile care le aparțin. Noi trebuie să le cunoaștem și să ținem seama de ele, dar să avem bunul simț să nu ne împăunăm cu descoperirea Americii. La ora actuală, dacă ar exista o Olimpiadă a romanului (la Tokio, chiar), oare acestea ar duce la cele mai interesante rezultate (chiar în materie de roman țărănesc?) Nu s-ar putea spune că acestea au fost recorduri (excelente) ale altor olimpiade? Mă întreb. (...) Eu nu sunt convins că am sută la sută dreptate, dar nu cred că exagerez prea mult spunând că formulele actuale ale romanului sunt și ele vechi. De altfel, acesta nu e neapărat un punct de vedere strict personal – totul e vechi, chiar și o părere personală – fiindcă după cum se știe, fiecare nou curent, literar își caută și își găsește părinții săi”. □ În chestiunea absurdului, D.R. Popescu avansează idei cu un caracter foarte personal: „Partizanii teatrului zis absurd sau al absurdului și-l revendică, printre alții, și pe Shakespeare. Și la argumentele aduse nu poți să nu le dai dreptate. (Deși am nota că Shakespeare poate fi – după cum și este – părintele tuturor formulelor).

Dar fiindcă veni vorba de absurd, am să dau un exemplu, rămânând în domeniul prozei. Plecând de la o idee a lui G. Călinescu, mă întreb *Punguța cu doi bani* nu e o proză absurdă, despre înavuțire, spirit chiaburesc, spirit de proprietate etc? Nu e împins acest spirit până la pulverizarea însăși a familiei, a nucleului social, generatorul acestui spirit? Baba nu împarte rezultatele obținute în ouă de găina ei, cu moșul. El, separat în toate de babă, rămâne cu cocoșul. Dar absurdul de-aici nu e violent, este integrat ideii centrale, nu e epatant (făcut pentru „omorârea” snobului). Absurdul ușor detectabil e cel violent. Aș putea vorbi de doua feluri de absurd, unul obiectiv și altul fictiv (împărțirea este arbitrară), îl prefer pe primul. El are mai mari contingente cu realul, pleacă din real, și nu vine spre real. Aici aș atașa problema verosimilului și a autenticității. E un secret al unora verosimilitatea? Fiindcă unii primesc cu aplauze absurdul numit mai sus fictiv, deci pe cel evident luat ca o convenție, și se arată cel puțin surzi în fața celui obiectiv. (...) Personal, nu cred în curente, în mode etc. Cred în indivizi, în creatori (sau, în cel mai bun caz, în faptul că scriitorii creează curentul și nu curentul creează genii). (...) Cred că de la o vreme timpul, care e cam capricios sau tembel sau uituc sau glumeț, cum doriți, încarcă anii și zilele și secolele, păstrând doar metalele de preț. El cam uită de florile, splendide, de altfel, ale unor zile sau ani. Și nu mai știu eu, cititorul, când mă apropii de roman, din ce an e, cărei formule îi aparține etc. O carte valoroasă se poate naște și «fără să fie în modă».

□ Observațiilor despre absurd li se adaugă și alte „tehnici” care, în opinia lui D. R. Popescu, reprezintă tendințe trecătoare: „Câteva cuvinte despre mimetism. Dacă moda e mai strict delimitată, în mimetism întâlnim aceeași categorie umană (sau un aspect social etc.) tratată de mai mulți creatori, aparținând unor formule deosebite. Bunăoară, la ora actuală mă enervează pur și simplu prezența copiilor în literatură. E o invazie de copii, ca de lăcuste. Dacă va scrie cineva bine despre morari, vom avea o literatură despre morari și morărit. Să ne amintim de «poezia arborilor» ce bântuia nu de mult. Acuma mi se pare că «pâlpâie» o poezie a animalelor, a găzelor, crustaceelor, mamiferelor etc. Cred că romanul trebuie să plece de la om. Să fie după chipul și asemănarea lui. Iar ritmul vieții contemporane să imprime ritmul romanului. Și ca să-i dau neapărat o definiție, aș putea spune că romanul e un organism viu, complex, autonom și autohton. Independent chiar de creația anterioară sau posterioară a autorului de pe copertă. Dictat de materialul înfățișat, și nu de canoane exterioare. Omul fiind complex, pledez pentru romanul total. Dar să mă explic. Partizanii absurdului reduc omul, în esență, la o caracteristică fundamentală (din care, prin recul, se văd și alte fațete ale omului). Totuși omul e schematizat sau redus, dacă vreți. Până aci nu exista vreun pericol așa de mare, Apare însă manierismul. Și mimetismul. Autorul care a dat o reușită certa devine, cu timpul, propriul său pastişor, fiindcă simplifică, în esență, totul. Iată un exemplu: doi imbecili stau și discută despre praz. Și neinteligibil. Apoi alt

autor (sau același, în alta scenă, reducând la grotesc totul) îi pune pe cei doi înși să discute despre potcoave de cai morți. Se pot obține efecte comice uriașe. Și totuși... Vreau să fiu bine înțeles: nu mă deranjează nimic altceva decât faptul că mi se comunică același mesaj. Fiindcă s-a învățat tehnica. Ori omul și problemele lui sunt departe de a fi surprinse de un singur obiectiv și de o singură tehnică. (...) Freudismul făcuse și el vogă cândva. Nimeni nu-i contesta lumina pe care o arunca asupra omului, a judeca însă omul în integralitatea sa numai sub acest aspect, era fals. Omul este o unitate. O totalitate. N-o poți rupe în diverse părți, judecând omul fără aceste părți, sau numai din punctul de vedere al acestor părți. Nu-l poți prezenta de exemplu făcând abstracție de sexul lui. Dar nici de sistemul nervos central. «Rupând» o parte din om, poți să demonstrezi ce vrei, dar nu adevărul total”.

17 ianuarie

- **[„România liberă”]** Boris Buzilă aduce în discuție volumul lui Miron Radu Paraschivescu, *Bâlci la Râureni*, semnalat și în alte publicații drept „prima carte de proză a poetului”. *Bâlci la Râureni* conține două nuvele și un reportaj. Comentând nuvela *Salvatorul*, cronicarul literar caută elementele de specific ale volumului și identifică, aici, o structură de parabolă construită pe o situație absurdă: protagonistului îi intră în ochi un bob de funingine de la locomotivă și, din această cauză, trece printr-o „mutație psihică și fiziologică” care trimite la personajul lui Kafka, Gregor Samsa. Sensul parabolei vizează o anume „miopie socială” care „alterează personalitatea, aducând-o în pragul infirmității morale, frustrându-i integritatea, satisfacția unei existențe armonioase.” Prin „nabila solidaritate umană”, după ce bobul de funingine îi este scos din ochi, protagonistul își revine. Reportajul *Bâlci la Râureni* este jurnalul unei călătorii în județele Argeș și Vâlcea, cu „notații cvasi personale”, observații „precise și percutante” ce descriu realitățile etnografice ale zonelor.

- **[„Scânteia”]** Nuvela *Singur* de Ioan Grigorescu, cu un subiect despre tradițiile de luptă ale clasei muncitoare, ocupă o pagină din ziar. Scenele se derulează în celula unei temnițe unde, pe un frig cumplit, un muncitor ilegalist este supus torturii prin lipsire de somn în confruntarea cu un câine-lup. Acesta își învinge oboseala, în timp ce câinele-lup ...cedează primul. Pentru exemplul ei mobilizator, nuvela va deveni, peste ani, film.

20 ianuarie

- **[„Glasul Patriei”, nr. 3]** Pornind de la o constatare a lui Tudor Vianu, Șerban Cioculescu dialoghează cu acad. George Oprescu despre *Artele noastre plastice în prezent*: „ – Suntem un popor înzestrat, nu-i așa, domnule profesor? Vorbeam, cu mai mulți ani în urmă, cu mult regretatul Tudor Vianu, care era și un fin critic de artă. Aducând vorba de existența unei școli de pictură cu deosebită înclinare coloristică, de la Luchian încoace, și expri-

mându-mi entuziasmul față de ultimii «retruți» ai picturii, coloriști aprinși, care au atâta exuberanță și uneori îndrăzneală, Tudor Vianu mi-a spus categoric: «Cred că figurăm astăzi, după Franța și după Italia, în pictură, pe primul plan prin această tendință coloristică „aprinșă” cum o numești. Da, suntem în pictură învăpăiați, ne aprindem după culoare, suntem mai sensibili la culorile vii și mai puțin la forme și la conținuturi». Aștept cuvântul dv. autorizat în această chestiune. – *Impresiile lui Vianu erau juste. Cea mai bună dovadă este că oriunde ne-am prezentat, ceea ce s-a remarcat în primul rând la pictorii români a fost sensibilitatea lor deosebită pentru colorit.*» □ Nichifor Crainic și Radu Gyr devin autori de reportaj. Primul scrie despre *Turnu Severin*. □ În *Iarna la Susana*, Radu Gyr reface un tablou patriarhal cu iz religios: „Iarna Teleajenului, cu puritățile ei, imprimă ctitoriei carpatine și mai multă majestate imaculată. Biserica centrală e vastă și de-o solemnă frumusețe. Vilele monahale și chiliile arhondaricului sclipesc într-un alb feciorelnic...” □ La rubrica *România în viața internațională* apar informații despre ***Încheierea acordului cultural dintre România și Franța***: „cele două guverne vor ține seamă de afinitățile între limbile celor două popoare și de legăturile lor culturale tradiționale și vor continua să acorde o atenție deosebită predării limbii franceze în România și a limbii române în Franța. Vor fi favorizate schimburile de profesori, savanți, lectori și bursieri, contactele dintre universități și biblioteci, o mai largă difuzare reciprocă a cărții.” □ Tiberiu Utan apare pe prima pagină cu poezia *Țara*, iar Al. Hodoș în interiorul numărului cu *Balada poezilor disperați*.

21 ianuarie

- **[„Scânțea”]** Valeriu Râpeanu salută împlinirea unei lustru de existență a colecției (de buzunar) *Biblioteca pentru toți* (BPT), inițiată în 1960. Autorul prezintă elementele acestui format în actualitatea culturală și, totodată, intențiile de parcurs: „De-a lungul celor 5 ani de activitate BPT a dovedit că o colecție ce tinde să țină pasul cu cerințele moderne, cu nivelul mereu mai ridicat al cititorilor noștri. Aparatul critic minimal (prefață și table cronologic) își dovedește necesitatea atunci când nu devine greoi. O prefață în BpT este concepută nu ca un studiu amănunțit ci ca un ghid competent, atractiv și accesibil”.

- **[„Albina”, nr. 891]** Redacția apelează la tineri scriitori pentru realizarea unor reportaje în mediul sătesc. În acest număr, o prezență neașteptată, prin subiectul abordat, este Petre Stoica. □ Din rândul consacraților se disting Ion Caraion și Barutu T. Arghezi. Primul, în calitate de reporter al *Aspectelor din Oltenia de azi*, relatează cu multă încărcătură lirică: „Există gânditori care văd mașinile ca pe niște poeme, care le consideră la fel de inexplicabile ca florile destinate să schimbe estetica lumii. Prin ele – am putea spune – parafrazând niște vorbe celebre – socialismul renaște în fiecare zi, iar Oltenia actuală

reflectă din plin acest corolar”. □ Cu poezii, aduse ofrandă republicii, este prezent George Demetru Pan.

• [„Gazeta literară”, nr. 4] Numărul se deschide cu poezia *Un singur vis*, de Ion Brad. □ Tudor Arghezi scrie un medalion **Camil Petrescu** în care relatează prima sa întâlnire cu romancierul, în timpul Primului Război Mondial, și buna relație pe care a avut-o ulterior cu acesta. □ Președintele Uniunii Scriitorilor Mihai Beniuc felicită, printr-o telegramă, revista germană „Neue Literatur” pentru cei 15 ani de activitate. □ În articolul *Criteriul leninist al valorificării moștenirii literare*, Al. Piru încearcă o altă metodă de punere în lumină a poezilor Mihai Eminescu și Lucian Blaga: „Urmând criteriul leninist al valorificării moștenirii literare, critica (Ov. S. Crohmălniceanu, N. Tertulian, George Ivașcu) a reconsiderat, deocamdată la nivelul studiilor, opera literară a lui Lucian Blaga (...) Expresionismul lui Blaga n-a fost încă o simplă modă. Opunându-se poeziei sămănătoriste, «îngrășământ chimic, sau mai puțin chimic, al para-esteticului», al «Alezychbild»-ului, Blaga înțelegea poezia nu ca pe o simplă pipăire a epidermei fenomenelor, ci ca pe o mutație ontologică, adică ca pe un act menit a declanșa în artist o însușire specifică regnului său sui-generis. Poezie însetată de cunoașterea senzorială și cerebrală a lumii, poezia lui Blaga revelă un univers fizic și moral inedit, printr-o magie incomparabilă a cuvântului, integrabilă sensibilității noastre, în măsura în care știm să-i scoatem la iveală vibrația lirică cea mai adâncă, de o mare autenticitate omenească păstrată îndărătul speculației metafizice”. □ Cezar Baltag supune discuției (*Scriitorul și dinamica epocii*) modul în care scriitorul ar trebui să se raporteze la socialism. ■ Dezbaterea **Realitate și realism în literatura pentru copii și tineret** cuprinde extrase din luările de cuvânt din recenta discuție, pe această temă, de la Uniunea Scriitorilor. Octav Pancu-Iași: „Asistăm la un fenomen pe care l-aș intitula «școala românească a prozei pentru copii»”; Viorica Huber: „Să facem literatură fantastică, dar realistă în esența ei.”; Méhes György: „Dacă vrem să înaintăm pe drumuri necunoscute, e foarte bine să ne orientăm după culmi.”; Adrian Rogoz: „Propun o dezbatere continuă pe marginea lucrărilor noi de anticipație.”; Mioara Cremene: „Versurile pentru copii închid sau deschid pentru cei mici poarta poeziei.”; Mircea Sîntimbreanu: „Dacă nu dezvăluim mentalitatea unui copil, el nu devine erou literar”; Theodor Constantin: „În procesul formării noii conștiințe socialiste, rolul literaturii de aventuri nu este neînsemnat.”; Ion Hobana: „Problema-cheie a literaturii noastre de aventuri rămâne adâncirea investigației psihologice.”; Lucia Olteanu: „Fantazând pe marginea realității nu numai că îndepărtăm retorica, dar servim într-un mod plin de responsabilitate adevărul”. Ion Brad este cel care trage concluziile: „... discuția noastră și-a atins în linii mari, scopul. Cred că vorbitorii au ridicat foarte multe probleme interesante, actuale, reale. Ar mai fi fost desigur multe de adăugat. Esențial mi se pare că în cazul nostru, al tuturor, există convingerea că în materie de literatură

pentru copii putem depăși stadiul de azi, că polemizând cu șabloanele și cu punctele de vedere rigide, deschidem cale aspre noi succese, că vom realiza opere mai bune, mai eficiente, mai frumoase. Cred că este cazul ca aceste dezbateri să continue. În presă și în viața noastră publică se discută acum foarte mult despre manuale și cărți de școală. Socot că ar fi foarte interesant ca scriitorii, criticii, pedagogii, să caute soluții eficace, pentru ca educația copiilor să se realizeze în condiții optime. Avem talente variate, profiluri distincte de scriitori care au ce să spună. Avem idealuri înalte și toate condițiile pentru ca lucrările noastre să atingă cel mai înalt nivel ideologic și artistic. În fața noastră se pun, prin urmare, multe probleme. Sunt sigur că, prin colaborarea noastră a tuturor, ele vor fi rezolvate, cu succes". ■ „Gazeta literară” rezumă întâlnirea dintre scriitorii români și bulgari, reuniți în zilele de 19 și 20 ianuarie 1965 pentru un colocviu care a avut loc la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu”, cu subiectul *Lumea satului socialist reflectată în literatura contemporană*. La conferință au participat numeroși autori care publică în paginile „Gazetei...”, iar delegația oaspeților a fost formată din Ilia Volen, prozator, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R.P. Bulgaria, Nicolai Jankov, critic literar, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P. Bulgaria, Stoian Daskalov, romancier, Serafim Severneak, prozator și Minko Nicolov, critic literar. □ Ion Lungu consideră că, departe de a fi neglijată de literatura modernă, lumea satului a fost dintodeauna un subiect important pentru scriitori români. Vorbitorul s-a oprit pe scurt la câteva opere deosebit de valoroase în care se reflectă viața nouă a satului românesc, începând cu *Mitrea Cocor* de Mihail Sadoveanu și continuând cu *Desfășurarea* de Marin Preda, *Setea* de Titus Popovici, *Bărăgan* de V. Em. Galan, *Casa* de V. Rebreanu, *Cordovanii* de Ion Lăncrăjan, *Neamul Gondoșilor* de Szabo Gyula, *Îndrăzneala* de G. Vlad, *În Valea Cucului* de Mihai Beniuc, *Vara oltenilor* de D.R. Popescu, *Triunghiul* de Pop Simion, *Descoperirea familiei* de Ion Brad și terminând cu proza unor tineri scriitori ca Fănuș Neagu, Nicolae Velea, Șt. Bănulescu. Se arată că „în încheierea expunerii sale Ion Lungu a făcut unele considerații asupra direcțiilor de investigare a lumii satului și a perspectivelor literaturii de inspirație rurală, a căror valoare și vitalitate sunt legate de cunoașterea profundă a procesului complex de cooperativizare a agriculturii.” □ În același timp, reprezentantul delegației bulgare, Minko Nikolov, a insistat asupra viziunilor diferite ale autorilor genului asupra satului: în timp ce unii preferă o abordare a societății rurale tradiționale (T. Gh. Vlaikov), alții sunt axați pe schimbările aduse de socialism (Strașimirov). □ La cronică literară Lucian Raicu scrie despre volumul de proză al lui Miron Radu Paraschivescu, *Bâlci la Râureni* (conținând „trei exerciții”, reportajele *Bâlci la Râureni*, *Salvatorul* și *Prima lecție*). După ce sesizează umorul și distanțarea de sine, proprii autorului, Lucian Raicu le detaliază: „Privirea lacomă, nealterată de prejudecăți, aruncată lumii din afară, un fel de fascinație cu care autorul urmărește

spectacolul pitoresc al existenței, setea de terestru, simpatia pentru forme, culori, sunete, miresme, voluptatea senzorială de a le trăi pe toate, plăcerea de a observa, de a povesti, de a se lăsa fermecat, uimirea plină de ingenuitate, dispoziția de a prelungi fără limită bucuriile simple și elementare, oroarea de pedanterie, deplina emancipare a simțurilor și afectelor umane, regăsirea universului copilăriei, umorul care înregistrează dintr-o perspectivă a obiectivității mature mirajul vârstelor de început, fără a-i răpi totuși candoarea și fără să discrediteze ritualul – acestea nu-și puteau găsi mai fericit și mai stimulator obiect, ca-n descrierea unui «bâlci»: târgul de la Râureni, anticipat de voioasa și totodată solemnă îmbrățișare a priveliștilor, de relatarea peripețiilor drumului. *Bâlci la Râureni*, bucată titulară a volumului, cea mai bună din toate, este un reportaj superior, excelent scris. Este relatarea unui miracol, trăirea unei neprevăzute aventuri”. Criticul apreciază povestea care dă titlul volumului, dar pe celelalte două le consideră „exerciții nuvelistice, de factură modestă, însă deloc lipsite de interes”. Găsește elemente cehoviene în *Salvatorul* și susține că, dacă autorul ar abandona „voința de a demonstra”, ar produce cărți de mare calitate: „*Bâlci la Râureni* confirmă în Miron Radu Paraschivescu un posibil excelent prozator în stare de surprize mari dacă va avea norocul să dea și peste un mare «subiect», pe măsură”. □ G. Dimisianu anunță apariția cărții de povestiri *Microbuzul de seară*, de Eugen Teodoru, scriitor preocupat de „destinul existențelor mărunte, el reînviind în povestirile sale figuri ce amintesc de lumea scriitorilor lui Bassarabescu sau Brătescu-Voinești: pensionari cu sufletul candid, fete singuratece, descumpănite de temerea că ar putea rămâne nemăritate, funcționari sfioși care așteaptă o întâmplare ieșită din comun spre a se salva de sentimentul inutilității ș.a.m.d.” Autorul surprinde modul în care aceste personaje anodine se raportează la contextul social de după 1944, depășindu-și temerile și descoperind fațete neștiute ale personalităților lor. Dimisianu îi reproșează „pornirea sa mai veche de a îngroșa semnificațiile faptelor narate printr-un romantism cam exterior materiei epice; se străvede astfel prea mult că autorul e animat de un mobil didactic, care ar fi trebuit să rămână în substrat”, dar apreciază încercările lui de a-și tempera acest ton și încheie printr-o încurajare: „Inegal încă în realizări, dar înzestrat cu o certă vocație pentru proza de factură lirică, având de împărtășit o experiență omenească bogată, Eugen Teodoru aduce o notă personală în proza tânără”. □ Dumitru Solomon comentează negativ ultimul roman al lui Sergiu Dan, *Tase cel mare*, imputându-i superficialitatea și descrierile naive, mai degrabă generale. Acesta concludă: „Romanul lui Sergiu Dan are nenumărate pasaje care se citesc cu încordare, fiindcă prozatorul posedă câteva secrete de distribuire a neprevăzutului, a surprizelor, altele, mai puține, fastidioase, lipsite de ineditul observației. Dată fiind însă compoziția întemeiată pe mulțimea și diversitatea planurilor, pe paralelismul acțiunilor epice, episoadele plicticoase și plate din carte nu stânenesc prea mult lectura.

Cititorul fără prea mari exigențe rămâne satisfăcut”. □ Liviu Florea discută despre numărul aniversar al revistei „Steaua”, apărut în decembrie 1964. Cu toată consistența dată de numele mari publicate (Lucian Blaga, Eugen Barbu, Miron Radu Paraschivescu, Ion Agârbiceanu, V. Voiculescu etc.), Liviu Florea observă totuși că „redacția pare să înțeleagă uneori prezența în realitate cam unilateral, împlinind-o în mod formal printr-o frumoasă metaforă strecurată la sfârșitul unui articol. Sunt caracteristice, de asemenea, prin vagul lor, unele formulări programatice ale publicației. (...) Desigur și aceasta exprimă o latură a direcției revoluționare, patriotice și socialiste pe care se desfășoară mersul înainte al literaturii noastre noi, dar nu este singura. Nu trebuie să ne restrângem numai la ea. Principala obiecție care se poate formula în legătură cu acest număr, de altfel bogat și divers, al revistei „Steaua” se referă la absența unor articole și studii critice substanțiale, inspirate de analiza și dezbateră fenomenului literar contemporan. Asemenea sinteze și generalizări s-ar fi dovedit extrem de utile, cu atât mai mult cu cât e vorba de un număr aniversar, definitoriu – s-ar părea – pentru drumul parcurs de noua noastră literatură, la care chiar revista clujeană și-a adus o contribuție prețioasă”. □ Szlemér Ferenc publică, în traducere, poeziile *Salutul meu, Ca un bătrân zeu, Te înalță la cer, Prin astfel de păduri*. Alte prezențe lirice sunt Emil Giurgiuca (*Copilul, Salvconduct de primăvară pentru libera trecere a versurilor*), Sașa Pană (*Expunere de motive, Nu numai arhitectura*) și Aurel Baranga, *Chiromanție și Laudă*. □ Pe două pagini Ion Băieșu publică povestirea polițistă *Maiorul și moartea*, care va fi ecranizată doi ani mai târziu de către regizorul Alexandru Boiangiu. □ La rubrica sportivă, Fănuș Neagu admiră inițiativa antrenorului echipei Franței, de a da turiștilor lecții de schi. Lucru folositor pentru amatori, dar aplicabil și lotului român de performanță: „Carpații n-au dat încă un învingător al olimpiadelor albe. Ori de câte ori ne-am prezentat, am epatat mai mult prin costumație (cu ani în urmă ziariștii sportivi au făcut să curgă o Dâmboviță de cerneală despre admirația stârnită în rândul străinilor de... puloverele schiorilor noștri)”. □ În amintirea trecerii celor 41 de ani de la moartea lui Lenin, „Gazeta literară” publică un fragment din proza *Romanticii* de Nazim Hikmet, scriitor și poet turc cunoscut pentru orientarea sa de stânga. Fragmentul este o relatare a funeraliilor lui Lenin și a impactului acestora asupra cetățenilor sovietici: „Din cele patru puncte cardinale ale țării, trenurile îi aduc la Moscova pe toți cei ce vor să-l vadă pe Lenin o ultimă dată. Unul din capetele acestor nesfârșite șiruri de bărbați și femei care, intrând pe o ușă în Sala Coloanelor, trec prin fața lui Lenin și ies pe o altă ușă, se află în afara orașului. (...) Ambulanțele îi ridică și duc la spital pe cei bolnavi și pe cei degerați”.

• [„**Tribuna**”, nr 3] Elena Gheran semnează un amplu articol despre Pompiliu Constantinescu. „Orientarea” elogiului adus acestui „luptător devotat în slujba cauzei progresului culturii noastre, e dată de subtitlul *Elemente*

înaintate în critica lui socială: „Într-o vreme când cancerul politicianismului burghez prinsese în tentaculele sale trupul țării și sugea vloga poporului, prezența conștiinței sale răzvrătite, manifestată în aria foiletonului, denotă o atitudine cu totul meritorie de a sesiza fenomenele, de a lovi cu arma scrisului orânduirea care împiedica progresul economic, social și cultural al țării”. □ La rubrica de recenzii este comentat *Bâlci la Râureni*, apariție romanească inedită, constituită dintr-un reportaj și două povestiri, scrisă ca o *primă încercare* de Miron Radu Paraschivescu. □ Mircea Borcilă prezintă studiul lui Galdi Laszlo: *O istorie a versificației românești* – „un îndreptar indispensabil pentru folcloriști, istorici literari și stilisti noștri”. □ Cronica literară semnată de Constantin Cubleşan, analizează romanul lui Pavel Aioanei *După ultimul semestru* care „în ansamblu, nu poate fi considerat ca o reușită, dar la o privire mai atentă, nu poți trece cu vederea capacitatea lui Pavel Aioanei de a crea din câteva detalii o atmosferă, o situație, o acțiune cu alte cuvinte, o înclinație spre proza de compoziție, pe care o stăpânește cu siguranță”. □ În preajma zilei sale de naștere, Eminescu apare „văzut” ca un poet patriotic de I. Zaiunciovski. Dedicat celor 115 ani de la nașterea poetului, articol se intitulează *Eminescu și contemporaneitatea*: „... poezia lui Eminescu este profund și pe veci legată de acest popor iar alegoriile, asociațiile ei sunt foarte apropiate omului contemporan. Poetul a reușit să fie nu numai fiul veacului său, dar și să deschidă drumuri spre cele viitoare, vizând ceea ce este etern, general uman”. Pe aceeași linie, italianul Gino Lupi declară în textul *Dincolo de hotarele României* că „actualitatea concepției poetice a lui Mihai Eminescu este mai vie ca oricând, astăzi, la 115 ani de la nașterea sa. (...) Gândindu-se la opera poetică a lui Eminescu, un italian îl așează, în mod spontan, întotdeauna alături de poeți ca Petrarca sau Leopardi”. ■ La aproape doi ani de la moartea lui Vasile Voiculescu, „Tribuna” încredințează tiparului povestirea *Loștrița* ■ În acest număr, versuri de Nicolae Prelipceanu și Cornel Udrea □ Poetul francez Jacques Prévert este tradus cu două poezii: *Plimbarea lui Picasso* și *Bocetul lui Vincent*. □ Petru Comarnescu stă *De vorbă cu Solange Fasquelle*, o tânără romancieră din Franța.

22 ianuarie

• [„Contemporanul”, nr. 4] Toma George Maiorescu îl interviează pe Marin Preda despre *Realism și problemele romanului contemporan*. Cităm din răspunsul lui Marin Preda: „Este, deci, evident, că scriitorul care are de tratat teme specifice epocii noastre și vrea să facă o literatură credibilă fără s-o repete pe cea clasică, este clar că trebuie să învețe de la scriitorii mari ai secolului douăzeci, care au excelat în descoperirea unor noi forme și viziuni asupra realității. Să luăm un exemplu cu o temă din sfera realităților noastre socialiste: dacă un scriitor, de pildă, vrea să înțeleagă și apoi să descrie țărănimea română între 1944 și 1964, dacă, deci, aceasta este tema lui, adică să

arate satul transformat din temelie, o întreagă clasă socială, una din cele mai vechi și mai pline de tradiții, este clar că lui i se pun deodată probleme cu totul diferite de cele care i se puneau lui Rebreanu sau lui Slavici. (...) I se pune deodată unui asemenea scriitor problema relației între individ și istorie, una din probleme, să ne oprim asupra acesteia. El poate să aleagă un erou al cărui destin individual să-l reprezinte sau să se confunde cu cel istoric și social, asta însă nu-l scutește, ci, dimpotrivă, îi sporește sarcina de a urmări destinul celorlalți eroi care, în mod fatal, nu se confundă nici cu istoria, și nici cu mersul societății. (...) La fel s-ar întâmpla și invers, dacă scriitorul și-ar alege un erou care se opune tot timpul acestui mers înainte. În același fel a spori sarcina scriitorului, de astă dată însă în direcția contrară celui dintâi, în sensul că un tablou din care n-am putea să înțelegem cine sunt cei care reprezintă mișcarea înainte, căreia eroul principal i se spune, ar fi la fel de incomplet”.

23 ianuarie

- **[„România liberă”]** Secțiunea *Carnet cultural* reia dialogurile consacrate literaturii pentru copii. Boris Buzilă redactorul cu însărcinări culturale al „României libere” poartă un *Dialog despre basm* cu academicianul Victor Eftimiu, autor al textelor *Păunașul codrilor*, *Poveștile lui Moș Cocoloș*, *Prichindel*, *Povestea pomului de iarnă*. Întrebat de ce scrie literatură pentru copii, Victor Eftimiu corespunde constrângerilor ideologice ale epocii, arătând că, a scrie astfel de literatură, înseamnă „a pune în valoare și a învăța din tezaurul folcloric”, a utiliza „finalitatea morală” a basmului cult, de pildă, „fără supranatural, arbitrat, neverosimil”, ci prin afirmarea explicită a „triumfului binelui, devotamentului, eroismului, curajului.” De asemenea, afirmă Victor Eftimiu, literatura pentru copii permite „abordarea problemelor și a adevărilor general umane” excluzând didacticismul, printr-o „limbă înțeleasă de copii din toată țara.” □ Și Adriana Niculin, profesoară la Școala medie „Gheorghe Lazăr” din București, intervine *În problema specificului*. Autoarea critică poeziile lui Gheorghe Tomozei reproșându-le nivelul scăzut al valorii lor artistice, datorat dorinței poetului de a se conforma vârstei copiilor. Concesiile făcute calității artistice – „expresia rudimentară”, „prețiozitatea artificială” – nu corespund, în opinia autoarei, „specificului literaturii pentru copii.” Personajele, afirmă Adriana Niculin, suferă din pricina unui „sondaj psihologic superficial”, sunt „caractere liniare”, iar „complexitatea vieții este redusă la înfruntarea dintre bine și rău.”

- **[„Flacăra”, nr. 4]** Este salutăată și apariția volumului *Cele mai frumoase poezii* de A. E. Baconski, despre care se afirmă că „sunt într-adevăr cele mai frumoase poezii ale acestui talentat poet”. □ Se arată că noua carte a lui Ion Dodu Bălan, *Delimitări critice*, conține cronicile și articolele sale din presă. □ Aproape la fel stau lucrurile și cu noul volum de *Povestiri*, de Al. I.

Ghilia, despre care se notează că „adună o serie din povestirile publicate anterior în presă, plus altele noi”.

• [„**Viața studentească**”, nr. 2] Damian Ureche publică poezia *Îmblânzitorul de zgomote*. ■ Apare **Plenara Comitetului Central al Uniunii Tineretului Muncitor**, nesemnat: „Plenara a analizat contribuția tineretului la realizarea și depășirea planului de stat pe anul 1964 și a stabilit, în lumina hotărârilor plenarei C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie – 1 decembrie 1964, sarcinile ce revin organelor și organizațiilor U.T.M. pentru mobilizarea tineretului în îndeplinirea planului de stat pe anul 1965.” □ Din proză citim *Prolog la un divorț sau Morala unui epilog* de Adrian Dohotaru. □ Vera Călin semnează *Ceva despre „noul roman”*: „Literatura postbelică din Occident s-a resimțit hotărâtor de influența unor situații istorice ca cele legate de contradicțiile crescânde din interiorul societății capitaliste în faza actuală și de fapte de atmosferă ca cele asociate cu războiul rece și psihoza atomică – angosta, nesiguranța, lipsa de perspectivă ce deformează conștiințele s-a tradus în opere literare care identifică universul absurd teoretizat de filozofia existențialistă cu însăși condiția umană. Din acest punct de vedere oferă și romanele «noului val» un document artistic, document grăitor pentru o stare de spirit ce se ivește într-o societate resimțită ca absurdă, din pricina aspectelor ei haotice și a efectelor ei deformante”.

24 ianuarie

• [„**România liberă**”] În articolul *Fotografii și poezie*, M. Pârvulescu scrie despre volumul *Eroii fabulelor* – un album de fotografii de Ion Miclea, însoțit de un comentariu versificat ale lui Ion Brad. Expresivitatea fotografiilor cu animale este dublată de „versuri scurte, limpezi, și pline de sensibilitate autentică.” □ Rubrica *Vitrina cu cărți* cuprinde recenzia realizată de Teodor Vârgolici la volumul al doilea al lui Perpessiciu, din **Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor**. Recenzentul situează recenta apariție în contextul celorlalte cinci volume de *Mențiuni critice* și al ciclului de *Mențiuni de istoriografie literară și folclor* și identifică specificul metodei de lucru a criticului și istoricului literar. Noul volum îi menționează pe Stolnicul Constantin Cantacuzino, Vasile Alecsandri, I. L. Caragiale, Mihai Eminescu, George Coșbuc ș.a., dar și pe contemporanii Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Mihai Dragomir, Ion Bănuță. Recenzentul reține, apoi, „modalitățile și tonul variat al exegezelor”, din studiile *Poezia lui Vasile Alecsandri* sau *Alecsandri și limba literară*, „confesiunea, efuziunea lirică, incursiunile autobiografice” din articolul *Lui Camil Petrescu, reamintire*, sau „splendidul mozaic” de opinii critice despre Ion Agârbiceanu, adunate laolaltă.

27 ianuarie

• [„**România liberă**”] În cadrul rubricii *Informații* este semnalată apariția a două volume de *Proză umoristică* – „text ales, prefăcut și prezentat” de

Silvian Iosifescu, care reunesc, cronologic, proza satirică din opera lui Ion Neculce și Dimitrie Cantemir până la scriitorii contemporani.

28 ianuarie

• **[„Albina”, nr. 892]** Publicația se deschide baladesc cu poezia *Locuri de zidire* a lui Cicerone Theodorescu: „Loc de suferință,/Glas de biruință!/ La Hidrocentrală./Argeșului fală./ Joacă-n subterană? Apă năzdrăvană./ Cântă sub cupole/ Visul lui Manole”. În paginile aceleiași număr, Camil Baltazar, cultivă, ca specie liedul: „Îți urmăresc, în vrajă, liedul/ Robust, cu prospețimi de rouă/Ce adânc se-aude-n el partidul”. Câteva *Triluri* aparțin lui Aurel Rău. Eusebiu Camilar este prezent cu poemul *Cântărețul*. □ Barutu. T. Arghezi scrie despre *Magazinul satului*, iar Dragoș Vicol despre *Sărbătorirea cărții la sate*. □ Reportajul *Cinci râuri frățâne* poartă semnătura lui Liviu Maior, care arată că Argeșul, Topologul, Vâlsanul, Cernatul și Râul Doamnei au fost captate și se varsă în turbinele hidrocentralei de la Vidraru, construită de echipele muncitorești care ridicaseră și barajul de la Bicaz. □ În pagina ultimă, veselă, Ion Băieșu se produce în calitatea sa cea mai cunoscută, aceea de umorist.

• **[„România liberă”]** Rubrica *Vitrina cu cărți* conține recenzia semnată de Corneliu Vlad la volumul lui Alexandru Rosetti, *Note din Grecia*. Cartea „excelentului memorialist”, cu „virtualități de critic literar”, cuprinde relatări despre călătoriile efectuate în Grecia, la Leningrad, Paris, Londra, Roma, eseuri dedicate unor personalități culturale ca Mihail Sadoveanu sau Theodor Pallady, precum și portrete literare – ale lui Garabet Ibrăileanu, Paul Zarifopol sau Matei Caragiale. Totodată, lingvistul face, în opinia recenzentului, „observații decisive” asupra operelor lui Victor Hugo, Tolstoi, Hemingway, Camus sau Kafka. □ N. Verdețu recenzează volumul *Intermezzo*, al Mariei Arsene, care, ilustrând specii ca schița, povestirea, nuvela, „amintirile cu caracter autobiografic”, descrie „viața grea a hamalilor dintr-un port dunărean”, „lupta comuniștilor în ilegalitate”, lumea afaceriștilor, a comercianților și a armatorilor. Modelul autoarei este Jean Bart.

• **[„Scânteia”]** Rețin atenția recenziiile semnate de Mihail Petroveanu și G. Dimisianu. În cazul volumului de *Povestiri* de Alecu Ivan Ghilia, Mihail Petroveanu observă, ca pe niște constante, preferința a scriitorului pentru mediul său natal și înalta nouă responsabilitate civică de care dă dovadă lumea rurală: „Indiferent de împrejurările excepționale ori obișnuite în care sunt angrenați, eroii se definesc prin poziția înaintea problemelor vieții și morții, privite de autor dintr-un punct de vedere al zilelor noastre – din punctual de vedere al răspunderii umane, al responsabilității față de societate, față de om”. ■ G. Dimisianu, unul dintre recenzienții consecvenți ai lui Fănuș Neagu, consideră că volumul *Cantonul părăsit*, cea de a doua apariție editorială a scriitorului, satisface prin originalitatea viziunii epice dar sunt e deficitară la...morală, fiindcă unii dintre eroi săi se abat de la calea dreaptă a moralei ori

eticii comuniste. În vizor se află narațiunile *Drum întins* și *O sută de nopți*, ultima povestire stârnind, împreună cu povestirea *În treacăt*, a lui Nicolae Velea, dezbateri în presa culturală a momentului: „... povestirile lui Fănuș Neagu, retipărite în această culegere care cuprinde și câteva piese noi, au fost discutate pe larg, bucurându-se de atenția criticii. Încă primul volum (*Ningea în Bărăgan*, 1959) afirma o viziune epică de puternică originalitate, introducându-ne într-un univers literar în liniile lui esențiale constituit. (...) Dar tot aici găsim și latura mai puțin rezistentă a prozei lui Fănuș Neagu, tentat să acorde, cum s-a mai observat, prea mult credit artistic spectaculosului și efectelor pitorești. Nuvela *O sută de nopți* anunță un caz interesant de conștiință, o problemă morală care se pierde într-un plan secundar, tot efortul scriitorului mergând către evocarea romanțată a pitorescului din mediile portuare. În *Drum întins*, de asemenea, punctual de pornire e bun, se pare că vom asista la regenerarea morală a unui om care trăise o dramă adâncă, dar întorsătura finală, cu acele coincidențe bizare, e căutată, foarte simbolică”

• [„Gazeta literară”, nr. 5] M. R. Paraschivescu (*Manifest electoral*) prefătează liric acest număr în care sunt prezentați, pe o pagină de revistă, scriitorii propuși candidați ai FDP (Frontul Democrației Populare), în cadrul alegerilor în Marea Adunare Națională: G. Călinescu, Demostene Botez, Zaharia Stancu, Nagy István. □ Sunt prezenți cu versuri: Tudor Arghezi (cu poezia *Destine*), Virgil Teodorescu, Camil Baltazar, Vasile Nicolescu, Ștefan Augustin Doinaș și Victor Felea. ■ Articolul despre Eugen Lovinescu, semnat de Eugen Simion, marchează un moment de revizuire (al doilea în această serie, după cel dedicat lui Maiorescu): „Privită în ansamblu, activitatea critică a lui Eugen Lovinescu, slujită de un mare talent portretistic, de un fin gust literar și de o onestitate exemplară – trecând peste limitele și erorile ce apar aproape în mod firesc atunci când trebuie analizați și clasati peste 300 de scriitori – reprezintă, după Maiorescu, o contribuție substanțială adusă în câmpul criticii. Cu el și, apoi, cu G. Călinescu, critica română, fixându-și un limbaj propriu, intră într-o nouă fază de afirmare.” ■ Ca o replică la textul semnat de Radu Boureanu (vezi „Gazeta...”, nr. 3) Nichita Stănescu răspunde, în *Lirismul și sfera realului*, generației mai vârstnice: „Oricât ar părea de paradoxală, la prima vedere, afirmația că lirismul este principalul mijloc de investigație al realului în literatură (în pofida esenței lui mai greu de captat noțional), analiza atentă a poemelor, prozelor și pieselor de teatru reprezentative, confirmă pe deplin această constatare”. Tânărul poet amintește câteva dintre numele apărute în peisajul literar românesc: „Chiar gândindu-mă numai la cei mai tineri poeți afirmați de trei-patru ani încoace, la sunetele cele mai noi din poezia noastră: Grigore Hagiu, Cezar Baltag, Adrian Păunescu, Ilie Constantin, Miron Scorobete, Anghel Dumbrăveanu, Marin Sorescu, Ion Alexandru și Constanța Buzea, Gabriela Melinescu, Ana Blandiana, poeți pe care critica literară i-a încurajat, pe drept cuvânt, dar care nu s-au bucurat de o analiză mai profundă a

semnificației lirismului lor, putem afirma că ne aflăm în fața unor valori de primă mărime”. Nichita Stănescu notează cu franchețe lipsa de atenție a criticii, care de multe ori ia nonsensul drept abstract și insistă asupra adecvării expresiei la sensul poetic. Este necesar ca metafora individuală să se potrivească întregii construcții metaforice, lipsa de legătură între elementele disparate putând demonetiza cuvintele folosite și slăbi întreaga structură lirică. Evident, critica poate (și trebuie) ajuta enorm: „Alături de o generație de critici redutabili, care au avut și au un rol important în analiza și stimularea poeziei tinere, cea mai tânără generație de critici urmărește cu atenție și în pofida, uneori, a unor erori, cu competență, fenomenul liric, adeseori influențându-l, în sensul cel mai bun al cuvântului. Criticului de poezie îi trebuie tot atâta prospețime și capacitate de receptare a ineditului cât îi trebuie și poetului. Interpretarea unei poezii făcută cu gust, cu pricepere, este un act de creație echivalent poeziei interpretate, și nu un joc blazat, plin de idei preconcepute, ori interpretate după ureche. Și pentru că aici, în lirism, se manifestă schimbările de cromozomi ultra-sensibile ale prezentului în viitor, avem toate motivele să fim încrezători și mândri de poezia noastră”. ■ Nicolae Ciobanu semnează articolul *Sensuri etice în nuvela contemporană*, tranșând problematica relațiilor amoroase din creația tinerilor scriitori: „Asimilat tot mai mult zonelor etice, sentimentul iubirii impune o direcție problematică de prim ordin tocmai pentru că e văzut de către scriitori, prin depășirea unghiului de vedere strict biologic, fiind înțeles mai mult ca o expresie a armoniei și solidarității protagoniștilor. De aceea, prietenia, legile acesteia, în forme specifice, evident, autorizează de multe ori trăinicia sentimentului. (...) S-a văzut din exemplele și considerațiile cuprinse în analiza de față [Fănuș Neagu și Nicolae Velea] că epica scurtă, într-o proporție masivă, este preocupată de aceleași aspecte ale vieții, personale și sociale, în care ideea de libertate, în accepția ei marxistă rezidă tocmai în procesul atotcuprinzător de cristalizare a unor norme de comportare. Acestea izvorăsc din noua structură a orânduirii noastre” ■. □ În cronica literară la romanul *Caietele cunoscutilor mei*, de Nicolae Crișan, Ov. S. Crohmălniceanu dă mai multe exemple despre cum *nu* ar trebui să se scrie: „Autorul face erori elementare, pe care cu greu le poți accepta chiar de la un debutant. Tehnica relatării faptelor prin două șiruri de confesiuni diferite, întrerupte și reluate succesiv e folosită extrem de naiv”. Cronicarul descoperă și erori de factură logică sau de exprimare: „Enervează și o formă de prezentare neplauzibilă a anumitor raporturi politico-administrative. Jerca e prieten cu un activist de răspundere, tovarășul Mihai, care a fost legătura lui din ilegalitate. Ce rol exact ocupă acest personaj în ierarhia de stat sau de partid nu se precizează nicăieri. (...) Despre o cameră, Jerca spune că era «pustietică», despre niște limuzine, că zăceau «înbudurate» cu roțile în sus, că mulțimile sunt alcătuite din inși flămânzi, «tasați de război». Doctorul Comes notează că iubita lui «zgribulea» cu o manta ofițerească peste rochia neagră de

logodnă, că vânzătorii de ziare «berbecau» lumea pe stradă». Stângăciile sunt compensate de faptul că „romanul posedă însușirea rară de a dezvălui efectiv natura unor eroi, pe care învățăm să-i cunoaștem în profunzime, progresiv, cu destule surprize. Autorul are o bună intuiție a ambiguității anumitor comportări morale”. □ La secțiunea destinată recenziilor Cezar Baltag prezintă două noi apariții, volumul *Eroii fabulelor*, „un album de fotografii animaliere realizat de Ion Miclea și comentat în versuri de Ion Brad” și *Cotinentul colorat*, de Sonia Larian. Apreciind epigramele care însoțesc fotografiile din primul volum, de asemenea, foarte inspirate, autorul conchide: „Este o carte a sentimentelor esențializate, un abecedar liric încântător, încărcat de mult omenesc și, așa cum a scris și G. Călinescu, de o înaltă valoare educativă. O carte care demonstrează în întregime ideea de la începutul acestor însemnări, anume aceea că omul prin cunoaștere umanizează însuși obiectul cunoașterii. Galeria de fizionomii sugestive incluse în filele acestui album destinat nu numai copiilor ne convinge încă o dată că «eroii fabulelor» sunt proiecția în plan universal și imaginativ a atitudinilor și raporturilor specific umane”. *Continutul colorat* este o carte educativă cu puternice descrieri cromatice: „Cartea e scrisă cu o fantezie cuceritoare. Evantaiul celor șapte culori ale spectrului solar, mânuit cu multă grație de scriitoare, însuflețește o multitudine de perspective, personaje și planuri, imaginate cu o fină precizie și un deosebit simț al miniaturalului. În concluzie, *Continutul colorat* mi se pare a fi o carte excelentă”. □ O altă recenzie aparține istoricului Gh. Rădulescu și se referă la culegerea de studii *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, editată de prof. univ. M. Berza (de la Facultatea de Istorie a Universității București). Ampla lucrare conține studii arheologice, numismatice, de istorie urbană, sau de istorie a culturii. □ Text de reflecție filozofică, scris la persoana întâi, eseul *Cântec pentru stele*, de Ion Biberi (din ciclul *Popas, în lumină*), trasează linia evoluției umane în raport cu observarea corpurilor cerești: „Nu au trecut decât câteva zeci de mii de ani de când, desprins trudnic din animalitate, am scăpărat primele scântei, descoperind focul. Acum, stăpânesc atomul. Am intrat în era cuceririi spațiului. Nu mă mai mulțumesc cu frumusețea simplă a priveliștii pe care mi-o dați clipind astral. Îmi călăuzesc zborul spre locul ideal, în care metamorfozele lumii se rezolvă în realitatea intemporală, unde învățăturile lui Heraclit și Parmenide se întâlnesc și se îmbină într-o unitate cuprinzătoare. Poezia și visul au devenit realitate, prin cercetare și calcul. Mitul și legenda, care mi-au călăuzit mintea în copilăria omenirii, au întâlnit simbolul matematic, au căpătat maturitatea gândului adâncit în meditație, în calmul laboratoarelor albe”. □ Pornind de la afirmația lui Hegel cu privire la caracterul nuanțat al adevăraților eroi tragici și continuând cu personajele creionate de Kafka, Camus sau Beckett, Ion Vitner analizează tipul *Eroului complex* din piesele lui Horia Lovinescu: „Există prin urmare, un «fatum» grec și unul, de proporții cu mult mai terifiante, modern, în care alegerea destinului individual

este făcută inoperantă. Problematika opțiunii a trebuit să modifice și optica asupra personajului tragic. În cazul creației lui Horia Lovinescu, responsabilitatea individuală (omul fiind creatorul propriului său destin) nu este deloc eludată, dar pătrunderea cu finețe în intimitatea universului interior uman, nu-l putea lăsa pe dramaturg insensibil la o realitate pregnantă și anume complexitatea personalității culpabile”. După coordonatele de mai înainte, sunt analizate amănunțit piesele *Citadela sfărâmată*, *Surorile Boga* și *Moartea unui artist*. Dorința lui Vitner de a vedea *Moartea unui artist* pusă în scenă pe teatre internaționale și tradusă în alte limbi este motivată de specificul operei lovinesciene: „Întreaga operă a lui Horia Lovinescu are o ținută aparte, prin subtilitatea dialogului, cizelura fină a frazei și oroarea de artificial”. □ Se anunță deschiderea teatrului Ion Creangă, cu două piese: *Harap Alb* și *Soldatul fanfaron*, comedia lui Plaut. Al. Andrițoiu, autorul articolului *Dublul debut al Teatrului „Ion Creangă”* salută acest început de drum: „În genere, cu un teatru nou, care debutează, suntem mai îngăduitori (dorind cu bună știință să-i insuflăm acel curaj de care e neapărată nevoie la luarea startului). O facem și cu Teatrul «Ion Creangă», dar, undeva, cu inima împăcată, că o facem cu o deplină loialitate, cele două premiere meritând toate laudele. Sânguincios și cu spirit de răspundere, acest nou colectiv teatral anunță premierele foarte apropiate ale altor două piese”. □ Baruțu T. Arghezi aduce în atenția publicului și recomandă expoziția olandeză de arhitectură și sistematizare care are loc, în acele zile, în centrul Capitalei (articolul *Arhitectura olandeză*): „Vizitarea spațiului olandez face parte din momentele de pauză frumoasă ale bucureștenilor și din interesul profesional al specialiștilor, ca o noutate atrăgătoare și ca o variație de gust acordată curiozităților și dorințelor unor locuitori al căror oraș este în mare frământare arhitecturală...” □ La rubrica *Sport*, Fănuș Neagu se amuză pe marginea scrisorii Federației de fotbal nr. 29.259 din 29 decembrie 1964: „«Ce s-ar întâmpla, de exemplu (m-am plictisit să tot pun virgule) dacă jucătorii ar aprecia caracterul beletristic al scriitorilor noștri (de unde deduc, logic, că doctorii au caracter medical, cercetătorii în domenii fizicii nucleare, caracter atomic, lucrătorii de la federația de fotbal, caracter federal etc., etc.) față de marile premii mondiale de literatură: Nobel, Goncourt sau altele?» (N-ar fi rău dacă s-ar întâmpla asta, ar însemna că jucătorii citesc, dar știu eu ce știu și nu vreau să mai spun) (...) Morala? S-o spunem pe șleau, mai înainte de a discuta dacă să aducem sau nu antrenori străini, să fie atașat pe lângă responsabilii cu corespondența de la federație un profesor de limba română”. □ Poetul german Georg Heym este prezent în număr, cu câteva poezii traduse de N. Argintescu-Amza. □ Tot aici, apar informații despre publicarea, în colecția *Poètes d'aujourd'hui*, a doi cantautori: Jacques Brel și Charles Aznavour. □ Este comentat ultimul număr al revistei „Le théâtre dans le monde”, dedicat în întregime României. □ Silvian Iosifescu abordează opera unui scriitor britanic – etichetat de critică în

categoria „tinerilor mânioși” din anii '50 – Alan Sillitoe. Scriitorii care au fost încadrați acestui grup, printre care John Osborne sau Kingsley Amis, aveau idei de stânga, unii fiind chiar anarhiști, și o nemulțumire profundă legată de comportamentul anumitor clase sau al societății în general. Silviu Iosifescu arată că personajele „tinerilor mânioși”, așadar și cele ale lui Sillitoe, tind să provină din medii muncitorești: „Câmpul de observație socială al lui Alan Sillitoe trece de la proletariatul orașelor industriale la tipuri de *outcast* cum sunt delicvenții minori din *Singurătatea alergătorului de cursă lungă* sau din această ultimă culegere. Chiar muncitorii lui fac parte dintr-o categorie specială, cu redusă conștiință politică, reflectând cu alte nuanțe de clasă, neliniștea unei societăți și a unui moment.” El se referă la Arthur Seaton, muncitorul tânăr din *Sâmbătă noaptea și duminică dimineața*. Acesta a votat cu comuniștii, dar nu l-au interesat vreo secundă principiile politice ale acestora, viața lui concentrându-se asupra muncii la fabrica de biciclete și bețiile de la bar, sâmbăta seara, când defulează de o manieră violentă. De asemenea, acesta are o amantă măritată, căreia îi este infidel, având o aventură cu sora femeii. Se ghidează după ceea ce numește morala junglei, nefiind esențialmente imoral, cât revoltat: „Morala junglei se referă pentru el în primul rând la patron și la omul acestuia, normatorul, care încearcă să coboare timpul pe unitatea lucrată și să-i scadă salariul. În ciuda egocentrismului imprimat de împrejurări persistă la el o solidaritate obscură de clasă care, ca și vitalitatea, dă personajului o altă dimensiune”. Și personajele din *Fata negustorului de haine vechi* sunt marginale, aparținând lumpenproletariatului: dezertori, fiul unor muncitori, devenit spărgător, descoperă o plăcere în faptele lui. „E de notat – spune Iosifescu – că una din puținele surse de poezie în lumea lui Sillitoe se naște din situațiile acestea anarhice în viața unor indivizi care social s-au plasat în afara ordinii”. Femeia simplă din *Femeile de treabă* sau mătușa Ada din *Sâmbătă seara și duminică dimineața*, reprezintă o altă tipologie, a femeilor marcate de greutate. Criticul consideră că apariția lor este o interesantă diversificare în peisajul industrial al operei lui Sillitoe: „Vitalitatea și puterea de rezistență morală a «femeii de treabă», care își pierde fiul în război și ajunge organizatoare de grevă, nu reprezintă o mutație în conștiința politică a scriitorului. Afirmația ar fi exagerată. Dar subliniază o certitudine morală într-un proces evident de căutare. (...) Se vedește până la urmă că pentru Sillitoe configurația junglei și mânia ca unică atitudine nu pot fi decât tranzitorii”. □ „Gazeta...” face cunoscută posibilitatea participării la concursurile pentru nuvelă și poezie organizate de P.E.N. (*Poètes, essayistes, nouvellistes*).

• [„**Tribuna**”, nr. 4]. Pe prima pagină Negoită Irimie publică poezia *Everestul sondorului*. □ Pe linia dezbaterilor generalizate despre realism în creația literară, N. Barbu își afirmă punctele de vedere în legătură cu subiectul în articolul *Accepții diferite ale realismului*: „De prea multe ori – ni se pare – se

confundă concepția cu metoda realistă și de aici provine tendința unora de a subsuma realismului întreaga literatură sau aceea de a îndemna la sărăcirea mijloacelor de expresie ale scriitorului, decretând drept realiste numai operele care reconstituie veridic împrejurările exterioare”. □ Rubrica de recenzii semnaleză trei noi apariții: *Și noaptea credeau în lumină* de Constantin Prisnea – o carte descriptivă, plină cu citate din Sadoveanu, Hogaș, Coșbuc sau Alecsandri; un roman de aventuri scris de Teodor Constantin, *Casa de pe colină* și în finalul rubricii, romanul *Toporul de argint* de Leonida Neamțu, o scriere în care „poezia se infiltrează cu discreție nestânjenind cu nimic acțiunea”. (Ion Papuc) □ C. Cubleşan, semnatarul cronicii literare, prezintă volumul de reportaje *Pământul oțelului* de Traian Filip, care „transcrie entuziasmat o pagină din marea istorie contemporană a țării, așa cum se zămislea la Galați în vara anului 1962”. □ Sunt prezenți cu versuri Grigore Hagiu, Ion Iancu Lefter, Francisc Păcurariu, Ruslan Mureșanu, Gabriela Melinescu, Radu Cârnești, Mioara Cremene, Adrian Păunescu, Mariana Costescu, Marta Cuibuș și Gh. D. Vasile. □ Mircea Marian publică proza scurtă *Lista de bucate a fericirii*. □ Sub titlul *O sesiune a tinereții*, Mircea Zăciu prezintă o retrospectivă a comunicărilor științifice organizate în cadrul Facultății de filologie a Universității din Cluj, care „au avut o tematică variată cuprinzând diverse domenii umanistice: stilistică, toponimie, istorie literară, dialectologie etc”. □ Tot în cadrul actualității științifice, Ovidiu Olteanu anunță că „Revista de filozofie” (nr. 6 din 1964) conține „interesante studii de estetică”. □ Traduceri din lirica Annei Ahmatova și două scurte texte epice ale scriitorului rus V. Bogomolov încheie acest număr.

29 ianuarie

- **[„Scânteia”]** „Amintind de proporțiile lumii imaginate de Swift”, Ilie Constantin anunță apariția în cadrul unei noi colecții editoriale – este vorba de seria *Liliput* – a patru poeți: Pușkin, Lermontov, Esenin și Maiakovski: „Poezia rusă și sovietică este prezentă în această colecție prin patru nume care figurează la loc de cinste în literatura lumii.”

- **[„Scânteia tineretului”]** Secțiunea *Notelor de lector* include două recenzii semnate de Mihai Ungheanu. Prima este consacrată lui Miron Radu Paraschivescu, cu volumul *Bâlci la Râureni*, despre care Ungheanu arată că, dacă „celebrele *Cântice țigănești*, sub aparența de anacronism, sunt o replică umanistă a autorului la marile masacre organizate de rasiști”, prezentul volum „e scris în 1954 și, dacă ne-am întreba de ce poetul și-a ales ca obiect principal de observație un bâlci de țară, ar trebui să apelăm din nou la anterioara activitate poetică atrasă de orizontul antonpannesc al vieții târgurilor pestrițe, de coloritul contrastant, violentând ochiul, în care M.R. Paraschivescu și-a recunoscut ca măștrii și precursori pe autorii magistrali în a descrie asemenea atmosferă: Anton Pann, Matei Caragiale, Ion Barbu.” □ Cea de a doua

recenzie privește volumul de reportaje *Zig-zag pe mapamond*, de Ioan Grigorescu, care, plasat „la antipodul călătoriei programatice cu pretenție de studiu, (...) încearcă să ne ofere fapte de viață semnificative. Investigația depășește sfera europeană trecând în America de Nord și în exoticele pământuri ale Asiei, Indoneziei, pe urmele lui R. Kipling, P. Loti. Mirajul lecturilor copilăriei din acești autori și alții ca ei, nu iese însă consolidat din întâlnirea cu realitatea actuală.” În final, recenzentul constată că „trăsăturile subliniate asigură volumului unitatea de viziune ridicând în subtext o concepție și o ideologie bine configurate care organizează materia și dau greutate observației de viață.”

• [„Contemporanul”, nr. 5] George Ivașcu analizează *Examenele la Universitate*: „Tot mai mulți studenți, dintre cei mai buni, au izbutit să-și apropie o metodă de cercetare în care discernământul estetic intră cu necesitate și în care semnificația, mesajul operei literare este considerat cu atât mai pregnant cu cât măiestria artistică, atributele ei estetice sunt mai încărcate de valențe. (Faptul că peste 25 dintre studenții noștri colaborează la această pagină, la *Vitrina*, este și el destul de elocvent)”. □ Ștefan Augustin Doinaș publică eseu *Obiect și limbaj realist în poezie* în care lămurește esența câtorva concepte confuze în epocă: „Poezia adevărată n-a fost niciodată o copie, ci întotdeauna o replică la real, atât în orientările care manifestă o preferință față de obiect (clasicism) cât și în cele care pun accentul pe subiect (romantismul) cu atât mai mult în cele care par a neglija sfera realului obiectiv (simbolism, expresionism). Nicio poezie adevărată nu «redă» natura după principiul «ut pictura poesis»; există doar o orientare în sensul acesta, o tendință de a structura artistic un material luat cu precădere din natură.(...) Numai versificatorii industrioși rămân indiferenți la lucrurile acestei lumi și le îndeasă în endecasilab cum îndeasă contabilul obiectele într-un inventar. (...) Realism în poezie înseamnă, așadar, orientare spre real, dar selectare a semnelor realului, în funcție de legile tainice ale personalității creatoare. (...) Numai epigonii pitici se mulțumesc cu fraza banală, crezând că astfel «redau» viața. Maeștrii știu că viața are adâncime și folosesc limbajul curent pentru a «coji» fenomenul, pentru a explora drumul spre tâlcuiri”.

30 ianuarie

• [„România liberă”] Campania declanșată pe tema literaturii pentru copii se regăsește în *Carnetul cultural* al ziarului, găzduind interviul luat scriitorului Marcel Breslașu de către Boris Buzilă. Subiectul discuției îl reprezintă *Teatrul pentru cei mici*. Pornind de la „marea eficiență în educația comunistă a copiilor”, și de la statutul încă marginal al dramaturgiei consacrate vârstelor infantile, Boris Buzilă apreciază interesul interviuatului pentru acest tip de spectacol, dând ca exemplu dramatizarea unui poem mai vechi, de-al său: *Ce-o să fie, Bondocel*. Marcel Breslașu, care deține, în cadrul Uniunii Scriitorilor,

poziția de îndrumător al acestui sector de creație și a prezidat două festivaluri internaționale ale teatrului de păpuși și marionete, identifică problemele considerate de el specifice acestui format literar: „problema dozajului”, a efectului pedagogic și didactic. Morala operei trebuie „împletită în povestirea dramatizată”, evitându-se caracterul ostentativ, iar „principiile de educație trebuie să-i fie învelite în hapul de aur al poeziei, fanteziei, acțiunii dramatice.” Se constată, crede Marcel Breslașu, un progres calitativ al acestui segment de literatură și pentru că „an de an, scriitori de frunte de-ai noștri, care s-au ținut departe de el, și-au anunțat înrolarea pe baricada literaturii pentru copii, prin cărți contractate la edituri sau prin piese în lucru împreună cu colectivele teatrelor de specialitate.” □ Tot în cadrul *Carnetului cultural*, Ion Mustață publică articolul *Notații despre o fostă cenușăreasă*, a cărui temă este „umorul în literatura pentru copii.” Din acest punct de vedere, crede că „sarcina principală a creatorului este aceea de a nu se coborî la nivelul copilului ci de a-i educa gustul printr-un umor de calitate.”

- **[„Scânteia”]** Pe linia ideologică a publicației, Victor Eftimiu semnează, însoțindu-și numele cu titlul de academician, editorialul *Itinerarii*: „... unde nu te gândești dai peste edificii noi, săli de spectacole, cămine culturale spațioase, săli de concerte și conferințe, biblioteci cu mii de volume, stadioane în care mii de spectatori participă la întrecerile sportive. Cetățeanul nu mai simte izolarea și tristețea provinciei de odinioară”. □ În același număr „Scânteia” reproduce (preluând din „Gazeta literară”) poezia *Manifest electoral*, semnată de MRP. □ Un scurt fragment din volumul consacrat „noului chip” al României, scris de poetul guatemalez Miguel Angel Asturias și „apărut recent la în Mexic”, este oferit în traducerea lui Darie Novăceanu.

- **[„Flacăra”, nr. 5]** În cadrul rubricii dedicate lecturii se anunță că între 1 februarie și 1 martie 1965 se va desfășura *Luna cărții la sate*, eveniment având ca scop ca „slova scrisă să se instaureze și mai adânc în fiecare casă din satele țării noastre.” □ Const. Mateescu publică pe două pagini povestirea *Delincventul*, ce aparține volumului de schițe și povestiri, aflat în pregătire.

- **[„Luceafărul”, nr. 3]** Pornind de la *Darea de seamă asupra înfăptuirii planului de stat pe anul 1964 și cu privire la planul de stat pe anul 1965* revista inițiază dezbateră cu titlul *Dialog contemporan*, în al cărui preambul se arată: „Comentând datele vitale ale țării – dincolo de metaforă, dincolo de cuvintele care pot să pară patetice – scriitorii formați în anii aceștia exprimă în fond adevărul vieții, cultivă cu talent, arta cuprinderii realității. Semnificația dialogului lor stă și în faptul că anul 1965, odată cu care am trecut într-al treilea deceniu de existență liberă a patriei, reprezintă pentru construcția socialismului un aliaj echilibrat, puternic, în compoziția căruia intră câteva trăsături fundamentale: ultimul an al șesenalului, alegerile pentru Marea Adunare Națională și sfaturile populare”. ■ În continuare, redacția relatează amplu despre punctele de vedere ale participanților și dialogul acestora. Este

de menționat că, după frazele introductive de mai sus, ca și după intervențiile unor scriitori mereu aproape de ideologia comunistă, dialogul se desparte de tema propriu-zisă și atinge în mai multe rânduri adevărate puncte de fierbere, cea mai fidelă carcateizare a sa fiind expresia idiomatică *Unde dai și unde crapă!*: „Paul Anghel sesizează că raportul prezentat avansează direct o invitație „creatorilor literari, la un spor de exigență față de produsul muncii literare, și nu numai la un spor de exigență raportat la competiția dintre componenții mișcării noastre literare, ci chiar mai mult, la o încercare, la un efort de impunere a operelor literaturii noastre peste hotare, în dialog cu celelalte literaturi ale lumii. Aici nu este vorba, bineînțeles, de o impunere artificială. Este vorba despre o competiție de valori. Ca și pe piața economică, unde banul bun îl alungă pe cel fals, și pe piața literară nu se poate petrece fenomenul de impunere artificială, ci numai o veritabilă competiție, în care operele bune și valoroase să aducă într-adevăr mesajul de gândire, de sensibilitate al oamenilor din țara noastră». ■ Ideea este completată de Ana Blandiana: «Paul Anghel spune că realizările noastre economice care se impun tot mai mult în lume, impun și culturii noastre, în speță – literaturii, o ținută asemănătoare. Cum se poate realiza acest deziderat indispensabil? Autoexigență? Cultură? Maturizare? N-avem decât să împingem comparația mai adânc. Inginerii au o vorbă a lor – orice realizare și-o vor la nivelul tehnicii mondiale. Adoptând aceeași parolă, totul pare c-ar fi în regulă, Cu alte cuvinte, dacă ideile noastre vor fi mereu cele mai reprezentative pentru epoca în care trăim, iar tehnica noastră literară la nivelul tehnicii mondiale, nu vom mai avea ce ne dori». Prin impunerea exigenței și a originalității sunt de părere atât Paul Anghel, cât și I.D. Bălan, se poate crea o literatură «competitivă cu celelalte literaturi». ■ Pe de altă parte, Romulus Vulpescu consideră că «lucrurile acestea sunt cu puțință, și în orice caz pot fi înlesnite, de un foarte serios nivel cultural, susținut permanent. Știți cu toții câtă importanță s-a dat, în ultima vreme, manifestărilor sărbătoririi Universității, de la cel mai înalt nivel de stat și de partid. Universitatea a primit o acoladă de înaltă valoare morală și ideologică din partea conducătorilor statului și partidului nostru, și nu pentru că s-ar fi împlinit un număr rotund de ani, și nici pentru că trebuia sărbătorit cumva un centenar, ci pentru că, în realitate, construcția societății not în țara noastră se face cu cultură, cu foarte multă cultură. Așa cum a fost necesară industrializarea și colectivizarea agriculturii, tot atât de necesară este și cultura, și ea este unul din cele mai importante lucruri în momentul de față». ■ I. D. Bălan reafirmă ideea, împărtășită și de N. Velea, a unui specific național al literaturii: «Și tocmai în spiritul acesta cred că discuția noastră trebuie să se îndrepte și mai mult către ceea ce este specific pentru epoca noastră, conflictele ei proprii, trăsăturile morale ale omului de astăzi, idealurile lui. Adică preocuparea de a fi foarte naționali în formă și foarte scriitori ai locului nostru socialist. Să pornim de aici, de pe teritoriul și din zona noastră

de cultură, pentru a ne putea revărsa și a ne putea impune în patrimoniul culturii Universale»". ■ Odată cu intervenția lui I.D. Bălan, discuția virează polemic spre „un alt deziderat avansat în cadrul întâlnirii... cel legat de promovarea stilului publicistic deoarece «realizează o intervenție directă, rapidă, nemijlocită în viața contemporană, și care poate fi o treaptă, și nu numai o treaptă (...) în drumul spre realizarea unor opere literare de alt gen, (...) o verificare rapidă cu datele pe care ni le oferă realitatea, în lumina ideologiei marxist-leniniste, în spiritul politicii partidului nostru» (I. D. Bălan). ■ Ideea este salutăată și de Ion Brad: «Pe Bănulescu foarte mulți ani l-am cunoscut mai mult ca reporter. Ne-a rezervat o surpriză care nu mai este surpriză pentru noi, pentru că îl cunoaștem, dar succesele lui evidente, de care am observat că întreaga noastră critică și toți colegii s-au bucurat și le consemnează în scris și oral au fost înrăurite profund tocmai de o cunoaștere temeinică a lumii din care vine. El a publicat reportaj, deci a făcut o artă deschisă, o artă militantă. Așa dar cred, că și el și-a realizat succesele literare, a făcut saltul spectaculos, printr-o cercetare serioasă, psihologică, filozofică – adâncă a oamenilor, a moravurilor, a profilului acesta al lumii în continuă transformare». «Legat de asta, spune A. Păunescu, aș relua ideea exprimată înainte. Mie, dintre lucrările ultimului an, dintre evenimentele acestui an, bucățile de proză ale lui Ștefan Bănulescu mi s-au constituit ca fiind unul dintre cele mai frumoase exemple. Am citit aceste proze și am recunoscut în ele o veche aplecare a autorului către niște oameni, către niște locuri, și aș spune că reportajul pe care tov. Bănulescu îl practica înainte, sau poate contemporan cu ele, a anunțat pe niște fragmente lucrările de azi, care, cred că sunt o dovadă vie a faptului că, legătura aceasta intimă cu viața, poate da naștere unor lucrări dintre cele mai bune și cele mai interesante". ■ Vorbind nu în calitate de poet, ci în calitate de reporter, Ilie Constantin afirmă: «Uitându-mă zilele trecute prin colecția ziarului, am băgat de seamă că am călătorit foarte mult în anul 1964, și că realmente, pe toată harta țării, a trebuit să umblu măcar câteva zile în fiecare loc. E interesant ce poți constata în acest timp umblând prin orașele și prin satele țării. Fenomenul principal pe care aș vrea să-l remarc ar fi acela al unei explozii de tinerețe. Peste tot te uimește această «agresiune» aproape a tinereții. Uimirea, mai degrabă emoția declanșată de capacitatea unor tineri de 23-24 de ani care operează cu mașini performante, îi este explicată lui Ion Băieșu ■, care găsește firesc un astfel de proces tehnic evolutiv, altfel de cum se exprimă Ilie Constantin: «Ce mi-e mie mai urât pe lume, este reporterul îngâmfat care îți spune: vezi, eu am trecut pe-acolo, eu am vorbit cu oțelarul respectiv. Adică eu consider că literatura este o privire proaspătă asupra vieții. Privirea aceasta deșteaptă care a conspectat de mult totul, a văzut și a înghițit totul, de asemeni, mă scoate din sărite. Iar eu când vorbeam despre explozia de tinerețe care se constată în viața țării noastre, vorbeam tocmai despre privirea pe care trebuie s-o vem noi, scriitorii tineri». ■ Romulus Zaharia se declară înțelegător față de

ambele opinii: «Este tentant punctul de vedere al lui Ion Băieșu. Dar tot atât farmec găsești și în uimirea mărturisită a lui Ilie Constantin în fața exploziei de tinerețe, cum a caracterizat poetul peisajul nou al țării. Primul – cu o bogată, activitate reportericească, a descoperit viața mai de timpuriu și, poate că și în alte condiții. Contactul îndelung cu realitatea l-a făcut mai puțin extatic, poate din această pricină și mai bătaios și, trebuie ș-o spun, consider intervenția lui interesantă, ascuțită, și, deosebit de important – foarte utilă. E un punct de vedere îndrăzneț și ferm. Dar mai întâi, de ce nu îngăduie Ion Băieșu și altora să trăiască clipe odinioară trăite de ei, în zilele care marcau începuturile activității lui reportericești? Ilie Constantin a călătorit mult în ultima vreme, are intenția să scrie un ciclu de poezii dedicat pulsului nou al orașelor noastre, confruntările sale cu realitatea pot căpăta, în timp, certificat de artă». ■ Fănuș Neagu: «Părerea mea este că reportajul, la ora actuală, dăunează foarte mult literaturii. Așa cum se face bineînțeles. La ora actuală, reportajul nu aduce lucruri de viață esențiale. Eu nu zic să vină reportajul cu chestiuni de scandal, senzaționale, dar nici să aducă niște lucruri complet plate. Ți se comunică doar că Ion doarme, atât, mulțumesc de rest, de cadru, de frunze uscate, de poleială etc». ■ „O altă chestiune dezbătută ține de nevoia scriitorului de a se regăsi pe sine și uneltele sale. N. Velea intervine: «Aș vrea să dăm o latură de lucru ședinței. Apropos de asta, vreau să spun ceva în legătură cu tinerii scriitori. Noi suntem o serie de tineri scriitori care am căpătat o oarecare notorietate prin anumite lucrări. Această notorietate vreau să spun că a fost căpătată în cazul meu, al lui Fănuș Neagu și al altora. Dar este necesar să se înțeleagă că trebuie să ne fie îngăduită și nouă, tinerilor scriitori, o perioadă de răgaz. Redacțiile sunt foarte exigente, ne solicită permanent, crezând că noi zăcem într-un fel. Noi, acum, după ce ne-am creat respectiva platformă, începem și perioada lucrărilor mai mari». ■ Radu Cosașu: «Mie mi-a plăcut ce a spus Velea și aș merge pe linia pe care o sugera, aceea a unor gânduri intime despre munca noastră. Aș vrea să plec de la ideea că numai pagina decide în tot ceea ce facem. Ceea ce mă preocupă cel mai mult, și legat de chemarea pe care o adresează partidul, prin documentele de partid legate de munca noastră, este puterea de muncă a scriitorului. Să fiu sincer, puterea aceasta de muncă nu este suficient de subliniată, și prin aceasta nu vreau să fac un apel la a scrie cât mai mult și orice, dar acea putere de muncă care se concretizează în plăcerea de a scrie, de a da drumul pe pagină și de a reflecta ceea ce ai simțit tot timpul. Problema principală, după mine, la ora actuală, este aceea a unui salt real, și nu enunțat, salt calitativ al tuturor lucrărilor pe care noi toți, și nu numai câțiva, l-am cunoscut în aceste decenii. Și, subliniez, puterea de muncă, o dată cu plăcerea de a scrie». ■ Adrian Păunescu: «Legat de ceea ce spunea Velea, aș vrea să confirm și eu faptul că la el se simte o odihnă, o criză. Cred că Velea se simte foarte bine, că este într-adevăr într-o perioadă de răgaz, răgaz întins. A început să scrie fragmente de schițe». N. Velea: «Hemingway a fost zece ani în

criză de creație». Adrian Păunescu: «Eu, având pentru Velea o mare stimă, pentru excepționalul nuvelist Velea, adică pentru cel care scria, acum, dintr-o dată, de foarte mult timp încoace, nu-l mai găsesc». ■ Ion Brad: «Velea a vorbit singur despre preocupările lui și îl așteptam cu mult interes. Am citit fragmente izolate în ultimul an, lucruri interesante care sunt convins că atunci când vor fi încheiate în romanul la care lucrează, vom putea discuta în continuare, în orice caz, despre talentul lui». ■ Ana Blandiana: «Radu Cosașu vorbea înainte despre scriitorul care stă nopți de-a rândul în fața aceleași pagini albe, care preferă o pagină albă uneia superficială. Dar cum se va simți oare acest scriitor care noaptea stă la masa de lucru, ținându-se cu dinții de exigență) de opera nescrisă pe care și-o vrea oricât de grea, dar neapărat, extraordinară, iar ziua colegii vor avea grijă să-i amintească eventuala criză de creație pe care o străbate? Cred că Adrian Păunescu e în măsură să-mi explice. Asta simt eu înaintea acestui an. În acest sens spuneam că numai pagina decide. Cine nu recunoaște că are o necesitate de a cuprinde eternul în ceea ce face am impresie că acela nu e scriitor. În acest sens nu se poate trece, decât dacă vrem să fim idilici, peste greutățile pe care fiecare le încearcă în fața paginei de scris, dacă iau aspectul grav; cum spunea Steinbeck, problema este de a depăși dificultățile epocii. Dar există o seamă întreagă de dificultăți interioare în care, cum spuneam, intră o serie întreagă de vorbe rele o seamă întreagă de polemici care intervin brutal în actul creației și măresc aceste dificultăți. Nu vreau să mă refer decât la dificultățile create de clișeele din noi. Cred că principala luptă pe care o avem de dat pe această *pagină*, care rămâne lucrul cel mai interesant din viața fiecăruia, sunt acele clișee pe care fiecare le poate detecta și pe care fiecare le poate cunoaște, dar trebuie să aibă curajul să le privească în față și să le depășească». ■ Paul Anghel: «Aș vrea a sublinia ideea pe care Cosașu a lansat-o în discuție, a unui anume caracter colegial al raporturilor dintre tinerii scriitori». N. Velea: «Esențialul este să ne citim fiecare. Când omul scoate o carte bună, să discutăm cu mare generozitate unul față de altul». Marin Sorescu: «Să scrie întâi o carte care să merite să fie citită. N. Velea: «Cărțile bune să nu ne dea sentimentul de invidie. Să ne citim cu o mare curiozitate și o mare sinceritate, și o carte bună s-o citim și s-o spunem fiecare cu prietenie. De pildă, nuvela *Dor* de D.R. Popescu, este foarte bună, s-o citim cu o mare plăcere, cu o mare prietenie». A. Păunescu: «Mie nu mi-a plăcut felul lui de a vorbi, de parcă i s-ar fi cerut părerea despre nuvela lui D. R. Popescu. Probabil este un lucru foarte mare pentru D. R. Popescu că în sfârșit lui Velea i-a plăcut o nuvelă. Aerul acesta de senator al nu știu cărui fotoliu mi se pare nepotrivit». ■ Despre rolul criticii literare aduce discuția Dinu Săraru: „«Pentru cei care citesc pentru că asta-i meseria lor, se numără, firește, și criticii. Vreau să relev un aspect din această sferă a lecturii profesionalizate. (...) E vorba de o cerință, pe care eu o socotesc imperioasă pentru critica literară, și anume cunoașterea realităților într-o măsură cel puțin

apropiată de cea a scriitorului: poet, prozator, dramaturg. Mi se pare destul de greu, mai ales privind lucrurile din punctul de vedere al unei critici științifice, să confrunți reflectarea artistică a unui fenomen social- istoric contemporan, în afara cunoașterii acestui fenomen. (...) Firește, critica nu confruntă și nu apreciază transpunerea fotografică în pagina de carte a faptului de viață, și nici nu pledez pentru așa ceva. Dar, subliniind rolul deosebit de important al criticii literare în peisajul unei literaturi socialiste ca a noastră, vreau să spun că tocmai caracterul militant al acestei critici își află un serios argument în cerința pe care am numit-o imperioasă. Exemplul pe care-l dau e, cum se știe, clasic: G. Călinescu: Cronica optimistului e în aceeași măsură un articol de mare rafinament critic și un act de publicistică contemporană din cele mai strălucite. Prezența criticului în miezul problemelor literaturii trebuie să fie susținută de o prezență la fel de pregnantă în miezul problemelor generale ale realității pe care o traversează, iată, așadar, ca să nu vă rețin prea mult, pentru ce pledez: pentru prezența activă a criticii în publicistica direct legată de aspectele vii ale vieții». ■ Ion Băieșu atacă subiectul lipsei de sinceritate care domină, sub aperițe cordiale, climatul literar publicistic: „Referitor la dorința lui Radu Cosașu ca scriitorii să se citească între ei și să-și comunice unul altuia părerile, obiecțiile critice, fără a se aluneca în polemici inutile, atac la persoană, pe care îl găsește uneori justificat, Ion Băieșu declară: «Mi se pare că la vârsta noastră a ne da sfaturi să fim culti și să scriem bine, este tot atât de nefolositor ca și cum ne-am spune unul altuia că avem talent. Pe mine personal mă interesează o discuție în măsura în care abordează probleme extrem de interesante pentru creația mea ca atare. Sigur că este interesant, că este bine să fim cinstiți, să ne spunem deschis părerile despre cărțile noastre, deoarece acest amănunt este desigur important pentru crearea unei vieți literare sănătoase. De pildă, pe mine personal m-au enervat unele din chestiunile făcute de unele reviste, în care pe lângă o serie de lingușeli, s-au spus și lucruri netovărășești, neprietenești. Toată lumea s-a repezit asupra câtorva victime foarte ușoare. Unii cred că nici n-au citit cărțile pe care le înjură, nici pe Leu, nici pe Chiriță, pun pariu că nu i-au citit, Nu vreau să fac neapărat polemică, dar n-am înțeles ce-a vrut să spună Păunescu. Eu doresc să-mi exprim aici o părere absolut sinceră, pentru că sunt de față câțiva poeți – fac asta nu de pe un pedestal, pe care de fapt nici nu-l am. Vreau să-mi spun pur și simplu o părere, Cred că sunt vreo 10-12 poeți tineri foarte talentați. Din nenorocire, acești oameni nu au întotdeauna, când publică, ce spune. De pildă ei, pe la 21 de ani, au 200 poezii publicate. Eu, când îi văd publicând o pagină întreagă mă apucă disperarea. Ce au de spus în atâtea versuri? Ce au de comunicat, încât scriu o pagină? Eu consider că există totuși, în mod cert, o sterilitate a poeziei tinerilor la ora actuală, și sunt nemulțumit că ei nu sunt îngrijorați de acest fenomen. Mi se pare îngrijorător faptul că extrem de mulți poeți tineri, pe lângă că scriu foarte mult și publică foarte mult fără să fie frământați de ceea ce spun. Mi se pare

mie că dacă în proză tinerii au început să meargă pe un drum mai sigur, în poezie există, din acest punct de vedere o rămânere în urmă, și ar fi păcat, pentru că sunt mai multe talente, foarte puternice, în poezie, la ora actuală, față de proză».

■ Ion Alexandru: «Și poate că Ion Băieșu are dreptate când zice că nu s-a făcut încă nimic în poezie, și că abia se încearcă să se facă ceva. Și eu am o părere foarte proastă despre poezie, și despre a mea, și ar trebui să fim luați așa puțin la judecată (critică!), ca să ne dăm seama ce înseamnă poezie».

■ În cronică sa literară la cel mai recent volum al lui Adrian Păunescu, Marin Sorescu îi reproșează acestuia așezarea neinspirată în fruntea cărții a poeziei *Zile de mari emoții*, deoarece textul „scris mai de mult nu mai caracterizează poezia actuală a tânărului poet: rămâne cam discursiv, problema etică abordată, desigur de mare importanță, e tratată ca pentru ziar”. Spre a scoate în evidență, glasul mare și năvalnic, bogăția de culori și seve, gesturile ostentative, uneori nu lipsite de un anume farmec – care se găsesc din belșug în lirica lui Adrian Păunescu –, textul critic sorescian cultivă stilul aluziv și formula ambiguă, contextuală ori subtextuală: „Poetul e un optimist incurabil. S-ar părea că-și vopsește zilnic ochelarii prin care privește lumea, ca s-o vadă cât mai intens colorată. Uneori însă te întrebi dacă unele tablouri înfățișate de el atât de frumos nu sunt idilice? Dacă n-avem de-a face cumva cu un balet artificial pe o catifea imaginară? E de mirare că dragostea, nici chiar ea, nu-i dă decât sentimente certe, robuste, cuceriri definitive pe care și le «înfeudează» cu voluptate. (...) Excelenta Ezitare e un repaus, în fericire, o tristețe intermediară, prilej pentru cugetare adâncă. Fericirea, scăpată ca un inel într-o fântână, cade în pământ «vâslind din rame roșii», pentru a duce veste strămoșilor de nunta poetului. (...) Printre bucățile excelente ale volumului, trebuie să amintim Pastelul cu melci, ușor barbiană, suav ca un joc cu bulgări de zăpadă. (...) Aici trebuie inclus cu îndreptățite laude *Dans de fecioare*, poezie de o halucinantă viziune. Poate cea mai bună din volum. Te miră atâta vibrație. Ciudat, «teroarea senzuală» de care vorbește e așa de bine transfigurată, încât nu ai de loc sentimentul acesteia, ci mai degrabă al unei beții «pure». (...) Păunescu e un bun pastelist, unele poezii par niște pânze, unse din belșug cu toate uleiurile. (...) Aglomerându-se asemenea piese după încântarea de moment îți lasă la urmă și un sentiment de nesatisfacție: în fond ce atâta poleială; unde o să-l ducă pe poet atâta rai»? Observi că unele poezii care încep bine se rostogolesc de la jumătate încolo în romanțe. (...) Păunescu nu este un poet de idei. Versurile lui sânt (unele) un suav puf de vorbe ce te incintă, dar pe care uneori poți și să adormi. De fapt, e o carență generală în poezia noastră (și să nu se creadă că mă refer numai la cea a tinerilor). De aici impresia de convenționalism, idilism și, evident, atemporalitate pe care o ai parcurgând volumele de versuri. Unii simt nevoia să înlocuiască concepția filozofică prin metafore încâlcite până la călți. Alții cu un verbalism sforăitor și, în sfârșit, o a treia categorie cu vreascuri abstracte. În cazul de față, îngro-

șarea laturii de pastel provine din acest – să-i zicem – «lapsus» temporar de idei. Dar, trebuie, să observăm imediat, poetul face eforturi vizibile către exploarări mai adânci. Are sentimentul generațiilor, al devenirii. Nașterea e văzută violent, ca o «smulgere» din părinții care rămân în urmă, ofiliți, oglinzi din care un om stă «să plece». Trecutul, de asemenea, îi apare ca o fântână cu chipuri: moarte și viață în același timp. (...) O osatură filozofică își propune să-i dea poemului dedicat Hunedoarei. Oțelul incandescent, îi sugerează magma din centrul pământului și, prin asociație, geneza universului. (...) Din păcate, ideea nu e servită fericit de versuri. Verbalismul vijelios rupe din nou zăgazurile rațiunii, transformă totul într-o compunere cu temă. (...) Rămân încă neizbutite poeziile anotimpurilor. Aprilie, de pildă, exprimând exact ideea din titlu, nu cred să mai intereseze cititorul. Anotimpul tratat ca anotimp, luna ca lună, ziua ca zi, nu interesează. Ori, se realizează din acestea simboluri noi pentru înțelegerea altor lucruri mai adânci, ori, cum spuneam, ele nu ne interesează. Acestea sunt lucrurile care nu-mi plac deloc la Păunescu, cele la care trebuie, cum spune formula criticii, să mai mediteze. Despre poeziile pe care le considerăm excelente, am vorbit. Aș dori acum, intrând puțin în amănunt, să explic câteva din *mecanisme* pe care Adrian Păunescu – poet autentic – știe să le declanșeze, pentru a crea, pe o scară aproape industrială, emoțiile. Surprinde, de la început, în poezia sa, simțul verbului. Apoi abundența metaforelor. Aceasta îl determină pe prefațatorul Matei Călinescu să vorbească de «sevele bogate și proaspete cu explozii de verde primăvăratec». În aceeași strofă, uneori în același vers, poetul, îngrămădește câțiva tropi excelenți, cu o risipă de nabab. «Alege ce vrei» – ai uneori aerul că ți se spune. El posedă tehnica ingenioasă a cuvântului neașteptat, știind să obțină efecte prin mutația epitetelor de pildă. (...) Descoperim și un șiretlic. Păunescu e atât de artist, încât chiar când nu încearcă o stare de spirit autentică, el știe s-o mimeze perfect, o speculează, am zice, pornind numai de la cuvânt, de la semnificația lui. (Te și sperii gândindu-te că-i în stare a face câte o poezie din toate vocabulele dicționarului). Se observă ușor, parcurgând volumul, și neglijențe. Ticuri poetice, ca anunțarea ostentivă a vârstei. «Anii mei douăzeci mușcau aerul umed» (*Cântec de dragoste*), înainte de sărbătorirea celor nouăsprezece ani (*Zile de mare emoția*). Undeva se vorbește de șaisprezece ani. Apoi iar de douăzeci etc. A spune de atâtea ori că ai douăzeci de ani e cel puțin o mare repetare. *E aici și vina criticii care cade în extaz numai când aude de poezia adolescenței.* Personal, sunt pentru extirparea infantilismului din lirică. Nu există poezie de optsprezece sau de șaptezeci de ani, există numai poezie, fără nici o vârstă, dacă există. Aceste lucruri puteau fi înlăturate foarte ușor pentru că volumul are un caracter antologic. A devenit aproape proverbială abundența inspirației lui Păunescu. N. Manolescu vedea în el, nu de mult, «un Gargantua flămând de viață», Alergând prin ogrăzile cu teme literare, Păunescu e capabil să prindă cei mai grași curcani, direct cu

gura, și să-i înghită cu pene cu tot, în timp ce alți poeți hamletizează la nesfârșit în fața unei farfurii cu griș”.

[IANUARIE]

• **[„Ateneu”, An II, nr. 1 (6); Revistă de cultură editată de Comitetul regional pentru cultură și artă Bacău, format tipografic A 3, 20 pagini; apare lunar; Comitetul de redacție: Iulian Antonescu, George Bălăiță, Radu Cârnci (redactor șef) Victor Enășoaie), Iulia Hălăucescu, Olimpiu Hrișcă, Victor Kernbach, Stelian Nanianu (secretar general de redacție), Alexandru Radian].** Momentul aniversar anual Eminescu este prezent prin contribuțiile lui Radu Cârnci, *Descântec despre vers (Lui Eminescu)*, pe prima pagină, și de Mihai Drăgan. În *Actualitatea ideilor estetice eminesciene*, universitarul ieșean vizează cele două fațete ale concepției despre literatură. Este vorba de *aplicarea punctului de vedere istoric* în judecarea fenomenului cultural și literar și, paradoxal, de *atitudinile anti naturaliste* ale romanticului Eminescu. □ *Stampe marine*, versuri de pagina întâi semnează Eusebiu Camilar. □ Vlad Sorianu crede – în *Opinii despre roman* – că există pericole de ordin filosofic ignorate de către scriitorii din Apus, pe care cunoașterea consecventă a marxism-leninismului nu doar le sesizează, ci înlesnește evitarea lor în procesul generalizării artistice: „Adevărul e că, încercând să practice cu precădere o literatură a *cunoașterii omului*, unii scriitori din Apus ignoră soluționarea materialist-dialectică a categoriilor gnoseologice de posibilitate-realitate, relativ-absolut, libertate-necesitate, subiectiv-obiectiv etc. sau a unor categorii de materialism istoric (ontologic – istoric de exemplu). Rezultatul e că însăși funcția cognitivă a acestei arte este adesea deformată... Se recomandă „*curajul simplificării*”, reducerea la esențe, renunțarea la „*amănuntul semnificativ*”... nu toate romanele lungi sunt neapărat și reușite; nu e vorba de o „*scurtare*” ci doar de *precizie* în literatură, care nu înseamnă o reconstituire exactă ci concizie problematice-expresivă.” □ Constantin Călin discută volumul de *Versuri* al lui George Lesnea: „Se simte în poezia nouă a unui *poet al elanurilor reprimite* (pe parcursul a cinci volume din anii 1930-1940) o înviorare agreabilă generată de înălțarea puternică spre «*viitorime*» a prozei, de faptul că «*mai frumoase s-au făcut / toate câte sunt pe lume*». Cu un condei delicat, modest... George Lesnea n-a avut și nici nu are – cred – prezumția de a fi mutat cu mult în adâncime stadiile orizontului poeziei noastre, însă a lucrat cu dăruire și meșteșug să înfrumusețeze «*catapeteasma zării*» ei”.

• **[„Cinema”, An III, nr. 1 (31); revistă de cultură cinematografică editată de Comitetul de stat pentru Cultură și Artă; format tipografic A 4, 32 pagini; apare lunar, Redacția: Ecaterina Oproiu (redactor-șef), Vlad Mușatescu (redactor artistic)]** □ În cadrul rubricii *Scriitorii și ecranul* Gheorghe Tomozei realizează interviul *Cu Victor Eftimiu despre Cinema*: „– Autor al unui număr greu calculabil de volume, abordând toate genurile literare, academicianul Victor Eftimiu e și un adevărat veteran al scenariștilor

de film. V.E.: – Mă socotesc printre pionerii cinematografului noastre. În 1911, în pauzele dintre acte la spectacolul cu «Înșir' te mărgărite» se proiectau momente filmate după un scenariu care-mi aparținea. Am îndrăgit de la început filmul. Când eram copil mă duceam pe un maidan care era locul unde avea să se înalțe mai târziu Casa Armatei, și urmăream pe o pânză câteva filmulețe de câteva minute intercalate printre reclame publicitare, fermecat de feeria care ni se oferea. Prin 1921 am întemeiat «Asociația română de cinematografie artistică» (A.R.C.A.) și intenționam să realizăm filme de răsunet, dar... arca noastră s-a dovedit a fi amenințată de la început cu scufundarea. Nu aveam condiții să traducem în viață, adică pe peliculă, proiecte pentru care am cheltuit mult entuziasm. În general, cu filmul n-am avut noroc... Bunăoară, acum câțiva ani am scris un scenariu «Păcală și Tândală». Un regizor tânăr, Gheorghe Turcu, a încercat să-l realizeze, dar ideea a fost abandonată. – Și nu vreți să mai scrieți pentru film? V.E.: – Ba da. Deși aștept încă niște cuvinte încurajatoare. Am scris pentru filmul animat scenariul «Păunașul codrilor». Prietenul Mihnea Gheorghiu mi-a mărturisit intenția studioului de a turna un film fantastic după «Înșir' te mărgărite». Mă socotesc în stare să realizez acea proză cinematografică plină de fantezie pe care o așteaptă regizorii.” □ Despre Momentul literar și momentul regizoral, scrie Horia Bratu: „În epoca de aur a cinematografului sovietic și american, rolul scenariului literar a fost într-adevăr foarte redus, aproape nul. Nici atunci când Eisenstein și Puovkin au creat capodoperele filmului mut sovietic, nici când în America «comedia era rege», nici când valul expresionist începe să-și spună un cuvânt greu în ansamblul cinematografului mondiale (de la *Doctorul Calgari* și până la *M (Mörder)*), literatura ca atare nu a constituit un factor fundamental în dezvoltarea cinematografului. Dacă însă urmărim etapele ulterioare ale cinematografului și considerăm că astăzi cinematografia mondială trăiește un fenomen de revenire, de înviore, vedem că, cu excepția aproape exclusivă a cinematografului american, situația s-a schimbat. «Ecranizarea» ca atare sau o «bază literară» solidă – în diferitele ei forme – au devenit un element indispensabil al progresului artistic cinematografic”. Cu toate acestea, Horia Bratu introduce în discuția *momentului literar* din cinematografie și punctul de vedere al unor cunoscute reviste de specialitate (franceze), arătând că „ecranizarea marilor opere literare nu au produs decât rareori opere cinematografice de primul ordin”. Însă „dacă am trece în revistă cele mai interesante producții europene din ultimii ani, vom constata că la baza tuturor acestor opere, aproape fără excepții, se găsesc *lucrări literare*”. În continuare, textul face referire la *momentul regizoral*, luând ca reper filmul *Comoara din Vadul Vechi* de Victor Iliu, după nuvela lui V. Em. Galan: „Cinematograful nu poate adopta convențiile teatrului modern, care schematizează programatic decorul și concretul înconjurător, nu poate recurge la artificiu și sugestii abia schițate în determinarea concretă a tabloului. El rămâne legat de reprezentarea

sensibilă a realității obiective, care, chiar în raporturile selectate, trebuie să pulseze de concretețea vizuală, chit că aceasta nu trebuie să se transforme niciodată în frescă. Eliminarea tocmai a acestei laturi concrete din nuvela lui Galan nu a dus la creșterea «specificului» cinematografic ci, dimpotrivă, a schematizat desfășurarea acțiunii, sporindu-i caracterul ei «literar» în înțelesul peiorativ al cuvântului.” □ *Cronica documentarului* este susținută de Radu Cosașu, semnatarul textului *Un tablou de Ciucurencu*: „Filmul impropriu numit «de artă» – mai exact, riscând stângăcia: «... despre opera de artă» – i s-a propus multă vreme prin regulamentele nefericite, severe și nescrise ale prejudecății desigur, un destin ingrat: acela de «album de artă». □ Proiecția filmului *Casa neterminată* (scenariul Dimos Rendis) stârnește în rândul criticii de specialitate controversă și aprecieri contradictorii. M. Mohor, semnatar al textului *Casa neterminată – de la scenariu la film* este de părere că „replicile sună urât, aluziv. Scenariul conține foarte multe pasaje de acest fel. Regizorul le mai îndulcește pe alocuri suprimând replicile prea transparente. Prin aceasta lucrurile nu se limpezesc (devin mai echivoce). (...) Pătrundem astfel într-un soi de dramaturgie absolut arbitrară, care lasă impresia că regizorul a făcut tot ce era cu putință pentru ca filmul său să nu conțină nimic. Și a izbutit pe deplin”.

• **[„Iașul literar”, An XVI, nr. 1; Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R., format A 5; apare lunar; 96 pagini; Comitetul de Redacție al revistei este format din Andi Andrieș, N. Barbu (redactor șef-adjunct), Dumitru Ignea (redactor-șef), Florin Mihai Petrescu și Horia Zilieru]** □ De menționat faptul că poeții promovați fără spirit critic în anii 1950, ca de pildă Eugen Frunză, sunt rareori prezenți. În locul lor apar figuri... vechi din cercul ieșean interbelic al revistei „Viața Românească”: Otilia Cazimir, George Lesnea și Nicolae Țațomir. De asemenea, sunt publicați tineri scriitori locali, intrați în circuitul literar: Florin Mihai Petrescu, Elena-Cătălina Prangati, Corneliu Sturzu, Ioanid Romanescu sau Horia Zilieru. În nr. 12 de la finele fiecărui an, „Iașul literar” publică un indice bibliografic. Pentru anul 1965 numele cel mai frecvent întâlnit este al Elenei-Cătălina Prangati, „elevă în clasa a XI-a la Școala medie «Garabet Ibrăileanu» din Iași. Activează în cadrul cenacului literar «Mihail Sadoveanu» de pe lângă Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor. A mai publicat în revista *Iașul literar* și în culegeri scoase pe plan regional.” ■ I. Constantinescu scrie despre *Permanența realismului*, implicându-se polemic și *ex cathedra* în dezbaterile privind diminuarea direcției dogmatice în proza românească postbelică: „Discuția despre realism care are loc în presa noastră literară este deosebit de utilă. S-a și ajuns la unele rezultate. Impresionează însă neplăcut caracterul improvizat al unor articole. De aici unele erori de interpretare sau informație, unele inadvertențe și contraziceri, plutirea în generalități, reluarea fără nuanțe a acelorași observații. Articolul care începe discuția (G.L. – [„Gazeta literară”], octombrie 1964), semnat de

Dumitru Micu, surprinde, între altele, prin neînțelegerea noțiunii de *mimesis*. «Acei critici care pornesc de la conceperea artei ca *mimesis*, scrie autorul, care pretind o asemănare de suprafață între opera de artă și realitate, care ar voi să transforme creatorul în fotograf,... acei critici se pun obiectiv de-a curmezișul tendințelor firești, necesare, dictate de viața însăși, ale neîncetatei înnoiri artistice în conținut și formă». *Mimesisul*, după cum vom vedea mai jos, are însă, în *Poetica* lui Aristotel, o cu totul altă accepție. În articolul său din G.L. din 19 nov., N. Manolescu limitează inadmisibil noțiunea de realism. Piese de Brecht de exemplu (ca să nu mai vorbim de Kafka, despre care scrie că «e un mare prozator, dar *nu* e unul realist») sunt excluse din sfera realismului. Nici nu-ți mai vine să-ți amintești vorbele marelui scriitor: «Realismul presupune vastitate iar nu îngustime. Realitatea e cuprinzătoare, cu multe aspecte, cu contradicții... Adevărul poate fi prin multe mijloace tăinuit și prin multe mijloace exprimat. Noi definim estetica noastră, ca și etica noastră prin cerințele luptei» [B. Brecht, în *Neue Deutsche Literatur*, Heft, 6/ 1954]. Mai mult, ferindu-se ceremonios de confuzia dintre realism și realism critic, autorul comite o eroare mai gravă: așază poezia dincolo de hotarele realismului: «Că nu e firesc să dilatăm noțiunea de realism», scrie el, «ne-o dovedește poezia. Prozatorul observă, descrie, narează, poetul exprimă... Obiectul prozei este relativul [?], al poeziei absolutul... Regimul prielnic poeziei nu e observația, ci imaginația». (...) Aristotel are în vedere ceea ce numim noi astăzi transfigurarea realității. Poezia nu reprezintă fapte întâmplătoare, lipsite de valoare, fără însemnătate interioară, ci esențialul, caracteristicul vieții. Stagiritul nu exclude din opera de artă elementul absurd, iraționalul, neverosimilul. În general, scrie Aristotel, lucrul ce nu pare cu puțință, trebuie să fie îndreptățit (fie prin necesitatea poetică, fie prin aceea a idealizării fie prin părerea comună.» ■ Zaharia Sângeorzan se ocupă de *Culegeri literare*, adică de câteva volume colective: „Editarea culegerilor literare la Bacău (*Pagini literare*), Galați (*Pagini dunărene, Dimineață de August*), Craiova (*Oltenia literară*), Suceava (*Caiet sucevean*) etc. demonstrează din plin că pe harta patriei există o viață literară vie, intensă, caracteristică lumii socialiste. Ceea ce surprinde la lectură este prezența masivă a tinerilor, universul tematic bogat și variat, diferențierea distinctă a stilurilor, mesajul clar al contemporaneității zugrăvite. Întâlnim nume cu profiluri conturate (Radu Cârneli, Grigore Hagiu, Sina Dănciulescu, Valeriu Gorunescu, N. Velea, M. Auneanu, George Bălăiță, Eugen Teodoru) alături de tineri aflați la început de drum (Ion Chiriac, Ileana Roman, Grișa Gherghei, N. Turtureanu, Tudor Octavian, G. Damian, Livia Dragu și alții). Contribuția lor e inegală. Dominantă rămâne însă la toți tendința de înnoire a procedeele artistice, de investigare a celor mai diverse teme pe care le oferă viața în aspectele și relațiile ei concrete. De aici viziunea optimistă, patosul mărturisirilor etice cu valori de idei trăite, toate contribuind la reliefarea unui peisaj liric specific. Se reține ca o reușită a culegerilor

amintite paginile dedicate Eliberării (Gr. Hagiu: *Cântec pentru Eliberare*, V. Gorunescu: *Îngemănare*, Sebastian Costin: *Întâlnire în August*, Petre Dragu: *August*), partidului (Ileana Roman: *Portret de activist*, Simon Ajarescu: *Partidului*, N. Ginghină: *Carnet de partid*), patriei și marilor construcții industriale (Rodica Crișcov: *Țara mea*, Grișa Gherghei: *Pe drumurile țării* Ion Chiriac: *Fiul uzinei*, *Confesiune la miezul nopții*, *Intim conflict*, Stan Păun: *Țiglina*, N. Oancea: *Notațiile unui zidar* etc.). Tratarea acestor teme scoate în evidență nota comună a poeziei socialiste caracterizată prin sentimentul fundamental optimist, prin tendința unei vădite reflexivități.” □ O notiță de lectură intitulată *Marturii autobiografice* (nesemnată) ironizează câteva articole semnate de Nicolae Manolescu. Acesta publică „în «Gazeta literară» nr. 45 (5 nov. 1964) un articol în care «însăilează», cum singur spune, «niște impresii» pe care i le-a sugerat lectura unor cicluri de versuri publicate recent de Nichita Stănescu, Miron Scorobete și Ion Alexandru. Fiind scrise prea în grabă, ca multe alte materiale publicate de acest critic, nu ne mai oprim asupra lor. [...] Și fiindcă vorbim de N. Manolescu, care caută și prin acest articol, să-și justifice «metoda critică» ce o folosește (ridicarea *impresiei* la rang de normă și ocolirea judecății de valoare), invităm cititorii să-i parcurgă cronica din «Contemporanul» (nr. 46, din 13 nov. 1964) la volumul lui A. Rău intitulat *Stampe*. Fiindcă este răsfățatul revistei «Contemporanul», N. M. își permite să nu rostească nicio judecată de valoare asupra cărții analizate, în afară de înșiruirea câtorva impresii grăbite, susținute de citate abundente care ocupă, în spațiul cronicii, – și așa destul de mic – trei sferturi!”

• **„Lupta de clasă” Seria a V-a, an XLV, nr. 1; Organ teoretic și politic al C. C. al P. M. R.; format tipografic A4; 128 pagini; nu se precizează componența redacției** Percepută în mediile culturale drept „bastion” ideologic, revista își arogă rolul de îndrumare strictă a fenomenului literar și de judecare (politică) a tuturor abaterilor culturii de la linia trasată de partid. Majoritatea textelor de acest fel din „Lupta de clasă” iau o turnură conservatoare, rigidă, adeseori inchișitorială, cu efecte vizibile asupra vieții literare. □ În recenzia *Idei înaintate despre /a concepțiilor înaintate ale gânditorilor materialişti din trecut, care au adus o contribuție de seamă pe tărâmul educației*, Ion Cerghit semnalează apariția, la Editura Didactică și Pedagogică, a volumului C. A. Helvetius – D. Diderot, *Texte pedagogice alese*, în traducerea lui D. Todoran. Acesta selectează textele relevante sub aspect pedagogic ale celor doi autori, care „dau posibilitate cititorului de a lua cunoștință despre ideile pedagogice valoroase, formulate cu multă îndrăzneală în acele timpuri de acești gânditori, să înțeleagă concepțiile lor filozofice, sociologice și etice, punctele de vedere pe care le-au exprimat, contribuția adusă la dezvoltarea gândirii materialiste în pedagogie.” Recenzentul notează că „deși materialişti în ceea ce privește concepția lor despre lume, atât Helvetius cât și Diderot se situau totuși pe pozițiile idealismului, ale

metafizicii atunci când încercau să dea o explicare legilor dezvoltării sociale. Neputând să depășească limitele în care îi îngrădea propria lor epocă, ca reprezentanți ai secolului luminilor, «în care ideologii burgheziei exaltau puterea nelimitată a rațiunii, științei și educației», ei priveau eliberarea poporului de sub tirania despotismului nu ca un rezultat al acțiunii revoluționare a maselor, ci ca un progres pașnic, realizat prin reformele înțelepte ale monarhului constituțional, prieten al filozofilor...(…) întreaga lucrare pune în evidență lupta pe care Helvetius și Diderot, prin scrierile lor, au dus-o împotriva ideologiei reacționare a nobilimii, care încerca să justifice stratificarea socială și privilegiile castelor feudale prin pretinsa inegalitate înăscută a oamenilor, determinată, chipurile, de originea lor socială.” Ion Cerghit evidențiază impactul pe care l-au avut „ideile lor înaintate despre rolul educației și al mediului în formarea omului și în progresul social”, iar textele selectate în volum „relevă faptul că ideile pedagogice ale lui Helvetius și Diderot au constituit o reacție violentă, care s-a conturat împotriva sistemului de învățământ tradițional din Franța acelor timpuri. Militând pentru instruirea maselor largi, pentru cuprinderea în învățământ a tuturor copiilor, indiferent de apartenența socială, atât Helvetius, cât și Diderot au făcut o critică aspră și demascatoare sistemului educativ francez, scolasticismului medieval”.

• [„Orizont” An XVI nr. 1 (129); Revistă a Uniunii Scriitorilor din R. P. R. Timișoara; format A4 (tratat academic) 96 pagini; apare lunar; Comitetul de redacție: Ion Arieșanu, Nicolae Ciobanu, Anghel Dumbrăveanu (secretar general de redacție), Al. Jebeleanu (redactor șef), Andrei A. Lillin] Sunt publicate fragmente din *Hronicul și cântecul vârstelor*, scrierea cu caracter autobiografic a lui Lucian Blaga, începând cu fraza: „Față de noi, Mama se purta dintr-un fel, și Tata într-altul”. □ În paginile consacrate poeziei, rețin atenția Ion Vinea, Vasile Voiculescu, Eusebiu Camilar, Ștefan Augustin Doinaș și Nichita Stănescu, ultimul cu *Vesela baladă a celor morți din dragoste*. Sunt publicate pasteluri și poeme meditative ale recent dispărutului Ion Vinea (6 iul., 1964): „Și astfel drumurile, slugi bătrâne,/ poartă pe umeri zăbranicul lumilor./ Dansul stepelor/ leagănă eterna pulbere”. □ Un entuziasm greu de temperat circulă prin versurile lui Ștefan Augustin Doinaș: „Un val din frumusețea țării mele/ țâșnind în sus se cațără pe stele./ Cu versul meu se-ntoarce îndărăt”. □ Proza cu titlul à la Valéry,...*La cinci fără un sfert*, este semnată de Sorin Titel. □ Șerban Foartă recenzează patru apariții editoriale, ultima la volumul *Noapte de echinox* (1964), al lui Gheorghe Tomozei, peste care pune verdictul de poet fantezist cu „figură de (numai) artizan abil”. □ Cititorului avizat i sunt aduse la cunoștință concepțiile critice ale lui G. Călinescu din *Cronicile optimistului* și detalii cu privire la coordonarea de către critic a tratatului de *Istoria literaturii române*, proiectat în cinci volume, la a cărui finalizare contribuie un colectiv format din personalități ale culturii românești, dar și de reprezentanți ai proletcultismului,

gen M. Novicov. □ G. Călinescu este personajul central și în textul de prezentare al celor trei numere (48, 49, 50) din anul precedent, ale revistei „Contemporanul”, între altele cu trimitere la una din *Cronicile optimistului* în care, histrionic, divinul critic își întreabă câinele (pe cerebralul) Fofează: „Ce (...) trebuie să fac, ca să fiu actual în conținut și nou în expresie? Fofează și-a dilatat nările (...) și mi-a spus: Osul să fie plin de măduvă”. □ Dramaturgia lui Arthur Miller și poezia franceză, din care sunt traduse câteva nume remarcabile (Saint John Perse, Michel Deguy și Alain Bosquet).

• [„Presa noastră”, An X, nr. 1(105); Revistă a Uniunii Ziariștilor din R. P. Română]; format tipografic A4; apare lunar; număr variabil de pagini: între 45 și 90); Colegiul de redacție: Constantin Antip (redactor șef), Antal Albert, C. N. Constantiniu, Ion Felea, Nestor Ignat, Vasile Iosipescu, Nicolae Moraru, Octavian Paler, Alexandru Popescu, Ilie Rădulescu, Al. N. Trestieni]. Primul număr conține dezbaterea *Cum văd pagina externă la...* mai multe genuri de publicații, printre care, *publicațiile cu profil cultural*. Dintre participanții, Al. Gârneață se referă la paginile externe ale câtorva dintre publicațiile culturale: „Contemporanul”, „Gazeta literară”, „Luceafărul”, „Tribuna” și surorile lor mai tinere „Ramuri” și „Ateneu”. □ „Sau publicat în „Contemporanul” în cursul ultimelor luni articole interesante semnate de scriitori români și străini, de publiciști renumiți de peste hotare. (...) Aș remarca din seria de articole apărute sub semnătura lui A. E. Baconski, pe cele dedicate lui Kafka, Camus, T. S. Elliot etc. În ultima pagină a publicațiilor cu profil cultural trebuie folosite cu mai puțină zgârcenie eseurile scrise de publiciști români și străini, anchetele și interviurile cu personalități ale vieții literare, științifice, artistice din lume. Aceasta ar permite abordarea problemelor mai ascuțite ale actualității în domeniile citate într-un mod nuanțat, dar din care să nu lipsească fermitatea principială, combativitatea. Am urmărit cu plăcere în «Contemporanul» o anchetă sau o masă rotundă pe teme atât de actuale ca responsabilitatea omului de știință în lumea contemporană, despre folosirea descoperirilor științifice în scopuri pașnice, despre tendințe în filozofia contemporană. □ În ultima vreme pagina ultimă a «Gazetei literare», destinată problemelor externe a căpătat un profil specific revistei, preocupându-se în principal de discutarea fenomenului literar internațional... Articole ample discută prin prisma esteticii marxist-leniniste curente literare, opinii, scriitori și opere mai cunoscute. Aș remarca, printre altele, studiile dedicate *Rinocerilor*, prozei lui Camus, noului roman, monologului interior al lui Joyce, tematicii lui Faulkner etc. Aș mai aminti paginile închinat lui Shakespeare și Michelangelo ca și felului în care s-a accentuat prezența lui Eminescu și Creangă în contextul literaturii mondiale. În această privință «Gazeta literară» a căutat să oglindească felul în care literatura română este cunoscută și apreciată peste hotare. Dar și în această pagină externă există un loc pentru mai bine. Corespondențele din străinătate și anchetele asupra marilor probleme

ale literaturii contemporane sunt încă un deziderat (sperăm) realizabil într-un timp scurt. Pagina de probleme externe va căuta să ofere cititorilor săi o informație cât mai largă și mai competentă asupra literaturii străine, articole ideologice care să combată într-un spirit academic, dar ferm, tendințele de dezumanizare a artei, să prezinte într-un chip cât mai exact și mai documentat prezența în lume a operelor scriitorilor români. □ «Luceafărul» contribuie, de asemenea, la cunoașterea fenomenului literar internațional. Tinerii cititori ai revistei sunt informați despre unele curente și tendințe ale literaturii universale, despre opera unor personalități scriitoricești ca de pildă despre proza lui Gonzales, despre barocul în literatura austriacă modernă, despre Reinhard, despre Salinger, despre *Grupul 47* sau despre existențialism. Din păcate nu există un plan sistematic de informare asupra vieții tinerilor scriitori. «Luceafărul» nu se preocupă de mișcarea literară a tinerilor, cu toate că aici se găsesc principalele curente de înnoire a literaturii... ar fi trebuit să se dezbată pe larg probleme ca acelea ale «noului roman», a furioșilor sau *beat-generației*, a tinerei dramaturgii americane, a poeziei experimentaliste italiene sau a poeziei militante a lui Enzesberger. «Luceafărul» ar trebui să se preocupe, să dezbată, să selecteze ceea ce este mai interesant din opera și ideile tinerilor scriitori din lumea întreagă, să combată ceea ce este dăunător. Mai mult decât în paginile celorlalte publicații, aici este locul acestor probleme. Și e păcat că «Luceafărul» a acordat mai puțină atenție anul trecut acestor lucruri când tot în coloanele sale Romulus Vulpescu începuse mai de mult o serie de articole în care dezbătea cu competență aspectele mai interesante ale vieții literare internaționale sau diseca opera unor scriitori de popularitate cum a fost cazul lui Prevèrt”.

• [„Ramuri”, An II nr. 1, (6), Revistă de cultură editată de Comitetul pentru Cultură și Artă al Regiunii Oltenia (Craiova); Format tipografic A 3, 24 pagini; apare lunar; Colegiul de redacție: C. Baban, I. Bârză, Călin Florian, Eug. Constant, Sina Dănciulescu, Petre Dragu, I. Firu, I. Giubelan, Ilarie Hinoveanu, Mircea Opreanu, C.D. Papastase, C. S. Nicolăescu-Plopșor (membru corespondent al Academiei R. P. R.), Ilie Purcaru (redactor șef), S. Pușcașu, I. Schintee] ■ În primul număr al anului 1965, revista craioveană beneficiază de colaborarea lui G. Călinescu, acesta semnând articolul *Înainte, pe această cale*: „Înainte aveam o cultură fie neîmpărtășită maselor, fie desprinsă de ele, o literatură adesea aeriană, cultivând tăcerea asupra tumultelor vieții. Acum construcția economică și culturală sunt simultane, cultura se străduiește după puterile ei să asimileze construcția economică. Tot ce este tehnic tinde a fi și poetic, idealul e luat din sfera posibilului. Un sentiment de înnoire străbate marea literatură pe care cei fără înțelegere din afara lumii noastre îl înscriu la conformism, nepricepând că nu e posibilă cântarea ruinelor într-o țară în care toți ridică turnuri. Poetul acestor vremuri trebuie să stea cu picioarele și pe șes și pe munte, adică în

prezent și viitor, fiind combatant la câmp și universal în zona alpestră, sensibil la toate vibrațiile, într-un cuvânt, umanist. (...) Visele adevăraților poeți spun totdeauna direcția în care merge omenirea”. ■ Dintre textele consacrate tematic Marii Unirii, câteva aparțin unor istorici sau scriitori „recuperați”: Constantin C. Giurescu (*24 ianuarie*), Dan Berindei (*Craiova și Unirea*), Nichifor Crainic (*De la Rovinari la Motru*). ■ În paginile rezervate poeziei apar: Dan Vrânceanu, Ștefan Aug. Doinaș (*Durată*), Nadina Cordon, Sina Dănciulescu, Profira Sadoveanu (*Doamna din lac*), Cristache Arnautu, I. Prunalu, Victor Rusu, Ion Sofia Manolescu (*Pastel agresat*), Ileana Roman (*În oglinzile mele*), C. Poenaru, Ion Matei, Maria Vancea, Mihai Rădulescu, Mircea Ivănescu (*Imagini*: „Noaptea are să fie ca într-o carte de Pavese / ne vom lărgi în jurul fântânii din piață / și vom râde, cu capul mult răsturnat pe spate, / stelele îți vor coborî pe față, căci e întuneric / în piață/ și tu nici n-ai să știi”), Magdalena Constantinescu, Ștefan Popescu, acesta din urmă cu versuri „din volumul *Poeme* (1921-1964), în curs de apariție la Editura pentru literatură. □ Dintre intervențiile de la colocviul *Cultura de masă. Moment Contemporan* rețin atenția cele susținute de conf. univ. Paul Popescu-Neveanu, Ioana Stancoveanu și Constantin Stănescu. În *Restaurarea unei noțiuni*, Paul Popescu-Neveanu descrie starea precară a culturii de masă ca fenomen contemporan: „Am răsfoit câteva publicații destinate culturii de masă: «Îndrumătorul cultural», ediția de «Teatru pentru amatori» și altele. În aceste publicații, noțiunii de cultură de masă i se dă, după părerea noastră, un sens discutabil; ea devine o cenușăreasă culturală. Autori cvasi-cunoscuți, pe care nu-i întâlnim decât numai aici, scriu piese, texte de brigadă pentru mișcarea de amatori etc. Inițierea culturală e redusă, în aceste publicații, la crearea unor preparate *ad-hoc* care să corespundă unor cerințe mereu aceleași. Ideea progresului pare a fi exclusă. Un singur exemplu: în paginile acestor «îndrumătoare» n-am găsit nicăieri numele lui Tudor Arghezi”. □ În schimb, Ioana Stancoveanu tratează în termeni optimiști subiectul *Factor material – factor de cultură*: „Problema calității culturii de masă – sarcină de onoare pe care ne-a încredințat-o partidul – va trebui să constituie obiectivul central, principala îndatorire de muncă a tuturor activiștilor culturali, stimulându-le râvna de a găsi noi metode și forme, menite să asigure o folosire integrată, activă, a tuturor mijloacelor materiale care se află azi – prin eforturile poporului – la dispoziția noastră”. □ Pe aceeași linie tematică, dar cu privire la circulația cărții în mediul rural scrie Constantin Stănescu articolul *Lectură și preliminarii*: „Am convingerea că există o circulație defectuoasă, uneori, în sistemul de repartitie a cărții la sate, de vreme ce bibliotecile acestora sunt pline, prea pline uneori, de cărți fără vreo valoare deosebită, de acele cărți pe care doar cronicarul literar are datoria de a le citi. Pe lângă bune cărți de popularizare a științei viețuiesc mărunț în biblioteci, sumedenie de broșurele care nici nu sunt scrise pentru o largă desfacere. Mai ales rău și nepotrivit e că aceste cărți

ocupă spațiu în dauna valorilor reale, dacă nu fundamentale ale literaturii noastre. Întâmpinat în bibliotecă de cărți valoroase expuse la îndemână, în primele rafturi, cititorul se obișnuiește cu acestea, ele sunt recomandate cu stăruință prin însuși numele autorului. Un număr mare de opere clasice în rafturile bibliotecii e condiția dintâi a eficacității aceste instituții. Clasicii literaturii române trebuie să ocupe cel mai mare spațiu, pentru că biblioteca e un manual ce nu-și poate îngădui ilustrarea paginilor cu grațioase subțirimi ori abundență de anonimi. Cititorii ei sunt elevi dificili și pretențioși”. ■ În cadrul rubricii *Ecuatii critice*, Șerban Cioculescu publică **Eminescu și poezia mării**: „Cuprinzătoarea antologie *Din lirica mării*, bine întocmită și substanțial prefăcută de poetul Vasile Nicolescu, conține șapte poezii de Eminescu: *Dintre sute de catarge*, *Stelele-n cer*, *Adâncă mare...*, *Cum oceanu-ntârâtat...*, *Mai am un singur dor*, *În fereastra despre mare* și *Când marea...* Neconcepută fragmentarist – așa cum au procedat destul de arbitrar unii antologiști francezi, – cartea nu și-a propus, firește, să-l reprezinte integral pe cel mai mare poet al nostru, care și-a presărat întreaga operă cu splendide viziuni marine și oceanice”. ■ Augustin Z. N. Pop este prezent cu **O scrisoare necunoscută a lui Eminescu**: „De curând a ieșit la iveală o a treia scrisoare, inedită și aflată în colecție particulară, trimisă tot din Florești de către poet unui cunoscut al său din Craiova. Prin ea-i solicită deslușiri în privința fratelui mai mic, Matei, despre care, în condițiile războiului și ale treptatei demobilizări, nu mai avea de mult nici un fel de știri.” ■ Emil Manu semnează o scurtă cronică muzicală **Liviu Rusu: Sonetele lui Eminescu** [* a nu se confunda cu literatul Liviu Rusu!]: „După liedurile lui Mihail Jora și madrigalurile lui Paul Constantinescu, ca să vorbim numai de câțiva contemporani, versurile lui Eminescu apar într-o interpretare corală în orchestrația sobră cu fluente, de-o expresivitate discret romantică dar și cu târzii note renaștentiste, a compozitorului Liviu Rusu.” □ În traducerea lui Ion Caraion apar **Vechi balade engleze**: *Balada lui Mauris*; *Edward, Edward*; *Lord Randal*; *Cârtire dragostei*; „*Scoală-te de pune cel zăvor la ușă!*”; *Cântecul cireșului*; *Privighetoarea*. □ Revista publică *Pagini de jurnal*. Theodor Pallady: *text și desene inedite*. ■ Perpessicius semnează **Digresiune despre orașe, poeți, reviste**, despre perioada petrecută la Arad în 1920, dar și „taifasuri literare” la Târgu Mureș și Ocna Mureșului. □ Mihai Ungheanu semnează *O lecție de reportaj*, cronică la volumul lui Gh. Vâlsan, *Descrieri geografice* (Ed. Științifică, 1964). □ Conf. univ. dr. C. D. Papastate scrie textul *Un poet al revoltei sociale: Eugen Constant*, în care este prezentat volumul *Poezii-articole* (Editura pentru literatură, 1964): „Eugen Constant închide în paginile operei sale un suflet care s-a dăruit mereu arzând, pentru binele și fericirea omului. Și a milita peste patru decenii pentru acest înalt ideal nu înseamnă oare a avea tăria de caracter a omului care a crezut neclintit în adevărul ideii căreia și-a închinat întreaga lui viață? Eugen Constant a avut-o. De aceea are astăzi mulțumirea să vadă că nu

s-a înșelat”. ■ Ion Biberi publică *Marcel Proust văzut de el însuși*, mai precis despre articolul în care comentează volumul *Marcel Proust par lui-même* de Claude Mauriac, Aux éditions du seuil, Paris, 1963. ■ Matei Zoga semnează un text scurt *T. S. Eliot*, urmat de poezia acestui scriitor, *Rapsodie într-o noapte cu vânt*, tradusă de Petronela Negoșanu. □ În rubrica *Repertoar* citim, printre altele: *Două decenii de la moartea lui Romain Rolland* de Ion Scânteie și *Refuz și refugiu* de Aristide Leonte, despre *De veghe în lanul de secară* de Salinger.

● [„Secolul 20” nr. 1; fără însumarea numerelor din anii anteriori; Revistă de literatură universală editată de Uniunea Scriitorilor din R. P. R.; format A 5, 192 pagini, apare lunar; Comitetul de redacție: Acad. Al. Philippide, Marcel Breslașu (Redactor-șef), Ion Brad, Ov. S. Crohmălniceanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Mihnea Gheorghiu, Dan Hăulică (redactor-șef adjunct), Tatiana Nicolescu, Flirian Potra (secretar general de redacție)] ■ *Englezește fără profesor*, piesă inedită într-un act și prima lucrare pentru scenă scrisă în românește de Eugen Ionescu este prezentată de Petru Coarnescu apare sub titulatura *Eugen Ionescu inedit. Debutul Cântăreței chele*. ■ Tatiana Nicolescu semnalează apariția în U.R.S.S. a unei monografii dedicate dramaturgului I. L. Caragiale semnată de S. Sadovnic în colecția sovietică *Iskusstvo* (Arta).

● [„Steaua”, an. XVI, nr. 1 (180); Revistă a Uniunii Scriitorilor; format tipografic A 4, 98 pagini;*;* numerele 1 și 12, primul și ultimul calendaristic, sunt editate cu un supliment de pagini care conține sumarele anului precedent (nr. 1), respectiv anului curent (nr. 12); Comitetul de redacție: Aurel Rău (redactor-șef), Radu Enescu, Victor Felea, Aurel Gurghianu, (redactori-șef adjuncți), D. R. Popescu] Îi aduc un *Omagiu lui Creangă*, Mircea Tomuș, Virgil Ardeleanu, Adrian Marino, Șerban Cioculescu, Eugeniu Sperantia, Ovidiu Bârlea și Horia Furtună, cu o poezie (inedită). Contribuțiile reflectă opera marelui povestitor din unghiuri de abordare anunțate din titlu, între acestea fiind „misterul”, „farmecul”, „autobiografia” și nu în cele din urmă „comentariul analitic”, domeniu în care Șerban Cioculescu se distinge prin decriptările făcute *În marginea lui Moș Nechifor Coșcariul*: „Implicațiile unei nuvele ca aceasta sunt cu mult mai bogate decât subînțelesurile anecdotei licențioase. Este o adevărată inițiere la toate rosturile vieții pe care povestitorul de la amiaza vieții, le-a împrumutat unui *solomonar* fictiv, ca să lecuiască de frică și de neștiință o prea tânără nevastă, rămasă până atunci copilăroasă. Semnificațiile psihologice ale acestei *anecdote grivoise*, cum o numește Jean Boutière, bate foarte departe. Sunt uimit că nu și-a găsit încă interpretul autorizat sau măcar un freudist, cu șperaclu la toate broaștele”. De asemenea, în cadrul rubricii de cronică literară, Mircea Tomuș scrie la *Viața lui Ion Creangă*, (ELU, 1964) de G. Călinescu: „Alături de *Viața lui Mihai Eminescu*, proaspăt reapăruta monografie despre Ion Creangă face parte din

specia acelor prea rare și încântătoare cărți în care materialul. Cu preponderență arid: idei teoretice, analize, discuții, confruntări, a fost în asemenea măsură prelucrat și însușit, în ceasurile tainice ale genezei, încât inevitabilele trăsături handicapante ale genului s-au convertit, fiecare, în calitate: bogăția excesivă a informației ne apare sub forma unor tablouri de cel mai viu cromatism; dezbateră teoretică s-a transformat într-un atractiv proces de idei; exegeza prelungită în cel mai plăcut excurs prin universul scriitorului studiat, iar, până la urmă, figura acestuia se impune ca un complex și pătrunzător portret.” □ În cadrul segmentului de creație al acestui număr, atrag atenția versurile (inedite) ale lui Tristan Tzara și povestirea *Sezon mort* de Vasile Voiculescu. În pofida faptului că nu se menționează în mod explicit, e de presupus că și povestirea este inedită, fiindcă scriitorul nu se mai afla printre semenii în 1965. Scurte renenzi apar la *Note din Grecia. Diverse*, (ELU, 1964) de Al. Rosetti, *Inelul lui Saturn* (poezii) de Mihaela Dragomir și la cartea de evocări *Cum i-am cunoscut*, de I. Peltz. □ Ideile lui T. S. Eliot, laureat al primului Nobel pentru literatură, extrase dintr-un interviu acordat revistei „The Paris Review Interviews” sunt reproduse fără a se aminti numele tălmăcitorului.

• [„Tânărul leninst”, nr. 1; fără însumarea numerelor din anii anteriori; Publicație a C. C. al U. T. M. adresată activiștilor U.T.M., secretarilor și membrilor comitetelor și birourilor organizațiilor U.T.M., propagandiștilor; format A4; apare lunar; nu se precizează componența redacției]. În revistă apar articole de generalizare a experienței privind stilul de muncă al organelor și activiștilor U.T.M., despre organizarea activității educative și metodica muncii propagandiștilor din învățământul politic al U.T.M., răspunsuri la întrebările cititorilor”, precum și creații literare în versuri (ode, imnuri, poezii cu caracter patriotic), care conservă în structura lor internă toate datele proletcultismului, cultivate de reprezentanții generațiilor mai vechi, dar și de câteva dintre numele „noi”, deci tinere, din lirica anilor ‘60. □ *Cântec de întrecere*, conține versuri de Al. Andrițoiu puse pe muzică de T. Bratu: „În ritm de mari turbini ce nasc lumina,/ Clădim acum al țării viitor./ Zorește în întrecere uzina, / Se-ntrec tractoarele pe larg ogor./ Refren: De aur e ceasul,/ De aur e clipa,/ Cât zările țării cuprind./ Echipa, brigada,/ Brigada, echipa/ Se-ntrec între ele muncind./ Să așezăm ciocane lângă seceri,/ Căci arcuri de triumf ni se deschid./ Socialismul crește prin întreceri,/ Spre slava gloriosului partid/ Înfăptuim ce n-au visat străbunii,/ Căci făurar este poporul-ntreg;/ Prin pacea țării crește pacea lumii/ Când oamenii sunt pașnici și se-ntrec.”

• [„Teatrul”, an X, nr. 1; Revista editată de Comitetul de Stat Pentru Cultură și Artă și de Uniunea Scriitorilor din R.P.R.; Format tipografic A 4, 96 pagini; apare lunar; nu se precizează componența redacției] ■ Horia Lovinescu semnează *Răspunderea dramaturgului*, un articol care „reprezintă

punctul de vedere expus de autor la plenara Consiliului Teatrelor”: „Problema se pune, după mine, în termeni extrem de simpli: literatura noastră dramatică nu este la nivelul la care ar trebui să fie. Unele realizări ale arhitecturii, muzicii, artelor plastice fac ca dramaturgia să apară uneori în postura de rudă provincială, sărac îmbrăcată, ușor veștejită și inutil sulemenită. (...) Mai trebuie adăugat și faptul că schimbarea bruscă, revoluționară, a peisajului întregii noastre vieți pretindea o optică cu totul proaspătă din partea omului de teatru. Or, această optică și înțelegere artistică nu se dobândesc simultan nici chiar în cea mai sinceră adeziune politică la noile realități, ci sunt niște consecințe în timp ale acestei adeziuni. De la meritorile dar destul de stângacele producții ale anilor 1948-52, până la succesele pe care le putem consemna azi, am parcurs o lungă etapă. Marcată de niște jaloane solide pe care trebuie să le amintesc cu respect: *Cetatea de foc*, *Trei generații*, *Mielul turbat*, *Matei Millo*, *Ziariștii* și atâtea altele. Multe din ele au făcut carieră și peste graniță și toate la un loc au dus la constituirea unei dramaturgii noi, cu o fizionomie proprie, bine definită. Dar de aici până la a privi cu liniște călduță situația actuală este o mare diferență.(...) Știu că unii autori se plâng că teatrele nu reiau în suficientă măsură măcar aceste titluri. Să fie într-adevăr vorba din partea lor de nepăsare, de lipsă de dragoste pentru dramaturgia originală, de lipsă de răspundere? Poate, în unele cazuri cu totul excepționale. (...) De altfel, necesitatea urgentă ca literatura noastră dramatică să devină mai bună nu este numai o chestiune de conștiință, ci una de existență. Lărgirea considerabilă a repertoriului care aduce în fața publicului cele mai ilustre nume ale dramaturgiei contemporane a deschis între producția noastră și cea străină o competiție care, dacă nu va deveni stimulatorie, se va dovedi ucigașă. Nimeni dintre noi nu are pretenția – cel puțin declarată – de a fi un Maiakovski, un Miller, un Dürrenmatt sau un Ionesco; dar lucrările noastre trebuie să stea în mod onorabil, ca valoare artistică, alături de ale lor. (...) Cred că frumusețea literaturii comuniste rezidă nu în ignorarea voită a termenului negativ pe care îl speculează cu exclusivitate o parte din literatura occidentală (de aici și caracterul ei deprimant), ci în înfățișarea lucidă a acestui termen. Cred că nici un dramaturg nu poate scrie despre bine fără să scrie și despre rău (de la sensurile cele mai concrete și imediate ale acestor noțiuni și până la sensurile cele mai subtile și abstracte), și că o imagine realistă a biruinței morale a omului nou nu poate fi realizată fără a arăta limpede obstacolele obiective și subiective pe care acest om le întâlnește în drumul lui. Persistă încă la noi prejudecata temei ingrate și, cu toate că scriitorii protestează ei înșiși împotriva acestor diferențieri, în practică ele continuă să se facă. Dacă am înțelege că nu ne cere nimeni să scriem despre industrie, ci despre oameni care lucrează în industrie, nu despre gospodării colective, ci despre oameni care trăiesc în gospodării colective, nu despre problema tineretului, ci despre tineri, am ajunge, fără îndoială, să facem o literatură mai bună. (...) Textul constituie

punctul viu de plecare și suportul spectacolului, dar sensul lui ultim, transfigurarea, trecerea lui în planul eficiențelor, se săvârșește numai în spectacol. De aceea, autorul dramatic nu trebuie să-și gândească textul ca pe un scop, așa cum face romancierul sau poetul, ci ca pe o treaptă, ca pe un simplu mijloc de a-și vedea reprezentate, figurate, jucate ideile, jocul acesta însemnând de fapt substanța și totodată țelul travaliului său artistic.” ■ Ana Maria Narti semnează ***Coordonate în dezvoltarea dramaturgiei originale***: „Începută în octombrie, în revista noastră, discuția despre literatura dramatică originală s-a lărgit tot mai mult, câștigând tot mai mult spațiu în coloanele publicațiilor (ca să cităm pe cele mai importante, «Scânteia» și «Contemporanul») și atingând un punct culminant în dezbaterile comune ale oamenilor de teatru și scriitorilor, la plenara Consiliului teatrelor din 1 și 2 decembrie 1964. (...) S-a vorbit, în timpul discuțiilor de la Consiliul teatrelor, despre caracterul militant al literaturii noastre teatrale, și despre îndatorirea cea mai înaltă a autorilor ei – aceea de a se manifesta cu creații de înaltă valoare în frontul nostru ideologic. În vastul context de confruntări cu dramaturgia mondială, determinat de alcătuirea repertoriilor noastre, piesele scriitorilor români sunt chemate să lupte cu luciditate și cu forță pentru idealurile vieții comuniste, pentru impunerea unor puncte de vedere marxiste, materialist-dialectice în investigațiile artistice efectuate asupra lumii contemporane și a conștiinței omului modern”. □ Liviu Ciulei semnează ***Pasionatul drum spre realism***, cu următoarea notă a redacției: „Cu câteva luni în urmă, Liviu Ciulei a răspuns unei anchete internaționale despre realism. Organizată de revista «Théâtre dans le monde», în contextul unei orientări realiste tot mai ferme a marilor oameni de teatru din lume, ancheta cuprindea întrebări referitoare la posibilitatea dezvoltării viitoare a realismului scenic la deosebirile dintre realismul teatral 1964 și realismul teatral al secolului XIX și la argumente pe care regizorul le poate aduce în favoarea realismului, referindu-se la experiența sa. Publicăm răspunsul lui Liviu Ciulei, considerând că, în ansamblul dezbaterilor despre realism din ultima vreme la noi, el interesează în cel mai înalt grad și pe cititorii noștri. Este un bun prilej pentru o discuție mai amplă despre problemele realismului în teatrul românesc de astăzi”. Cităm din textul lui Liviu Ciulei: „Realismul contemporan este mai puțin legat de alegerea formei de expresie, dar este foarte strâns legat de forța de analiză a realităților istorice, sociale, economice, psihologice și omenești, ca determinanți principali ai conflictului dramatic și ca elemente ce recompun pe scenă firul filozofic și poetic al spectacolului. Deosebirile mari dintre realismul teatral al secolului XIX și realismul teatral al anului 1964 se definesc foarte net. În spectacolele numite realiste din secolul trecut și de la începutul secolului nostru – să zicem, de la Meiningen sau cele regizate de Antoine –, realismul exista mai ales ca imagine de suprafață, relativ statică, întemeiată pe categorii fixe. Adevărul căutat pe scenă era mai mult adevărul limitat al înfățișărilor limitate ale existenței: costum, atmosferă,

gest, verosimil istoric al ambianței. Stanislavski însuși a contribuit prin unele realizări, nu prin întreaga sa creație, la instituirea unei asemenea concepții despre adevărul imaginii scenice.” □ Valeria Ducea semnează o cronică dramatică *Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” „Fii cuminte, Cristofor!” de Aurel Baranga*, considerând că „meritul principal al piesei lui Baranga stă în intuiția fină a sentimentelor, a unor adevăruri psihologice, nu lipsite de semnificație, care ni se dezvăluie în chip polemic – pe canavaua unei farse”. □ Raid-ancheta *O seară obișnuită de teatru*, referitoare la repertoriul teatrelor bucureștene, conține texte realizate de Călin Căliman, Ion Cazaban, Valeria Ducea, Mira Iosif, Ana Maria Narti, Florian Potra, Constantin Paraschivescu, Alecu Popovici, Ileana Popovici și Ilie Rusu. Altă serie de articole (nesemnate) din cadrul aceluiași anchete sunt distribuite pe repertoriile: Teatrul Național „I.L.Caragiale” – *Adam și Eva* de Aurel Baranga; *Vizita bătrânei doamne* de Friedrich Dürrenmatt; *O femeie cu bani* de G. B. Shaw; Teatrul de Comedie – *Umbra* de Evgheni Șvarț; Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” – *Cezar și Cleopatra* de G.B Shaw; *Orestia* de Eschyl; Teatrul „C.I.Nottara” – *Peer Gynt* de H. Ibsen; *Casa cu două intrări* de Calderon de la Barca; Teatrul Muncitoresc C.F.R. – *Băiat bun, dar... cu lipsuri* de Nicuță Tănase; Teatrul „Țândărică” – *Băiatul și vântul* de N. Trandafilova; Teatrul Evreiesc de Stat – *Pofta vine râzând* de I. Berg și M. Bălan. □ Apare *Tezaurul lui Justinian*, comedie în trei acte, semnată de Al. Voitin. □ În rubrica *La Arlechin*, George Banu scrie: „Nina Cassian cântă copilăria și adolescența, tinerețea și «aula solemnă a maturității». Și, poate, târziu, se va referi și la sentimentul adânc al senectuții. În fiecare vârstă se ascunde o doză de mari virtuți poetice și, poate, și aceasta ne face ca uneori să ne regretăm scurgerea anilor.” □ În cadrul rubricii *Note* apare următoarea știre, nesemnată: „Revista «La Théâtre Dans Le Monde» consacră numărul său de toamnă mișcării și problematicei teatrale din țara noastră. (...) Sumarul înmănușează – sub semnăturile lui Horia Lovinescu, George Ivașcu, Sică Alexandrescu, Radu Beligan, Mihai Brediceanu, Margareta Niculescu – o serie de articole-studii privind locul dramei și al teatrului nostru în lume, caracterul lui revoluționar umanist, felul în care se îmbină tradiția cu inovația în contemporaneitate și unitatea cu diversitatea în concepția și realizările scenice, nivelul și metodologia învățământului nostru teatral, perspectivele teatrului nostru liric și ale teatrului de păpuși”.

• **[„Viața militară”, an XVIII, nr. 1; revistă ilustrată de literatură și artă editată de Ministerul Forțelor Armate, Consiliul Politic Superior; Format tipografic A 4; 32 de pagini; policromie; apare lunar; Colegiul de redacție: Gheorghe Bejancu, Ion Grecea, Goga Octavian, Gheorghe Ionescu, Ion Ionescu, Florea Nicolae, Dumitru Rădulescu (redactor-șef adjunct), Cicerone Theodorescu, Nicolae Tăutu, Ilie Ungureanu (redactor-șef), Dragoș Vicol, Petru Vintilă, Haralamb Zincă. Echipei editoriale, din toamna anului 1965, i se vor mai adăuga: Gheorghe Gomoiu, Aurel**

Martin, Adrian Mierlușcă (redactor-sef adjunct), Nicolae Mărgeanu, Traian Uba, Laurențiu Fulga] Publicația ilustrează conceptul de presă specializată, în care se găsesc propagandistic articole, reportaje, informații, precum și materiale diverse cu conținut istoric, științific, cultural, care se adresează prioritar sutelor de mii de slujitori ai drapelului de luptă și familiilor acestora. În paginile ei apar frecvent creații literare (de la poezii, povestiri, fragmente de roman și piese de teatru) promovate pe criterii tematice stricte. De-a lungul timpului, pe lângă colaboratorii din rândul scriitorilor, la „Viața militară” s-a format un mic grup profesional, ai cărui membri au primit acreditare literară sub denumirea de „scriitorii militari”. Versuri în legătură cu profilul tematic al revistei semnează Alexandru Andrițoiu (*Soldații*) și Ion Petrache (*Pe drumurile țării*). În aceeași manieră, adică scriind despre viața militară, și despre marile responsabilități pe care le au forțele armate în fața partidului și poporului, se manifestă m militari de carieră și profesioniști ai scrisului: Traian Uba (*Legătura*), Dragoș Vicol (*Scrisorile*), Vladimir Popescu Doreanu (*Runda a 6-a*), reportaje: N Pop (*Noul schimb*), Victor Vântu (*Insularii*), Petru Vintilă (*Orașul de piatră-Turda*), Ștefan Chiriță (*Cadre de mâine*). □ Un loc important îl ocupă versurile și proza premiate la concursul literar al publicației încheiat la finele anului 1964: Nicolae Andreescu, Gheorghe Istrate, Sorin Comăniță, Radu Gligor. Aurel Martin semnează cronica literară povestirea *Hotărârea* de Aurel Mihale. La *Poșta redacției*, Nicolae Mărgeanu face recomandări tânărului elev-ofițer Nicolae Boghean, viitor redactor al publicației în anii 80-90, poet și romancier.

• **[„Viața Românească”, An XVIII, nr. 1, Revistă a Uniunii Scriitorilor din R. P. R.; format tipografic A 5, apare lunar; Colegiul redacțional: Acad. Tudor Arghezi, Aurel Baranga (redactor-șef adjunct), Acad. Mihai Beniuc, Acad. Geo Bogza, Demostene Botez (redactor-șef, membru corespondent al Academiei R. P. R.), Lucia Demetrius, Paul Georgescu (redactor-șef adjunct), Acad. Iorgu Iordan, Acad. Athansie Joja, Acad. Al. Phipippide, Acad. Zaharia Stancu, D. I. Suchianu]** În editorialul redacțional *Perspectivile viitorului* sunt consemnate obișnuitele bilanțuri politice, sociale, economice și culturale, puse sub girul Partidului-Stat: „Darea de seamă prezentată, în numele guvernului, de președintele Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer, la ultima sesiune a Marii Adunări Naționale, consemnează succesele repurtate de poporul nostru în domeniul economiei, ca o consecință firească a politicii consecvente promovate de Partid pe linia industrializării țării, temelie trainică ce asigură o dezvoltare armonioasă tuturor sectoarelor de activitate, cheazășie a creșterii nivelului de trai pentru producătorii bunurilor materiale și spirituale din patria noastră. (...) Ca urmare a muncii pline de abnegație și a devotamentului muncitorilor față de politica Partidului, s-a realizat în anul 1964 o producție care a depășit cu 14% producția anului precedent. La 20 decembrie, 473 întreprinderi puteau raporta

partidului și guvernului că și-au îndeplinit planul anual, descifrându-se în acest efort continuu și mereu sporit, decizia oamenilor muncii de a ridica și mai sus graficul activității lor creatoare. Astfel înțelese lucrurile, cifrele adaugă caracterului lor de sinteză statistică un coeficient convertit în sentiment și în emoție. În raport cu anul 1963, în anul 1964, producția industriei energiei electrice și termice a crescut cu 23 la sută, a industriei chimice cu același coeficient, a industriei construcțiilor de mașini cu aproape optsprezece la sută. Au intrat în funcțiune, într-un singur an, în cel de curând expirat, noi agregate în centrale electrice cu o putere de 600 de megawați. Cifra merită o explicație: 600 de megawați reprezintă mai mult decât întreaga putere electrică a României din anul 1940”. Este un material menit să pregătească atmosfera alegerilor pentru Marea Adunare Națională și pentru sfaturile populare din martie 1965. ■ Revista publică un desant de poeți ai deja conturatei generații șaizeciste: Gheorghe Tomozei (*Se-nclină toamna, Iarna Bucureștilor*), Florin Mugur (*Veacul meu, Uneori, Retrospectivă*), Marin Sorescu (*Munții, Fără titlu, Poveste, Focul sacru*), Adrian Păunescu (*Emoție de planetă tânără, Culorile*), Ion Alexandru (*Prin pereți, Zidul*). Este suficient să cităm dintr-o poezie de Adrian Păunescu, un adept al concesiilor ideologice, pentru a observa că planul estetic se desprinde, cu pași neșovăielnici, de constrângerile politice. Scriitorul are intuiția că literaturii adevărată se află *in statu nascendi*: „Liber, deasupra tuturor viselor mele de copil,/ Ca un copac asupra ierburilor, trec,/ Astăzi, 1964, încărcat de emoția unei/ Planete de departe, care se naște./ Vulcan stins fața, dacă vă pare/ Uneori,/ Începeți drumul către săbii,/ Căci este clipa grea aceea,/ Când toate energiile din mine/ Concep dezlănțuirea lor.” (*Emoție de planetă tânără*). ■ George Ivașcu scrie amplu despre *Dezvoltarea dramaturgiei după Eliberare*: „Teatrul actual ilustrează astfel, implicându-l, raportul dialectic între tradiție și inovație pe linia continuității înnoite a celor mai valoroase tradiții anterioare, în lumina a ceea ce putem considera a fi un autentic umanism. Verva satirică de mare pregnanță și subtilitate din piesele lui Caragiale, ardenta și lucida dezbateri de idei caracteristică lui Camil Petrescu, tonalitatea violent tragică a teatrului lui George Mihail Zamfirescu sau cea învăluită de o iremediabilă și inefabilă tristețe la Mihail Sebastian sunt tot atâtea puncte nodale ale unui proces literar pe care dramaturgia contemporană l-au asimilat și față de care și-au definit propriul lor punct de vedere în concordanță cu noua dimensiune a concepției lui artistice. În acest sens, dar, «continuitatea» n-a însemnat și n-a dus la calchierea ei, ci la inovație”. Criticul susține, împotriva evidențelor, teza continuității etice și estetice a acestui gen literar după 23 August 1944: „Ducând mai departe o tendință ce începuse să se afirme în dramaturgia dintre cele două războaie, teatrul actual devine o tribună a *actualității*. Faptul nu mai înseamnă o simplă orientare tematică, ci reprezintă esența viabilă a noii arte, coloana vertebrală a noii atitudini estetice”. Această idee e argumentată cu formula *O primă etapă: noua viziune asupra*

trecutului: „Camil Petrescu, căutător prin eroii teatrului său, al absolutului, interesat de plasarea omului față de marile întrebări ale timpului și vieții, va scrie drama *Bălcescu* (1949), preludiu al întinsei reconstituiri epice trilogia *Un om între oameni*. Explicit sau nu, piesa este o replică a unei creații mai vechi – *Danton*. [...] Tot Camil Petrescu va reconstitui, cu acurateță, climatul literar al sfârșitului de secol în *Caragiale și vremea lui*. De altfel, interesul acordat de dramaturgi marilor figuri ale culturii românești nu este singular. Mircea Ștefănescu îl evocă pe același Caragiale în *Procesul*, pe Matei Millo în *Căruța cu paiațe*, iar, recent, pe Eminescu. (...) Victor Eftimiu, pe aceeași linie, a reconstituiri istorice (de altfel cu antecedente în propria sa creație: *Strămoșii*, *Risipitorii*, *Meșterul Manole* etc.) fără documentare exhaustivă a lui Camil Petrescu, dar și prin mari desfășurări de imaginație și lirism, aproape de feerie și basm, scrie *Haiducii* și *Până Lesnea Rusalim*, ambele evocări ale haiduciei într-o modalitate apropiată de cea folclorică”. □ Următoarea secvență din tabloul „evolutiv” este surprinsă de George Ivașcu prin așa-zisa oglindire a luptei de clasă în literatură. Numele enunțate sunt ale unor „clasici” ai perioadei: „Dintre dramaturgii afirmați în anii de după Eliberare, Mihail Davidoglu scrie în 1947 *Omul din Ceantal* iar apoi *Minerii* (1948), *Cetatea de foc* (1950), *Schimbul de onoare* (1953). Dacă cea dintâi e dedicată unor puternice conflicte de clasă dintr-un sat pescăresc, celelalte piese au meritul incontestabil de a fi adus pe scenă un peisaj inedit – cel industrial, cu o problemă nouă – viața, preocupările muncitorilor (mineri, oțelari). Din *Minerii* se rețin mai ales figura muncitorului comunist Anton Nastai, îndrăgostit de meseria sa, înflăcărat în fața viitorului pe care și-l imaginează adesea. În *Cetatea de foc*, o piesă mai convingătoare artistic, personajul principal – bătrânul Petru Arjoca – nu mare are o construcție strict lineară, ci i se intuiesc unele zbateri interioare. (...) În *Să nu-ți faci prăvălie cu scară*, Eugen Barbu satirizează, în mediul mahalalei, alienarea personalității umane sub apăsarea vechii orânduiri. Sidonia Drăgușanu, cu *Fiicele* sau *Zizi și... formula ei de viață*, pune, de asemenea, probleme de etică în cadrul familial.// Fără îndoială, cel care va da strălucire unei teme istoricește majore, creând una din cele mai reușite piese ale dramaturgiei noastre actuale, este Horia Lovinescu. Citadela sfărâmată (1955), al cărei titlu este el însuși un simbol (și poate servi ca motto unei mai largi categorii tematice) reface cu real dramatism procesul de dezagregare, de dezintegrare a mitului, considerat inexpugnabil, al familiei burgheze”. □ „Tema luptei comuniștilor va fi dezvoltată ciclic, în cadrul istoricește determinat de Al. Voitin, în trilogia *Oameni care tac*, *Oamenii înving*, *Ancheta*. Referindu-se la o perioadă istorică nu foarte întinsă dar de intens dramatism (dictatura antonesciană – naționalizarea), autorul potențează și îmbogățește artistic conflictele reale în puternice conflicte dramatice. [...] *Întoarcerea lui Mihai Beniuc* creionează de asemenea portretele morale – exemplare – ale unor comuniști”. □ Temperând tușele glorioase ale etapei

întunecate a realismului socialist, pe care, din punct de vedere politic, el însuși a experimentat-o într-o detenție, George Ivașcu polemizează cu el însuși, arătând că apariția momentului 1965 reprezenta ilustrarea idealului umanismului socialist: „Autori mai vârstnici sau tineri (mulți debutând ca reporteri, prozatori) dezbat tot mai adesea probleme de etică, atitudinea față de muncă, dragostea, viața, reversibilitatea semnificativă dintre fericirea individuală și cea colectivă. Definirea omului se face *dinăuntru*, în raport cu o proprie evoluție anterioară, prin marcarea intensă a treptelor de autodepășire sau de regres. Dezbaterea devine și ea *interioară*, investigația se adâncește, iar relațiile dintre personaje pierd caracterul «literaturizat». Pieseile câștigă un plus de veridicitate, de naturalețe, de adevăr. Formule scenice inedite, publicul devenit participant activ la acțiune, diversificare de genuri, tipologii și tematică, iată câteva date ce marchează noua etapă a dezvoltării dramaturgiei noastre.” Este elogiat Alexandru Mirodan pentru piesele *Ziariștii*, *Șeful sectorului suflete* și *Noaptea e un sfetnic bun*: „Meritul teatrului lui Mirodan nu e doar că militează pentru sinceritate și frumusețe morală, ci că el nu poate fi înțeles în afara eticii noi, a noului și multilateralului umanism”. □ Sunt apoi comentați pe larg autorii la modă în dramaturgie: „Paul Everac pare preocupat de definirea fericirii oamenilor, de descifrarea sinuosului proces de clarificare a conștiințelor. *Ferestre deschise* sau *Ochiul albastru*, purtând pecetea clară a construcției cinematografice, *Explozia întârziată* sau *Costache și viața interioară* vorbesc despre necesitatea unei veritabile comunicări între oameni, stabilesc un profil unitar, complex al eroilor pentru care realizarea fericirii este ireductibil legată de afirmarea activă în muncă. Oamenii nu au astfel două vieți, două fericiri și două idealuri, ci unul, copleșitor de bogat, de frumos. (...) □ Cu o interesantă experiență de reporter, Radu Cosașu va semna un programatic document al generației sale în *Mi se pare romantic*, iar V. Em. Galan va aborda genul dramatic, afirmând necesitatea eliberării dragostei și tinereții de tarele unei mentalități închistate, în *Prietena mea Pix*” „O temă puțin ilustrată în ansamblul teatrului contemporane, cea a restructurării conștiinței țaranului, surprins nu exterior și pitorescizat, este ilustrată de piesa *În Valea Cucului* de Mihai Beniuc și *Îndrăzneala* de Gh. Vlad, ca și de *Nunta la Castel* de Sütő Andras”. □ Ultima secvență este rezervată teatrului idei, pentru a sublinia, din nou, latura organică a dezvoltării genului dramatic după 23 August 1944: „Cel care ilustrează prin întreaga sa creație genul este Horia Lovinescu. (cu *Hanul de la răscruce* și *Moarte a unui artist*). (...) În același context al teatrului de idei, al teatrului cu implicații filozofice, se află desigur și ultima piesă a lui George Călinescu, *Ludovic al XIX-lea*, piesă în cinci acte a anului 1964. (...) Ce realizează astfel Călinescu în această piesă? O vastă proiectare în timp a umanității contemporane românești, o strălucitoare reabilitare sau afirmare a disponibilității intelectuale a noii muncitori, orice multilaterală analiză a două epoci istorice complet diferite pentru sublinierea celei care a devenit

directoarea umanității. Prin *Ludovic al XIX-lea*, teatrul nostru de idei primește o contribuție majoră”. ■ Petre Gorcea recenzează volumul lui V. Voiculescu, *Ultimele sonete închipuite ale lui W. Shakespeare în traducere imaginară de....*, (EPL, 1964). Comentariul este un omagiu integral pentru creatorul plecat dintre cei vii în 1963, plasat într-o familie nobiliară de spirite, în interiorul căreia pare să-și fi găsit locul: „Titlul volumului aduce aminte de un procedeu romantic, parodiat cu multă inteligență. Deloc gratuit, acest titlu reflectă unele particularități specifice ciclului. Cadrul shakespearean e păstrat cu sfințenie. Nu numai versificația sonetului englez, nu numai adresarea către prietenul cu nume nerostit sau aluziile la cunoscuta dramă erotică a marelui poet, dar chiar unele imagini, unele metafore, sunt extrase din universul poeziei shakespeareiene. Sunt prezente iubirea, acel platonism specific Renașterii, sau meditația asupra timpului aducător al implacabilului sfârșit. Privit în ansamblu, întregul ciclu ar fi putut fi scris de Shakespeare, autorul evitând cu grijă chiar cele mai mici amănunte care ar părea străine spiritului dominant în sonetele titanului renascentist. Și totuși... La o privire atentă, originalitatea lui Vasile Voiculescu este incontestabilă. Toți marii autori de sonete au creat după modele, preluând odată cu forma fixă o multitudine de teme și motive, de metafore și procedee stilistice. Shakespeare însuși a preluat mult de la înaintașii săi. Și dacă e să căutăm influențe în volumul lui Vasile Voiculescu, ele pot fi depistate și din poezia lui Petrarca sau Ronsard, Baudelaire sau Eminescu”.

FEBRUARIE

1 februarie

• [„Glasul Patriei”, nr. 4] În rubrica *Vitrina cu cărți* Vladimir Streinu prezintă tratatul *Istoria literaturii române*: „Din inițiativa Academiei Republicii Populare Române, prin institutele de specialitate, s-a pornit la alcătuirea unor tratate științifice, menite să sistematizeze noile creații de cultură, după principiul lor intern, punându-le totodată, pe baza aceluiași principiu, în raport u suma spirituală a trecutului. *Istoria literaturii române* face parte dintre aceste sinteze ale științei contemporane. Temeinica ei documentare, ca și selecțiunea valorilor, este asigurată de acad. G. Călinescu, a cărui autoritate personală coordonează eforturile numerosului colectiv de redactare al acestui tratat «de interes național». (...) Dintre colaborări, la tomul I, pe lângă supravegherea acad. Al. Rosetti, e de semnalat contribuția științifică a eruditului istoriograf P.P. Panaitescu, iar dintre tineri, mai întinsă, a lui Al. Piru. (...) Astfel se înfățișează acest unul din monumentele științifice ale culturii noastre contemporane, inițiate pe specialități de Academia Republicii Populare Române. Spiritul creator al ultimilor douăzeci de ani de cultură română este un complex arhitectonic, în construcție; prin lucrări ca *Istoria Literaturii Române*, arhi-

tecul a realizat un progres remarcabil.” □ N. Crevedia semnează reportajul *Iarna în Bucegi*. □ Nichifor Crainic publică *În slujba vieții*, un text despre spitalele din țară. □ Poeziile acestui număr poartă semnătura Otiliei Cazimir (*Țara mea*), pe prima pagină, și a lui Virgil Carianopol (*Covor românesc*).

3 februarie

- **[„România liberă”]** Cu ocazia Sesiunii Generale a Academiei, articolul *Cartea Academiei Republicii Populare Române* enumeră volumele de opere publicate ale clasicilor științei și culturii naționale și universale, tratatele privind istoria, filosofia, limba, literatura, arta și cultura populară română, noile ediții de opere ale scriitorilor Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu, Alexandru Odobescu etc., volumul comemorativ despre Mihai Eminescu, precum și alte realizări sub egida Academiei

- **[„Scânteia tineretului”]** În secțiunea *Notelor de lector*, Mircea Anghelescu recenzează biografia lui Ion Roman despre *Caragiale*, publicată în colecția *Oameni de seamă* a Editurii tineretului, o carte în care, „căutând să se limiteze la esențial în ceea ce privește viața lui Caragiale, autorul nu neglijează deloc ambianța în care a evoluat acesta. (...) Omul nu poate fi înțeles decât prezentat în mijlocul lumii sale, în conexiunea social-istorică în care a fost situat. Pornind de la acest principiu, Ion Roman a schițat în fiecare capitol trăsăturile epocii, oamenilor, locurilor cu care Caragiale a venit în contact, materializând și justificând astfel prietenii și adversitățile scriitorului care păreau, în alte lucrări mai vechi a se exercita în gol.”

4 februarie

- **[„Albina” nr. 893]** Pagina destinată notelor de lectură conține consemnări ale lui Eugen Luca despre *Cronicile optimistului* ale lui G. Călinescu: „Deficitară sub unele aspecte (militantismul civic al autorului e în această culegere oarecum estompat; se evidențiază mai puțin caracterul vizionar al unora dintre eseurile și reportajele sale ca și insistența cu care revine asupra unor probleme pe care le consideră și sunt realmente capitale), recenta selecție din publicistica lui G. Călinescu prezintă un interes deosebit. Interesul ține, mai întâi, de însăși împrejurarea că această apariție e de natură să spulbere înrădăcinate prejudecăți, de origine aristocratică, privitoare la scrisul cotidian săptămânal. Publicate în reviste și chiar în cotidiene politice, de mare tiraj, „cronicile mizantropului și ale optimistului” își extrăgeau materia din problematica zilei și i se înscriu într-un fel. (...) Autorul aceluia măreț monument înălțat lui Eminescu nu se jena, bunăoară, să relateze chiar un fapt divers cum ar fi sinuciderea unei tinere țărănci. Căci evenimentul îl interesa realmente în măsura în care minții sale pătrunzătoare îi dezvăluia racilele cumplite ale unei societăți prost alcătuite, fenomene sociale tipice pentru acele vremuri. (...) Publicistica lui G. Călinescu poate fi considerată într-un fel jurnalul intim al

acestei personalități a culturii noastre. Și în acest sens e inutil să mai vorbim despre interesul pe care ea îl prezintă pentru noi. Un jurnal, redactat nu din vanitate și cu gânduri ascunse. Ci din necesitatea autorului de a se defini pe el însuși, de a-și preciza atitudinea, de a se delimita de alții, de a-și fixa obiectivele. (...) Pe noi astăzi publicistul Călinescu ne ajută să-l înțelegem mai bine pe romancierul și poetul Călinescu, pe criticul și istoricul literar, pe gânditorul și cetățeanul Călinescu. (...) Interesul nostru sporește însă azi prin aceea că publicistica lui G. Călinescu ne dezvăluie un caracter consecvent cu el însuși și în continuă evoluție, un mare cărturar, veșnic tânăr prin efervescența lui spirituală, prin puterea lui de muncă și prospețimea simțămintelor sale; un umanist al epocii noastre și un fiu devotat al cetății care văzând totdeauna în muncă supremul rost al existenței, se află acum, în mod firesc, în primele rânduri ale constructorilor socialismului”. □ Henri Zalis recenzează volumul de amintiri *Cum i-am cunoscut*, de I. Peltz: „... I. Peltz, al cărui recent volum merită citit cu atenție tocmai fiindcă te fură prin cursivitate și sinceritatea tonului, confirmă aceste adevăruri. (...) Dintre cele scrise cu o pană fierbinte trebuie neapărat amintite două: e vorba de medaliaoanele consacrate lui Camil Petrescu și lui Macedonski. (...) De bună calitate sunt și alte secvențe ale albumului, „Cum i-am cunoscut”. Cea referitoare la Duiliu Zamfirescu rectifică o opinie acreditată și, s-ar părea, propagată în cele mai largi cercuri, anume legată de firea presupus glacială a romancierului. (...) Un portret simțit, lucrat cu vădită pietate este și cel despre Barbu Lăzăreanu, harnicul și modestul istoriograf a cărui prezență discretă prin redacții Peltz o descrie nu fără un ușor tremur al peniței. Este același accent de sfială, de înduioșare, de caldă aplecare peste umbra celor de mult dispăruți pe care îl regăsim în capitolul, „Cu Ion Gorun la Editura Hertz” ca și în creionul festiv, „Întâlnire cu Dobrogeanu Gherea”. Furnizând date de certă valoare, filtrate prin sensibilitatea și conștiința sa artistică, I. Peltz comunică nu odată adevăruri noi despre scriitorii pe care îi evocă, sau reamintește altele, pe nedrept uitate ori trecute cu vederea. (...) Alături de informații valoroase din care rezultă că Rebreanu, cu un gust sigur, îl admira pe Cehov și iubea țărâtimea, din rândul căreia își recruta eroii cei mai substanțiali din literatura lui, întâlnim pomenite o conversație ne semnificativă cu Lovinescu, precum și aluzii absolut inutile la învinuirile pe care i le-a adus obscurul G. Cornea, sub cuvânt că Liviu Rebreanu i-ar fi plagiat, „Pădurea spânzuraților”. Cu aceste puține rezerve nu dezmințim de fel buna primite de care se bucură volumul *Cum i-am cunoscut*”. □ Maria Arsene scrie despre *Intermezzo* de Petru Manoliu. □ Barutu Arghezi se deplasează în comuna Curcani (raionul Oltenița) în zi de sărbătoare. □ Vlaicu Bârna semnează poezia *Bărăgan*: Mai târziu, desțelenit,/ Boieresc pământ de trude,/ Robilor le-ai dat s-asude/ Doar mălaiul mucezit,/ Și mormântul, când în jug/Modru n-a mai fost să rabde,/ Când la nouă sute șapte,/ Din conac făcut-au rug./ Bărăgan, câmpie leasă,/

Legănată pânză vie,/ Nu de scai și colilie/ Ci de spice de mătăasă,/ Sub văpaia lui Cuptor/ Azi ești râu fremătător/ De belșug, de roduri grele,/ Noaptea – un grâнар de stele”. □ Victor Eftimiu face confesiuni despre *Toni Bacalbașa*, unul dintre cei trei frați purtători ai cunoscutului nume, care „s-a născut acum un veac pe 11 februarie”. Textul, ar fi fost mai nimerit să apară în numărul următor.

• [„**Gazeta literară**” nr. 6] Prezentarea scriitorilor propuși pentru *Alegerile de deputați din Marea Adunare Națională*, din partea FDP (Frontul Democrat Popular), continuă în acest număr cu Geo Bogza, Ion Pas, Anton Breitenhofer, Titus Popovici, Ion Brad și Kovács György, prezentați, în aceeași ordine de Paul Georgescu, Valeriu Râpeanu, Haralamb Zincă, Ion Băieșu, Radu Boureanu și Gica Iuteș. ■ „Gazeta...” face publice premiile USR pentru anul editorial 1964: Proză – **Fănuș Neagu, D. R. Popescu, Papp Ferenc**; Poezie – **Nichita Stănescu**; Reportaj și publicistică – **Paul Anghel**; Critică – **Paul Georgescu**; Istorie literară – **Alexandru Oprea**; Literatură pentru copii și tineret: **Gellu Naum** (*A doua carte cu Apolodor*); Traduceri – **Ioanichie Olteanu**; Premiul special – **Tașcu Gheorghiu pentru traducerea romanului *Ghepardul*, de Giuseppe Tomasi de Lampedusa**. ■ Pe prima pagină apar poezii de: Tudor Arghezi, Mihai Beniuc și Maria Banuș. Alți autori de versuri sunt: Vlaicu Bârna, George-Radu Chirovici, Aurel Rău. ■ Articolul ***Realismul și purismul estetic***, de Edgar Papu repune în discuție problema realismului, explorându-i limitele, și referindu-se, particularizat, la realismul socialist: „[mă refer] la creația figurilor culminante ale literaturii universale, la Virgiliu, la Dante, la Shakespeare, la Cervantes, la Goethe. Exemplul lor condamnă implicit păzirea pedantă a limitelor înscrise unui curent sau stil. (...) Acordând, deci, realismului locul dominant care i se cuvine în proza artistică a zilelor noastre, nu trebuie omisă totuși nici concluzia adiacentă de a ne feri să-l limităm la cadrele prea rigide și totodată să dăm cuvânt și altor formule artistice valabile.” ■ Valeriu Cristea propune stabilirea unor ***Coordonate noi***, spunând că „termenul de tineri scriitori a devenit echivoc”, fiind revendicat de două generații succesive. Fănuș Neagu, D. R. Popescu, N. Velea, Ion Băieșu sunt reprezentanții primei generații, în timp ce „ultima cuprinde fie autori care și-au și-au făcut deja un nume, fără să impună, însă, totdeauna o structură artistică proprie, fie debutanți ce oferă un nume inedit cu speranța sau – uneori – promisiunea unei literaturi inedite”. Articolul îi are în vedere pe unii dintre prozatorii momentului: George Bălăiță, Sorin Titel, Ștefan Bănuțescu, Augustin Buzura, Ion Arieșanu. Referitor la „tinerele echipe scriitoricești”, Valeriu Cristea observă: „La o lectură mai întinsă descoperi că proza lor acoperă cam aceleași arii sociale și preferă aceleași tipologii ca și cea precedentă. Satul cooperativizat (sau în curs de cooperativizare) și țărănul adaptându-se prudent, la început, noilor realități, apoi prins în vârtejul prefacerilor reprezintă și de data aceasta mediile și personajele predilecte”.

□ 15 ani de la lansarea revistei germane „Neue Literatur” au fost sărbătoriți la Casa Scriitorilor din București. Invitații germani și o parte dintre organizatorii români au ținut discursuri aniversare. □ La rubrica *Pe scurt despre cărți*, Al. Săndulescu face recenzia romanului de război *Hotărârea*, de Aurel Mihale și a cărții pentru copii *Fântâna culorilor*, de Gheorghe Tomozei. □ Gh. Ciompec prezintă volumul *Colocvii*, constituit din răspunsurile ordonate editorial de Ștefan Bănuțescu și Ilie Purcariu la chestionarul adresat scriitorilor importanți ai momentului: Marin Preda, Tudor Arghezi, Mihai Ralea, Mihai Beniuc, G. Călinescu, Eugen Jebeleanu, Al. Philippide ș.a. □ Ov. S. Crohmălniceanu scrie o recenzie favorabilă noului volum de versuri al lui Alexandru Andrițoiu, *Vârful cu Dor*: „Hotărât, Andrițoiu este un poet al celor mai uluitoare surprize. Posibilitățile lui n-au ieșit încă toate la iveală. O mai severă disciplină creatoare, o concentrare asupra fiecărui text dat la tipar, pot să-l ducă ușor la realizări cu mult deasupra celor recunoscute până acum.” □ Ieronim Șerbu publică schița *Mașina de cusut*, Ștefan Luca povestirile *Pe gânduri* și *Cucuruz*, iar Mihai Negulescu proza *Rădăcini*. □ Dumitru Solomon scrie cronica *Ecuatorul și polii dramaticei* (pe marginea pieselor *Ninge la ecuator*. Pusă în scenă la Teatrul Muncitoresc C. F. R.) și *Oricât ar părea de ciudat*, de la Teatrul Mic, de Dorel Dorian). El consideră scenariile lui Dorel Dorian atipice: „Fiind destul de îndrăzneță ca formulă și destul de inconsecventă, dramaturgia lui Dorel Dorian este și foarte controversată. Piese sunt toate dezbateri, procese, au ardență și luciditate, o construcție «liberă» și câte o problemă serioasă de soluționat. Căile de comunicare sunt însă nu o dată barate de vorbărie abstractă, constând din principii generale de conduită, aforisme etice, adevăruri pedagogice”. □ În articolul *Scriitorii și a zecea muză*, Valerian Sava discută implicarea scriitorilor români în domeniul cinematografiei, considerând-o benefică, dar insistând, ca D. I. Suchianu, asupra comunicării între regizori și autori sau chiar asupra posibilității ca aceeași persoană să îndeplinească ambele roluri: „Literatura face zi de zi dovada multitudinii de subiecte și de posibilități artistice pe care o generează realitatea noastră socialistă. Ce ne oferă însă filmul? Care este imaginea României contemporane văzută pe ecran? (...) Asupra multora dintre scriitorii noștri filmul exercită o adevărată fascinație. Poate unii dintre ei vor face cândva film. Nu numai ca scenariști și co-scenariști, dialoghiști sau furnizori de idei, ci și ca regizori. Mulți o visează și visul lor nu poate fi despărțit de visul nostru, al celor care credem că geniul poporului nostru nu se va refuza celei de-a zecea muze”. □ La rubrica *Caleidoscop* sunt anunțate noi apariții editoriale: un volum de poezii Ion Barbu, intitulat *Ocean, Teatru francez contemporan*, o culegere de studii critice intitulată *Teatru românesc în contemporaneitate*, un volum de *Teatru*, de William Shakespeare, prefăcut de Mihnea Gheorghiu, toate trei apărute la Editura pentru literatură universală. □ Este publicată schița umoristică *De felul meu*, scrisă de americanul William Saroyan. □ Traducerea

și publicarea operei lui Tudor Arghezi în străinătate (cu ocazia împlinirii vârstei de 85 de ani) este sintetizată bibliografic de Al. Gârneață în textul intitulat *Tudor Arghezi pe meridianele lumii*. □ Horia Oprescu anunță moartea prozatorului Eugen Todie (n. 1886), prozator, publicist și autor de versuri satirice.

● [„**Tribuna**”, nr 5] Revista se deschide cu poezia lui Ion Rahoveanu: *Ardere*. □ Rubrica de *Recenzii* ne propune două cărți: volumul de scrieri satirice *Curcubeul* semnat de Bajor Andor și tradus din limba maghiară de Aurel Buteanu și culegerea de *Poezii, articole* publicată de E. Constant despre care Nicolae Prelipeanu sesiza că „a năzuit continuu spre poezie, atingând-o uneori, realizându-se în schimb mult mai adecvat în articolul de ziar, în pamflet”. ■ Cronica literară aduce în prim plan „ediția «nouă revăzută» a scrierii *Ion Creangă (viața și opera)* semnată de G. Călinescu”. Recenzia lui D. Cesereanu asupra lucrării apărute îi încredințează pe cititori că G. Călinescu realizează prin studiu monografic propus o „creație literară agreabilă la citit prin caracterul ei compozițional”. (...) În *Postfața* care o însoțește, autorul nu ezită nici o clipă să afirme că «am încercat a face portretul lui Creangă interpretând documentele» și că «portretul acesta este o lucrare de curată știință». (...) pe de o parte G. Călinescu urmărește biografia scriitorului, într-o reprezentare proprie, dar, oricum «obiectivă» pentru că se bazează pe documente; pe de alta, opera scriitorului fără a uita interdependența ei cu viața”. □ Nichita Stănescu și Eusebiu Camilar semnează versurile din această ediție.

5 februarie

● [„**România liberă**”] Ziarul informează că, la recent încheiata *Sesiunea Generală a Academiei*, au fost nominalizați președinții secțiunilor de *Științe filologice* (Iorgu Iordan), respectiv de *Literatură și arte* (Alexandru Philippide), fiind, de asemenea, aleși noi membri corespondenți: Alexandru Balaci, Șerban Cioculescu, Ion Coteanu, Jean Livescu, Dimitrie Macrea, Gheorghe Ivănescu, Haralambie Mihăescu. □ La rubrica *Vitrina cu cărți* sunt semnalate aparițiile volumelor lui Alexandru Oprea – *Panait Istrati*, Horváth Imre – *Versuri*, Paul Anghel – *Arpegii la Siret*, Fănuș Neagu – *Cantonul părăsit*. □ Mihai Petroveanu comentează volumul lui Paul Georgescu, *Părerile literare*, apreciind natura exclusiv critică și omogenă a cărții, în raport cu cele anterioare, în care, sub denumirea de *Încercări critice* nr. I și II, Paul Georgescu reunea atât cronici literare, microeseuri, polemici și comentarii, cât și critica literară, publicistica de idei, foiletonul politic și „reflecția moralistului deghizat în pamfletar.” Mihai Petroveanu remarcă faptul că, în cazul special al lui Paul Georgescu, „suplețea cu care mănuieste criteriile tutelare îl scutește de deformările sociologizant-vulgare pe planul aprecierilor generale și de opacitățile dogmatismului în judecata la obiect, ori promovarea talentelor.” În privința realismului, de exemplu, Paul Georgescu optează pentru un

„realism al semnificațiilor sau al esențelor”, pe care îl regăsește la Mihai Sadoveanu. „Preot al cultului sadovenian”, „cel mai cutezător și pertinent” interpret al „cuvântului marelui zeu”, Paul Georgescu identifică, în opinia cronicarului literar, corect „substratul filosofic al operei” și „implicațiile sociale ale unor creații aparent neutre”, cum ar fi *Valea Frumoasei*, *Însemnările lui Neculai Manea*. Potrivit lui Paul Georgescu, pe care Mihai Petroveanu îl citează, pe Sadoveanu „Hemingway l-ar admira pentru *Baltagul*, Faulkner pentru monologul interior rostit de Culi din *Ochi de urs*, Saint-Simon și Proust pentru ceremonialul rafinat al vorbirii și conduitei țăranilor săi.” A doua secțiune a volumului reunește cronici din „Viața românească” și „România liberă” caracterizate prin „delimitarea specificului și formularea sentinței” potrivite pentru textul analizat. Exemplele selectate de cronicarul literar în sprijinul afirmației sale sunt: Zaharia Stancu este caracterizat de „impulsul polemic, demascator al unei poezii aspre”, D. R. Popescu manifestă „predilecție pentru firi aparte, răsucite”, Miron Radu Paraschivescu este caracterizat de „oscilarea între patos și interioritate”, iar Nichita Stănescu, descoperit de critic, are o puternică latură „vizionară”. □ Teodor Vîrgolici recenzează volumul de *Opere*, nr. 19, al lui Mihail Sadoveanu, apreciind selecția de „articole, conferințe, discursuri, note de lectură sau de călătorie”, publicate în intervalul 1904 – 1935, drept o „pledoarie pentru dreptate și libertatea poporului umilit și obijduit”, o reacție fermă – în spiritul ideologiei partidului unic – la adresa „claselor parazitare”, cu „ironie și sarcasm, dezvăluindu-le duplicitatea și corupția morală, rapacitatea și cinismul, dezinteresul pentru nevoile obștești, lipsa de patriotism.” Sunt menționate discursurile de recepție la Academie, precum cel despre *Poezia populară*, conferința despre *Ion Neculce, scriitor artist*, sau textele despre Nicolae Bălcescu, B. P. Hasdeu, Ion Creangă, Vasile Alecsandri etc.

• [„Contemporanul”, nr. 6] G. Călinescu îl evocă într-o „cronică a optimistului” pe Ion Barbu: „Nu voi dovedi din nou că Ion Barbu este un mare poet. Ce-am scris înainte rămâne pentru mine în picioare. Voi atrage atenția doar asupra concreteții acestei poezii cu alunecări spre fabulos în sens folcloric. Muzica stranie a încântat generația mea și va vrăji și pe cele următoare. (...) Cele mai multe «balcanice» sunt corespondentul liric al universului lui Matei I. Caragiale. Cuvântul e rar, în jargon, cu turcisme indigene. (...) Domnișoara Hus plutește vrăjitoarește în aer danubiano-arheologic: «Și-au danțat cinci feciori / Pricopsiți la ștreangul furcii; Ea danța / Acana / Cu muscalii și cu turcii»... Cuvântul e luat din limbajul cel mai pitoresc și pare afară de orice îndoială că Ion Barbu este întemeietorul poeziei argotice”. ■ Dan Hăulică semnează articolul polemic *Acesta nu e Eminescu*, în fapt un protest împotriva vulgarizatorilor imaginii poetului: „Zadarnic capul statuii vrea să fie «frumos» de o fadă corectitudine; impresia morală pe care o lasă sculptura este aceea ce urât – urâtul lipsei de gânduri și de inspirație. De

aceea ne-am îngăduit aceste sarcasme: pentru că nu mi se pare demn de un artist cu reputație cum e C. Baraschi, să se înfățișeze cu un astfel de Eminescu. Pentru că trebuie să veghem împotriva urâtului”. □ La rubrica destinată corespondenței cu cititorii, un pasionat al lecturii din Sânnicolaul Mare întreabă *De ce ediții revăzute?*: „Aș pune o întrebare criticii: de ce nu arată care sunt lipsurile unei opere care nu e tipărită în volum? Și scriitorilor: De ce se grăbesc cu publicarea? Era o crimă dacă «Șoseaua Nordului» (de Eugen Barbu, n. r.) sau *Risipitorii* (de Marin Preda n. r.) ar fi apărut mai târziu, dar fără a fi puși scriitorii în situația de a relua operele respective?” □ În interviul *Romanul contemporan, realism ș.a.* Eugen Barbu afirmă: „A te perima în artă înseamnă a nu mai fi actual. Poți scrie foarte bine în zilele noastre despre fanarioți, dacă pui la bază viziunea științifică a cărților noastre de căpătâi, căutând cauzele sociale ale exploatării, și poți să fii cu totul neinteresant descriind o uzină a anului 1965 cu mijloacele literare ale lui Grigore Pleșoianu”

6 februarie

- **[„România liberă”]** În textul de prezentare a *Plenarei Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă* se arată că „au fost trasate direcțiile de lucru în ceea ce privește procesul de editare de carte, insistându-se asupra necesității editării literaturii beletristice contemporane, a lucrărilor dedicate tineretului și copiilor, a studiilor teoretice asupra literaturii actuale, a monografiilor literare, a sintezelor despre perioadele literare și a traducerilor”. □ Editurilor li se reproșează publicarea de lucrări „ce reflectă palid, superficial viața”, de lucrări „schematică sau idilice”. În contextul de mai sus, la conferința organizată de partid, în București, Gheorghe Gheorghiu-Dej trasează explicit directivele politice cărora literatura trebuia să li se supună: „Literatura noastră este chemată să aibă un rol și mai activ în formarea conștiinței socialiste, în lichidarea influențelor ideologiei morale, deprinderilor moștenite de la vechea societate.” Se arată că „este nevoie de lucrări care să reflecte artistic transformările sociale din țara noastră”, să promoveze „purătorii ideilor înaintate” și că literatura pentru copii și tineret trebuie să-și sporească „caracterul educativ și instructiv”, inclusiv prin „valorificarea moștenirii literare.” Se urmărește, de asemenea, „editarea operelor complete ale clasicilor literaturii noastre”, realizarea de traduceri din literatura universală, realizarea unei istorii a teatrului românesc și a uneia a teatrului universal, precum și „îmbunătățirea editării lucrărilor de critică și istorie literară”, în sensul accesibilizării informațiilor de specialitate. □ Premiile Academiei Republicii Populare Române pe anul 1963, la Secția de Științe Filologice, sunt: Premiul Timotei Cipariu, acordat lui Nicolae Constantinescu, pentru *Dicționarul onomastic*, și Premiul Bogdan Petriceicu Hasdeu, acordat lui Savin Bratu, pentru monografia *Mihail Sadoveanu*. În cadrul Secției de Literatură și Arte, Premiul Mihai Eminescu i-a fost acordat lui Ion Bănuță, pentru volumul de versuri *Scrisoare*

pentru anul 2000, iar Premiul Ion Creangă, lui Traian Filip, pentru romanul *Amar*.

- [„**Flacăra**” nr. 6] Este anunțată apariția volumului *Fiul risipitor* de A.E. Baconski, „o nouă față a evoluției poetului”.

- [„**Viața studentescă**” nr. 3] Revista include versurile a trei tineri poeți Ioan Alexandru (*Autoportret*: „De ce mă simt eu oare în fiecare zi / Învins de-o bucurie aproape ne-nțeleasă. / Că-n fiecare tânăr eu însumi par a fi / Și fiecare față mi-o socotesc mireasă”) și Ana Blandiana (*Iată, vârsta...*: „Vârsta cea mai aspră o străbatem. / Iată, timpul ne încercui. / Cu-ntrebările în față, singuri. / N-avem nici părinți și nici copii”) și Constanța Buzea (– *A fi...*: „Mâinile noastre sunt cristaline / Soarele răsare din turnul cu ceas: E un timp în al cărui contur ne răsfrângem”).

7 februarie

- [„**România liberă**”] Secțiunea *Carnet cultural* găzduiește cronica lui Boris Buzilă la volumul semnat de Traian Coșovei, *Stelele dimineții*, reprezentând debutul acestuia ca poet. Cronica se intitulează *Modalități ale reportajului* și privește, pentru început, volumele de proză deja publicate de Traian Coșovei. Acestea reprezintă, în opinia cronicarului literar, „o amplă monografie a Dobrogei” – socială, politică, istorică, geografică, și lirică. În ceea ce privește lirica lui Traian Coșovei, recenzentul îl consideră pe autor în mare parte tot reporter, adică un „cronicar conștiincios al evenimentelor”, „participant nemijlocit la opera de construcție a țării.” De aceea, „reporterul se emoționează scriind despre Combinatul pentru îngrășăminte chimice din Năvodari”, cultivă „reportajul poetic”, iar scriitorul „își valorifică datele temperamentale”, volumul fiind omogen din punct de vedere tematic, dar nu și artistic. Textele care alcătuiesc noua apariție sunt, în accepțiunea lui Boris Buzilă, poeme în proză care redau realitățile contemporane prin „hiperbolă, registrul grav al meditației, haina luxuriantă a alegoriei.” Poetului i se reproșează, totodată, „imagismul festiv” – „haină de împrumut”, care nu ajută la redarea „semnificațiilor sociale, politice, filozofice” corespunzătoare epocii, „hiperbolizarea excesivă, retorismul, verbozitatea” alcătuind, în unele cazuri, un „jenant bruiat” care „rămâne o problemă pentru prozator.”

10 februarie

- [„**Scânteia tineretului**”] La rubrica *Orizont cultural* sunt recenzate trei noi apariții: *Prințul* de Tudor Teodorescu-Braniște, *Ocean* de Ion Barbu și *Fiul risipitor* de A. E. Baconski). Este, de asemenea, prezentat nr. 6 al revistei „Ramuri”, în care semnează G. Călinescu, Constantin C. Giurăscu, Șerban Cioculescu și Ion Caraion

- [„**Glasul Patriei**”, nr. 5]. □ Revista îi aduce un omagiu lui Vasile Voiculescu: „Precedat de publicarea în revistele noastre literare a unor

apreciate nuvele, volumul de versuri apărut în Editura pentru Literatură, și care se intitulează *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară*, reprezintă partea cea mai interesantă din opera poetului Vasile Voiculescu, care în ultimii ani ai vieții sale a fost unul dintre colaboratorii ziarului nostru. În semn de omagiu adus regretatului nostru colaborator, vom publica, în cele ce urmează câteva considerații asupra operei lui V. Voiculescu, scrise de acad. D. Panaitescu-Perpessicius, prefațatorul acestui volum de versuri: „... poetul irumpe în cercul de foc al liricii noastre erotice, și este noul Voiculescu... Cele 90 de sonete de iubire... sunt, în primul rând, și raportate la poezia sa anterioară, una din acele surprize pe care singure misterele creației ni le rezervă. Ea rămâne după umila noastră părere, cea mai desăvârșită dintre lucrările sale poetice.” □ N. Crevedia semnează poezia *Vifor*, iar Victor Tulbure *Slăvită țară*.

11 februarie

- [„Scânteia”] Scris în preajma alegerilor, cu trimitere directă la *Conferința regională a femeilor din Cluj [-Napoca]*, având ca supra titlu (de pagină) *Țara se pregătește de alegeri*, Lucia Demetrius contribuie la noua imagine a femeii în democrația populară, semnând *Imagini de neuitat*: „Târziu, către sfârșit, o femeie s-a suit pe estradă, în fața orchestrei. Se ridicase dintre delegatele de la o masă. A făcut un semn muzicanților, le-a șoptit ceva și a început să cânte. Cânta pe melodii populare versuri făcute de ea, versuri în care era vorba despre tractor, de combină, de munca din satul de azi, când se deșteaptă ciocârlile, de vacile multe cu botul umed și ugere pline, versuri simple, stângace, directe, sincere”.

- [„Scânteia tineretului”] Vartan Arachelian publică un „profil” despre Anton Bacalbașa în care propune o imagine de ansamblu a scriiturii acestuia: „un jurnalist de mare suprafață, punând instrumentele incisive ale pamfletului în slujba echității sociale.” Același Vartan Arachelian semnalează apariția nuvelei *Maiorul și moartea* de Ion Băieșu, publicată în numărul 4 / 21 ianuarie al „Gazetei literare”, text „cu o structură originală, cadențată în secvențe bine conturate. (...) Păcat însă că, nevoind a renunța la farsă, autorul încheie nuvela cu un mister minor.”

- [„Albina”, nr. 894] Revista se deschide cu *Peisaj industrial* de Maria Banuș: „Retorte, recipiente: vastă cramă! / Tu, vin de viață lungă, fierbi, te zbați / Dau cep și beau lumină de aramă? Stăpânii cramei, vechii însetați”. Poezia conține și versul care va face o frumoasă carieră: „Nuntesc în mori frenetic polimerii / Precipitat zvâcnește-un roșu pluș / Licori se tescuiesc din miezul verii, / Șuvoiu-ntreg din inerții s-a smuls”. □ Despre *Gospodarii țării* scrie și Stephan Roll: „Din munți zburând spre cer, pân-la poalele mării / Vrednicia-și poartă ritmul în zumzetul țării; / Și pe unde-au fost numai smârcuri și spini, / Cresc trandafiri scânteietori ai noii noastre grădini”.

• [„Gazeta literară”, nr. 7] Numărul se deschide cu poezii de sezon (politico-ideologic) despre atelierele Grivița, semnate de Cezar Baltag (*Inima destinului*), respectiv Nichita Stănescu (*Invocare*). □ Ultimele propuneri ale Uniunii Scriitorilor pentru alegerile de deputați sunt: Alexandru Voitinovici, Sütő András, Aurel Rău. □ Demostene Botez anunță, în articolul *Drumul nostru*, că între 22 și 24 februarie vor avea loc lucrările *Conferinței pe țară a Uniunii Scriitorilor*: „În decursul dezvoltării ei, și de-a lungul acestor 20 de ani de la Eliberare, literatura noastră s-a bucurat permanent de înțeleapta și clara îndrumare a partidului. Documentele de partid apărute în aceste decenii, referirile la activitatea scriitorilor și artiștilor făcute în raportul prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la al III-lea congres al Partidului Muncitoresc Român în 1960, luminoasele îndemnuri adresate scriitorilor la conferința pe țară din 1962, ca și cuvântarea rostită la Conferința Organizației de partid a orașului București, din 16 februarie 1964, au constituit și constituie pentru întreaga noastră literatură jaloanele unei activități bogate, pasionate, pline de răspunsuri și totodată de mari satisfacții. Literatura română contemporană a înregistrat în două decenii mari succese în toate sectoarele ei.”

■ *Ancheta „Gazetei literare” – scriitorii și editurile*, se concentrează asupra colaborării autorilor cu redactorii din edituri. Prin intermediul a trei întrebări se așteaptă opinii, dar și propuneri, privitoare la activitatea editorială de la Ion Alexandru, Eugen Barbu, Teodor Balș, Alexandru Andrițoiu, Marin Sorescu, Ion Băieșu, Ion Brad și Nicolae Velea. Aceștia nu sunt întru totul mulțumiți de modul în care decurge procesul publicării cărților lor și pledează pentru modernizarea și profesionalizarea raporturilor autor-editor în activitatea literară. ■ În cadrul amplei dezbateri cu privire la rolul pe care trebuie să-l joace realismul în literatură, găzduite în presa culturală și în ziarele centrale de partid, Georgeta Horodincă intervine cu articolul *Un criteriu fundamental în problema realismului*. Sugerând o anume temperare a entuziasmului și așezarea pe o poziție firească în raport cu această problemă, Georgeta Horodincă scrie: „Putem recunoaște fără teamă valoarea deosebită a unui scriitor ca Faulkner, deși, mai ales în capodoperele lui, nu este realist; putem oricând aprecia fără teamă contribuțiile aduse de existențialism la cunoașterea psihologiei umane, la dezvăluirea complicității intime a individului cu el însuși, la descifrarea conflictelor morale care se petrec sub semnul unor vini nevinovate; putem oricând prețui tentativele «noului roman» de a desface individul din carapacea unor clișee sociale comode pentru a-l reda propriei simțiri și judecăți. Nici o asemenea prețuire, îndreptată în alte direcții, nu constituie o ofensă adusă realismului care, la rândul său, nu poate să aibă decât de câștigat de pe urma unor descoperiri înfăptuite sub egida altor tendințe literare... Discuția asupra realismului își păstrează, cred, un sens atâta timp cât nu capătă un caracter normativ și nu prorocește artei viitoare supremația unei tendințe unice, dar și atât timp cât nu părăsește terenul condiționării social-

istorice a omului.” ■ Valeriu Cristea prezintă o serie de apariții recente: *Poeme*, de Eugen Jebeleanu; cartea pentru copii *A doua carte cu Apolodor*, de Gellu Naum; o traducere de Ioanichie Olteanu a *Versurilor* lui Horvath Imre și cronicile literare ale lui I. D. Bălan, apărute sub titlul *Delimitări critice*. ■ În locul rezervat cronicii literare, Dumitru Micu semnează articolul ***Sensul unor debateri actuale***, în care pledează pentru o abordare apolitică a literaturii dinaintea și din exteriorul României eliberate: „Direct sau indirect de fenomenul literar contemporan, asemenea debateri sunt de o deosebită utilitate nu numai fiindcă pe această cale se clarifică o seamă de probleme, dar și pentru că – mai ales pentru că – ele deschid creației contemporane noi orizonturi. Nu e puțin lucru a ști de unde pornim, ce preluăm și de ce nu putem primi din literatura română a perioadelor anterioare eliberării și din literatura universală. Partidul a făcut întotdeauna prețioase recomandări (...) Relevându-se pe bună dreptate contribuția la progresul gândirii estetice de orientare științifică a lui C. Dobrogeanu-Gherea, Raicu Ionescu-Rion, G. Ibrăileanu, ar fi greșit să nu se vorbească și de Titu Maiorescu, N. Iorga, M. Dragomirescu, Ovid Densusianu, E. Lovinescu, Paul Zarifopol, Tudor Vianu și Marian Ralea.” D. Micu răspunde, totodată, acuzațiilor lui Aurel Martin, dintr-un număr anterior al „Gazetei literare”, care susținea că D. Micu și Nicolae Manolescu nu se ocupă de „poezia cetățenească”, neconsacrându-i „analize susținute”: „Ar fi un curat nonsens ca acum când țara noastră se bucură de un prestigiu internațional pe care nu l-a avut niciodată, când realizările românești trezesc interesul crescând al lumii întregi, să scriem ca pentru străbunii noștri... Nimic mai firesc decât eforturile scriitorilor noștri celor mai talentați de a se exprima astfel încât să fie înțeleși de oamenii veacului nostru. Pentru aceasta trebuie cunoscute toate înfăptuirile reprezentative – de ordin material și spiritual – ale umanității contemporane... Este neapărat necesară participarea vie la mișcarea literară a lumii... Un articol apărut într-un număr trecut al «Gazetei literare» semnat de Aurel Martin, reproșează unor cercetători ai fenomenului liric de după eliberare (în speță lui Manolescu și mie) de a nu fi consacrat poeziei cetățenești analize susținute. E de discutat...” Dumitru Micu apără „dreptul, dar și îndatorirea profesională a criticului, de a pleda pentru orientarea literaturii către tematica fundamentală a prezentului. (...) E drept că atitudinea comunistă a unui scriitor se poate manifesta și în lucrări de inspirație istorică. Dar în fenomenele de viață fundamentală timpul istoric se exprimă plenar: reflectându-le, literatura își creează posibilități unice de a revela dimensiunea actului constructiv în care este angajat poporul nostru.” ■ Opt compoziții lirice ale poetului Miron Radu Paraschivescu și două poeme postume de Mihu Dragomir (*Noapte banală* și *Prietenie*) sunt publicate în numărul de față. □ În fragmentul intitulat *Pagini inedite*, Camil Baltazar face cunoscute câteva însemnări ale Hortensiei Papadat-Bengescu despre cei care călătoresc cu mijloace puține: „Toți cei fără avuție: studenți, intelectuali cu pungă slabă,

acea când puteau călători cu economie, aceia erau vizitatorii civilizației reale a orașelor mari din oricare țări; acei bogătași se claustrau însă într-o cafenea pariziană, în loc de cafeneaua X din Turnu Măgurele, sau altele asemenea, de aiurea. Studenții, intelectualii săraci cunoșteau parcurile, edificiile, muzeele, tot ceea ce civilizația are bun, nu decadențele mai rafinate acolo decât aiurea, deoarece viața istoriei mai lungă le dăruise și aceste păcătoase moșteniri. Studentul și vizitatorul intelectual cu punga slabă beneficiau de ceea ce se cheamă realizările civilizației, ceilalți descopereau degradările civilizațiilor”. □ Cu încredere în prezent și cu optimism supra-dimensionat, caracteristic reportajelor momentului, Constantin Țoiu relatează, în *Cerul interior*, experiențele de parcurs profesional, ale unui erou contemporan: „Pentru că un tren s-a înzăpezit, am ajuns miner, spune inginerul. Mai târziu, vagonetar la Petroșani, aveam să mă gândesc la zăpezile din Caransebeș. (...) Și întâi am împins vagonetul, pe urmă am fost miner, artificier și maistru. La 13 februarie 1951 – țin minte data – am ajuns inginer”. Și literatura intră în destinul acestui personaj fiindcă, se adaugă, îi place Iulius Caesar, *De bello gallico* și „tânăra poezie românească”. □ D. I. Suchianu face recenzia filmului *La patru pași de infinit*, apreciind inițiativa lui Francisc Munteanu de a aborda o asemenea temă, poetică, romantică, dar a cărei premisă este ratată: „Filmul *La patru pași de infinit* va avea în țară maximum 60% din succesul pe care l-ar fi meritat, pentru că nu s-a indicat în scenariu că actorul principal trebuie să aibă o figură de visător, de combatant idealist pentru o mare cauză în care crede cu toată capacitatea de dăruire a tinereții, de intelectual generos a cărui grație reținută și pasiune stăpânită completează, contrapunctează delicatețea suavă și drăguța gravitate a eroinei”. □ În opoziție cu ceea ce înseamnă melancolie burgheză, Dinu Săraru discută despre revolta eroilor din piesele autorilor recentii. Textul se intitulează *Identitatea etică a eroului dramaturgiei noastre*: „Etica noii lumi în luptă cu rămășițele mentalității individualiste burgheze însușește în peisajul dramaturgiei actuale o bogată suită de eroi pentru care dăruirea în numele idealului socialist se conjugă cu lupta pentru propria lor devenire”. □ La rubrica „Sport”, în stilul său, Fănuș Neagu relatează anecdotic: „Un mare psihiatru sovietic, K. K. Platonov, povestește în a sa *Psihologie distractivă* că membrii echipei de fotbal engleze Gloucester City, dorind cu aprindere, în 1959, să promoveze într-o categorie superioară, au inițiat câteva ședințe de spiritism la care au chemat spiritele colegilor lor celebri ca să discute despre tactică, metode de antrenament, etc. Lucrătorii Federației române de fotbal, luptători cunoscuți împotriva misticismului și obscurantismului, vrând și ei cu orice preț să ocupăm un loc de frunte la viitoarea ediție U.E.F.A., n-au apelat la spiritism, ci au chemat în lotul de juniori 6 sau 8 jucători vii, dar cu mustăți și barbă. Mă gândesc că e nevoie acum și de un frizer”. □ La rubrica *Cărți și idei* Ion Biberi scrie despre *O antologie expresionistă*, prilej de a explica originile curentului opus impresionismului francez: „Opoziția față de impre-

sionism era totală: dacă pictorul impresionist rămânea pasiv în fața peisajului, încercând să surprindă, prin jocuri uneori punctiforme de lumină, spectacolul permanent schimbător al naturii, expresionismul își propune, dimpotrivă, afirmarea hotărâtă și uneori intempestivă a emotivității artistului, lumea din afară nealcătuind decât un pretext pentru expresia acestui fond emoțional. (...) Expresionismul reprezintă în primul rând o atitudine activă în fața vieții, manifestându-se printr-un lirism al acțiunii, o nevoie de reformă a existenței, de răsturnare a așezărilor lumii sociale. Poziția presupune în același timp repulsie față de aspectele caduce ale vieții din jur, sentiment catastrofic, de sfârșit de lume, dar și violență iconoclastă, dezlănțuire frenetică, în vederea pregătirii unui alt viitor: atitudine ambivalentă, nu numai de negație și afirmație a unor poziții pur intelectuale, dar și de reacție emoțională”. Acest curent ia din ce în ce mai mare amploare după sfârșitul Primului Război Mondial, reflectând traumele unei Germanii învinse, dornică de a le vindeca într-un torent furibund. Exponenții expresionismului sunt de stânga, antimilitariști și ideile lor sunt progresiste. În carte „se întrunesc poeme ale unui Johannes R. Becher, Gottfried Benn, Theodor Däubler, Iwan Goll, Albert Ehrenstein, Walter Hasenclever, Georg Heym, Kurt Heynike, Jacob van Hoddis, Wilhelm Klemm, Else Lasker Schöler, Rudolf Lotz, K. Otten, L. Rubiner, Rene Schickele, E. Stadler, August Stramm, Georg Trakl, Franz Werfel etc. (...) Urmărirea, în destinul lor individual, a tuturor acestor poeți, prilejuiește cititorului melancolie. Ce au devenit mai apoi toți acești răzvrățiți? Ei au suferit, au cântat, au creat aceste poeme, pe care le urmărim cu emoție, de pe pagini ce nu au îngălbenit; au murit în război, s-au sinucis, au pierit în accidente, s-au ofilit în case de sănătate, au devenit cei mai mulți victimele nazismului. Dar cântecul lor a rămas viu, accentul lor a îngăduit unei întregi epoci să ia cunoștință de ea însăși și azi să regăsească în ei accente contemporane”. □ Poezii ale lui Carl Sandburg, în traducerea lui Ion Caraion, încheie acest număr.

• [„Tribuna”, nr 6] Aurel Munteanu scrie la volumul *Reflector peste timp* a lui George Ivașcu: „Lipsea însă o istorie «în texte alese» care să pună la îndemâna publicului larg și cercetătorilor cele mai semnificative articole, ceea ce face G. Ivașcu cu o probitate exemplară, reunind minuțiozitatea specialistului cu pasiunea celui care a slujit el însuși timp de câteva decenii tradițiile înaintate ale jurnalisticii românești. (...) Acest prim volum va gândi deci, perioada de început, nediferențiată a presei românești, căutând să fie consecvent în selectarea materialelor, doar criteriului apartenenței la specia reportajului”. □ C. Mălinaș supune analizei romanul descriptiv *Orașul încercuit*, de P. Vintilă, care prezintă „o perioadă frământată din istoria contemporană a țării noastre”. Același comentator scrie și despre proza polițistă *Întoarcerea focului* semnată de Leonida Neamțu. □ Titu Popescu publică unele considerații asupra lirismului care „devine o necesitate istorică în condițiile noi”. □ Al. Căprariu

vede în Ion Barbu „un poet exemplar prin concentrare și expresivitate, prin înalta lecție de responsabilitate față de actul creației”. □ Sub denumirea de *Cenaclu* apar versuri semnate de Maria Racolța, Ștefan Dimitriu, Emil Dreptate și Iudit Vadim. □ ***Despre formarea limbii naționale române*** oferă consultații conf. Romulus Todoran, care menționează că „în numărul 53 (413) din 31 decembrie 1964 al «Tribunei», prof. Ștefan Pascu a publicat un interesant articol despre formarea națiunii române. (...) Se știe că limba, ca fenomen social, este strâns legată de societate, iar dezvoltarea limbii este determinată de dezvoltarea societății. Acest adevăr recunoscut ne obligă să admitem că formarea limbii naționale române nu se poate disocia de formarea națiunii române, întocmai cum formarea limbii române ne se poate separa de formarea poporului român”. □ Ediția cuprinde la final poeziile lui Rainer Maria Rilke: *Moartea poetului* și *Zi de toamnă* traduse în românește de Dan Constantinescu.

12 februarie

- [„Contemporanul”, nr. 7] G. Călinescu încheie *premonitoriu* ultima ***Cronică a optimistului***: „Un prieten mi-a spus: privește afară, ce zăpadă albă; poate scrii ceva. Pe urmă mi-am dat seama că lucrurile nu sunt așa de simple. Când sunt voios, zăpada e albă, când sunt mâhnit ca acum, e neagră, odată noaptea altora e zi pentru mine, altădată ziua lor e pentru mine noapte. Albul și negrul sunt valori morale, ușor comutabile într-un spațiu cosmic care se confundă”. ■ George Munteanu semnează cronică literară la monografia ***Ion Creangă***, a lui G. Călinescu: „Cumulând toate virtuțile capodoperei, ca și ***Viața lui Mihai Eminescu***, monografia Ion Creangă de G. Călinescu a fost considerată din bun început de către cunoscători ca o culme în materie de investigație istoriografică amplă, ca tot ce s-a creat mai inspirat, mai documentat și de mai mare adâncime a interpretării în istoria literară românească”. □ Eugenia Tudor analizează *Dicționarul de istorie literară contemporană* care apare în serial în revista „Luceafărul”. Autoarea invocă lipsa principiilor comune, omisiunile, atenția exagerată acordată unor scriitori, omisiunile unor părți ale operei (la cei care au publicat și în perioada interbelică), inegalitatea viziunilor și subiectivitatea opțiunilor. „Ținuta științifică” a articolelor este, adesea, precară: „M. Banuș vibrează, M. Beniuc vibrează, E. Jebeleanu vibrează, G. Lesnea vibrează, V. Nicolescu vibrează și el. Toți poeții vibrează, e firesc!”

13 februarie

Este dată publicității ***Declarația*** guvernului român în legătură cu acțiunile militare agresive ale S. U. A. împotriva Republicii Democratice Vietnam. Declarația va fi urmată de un val de proteste în presa românească, semnate de personalități ale vieții științifice și cultural-artistice, în

continuitate cu mai vechiul procedeu al luărilor de poziție pe tema „războiului rece”.

• [„**Flacăra**”, nr. 7] Rubrica numită *Cartea*, anunță două debuturi în colecția *Luceafărul* a Editurii pentru literatură: Gabriela Melinescu, cu volumul *Ceremonie de iarnă* și Adrian Păunescu, prin cartea *Ultra-sentimente*. Despre acestea, se menționează că sunt „două volume de versuri cu care colecția reîntră în zodia ei bună, afirmând totodată două promițătoare vocații lirice”. De asemenea, se anunță apariția volumului Nicolae Țic – *Orașul cu o mie de blesteme*, un roman „scris cu nerv”, precum și publicarea de către Al. Andrițoiu a volumului de versuri *Vârful cu dor*, ce „stă cu folos în orice bibliotecă a iubitorilor de poezie”.

• [„**Luceafărul**”, nr. 4] Articolul de fond *Conferința pe țară a scriitorilor*, dedicat apropiatului eveniment, este un amplu „Raport” de activitate al publicației, semnat de conducătorul ei, prozatorul Eugen Barbu. După ce amintește „cuvintele memorabile pentru noi toți” rostite cu 3 ani în urmă de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, Eugen Barbu descrie temele care stau în atenția scriitorilor: „Creația literară are menirea de a reflecta puternicul avânt al economiei și culturii socialiste, schimbările în modul de viață al poporului, de a zugrăvi chipul luminos al muncitorului, al țăranului colectivist, al intelectualului, de a cultiva în inimile oamenilor mândria patriotică, îndemnându-i la noi fapte eroice, pentru triumful celor mai înalte idei ale timpului nostru, ideile comuniste”. ■ Urmează o prezentare a generațiilor active în câmpul literar, în mod special a celei tinere, căreia, în principal, i se adresează revista „Luceafărul”: „... Începând cu pilda unică a marelui Arghezi, prezent în paginile revistelor noastre, aproape săptămână de săptămână și în librării, cel puțin o dată pe an; continuând cu G. Călinescu, romancier, autor al unor monumentale monografii, poet și, recent, dramaturg plin de fantezie; putem să cităm de asemenea prezența în arena literară în ultimii ani a unor mari cărturari ca regretații M. Ralea și Tudor Vianu, poeților Ion Barbu, Lucian Blaga și Ion Vinea, care ne-au lăsat o bogată moștenire. Ultimii 3 ani au cunoscut o intensă viață editorială, s-au tipărit sau se vor tipări excelente ediții de la autori consacrați până la volumele de debut ale unor poeți ca Ioan Alexandru. Marin Sorescu, Gabriela Melinescu, Adrian Păunescu, Ana Blandiana și alții, mari promisiuni, bune condeie. În ultima vreme au fost oferite cititorilor excelente volume ale lui Ion Gheorghe, (după părerea noastră cel mai bun poet al ultimei generații), Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ilie Constantin, cântăreți cu toții ai realizărilor zilelor noastre, precum și romane ca *Pădurea nebună*, *Risipitorii*, *Cordovanii*, *Triunghiul*. (Acest ultim volum având de suportat o neglijență și nedreaptă critică)”. ■ Sunt evidențiate romanele și volumele de nuvele semnate de D. R. Popescu, Fănuș Neagu, N. Velea, T. Mazilu, N. Țic scriitori ai „generației a patra” și amintită inițiativa redacției revistei „Luceafărul” de a redeschide cenaclul N. Labiș, „locul unde, în fiecare marți seara, de aproape 3

ani se adună mai mult de 150 de poeți, prozatori și tineri critici în focul unor dezbateri vii, principiale însuflețite de spiritul partidului. (...) Aici au cunoscut succesul, fructul cel dulce al creației, Ion Gheorghe, Ion Alexandru, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Adrian Păunescu, Dumitru Gh. Ion, Ion Pop și alții. Aici s-a combătut adesea literatura mediocră, saturată de imagini tocite. Acestui cenaclu îi vor datora multe probabil peste vreme, scriitori tineri ca G. Bălăiță, C. Georgescu, Sînziana Pop, Iulian Neacșu, ca să amintim, de pildă, pe cei mai talentați prozatori (...) De aici din mijlocul asistenței curioase și generoase s-au ridicat vorbitori încercați, scriitori cu renume, martori activi ai ședințelor ca Geo Bogza, Marcel Breslașu, Nina Cassian, Veronica Porumbacu, Gellu Naum, Virgil Teodorescu, Ion Brad, Pop Simion”. □ Cu ochi auto-critic, E. Barbu constată nefericita „publicare a unor imagini încețoșate din ciclul lui Ioan Alexandru, redacția negăsind formula oportună de a le însoți cu o notă ca în cazul schiței lui N. Velea, *În treacăt* despre care credem în continuare că este o reușită a autorului, dar și un prilej de meditație la metoda sa literară. Ca să vorbim deschis, nici schițele și nuvelele începătorilor publicate de «Luceafărul» nu au fost totdeauna de cea mai bună calitate. Secția de proză a preferat uneori obținerea materialelor de la scriitori cunoscuți, cum ar fi I. Lăncrănjan (a cărui nuvelă *Pe tăcute* o consider un mare succes al autorului), Fănuș Neagu, Ion Băieșu, Eugen Teodoriu, Ben Corlaci și alții. Premiile revistei noastre au confirmat că alegerile în cele mai multe cazuri au fost bune (aici se poate vorbi, de pildă, despre stagnarea unor talente ca Ovidiu Genaru, Ion Chiric etc., după încununarea lor) pentru că prozatori ca G. Bălăiță, poeți ca Adrian Păunescu, Gabriela Melinescu, Marin Sorescu au dovedit că alegerea noastră nu a fost arbitrară”. ■ În concluzie: „«Luceafărul» are încă multe de făcut în ce privește lupta dusă împotriva automulțumirii manifestată de către unii tineri scriitori, împotriva meșteșugului sumar, trădat de unele scrieri fără sare, perspectivă și farmec (...) Redacția «Luceafărului» a căutat, conform concluziilor ultimei *Conferințe pe țară a scriitorilor*, să contribuie la instaurarea unui climat de sinceritate și dezbateri creatoare în ce privește fenomenul literar. (...) Tinerii scriitori văd în viitoarea *Conferință* o adunare de spirite alese și se așteaptă la o dezbateră de înaltă ținută, desfășurată sub semnul acelei neuitate fraze care vorbea despre «ucenicia neîntreruptă»”. □ Ion Lăncrănjan semnează textul *Ritmul epocii*, prilejuit de Comunicatul Direcției Centrale de Statistică cu privire la îndeplinirea Planului de stat pe anul 1964. Hotărât să nu apeleze, în demersul său la „obișnuitele epiteze, la bronz ori la marmură, la poezia cifrelor, ori la cifrele poeziilor cifrate”, scriitorul folosește, totuși, antiteze și metafore: „Ritmul în care se desfășura viața poporului nostru în trecutul nu prea îndepărtat era pe deplin sincronizat cu ritmul legănat și hopăit al carului cu boi. Tablourile marelui Grigorescu au imortalizat o anumită imagine, nu știu de ce însă ori de câte ori le-am privit, mi-am amintit de altă imagine, de toamnele în care oamenii

culegeau și cărau la curte cucuruzul, înotând prin noroi și prin întuneric, biciuindu-și vitele și înjurând cumplit, într-o încordare de iad. A existat, e adevărat, și cealaltă imagine, luminoasă și frumoasă, a existat o poezie a unei anumite vieți – compromisă din păcate de o anumită mișcare literară – după cum au existat și anumite particularități, istorice și geografice, în dezvoltarea poporului nostru, fapt care a contribuit în bună măsură la dezvoltarea și la păstrarea folclorului românesc – dar câte lacrimi au costat lucrurile astea, câtă sudoare, cât sânge. (...) În prezent, ritmul de dezvoltare al economiei noastre naționale cunoaște valori nemaîntâlnite în trecut. Acest fapt a stârnit comentarii și uimiri, i-a făcut pe mulți să se întrebe de unde și până unde s-a ajuns la asemenea ritmuri, la o asemenea dezvoltare. Răspunsurile și explicațiile date au fost limitate cel mai adesea, chiar și-atunci când au fost «obiective». Așa s-a și născut, de altfel așa-zisul «miracol românesc», termen pe care nu l-am înțeles și nu l-am acceptat, fiindcă nu-i vorba de așa ceva la noi. Aici e vorba de înnoirile și de schimbările pe care le-a adus în viața unui popor revoluția socialistă. E vorba, în fond, de politica înțeleaptă, consecvent și profund marxist-leninistă dusă de Partidul Muncitoresc Român ani în șir, vizând marile desfășurări de astăzi chiar din perioada de refacere, de după război. Aceasta este de altfel una din contribuțiile noastre la îmbogățirea experienței revoluționare contemporane, o pildă și un îndemn, cu atât mai semnificative cu cât vin din partea unei țări care abia acum, datorită socialismului și prin socialism, a ieșit «în față». (...) Comunicatul Direcției Centrale de statistică cu privire la îndeplinirea planului de stat pe anul 1964, sintetizează un efort amplu și intens, o muncă rodnică, el este unul dintre cele mai elocvente manifeste electorale cu care ne prezentăm la alegerile din 7 martie. Singura «completare» pe care i-aș aduce-o se referă la eforturile celor care au făcut ca producția și productivitatea muncii să crească zi de zi, la existența de fapt în noua noastră realitate socială a unei noi conștiințe, a unui om nou. (...) Acest om nou există în realitatea noastră de toate zilele. Și nu există numai de ieri ori de alaltăieri, ci mai demult, având un trecut de-acum, de luptă și muncă, de dăruire. El e lucrătorul care a condus primele uzine socialiste, din care s-au «născut» marile combinate de azi, e activistul care a bătut zeci și sute de sate, ca să le arate oamenilor de acolo cum e bine să-și organizeze traiul pentru viitor, pentru viitorul care a devenit prezent de-acum. El e muncitorul care a învățat și învață, ajungând inginer ori mare specialist, trecând peste scepticismul celor care îl credeau sortit pentru totdeauna să steie «la șaibă», la strung. E țăranul care s-a deprins să conducă și să organizeze astfel viața lui și a celor dintre care s-a ridicat, fiind cel mai adesea omul cel mai sărac din sat, cel mai de pe urmă, cum se zicea înainte vreme, când criteriile de apreciere erau puse pe alte baze, false și falsificatoare. El e și omul de știință și cultură, care a ieșit «în stradă», unindu-și eforturile cu eforturile muncitorilor și țăranilor, ale unui popor întreg, într-un cuvânt, el e omul politic

lucid și ferm, care nu-și pierde cumpătul în nici o perioadă, ori cât ar fi ea de grea și de complexă, e chezașul sigur și de netăgăduit al victoriilor noastre, atât al celor de astăzi cât și acelor de mâine”. ■ Ov. S. Crohmălniceanu și Al. Oprea dialoghează despre *Roman și problemele sale actuale*. În fapt este vorba despre trecerea de la genul scurt din proză la roman și, totodată, de dificultățile apărute în urma acestui salt. Discuția este amplă, cei doi împărțindu-se în unele privințe opinii diferite, mai ales spre final. Ov. S. Crohmălniceanu sugerează două direcții de examinare a problemelor romanului: „Prima ar privi o situație concretă a romanului nostru în momentul actual: ce experiențe interesante se schițează? Unde se manifestă carențele? A doua direcție vizează o analiză mai în amănunt și mai în concret – a anumitor chestiuni de tehnică narativă. Acestor probleme li se recunoaște mereu importanța dar sunt lăsate tot timpul pe altădată. Și, ca să și încep, mi se pare, chestiunea aceasta a fost ridicată și la o mai veche masă rotundă a «Gazetei literare», cu prozatorii și criticii. Dacă îmi amintesc bine, Fănuș Neagu, făcuse o observație demnă de reținut”. □ Apreciind continuarea „frumoasei tradiții ale romanului românesc” și apariția unor creații interesante, Al. Oprea intervine: „Înflorirea din ultimii ani a genului scurt, îmi apare, așadar, legată de o înțelegere, mai profundă a legilor specifice ale diferitelor genuri sau specii, a diversității de moduri în care poate fi realizată generalizarea estetică-ideologică a fenomenelor realității. A fost redescoperită valoarea episodului, a întâmplării. Autorii de proză scurtă, susțin în prezent și o polemică (de acest termen s-a abuzat în critică, îl folosesc și eu în lipsă de altul mai bun) cu momentul literar pomenit, fapt care se observă mai ales sub raport stilistic: față de caracterul direct, explicit predominant, altădată, acționează acum un cult al sugestiei, al vagului poetic etc. Criticii literari cucerți de noutatea fenomenului, au acordat, toată atenția genului scurt, încingând dispute între ei, discutându-l pe toate drumurile, etc. în vreme ce, după părerea mea, romanele apărute au fost mult mai puțin analizate, sau chiar consemnate cu un ușor sentiment de plictiseală față de o temă căreia altădată i s-au dedicat studii întregi și cărți. Consecințele pot fi și negative, stimulându-se în insuficientă măsură ceea ce D. R. Popescu numea în intervenția sa «cuprinderea totală a vieții», căci trebuie să convenim: există o complexitate a unor procese umane, ample coordonate ale existenței care nu pot fi transpuse decât prin intermediul romanului”. □ Înțelegându-l puțin altfel pe Fănuș Neagu („rezultatele tinerilor prozatori care în ultima vreme au trecut la roman, după ce publicaseră excelente schițe și povestiri, sunt sub posibilitățile lor dovedite în narațiunile scurte”), Ov. S. Crohmălniceanu vine cu următoarele observații: „Despre unele povestiri și schițe ale lui D. R. Popescu, Rebreanu, Mazilu, Al. Ivan Ghilia și alții, putem spune cu toată franchețea că sunt lucruri rotunjite și în genul lor, foarte bune. În romanele aceluiași apar imediat alături de capitole solide, de pagini strălucite și realizări remarcabile, (anumite personaje și împrejurări) zone de penumbră și chiar de umbră.

E firesc să ne punem întrebarea care e cauza acestui fenomen? Ai pomenit de *Cordovanii*. Părerea mea diferă de a duminale, pentru că oricâte calități i-am găsi acestui roman – și unele există, neîndoios, mai ales în primul volum – totuși, oricine constată că pe parcursul ei narațiunea prezintă și foarte serioase scăderi. Aceasta nu se întâmplă deloc cu cărți cum sunt: ***Moromeții*** sau ***Desculț***. Ele sunt creații de calitate net superioară și nu suferă asemenea comparații pentru că au o structură complet încheată, o originalitate și desăvârșire interioară, caracteristici evidente pentru oricine. Aș adăuga aici și ***Groapa*** și ***Setea*** care sunt romane de aceeași categorie. Discuția din paginile «Luceafărului», așa cum a început, riscă să nu se desfășoare firesc, atâta vreme cât se naște o iritare printre prozatori de îndată ce se fac asemenea constatări. Ar trebui să ne fie foarte clar un lucru: când spui despre cineva că este foarte dotat pentru a scrie schițe, povestiri sau nuvele și că nu se știe dacă va izbuti la fel în roman, nu-i dai nici o notă descalificantă. Cineva poate fi un mare prozator, fără să fi scris niciodată romane. E nevoie oare să evoc umbra ilustră a lui Caragiale? Faptul de a scrie romane nu conferă unui scriitor o superioritate asupra altuia care cultivă povestirea, schița sau nuvela. (...) Dar întorcându-ne la problema noastră, unde nu mai sunt de acord cu Fănuș Neagu este acolo unde el găsește explicația curenților semnalate exclusiv într-o anume școală artistică pe care ar presupune-o romanul și pe care tinerii noștri prozatori nu ar avea-o. Și aici funcționează, după mine, o prejudecată. (...) Eu nu cred că din cauza unei neîndemânări artistice sau a unei lipse de pregătire pentru roman se ivesc imperfecțiunile pe care le constatăm. Mie nu mi se pare, de pildă, că D. R. Popescu în *Vara oltenilor*, se mișcă mai stânjenit și este mai puțin talentat decât în nuvelele și schițele sale. Aș spune chiar că în anumite pagini calitățile lui de prozator ies aici la iveală cu o forță superioară. Cauza eu aș vedea-o într-o anumită lipsă de îndrăzneală artistică, legată de conflictele cărților. În schițe sau în povestiri unde, fatal, problemele luate în discuție sunt tratate pe un câmp mai restrâns, iar raportarea la ansamblul vieții sociale și morale se face, nu o dată, prin sugestie și aluzie, tinerii prozatori izbutesc mai des. (...) În roman așa ceva este foarte greu, dacă nu imposibil. Și dacă ne vom uita punctele slabe ale multora dintre romanele apărute se găsesc tocmai acolo unde problemele atinse comportau o atacare a lor nu numai sub aspectul cel mai general și cu caracter de lege știută și verificată, ci și sub aspectul particularității în care legea își croiește drum prin jocul foarte variat al întâmplării, uneori paradoxale și contradictorii. (...) Piese ca *Pădurea*, *Nabucodonosor* sau *Dor* de D. R. Popescu, *Dimineață de toamnă* de Vasile Rebreanu, *Păpușa* și ***Drum întins*** de Fănuș Neagu, ***În treacăt*** de Velea, *Brânză cu ceapă* de Teodor Mazilu și multe altele sunt lucrări de proză foarte bune care nu cer nici un fel de circumstanțe în judecata critică. Chiar dacă cineva poate avea rezerve față de valoarea lor, asemenea rezerve nu afectează structura scrierilor. Pe când în

unele romane ale multora din tinerii prozatori talentați se întâlnesc deficiențe de structură”.

14 februarie

- **[„România liberă”]** Boris Buzilă scrie cronică literară la *Cantonul părăsit*, cea de-a patra carte semnată de Fănuș Neagu. Volumul adună laolaltă schițe și povestiri din volumele anterioare, propunând o „versiune globală” la 6 ani de la debutul editorial al prozatorului. Cronicarul literar remarcă faptul că, așa cum se arată de la primele sale volume, *Ningea în Bărăgan* și *Somnul de la amiază*, Fănuș Neagu „nu e discipolul nimănui”, căci „a știut să descopere de la început o lume profund originală în datele ei fundamentale, nealterată de înrâurirea modelelor prestabilite.” Bărăganul, ca temă principală a scrierilor sale, este prezentat cu „nota de autenticitate și prospețime a lucrului văzut și trăit.” Literatura practică de Fănuș Neagu „are finalitate socială și morală”, corespunde, așadar, directivelor de partid și de stat, iar „secretul autenticității” acesteia constă în „paleta coloristică deopotrivă de bogată în redarea ambianțelor statice, asemeni acelor începuturi de primăvară la sat, irizate de o discretă poezie, sau al unor decoruri cumplite, veri toride, ierni năpraznice”.

15 februarie

- **[„Scânteia”]** „Cum se muncește în Maramureș? Cum se trăiește în Maramureș? Cum se gândește în Maramureș? Răspuns unic: În chip socialist”. Semnatarul amplului reportaj *Cătu-i Maramureșu* – din care au fost redată ...concluziile – este Simion Pop.

- **[„Urzica” nr. 3]** Publicația marchează 100 de ani de la nașterea lui Anton Bacalbașa, cu un micro-portret de Mircea Pavelescu și cu schița *Calvarul amabil*.

16 februarie

- **[„Scânteia”]** Colindând țara de la un capăt la altul, semnatarul de articole și reportaje, o găsește mereu primăvărată, în sărbătoare. Paul Anghel, în *Iași. Primăvară moldoveană*, arată de ce: „Sunt întrebări la care a putut răspunde doar epoca noastră, timpul dinamic al socialismului biruitor. În anii noștri, Iașul a devenit centrul administrativ, economic și cultural, al unei vaste regiuni cu un aport însemnat în economia și cultura țării”

17 februarie

- **[„România liberă”]** Gheorghe Suci recenzează volumul de impresii de călătorie semnat de Paul Anghel, intitulat *Arpegii la Siret*, în care sunt prezentate, antitetic, imaginea Moldovei din trecut și cea rezultată în urma a „două decenii socialiste.” „Moldova industrială, geografică, spirituală, a vinurilor, a monumentelor istorice” este surprinsă de un poet dotat cu capacitate de „fină observație și forță de asociere, cultivând un umor sensibil și gingaș”.

18 februarie

• [„**Albina**” nr. 895] Baruțu T. Arghezi arată că *Țara se pregătește de alegeri*. □ În același context Ion Bănuță semnează poezia *Votez*. □ *Idilă de iarnă*, scrisă în manieră coșbuciană, aparține lui Al. Andrițoiu: „... Zăpada crește mare/ Și troienește strada./ El, Moș Gerilă-mi pare/ Ea, – Albă-Ca-Zăpada.// Un Moș Gerilă tânăr/ În strada troienită/ Cuprinde după umăr/ O fată-ndrăgostită./ Și raze-și pun cununa/ Peste idila trează./ Și seamănă comuna/ Cu un oraș de vază.// Lumina pretutindeni/ Alungă umbra-n jururi – / Te uită: fulgii sprinteni/ Parcă aduc azururi. // Idila lor frumoasă/ Aduce-o mare veste./ Și pare orice casă/ Palatul din poveste”. □ Pe aceeași pagină Ștefan Luca este și editorialul *Carte-temelia culturii*, referitor la derularea *Lunii cărții la sate*, scris reportericește, care abundă în nume și prenume de vajnici cititori proveniți de pe ogoarele și livezile și grădinile patriei.

• [„**Gazeta literară**” nr. 8] Editorialul *Conferința pe țară a scriitorilor*, reprezentând punctul de vedere al redacției, întâmpină apropiatul eveniment cu o chestiune care nu poate fi ignorată: „Concepția estetică marxist-leninistă, însoțită organic și aplicată creator – ținând seama de particularitățile și caracterele specifice ale literaturii române, de originalitatea realității pe care o reflectă literatura actuală – ca și întregul sistem de reprezentări propriu umanismului socialist, prezidează actul de creație...” Editorialistul se arată selectiv față de valorile existente în alte culturi: „În acest rodnic context de schimburi reciproce în toate domeniile de activitate, de multiplicare a relațiilor externe, deschiderea literaturii noastre spre fenomenul artistic universal s-a produs în mod firesc. Este necesar să selectăm, păstrând ferme principiile de interpretare marxistă, tot ceea ce este interesant și deci profitabil pentru propria noastră artă în literatura națională și străină contemporană sau a trecutului. Valorificarea tuturor câștigurilor autentice ale artei literare de pretutindeni este una din condițiile unei mari literaturi care să fie în același timp națională și universală, o literatură care să slujească idealurile cele mai înaintate ale epocii noastre și să reziste, prin valoarea ei artistică, timpului.” □ Sunt redate, ca documente politice, fragmente din cuvântarea liderului partidului, Gheorghe Gheorghiu-Dej la *Conferința pe țară a scriitorilor* (ianuarie 1962) din *Declarația* cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste internaționale adoptată de *Plenara CC al PMR (aprilie 1964)* și *Conferința* Organizației de partid a orașului București, care conțin idei despre rolul literaturii: „Opere care să-și croiască drum spre inima oamenilor, înfruntând cu trăinicia lor timpul, nu pot fi scrise din fuga condeiului, ci sunt rezultatul cunoașterii adânci, al studiului îndelungat al realităților, al unui susținut efort artistic, al muncii de migală a creatorului, pătruns de modestie și exigență față de roadele trudei sale.” □ Cu poezia *Deputat*, Alexandru Andrițoiu, salută apropiatele alegeri, la care și-au depus candidatura scriitori reprezentativi: „El trecea pe un drum ctitorit tot de el, mi se pare,/ spre câmpiile largi/ spre obârșia lui de țărani muncitori/ (...) hârtia

părea certificatul de vot/ pe marginea căreia inima-mi scrie poeme”. □ Poezii mai publică: Veronica Porumbacu Agatha Grigorescu-Bacovia (*În anii noi*), Victor Tulbure, Jiva Popovici, Nicolae Tăutu, Florența Albu, Kanyadi Sándor, Mihai Negulescu și Dimitrie Rachici (*La pupitrul de comandă*). □ Lucian Raicu prezintă admirativ ediția românească a *Ghepardului* lui Lampedusa, câștigătoare a Premiului special URSS pe anul 1964. □ Al. Piru scrie despre noua ediție a romanului *Lina* de Tudor Arghezi. □ Despre importanța cercetărilor de istorie literară vorbește Silviu Iosifescu în *Esențial și paranteze*, scris de pe poziții marxiste în literatură: „Dacă ar fi să alegem ceea ce e mai caracteristic pentru istoria literară de la începutul lui 1965, ar fi faptul că realizările actuale clarifică treptat problema pe care trecerile în revistă mai vechi le clasau printre cele nerezolvate sau insuficient rezolvate”. Criticul remarcă: „Alături și inseparabile de extinderea geografică a cercetărilor, esențiale sunt progresele în metodă și finețea sporită a procedeele critice particulare.” În pofida acestor evoluții, încă există critici literari care analizează textul într-o manieră tehnică, „ca un doctorand în matematici”. Fenomenul are o cauză: „E aici și o reacție explicabilă față de formele rudimentare de critică ce discutau comedia în termenii dramei și poezia în aceia ai romanului. Explicația nu poate fi de justificare. Actul critic – în critica de actualitate sau istoria literară marxistă – e indivizibil. (...) Dar preocuparea exclusiv tehnică nu poate covârși, mai ales când e vorba de o epocă, de un curent, de o individualitate. Punerea în paranteză a semnificațiilor și conexiunilor istorice nu e cu nimic preferabilă celeilalte puneri în paranteză – mai vechi – a specificului, operație care nu diferențiază literatura de articolul de ziar sau de manualul de istorie”. □ Legat de linia care ar trebui urmată în dezbateri, criticul precizează: „E ușor să reduci explicația istorică și socială la două șabloane și trei vulgarizări. Să aplici în istoria literară marxism-leninismul în spiritul lui profund, să descifrezi în multiplicitatea faptelor și a forțelor secundare, liniile principale de forță, fără a schematiza, să surprinzi și configurația și mișcarea social-istorică, implică eforturi și ucenicie răbdătoare. Despre înfăptuirea acestui mod de cercetare nu mai e cazul să vorbim la viitor. El s-a maturizat sub toate aspectele pomenite și se limpezește sub ochii noștri. E nevoie să fie continuat cu consecvență, cu fermitate marxist-leninistă în valorificarea a ceea ce este cu adevărat de valorificat și în respingerea diletantismului sau dispoziției ușurate de a luneca pe lângă principiile fundamentale ale acestei mari opere de cultură socialistă”. „Maturizarea criticii e ireversibilă. Dar maturizarea nu e o finalitate și nu ne șlefuiim instrumentele numai pentru a le admira strălucirea și ascuțișul. (...) Câteva aspecte: Critica literară discută acum poezia în termeni adecvați, tinde să acorde categoriile estetice și metodele cu specificul atât de dificil sesizabil al domeniului. În acest sens, cred că – minus unele formulări de detaliu – intervențiile în discuția despre realism care au constatat că, în poezie, realismul nu se poate discuta

pornind de la înțelegerea strictă a artei ca mimesis, sunt justificate. Nici Coșbuc, pe care istoricii literari sau autorii de manuale l-au clasat adesea printre realiștii critici nu face poezie de observație și partea despre romanul satului este cea mai puțin pertinentă din studiul solid al lui Gherea asupra poetului. În latura sa viguroasă, cotidianul satului capătă la Coșbuc proporții de mit. Disocierea e necesară, cât timp nu devine reparația insistentă a inefabilului poetic, termen *passee-partout*, care trecea de la acel netăgăduit nu știi ce la dansul sacru în fața misterelor. (...) Despre înfăptuirea acestui mod de cercetare nu mai e cazul să vorbim la viitor. El s-a maturizat sub toate aspectele pomenite și se limpezește sub ochii noștri. E nevoie să fie continuat cu consecvență, cu fermitate marxist-leninistă în valorificarea a ceea ce este cu adevărat de valorificat și în respingerea diletantismului sau dispoziției ușuratică de a luneca pe lângă principiile fundamentale ale acestei mari opere de cultură socialistă.” □ Nicolae Țic publică nuvela *Golgota*. □ Valeriu Râpeanu discută ***Despre noțiunea de contemporaneitate*** în dramaturgie: „M-aș opri în același timp asupra modului în care piesele românești răsfrâng cele mai acute și mai semnificative întrebări ale omului de astăzi, peisajul moral actual, tipurile în al căror zburcior creator și frământări complexe aflăm tendințele caracteristice ale societății noastre. De aceea cred că integrând teatrul în fluxul dezvoltării întregii noastre culturi pe direcțiile majore de evoluție ale dramaturgiei contemporane universale va trebui să ne întrebăm ce piese românești reprezentăm și nu câte. Mai precis, dacă tendințele teatrului nostru actual atestă o orientare spre conflicte de maximă însemnătate umană sau nu. Pentru că valoarea dramaturgiei naționale este direct proporțională cu ponderea pe care o au în repertoriu asemenea piese”. □ Silvia Nicolau scrie articolul *Vrem să râdem*, adăugând: „... și am dori ca și comedia cinematografică să ne ofere această posibilitate. Menționându-i, în treacăt, marii clasici ai comediei (Charlie Chaplin, René Clair, Harold Lloyd, Stan și Bran sau Alexandrov), autoarea deplânge scăderea calității acestui gen. Spectatorii își doresc la fel de mult să râdă și umorul este întotdeauna necesar, însă cineaștilor le vine greu să nuanțeze și să redea real, pe peliculă, inspirațiile din realitate. Ea este nemulțumită și de filmul *Un surâs în plină vară*, unde Geo Saizescu „i-a văduvit pe sârmanii eroi de autenticitate. Rezultatul? A diminuat în bună parte calitățile scenariului scris de D. R. Popescu”. □ Fănuș Neagu comentează campionatele europene de patinaj artistic, unde România nu a fost reprezentată în acel an. □ În articolul *Schimb de mesaje*, Alexandru Balaci indică locul înalt pe care îl ocupă România în repertoriul internațional al traducerilor, editat de UNESCO, *Index Translationum*. Se traduce masiv, se spune, datorită „politicii regimului democrat-popular, profund interesat în ridicarea materială și spirituală a maselor”. (...) În același timp, difuzarea valorilor de seamă ale culturii române se face printr-o susținută și largă activitate de traduceri în limbi străine, tipăriturile de acest fel străbătând

meridianele și ducând mesajul nostru de prietenie și umanism în întreaga lume. (...) Operele marilor scriitori români clasici și contemporani, prin coeditări sau tipăriri proprii de către editurile din alte țări, străbat continentele. Eminescu, Creangă, Caragiale, Sadoveanu în Argentina, în Italia și Japonia, Zaharia Stancu în Franța, în țările nordice ca și în India, Maria Banuș și Mihai Beniuc în U.R.S.S. și Italia, Eugen Jebeleanu în America de Sud și Spania, Geo Bogza în R.D.G. sunt exemple edificatoare”. □ Se fac relatări cu privire la participarea României la diverse evenimente ale traducătorilor internaționali în cursul anului 1965, cum au fost cele de la Dubrovnik, Lahti, în Franța sau la Leningrad. □ La pagina dedicată literaturii străine, Al. Paleologu anunță publicarea, în revista „Theater heute”, a piesei *In der Sache J. Robert Oppenheimer*, de Heinar Kipphardt (*Un dramaturg al erei atomice*). □ Nuvela dramaturgului american James Thurber, *Misterul crimei săvârșite de lady Macbeth*, este tradusă în limba română de F. Manole.

• [„Tribuna”, nr 7] Cronica literară semnată de D. Cesereanu se intitulează *Despre Sonetul voiculescian* și se ocupă de volumul postum *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară de V. Voiculescu*: „Sonetele voiculesciene sunt, deci, o revelație și își merită și numele și distincția, în ciuda unei bogate tradiții literare universale și naționale care a îmbogățit necontenit dificila specie a sonetului. Asociate, de la început, sonetelor shakespeareane, ele au comun cu acestea, în afara unor asemănări tematiche și formale, prea puține afinități structurale, încât, după cum rezultă și din sugestia cu tâlc a titlului, sonetele poetului nostru se particularizează, fiind nu numai ipotetic închipuite de Shakespeare ci și «imaginar» tălmăcite de V. Voiculescu, ceea ce înseamnă deplina libertate a originalității creatorului lor”. □ În cadrul rubricii *Secvențe* „Tribuna” anunță că „Miron Radu Paraschivescu a publicat un excelent ciclu de poezii în ultimul număr al «Gazetei literare», unde sunt inserate sub forma unor «miniaturi lirice» poemele lui Ion Mirea”. La aceeași rubrică se precizează că în «Viața Românească» poate fi citită o „curioasă recenzie” la volumul *O plimbare cu barca* de Teodor Mazilu □ Versurile din acest număr sunt semnate de Grigore Hagiu, Gheorghe Pituț, George Radu Chirovici, Petru Anghel, Ana Șoit.

19 februarie

• [„România liberă”] Boris Buzilă recenzează volumul lui Teodor Balș, *Poarta soarelui*, scriitor care a debutat cu o carte de poezii intitulată *1907*, reprezentând „consacrarea unui poet, a unui poet înzestrat, descins din școala poezilor – rapsozi” Coșbuc și Goga, Victor Tulbure, Alexandru Andrițoiu, Miha Dragomir. Volumul proaspăt apărut continuă atât tematic volumul anterior, cât și din perspectiva modalităților de expresie: pentru fiecare text, un nucleu epic este asociat cu „vibrația artistică” purtată de „meditația lirică” ce „dezvăluie semnificații ale contemporaneității noastre.” În ultimul ciclu de versuri, în care predomină lirica erotică, și care este, în opinia recenzentului,

cel mai reușit, se remarcă aspirația spre o „poezia clasică”, precum și „efortul de esențializare a poeziei”.

• **[„Scânteia tineretului”]** C. Stănescu și Mihai Ungheanu îi prezintă pe doi dintre tinerii scriitori premiați de Uniunea Scriitorilor, Fănuș Neagu și Paul Anghel (au mai fost premiați D. R. Popescu și Nichita Stănescu). ■ C. Stănescu remarcă faptul că „a spune despre proza lui Fănuș Neagu că evocă subiecte și figuri baladești într-o manieră pitoresc folclorică, e un mod de a-i minimaliza cel puțin intențiile chiar dacă, actualizând nepotrivit, comentatorul supralicitează semnele exterioare, factice ale prezentului. Nu ajunge să vezi în personajele tânărului prozator naturi umane viguroase ori să te încante aerul spectaculos al actelor săvârșite de ele deși, indiscutabil, acestea sunt reale. De extremă actualitate este însă zona morală în care se înscriu eroii mai tuturor acestor povestiri desfășurate, epic, în Bărăgan și balta Brăilei. (...) Pledoaria pentru rectitudinea morală, conform unui sistem de virtuți străvechi cultivate de popor, e conținută peste tot, călcarea acestor virtuți ducând totdeauna la dramă. Resuscitarea unei asemenea idei morale e în cea mai deplină concordanță cu un sistem etic actual, în care atitudinea exemplară în orice împrejurare exprimă cerințele unui umanism înaintat.” □ Paul Anghel îi apare lui Mihai Ungheanu „un reporter puțin obișnuit, amator de literatură superioară. (...) *Arpegii la Siret* urmărește colaborarea dintre geografie, om și istorie, rezultată în așezări și obiceiuri durabile. Pagina, plină de referințe, ia aspect livresc (în aparentă contradicție cu tonul general de descărcare afectivă) căci reporterul mănuieste cu ușurință, când are nevoie, cunoștințe de istorie locală, arheologie, literatură, etnografie, artă plastică veche, informație rară, creând impresia a ști totul despre teritoriul descris. Reportajul este astfel un pretext pentru digresiunea culturală adâncă, care interpretează peisajul și istoria, devenind eseu”. □ Nicolae Țic semnează articolul programatic *Lumina a pornit din adâncuri*, o descriere, în registru ideologizant, a contrastelor dintre trecut și prezent din viața minerilor: „Cine n-a coborât în minele din Valea Jiului în urmă cu douăzeci de ani – fie la Lonea, fie la Lupeni ori Petrila – nu va putea să mai reconstituie niciodată, cât de grăitoare ar fi documentele, viața de subteran a minerilor: cum lucrau, sau, mai exact, cum mureau minerii. Dar de dincolo, din adâncuri, s-a făcut auzit glasul lor de revoltă; de acolo a pornit lupta lor, sub conducerea comuniștilor; de-acolo, din adâncuri, a pornit lumina... Burghezo-moșierimea le-a răspuns cu teroare și gloanțe. (...) În anii noștri, modernizarea Văii Jiului a început acolo, în adâncuri din marea grijă pe care partidul și statul nostru o au pentru om. (...) Minerii Văii Jiului au fost mereu printre primii care au răspuns chemărilor partidului pentru ridicarea productivității muncii, pentru o înaltă calificare, pentru aplicarea celor mai valoroase inițiative. Efervescenta muncii creatoare, care a adus la atâtea realizări de seamă în fosta *Vale a plângerii*, este rezultatul firesc al atașamentului bravilor noștri mineri față de partid, a mândriei lor de constructori socialiști.”

• [„**Contemporanul**”, nr. 8] Număr prioritar consacrat *Conferinței* pe țară a Uniunii Scriitorilor din R. P. Română, care se va desfășura în viitorul imediat. Articolul de fond al numărului este semnat de George Ivașcu, redactorului-șef al „Contemporanului”: „Revoluția culturală ca parte integrantă a revoluției sociale a avut și are în literatură nu numai sectorul cel mai larg, dar și cel mai larg și mai eficient”. În finalul articolului George Ivașcu citează „cuvintele vibrând de sinceritate și emoție” ale lui G. Călinescu: „Noi care de fapt suntem niște muncitori și am primit de la clasa muncitoare ceea ce nu visau nici Galileu, nici Mozart, să fim alături de ea în eforturile ei pentru o lume nouă, către pace, să fim alături de singura clasă care ne înțelege și ne prețuiește. Adică, mai presus de toate să fim devotați cauzei poporului muncitor, să fim leali călăuzitorilor lui”. (*Conferința scriitorilor*) □ Despre Unitatea generațiilor face remarci Ioan Grigorescu: „Această generație câtuși de puțin spontană, rod al unei înfloritoare culturi și al unei stimulare realități, rod al vieții noi din patria noastră, această generație ajutată să se dezvolte prin pilda marilor maeștri ai cuvântului, orientată în activitatea obștească și în creație de partid, e chezașia bunăoară a succeselor viitoare”. ■ Și G. Călinescu adresează Conferinței naționale a scriitorilor un *Mesaj*: „Înainte aveam o cultură fie neîmpărtășită maselor, fie desprinsă de ele, o literatură adesea aeriană, cultivând tăcere asupra tumultelor vieții. Acum construcția economică și culturală sunt simultane, cultura se străduiește, după puterile ei, să stimuleze construcția economică. Tot ce este tehnic tinde a fi poetic, idealul este luat din sfera posibilului. Un sentiment de înnoire străbate marea literatură pe care cei fără înțelegere din afara lumii noastre îl înscriu în conformism, nepricepând că nu e posibilă cântarea ruinelor într-o țară în care toți ridică turnuri. Poetul acestor vremuri trebuie să stea cu picioarele pe șes și pe munte, adică în prezent și în viitor, fiind combatant la câmp și universal în zona alpestră, sensibil la toate vibrațiile, într-un cuvânt, umanist. Adevăratul poet știe să scoată din ceea ce a trăit el ceea ce e al tuturor și, mai ales, să dea experiențelor lui sfera largă a vieții semenilor săi, știe a trăi în numele contemporanilor și, prin ei, al omului universal”. □ Semnează poezii Al. Andrițoiu, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Geo Dumitrescu, Ana Blandiana, Ilie Constantin, Aurel Rău, Șt. Aug. Doinaș.

20 februarie

• [„**Flacăra**”, nr. 8] Revista informează despre apariția unor noi ediții Tudor Arghezi: volumul VI al seriei de *Scrieri* și *Printre psalmi*: „Apărute într-o excelentă formulă grafică, sub directă supraveghere a autorului și împodobite cu desenele lui, *Scrierile* argheziene constituie, la fiecare îmbogățire a lor cu un nou volum, un eveniment ce depășește în substanța și semnificațiile lui, cadrul strict editoriale. E înlesnirea unui nou și fundamental contact cu poezia.” □ Se recomandă și monografia lui Al. Piru consacrată operei și vieții

lui Liviu Rebreanu, despre care se spune că este „cea mai complexă valorificare a acestui scriitor din câte s-au făcut”. □ R. Boda schițează un portret al lui Ion Brad, la rubrica intitulată *Cum îi cunoaștem*: „Reprezentant de frunte al tinerei generații de scriitori, Ion Brad a debutat în anul 1947 în revista „Gând tineresc” din Alba Iulia. (...) Poetul a închinat pământurilor natale o întreagă biografie în ritmuri și armonii. Fără a neglija o clipă rosturile sale de activist pe tărâm obștesc, fie care redactor la diverse reviste și ziare, fie ca secretar al Uniunii Scriitorilor, poetul Ion Brad a avut o activitate literară fecundă. (...) Întreaga operă literară a scriitorului Ion Brad este pătrunsă de o dragoste fierbinte față de patria noastră socialistă și o încredere nestrămutată în partidul clasei muncitoare, sentimente pe care poetul le-a concretizat și în cuvântul rostit în fața cetățenilor din circumscripția electorală 24 «N. Bălcescu» cu prilejul adunării în care a fost propus candidat al Frontului Democrației Populare în alegerile de deputați pentru Marea Adunare Națională”.

• [„Glasul Patriei”, nr. 6] Sub titlul *Sesiunea Academiei R. P. Române*, Romulus Dianu prezintă sintetic **noile primiri în Academie și premiile acordat anual, completându-le cu premiile decernate de Uniunea Scriitorilor**: „A fost apoi amplu discutat și adoptat proiectul de activitate pe 1965, și au fost aleși președinții unora dintre secții: (...) la științele filologice, acad. Iorgu Iordan; la literatură și artă, acad. AL. Philippide. (...) S-a trecut apoi la alegerea noilor membri ai Academiei. (...) **La secția de științe filologice, membri corespondenți: Al. Balaci, colaboratorul ziarului nostru Șerban Cioculescu, Ion Coteanu, Jean Livescu, Dim. Macrea, G. Ivănescu, H. Mihăiescu.** (...) Tot cu prilejul sesiunii generale, Academia noastră, urmând o nobilă tradiție de a impulsiona științele și artele, și de a recompensa realizările ce contribuie la mișcarea ideilor progresiste, a decernat premiile sale pentru lucrări eminente, publicate în 1963. (...) Poetul Ion Bănuță a primit *Premiul M. Eminescu*, pentru volumul *Scrisoare către anul 2000*. Premiul *Ion Creangă* a fost atribuit lui Traian Filip, pentru romanul *Amar* și lui N. Dunăre, pentru *Arta populară în Valea Jiului*. (...) În aceeași perioadă, Uniunea Scriitorilor din R. P. Română a premiat cele mai bune lucrări literare ale anului 1964, atribuind: Premiul de proză: scriitorilor Fănuș Neagu, pentru volumul *Cantonul părăsit*; D. R. Popescu, pentru volumele *Vara Oltenilor* și *Fata de la miazăzi*; Papp Ferenc, pentru volumul în limba maghiară *A Gyökerek alatt (Sub rădăcini)*. Premiul de poezie: scriitorului Nichita Stănescu, pentru volumul *O viziune a sentimentelor*. Colaboratorul nostru, Paul Anghel, a fost distins cu Premiul de Reportaj și Publicistică, pentru lucrarea *Arpegii la Siret*. Premiul de critică literară a fost atribuit lui Paul Georgescu, pentru volumul *Părerii literare*. Pentru monografia despre *Panait Istrati*, a fost premiat Alex. Oprea. Pentru traduceri, a fost premiat Ioanichie Olteanu (traduceri din opera poetului maghiar Imre Horwath). Uniunea Scriitorilor a acordat un *premiu special* lui Tașcu Gheorghiu, pentru traducerea romanului *Ghepardul*, de

Giuseppe Tomasi di Lampedusa. Aceste premii anuale, dincolo de semnificația lor de stimulent și de recompensă, sunt o indicație în plus a intensității muncii intelectuale ce se desfășoară în țara noastră. Din tematica bogată a lucrărilor, oricine va înțelege că preocupările din patria noastră sunt deopotrivă naționale și universale, individuale și colective, iar scrierile premiate furnizează științelor și legislației, artelor și literaturii, orizonturi mereu mai largi și mai eficiente.” □ Al. Hodoș scrie despre *Cartea la sate*: „În aceste zile ale lui februarie s-au organizat până în cel mai îndepărtat cătun standuri și expoziții ale cărții pe cele mai variate teme, îmbrățișând literatura, știința agricolă, istoria și geografia patriei, probleme politice. S-au amenajat baze cu programe artistice, s-au inițiat seri literare și s-au întocmit vitrine festive.” □ Radu Gyr semnează reportajul *Viața fericită de student*: „Peste tot, eleganță modernă, seriozitate, cadru optim pentru studii și travaliu intelectual...” □ În cadrul rubricii *Prezențe peste hotare*, se consemnează: „La invitația Societății austriece pentru literatură, zilele trecute a sosit la Viena o delegație de scriitori români din care fac parte A. E. Baconsky, Nina Cassian și Petre Stoica. Scriitorii români vor recita din operele lor în cadrul unui simpozion literar. □ Poeziile acestui număr aparțin lui Ion Bănuță (*În Grivița, la noi*) și Mihai Stănescu (*Anotimp*).

21 februarie

- [**„România liberă”**] Cu ocazia *Conferinței scriitorilor*, academicianul Zaharia Stancu arată că, la 6 luni după sărbătorirea a două decenii de la eliberarea patriei, „s-a impus filosofia marxist-leninistă a artei și culturii”, dezvoltându-se „literatura de condiționare socială, aflată în „slujba poporului.” Această literatură, purtătoare a „umanismului socialist”, este una conformă directivelor de partid și de stat, adică „militantă, combativă, cetățenească și partinică.” „Țelul suprem al muncii noastre literare, afirmă Zaharia Stancu, începutul și sfârșitul ei, filosofia și arta ei, ambiția și mândria ei rezultă din legătura cea mai strânsă (...) cu dinamismul creator al vieții poporului și a patriei noastre.” Principala îndatorire a scriitorilor este, potrivit lui Stancu, „zugrăvirea sau cântarea vieții noastre de astăzi, a reacțiilor sale sufletești și morale în fața problematicei total înnoite” a societății, în așa fel încât să rezulte și „individualizarea poporului nostru între popoarele lumii”.

22- 24 februarie. Are loc, la București, Conferința pe Țară a Uniunii Scriitorilor din R. P. Română. Demostene Botez este ales președinte al forului scriitoricesc.

24 februarie

- [**„Scânteia”**] Scriind despre *Dimensiuni noi ale muncii artistului*, Liviu Ciulea arată că „pentru prima oară în istorie vieții noastre teatrale dispunem de

colective mari, stabile, care beneficiază de un sprijin multilateral din partea statului. (...) Dacă mesajul teatrului și-a mărit puterea de pătrundere în conștiințe, dacă există asemenea amplă activitate teatrală, acestea se datoresc grijii celor care conduc destinele culturale ale poporului nostru”.

25 februarie

- **[„România liberă”]** Dragoș Vicol publică povestirea – reportaj *Cântecul de la Poiana Micului*.

- **[„Scânteia”]** În cronică sa la monografia *Ion Creangă* (viața și opera) de G. Călinescu, G. Ivașcu o consideră o adevărată operă de creație: „Documentarea bio-bibliografică este într-adevăr coplesitoare, indicată în desfășurarea cărții nu prin indice de subsol, ci de trimitere la cele 250 de titluri din Biografia de la sfârșit. Dar, decantând întreg acest material, G. Călinescu realizează o adevărată operă de creație”.

- **[„Scânteia tineretului”]** *Salutul adresat de C.C. al P.M.R. Conferinței pe țară a Uniunii Scriitorilor din R. P. Română*, ocupă frontonul primei pagini. Salutul validează programatic linia de abordare ideologică a literaturii: „Partidul, întregul popor privesc cu satisfacție drumul ascendent al creației literare, lărgirea continuă a rândurilor scriitorilor, apariția unui număr sporit de opere realiste de valoare, care îmbogățesc patrimoniul literar național și devin tot mai cunoscute peste hotare.” ■ Tot în acest număr, sunt menționate intervenții ale participanților: „ședința de dimineață a fost prezidată de Marin Preda și Zaharia Stancu. În continuarea discuțiilor pe marginea *Dării de seamă* asupra activității Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor și a referatelor pe genuri de creație, au mai luat cuvântul: Jean Livescu, adjunct al ministrului învățământului, Paul Georgescu, Letay Lajos, Eugen Simion, George Ivașcu, Eugen Barbu, Anghel Dumbrăveanu, Galfalvi Zsolt, Horia Lovinescu, Aurel Rău, Ov. S. Crohmălniceanu, I. D. Bălan și Ion Bănuță. În încheierea discuțiilor a luat cuvântul Zaharia Stancu. (...) În ședința de după-amiază, delegații au reales în unanimitate pe maestrul Tudor Arghezi ca președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din R. P. Română.”

- **[„Albina” nr. 896]** Conține poezii cu aer festivist, consacrate evenimentelor politice din proximitatea temporală. Horia Zilieru versifică sub titlul *Votul țării*: „Gândind la mâine, omul azi urcă-o nouă treaptă/ Și țara se votează, pe sine, înțeleaptă!”. Cicerone Theodorescu manifestă deschideri către epopee: „În noi, cei mulți/ Ca sclipetele undei/ Înfrângem nopți/ Urcându-le versantul, / Și ochii noștri sunt acolo unde-i/ Luceafăr viu/ Partidul, comandantul”.

- **[„Gazeta literară” nr. 9]** Numărul este dedicat *Conferinței Scriitorilor* ce se deschide cu un discurs de Tudor Arghezi (trimis/prezentat prin delegat: prin fiul său Barbu) care propune „înființarea unei secții la Uniune care să-și puie viza pe textele de muzică ușoară sau de televiziune”. □ În stânga textului lui Arghezi, este publicat *Salutul* adresat de C. C. al P. M. R. Conferinței pe

țară a Uniunii Scriitorilor din R.P. Română, din care prezentăm scurte extrase: „Se face simțită tot mai mult extinderea câmpului de observație al scriitorilor noștri și a opției lor sociale și artistice. (...) Literatura noastră e pătrunsă de spiritul umanismului socialist (...) Este îmbucurător faptul că în rândurile scriitorilor se manifestă o preocupare sporită pentru transmiterea mesajului de idei al operelor lor într-o formă artistică înaltă, spirit inovator, năzuința de a lărgi și perfecționa mijloacele de expresie prin valorificarea creatoare a tot ce este mai de preț în experiența scriitoricească acumulată pe plan național și universal”. Este, de asemenea, salută: „Reflectarea artistică a realității... combaterea tendințelor de ignorare a specificului creației artistice,... atmosferă constructivă, de respect reciproc, străină subiectivismului și spiritului de grup, cultivarea obiectivității depline în aprecierea valorii lucrărilor. Se mai arată că” „un loc de seamă îl ocupă formarea și promovarea scriitorilor tineri”. □ Este prezentat „spectacolul căderii” lui Mihai Beniuc, președintele Uniunii Scriitorilor. ***Darea de seamă asupra activității comitetului de conducere a UR*** (revista ține să sublinieze că darea de seamă a fost citită chiar de fostul președinte al UR) este virulent auto-critică: „Președintele Uniunii nu a știut să coordoneze activitatea acestor organisme de conducere, să stimuleze inițiative colective, și a luat, nu o dată, hotărâri de unul singur. (...) sectoare importante de muncă n-au fost acoperite, iar responsabilitățile personale au fost neglijate. (...) atitudini subiectiviste (...) Activitatea concretă a fost dusă doar de câțiva oameni. Se pune deci în chip justificat întrebarea: cum putea fi realizat în aceste condiții dezideratul muncii în colectiv, recomandare de la bază a ultimei conferințe?”. Darea de seamă ocupă aproape în întregime cele opt pagini de revistă. □ În același timp cu evenimentul Conferinței se desfășoară alegerile pentru Marea Adunare Națională, despre atmosfera momentului făcându-se mai multe relatări. În articolul *Votăm cu bucurie* Șerban Cioculescu afirmă: „Recunoașterea activității bogate și rodnice a oamenilor de creație, existența lucrărilor valoroase, iată temeiurile cu care se prezintă scriitorii la vot. Angajamentele lor se încadrează în marile sarcini trasate de partid pentru ridicarea țării pe culmi și mai înalte ale progresului și civilizației”. □ I. Grinevici este autorul unui reportaj electoral: „Acolo unde strunjesc, rotindu-se, uriașele strunguri-carusel, unde marile mașini de găurit oțelul fac eforturi titanice, unde zbârnăie, ziua și noaptea, zeci de strunguri obișnuite, într-un cuvânt acolo unde peste 800 de oameni, cât o mare orchestră simfonică, execută la cele 150 de instrumente lucrări de mare precizie, destinate industriei chimice (secția-cheie din Grivița Roșie) de ani de zile s-a împământenit un obicei, la tineri și bătrâni (...) – toți, invariabil, se duc să-l caute pe Dumitru Stan... De trei ani secretar al comitetului de partid al secției, strungarul nu și-a părăsit munca (...) artist de o nobilă modestie, a fost propus să candideze ca deputat în Marea Adunare Națională”. □ Alături, în partea stângă, este dat spre citire un fragment din *Manifestul Consiliului Național al Frontului Demo-*

crației Populare: „Eroica clasă muncitoare, harnica țărănime, intelectualitatea, înfrățite pentru binele țării, alcătuiesc societatea noastră nouă, socialistă, pășind în cel de al treilea deceniu al vieții sale libere, România înfățișează tabloul unei țări în plin progres, cu o economie și o cultură înfloritoare, puse în slujba creșterii bunăstării poporului.” □ Grafica revistei este semnată de Radu Georgescu (menționat și în caseta revistei). □ Este anunțată acordarea Premiului Gottfried von Herder lui Tudor Arghezi. Știrea este ilustrată cu fotografia telegramei oficiale trimise de la Viena. □ Apariția, pe prima pagină, a biografiei istoricului și arheologului Constantin Daicoviciu, semnată de poetul Al. Căprariu, își are explicația în faptul că academicianul este candidat al F. D. P. (Frontul Democrației Populare) □ Emil Giurgiuca publică înflăcă-rata poezie *Pentru acest timp*. □ Paul Georgescu face comentarii la romanul *Demonul tinereții*, de Mihail Sadoveanu: „Ideea cărții e posibilitatea descoperirii fericirii prin meditație, Natanail e o ipoteză, iar demonii sunt pasiuni. Fragmente ale realității sunt aduse ca argumente, în măsura necesarului, doar. Descoperind că viața socială burgheză este convenție și minciună, mai bine zis presimțind, studentul în Medicină se retrage în munți, unde, sub haina călugărească, formă ce-i asigură socialmente posibilitatea meditației, începe lupta cu demonii, adică pasiunile, cauze ale suferinței. Încercarea este însă un eșec, paradisul ataractic îi este refuzat. Durerea îi apare pretutindeni, cu mii de chipuri.” □ Despe *Retrospectiva Țuculescu* scrie Olga Bușneag. Barutu T. Arghezi face cunoscută publicului expoziția de afișe de la Muzeul Sima, unde sunt prezentate lucrări ale artiștilor finlandezi: „Cunoaștem prin expoziție și artiști de mari talente necunoscute până acum publicului nostru: M. Mykkanen, R. Warto, O. Nystrom, Raimo Raimela, Kimmo Kaivento, O. Vuori... nume a căror rezonanță vibrează cu ecouri în sensibilitatea noastră și a căror prezență artistică o consemnăm cu bucurie în rândurile celor care ne vizitează țara prin ceea ce au mai bun și mai frumos în sufletul lor”. □ La rubrica sportivă Fănuș Neagu analizează slăbiciunile echipei Steaua: trei portari incompetenți, primul prin tinerețe, al doilea este prea în vârstă și, pe deasupra, miop, cel de-al treilea nu știe să apere poarta. Apărătorii sunt și ei slabi, fiind lăudați în mod nejustificat, totuși, de alți cronicari sportivi. Mijlocașii stau mai bine, dar și ei sunt foste glorii, a căror strălucire a pălit. „Echipa, în ansamblu: fără pretenție și cu glorie ce ține de trecut. Tragedia ei (să mi se ierte expresia): n-a învățat mai nimic din jocul marilor fotbaliști Voinescu, Apolzan, Bone, Onisie. Aceia știau totul: să lupte pentru culorile clubului și să muncească până la epuizare. Și aveau talent cu carul”. □ În cadrul prezențelor românești în străinătate, cititorii sunt informați că Nina Cassian, A. E. Baconsky și Petre Stoica au participat la masă rotundă organizată de Societatea scriitorilor austrieci. □ Romul Munteanu semnează textul *Individul și societatea în dramaturgia lui Fr. Dürrenmatt*: „Spirit nonconformist, Dürrenmatt profesează ideea neangajării, a neutralității totale,

artistul, după părerea lui, fiind destinat să se dăruiască întregii omeniri. Dar distanțându-se în mod lucid de lumea capitalistă, el nu aderă, nici sub formă pur conceptuală, la o altă lume mai bună, fiindcă nu crede în posibilitatea existenței ei. De aceea negativistul protestatar din ale cărui opere se degajează sensuri multiple, uneori voit ambigue, ancorează în cele din urmă într-un pesimism amar și fără ieșire”.

• **[„Tribuna”, nr 8]** Al Căprariu anunță apariția volumului de poezii *Vârful cu dor*, o „carte de poezie remarcabilă”, semnată de Al. Andrițoiu, a cărui scriitură o apreciază în calitate de cronicar literar: „La întâia vedere, poezia de implicație direct cetățenească o întâlnim în primele patru cicluri, ultimele două *Ritmi foclorici și Dodecameron*, aparținând – dar numai formal – cântecelor de inimă ale poetului. Pentru Al. Andrițoiu comuniunea organică, mereu activă, cu faptul istoriei este o necesitate”. □ La rubrica *Secvențe* sunt prezentate cele mai recente apariții tematice din revistele momentului: comemorați scriitori: ***Eminescu și Creangă – la împlinirea a 75 de ani de la stingerea lor din viață: genialul poet și neîntrecutul povestitor***. Astfel, Ovidiu Papadima publică articole despre viața și opera lui Creangă în revistele «Gazeta literară» din 17 decembrie 1964 (*Arta de a fi simplu*) și «Luceafărul», din 19 decembrie 1964 (*Creangă și demnitatea omului simplu*). Ne este amintit aici și de articolul *Eminescu și creația populară* apărut tot în 1964 în «Gazeta literară». □ Versurile din acest număr sunt semnate de Grigore Hagiu și Romulus Guga.

26 februarie

• **[„Contemporanul”, nr. 9]** Se anunță că în zilele de 22, 23 și 24 februarie a avut loc **Conferința pe Țară a Uniunii Scriitorilor din R. P. Română** și a fost ales noul Comitet de conducere al Uniunii Scriitorilor. Biroul Uniunii Scriitorilor este format din: **Demostene Botez, președinte, Ion Pas, Simion Pop, Zaharia Stancu – vicepreședinți, Eugen Barbu, Geo Bogza, Anton Breitenhoffer, C. Ciopraga, Mihnea Gheorghiu, Letay Lajos, Horia Lovinescu, Al. Oprea, Titus Popovici, Marin Preda, Aurel Rău, Sütő András, Tiberiu Uta – membri**. □ Tudor Arghezi este ales **președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din R. P. Română**. □ Tudor Arghezi publică tableta *Un Anton Pann*, titlu sub care elogiază monografia Anton Pann de Paul Cornea: „Pentru sensibilitățile mele estompate, confuze, încălcite, frumoasa carte semnată de Paul Cornea e fermecătoare. (...) îmi permit să-i mulțumesc ca și cum ar fi fost scrisă pentru melancoliile mele”. ■ Despre Monumentul Eminescu scrie acad. D. Panaitescu-Perpessiciu: „În toate cele patru concursuri și după eliminări succesive Eminescu al lui Baraschi a obținut locul întâi și execuția monumentului. E cu puțință oare, să ne întoarcem astăzi la practicile șicaniere, de altădată și vandalice, ale trecutului, pe care le-am evocat în rândurile de mai sus? N-am nici un motiv să pun la îndoială buna credință a cuiva, de aceea îmi îngădui să nu cred într-o

astfel de eventualitate. Monumentul lui Baraschi pune capăt unui coșmar ce atentează de multe decenii și ne autoriza să putem spune, ca și la început: în sfârșit, vom avea o statuie Eminescu!” ■ În aceeași pagină revista consemnează și opinia acad. G. Oprescu, diferită de a lui Perpessicius, asemănătoare cu a lui Dan Hăulică: „Iată de ce consider că statuia lui Eminescu n-ar trebui să fie așezată în nicio parte a capitalei noastre, pentru că, după cum s-a exprimat Dan Hăulică, «acesta nu este Eminescu»”.

27 februarie

• [„**Flacăra**”, nr. 9] Este anunțată apariția volumelor: *Săptămâna neterminată* de Petru Sălcudeanu și *Uluitoarea dispariție a unui cap liniștit*, debut editorial al lui Vasile Băran. □ Nicolae Țic publică scrierea *Broasca*, ilustrată de Lucian Popa.

• [„**Luceafărul**”, nr. 5] Este prezentată pe larg *Conferința pe țară a Uniunii scriitorilor din R. P. România*, la deschiderea căreia „au asistat membri al C. C. al P. M. R., ai guvernului, reprezentanți ai unor instituții centrale și organizații de masă, ai altor uniuni de creație. ■ În prezidiu au fost aleși Tudor Arghezi, Eugen Barbu, Mihai Beniuc, Geo Bogza, Ion Brad, George Călinescu, Victor Eftimiu, Eugen Jebeleanu, Kovacs György, Ion Pas, Pop Simion, Titus Popovici, Marin Preda, Aurel Rău, Zaharia Stancu. După adoptarea în unanimitate a ordinei de zi „în numele Comitetului de conducere al Uniunii scriitorilor, Mihai Beniuc a prezentat darea de seamă, Mircea Ștefănescu, raportul Comisiei de revizie, iar Mihnea Gheorghiu, raportul Comisiei de validare. Acad. Tudor Arghezi a adresat conferinței un salut, care a fost citit de Barbu Arghezi. ■ Au urmat discuții la care au luat cuvântul: Radu Boureanu, Geo Dumitrescu, Ion Brad, Oscar Walter Cisek, Vasile Dinu, vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, Titus Popovici, Matei Călinescu, Kovacs György, Octavian Nistor, secretar al C.C. al U.T.M., Ion Istrati, Nichita Stănescu, Geo Bogza, Tudor Ciortea, vicepreședinte al Uniunii Compozitorilor, Fănuș Neagu, Pop Simion, Alexandru Oprea, Marin Preda, Corneliu Leu, Eugen Jebeleanu, Ion Lăncrănjan, Maria Banuș, Jean Livescu, adjunct al Ministrului Învățământului, Paul Georgescu, Letay Lajos, Eugen Simion, George Ivașcu, Eugen Barbu, Anghel Dumbrăveanu, Gálfalvi Zsolt, Horia Lovinescu, Aurel Rău, Ov. S. Crohmălniceanu, I. D. Bălan, Ion Bănuță și alții. În încheierea discuțiilor a luat cuvântul Zaharia Stancu. În Comitetul de conducere al Uniunii scriitorilor au fost aleși: Alexandru Andrițoiu, Tudor Arghezi, Alexandru Bălăci, Maria Banuș. A. E., Baconsky, Cezar Baltag, Eugen Barbu, Aurel Baranga, Radu Boureanu, Geo Bogza, Demostene Botez, Anton Breitenhoffer, Marcel Breslașu, George Călinescu, Eusebiu Camilar, Nina Cassian, Constantin Ciopraga, Oscar Walter Cisek, Ov. S. Crohmălniceanu, Lucia Demetrius, Dan Deșliu, Geo Dumitrescu, Victor Eftimiu, Eugen Frunză, V. Em. Galan, Mihnea Gheorghiu, Alecu Ivan Ghilia, George

Ivașcu, Eugen Jebeleanu, György Kovacs, Horia Lovinescu, Létay Lajos, Ion Lăncrănjan, George Macovescu, Dumitru Micu, Dumitru Mircea, Alexandru Mirodan, Istvan Nagy, Gellu Naum, Fănuș Neagu, Alexandru Oprea, Miron Radu Paraschivescu, Ion Pas, D. Perpessicius-Panaitescu, Simion Pop, Titus Popovici, Dumitru Radu Popescu, Marin Preda, Alexandru Philippide, Aurel Rău, Valeriu Rîpeanu, Eugen Simion, Zaharia Stancu, Nichita Stănescu, Paul Schuster, Sütő Andras, Szabo Gyula, Szász Iánoș, Nicolae Tăutu, Tiberiu Utan. Este aprobată comisia de revizie: Munteanu Francisc, Colin Vladimir, Istrati Ion, Iuteș Gic, Marosi Péter și Biroul Uniunii Scriitorilor: Botez Demostene, – președinte; Pas Ion, Pop Simion, Stancu Zaharia – vicepreședinți; Barbu Eugen; Bogza Geo, Breitenhoffer Anton, Ciopraga Const., Gheorghiu Mihnea, Létay Lajos, Lovinescu Horia, Oprea Al., Popovici Titus, Preda Marin, Rău Aurel, Sütő Andras, Utan Tiberiu – membri. □ La rubrica *Dicționar de istorie și literatură contemporană*, Dinu Săraru scrie despre prezența lui D. R. Popescu în peisajul literaturii actuale, considerându-l „un talent autentic și robust, confirmat printr-o susținută și bogată activitate – schițe, nuvele, romane, piese de teatru. Se poate spune că dintre confrății de generație el este cel mai harnic, fără însă ca numărul paginilor să presupună o atenuare vizibilă a efortului continuu, care îl caracterizează, în direcția unei sporite exigențe”. □ Profilul se vrea a fi unul exhaustiv și conține comparații îndrăznețe: „Un capitol important și valoros al activității lui D. R. Popescu îl constituie nuvelistica. Cea mai mare parte din nuvele au și fost reunite de prozator în două volume *Umbrela de soare* și *Fata de la miazăzi*, *Pădurea*, *Ploaia albă*, *Mașina*, *Mări sub pustiuri*, sunt câteva titluri de bucăți care afirmă o remarcabilă artă de prozator. Ele constituie, fiecare în parte, căutări și experiențe pline de interes, atestă o fantezie bogată, un timbru personal distinct (...). D. R. Popescu ne apare preocupat de ideea concentrării până la simpla, dar nu simplista sugestie a desfășurării faptelor, ceea ce evidențiază o dinamică interioară originală, având darul să solicite, odată cu atenția încordată, gândirea cititorului. Un exemplu îl oferă *Mări sub pustiuri* (...) Cum am mai avut prilejul să spun, D. R. Popescu are darul sensibilității la culoare, la vibrația aerului, și la ceea ce se numește „timp”. Există o materializare a timpului în proza sa care amintește de Hemingway”. □ Dinu Săraru reia idei din articolele sale mai vechi cu privire la romanele lui D.R. Popescu: „În *Zilele săptămânii*, construcția arhitectonică urmează, în relatarea faptelor ce compun narațiunea, succesiunea celor șapte zile, cu o delimitare în timp foarte precisă. În *Vara Oltenilor*, experimentează o nouă modalitate, aceea a relatării conflictului văzut din mai multe unghiuri, aparținând personajelor care iau parte la el și care îl descriu prin vaste monologuri interioare, după o tehnică savantă, în general minuțios pusă la punct. În cronica dedicată romanului și asupra căreia am revenit destul de mult în rândurile de față, subliniam, de la început, faptul că, oricât ar părea de paradoxală o asemenea afirmație, privit

din punctul de vedere al intrigii, al construcției și desfășurării acesteia, *Vara Oltenilor* e un excelent roman polițist. Aceasta pentru a sugera și mai clar modalitatea aleasă de scriitor”. □ În buna tradiție a epocii, conform căreia în orice domeniu este loc de mai bine, Dinu Săraru arată, de pe poziții critice, că „în ultimul roman cedează uneori ușor presiunii aglomerării, și riscă pierderea din vedere a unor importante elemente de construcție menite să asigure echilibrul, armonia, unitatea romanului. Deși, trebuie spus, D. R. Popescu este unul din scriitorii foarte atenți la ideea construcției. De altfel, ambele romane se disting prin căutarea asiduă a prozatorului de a găsi forme, modalități cât mai propice”.

28 februarie

- **[„România liberă”]** În cadrul secțiunii *Literatura și arta*, Aurel Baranga publică reportajul *Luminile satelor*, în care consemnează efectele alfabetizării și ale distribuirii cărților la sate: „cartea ajunge în sat” și-și exercită „funcțiile majore: interesează, instruește și farmecă.” „La țară, afirmă scriitorul, funcționează un gust sigur, o judecată estetică precisă, pusă sub controlul bunului simț și al confruntării cu realitatea înconjurătoare”. Pe de altă parte, le reproșează confrăților faptul că „luptele și jertfele” țăranilor nu i-au preocupat suficient, căci „nu le-am găsit încă oglindite cum se cuvine în literatura noastră”.

- **[„Scânteia tineretului”]** V. Arachelian scrie la *Note de lector* despre romanul lui N. Țic, *Orașul cu o mie de blesteme*, carte în care scriitorul „reînvie, într-o arie epică limitată, febrilele momente din preajma neuitatelor alegeri din noiembrie 1946, alegeri care au dus la înfrângerea zdrobitoare a așa-ziselor *partide istorice*. (...) romancierul își propune să urmărească cum se produce limpezirea conștiințelor în fața primelor alegeri democratice, într-un oraș lipsit de un proletariat numeros. (...) Dominantă în acest roman este observația vizuală, care permite reținerea detaliului semnificativ, sau îngroșarea până la caricatură a portretelor din larga galerie prezentă în carte, a reprezentanților partidelor *istorice* de tristă memorie.”

- **[„Urzica”, nr. 4]** Include *Amintiri electorale* de Victor Eftimiu.

[FEBRUARIE]

- **[„Ateneu”, nr. 2]** Mihai Drăgan publică articolul *Proza tinerilor și unele preferințe ale criticii literare*, în care remarcă progresul tinerilor și înnoirea acestora sub aspect estetic, explicabilă prin abordarea „temelor majore ale zilelor noastre dintr-o perspectivă artistică mai îndrăzneată”. Autorul laudă aportul tinerilor scriitori care, stimulați de „exemplul strălucit al literaturii lui Marin Preda, și nu numai al literaturii sale”, orientează proza către investigația nuanțată a realității „în sensul abordării cu curaj a unor probleme de viață mai dificile, chiar a unor cazuri puțin obișnuite”. În această „fertilă mișcare

evolutivă” care „a suscitât discuții vii și interesante”, autorul articolului recunoaște misiunea dificilă a criticii „în depistarea și promovarea talentelor autentice”, afirmând nevoia unei „critici constructive”, a unui ajutor „eficient oferit tinerilor scriitori pentru a-și depăși limitele sau faza pionieratului”. Se recunoaște rolul major al criticului literar care, în analiza operei, ar trebui să se detașeze „printr-o pricepere și interpretare mai adâncă a valorilor, prin descoperirea lor «cu un ceas mai devreme» decât lectorii obișnuiți”. Este nevoie de „obiectivitate deplină, repudierea subiectivismului și a gusturilor estetice îndoielnice” care „derutează pe orice scriitor tânăr”. Pentru crearea unei atmosfere „de exigență crescândă a tinerilor creatori, ca și a literaturii noastre, în general”, se susține necesitatea unui „examen critic” în care „discuția nuanțată se îmbină cu fermitatea judecăților de valoare, depășind preferințele mărunte și atitudinile părtinitoare.” □ Sub titlul *Un roman al înnoirilor etice*, Vlad Sorianu scrie despre *Moștenirea*, de Ștefan Luca (Editura Tineretului). După o scurtă introducere menită a-l familiariza pe cititor cu autorul (care „nu mai este demult un debutant” în ale scrisului), Vlad Sorianu consideră că romanul ridică cel puțin două probleme de fond: „pe de o parte – raportul dintre o asemenea proză și antecedentele literare ale genului, iar pe de altă parte – perspectivele de a se integra sau măcar de a evolua către rigorile moderne ale romanului”. Înscriindu-se în linia autorilor cunoscuți care au descris în amănunt satul ardelean (sunt menționați Pavel Dan, Liviu Rebreanu, Ion Lăncrăjan, Ion Brad), Ștefan Luca este „un narator lent, nu lipsit pe alocuri de plasticitate, cu unele intuiții psihologice autentice, bun cunoscător al cadrului în care își plasează oamenii, dar încă nepregătit pentru analiza lor diferențiată, pentru individualizări și dezbateri de idei caracteristice procesului de formare spirituală a țăranului cooperat de azi.” Un alt aspect luat în discuție de semnatarul articolului este maniera în care autorul romanului face analiză psihologică „cu mijloacele fabulației, anecdotei, în sensul relatării monotone a ceea ce crede el că ar putea gândi eroul.” Considerând lucrarea ca „fragilă în ansamblu” recenzentul recomandă mai multă „autoexigență” din partea autorilor pentru realizarea unei literaturi de calitate. □ Mihai Rachieru recenzează cartea lui Augustin Deac – *Internaționala I – a și România*, pe care o cataloghează de la bun început drept „o contribuție valoroasă la istoria mișcării muncitorești internaționale și din patria noastră”. Structurată în opt capitole, cartea prezintă condițiile istorice și social-politice în care s-a constituit Asociația internațională a Muncitorilor. Primul capitol subliniază „rolul de conducător, organizator și inspirator” avut de Karl Marx, cel care lansa în 1848 chemarea „Proletari din toate țările uniți-vă!” Celelalte șapte capitole sunt dedicate analizei mișcării muncitorești și socialiste din România, influenței ideilor Internaționalei I-a în țara noastră și reflectarea activității acesteia în presa românească a vremii. Pornind de la toate aceste aspecte, recenzentul constată că „lucrarea lui Augustin Deac reprezintă o contribuție

valoroasă la istoria mișcării muncitorești internaționale și din patria noastră”. □ Tot despre inspiratorul comunismului teoretic este vorba și în articolul *Karl Marx – Însemnări despre români*, volum apărut la Editura Academiei Republicii Populare Române, sub coordonarea academicianului și profesorului Andrei Oțetea și a profesorului polonez Stanislas Schwann care semnează și introducerea cărții. Despre acesta Ion Mitrea arată că reproduce patru manuscrise autografe ale lui Karl Marx, păstrate în Arhiva „Marx-Engels” a Institutului de Istorie socială din Amsterdam. ■ Textele care alcătuiesc volumul cuprind informații importante privind „probleme esențiale din istoria poporului nostru”. Având ca surse o serie de scrieri istorice românești ale lui Nicolae Bălcescu, Ion Ghica și Eliade Rădulescu, meritul lui Karl Marx în prezentarea detaliată a acestor informații este acela de a interpreta tot acest material în mod științific, „de pe pozițiile materialismului dialectic.” Între problemele abordate pot fi menționate: mișcarea revoluționară din 1821, „o revoluție a țăranilor îndreptată împotriva crâncenei exploatare feudale și fiscale”, Regulamentul Organic, dreptul la independență a poporului român, „justețea luptei românilor din Transilvania pentru a-și apăra pământul împotriva ungarilor care „considerau pe nedrept Transilvania ca o parte integrantă a Ungariei”. □ Rubrica *Breviar critic* cuprinde articole în care autorii acestora fac o serie de observații critice asupra unor producții literare ale momentului. Astfel, Ioana Parava salută ciclul de versuri semnat de Aurel Rău în „Gazeta Literară”, nr. 6 (569) din 4 februarie 1965, care cuprinde „patru evocări meditative și un delicat poem erotic, lucrat cu grijă de miniaturist”. În viziunea autoarei, versurile poetului Aurel Rău „sunt, sculptate parcă într-un pământ uscat, dur, nu au sonoritate care să impresioneze puternic, și poate tocmai de aceea, receptarea emoției se face fără dificultate.” □ Ion Carol semnalează publicarea în „Iașul literar”, nr. 1/1965, a comediei *Vă cheamă Nerva!* de Mircea Radu Iacoban. Sunt remarcate „calitățile de analist ale autorului, umorul spontan, conflictul intens, dialogul viu” care fac din această piesă o lucrare valoroasă. Totodată, nu sunt trecute cu vederea „clișeele uzate” care știrbesc „farmecul piesei fără să facă însă inoportună observația că ne aflăm în fața unui promițător debut în dramaturgie al tânărului scriitor ieșean.” □ În „Viața românească”, nr. 1 / 1965, I. Rădeana semnalează apariția unui substanțial grupaj de poezie semnat de cunoscuți poeți ai vremii. Este remarcată „melancolia discretă” la Gheorghe Tomozei, „veritabila demonstrație de virtuozitate” la Adrian Păunescu, „generozitatea ideii” la Marin Sorescu și pe Florin Mugur, cel care „mimează stări poetice mai cunoscute sau versifică locuri comune”. □ S. Vlad dezaprobă și exemplifică „obstacolele de orientare în... paginație” ale culegerii de versuri *Ocean*, de Ion Barbu, recomandând „tehnicienilor de carte” să fie trimiși „(nu «După melci», e o treabă prea complicată pentru ei), ci după...certificate de calificare”. □ Mircea Sarca prezintă „Luceafărul” (30 ianuarie), în care Dan Mănucă „apostrofează

vehement un număr impresionat de poeți” care folosesc în opera lor „jalnice clișee”. Între numele menționate se află Aurel Rău, Ștefan Augustin Doinaș, A. E. Baconsky, Geo Dumitrescu, Veronica Porumbacu. Critica lui Dan Mănuță vizează folosirea unor în exces a unor epitete („albastru”, „stelar”), a verbului „a visa”, precum și a substantivului „infini”. □ Versuri acestui număr aparțin unui număr mai mare de autori, unii cunoscuți, alții mai puțin: Ernest Troțuș, Ioanid Romanescu, Radu Felecan, Marin Ceoponea, B. Munte, Ion Potopin, Victor Torynopol, Constantin Scripcă. Un profil poetic Ovidiu general ocupă, cu versuri, o pagină din „Ateneu”. □ Proza *În lumină* este semnată de George Bălăiță, iar *Amiază* de Ilie Dan. □ Rubrica consacrată noilor cărți cuprinde mai multe recenzii. Astfel, A. Grama recenzează volumul *Adolphe* de Benjamin Constant: „După aproape un secol și jumătate de la publicarea romanului (1816), actuala versiune românească a lui *Adolphe* luminează din unghiuri diferite personalitatea lui Benjamin Constant evidențiind îndeosebi calitatea analizei psihologice lucide și pătrunzătoare, capacitatea autorului de a smulge din noianul faptelor un caz tipic pentru a-l oferi posterității. (...) Traducătorul, Tudor Teodorescu-Braniște a interpretat textul turnând într-o formă românească adecvată eleganța sobră și atmosfera de caldă confesiune a romanului”. □ I. Grigoriu recenzează romanul *De veghe în lanul de secară* de J.D. Salinger: „Cartea scriitorului american reflectă o tendință caracteristică literaturii de după război în lumea occidentală. Adolescenții în fața fătărniceii și brutalității vieții se refugiază în lumea simplă și curată a copilăriei. (...) Trebuie menționată traducerea reușită, semnată de Catinca Ralea și Lucian Bratu; de asemenea prefața cuprinzătoare a lui Silviu Iosifescu, care constituie o analiză de ansamblu, din unghiuri diverse, a operei scriitorului.” □ M.C. Delasabar semnalează apariția volumului *Povestiri*, semnat de Al. Ivan Ghilia, în care „cele 15 povestiri (...) ne poartă de-a lungul unor coordonate temporale largi, zugrăvind scene fugare din primul și al doilea război mondial. Multe dintre ele constituie un epilog la romanul *Ieșirea din Apocalips*, cât și veritabile poeme în proză”. □ Tr. Cantemir semnalează apariția monografiei *Alecu Russo*, semnată de Teodor Vârgolici, o carte care este „o caldă evocare a vieții luptătorului de la 1848, transpusă pe o largă partitură lirică (...) Lucrarea lui Teodor Vârgolici înregistrează rolul important ce l-a avut Alecu Russo în prefigurarea mișcărilor revoluționare de la 1848 din Moldova, în evoluția lor de mai târziu și apoi în apărarea acestora peste hotare. (...) Alt merit al monografiei lui Teodor Vârgolici este că încadrează cu competență viața lui Al. Russo în atmosfera timpului.” □ Leonard Gavrilu publică în nr. 2 / februarie 1965 articolul *Titu Maiorescu – în perspectiva timpului* în care prezintă diverse perspective critice asupra imaginii cunoscutului critic literar, admitând că „față de Titu Maiorescu s-a exagerat mereu, atât în bine, cât și în rău. Omul și opera au în egală măsură calități și defecte, și nu este îngăduit să nu le vezi și pe unele și pe altele, la proporția lor reală.”

Autorul articolului este de părere că „abordările unilaterale și chiar plurilaterale, fără a fi însă omnilaterale, sunt tot ce poate fi mai primejdios, dat fiind că până și intențiile cele mai laudabile eșuează dacă tratăm omul și opera pe «parcele», nesocotind comunicabilitatea intereselor și interacțiunea în ansamblul personalității umane.” În contextul percepției unilaterale a criticului Titu Maiorescu, Leonard Gavrilu menționează discursul de „pătimașă negare”, rostit de Nicolae Iorga cu prilejul centenarului nașterii criticului, și care considera „fastuoasa sărbătoare” drept o manifestare „filogermană, și deci profascistă”. Un alt nume citat este Constantin Noica care demolează personalitatea lui Titu Maiorescu considerând că „din criticul *Junimii* nu mai sunt actuali nici cărturarul, nici vizionarul politic, nici criticul și nici măcar omul pur și simplu.” În fapt, întregul articol este un colaj al mai multor puncte de vedere (susținute în epocă de Paul Georgescu, Tudor Vianu, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, George Călinescu), unele pro, altele contra personalității celui care a fost Titu Maiorescu, astfel că, în încheierea articolului, la întrebarea „Care este adevărul?”, răspunsul este: „rămâne de văzut”. Sunt recunoscute meritele stilului impus în epocă de criticul literar („lapidaritatea stilului de idei, acuratețea selectării exemplului caracteristic, urbanitatea polemicii”), care îl recomandă pentru un loc eligibil în „istoria noastră literară, cu amendările necesare.” □ Sub titulatura *Antologie lirică austriacă*, revista găzduiește un colaj de versuri semnate de Christine Busta, Christine Lavant, Erich Fried, Ingeborg Bachmann, Michael Guttenbrunner, Ernst Jandl și Ernst Schonwiese, în traducerea lui Petre Stoica.

• [„Cinema”, nr. 2] D. I. Suchianu semnează cronica filmului *Titanic* *vals*: „Foarte curioasă ecranizare. În piesa lui Mușatescu erau unele aspecte false. Aceste aspecte supărătoare filmul le-a eliminat. Și viceversa: în piesă exista un aspect foarte interesant, poate nu îndeajuns exploatat, ba chiar nițel denaturat, dar în sfârșit, acest aspect interesant a existat. Și filmul l-a prefăcut în altceva. Curios. Mai ales că autorul piesei a colaborat la scenariu. (...) Nu este oare interesant – întristător interesant – cum o poveste consistentă, dialoguri spirituale, situații satirice, actori care ca niciodată jucau bine toți – nu este oare interesant cum atâtea calități pot fi brusc anulate de falsitatea fundamentală a trăirii? Anacronismul este otravă sigură. Neautenticitatea istorică și împrumuturile din estetici străine fac, deodată, ca toate personajele să pară de carton și evenimentele de mucava. Iată acum câteva cusururi mai secundare, și prin asta tocmai foarte grave. Căci este permis la rigoare să te fi lansat într-o ordine de idei generală eronată, dar nu este permis să greșești în detalii de meșteșug. Citez, la întâmplare. Ce caută, în 1928, cuvintele «partid istoric», când această expresie a fost inventată de perfidia partidelor burgheze de după 23 August 1944? Ce caută în 1928 trucul cu suta ruptă în două și dată acont alegătorului, când asta fusese un procedeu din epoca cenșitară a colegiilor, epoca 1912, epoca lui Caragiale? Alegerile din 1928 au fost culminația meto-

dei sincerului furt de urne. Sau, alt detaliu. Nici Caragiale însuși nu ar fi cutedat să meargă cu șarja așa departe, înscenând burlesca înmormântare cu dric și lăutari a locotenentului de cavalerie. Ofițerii sub vechiul regim, își permiteau multe. Dar niciodată nu le-ar fi trecut prin cap așa ceva. Apoi, de ce s-au păstrat în film numele absurde din piesă? Căci fusese o greșeală mare cât carul ideea de a da tuturor copiilor lui Spirache nume istorico-geografice: Decebal, Sarmisegetuza, Dacia, Traian.” □ Apare *Imaginea unui film spectaculos*, un interviu cu operatorul Gheorghe Cornea, realizat de Mihai Todea, despre filmul *Neamul Șoimăreștilor*. Invitat să vorbească despre portretele personajelor, Gheorghe Cornea spune: „Eroii romanului lui Sadoveanu sunt în permanență legați de interesele lor de clasă, iar în realizarea portretelor am ținut seama de aceasta. Tudor Șoimaru, cu ochii albaștri, luminoși, la începutul filmului, năzuiește după liniștea pe care o poate găsi numai acasă, lângă pământul lui. În această parte a filmului, privirile lui se îngemănează cu zăările, umplându-se parcă de tot albastrul cerului, revelând astfel dorul de ducă. Ajuns acasă, eroul află de tragica moarte a familiei sale. Elocventă este «secvența Cimitirului», unde Tudor se hotărăște să-și răzbune neamul. Prim planul chipului său cu lacrimi în ochi este proiectat pe un cer tulbure, frământat. El va reveni în același decor, într-o secvență aproape de finalul filmului, după ce l-a omorât pe boierul Stroe Orheianu. Cerul și întreg cadrul este sângerieu și profilul lui Tudor se desenează acum în linii viguroase, evocând hotărârea, eroului de a duce până la capăt lupta abia începută. La capitolul «portret semnificativ», subliniez și cadrul din secvența «Balul», de la curtea nobilului Coribut din Polonia, unde Magda, fiica vicleanului Stroe Orheianu, se întâlnește cu Tudor Șoimaru. Momentul întâlnirii l-am reliefat prin întrebuițarea luminii colorate, verzi.” □ Ov. S. Crohmălniceanu semnează profilul *Alain Resnais*, despre un regizor care „se numără printre creatorii socotiți a fi astăzi principalii deschizători de drumuri noi în celei de a șaptea arte”.

• [„**Iașul literar**” nr. 2] Sub semnătura colectivă apare articolul de atitudine *Încredere, devotament, entuziasm* referitor la alegerile generale și locale, programate pentru 7 martie 1965. Temele abordate sunt, printre altele, „trecutul ineficient”, „frâna de altădată reprezentată de burghezie”, „partidele istorice”, „progresul” (însoțit de componenta industrială), „patriotismul”, „democrația” și „istoria” Republicii Populare Române. Textul conține și unele note care temperează retorica fastuoasă din deceniul precedent, fiind acceptată prezența unor „carențe inevitabile” în linia evoluției: „La 7 martie poporul nostru își va alege deputații pentru Marea Adunare Națională și Sfaturile populare. Cei mai destoinici fii ai patriei vor fi trimiși să gospodărească cu chibzuință și spirit de răspundere treburile țării. Expresie a dragostei de muncă și de patrie, a încrederii și a atașamentului popular, alegerile de deputați demonstrează de fiecare dată profundul democratism al orânduirii noastre socialiste, unitatea de nezdruincinat dintre partid, guvern și popor. Alegerile de la 7 martie au loc într-

o epocă de uriaș avânt economic și social-cultural, epocă în care capacitatea creatoare, hărnicia și tenacitatea poporului nostru au fost puse în adevărata lor valoare.(...) Suntem în al douăzeci și unulea an de mari prefaceri revoluționare. În viața unui popor al cărui început de istorie a fost zgâriat de lespezi de piatră ori însemnat pe piele tăbăcită, acești ani s-ar părea că nu reprezintă mare lucru în timp, mai cu seamă când știm că istoria țării noastre a consemnează perioade destul de lungi pe parcursul cărora dezvoltarea economică și socială a fost înceată, inegală. Chiar cele mai înfloritoare etape ale guvernării burgheziei nu au adus țării mai mult decât un progres minim de care au profitat din plin clasele exploatare. Îmbogățirea unei minorități și sărăcirea majorității au constituit decenii de-a rândul caracteristica principală a dezvoltării societății românești. (...) Politica economic hrăpăreață și haotică, neștiințifică, promovată de partidele ce se perindau la guvernare pentru a-și rotunji averile, politică dirijată de oameni mai totdeauna lipsiți de pricepere și ruși de popor, a făcut să apară pe harta țării un flagrant dezechilibru economic și social-cultural. Solul și subsolul erau exploatate redus și nerațional, în funcție de câștigurile imediate, ori lăsate la discreția monopolurilor străine. Această politică antinațională împiedica dezvoltarea industrială, făcând din țara noastră un appendice al marilor state industriale, o țară menită să rămână la nesfârșit «eminamente agricolă». Construirea socialismului a schimbat fundamental harta economică a patriei. Bazându-se pe puternicele sale forțe interne și valorificând bogățiile naturale ale solului și subsolului, România, [sic] cunoaște astăzi o avântată și complex dezvoltare industrial. Sute de uzine și fabrici noi, cetăți ale metalurgiei și chimiei, ale prelucrării lemnului și stufului, producătoare de cauciuc și bunuri de larg consum, hidrocentrale și termocentrale au înveșmântat pământul patriei în strai nou“. □ Tot în numele redacției, cu semnătura „R.“, e publicată prezentarea „În loc de cuvânt înainte“, în care sunt propuse câteva nume de tineri scriitori. Autorii articolului încearcă și un portret de grup, din care nu lipsesc influența „fastă” a contextului politic, dar nici reînnoirea firului întrerupt în perioada interbelică: „Iată-ne în fața cei mai tinere generații de poeți și prozatori ieșeni. Unele nume sunt cu desăvârșire noi, altele au o prezență episodică în presa noastră literară și, în sfârșit, câteva au intrat de acum într-un circuit publicistic continuu. Toți sunt animați de o viziune luminoasă, caracteristică epocii de avânt socialist. Îndrăzneala specifică vârstei, la unii dă rezultate mai bune, la alții discutabile, vremea urmând să limpezească eforturile tuturor. În general poezia lor are note comune cu poezia celorlalți tineri poeți din țară, caracterizându-se prin aceleași căutări creatoare. Dacă unii sunt mai «cuminți» aceasta nu înseamnă că n-au o poezie realizată, personală. Cei mai mulți practică o poezie autobiografică și mizează pe imagistică. La unii se aud rezonanțe din Labiș, în lucrările altora se vede dorința de a fi moderni, un modernism care amintește uneori poezia dintre cele două războaie, dar și căutările din poezia contemporană universală.

Cu toții sunt pătrunși de dorința de a se afirma, indiferent dacă cultivă versul liber sau versul clasic. Aflându-se într-o căutare perpetuă, mulți își consideră unele din aceste producții ca o etapă întreruptă în creația lor. Continuând să promovăm, ca și în trecut, tineri talentați (poeti, prozatori și critici), supunem de această dată discuției un grupaj de poezii și proze semnat de: Gheorghe Andrei, Petru Aruștei, Stelian Baboi, Ion Chiriac, George Chirilă, Laurențiu Ciobanu, Ion Covaci, Adi Cusin, Gheorghe Drăgan, Paul Drumaru, Cezar Ivănescu, Victor Leahu, Ion Iancu Lefter, Ana Mășlea, Elena Cătălina Prangati, Richard M. Regwald, Ioanid Romanescu, Cristian Simionescu, Grigore Radu-Stănescu, Nicolae Turtureanu.” □ În strânsă relație cu acest desant de scriitori este intervenția *Însemnări despre poezia tinerilor*, aparținându-i lui Al. Călinescu, unde se află atât trimiteri la recuperarea unui fir la tradiției lirice, cât și note de detașare față de modele. Privirea sintetică se concentrează asupra Colecției *Luceafărul* îngrijită de Editura pentru Literatură, inaugurată, în 1960, cu debuturile semnate de Nichita Stănescu, Ilie Constantin și Cezar Baltag: „Nicicând nu s-a mai vorbit la noi cu atâta insistență de «poezia tinerilor». Atenția cronicarilor literari este atrasă cu precădere de plachetele de debut sau de volumele ce confirmă mersul constant ascendent al unor tinere talente, remarcate cu puțină vreme în urmă. Evident că datoria criticului este de a descoperi talentele aflate încă în embrion, de ale ajuta să țâșnească puternic și să depășească stadiul ezitărilor. Misiunea sa este însă deosebit de dificilă; mulți «tineri ce promit» nu se realizează, se pierd și reintră în anonim; alții publică volum după volum, dar nu reușesc să spună absolut nimic nou. Criticului i se cere deci o cât mai largă receptivitate, dar totodată ponderare și multă prudență în judecățile de valoare. Însăși folosirea termenului de «generație» aplicat grupului numeros ce au debutat în ultimii 4-5 ani necesită anumite precizări. În studiul *Poezia românească în ultimele două decenii* («Iașul literar» nr. 8, 1964) Dimitrie Costea arăta – cu rezerva că atare clasificări sunt fatal subiective – că, după 1944 s-au conturat câteva generații de poeți; astfel, Mihai Beniuc este fruntașul generației care debutat înainte de război, A.E. Baconsky al așa-numitei «generații de mijloc», iar N. Labiș al celei tinere; la acestea s-ar putea adăuga promoția celor mai tinere talente care au debutat editorial din 1960 – începând cu Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ilie Constantin și până la ultimele revelații: Ion Alexandru și Ana Blandiana – care se află în momentul de față în plină și puternică afirmare. Desigur, așa cum se remarcă și în articolul mai sus citat, această împărțire pe generații nu are nimic comun cu clasificările asemănătoare aplicabile altor perioade, poeziei interbelice spre exemplu. Nu vom mai întâlni astăzi grupuri de poeți cu programe ideologice și estetice deosebite (suprarealiștii, dadaiștii, tradiționaliștii, ortodoxiștii etc.). Poeții noștri, de la Arghezi la Beniuc, Jebeleanu până la cei mai tineri scriu conducându-se după o ideologie și un sistem estetic unice. În cadrul acestui sistem estetic însă,

căutările creatoare și inovațiile nu sunt câtuși de puțin stânjenite, și aceasta este caracteristica esențială care asigură originalitatea atât de puternică a literaturii noastre noi. Astfel se explică marea varietate de stiluri și formule lirice, datorită tendinței fiecărui poet de a se distinge printr-un timbru personal bine reliefat”. Al. Călinescu aduce în discuție și rolul formator al climatului politic instalat treptat după 23 August 1944: „Tinerii noștri s-au dezvoltat în mijlocul unei societăți în plin transformare; socialismul, pătrunzând victorios pretutindeni și schimbând total peisajul economic al țării, a determinat totodată modificări profunde în profilul moral al oamenilor. Poetul observă și înregistrează – cu o receptivitate și o ardere sufletească specifice tinereții – toate aceste procese de mare dinamism. Dacă deschidem orice volum al unui tânăr vom întâlni cel puțin un ciclu de poezii care cântă, cu entuziasm și cu un sentiment firesc de mândrie, metamorfoza orașelor și satelor. Alături de poezia peisajului citadin și rustic ia naștere poezia care celebrează eroismul muncii cotidiene, surprinzând aspecte și fapte în aparență mărunte, ce dobândesc însă semnificații relevante. O atitudine caracteristică tânărului poet este integrarea spontană și entuziastă în cotidian, în mijlocul constructorilor vieții noi. Poetul nu se mulțumește să contemple, ci se ridică pe schele, coboară în mine urcă spre izvoarele apelor, întâlnind baraje și combinate forestiere, merg cot la cot cu muncitorii, trăind intens ca și ei, bucuria muncii”. În articol sunt subliniate și câteva trăsături ale poeziei tinere, considerate definitorii: „Poezia sa se caracterizează prin entuziasm juvenil, prin dăruire ardentă și optimism viguros. Cât de departe suntem deci de neliniștea și sentimentul solitudinii, sau de accentele de revoltă singulară, specifice poeziei noastre interbelice sau tinerilor poeți occidentali de astăzi aflați într-o permanentă derută. Viața interioară a poetului ce trăiește în socialism nu se consumă în gol și nici nu eșuează în desperare. O trăsătură fundamentală a creației poetice a tinerilor este prezența marcantă a «eului liric», sentimentul acut al descoperirii realității, motiv preluat – după cum se știe – de la N. Labiș. Tânărul poet privește cu ochi uimiți realitatea înconjurătoare, care îi oferă continuu revelații și «descoperiri» surprinzătoare; de unde formula «autoportretului liric» (un volum – al lui Grigore Hagiu – se intitulează chiar *Autoportret în august*), care este, în fond, o «autobiografie lirică», în legătură organică cu istoria patriei din ultimii douăzeci de ani. Setea adolescentină de cunoaștere își transcrie impresiile, senzațiile încă incerte, tulburi, trăirile afective intense, avânturile exultante ale unei tinereți ce este într-o neobosită și frământată «luptă cu inerția» (semnificativ în această direcție este volumul *Cum să vă spun* al foarte tânărului Ion Alexandru). Generația tinerilor poeți s-a născut sau și-a trăit copilăria sub un cer întinat de zborul avioanelor ce-și azvârleau încărcătura aducătoare de moarte. amintirea acelor ani întunecați nu s-a șters; rănilor sufletești au rămas urme adânci. Vom întâlni în consecință în foarte multe volume – ale lui Nichita Stănescu, Miron Scorobete, Ion Rahoveanu, Leonida

Neamțu, Ion Alexandru etc. – poezii de violentă atitudine antirăzboinică; unele, cu caracter de manifest, condamnă ororile nazismului, «lagărele morții»; altele ne readuc obsedant în fața ochilor anii dramatici ai copilăriei strivite, «furate» de fascism și război. Tristețea și gustul amar al copilăriei zburdate sunt însă învinse de suflul viguros al unei adolescențe optimiste, luminoase; caracteristică îi este starea de plenitudine, de certitudine etică.” Totuși, criticul așază – spre final (!) – unele accente asupra versurilor intime, din care se pot distinge filoane estetice necontaminate de ingerințe ideologice: „În sfârșit se remarcă prezența în fiecare volum apărut în colecția *Luceafărul* a unui ciclu erotic; în acest sens se pot observa cel mai clar diferențele de stil și de temperament. Cel mai original e Nichita Stănescu, înzestrat cu o mare fantezie și forță asociativă, ceea ce îi permite să folosească o imagistică variată și surprinzătoare, tinzând spre «materializarea» sentimentelor și, în general, a abstracțiunilor. Exact la polul opus se află, de exemplu, Anghel Dumbrăveanu, temperament meridional, avântat, cu gesturi largi, violente uneori; în versurile sale, perfect muzicale, stă ascunsă o senzualitate puternică, gata să izbucnească. O notă originală aduce Horia Zilieru, cântăreț dedicat și sensibil al bucuriilor căminului, al fericirii casnice. Lirica erotică a tinerelor poete – Ana Blandiana, Constanța Buzea, Victoria Ana Tăușan – e influența de poezia Magdei Isanos și Mariei Banuș (cea din *Țara fetelor*); se remarcă îndrăzneala și franchețea mărturisirilor, transcrierea lucidă a senzațiilor, îndoielilor și așteptărilor chinuitoare.” În ultima secvență din articolul „Însemnări despre poezia tinerilor” sunt menționate 3 categorii de fenomene: 1) „surprizele”, adică schimbările de formulă: „anul trecut, Marin Sorescu, după o trecere prin domeniul parodiei, a început să cultive lirica de idei, într-un mod original, salutat cu mult entuziasm de către unii critici”; 2) debuturile „incolor” semnate de Corneliu Șerban, Ion Acsan, Const. Abăluță, Andrian Munțiu; 3) autorii care așteaptă să le fie publicat primul volum: Adrian Păunescu, Corneliu Sturzu și Gabriela Melinescu. □ Mihai Drăgan scrie despre *Proza în colecția „Luceafărul”*, afirmând, dintru început, că inițiativa a avut succes: „Este de-ajuns să cităm numele lui Nicolae Velea, primul prozator – dacă ne amintim bine – promovat în amintita colecție.” Interesul este centrat asupra volumelor de proze scurte tipărite de Sorin Titel (vol. *Copacul*, 1963), Augustin Buzura (vol. *Capul Bunei Speranțe*, 1963), Cornel Bobzici (vol. *Dispariția reporterului silvășan*, 1964) și George Bălăiță (vol. *Călătoria*, 1964), cu dorința de a „face câteva observații succinte asupra universului lor tematic, a direcțiilor spre care se orientează dispozițiile lor creatoare, cât și asupra acelor particularități, când este cazul, care-i diferențiază pe autorii amintiți în ansamblul prozei tinerilor”. Este, aproape în totalitate, un studiu estetic, nepericlitat de intruziuni politice, în care își fac loc polemica, paralelismul stilistic, judecățile de valoare și ierarhizările: „Însușirile de prozator ale lui George Bălăiță le găsim sintetizate, în chip admirabil, în ampla

nuvelă *Un om și lucrurile sale*, cea mai bună lucrare din volumul său de debut pe care am analizat-o, pe largă, într-o cronică anterioară. Fluctuațiile din sufletul țăranului oscilant, uneori puțin extravagant, Iacob Nesfântu, sunt surprinse într-o imagine artistică originală, care prefigurează o evoluție scriitoricească foarte promițătoare. (...) Este incontestabil că prin această nuvelă, George Bălăiță saltă, cu siguranță, în apropierea prozatorilor tineri cu profiluri deja încheiate ca Fănuș Neagu, D.R. Popescu, Vasile Rebreanu și Nicolae Velea. [...] Prozatorii promovați, în ultimii doi ani, de colecția «Luceafărul» se dovedesc, cum s-a văzut, interesați în explorarea semnificațiilor umane pe care cuprind realitățile societății noastre. Reușitele artistice se găsesc, mai ales, în volumele de debut ale lui George Bălăiță și Sorin Titel, prozatori înzestrați și receptivi, în aceleași timp, la experiența înaltă a prozei noastre actuale, Marin Preda în primul rând, și la aceea, impunătoare, a prozei universale contemporane. Notabil este faptul că acești doi tineri prozatori, comparați cu Augustin Buzura și Cornel Bozbiți, au deja, în creațiile lor, un timbru de originalitate care-i detașează de mulți dintre debutanții din ultima vreme. Fără îndoială, surprizele nu unt excluse; adevărata literatură crește întotdeauna din contopirea creatorului cu viața, a cărei expresie este mereu apanajul talentului.” ■ Este publicat *Dans de odinioară*, poem inedit de Nicolae Labiș. □ Adrian Marino aduce în discuție programul literar macedonskian în articolul *Premise și orientări inițiale*. ■ R[emus]. Zăstroiu recenzează antologia *Cantonul părăsit: povestiri* (Editura pentru Literatură, 1964) de Fănuș Neagu. Reținem aprecierea de ansamblu: „Mai puțin izbutită pare să fie nuvela titulară, *Cantonul părăsit*, inegală, în care alături de pagini scrise cu mult talent sunt și locuri comune, după cum *O sută de nopți*, urmărind lupta dintre datorie și pasiune în conștiința unui procuror, are lungimi și nu convinge. Chiar dacă pe alocuri scriitorul nu reușește, încă, să fie el însuși, în ansamblu, volumul *Cantonul părăsit* constituie un succes cert, Fănuș Neagu având darul de a ști să imprime narațiunii atmosfera necesară (*Ningea în Bărăgan*, *Olelie*, *Drăgaica*), dând acțiunii un ritm de un dramatism intens (*Moștenirea*, *Somnul de la amiază*, *Dincolo de nisipuri*), de a crea personaje ce nu se pot uita, chiar dacă sunt episodice (Șușteru, Achim Florea, Pelin, Popa Leon, Turcoaia)”.

● [„**Lupta de clasă**”, nr. 2] A. Strihan și I. Toboșaru semnează articolul *Pe marginea unor cercetări actuale în domeniul esteticii* referitor la apariția, în Editura Academiei, a volumului *Educația estetică prin artă și literatură*, coordonat de Marcel Breazu. „Meritul principal al acestui volum stă în faptul că pune în discuția specialiștilor un material încheiat, care tratează, pentru prima oară la noi, caracterul multicultural al procesului educației estetice”. □ Autorii subliniază că „precizându-se unul dintre aspectele interdependenței formelor conștiinței sociale, al legăturii dintre idealul artistic și concepțiile politice, etice și filozofice ale unei clase sociale într-o anumită epocă istorică,

idealul artistic este definit ca o conturare, prin mijloacele artei, a acestor trăsături umane și a acelui mod de viață pe care și-l propune ca țel o clasă socială, în conformitate cu poziția sa obiectivă în societate”. □ Pozițiile divergente ideologic ale specialiștilor occidentali în raport cu cele ale cercetătorilor fenomenului din democrațiile populate, devin și în acest articol prilej de critică a sistemului capitalist: „... deși autorii studiului avertizează asupra consecințelor pe care le poate avea o înțelegere schematică a influenței modului de producție asupra evoluției gustului, în discutarea unor creații artistice concrete din epoca noastră, păcătuiesc ei înșiși uneori prin analiza nenuanțată, stăvilind astfel disocierea dintre valoarea autentică și nonvaloare, sărăcind criteriile de judecată estetică. De pildă, operele lui F. Kafka, Eugen Ionescu, Schönberg etc. sunt apreciate uneori doar prin referirea la interpretarea – adesea vulnerabilă – a unor critici nemarxiști. Autorii susțin că intelectualitatea dezabuzată din Occident gustă opera lui Kafka datorită angoasei și deznădejzii negre care bântuie într-o lume terifiantă. Aceasta este un adevăr și este bine că autorii se opresc asupra lui. Dar putem trece peste faptul că opera lui Kafka emană un mesaj social încărcat de semnificații umaniste, putem trece peste valoarea intrinsecă, socială și artistică a acestei opere cu toate limitele ei? Deși în volum se arată că Franz Kafka «a izbutit să sugereze în *Procesul* sau în *Castelul* cu mare forță artistică atmosfera de neliniște, de apăsare morală, înăbușitoare, atmosferă pe care a resimțit-o în mijlocul societății în care și-a trăit viața nefericită», nu există totuși o apreciere a calităților pentru care Kafka poate fi gustat și de pe pozițiile cititorului din țara noastră.” □ La final recenziții arată că în, ciuda unor derapaje, „volumul constituie în stadiul actual al cercetării esteticii din țara noastră o contribuție care merită toată atenția; este de așteptat ca problemele interesante și numeroase pe care le ridică aceste studii să stimuleze discuția, aprofundarea cercetării, să trezească în rândurile specialiștilor și ale cititorilor confruntări de opinii, argumentate, elaborate, menite să dezvolte ceea ce este valoros în acest volum, să ducă la capăt mai bine ceea ce autorii au încercat cu mai puțin succes. Prezența acestui volum vădește posibilitățile esteticienilor, criticilor de artă marxiști din țara noastră de a ridica pe o treaptă superioară cercetarea în domeniul esteticii”. □ Ileana Mărculescu publică un articol despre *Filozofia existențialistă*: „... printre tipurile de gândire filozofică de mare circulație în Occident, existențialismul ocupă un loc aparte: puțin închegat ca poziție ideologică, dar totuși având un nucleu de coeziune, un fond de idei comun; preocupat mai ales de destinul individual al omului, dar făcând în același timp incursiuni în filozofia istoriei și emițând prelungiri care îl duc dincolo de sfera conștiinței individuale și moralei, către problema destinului omenirii; ignorând în mod deliberat știința, dar exercitând fără voie o atracție indirectă asupra gândirii unor oameni de știință și chiar asupra gnoseologiei lor; corelat cu poziții social-politice adverse și evoluând în direcții contradictorii, prezentând soluții opuse problemelor etice ale omului în societatea contemporană.”

• [„**Orizont**”, nr. 2] Nicolae Ciobanu analizează *Comicul și implicațiile lui pe cuprinsul genului epic scurt* printr-o frază cu ascunse trimiteri: „La drept vorbind, la ora actuală, nu-i întotdeauna chiar atât de lesne de stabilit cine e «specialist» și cine e «amator», în proza scurtă satirică”. □ Din nou, Ion Vinea este reprezentat cu poezii postume, secondat de whitmanianul Ion Alexandru cu un poem vag encomiastic: „Patria-mi pune-n traistă un fluier și-o secure/Călătorim prin neguri de pădure...”. □ Nicolae Breban, aflat la începutul carierei de prozator, este prezent cu fragmente din romanul *Francisca*. □ Povestea unor băiețași care învață cu sârg roluri de colindători și de regi magi, apărută sub titlul *Regizori și actori – odinioară*, readuce în atenție, comemorativ, proza părintele Ion Agârbiceanu (mort în 1963). □ Colțul de literatură universală dezvăluie interesul pentru criticul și poetul englez T. S. Eliot. □ Într-o cronică literară contondentă, Șerban Foarță îi reproșează lui Paul Georgescu, o prea mare concesivitate a spiritului critic: „Paul Georgescu are fobia patului lui Procust în critică și asta ține de bun-simț, nu-i cere calului triluri și privighetorii copite”. □ Cartea profesorului D. Micu *Literatura română la începutul secolului XX*, care este, de fapt, un curs universitar revizuit, are parte de o recenzie la finalul căreia se precizează: „Așteptăm noi lucrări ale istoricului și criticului literar D. Micu, printre altele, studiul amplu despre simbolism”. □ Sunt de remarcat contribuțiile documentare la viața și arborele genealogic ale lui Ion Slavici. □ La rubrica „cărți-reviste”, mai sunt recenzați: Al. Rosetti (*Note în Grecia*, Editura pentru literatură, 1964), Miron Radu Paraschivescu (volumul de proze *Bâlci la Râureni*, Editura Tineretului, 1964), Dan Deșliu (*Minunile de fiecare zi*- dedicat șantierelor socialismului în mare parte). □ Ultimele consemnări îi aparțin lui Sorin Titel, care face o dare de seamă asupra a două numere din „Secolul 20”, din anul 1964.

• [„**Ramuri**”, nr. 2] Ion Stănescu, prim secretar al Comitetului Regional Oltenia al P. M. R/ Partidul Muncitoresc Român, semnează textul politic *Forța democratismului nostru*: „Doar puțin timp ne mai desparte de sărbătoreasca zi a alegerilor. La 7 martie, masele largi de oameni ai muncii de la orașe și sate – însuflețite de simțămintele patriotice ale mândriei pentru bilanțul realizărilor dobândite pe calea socialismului și pentru perspectivele luminoase ale viitorului – își vor da votul, cu deplină și nestrămutată încredere, candidaților Frontului Democrației Populare. În această zi când poporul nostru, liber și stăpân pe soarta sa, pășește în fața urnelor, dovedindu-se o dată mai mult adevăratul conducător al treburilor obștești – democratismul consecvent al orânduirii noastre va primi o nouă și convingătoare confirmare. (...) Victoria în alegerile de la 7 martie a Frontului Democrației Populare va fi o nouă și categorică mărturie a adeziunii poporului la politica Partidului Muncitoresc Român, a devotamentului maselor pentru orânduirea noastră a unității de nezdruncinat a tuturor celor ce muncesc în jurul conducătorului nostru iubit, Partidul al Comitetului său Central, în frunte cu tovarășul Gheorghe

Gheorghiu-Dej.” ■ Pe prima pagină citim *România azi*, o notă semnată de Salvatore Quasimodo, laureat al premiului Nobel: „Totdeauna poezii dau o interpretare prin imagini a istoriei. Aezii națiunii voastre latine se opresc asupra luptelor umane – politice și cetățenești – și conced puține semne metamorfozei sentimentelor lor lăuntrice individuale. Ei cântă stări de dragoste porniri eroice sau însăși viața poporului. Acești poeți continuă cultura României. O lege a vieții se desfășoară în întreaga lirică. Este acea lege a unui popor ce vrea să fie ascultat, în durata duiosiei omenești și în aceea, aspră, a unei civilizații cucerite zi cu zi. Ar fi o mare greșeală să ne gândim la cuceririle acestui popor, ca la o restrângere, fie și înflăcărată, a unor valori consumate ori rămase pe loc la alte națiuni. Temporalitatea, actualitatea acestor cuceriri, succesivă istoriei unor alte neamuri, aduc mărturia forței de creație. Această interpretare italiană nu este sugerată de formele unui sentiment încă romantic. Socotesc, chiar, dimpotrivă. Ea justifică o secțiune în spirit care năzuiește la comunicarea directă. Am văzut, am vizitat țara voastră. I-am străbătut munții, m-am oprit pe țărmurile mării sale. (...) Orele la Brașov mi-au dictat o poezie. Bucureștiul m-a captat printr-o culoare aparte care caută ritm. Câmpia, uzina, pădurea, omul, poezia, sunt însăși o proiecție a păcii și creației, prinsă în cifrele dinamice ale acestui secol. La mare, Eminescu continuă deschizătura către universalitate, acum atinsă, de altminteri intrinsecă zbuciumului și complexității căutărilor contemporane. Impulsurile firești ale artiștilor voștri trăiesc în densitatea sensibilității moderne și se nutresc din marile sugestii ale folclorului. Pământul pe care s-au născut prefigurează pe Brâncuși, dar el se află pe curba care include întreaga civilizație actuală. Către ceva asemănător năzuiește omul, cetățeanul vostru, deja tare pe justiție. Locul de obârșie al lui Brâncuși nu poate fi decât al nostru, al tuturor. Poporul activ nu este un soclu al artistului, ci însăși «tăietura directă» practică de el. Cu aceste cuvinte salut revista «Ramuri», care apare în patria sa și în spiritul lui, oglindind arcul creator al unei națiuni în plin avânt.” ■ Poezii semnează: Virgil Gheorghiu (*Pahar de sărbătoare*), Miron Radu Paraschivescu (*Colind: „Haine de gală ne-am pus / Zdrențele noastre / Zboară acuma pe sus / În lumile albastre / Visul mereu ni-i stăpân / Visul ne leagă / Numai eu singur rămân / Viața întreagă”*), Adrian Maniu (*Drum pierdut*), Sina Dănciulescu, Ilarie Hinoveanu, Virgil Teodorescu (*Furnal*), Petre Dragu, Constantin Chioralia (*Roata lui Horea*). □ În acord cu titlul rubricii, *Reverberații*, dar și cu evenimentul politic la scară națională, al susținerii FDP, în alegeri, E. Constant afirmă: „Ca scriitor și publicist craiovean cu experiența unei existențe tumultuoase, a unor zbateri printre oameni, timpuri și moravuri, am putut investiga evenimentele cardinale parcurse de rata istoriei pe roditorul pământ al meleagurilor natale și am cunoscut altfel de exponenți decât cei ce se aleg astăzi. Crispată, neguroasă, plină de fapte și gânduri ostile era fizionomia trecutului nostru politic. Clasele parazitare apăsau din greu pe trupul țării, ca o

plagă dură, incatrizabilă. (...) Pe atunci, partidele politice se perindau la conducerea treburilor de stat prin sistemul convențional al rotativei: când unii, când alții... Alegerile erau un simulacru în care înfloreau cea mai crasă demagogie, acompaniată de vociferarea răgușită a tobelor și a alămurilor primăriei. Lungul coșmar politic prezidat de funestele partide politice burgheze a luat sfârșit o dată cu trecerea puterii în mâinile puterii populare, care, sub conducerea partidului, a început o operă de reconstruire vizibilă pretutindeni, în toată țara, în Oltenia ca și în Dobrogea sau în Moldova. Contrastul dintre azi și ieri este acuzator. În fața monumentalelor înfăptuiri ale regimului nostru, mă înclin cu admirație și recunoștință. Dându-mi votul candidaților F.D.P./ Frontul Democrației Populare, voi vota pentru politica partidului nostru, pentru prezent și viitor, pentru toate luminile împlinirilor.” □ *Ancheta noastră* are ca temă *Formarea personalității în anii studiului universitar*. ■ **Tudor Arghezi în „Ramuri” 1929**, însoțit de o notă nesemnată, mândru pătrunsă de amorul local, reproduce o selecție din ciclul argezian de articole din 1929, intitulat *Politică și literatură*. Comentariul, nesemnat, arată că „... o preocupare constantă, axa de intimitate, de ogradă, livadă, prisacă și doină, de corespondență și carte de vizită, a însemnat pentru maestrul Tudor Arghezi, Oltenia și oltenii. Și-a răspicat această obârșie și în fața largului public al radio-televiziunii franceze, în toamna anului trecut, când s-a declarat din nou *gorjean*. Recentă tabletă din «Gazeta literară», *Oltule, Măria-Ta*, ne reamintește că maestrul a deschis o nouă serie a revistei «Ramuri», la 23 August 1964, cu *Bine te-am găsit, Cărbunești...* În cei șaiszeci de ani de la apariția revistei «Ramuri» (1905-1965) pe care-i aniversăm, pana lui Tudor Arghezi a ridicat în strălucire paginile acestei reviste, elevând o publicație modestă de provincie cu prestigiul numelui său. Din peisajul eteroclit și prăfos al vechilor «Ramuri», așezate brăcuri în biblioteci și colecții, se desprinde, nemăcinată de timp, aldina argheziană”. În continuare, semnatarul anonim al comentariului evidențiază importanța textelor publicate în „Ramuri” pentru evoluția revistei: „Ea aduce și accentul corosiv împotriva vremii de ieri și, prin ardența nădejdlor, orizontul unui nou umanism pe care același Tudor Arghezi avea să-l salute după renașterea țării în noua epocă a socialismului biruitor. Parcurgând, de pildă, seria revistei «Ramuri» din anii 1929 (numerele 4, 5, 6-7, 8-9), cititorul descoperă valoarea de document a suitei de articole *Politică și literatură*, în care Tudor Arghezi, negând cu vehemență pretenția de democratism a «partidelor istorice», dezvăluia, în amplele sale filipice, tragicul tablou al politicii anticulturale din trecut, incompatibilitatea statului opriment din acele vremi cu sensurile umaniste și cu aspirațiile unei societăți moderne. Tezaurul tabletelor argheziene, înmulțit cu metalul nou al paginilor de dincoace de pragul lui August, oferă o tulburătoare confruntare a două lumi, a două evuri. Contrapunere generoasă pentru înțelegerea omului de azi, aflat în fața rezolvărilor datorate de timpul nostru, după un cântar nobil care-i aparține. Ne

îngăduim, de aceea, să rememorăm pentru cititorii de ieri – și să-i redăm cititorului de azi – o suită din acele pagini argheziene lăsate în vechea colecție a revistei «Ramuri». Sunt pagini pe care ne luăm îngăduința să le cităm, ele fiind de mult încredințate timpului. Pagini neincluse în volum de poetul exigențelor excesive, poate dintr-un scrupul de perisabilitate, dar care, readuse în fața cititorului de azi, sugerează, după părerea noastră, un viitor capitol antologic. Desprinse din creanga timpului care le-a conservat intactă aroma, aceste pagini constituie și un dar pe care revista «Ramuri», în noua ei serie, îl transmite indirect maestrului. Dintre vechile file risipite în trecutele tomuri ale revistei craiovene, culegem și acest prețios carat, poezia *Oraș medieval*, cuprinsă și în antologiile recente. Este o poezie-stampă, îngânată după culorile de risipă și fum ale vechii Craiove, peste care suna orologiul unui timp perimat. (...) Alături de *Politică și literatură*, propriu-zis în același context, este inserată poezia argheziană *Oraș medieval*". ■ C. D. Papastate semnează *Craiova și „Scrisoarea pierdută”* adăugând numele capitalei oltene la orașele care își dispută această onoare: „Cum nici cadrul comediei nu pare a fi lipsit – după cum am arătat – de unele contingente topografice cu realitatea, inclinăm a crede că orașul Craiova constituie punctul de plecare și izvorul principal de inspirație al lui Caragiale, atunci când a conceput *O scrisoare pierdută*". ■ Teofil Moreta publică „*Arheologie*” *hașdeiană în Oltenia*: „«Originile Craiovei» poate fi considerată ca făcând și ea parte din această «Istorie critică» unde febrilitatea și capacitatea deductivă sunt fascinante. Setea de a construi cu orice preț și de a construi fundamental stabilind neapărat raportul și aruncând ipotezele ca niște punți, se regăsește și aici. Ea dă paginilor lui un aer de pionierat grandios pe care Sadoveanu îl califică drept *expresia eroică a culturii românești*. Goana aceasta pasionantă pentru depistarea adevărului dă cărții acea intransigență intelectuală, care o mențin în actualitate spirituală.” ■ Despre *La cantarice chauve* redacția discută cu pictorul Ioan Mirea, vechi prieten al lui Eugen Ionescu: „Cu prilejul expoziției, Ioan Mirea adaugă în paginile de față un nou corectiv al autoportretului de acum definit, dându-ne o suită grafică inspirată din teatrul unui alt contemporan și prieten al picturii lui, poetul și dramaturgul Eugen Ionescu. – Ce v-a determinat să recurgeți la creion? L-am întrebat, privind suita acestor desene. – *O nevoie de cristalizare printr-un alt termen, izvorâtă și dintr-o altă nevoie, aceea a unor clarificări în problemele de grafică.* –... Care țin de experiențele dv. de laborator? – *Țin mai curând de necesitatea unor precizări în ceea ce privește natura artistică a desenului. Mulți dintre graficieni moderni pierd din vedere obiectul, din oroare față de un anume realism trivial, opunându-i în schimb un realism haotic care, practic, desființează definitiv orice relație cu obiectul. Interpretarea este, totuși, o încercare de traducere a esenței. Este o punere în ecuație, cu cel puțin câțiva termeni cunoscuți. Iar o ecuație presupune, în rezultantă, un acord armonic, pe care chiar grafica matematică îl pretinde.* –

Doriți ecuații frumoase! – *Doresc ipoteze demonstrabile... chiar prin reducerea la absurd*”. În exemplificare, Mirea ne oferă prezenta suită de capete la *Cântăreața cheală* a lui Eugen Ionesco. Am desfășurat-o, desfășurând de fapt o ipoteză de spectacol. Capetele de lemn se angajează într-un balet absurd rimat, firesc totuși prin însăși condiția acestor marionete cu capete de lemn. Humorul și absurdul rezultă... din grația mișcării. Ne vom permite să reproducem, într-un număr viitor, cadrul scenic al personajelor din aceeași piesă, deschizând un dialog de permanență între artiștii noștri și artiștii lumii”.

■ În *Ecuații critice* Șerban Cioculescu scrie tendențios despre dramaturgia lui I. L. Caragiale sub titlul ***Fișele unei sinteze artistice***: „Capodopera lui Caragiale, *O scrisoare pierdută*, este desigur reflectarea cea mai credincioasă a sistemului electoral din România de altădată, sub regimul votului censitar, care a îndepărtat de la urnă tocmai clasa muncitoare. (...) Cu un curaj literar excepțional, Caragiale nu s-a sfiit să dea caracterul celei mai arzătoare actualități comediei sale, frizând a obiect al dezbatelor, în mai sus pomenitul act, chestiunea revizuirii Constituției.” ■ Mihai Ungheanu publică articolul ***G. Călinescu: Ion Creangă (viața și opera)***: „La apariția inițială, în 1938, cartea a stârnit proteste violente din partea istoriografiei literare care întreținea cultul idilic al unui Creangă schematizat la un mod de comportare semănătorist, absolvindu-l de posibilele «pete» omenești. Întreprinderea lui G. Călinescu se definea prin contrast. (...) Omul Creangă ia în portretul călinescian proporții gigantice ca un monument al naturii umane. Poate că G. Călinescu a urmărit prin acest portret să illustreze și un anume concept al geniului”. ■ În carul rubricii *Arhiva olteană* Mircea Zăciu îl asociază pe anatomistul, universitarul și scriitorul *Victor Papilian (1888-1956)* confracților de condei literar din Transilvania: „Proza cu subiecte ardelenesti, ternă, de o sobrietate ce friza cenușiul, adaptată parcă mimetic la un peisaj dominat de culori lutoase și grăuri apăsătoare, ca în pictura ardeleană a timpului, cu care proza lui Papilian, ca și a lui Ion Agârbiceanu sau Pavel Dan, are nebănuite afinități, cunoaște o metamorfoză bruscă. O lumină sudică o inundă, stilul se colorează viu, infuzia lexicului regional, cu pitorescul său inimitabil, surprins de o ureche până atunci parcă indiferentă la dialogul personajelor, dau paginii aspectul unei scoarțe oltenesti.” Prezentarea este completată de schițele *Hoț de cai; Biță; Bătrâna; Țiganca* semnate de Victor Papilian □ În continuarea prozelor scurte ale lui Papilian, apar ***Fragment dintr-un articol manuscris*** de Gib Mihăescu și *Vareg modern* sub semnătura lui Marcel Romanescu. □ Referindu-se la *V. Voiculescu (Țâncii pământului)*, Vasile Netea îi interpretează semnificațiile: „Țâncii pământului este o reacție. O replică la o atitudine, mai mult sau mai puțin susținută teoretic, de conducătorii țării sărace de odinioară. Ea este însă semnificativă pentru conceptul umanist al poetului. Textul, reprodus mai jos, cu o dotare circumscrisă anilor 1930-1940, completează portretul moral al poetului pe care cititorul îl descoperă în *Destin* (1933) și în *Ultimele sonete*

închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară (1964).”) Și Ovidiu Papadima tratează un subiect voiculescian: ***Shakespeare în traducerea imaginară de V. Voiculescu***: „V. Voiculescu a voit să fie un *traduttore* fără a fi un *traditore*, ca să parafrazăm o butadă celebră cu privire la riscurile traducătorilor. A voit, cu alte cuvinte, să înfățișeze un Shakespeare așa cum îl înțelegem ca poet român al timpului nostru, pătrunzând în ultimele profunzimi ale esenței umane și poetice a acestuia respectându-le cu pietate și, în același timp, luându-și toată răspunderea față de riscurile unei interpretări personale, înscriind ferm în istoria literaturii române paginile realizate ca o operă a sa proprie, originală. Ca atare, V. Voiculescu propune cititorilor să-și imagineze că ar fi găsit un manuscris al lui Shakespeare, continuând ciclul sonetelor sale – și că l-ar fi tradus Fiind vorba de o ficțiune, poetul român avea toată libertatea de a da aici expresie propriilor lui realități interioare, propriei sale experiențe de artă și de viață. (...) Întregul ciclu al sonetelor lui V. Voiculescu realizează cu o rafinată artă și cu o profundă umanitate această extrem de dificilă identificare a omului și poetului din el cu ceea ce a prețuit ca mai înalt și mai adânc în omul și artistul din Shakespeare”. □ Vasile Netea deapănă amintiri sub titlul ***Lucian Blaga: Un moment de istorie culturală***: „În toamna anului 1942, revista «Vremea» din București, printre ai cărei principali colaboratori la acea dată se numărau Tudor Arghezi, G. Călinescu, Pompiliu Constantinescu, Ion Pas, George Ivașcu ș.a., a organizat la «Ateneul Român» o serie de șezători literare pentru expunerea unor importante probleme de cultură românească și pentru evocarea unor din marile personalități ale istoriei și literaturii române. Trei dintre ele îndeosebi, la care au conferențiat Tudor Arghezi, a cărui conferință (despre *Eminescu*) a trebuit să fie repetată, Liviu Rebreanu (*Omul român*) și Lucian Blaga (*Spiritualitatea românească*), au îmbrăcat caracterul unor adevărate evenimente, care contrastau în mod vădit cu atitudinea politică a regimului antonescian. Cu prilejul acestor șezători s-a făcut, prin Barbu Teodorescu, și întâia evocare publică a lui N. Iorga, după tragicul său asasinat”. Intervenția cenzurii produce, însă, probleme: „Faptul nu putea rămâne neremarcat de oficialitatea care, îndată după conferința lui Rebreanu, rostită la 14 noiembrie, dându-și seama de amploarea luată de șezătorile de la Ateneu, a intervenit pe lângă organizatorii acestora pentru a le pune în vedere necesitatea de a subordona programele dispozițiilor și normativelor cenzurii. În mod special li s-a atras atenția asupra conferinței lui Lucian Blaga, ce urma să fie expusă la 5 decembrie și al cărei text, cunoscută fiind personalitatea și independența de gândire a conferențiarului, a fost cerut în chip imperios de către organul oficial. Sesizat de stringența acestor chestiuni, Blaga care, pe atunci, în urma refugiului transilvan din 1940, locuia la Sibiu (str. Bedeus nr. 7), îmi trimitea la 23 noiembrie, în calitate de redactor la revista «Vremea», o categorică scrisoare (pe care o reproducem)”. Reacția poetului nu întârzie să apară: „Indignat de procedura oficialității și ferm

hotărât să-și țină conferința fără nici o concesie cenzurii antonesciene. (...) Biroul cenzurii, voind să evite indignarea opiniei publice în cazul că mult apreciatul poet – a cărui conferință fusese anunțată – ar fi refuzat să apară la Ateneu, s-a văzut nevoit să accepte *Spiritualitatea românească*, acesta fiind titlul expunerii sale, așa cum o concepea și susținea Lucian Blaga, cum și selecția programului de recitări recomandate de el. Cenzura a trebuit să renunțe la exercitarea obișnuitelor interdicții și festivitatea a avut loc la 5 decembrie 1942 în atmosfera dorită de poet și public.” ■ În cadrul rubricii *Repertoar* omniprezentul Vasile Netea scrie despre *Perpessicius*: „Deși septuagenar, prin neconținută colaborare la toate marile periodice literare, prin noile ediții Eminescu și prin volumele de studii și mențiuni care-și urmează un ritm din ce în ce mai accentuat, precum și prin contribuția la dezvoltarea *Muzeului de istorie literară* [sic], academicianul Perpessicius este unul din spiritele fecunde ale epocii noastre, dovedind o putere de creație și un entuziasm literar greu de egalat.” Pe aceeași pagină sunt inserate poeziile *Grădina lui Pussy*; 5 ianuarie 1959 și *Postumele unei statui de bronz (fragment)*. ■ Tudor Teodorescu-Braniște publică pagini „dintr-un viitor volum de *Amintiri*”. ■ C. Stănescu semnează *Din nou despre Salinger*. ■ Ion Biberi publică *Saint-John Perse – permanența unei revelații*, text urmat de poezia *Cartea* tradusă de Petru Sfetcă.

● [„Secolul 20”, nr. 2] La apariția numărului jubiliar, Al. Philippide salută formatul literar universalist al publicației și beneficiile rezultate în urma contactului dintre culturi: „O literatură nu poate trăi singură, hrănindu-se numai din ea însăși. Literaturile, încă de la începutul lor, se dezvoltă într-o strânsă dependență reciprocă. Influențele, infiltrațiile, corespondențele de tot felul, în ce privește forma, spiritul motivelor stimulează mereu fondul național al literaturii. Aș spune chiar că o literatură este un atât mai viguroasă și mai durabilă cu cât asimilează mai multe influențe.” □ Majoritatea articolelor din acest număr este consacrată scriitorului irlandez James Joyce. Fragmentelor din romanul *Ulysses*, în traducerea lui Gellu Naum și a Simonei Drăghici, le sunt alăturate câteva povestiri din volumul *Oamenii din Dublin*, traduse de Frida Papadache. Sunt, de asemenea, reproduse evocări făcute de Valéry Larbaud, Giorgio Bassani, H. G. Wells, G. B. Shaw despre J. Joyce. Michel Butor este prezent cu eseul *Scurtă croazieră preliminară pentru descoperirea arhipieleagului Joyce* □ Despre opera scriitorului publică eseuri Dan Grigorescu, Ion Biberi, Simona Drăghici, Al. Ivăsiuc.

● [„Steaua”, nr. 2] Conferința pe țară a Uniunii Scriitorilor din R.P.R., împreună cu „Salutul adresat Conferinței de C.C. al P.M.R.”, își dezvăluie semnificațiile în textul redacțional *Anii de înfăptuiri elocvente*: „Litera neagră și mărunță a tiparului, vibrația undelor sonore, imaginile sugestive ale filmului și televiziunii aduc zilnic, cu o regularitate fără excepție, la cunoștința întregului popor, nenumărate relatări și date, a căror elocvență nu mai necesită

comentariul explicativ, despre progresele materiale și eflorescența de bunuri spirituale de pe întinsul întregii noastre Republici. Comparațiile cu un trecut îndepărtat, când România era supusă servituților de tot felul, sunt zdrobitoare. Ele nici nu mai satisfac dorința noastră de-a măsura drumul parcurs, salturile înregistrate. (...) Mentea noastră caută noi termeni de comparație, noi repere, mai apropiate, care să demonstreze sporul pe durate de timp mai limitate, consumate în cadrul noii istorii începute cu marea zi de August de acum două decenii. Evenimente obștești de seamă nu mai reprezintă cazuri care despart epoci calitativ deosebite, ci ocazii de recapitulare și apreciere a realizărilor și de stabilire a noilor perspective, puncte în care într-un prezent luminos se confruntă trecutul cu viitorul într-o linie de continuitate ascendentă”.

□ Augustin Buzura publică schița-reportaj *Triumf*, omagiu adus uzinei clujene în care se produc cele mai bune buji. Textul se intersectează cu un reportaj mai vechi, scris de Romulus Rusan, despre aceeași uzină: „Cu puțin timp înainte, tovarășul Gheorghe Mureșan, secretarul Organizației de bază P.M.R., îmi prezentase câteva cifre de plan, absolut necesare formării unei imagini reale despre oamenii uzinei...(...) Gheorghe Petruș, șeful serviciului administrativ, înzestrat cu un dar deosebit de povestitor, mi-a relatat fireasca istorie a uzinei, care, deși comună, e bine – cred – să nu se uite. (...) Au trecut doar câțiva ani de la povestea cu albastreală... „Atunci, când rănilor începeau să se închidă, când țara pășea pe drumul construcției sale noi – nota cu 7 ani în urmă Romulus Rusan într-o patetică biografie a uzinei – cineva a avut ideea ca producția excedentară de mică a carierelor băimărene să fie folosită la fabricarea bujiilor. S-au luat măsuri pentru punerea în practică a acelei propuneri. Au fost aduse de la o fostă fabrică de armament din Brăila patru strunguri automate. Lipsea fierul. Primele exemplare de bujii s-au confecționat cu oțel smuls din scheletul hangarelor bombardate ale unui aerodrom militar”.

• [„**Tânărul leninist**”, nr. 2] Este publicat libretul mobilizator *Țara votează*, pe versuri de N. Stoian, puse pe muzică de M[arin] Constantin: „... În această zi, să bați,/ Mândră zi de sărbătoare/ Când ne-alegem deputați./ Refren: Hai la vot, hai la vot/ Către urne cot la cot,/ Mergem cu poporul tot, Haide, hai la vot.// Cântă Dunărea, Carpații,/ Sărbătoarea este-n toi;/ Dintre noi sunt candidații/ Și de-ales, alegem noi./ Să votăm că știm prea bine pentru ce votăm acum,/ Când ogoare și uzine,/ Toate merg pe-același drum”.

• [„**Teatrul**”, nr. 2] Revista se deschide cu textul *Artist – Cetățean*, semnat de Radu Beligan, despre alegerile pentru deputați din... Vaslui: „Și alegerile, acest important eveniment politic, vor fi încă o dovadă a unității poporului în jurul partidului.” ■ Numărul vine cu tema *Actualitatea lui Camil Petrescu*, introdusă prin următoarea notă a redacției: „Ultimele stagioni au concentrat atenția oamenilor de teatru și a publicului asupra operei dramatice a lui Camil Petrescu. S-au reprezentat cu succes Act Venețian la Teatrul «C. I. Nottara», *Sufletele tari* la Brăila, *Mitică Popescu* la Institutul de teatru, la

Galați și la Bârlad, Bălcescu la Iași. Alte piese au fost aduse de curând în lumina rampei sau au intrat în repetiții: *Jocul ielelor* se joacă la Brașov și se repetă la Teatrul Mic, *Caragiale în vremea lui* se află în pregătire la Teatrul «Luca Sturdza Bulandra». Faptul nu e lipsit de semnificații mai largi, care implică și o discuție literară și teatrală. În contextul acestei masive și bogate reprezentări a unui dramaturg pe care scenele noastre nu-l descoperiseră încă îndeajuns, opera își dezvăluie cu generozitate puternice sensuri actuale, găsim nenumărate ecouri în viața și dezbaterile prezentului. *Jocul ielelor* constituie un punct de culminație în acest proces de revalorificare a dramaturgiei lui Camil Petrescu; iată de ce spectacolul pe care-l pregătește Teatrul Mic, în regia lui Crin Teodorescu (care a montat și drama istorică Bălcescu la Naționalul ieșean) se anunță ca un eveniment. Folosim prilejul pentru a aduce la cunoștința publicului o parte din ciornele și notele de lucru descoperite de regizor în arhiva scriitorului, împreună cu punctul de vedere al directorului de scenă, asupra acestor însemnări – prețioasă incursiune în preistoria piesei”. ■ În cadrul temei anunțate, Crin Teodorescu semnează *Revelația începuturilor*: „Aflându-mă angajat pe drumul explorării și valorificării scenice a dramaturgiei lui Camil Petrescu, mi-a ajuns sub ochi o mapă cu însemnări ale autorului privind *Jocul ielelor*. Sunt un număr impresionant de file îngălbenite, de diferite forme și mărimi, scrise cu creionul, numai pentru folosul scriitorului, cu o grafie înfrigurată, nervoasă, peste care au trecut anii. La o primă apreciere, ele datează de 4-5 decenii. Aceasta face ca lectura să fie foarte anevoioasă și descifrarea adesea aproximativă. Dacă redacția revistei «Teatrul» a inițiat totuși publicarea unei părți – infime – din acest material inedit, lucrul se datorește nu numai faptului că aduce dezvăluiri pasionante din complicatul laborator al unui scriitor, ci și pentru că ajută la stabilirea adevăratelor dimensiuni ale piesei. Piesă, căreia toți i-am rămas datori. Lucrul este cu atât mai binevenit, cu cât astăzi s-au creat condiții pentru ca scena noastră să se măsoare, în sfârșit, cu această operă, capitală în ansamblul creației scriitorului și fundamentală pentru patrimoniul românesc. (...) Ceea ce te izbește în primul rând la cercetarea acestor manuscrise este caracterul lor de note luate pe viu, pe bucăți de hârtie care se ofereau întâmplător (de exemplu, pe coperta unui program), cu variații de grafie care denotă momente diferite de elaborare. (...) Pe de altă parte (și aparent opus aspectului spontan remarcat), ele indică și un caracter sistematic, de metodă, în munca artistului, care-și caută cu înfrigurare, pentru fiecare afirmație, o acoperire în concret. Confirmând cunoscuta oroare a scriitorului pentru aproximativ, pentru lucruri spuse în general și divagări în abstract, o sumă de notații dovedesc o de-a dreptul uluitoare sondare a concretului, mergând până la minuție, la adevărate anchete sociale, la sâcâitoare verificări, pentru obținerea punctelor de sprijin, a «infrastructurii concrete», cum o numea el.(...) Gloria lui Camil Petrescu stă în aceea că, aici, «în răspărul Balcanilor, la periferia Bizanțului, unde totul devine

obiect de glumă», într-o singularizare polemică, uneori până la don-qui-jotism, cu epoca, aduce în literatură problemele și temele secolului XX; probleme și teme care vor fi redescoperite și vor face o ilustră carieră în literatura europeană abia la câteva decenii după ce, în «luciditate și febră» – el le descifrase. Actualitatea lui Camil Petrescu abia începe...». În continuare, sunt redată, sub titlul ***Camil Petrescu: inedite la „Jocul ielelor”***, aceste însemnări, grupate în: (luciditate – complicitate – caracterul antiburghez al acestor teme); (iluzia izolării = complicitate); (partidele burgheze = asociații de brigandaj social); (perspectiva organizării muncitorilor = drumul spre abolirea alienării); (delimitarea situației lui Gelu Ruscanu din punct de vedere ideologic, politic, etic. = mărul compromisului); (jocul ideilor = jocul ielelor); (diverse încercări de nume pentru Gelu Ruscanu); (privind personajul central Gelu Ruscanu. impasul său ideologic. critica individualismului); (criza lui Gelu Ruscanu); (fondul social al dramei); (condițiile sociale ale muncitorilor. perspectivele unei alte vieți pentru muncitori); (ce au muncitorii de câștigat?); (chestionar prezentat unor muncitori tipografi; alături răspunsurile); (chestia țărănească); (reprimarea militanților mișcării muncitorești). □ În acest număr apare și *Nu sunt turnul Eiffel*, pseudo-comedie în două părți de Ecaterina Oproiu. □ Ana Maria Narti semnează ***„Sonet pentru o păpușă” de Sergiu Fărcășan la Teatrul „C.I. Nottara”***: „Istoria acestei piese este semnată, contradictoriu, cu succese și momente de neadeziune. Jucată întâi la Timișoara și Petroșani, comedia lui Sergiu Fărcășan nu a reținut prea mult atenția și nici nu a provocat, pentru moment, noi montări. Cariera ei scenică părea amenințată, când un foarte vesel și tineresc spectacol al studenților de la Institutul de teatru și Cinematografie «I. L. Caragiale» a readus textul la lumină. În sfârșit, premiera Teatrului «Nottara» s-a înscris printre cele mai căutate reprezentații bucureștene din stagiunea aceasta, prilejuind un mare succes de public, dar și puternice reacții critice”. ■ Lucian Pintilie publică ***Câte ceva despre polemică***, un răspuns la textul lui Liviu Ciulea, ***Pasionatul drum spre realism***, din nr. 1/1965: „Părerea lui Ciulei (...) – profundă, serioasă – deschide discuția despre realism în teatru cu o dublă autoritate: a celui care demonstrează concret, prin ultimele sale creații, că teoria este pentru el o expresie a practicii; a celui care a militat printre primii pentru o reteatralizare a teatrului, fiind astfel, fără voia lui, autorul moral al unor confuzii, pe care mai târziu a trebuit să le suporte el însuși. O afirmație nu mi se pare tocmai exactă în această expunere realmente foarte interesantă; este o afirmație care nu operează direct în fondul ideilor, dar care îmi folosește mai mult ca pretext pentru a-mi dezvolta punctul de vedere. Ciulei socotește realismul anului 1964 (se referă numai la teatru), față de cel al lui Antoine, bunăoară, *polemic și angajat*. Nu cred că este într-un totu adevărat. Suntem întotdeauna înclinați să atribuim, sentimental, mișcărilor de cultură cu care ne asimilăm spiritual, caracterul de «polemic și angajat», Dar ce tendință în teatru n-a fost polemică, n-a fost angajată? (...) Realismul plat, de fapt

antirealismul, nu trebuie lovit cu mijloace perimate, care să reconstituie bâlbâit toată istoria esteticii dintre cele două războaie, prin mijloace fără forță, neexprimând în fond decât un gol de cultură, operând prin modalități formale în esența lor; el trebuie atacat prin mijloacele elementare, de o mare, strălucitoare forță, ale adevăratului realism. Iar adevăratul realism – care se bizuie, în esență, *pe studiul relațiilor umane în anumite condiții sociale*, și pe nimic altceva decât pe asta – îi este cu desăvârșire indiferentă forma prin care se exprimă. (...) Mi-e mai ușor să precizez ce înțeleg printr-o interpretare realistă cu adevărat contemporană vorbind despre felul în care aș dori să montez comedia lui Caragiale *D-ale carnavalului*. Eu cred că există două încărcături de idei fixe care s-au suprapus, în timp, acestui text (și, în general, operei lui Caragiale). Un balast îl constituie un anume „realism”, caracterizat prin adevărul tipologic al interpreților. Într-o asemenea interpretare, pe măsură ce se schimbă interpreții, se schimbă și adevărul tipologic al personajelor, sensul acestora fiind în cea mai mare parte determinat nu de concepția de ansamblu, ci de firescul unor actori cu îndelung exercițiu de comedie, care joacă într-o concepție primar realistă. Ce înțeleg prin acest realism primar? Un adevăr superficial, dedus nu din observarea și cercetarea vieții, ci din observarea filmelor, a altor spectacole, a altor actori, din preluarea mecanică a unor vechi modele. A doua încărcătură care întunecă, îndepărtează fondul realist al comediei lui Caragiale, este modul de interpretare pe care l-am întâlnit la Institutul de teatru și care a ajuns cu timpul până și în spectacolele de amatori – convenționalismul superficial, stilul păpușăresc. Personal, cred că la Caragiale există o invitație la un realism mult mai profund. Deformatoare, cu totul anticulturale, au fost ecranizările pieselor lui – cu o singură excepție, *Noaptea furtunoasă* a lui Jean Georgescu, film care constituie, după părerea mea, singura adevărată descoperire a realismului caragialesc.” ■ Sub semnătura Danei Crivăț apare *Acasă la Arthur Miller. Interviu acordat în exclusivitate revistei noastre*: „Intrăm în casă, într-o odaie mare cu multe ferestre, câteva fotolii, rafturi cu cărți, printre care un volum de Eminescu și jucării semănate pretutindeni. Din bucătăria alăturată, o voce se aude spunând în românește: «Bine ați venit!» Apoi apare doamna Miller, care ne povestește despre vizita ei recentă în țara noastră, unde a fost pentru a face fotografii pentru un album (numele ei profesional este Inge Morath), și ne întreabă ce face prietenul ei bun Geo Bogza. Austriacă de origină, cunoaște România din copilărie și vorbește românește. Rebeca a auzit că au venit musafiri și coboară, împleticindu-se într-o maramă de borangic ardelenescă, cu care s-a gătit ca să ne spună «Bună-ziuă!» Are numai doi ani, ochi albaștri și se bucură de deplină autoritate în familie. (...)Discuția continuă încă multă vreme. Arthur Miller vrea să afle cât mai amănunțit cum au fost traduse și felul în care au fost puse în scenă *Toți fiii mei*, *Moartea unui comis-voiajor* și *Vrăjitoarele din Salem* în România. În cele din urmă, ne pregătim de plecare și ne luăm rămas bun. Din

pragul casei, doamna Miller și Rebeca ne strigă în românește: «La revedere!»

□ Toma Pavel semnează **Realismul și categoriile dramatice**, o cronică despre volumul *Le Théâtre et l'existence* de H. Gouhier, Aubier, éd. Montaigne, Paris, ediția a II-a, 1963: „S-a observat în repetate rânduri că teatrul contemporan se caracterizează printr-o depășire a categoriilor dramatice tradiționale, printr-o preferință pentru sinteze insolite. Astfel, în vechile hotare dintre tragedie și comic se sparg breșe tot mai mari. (...) În ultimele două decenii, tragicul și comicul tind să fuzioneze sub semnul grotescului. (...) Ceea ce ne interesează deocamdată este o reacție simultană, care se conturează în critica și dramaturgia occidentală, împotriva confuziei categoriilor, o reacție vizibilă și în poezie (*Arta poetică* a lui Roger Callois și recentul triumf al lui Saint-John Perse), și pe care am putea-o denumi «clasicistă», pentru că pare a milita în favoarea unui teatru limpede, supus categoriilor. Așa este piesa *Le Malentendu* de Camus, pusă sub semnul perfectului tragism, teatrul lui Fritz Hochwälder, dramele în versuri ale lui Christopher Fry. (...) În acest curent mai larg de opinii teatrale se încadrează cartea lui H. Gouhier, filozof și eseist, cronicar dramatic la cunoscuta revistă «La Table Ronde». Intitulată, semnificativ, «Teatrul și existența», cartea lui Gouhier nu se ocupă atât de raportul dintre teatru și realitate (și în nici un caz nu se face ecoul opiniilor existențialiste), cât încearcă să dea categoriilor dramatice – tragic, comic, dramatic, miraculos – o bază existențială. În pledoaria pentru un teatru ordonat de nobile canoane clasice, H. Gouhier pune problema în mod original: teatrul trebuie să respecte categoriile nu pentru că ele sunt o convenție teatrală, ci pentru că ele sunt categorii ale realității umane. (...) În dramaturgia noastră există valoroase încercări de creare a unor asemenea «unanimități spirituale». Ca să dăm doar două exemple, ce altceva intenționează dramaturgia «transmisiunii» a lui Paul Everac, sau dramaturgia «opțiunii» a lui Horia Lovinescu, decât să cristalizeze, în jurul unei idei și al unor sentimente umane, aspirațiile unui public – de altfel predispus, prin educație, în favoarea lor?».

• [„**Viața militară**”, nr. 2] Semnează poezii Al Andrițoiu (*Grivița*), Florin Mihai Petrescu (*Țara frumuseții*), Ion Horea (*Drapelul nostru*), Nicolae Stoian (*Tinerețe de aur*), N. Dumbravă (*Citind din Eminescu, Și iar...*). □ Un reportaj de Radu Teodoru se numește *La sol și în stratosferă*, iar cel scris de Ion Istrati *Cetatea de la poalele cetățuii*. □ Fragmentele de proză din acest număr aparțin lui Dragoș Vicol (*Un meci palpitant*) și Nicolae Jianu (*Pământul era viu*), un fragment din romanul cu același nume în curs de apariție la Editura pentru literatură. Prezentându-și proiectele de viitor, Nicolae Jianu amintește romanul *Preludiu*, pregătit pentru Editura Militară și *Echinox*, o carte despre viața constructorilor hidrocentralei de pe Argeș. □ Aurel Martin scrie la cronică literară despre volumul *Zefirul* al lui Haralamb Zincă, o culegere de proze, însemnări și reportaje.

• **[„Viața Românească”, nr. 2]** Prin articolul *Poporul își alege reprezentanții*, revista își marchează adeziunea constantă la programul P.M.R.: „În regimul politic trecut, de tristă memorie, când e spunea că țara e în plină campanie electorală, cuvântul «campanie» avea nu numai înțelesul, dar chiar conținutul concret al unei campanii de război, în sensul în care se spune «campania lui Napoleon în Italia». Numai că napoleonul acelor «campanii» electorale de la noi se chema, de cele mai multe ori, pe numele său legendar: Constantinescu -Porcu. (Metafora nu ne aparține și ea nu constituie nici măcar o poreclă, ci o definiție prin similitudine fizică și «spirituală» frapantă). Și campanie cu adevărat era în acele timpuri, de vreme ce ea se solda cu sute de răniți și câțiva morți.// Vasta acțiune de astăzi, la care participă direct toți cetățenii țării este una politică, de informare, de probleme, de discuții și soluțiuni. Acasă, în familie, în grup, pe stradă, sau în colectiv la locul de muncă, oamenii chemați să-și dea votul candidaților Frontului Democrației Populare trec în revistă strălucitele succese obținute de patria noastră în timpul legislației care s-a încheiat, meritele candidaților propuși, perspectivele minunate de viitor. Totul este cumpănit, judecat, apreciat cum se cuvine, cu conștiința luminată a omului nou. [...] În regimul nostru de democrație populară, alegerile deputaților în Marea Adunare și Sfaturile populare au o importanță excepțională. Ele confirmă în fapt profundul democratism al regimului nostru, întemeiat prin constituția care dă nu numai dreptul poporului la conducerea statului, ci îi asigură și mijloacele eficace pentru a-l exercita deplin, în realitate. [...] Iată astăzi poporul muncitor de la orașe și sate în jurul Partidului, formând un front unic de milioane, organizate în vederea garantării alegerii celor mai buni fii, Frontul Democrației Populare. Acest front înmănunchiază Partidul Muncitoresc Român – forța conducătoare a poporului nostru; syndicatele, cu cei peste 3.200.000 de membri ai lor, organizațiile cooperative sătești, cu cei 6.500.000 de țărani; Uniunea Tineretului Muncitor, cu peste 2.000.000 de membri, mișcarea femeilor, asociațiile oamenilor de știință și artă, cooperativele meșteșugărești, și alte organizații care reprezintă toate păturile sociale”. □ Mihai Beniuc publică poeziile *Natale văi, Adâncu-mi dor, Să fie semn, Trezirea lui Don Quijote și Poți ninge, iarnă...*, din care cităm entuziasmul construirii socialismului: „Poți ninge, iarnă, seșu-i semănat/ Uzina nu cunoaște anotimpuri,/ Și fiul omenesc e-ncredințat/ Că zei nu-l prigonesc de pe Olimpuri”. □ La un an de la moartea lui Mihai Ralea, „Viața românească” îi dedică un număr omagial, întins pe multe pagini, în care se regăsesc semnăturile lui N. Tertulian, D. I. Suchianu, Horia Bratu și Eugen Ionescu: „Moartea lui Mihai Ralea a îndoliat profund cultura românească. [...] Numărul de față descinde dintr-o nobilă tradiție a vechei «Vieți românești», care a înțeles să omagieze prin numere speciale cu valoare memorabilă, figurile celor doi iluștri întemeitori și conducători ai revistei, G. Ibrăileanu și C. Stere. (...) Studiul operei lui Ralea ridică probleme complexe și implică un

efort intelectual de analiză, discriminare și sistematizare dintre cele mai serioase. (...) Complexitatea misiunii noastre decurgea în primul rând din faptul că Mihai Ralea a ilustrat cu egală strălucire domenii dintre cele mai variate ale culturii umanistice moderne. Filozofia culturii și antropologia, sociologia și psihologia, estetica și critica literară, genul moralistic și cel al notelor de călătorie, polemismul ideologic și publicistica doctrinară cu caracter politic – și-au găsit în Mihai Ralea un exponent de elită, înzestrat cu un excepțional talent disociativ și cu un inimitabil «spirit de finețe» (în sensul pascalian al experienței) și mai presus de toate cu acele remarcabile însușiri de scriitor, atât de rare la profesioniștii ideilor și speculațiilor filozofice.” În continuare, sunt publicate articole despre laborioasa activitate a intelectualului.

□ Lunga intervenție a lui N. Tertulian se numește *Mihai Ralea – aspecte ideologice ale operei*: „Metoda de analiză utilizată de Mihai Ralea în studiul diverselor fenomene spirituale sau procese sociale nu poate fi disociată de conținutul gândirii sale. Structura eseistică a gândirii lui Ralea oferă un spectacol ideologic *sui-generis*; fenomenul supus analizei de eseist și ideolog este sondat dintr-o multiplicitate vertiginoasă de perspective, în care sociologia durkheimistă, considerații de psihologie socială alături de observații culese din câmpul patologiei mentale, analize cu o bază riguros pozitivă alături de speculații și analogii fulgurante de tipul celor practicate de faimoasa «Geisteswissenschaft» diltheyană, sugestiile antropogeografiei și antropologiei – sunt puse deopotrivă la contribuție spre a confirma fenomenul analizat. O asemenea variație a unghiurilor de vedere trădează un spirit de o mare elasticitate intelectuală, tendința către un antidogmatism structural, dar implică până la un punct și un anume pluralism ideologic. În eseu intitulat *Misticism*, fenomenul recrudescenței misticismului în atmosfera intelectuală a deceniului de după primul război mondial este investigat după o asemenea formulă tipic eseistică”. N. Tertulian face și un scurt istoric al apropierii scriitorului sociolog de comunism: „Adeziunea lui Mihai Ralea la ideile directoare ale sociologiei lui Durkheim se explică prin faptul că obiectivul central al activității sale îl forma *nu* analiza critică a raporturilor economice care guvernau viața socială modernă (ceea ce ar fi implicat îmbrățișarea consecventă a marxismului și a metodei materialismului istoric), cu lupta pe tărâmul *suprastructurii politice și morale* împotriva diverselor forme de mutilare și alienare a democrației moderne, lupta pentru apărarea valorilor libertății și demnității persoanei umane, pentru trecerea de la vechea democrație formală către o autentică *democrație socială*. Lupta ideologică de pe platforma unui radicalism burghezo-democratic «de stânga», pentru obiectivele desăvârșirii revoluției burghezo-democratice în România, caracterizează întreaga activitate a grupului poporanist al *Vieții românești*, de la C. Stere la Ibrăileanu și Ralea.” „Meritul fundamental al lui Mihail Ralea pe tărâmul gândirii social-politice, în primele două decenii ale activității sale, stă așadar în a fi apărut cu abnegație,

cu fervoare și cu o rară strălucire intelectuală ideile progresului și umanismului democratic într-o luptă dâră și nedesmințită împotriva tuturor forțelor obscurantismului, rasismului, autoritarismului «de dreapta», pseudo-democrației și levantinismului, împotriva întregii *suprastructuri politice și morale* a reacțiunii românești”. □ Atrag atenția și alte accente ale umanismului (socialist) din unele scrieri: „Protestul împotriva dezumanizării ființei umane, implicat de antropologia filozofică a lui Ralea, era cel al unui psiholog și moralist raționalist de factură iluministă: străduința principală a tuturor considerațiilor sale va fi în consecință demonstrația faptului că virtuțile majore ale omului s-au născut dintr-un proces continuu de inhibiție a pornirilor primare și impulsurilor vitale în favoarea unor stări de conștiință tot mai evolute. (...) Eseul consacrat în 1928 *Definiției omului* (nucleul operei scrise mai târziu, în anii celui de al doilea război mondial) își făcea un merit din a evidenția modul în care toate virtuțile morale superioare: *dreptatea, curajul, obiectivitatea* implică o asemenea diminuare a pornirilor vitale imediate și a intereselor strict individuale, un relativ ascetism și o relativă devitalizare”. □ În articolul *Intelectualul, gânditorul*, D. I. Suchianu, îl încadrează, pe cărturar în mentalitatea comunistă a României postbelice: „Așadar, firul roșu care conduce întreaga concepție despre lume a lui Mihai Ralea, concepție unde originalitatea și generozitatea, ingeniozitate și larga iubire de oameni se amestecă neconținut, firul roșu este ideea de amânare și întârziere. Idee care, în societățile reacționare, bazate pe iuțeală, pe trufie și șmecherie, s-a bucurat de o presă destul de proastă, de o părere pejorativă, aproape echivalând cu pretinsa înțelepciune din dicționarul popular «nu lăsa treaba de azi pe mâine». În lumea socialistă, planificarea e o coordonată a economiei, pentru izbânda mai binelui, care trebuie mereu să depășească un bine neconținut învechindu-se. Și este interesant, este emoționant, cum această idee-cheie a practicii și gândirii socialiste, a servit ca piatră unghiulară la construcția uneia din cele mai coerente și optimiste filozofii, filozofia românului Mihai Ralea.” □ Horia Bratu se ocupă de *Mihai Ralea și critica literară*: „Raționalismul structural și umanismul consecvent al lui Mihai Ralea, asociate unui temperament generos, robust și plenar, și-au găsit o limpede expresie în convingerile sale, susținute și reafirmate, asupra *legitimității* criticii literare, ca o specie care reflectă interferența unor planuri eterogene ale culturii. Ralea aparține unei direcții socio-psihologice în critica literară. Critica sa se întemeiază pe confruntarea operei literare cu datele contemporane oferite de psihologie, sociologie și filozofia culturii. Caracterizarea critică se desprinde pe fundalul unei teorii generale, prin manipularea unor concepte și categorii formate în studiul psihologiei individuale și sociale. (...) Fără a fi desigur un profesionist în materie, un cronicar sistematic al fenomenului literar, Ralea își întemeia activitatea sa în domeniul literaturii pe aceste trei repere: 1) eficiența practică și funcția activă a criticii literare; 2) întemeierea ei pe baza unor concepte și categorii formate

în studiul psihologiei individuale și sociale, pe bogata cunoaștere a realității psihologice; 3) credința în nobila frumusețe intrinsecă a criticii literare. Ralea este deci un partizan al «criticii totale», realizând o *sinteză* între comentatorul inteligent, autorul de degresiuni «pe marginea literaturii», și exegetul enciclopedic, în sens renașcentist.” ■ Un *Omagiu* trimis de Eugen Ionescu se deschide cu această mărturie: „Odată cu moartea lui Tudor Vianu și a lui Mihai Ralea o parte din propria mea viață pogoară în mormânt. Încă nu m-am obișnuit cu ideea că ei nu mai există. Tudor Vianu, Mihai Ralea aveau vocația rară a prietenie, prietenie mai presus de orice. Printr-asta, ei erau adevărații umaniști, iar nu dușmani ai omului. Au trecut mai mult de treizeci de ani de când, înscris fiind de o săptămână la Facultatea de Litere, am văzut și ascultat întâia oară pe Tudor Vianu vorbind despre Vasile Alecsandri, în sala Odobescu, supraîncărcată de studenți. De la început am fost uimit de limpiditatea de gândire, de precizia expunerii, de marea erudiție a tânărului profesor universitar. (...) Pe Mihai Ralea l-am cunoscut personal puțin înainte de plecarea mea la Paris, când mi-a făcut cinstea să-mi ceară să colaborez la *Viața românească* al cărei director era. Dar îl admiram dinainte, ca sociolog, eseist, filosof, critic, economist. Era strălucit, multiplu”. ■ Cu amintiri răzlețe despre Ralea contribuie Demostene Botez (*Clipa scoasă din timp*) și I. Petrovici (*În preajma unui fost elev și prieten*).

MARTIE

1 martie

• [„*Glasul Patriei*”, nr. 7] Număr consacrat alegerilor de deputați în Marea Adunare Națională, din 7 martie 1965. Se implică Demostene Botez, Nichifor Crainic, Constantin Prisnea și Fănuș Neagu. Primul semnează textul *În sfatul țării*, despre „Deputatul de ieri, – deputatul de azi!” În *Cetățeanul Republicii*, Nichifor Crainic scrie despre cetățeanul Republicii Populare Române comparativ cu cetățenii vechiului regim: „Cetățeanul de azi e optimist. Aderă la idealul Republicii ca la o mamă, fiindcă ea l-a creat. E opera ei cea mai de seamă, fiindcă pe vitalitatea lui se întemeiază viitorul.” C. Prisnea publică *Academicianul candidat la alegeri*, nominalizându-i pe „profesorul academician Costin D. Nenițescu” și „scriitorul și activistul obștesc Demostene Botez”. În stil metaforizant, Fănuș Neagu scrie articolul *Forța cuceririlor*: „Țăranii satului meu, satelor învecinate, țăranii care dau pâinea și vinul de viață lungă, cum spunea un scriitor de renume, înaintează triumfal pe calea progresului și bunăstării. Votul lor de la 7 martie va purta mireasma de grâu și de floare de câmp.” □ Sunt prezenți cu versuri Radu Gyr (*Ghiocel de martie*) și Al. Hodoș (*Scamatorii*).

2 martie

• [„Scânteia”] Ioan Grigorescu semnează reportajul intitulat *Ploiești [în zece tablouri de ieri și de azi]*.

• [„Scânteia tineretului”] După ce, într-un număr anterior i-au prezentat pe Fănuș Neagu și Paul Anghel (v. „S Tin”, 19 febr.), M. Ungheanu și C. Stănescu scriu despre alți doi tineri, D. R. Popescu și Nichita Stănescu, cărora li s-a acordat râvnitul premiu al Uniunii Scriitorilor. Volumul *O viziune a sentimentelor* probează, în opinia lui M. Ungheanu, faptul că „Nichita Stănescu aduce un nou erou liric caracterizat prin felul particular de a respecta lumea. Poezia lui e un vis al desprinderii de materie, al eliberării omului de servituți fizice, al dorinței de a gusta în permanență înefabilul.” □ Comentând *Vara oltenilor*, în care vede „metafora însoririi conștiinței unor țărani în condițiile sociale actuale”, C. Stănescu este de părere că „în ciuda aparențelor, romanul n-are, de fapt, un subiect ci conține o succesiune de atitudini în raport cu misterioasa dispariție a peștilor din iazul gospodăriei. Viața circulă altfel, nu se desfășoară pe firul unui subiect anume, ci e încorporată afectivității, stărilor de conștiință ale fiecărui erou. De aici pregnanța etică a confruntărilor, care se produc mai cu seamă între cele două fețe morale ale aceluiași individ. (...) Romanul întreprinde astfel o analiză minuțioasă a valorilor prieteniei și încrederii, în general a suportului etic pe care se întemeiază noile relații socialiste în mediul rural.”

4 martie

• [„Scânteia”] Constantin Ciopraga scrie despre studiile recent apărute – *Proza lui Eminescu*, semnat de Eugen Simion și „Titanul și geniul în poezia lui Eminescu” de Matei Călinescu: *Două studii despre Eminescu*. În opinia criticului ieșean, „Matei Călinescu reia și lărgeste într-o viziune sistematică observații care anterior intrau în sfera unor dezbateri de probleme. Pornind de la constatarea că, în structura genialului poet, se remarcă aspirația continuă către marile dimensiuni etice și, în același timp, opoziția radicală față de societatea timpului său, autorul studiului pune în valoare prin analize subtile dominantele gândirii poetice eminesciene. Analiza operei poetului demonstrează că *titanul* și *geniul* sunt, la Eminescu, simboluri ale inadaptării la realitățile sociale ale vremii. Cercetarea comparată duce la constatarea că tipul acesta al inadaptatului, disprețuind «o formă de viață ce-i apare înjositoare», a fost destul de frecventă în cadrul romantismului european, exprimând o atitudine protestatară”. În ceea ce privește *Proza lui Eminescu*, Constantin Ciopraga observă: „Cuprinzătorul studiu consacrat de Eugen Simion prozei lui Eminescu se remarcă prin abordarea multilaterală a problemelor de ordin istoric-social, filozofic și estetic, ridicându-se metodic, de la analiza aspectelor parțiale, la caracterizări de ansamblu. Contrar prejudecății că proza marelui poet n-ar avea calitățile poeziei sale, cercetarea temeinică, bazată pe con-

fruntări edificatoare, demonstrează valoarea indiscutabilă a prozei artistice, atât în sine, cât și în raport cu proza românească a epocii (...) Pentru definirea contribuției lui Eminescu la evoluția prozei noastre, autorul lucrării procedează la o exactă situare a operei în timp. Structural lirică, proza eminesciană introduce în peisajul concret fantasticul romantic, deschizând drum totodată prozei de idei. Iar în mișcarea de idei a secolului al XIX-lea, Eminescu reprezintă «momentul în care romantismul românesc, afirmat mai înainte, atinge expresia lui cea mai strălucită». Eminescu-prozatorul a inspirat romantismului românesc și alte trăsături, printre care o permanentă «reacție față de tot ceea ce limitează manifestarea personalității omului». Potrivit interesului pentru un aspect sau altul, direcțiile prozei eminesciene oferă o mare diversitate, incluzând nuvela fantastică (*Sărmanul Dionis*), povestirea filozofică și fantastică de ținută savantă („*Avatarii faraonului Tlă*“), romanul de aspect istorico-filozofic (*Geniu pustiu*), basmul stilizat după motive populare (*Făt frumos din lacrimă*) și concisele schițe de moravuri sau «fiziologii realiste din perspectivă romantică» (*Aur, mărire și amor*, *La Curtea cuconului Vasile Creangă*, *Visul unei nopți de iarnă* etc.). Un examen critic riguros scoate în relief, pe de o parte, latura social-istorică a romanului neterminat *Geniu pustiu*, pe de alta, în direcția problematicii filozofice, «plenitudinea și contradicțiile omului romantic». Meditația eroului pornește de la starea morală caracteristică epocii de după 1848, când focul sacru al idealurilor naționale era în scădere, iar glasurile unei generații «revoltate și dezamăgite totodată» se auzeau tot mai tare. (...) Pentru a stabili specificul prozei fantastice din *Sărmanul Dionis* (nuvelă având afinități cu fragmentele *Umbra mea* și *Archaeus*), erau necesare incursiuni în filozofie și în literaturile străine. Ajutat și de investigațiile mai vechi, reconsiderate critic, Eugen Simion realizează o caracterizare substanțială a poetului romantic în general și romanticului Eminescu în special. (...) Studiul se încheie cu o privire succintă asupra posterității prozatorului, care a deschis drum prozei fantastice și epicii filozofice, găsindu-i-se o continuitate cu ecouri în operele unor mari scriitori ai secolului nostru. Nu lipsesc nici observațiile critice: „Față de multitudinea problemelor legate de cele două subiecte, se înțelege că există încă loc pentru completări. În cazul lucrării *Titanul și geniul în poezia lui Eminescu*, ar fi de urmărit impulsurile naționale, folclorice ale titanismului eminescian și în ce măsură acestea se întregesc cu cele de influență romantică. În cazul celeilalte lucrări, *Proza lui Eminescu*, încadrarea mai fermă în contextul prozei contemporane ar putea sugera comparații elocvente. Ne gândim la noutatea mijloacelor de expresie din proza eminesciană. Ambele lucrări, adresându-se, în primul rând, specialiștilor și pe care le-am fi vrut mai accesibile și nenumăraților admiratori ai lui Eminescu, interesați de aceste probleme, sunt contribuții temeinice, bogate în idei.

• [„*Albina*” nr. 897] Tudor Arghezi semnează textul *Înnoire*: „Republica realizează zi cu zi tot alte miracole nebănuite. (...) Citesc lucrătorii din uzine,

citesc plugarii, citește o întreagă lume care nici nu se gândea să poată vreodată citi. Republica îi învață să citească, să cânte, să joace, să picteze, să scobească piatra, să bată fierul, să scoată din fundurile pământului marmura, granitul, silexul, cărbunele și petrolul...”. □ Paul Anghel explică de ce votăm *Pentru ziua de azi și deceniile*. □ Ion Nicolescu publică poema *Cadențe*: “Intrăm în dans cu briza, uneltele și votul/ țâșnind din inimi calde în sufletești cu totul/ lumina, începută va fi la ceasul ierbii/ când vom aduce-n pieții drapelele și cerbii”.

• **[„Gazeta literară” nr. 10]** Noua conducere a Uniunii Scriitorilor apare, într-o casetă, pe prima pagină: „Președinte: Botez Demostene, vicepreședinți: Pas Ion, Stancu Zaharia, Barbu Eugen”. □ Scriitorii participanți la recenta Conferință adresează întreaga lor gratitudine Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, Tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej: „Vom spori preocuparea pentru continua și neîntreruptă perfecționare a măiestriei noastre artistice. (...) atmosfera constructivă, străină subiectivismului și spiritului de grup, de pe pozițiile ferme ale esteticii marxist-leniniste. Ne angajăm în fața partidului, a încercatei sale conduceri leniniste în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, să răspundem cu cinste înaltei încrederi ce ni se acordă, să fim ajutoare de nădejde ale partidului în opera măreață pe care o durează poporul nostru.” □ Este publicată *Rezoluția* Conferinței pe țară a Uniunii Scriitorilor: „Succesele literaturii sunt încă departe de a putea sta, calitativ, alături de realizările majore din sectoarele centrale ale activității de construire a socialismului. (...) La Conferință s-a subliniat necesitatea exploatării mai adânci a universului contemporan, a îmbogățirii conținutului literaturii și a transmiterii acestui conținut în moduri artistice originale, respingându-se tendințele de unilateralizare a preocupărilor, superficialitatea și rutina, închistarea în formule depășite, sterile. Valoarea literară, soluțiile artistice interesante, îndrăznețe sunt singurele care dau eficiența dorită ideilor revoluționare, răsunet puternic în conștiința cititorilor. (...) Conferința pe țară consideră că o importanță cu totul deosebită prezintă înmulțirea contactelor personale și colective cu scriitorii din țările socialiste, cu scriitorii progresiști de pretutindeni. (...) Conferința asigură Partidul Muncitoresc Român, Comitetul său Central, pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej personal că scriitorii își vor dăruia fără precupețire întreaga lor energie creatoare făuririi unei literaturi pe măsura idealurilor poporului nostru, a muncii sale eroice, a minunatelor sale calități de constructor și creator de opere materiale și spirituale nemuritoare”. □ Mihai Beniuc este criticat în relatarea de tip „proces-vebal”, în paginile de mijloc ale publicației: „Cu privire la munca Uniunii Scriitorilor vorbitorul [**Paul Georgescu**] a fost în consensul celor care au obiectat conducerii sectarism, instaurarea unei atmosfere stagnante și a dezaprobat metodele administrative în viața literară.”; „Trecând la sfera practicii literare, **Marin Preda** a relevat în spirit critic un caz tipic de asemenea încălcare a normelor eticii scriitoricești,

rezultatul creșterii disproporționate a conștiinței de sine. În acest plan, vorbitorul s-a referit la activitatea președintelui Uniunii Scriitorilor. Într-o primă fază el s-a complăcut în atmosfera unor elogii cu mult peste valoarea reală a operei sale, pentru ca apoi să se obișnuiască cu ele, să manifeste o totală lipsă de simț autocritic, iar în cele din urmă să se folosească abuziv de funcția sa de conducere pentru a face dificultăți acelor care nu-i aduceau destule elogii sau refuzau să-i recunoască o autoritate supremă”; „Apreciind că vechea conducere a Uniunii Scriitorilor a muncit defectuos, **G. Ivașcu** a arătat că este necesar ca noua conducere să asigure criticii literare asemenea condiții de exercitare a responsabilității critice, încât aceasta să devină pârgă principală a vieții noastre literare. El a cerut criticilor să dea exemplul unei desăvârșite obiectivități, neinfluențate de nimeni și de nimic, însuflețită de spirit de partid și principialitate comunistă, contribuind astfel la îndrumarea și formarea schimbului de mâine, noua generație de critici.” □ Problemele literare sau estetice sunt lăsate în afara discuției. **Eugen Jebeleanu** critică antologiile în care „Mihai Beniuc ocupă un spațiu și o atenție disproporționate în raport cu opera celorlalți scriitori”; **Galfalvy Zsolt** „a apreciat pozitiv [sic!] referatele de proză, poezie, critică și dramaturgie... și a vorbit despre „focul unor polemici cu caracter personal”. □ Eugen Jebeleanu anunță prin articolul *Omagiu lui Țuculescu* moartea pictorului. □ În paginile acestui număr semnează poezii Cezar Baltag, Violeta Zamfirescu, George-Radu Chirovici (*Afiș de elector*), Vladimir Ciocov, Ion Brad (*Partidul, Maree, Mama*). □ Liviu Ciulei îi acordă un interviu Andrianei Fianu pe tema *Pădurea spânzuraților de la roman la film*. Regizorul explică uriașa muncă de documentare cu care a început lucrul la producția cinematografică: „Am citit și recitit romanul și evident literatura adiacentă pentru a cunoaște cât mai bine orizontul spiritual al eroilor. (...) Documentarea nu s-a oprit numai aici, ci, mergând pe firul romanului, am găsit mormântul lui Emil Rebreanu și pe cel al generalului Karg și alte multe urme. Au existat mii de fotografii de epocă și documente de epocă pe care le-am consultat, printre care și actul de acuzare emis de Comandamentul suprem al honvezimii regale crăiești, semnat de generalul conte Karg la 14 mai 1917 □ Urmând linia prezentărilor „monografice” din ultimele două săptămâni, Fănuș Neagu prezintă echipa de fotbal Rapid, pe care o numește, din rațiuni sentimentale, „prima echipă a Bucureștiului”: „Rapid a fost și rămâne o mare aspirantă la titlul de campioană. Alături, bineînțeles, de Dinamo și Steaua. Mai bine zis în luptă (în sensul sportiv al cuvântului) cu ele. Nu știe, însă, să-și apere șansele în meciurile care cer o încordare deosebită, atenție și calm. Cred că uneori îi dăunează și răsfățul galeriei”. □ La pagina dedicată literaturilor străine apare un scurt articol despre poezia Mexicului precolumbian. □ În traducerea lui Radu Păcurariu (din spaniolă), apare un grupaj de versuri (**al căror autor este...**) □ Pornind de la lucrarea *Abstracție și simpatie* a esteticianului german Wilhelm Worringer (o teză de doctorat la

origine) și de la *Cuvântul concludiv după cincizeci de ani* cu care apare re-reditată aceasta (în 1963), Edgar Papu face o sinteză a ideilor în articolul ***Pe marginea unor reflecții după cincizeci de ani***: „Toate datele istorice pe care le-am cules din ultimii șase mii de ani, adăugându-se unele la altele, converg toate către formația omului actual. Ele constituie laolaltă ceea ce noi ne-am obișnuit a numi Istoria. Natural că, atât sub raportul spațiului, cât și al timpului, există și în aceste milenii mari soluții de continuitate sau dezvoltări cu totul separate de cadre etnice și culturale. Totuși, o privire riguros sintetică le surprinde punctele de confluență, momentele care strâng toate aceste date aparent disparate, și le fac, în mod inteligibil, să se îndrepte către istoria prezentului, către actuala fază socialistă, sau, în orice caz, de conștiință dominatoare a maselor

• [„**Tribuna**”, nr 9] Rubrica de recenzii prezintă trei noi apariții: Traian Coșovei, *Stelele dimineții*; Szego Julia, *Viața lui Bartok Bela* și J. D. Salinger, *De veghe în lanul de secară*. □ În același număr al revistei apare un fragment din romanul *Partea cealaltă a pământului* sub semnătura lui Dumitru Mircea.

5 martie

• [„**Contemporanul**”, nr. 10] G. Călinescu publică pe prima pagină poezia *Obstacol invizibil*: „Și eu desfac mari aripi în noaptea colosală / Rup grația de fier / Voind să evaderez spre zona siderală / Dar mă lovesc de cer”. □ În pagina a treia, sunt publicate cincizeci de aforisme de Lucian Blaga: „Limba este întâiul mare poem al unui popor”, „Poezia este un veșmânt în care ne îmbrăcăm iubirea și moartea”, A „traduce” înseamnă a „anexa”. Un popor poate să anexeze alt popor traducând poezia acestuia în limba sa. Iată o formă înaltă și sublimă a operației de anexare. Poporul anexat nu pierde cel care anexează crește și se înalță. □ Nicolae Manolescu face cronica literară a volumului *Ceremonii de iarnă*, cartea de debut a poetei Gabriela Melinescu: „La G. Melinescu fermecătoare este spontaneitatea, vocea, poate neformată, dar neafectată și tandră. Poeziile ies rareori din stilul confesiei celei mai directe, sunt fluente și muzicale, aproape niște cântece”. □ La pagina *Literatura* se anunță apariția volumului de proză *Iarna bărbaților* de Ștefan Bănuțescu. ■ La aceeași rubrică se preia din revista „Viața românească” nr. 2, *Omagiul lui Eugen Ionescu*: „O dată cu moartea lui Tudor Vianu și a lui Mihai Ralea o parte din propria mea viață pogoară în mormânt. Încă nu m-am obișnuit că ei nu mai există. Tudor Vianu și Mihai Ralea aveau vocația rară a prieteniei, prietenie mai presus de orișice. Printr-asta ei erau adevărați umaniști, prieteni, dar nu dușmani ai omului”. □ În *Considerații asupra originilor artei moderne*, acad. G. Oprescu prezintă *Expresionismul*.

6 martie

- [„România liberă”] Alexandru Andrișoiu publică poezia *Ev nou*.
- Nicolae Tăutu publică povestirea-reportaj intitulată *Conștiința făuririi istoriei*.
- [„Flacăra”, nr. 10] Volumul VII al *Scrierilor* lui Tudor Arghezi „cuprinde opera în paginile căreia atâția dintre noi am întârziat, surprinzându-ne copii și maturi, ingenui și gravi totodată; am numit *Cartea cu jucării*. Volumul e ilustrat de unul dintre eroii cărții – Mitzura Arghezi”. Este salutăată și apariția cărții lui Al. Philippide, *Cele mai frumoase poezii*. □ Din volumul *A înțelege sau nu*, aflat în lucru, Radu Cosașu publică fragmentul *Concertul*.
- [„Viața Studențească”, nr. 5] Costel Buzdugan realizează un *Seminar colegial despre „Ultrasentimente”* de Adrian Păunescu, la care participă Ana Blandiana, Victor Leahu, Adi Cusin, Paul Tutungiu, Paul Drumaru, Ștefan Dimitriu, Nicolae Prelipceanu ș.a. Ana Blandiana [la întrebarea „De ce ultrasentimente? Ce sunt aceste ultrasentimente?”] răspunde: „Dacă ar fi să vorbim critic despre poezia lui Păunescu, m-aș referi tocmai la expresie. Scrie foarte tumultuos, cu multe metafore, dar neglijent – nu cizelează versul, admite rimele inexacte, banale etc. Bineînțeles, într-o discuție despre poezia lui Păunescu nu intră neapărat și luciditatea. Spre deosebire, să zicem, de Labiș, care dezvoltă un patetism al ideii – adică exprimă patetic ideile mari – Păunescu cultivă patetismul trăirii: în fond, *ultra-sentimentele sunt ultra-trăiri*. După părerea mea, la Păunescu sensibilitatea și gândirea se contopesc, expresia rămânând pe planul al doilea... Există, desigur, în volumul lui Păunescu și aspectele critice și cele lăudate. Este firesc, pentru un poet care scrie atât de mult. Dar încercați să criticați *Familialul obicei*, *Halucinație de secetă*, *Sentimentele lumii*, *Emoție după ploaie*, *Armăsarul troian* sau întreg ciclul *Tinerii* – ceea ce reprezintă, la urma urmei, aproape jumătate din aceste volume de debut. Noi ne-am obișnuit – și e de discutat dacă e bine – ca volumele de debut să nu rămână, deși avem în literatura română exemple ilustre de debuturi antologice. Dar Arghezi, Bacovia, Barbu au debutat nu ca noi, la 20 de ani. În volumele noastre există și lucruri bune și lucruri mai puțin bune; de obicei – cum s-a văzut, să zicem, la Nichita Stănescu – volumul al doilea a dezvoltat tocmai părțile bune, calitățile debutului. Nu cred că avem vreun motiv să ne temem că acest lucru nu se va întâmpla și cu Adrian Păunescu”. □ Pornind de la frazele de mai sus, Adi Cusin trage concluziile discuției: „Aș vrea să precizez că noi am pornit de la premisa că discutăm debutul editorial al unui talent incontestabil. Este cert că în colecția «Luceafărul» au apărut o serie de poeți interesați și că Păunescu face parte dintre ei”.

7 martie

- [„România liberă”] Adrian Păunescu (*Puternică patrie*), Alexandru Andrișoiu (*Simplitate cotidiană*) și Ion Bănuță (*Annales – Am ales!*) sunt autorii versurilor din acest număr. □ Reportajul *În fața marilor realizări*, în

care se menționează elogios Manifestul Consiliului Național al Frontului Democrației Populare, aparține ziaristului militant Tudor Teodorescu-Braniște. □ Paul Schuster, scriitor de limbă germană, publică articolul *O primăvară nerăbdătoare*, în care arată că „Scriitorii, ca și ceilalți oameni de cultură și artă, înconjurați de dragostea și prețuirea societății noastre socialiste, au de răspuns în mod corespunzător exigenței tot mai mari a maselor de cititori, pentru a dobândi o cinstire pe care înaintașii noștri nici n-ar fi putut s-o viseze.”

• **[„Scânteia tineretului”]** Intitulat *Poem pentru pasiune*, reportajul semnat de Traian Coșovei exprimă, prin vocea autorului, adeziunea entuziastă a întregului popor față de schimbările în curs: „În dezbaterile gospodărești, pasionante și creatoare care au cuprins în zilele din preajma alegerilor de azi întreaga țară – ca într-un mare sfat cu sine însuși – poporul întreg, și-a exprimat cu bucurie adeziunea totală pentru ampla construcție socialistă, pentru toate marile realizări la care această forță a răspunderii și-a spus cuvântul. Țara întreagă își va exprima și azi, prin votul dat candidaților F.D.P., totala ei participare și de aci înainte pentru toate operele mari, pentru toate realizările viitoare și în care această forță a răspunderii va triumfa la fel de luminoasă, ca însăși forța partidului.” □ Poezii de angajament față de evenimentul instrumentat politic, al alegerilor pentru Marea Adunare Națională, publică Marcel Breslașu (*Atât de nou e tot...*) și Ion Brad (*Răspunderi*).

10 martie

• **[„Glasul Patriei”, nr. 8]** Contribuțiile unor scriitori privind semnificația și importanța alegerilor în Marea Adunare Națională, continuă și în acest număr. Acad. Victor Eftimiu semnează *Cu încredere deplină în viitor*: „La 7 martie 1965, Țara a votat. Strâns unit în jurul guvernului, poporul român este hotărât să muncească cu și mai mult elan pentru înflorirea scumpei noastre patrii”. □ O bună parte a articolului consacrat *Conferinței pe țară a scriitorilor* (desfășurate între 22 și 24 februarie) aduce evenimentul în prim-plan deoarece „a sporit prin cuvântul reprezentanților scrisului românesc contemporan însemnătatea penultimei săptămâni dinaintea alegerilor de deputați pentru marea Adunare Națională...[iar] un număr apreciabil de reprezentanți ai scrisului beletristic se afla cuprins în cifra globală a candidaților poporului la alegerile care au avut loc la 7 martie a.c.”. □ Vladimir Streinu, semnatarul textului arată că „Ion Pas a dat citire salutului adresat de Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român Conferinței pe țară a Uniunii. Salutul se adresează «poetilor, prozatorilor, dramaturgilor, criticilor, tuturor celor ce-și pun talentul în slujba înfloririi literaturii în patria noastră». Plenul Conferinței a primit cu însuflețită mulțumire înalta apreciere și nobilele idei cuprinse în memorabilul salut. (...) Trăgând, din referatele prezentate și din discuțiile purtate pe marginea lor concluziile cele mai fecunde, scriitorii și-au reafirmat

hotărârea de a se strădui să-și sporească realizările, să contribuie la avântul unei literaturi de o cât mai înaltă calitate. Prozatorii și-au propus să abordeze, în profunzimea și multilateralitatea ei, tematica majoră a actualității, căutând să înfățișeze cu forță artistică realitatea contemporană, să dezbată o problemă umană pasionantă în opere de ținută artistică impunătoare. Poeții s-au declarat din nou gata să exprime trăiri omenești profunde, frumusețea unică a timpului nostru, marile elanuri patriotice. Urmând poezilor și prozatorilor, dramaturgii au adoptat rezoluția de a-și concentra tematica și preocupările în jurul unor conflicte esențiale, creând teatrelor posibilitatea îmbogățirii neconținute a repertoriului cu piese de o mare valoare, cu un patrimoniu de idei din cele mai prețioase, dezvăluind procesul complex de formare a unor caractere umane noi în climatul viguros al construcției socialiste. **Continuând preocupările de valorificare științifică a moștenirii literare, istoricii literari sunt hotărâți să acorde și în viitor toată atenția interpretării juste a creației scriitorilor din trecut, a curentelor literare.** Criticii vor dezbate și generaliza experiența literaturii noastre contemporane și particularitățile ei, punând în lumina cuvenită însemnata ei contribuție la viața plină de elan creator a poporului român. Conferința a adunat toate generațiile de scriitori ai epocii, nici o vârstă de om, închinată creației și culturii literare în țara noastră, nelipsind de la acest vast simpozion al literaturii, pe orice treaptă a vieții s-ar fi aflat ea, între cei douăzeci de ani ai celor mai tineri scriitori de azi și glorioșii optzeci și cinci ai maestrului Tudor Arghezi, ales în unanimitate președinte de onoare al noii conduceri a Uniunii.” ■ Textul e însoțit de nota ***Biroul de conducere al Uniunii Scriitorilor***: „În încheierea lucrărilor, Conferința pe țară a Uniunii Scriitorilor a ales prin vot secret Comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor, format din 61 de scriitori din întreaga țară. Președinte e onoare al Uniunii a fost reales Tudor Arghezi. În prima sa ședință plenară, Comitetul de conducere a ales Biroul Uniunii Scriitorilor din care fac parte: **Demostene Botez – președinte, Ion Pas, Zaharia Stancu, Pop Simion – vicepreședinți, Eugen Barbu, Geo Bogza, Anton Breitenhoffer, Constantin Ciopraga, Mihnea Gheorghiu, Létay Lajos, Horia Lovinescu, Alexandru Oprea, Titus Popovici, Marin Preda, Aurel Rău, Sütő Andras și Tiberiu Utan – membri.**” ■ La *Noutăți editoriale* citim: ***Scrieri–Tudor Arghezi*** („Editura pentru literatură a început editarea a 35 de volume surprinzând proza lui Tudor Arghezi. Recent au ieșit de sub tipar volumele VI și VII din seria «Scrieri»”) și ***Panaît Istrati – Al. Oprea*** („Cu această lucrare, Al. Oprea a realizat o izbutită monografie asupra uneia dintre figurile cele mai contradictorii și frământate ale scrisului românesc dintre cele două războaie mondiale. (...) Explorând un vast material bibliografic și documentar, folosit în mare parte pentru prima dată, criticul descoperă ritmul și expresia originală, oferind o complexă și nuanțată imagine a unei creații intrată în literatura noastră.”). □ Apare știrea ***Tudor Arghezi – distins cu premiul „Gottfried von Herder”***: „Universitatea

din Viena, împreună cu alte instituții culturale din Basel și Hamburg, a distins pe maestrul Tudor Arghezi cu premiul «*Gottfried von Herder*», premiu ce se va acorda unor personalități a căror creație și activitate se bucură de aprecieri atât în țara lor cât și peste hotare, opera lor înscriindu-se în patrimoniul culturii europene. Este reprodus, pe scurt, textul scrisorii primite de academicianul Tudor Arghezi de la prof. Karl Fellingner, rectorul Universității din Viena. □ Nichifor Crainic semnează reportajul *Combinatul de la Ișalnița* □ În consonanță cu principalele evenimente politice, sociale și culturale, Victor Tulbure publică poezia *Valea fericirii*.

11 martie

- [„*Albina*” nr. 898] Aurel Rău și Valeriu Gorunescu publică poeziile patriotice *Patrie*, respectiv *Împlinire*. □ În același număr Henri Zalis scrie despre Pop Simion.

- [„*Gazeta literară*” nr. 11] În dreapta primei pagini apare articolul *Poporul și-a spus cuvântul*, semnat de poetul Eugen Jebeleanu și dublat de următoarele versuri: „Trec anotimpurile, trece iarna, toamna și vara, trece primăvara/ (...) Și-s douăzeci de toamne, ale căror/ Mari secerișuri ridicară Omul./ E Omul care nu mai îngenunche/ atunci când seceră, fiindcă el / e acum stăpânul-acestei Patrii...” □ Una din primele telegrame ale noului președinte al Uniunii Scriitorilor, Demostene Botez, este adresată Agathei Bacovia, „cu prilejul celei de-a 70-a aniversări a zilei dvs. de naștere”, cu urarea „Sănătate, viață lungă, succese în munca de creație literară și în activitatea obștească”. □ În cronică sa literară, Lucian Raicu analizează volumul de poezii *Ultra-sentimente*, de Adrian Păunescu, arătând că tânărul poet are „vocația constructorului de ficțiuni seducătoare, de fosforescente mituri, concepute astfel încât să corespundă stărilor adolescente, spiritului bucuros de libertate”. Totuși, acesta se lasă atras și în capcane: „Îmbrăcat într-o albă și apretată cămașă eroică, Adrian Păunescu ordonă să fie bătut pe toate monezile chipul iubitei și prezidează marile festivități ale vârstei sale pe care o trăiește generos în văzul tuturor, cu o vibrație contagioasă, cu o gesticulație lirică impunătoare, corectată prin umor și inteligentă parodie, ori de câte ori apare riscul hiperbolei găunoase. Dar nu totdeauna intervenția se produce la vreme, încât să evite chiar pe de-a întregul ispitele retoricii facile”. În final, Adrian Păunescu promite enorm, în pofida necesității unui strop de disciplină. Lui îi este dat un „destin poetic plin de făgăduinți surprinzătoare”. □ Referindu-se la *Scrinul negru*, S. Damian apreciază că „(...) scriitorul celebrează... realitățile socialismului, orânduirea care a restabilit demnitatea omului și a permis splendida valorificare a aptitudinilor creatoare”. Comentariul continuă cu digresiuni despre dispariția familiei burgheze și a clasei aristocratice: „Crepusculul aristocrației este în viziunea lui G. Călinescu un spectacol buf. Nici o clipă nu e abandonat unghiul comic de observație, în fața cititorului se

deschide o panoramă veselă. Autorul elimină dinadins fiorosul, monstruosul, și pune în evidență derizoriul decăderii (...) Neîndoios că în ce privește pictarea aristocrației, între G. Călinescu și Mateiu Caragiale se pot stabili puține puncte de contact. Înfățișând o altă epocă, pentru autorul *Crailor de Curtea veche* asfințitul boierilor e fastuos, trist, morbid, somnambulesc. La G. Călinescu dispăre orice compasiune, verdictul ideologic și moral e intransigent. Aspectul veștejirii feudale e aici muzeal și teatral, scriitorul se bizuie pe efectele de ilaritate, *Scrinul negru* recapitulează într-un fel încercările anterioare, le recapitulează sub o formă de parodie”. În încheiere, S. Damian readuce realismul în discuție: „Prin particularitățile de elaborare, prin valoarea viziunii comice, romanul lui G. Călinescu poate furniza exemple prețioase în cadrul dezbaterii care se desfășoară acum în presa literară asupra sferei și stilului realismului”. □ Teodor Vârgolici anunță apariția celui de-al XIX-lea volum de *Opere* ale lui Mihail Sadoveanu, conținând o parte dintre articolele publicistice, nu toate la prima publicare. Spre a ilustra vechile preocupări sadoveniene din sfera politicului și socialului, criticul citează din *Popor al durerii*: „Analfabetismul nostru e o veche rană. Sclavia economică, se știe, vine din întunericul veacurilor trecute, și îndârjita hotărâre a claselor suprapuse de-a nu cunoaște nici o chestie țărănească până la 1907 e în legătură și cu un fapt extraordinar, despre care s-a vorbit puțin (...). Cu instincte firești de pradă și parveniți, aliați cu cei mai mari ai lumii, au fost cu desăvârșire străini de sufletul mării muncitorimi a ogoarelor. Țăranul pentru ei era prostimea, bună de înșelat și exploatat”. În concluzie, se notează: „Aparținând unui mare și neegalat maestru al limbii literare românești, publicistica lui Mihail Sadoveanu oferă totodată cititorului momente de superioară încântare spirituală, ca și toată monumentală sa operă”. □ Același Teodor Vârgolici prezintă cartea *Pe Argeș în sus* a Vioricăi Huber, autoare de literatură pentru copii: „Scriitoarea s-a văzut constrânsă într-un anume sens, să sugereze modul specific de a vorbi al oamenilor din secolul al XIV-lea sau al XVI-lea, să confere stilului o tentă arhaică... În cele mai multe cazuri a accentuat până la exces nota arhaică, încărcând narațiunea cu un foarte mare număr de cuvinte și expresii extrase din glosare și dicționare, astfel că mai mult de jumătate din paginile volumului au subsolul plin de note explicative, adesea prea ample, îngreunând lectura”. □ Este, de asemenea, semnalată apariția monografiei *Caragiale*, de Ion Roman, la Editura Tineretului. □ □ Poeziile din acest număr sunt semnate de Eusebiu Camilar (cu versuri din volumul *Stampe*) și Majtenyi Erik (*Odă*) □ Ion Biberi continuă suita de considerații asupra diferitelor curente literare și autori reprezentativi în articolul intitulat *Universul lui William Faulkner*, în care face referințe la monografia *Faulkner par lui-même*, scrisă de Monique Nathan: „Tabloul revelat de operă este sumbru, descurajant. Asistăm la o prăbușire de lume. E ca o agonie prelungită, în care dezastrul se repetă, se acumulează în căderi fără oprire. (...) Întâlnirea acestor ființe dezaxate într-un

colț de lume, nu putea să nu dezlănțuie, prin gesticulația lor incoerentă și prin determinismele lor lăuntrice cărora nu li se pot opune, lunga succesive de catastrofe pe care le amănunțește opera lui Faulkner: conflicte sângeroase și asasinate, linșaje, suiciduri sau execuții de vindictă publică prin ardere de viu, fugărire de criminali într-o sălbatecă vânătoare de om; scene de violență, oroare și moarte, de păcat și ultragiu, de injurie, ură și fratricid, completate cu devierile unei sexualități exasperate: răpire, viol, incest, sadism, homosexualitate, dacă nu totdeauna înfăptuite, dăinuind, totuși, potențial, în fiecare familie, în fiecare personaj”. Cititorul poate remarca elemente ale tragediei grecești și similitudini cu alți contemporani, precum Thomas Mann sau James Joyce.

- **[„Tribuna”, nr 10]** Apariția unui al treilea volum intitulat *Opere scrise* de H.G. Wells este comentată la rubrica de recenzii. *Despre cultura spirituală a popoarelor africane* o cercetare științifică realizată de acad. C. I. Gulian și traducerea cărții lui W. Faulkner, *Nechemat în țărână* (semnată de Eugen Barbu și Andrei Ion Deleanu) fac același obiect. □ Constantin Cubleşan scrie cronica literară la cartea lui Ștefan Luca *Moștenirea*: „o nuvelă și două povestiri, dintre care ultima submediocră, alăturate prin juxtapunere”. □ Apare un fragment din partea a doua a romanului *O singură iubire* de Ion Vlasiu intitulat sugestiv: *Pământul – mămăliga noastră*. □ Versurile din această ediție sunt semnate de Gheorghe Pituț.

12 martie

- Încetează din viață G. Călinescu (19. 06. 1899, București – 12. 03. 1965, Otopeni), critic și istoric literar, scriitor, publicist, academician, personalitate enciclopedică a culturii și literaturii române.

- **[„România liberă”]** În secțiunea *Carnet cultural* este găzduită recenzia semnată de Teodor Vârgolici la volumul lui Eugen Simion, *Proza lui Eminescu* (Editura pentru literatură). Istoricul literar remarcă faptul că volumul propune o „exegeză completă asupra epicei eminesciene”, în care „bucățile de proză” sunt organizate „după afinități de tematică și de semnificație.” De exemplu, *Geniu pustiu* reprezintă „expresia plenitudinii și a contradicțiilor eroului romantic”, *Avatarii faraonului Tlă*, *Sărmanul Dionis*, *Archaeus*, *Umbra mea* ilustrează „proza fantastică și filozofică”, „inaugurate de Eminescu în literatura română”, iar basmul ilustrează „fabulosul popular și elementele folclorice specific românești”, „turnate în ipostaze romantice.” *La aniversară* și *Cezara* ilustrează două faze ale „eroticii romantice”. Iar *La curtea cuconului Vasile Creangă*, *Visul unei nopți de vară*, *Părintele Iermolache Chisăliță* propun „fizionomii realiste” din perspectivă romantică, însă. În opinia recenzentului, Eugen Simion „înțelege obiectiv sensurile fundamentale ale prozei eminesciene”, studiul are un „suport documentar solid”, propune

„aprecieri estetice argumentate științific”, cu suficiente „filiații istorico-literare.”

• **[„Contemporanul”, nr. 11]** Pe prima pagină G. Călinescu publică poemul *Pământul*: „Ades din tine, bulgări luând în mână / Mă-ntreb ce ești, țărână. / În tine amestecați ca-ntr-un aluat / Zac Cicero, Socrate, / Anchise, Marin, Pyrrhus, Casmeade, / Oreste și Pilade, / Elena, Sappho, Lesbia, Rodope, / Hecuba, Penelope, / Cal, leopard, urs alb, ren, crin de baltă, / Toți sunt laolaltă, / Fazan, garoafă, șarpe / Huhurez / Sunt în același miez”. (...) Poezia are ca motto replică din *Hamlet* (act V, scena I) de Shakespeare: „De ce nu se poate urmări cu închipuirea nobila țărână a lui Alexandru până ce ajunge să astupe o vrană de poloboc?” (Trad. Vl. Streinu) sau „De ce să nu ne imaginăm că nobila țărână în care s-a preschimbat Alexandru ar putea astupa cepul unui butoi?” (trad. Popa / Volceanov) ■ Valeriu Moiescu prezintă spectacolul *Caragiale – Ionescu*, de la Teatrul Mic în eseu „*Caragiale – altfel...*”: „Pe Eugen Ionescu îl consider român nu numai prin origine ci și prin formație”: unul mult prea bine cunoscut de noi – mă refer la I. L. Caragiale, altul prea puțin cunoscut – Eugen Ionescu”. Caragiale este considerat „precursor al teatrului absurd”. Pentru argumentare regizorul nu s-a folosit de piesele de teatru, ci de „schیțele dramatizate”: *Moșii – tablă de materii, La poștă, Căldură mare, Temă și variațiuni* și *De închiriat*: „În felul acesta am încercat să realizăm un spectacol Caragiale popular, însă de factură pregnant intelectuală, aruncând în acest fel o punte spre receptarea piesei lui Eugen Ionescu *Cântăreața cheală*, care continuă linia absurdului ridicol, ajungând în crescendo, până la valențe de ordin tragic, în finalul conceput ca o revoltă neputincioasă a eroilor aparținând «micii burghezii universale» (E. Ionescu)”.

13 martie

• **[„România liberă”]** Este publicat necrologul *G. Călinescu*, în care, pe lângă o scurtă biografie a criticului și istoricului literar, sunt evocate preocupările și direcțiile de activitate ale acestuia. În acest sens, sunt amintite „prelegerile sale de înaltă ținută intelectuală”, care „vor rămâne ca un model de erudiție și de pasiune pentru ideile înaintate ale timpului nostru.” Ca publicist, Călinescu a activat la „Adevărul literar și artistic”, „Viața românească”, „Jurnalul literar”. Operele sale de sinteză includ studii fundamentale asupra clasicilor literaturii române – *Viața lui Mihai Eminescu*, *Opera lui Mihai Eminescu*, monografia *Ion Creangă*, și mai cu seamă *Istoria literaturii române de la origini până-n prezent*, din 1941, „lucrare de o fascinantă originalitate”, „îmbinând rezultatele unei vaste munci de cercetare cu un neîntrerupt talent de a proiecta pe scara valorilor universale creația literară a patriei sale.” După război, criticul a fost director al publicațiilor „Tribuna poporului” și „Națiunea”. Din 1946 a fost în permanență deputat în Marea Adunare Națională și, din 1962, membru al Partidului Muncitoresc Român. A fost membru al Academiei Române și a condus Institutul de Istorie Literară și

Folclor. A publicat studii și volume despre scriitori români și străini, precum Vasile Alecsandri, Nicolae Filimon, Grigore Alexandrescu, Alexandru Odobescu, Ion Luca Caragiale, Mihail Sadoveanu, Ovidiu, Torquato Tasso, Cervantes, Carlo Goldoni, Tolstoi, Dostoievski etc.

- **[„Scânteia”]** În același număr se anunță două decese: G. Călinescu și Ion Șahighian. Semnatarii ferparului pentru G. Călinescu sunt Academia Română, Comitetul de stat pentru cultură și artă, Uniunea scriitorilor. Se mai arată că a fost constituită o comisie pentru organizarea funeraliilor, formată din Ion Murgulescu, președintele Academiei, Demostene Botez, Jean Livescu, Al. A. Philippide, Al. Rosetti și G. Ivașcu. Sicriul a fost depus la Ateneu, iar înhumarea va avea loc la Bellu. □ Paul Everac publică fragmentul *Omul de lângă tine*, prilejuit de întâlnirea sa, în cadrul deplasărilor sale prin țară, unde a împărțit aceeași cameră de hotel cu un necunoscut, unul dintre „eroii anonimi”, care pe o iarnă cumplită sparg gheața că să asigure respirația cu oxigen a bălților cu pește. Povestea se încheie cu un omagiu la fel de anonim ca și cel căruia îi era adresat: „Dacă din întâmplare citește această poveste adevărată și i se pare că am greșit cu ceva, îl rog să-mi dea un telefon”.

- **[„Scânteia tineretului”]** C. Stănescu semnează câteva *Note de lector* pe marginea volumului *Ultra-sentimente* de Adrian Păunescu (prefața îi aparține lui Matei Călinescu). Criticul remarcă faptul că „transcrierea lirică a biografiei e la Adrian Păunescu prilej de neîncetate metamorfoze spirituale al căror sens e, în bună continuare a lui Labiș, perfecțiunea umană. Actualitatea de spirit a poemelor lui vine din structurarea marilor prefaceri contemporane într-un univers afectiv individual, conform datelor lui particulare, poetul depășind simplul ilustrativism, practicat de alții cu suficientă îndemânare. (...) Iată de ce e atât de izbitoare maniera poetului de a se face ascultat și tot de aceea deseale lui excесе lingvistice, exaltările tonului ca și afectarea ermetismului (din dorința de a fi peste tot profund!) Sunt defecte ce nu împiedică deslușirea unui talent viguros.”

- **[„Luceafărul”, nr. 6]** Încetarea din viață a lui G. Călinescu este evocată de Eugen Barbu, Al. Philippide, Marin Bucur, Dan Hăulică, Șerban Cioculescu, Vasile Nicolescu, ultimul cu o patişă după versurile călinesciene intitulate *Eram bărbatul care...* Unele dintre intervenții sunt reproduse fie în presa centrală (cotidiană), fie sunt preluate în alte reviste literare. □ În cadrul dezbaterilor pe tema *Romanul și problemele sale actuale*, poetul Dan Deșliu face un interviu „cu mine însumi”. □ „Luceafărul” găzduiește o pagină de versuri semnată de Adrian Păunescu. □ La *Poșta redacției* li se răspunde, pozitiv, lui Anatolie Paviș [Paniș] din Snagov și lui Peter Bokor din București. □ Calude Emmanuel scrie despre *Atelierul lui Brâncuși*, la rubrica *Univers*.

14 martie

- **[„România liberă”]** Perpessicius semnează articolul *Când George Călinescu ne părăsește*, în care aduce un omagiu celui de curând dispărut:

„George Călinescu a fost una dintre cele mai cuprinzătoare personalități ale culturii românești din ultimele noastre patru decenii (...), spiritul său activ, continuu prezent, divers și ingenios, a fecundat cultura noastră în mai toate sectoarele ei”.

• **[„Scânteia”]** Ziarul evocă personalitatea marelui dispărut, savantul umanist G. Călinescu. Este reprodusă poezia *Eram bărbatul care...*, conținând versuri de adeziune ale lui G. Călinescu, de pe poziția sa de intelectual (poet și critic) la efortul colectiv, căruia i se alătură. Pe aceeași pagină, mai apar intervențiile lui Al. Rosetti (*Strălucit creator și patriot*), Dan Hăulică (*Un mare exemplu*) și poezia *Elegie*, semnată de Ion Brad. Este reprodusă poezia *Eram bărbatul care*, de adeziune la noile idealuri comune: „Când coama-mi străluci la tample sideral,/ Mă coborâi în vale ca un Virgil pe cal/ Cu lira într-o mână, cu hățurile-ntr-alta,/ Unde foșnește grâul sau așchii scoate dalta,// Strânsei în spume frâul, făcui la oameni semn/ Cum să arunce coasa, cum să cioplească-n lemn,/ Cântam. Dar prea departe de ei ședeam în șa,/ Din gura mea un murmur nedeslușit ieșea.// Descălecai. Le-am zis: în obște mă prenumăr,/ Lăsați-mă bușteanul să-l țin și eu pe umăr,/ Din moară să scot sacii, albit tot de făină,/ Să trag cu voi din baltă de pește plasa plină./ Veghea-voi turma noastră-n ocolul de nuiiele,/ Cu plumb și cu mistrie urca-mă-voi pe schele./ Frățeste mi-au strâns mâna: – Tovarăș fii cu noi,/ Un fluier simplu taie-ți și fă-ne cânturi noi”. □ În intervenția sa, Al. Rosetti scrie: „Personalitate strălucită, George Călinescu a fost încă de la începutul activității sale și până în ultimele zile ale bogatei lui vieți, mereu prezent în cultura românească. De la articolele publicate între cele două războaie mondiale în „Adevărul literar și artistic” și „Viața Românească”, precum și în „Jurnalul literar”, revistă pe care a întemeiat-o și a condus-o, până la săptămânala „Cronică a optimistului” din ultimii ani, G. Călinescu a însoțit cu un comentariu de o înaltă ținută intelectuală și cetățenească evoluția culturii și societății românești contemporane. (...) Pretutindeni, în orice domeniu de activitate în care s-a manifestat, aportul său a fost de primă însemnătate. G. Călinescu a fost un umanist în adevăratul înțeles al cuvântului. Creator deosebit de înzestrat, erudit cu o extrem de largă arie de cunoștințe, el s-a pronunțat de-a lungul anilor cu o strălucită competență asupra fenomenelor artistice, politice, sociale. Opera monumentală, *Istoria literaturii române*, este o lucrare unică în cultura noastră, care depășește tot ce s-a scris în această materie. În fața acestei cărți masive, cititorul măsoară cu uimire timpul consacrat compunerii ei. Vin apoi considerațiile privind erudiția autorului, și, în sfârșit, admirația pentru mintea cuprinzătoare care a conceput această lucrare, denumită cu drept cuvânt «romanul literaturii românești». Căci nu e vorba, în această carte, de o expunere impersonală și rece, ci de o povestire caldă, inspirată, plină de elan vital, scrisă de un savant dublat de un romancier de geniu, în care nu sunt înfățișate palide fapte, ieșite din fișe neînsuflete, ci eroi care făptuiesc

lucruri mari. Și totul e scăldat într-o lumină clară, cu caracterizări pregnante și fericit formulate. Portretele de scriitori, în această carte, sunt zugrăvite cu mână de maestru. *Istoria literaturii române*, de G. Călinescu, este o carte de bază a culturii românești. (...) Opera atât de vastă și de variată a lui George Călinescu constituie un bun de preț al culturii românești. Încheiată, astăzi, prin dispariția prematură a autorului ei, ea ne apare ca un monument de granit, cu dimensiuni finite, ce-și găsește în mod firesc locul printre operele cele mai reprezentative ale geniului românesc. (...) G. Călinescu purta încredere civilizației noastre, într-un sens foarte adânc și nobil. L-am auzit, în ultimii ani, spunând deseori că de aici, de pe coordonatele noastre, suntem, mai structural aproape – decât alte țări de veche cultură – de marile sensuri ale clasicismului; ale clasicismului, înțeles în raționalitatea lui majoră, în vitalitatea lui solară. Era al cetății și în aceasta. Să nu uităm, ca prototip al creatorului figurează în romanele sale un arhitect. Pentru generația noastră. G. Călinescu a fost un mare arhitect al spiritelor, un mare exemplu. Fie ca sufletele noastre să se voiască mereu coloane drepte, ca în edificiile visate de el: spre gloria acestui pământ și a poporului care l-a dat pe G. Călinescu (Dan Hăulică) □ Ion Brad, *Elegie*: „Brațele ideilor/ Le-ai adâncit în astre/ Și rădăcinile în piroseră/ Iluminând cu aripile vaste,/ De fulger, literele noastre/ Într-un statornic început de eră./ Încovoiat pe cărți// C-un plug de platină/ Le-ai răscolit lumina ce rămâne/ Ca o pădure-a vrajei/ Ce-n noi nu se mai clatină/ Sub soarele scripturilor române.”

• **[„Scânteia tineretului”]** Ion Băieșu publică secvența *Aveți grijă de petale! Să discutăm despre tinerețe, educație, răspunderi*. □ Mihai Costea recenzază „una din cărțile mai puțin cunoscute ale lui Jules Verne”, *În fața steagului*, în care „autorul combină, ca de obicei, teze morale cu teze științifice în serviciul cărora pune procedeele romanului de aventuri.” □ Este semnalată apariția numărului VIII al publicației *Limbă și literatură*, în care semnează Tudor Vianu – *Filologie și estetică*, Perpessicius – *Rectificări și contra-rectificări la edițiile poeziilor lui Eminescu*, Șerban Cioculescu, Ov. Papadima, Al. Piru, Eugen Simion – *Orientări în literatura dintre cele două războaie mondiale* (Revistele „Cuvântul liber” și „Reporter”), Gh. Bulgăr.

15 martie

• **[„Urzica”, nr. 5]** Rubrici „constante” – Tudor Mușatescu, cu scurte povestiri și schițe – *Când se-ncurcă ițele*; Victor Eftimiu – despre experiența din închisoare – *Cei trei mușchetari*; rubrica „Din literatura satirică universală” – Stephen Leacock – *Un tânăr foarte politicos*, traducere de Paul B. Marian; *Din folclorul popoarelor*.

16 martie

Are loc premiera filmului *Pădurea spânzuraților*, transcriere cinematografică a romanului lui Liviu Rebreanu în viziunea regizorală a lui Liviu Ciulei, după un scenariu realizat de Titus Popovici. Pelicula va fi încununată de premiul pentru regie la Festivalul de la Cannes, moment urmat de largi reverberații în presa culturală.

17 martie

- **[„România liberă”]** Este consemnată apariția primului volum din seria *Operele* lui G. Călinescu, care cuprinde romanul *Cartea nunții*. Se oferă informații despre ediția operelor călinesciene, precizându-se că volumul al doilea va conține poeziile publicate în 1937, cele din volumul *Lauda lucrurilor* și alte poezii inedite, iar al treilea romanul *Enigma Otiliei*.

- **[„Scânteia tineretului”]** La centenarul morții primului nostru romancier „original”, V. Arachelian scrie că meritele literare și artistice ale lui Nicolae Filimon au fost recunoscute postum: „Roman de motiv stendhalian, *Ciocoi vechi și noi* a absorbit, istoric vorbind, întreaga preocupare literară a lui Nicolae Filimon, impunând, pe lângă sugestiile romanului social, de moravuri sau istoric, tipul parvenitului, tip cu o carieră fecundă apoi în literatura noastră. (...) Nu mai reduse sunt și meritele lui în inițierea exersării unor noi procedee publicistice. Creator al criticii noastre muzicale, cultivând în foiletoanele gazetelor vremii valori europene veritabile, cronicar teatral militând pe urmele lui Kogălniceanu pentru promovarea repertoriului original, Nicolae Filimon este și un foarte interesant memorialist. (...) Deși fusese recunoscut încă din timpul vieții ca un valoros artist, totuși de-abia posteritatea i-a fixat locul meritat, de frunte, în istoria literaturii noastre.”

18 martie

- **[„România liberă”]** Festivalul literar organizat de Uniunea Scriitorilor cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la moartea lui Nicolae Filimon, ocupă un spațiu generos. În ceea ce privește amploarea manifestărilor consacrate centenarului Filimon, este menționată recomandarea UNESCO, de a fi sărbătorit în 11 țări, inclusiv prin lecturi făcute de actori. Alte informații se referă la *Cuvântul de deschidere* rostit de președintele Uniunii scriitorilor, Demostene Botez, și la conferința în cadrul căreia George Ivașcu, directorul revistei „Contemporanul”, a vorbit despre viața și opera lui Filimon. Intenția de „recuperare” a scriitorului oropsit sub exploatarea veacului trecut se face simțită în majoritatea textelor apărute în presa centrală și în cea culturală.
- Semnatarul articolului *Un veac de la moartea lui Nicolae Filimon*, universitarul G. C. Nicolescu, subliniază acest aspect: „[Nicolae Filimon] face nu fără greutate, cum se întâmpla pe vremea aceea pentru cei din categoria lui socială, studii care-i îngăduie să cunoască câteva limbi străine și, mai cu seamă, să-și deschidă surprinzătoare orizonturi asupra lumii și asupra artelor”.
- Nu sunt neglijate activitatea culturală și literară a scriitorului, colaborările la

„Naționalul”, „Revista Carpaților”, „Revista Română”, „Țăranul român”, „Buciumul”, în care Filimon publică cronici literare și dramatice. În urma unei călătorii la Budapesta, Viena, Praga, München, Milano, Bergamo, Florența, în intervalul iulie – octombrie 1858, redactează *Escursiuni în Germania meridională*, în care apar și primele sale încercări propriu-zis literare, *Matteo Cipriani*, respectiv *Friederich Staaps sau Atentatul de la Schoënbrunn în contra vieții lui Napoleon*. Autorul nu pierde prilejul de a-l atașa pe Filimon ideologiei comuniste, afirmând că aceste bucăți literare suferă de un „romantism și convenționalism pe alocurea mult exagerat, dar mărturisind credința fierbinte a scriitorului în noblețea luptei pentru libertatea patriei.” □ Scrierile literare ale lui Filimon sunt prilej de supralicitare ideologică a semnificațiilor acestora. *Nenorocirile unui slujnicar sau gentilomii de mahala*, nuvela din 1861, reprezintă, în opinia lui G. C. Nicolescu, o scrutare a societății timpului său „care-l umple de dezgust pentru o serie de trăsături negative din lumea ce-l înconjură”, rezultând, de aici, un „bogat tablou critic al unei perioade de tranziție din România”, care include „cele mai variate moravuri, tipuri sociale și caractere umane”. În romanul *Ciocoi vechi și noi*, semnatarul articolului remarcă „nesiguranțe de limbă, stil și arhitectonică”, în pofida căroră, totuși, Filimon realizează un cadru „cu antagonismele lui sociale uneori violente, un tablou în care viața – secretul suprem al artei – este prezentată ca triumfătoare.” Scriind despre ciocoi și mediul său de viață, „pentru a-l justifica social și literar”, romancierul elaborează un roman „în care să așeze temeliile, în care să-i profileze biografia lui socială și să-i explice, în cadrul raporturilor individului cu societatea, rădăcinile tendințelor și caracterului, poziției sale în societate”.

- **[„Scânteia”]** Este consemnată apariția primului volum din seria de *Opere* de G. Călinescu. □ Tot în acest număr, G. Ivașcu scrie despre centenarul nașterii lui Nicolae Filimon: „de unde și locul, istoricește atât de însemnat, pe care îl ocupă Filimon nu numai în evoluția reportajului și a jurnalismului cultural, dar cu atât mai mult în dezvoltarea acelui sector care conferă cel mai pregnant atributul de modernitate unei literaturi: romanul”.

- **[„Albina” nr. 899]** *G. Călinescu a murit*, titrează și „Albina”. Semnatarul textului, Paul Anghel.

- **[„Gazeta literară” nr. 12]** Încetarea din viață a lui G. Călinescu ocupă, în chenar negru, prima pagină. Tot aici sunt inserate *Lauda materiei*, poezie de G. Călinescu și *Cantilenă*, de Tudor Arghezi. □ Fotografii de mari dimensiuni ale criticului dispărut și binecunoscuta reproducere a portretului pictat de Ciucurencu, însoțesc textele din *Omagiu lui G. Călinescu*, semnate de Jean Livescu, Perpessicius, Al. Philippide, Demostene Botez, Eugen Simion, George Macovescu, Dinu Pillat, Al. Piru, Dumitru Micu. Redăm scurte extrase din aceste intervenții: „Citind neîntrerupt, răscolind cu rară pasiune bibliotecile și arhivele din țară și străinătate, G. Călinescu se așează prin amploarea și

diversitatea preocupărilor, a curiozității sale intelectuale, în rândul celor mai strălucite spirite creatoare ale poporului nostru, alături de un Dimitrie Cantemir, Heliade Rădulescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Nicolae Iorga sau Tudor Vianu” (**Jean Livescu**); „Întâiul meu contact cu scrisul lui Călinescu poate că a fost lectura romanului *Un om sfârșit* de Giovanni Papini, apărut în 1923, la Cultura Națională, al căreia unul dintre consilieri era Vasile Pârvan, directorul Școlii Române de la Roma, unde a urmat și George Călinescu. *Tălmăcirea*, spuneam în referința din «Buletinul cărții» pe 1924, condus de Emanoil Bucuța și reprodusă și-n *Repertoriu critic* din 1926, este pur și simplu magistrală” (**Perpessicius**); „Dar ceea ce dădea acestor însușiri o valoare cu totul neobișnuită era o putere de expresie incomparabilă. Mănuia abstracțiile cu subtilitate și câteodată gândea poetic universul, fiind apt ca nimeni altul să dezvolte o argumentație prin metafore. Stilul său, când colorat și încărcat de imagini, când precis și fin ca o construcție geometrică, întotdeauna potrivit subiectului și plin de modalități surprinzătoare, consacră pe Călinescu ca pe un scriitor strălucit și într-adevăr original, așa cum a fost întreaga lui personalitate.” (**Al. Philippide**); „Figura spirituală și morală a lui G. Călinescu mi se pare a se desprinde din sintezele romantismului, asociate idealului estetic al antichității eline. L-am numit, odată, și cred că nu am greșit, *un romantic care elinizează*. Înțeleg prin aceasta o nostalgie de plenitudine, deseori resimțită în scrierile lui G. Călinescu, o gândire deschisă spre toate zonele existenței, o adâncă, nimicitoare sete de cunoaștere și o putere, într-adevăr vrăjitoarească, de a da senzorialului, elementarului dimensiunea ideii și a universului. (...) Ca istoric literar, G. Călinescu a înnoit metodele și a creat, în adevăratul sens al cuvântului, o școală românească. Principiul ei sănătos mi se pare a sta în disocierea esteticului de cultural și judecata celui dintâi în conexiunea lui reală. Fără a nega importanța istoriografiei literare, dar reducând-o la măsura ei adevărată, G. Călinescu a fixat bazele activității istoricului literar pe niște principii estetice mai ferme, punând astfel capăt la două excese ce se afirmaseră, până la el, pe acest teren: factologia sterilă și mărunțul comparativism. (...) Cu G. Călinescu pierde cea mai puternică și cuprinzătoare inteligență artistică a epocii (...) nu ne rămâne decât consolarea dureroasă de a-i cerceta faptele perene”. (**Eugen Simion**); „De-a lungul anilor, această minte pătrunzătoare și vulcanică, mâinile acestea harnice și neobosite au adus multiple tomuri, ca niște cărămizi arse la mari temperaturi, la temelia noii noastre culturi românești.” (**Demostene Botez**); „Și-a iubit pământul din care a răsărit și s-a întors. Ca și Anteu, numai în atingere se simțea puternic. Marile depărtări nu l-au ademenit niciodată. Străin de locurile lui, acest spirit universal se închidea în el, devenea timid, hirsut. Nu era nici teamă, nici cochetărie. Era o lege a firii lui, una dintre acele contradicții care au făcut să fie el, Călinescu și nu altul.” (**George Macovescu**); „G. Călinescu este singurul istoric literar care, învingând scrupulele specialiștilor limitați la o

singură perioadă sau la un singur autor, și-a luat sarcina întocmirii istoriei literaturii române de la origini până în vremea sa. Pentru aceasta el a înțeles că nu trebuie să înceapă nici cu Coresi, nici cu Ion Barbu, ci, dintr-o dată, cu Eminescu. Cine va înțelege bine pe Eminescu, va putea să se hazardeze atât în interpretarea lui Cantemir, cât și în aceea a lui Alecsandri și Arghezi, deci G. Călinescu a reconstituit întâi *Viața lui Mihai Eminescu* și a analizat exhaustiv *Opera lui Eminescu* (în cinci volume).” (Alexandru Piru); „Plecând dintre noi, G. Călinescu ne-a lăsat partea lui nepieritoare. (...) A plânge sfârșitul omului este omenesc de înțeles. Însă spiritul său nu ne îndeamnă la asta «Tristețea este steapă!» clamează, dintr-un vers, vocea călinesciană, lăudând «fapta». La drept vorbind, Călinescu n-a murit! Călinescu nu moare. Și nu moare, nu numai pentru că și-a durat un monument mai rezistent decât bronzul, ci, mai ales, pentru că, prin scrisul său, a fost și rămâne o prezență vie, activă, supraindividuală. Îl simțim, îl vom simți permanent între noi. Cei mai mulți dintre cercetătorii tineri sau încă nu prea bătrâni ai fenomenului literar ne-am format sub influența decisivă a lui. În bună măsură, trăim intelectual, gândim, reacționăm prin el. Respirăm în atmosfera sa spirituală.”(Dumitru Micu); „Viața lui retrasă i-a creat o falsă reputație de mizantrop. Pot să spun că solitarul G. Călinescu mi s-a părut totdeauna interesat, cu o curiozitate avidă, de spectacolul vieții, de societate, la curent de altminteri, într-un mod uimitor, cu tot ceea ce se întâmplă în lume. (...) Pe catafalc, profilul lui G. Călinescu, intrat în veșnicie, pare turnat în bronz. Șuvițele părului cenușiu nu se mai zburlesc rebarbativ. Ca în desenul de odinioară al lui Ștefan Dumitrescu, linia frunții dominatoare se prelungește cu o mare puritate în conturul subțire al nasului grec. Pleoapele s-au lăsat însă ca o cortină peste privirea omului, care a contemplat atât de intens lumea. Răsfrângerea ușoară a buzei de jos nu mai subliniază nici o notă afectivă. Întreaga expresie a feței a ajuns la un hieratism inaccesibil.” (Dinu Pillat).

□ Sub titlul *În Aula Universității*, Alexandru Balaci alege evocă evenimentele care au avut loc, de-a lungul timpului în această aulă: „Iată, în câteva scurte cuvinte, ce se poate auzi în solemnă, grava (...) Aulă a Universității, încărcată de ani și de istorie, dar pătrunsă de viața multiformă, tumultoasă, în fiecare zi, în fiecare ceas.” □ □ Ion Istrati publică un reportaj care descrie frumusețile patriei (Moldova) cu titlul *Colocviul apelor*. □ În acest număr, poezii de Victor Kernbach (*Sentimentul revoluției*), Florența Albu și Ana Blandiana (*Ora spitalelor, O, cămilele*). □ Proză semnează Gh. Buzoianu, Aurel Lambrino și Sütő Andras, (*Fotografie de familie*, text tradus în românește de Nic. A. Străvoiu). □ Sub titlul *De la „Șoseaua Nordului” la „Procesul alb”*, Andriana Fianu intră în dialog cu Eugen Barbu. Referitor la „modul cum a decurs adaptarea romanului la specificul cinematografic”, prozatorul afirmă: „Pornind de la ecranizarea romanului *Șoseaua Nordului*, am ajuns la cu totul altceva și avem de-a face cu un material în parte inedit. Din volumul publicat

de ESPLA n-au mai rămas decât numele personajelor. Am renunțat și la titlu pentru că nu mai are nici o contingentă cu ceea ce am descoperit pe drum”.

□ Barutu T. Arghezi prezintă expoziția *Arta populară în interiorul locuinței țărănești*, deschisă la Muzeul de Artă Populară al R.P.R., în articolul său intitulat *Scoarțe*. □ Ioan Șerb semnalează apariția antologiei *Balade populare românești* (3 vol.), de Al. I. Amzulescu, la Editura pentru literatură: „La hotarul dintre o ediție critică și o antologie propriu-zisă, *Baladele populare românești* întrunesc deopotrivă calitățile și limitele amândurora. Năzuind să fie o ediție critică prin întinsul aparat științific și prin ilustrarea cu texte a tuturor tipurilor principale de balade, antologia pierde prin includerea unor variante mai puțin desemnate să figureze într-o antologie. (...) Al. I. Amzulescu are însă marele merit de a fi prezentat cititorului contemporan mai întâi o sinteză a cercetărilor asupra cântecului epic românesc, elaborată în lumina unei concepții științifice, iar în al doilea rând o antologie de mari proporții, a baladelor, demonstrând valoarea estetică și locul lor distinct în cadrul folclorului românesc. (...) Schițând istoricul colecționării și studierii baladei românești, Al. I. Amzulescu își fundamentează cercetarea pe concepțiile și teoriile folcloristicii științifice contemporane, apelând îndeosebi la concluziile folcloriștilor români și sovietici.” □ Dezbateră despre realism este continuată cu articolul *Sensurile realismului*, semnat de Matei Călinescu, care punctează „caracterul spinos” al problemei realismului, în limbajul criticii și teoriei literare: „Realismul presupune valoarea, deoarece în critica și teoria literară, clasificăm valori și nu niște fenomene de pură existență. Și cum realismul este și astăzi una dintre cele mai vii orientări literare, evoluând pe treapta superioară a realismului socialist – putem spune că sensul valoric al realismului este deosebit de marcat și de strălucitor”. □ Ștefan Aug. Doinaș este prezent cu poezia *Peisaje de iarnă*. □ La pagina dedicată literaturii străine sunt prezentate poezii ale mai multor autori afro-americani, traduși din engleză de Petre Solomon: Paul Laurence Dunbar Angelina W. Grimke Richard Wright Langston Hughes, Waring Cuney, Ted Joans □ În chestiunea celor vinovați de crime împotriva umanității, subiect care se regăsește aproape număr de număr, ia atitudine Dan Deșliu în articolul *Sângele nu se prescrie!:* „Cei ce-au înjosit demnitatea umană, mânjind cu dâre enorme fața veacului nostru, proiectanții și realizatorii celei mai monstruoase crime din istoria pământului nu vor găsi iertare nici în mormânt. Cât despre ciudații apărători ai unei asemenea «cauze», ar trebui să înțeleagă că pledoaria lor stârnește uimire și indignare. Și, evident, o deosebită atenție.” □ Al. Lambru vorbește despre revista „Novii Mir” cu ocazia aniversării a 40 de ani de apariție. El laudă valoarea publicației, făcând trimitere la autori precum Boris Pasternak și Anna Ahmatova, la amintirile lui Ilia Ehrenburg, publicate în nr. 1/1965 al revistei, în care scriitorul evocă în cuvinte elogioase întâlnirea lui cu Tudor Arghezi și Mihail Sadoveanu. □ Silvian Iosifescu scrie despre memoriile feministei

Simone de Beauvoir, precizând că acestea „n-ar putea fi pe deplin înțelese dacă am ignora unitatea dintre gândire și viață a scriitoarei”. (Partea a doua apare în numărul 13). □ Fănuș Neagu vorbește, în stilu-i caracteristic, despre meciurile jucate în retur: „După prima etapă a returului, speranța noastră, a celor vreo câteva sute de mii de creduli incorigibili, umblă îmbrăcată-n zdrențe (...). Publicul, după cum a reieșit din transmisia radiofonică, excelent organizată (minus beția de metafore șchioape a unuia dintre crainicii cu stagiul), a umplut până la refuz toate stadioanele, nădăjduind că marea lui dragoste pentru fotbal va fi răsplătită. Și din nou a fost mințit, din nou i s-a aruncat sare-n ochi.”

• [„Glasul Patriei”, nr. 9] Apare știrea **George Călinescu** [sic!] despre încetarea sa din viață nesemnată: „În dimineața zilei de 12 martie a.c. a încetat din viață, după o lungă și grea suferință, academicianul profesor George Călinescu [sic!], unul din cei mai străluciți reprezentanți ai culturii române. (...) Prin moartea lui George Călinescu [sic!], cultura română pierde pe unul din iluștrii reprezentanți, care au îmbogățit cu mari valori contribuția poporului român la tezaurul culturii universale.” □ Virgil Cândea este autorul articolului **Horia, Cloșca și Crișan**: „Răscoala din 1784 a deschis, așadar, o epocă nouă în lupta pentru libertate a românilor transilvăneni. Această luptă se va desfășura de acum înainte sub steagul lui Horea, care – cum judecase Bălcescu – a scris «drepturile nației române și programa politică și socială a revoluțiilor ei viitoare.” □ La *Noutăți editoriale*, Șerban Cioculescu scrie despre **Trei volume lirice**: „În programul de reconsiderare a clasicilor noștri (inclusiv a celor din ajun), Editura pentru Literatură a publicat un masiv volum de **Poezii** de Octavian Goga, o bogată culegere de **Versuri** de Ion Minulescu, precum și o antologie, **Ocean**, de Ion Barbu. S-a dat așadar glas poeziei zise tradiționaliste, atât de personal reprezentată prin clocotitorul poet al Transilvaniei, cât și celei moderniste în formele ei, aș spune, polar opuse. (...) Poeții clasici ca și poeții moderniști găsesc astăzi în țara noastră un climat de caldă înțelegere”. □ *Personalități ale culturii românești propuse de UNESCO pentru a fi sărbătorite*: „Printre personalitățile eminente ale științei și culturii universale, recomandate de UNESCO pentru a fi sărbătorite în acest an în diferite țări, se află și mari scriitori, artiști și savanți români. În domeniul literaturii sunt propuși prozatorul **Nicolae Filimon**, de la a cărui moarte se împlinesc 100 de ani, și poetul **Vasile Alecsandri**. Se comemorează, de asemenea, un deceniu de la moartea marelui compozitor **George Enescu**. Pe tărâm științific, sunt recomandați a fi aniversați fizicianul **Dragomir Hurmuzescu**, cunoscut pentru lucrările sale valoroase de electrodinamică, medicii **I. P. Molnar**, oftalmolog, de la a cărui moarte se împlinesc 150 de ani, și **Ștefan Stâncă**, savant însuflețit de înalte idealuri umanitare. Tot în acest an va fi comemorat savantul de renume mondial, **Nicolae Iorga**.” □ În cadrul *Prezențelor peste hotare* se dau informații despre traducerea în engleză a romanului *Baltagul* de Mihail

Sadoveanu: „Directorul editurii a declarat cu acest prilej că în vasta și îndelungata sa activitate, rareori i s-a întâmplat să publice o carte atât de valoroasă. Editarea *Baltagului* în limba engleză a fost întâmpinată de asistență cu aprecieri elogioase.” □ Scriitorii români Nina Cassian, A. E. Baconsky și Petre Stoica au avut la Viena o serie de convorbiri cu numeroși reprezentanți de frunte ai literaturii din Austria. (...) Societatea austriacă pentru literatură a organizat o seară a poeziei românești contemporane, la care cei trei poeți români, precum și actori de la «Burgtheater», au recitat din poeziile noastre contemporane, după ce în prealabil s-a făcut o amplă expunere despre lirica română de după ultimul război mondial”. (...) □ Postul londonez de radio B.B.C. a pus în undă fragmente din cele mai vechi și mai frumoase balade românești – *Miorița*, *Mihai Copilul*, *Radu Calomfirescu* etc. – în traducerea cunoscutului folclorist A. L. Loyd, un pasionat cercetător al folclorului român, care el ne-a vizitat de mai multe ori țara...”. □ Radu Gyr este autorul poeziei *Scrisoare*. □ Cu un nume transparent românesc, „dl. Octave Barbu, profesor la liceul din Nanterre-Franța, semnează poezia *Odă Craiovei*, inspirată de „trecutul istoric al fostei Cetăți a Banilor, precum și dezvoltarea impetuoasă a Craiovei de astăzi”.

● [„*Tribuna*”, nr 11] Mai multe articole anunță încetarea din viață a lui G. Călinescu. Numărul transformat într-un ultim omagiu este deschis acad. Iorgu Iordan. Acesta apreciază la G. Călinescu *contribuția sa excepțională la dezvoltarea culturii naționale*: „Odată cu trecerea dintre cei vii a academicianului G. Călinescu, cultura românească pierde pe unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai ei. (...) Puține au fost personalitățile care să întrupeze cu atâta strălucire calitățile eminente ale poporului român”. ■ Tot pe prima pagină a revistei Academia Republicii Populare Române, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, Uniunea Scriitorilor din R.P.R., Ministerul Învățământului anunță încetarea din viață pe 12 martie a academicianului G. Călinescu, „unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai culturii române”. □ În amintirea lui G. Călinescu, Al. Căprariu semnează pe prima pagină a ediției curente poezia *La Călinescu*: „Purtând suav pe liră / Augustă mâna ta, / Luceferi înfloriră, / Oceanul fremăta”. □ „Cronica literară” recenzează volumul *Ceremonie de iarnă* scris de poeta Gabriela Melinescu și apărut în colecția *Luceafărul*. „De la început și până la sfârșit simți că te afli în prezența uni cântec direct și frust al adolescenței generoase, în plină și nesimulată ecloziune”. (Ion Lungu) □ Perpessicius îl numește pe G. Călinescu *Un mare cărturar – artist*, articolul publicat de acesta în ediția curentă fiind un elogiu adus marelui scriitor: „a fost un cărturar la nivelul celor mari și un artist, de o cuceritoare originalitate, ce s-a realizat în multiple și diverse moduri”. □ Pe aceeași pagină a revistei, academicianul Victor Eftimiu îl numește pe Călinescu: *O permanentă explozie stelară*. („S-a stins un far. O minte strălucită a apus. S-a dăruit o coloană a culturii românești, o podoabă a literaturii

noastre contemporane”). □ Gheorghe Pituț publică poezia *La plecare* dedicată lui George Călinescu: „Și a plecat bărbatul/ acela/ să se îmbrace cu mantia albă”. □ Ediția propune și un centenar Nicolae Filimon. Mario Ruffini, J. S. Kvapil, Ingerborg Seidel, Ladislau Galdi, Gino Lupi, I. Zaiuncikovski susțin dezbateri pe marginea romanului realist scris de Nicolae Filimon.

19 martie

Încetează din viață a liderului comunist Gheorghe Gheorgiu-Dej, prim secretar al C. C. al P. C. R., președinte al Consiliului de Stat.

• [„Contemporanul”, nr.12] Număr dedicat lui G. Călinescu, stins din viață la 12 martie. □ Pe prima pagină, în chenar, se publică postum ultima poezie a lui G. Călinescu, *Păsări minunate*: „Eu sunt făcut să fluier prin vâlcele, / Să mă hrănesc cu lapte și cu miere, / Să beau vin tare, getic, în ulcele, / Cu care orice întristare piere. / Să merg cu oile încolo -ncoace / Spre iarba ce răsare-n sus năvalnic, / Să fug de soarele ce grâul coace / La șipotul căzând din stâncă falnic”. ■ George Ivașcu publică *In memoriam*: „Cine, oare mai cuprinzător și mai sugestiv decât el, putea îmbrățișa imaginea de renaștere sub flamura revoluției socialiste a patriei și poporului nostru? «Fericiti aceia care se nasc în acest an», scrie el în «Contemporanul», la cea de-a XX-a aniversare a Eliberării. Căci ei vor vedea pregătită de oamenii muncii de azi o Românie frumoasă ca *Parthenonul*, grandioasă, ca piramidele Egiptului, bogată în miere, vin și lapte ca străvechiul Canaan, o Românie Socialistă care, în conviețuire pașnică și demnă cu toate popoarele, a clădit neîncetat”. ■ În tableta *Flacăra spiritului* Geo Bogza scrie: „G. Călinescu, plâsmuire de geniu a acestor pământuri și acestui popor, una din cele mai fertile și inspirate minți de cărturar român de la Dimitrie Cantemir până în zilele noastre”. □ Nicolae Manolescu începe astfel eseu *Poetul*: „Omul fascinat nu mai este. Rămâne opera, diversă, tulburătoare, rămâne spiritul lui G. Călinescu în critica literară (pe care a înțeles-o și din care a făcut o creație), rămâne uluitorul *fenomen călinescian*”. □ În *Un mare dascăl al poeziei* Ștefan Augustin Doinaș scrie: „Dacă ar fi trăit în mitologica Eladă, această ființă cu profil fabulos, teluric și spiritual ar fi fost fără îndoială centaurul înțelept căruia i s-a încredințat educația lui Ahile”. ■ Adrian Marino identifică sensul profund al *Lecției lui G. Călinescu*: „Și nu cunosc un mai adânc omagiu, mai aproape de spiritul său, de felul său cel mai intim de a gândi, pe care i-l putem aduce, după puteri și cu infinită modestie, decât acela de a-i urma lecția, atât de înalt și profund creatoare”. ■ Al. Piru în *Îl revăd...* evocă imaginea criticului literar profesorului, romancierului: „Revăd pe G. Călinescu vorbind la curs despre *Sensul clasicismului*, despre necesitatea unei literaturi cu observații adânci asupra sufletului omenesc, formulate în maxime, ca la vechii elini. Îl revăd, ieșind în for și retrăgându-se apoi în turnul de ivoriu, în acel fantastic atelier care e locuința lui din strada Vlădescu 53 pentru a așterne pe hârtie, în 1951,

capodopera *Bietul Ioanide*, roman al soartei omului de geniu, pendant la marele poem eminescian „Luceafărul”... □ Mai semnează evocări ale personalității lui G. Călinescu: George Munteanu, Paul Cornea, Ion Mihăileanu, D. R. Popescu, George Bălan, Corneliu Baba, Eugen Luca, Aurel Rău, Antoaneta Tănăsescu, Iulian Mihu.

20 martie

- [„Scânteia”] Publicația apare în chenar negru, anunțând doliul național la moartea conducătorului Gheorghe Gheorghiu-Dej, primul secretar al Partidului: „inima tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej a încetat să mai bată”.

21 martie

- [„Scânteia”] La moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, „Scânteia” publică articole omagiale semnate de Tudor Arghezi (*Adio*) și Zaharia Stancu (*Angajamentul nostru*)

22 martie

Plenara C. C. al P. C. R. Alege în funcția de prim secretar al C. C. al P. C. R. pe Nicolae Ceaușescu. O serie de scriitori și oameni de știință și cultură publică texte de adeziune privitoare la această alegere.

- [„Scânteia”] Legat de aceeași situație, Titus Popovici semnează textul *Din durere, hotărâre*.

- [„Scânteia tineretului”] Ion Băieșul, la acea vreme redactor-șef adjunct al „Scânteii tineretului”, publică un amplu text-elogiu dedicat lui Gheorghe-Gheorghiu Dej, la moartea acestuia. Articolul se numește, *Urișa coloană a țării*. și se încheie cu următoarea secvență: „Nesfârșită e coloana poporului care aduce un ultim omagiu conducătorului său. Înserarea a coborât peste oraș, fluviile de oameni cresc pe bulevarde și străzi, parcă fără sfârșit. Trecem prin fața ta ca un fluviu de durere, iubite tovarășe Gheorghiu-Dej, ne învingem pe noi înșine și ne învingem mânia, călind în durere voința de a lupta mai departe, sub steagul partidului, spre a lumina țara cu noi lumini și victorii.”

23 martie

- [„Flacăra”, nr. 12] Sub semnul și chenarele doliului, „Flacăra” se dedică în totalitate morții lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, liderul comunist al Republicii Populare.

25 martie

- [„Gazeta literară”, nr. 13] Moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej îndoliază paginile „Gazetei literare”, la doar o săptămână distanță de cea a lui G. Călinescu. Dacă marelui scriitor, critic și istoric literar îi fuseseră consacrate două pagini comemorative, dispariția liderului comunist ocupă, în schimb, mai toată revista. Prima pagină este încadrată într-un chenar negru, cu o poză imensă a defunctului la mijloc și cu titlul: *Amintirea tovarășului*

Gheorghe Gheorghiu-Dej veșnic vie în inima partidului, a clasei muncitoare, a poporului. Revista preia integral anunțul Comitetului Central al Partidului: „La 19 martie partidul și poporul nostru au suferit o grea pierdere: a încetat să bată inima tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, fiu devotat al clasei muncitoare din România, al poporului român. Nemărginită este durerea noastră, a tuturor. Tovarășul Gheorghiu-Dej și-a dăruit întreaga sa viață partidului clasei muncitoare, luptei revoluționare pentru eliberarea oamenilor muncii, pentru fericirea poporului român și a patriei noastre, pentru socialism. Înalt exemplu de fidelitate față de marxism-leninism, tovarășul Gheorghiu-Dej a fost un eminent militant al mișcării comuniste și muncitorești internaționale (...) Adio, scump prieten și tovarăș de luptă! Numele tău va rămâne veșnic viu în inima partidului, în inima clasei muncitoare, a poporului român!” □ Tudor Arghezi scrie textul poetic *Suspin*, o alegorie a morții, în care, într-un peisaj dezolant, cu flori negre și albi secate de răuri, apare și *Corbul* lui Poe. Textul în care nicăieri nu se pomenește numele lui Gheorghiu-Dej, se încheie astfel: „Întinerește îngere al sufletelor noastre și liniștește-te în marea ta întristare.” □ În închipuirea altor scriitori, moartea liderului comunist declanșează sentimente, imagini și comparații cu efecte, uneori, de umor involuntar: „Mari ochi aveai, fântâni –/ (...) / Aveai mătasea căprioarei/ în ochii tăi de-adevărat/ bărbat... // (...) Tovarășe Gheorghiu câte/ aş mai putea vorbi/ de-adâncii ochi ai tăi – și/ cu ei” (Eugen Jebeleanu, *Ochii*). Poezii ce exprimă durerea pierderii scriu poezii: Cicerone Theodorescu (*Ritmul inimii tale...*), Cezar Baltag (*Cântec stăpânit de durere*), Eugen Frunză (*Nedespărțire*), Grigore Hagiu (*Oră grea*), Maria Banuș (*E Țara*) și George Dan (*Lângă inima lui*). □ Acad. Victor Eftimiu, Constantin Daicoviciu (Rectorul Universității Babeș-Bolyai, Cluj), Demostene Botez, Eugen Barbu, Acad. Al. Graur, regizorul Sică Alexandrescu, Nicolae Velea, Dina Cocea, Tiberiu Utan, actrița Dina Cocea (artistă emerită), pictorul Al. Ciucurencu (artist al poporului), Ov. S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu și alții completează colecția panegirică. □ Vasile Nicorovici semnează *Epopoea Griviței Roșii*: „Trecând din nou, îndurerată și cernită, prin fața catafalcului său, ca pentru un ultim omagiu, Grivița muncitorească avea înscrisă pe chipuri o atitudine hotărâtă. Bărbați, femei, tineri, – s-au întors la casele și atelierelor lor, ca să ducă lupta mai departe pentru cauza partidului, căreia și-a închinat viața scumpul nostru tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej. Epopeea eroică a Griviței Roșii continuă!...” □ Aurel Martin reacționează favorabil la apariția noul volum de versuri al lui George Lesnea: „Asemuindu-se vulturilor semeți, George Lesnea se definește, în noua lui ipostază, așa cum, pe vremuri, legat, ca Anteu de pământul patriei, se autodefinea în *Izvod*. Simțind atunci mai ales chemarea istoriei și a naturii, se vede azi, ca în *La ani șaizeci*, încorporat sufletește prezentului luminos...” □ La rubrica de recenzii Magdalena Popescu prezintă culegerea *Poezii – Articole*, de Eugen Constant și volumul de versuri *Ceremonie de iarnă*, de

Gabriela Melinescu. □ *Revista revistelor* aduce în atenție „Viața românească”, nr. 2/1965 (articol semnat de Iordan Datcu), revista scriitorilor de limbă germană din R.P.R. „Neue Literatur”, nr. 1/2965 și revista lunară de la Târgu Mureș „Igaz Szo”, nr. 2/1965 (prezentat de Petre Pascu). □ Despre traducerea în românește a poetului spaniol Antonio Machado, vorbește Al. Andrițoiu: „Toate aceste virtuți sunt păstrate și frumos comunicate în poemele alese și traduse de Aurel Rău. O postfață documentată, scrisă cu talent de către traducător este, alături de prefăța datorată lui Rafael Alberti, un ajutor de preț pentru înțelegerea vieții și operei poetului. Valoarea traducerii dovedește munca și seriozitatea unui poet de talent și dragostea lui pentru tezaurul marilor culturi.” □ În articolul *Anul Dante – Amintirea Poetului*, Cornel Mihai Ionescu tratează monografia lui Piero Bargellini, *Vita di Dante*: „Prin acest contrapunct ingenios de lumini și umbre, – spune el despre lucrare – prin această reducere a divagației apologetice la certitudinea detaliului documentar, personalitatea lui Dante se împlinește firesc în limitele umanului. Este o reprezentare deschisă sensibilităților noastre, care nu încetează de a vedea în marele Florentin întruchiparea lui cea mai nobilă”. □ *Atlasul liric* al numărului conține poezii de Blas de Otero în traducerea lui Eugen Jebeleanu.

● [„Glasul Patriei”, nr. 10] Publicația descrie pe larg derularea evenimentelor politice declanșate de moartea liderului comunist Gheorghe Gheorghiu-Dej. ■ Schimbările care se vor produce, vor avea o puternică înrăurire asupra climatului cultural și literar din următorii ani. ■ Pe prima pagină apare un **Comunicat** semnat de oficialitățile politice și administrative care „anunță cu adâncă durere încetarea din viață, în ziua de 19 martie, orele 17 și 43 minute, după o boală grea, a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Române, fiu credincios al clasei muncitoare și al poporului român, conducătorul iubit al partidului și poporului nostru.” □ **În întreaga țară: Adunări de doliu:** „Pe tot cuprinsul R. P. Române au avut loc ședințe de doliu în întreprinderi și instituții, școli și institute de învățământ superior, la uniuni de creație, în gospodării agricole de stat și stațiuni de mașini și tractoare, în comune și sate, în unități militare”. □ Într-un alt **Comunicat**: se arată că, **în urma ședinței plenare Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, la propunerea Biroului Politic, plenara a ales în unanimitate în funcția de prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român pe tovarășul Nicolae Ceaușescu.** (...) În aceeași zi a avut loc ședința comună a Comitetului Central și Partidului Muncitoresc Român, Consiliul de Stat și Consiliul de Miniștri ale Republicii Populare Române, care au adoptat o hotărâre cu privire la eternizarea memoriei tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.” □ La **Sesiunea Marii Adunări Naționale** au fost prezente delegațiile din țările socialiste, reprezentanții șefilor de state și guverne, delegații ale partidelor comuniste și muncitorești frățești care au luat

parte la funeraliile lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, precum și șefi ai misiunilor diplomatice acreditați la București.”

• **[„Tribuna”, nr 12]** Acest număr este dedicat memoriei lui Gheorghe Gheorghiu Dej: *Amintirea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej veșnic vie în inima partidului, a clasei muncitoare, a poporului*. □ Tudor Arghezi își ia *Adio...* de la Gheorghiu – Dej și îi dedică câteva rânduri: (...) „a pierit dintre noi, cu tinerețea, cu puterile și voiniciile lui – adică pe totdeauna, mă-nțelegi condeiele al meu, fratele meu, părintele meu”. □ Semnează poezii ocazionale: Ion Rahoveanu (*Imn partidului*), Miron Scorobete (*Banderola de doliu*), Negoită Irimie (*Elegie*), Dragoș Vicol (*Suntem frumoși*), Létay Lajos (*De la tribuna O. N. U*), Emil Crăciun (*Patria în doliu*: „Inimile noastre-s cernite/ Asemenea steagului desfășurat/ Pe verticala clădirilor,/ De-a lungul libertății noastre./ Marele nostru tovarăș/ S-a desprins din viață?! A plecat pe cărarea de ceață?! Prea-mpietrit am rămas, ca să pot plânge,/ Mă poartă închipuirea c-ar fi doar scurt popas,/ El omul nu s-a odihnit niciodată,/Întreaga viață/ Dăruindu-și-o libertății noastre,/ Credinței în Partid și-n muncitori./ Stau mărturie,/ Horele luminilor./ Stau mărturie două decenii, cât două secole”). ■ În amintirea lui Gheorghe Gheorghiu Dej scriu texte omagiale Augustin Buzura și D. D. Roșca. Augustin Buzura: „O mare trecere cuprinsese țara. Deși groaznicul și lapidarul diagnostic nu mai lasă urme de îndoială, de speranță, oricât ai fi fost de lucid, oricât ai fi cunoscut neputința științei la acest capitol, nu puteai să accepți că acela cu al cărui nume începe noua noastră istorie, că omul – întruchiparea strălucită a dramaticului nostru popor omul care a îmbrăcat țara în oțel și beton nu va mai apărea niciodată în mijlocul nostru, că primăvara va începe fără el. (...) Marii bărbați ai istoriei nu mor. Pe Mircea, pe Ștefan, pe Mihai, pe Bălcescu, cei fără vârstă, început și sfârșit îi știu contemporani. Așadar, nici el nu putea să moară. Căci peste mii de ani, când dintr-un secol va rămâne un cuvânt, numele Lui, al primului conducător al României moderne se va rosti întreg, cu respect înmîit. Așadar, e plecat numai... ”. D.D. Roșca: „Din nemărginita sa dragoste față de cei exploatați și năpăstuiți s-a hrănit pasiunea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej pentru dreptatea socială; și tot de aici și-au scos elanul și dârzenia lupta și munca sa pentru crearea unei societăți clădită pe dreptate. Firește, alesele sale însușiri s-au stins pentru totdeauna. A rămas însă pe veci rodul lor, întrupat cu strălucire în noua patrie românească, la a cărei construire marele patriot și-a adus partea leului. Plecând dintre noi, el lasă tineretul nostru și nouă tuturor cel mai splendid model uman de urmat, stea călăuzitoare de viață”.

26 martie

• **[„Albina”, 900]** Pe prima pagină, în chenar negru, revista anunță moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej.

- **[„Contemporanul”, nr. 13]** Număr dedicat *Omagiului tovarășului Gheorghe Gheorghiu – Dej*, stins din viață pe 19 martie. Semnează Corneliu Baba, Geo Bogza, Liviu Ciulei, Alexandru Ciucurencu, Victor Eftimiu, George Ivașcu, Horia Lovinescu, Ilie Murgulescu, Radu Penciușescu, Al. Philippide, Marin Preda, Zaharia Stancu și alții. □ Din partea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român se publică un amplu necrolog „*Amintirea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, veșnic vie în inima partidului, a clasei muncitoare, a poporului*”. □ La mitingul de doliu, tovarășul Nicolae Ceaușescu a declarat: „Corespunzător liniei trasate de Declarația din aprilie, 1964, elaborată de partid în frunte cu tovarășul Gheorghiu-Dej, România își bazează relațiile sale internaționale pe principiile de neclintit ale respectării independenței și suveranității, ale egalității popoarelor, ale respectului reciproc și neamestecul în treburile interne. Promovarea acestor principii, pe plan mondial, este o cerință a dezvoltării între popoare. □ Victor Eftimiu scrie: „A încetat să bată inima tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej. Omul pe care dr. Petru Groza îl numise „cel mai ales fiu al neamului” nu mai este”. □ Zaharia Stancu publică tableta *Această inimă*: „A trecut o jumătate de zi. A trecut o noapte. A mai trecut încă o zi, încă o noapte și încă o zi. Știrea teribilă, care a zguduit vineri spre seară întreaga țară, și care m-a îndurerat adânc, este adevărată. Și totuși nu-mi vine s-o cred. Am sub ochi ziarul «Scânteia». Privesc chipul marelui om care mi-a fost mai drag decât lumina ochilor și deasupra acestui chip citesc scris cu litere clare: Inima tovarășului Gheorghiu-Dej a încetat să bată. Nu. Oricât aș dori să nu cred, trebuie să cred: Inima tovarășului Gheorghiu-Dej a încetat să bată”... □ Marin Preda scrie: „Și durerea noastră este însoțită de mândrie că el a existat și de încredere că activitatea lui a fost trainică și constructivă”.

27 martie

- **[„Scânteia”]** Oscar Walter Cisek publică un fragment din romanul istoric *Pintea* (aflat în lucru și dedicat vieții haiducului din Maramureș)
- **[„Flacăra”, nr. 13]** Sunt recomandate volumele de critică și istoriografie literară ale lui Paul Georgescu (*Părerile literare*), și Al. Oprea (*Panait Istrati*).
- **[„Luceafărul”, nr. 7]** Evidențiind personalitatea lui Ghe. Gheorghiu-Dej, Ion Lăncrănjan deplânge dispariția. „fratelui și părintelui nostru (...). Era acolo unde îl îndemna conștiința lui de muncitor, era acolo unde îl chema clasa din care făcea parte și partidul său, era acolo unde erau tovarășii lui, împreună cu care a trecut prin cele mai grele încercări, călindu-se și oțelindu-se împreună, la școala aspră a luptei de clasă (...). Flacăra care i-a încălzit conștiința venea din adânc și a ars cu o intensitate pe care i-a dat-o încrederea sa nestrămutată în victorie, în victoria socialismul și a dreptății, care trebuia să vină odată și în această țară! Cu flacăra asta în suflet și în ochi, și-n vorba sa legănată și caldă, a vorbit la primele întruniri de după Eliberare, la marea adunare din Piața Națiunii de acum 20 de ani, la adunările din Valea Jiului, la

primul Congres al Partidului, din 1948, la Plenara din martie 1949, la Plenarele și la adunările din 1952, la Congresele II și III, din 1955 și din 1960. (...) Și el, tovarășul nostru Gheorghiu-Dej, a fost fiul clasei sale și al poporului său, unul din cei mai de seamă fii, un erou!... Și eu, primăvară dulce și iubită – primăvară de pelin – dacă aș fi în locul tău aș pune soarele să plângă, cu lacrimi mari și grele, aș opri înmugurirea pomilor și încolțirea aspră a ierbii într-un moment solemn, de reculegere, apoi le-aș lăsa să-și urmeze crugul, așteptând cu nerăbdare noile împliniri, pentru care a luptat și a muncit și tovarășul nostru Gheorghiu-Dej, împreună cu Partidul și cu tot poporul muncitor, într-o unitate de nezdruncinat.”

- **[„Viața studentească”, nr. 6]** Ca întreaga presă românească, publicația poartă doliul morții lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (19 martie), căruia îi aduc un ultim omagiu oamenii politici ai momentului și academicieni, profesori și studenți – mai puțin scriitori.

30 martie

- **[„România liberă”]** În cronica literară cu titlul *Afirmarea unui tânăr poet* Aurel Martin, prezintă debutul, la numai 22 de ani, al lui Adrian Păunescu: „poet de incontestabil talent, înzestrat cu harul de a transfigura realitatea cotidiană și, într-un fel, de a demistifica, stabilind (ca orice artist autentic), relații noi între fenomene sau între om și lumea înconjurătoare”, În *Ultra-sentimente*, Adrian Păunescu se dovedește a fi un alchimist care poate „plasticiza imponderabilul și inefabilul.” Pe de altă parte, lipsa experienței creatoare se reflectă în „neglijențe prozodice, lingvistice, balast verbal”, „podoabe metaforice epatante”, fapte explicabile prin aceea că Păunescu se dovedește a fi, uneori, „poet spontan, furat de jocul miraculos al asociațiilor, incapabil încă să reia lucrarea cu migala unui bijutier și s-o șlefuiască ținând desăvârșitul, un senzitiv însă care prin toți porii ființei sale respiră parcă poezie”. Inegale ca valoare estetică, poeziile din volum sunt fie foarte bune, precum *Smulgerea din părinți* sau *Familialul obicei*, fie discutabile. Cronicarul reține, îndeosebi, ciclurile intitulate *Tinerii* și *Zile de mare emoție*, remarcând, aici, „expresia unui temperament de esență adânc romantic, dornic să rămână, indiferent de tema abordată, consecvent mereu cu sine însuși, posesor al unui suflet «bogat în tensiuni».”

31 martie

- Încetează din viață scriitorul și publicistul Alexandru Șahighian (20. 10. 1901- 31.03. 1965)

- **[„România liberă”]** În rubrica *Vitrina cu cărți*, Corneliu Vlad prezintă monografia *Panaît Istrati*, de Alexandru Oprea, apreciată superlativ prin decernarea Premiului Uniunii Scriitorilor pentru istorie literară. Recenzentul prezintă *de plano* structura și componentele cărții, care cuprinde detalii privind

biografia lui Istrati, exegeza lucrărilor dintr-o anumită perioadă de creație a acestuia, precum și o serie de microeseuri pe problematica literaturii istratiene. Sunt reținute, cu deosebire, activitatea de secretar al sindicatului muncitorilor portuari, a lui Panait Istrati, colaborările la presa muncitorească, dar și concepțiile ideologice greșite ale scriitorului, călătoriile, debutul literar la Paris și prietenia fertilă cu Romain Rolland. Se adaugă, apoi, „atitudinea lui reproabilă din ultimii ani ai vieții”, precum și „eșecul cărților din ultima perioadă de creație”, văzut, de recenzent, exclusiv ca „efect al împasului ideologic și moral al scriitorului.” În ceea ce privește galeria de personaje, opțiunea lui Istrati relevă „înfățișarea tragediei unor oameni care luptă să-și păstreze puritatea trăsăturilor umane în fața efectului dizolvant al rânduinelor capitaliste.” Sunt prezentați, din acest punct de vedere, Moș Anghel, „țăran modern”, inadapdat la societatea capitalistă, preocupat de „antinomia spirit – materie” și de „libertatea morală”, sau Sotir, ilustrând „tipologia vagabondului în literatură.” □ Profesorul L. Rugină recenzează volumul lui Eugen Teodoru, intitulat *Port dunărean*, dedicat orașului Galați. Reportajele care compun volumul prezintă „renașterea orașului sub torțele epocii socialiste” – *Șantierul naval, Orașul combinatului*, „formele luptei de clasă” – *Puțină luptă de clasă, în stilul ei*, precum și „specificul portului dunărean”, relevant pentru „primenirea adusă în viața omului de condițiile socialiste” – *Pescarul, Nostalgie*. □ Sunt semnalate aparițiile volumelor semnate de Eugen Jebeleanu, *Poeme*, și Nichita Stănescu, *O viziune a sentimentelor*.

- [„**Urzica**”, nr. 6] Readuce în fața publicului cititor fragmente *Din revistele umoristice de altădată* – din revista „Moș Teacă” (apărută între 1895 – 1901, când a fuzionat cu „Moftul român”).

[MARTIE]

- [„**Ateneu**”, nr. 3] Redactorul șef al revistei, Radu Cârnecki, semnează textul telegramelor adresate Agathei Bacovia cu prilejul împlinirii a 70 de ani. Prima pagină cuprinde versuri semnate de Ovidiu Genaru. □ La rubrica *Aniversări*, M. C. Delasabar publică un articol de istorie culturală locală, cu prilejul împlinirii a patruzeci de ani de la apariția revistei „Ateneul cultural”. Din prezentarea publicației aflăm că, la originea revistei, s-a aflat societatea culturală *Ateneu cultural* fondată din inițiativa profesorului Grigore Tăbăcaru, societate al cărei obiectiv principal a fost dezvoltarea „culturii naționale, sociale, juridice, morale, cetățenești, artistice și științifice a maselor populare”. Cu prilejul primei șezători literare, la care participă și poetul George Bacovia, i-a născut revista „Ateneul cultural” ai cărei directori au fost Grigore Tăbăcaru și poetul George Bacovia. Din inițiativa aceluiași profesor Gr. Tăbăcaru se fac demersuri pentru înființarea unui muzeu regional și a unei monografii a orașului și a județului Bacău. În decursul timpului, în paginile revistei au publicat versuri George Bacovia și Agatha Grigorescu, iar proză Al. Șendrea,

Gh. Nicolau, N. Anghel și George Bacovia. Tot în „Ateneu cultural” apar traduceri sau articole despre autorii de literatură universală. Confruntându-se cu mari probleme financiare, revista nu mai apare cu aceeași regularitate, iar după 1928 fuzionează cu „Revista învățătorilor”, organ al Asociației învățătorilor din orașul și județul Bacău, al cărei președinte era Grigore Tăbăcaru. □ Tot la valorile literare locale se referă și Ernest Gavrilovici în *Viața cercurilor literare*, care prezintă activitatea intensă a cercurilor literare din Onești, Moinești, Piatra Neamț, Bacău, Păunești, Gura Văii, Pipirig, Scorțeni, Borlești și Parava. Autorul articolului salută interesul oamenilor de la orașe, dar mai ales de la sate pentru „cel mai reprezentativ emisar al culturii, cartea”. Interesul oamenilor pentru cuvântul scris obligă „editurile și pe scriitori la noi și sporite exigențe”. □ Cronica literară găzduiește, sub semnătura lui Horațiu Cimpoeș, textul encomiastic *Emoție și judecată de valoare*, care prezintă volumul *Părerii literare*, de Paul Georgescu. Considerându-l un „critic parcă fără vârstă, de o agerime proaspătă”, cronicarul îl înscrie pe Paul Georgescu într-o „tradiție prestigioasă, alături de C. Dobrogeanu Gherea, G. Ibrăileanu, Pompiliu Constantinescu, Eugen Lovinescu, Perpessicius și alții, înțelepți și agresivi”, pentru care „arta criticii înseamnă vocație, continuitate, rezistență”. Pentru cronicar, Paul Georgescu este „pe rând superior sau modest, fulgurant sau descriptiv, paradoxal sau liniar, obligându-se în continuu să-și afle noi repere, noi termeni ai dialogului, de aici și impresia că polemizează cu preopinenții imaginari. Investighează obiectul din mai multe unghiuri, prin ocolșuri succesive, voluptos prilej de a glosa, însă fără ostentație”. În analiza critică a operei lui M. Sadoveanu, L. Rebreanu, G. Călinescu, M. Beniuc, a monografiilor despre N. Filimon și Gr. M. Alecsandrescu, dar și a liricii și epicii actuale, Paul Georgescu demonstrează „o remarcabilă mobilitate spirituală, firească dezinvoltură și o intuiție nu de puține ori fermă”. Secvența finală a cărții, „o critică a criticii”, relevă un Paul Georgescu „scăpărător, cu o personalitate intelectuală și afectivă demnă de relevat”. □ Despre *Sentimentul de dragoste în poezia tinerilor* scrie Constantin Cubleşan, problematizând pe marginea uneia dintre temele predilecte ale acestora, bine ancorată în contextul ideologic, erosul: „lirica erotică nu poate fi discutată în afara coordonatelor politice pe care se fixează cu fermitate (...), întrucât a vorbi despre o iubire ruptă de un context social bine determinat pe direcția realizării unui țel uman precis conceput înseamnă a vorbi despre o iubire în sine, lipsită de sensuri și semnificații profunde.” Autorii vizați sunt Grigore Hagiu, Nichita Stănescu, Sina Dănciulescu, Ana Blandiana, Constanța Buzea, Cezar Baltag, Ion Alexandru, în lirica căroră, iubirea nu este ca o „chestiune strict intimă”, ci „un act de profundă umanitate care îți solicită în cel mai înalt grad simțul răspunderii mature pentru felul cum știi să dăruiești și să fertilizezi acest sentiment prin excelență uman.” Finalul articolului stă sub semnul elogiului închinat „luminii puternice și tonifiante a împlinirilor socialiste” sub care au

crescut „generațiile de poeți”. □ Sergiu Dan semnalează apariția volumului *Poarta soarelui*, semnat de Teodor Balș. Lectura cărții relevă „un liric contemplativ, cu evidente înclinații spre pastel.” Între „neajunsuri”, recenzentul punctează pe de o parte „o anume monotonie care, în ciuda diversității tematice, te însoțește la lectură”, iar pe de altă parte, o predilecție pentru „rimele comode.” □ N. Nicolesco anunță apariția cărții *Făgăduielile* a Luciei Demetrius. Cele șapte nuvele care alcătuiesc volumul au la bază investigația psihologică: „Eroii acestor nuvele, oameni obișnuiți, trăiesc cu luciditate momentele de confruntare etică, își disociază propriile lor atitudini în fața vieții, într-un cuvânt, vor să se explice.” Sub aspectul „realizării artistice”, autorul punctează „tendința spre o lungime nemotivată a subiectului”, evidentă, consideră recenzentul, în nuvelele *Destăinuirea* și *Tineretea e încă aici*, prezența unor personaje „anemice (...) amenințând să devină canale port-voce ale autorului”, și „expresia pe alocuri slobodă, fraza cu rostogoliri greoaie”. Dintre cele șapte nuvele care compun volumul, cea mai reușită este, după cum consemnează N. Nicolesco, *Când bate luna în fereastră*. □ Ilie Dan face recenzia la *Note din Grecia. Diverse* de Al. Rosetti, în care cunoscutul lingvist și filolog dezvăluie cititorului „într-un limbaj de maximă concizie, iar pe alocuri plin de poezie, impresii și reflecții despre oameni și locurile asupra cărora s-a oprit observația sa. (...) Scrisă într-un stil sobru, concis”, cartea este un colaj în care se îmbină „notele de călătorie cu eseul, cronica literară cu portretul și reportajul, căldura lirică cu echilibrul meditației”, toate acestea având menirea de a-l delecta pe cititor „invitându-l la lectură și meditație”. □ Rubrica *Breviar critic* cuprinde articole în care autorii acestora fac o serie de observații critice asupra unor producții literare ale timpului. I. Cosmin semnalează articolul din „Viața românească”, din 2 februarie 1965, în care se omagiază personalitatea lui Mihai Ralea, eseist, gânditor, critic literar, profesor și director al revistei. Ovidiu Bibire comentează pe marginea grupajului de poeme intitulat *Viața deocamdată*, publicat de Ion Alexandru în nr. 5 din 1965 al revistei „Luceafărul”. Lectura și analiza poemelor îi relevă recenzentului un autor prin care „poezia tânără inovează, se îmbogățește cu valori certe”. □ Articolul dedicat scriitorului brăilean Panait Istrati, conține fragmente inedite (scrisori, manuscrise și documente care relevă „laturi inedite”) obținute de George Cuibuș de la Anna Munsch, a doua soție a lui Panait Istrati. ■ În cadrul rubricii *Interviul nostru*, Constantin Călin se întreține cu Eusebiu Camilar pe tema *Despre universalitate și specific național*. Problematika abordată vizează aspecte de stringentă actualitate, frecvent puse în dezbaterile literare contemporane: a) raportul dintre cititor (consumatorul de artă) și scriitor (artist). În fața unui cititor care „și-a impus o totală restructurare intelectuală în fața noilor descoperiri (...), în fața noutăților secolului al XX-lea”, scriitorul „are datoria de onoare de a răspunde ochilor întrebători și plini de nedumeriri.” Mai mult decât atât, „scriitorul nu va putea face față niciodată

secolului, dacă el însuși nu va deveni un aprig cititor, un aprig cercetător și un neîndurător judecător al realității, al adevărului.” În ceea ce privește atitudinea scriitorului contemporan față de momentul istoric actual, Eusebiu Camilar se declară a fi „un evocator (...) nu mă apropiez de realitate spre a o descrie, decât după o îndelungată și neostenită observare.”; b) relația literaturii cu știința istoriei: „una dintre îndatoririle de onoare și de conștiință ale scriitorilor noștri care iubesc ca și mine trecutul de glorie este cercetarea neconținută și aflarea altor dovezi ale continuității noastre pe aceste meleaguri ale pământului; c) viitorul povestirii istorice: cultivând evocarea în opera sa, Eusebiu Camilar este încrezător în viitorul acestui tip de literatură, care prin „Ștefan Bănulescu, Nicolae Velea”, reprezentanți ai tinerei generații, „fac onoare genului”; d) în problema influențelor străine din literatură, E. Camilar afirmă: „Curenții străini sunt o condiție *sine qua non* a dezvoltării virtuților.” În ceea ce privește raporturile literaturii române cu literatura universală contemporană, se susține ideea că universalitatea se atinge prin deprinderea a tot ceea ce este național. Spre exemplificare, autorul îl amintește pe Dimitrie Cantemir care „n-ar fi pătruns în cugetul universal dacă nu s-ar fi adâncit până la grumaji în realitățile sociale, istorice, etnografice, folclorice ale poporului român.”; altfel spus „orice cercare către universalitate este imposibilă dacă nu ne ridicăm cu noi valorile și toată autenticitatea poporului care ne-a născut.”; e) despre romanul existențialist și teoria absurdului, E. Camilar consideră că rostul său este de a aduce o „contribuție la cunoașterea lumii, dar mai ales să înaripez inimile și imaginația omenească”. Pentru atingerea acestui scop, „artistul poate renunța nu numai la existențialism, dar și la existență.” Autorul consideră că tot ceea ce contează este „să ținem neconținut legătura sănătoasă cu clasicismul. Astfel de curente alizee au mai fost, sunt și vor mai fi.” Autorul pledează pentru romantism „ca valoare care-l deosebește pe omul constructor de omul cu suflet bolnav care stă și se tot întreabă, în loc să înșface unealta și să contribuie la transformarea materiei.” ■ Pe două dintre paginile revistei sunt publicate *Peștii și Bătrâna și fata*, două schițe de N.V. Turcu, și *Umbra*, povestire de Manole Auneanu. □ Ioanid Romanescu, Victor Torynopol, Platon Pardău, Mihail Sabin, George Suru și Corneliu Șerban sunt prezenți cu versuri. Tot cu versuri se produc Mariana Costescu, Marta Cuibuș, Eugenia Popa, Mona Iuga, Elena Cătălina Prangati, Silvia Ștefănescu, Ileana Roman, Carmen Tudora, Elisabeta Isanos, Silvia Dumitru, Constanța Rușcă și Ana Mășlea la rubrica *Jurnalul fetelor*. □ D. Alistar semnează recenzia cărții *Renașterea*, de Andrei Oțetea, o reeditare a monografiei publicate în 1941, care, „îmbinând rigoarea științifică cu agrementul literar (...) pătrunde adânc și lucid până la rădăcinile cele mai îndepărtate ale acestei epoci grandioase, dezvăluind factorii care i-au determinat apariția și resorturile sale de funcționare”. Lucrarea prezintă „Renașterea ca expresie a unei societăți generate de capitalism la începuturile sale”, interesul autorului cărții vizând reflectarea „aspectelor economice,

politice și sociale care au caracterizat Renașterea” și explicarea „cuprinzătoare a esenței umanismului.” Literatura Renașterii este prezentată tangențial, numai în măsura în care aceasta „reflectă noua concepție despre lume a societății urbane și promovează valori umane inedite”. Fără a-și propune să realizeze o „prezentare amplă a conținutului atât de dens al unei cărți” în care fiecare pagină este „saturată de lucruri substanțiale”, recenzentul evidențiază coordonatele generale ale Renașterii sub toate aspectele sale: economic, politic, științific, educațional și artistic. □ Cu prilejul comemorării a patru sute de ani de la moartea lui Michelangelo Buonaroti, în *Sonete*, Ion Grigoriu dezvăluie o fațetă mai puțin cunoscută a celui care a fost „titanul Renașterii italiene, sculptor și arhitect de geniu”. Traducerea volumului de sonete aparține lui C. D. Zeletin, iar comparația cu textul sursă relevă „o măiestrie lăudabilă. Efortul de a se apropia de textul poetului cât și de a-i transpune simțirea, merită o deosebită apreciere.” □ Sub titlul *Meridiane italiene*, Romulus Vulpescu oferă traduceri din Guiseppe Ungaretti, Salvatore Quasimodo, Umberto Saba, Aldo Palazzeschi, Biagia Marniti, Eugenio Montale, Vincenzo (Nazareno) Cardarelli, Carrado Govoni, Cesare Pavese și Diego Valeri.

● [„Cinema”, nr. 3] Revista poartă doliu național: pe coperta fără imagine (neagră); apare textul despre moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. □ Numărul se deschide cu editorialul *Inimă veșnic vie, conștiința mereu trează*, nesemnat, în care se regăsesc cam aceleași „clișee” apărute în toată presa: „fiul devotat și conducător iubit al partidului și al țării”, „întregul nostru popor”, „nemărginită durere”, „suprem și pios omagiu”, „operă vastă a construcției socialiste”, „inima fierbinte”, „conștiința poporului”, „înțelepciunea și voința sa colectivă”. □ În *Erou și conflict contemporan*, Ion Băieșu oferă, între altele, o listă de opere literare care ar merita să devină scenarii de film: „... se pot scoate cel puțin zece scenarii despre actualitate bune sau foarte bune, pornindu-se de la opere literare scrise și verificate în fața cititorului. Am să enumăr câteva: romanul *Facerea lumii* de Eugen Barbu (nu spun *Risipitorii* lui Marin Preda, pentru că scenariul după acest roman e de vreo doi ani în sertarele studioului), *Descoperirea familiei* de Ion Brad (mai ales prima parte), *Triunghiul* lui Pop Simion (foarte cinematografic), excelenta nuvelă *Dor* de Dumitru Radu Popescu, apărută în «Viața românească» nr. 11 din anul trecut, sau *Începutul și sfârșitul lui Posmoc II* din volumul *Fata de la miazăzi* al aceluiași autor, *Cantonul părăsit* de Fănuș Neagu, *În treacăt* de Nicolae Velea, *Negostina* de Al. Ivan Ghilia, oricare dintre nuvelele lui Ștefan Bănuțescu, și, aș îndrăzni, nuvelele *Treizeci și opt cu doi* sau *Mayorul cu moartea* ale subsemnatului. E mult mai greu să pornești de la nimic decât să pornești de la o operă existentă, cu un conflict bun, cu niște personaje interesante”. □ Un dialog cu Ion Mihăileanu, co-scenarist (cu Lucian Pintilie) al filmului *Duminică la ora 6*, are loc tema participării tinerilor la rezistența antifascistă. ■ Lansarea în cinematografe a filmului *Mofturi 1900* (realizat de cinci secevnțe

caragialiene) este primit de critica cinematografică în termeni dintre cei mai ostili. În *Caragiale din nou pe ecran* Romulus Vulpescu desfințează *Mofturi 1900* al regizorului Jean Georgescu: „Omului care a realizat – și-n ce condiții tehnice și financiare meschine! – excelentul film *O noapte furtunoasă* (1942), celui care, după eliberare, dădea modestei cinematografii naționale *Trei schițe* (inferioare ecranizării anterioare după Caragiale, dar valoroase în universul cinematografic tern din perioada aceea), nu îi sunt îngăduite la un nou Caragiale bălbâielile tehnice, erorile flagrante de gust, carențele de scenariu și de regie – reprobabile și la un debutant nedotat –, cu atât mai puțin eșecurile scandaloase de platitudine totală (nici măcar datorate vreunei temerități de căutare și experiment, ci mici, redevabile parcă pripelii și incompetenței). *Mofturi 1900* debutează cu un lung pregeneric de desene colorate statice (Greta Brătescu), animate rareori de montaj sau din procedee de cadraj, ilustrând într-o manieră à la Jiguide textul (cu puține tăieturi), al schiței *O conferință*, rostit de Marcel Anghelescu. Acest pregeneric – la care (după un haotic hiatus animat de film cu oameni) se adaugă o *coda* – pantă de același tip – constituie primul din cele două filme neunitar etichetate *Mofturi 1900*. Și este, în ciuda lungimii lui (chiar dacă-l judecăm independent), singurul lucru realizat din cele 110 minute de proiecție.” □ Despre aceeași ecranizare scrie și Călin Căliman în *Erau de toate...*: „Recunoaștem (și asta nu e tocmai bine) eforturile tuturor realizatorilor, de la scenarist până la interpreții din sacrificata *Situațiune*, de a pune cap la cap plăcuțele viu colorate ale schițelor caragialești pentru a ne oferi mozaicul unei lumi, a anilor 1900. Poate că metoda, în sine, nu este chiar recomandabilă (cinci schițe un roman?). Noi o primim, însă, ca atare, respectând intențiile autorilor. Ceea ce mi se pare impropriu în «sudairea» momentelor – și supărător, foarte supărător pentru ansamblul filmului – este mularea și șlefuirea plăcuțelor caragialești în funcție de «interesele» filmului. Poate că, altfel aranjate după firea și spiritul lor, aceste plăcuțe de mozaic ar fi dus la alte desene decât cele rezultate prin aducerea lor la formele prestabilite ale filmului. N-am mai fi asistat la salvarea de la înec a exasperantului Bubico (în paranteză fie spus, acest personaj animalier nu este de loc ca la Caragiale: el devine în film un foarte simpatic protagonist) sau la ostentativele adaosuri finale din *Diplomație* sau *C.F.R.* Ligamentele filmului sunt debile, uneori cu inadvertențe de logică (vezi legătura stranie dintre *Bubico* și *C.F.R.*); ele nu pot decât să ne confirme convingerile că filmul a fost condus forțat în matca lui. Poate că unele momente ale schițelor să trezească interes și, efectiv, jocul unor actori stârnește pe alocuri hazul). Dar se impunea, pentru a fi respectate înseși intențiile realizatorilor, de a desena o frescă a anilor 1900, ca filmul să părăsească teatrul – cartoanele colorate, decorurile vizibile – și să refacă strada, pentru a da vigoare oamenilor și întâmplărilor vremii. Alt «moft» caragialian, *Căldură mare*, recent ecranizat la televiziune de Ion Barna, poate constitui, în acest sens, un exemplu. *Mofturi 1900*, cu tot

pregenericul său savuros (poate prea lung în economia filmului), cu tot jocul relevant al unor buni comedieni, nu se constituie ca *film*. Rămâne un crochiu, o suită de schițe inabil sudate; preferam câteva schițe aparte (cum regizorul Jean Georgescu a mai ecranizat: *Vizita*, *Lanțul slăbiciunilor...*) în care sondajul psihologiilor să fie adâncit pe verticală. Și nu diluat pe orizontală.” □ Și George Littera face referiri la această ecranizare în *Bunele intenții*: „Fixate la nivelul unor similitudini de fabulație și limbaj, achizițiile caragialești ale *Mofturilor* au rămas superficiale, în pofida tuturor ambițiilor. Pe generic chipurile eroilor se perindă lent și fantomic – Lache, Mache, Tache, Sache – galerie apusă, încremenită într-o expresie revelatoare, ținută sub o lupă satirică («muzeul Grévin»?), «Lumea lui Caragiale» ar constitui, în dorința regizorului, «tema» filmului. Trebuia recreat un sector din universul marelui satiric, cu policromia tipurilor care îl populează, cu problematica adusă sub reflector, cu ambianțele lui caracteristice. Jean Georgescu a strâns mai toate firele în spațiul, fizic și moral, al berăriei. Personajele diverselor schițe se cunosc, se caută, se salută familiar, de aici vor pleca eroii din *C.F.R.* și călătorul din *Bubico*. Interferența evenimentelor, conectarea insolită a replicilor ar fi putut căpăta virtuți generalizatoare pentru a figura o întreagă ordine, dar autorul peliculei se mulțumește cu racorduri amuzante. Romulus Vulpescu are dreptate când vorbește de un epicentru factice. Din cauza topirii insuficiente, povestirile nu izbutesc să se articuleze, în ciuda coerenței de idei, într-o dramaturgie organică și solidă. Morfologia e, în ultimă instanță, aceea a unui film cu scheciuri, asamblat artificios și adesea formal, camuflat inabil ca un șiretlic descoperit.” □ Din rubrica *Informații* aflăm: „La inițiativa unui editor newyorkez, trei scenarii cu tema «Beckett» au fost comandate celebrilor dramaturgi Eugen Ionescu, Harold Pinter și Samuel Beckett. Primul din aceste scenarii, semnat de Samuel Beckett, a și fost transpus pe ecran de regizorul Allan Schneider. Unicul interpret al faimosului personaj: Buster Keaton.” □ Gheorghe Tomozei realizează un interviu cu Geo Saizescu, *La porțile pământului*, despre noul său film: „– Cum s-a ajuns la ideea acestui film? – *Dereul* (N.R.: așa e numit în intimitate Dumitru Radu Popescu) mi-a mărturisit dorința de a scrie un film despre geologii din Munții Apuseni (...) *Dereul* a imaginat povestea micului grup de geologi porniți în căutarea minereului de fier, potrivit temperamentului meu artistic și, decupând scenariul literar, m-am regăsit dintru început în atmosfera narațiunii cinematografice. Scenariștii – solicitați stăruitor – au început să scrie roluri pentru actori. Mi se pare înfinit mai prețioasă ideea elaborării unor scenarii pentru regizori. Din întâlnirea întâmplătoare a unui scriitor cu un regizor rezultă adesea filme interesante, însă de cele mai multe ori oamenii aceștia necunoscându-se nu se pot completa, nu circulă pe aceleași traiecte de gândire.” □ Lucian Raicu scrie despre *Dramatismul «puternic»* și *dramatismul «simpatic»*: „Am văzut filme, am citit scenarii regizorale și am constatat că atenția urmărită de

scenarist ori de regizor, ambiția lor cea mare era de a oferi spectatorului un «dens» material dramatic, o poveste în care fiecare gest, fiecare personaj, fiecare incident, cât de mic, să clocotească de dramatism”. □ Lui Albert Cervoni, semnatarul articolului *Moartea franceză a dramaturgiei*, nu i se pare deloc surprinzător că într-o țară în care tradiția literară însăși este de multă vreme angajată pe calea realismului, de la Balzac la Stendhal, de la Zola la «neo-romanul» contemporan, arta franceză să fie, prin tradiție, experimentală. Concluzia autorului este că „tânăra cinematografie franceză și, îndeosebi Godard, distrug dramaturgia. Ei sfărâmă o dramaturgie străveche, pentru a fonda una nouă, o dramaturgie a realului, mai puțin aparentă, mai puțin evidentă, dar mai subtilă, mai înrădăcinată în autenticitatea trăită”. □ Cronica la filmul *Printre lebede și baloane*, aparținând lui Radu Gabrea, se intitulează *Poezie și poetizare* și are, printre scenariști, pe Radu Cosașu. Despre aceeași peliculă scrie Sergiu Nicolaescu o *Însemnare pe marginea cronicii*: „Cred că regizorul se forțează a respecta un anumit text și numai atunci când dă frâu liber observării realității prin obiectivul aparatului de filmat... Pentru că noi, în cinematografie, nu putem «scrie» poezie, noi o putem doar observa, descoperi. Aceste observații trebuie transmise cât mai direct spectatorului și atunci el «va cânta» sigur poezia”. □ E. Voiculescu semnează *Tudor Vianu – teoretician al artei cinematografice*, care apare însoțit cu următoarea notă: „Cu articolul de față inaugurăm publicarea unei serii de texte ale unor personalități sau despre unele personalități marcante din viața noastră culturală, care au arătat interes celei de-a șaptea arte – cinematograful”. Din textul propriu-zis aflăm: „În cele ce urmează ne vom referi la două dintre studiile lui Tudor Vianu, care îi relevă pe regretatul maestru drept un strălucit precursor al marilor teoreticieni ai filmului evidențiați pe plan mondial. Este vorba despre articolul *Estetica cinematografului* (în volumul *Fragmente moderne*, 1925) și despre prelegerea intitulată *Cinematograf și radiodifuziune în politica culturii*, ținută la 13 mai 1928 (publicată în volumul *Politica culturii*”.

• [„Iașul literar”, nr. 3] Un grupaj *In memoriam* Gheorghe Gheorghiu-Dej. semnează acad. Cristofor Simionescu, Președintele Filialei Iași a Academiei R.P.R., acad. Iuliu Nițulescu, Ion Creangă, Rectorul Universității din Iași, scriitorii Otilia Cazimir, George Lesenea și Nicolae Țațomir (cel din urmă avocat și decan al Facultății de Drept a Universității „Al. I. Cuza” – Iași), Miluță Gheorghiu, pictorul Dan Hatmanu, Dumitru Ignea, Ion Istrati și Horia Zilieru (poemul *Eroii dau onorul sub Carpați*). Cităm un pasaj din mesajul Acad. Cristofor Simionescu: „O mare durere încearcă poporul nostru. A încetat să bată inima unui devotat și credincios fiu al său, eminent fruntaș al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. (...) Oamenii de știință și cultură din R.P.R. au simțit permanent grija profundă și sprijinul conducerii partidului nostru și personal al tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, care s-a dovedit și în acest domeniu, al revoluției în

cultură, clarvăzător. Indicațiile sale izvorâte din convingerea că binefacerile și succesele științei și culturii aparțin poporului căruia trebuie să-i slujească nemijlocit, au dat creatorilor de valori spirituale imbold și entuziasm, busola întregii lor activități. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej este al tuturor, al muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, al poporului astăzi profund îndurerat”. □ Otilia Cazimir își exprimă regretul că, deși ar fi avut ocazia, nu l-a întâlnit niciodată față în față pe prim-secretarul al C.C. al P.M.R. care, totodată, deținea funcția de Președinte al Consiliului de Stat. Poeta extrapolează binecunoscutul portret pe care Grigore Ureche i-l face, în *Letopiseșul Țării Moldovei*, lui Ștefan cel Mare: „Fusesem decorată, în 1954, cu Ordinul Muncii clasa a III-a, «pentru merite Editoriale». Decorația mi-o atârname de piept însuși Dr. Petru Groza. După festivitate, întâmplându-se să am o mare durere, l-am rugat pe Dr. Petru Groza să mă primească pentru cinci minute în audiență, să-i spun păsul. M-a primit, cu caldă bunăvoință, ba a mers până acolo încât aproape mi-a dictat singur cererea pe care trebuie s-o rezolve. Iar când, grăbită, m-am ridicat să plec, mi-a spus: « – *De ce te grăbești așa, moldoveanco? Uite, peste câteva minute trebuie să vie aici alt moldovean, Gheorghe-Dej. Vine cu Bodnăraș... Ce, nu vrei să-i cunoști?*» – Cum să nu vreau? Dar mi-a fost peste puțină, din cauza sănătății. Au plecat, fără să am curajul să-i mărturisesc amfitrionului meu cât de rău îmi părea.» Și așa s-a făcut că nu l-am cunoscut personal pe Gheorghe Gheorghiu-Dej. Dar i-am privit de-atâtea nenumărate ori fotografia! Având această superioritate față de marele cronicar moldovean pot spune și eu parafrazându-l: «Și era acest Gheorghe Gheorghiu-Dej om mare de stat și mare la suflet...». Acum un an am primit din nou Ordinul Muncii – de data aceasta clasa întâi. Decorația mi-a atârnat-o de piept, în dreptul inimii, tov. Profesor Rector Ion Creangă, din partea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej. Mă întrebam în clipele acelea. O fi simțind cum îmi bate inima?... A doua zi am telegrafiat celui care mă onorase cu câteva calde aprecieri și urări transmise cu acest prilej. N-am rămas de la tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej decât cu dovada că telegraful meu ajunsese acolo unde o trimiseseam. O păstrez. Doream ca, atunci când voi fi sănătoasă, să mă duc la București și să-i ofer cu mâna mea cele din urmă cărți ale mele. Dar eu n-am mai putut plecat, iar pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej nu-l mai pot găsi acum niciodată, nicăieri...Și era acest Gheorghe Gheorghiu-Dej om mare de stat... Și avea ochii mari, blânzi și plini de gânduri, – ochi pe care, văzându-i fie și numai o clipă pe o pagină de ziar, nu-i mai puteai uita... Mă gândesc acum că ochii acestui Om s-au închis ca să nu se mai deschidă niciodată. Și gândul acesta îmi strânge inima. Niciodată...” □ Este publicată o relatare despre ***Conferința pe țară a scriitorilor (22-25 februarie 1965)***. Grupajul se deschide cu „Salutul adresat de C.C. al P.M.R. Conferinței pe țară a Uniunii Scriitorilor din R.P. Română”, din care rezulta rolul decisiv al ideologiei și al modificărilor inițiate în toate planurile vieții: „Partidul,

întregul popor privesc cu satisfacție drumul ascendent al creației literare lărgirea continuă a rândurilor scriitorilor, apariția unui număr sporit de opere realiste de valoare care îmbogățesc patrimoniul literar național și devin tot mai cunoscute peste hotare. O puternică înrăurire exercită asupra dezvoltării literaturii, ca și asupra întregii vieți culturale, uriașele transformări înnoitoare prin care trece țara noastră, vasta operă de construcție a socialismului care pune în valoare toate energiile poporului. În climatul deosebit de propice creat de avântul fără precedent al economiei, de reorganizarea societății și a realităților dintre oameni pe baze noi, se face simțită tot mai mult extinderea câmpului de observație al scriitorilor noștri și a opticii lor sociale și artistice, pătrunderea în universul spirituale al constructorilor socialismului, în bogata lor lume de gânduri și sentimente. Oamenii muncii acordă o înaltă prețuire scriitorilor ale căror opere se fac ecoul vieții patriarhiei și a poporului nostru, al epocii contemporane de fructuoase transformări revoluționare, al luptei tiranice a omului pentru pace și progres social. Purtând amprenta puternică a vremurilor noi, literatura noastră este pătrunsă de spiritul umanismului socialist, de optimism și dragoste de viață. Este îmbucurător faptul că în rândurile scriitorilor se manifestă o preocupare sporită pentru transmiterea mesajului de idei al operelor lor într-o formă artistică înaltă, spirit inovator, năzuința de a lărgi și perfecțiunea mijloacelor de expresie prin valorificarea creatoare a tot ce este mai de preț experiență scriitoricească acumulată pe plan național și universal.” Este evidențiată funcția Uniunea Scriitorilor în îndrumarea creației: „Stimularea în continuare a unui larg schimb de opinii și a activității de critică, teorie și istorie literară într-o atmosferă constructivă, de respect reciproc, străină subiectivismului și spiritului de grup, cultivarea obiectivității depline în aprecierea valorii lucrărilor, sunt elemente indispensabile mersului înainte al literaturii noastre. Îndeplinirea cu succes a sarcinilor ce revin Uniunii scriitorilor depinde în mare măsură de modul în care se asigură munca colectivă în organele de conducere, de participarea activă a tuturor forțelor scriitoricești la dezbaterile problemelor de bază ale vieții literare. Printre preocupările Uniunii scriitorilor un loc de seamă îl ocupă formarea și promovarea scriitorilor tineri – schimbul de mâine al literaturii noastre, stimularea atentă a tuturor talentelor reale, desfășurarea unei activități bogate pe întreg cuprinsul țării.” Urmează mesajul adresat de participanți Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român (Tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej), redactat în notă ideologică tare, urmând retorica luării angajamentului: „Lucrările Conferinței noastre au arătat încă odată atașamentul nezdruccinat și deplin al tuturor generațiilor de scriitori, uniți într-un singur și puternic front prin devotamentul lor față de politica înțeleaptă și clarvăzătoare a Partidului Muncitoresc Român, în toate problemele contemporaneității./ Poezii, prozatorii, dramaturgii, criticii literari văd în uriașele transformări înnoitoare din patria noastră, în avântul fără precedent al tuturor energiilor creatoare ale poporului român, izvorul mereu

viu pentru făurirea unor opere literare ale căror pagini să cuprindă în formă variată și de înaltă măiestrie, înfăptuirile și idealurile mărețe ale omului nou, bogatul său univers de idei, concepțiile sale înaintate./ Dezbaterile Conferinței au prilejuit analiza multilaterală a problemelor literaturii române actuale, a sarcinilor de mare răspundere care stau în fața întregului front scriitoricesc preocupat de continua îmbogățire a literaturii noastre cu opere valoroase, inspirate din sufletul mereu proaspăt al realității socialiste./ Suntem conștienți de faptul că exigențele milioaneilor de cititori din țara noastră sunt mereu mai înalte, că ei doresc opere literare de o profundă și autentică vibrație artistică în care să fie înfățișată multilateral experiența istorică bogată a poporului nostru, angajat cu însuflețire în opera de construire a socialismului, noile relații sociale și morale statornicite ca urmare a acestor uriașe transformări./ Vom urma cu consecvență acest drum, cu toată hărnicia pentru ca în lucrările noastre oamenii muncii să se recunoască în toată complexitatea personalității lor. Pătrunși de gândul că servim cele mai generoase idei, vom lărgi și adânci neconținut câmpul de investigații, orizontul preocupărilor noastre, vom aprofunda nețărmuritul univers de gânduri și simțăminte al constructorului socialismului, convinși fiind că numai astfel vom putea contribui la formarea maselor de cititori în spiritul umanismului socialist, la apărarea idealurilor de pace și progres social.” □ Revista omagiază 125 de ani de la apariția „*Daciei literare*” într-un articol de Maria Platon, în care este adaptat, construcției socialiste, suflul revoluționar pașoptist: „Ca pretutindeni, în epoca marilor frământări revoluționare, și la noi experiența istorică se impune cu necesitate. Împotriva importului de civilizație și cultură străine, neorganic aderente fondului nostru național, «Dacia literară» reacționează cu energie, opunându-i frontul de apărare al istoriei, al tradiției, pârghia de susținere a specificului național. Nu poate fi vorba de o formă sentimentală a unui tradiționalism «înăruit», de care au fost acuzați, nu o dată, colaboratorii publicației de la 1840. Este o tendință conștientă și constantă de a întemeia orientarea spre istorie pe o cunoaștere temeinică a ei pentru a putea desprinde elementele în consonanță cu prezentul. Întoarcerea spre trecut nu este nici o simplă imitație a manierei paseiste a romanticilor apuseni. Trecutul de luptă al poporului este văzut, în condiții istorice concrete, cu alți chi decât aceia ai romanticilor tumultuoși și vizionari. Apreciată ca un mijloc de educare patriotică, inspirația din trecut este acordată la ritmul epocii, pentru a servi la realizarea unei literaturi afirmative, majore. Explicația științifică a intensificării studiilor istorice și a interesului sporit pentru tematica istorică în literatura română la jumătatea veacului trecut trebuie căutată în condițiile specifice țărilor noastre în care se dă bătălia pentru pregătirea revoluției și unirii, ca și în concepția despre istorie a unor istorici și scriitori combatanți, convinși că la exemplul impunător al trecutului, poporul român își realizează, cu hotărâre viitorul.” □ Despre *Un scriitor de notorietate mondială* scrie Simion Bărbulescu, alcătuind o fișă

despre nord-americanul Jerome David Salinger, în care insistă asupra vocației autentice a acestuia. Publicarea unui asemenea text se încadrează în linia așa-zisei liberalizări culturale: „A scris foarte puțin. (Cele patru volume publicate până în prezent nu totalizează la un loc nici o mie de pagini.) Celebritatea mondială pe care i-au adus-o scrierile sale de nuvele și unicul său roman se datorește atât ingeniozității subiectelor abordate, cât și modului original de abordare și tratare a temelor, compoziției neașteptat de simple și construcției moderne a acțiunii.

• **[„Lupta de clasă”, nr. 3]** Revista cuprinde materiale, studii și documente ocazionate de decesul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. □ Viorica Rogoz semnează articolul *Din experiența muncii în cercurile literare*, punctând rolul acestor „forme importante și directe ale participării oamenilor muncii la asimilarea și răspândirea culturii, la cunoașterea tezaurului de artă clasică și realist-socialistă, la dezvoltarea unor noi generații de scriitori. (...) Înființate pe lângă uzine și întreprinderi, case de cultură raionale, case de creație, filiale ale Uniunii scriitorilor, cămine culturale satești, biblioteci, cluburi, școli medii și facultăți, unități militare ș.a., aceste *nuclee* cultural-literare se ridică în prezent la aproape 200 în întreaga țară. Cercurile literare sunt chemate să sprijine și să desfășoare, paralel cu creația literară, o activitate culturală locală sau mai largă în instituția lor tutelară. Ele au sarcini cultural-propagandistice colective, paralel cu acelea de a crea lucrări literare inspirate din actualitate și de a stimula cunoașterea și răspândirea literaturii în mediile largi.” Rolul fundamental în „descoperirea și promovarea tinerelor talente”, susținute prin „înseși condițiile radical schimbate ale vieții materiale și morale, proprii realității socialiste” este atribuit unor cercuri literare definite ca reprezentative din acest punct de vedere: cercul Th. Neculuță („din rândurile căruia tineri poeți și prozatori au debutat în paginile revistei «Luceafărul» – Constantin Abăluță, Constanța Buzea, Gabriela Melinescu, Adrian Păunescu, Rodica Iulian etc.), cercul Ioan Păun Pincio („de pe lângă Consiliul local al sindicatelor”), cenaclul N. Labiș (al Uniunii Scriitorilor), cercul Mihail Sadoveanu („al Clubului sindicatelor din învățământ”). Autoarea articolului semnalează faptul că „unele comitete culturale ale sindicatelor din instituții minimizează activitatea cercului literar ca formă de activitate obștească, socotind, probabil, că viața culturală a uzinei sau a instituției, la care trebuie să participe cercul literar, se poate desfășura la întâmplare, articolul de gazetă, textul pentru brigada artistică de agitație, poezia, se pot face printre picături. În unele instituții, munca în cercul literar nici nu este considerată o sarcină obștească. Ce să mai spunem despre caracterul dăunător al acestei atitudini dacă ne gândim că în cadrul cercurilor literare sunt tineri care, pe lângă activitatea culturală a clubului, lucrează la o nuvelă, la un poem, vor să publice într-o revistă și au deci nevoie de timp pentru a citi cât mai mult, pentru a munci asupra manuscrisului care, cine știe, va vedea poate lumina tiparului? Membrii cercului literar (și mai ales cei din

biroul cercului) și-ar îndeplini atribuțiile cu mai multă pasiune și răspundere dacă ar ști că, în fața organizațiilor obștești din uzina sau din instituția lor, munca literară, participarea activă la cerc, la lectoratul Casei creației populare sunt socotite sarcini la fel de importante ca și altele.”

● [„**Orizont**”, nr. 3] Numărul conține articole encomiastice, proze și poezii comemorative (Anghel Dumbrăveanu, Haralambie Țugui, Aurel Turcuș) prilejuite de moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. □ E de reținut un sonet *Menire* al lui Al. Jebeleanu: „N-a răătăcit nădejdea-mi, precum Dante,/ Prin silnicul infern, prin paradis./ Celeste lumi își macină-n plictis/ Cetățile de plumb, agonizante.” □ În studiul său despre doi tineri prozatori, Nicolae Ciobanu îl consideră pe Fănuș Neagu „un talent robust”. Deși critica al plasase pe tânărul prozator încă de pe atunci în ascendența prozei sadoveniene și istratiene, dincolo de accentele marxist-leniniste ale cronicii, Nicolae Ciobanu face unele disocieri de aceștia: „Nefiind înzestrat nici cu vibrația liric-reflexivă a lui Sadoveanu și străin de «gorkianismul» revendicativ și patetic al lui Istrati, tânărul prozator aspiră, «dinlăuntru», la valorificarea eposului popular dintr-o altă perspectivă”. □ Traducerile din lirica universală aparțin Veronicăi Porumbacu (cu o poetă poloneză, Małgorzata Hillav) și Mădălinei Fortunescu din lirica rusă: Anna Ahmatova. □ Cornel Ungureanu ține cronica literară și prezintă o antologie de proză scurtă în care sunt antologați atât reprezentanți mai vârstnici (Sadoveanu, Agârbiceanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, Geo Bogza, Nagy Istvan, Lucia Demetrius), cât și mai tinerii M. Preda, Eugen Barbu, N. Velea, D.R. Popescu, Fănuș Neagu, Ion Lăncrănjan. Dintre vârstnici, de cele mai elogioase aprecieri se bucură G. Bogza cu nuvela *Moartea lui Iacob Onisia*. Ceilalți prozatori din generația veche „în noile condiții create de socialism, își definitivează creația sau își precizează specificul și personalitatea” (!). □ La rubrica intitulată *Cărți-reviste*, Haralambie Țugui face recenzia volumelor de poezii ale lui Victor Eftimiu, sunt apreciate, *grosso modo*, pentru: „spiritul de critică socială” și pentru „compasiunea față de (...) societatea strâmb întocmită, în care domină exploatarea”.

● [„**Ramuri**”, nr. 3] Comunicatul Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliului de Stat al Republicii Populare Române, Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române, precum și hotărârile Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri ale Republicii Populare Române, urmate de mesajul „Glorie veșnică marelui fiu al poporului român Gheorghe Gheorghiu-Dej” ocupă prima pagină și în „Ramuri”. Pe următoarele apar texte-document despre același trist moment funerar: *Scrisoarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej adresată Marii Adunări Naționale, Prin fața Catafalcului și La Cabinetul de lucru*. ■ La rubrica intitulată *Omagiul culturii* găsim: *Adio...* de Tudor Arghezi: „Condeiele al meu de mâneri, de consolidări și reverie, fă-te om, fă-te țară, fă-te popor, pune-ți sarică de spini și plângi la porțile lumii. Cel mai teafăr dintre

noi a trecut pe ele în nu ştii unde haosul începe, cu o poartă mută, cu lacăte grele. Gheorghiu-Dej, căruia îi scriam din când în când, numindu-l Iubite Tovarăşe Dej, a pierit dintre noi, cu tinereţea, cu puterile şi voiniciile lui – adică pe totdeauna, mă-nţelegi condeiule al meu, fratele meu, părintele meu. Nu m-aş fi gândit odată cu capul, că tu ai să-i bâlbâi la căpătâi un necrolog. Un asemenea gând m-ar fi ofensat. Tăvălit ca pentru o expiere în cenuşă, că nu am izbutit să-l scăpăm pe acest biruitor al tuturor vrăşmaşilor dinlăuntru şi din afară, aclamat de toate amintirile marelui *Panteon* al trecuturilor omeneşti. Stau şi plâng condeiule al meu, pe un mormânt, revoltat, că ziua s-a stins şi că pământul, care a primit în el unul după altul pe Domnitorii noştri, a cutezat să primească şi ţărâna scumpului general al neamului românesc, scufundat în cea mai cumplită jale. N-aş cuteza să-mi închipui ce are să fie timpul care începe cu ziua de azi, acoperită cu zăbranicul negru pe care îl ducem toţi Românii, fiecare, ținut de margini şi pe dedesubtul căruia trecem cu toţii lăcrimând. Dar ţara noastră norocoasă şi în ceasurile ei de dezastru, purtată în apogeul ei, va fi dusă înainte de fraţii, tovarăşii şi ucenicii noului descălecător al ţării pierit până la culmi. Nu sunt în stare să cred că Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a isprăvit...”. □ Sub titlul *O inimă nemuritoare*, Acad. Ştefan Milcu scrie: „În aceste clipe grele, îmi plec îndurerat fruntea, dar, ca fiecare om din această ţară, simt puterea de a învinge durerea. Izvorul acestei puteri sunt înseşi tăria şi unitatea de monolit a întregului popor în jurul Partidului Muncitoresc Român. Făgăduinţa comunistă de a păşi cu şi mai multă hotărâre pe drumul ce ni l-a indicat şi ni l-a deschis partidul, în fruntea căruia a vegheat marele fiu al poporului nostru, îmi va călăuzi întreaga viaţă, munca pusă în slujba ştiinţei româneşti, a formării tinerelor generaţii de specialişti”. □ Despre *Cutremurătoarea zi* aminteşte şi Acad. Gh. Ionescu-Şişeşti: „Primul cetăţean al României ne-a părăsit pentru totdeauna. Ne-a părăsit omul care prin lupta lui de o viaţă întreagă, prin eroismul, prin înţelepciunea, prin clarviziunea sa, s-a făcut iubit de întregul nostru popor, ascultat pretutindeni, apreciat nu numai înlăuntrul ţării, dar şi peste hotare ca un mare om de stat. (...) În primăvara aceasta lanurile de grâu vor undui pe întinsele ogoare ale cooperativelor agricole şi gospodăriilor de stat, dealurile altădată sterpe vor da rod bogat, întinderea arabilă a ţării creşte prin lucrări grandioase. Toate acestea se datoresc străduinţelor Partidului Muncitoresc Român în frunte cu Gheorghiu-Dej. Disparaţia fruntaşului între fruntaşi face să crească şi mai mult simţul datoriei noastre. În frunte cu Partidul Muncitoresc Român, vom continua cu acelaşi patriotism şi acelaşi entuziasm munca pentru înflorirea patriei noastre.” ■ Textul de despărţire al lui Geo Bogza se numeşte *Dimensiuni*: „Tovarăşul Gheorghiu-Dej a intrat în istoria poporului nostru ca organizator şi conducător al marii greve de la Griviţa, cea mai mare bătălie de clasă a muncitorimii române. Pe atunci, cunoscut doar de eroicii ceferişti, era un tânăr în vârstă de treizeci şi doi de ani. Acum ne dăm seama că a luat parte la marea bătălie de la

Grivița pe când se găsea la jumătatea vieții sale. După alți treizeci și doi de ani, tovarășul Gheorghiu-Dej pleacă dintre noi cunoscut și iubit de întregul popor, plâns din adâncul inimii și regretat din adâncul inimii de întregul popor. Istoria – de oricine va fi scrisă și după ori cât timp, fie că va fi istoria acestor pământuri sau istoria generală a lumii în veacul pe care îl trăim – va trebui să consemneze că în ultimii douăzeci de ani poporul român a avut în ființa tovarășului Gheorghiu-Dej pe unul dintre cei mai înțelepți și fermi conducători din toată durata existenței sale. Ceea ce, după secole de robie, Nicolae Bălcescu abia începea să cuteze a visa – o republică a celor ce muncesc – poporul nostru, călăuzit de marele și puternicul partid al comuniștilor, a înfăptuit în acești ani, în mod temeinic și ireversibil. În istoria acestor pământuri, în care s-au succedat atâtea orânduri sociale și atâtea forme de guvernământ, tovarășul Gheorghiu-Dej pășește cu fruntea în soare drept cel dintâi conducător al României socialiste. Cu cât va trece timpul, cu atât înțelepciunea sa ne va apărea mai profundă, cu atât chipul său ne va apărea mai luminos. Temeliile pe care partidul, în frunte cu el, a pus țara, sunt de nezduncinat iar drumul imprimat în acești ani istoriei noastre va fi continuat generație după generație”. □ Eugen Constant scrie rememorând pentru cititorii revistei: „Conducător al luptelor de clasă din februarie 1933, a fost condamnat, împreună cu tovarășii săi de luptă, la ani grei de temniță. Procesul s-a rejudecat la Craiova, în sălile (astăzi muzeu) ale tribunalului militar. Impresionat de monstruoasa înscenare, scriindu-mi, ca atâția alții, conștiința de scriitor-cetățean, am ridicat atunci glasul exprimându-mi, o dată cu indignarea față de opresori, admirația cea mai fierbinte față de eroicii luptători comuniști în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Anii s-au scurs. Conducător strălucit, curajos și drept al României eliberate, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej și-a consacrat întreaga sa viață, întreaga energie și putere de muncă, operei de înflorire a țării, de ridicare a poporului nostru pe culmile pe care le merită pentru minunatele lui însușiri. Marele conducător al destinului nostru va trăi veșnic în memoria poporului, în Panteonul istoriei, iar omagiul nostru perpetuu îi va străjui monumentul”. □ Este publicată Telegrama Comitetului regional Oltenia al P. M. R., adresată Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și Consiliului de Stat la Republicii Populare Române, iar un grupaj de informații se intitulează *Oamenii muncii din Oltenia își iau rămas bun de la iubitul nostru conducător*. ■ ***Din inima poporului***, cu mesajul „Poporul își cinstește fiii iubiți, gravându-le numele în placa de marmoră și în aurul trainic al cântecului” „Ramuri” publică versuri culese din diferitele zone Olteniei („Foaie verde-a bobului / Mulțumim partidului / Și tovarășului Dej, / Cel ales între aleși, / Pentru traiul nostru bun / Pe care-l trăim acum.”). □ De asemenea, poezii dedicate conducătorului politic Gheorghiu-Dej semnează Sina Dănciulescu (***Doliu***); Savel Pătuleanu (***Durerea căprioarei albastre***); Ilarie Hinoveanu (***Porțile marmorei***); Petre Dragu (***Murmur de recviem***). ■ Ilie

Purcaru semnează *Temperatura tinereții*, necrologul celeilalte dispariții, survenită cu o săptămână înaintea decesului lui Gheorghiu-Dej, a genialului cărturar G. Călinescu: „Zguduitoarea veste a oprit rotația anotimpului și rotația noastră. Legenda a și țâșnit o dată cu omul care a pășit ca un viteaz în ea. Imaginația populară l-a văzut rămânând treaz până în ultima clipă, la masa de lucru, nerăpus de boală și tânăr. Vestea trecerii în neant a acestei minți de o nobilă superioritate a inteligenței nu ne va fi niciodată indiferentă, oricât G. Călinescu ne-ar fi învățat că opera e mai plenară când se izbăvește de om. «Nu-i cu putință să mori», spunea de altfel el însuși, sugerând o perpetuă prezență spirituală. Vocația sa, infuzată oricărei întreprinderi, era aceea de constructor și, metaforic, se concepea ca arhitect. Operele sale stau, de fapt, în câmpul culturii românești, ca niște construcții colosale contemplându-se pe deasupra altor acoperișuri, așa cum se contemplau, într-un cartier pitic, templele arhitectului Ioanide.(...) Am fost obișnuiți, până la el, fie cu vioiciunea mușcătoare a spiritului caragialesc, fie cu taciturna solemnă a lui Sadoveanu, fie cu vehemența și melancolia cosmică a lui Eminescu. El ne-a dat o ipostază nouă a dinamicii spiritului românesc, care ne face să ne gândim la tumult, la furtună, la cotropitoare cataracte solare. G. Călinescu pune în cultura românească o înălțime, o cotă de spirit pe care, poate, n-a atins-o nimeni. Dacă Ceahlăul e ocupat de spiritul lui Mihai Sadoveanu, pentru G. Călinescu nu vom găsi o formă de relief pe care să i-o închinăm. El a clădit singur un pisc, de colosale altitudini, spre care urcăm mereu, așa cum urcăm de decenii spre altitudinile lui Eminescu, și care se va ridica deasupra lumii spiritului nostru pe măsură ce ne depărtăm de amintirea omului în vreme. Pisc unic, singular, al culturii, dar receptiv la sugestiile înaintașilor, n-a pregetat să se înhame la carul teribilelor lor proiecte totalitare. Ca Heliade, Hasdeu, Iorga, Pârvan, a ambiționat opere capitale, împăcând, pentru prima oară în istoria culturii noastre, intenția exhaustivă cu posibilitatea realizării. Peste tot, sub aparența aridă a propozițiilor abstractive pulsează un suflet ardent, pasionat, care-l face să se revendice din geți și să exclame, pe urmele cronicarului: «Nasc și în Moldova oameni» – nasc și în România valori! Aceasta e deviza întregii lui opere și acolo unde mulți au crezut a găsi orgie estetizantă era numai patriotism. Un mare romantic, un patriot, un erudit al culturii poporului nostru, valorificându-ne aportul evident. O dovadă a acestui aport sunt opera și persoana lui G. Călinescu. Opțiunea cea mai pasionantă a uneia din cele mai dinamice inteligențe românești a fost tinerețea. Se voia tânăr și era tânăr prin ignorarea convențiilor vârstei și a tarelor fiziologice. La 60 de ani declara că nu se simte bine decât printre tineri, și omagiații au aclamat veșnica lui tinerețe. Omul era deci fără vârstă, atemporal, și noi vom perpetua imaginea omului tânăr. (...) Multiplă, opera lui destăinuie și alte fațete. Omul era în egală măsură tânăr dar grandios, melancolic, solemn. Efortul său constructiv, din care au rezultat creații hotăr, descifrat ne dezvăluie un Meșter Manole ale

stăruii sacrificii, necunoscute mulțimii, lasă în urmă fântâni pure, cu sonore rostogoliri spirituale care vor suna în veacuri”. ■ Textele literare ale acestui număr încep cu Tudor Arghezi care, în *Banatul Craiovei*, insinuează că oltenii sunt croiți să fie primii în toate: „Socotiți buni precupeți și buni numai la cobilița cu coșuri, oltenii le-au dat pe vremuri boierilor din București o învățătură de minte. Pe neașteptate, în vreo 30 de ani, ei au fost găsiți instalați la toate răscrucele de competență și toate profesiile intelectuale s-au resimțit numaidecât de prezența juveților în ele. Oltenii nu vin câte unul, ci câte o sută cel puțin o dată, buluc. E datina lor să năvălească grămadă, alaltăieri în piață, ieri în universități, azi...” ■ George Ivașcu comemorează 100 de ani de la moartea scriitorului **Nicolae Filimon**: „Începând însă cu Călinescu, istoriografia noastră contemporană a demonstrat că un aspect principal al valorificării lui Filimon este desigur tocmai acesta al creării primului exemplar al unei vaste tipologii umane. Balzac, în Franța – cea cu aproape 6 secole de roman înainte – a făcut, la scara experienței unei vechi și bogate literaturi, cam același lucru; e adevărat, în proporție de... masă. Filimon al nostru s-a restrâns la unul singur. Dar nemuritor peste veac.” ■ În *Rememorări*, lector univ. M. Stoica evocă figura lui **Ion Maiorescu**: „Atât de tare fu popularitatea fiului încât tatăl a ocupat întotdeauna un loc secund sau chiar nici o notificare. Ion Maiorescu, tatăl severului critic de mai târziu Titu Maiorescu, a fost eclipsat în conștiința generațiilor următoare de dinamica solemnă și rece a fiului său. În măsura în care Titu Maiorescu a absorbit acțiunilor sale concepțiile tatălui, lucrul este explicabil. Dar Ion Maiorescu nu este o simplă sursă ci o epocă, un moment eroic în istoria școlilor românești. (...) Profesorul, ale cărui idei patriotice erau preparate în lungi lecturi de izvoare istorice și constatări proprii, va fi un aderent convins al mișcării de la 1848. Acest pedagog răzvrătit avea o înaltă părere despre ideea de critică ca instrument al corijării sociale. De aici i-au venit cele mai mari neajunsuri. El critica mai ales mania modelului străin stârnind spontane antipatii”. ■ Despre *Caragiale în lectura lui Jean Georgescu*, scrie Paul Anghel: „Jean Georgescu a ridicat la strălucire o anume viziune asupra lumii lui Caragiale, rezultată dintr-o priză directă cu epoca și la care noua generație nu mai poate să aibă acces. Se va construi, desigur, și un alt mod de a-l citi și înțelege pe Caragiale. Se vor găsi alte chei către el.” ■ Din lirica universală sunt traduși Alain Bosquet (*Între zei*, din ciclul inedit cu același nume, în românește de Veronica Porumbacu); Blas de Otero (*Domeniul interzis; Pana ce cântă; Silae ample; Cuvânt*, în românește de Eugen Jebeleanu). ■ Opera lui Brâncuși îi inspiră liric pe Jeanne Robert Foster (***Cină cu Brâncuși***, în românește de Ion Caraion); Jean Arp (***Coloana fără sfârșit*** în românește de Ion Caraion); Mina Loy (***Păsărea de aur***, în românește de Ion Caraion). Traducerile sunt prefăcute de textul ***Inspirator al poezilor*** semnat de Petru Comarnescu: „Prestigiul și înrăurirea lui Constantin Brâncuși în rândurile poezilor, muzicienilor și artiștilor plastici, au fost de-o amploare și cu urmări în

istoria culturii ce nu se cunosc decât parțial și, deci, trebuie studiate de acum încolo; ca și contribuțiile sale la promovarea unor teorii estetice și modalități de interpretare în rândul criticilor și istoricilor artei. (...) Brâncuși inspiră mereu, și numeroși poeți și compozitori din zilele noastre îl tălmăcesc și îi duc mai departe viziunile și simbolurile. Brâncuși a inspirat și una din piesele lui Eugen Ionescu, *Viitorul este în ouă*, unde scena este invadată de milioane de ouă, înainte de a se prăbuși sub greutatea lor. Simbol al multiplicării biologice, al abundenței vieții, oul capătă la Ionescu noi interpretări poetice și umoristice Brâncuși, care avea simțământul umorului, ar fi gustat, dacă trăia, comedia lui Ionescu. Nu a prețuit el umorul naiv al vameșului Rousseau, și pe Satie, pateuticul și candidul compozitor, care căutase să dea muzicii forme sculpturale? Totuși, nu umorul îl caracteriza în primul rând, ci acea năzuință de a aduce bucurie oamenilor, bucuria formelor pure și înălțătoare. Și aceasta o învederează poemele aici traduse, în multe privințe foarte semnificative”.

● [„Secolul 20”, nr. 3] *Amintirea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej veșnic vie în inima partidului, a clasei muncitoare, a poporului*, necrolog care apăruse în întreaga presă (scrisă, audio și video) este tipărit începând cu prima pagină și în „Secolul 20”. Evocarea personalității politice a celui de curând dispărut este însoțită de *Hotărârea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri ale Republicii Populare Române pentru eternizarea memoriei tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej*. ■ Relația dintre muzică și literatură reprezintă subiectul major al numărului de față. Revista reia eseul lui G. Călinescu, *La un portret al lui George Enescu*, publicat inițial în „Adevărul literar și artistic” din 1 noiembrie, 1931: „Beethoven este patetic, Wagner este sarcastic și fantastic, Paganini este un saltimbanc, prestidigitator, pletele și negul de pe nas al lui Liszt prevestesc trembolența mâinilor agitate de ceardaș, portretul lui Enescu este liniștea muzicii antice readuse la modul lirei (...). El nu trezește furturi în păduri de stejar germanice, nici țipete pasionale, nici o mecanică diabolică de prestidigitație. Modul său este olimpic, fără histerie și patimi violente, fără toxine, fără corn silvestru subliniat de stridența materială a instrumentului. (...) În violina lui Enescu răsună străvechea liră, este adevărat, dar lira este ținută de Orfeu, și ca atare este străbătută de o tristețe tragică”. ■ În eseul *Oedip. Ascensiunea culmii celei mai înalte* Emanoil Ciomac scrie: „[Opera *Oedip*] e comparabilă prin suma ei de experiență și largă ei concepție cu alte sume literare sau muzicale, cum ar fi *Faust* al lui Goethe sau *Tetralogia* lui Wagner. Prezintă astfel avantajul de a fi fost prelung și unitar gândită și concepută. Are în schimb neajunsul de a nu fi fost prezentată publicului contemporan în estetica zilei, la timpul ei”. □ O amplă evocare enesciană face Ioan D. Gherea în însemnările „*Complice*” cu Enescu. □ Rainer Maria Rilke, Juan Ramin Jiménez, Carl Sandburg și Boris Pasternac formează, prin versurile publicate, o mică antologie cu poeme despre muzică. □ Marcel Proust și

André Gide evocă muzica lui Chopin. □ Beniamino del Fabbro îl evocă pe Ionel Perlea: *Un artist român la Scala*. În finalul volumului Dinu Lipatti publică *Scrisoare către un tânăr pianist*. □ Revista publică libretul *Wozzeck* după piesa lui Georg Büchner, de Alan Berg. □ Eseuri substanțiale despre muzica secolului XX sunt semnate de Vasile Nicolescu, Antoine Goléa, Anatol Vieru, George Bălan, Radu Căplescu. □ Un capitol special este dedicat Jazzului. Mihail G. Andriciu scrie *Câteva cuvinte despre Jazz* sau Cornel Chiriac scrie *Jazzul, izvoare și semnificații*. □ Thomas Mann este prezent în acest număr al revistei cu fragmente din romanul *Doctor Faustus*, tradusă de N. Argintescu-Amza. De asemenea, sunt publicate fragmente din *Romanul unui roman. Cum am scris „Doctor Faustus”* de Thomas Mann, în traducerea lui Eugen Barbu și a lui Andrei Ion Deleanu.

• [„Steaua”, nr. 3] Articole omagiale însoțesc *Hotărârea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri ale Republicii Populare Române pentru eternizarea memoriei tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej*, prezentă în primele pagini. ■ Leon Baconsky comemorează personalitatea criticului G. Călinescu, al cărui deces, produs cu o săptămână înainte de moartea liderului comunist, a fost anunțat în ziarele centrale, la radio și tv: „Comunicatul îndoliat ce ne-a parvenit pe calea undelor, în douăsprezece ale acestei luni, ne-a surprins cu atâta brutalitate și ne-a împăienjenit atât de dureros ochii. (...) Ne obișnuisem să descifrăm în scrisul acad. G. Călinescu un simbol al triumfului absolut al spiritualității contemporane, asupra condiției noastre de pasageri ai vehiculelor cosmice ale vieții, ignorând astfel inerentul deznodământ, de dincolo de cortină, al eroului celor două poeme dramatice ale sale, pe care ni le prezentase întâiul număr al „Gazetei literare” din 1964. (...) Consemnând, în fine, prodigioasa activitate publicistică a lui G. Călinescu, editor de ziare și reviste («Sinteza», «Jurnalul literar», «Tribuna poporului», «Lumea», «Națiunea») și colaborator permanent la atâtea alte periodice, precum și pilduitoarea sa strădanie pe tărâm cetățenesc, mai cu seamă în anii de după 1944, nu putem să încheiem decât exprimându-ne încă o dată, și de multe ori de acum încolo, durerea pe care ne-a prilejuit-o prematura sa dispariție din câmpul literelor românești”. □ Mircea Tomuș, cronicarul literar al revistei, scrie despre volumul de sonete ale lui V. Voiculescu, apărut la finele anului trecut. Criticul observă că „în ultimă instanță, contemporaneitatea sonetelor de dragoste ale lui Voiculescu o determină încărcătura lor emotivă deosebită: eroul lor liric încearcă mari prăbușiri, suferințe și înălțări și prin aceasta ne este apropiat, prin marele consum de energie sufletească, prin eroismul dramei sale adânc umane. Dacă versul lui Voiculescu sună arhaic, îndepărtat, dar niciodată desuet, aceasta reprezintă în cele mai multe cazuri o modalitate specifică, utilizată conștient și cu atât mai potrivită cu cât, în aceste sonete, suferă și iubește nu numai contemporanul nostru, dar mai ales Omul, omul de totdeauna și de pretutindeni, «arhetipii fără

de veac sau de nume» evocați de poet în acel tulburător sonet care îl așează încă o dată în vecinătatea sublimă a lui Eminescu”. □ Adrian Maniu identifică printre alte manuscrise achiziționate, jurnalul intitulat *Răsboiul țării* și ținut de Alexandru Macedonski, începând cu 14 august 1916, ziua intrării țării noastre în cel dintâi război mondial. Despre caietul de 28 de file, Adrian Maniu face o serie de afirmații contrariante, viața poetului simbolist, înverșunat adversar al monarhiei, fiind răstălmăcită și pusă în slujba altor idealuri: „Acest jurnal intim are și valoarea unei confesiuni ideologice net-antiburgheze. Șederea prelungită în Franța, în 1910—1912 și 1913, dezvăluie lui Macedonski, prin observație directă, întreaga decadentă, corupție și platitudine a acestei societăți, observată în unul din centrele sale mondiale, în speță Parisul. Insuccesul său cu *Le Fou?* joacă și el un rol în această decepție, dar ea are, în primul rând, cauze obiective. Prin întreaga sa structură Macedonski este un antifilistin. Spiritul mic-burghez mărginit, meschin, trivial, egoist, îi repugnă. Macedonski îl surprinde lipsit de «forță morală», de elan, de eroism și combativitate. De aceea, și din acest motiv, el nu crede în capacitatea militară a Franței, sortită prăbușirii sub «regimul advocaților și al burghezilor». În această direcție sarcasmul său este absolut, tăios, în pagini direct pamfletare, care dau savoare jurnalului, scris la o incandescență rece. Aparent prozaic, *Răsboiul țării* trebuie deci citit din această perspectivă, din interior, din punctul de vedere al lui Macedonski, care, angajat cu toată ființa sa într-o problemă de responsabilitate morală, renunță deliberat să mai facă „literatură”. Dar el este prea artist și poet ca să nu alunece uneori involuntar și în astfel de atitudini. Excursiile sale autobiografice, memorialiste și mai ales evocarea „feeriei” bombardamentelor aeriene, constituie o dovadă”.

• **[„Tânărul leninist”, nr. 3]** Versurile patriotice împânzesc paginile publicației. Un fragment din poezia *Partidul* de A. Margul-Sperber, apare în traducerea lui Al. Philippide: „... Partidul, neclintit,/ Îți luminează calea înainte./ partidu-i tot ce-i demn, frumos și bine,/ Tot ce-n poporul nostru-i mai de preț:/ Curaju-nalt al jertfelor de sine,/ Exemplul veșnic, călăuz măreț./ (...) El ține steagul lumii viitoare/ Ca zorii, roși, deasupra-ți desfăcut./ El potolește-adânca năzuință/ A omului setos de vremuri noi; Partidu-nseamnă tainica voință/ De-a-nfăptui ce-avem mai bun în noi!”. □ Și George Lesnea este prezent cu o poezie având același titlu: „Partidul e-n toate: lubește ce-i bun;/ E-al lui viitorul cu forța sa multă;/ El plugari va face din țeava de tun;/ În fața lui munții cei mari se supun/ Și vremea de dânsul ascultă!/ (...) Partidul e-n toate: e trainic făgaș/ Ce duce spre cea mai înaltă dreptate;/ În el adevărul își are sălaș; E sabia care lovește-n vrăjmaș/ Și mâna ce vindecă toate./ Și când, spulberând pe mișei și tirani,/ În mersul spre ținta ce n-are zăbavă,/ El tot mai puternic se-nalță prin ani,/ În cor de voinici muncitori și țărani,/ Cântăm azi Partidului: Slavă!”

• [„Teatrul”, nr. 3] David Esrig publică *Stilizare sau esențializare?*, un răspuns la textul lui Liviu Ciulei, *Pasionatul drum spre realism*, care a stârnit reacții polemice: „Astăzi, când literatura și arta națională și universală ajung pe atâtea canale la marele public, atras cu atâta perseverență și eficacitate în cercul preocupărilor culturale, teatrul nu mai trebuie să rămână la nivelul unui simplu vehicul între scriitor și spectator; el trebuie să-și afirme cu putere resursele artistice proprii, egale în drepturi și în valoare cu cele ale literaturii sau ale oricăruia dintre genurile majore ale artei. Cu alte cuvinte, cred că trebuie să ne îndreptăm spre dramaturgia care ajută teatrul să-și regăsească demnitatea, forța și independența, și nu, în numele unei întoarceri la realism, să renunțăm la teatralitatea teatrului, transformându-l într-un echivalent al filmului literaturizat. Nu cred că întoarcerea la realism va da acele spectacole adevărate, tulburătoare și mobilizatoare, pe care le dorește Liviu Ciulei, dacă nu ne vom clarifica accepțiunea actuală a noțiunii de realism – care astăzi înseamnă responsabilitate, semnificație, violență a expresiei artistice”. □ În continuarea dezbaterii despre realism în teatru, apare textul *Aspecte practice...* de Lucian Giurchescu: „O piesă bună îți pretinde, fără doar și poate, înscrierea într-o arie de expresie scenică ce are ca punct comun nu capetele de rinocer, proiectate sau butaforice, la Ionescu, ci prezența puternică a pericolului, strângerea cercului în jurul oamenilor, atmosfera de tensiune crescândă, ce duce la clarificarea punctelor de vedere, a atitudinilor eroilor față de situația în care nu mai poate exista cale de mijloc; (...). Știu că s-au găsit vreo doi-trei «avangardiști» dâmbovițeni care nu au putut înțelege că *Rinocerii* e o piesă de rotundă investigație a sufletului și rațiunii și și-ar fi dorit un spectacol de mare montare, pe ecran panoramic, un grotesc mecanic și «modern», o desfășurare de forțe, la proporțiile regimentelor. Regret că nu le-am putut oferi așa ceva, dar tare nu s-ar fi potrivit cu piesa. (...) Înțelegerea operei prin prisma epocii tale, credința în ideile ei, fantezia în transpunerea directă și fără ocolișuri a mesajului, iată câteva deziderate ale celui ce crede în realism.” □ Interviu cu prof. dr. Alexandru Balaci, președintele Comitetului pentru cultură și artă al orașului București, realizat de Andriana Fianu, se intitulează *Cultura Teatrului*: „ – Una din problemele de maximă importanță, astăzi, pentru dezvoltarea teatrului nostru este ridicarea nivelului profesional-cultural al colectivelor. Care credeți că sunt modalitățile prin care se poate realiza acest deziderat și se poate crea climatul teatral favorabil? „ –... *Cred, de asemenea, că ar fi cât se poate de nimerită o mai strânsă și mai consecventă colaborare decât cea care există în prezent între colectivele teatrale și cadrele universitare, specialiști dinafara universității în problemele dramaturgiei sau în probleme de cultură indisolubil legate de opera teatrală. Nu cred că există colectiv teatral care nu ar fi interesat să cunoască opinia academicianului George Călinescu, în diverse probleme care-l preocupă, îndrumările pe care academicianul le-a dat colectivului artistic care-i montează piesa Ludovic al*

*XZX-lea sunt puse sub semnul unei înalte ținute intelectuale. Poate ar fi interesant să se cunoască părerea sa în privința teatrului absurdului, despre care se discută atât de mult, dar se știe atât de puțin. Cu multă plăcere ar fi audiat profesorul Jean Livescu făcând exegeza lui Dürrenmatt sau Brecht. Apelul colectivului teatral la specialiști calificați ar contribui la îmbunătățirea documentării. Consider normal ca un excelent traducător, critici literari și dramatici sau membri ai corpului didactic superior să sporească numărul membrilor consiliilor artistice teatrale, care uneori au existat numai fictiv, fiind aproape excluse, de către directori, din funcția lor minimală, consultativă. – Care este, după părerea dumneavoastră, rolul secretariatului literar? – Activitatea secretarilor literari trebuie să se desfășoare continuu, permanent, nu legată numai de documentarea la cutare sau cutare piesă. Munca lor nu are voie să sufere întreruperi, să aibă pauze. Prin calitățile profesionale, secretariatul trebuie să constituie o autoritate în teatre. În cadrul acestei activități, este nevoie de o cunoaștere temeinică a dramaturgiei românești și străine, având în acest scop la îndemână și instrumente de informare. Nu ne putem imagina un colectiv teatral fără abonamente la principalele publicații de specialitate din lume. Și nu mi se pare utopic ca fiecare teatru să-și aibă biblioteca sa. După părerea mea, un interes pe deplin justificat îl manifestă în această direcție Teatrul de Comedie, Teatrul «Lucia Sturdza Bulandra» și Teatrul «C. I. Nottara». (...) Cred că munca în cadrul secretariatului literar poate fi pe deplin asimilată celei a unui redactor de editură, sau, mai exact, datorită ritmului, celei a unui redactor de revistă. El este primul cititor atent și binevoitor al manuscrisului unei lucrări teatrale. El emite primele judecăți de valoare. Această muncă de mare răspundere cere o pregătire serioasă și un orizont vast. Tot secretariatului literar îi revine sarcina de a cunoaște șantierul de creație și de a fi gazda amabilă, dar exigentă, a dramaturgului. Autorul dramatic pășind într-un teatru trebuie să simtă căldura de care este înconjurat în acest laborator de creație. De asemenea, nu-mi pot imagina, cu toate surâsurile care pot întâmpina acest deziderat, atât de frecvent afirmat, o asemenea activitate fără o legătură permanentă între secretarii literari și Secția de dramă a Uniunii Scriitorilor.» □ Apare Ariciul de la „dopul perfect”, comedie în șase tablouri și un epilog, de Ion Băieșu. □ În cadrul rubricii *Premiere* sunt amintite textele: *Pădurea împietrită* de R. Sherwood la teatrul Muncitoresc C.F.R.; *Clipe de viață* de W. Saroyan la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” de Margareta Bărbuță; *Constructorul Solness* de H. Ibsen; *Rața sălbatică* la Televiziune de Călin Căliman; *Experimentul 3.3.3.* – *Pirandello, Mortimer, Schisgal*, Teatrul „C. I. Nottara” de Mircea Alexandrescu. □ La Teatrul Național „I. L. Caragiale” este pus în scenă *Înșir-te Mărgărite* de Victor Eftimiu, despre care scrie Al. Popovici: „Și iată-l pe Victor Eftimiu, poetul deschizător de variate drumuri în dramaturgia noastră, pionier și al teatrului pentru copii, anunțând, acum mai bine de 50 de ani, un*

titlu care avea să devină celebru: *Înșir-te mărgărite*. (...) În piesă, biruitor al timpului a rămas și limbajul dramatic, versul lui Victor Eftimiu, amplu în sonorități, cu inflexiuni de melodie, descriind cu virtuozitate arpegii și variații pe aceeași temă, adevărat elogiul teatral adus limbii române: în acest sens, *Înșir-te mărgărite*, în afară de valoarea ei artistică, are și una istorică”. □ La dramatizarea Luciei Demetrius, *Prietenii* (Teatrul din Constanța) se referă Ion Cazaban: „Cu piesa *Prietenii*, Lucia Demetrius demonstrează o remarcabilă perseverență tematică. (...) Există, la autoare, o evidentă grijă pentru capacitatea de generalizare a situațiilor dramatice, personajele sunt construite ca tipuri, cu semnificații nu strict circumscrise mediului originar, ci având o largă rezonanță în spațiul social, în epocă”. ■ Sub semnătura B.E. este publicat textul *Urmuz tradus de Eugen Ionescu*: „În ultimul număr al revistei «Lettres nouvelles», Eugen Ionescu tălmăcește în franceză câteva pagini din opera lui Urmuz (*Ismail și Turnavitu și După furtună*). Merită să ne oprim o clipă asupra faptului, fiindcă asocierea numelui lui Eugen Ionescu celui al lui Urmuz s-a făcut în critica noastră literară și, fără îndoială, există temeuri serioase pentru a vedea în această traducere mai mult decât un simplu act de cultură. Ea constituie o altă mărturie asupra surselor literare românești care alimentează creația dramaturgului. În adevăr, spiritul operei lui Urmuz este apropiat de cel al teatrului lui Eugen Ionescu prin aceeași adversitate față de personaje definitiv certate cu logica și care trăiesc într-o lume aflată într-un concubinaj monstruos cu absurdul. Le este comună, apoi, aceeași polemică deschisă cu o inspirație artistică leneșă și mediocră, înfundată într-un arsenal de convenții și clișee verbale. Ca și Urmuz care, în opera sa, arată că printre ruinele retoricii și ale academismului se află nonsensul și incoerența, că penița multor scriitori urmează un rețetar, iar scrisul lor se închide în cadrele asociațiilor prestabilite și ale conformismului plat, Eugen Ionescu își exprimă frecvent aversiunea față de o artă care urmează un drum stereotip, după un cod străin de adevăr și ostil oricărei spontaneități. Cel ce citește, spre exemplu, prima versiune în românește a piesei *Cântăreața cheală* va constata îndată că elementul de absurd, menit să pună în evidență formalismul gol al dialogului, își trage rădăcinile deopotrivă din opera lui Caragiale și din cea a lui Urmuz. Evident, Eugen Ionescu a împins pe o cale proprie această tehnică de eliberare a literaturii de propriile ei automatisme și a subsumat-o unei viziuni asupra lumii care are un alt substrat ideologic. Punctul de vedere al dramaturgului este, după cum se știe, acela că în epoca noastră gândirea și limbajul sunt supuse unui proces de dezagregare; acest punct de vedere își are izvorul într-o viziune nihilistă asupra existenței. Dar nu e mai puțin adevărat că, printre cei ce au manifestat ostilitate față de conformismul social burghez și de formule artistice uzate, Urmuz a fost un precursor al lui Eugen Ionescu. Și dramaturgul nu ezită s-o mărturisească: «Urmuz este unul din precursorii revoltei literare universale...». Ce aspecte ale operei lui Urmuz 1-au izbit, în primul rând, pe

Eugen Ionescu se poate deduce din chiar portretul pe care i-l face: «Este Urmuz un autentic suprarealist? Poate că, neabandonând niciodată luciditatea ironică, el este numai un scriitor burlesc, frate spiritual cu Jarry?... Poate fi el considerat ca un fel de Kafka mai mecanizat și mai grotesc?» Exegeții francezi ai operei lui Eugen Ionescu, care au luat în considerație relațiile dramaturgului cu piesele lui Caragiale, stabilind chiar paralele (vezi cartea lui Philippe Senart), vor trebui, de aici înainte, să țină seama și de Urmuz». □ În cadrul rubricii *Note* apare știrea **După Camus, Ionescu: Ciuma**, nesemnată: „Ca și *Rinocerii* și *Pietonul aerului*, ultima piesă a lui Eugen Ionescu, *Foamea și setea*, a fost jucată în premieră mondială la Düsseldorf. Întrebat de ce orașul renan se bucură de acest privilegiu, Ionescu răspunde cu o aluzie malițioasă la mereu discutatele proiecte de integrare vest-europeană: «Europa e doar o singură țară, nu?» Apoi adaugă: «Sunt mai operativi. Un dramaturg vrea să fie jucat cât mai repede, piesa lui e a aceluia care o pune în scenă cel dintâi. Am terminat *Foamea și setea* în august, am dat-o în septembrie lui Jean-Louis Barrault, în octombrie, teatrului din Düsseldorf, care a pus-o imediat în repetiție...» Cu același prilej, dramaturgul a fost chestionat în legătură cu proiectele lui de viitor. Scriitorul, «care lucrează patru luni pe an și restul timpului *suferă că nu scrie*, relatează săptămânalul francez «L'Express», își descoperă cu îngrijorare, de la *Regele e pe moarte* încoace, o tendință de a lua lucrurile în serios. El bănuie că ficatul lui n-ar fi străin de această înclinație». În momentul de față, își propune să scrie o *Ciumă* (după *Ciumă la Londra* de Daniel de Foe, care l-a inspirat și pe Camus). În noua sa operă, «se va muri pe capete», declară Ionescu, radios. «Va fi nostim de tot, piesa cea mai umoristică pe care am scris-o vreodată»».

- **[„Viața militară”, nr. 3]** Număr funerar cu multe pagini consacrate decesului lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. □ Publică versuri Eugen Frunză (*Jurământul, Veghe în noapte, Rachetiștii*), proze Mircea Radina (*Drumuri albe*) și Dragoș Vicol (*Prolog*), iar reportaje Nicolae Pop (*Însemnări din aplicație*), Lucian Zatti (*Ișalnița-chimie și lirism*), Ștefan Chiriță (*Emoții*).

- **[„Viața Românească”, nr. 3]** Revista se deschide cu necrologul *Amintirea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, veșnic vie în inima partidului, a clasei muncitoare, a poporului*, semnat în numele Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, apărut în toate publicațiile: „La 19 martie partidul și poporul nostru au suferit o grea pierdere: a încetat să bată inima tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, fiu devotat al clasei muncitoare din România, al poporului român”. □ Este publicată *Hotărârea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri ale Republicii Populare Române „pentru eternizarea memoriei tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej”*. Printre cele 9 măsuri adoptate menționăm următoarele puncte: „1) Se vor edita lucrările tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej; 2) Se va edita biografia tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej; 3)

Statuia tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej va fi ridicată în orașele București și Cluj”. □ Din cauza periodicității lunare a „Vieții Românești” și umbră de moarte liderului de partid și de stat, *Salutul adresat de C.C. al P.M.R. Conferinței pe țară a Uniunii Scriitorilor din R.P. Română* (22-24 februarie) text-cadru omniprezent în presa culturală, apare după consumarea evenimentului: „Partidul, întregul popor privesc cu satisfacție drumul ascendent al creației literare, lărgirea continuă a rândurilor scriitorilor, apariția unui număr sporit de opere realiste de valoare, care îmbogățesc patrimoniul național și devin tot mai cunoscute peste hotare. (...) Oamenii muncii acordă o înaltă prețuire scriitorilor ale căror opere se fac eco al vieții patriei și a poporului nostru, al epocii contemporane de furtunoase transformări revoluționare, al luptei titanice a omenirii pentru pace și progres social. Purtând amprenta puternică a vremurilor noi, literatura noastră este pătrunsă de optimism și dragoste de viață.” □ La fel, este tipărit... postum și mesajul adresat *Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român* și, în special, tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej din partea Biroului Conferinței Uniunii Scriitorilor din R. P. Română: „Scriitorii din Republica Populară Română, întruniți în *Conferința pe țară* adresează Partidului Muncitoresc Român, Comitetului său Central, mărturia celor mai profunde sentimente de dragoste și recunoștință pentru îndrumarea plină de grijă a literaturii noastre, pentru sprijinul neșămurit acordat culturii noi, socialiste, în impetuoasă dezvoltare. Lucrările Conferinței noastre au arătat încă o dată atașamentul nezdrușcinat și deplin al tuturor generațiilor de scriitori, uniți într-un singur și puternic front prin devotamentul lor față de politica înțeleaptă și clarvăzătoare a Partidului Muncitoresc Român, în toate problemele contemporaneității, în toate problemele contemporaneității. Poeții, prozatorii, dramaturgii și criticii literari văd în uriașele transformări înnoitoare din patria noastră, în avântul fără precedent al tuturor energiilor creatoare ale poporului român, izvorul mereu viu pentru făurirea unor opere literare al căror pagini să cuprindă în formă variată și de înaltă măiestrie, înfăptuirile și idealurile mărețe ale omului nou, bogatul său univers de idei, concepțiile sale înaintate”. □ Într-un alt text „canonic”, *Rezoluția Conferinței pe țară a Uniunii Scriitorilor*, se afirmă: „Niciodată n-a existat la noi un climat atât de prielnic elanului creator, căutărilor artistice îndrăznețe, dezbaterilor fecunde, înfruntărilor principale de opinii”. □ Este adusă la cunoștința cititorilor componența Biroului Uniunii Scriitorilor, putându-se observa că redactor-șef al „Vieții românești” cumulează funcția de conducător al Uniunii Scriitorilor. ■ În medalionul *G. Călinescu*, semnat „V.R.”, se arată: „Și mai dificilă apare împleticirea activității literare cu activitatea unor domenii științifice net delimitate, fenomen în cadrul căruia noi putem totuși cita cazurile majore ale unor Eliade, Hasdeu, Iorga, Pârvan. În plus, mai toți scriitorii noștri au fost ziariști, ziariști de mare valoare, mulți dintre ei adevărați creatori, sau inovatori, de gen. Totuși, la un asemenea bilanț de

oameni multilaterali și plurimorfi, rezultatul este că niciunul – și spunem cuvântul în sens statistic: *niciunul* – nu a acoperit întreg câmpul, aş zice întreg continentul activităţii literare, de la cele mai îndepărtate hotare ale sale, până la zonele centrale, cele mai cunoscute și mai frecventate. Niciunul, în afară de G. Călinescu. Este primul nostru scriitor care și-a înfipt steagul pe toate genurile și speciile, pe *toate* teritoriile creației literare, ce se pot acoperi cu condeiul și cu cerneala proprie și unică a literei și cuvântului literar. A pornit dinspre margini, cu o formație dobândită în mare măsură în domeniul științei istorice și a început ca istoric și critic literar, ceea ce l-a marcat, ca atare, de la debuturi, cu atât mai apăsător cu cât calitățile pe care le manifesta în această direcție erau de o noutate și de forță excepționale; el însă protesta împotriva acestei calificări rigide, pe care, pe de o parte, o dezmințea publicând un prim volum de poezii și două romane, dar pe care, pe de altă parte, o confirma și o întărea, dând la iveală, una după alta, câteva dintre cele mai mărețe opere cu care se pot mândri istoria și critica noastră literară: *Viața lui Mihai Eminescu*, *Opera lui Mihai Eminescu*, *Viața lui Ion Creangă*”. □ În problema reconsiderării lui N. Iorga se implică Petre Gorcea, afirmând, pe urmele punctului de vedere oficial: „Faptul că monumentala operă a lui Nicolae Iorga își găsește, în discuțiile din ultimul timp în jurul moștenirii sale, o tot mai justificată apreciere, scoțându-se în evidență deosebita ei utilitate pentru dezvoltarea culturii românești, dovedește gradul înalt de maturitate la care au ajuns diversele discipline istorice din țara noastră, având la bază învățătura marxist-leninistă.” Comentatorul semnalează și câteva coordonate nevralgice de care trebuie să țină cont, la vremea respectivă, munca de recuperare și integrare ideologică a marelui cărturar. Vastitatea preocupărilor îi obliga pe cercetători să procedeze cu grijă – selecționând, pentru spiritul epocii, scrierile avantajoase: „O problemă care stă în fața cercetătorilor este aceea a raporturilor dintre diversele domenii de activitate ilustrate, cu stăruință, de N. Iorga. Caracterul enciclopedic al formației sale intelectuale și marea forță de muncă a omului sunt unanim recunoscute. Datorită lor, N. Iorga a fost trecut în rândul personalităților atât de multilaterale în genialitatea lor ca Eliade și Hasdeu. [...] Dacă Eliade și Hasdeu stau la începuturile culturii române moderne ca întemeietori, ctitori a numeroase ramuri de activitate, N. Iorga își face apariția în cultura română într-un moment când dezvoltarea ei multilaterală, cu toatele limitele istorice inerente, era deja înfăptuită. Într-un astfel de moment istoric apare o tendință spre specializare cât mai strictă, și dacă N. Iorga a refuzat să se supună acestei tendințe, voindu-se istoric, poet, prozator, dramaturg, istoric literar și șef de școală literară, pedagog și politician, timpul a cernut prin sita sa necruțătoare valorile autentice de cele false și astăzi opera ne apare cu totul altfel structurată decât o vedea autorul ei.” ■ Dintr-o notiță cu caracter informativ se pot afla autorii distinși cu *Premiile Academiei și ale Uniunii Scriitorilor*: „Premiul decernat la începutul anului 1965 de Uniunea

Scriitorilor și Academia R.P.R. constituie încă o mărturie a prețurii deosebite de care se bucură activitatea creatoare pe tărâmul literaturii și artei în România socialistă. Au fost distinse opere apărute în 1963 (premiile Academiei) și 1964 (premiile Uniunii Scriitorilor), discutate și apreciate de cititori și critica literară”. ■ (A se vedea, în acest sens, „Gazeta literară” nr. 6 și „România liberă, din 6 februarie, din *Cronologie...*).

APRILIE

1 aprilie

• [„Albina”, nr. 901] Mircea Iorgulescu semnează articolul *Undeva în Bărăgan*: „Fierar din tată-n fiu, Gheorghe Dragnea își poartă amprenta meseriei adânc încrustată în cutele obrazului și ale mâinilor puternice. Lucrătorul de la cooperativa agricolă de producție din comuna Ion Roată îți vorbește despre munca lui cu căldura acumulată de generații întregi de meșteri fierari. (...) Pentru Gheorghe Dragnea înființarea bibliotecii în comuna Ion Roată a fost de mare însemnătate: a început să citească. Mai întâi cu timiditate, a sfârșit prin a ajunge unul din cei mai buni cititori ai comunei. (...) A ținut să-și facă și o bibliotecă personală, cu cărțile cele mai prețioase. (...) Zgârcit la vorbă Gheorghe Dragnea umple tăcerea cu nume de autori, cărți, personaje. (...) Întreaga familie Dragnea are fișă la biblioteca din comună, numărându-se printre cei mai nerăbdători solicitanți de noutăți. În urmă cu douăzeci de ani părea de neconceput ca un fierar din inima Bărăganului să poată citi într-un an peste o sută de cărți, să aibă o bibliotecă personală, să vorbească cu dezinvoltură despre marii scriitori ai lumii. Pasiunea lui Gheorghe Dragnea capătă valoare de simbol pentru noua existență a satului românesc. □ Prozatorul Constantin Turturică e *Acasă la cititori*: Vara trecută, la bostănăria cooperativei agricole de producție din comuna Hotarele, raionul Oltenița, regiunea București, am asistat la următoarea scenă: Șoferul autolibrăriei și îndrumătorul cu cartea stăteau lângă mașină și tăiau liniștiți câte o felie de pepene. Alături, paznicul bostănăriei vorbea într-una. — ... Și nu mi-ar fi necaz — zicea el — dacă n-aș fi avut cărți acasă. Trei luasem cu o seară înainte de la cămin, dar le-am uitat în graba plecării. D-aia m-am bucurat când v-am văzut pe șosea. Zic: ai avut noroc Anghele să treacă autolibrăria pe aici, tocmai azi când nu aveai nicio carte la tine. Drept să vă spun, a continuat paznicul, când v-am făcut semn, mi-a fost teamă că n-o să opriți. — De ce să nu oprim? s-au mirat ceilalți doi. — Uite așa, m-a încercat pe mine îndoiala. La urma urmei, dv. Cutreierați toată regiunea pe bază de plan, nu?! Ce s-ar întâmpla dacă oamenii aflați pe câmp ar ieși la șosea, unul câte unul, și v-ar face semn să opriți ca să cumpere câte o carte?! Șoferul s-a uitat mirat la îndrumător, acesta a zâmbit înveselit. — Păi asta urmărim și noi, tovarășe. Să alerge lumea spre autolibrăria noastră, să ne ceară cărți multe și să le citească sănătoși. * O astfel de autolibrărie (nr.

58736-B) am întâlnit acum, în plină iarnă, în raionul Lehliu. Am dormit o noapte cu șoferul în aceeași cameră. Când s-a înserat, omul acesta tânăr și voinic s-a vârat sub pătură și a început să citească”. □ Despre *Serele de la Arad* scrie Paul Anghel. □ Ștefan Bănuțescu evocă împlinirea a o sută de ani de la moartea primului nostru romancier original, Nicolae Filimon: „Rar scriitor care să fi păstrat atâta tăcere în jurul existenței sale, să fi trecut cu atâta modestie prin viață, ca Nicolae Filimon, să fi ajuns abia la o vârstă târzie la izbânda literare și să fi produs apoi, după stingerea sa, atâta farmec. (...) Au trecut o sută de ani de la moartea lui Nicolae Filimon (6 septembrie 1819-19 martie 1865), și se poate spune că generațiile de cititori care i-au deschis și-i deschid cărțile (romanul *Ciocoi vechi și noi*, nuvelele, însemnările de călătorie, opera de ziarist, de critic muzical și de teatru) au încercat și încearcă mereu un sentiment de familiară apropiere. Cititorul se îndreaptă fără sfială spre paginile lui încărcate de omenie și de largă înțelegere asupra lumii și asupra vremilor. Prieten al lui Anton Pann, iubitor al cântecului popular, al basmelor, al frumuseților țării, al istoriei naționale și în același timp cu atenția îndreptată spre arta, cultura și civilizația altor popoare, dornic să răspândească cunoștințele de preț căpătate prin grea învățătură și cercetare, – Nicolae Filimon aduce în literatura românească acel exemplu de om al condeiului legat direct și nemijlocit de cerințele care priveau practica unei largi educații și instrucții a gustului public. (...) Atât de neștiut și de neluat în seamă în viața sa de conțopist și de arhivar prin cancelariile funcționărești ale Bucureștilor de atunci – Nicolae Filimon a așezat prin opera sa o piatră de hotar în literatura și cultura românească, lucru ce să adânci semnificații și existenței modeste și tăcute a acestui scriitor deschizător de drumuri. În cei o sută de ani de la stingerea sa i s-a consolidat numele de «părinte al romanului românesc» și orice mare creație literară epică ivită în țara noastră în curgerea vremii a fost raportată într-un fel sau altul la cartea fundamentală *Ciocoi vechi și noi*, roman care într-un vast și zguduitoare tablou social dezvăluie istoria acelui șir de împilatori «de la ciocoiul cu anteriu și călimări la brâu al timpilor fanariotici, până la ciocoiul cu frac și mănuși». (...) Nicolae Filimon și opera lui s-au bucurat de un înalt omagiu în anii noștri. Scrierile sale au fost strânse în ediții din ce în ce mai cuprinzătoare, înglobând în tiraje de sute de mii de exemplare până și acele pagini din activitatea sa de publicist, neștiute înainte decât de specialiști. Centenarul marchează și prețuirea pe care masele de cititori o aduc azi operei lui Filimon până la ultima ei filă”. □ O povestire de mici dimensiuni semnează Fănuș Neagu: „Într-o noapte a primăverii, când în Bărăgan se dezmoștește pelinul și tulburătoarea lui aromă trece în vânt, răscolitoare, am asistat, în satul meu pus în cotul dulce pe care-l face Buzăul înainte de a se azvârli în Siret, la o întâmplare care se cheamă *numărătoarea mieilor*. Era târziu, după ora zece, ieșisem de la film și mă îndreptam spre casă, prin livada învăluită în lumina albastră a lunii. Cu pas vătuit trecea pe

lângă mine vântul și m-așteptam s-aud țipăt de pasăre în lunca râului. – Acum se numără mieii, îmi spune tata. Cei veniți pe lume până în noaptea asta, se cheamă iernateci. Vino să vezi. Și m-am abătut spre stânga, în armanul cooperativei agricole. Stâna, adunată între corlăți și căpiți de fân cenușii, proiectate fantomatic pe cerul nopții, aspru și adânc, părea ațipită și mirosul acru, fierbinte și înțepător al oilor, plutea, târât de vânt, spre fundul câmpiei. Cei șase ciobani, cu cojoacele întoarse, adunați în jurul strungii în mijlocul căreia ardea un foc cu flacără potolită, numărau mieii, trecându-i unul câte unul printr-o spărtură a țarcului de care atârnav legături de cimbru. – E un obicei vechi, îmi spune baciul bătrân, n-are niciun rost, dar așa am apucat din vechime ca în noaptea dintâi a primăverii să punem mieii iernateci să-și frece blănițele de smocurile astea de cimbru, ca să nu le cadă lâna. Eu mă țin de el, nu pentru că așa crede în cine știe ce nerozie, dar mi-e drag să-i simt cum se pleacă pe sub mâna mea. Mi-e drag să-i știm mulți și frumoși. E un joc, dacă vrei, al oamenilor mari. Am numărat trei sute optzeci – și toți albi ca zăpada, rasă bună, formată la Stațiunea de cercetări zootehnice de la Rușețu. Auzi-i cum bolborosesc cu botul înfundat în paie. Trei sute optzeci! De când mă știu eu n-am scos niciodată atâția miei iernateci. Și n-am avut nicio pierdere. Doctorul veterinar, în nopțile astea, dă mereu ocol pe la stână. L-am ales deputat în sfatul popular raional și el, cică, baciule Ioane, trebuie să arăt oamenilor că merit încrederea lor. Eu cunosc câmpia, din pragul Moldovei și până-n buza Mării Negre, am colindat-o pe jos, cu turmele, pân-la genunchi m-a bătut iarba ei și până la brâu, știu cum curg nopțile și zilele pe drumuri lungi, și niciodată câmpia noastră n-a rodit mai îmbelșugat ca în acești ani. E-he, cât de mult a răbdat ținutul Bărăganului și câtă tristețe era-n el! Tristețea s-a risipit. Socialismul ne-a redat câmpia, brazda stropită de noi cu sudoare... Uite, stau câteodată, în nopțile de vară, stau pe câmpie, pe un gorgan, și ascult cum trec pe sub zare tractoarele, aud vuietul combinelor care se pornesc în zori să secere și mă gândesc că tinerii, cum e băiatul ăsta al meu, Gheorghe, care anul trecut a cumpărat cărți de cinci sute de lei, nu pot să înțeleagă cu adevărat că între ce a fost odată și ce e astăzi e o distanță pe care n-ai cum s-o cuprinzi. Și, poate că e mai bine că nu știu tot ce-a fost înainte. Sufletul omului trebuie deschis numai spre bucurii. Bate vântul și miroase a pelin. În mustul zăpezilor se trezește iarba. E un cântec al pământului, plin de taină și de liniște. A-nceput pe undeva să-nflorească secara, înțelegeți, adică, firul care se deșteaptă acum, noi îl și simțim că înflorește. Asta înseamnă să știi că totul e al tău, și munca și roadele... D-aia zic, măi băieți, hai să facem numărătoarea mieilor. Vreau să fie mulți și frumoși. Noi, eu și băieții ăștia, trebuie să umplem câmpia cu miei. Să fie soare și oile noastre să curgă prin ierburi ca pâraiele. Baciul vorbea. În zarzării livezii se ascutea vântul cu miros de pelin. Luna umplea depărtările și-ntre căpiți bolboroseau mieii. Era în cea dintâi noapte a primăverii și sufletul oamenilor din câmpie se deschidea numai pentru

bucurii”. □ „Albina” publică poezia *Un singur gând* a de curând dispărutului Alexandru Şahighian.

• [„Gazeta literară” nr. 14] Articolul *Realismul şi varietatea experienţelor artistice contemporane*, de Horia Bratu reia discuţia despre limitele realismului şi punctează câteva idei care pledează pentru o anume recuperare a curentului: „Putem spune că realismul socialist nu abandonează metoda sa specifică de creaţie, dar nici nu rămâne indiferent faţă de experienţele artistice valabile nerealiste. Ar fi de altfel şi ridicol să considerăm experienţele artistice fundamentale din arta contemporană, cum sunt cubismul sau expresionismul, atonalismul lui Schönberg sau pictura lui Picasso, sculptura lui Brâncuşi sau ultimele etape ale creaţiei lui Enescu, la periferia artei contemporane, să le exilăm într-o Kamceatkă artistică.” □ G. Dimisianu deschide numărul cu *Însemnări despre proza de astăzi*, articol în care arată că i-au fost răstălmăcite afirmaţiile: „Într-un articol publicat acum câţva timp (...), ajungeam la constatarea că interesul prozatorilor pentru formula reportajului, cultivată foarte asiduu acum câţiva ani, înregistrează o sensibilă descreştere, amployare căpătând modalităţile de alt tip şi în special cele analitice. Arătam că acesta e un proces firesc: unei perioade în care literatura legată de problematica actualităţii îşi propunea, înainte de toate, să cuprindă şi să înfăţişeze cât mai mult din noua realitate socială (...) îi urmează o alta de fixare, de sedimentări în toate domeniile, când procesele social-morale încep să fie sondate în adâncime. Din cele spuse mai sus, cineva a tras concluzia alarmată că aş susţine ideea declinului, ba chiar a perimării reportajului, neînţelegând că toată discuţia nu reportajul ca atare îl viza (...), ci o anumită atitudine artistică împrumutată de la reportaj şi extinsă la proza de ficţiune, la povestire sau la roman.” G. Dimisianu aduce precizările menite să îi susţină punctul de vedere: „Este de bună seamă evidentă, în proza generaţiei tinere îndeosebi, şi lucrul s-a remarcat nu o dată, îndreptarea cu preponderenţă către acele formule epice care înlesnesc observarea mai atentă a mişcărilor psihice, tendinţa de a pătrunde către zone din ce în ce mai adânci şi mai intime ale conştiinţei omului de astăzi. (...) O formulare epică mai încăpătoare a fenomenului semnalat ar trebui de aceea să indice nu numai faptul trecerii de la o modalitate epică la alta, dar şi finalitatea acestei deplasări de accente, raţiunea ei, precum şi obiectivele pe care ea şi le asumă în plan estetic.” □ Un amplu articol al lui George Ivaşcu marchează împlinirea a 100 de ani de la moartea lui Nicolae Filimon: „*Ciocoi vechi şi noi* este un muzeu viu al istoriei româneşti de acum un veac. Ca şi nuvela *Nenorocirile unui slujnicar*, romanul dă impresia unei piese în care întreaga aparatură regizorală e pe scenă, sub ochii spectatorului, culisele fiind desfiinţate. Dar tocmai aceasta îi sporeşte autenticitatea. Prologul are tehnica şi stilul unui rechizitoriu dintr-un mare proces social în care acuzarea urmează apoi a fi susţinută de martori, documente, reconstituiri de fapte. Cercetătorii au subliniat caracterul dramatic, scenic al romanului,

capacitatea scriitorului de a da relief și mișcare narațiunii epice. Factura realistă a compoziției echivalează cu un fascicol de lumină lucidă, adică modernă, asupra unei lumi apuse, dar mai puțin parte componentă din istoria noastră socială.” □ Valeriu Cristea se ocupă de ultimele apariții editoriale: *Tragedia omului*, de Madách Imre, *Moștenirea*, de Ștefan Luca, *Stelele dimineții*, de Traian Coșovei și *Plec la facultate*, de Nicuță Tănase. □ La rubrica *Alb – negru*, redacția atrage atenția asupra unor articole publicate în alte reviste literare/culturale ale momentului: „Luceafărul”, „Ateneu”, „Tribuna”. □ Lucian Raicu face o recenzie a cărții lui Nicolae Țic, *Orașul cu o mie de blesteme*: „Scriitorul execută acum o întoarcere în timp pe scara biografică a eroilor săi din *Profiluri*, *Vântul de seară*, *Ora șase*, *Anii tineri*, *Un vals pentru Maricica*, pentru a capta nucleul acestei umanități contemporane în faza sa de cristalizare abia incipientă.” □ Constantin Țoiu deplânge moartea lui Gh. Gheorghiu-Dej și laudă realizările patriei socialiste, mai ales activitatea de la Uzina de mașini electrice București: „Combinatele cele mai recente, în toate colțurile țării, își pun la punct piesele, ridicându-și maiestos gâturile lor semețe, coșurile, gata să-și trimită în cerul albastru, printre celelalte trâmbe, coloanele tinere de fum ale giganticei respirații industriale. Colțul grâului saltă. Țițeiul gâlgâie. Curentul electric fuge pe fire, sporit, – unde să mai ajungă? Ce să mai pună în mișcare? Energiile cresc. Produsele se adună îmbogățind zestrea patriei. Cu tricolorul înălțat pe catarg, fâlfâind în toate brizele mărilor și oceanelor, vasele noastre duc mașini făurite aici, pe meleagurile nord-dunărene și aduc mărfuri, într-un schimb egal, respectat, plin de prestigiu. Munca se întetește. Brațul apucă unealta mai îndrăzneț, mai voinic.” □ Publică proză Vasile Băran, Sânziana Pop, Virgil Duda, prozatorii onirici Dumitru Țepeneag (*Confidențe și Astronomie*) și Iulian Iulian Neacșu (*Iarna, când e soare*) □ Pe prima pagină este inserată poezia *Voi*, de Miha Dragomir (datată 29.03.1960). Poeziile din acest număr sunt semnate de Dragoș Vrânceanu Dumitru Mureșan. □ Desfășurarea celei de-a IV-a ediții a Festivalului de teatru de amatori „I.L. Caragiale” îi prilejuește lui Aurel Baranga, în articolul *Arta celor mulți*, observații de genul: „fata în salopetă, lucrând bărbătește la cot cu semenii ei masculini, ia loc alături pe podium și o concurează pe Galicurci sau pe Duse. Pe scenă, ierarhiile zilei de lucru capătă o altă distribuție, în raport cu talentul artistic exclusiv. Uneori, maestrul cucerește aplauze mai puține decât ucenicul, iar un director adjunct, după ce a decis dimineața șase avansări și o retrogradare, lipsit de dăruiri interpretative deosebite, se mulțumește să șoptească cuminte și anonim din cușca suflerului”. □ Dinu Săraru semnează cronică dramatică la piesa *Stăpânul apelor*, de G. Pastor, o creație dramatică de debut, pusă în scenă la Teatrul „Barbu Delavrancea”: „Sunt în piesă câteva date care ne fac să sperăm în afirmarea unor virtuți reale și de bun augur pentru un dramaturg. Mă refer la fiorul de autenticitate ce străbate anume episoade din piesa *Stăpânul apelor*, la vigoarea

cu care este trasat portretul eroului principal, Artamon, la siguranța și firescul unor replici. În sfârșit, la acestea se cuvine a adăuga reușita construirii și desfășurării conflictului apt să genereze vii ecouri în conștiința spectatorului.”

□ Despre activitatea Casei regionale de creație din Constanța scrie Barbu T. Arghezi în articolul *Actualități dobrogene*. □ Sub titlul *Iar Caragiale? În sfârșit Caragiale* D. I. Suchianu anunță ecranizarea schiței *Mofturi, 1900* și, în același spirit, despre filmul *Titanic vals*, după piesa omonimă a lui Tudor Mușatescu: „Diferită de cea precedentă, în ciuda câtorva permanente de ordin negativ, perioada dintre cele două războaie aduce o tipologie schimbată. Apare un nou Mitică mult mai meschin și mai rapace: mult mai puțin jovial și, mai ales, de o sinistru murdărie sufletească. În viața publică, nu se mai cumpără alegătorul; se fură, sincer, urnele. Această lume a fost destul de fidel descrisă de câțiva umoriști. Printre ei, de Tudor Mușatescu. Meritul lui este că a văzut cum de la Caragiale încoace coeficientul de tragic a crescut.” □ Tudor Arghezi publică un necrolog pentru pictorul și scriitorul Ion Sava, fragment dintr-o prefață a „unui viitor volum sub presă *Ion Sava*, la Editura «Meridiane»”.

□ Într-un chenar cu titlul *Obiectiv* (nesemnlat) este comentat spectacolul poezie-poezie prezentat la Teatrul Mic din București, în regia Letiției Popa, având o partitură coregrafică semnată de Miriam Răducanu. Au avut loc lecturi din creația poezilor: Gabriela Mistral, Carl Sandburg; Nazim Hikmet, Charles Cros, Omar Khayam, Salvatore Quasimodo, Nina Cassian, Ianis Ritsos, Nichita Stănescu, Octav Pancu Iași, Armas Aikiã). □ Piesa *Copiii soarelui*, de Maxim Gorki, în regia lui Liviu Ciulei și discuțiile libere între actori, regizor, secretar literar și publicul format din specialiști angajați la cele 33 de institute ale Academiei R.P.R., fac obiectul unei consemnări. □ La rubrica sportivă Fănuș Neagu salută următoarea inițiativă: „Excelentă ideea ziarului «Sportul popular» (împrumutată de curând și de «Informația Bucureștiului» de a acorda note fiecărui jucător. Acum vedem limpede, etapă de etapă, că avem mulți candidați la corijență și repetenție.” □ La „Poșta redacției”, printre cei care primesc răspuns o găsim pe poeta Angela Marinescu: „Lucruri din ce în ce mai rotunde și mai limpezi (cu unele lungimi și pauze pe alocuri) gravitând însă într-un cerc tematic cam restrâns. Nu vreți să încercați o lărgire a orizontului? Vă așteptăm.” □ Campania „războiului rece” continuă cu poziția fermă adoptată de Șerban Cioculescu: *Să se pună capăt agresiunii!*. □ Aurel Lambrino și Mariana Șora comentează succesul mondial al piesei *Vremea celor fără de vină* scrisă de Siegfried Lenz reprezentant de frunte al generației literare germane de după război. □ Cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la eliberarea Ungariei, Koczkás Sándor scrie *Câteva cuvinte despre lirica maghiară contemporană*. □ În traducerea lui Tașcu Gheorghiu, rubrica *Atlas liric* propune doi poeți maghiari: Garai Gábor și Ladanyi Mihály.

• [„Glasul Patriei”, nr. 11] Tudor Arghezi semnează *Adio...*: „Condeiele al meu de mângâieri, de consolări și reverie, fă-te om, fă-te țară, fă-te popor, pune-ți sarică de spini și plângi la porțile lumii.” □ Scriind despre *Nicolae Filimon*, Șerban Cioculescu consideră că „asocierea unei instituții ca U.N.E.S.C.O. la comemorarea centenarului său echivalează cu integrarea autorului *Ciocoilor vechi și noi* în patrimoniul culturii universale.” □ „Literatura română suscită un tot mai viu interes în diferite țări ale lumii. Acest lucru este semnificativ și remarcabil. La Sorbona, operele lui Eminescu și ale lui Sadoveanu sunt analizate în cursuri și prelegeri. (...) Tălmăcită în graiuri numeroase, literatura română își aduce la tezaurul valorilor spirituale ale lumii contemporane mesajul optimist, constructiv și iubitor de pace al poporului român, îndeplinind totodată misiunea nobilă de cunoaștere și apropiere între popoare”, arată Alice Mihalcea în articolul *Cartea românească peste hotare*: □ „Glasul patriei” publică *Cântec pentru cămașa cu arnici*, de Virgil Carianopol și *Primăvara* de Nichifor Crainic, poeziile acestui număr de revistă.

• [„Tribuna”, nr. 13] Domițian Cesereanu marchează debutul editorial al lui Adrian Păunescu, analizând lapidar volumul de versuri *Ultra-sentimente* scris de prea tânărul artist *care nici nu a trecut bine de pragul adolescenței*. „Poezia lui are nevoie de o convergentă concentrare artistică, și în această direcție poetul ar putea medita cu folos pe marginea unui aforism a lui Lucian Blaga, pe care l-am citit de curând în «Contemporanul»: «Nu pot să subliniez îndeajuns sfatul ce-l dau tuturor poezilor: adesea calitatea unei poezii crește în chip nemijlocit, prin simple reduceri de cantitate»”. □ **Macedonski, anti-formalist** – un articol semnat de Adrian Marino despre formă și fond în scriere. „Acuzat mereu de formalism că ar da prioritate îngrijirii formei asupra fondului, poetul se apără cu ultima energie. El polemizează în permanență cu: «Suma de cărțurari năprasnici ce – și închipuiesc că fondul poate să existe fără formă, ca și cum curgerea ar putea să se manifeste despărțită de frază și limbă»”. □ O „anchetă” literară redă, traduse în limba română, opinii ale scriitorilor Nicolas Genka, Jack Lindsay, Nathalie Sarraute, Juan Antonio de Zunzunegui.

2 aprilie

• [„Scânteia”] Despre *Dreptul la timp* de Nichita Stănescu scrie D. Micu: „... Spațiul cel mai întins al volumului îl ocupă ciclul *Timpul revelațiilor*, dedicat vârstei căutătorilor de sine și explorării înfiorate a lumii. Cărțile lui Nichita Stănescu cuprind unele din cele mai vibrante poezii din literatura română străbătute de febrele adolescenței, de bucuria descoperirii frumuseților firii. Evocarea emoțiilor adolescenței și ale primei tinereți este pentru Nichita Stănescu, literar vorbind, și un mod de actualizare implicită a copilăriei, de trăire retroactivă intensă a unor bucurii ale vârstei dintâi, ce i-au fost refuzate altădată de timpul istoric ostil. (...) Mai multe poezii cântă dragostea. Accentul,

în aceste poezii, cade mai puțin pe expresia sentimentului erotic propriu-zis și mai mult pe evocare, pe creația de decor și atmosferă. (...) Poet al realului, Nichita Stănescu este prin însuși acest fapt și un poet al stărilor de vis. Căci realul pătrunde în versurile sale filtrat cu finețe și totul devine diafan, capătă frăgezimi florale. E vădită de altminteri preferința poetului pentru vegetal. Nu numai poemele erotice, care devin de multe ori adevărate incantații, ci majoritatea pieselor remarcabile din volum (căci se găsesc și bucăți mai puțin expresive) mărturisesc o inepuizabilă disponibilitate pentru joc – principal atribut al stării de copilărie. Copilăria nu e, în interpretarea lirică a lui Nichita Stănescu, atât o vârstă, cât o stare de spirit. În momentele sale de elevație lirică, poetul „cade”, cum spune singur, „în propria inimă”, precum nisipul într-o clepsidră, iar inima îi este – potrivit, iarăși, propriei destăinuii –, „de copil”.

□ Valeriu Râpeanu semnează o recenzie la *Poarta soarelui*, a poetului Teodor Balș: „... Culegerea, deși cuprinde cicluri disparate, ne permite totuși să desprindem profilul scriitorului. Teodor Balș este un poet al prezentului socialist și al acestui pământ, așa cum mărturisește în cele două poezii așezate în fruntea volumului (*Visez și Poarta soarelui*) și cum rezultă în mod limpede din întreaga carte. Este un îndrăgostit de „pământul patriei străbun” și în versuri patetice care nu devin retorice îi cântă frumusețile noi, descifrând semnele viitorului impetuos: „*Spre comunism îmi lunecă visarea / cum apele / curgând / visează marea. / Spre copcile de aur ale zării... Visam supuse fluvii / și-am supus – / pământul sterp / din nou / pe rod l-am pus*”. (...) Ceea ce mi se pare cu deosebire izbutit în poezia lui Teodor Balș este sentimentul siguranței, al deplinei izbândi a omului de azi, al încrederii în ziua de mâine. Cel care citește, acum când sunt adunate în volum, versurile lui Balș remarcă sensibilitatea sa pentru ceea ce numim poezia cotidianului. (...) Ne despărțim de volumul lui Teodor Balș cu sentimentul că în ceea ce are el mai împlinit bate o inimă încălzită de simțămintele adânci ale anilor noștri tineri”.

□ Nicolae Manolescu scrie o recenzie la volumul *Cariatida* lui Ion Gheorghe: „Caracteristice pentru poemele lui Ion Gheorghe mi se par dramatismul interior, fascinația temelor grave, a tensiunilor neobișnuite. Poemele sale evocă momente din lupta dusă în trecut de comuniști sau episoade din realitatea cotidiană a construcției socialiste, a muncii, în centrul lor aflându-se figura omului înaintat. Unul din poemele bune din recentul volum, *Cariatida*, pornește de la mitul Meșterului Manole, căruia îi dă o dezvoltare foarte personală. Cariatidele „tinere zeițe ale lucrurilor” care sprijină zidirea, sunt – figurat vorbind – simbolul trăiniciei interioare a construcțiilor umane. Într-o manieră epică, aproape narativă, dar cu anumite solemnități, se evocă în frumoase versuri sosirea constructorilor pe șantier și, în final, înfăptuirea construcției, desfacerea țesăturii de schele. Factura epopeică se regăsește în *Șarja*, unde poetul povestește lupta oțelarilor cu fonta nedomolită. (...) În schimb *Balada țăranului tânăr*, care reia istoria, cunoscută, a morții lui Lazăr

de la Rusca mi se pare foarte frumos. În poem stăruie ritmurile legendelor bătrâne, miresmele, ceremonia solemnă, gravă a baladelor populare. Poemul e profund tragic, traversat de imaginea supliciului teribil al lui Lazăr. Ca în *Toma Alimoș*, natura participă la suferințele omului, plângând, astupându-și ochii cu mâinile de oroare, apoi din plânsul ei, „o ploaie vânăta se desfăcu peste podiș”. „Încărunțea zeița-n toate ramurile codrilor, / și ploaia flutura din plete albe, / iar pe arena de tortură și pe munți / și peste satele lovite / se răsturnase iarna și uitarea”. „Ca o pasăre uitată”, ca Vitoria Lipan, umblă maica bătrână a celui ucis, căutându-l, răscolind satele și pădurile, stingând zvonurile minci-noase, umplând pâraiele secate cu lacrimi și trezind mugurii cu bocetele ei. Sensul poemului e, firește, simbolic, dar aici autorului îi reușește ceea ce nu i-a reușit în *Șarja*, să absoarbă semnificația în metaforă. Din sângele lui Lazăr crește „nou belșug de ierburi”, zăpezile „cu lupii-n umbră” pier. Imaginile, tonul sunt foarte originale și fac din *Baladă*, după părerea mea, poemul cel mai bun de până acum al autorului”.

• [„Contemporanul”, nr. 14] George Muntean semnează cronică literară la volumul *Poeme* de Eugen Jebeleanu: „E în scrisul său în versuri întruchiparea unei grave conștiințe de militant, patriot și cetățean al lumii și al secolului său, mereu împlătoșat și gata de a intra în luptă cu o voluptate pe care numai credința în justetea cauzei tale ți-o poate da”. □ În *Considerații asupra originii artei moderne* acad. G. Oprescu prezintă *Mișcarea „Dada” și suprarealismul*.

3 aprilie

• [„Scânteia”] Corneliu Leu semnează reportajul *Epilogul unei legende*, text în care este vorba despre noua față a orașelor, a agriculturii și chiar a legendelor, În finalul reportajului său, Corneliu Leu arată că Dobrogea își trage numele din cel al unei fete răpite de corăbieri și care, când a văzut în jurul ei numai ape, a împietrit. Legenda revine la viață în termenii următori: „... va renaște din această țară de piatră Dobrogea cea frumoasă de odinioară, atunci când va veni omul cel bun și harnic. Aceasta e legenda. Omul cel bun și harnic a venit. Dobrogea renăscută își întinde fructele de aur”.

• [„Flacăra”, nr. 14] Se anunță apariția primului volum din seria de *Opere* de George Călinescu „cu câteva zile înainte de moartea marelui scriitor”, „serie dedicată *incomparabilei Vera* – soția sa devotată. Prezentată în admirabile condiții grafice, seria începe cu romanul *Cartea nunții* (ediția I, 1933) și va continua cu celelalte scrieri în versuri și în proză, cu dramaturgia și critica literară, notele de călătorie, publicistica etc., relevând și impunând o dată în plus atenției cititorilor opera monumentală a unuia dintre cei mai de seamă scriitori ai acestui pământ”. □ Despre cartea de versuri pentru copii *Animale mici și mari*, de Tudor Arghezi, se arată că volumul face parte din seria celor ce se „înscriu în buna tradiție a scrisului arghezian pentru cei mici”. Tot în spațiul literaturii dedicate copiilor, se anunță publicarea volumelor:

Zânele călătoresc cu acceleratul, de Virgil Chiriac, *Ce e tata?*, de Eugen Frunză și *Într-o seară de primăvară* de Mihnea Moisesescu.

• **[„Viața studentească”, nr. 7]** ■ După ce, numărul precedent fusese integral ocupat cu funeraliile liderului comunist Gheorghe Gheorghiu-Dej, G. Călinescu, dispărut cu o săptămână înaintea lui Dej (pe 12 martie) primește recunoașterea postumă pe o pagină întreagă: „Când le vom spune că l-am văzut și l-am cunoscut pe Călinescu, urmașii vor tresări înfiorați de o emoție pe care am încerca-o și noi, acum, dacă ar fi să ne răsară în cale un contemporan al lui Eminescu... Multe idei mari și adevăruri fundamentale care au răsunat în aula culturii române au fost rostite întâia oară de G. Călinescu. S-a contopit în așa măsură, încât trebuie să afirmăm, ca un *Memento*, că nu ideile mari erau ale lui, ci el, cărturarul, poetul, patriotul Călinescu era al lor, idei de umanism, cultură, muncă, tinerețe, drag de patrie, comunism. (Redacția «Viața Studentească»). ■ Într-un consistent portret bibliografic, Al. Piru scrie despre „extraordinarul talent critic, marea cultură filosofică și literară, cunoașterea temeinică a clasicilor și contemporanilor din marile literaturi, verva inepuizabilă, atitudinea sa permanent în favoarea civilizației și democrației într-o epocă de confuzie a valorilor și asalt al obscurantismului... făceau din G. Călinescu un admirabil umanist” și – el este „*un Voltaire al nostru*, un măreț exemplu pentru tineretul studios”. ■ Completează portretul studenției Vartan Arachelian (*Profesorul*), Al. Melian (*Scritorul*), Natalia Stancu (*Savantul*). „Din acest amfiteatru, unde bolțile primiseră vibrațiile atâtor conștiințe civice ilustre, el ne îndemna spre lectură și meditație. Pe Profesor îl prețuiai, îl iubeai mai mult, învățându-l mai bine. Prin pagina revistei pe care o patronase spiritul său, Profesorul își ținea săptămână de săptămână colocviul cu țara. Glasul lui, cândva însingurat, era ascultat acum în cele patru zări. Căci G. Călinescu era profesorul nostru, și nu numai al nostru, și nu numai atât.” (V. Arachelian); „Disocierea criticii și istoriei literare de creație este imposibilă la G. Călinescu, pentru că el a descoperit sensul superior al acestor științe: *Istoria literaturii române*, *Viața lui Eminescu*, *Opera lui Eminescu* (în 5 volume), *Monografiile* asupra lui Ion Creangă și Nicolae Filimon – sunt de fapt opera literară în care documentarea științifică solidă e numai un punct de pornire, ea îmbinându-se cu o strălucită inventivitate creatoare. G. Călinescu a creat stilul criticii moderne încât deja, de mult timp, se poate vorbi de o școală critică de factură călinesciană. Cuvântul marelui nostru om de litere era fascinant; slujea suplu abstracțiile, plasticizându-le, conferindu-le substanța vie.” (Natalia Stancu). „*În a-mi găsi un nume urmașii vor da greș* – spunea G. Călinescu, intuindu-și dimensiunile refractare etichetărilor și situându-și personalitatea în familia spiritelor grandioase prin profunzime și întindere... Plămădit din contraste – cum afirmă el însuși – G. Călinescu combustiona în adâncuri și vocația unui poet care *fiind de-un foc prea corosiv și dens* își carboniza frământările înainte de a le da veșmântul graiului... *Dacă sunt unii* – spunea el

– care își închipuie că scriu pentru glorie, îi voi dezamăgi. Aș vrea numai să fiu iubit. Iubit și glorificat cu aceeași pasiune cu care el însuși s-a dăruit oamenilor, contemporanii și posteritatea îi vor confirma previziunea: «Nu voi pieri cu totul; prin ce-am scris și am cântat / Îmi va rămâne chipul într-un bazalt sculptat''''. (Al. Melian) ■ „Viața studențească” găzduiește un nou „seminar colegial” despre volumul de debut al Gabrielei Melinescu, *Ceremonie de iarnă* – discuție realizată de Costel Buzdugan, la care au participat studenți cenacliști din: Cluj – N. Prelipceanu; Iași – Victor Leahu; Timișoara – Ion Dancea, Aurel Turcuș; Târgu Mureș – Dan Culcer; Galați – Ion Chitic; București – Ileana Roman, Stelian Tabaraș, Victor Ernest Mașek. Au existat păreri *contra* (în experiența literară și graba care i-au prezidat debutul, monotonie, necizelare, erotism obsedant) versus păreri *pro* (lipsa oricăror artificii, sinceritate, spontaneitate, are deja un stil, o formulă personală și posibilități poetice necunoscute), concluziile fiind mai mult negative – volum sub așteptări, cu mai multe poeme nereușite decât reprezentative, o „vină” găsimu-se și editurii care nu a „operat o selecție exigentă.” La cei doi poli stau Prelipceanu și Mașek: „S-a vorbit mult – și aici și în presă – despre spontaneitatea poeziei Gabrielei Melinescu. Nu-mi pare că lucrurile stau așa – dimpotrivă: poezia ei este suficient lucrată, poate chiar prea căutată, încât are vârfurile tăiate, rămânând mereu egală cu sine însăși. Cred că poeta trebuie tocmai să-și cucerească o mai mare sinceritate lirică. Personal, prefer o poezie mai îndrăzneată sau – ca la Păunescu – mai energică; or, tocmai energia, vitalitatea lipsesc acestor poezii...” (N. Prelipceanu) *versus*: „Unele din păreri publicate în aceste pagini îmi par nejustificat de severe. Volumul de debut al Gabrielei Melinescu nu e, desigur, perfect (de altfel, perfecțiunea într-un volum de debut mi s-ar părea suspectă) dar el ne conferă certitudinea unui talent deasupra oricăror dispute... Venirea iubirii e presimțită cu o tulburătoare ingenuitate. Și dacă versurilor ei le lipsește feminitatea dezlănțuită a Anei Blandiana (așa cum remarcă cronică lui Nicolae Manolescu, apărută în «Contemporanul») sau metafora tumultuoasă a lui Păunescu, ele câștigă în discreție, fluență și muzicalitate... Ceea ce i-aș reproșa, totuși, Gabrielei Melinescu este întârzierea în limitele unei vârste artisticește epuizată, ce nu-i va mai putea asigura în viitor tensiune suficientă pentru o nouă etapă de incandescență.” (V. Ernest Mașek).

4 aprilie

• [„România liberă”] Sub denumirea *Cinci fabule*, la secțiunea *Literatura și arta* sunt publicate: *Fabula literelor*, *Fabulă despre „morală”*, *Fabulă despre estetică*, *Fabulă despre modestie*, *Fabulă despre proporții*. □ În rubrica *Negru pe alb* este recenzat textul – reportaj al lui Ion Rahoveanu, intitulat *Între cetăți și râuri*, apărut în culegerea *Încredere*, publicată de Casa regională a creației populare din Deva. Slăbiciunile textului, numeroase și

importante, sunt semnalate explicit: „pasajele realmente frumoase și sugestive sunt sufocate de un argou intelectualizant”, „stridențele stilistice” abundă.

6 aprilie

- [„Scânteia tineretului”] C. Stănescu publică recenzia volumului de povestiri *Destinul îngerilor*, de Manole Auneanu, despre care afirmă: „E o atmosferă... în general bine surprinsă, care face sensibilă o *ordine normală a vieții*, în care evenimentele personale nu se petrec altunde și altcum decât în fluxul cotidian al muncii. Dacă autorul ar fi reușit să distingă mai nuanțat individualitățile, să le dea o mai mare adâncime, întreaga nuvelă ar fi câștigat. Oricum, încercarea e cu totul meritorie, îngăduind oricâte reveniri.”

8 aprilie

- [„Scânteia”] Prilejuit de apariția poeziilor lui Nicolae Labiș în colecția BPT, Andrei Băleanu scrie despre *Labiș și biblioteca pentru toți*. Semnatarul articolului atrage atenția că “într-un volum de patru sute de pagini nu vei întâlni nicio strofă așternută de dragul efectului sau al jocului de cuvinte. Labiș n-avea nevoie să fie «abscons» ca să producă impresie, ideile nu-l știrbesc comparațiile”.

- [„Albina”, 902] Revista se deschide cu poezia lui George Demetru Pan, *Romantică*: „E-o primăvară uimitoare/ cum e o frunte grea de gânduri,/ gălăgioasele izvoare/ spre mări din scoica lor fug cârduri./ (...) / Sunt fiul florilor, uimit/ de melodiile tăcute,/ prin ierbi în lieduri de culori/ simt pasul galeșelor ciute.// Oriunde se pierdură sunt/ de mine-aproape; goana lor/ mi-e ritm al inimii, l-ascul/ simfonizând nepieritor./...”. Poezii mai semnează Dimitrie Rachici (*Dintre docuri*) și Radu Felecan (*Sunt*). □ Radu Popescu realizează un profil literar Victor Eftimiu însoțit de un scurt text al lui sărbătoritului vârstei de 70 de ani despre haiducul Gheorghelaș, în versuri și proză.

- [„Gazeta literară”, nr. 15] La un an de la moartea poetului Mihu Dragomir, sunt redată fragmente din eseul inedit *Poezia și comanda socială* al fostului profesor de la Școala de literatură, susținător fervent al proletcultismului: „Unul dintre cei mai injurioși termeni rezervați poezilor comuniști este «poezia scrisă la comandă». Schematizând, unii își închipuie poate că activitatea poetică se desfășoară cam după următoarele norme: fiecare poet își împarte apartamentul cu un activist de partid, care îi furnizează idei, teme, sfaturi, și apostila finlă pentru publicarea poeziei. Ne înclinăm în fața adevărului. Așa se întâmplă la noi. Dar poetul și activistul de partid sunt una și aceeași persoană, pentru că toți poezii noștri adevărați sunt, pe mărimea talentului lor, activiști ai ideilor și strădaniilor partidului.” □ Cronica literară din acest număr, semnată de Aurel Martin, se referă la volumul de poezii cu titlul *Ocean*, de Ion Barbu (Editura pentru literatură, 1964) și la eseul

omonim semnat de Tudor Vianu. Apelând la periodizarea creației barbiene propusă de T. Vianu „trei etape principale ale poeziei barbiene: prima (numită îndeobște parnasiană) e, de fapt nietzscheană, marcând interesul autorului (...) pentru Grecia misterelor eleusine și a culturilor orgiastice ale lui Dionysos; a doua, configurând cercul baladic și oriental (...) în fine, a treia, ciclul ermetic, revelează ancorarea în spiritualism...”, Aurel Martin se delimitează ideologic de autorul *Jocului secund*: „Sunt mărturisiri care, conjugate cu concluziile exegeților, conturează imaginea unui scriitor stăpânit de convingeri aflate, neîndoielnic, la antipodul celor care ne animă pe noi”. □ Ov. S. Crohmălniceanu prezintă un *Un poem inedit de Ion Barbu*, intitulat *Berlin 1934*. □ Paul Georgescu se ocupă de cel de-al doilea volum al poetului Ilie Constantin *Desprinderea de țarm*, în articolul *Cartea poetului tânăr*. După o atentă analiză a volumului criticul formulează verdictul: „În ansamblu *Desprinderea de țarm* e superior volumului anterior și prin reușitele sale – mai numeroase; mai categorice, – și prin clarificarea unei viziuni artistice proprii. Ceea ce-i trebuie acum tânărului poet e o mare concentrare a sensibilității asupra unui obiectiv artistic statornic și important.” □ Ion Bălu, semnalează noi apariții editoriale: *Vatra fericirii*, de Victor Tulbure, *Omul din parc*, de George Nestor, *Orașul încercuit*, de Petru Vintilă și *Dimineață de vară*, de Nicolae Nasta. □ Poezii semnează Tudor Arghezi (*Distih și Oltenească*), Camil Baltazar (*Zori proaspete*), Radu Boureanu, Mihai Negulescu și Emil Giurgiuca (*Partidul*). Cităm câteva versuri ale ultimului menționat, dedicate lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, dar tipărite abia acum: „Ai adus soare-n inimi, ai adus soare în case/ Și geniul visării, ce sta în el închis,/ L-ai pus la cârmă, muncii i-ai spus să toarne raze”. □ Proza este prezentă prin trei schițe de Constantin Țoiu (*Cealaltă față a Lunii, Lucrurile, Pădurea tânără a lui aprilie*) și de nuvela *O dimineață friguroasă* a lui Nicolae Breban. □ În cadrul rubricii *Carnet de scriitor* Veronica Porumbacu scrie reportajul *Pe malurile Căminului*. □ Profilul scriitorului Alexandru Șahighian, mort în aceeași zi cu G. Călinescu, este evocat (tardiv) de dramaturgul Mihail Davidoglu, prietenul al dispărutului. □ Printr-un scurt anunț, publicul este informat despre *Festivalul literar Panait Istrati*, ținut cu prilejul comemorării a 30 de ani de la moartea scriitorului. □ Însemnări de călătorie ale lui Octavian Goga, urmare a trecerii acestuia prin Spania, Italia și Franța în timpul Primului Război Mondial, sunt prezentate, ca texte inedite, de Tiberiu Utan. □ Mira Iosif face cronică dramatică pentru spectacolul *Întâlnire cu îngerul*, de Sidonia Drăgușanu, pusă în scenă la Teatrul Național „I.L. Caragiale”: „În *Întâlnire cu îngerul*, ca și în celelalte piese ale Sidoniei Drăgușanu, circulă o lume modestă, aparent anodină, dar nu anonimă, cu reale și grave frământări ce solicită și reține atenția publicului.” □ Cronicarul de film D. I. Suchianu se ocupă de *Pădurea spânzuraților*: „S-au făcut sute de filme despre războiul din 1914-1918, dar în nici unul n-a fost zugrăvit un beligerant foarte interesant, mai în măsură ca toți ceilalți să

exprime absurditatea aceluia război. (...) Pe frontul austriac se împușcau sârb cu sârb, rus cu rus, român cu român. Rebreanu a descris această dramă. Ciulei a avut meritul să recunoască în ea o temă nouă, capabilă să intereseze orice public; de aceea, împreună cu Titus Popovici, au ecranizat-o. Ei au împins puțin mai departe situațiile din roman. La dâșii eroul, mai mult decât cel din carte, are o conversiune mai adâncă și se apropie ceva mai mult de o concepție justă asupra războiului. Ca și în roman, răsare, licărește ideea că românul care trage într-un francez sau într-un muscal necunoscut comite un act tot atât de absurd și inuman ca și românul care împușcă un român. În film această idee apare; apare puțin, dar apare. O aduce un neamț. Este simplu soldat și socialist. Ceea ce este foarte potrivit. Nici cartea, nici filmul nu fac greșeala să meargă cu «actualizarea» temei până la concepția anti-belicismului categoric. Eroii rămân în limitele mentalității lor, făcând să apară numeroasele contradicții ale «patriotismului» burghez scoase la iveală cu violență de război. (...) Impresionant e și modul cum a fost tratat un alt episod fără prea mare întindere în roman. Este povestea cu reflectorul, devenită în film acea simbolică tortură prin lumină, o lumină enormă care descoperă pozițiile adversarului, dar în același timp distruge pe dușmanul cel mare: întunericul, noaptea fizică și sufletească. Fraza: «Vrei să ucizi lumina?» este tulburătoare; iar realizările fotografice ale orbitoarelor intermitente explozii de reflector sunt adevărate inovații în arta imaginii cinematografice.” □ Cu ocazia împlinirii unui an de la moartea pictorului și omului de teatru George Loewendhal, Lucia Demetrius fixează portretul de artist plastic al creatorului născut la Sankt-Petersburg și stabilit în România. □ Barutu T. Arghezi reia prezentarea activităților Casei regionale a Creației Populare Dobrogea având în vizor activitatea cenaclului literar constănțean. Este amintit, de asemenea, cenaclul literar de la Medgidia. □ Cel mai probabil ca urmare a vizitei jazzistului Louis Armstrong la București (în martie 1965), Nichita Stănescu scrie câteva rânduri despre impactul pe care personalitatea trompetistului american a avut-o asupra lui. □ La rubrica *Prezențe românești* găsim: „Ziarul «L’Unità» publică, în numărul său din 28 februarie, sub titlul *Dante în România*, numeroase date asupra programului de lucrări ce se vor tipări în țara noastră cu prilejul celui de-al șaptelea centenar de la nașterea lui Dante Aligheri.” (...) „Suplimentul literar al ziarului peruvian «El Comercio» publică poeziile lui Tudor Arghezi: *Miezul nopții, Om cu om, Măhnire*” (...). Arghezi este publicat și în „L’Europa letteraria”, în timp ce revista belgiană „Journal des poètes” traduce creații ale Aurei Cornu □ În *Convorbiri cu Franz Kafka*, Ion Biberi sintetizează informații din cartea lui Gustav Janouch, *Gespräche mit Kafka*, apărută în 1961, interesantă pentru mărturiile literare ale scriitorului și importantă pentru noile perspective pe care le deschide în înțelegerea coordonatelor universului launtric al acestuia. □ Într-un chenar, aflăm *Ce e nou în literatura...* americană, poloneză și vest-germană.

- **[„Tribuna”, nr 14]** Cronica literară semnată de Domițian Cesereanu propune spre analiză volumul colegului său de redacție, Ion Oarcăsu, *Opinii despre poezie* care „examinează numai o parte din tabloul vast și complex al poeziei actuale. (...) investigația criticului își păstrează rigurozitatea estetică, fermitatea ideologică a argumentării, dobândind totodată o anume suplețe, mobilitate, calități care, pe de o parte, le reclamă însăși natura preocupărilor din volum, iar pe de altă parte le presupune, nu mai puțin, spiritul asociativ și disociativ al criticului”. □ Vasile Rebreanu publică în numărul curent două proze: *Serpentina* și *Când vine omul de la târg*. □ Sunt publicate poezii semnate de Ion Sângereanu, Nicolae Sârbu, Cornel Udrea, Andrei Steiu, Vasile Crișan, Elisabeta Isanos, Dumitru M. Ion, George Boitor, Mihaela Guga, Constantin Ștefuriuc, Ion Anghel, Miron Scorobete și Ion Rahoveanu.

9 aprilie

- **[„România liberă”]** La rubrica *Breviar* este semnalată apariția unui nou Cenuclu literar care poartă numele lui G. Călinescu.

- **[„Scântea”]** Ion Dodu Bălan semnează recenzia la volumul recent apărut *Despre stil și arta literară* de Tudor Vianu.

- **[„Contemporanul”, nr. 15]** Nicolae Manolescu face cronica volumului de debut *Ultrasentimente* de Adrian Păunescu: „Nu talentul, excepțional, al acestui debutant este lucrul neașteptat, ci siguranța cu care și-a intuit de la început temele, motivele, universul, ambiția precoce de a le lua în stăpânire. „Sunt Voievodul singur al sufletului meu”, declară poetul neocolit, grăbindu-se să bată monedă cu chipul lui (...) Poetul descoperă universul zgomotos, hohotitor, gâlgâitor de vitalitate, cu un Gargantua cu nas enorm care prinde efluviiile cele mai intense cu porii deschiși la toate emanațiile lumii (...) Din cântarea unei vârste anume, Adrian Păunescu scoate însă o pură poezie de cunoaștere. Punctul de plecare fiind, firește, o experiență, o trăire, tânărul poet se înalță repede la o viziune generală asupra lumii. În această elevație surprinzătoare constă valoarea celui mai personal volum de debut din ultimii ani.” □ Lidia Bote prezintă volumul de eseuri *I'Ére de supçon* în articolul *Natalie Sarraute și teoria „Noului roman”*. □ George Ivașcu analizează în studiul *Literatura universală* modul în care este predată această disciplină în învățământul superior. □ La rubrica *Vitrina* semnează cronici literare tinerii Dan Cristea, Dinu Kivu, Gabriela Adameșteanu.

10 – 11 aprilie

- **[„România liberă”]** Teodor Balș semnează necrologul lui Miha Dragomir. „Poet al Forului” și, totodată, „prozator la fel de înzestrat, poet al fantasticului, construind lucid în neuitatele povestiri de anticipație, reporter cu acuitate de investigație și un deosebit spirit asociativ și sintetic, îndrăgostit de publicității de cea mai aleasă ținută, pasionat istoric literar, îndrumător al

tinерilor creatori, excelent conducător de revistă”, Mihu Dragomir a fost și un traducător important, aplecat asupra operelor lui Edgar Allan Poe, Maiakovski, Wells etc. În opinia recenzentului, scriitorul ilustrează „artistul umanist” „de aleasă cultură”, „creat de epoca noastră”. Sunt publicate două poezii ale lui Mihu Dragomir, *Dacă...* și *Presimțiri*, din volumul *Șarpele fantastic*, aflat sub tipar. □ În cadrul rubricii *Ediții de autor*, Boris Buzilă îl intervieuează pe Ion Bănuță, directorul Editurii pentru literatură, cu privire la edițiile de opere care urmează să apară. După edițiile Sadoveanu și Arghezi – aceasta din urmă în desfășurare, arată Ion Bănuță, urmează ediția Călinescu – sunt oferite detalii asupra periodicității de apariție și asupra conținutului fiecărui volum în parte. Sunt în pregătire edițiile Tudor Vianu, Perpessicius, Alexandru Philippide.

- [„**Scânteia tineretului**”] Nicolae Dragoș scrie despre volumul de poezii al lui Ion Gheorghe, *Cariatida*, o carte al cărei titlu „trimite la dorința poetului de a clasifica gesturile exemplare și profunde ale eroilor. Volumul recomandă un poet hotărât să abordeze faptele profunde ale vieții, să pătrundă în filozofia conținută de acestea și să lumineze cu ajutorul metaforei desfășurate amplu sensuri etice. (...) Autorul se recomandă drept un poet profund și legat indestructibil de marile teme ale actualității.”

- [„**Flacăra**”, nr. 15] Este consemnată apariția volumelor de versuri semnate de Adrian Maniu – *Cântece tăcute* și *Cartea păcii*. Apar și două volume de George Călinescu: *micromonografia V. Alecsandri* și romanul *Enigma Otiliei*, cu o prefață de Ov. S. Crohmălniceanu. □ Se anunță debutul poetului Vasile Zamfir, cu volumul *Sufletul copacilor* și al prozatorului Constantin Georgescu, cu volumul *Geamul dinspre drum*. □ Se menționează și faptul că a apărut „o nouă selecție din scrierile” lui Tudor Vianu *Despre stil și artă literară*.

- [„**Glasul Patriei**”, nr. 12] Apare știrea *Librărie de artă și literatură universală la București*: „În această primăvară, Capitala țării noastre a fost dotată cu o librărie specială de literatură universală, unde cartea franceză, germană, engleză etc. se află expusă și oferită cititorilor, ca și țara de origină. Astfel, galeriile de lângă biserica Crețulescu, din Calea Victoriei, au devenit o oglindă vie a colaborării științifice, artistice și literare pe care România o întreține cu întreaga lume.” □ Nichifor Crainic semnează reportajul *Craiova istorie și actualitate*. □ Despre romanul *Pârjolul* (*Reisigfeurer*), scris de Oscar Walter Cisek în limba germană și de curând tradus în românește, consemnează Alexandru Hodoș: „În cele peste o mie patru sute de pagini ale romanului... împletind cu deplin meșteșug literar documentarea istoriei și tradițiile orale ale legendei, [Oscar Walter Cisek], a realizat o evocare deopotrivă de amplă și de minuțioasă a mișcării de revoltă populară care a pornit din țara Zarandului, în ultimele luni ale anului 1784.” Fragmente din *Pârjolul* sunt reproduse și în presa literară. □ Radu Gyr semnează articolul *Pe urmele*

tinereții lui Grigorescu □ Victor Eftimiu publică poezia *Tinerețe înflorită*, iar Elena Cotaru, stabilită în Italia, versurile intitulate *Cu gândul la ai mei*.

• [„**Luceafărul**”, nr. 8] Pornind de la premisa că „nicio cercetare temeinică, întreprinsă de pe poziții marxist-leniniste, cu privire la natura, funcțiile și sensul dezvoltării istorice a literaturii nu poate ignora ideile și observațiile cuprinse în *Caietele filozofice* ale lui Lenin, Gheorghe Achiței scrie despre *Problemele estetice* în lucrările lui Lenin: „Alături de *Materialism și empiriocriticism*, *Caietele filozofice* constituie baza teoretică în vederea înțelegerii indicațiilor leniniste privind problemele concrete ale artei și literaturii. (...) Marea contribuție a lui Lenin la îmbogățirea concepției marxiste despre artă și literatură, la fundamentarea esteticii noastre științifice ne apare și mai clară, dacă ținem seama de aportul său enorm la sistematizarea și dezvoltarea gnoseologiei marxiste. (...) Obişnuit, spunem că *arta reflecta realitatea*. (...) După cum se ştie, în concepția marxistă, conștiința omului reflectă realitatea înconjurătoare, iar arta nu face decât să înfățișeze, să zugrăvească, să reproducă în forme multiple modul cum apare realitatea reflectată în conștiința noastră, să prezinte ecourile pe care le are, în conștiința noastră, realitatea cu care venim în contact. (...) În totalitatea ei însă, arta funcționează potrivit concepției leniniste despre cunoaștere ca o a doua realitate, ca o imagine, mai mult sau mai puțin aproximativă, a lumii reflectate de către, conștiința artistului. (...) Ideea celei de-a doua realități reprezintă una dintre genialele intuiții ale esteticii progresiste din trecut, în direcția anticipării unor poziții pe care estetica marxistă avea să și le însușească în întregime și să le expliceze științific. (...) Lenin arăta că în orice analiză obiectivă se impune a nu se exagera nici una din laturile obiectului, nici cea specifică, nici cea generală. Dezvoltând exclusiv latura specifică, dialectică, machiștii ruși, deși se pretindeau marxiști, practicau cel mai curat idealism. (...) Estetica marxistă pornește de la premiza că orice cercetare a fenomenului artistic contemporan, e datoare să țină seamă de această inter-relație dialectică, genial dezvoltată în lucrările lui Lenin *Materialism și empiriocriticism* și *Caiete filozofice*, dintre general și specific”. □ Problema romanului, în jurul căreia se derulează dezbateri în presa culturală, se pronunță Vasile Rebreanu: „Sterilă absolutizarea unui anume tip de roman, fie că delimitarea se referă la mediul oglindit: roman țărănesc, industrial, citadin, sportiv etc., ori se referă la modalități: de analiză, liric, proză obiectivă etc. Mijloacele ori mediul din care se inspiră scriitorul nu sunt în stare să confere valoare unei cărți. Depinde de strălucirea pe care talentul autorului o dă acestor mijloace și teme. Important este mai degrabă ca fiecare să-și cunoască specificul și disponibilitățile talentului său; să-și cultive acest specific și să aibă curajul de a fi el însuși. (...) Cred că literatura noastră este foarte deschisă la roman. Dovada: în condițiile existenței unei literaturi tinere și neformate încă, a apărut o operă ca *Ciocoi vechi și noi*, roman care poate să stea alături de cărți din literaturi vechi, cu tradiție de

secole. Centenarul Filimon demonstrează, prin mărturiile scriitorilor de aiurea, acest adevăr. Cum apariția într-un timp foarte scurt a unor mari romancieri ca Matei Caragiale, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, George Călinescu, vine să susțină părerea noastră. Vreau să o subliniez și pentru faptul că, uneori, se uită acest adevăr. Este un mare merit și un record în istoria unei culturi, de care nu avem de ce să nu ne mândrim. Acești scriitori pot să stea alături de oricare dintre marii prozatori ai lumii. Și numai niște condiții nefaste au făcut ca ei să nu fie traduși și, deci, puși în circulația valorilor universale. M-am întrebat recent dacă romanul lui Matei[u] Caragiale, spre pildă, *Craii de la Curtea-Veche*, nu este cel puțin de valoarea *Ghepardului*? Și sunt sigur că este așa. Cum sunt convins că merita o glorie și o circulație cel puțin egală cu romanul lui Lampedusa. Sunt valori pe care, poate, fiindu-ne prea aproape, nu știm să le prețuim îndeajuns. (...) Dezvoltarea științelor nu împiedică, nu îngreșează posibilitatea de afirmare a romanului, ci, dimpotrivă, îi dă puțința de a se constitui ca specie bine individualizată, scutindu-l de enciclopedism, creându-i libertatea și obligația de a se ocupa îndeosebi de om. Eliberat de baroc, de elementele amintite mai sus, valoroase și necesare în romanele unor epoci – acum parazitare – romanul este chemat să se concentreze asupra omului și a problemelor lui, complexe și contradictorii. (...) Într-o epocă gravă, ca a noastră, când fiecare este răspunzător de soarta tuturor celorlalți, a veni cu artificii, conflicte inventate și manechine, înseamnă a comite un act grav și condamnat de înconștiență. Există cărți în care oamenii sunt prezentați în modul «cel mai realist», copiați, plăți, fără nervi. Acestor cărți nu li se poate, oare, reproșa că sunt antirealiste? Și tocmai aceste cărți, sub pretextul de realism, firește «realism exterior», fals, aparent, denaturează realitatea și o sărăcesc; o realitate bogată, ca niciodată generoasă în idealuri și realizări, cum e realitatea României de astăzi. Fără îndoială că imaginea trebuie să fie realistă, realismul fiind pe drept cuvânt considerat ca o trăsătură esențială a artelor. (...) Am insistat asupra acestor probleme pentru că o asemenea afirmare pe plan mondial, ca a României socialiste, – când toată lumea vede în dezvoltarea țării noastre un miracol, iar acest miracol românesc, această uluitoare înflorire a patriei, săvârșită de întregul popor, condus de partid, – cere artiștilor să răspundă cu opere de același nivel înalt, să redea specificul poporului”.

13 aprilie

• [„România liberă”] Secțiunea *Carnet cultural* găzduiește, sub semnătura lui Boris Buzilă, recenzia la ultimul roman al lui Nicolae Țic, *Orașul cu o mie de blesteme*. Sub titlul *Sensul unei dezbateri etice*, recenzentul începe prin a puncta ceea ce reprezintă, în opinia sa, specificitatea scriiturii literare a lui Nicolae Țic, respectiv „sobrietatea stilistică vecină cu ariditatea și uneori cu prozaismul separator”, care nu împiedică, însă, existența dezbaterii de idei,

prin care scriitorul „sondează universul lăuntric al unor categorii de personaje intrate mai puțin în raza de atenție a literaturii tradiționale.” Tematica pentru care optează scriitorul, „cu precădere muncitorească”, se regăsește în romanul *Orașul cu o mie de blesteme*, în care se continuă povestea comunistului Ilie Strihan, din romanul *Anii tineri* (1961), sub semnul raportului dintre om și timp. Omul cu „conștiință revoluționară”, și cu „atitudine activă, transformatoare”, afirmă cronicarul literar, învinge timpul. Personajele romanului ilustrează „îngrijorarea de a nu lăsa vremea să se irosească zadarnic”, „privite prin prisma unei autoexigențe deosebit de severe, proprie comuniștilor”. Personajele romanului mor tinere, argumentând ideea recenzentului, potrivit căreia „o singură zi, trăită cu ardoare sub semnul luptei pentru binele obștesc, prețuiește mai mult decât un deceniu de existență vegetativă”.

14 aprilie

- [„România liberă”] La rubrica intitulată *Cărți literare pentru tineret* sunt prezentate scurte informații despre volumele care urmează să apară la Editura Tineretului: Radu Boureanu, *Colina goală și Ustune*; Petru Vintilă, *Vendeta*; Ion Grigorescu, *Obsesia*; Mihai Eminescu, *Versuri*; Eugen Jebeleanu, *Surâsul Hiroshimei*; Miron Radu Paraschivescu, *Versuri*; Otilia Cazimir, *Versuri*. În colecția *Biblioteca școlară* – Alexandru Davila, *Vlaicu-Vodă*; Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*. Pentru pionieri sunt prevăzute următoarele apariții: Gica Iuteș, *Cei de la Crisanta*; M. Mustață, *Salut voios*; Al. Mitru, *Din marile legende ale lumii*; Șt. Iureș, *Oacheșul și Bălăioara*. Iar pentru preșcolari, sunt în curs de apariție: Tudor Arghezi, *Zece harapi albi, zece mâțe, zece căței*; E. Jianu, *Căsuțele animalelor*; Matti Aslan, *Eu sunt tare supărat*. □ Este semnalată, de asemenea, apariția volumului opt din culegerea de studii *Limbă și literatură*, care cuprinde studii semnate de: Tudor Vianu (despre relația dintre filologie și estetică); Alexandru Piru (*Valori și moșteniri literare*); Ion Oană (*Periodizarea istoriei literaturii române*); Eugen Simion (*Orientări în literatura dintre cele două războaie*). Volumul reunește și contribuții ale academicianului Perpessicius în legătură cu textele eminesciene un ansamblu de studii despre poezia eminesciană, căruia i se adaugă cercetări complementare făcute de Gh. Bulgăr, Emil Manu, Augustin Z. N. Pop, studii asupra folclorului, precum și noi informații despre Costache Negri, Alexandru Davila, Anton Holban, Camil Petrescu ș.a.

15 aprilie

- [„Albina” nr. 903] Ion Crânguleanu publică poezia *Băiatul și privighetoarea*: „Iată! A descoperit universul!/ Pe-o trestie, o cântăreață, cât o frunză de vișin/ Umples tot cerul cu sunete./ Și-i atât de emoționată și neatentă/ Încât vecinul meu încearcă s-o prindă./ ...Cerul tace apoi liniștit.../ Auziți? Greierii sună cutii cu chibrituri./ Numai băiatul suferă, suferă/ c-a izgonit cântecul...”.

□ Ion Caraion Scrie despre *Electroputere din Craiova*: „Ca o uriașă pasăre de lumină, cuprinzând sub razele ei cenușiul zilei de iarnă și orașul fremătător, soarele și-a întins aripile pe cer și pe sub șovăiala lui evoluează viața. El își scutură penele bătrâne peste pădurea de stâlpi de beton, în preajma căreia ne-am oprit la intrare. E avangarda unei oștiri întinse cât vezi cu ochii, severă și mândră, aceasta este uzina Electroputere din Craiova. Altădată aici s-au fabricat roabe și pluguri. (...) Despre timpul liber al oamenilor, despre bibliotecile și locuințele lor, despre serviciul de documentare și laboratoarele uzinei despre îndeletnicirile artistice și sportive ale muncitorilor, despre ziarul scos de Electroputere și despre talentele literare din preajma ziarului, despre cei zece medici care lucrează la dispensarul cu 9 secții, despre expoziția din fața halelor, despre rara capacitate a tovarășului Alexandru Dombi – directorul general – despre cei aproape 1 500 de evidențiați (dintre care două treimi tineri) și despre câte altele, acest reportaj supus limitelor noastre de spațiu ne obligă să scriem cu alt prilej”. □ Gheorghe Dinu (Stephan Roll) evocă micromonografic figura pictorului Octav Băncilă, tot mai cunoscut în acei ani prin seria tablourilor inspirate de Răscoalele din 1907. □ Eugen Luca susține o *Poștă a redacției*, în care apar sugestii de genul: „Vă recomandăm să citiți nuvelele *La răzeși* de V. Em. Galan și *Ploaia albă* de D. R. Popescu. Veți vedea cum poate fi exploatată tema abordată de dv. în *Semnul*”.

• [„*Gazeta literară*”, nr. 16] Eugen Simion semnează articolul *Faza monumentalului* care pornește de la ideea călinesciană, din 1945, a orientării culturii române spre o direcție monumentală, clasicizantă. Privitor la unele dintre afirmațiile lui G. Călinescu din *Sensul clasicismului*, Eugen Simion precizează: „«Faza monumentalului» e faza unei culturi care, după ce și-a aflat originalitatea ei de substanță, tinde la un mod universal de a gândi și de a se afirma, generalizând o experiență de viață, reacțiile unui «suflet» național și particularitățile gândirii filozofice ale poporului. Monumentalul intervine ca o necesitate de cultură, când valorile și cadrele stilistice s-au fixat, determinând sensul dezvoltării ulterioare.” Criticul reține însă ideea călinesciană: „O literatură, orice formulă ar experimenta, trebuie să dea imaginea unei umanități în specificitatea ei adevărată și chipul cel mai sigur de a o realiza e de a face o operă de observație și clasificare psihologică, de analiză a individului, în relațiile lui firești de viață. Camil Petrescu, L. Rebreanu și G. Călinescu ilustrează pe deplin această idee. (...) Ar părea distonant exemplul literaturii lui Sadoveanu, esențial lirică. Tot G. Călinescu ne avertizează însă, în altă parte, că prin opera sadoveniană literatura română a atins, pe o latură a ei, treapta de monumentalitate. Lirismul fabulos, mitologic, al prozei sadoveniene e justificat de obiectul ei: istoria națională, o civilizație și o umanitate desfășurată pe milenii. Prelungirea faptului în mit e, în împrejurările acestei evocări, o consecință fatală și rareori s-a mai putut observa în literatură o mai fericită fuzionare între sensibilitatea artistică și substanța operei, (...) Dacă apropierea

nu e exagerată, Sadoveanu ca și Proust, obiectivează stările subiective (...)”. Autorul articolului punctează realizările poeziei și prozei contemporane, remarcând deficitul în planul dramaturgiei: „Un fapt curios se petrece aici. Arta regizorală, concepția spectatorului au evoluat în chip surprinzător, dar trebuie, adesea, să se resemneze exersându-se asupra clasicilor. Nu e cea mai mare dintre nefericiri, dar, oricum, fenomenul nu e firesc pentru o cultură ca a noastră, ce-a produs – în momentul actual de evoluție, atâtea valori.” Revenind la proză, criticul face o analiză a modului în care se scrie prost (subiecte, modalități de tratare, superficialitatea perspectivelor ș.a.), accentuând responsabilitatea actului critic: „Nu ignorez importanța scrierilor de reliefuri sub-alpine, dar proliferarea lor fără controlul sever al criticii amenință atmosfera necesară producerii operelor reprezentative. Acestea din urmă apar mai greu (...), dar ceea ce se poate face e de a ține bine în mână balanța și nu a lăsa să se încline prea mult talerul mediocrității literare.” □ Valeriu Cristea recenzează romanul *Săptămâna neterminată*, de Petre Sălcudeanu: „Imperfecțiunile semnalate, primind în contrast cu patosul conflictului și cu dezinvoltura gândirii, un relief corespunzător acestora nu anulează însă meritele evidente ale cărții. Abordând cu îndrăzneală problemele acute ale construcției socialismului, relevând aspecte inedite într-o temă de mare atracție – colectivizarea agriculturii (...) cu pagini vibrând de sonoritățile armelor fine ale rațiunii, strânse în încordat mănunchi, romanul lui Petre Sălcudeanu – mărturisește o asiduă căutare a unui drum propriu, original.” □ În articolul *Arta evocării*, Ovidiu Papadima prezintă volumul al doilea al lui Perpessicius din seria *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor* (Editura pentru literatură, 1964): „Mențiunile de istoriografie literară și folclor... nu constituie numai o inepuizabilă mină de informații de amănunt, ca și de descrieri de noi perspective din unghiul restrâns al asocierilor de idei și de emoții personale – pentru reconsiderarea trecutului nostru cultural de aproape sau de departe –, ci și un prilej rareori întâlnit de încântări de lector în fața unor opere de artă literară, care își află expresia în pagini tot așa de vii ca și acelea ale unui poem sau ale unui roman. În acest sens, cea mai largă sursă de farmece o constituie surpriza neconținută a digresiunilor pline de grație în firescul și spontaneitatea lor (...)” □ Dintre noile apariții editoriale, Teodor Vârgolici alege să prezinte volumul colectiv *Studii eminesciene* – în care sunt prezenți G. Călinescu (*Contra-dicțiile erei burgheze oglindite în ideologia lui M. Eminescu*), Liviu Rusu (*Eminescu și Schopenhauer*), N. Tertulian (*Semnificația critică și polemică a pesimismului eminescian*), Zoe Dumitrescu-Bușulenga (*Eminescu și romanticismul german*), Al. Philippide (*Eminescu și gândirea poetică*), Al. Piru (*Satira eminesciană*), Șerban Cioculescu (*Aspecte de critică socială eminesciană*), George Ivașcu (*Patriotismul lui Eminescu*). □ Cu ocazia comemorării a 30 de ani de la moartea lui Panait Istrati, Al. Oprea (autorul unei monografii despre scriitorul brăilean) publică însemnări din carnetul său de lucru (care nu au

intrat în menționata monografie), referitoare la povestirea *Chira Chiralina* □ Sub titlul *Jurnalul unor romane* apar fragmente din jurnalul de scriitor al lui Eugen Barbu, date între anii 1953-1965: „Cred că în realitate *Săptămâna nebunilor* a început să fie scrisă în vara lui 1962 când pe dealul de lângă Suceava care duce la Biserica Sfântul Ilie am văzut milogii, ologii și orbii urcând în genunchi imensa movilă pentru a se supune unui Dumnezeu indiferent. Văzusem și Zamca cea misterioasă, cetatea de piatră albă dominând Moldova, și mi-am evocat încuratul cailor la Sân Toader, dulapurile și Drăgaica încă păstrate în forme nefericite.” □ Tudor Arghezi publică poezia *Sângele*, datată „Aprilie 1965”. Alți semnatori de poezii sunt Cicerone Theodorescu (poeme din volumul în curs de apariție *Zburătorul de larg*, George Iarin și Székely János, tradus în românește de H. Grănescu. □ În interviul cu titlul „*Dar niciodată mașina nu va scrie versuri...*”, luat de George-Radu Chirovici lui Edmond Nicolau, se vorbește despre aplicațiile ciberneticii în varii domenii de activitate. Din dialog rezultă că profesorul Edmond Nicolau este un spirit cultivat, la curent cu literatura și cultura română și universală contemporană: „Așa după cum în știință evoluând nu contrazicem, ci dezvoltăm cunoștințele anterioare (subliniez: *cunoștințele*), la fel și atunci când e vorba de artă nu negăm, ci extindem o sensibilitate pre-existentă. O lărgim, atâta tot, acumulăm noi zone.” □ Titus Popovici semnează articolul *Cauza dreaptă a poporului vietnamez va învinge!* □ Cronicarul dramatic Dumitru Solomon are în atenție spectacolul experimental de la Teatrul „C. I. Nottara”: punerea în scenă a pieselor dramaturgului argentinian Osvaldo Dragun (publicate în revista „Secolul 20”, nr. 5-6/1962, în traducerea lui Romulus Vulpescu) fapt care îl inspiră pe cronicar să le numească *Tragedii ale necesității*. În distribuție, lucru notabil, sunt patru studenți ai Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică: „Studenții Ion Bog, Ruxandra Sireteanu, Florin Măcelaru și Al. Bocăneț, conduși cu o precizie matură de Andrei Șerban, interpretează pe rând rolurile cele mai diferite, într-un tempo vertiginos, cântă, dansează, pantomimează și, în unele momente, trăiesc intens emoțional destinul personajelor.” □ Barbu T. Arghezi merge la Bicăz și scrie despre preocupările culturale ale oamenilor din zonă, ale muncitorilor de la Fabrica de ciment (ce citesc, cum primesc spectacolele de teatru, în particular spectacolul Teatrului Muzical din Galați *Dansul notelor*). □ Despre *Filmul de capă și spadă* scrie Iordan Chimet, situându-l în arealul culturii populare: „*Scaramouche* se înrudește cu *Cavalerul Pardaillan*, cu *Cocoșatul*, cu *Cavalerul de Ragastens*, cu *Prințul Radolphe* și ceilalți eroi ai romanului de capă și spadă, de la sfârșitul secolului trecut și care își încep, pe ecran, o nouă carieră, la fel de spectaculoasă ca și prima. Ne aflăm în fața unei literaturi populare, animată de o inventivitate uimitoare și cu puține preocupări pentru stil și care, în ultimă instanță, se dovedește a fi un cântec cavaleresc de mari dimensiuni. (...) Fără să renunțe la prezentarea problemelor sociale ale vremii,

romanul de capă și spadă devine un fel de basm al epocii, o Șeherezadă modernă, în care Parisul apare tot atât de tainic și necunoscut ca și Bagdadul oriental.” □ Poezia contemporană în general și Raymond Queneau în particular îl preocupă pe Ion Caraion: „Uneori poezia modernă se surprinde la subsuoara întrebării și-n dilema regelui David, căruia – după ce Abisag se întoarce pură-n adolescențele și fecioria ei, fără a-l fi izbutit restitui miracolului vieții – i se naște tortura: ce e mai dureros, ce e mai agonizant oare: să nu mai poți iubi sau să nu mai poți fi iubit? Căutarea, neliniștile, interogația, incertitudinile... orice – numai simulacrul n-are ce căuta la masa egalilor”. Același Ion Caraion semnează, în cadrul rubricii *Cărți și idei*, articolul *Literatura combinatorie* în care prezintă volumul lui Raymond Queneau (din care va traduce câțiva ani mai târziu și va publica o cârtică în colecția „Cele mai frumoase poezii”), *Exercices de style (Exerciții de stil)*. Titlul articolului face trimitere la postfața lui François Le Lionnais „care se ocupă cu stabilirea precursorilor tehnicii permutațiilor și substituțiilor, atât în literatură, cât și în muzică și pictură, urmărind nu fără o manifestă simpatie atari spectacole ale (...) «pruriturii combinator»”. □ Volumul de versuri al Elisabetei Bagriana (*De la un țarm la celălalt*), culegerea *Scriitori-eroi* „închinată amintirii poetilor și prozatorilor care și-au jertfit viața în lupta pentru libertate” și volumul de povestiri (al treilea) al tânărului prozator bulgar Konstantin Kolev, – „tema predilectă a narațiunilor sale o constituie apariția omului cu o nouă fizionomie morală în anii construirii socialismului” – sunt reunite sub titlul *Ce e nou în literatura bulgară* □ Tiberiu Utan îl prezintă cititorilor pe poetul italian Andrea Zanzotto din care traduce *Înainte soarelui, Tovarășii care au alergat înainte* („o evocare din Rezistența italiană”), *Colle di Giano, Puține frunze*. □ Titus Popovici semnează articolul ***Cauza dreaptă a poporului vietnamez va învinge!***, care, fără legătură cu literatura, exprimă solidaritatea cu poporul vietnamez și cere „retragerea trupelor intervenționiste americane din Vietnam, încetarea bombardamentelor sălbătice împotriva R. D. Vietnam”. • [„Tribuna”, nr 15]. Cronica literară, semnată de Ion Lungu, îl aduce în prim plan pe Panait Istrati, „individualitate puternică și contradictorie” care „după dramatice și contradictorii dispute își regăsește – în istoria noastră literară – locul cuvenit, alături de adevăratul și veșnicul său prieten întru nemurire, marele povestitor Mihail Sadoveanu...”. □ Gheorghe Chivu apare, pe prima pagină, cu poeziile *Destin liric*, *Floare neagră* și *Ca pe o salcie* Alte prezențe poetice sunt Dragoș Vicol, Nicolae Prelipceanu, Ioanid Romanescu, Dragoș Vicol, Verona Brateș, Emil Crăciun, Grigore Scarlat. □ Romulus Ruslan scrie despre ecranizarea romanului *Pădurea Spânzuraților*, de Liviu Rebreanu, oferind câteva note despre regie și scenografie.

16 aprilie

• **[„România liberă”]** Boris Buzilă recenzează volumul de debut al lui Vasile Zamfir, *Sufletul copacilor*, care cuprinde „declarații programatice și autodefinitorii”, însă „abundă în locuri comune, echivalând cu „tot atâtea neîndemânări ale începutului sau cu reminiscențe din lecturi”. Totuși, „sunt și versuri înfiorate de autentică poezie”, recenzentul constatând că „declarativismul facil face loc expresiei sublimite, metaforice, dominate de o imagine – nucleu, purtând sigiliul individualității poetului.” Ca specii ale genului liric, Vasile Zamfir cultivă „romanța, lirica de notație, balada erotică, (...) lirica cetățenească”.

• **[„Contemporanul”, nr. 16]** George Ivașcu face o prezentare a poeziei lui Al. Philippide, cu prilejul împlinirii a 65 de ani: „Rod al unei risipe avarie, creația poetică a lui Philippide, care împlinește și ea patru decenii și jumătate, se înscrie în istoria literaturii noastre contemporane ca una din cele mai originale, purtând sigiliu unei atât de proprii noblețe intelectuale, iluminată de o flacără albă a unei mari și adânci culturi clasice.” □ La rubrica *Vitrina* Laurențiu Ulici analizează volumul *Despre stil și arta literară de Tudor Vianu*. □ Paul Georgescu propune o lectură modernă romanului *Ciuleandra* de Liviu Rebreanu. După ce analizează „natura obsesională a procesului de gândirea” a eroilor rebrenieni, autorul concluzionează: „Cu timpul, va trebui să recunoaștem că Liviu Rebreanu, în domeniul prozei analitice, știa mai mult decât s-a crezut la început.” În *cronica literară* a acestui număr Ov. S. Crohmălniceanu analizează *Proza lui Eminescu*, de Eugen Simion: „Nu oricine își exprimă părerile despre o carte (...) are stofă de critic literar. Eugen Simion știe să scrie, așa că observațiile lui nu numai că dovedesc o comunicare cu opera luată în discuție, dar se și transmit ca atare cititorului. Stăpân pe un limbaj nuanțat, cu simțul proprietății cuvintelor, priceput în a evita locul comun și expresia sleită de vigoare prin uz, atent la cadențele frazei, dovedind că și-a asimilat bine lecția dată în această direcție de Lovinescu, fluent fără să se depărteze de obiect, el dovedește o certă vocație, înscriindu-se printre exegeții de frunte ai tinerii generații.”

17 aprilie

• **[„Flacăra”, nr. 16]** În rubrica dedicată noilor apariții de carte apare informația că „primul trimestru al anului a fost relativ bogat sub raport editorial și în domeniul criticii și istoriografiei literare.” Se notează apariția volumului de critică *Literatura și viața* de M. Novicov, *Delimitări critice* de Ion Dodu Bălan și *Opinii despre poezie* de Ion Oarcăsu. □ Sunt anunțate: o nouă ediție a romanului *Ion* de Liviu Rebreanu (în două volume) și apariția celui de-al IV-lea tom din seria *Opere* de Ion Agârbiceanu. □ În cadrul rubricilor culturale, Eugen Frunză este prezent cu un *Cântec de primăvară*, iar C. N. Constantiniu oferă microfoiletonul *Dragostea și textele*.

- [„Viața studentească”, nr. 8] Apare *Hotărâre cu privire la convocarea celui de-al IV-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român* împreună cu un *Comunicat* despre ședința plenară a C.C. al P.M.R. organizată în zilele de 14 și 15 aprilie 1965. ■ Poezii semnează: George Bănete și Ștefan Dimitriu ■ Constantin Mocanu publică *Lenin în presa revoluționară românească*, cu ocazia a „95 de ani de la nașterea lui V. I. Lenin”. ■ Din proză citim *Misterul anticariatului cu cărți... vechi* de I. Bujoreanu. ■ Costel Buzdugan analizează „*Pădurea spânzuraților*” între roman și film: „Și totuși filmul nu s-a desprins complet de carte; de aci și inconsecvențele. Nu-i vorba de amănunte, ci de imaginea de ansamblu pe care ar trebui să o realizeze filmul și care totuși nu se încheagă din secvențe – fiecare în parte – excelente.”

18 aprilie

- [„România liberă”] Sub titlul *O carte de drumeție*, F. Brunea-Fox comentează volumul lui Ion Pas, intitulat *Carte despre drumuri lungi*, în care sunt detaliate impresii de călătorie din Belgia, URSS, Danemarca, Finlanda, R. D. G., Polonia. „Călător meticulos, locvace și succulent, care nu se întoarce acasă, la cititor, cu o mână de metafore sau cu o punguță cu impresii pitorești, ca alții din confreria cu condei a itineranților”, Ion Pas îl impresionează pe Brunea-Fox prin modul în care a relatat despre „atâtea popoare felurite, atâtea priveliști citadine și rustice, industriale sau agricole, cu etnografii și folcloruri specifice, atâtea opere, monumente artistice, inspiratoare de evocări istorice, de descrieri biografice și monografice, scene pitorești, conversații cu gazdele despre probleme de actualitate”.

- [„Scânteia tineretului”] Teodor Mazilu publică schița satirică *Frumos a venit, frumos s-a dus*.

20 aprilie

- [„România liberă”] În cadrul rubricii *Anticipări editoriale*, se semnalează apariția iminentă, într-o ediție augmentată, a volumului *Impresii asupra literaturii spaniole* de G. Călinescu la Editura pentru literatură universală (ELU).

- [„Scânteia tineretului”] Câteva *Note de lector* sunt consemnate de Mihai Ungheanu pe marginea monografiei lui Al. Oprea, *Panait Istrati*. Arătând că monografia „beneficiază de acest proces de maturizare a dezbaterii ideologice în jurul scriitorului român” și motivând apartenența prezenței istratiene la literatura română, criticul vorbește despre amplul capitol biografic ce lămurește traseul existențial al autorului: „Țăran la origine, cunoscând apoi viața orașelor românești capitaliste în formare ca om pentru muncile de jos, trăind apoi alături de muncitorii portuari de când datează adeziunea sa la mișcarea socialistă și colaborarea la unele ziare socialiste ale vremii, Panait Istrati devine apoi *vagabondul internațional*, un fel de erou gorkian autentic,

străbătând lumea la întâmplare”. Monografia lui Al. Oprea reprezintă, în opinia recenzentului, „începutul pozitiv al unui drum lung, care rămâne de străbătut, în înțelegerea și interpretarea vieții și operei”.

• [„Glasul Patriei”, nr. 13] *Rândurile cuiva care n-a avut dreptate* este titlul articolului, în multe privințe surprinzător, scris de noul colaborator al revistei, filosoful Constantin Noica: „Dincolo de răspunderea faptei există răspunderea ideii. Sunt unul din intelectualii care, înainte de 1944, au susținut prin scris unele idei ce s-au dovedit greșite. Într-un fel sau altul, a trebuit deci, la fel ca și ceilalți, să răspund pentru ele. Dar nici o pedeapsă nu e mai aspră, pentru un intelectual, decât tocmai faptul de a vedea că nu a avut dreptate. Căci dacă, pe măsură ce trec anii, lumea față de care ai greșit devine tot mai îngăduitoare, în aceeași măsură adevărul pe care l-ai lezat devine mai necruțător. (...) De vreme ce invocăm libertatea, fiecare pare liber să creadă ce vrea. Autorul acestor rânduri a făcut uz larg de o asemenea libertate de a crede ce vrea: pe deasupra, a suferit și o privațiune de libertate, ceea ce i-a dat prilejul să reflecteze îndelung asupra temei libertății. Rezultatul este: el nu mai știe bine dacă libertățile invocate de el sau de alții sunt într-adevăr libertăți. (...) Între timp, văd că țara aceasta s-a făcut treabă; că totul a luat, sau stă să ia, un chip nou. Îmi vine în minte, atunci că există o altă libertate de a face. Câțiva ne-am lipsit de ea, în numele unor prejudecăți sau al unor false judecăți! Dar nu poți face treabă în casa altuia. (Exilații știu câte ceva în această privință). Și iarăși, nu poți face treabă de unul singur. În sfârșit, și mai ales, nu poți face treabă cu ai tăi dar fără adevărul care îl însuflețește. Adevărul lumii noastre poartă numele de socialism. Îi cunosc chipul din cărți, îi știu versiunile istorice și îi vad acum fața lui *românească*. Întocmai altora, cer dreptul de a-mi cuceri prin el libertatea, singura libertatea de care mai știu, cea de a fi rodnic. Dacă însă cineva ar spune: te-ai înșelat înainte de 1944, te-ai înșelat după 1944, vezi să nu te înșeli și în 1965 – aş răspunde: recunosc că nu sunt, deocamdată, dintre cei care au titluri să vorbească. Dar am scris cele de mai sus pentru ca să îndemn și pe alții să-și recunoască greșelile și să se alăture, prin muncă, intereselor României noi”. □ Nichifor Crainic prezintă reportericește *Uzina „Electroputere”*. □ Vladimir Streinu evocă personalitatea artistică a „neuitatului om, prieten și scriitor *Ion Vinea*”, de curând plecat (1964) dintre semenii. Ion Vinea ar fi împlinit pe 17 aprilie șaptezeci de ani: „Dacă în lumea noastră scriitoricească a existat unul, căruia să i se poată citi mai limpede nemurirea în ochii albaștri, în surâsul luminos și în trupul clădit din frumusețe și sănătate, acesta a fost Ion Vinea. Era o făptură, mai întâi de om încântător. (...) Foarte bună în dubla lui înfățișare lirică, al lui Guillaume Apollinaire, Ion Vinea a sunat din talgere în orchestra de jazz a modernismului românesc, dar a mângâiat, în ascuns, cu un arcuș fermecat, coarde lungi de violoncel.” Pe aceeași pagină este inserată poezia *Dor de mare* de Ion Vinea. □ Versuri

semnează și George Lesnea (*Țara mea*) □ N. Crevedia scrie despre *Sărbătorile de primăvară*

22 aprilie

• [„Scânteia tineretului”] Nicolae Dragoș recenzează volumul stănescian *Dreptul la timp*, care „se cere (...) privit ca o perspectivă și ca o tentativă de înnoire și amplificare a registrului ideatic. (...) Prezență afectivă permanentă, concret-biografică (se înțelege, în ipostaza spirituală) poetul se raportează pe sine timpului și spațiului cărora le descoperă semnificații și taine nu cu uimire, nu cu candoare ci cu o maturitate sigură, cu o luciditate severă în care metafora pare doar chintesența unor deliberări complexe. (...) Un anume abstractism imagistic fără acoperire emoțională, apelul la simboluri geometrice, amintind modelele neintegrate organic viziunii sale (*Despărțire de o vârstă*, de pildă), inconsecvențele logice ale unor metafore care duc la încetșarea intențiilor, versuri reci, parcă făcute și nu trăite la un poet intens afectiv, ca și unele treceri (fără efectul, probabil, scontat) de la metafora stufoasă la versul fără podoabe, refuză unor poeme acel spor emoțional necesar”.

• [„Albina” nr. 904] Subiectul tematic al numărului este Lenin, căruia Ion Bănuță îi consacră poezia cu același titlu: „...Lenin vine de departe,/ din vaste întinderi de timp./ Purtat de toate generațiile,/ încărcat de dragostea oamenilor,/ de zorile comunismului,/ el merge departe, departe, departe,/ cu inima steag roșu, în univers” □ Despre *Biruința învățăturii* scrie Paul Anghel, tot în pagina întâi. □ Alți semnatori ai acestui număr sunt Barutu Arghezi și Horia Zilieru, cel din urmă cu versificări aluziv folclorice: „Ating alțițe și-mi răspund pe-un grai/ Ce-l calc ades cu sufletul topit/ muiate mâini în basm ce-a izvodit/ o Mioriță pe-un picior de plai”.

• [„Gazeta literară” nr. 17] În revistă sunt prezente trei momente aniversare, diferite ca impact și semnificație. Din rațiuni și contexte politice, primul se referă la V. I. Lenin, conducătorul Revoluției Socialiste din Octombrie (1917), în a cărei zi de naștere apare „Gazeta literară”. Cezar Baltag descrie, în prima pagină, modul în care Lenin continuă să indice poporului român drumul către devenire: „Navigăm în sfera frunții sale,/ zborurile, inima lui sunt./ Înălțăm orașe și ne naștem/ înlăuntrul marelui cuvânt”. Florența Albu publică poezia *În biroul lui Lenin*: „În dimineața de aprilie/ pace. Se aud/ trecând semănătorii/ cuvintele lui Lenin cu grăul/ cresc în lume”. În *Cântec despre Lenin*, poeta maghiară Hervay Gizella vede în revoluționarul rus, pe cel care „... pășind prin timp cu flacăra memoriei/ Dezlănțuie și-așează seisme istoriei”. □ Tita Chiper scrie un reportaj despre Barajul și Hidrocentrala („V.I. Lenin”) de la Bicaz, *Viața în oraș. La Bicaz – pe șantierul continuu*. □ Sub pretextul îndemnului lui Lenin „Trebuie să visăm”..., Petru Vintilă face o elogioasă prezentare a realizărilor epocii, alăturându-se altor reporteri în încercarea de a arăta „ce univers poetic stă, neștiut de literaturi și metafore,

îndărătul coloanelor de cifre”. Ca și antecesorii săi, Petru Vintilă este apoteotic: „Fără capacitatea și talentul de a visa al proiectanților, compunerea chiar și a unui singur vers aproape că n-ar mai avea rațiune. Economia politică este unul din cele mai prodigioase și fertile izvoare de inspirație și mă uit – ca să dau un singur exemplu – la Institutul de științe economice ca la o academie de poeți care se ignoră. Numele Vladimir Ilici Lenin pe care acest înalt for de învățământ îl poartă pe frontispiciu are semnificația unei metafore și a unui elogiu pe care intelectualitatea patriei noastre socialiste îl aduce cu simplitate și recunoștință aceluia titan al gândirii”. □ În cadrul rubricilor referitoare la viața literară de pe mapamond, sunt prezente poezii despre Lenin scrise de Bertolt Brecht (*Inscripția ne-nvinsă*, în tălmăcirea lui Cicerone Theodorescu) și Andrei Voznesenski (*La Șușenskoe*, tradusă de Mădălina Fortunescu). □ Un alt sărbătorit al aceleiași număr este Shakspeare (născut, dar și mort pe 23 aprilie) despre care amintește indirect Aurel Martin în cronica sa literară la ***Ultimele sonete închipuite ale lui W. Shakspeare în traducere imaginară de Vasile Voiculescu***: „Substanța *Ultimelor sonete*... e precumpănitor erotică. Poemele – continuând, ca numerotare, seria celor atribuite marelui Will – celebrează calitățile femeii ideale sau îi divulgă tribulațiile... autorul *Întrezăririlor* îi prefera, pe atunci ipostaza veneriană. Senzual teluric, dionisiac, cânta bacantele (...) dă extensiune cu precădere laturii filozofice a problemei erotice, interpretării lucide a sentimentelor și justificării multilaterale a dragostei ce-l stăpânește tiranică. (...) Operă de rafinament a unui încercat meșteșugar, împodobită cu atâtea versuri memorabile – cum le definește Perpessicius, în prefața prezentei ediții – sonetele lui Voiculescu evidențiază în peisajul liricii noastre erotice un moment dintre cele mai notabile. Dovadă stă aproape fiecare stih.”. Nu trebuie ignorat nici faptul că la rubrica *Săptămâna editorială*, este anunțată traducerea din Shakspeare (*Tragedia lui Hamlet, prinț de Danemarca*). □ Cel de-al treilea sărbătorit este poetul Al. Philippide, despre care Al. Piru semnează articolul *Incandescența meditației lirice*, text prilejuit de aniversarea *Al. Philippide la 65 de ani*: „De la Eminescu, poetul *Luceafărului*, numai Arghezi și Blaga au mai deschis, ca Al. Philippide, larg ferestre asupra universului și au susținut un dialog grav cu existența. (...) Al. Philippide urcă tot mai sus pe treptele creației, spre gloria literaturii contemporane românești.” □ Cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la moartea poetului Ion Pillat, fiul, Dinu Pillat, oferă revistei o pagină de rememorări (*Ion Pillat în intimitate*), însoțită de copia manuscrisă a ultimei poezii, de poezia *Post-mortem* (într-un chenar) și de dedicația cu autograf a lui Paul Valéry pentru Ion Pillat: „Ion Pillat nu a fost un mizantrop. Totuși, experiența vieții avea să dea poetului o lecție de scepticism, ajustând cu timpul iluziile sale despre oameni. Nimic nu a ajuns să îl deprime vreodată cu totul (...) Pentru Ion Pillat, rațiunea ultimă a existenței a fost poezia. (...) Ventuze scarificate, pungi de gheață la cap, injecții. Nici o revenire. Mereu, același horcăit, cu gura căscată.

La ora zece seara, internul rămas de gardă pentru noapte a lăsat mâna de pe puls și a tras cearșaful pe fața omului care încetase din viață.” □ „Gazeta literară” invită la o dezbatere în lumina apariției recente a mai multor culegeri de articole aparținând unor critici literari. Participă Gabriel Dimisianu, Dragoș Vrânceanu, Nicolae Manolescu, Al. Săndulescu, cu toții obișnuiți ai hebdomadarului. G. Dimisianu are în vizor cartea lui Paul Georgescu, *Părerii literare*, o culegere de cronici aparținând criticii de întâmpinare, pe care Dimisianu o revalorizează combătând opiniile criticilor ce au dezavuat-o. „Cât de monoton, cât de neted, cât de înafara tradiției critice românești ar fi aspectul mișcării literare fără impulsul pe care i-l dă activitatea foiletonistică, aplecată asupra fenomenelor de ultimă oră, comentariul dispus să se pronunțe asupra unei realități estetice încă nesedimentate, asumându-și riscul de a emite judecăți pe care timpul le poate răsturna.”, spune criticul. După ce prezintă „rețeta” folosită de Paul Georgescu în structurarea cronicilor sale (cu avantaje și dezavantaje, desigur), G. Dimisianu analizează minuțios conținutul cărții, apreciind talentul critic al colegului său de breaslă („marea forță asociativă, suplețea intelectuală, transparența stilului, facultatea de a detașa cu repeziciune din mulțimea aspectelor creației unui scriitor problemele de bază spre a le supune apoi unui asediu concentric”). Nu în ultimul rând, G. Dimisianu subliniază aspecte ale înaltei conștiințe critice ale autorului culegerii: „Ar mai fi de vorbit despre atenția pe care criticul o acordă acțiunii de înscriere a fenomenului literar românesc în circuitul universal al valorilor, prin numeroase raportări la fapte de cultură din alte literaturi, prin stabilirea unor filiații și zone de tangență”. Dragoș Vrânceanu se ocupă de volumul *Delimitări critice*, de I. D. Bălan: „Activitatea critică a lui I. D. Bălan, desfășurată în paginile revistelor noastre principale, și mai ales la «Luceafărul», este cunoscută și îndeajuns de susținută și bogată. Ea prezintă notele ei proprii, în raport cu a celorlalți critici contemporani care fac în mod curent cronică literară și prin aceasta poziția sa obișnuită, resursele sale de intuiție și de inteligență, preferințele sale de gust nu sunt deloc, și ele, necunoscute.(...) Printre criticii noștri actuali, Bălan aduce – atât când vorbește de poeți, cât și de prozatori – o exprimare tranșantă în aplicarea punctelor de vedere ale criticii științifice cu privire la raportul dintre literatură și societate, în cazul de față fiind vorba despre literatura nouă, socialistă”. Nicolae Manolescu critică volumul *Opinii despre poezie*, de Ion Oarcăsu: „Odată stabilită nota ce pare criticului fundamentală, el renunță prea repede la demonstrație și se limitează la un examen general. Dar în felul acesta caracterizările n-au savoare și sunt prea mult dependente de operă. (...) Din imprecizia unor exprimări se poate deduce, de exemplu, că I. Oarcăsu crede că «măiestria literară» ține de formă sau că un poem e prost în pasajele care nu transfigurează «suficient artistic» viața.” Al. Săndulescu discută volumul de cronici și articole *Itinerar critic*, de Ion Lungu, arătând că, autorul nu oferă „suficientă demonstrație estetică”, deși are, în

genere, judecâți de valoare pertinente: „Ion Lungu e un critic de probleme, ispitit mereu să generalizeze”. □ Preferința pentru genul prozei de scurtă întindere, în general (cu revirimentul schițelor, în particular), este susținută, prin observații personale de S. Damian, la rubrica *Alb-negru*, unde acesta comentează lucrările literare ale unor autori precum D. R. Popescu, Vasile Rebreanu, Sorin Titel, Dumitru Țepeneag, Iulian Neacșu, Nicolae Breban. Sunt luat în discuție, de asemenea, textele lui Romulus Vulpescu despre Ion Barbu, și cel al lui Radu Enescu despre Franz Kafka. □ Magdalena Popescu recenzează două debuturi în proză: *Destinul îngerilor*, al lui Manole Auneanu (viitorul redactor-șef al revistei „Urzica”) și *Uluitoarea dispariție a unui cap liniștit*, al lui Vasile Băran. □ Notabilă este și semnalarea apariției volumului *Pagini regăsite*, de Al. Odobescu, o ediție de articole, însemnări, pagini literare, corespondență apărute sub îngrijirea lui Geo Șerban. □ În *Podul de beton*, text de tipul „carnet de scriitor”, lui Ben Corlaci, sunt prezentat evocă trecutul sărăcăcios, întristător al Târgului Lăpușului, pentru a pune în lumină cele mai recente schimbări în bine aduse de noua orânduire, și anume, posibilitatea locuitorilor de a studia (inexistentă anterior), de a merge la cinema, magazine, nu în crâșme sau la negoțuri, de a locui în blocuri, nu în căsuțe înghesuite, dărăpănate, de a traversa un pod de beton, și nu unul de bârne putrede: „pe același pod de beton, privind din nou soarele care se lăsa peste Țibleș, am deslușit în peisajul nou al acestor locuri un sentiment de forță și de mândrie.” □ Constantin Țoiu publică un interviu cu Prof. univ. Călin Popovici, Șeful secției de Astrofizică-sateți de la Observatorul Astronomic din București, cu titlul „*Am primit un mesaj interstelar?*”. Dialogul pornește de la ideea posibilității unui contact cu forme de viață din afara planetei și discuția curge spre recente realizări spațiale ale Uniunii Sovietice. Mesajul, dacă există unul, și există!, acela nu este un mesaj interstelar, ci unul al științei: „El (mesajul n.n.) este însăși știința, slujind idealuri pașnice, geniul uman. Dezvoltarea revoluționară a științei și tehnicii secolului XX”. □ Semnează scrieri în proză Vasile Rebreanu (*Declarație și Basm*), Sorin Titel (*Valsuri nobile și sentimentale* și *Vară cu ochii închiși*) și Al. Simion (*Dimineața*). □ În poezia **Du-te, vino...**, Tudor Arghezi scrie despre singurătatea poetului în mijlocul unei lumi efemere, aflate într-o permanentă și inutilă căutare a fericirii, a vieții: „Împărăția face sărbătoare,/ De zeci de ani într-una, lăutare./ (...) Dar toți se duc grămezi, de parcă-i ia furtuna/ Și nu se mai întorc niciunul și niciuna...”. Poeme de Ioan Alexandru (*Pământul, Sora mea, Ca în Paradis* și *Cosmosul meu*) și Ion Petrușcă oferă conturul liric al acestui număr. □ Barbu T. Arghezi face o „Cronică fotografică” în care anunță expoziția artistului fotograf Edmund Höfer, prezent în alt număr al revistei cu fotografia *Oțelarul*. Cunoscuta galerie din str. Brezoianu găzduiește remarcabile fotografii-portret (Richter, Armstrong sau Leopoldina Bălanuță) și fotografii de reportaj ale acestui artist. □ La cronică sportivă, Fănuș Neagu, anunță cu

regret înfrângerea echipei naționale la un meci în Italia și analizează *Etapă a XIX-a...*: „Caișii din curtea gării B.M. (...) duminică seara, au lepădat jumătate din povara ce le îngreua crengile. Unii, mai răi de gură, susțin că oltenii i-au bătut cu cobilița...”. Nu lipsită de interes, în acest text, este ieșirea polemică a scriitorului față de cronicarul sportiv de la „Contemporanul”, dramaturgul Teodor Mazilu: „... am aflat, uimit, și pe urmă am citit, mai puțin uimit (pentru că-l cunosc) că noul cronicar sportiv al «Contemporanului», în cea de-a 12-a tabletă a sa (le-am citit pe toate cu interes, fiindcă, orice s-ar spune, cronicarul de la «Contemporanul» e un om care gândește în aforisme și paradoxuri – vezi în acest sens perioadele când se ocupă de marele Constantin Gheorghe, supranumit în cerc intim «profesorul de bărbunc») îmi smulge părul din cap, suviță cu suviță, ca într-o veche și pasionantă romanță, pentru că am spus ceea ce am spus despre Mateianu, care nu-i place domniei-sale fiindcă a strănutat (motivată) la un spectacol cu *Proștii sub clar de lună*. (...) Mazilu m-a supărat atât de mult, încât am hotărât să-i dăruiesc televizorul meu lui Nicuță Tănase (prieten de inimă al lui Mazilu) chestie despre care o să citiți dumneavoastră și în *Urzica*.” □ La rubrica *Revista revistelor*, George-Radu Chirovici apreciază „sumarul variat și acoperind o arie întinsă, autoritatea semnăturilor, substanța materialelor, prezentarea grafică” și „spiritul gazetăresc viu” al revistei „Ramuri”, nr. 4/1965. □ Pe lângă deja anunțatele titluri de autori și opere străine, Literatura de această factură este prezentă cu informații despre editarea, *Mănăstirii din Parma*, de Stendhal, la Editura pentru literatură (în seria BPT), precum și unei traduceri din Euripide (*Bacantele*) și □ În spațiul sovietic este semnalată apariția a două volume (din totalul de 8) din *Opere complete*, aparținând esteticianului A. V. Lunacearski și două volume de *Opere alese*, de M. N. Tuhacevski („un comandant militar comunist, educat de revoluție, un strateg talentat, un istoric militar serios...”). Fragmente din lucrarea *O poartă mica de fier, în zid*, de Valentin Kataev (scriitor sovietic) sunt publicate cu titlul *Strada Marie-Rose*, în tălmăcirea lui Aurel Lambrino. □ Pe două coloane, aflăm *Ce e nou în literatura...* britanică, franceză și sovietică. Gruparea „tinerilor furioși” („angry young men”) a anilor '50 se face încă simțită în Marea Britanie unde ultima piesă a lui John Osborne, *Inadmissible Evidence*, este „punctul central de atracție” al stagiunii londoneze și unde Kingsley Amis, alături de câțiva dintre prietenii săi, publică o culegere de aventuri științifico-fantastice cu titlul *Spectrum IV* (până în prezent s-a tradus la noi numai *Jim cel norocos*, de Kingsley Amis). Cititorii sunt de asemenea informați despre alte două apariții editoriale (memoriile lui Edith Sitwell, *Taking Care Of...*, și Anna Burn, *Europe After the Rain*) ale unor autoare care nu au fost traduse la noi nici până astăzi. □ Preocuparea pentru sociologia literaturii se bucură de succes în Franța prin volumele lui Robert Escarpit, *Sociologia literaturii* (tradus la noi în 1980 cu titlul *De la sociologia literaturii la teoria comunicării*) și lui Lucien Goldman, *Pentru o sociologie a*

romanului. Interesantă pentru incursiunea pe care o face în istoricul genului este și cartea lui Pierre Boileau și Thomas Narcejac, *Romanul polițist*. □ Nicolae Jianu condamnă invazia americană în Vietnamul de sud în articolul *Poporul vietnamez va învinge!* Istoria l-a contrazis pe Nicolae Jianu, dar el poate rămâne în memoria noastră ca un bun reflector al poziției oficiale a statului nostru în această problemă: „Poporul vietnamez, sprijinit de întreaga lume progresistă, cu fermitatea pe care i-o conferă cauza dreaptă, luptă pentru alungarea imperialiștilor americani de pe pământul țării, pentru libertatea și unificarea ei.” □ Al. Gârneață e indignat de impostura care a marcat alegerile din Congo, unde Dl. (Moise) Ciombe se auto-alege președinte prin fraudă electorală.

• [„Tribuna”, nr. 16] D. Cesereanu comentează volumul de debut al colegului de redacție, Ion Lungu *Itinerar critic*, care pare a fi „o culegere sintetică reprezentând o întreagă activitate, adună numai roadele ultime ale publicisticii sale (studii, articole, cronică literară), oglindind, de fapt, etapa cea mai interesantă a experienței criticului. Împărțit în trei mari secțiuni și anume: «I Conștiința artistică și exigențele vieții, II Prozatori și volume, III Despre reportaj și reporteri», acest volum e bine gândit metodologic, implicând o simetrie interioară în eșalonarea preocupărilor”. □ Constantin Cubleşan publică patru proze scurte: *Păsări de argint sau de oțel, Mălinul, De unde vin cocorii și Aproape de curcubeu*. □ V. Frăteanu realizează o sinteză asupra *Structurii judecății critice* la George Călinescu: „Descrierea, caracterizarea, explicația – toate acestea se întâlnesc într-o formulă critică savantă. (...) Comentariu literar uzează de judecăți asociative și concluzive”. □ Sunt publicate versuri traduse de Victor Frunză din lirica japoneză.

23 aprilie

• [„România liberă”] *Carnetul cultural* găzduiește recenzia semnată de Teodor Vîrgolici la cartea lui Petre Sălcudeanu, *Săptămâna neterminată*. Romanul reflectă, în viziunea istoricului literar, „maturitate în concepția și viziunea estetică”, asociată unei „problematici extrase din realitatea contemporană”. În ultima etapă a colectivizării, într-un sat din Transilvania, apar „probleme de ordin social – politic și etic”, scene de mase, precum și „processe sufletești determinate de realitățile social – politice”. În jurul „devenirii lăuntrice a lui Ștefu, activistul de partid”, evoluează celelalte personaje, autentice, „urmărite de autor cu putere de introspecție și de înțelegere a meandrelor prin care poate trece un suflet uman.” De asemenea, scriitorul dovedește, în opinia recenzentului, o „bună cunoaștere a țăranului transilvănean”, surprinzând „savoarea graiului specific, caracteristica gesturilor, modul de a gândi și de a-și exterioriza sentimentele”.

• [„Contemporanul”, nr. 17] Al. Piru publică eseu *Ion Pillat, 20 de ani de la moarte*: „Urmaș al lui Alecsandri, Macedonski și Duiliu Zamfirescu, cărora le-a și consacrat câteva pertinente eseuri, Ion Pillat se considera singur un

tradiționalist modern de nuanță clasică, având puține afinități cu ortodoxiștii de la Gândirea, activitatea lui literară desfășurându-se independent, neafiliată vre-unui curent. □ La rubrica *Vitrina* semnează cronici literare tinerii Dan Cristea, M. Pop, Magdalena Popescu. □ Tudor Mușatescu începe seria de *10 mușatisme*. Iată unul: „Dacă într-o vorbă îndeși mai mult decât încape, devine vorbă goală.”

24 aprilie

- [„România liberă”] Boris Buzilă recenzează volumul de reportaje al lui Traian Filip, intitulat *Pământul oțelului*. Jurnal de șantier, volumul descrie vizita autorului (din intervalul aprilie – noiembrie 1962) la Combinatul Siderurgic din Galați, aflat în construcție. Reportajele cuprind portrete de constructori, interviuri, pagini poematice asociate flerului reportericesc al celui care „descoperă ineditul” și „îl comunică convingător.” „Pasiunea detaliului concret și frapant” se corelează cu „sugestive asociații de idei”, „uneori mitologice”, cu secvențe meditative și divagații lirice.

- [„Luceafărul”, nr. 9] Subiectul, aproape generalizat, *Despre roman și problemele sale actuale* îl preocupă și pe N. Jianu. În articolul său, acesta pune pe seama ideologiei comuniste toate succesele de răsunet din domeniu: „Îmi îngădui să cred că romanul românesc dintre cele două războaie, în ce are el reprezentativ, a constituit o temelie trainică pentru ceea ce avea să se îndeplinească după 1944, și se îndeplinească sub ochii noștri. Sigur, noi cei de acum, cei pe care revoluția i-a aflat tineri și am trăit revelația fascinantă a eliberării milioane de oameni, am fi dorit ca în opera marilor noștri romancieri, proletariatul, masa mare a exploataților, să fi avut o pondere mai mare.(...) Îndelung ținut sub obroc al atâtor anateme și interdicții, hulit, suspectat și cenzurat, eroul reprezentant al clasei muncitoare, al revoluției, al gândirii celei mai înaintate, a pătruns impetuos în paginile noastre. Anii aceia de entuziasm, graba febrilă de a acorda un spațiu cât mai mare acestui erou, de a propulsa cuceririle lui, rămân titluri de mândrie pentru romancierii noștri, în ciuda lipsei de adâncime a lucrărilor, în ciuda unei insuficiente generalizări și a analizei precare a complexității sociale și de idei. (...) În clipa în care Partidul comunist și forțele progresiste care l-au sprijinit în această acțiune a măturat de la putere partidele burgheze și înfăptuia revoluția socialistă, scriitorii au arătat un mare entuziasm și un atașament deplin față de politica partidului, și-au pus condeiele în slujba revoluției. Asistam la o efervescență literară neobișnuită, la un efort de primenire a uneltelor, pentru că era vorba de a aduce acum în literatură o lume mai puțin cunoscută, literar vorbind, de a pune în primul, plan și de a lumina eroul care face revoluția. (...) Dar toate aceste momente foarte înalte ale literaturii noastre, nu puteau satisface pe deplin o epocă atât de complexă și atât de avidă de adevăr și cunoaștere. Romancierii au simțit acest lucru și intuiția lor a fost stimulată de îndemnurile repetate ale partidului de a se apropia cu mai mult curaj și cu mai multă pasiune de clasa muncitoare.(...)

Nenumărate romane puse în circulație și în discuția opiniei publice, păstrează în conștiința cititorului existența tipului de erou modern, omul care, după ce a parcurs drumul lung al luptei ilegale, și adesea inegale cu clasele stăpânitoare, pune temelii unei așezări noi. O nouă morală, un nou mod de a judeca fenomenele etice și estetice, noi relații între oameni apar în romanul românesc contemporan. (...) De aceea consider că romanul pe care îl așteptăm, indiferent de tehnica lui, trebuie să surprindă; energia spirituală care a generat ascensiunea societății noastre. Nu cred că un prozator poate ocoli patosul epocii lui, fără riscul de a rămâne un epigon sau un trist explorator de orizonturi haotice”.

25 aprilie

- **[„România liberă”]** În cadrul secțiunii *Literatura și arta* este prezentat interviul luat academicianului Al. Philippide, cu prilejul împlinirii vârstei de 65 de ani și apariției unei selecții de versuri în colecția *Cele mai frumoase poezii*. Răspunzând întrebărilor care i se pun, Al. A. Philippide aduce în prim-plan problema înnoirii culturale și literare, așa cum o doreau conducătorii de partid și de stat, în relație cu valorile trecutului. În ceea ce privește înnoirea tematică în poezie, interviueatul arată că expresia se poate înnoi, nu și tematica – „Ce se schimbă este atitudinea poetului, a scriitorului, a artistului în general, față de teme permanente, vechi dar nu învechite, cum ar fi marile mișcări ale sufletului, dragostea, ura, prietenia, revolta, aspirația către infinit și altele.” Ca președinte al Secției de literatură și artă a Academiei Române, Philippide arată că activitatea membrilor acesteia, ca și cea desfășurată în cadrul celor două institute patronate, *Institutul de istoria artei* și *Institutul de etnografie și folclor*, „se desfășoară în contact direct și permanent cu publicul, cultivând și stimulând aspirația către frumos.” În ceea ce-l privește pe scriitorul Al. Philippide, acesta declară că pregătește o ediție de autor care va reuni, integral, volumele de versuri și textele din volumul de nuvele *Floarea din prăpastie*. De asemenea, scriitorul afirmă că are pregătit pentru publicare un volum de eseuri, pe care intenționează să-l intituleze *Scriitorul și arta lui*.

- **[„Scânteia tineretului”]** Octav Pancu-Iași publică proza *Prețul florilor*

28 aprilie

- **[„Albina” nr. 905]** Număr dedicat Sărbătorii de armindenii (1 Mai). Haralambie Țuguș scrie cu entuziasm nestăvilit: „În Mai toate cântecele sunt aripi roșii de steaguri/Partid: steaua bunei speranțe și Gloria patriei mele”.

29 aprilie

- **[„Gazeta literară” nr. 18]** Pe frontonul publicației apare deviza „Trăiască 1 Mai, Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc!”, datorită proximității temporale cu ziua muncii, cărei îi este dedicată o serie de articole. Brigada de reportaj a „Gazetei literare”, compusă din poetul Adrian Păunescu,

pictorul Ion Murariu și reporterul Petru Vintilă, s-a deplasat *La Porțile de Fier*, pentru o relatare despre proiectul hidroenergetic. Textul, punctat de specificații tehnice și referințe literare, abundă în profiluri ale celor implicați în construcție. □ Romulus Zaharia semnează articolul *Marele pavoaz*, despre sondorii petroliști din Marea Neagră. □ În cadrul rubricii *Carnet de scriitor*, Teodor Mazilu anunță *Sfârșitul monotoniei*: „... industrializarea socialistă a dat monotoniei provinciale lovitură de grație. Industrializarea socialistă n-a adus numai bunăstare materială, îndeletniciri noi și locuințe confortabile, ci a făcut să se nască o psihologie nouă, un nou fel de a privi viața, un orizont mai larg și mai tonic”. El consideră că însuși termenul de provincial, folosit pentru a descrie anumiți oameni de cultură, este demonetizat și ar trebui regândit, în conformitate cu noul context social. De asemenea, viața orașelor mici nu este întotdeauna ternă, ba dimpotrivă, dispariția cenușiului din acestea este: „o temă epică, plină de resurse, mărturie a spiritului inovator al epocii socialiste”. □ Celebrarea zilei de 1 Mai și a primăverii se regăsește tematic în lirica întregului număr, la toate generațiile de poeți. O poezie de Nicolae Labiș, *Tinerețe*, are ca temă problema înfrânării impulsivității considerate inerentă tinereții și pregătirea pentru lupta despre care vorbește „Bătrânul Marx, profetul lucid al omenirii”. □ Victor Eftimiu este semnatarul poemelor *Primăvara* și *Cetatea viitoare*. I se alătură Létay Lajos, *Din nou primăvară*, H. Grănescu, *Bucolică*, Șt. Aug. Doinaș, *Metamorfoza mâinilor*, Dragoș Vrâncianu, *Au crescut secolele*, Vasile Zamfir, *Oglinda țării*, *Teiul și Revenire*, de Miha Dragomir. □ Nichita Stănescu publică *Intrare în muncile de primăvară*, a unsprezecea elegie din volumul ce va apărea în 1966, *11 elegii*. □ Ion Pascadi abordează subiectul *Realismul și idealul social*. Filozoful consideră că „adevăratul act de identitate artistică și ideologică al scriitorului îl reprezintă opera. În acest sens ruptura care se face adesea între idealul estetic și opera de artă, considerarea acestuia ca o schemă abstractă existentă în afara concretizării ei în procesul de creație a putut duce la aprecieri eronate ca cea pe care o face M. Novicov într-una din referirile la modernism: «Cu toate că în creația concretă a unor scriitori moderni pot fi găsite valori reale, idealul estetic al modernismului ca fenomen social este profund reacționar (*Realism. Realism critic. Realism socialist*, E.P.L., 1961, p. 13)» (...) Raportul dintre idealul social și creația literară este deci mult mai complex, el neputând fi redus la relația filozofie-artă, deoarece o asemenea explicație sărăcește mult fenomenul, împiedicând înțelegerea sa multilaterală”. De asemenea, integrarea valorilor în scriitura realistă se face „numai atunci când pe această cale el (scriitorul) reușește să transmită cu forță și expresivitate idealurile umaniste”. □ Un interviu luat de Ov. S. Crohmălniceanu (redactor-șef adjunct al „Gazetei...”) criticului Șerban Cioculescu, membru corespondent al Academiei R.P.R. are o temă larg dezbătută în presa culturală: *Tradiție și inovație în poezie*. Șerban Cioculescu consideră că

„problema raporturilor dintre inovație și tradiție nu poate fi izolată de cea a moștenirii literare, bunăoară. În cadrul acesta al moștenirii literare s-a făcut atât de mult în ultimii 20 de ani (...) afirm că lirismul se află astăzi într-o evoluție fericită la noi, într-o evoluție norocoasă, am ca un fel de criteriu impresia lirică. Stilul liric contemporan se caracterizează printr-o mare bogăție de nuanțe ale impresiei lirice. Adică poezii, chiar atunci când urmăresc câteva idei directe foarte precise, aduc o bogăție de impresii foarte mare, ceea ce le asigură o trăire mai intensă a fenomenului liric.” El încheie: „Dacă istoricul literar viitor va fi chemat să precizeze progresul realizat în presă de la 23 August încoace – tocmai în această percepție adâncită a fenomenului de viață, a fenomenului de natură, de lărgire a viziunii cosmice, de progres social și intelectual, va găsi argumentul principal”. □ Cronică literară din acest număr este semnată de Aurel Martin, care discută despre volumul de călătorii *Carte despre drumuri lungi*, de Ion Pas. Comentatorul îl așează pe Ion Pas în prelungirea unei cunoscute serii de peregrini, de la Dinicu Golescu și Ion Codru Drăgușanu, D. Bolintineanu și N. Filimon, până la Mihai Ralea, G. Călinescu și Ioan Grigorescu: „Relatând, Ion Pas nu rămâne însă aproape niciodată la nivelul strict al documentarului. (...) El devine comentator, portretist, peisagist, *raisonneur*, vădind simț de observație, lirism, umor, sarcasm, sensibilitate pentru culoare, armonie și contrast. Paginile închinat Buchenwaldului (...) sunt antologice.” □ Dan Zamfirescu prezintă următoarele volume recent apărute: noua ediție din *Poezii*, de Al. Philippide, apărută la Editura Tineretului; *Geamul dinspre drum*, debutul prozatorului Constantin Georgescu, cărui îi apreciază stilul. Nu aceeași opinie o are despre proza din *Curcubeul*, de Bajor Andor, care, în ciuda unor schițe consistente, ar fi plin de „umor cu stridențe sau supralicitat”, iar coperta „dizgrațioasă”. □ Rubrica destinată aparițiilor editoriale este anunțată apariția celei de-a doua ediții a romanului *Bietul Ioanide* de G. Călinescu, a *Domnului Daltaban de Seraschier* (Duiliu Zamfirescu) și a volumelor de poezie *Ne cheamă pământul* și *Cântece fără țară*, semnate de Octavian Goga. □ La rubrica *Alb – Negru*, Cezar Baltag recomandă articolul cu ținută academică al lui Al. Philippide, *Introducere în poezia lui Edgar Allan Poe*. În contrapondere, arată că tinerii poeți Ion Crânguleanu, Traian Dorgoșan și Sabin Opreanu (ultimii doi publicați în revista „Orizont”, nr. 2) scriu versuri la limita dintre sublim și grotesc: „Și nu pot pricepe / cum sânni, coapsele/ până la licărirea de jos stelară / m-au făcut într-adevăr bărbat” (*Culoarea dragostei*, Sabin Opreanu) □ Al. I. Ștefănescu semnează fragmentul de proză *În căutarea Isoldei*. □ Dumitru Solomon prezintă punerea în scenă, la Teatrul Bulandra, a piesei *Nimic nu se pierde, dragul meu*, scrisă de Ionel Hristea. În această cronică cu un titlu ce trimite la principiul conservării materiei, al lui Lavoisier (*Corectându-l pe Lavoisier*), Dumitru Solomon explică: „Piesa recentă ia tema responsabilității, în context contemporan, cu aceeași ardență a dialogului, cu înfruntări și

confruntări spectaculoase, inteligent conduse (...) Problema introdusă în discuție fiind însă mai puțin gravă decât în prima piesă (n. r. *O singură viață*, 1963), iar modalitățile de abordare a ei ușor teoretizante, abstracte, ciocnirile nu vor avea nici vigoarea, nici intensitatea dramatică”. □ Andriana Fianu scrie despre noutățile din teatru și cinema: publicarea, în ultimul număr al revistei „Teatru”, a piesei **Anton Pann**, de Lucian Blaga; Uniunea Artiștilor Plastici organizează *Luna gravurii*; al doilea festival al filmului românesc *Pelicanul alb* va avea loc la Mamaia în perioada 20-17 iunie; la Studiourile Bufta activitatea este febrilă: regizorul René Clair, membru al Academiei Franceze, va începe în curând filmarea *Sărbătorilor galante*. □ N. Tertulian remarcă interesul contemporanilor marxiști pentru opera iezuitului Pierre Teilhard de Chardin: „Atitudinea cercetătorilor marxiști față de sintezele de filozofie a naturii din opera lui Teilhard comportă nuanțe diferite. Dacă Garaudy sugerează existența unei dialectici materialiste în formă mistică la Teilhard, descoperind analogii între ideile lui Diderot sau Gassendi și ideile lui Teilhard despre existența germenilor de viață psihică în formele primare ale materiei vii, Georg Lukács, în recenta sa *Estetică*, vede în teza lui Teilhard cu privire la energia radială a materiei, opusă celei tangențiale o «construcție mistic-fantasmagorică... nu mai bună decât cea a lui Nietzsche și nu mai rea decât cele ale lui Spengler, Bergson, Toynbee»”. El precizează: „... dialectica veritabilă a progresului social implică pentru gânditorul marxist o concepție opusă acestei viziuni spiritualiste, o concepție riguros imanentă și materialistă, pur sociologică și istorică, a dezvoltării sociale. (...) libertatea și demnitatea umană nu pot fi realizate decât printr-o acțiune social-istorică concretă de defetșizare a existenței omului”. □ La *Caleidoscop*, Petre Pascu anunță, printre altele, traducerea în limba maghiară a romanului **Enigma Otiliei**. De asemenea, poezii Lucian Blaga, Al. Philippide, Geo Dumitrescu și Șt. Aug. Doinaș sunt traduși în franceză pentru publicația „Revue Roumaine” (nr. 1/1965). În schimb, sunt traduși în românește Dickens, *Martin Chuzzlewit*, Thackeray, *Henry Esmond*, Dreiser, *O tragedie americană* și romanul *Per cel norocos*, semnat de danezul Henrik Pontoppidan. □ Tot în traducere, apare interviul luat de Raul Carretin pictorului mexican David Alfaro Siqueiros, în care cei doi discută cu despre războiul civil spaniol (muralistul fiind un fost combatant), detenție politică, propria operă și noul val de pictori mexicani. □ Cu ironia sa caracteristică, Fănuș Neagu răspunde scrisorilor sportive (sau nu) ale cititorilor: „Scumpe tovarăș Calistrat (...) dac-aș fi putut să prevăd gestul dumneavoastră, aș mai fi stat cuminte (pe timpuri) o zi și m-aș fi născut în 6 aprilie”.

• [„**Tribuna**”, nr 17] Ioan Oarcăsu semnează cronica literară la volumul lui Nichita Stănescu **Dreptul la timp** (Ed. Tin., 1965) în care remarcă la *poetul vizionar* „simțul metaforei evolute”, *folosirea* „imaginilor revelatoare, personificărilor ingenioase și un sistem de corespondențe care împrumută

versurilor sale o atmosferă de continuă fascinație. (...) Alese din câteva domenii, asociațiile se contopesc într-o singură imagine, plastic vizuală, dar și muzicală ca o melodie abia perceptibilă a elementelor. ” □ Dumitru Mircea publică fragmentul de roman *Spre casă*.

30 aprilie

- **[„România liberă”]** Nicolae Tăutu (*Partidului*), Alexandru Andrițoiu (*Aripi de stindard*) și Adrian Păunescu (*Patosul întregii primăveri*) sunt autorii versurilor din acest număr.

- **[„Contemporanul”, nr. 18]** Liviu Rusu publică *Un punct de vedere: Luminism sau Iluminism?* În concluzie, autorul declară: „E clar că termenul de iluminism nicidecum nu este potrivit ca să redea cu adevărat sensul plin de avânt progresist al epocii care ne preocupă. (...) Credeam că trebuie să ne decidem pentru termenul de luminism ca singurul care exprimă conținutul de idei respectiv.” □ La rubrica *Vitrina* semnează cronici literare M. Pop, și V. Arachelian. □ La *Correspondență* cititori din Reșița și Sulina reclamă faptul că în orașele lor revistele literare ajung rar și în tiraj insuficient căci „în câteva ore se epuizează.”

- **[„Viața studentească”, nr. 9]** Revista apare în preajma zilelor de 1 și 2 mai – ziua celor ce muncesc și ziua tineretului din R. P. R. Semnificative sunt articolele studenților V. Ernest Mașek (*Sub semnul primăverii*) și Ana Blandiana, care afirmă în *Gând de sărbătoare*: „Ziua tineretului va fi și sărbătorirea celui mai frumos lucru pe care îl trăiești. Tineretul este în țara noastră o categorie umană largă și deosebit de importantă, creatoare de valori și autoare de succese. Ziua tineretului este, de fapt, ziua în care sărbătorim succesele noastre: notele excepționale – studenții, barajele turnate – constructorii, aparatele montate – tehnicienii, recoltele obținute – agricultorii. Și, treptat, semnificația acestei zile de anotimp tânăr se răsfrânge asupra întregii noastre vieți. Sărbătorim în această zi a tinereții fiecare victorie a inteligenței, talentului și voinței noastre. Vom ajunge să creăm viață în laborator și minunea aceasta o vom sărbători la 2 mai, vom scoate iernile din calendar și vom sărbători primăvara perpetuă de Ziua Tineretului, iar până va exista o zi a Cosmosului, cuceririle spațiului le vom serba tot la începutul lui mai... Există ceva deosebit de frumos în felul în care oamenii pot, dacă vor cu adevărat, să nu renunțe la tinerețe”.

- **[„Urzica”, nr. 8]** Publicația include „Cronica surâsului” (fragmente anecdotice tip jurnal), plus rubrica „Scurt”, susținută de Nicuță Tănase.

[APRILIE]

- **[„Ateneu”, nr. 4]** Prima pagină se deschide cu versuri semnate de Radu Cârneli (*Poem*) și Ion Buleandă (*DA...*). Alte poeziile din acest număr sunt grupate sub titlul *Coloana poezilor tineri*, o „coloană” formată din Sebastian

Costin, Constantin Th. Ciobanu, Carmen Tudora, Valeriu Gorunescu, Ion Chiriac, Mona Iuga, Ovidiu Genaru, D. Kelmer, Gheorghe Izbăşescu, Grişa Gherghei, Radu Felecan, Const. Cernahora, Ion Panait, Elisabeta Isanos. □ Nuvela *Scrisori* aparține lui Al. Simion. □ Numeroase dintre paginile acestui număr sunt realizate cu sprijinul „forțelor” ieșene. În *Nivelul de popularizare și exigența științifică*, Al. Andriescu susține importanța dezvoltării literaturii de popularizare a științei: „Încercarea de a găsi un raport potrivit între difuzarea lărgită a cunoștințelor și exigența științifică i-a pus pe autori în situații dificile la care n-au găsit întotdeauna soluțiile cele mai potrivite”. Exemplele pe care se bazează demonstrația autorului sunt preluate din două lucrări de filologie apărute la Editura Științifică: *Abateri de la exprimarea corectă* (1963) de N. Mihăescu și *Cuvinte românești – o poveste a vorbelor* (1964) de Sorin Stati. Fără a neglija utilitatea acestor două lucrări, autorul dezaprobă „anumite concesii, după părerea noastră, nemotivate, nevoii de a-l câștiga pe cititor prin mijloace exterioare argumentării științifice”. În buna tradiție a disputelor întreținute între școlile lingvistice din Iași, Cluj și București, Al. Andriescu dezaprobă poziția lui N. Mihăescu care „stabilește «norme» excesive în folosirea unor cuvinte sau a unor forme gramaticale. Pe lângă semnalarea unui număr mare de greșeli reale, fapt care-i aduce un merit de necontestat în acțiunea de cultivare a limbii, în broșura lui N. Mihăescu se află numeroase exagerări și inconsecvențe, ceea ce îl determină pe autor să concluzioneze tranșant: „este greu să îngrădim uzul în cătușele unor norme pe care nu le respectăm nici noi.” Despre cartea profesorului Sorin Stati, „cercetător bine informat, autorul unui temeinic și documentat studiu lingvistic consacrat inscripțiilor latine”, se afirmă că propune cititorilor „o lectură agreabilă”, însă i se reproșează discret preocuparea pentru „viața «senzatională» a cuvintelor, și plăcerea de a prezenta migrația lor fabuloasă sau schimbările de sens «spectaculoase»”. Observația din finalul articolului, valabilă pentru ambele lucrări analizate, este că „dorința legitimă de a face textul unor lucrări de popularizare accesibil nu trebuie să se realizeze în detrimentul exigenței științifice”. □ Observații critice are și Vasile Adăscăliței. Sub titlul *Un curs de folclor literar românesc*, universitarul ieșean semnalează apariția la Editura Didactică și Pedagogică, a cursului de *Folclor literar românesc*, semnat de Barbu Teodorescu și Octav Păun, autori cunoscuți pentru activitatea didactică desfășurată în domeniul studiului folcloristicii. După o analiză amănunțită a volumului, V. Adăscăliței recomandă „o revedere atentă a concepției generale pe care s-a bazat realizarea lucrării, după cum este nevoie și de o atentă verificare a unora din frazele și afirmațiile făcute”. □ Tr[aian] Cantemir, folclorist și conferențiar la Universitatea din Bacău, semnează cronică literară a volumului *Ocean* de Ion Barbu din perspectiva specializării sale, evidențiind „tendința spre zăările bucuriei” care „nu urcă la altitudinea unor exaltări romantice delirante și nu se exteriorizează în împletiri verbale

împovărate de excesive figuri de stil”. Familiarizat cu versurile populare și cu basmele copilăriei, interesul poetului se îndreaptă spre creațiile folclorice, iar sursele poeziilor sale sunt fie „formulele recitative debitate de copii primăvara când se desfac mugurii (*După melci*)”, fie „vechile credințe populare germane în legătură cu strigoi (*Domnișoara Hus*)”. Culoarea locală se realizează, remarcă autorul cronicii, prin „mijloace artistice identice celor folosite de Eminescu în *Scrisoarea a III-a* [sic!], între care sunt amintite: substantivele comune de origine turcească care alternează cu cele proprii „conturând astfel peisaje cu raiale, minarete, hogi, mezini și cadâne, în mijlocul cărora Selim Alivada și Nastratin Hogeia își păstrează atributele definite”. O altă zonă a folclorului pe care Ion Barbu o exploatează este cea a „plăsmuirilor fantastice”, iar natura „are rol auxiliar valoros în exprimarea sentimentelor și ideilor.” Tr. Cantemir observă că „propozițiile se dedau unor contorsiuni topice aparte”, iar la nivel lexical, neologismele și regionalismele „se concurează în egală măsură”, alături de prezența unor „cuvinte compuse, apoetice, cum sunt mult-ursuz, mult-îndărătnic, preaciudat precum și asocieri lexicale inedite, provenind din sfere dispartate: fier rânced, alge năclăite, încâlcite ceasuri”. Toate aceste aspecte îl determină pe autorul cronicii să afirme că „Ion Barbu înalță adevărata coloană de frumuseți artistice, proiectându-i capitelul în norii ermetismului din *Jos secund*.” □ Împlinirea a patru decenii de la publicarea studiului lui Garabet Ibrăileanu (*Influențe străine și realități naționale*, „Viața românească”) constituie argumentul lui Constantin Călin de a-l intervieva pe Al. Philippide sub titlul *Despre universalitate și specific național*. În viziunea lui Al. Philippide, relația literaturii române cu literatura străină ar trebui să fie foarte strânsă căci „apropierile, infiltrațiile, influențele de tot felul, în ce privește forma, spiritul, temele, împrăștierea mereu fondul național al unei literaturi”. Mai mult decât atât, asimilarea acestor influențe străine nu reprezintă un pericol, ci dimpotrivă ele o fac „mai puternică și mai bogată, fără să-i tulbure originalitatea.” În acest context, se aduce în discuție problema traducerilor din literatura străină contemporană care la noi „se realizează în chip larg și abundent”, rămânând, însă, deschisă situația traducerii literaturii române în limbi de circulație universală. În ceea ce privește relația dintre cultură, modă și etica artistului, Al. Philippide pledează pentru un scriitor dornic de a se cultiva, de a dobândi „o cultură generală suficientă”, acestea fiind condițiile care îl vor feri de „mrejele modei” și de „lucrările superficiale”. Sfatul poetului pentru tinerii scriitori este: „să fie mai cât mai sinceri în conținut și cât mai personali în expresie. Și să nu înceapă să scrie decât atunci când au într-adevăr ceva interesant de spus.” □ Într-o prezentare care seamănă izbitor cu alte recenzii consacrate aceleiași cărți, Gheorghe Curelaru se ocupă de volumul *Zigzag pe mapamond*, aparținând lui Ioan Grigorescu, „pasionat călător dublat de virtuosul reportajului modern (...) cunoscut cititorilor prin volumele sale anterioare *Obsesia*, *Pasărea Fenix*,

Cocteil Babilon. Lucrarea „adună în paginile sale unele dintre cele mai izbutite reportaje, selectate de scriitor din lucrările precedente la care s-au adăugat seria celor scrise ulterior în Grecia, Cipru, Indonezia, India și Franța.” După o prezentare sumară a cărții care descrie cu lux de amănunte călătorii în diverse colțuri ale lumii (Indonezia, America, Franța, Grecia, U.R.S.S., Cipru, India), recenzentul concluzionează: „Remarcabile sunt numeroase pagini ale *Zigzagului pe mapamond*, în care limbajul metaforic, bogăția gramatică și opulența acustică a imaginilor îmbinate fericit cu elemente informative ce țin de domeniul ziaristicii suscită interesul cititorului dându-i totodată clipe de desfătare intelectuală”. □ În cadrul rubricii *Cărți* sunt prezentate apariții (traduceri) de ultimă oră. Horia Hulban prezintă romanul *Marea călătorie*, de Jorge Semprun, care descrie „o călătorie de coșmar prin lumea ororilor nazismului și o mare călătorie în sufletul omenesc”. Cuvântul înainte și traducerea aparțin lui A. E. Baconsky care a reușit o „transpunere românească de calitate, surprinzând particularitățile stilistice ale acestui scriitor înzestrat cu o deosebită forță educativă”. S. Ionescu-Marica semnalează apariția volumului de versuri intitulat *Dragoste interzisă*, semnat de tânărul scriitor spaniol contemporan Jesus López Pacheco. Lucrarea este „un manifest al ideologiei unei generații de poeți luptători, relevând datele unei arte poetice angajate pentru realism, umanism și sinceritate în poezie. (...) Versurile poetului mărturisesc măsura absolută a solidarității, până la integrare totală cu destinul, suferințele și speranțele patriei.” □ Grigore V. Coban prezintă două cărți de artă, apărute la editura Meridiane. Prima este o monografie, semnată de Raul Șorban, și dedicată pictorului Nicolae Tonitza. Cea de a doua carte, *Michelangelo Buonarroti*, „cuprinde, în afară de textele semnate de acad. G. Oprescu, prof. Al. Balaci și Dan Hăulică, un număr de 48 de reproduceri, un tabel cronologic și concordanțe istorice de Gheorghe Secuiu”. Momentul apariției acestui volum coincide cu comemorarea a patru sute de ani de la moartea lui Michelangelo, „genial sculptor, pictor, arhitect, inginer și poet ce încheie șirul titanilor Renașterii italiene”. □ Monografia *Ion Vidu*, scrisă de Viorel Cosma, este recenzată de Ioana Parava. Lucrarea „tratează viața și activitatea artistică a creatorului din Lugoj într-o continuă interdependență, insistând cu un aparat documentar bogat, asupra operei de apropiere spirituală între românii din Banat și cei din «patria mamă», la a cărei temelie a stat și Ion Vidu. (...) Viorel Cosma demonstrează cu ajutorul partiturilor și a textelor din folclor însemnătatea doinelor, a jocurilor bănățene, a cântecelor haiducești în muzica lui Vidu, insistând asupra transpunerii artistice a bogăției ritmice, metrice și melodice.” □ Marta Cuibuș, care asigură traducerea și prezentarea, semnalează în articolul *Și ziua albă s-a despletit... acum 25 de ani la Villeneuve-les-Avignon*, apariția unui caiet special al revistei „Poesie 43” sub titlul *Poetes prisonniers*, apărut în două sute cincisprezece exemplare sub auspiciile omului de cultură francez Pierre Seghers. Volumul cuprinde versuri

semnate de cei care au trăit experiența mediului carceral din perioada celui de-al doilea război mondial. Printre cei menționați se află Andre Delfau, Pierre Castex, Luc Decaunes, Claude J. Allan, Henri Edelsbourg, Gaston Criel, Jacques Billet.

• [„Cinema”, nr. 4] Succesul filmului românesc *Pădurea spânzuraților*, ecranizat după romanul cu același nume al lui Liviu Rebreanu, film care a câștigat premiul pentru regie (Liviu Ciulei) ocupă cel mai întins spațiu din acest număr. ■ Ecaterina Oproiu semnează *Pădurea spânzuraților o peliculă de circulație europeană*, cu supratitlul *XVIII-lea Festival Internațional al filmului de la Cannes*: „*Pădurea spânzuraților* – filmul nu este deci o traducere cuvânt cu cuvânt a cărții. Autorii specifică acest lucru în generic, acolo unde precizează după romanul lui Liviu Rebreanu. Versiunea cinematografică nu este nici «o frescă istorică» și nici propriu zis un film de război. Este adevărat pe pânză se văd furgoane și târgi, din când în când apar tranșeele devastate și se aud explodând obuze. Încleștarea descrisă nu vizează însă lupta puștilor și a tunurilor. Adevăratul conflict se petrece în spatele frontului. Adevăratul conflict se dă în conștiința unui om care la un moment dat încetează să se mai miște în virtutea inerției, și începe să se întrebe «pentru ce»? (...) Din acest punct de vedere mi se pare că producția cinematografică dă dovadă unei fidelități care urmărește niște coordonate superioare. (...) În film regăsim tonul lui Rebreanu. Problemele sunt puse cu severitate bărbătească. Tot timpul (cu o singură excepție, episodul vizitei la logodnică, episod în care accentele satirei mărunte schimbă pentru câteva minute tonul discuției) atmosfera filmului este dominată de o aspră gravă. Filmul cuprinde o imensă cantitate de gravitate, care nu este numai gravitatea pe care o impune romanul, ci și gravitatea care caracterizează temperamentul artistic al lui Ciulei, pentru că Ciulei este, «un grav» așa cum Osborne este «un furios», așa cum Demy este «neromantic».”

■ Valerian Sava semnează *O perspectivă nouă*: „*Pădurea spânzuraților* nu este opera miraculoasă care, ivindu-se pe neașteptate, în pofida tuturor inerțiilor, ar fi în măsură, dacă nu să inaugureze spectacolar un capitol nou în istoria cinematografilei noastre, să compenseze cel puțin cu laurii săi insatisfacțiile stagiunii curente. Filmul ne saltă însă deasupra contextului și ne oferă o perspectivă nouă. (...) Ca și în filmele anterioare ale lui Liviu Ciulei, ceea ce ne frapează în prima instanță vizionând *Pădurea spânzuraților* este reconstituirea cu o rară vigoare și precizie realistă a universului fizic, a atmosferei în care se derulează acțiunea. (...) Disponibilitatea extremă a cineastului este susținută sau inspirată de un scenariu pe care Titus Popovici, pornind de la Rebreanu, l-a realizat mărinind considerabil amplitudinea dramei. Bologa e de la început combatant pe frontul românesc, împotriva adevăraților lui compatrioți. A dispărut ca atare aceea imposibilitate morală pe care personajul o invocă la un moment dat, cineăștii nu mai dau crezare scrupulelor care îl timorau în carte și Bologa rămâne suspendat în gol, pradă unui

dezechilibru din care nu-și revine decât atunci când realizează condiția sa umană, în fața morții. Drama nu mai ține deci de conduita particulară a eroului, ci în mod direct de realitatea inexorabilă a războiului care ignoră și strivește voințele, iar faptul că e vorba de un război purtat împotriva propriului popor nu face decât să-i agraveze caracterul. Bologa se prăbușește continuu și total, fără ca șocul să fie atenuat de balsamul credinței și de aceea revelația finală e mai crudă, mai simplă, mai omenească”. □ Apare *Interviul nostru cu Fanny Liviu Rebreanu cum s-a născut romanul....*, nesemnat. După o scurtă trecere în revistă a istoriei războiului, textul concludă: „Adăugând la toate aceste considerații și contactul scriitorului cu întregul decor al locurilor de la Ghimeș-Palanca, unde s-a petrecut acea succesiunea și deznodământul ultimelor zile din viața eroului Rebreanu-Bologa, plus identificarea spânzurătorii și a scheletului celui sacrificat – poate nu în zădar – consider că se poate înțelege și explica tot ce a ghidat atât de artistic talentul romancierului, consacrat în acea perioadă – 1919-1922 – exclusiv acestei cărți, *Pădurea spânzuraților*. * Aș dori filmului nostru, care în curând va începe să fie confruntat și cu marile mase de spectatori, să ofere tuturor frământările, răscolirile pe care cei ce l-au citit pe Liviu Rebreanu le încercau în fața destinului tragic al lui Apostol Bologa...” □ Apare o avancronică, *America, America*, filmul care a luat Marele Premiu al Festivalului de la San Sebastian, 1964, semnat de Rodica Lipatti. □ Eugen B. Marian (*Scriitori despre cinematografie*), prezintă raportul scriitură montaj cinematografic, având ca suport opinii formulate: Luigi Pirandello, *Drumul propriu*; Blaise Cendrars, *Eternitatea efemerului*; Aldous Huxley, *Mii de metri de cultură*; Jean Cocteau, *Montajul e stilul*; Arthur Miller, *Interpușii*; André Malraux, *Misterul chipului omenesc*; Thomas Mann, *Tehnica amintirii*; Alberto Moravia, *Romanul și pelicula*. □ M. Aldea anunță, în *Filmul românesc la Mar del Plata*, despre un premiu important obținut de cineaștii români: „Delegația de cineaști români, alcătuită din Mihnea Gheorghiu, Președintele Consiliului Cinematografiei, regizorul Francisc Munteanu și Mihai Duță, reprezentant al D.R.C.D.F. (România-film) s-a întors de la Mar del Plata (Argentina) cu o importantă distincție: Premiul Special al juriului, acordat filmului lui Francisc Munteanu *La patru pași de infinit*, «pentru mesajul uman și realizarea artistică». (...) Se știe că șeful delegației de cineaști români, Mihnea Gheorghiu, «un excelent ambasador al cinematografului țării sale» (La Manana), a făcut parte din juriul Festivalului de la Mar del Plata”. ■ Gheorghe Tomozei îi ia un interviu lui Ion Popescu-Gopo pe tema *Scurtă istorie despre „Harap Alb”*: „– De ce Harap Alb? – E foarte veche dorința. Creangă m-a fascinat dintotdeauna. În urmă cu mulți ani mi-am propus să fac un film despre Harap Alb în desen animat. Am desenat un maldăr uriaș de file albe... – Și? GOPO: Am ratat, bineînțeles. – De ce?. – Încercam imposibilul: voiam să-l povestesc pe Creangă cu mijloacele mele. Un alt proiect a eșuat și el. Din când în când, lucrând la

filmele știute, îl reciteam, de fapt nu îl reciteam, ci îi descopeream de fiecare dată, pe Creangă. Anul trecut mi-am spus: gata, e timpul! – De la ce premise ați pornit? – De la una foarte reală, că nu știu nimic despre Creangă și despre basme în general. Sigur, am citit în copilărie marile legende. «Le știm», dar majoritatea textelor care ne farmecă primii ani de viață sunt scrise de fapt pentru mai târziu, pentru înțelegerea adolescentului ori chiar a omului matur. Din păcate noi nu mai citim, cu ochii de acum, cu înțelegerea de acum, basmele vechi. Nu de mult, scenograful filmului nostru, Oni Oroveanu a fost «strâns cu ușa» de către niște amici, oameni foarte culți. «Cum vă îngăduiți, – i s-a spus – să faceți un film după Creangă? Știți voi cine e Creangă? Puteți traduce pe peliculă universul filozofic al lui Creangă?» La care Oni a răspuns: «Încercăm. E greu, desigur. Îți trebuie o imaginație formidabilă. De pildă, spuneiți-mi voi, cum vi-i închipuiți pe doi dintre eroii basmului (deci filmului) nostru – Strâmbă-lemne și Sfarmă-piatră? Desenați-i!». Și amicii (între ei se găseau un teoretician al folclorului și un pictor de răsunător talent) s-au pus pe treabă. Au desenat un Strâmbă-lemne ciudat, o siluetă în forma unui copac uscat, răsucit, iar lui Sfarmă-piatră i-au făcut niște mâini ca niște excavatoare. «Frumos, a spus Oni. Voi, cunoscători ai lui «Harap Alb», ați omis un singurul lucru: În basmul lui Creangă aceste două personaje fantastice nu există!» Episodul e concludent. Am intrat în Creangă, însoțit ca Dante, în Infern, de către Virgiliu, de George Călinescu. El m-a ajutat să cunosc și să-l înțeleg pe humuleștean. Am înțeles că nu pot face un film ilustrativ, că nu mă pot aventura nici într-o narațiune «pe marginea» basmului lui Creangă, ci că trebuie să mă situez într-o stare de creație, de inspirație proprie artistului și să parcurg, cu aparatul de filmat în mână, drumurile lui. Am înțeles că «invențiile» filmelor mele de până acum, artificiiile care au făcut deliciul spectatorului nu sunt comparabile în nici un chip cu sublimele «țărâanii» ale lui Creangă. O metaforă Ion Creangă nu poate fi mutată pe film printr-o metaforă Ion Popescu, aici e imperios necesar un proces de transfigurare emoțională. Tot ce «scornesc» cu de la mine putere e cu strictețe potrivit atmosferei lui Creangă. Filmul solicită însă din prima bobină, complicitatea spectatorului. E vorba, bineînțeles, de o convenție...” În încheiere, Gheorghe Tomozei arată: „Suntem siguri că Gopo e pe cale să-și îmbogățească și să-și revizuiască mijloacele de expresie cu sobrietatea și crisparea firească a omului care se străduie să vadă idei (vers al lui Camil Petrescu). El nu l-a mai reamintit pe Gopo din trecutele convorbiri. Iată o mică listă a expresiilor neutilizate în interviul acesta: uni, nemaipomenit, festivaluri, premii, Cannes, glorie etc... (Etc. ne aparține). A fost o scurtă istorie despre Harap Alb de foarte bun augur pentru... Gopo”.

• [„Iașul literar”, nr. 4] Articolul *Permanența învățaturii leniniste în domeniul literaturii*, apare în relație cu una dintre temele centrale din recenta Conferință pe țară a scriitorilor – moștenirea culturală: „În moștenirea multila-

terală și mereu vie pe care a lăsat-o V.I. Lenin, problemele dezvoltării culturii și literaturii sunt indestructibil integrate în concepția general filozofică a proletariatului, ele fiind determinate de condițiile și sarcinile istorice ale luptei pentru comunism. Clasicii marxism-leninismului au dovedit că literatura și arta sunt o formă specifică a conștiinței sociale care oglindește realitatea obiectivă în evoluția ei și numai pe baza acestui adevăr esențial al cunoașterii dialectice pot fi înțelese contribuțiile de seamă ale lor cu privire la fundamentarea esteticii materialiste. Formulând cu maximă claritate unul din principiile de bază ale acestei estetici, principiul partinității, Lenin sublinia că partinitatea este un fenomen obiectiv inclus în procesul cunoașterii. Acest adevăr al tendențiozității în literatură și artă fusese sesizat încă de estetica progresistă premarxistă, iar Marx și Engels au fost aceia care i-au dat primii formularea cuprinzătoare științifică. (...) În toiu revoluției din 1905, în ziarul *Novaia Jizni*, întemeiat și cu colaborarea unor scriitori marxști printre care Gorki, Lenin a publicat articolul *Organizația de partid și literatura de partid* în care a exprimat limpede necesitatea ca literatura să devină o preocupare permanentă a muncii de partid. (...) În întreaga sa activitate partidul nostru a aplicat cu consecvență și creator acest principiu de bază cu privire la activitatea literară. Chiar înainte de insurecția armată din august 1944 și mai ales după acest eveniment de importanță istorică, scriitorii noștri cei mai talentați, din toate generațiile, și-au închinat, la îndemnul partidului, eforturile lor creatoare, cu rezultate din ce în ce mai importante, cauzei poporului și socialismului. Au apărut o seamă de opere deosebit de valoroase care și-au câștigat repede răspândirea și prețuirea cititorilor, fiind tot mai mult cunoscute peste hotare. (...) Sub îndrumarea partidului, oamenii noștri de litere au realizat și realizează o vastă operă de preluare a tuturor elementelor valoroase din literatura trecutului, națională și universală, cât și a elementelor pozitive din experiențele contemporane. Asta a constituit substanțial atât la educarea estetică corespunzătoare a maselor largi de cititori, constructori ai unei societăți noi, cât și la sprijinirea clarvăzătoare și într-un climat propice, nestrâmtorat, a muncii de creație propriu-zisă a scriitorilor”. ■ Revista publică medalionul comemorativ *George Călinescu*, trimis printr-o circulară de Academia Republicii Populare Române, de Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă și de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. Este o relatare biobibliografică neutră, care valorizează, prioritar, activitatea lui procomuniste: „În anii celui de-al doilea război mondial, George Călinescu s-a situat de partea forțelor patriotice: a scris pamflete antifasciste, a semnat manifestul intelectualilor pentru ieșirea României din războiul hitlerist și a colaborat la ziarul, atunci ilegal, «România liberă». După eliberare, George Călinescu și-a consacrat întreaga sa energie creatoare luptei conduse de partidul clasei muncitoare pentru democrație și socialism. A fost director al ziarelor «Tribuna poporului» și «Națiunea». Din 1946 a fost ales fără întrerupere deputat în Marea Adunare

Națională. Prestigioasă figură de umanist, democrat militant, înflăcărat patriot, în contact permanent cu masele cetățenești, George Călinescu a considerat identificarea cu marea cauză a construirii socialismului drept o încununare firească a întregii sale activități. Din anul 1962 a devenit membru al Partidului Muncitoresc Român.” Totuși, spre finalul necrologului, este recunoscut faptul că criticul, prozatorul, poetul, istoricul literar și ziaristul „a îmbogățit patrimoniul culturii naționale cu opere strălucite în toate genurile literare.”

■ Al. Andriescu semnează articolul *La reeditarea lui Ion Barbu* discutând despre cea dintâi ediție postbelică. Este un eveniment. Recenzentul discută despre *Ocean* (EPL, 1964), îngrijitori fiind Al. Rosetti și Liviu Călin. Volumul cuprinde, pe lângă placheta *După melci* (1927) și culegerea *Joc secund* (1930), versuri din așa-numitul „ciclu parnasian” neadunate în cărți, dar publicate în revista *Sburătorul*, condusă de E. Lovinescu, în «Viața românească» și în «Contemporanul». Al. Andriescu prezintă *Ocean* și din punct de vedere istorico-filologic. Sunt semnalate de aceea câteva omisiuni. Lipsește, observă cronicarul, poezia *In memoriam*, inclusă în sumarul *Jocului secund*. O nedumerire ar provoca absența poemului *Uvedenrode*, care dă, în *Ocean*, titlul unui întreg ciclu: „Pasiunea cu care a cizelat mereu Ion Barbu versurile «combătutei Uvedenrode», până la forma despre care acad. G. Călinescu scria recent în *Contemporanul* că a «încântat generația mea și va vrăji pe cele următoare», putea constitui un îndemn în includerea ei în într-un volum, atât de generos și comprehensiv alcătuit, cum este *Ocean*.” Al. Andriescu semnalează totuși meritele celor doi îngrijitori ai textului: „În fața acestor variante numeroase, editorii nu s-au mulțumit cu situația comodă oferită de reproducerea necritică a ultimului text tipărit. Cu o grijă care nu poate fi niciodată îndeajuns lăudată, dublată de adâncă cunoaștere și înțelegere a creației poetului, acad Al. Rosetti și Liviu Călin au comparat variantele, au studiat cu atenție manuscrisele și însemnările autorului pe marginea poeziilor publicate, pentru a stabili textul definitiv, eliminând petele de zgură de pe strălucirea metalului. Suntem îndreptățiți să așteptăm, de aceea, într-o viitoare ediție critică a poeziilor lui Barbu, și un index cronologic, asemănător celui alcătuit de poet la sfârșitul volumului *Joc secund* sau celui publicat de Tudor Vianu la sfârșitul studiului său, pentru versurile nepublicate în volum.”

● [„**Lupta de clasă**”, nr. 4] Nicolae Gogoneață publică articolul *Un filozof umanist – Dimitrie Cantemir*, consemnând apariția volumului semnat de Dan Bădăraș, *Filozofia lui Dimitrie Cantemir* (Editura Academiei R.P.R., București, 1964). Observația conform căreia „reconstituirea imaginii lui Dimitrie Cantemir ca gânditor umanist impune o considerare a întregii opere, spre a se putea urmări pretutindeni elementele ce-i conferă unitate”, este întărită de faptul că „tendențele înnoitoare care străbat scrierile lui D. Cantemir – de pildă *Istoria ieroglifică* – se manifestă astfel și în politica sa. Antipatia lui Cantemir față de Imperiul otoman, ura împotriva corupției politice practicate de

reprezentanții acestei puteri, dușmănia ce o resimte față de jaful necruțător căruia îi sunt supuse țările române îl determină să realizeze alianța cu Rusia lui Petru cel Mare. Cantemir mai avea și un alt obiectiv politic: el vrea să scoată domnia de sub puterea mării boierimi, să întemeieze un stat autoritar și centralizat, cârmuit de un monarh luminat.” În acest sens, *Istoria* sa „e un roman satirico-politic al cărui scop este demascarea marilor boieri vânzători de patrie, jefuitori ai poporului, abuzivi și hrăpăreți”, în care „Cantemir manifestă o aversiune constantă față de oligarhia țării și simpatie pentru țărănimea asuprită. De notat că și în această lucrare prezentarea faptelor și evenimentelor este împănată cu zicători, pilde, precepte, cugetări, digresiuni filozofice, îndreptări morale care, uneori, întrerup cursul povestirii pe mai multe pagini. Dar dacă în *Divanul* preceptele erau împrumutate de preferință de la evangheliști, în noua scriere ele au un caracter profan, atestând evoluția spiritului lui Cantemir, îndepărtarea sa, într-o anumită măsură, de autoritatea moralei bisericești, care l-a dominat în prima tinerețe.” În egală măsură, „filozofia înaintată a lui D. Cantemir se manifestă (...) în domeniul disciplinelor sociale. Cantemir exprimă o aversiune constantă față de oligarhie, arătându-se nerespectuos cu privilegiile de clasă ale mării boierimi, pe care o avertizează că asuprirea are drept consecință revolta poporului (...). D. Cantemir condamnă nu numai abuzurile și împilările boierești, ci și nelegiuirile săvârșite de monarhii ce se poartă tiranic cu supușii lor (...). În acest fel, Cantemir admite dreptul natural, care se impune oricărui legiuitor și nu poate fi încălcat de nimeni.” Recenzentul subliniază, în final, meritul cărții lui Dan Bădăraș, „o cercetare fundamentală de o deosebită valoare științifică”, care „realizează două obiective mai importante. În primul rând demonstrează în mod convingător unitatea gândirii și a operei cantemirene, înscriindu-l pe cărturarul moldovean în categoria acelor învățați care s-au străduit să pătrundă toate tainele, să afle principiile nașterii și ale destrămării lucrurilor, să afle rostul cerului și al lumii pământene. În al doilea rând ne oferă o analiză sistematică și adâncită a gândirii filozofului român.” □ Liviu Ciulei publică articolul *Opinii despre rolul dezbaterilor teoretice în viața teatrală românească*.

• [„**Orizont**”, nr. 4] Evocarea vieții și operei lui G. Călinescu, ca și greaua pierdere pentru cultura română cauzată de moartea lui G. Călinescu, profesor în tinerețe la liceul Diaconovici Loga din Timișoara, cade în „**Orizont**” în seama lui Nicolae Țirioi. □ Răspund la colocviul *Epic, analiză și simbol în proza scurtă* (inițiat de Nicolae Ciobanu): Șerban Foartă (incisiv), Sorin Titel (profund), Cornel Ungureanu (disociativ), George Bălăiță (expeditiv), (inițiatorul temei colocviului), Andrei A. Lilin (comparatist). □ George Bălăiță semnează una dintre prozele scurte ale numărului, *Un capot albastru dimineața*. □ Ion Vinea este prezent din nou cu două postume, *Clopote și Fără tine*; din prima spicuim: „Legând în glas, de ora căreia fost,/ sositul ceas al legănatei treceri/ plâpând și-nalt și sfânt alai, ce rost/ clamezi în drum

neînduplecatei seceri?”. □ Un studiu amplu despre *A. Philippide. Omul și opera* semnat de G. Ivănescu, evocă personalitatea învățatului lingvist și cărturar ieșean, inclusiv din perspectiva ideologiei epocii: „Nu putem să nu relevăm analogia pe care o prezintă această concepție cu cea marxistă despre suprastructuri”. □ Poetul Marcel Turcu debutează în paginile revistei recomandat de Ion Arieșanu. □ Prezența unor analize despre nuvela *Metamorfoza* lui Kafka și timpul psihologic la Proust arată că începuse o lărgire a interesului și un dezgheț literar față de autorii puși la index. □ Una dintre cronicile literare ale numărului este susținută de Șerban Foarță. Referitor la volumul de versuri *Ocean*, de Ion Barbu exegetul operează disocieri legate de tipicitatea liricii barbiene: „... ermetismul lui Barbu («barbismul») este altceva decât gongorismul spaniol, marinismul italian sau «prețiozitatea» franțuzească. (...). Gongorismul, să zicem, devine ermetic prin adaos verbal. Barbu este ermetic prin esențializare, prin minus verbal”. □ A doua cronică aparține lui Cornel Ungureanu și privește universul liric al lui Vasile Voiculescu, cu accent prioritar pus pe volumul de sonete erotice, apărut postum. □ La rubrica destinată noilor apariții editoriale sunt de remarcat: Adrian Păunescu (debut editorial cu volumul *Ultra-sentimente*), Laurențiu Fulga (*Concertul pentru două viori*) și o „critică a criticii” operată de Cornel Ungureanu la volumul lui I.D. Bălan, *Delimitări critice* (trăsăturile criticii acestuia fiind: „cronici apologetice”, „șabloane”, „rigiditate în interpretări și verdicte”, „simplism în analize”, „nuanțe sociologice”, „descriptivism”).

• **[„Presa noastră”, nr. 4]** Semnatar al rubricii *Cronica publicisticii*, Victor Bârlădeanu analizează stadiul apariției volumelor de publicistică ale lui G. Călinescu. Textul se intitulează *Incandescența publicisticii călinesciene*: „Rar poate fi întâlnită în vasta galerie de figuri remarcabile ale culturii universale contemporane o personalitate de bogăția, profunzimea și complexitatea celei a lui George Călinescu. (...) Poate însă că nicăieri ca în publicistică, în activitatea săptămânală și, nu de puține ori, cotidiană, din paginile revistelor și ziarelor, nu s-a dezvăluit mai frapant acest clocot, această incandescență juvenilă, pe care trecerea anilor nu numai că n-o consuma, dar părea că, dimpotrivă, îi adaugă noi, luminoase văpăi. Dacă în alte domenii biruia luciditatea erudită a savantului sau spiritul de echilibru arhitectonic al constructorului de fresce epice, în lirică și în publicistică George Călinescu dădea frâu liber debordantului tumult interior, chemării imperioase, resimțite la modul stringent, de a comunica celor din jur, colectivității întregi, pasionată sa adeziune politică la idealurile socialismului, mesajul său de militant angajat pe baricadele celei mai nobile cauze umane. Ne-a lăsat o operă publicistică nu mai puțin întinsă și valoroasă decât aceea de romancier, poet, critic și istoric literar. (...) Dacă ar fi să definim personalitatea publicistică a lui George Călinescu raportând-o la alte mari figuri care dau strălucire jurnalisticii românești din ultimele decenii – un Tudor Arghezi cu miniaturistica violent

colorată a «Biletelor» sale «de papagal», un Geo Bogza cu percepția acută a grandoarei și fabulosului din „Cartea Oltului”, din *Dicționarul păcii și al războiului* etc. – am putea spune că autorul *Cronicilor optimistului* practica, în scrisul cotidian sau hebdomadar, modul aforistic, concretizat în notația lapidară menită să surprindă într-o problemă, într-o situație de viață, cele mai profunde, mai revelatorii esențe și semnificații. E o publicistică a unui cugetător și erudit care-și decantează pasiunile, tulburătorul tumult lăuntric, extrăgând miresmele îmbătătoare ale ideilor, redată însă nu în forma severă a tratatului științific, ci în aceea vânoasă, palpitândă de omenie, a verbului care tinde să convingă, dar și să emoționeze”.

• [„**Ramuri**”, nr. 4] Corneliu Baba publică *Alte amintiri de pe strada Severinului*. ■ George Cladova semnează *Zăpezile care nu se topesc*, proză scurtă însoțită de următoarea notă: „Cu proza de față, revista permite unui debutant, George Cladova (pe numele adevărat: George Niță), confruntarea cu cititorii. Actul este necesar, deoarece opinia publicului poate ajuta hotărâtor pe un tânăr scriitor în evoluția sa. După propriile-i exigențe, anterioare apariției, și care se poate observa întotdeauna în rezultatul muncii dat publicării, examenul cititorilor înseamnă pentru scriitorul debutant o serie de noi exigențe din afară, aprobări sau dezaprobări de natură artistică. Pentru George Cladova, primei selecții pe care i-a oferit-o revista îi urmează cea de a doua, a publicului”. ■ În acest număr semnează poezii: Eugen Jebeleanu (*De-asupra mea*); Petre Dragu (*Spațiu*); Sina Dănciulescu (*Lauda tinereții*); Viorica Farcaș Munteanu (*Geneză*); Eusebiu Camilar (*Statura*); Maria Ceoponea (*Scut de lumină*); Mihai Dușescu (*Orchestra sticlarilor*); Nadina Cordun (*Cântec de lună nouă*); Al. Philippide (*Legendă*); Ilarie Hinoveanu (*Vânt de martie*) ■ În rubrica *Anno Dante* apar: ***Dante terestru*** de Salvatore Quasimodo; ***La al șaptelea centenar*** de Alexandru Balaci în care se omagiază personalitatea și opera scriitorului florentin: „Cultura românească se pregătește să întâmpine așa cum se cuvine marea sărbătoare a celui de al șaptelea centenar dantesc. Pentru prima oară «opera minoră» a lui Dante Alighieri va fi tradusă în limba română. Va apare o nouă traducere integrală a *Divinei Comedii*, datorată excelentei traducătoare a *Decameronului* lui Giovanni Boccaccio, Etta Boeriu. Editura pentru literatură universală (EPL) pregătește un masiv volum de *Studii Dantești* care va sublinia caracteristicile operei genialului poet neolatin și «soarta» lui literară în patria noastră. Studioși români contribuie la volumele închinat lui Dante care vor apare în străinătate și se pregătesc să participe la manifestările care vor avea loc în țara noastră sub auspiciile forurilor noastre culturale.”); Apare *Ecouri din rime* (LIX, LXI, LXVI), în românește de Ștefan Aug. Doinaș; În continuare, apar poezii din literatura italiană: Dante Alighieri (*Canțonă*); Salvatore Quasimodo (*Piciorul tău tăcut*); Pier Paolo Pasolini (*Despre Picasso*); Eugenia Montale (*Dora Markus*; *Țiparul*); Rocco Scotellaro (*Oricând zorii sunt noi*); Franco Costabile (*Cântecul noilor emigranți*); Nelo

Risi (*Călătorii și fapte personale*); Giuseppe Ungaretti (*Pământ*) – poeziile sunt traduse de Dragoș Vrânceanu și sunt însoțite de nota *Arcade italice*: „Sub aceeași arcadă Dante, înfățișăm cititorilor noștri – în ritmul unei cântone a lui Dante însuși – un grupaj de versuri din poezii italieni contemporani. Este vorba de o selecție liberă de momente lirice, aparținând unor poeți care se află în viață, cu excepția lui Rocco Scotellaro. De la Giuseppe Ungaretti, cel mai în vârstă dintre ei, până la Nelo Risi și Franco Costabile, care sunt tineri, aceste voci măsoară în timp un anume spațiu liric, preluând reverberațiile marelui florentin și aducându-le la zi.” ■ În cadrul anchetei revistei referitoare la climatul poetic, anchetă inițiată de I. Purcaru cu participarea unor invitați străini, se arată că noua poezie românească, rod al tinerei generații de poeți, „își încearcă timbrul de pe solul unei moșteniri artistice substanțial întregite într-un climat de creație fertil și înviorător, reflex al dezvoltării accelerate a societății noastre spre cultură, civilizație și progres”. Racordarea la contemporaneitate este completată de necesitatea dialogului dintre poet și cititorul zilelor sale, în scopul emancipării acestuia și al validării noului „gust poetic.” Aspectele aduse în discuție sunt: „1. Condiția estetică a poeziei militante. Care este diferența pe care o faceți între noțiunea de contemporaneitate în poezie și între «actualul jurnalier»? 2. Poezia, ca poetul, a trecut (...) printr-un proces de demitizare/demitizare. Modificându-și limbajul și tehnica, depășind adesea obstacolul tehnic, poezia s-a apropiat de gândirea dinamică, vie, comună, fuzionând uneori cu aceasta, până la desființarea așa-numitului specific al ei. (...). Cum socotiți că se înfățișează, din punctul de vedere al revoluției, formelor, peisajul liricei noastre de azi? 3. Actul poetic a scăpat adesea interesului criticii. Și aici s-a produs un proces de demitizare. Ipostaza «creație-transă» e refuzată și de poet și de cititor, ambii preferând degajarea poeziei prin luciditate, cercetare, forare îndelungată. (...). Ce raport stabiliți, deci, între disciplina și dirijarea de laborator, și spontaneitate, ca o cale în degajarea poeziei? 4. (...). Ce loc atribuiți sugestiei folclorice în universul liric actual, mai exact spus, ce posibilități inedite de confruntare cu actul creației populare vi se par fertile pentru poezie?»: „Discuția despre realism, angajată larg în presa noastră literară, a cuprins în chip firesc și teritoriul liricei, supunând unei reexaminări utile cel puțin câteva noțiuni. Recentă Conferință pe țară a Uniunii Scriitorilor a pus – prin rapoartele prezentate la această conferință – câteva premise pentru continuarea dialogului, înlesnind o abordare mai largă și mai adecvată a problemelor pe care le ridică poezia românească în etapa de azi a dezvoltării ei. S-au făcut, pe parcursul discuției, câteva racordări oportune ale poeziei românești cu peisajul contemporan al poeziei europene, delimitându-se mai judicios tonul propriu liricei noastre, prin orientare ideologică și prin specificul de sensibilitate. S-au reexaminat importante aspecte ale moștenirii literare, moment favorizat printre numeroasele reeditări – Blaga, Vineanu, Barbu, Voiculescu etc., – lărgindu-se astfel orizontul investigației poetice, aducându-

se în competiție termeni de raportare noi. Cea mai nouă generație de poeți își încearcă timbrul, de pe solul unei moșteniri artistice substanțial întregite, într-un climat de creație fertil și înviorător, reflex al dezvoltării accelerate a societății noastre spre cultură, civilizație, progres. S-au creat astfel premisele unui dialog evoluat între poet și contemporanul său. Constructor exigent al noii societăți, om cu o complexă dezvoltare intelectuală, stăpânind mereu mai bine instrumentele științei și tehnicii din epoca noastră, contemporanul nostru adresează poeziei și poetului întrebări insistente, multiple, refuzând răspunsurile simplificatoare, dar și confuzia gândirii. S-a creat condiția emancipării unui nou gust poetic, al cărui promotor și pedagog nu poate fi decât poetul însuși, ascultând cu maximă receptivitate exigențele contemporanului său și anticipând aceste exigențe, cu îndrăzneală. În întâmpinarea acestor exigențe, formulate de critica literară cum și de cititori, revista «Ramuri» organizează o largă dezbatere asupra problemelor lirice, cu intenția de a antrena în dialog atât poeții cât și iubitorii de poezie. Fără a restrânge cadrul problemelor, intenționăm să concentrăm totuși dezbateră asupra câtorva aspecte:

1. *Condiția estetică a poeziei militante.* Care este diferența pe care o faceți între noțiunea de contemporaneitate în poezie și între «actualul jurnalier»?
2. *Poezia, ca poetul, a trecut – ca urmare a unor succesive revoluții în lirică – printr-un proces de demitizare.* Modificându-și limbajul și tehnica, depășind adesea obstacolul tehnic, poezia s-a apropiat de gândirea dinamică, vie, comună, fuzionând uneori cu aceasta, până la desființarea așa-numitului specific al ei. Dar din oroare de banal, poetul tânăr încifrează adesea sau devine extravagant El simte totuși că năzuința lui spre noutate trebuie să-și aibă un echivalent și în formă. Îl caută! Cum socotiți că se înfățișează, din punctul de vedere al revoluției, formelor, peisajul lirice noastre de azi?
3. *Actul poetic a scăpat adesea interesului criticii. Și aici s-a produs un proces de demitizare.* Ipostaza «creație-transă» e refuzată și de poet și de cititor, ambii preferând degajarea poeziei prin luciditate, cercetare, forare îndelungată. Dar prin exces, poezia devine «invenție», pseudo-performanță tehnică, pierzând prin aceasta din spontaneitate, din fior, din condiția de veritabilă descoperire lirică. Ce raport stabiliți, deci, între disciplina și dirijarea de laborator, și spontaneitate, ca o cale în degajarea poeziei?
4. *În alte arte, în plastică de exemplu, confluența sau raportul cu creația folclorică au creat, în mod revoluționar, realități artistice noi.* Un Brâncuși, spre exemplu, a găsit posibilități inedite de expresie recurgând la limbajul sintetic al artei populare, valorificându-l în chip personal. Ce loc atribuiți sugestiei folclorice în universul liric actual, mai exact spus, ce posibilități inedite de confruntare cu actul creației populare vi se par fertile pentru poezie?”. ■ În acest număr răspund: Giancarlo Vigorelli („Am mai avut prilejul s-o spun, așa cum s-a întâmplat, de exemplu, în introducerea la versurile poetului Jesus Lopez Pacheco, pe care le-am publicat în italienește, că eu cred într-o poezie

«voluntaristă», pe care de altminteri o practică și poetul la care mă refeream. Cu aceasta, vreau să spun că el a știut să restituie poeziei *voința*, adică libera putere creatoare a voinței, convins că atâta vreme cât poezia este o «faptă» – după ce a fost prea mult extatică, dacă nu statică –, astăzi ea nu poate renunța de la a fi «voință». Societatea – firește, o societate greșit alcătuită – poate să interzică unui poet «fapta» poeziei, dar nu «voința» de a o face. O poezie «voluntaristă» nu riscă oare să devină cumva și «moralistă»? N-aș putea spune, în această privință, nu. Nu pot să trec cu vederea, totuși, că așa-zisa poezie pură, involuntară, atemporală, la rădăcina ei și mai mult la rezultatele ei, a fost o poezie amorală, o poezie care, fiind asocială și istorică, își făcea iluzia că servește sau cel puțin salvează individul, dar care, căutând prea mult să-l izoleze și să-l imunizeze, a sfârșit prin a-l plasa pe un teren neutru, și anume nici pe pământ, nici în cer, nici în viață, nici în moarte. Cu alte cuvinte, adevărata poezie nu poate fi niciodată infantilă, ea este totdeauna adultă. (...) Eroul liric sau narativ al literaturii actuale acționează, chiar când e adult, ca un adolescent, prin insuficiența «voluntară» a creației respective de poet sau de scriitor.(...)». ■ Răspunsul lui Miron Radu Paraschivescu ia forma unui interviu: „ – *Condiția estetică a poeziei militante?* – ne interpelează poetul după ce, la rândul-ne, noi înșine am formulat interpelarea. *Poezia noastră militantă a țâșnit în anii negri ai ilegalității, prin reacție. Nu era timp de artificii și întortochieri sterile. Realitatea izbea brutal, cu patul puștii, cu curbele de sacrificiu, cu gloanțele, cu cravașa de la Siguranță, iar replica la ea se cerea la fel de aspră – aprigă, lucidă, îndrăzneată, tocmai ca funcția ei să fie eficientă. În acești ani, cuvântul s-a încărcat cu dinamită. Poetul – neavând gloanțe, nici bombe incendiare – trebuia să-și înnoiască în această luptă arsenalul mijloacelor de expresie și să rostească, împotriva oprimării, protestul său vehement. Așa s-a născut poezia ca armă de luptă, pusă în slujba idealului comunist.* – O reacție care nu ne surprinde, întâlnindu-se, de bună seamă, cu iconoclastia adolescenței, cu elanurile ei generoase. Este exactă explicația? – *În parte... Dar mai întâi – ca o introducere la explicația ce mi-o cereți – trebuie subliniat că arta noastră militantă, îndrumată de partid, țâșnise ca o reacție nu numai pe plan politic, ci implicit pe cel calitativ. Lupta împotriva burgheziei ocupa nu numai planul social-politic, ci și cel estetic, împotriva tuturor impostorilor ce promovau false valori.* – Cum s-a cristalizat concret, pe planul artei, această «luptă împotriva lui 'Pseudo'»? – *Era lupta pentru restabilirea unui sens just al valorilor; pentru impunerea acelor valori mistificate, terfelite sau înăbușite de burghezie. Valorile erau ale poporului. E o misiune mereu actuală, care nu trebuie să-și slăbească elanul. De fapt, noi facem și azi un triaj sever, necesar, al tuturor valorilor moștenite, încercându-le în chip cu totul firesc rezistența. (...) Cum spuneam, o seamă de tineri artiști ne-am apropiat de comuniști, venind de pe platforma ultimelor experiențe moderne. Veneam la comunism ca să schimbăm, o dată cu orânduirea*

nedreaptă, modul de a fi al artistului, poziția lui față de niște canoane artistice retrograde. Deci, a fi contemporan... nu înseamnă a fi «actual» în sensul jurnalier al cuvântului, ci a păstra vie și vibrantă, tot timpul, substanța vieții în artă. Între contemporanul saturat de substanță vitală și «actualul» jurnalier oprit în superficialitatea clipei, e un antagonism la care merită să medităm mai adânc. Rămâne deschisă întrebarea: cât din producția noastră poetică cristalizează această substanță vie, și cât e formalism? – În sfârșit, în încheierea acestui capitol, o curiozitate: distingeți, oare, și alte voci inedite în literatura noastră modernă, care să contribuie la definiția României? – O voce apare – și foarte puternică – e Vocea Câmpiei. A acestei câmpii din a cărei fuziune cu muntele s-a născut coloana vertebrală a țării, tezaurul ei de viață și istorie, *România noastră subcarpatică*”. ■ Georges Linze: „Poezia este un lucru serios. Ea antrenează ființa umană în întregime. Ea reprezintă, pe drept cuvânt, o nobilă captare a conștiinței a universului, a omului. Lumea suferă astăzi transformări profunde, poate cele mai mari transformări din lungul secolelor. Arta, poezia, nu pot să ne exprime puternicele și frumoasele înnoiri care apar, cu fiecare zi, în jurul nostru și care au un adânc răsunet în noi. Trecutul trebuie abandonat dacă el împiedică mersul înainte al omenirii care, astăzi, s-a și lansat într-o prodigioasă aventură a cunoașterii. Poezia se află pretutindeni. Ea este împrejurul nostru, în arbori, râuri, flori, ea este în ființa noastră, și de asemenea în minunatele mașini pe care noi le creăm. (...) După mine, umanismul este tocmai condiția luptei împotriva sălbăticiiei, împotriva răului din lume, și nu un umanism în felul greco-latin ci un umanism modern, izvorât din însăși civilizația noastră, din filozofia și arta epocii pe care o trăim”. ■ Armand Lanoux: „Este dificil pentru un poet, ca și pentru un romancier de altfel, să abordeze cu dezinvoltură idei generale. Aceasta nu înseamnă că scriitorul se refuză marilor probleme, ci mai curând că unui scriitor îi vine greu să formuleze schematic principii, sentințe morale. Lui i se cere să profeseze altfel, să profeseze la modul propriu lui. Lecțiile pe care va trebui să le dea sunt lecții indirecte, legate organic de personaje sau de metafore poetice”. □ Tot despre poezie discută și Ion Biberi, însă cu trimitere la *Structura liricii moderne*, cartea lui Hugo Friederich (tradusă în limba română câțiva ani mai târziu, în 1969): „Perspectiva literară în timp îngăduie cercetătorului stabilirea unei profunde transformări de structură a gândirii poetice, începută cam pe la jumătatea veacului trecut expresiei directe în opera poetică a unei sensibilități personale, sub forma unui lirism intim, de confesiune și dezvoltare retorică, îi succede o orientare către formularea impersonală, excluzând emotivitatea individualității «empirice» a poetului, comprehensiunea imediată a actului poetic de către cititor, ca și negația armoniei exterioare, a versului, a clarității și logicii expresiei, desfășurată în cadențe regulate”. □ În conivență cu subiectul anchetei despre poezie, Șerban Cioculescu semnează *Anotimp liric*: „Este interesant când poeții înșiși, în

versiunile lor, năzuiesc să definească poezia, de bună seamă în imagini mai mult decât în formulări abstracte. (...) Poezia noastră lirică din ultimii ani, deosebit de bogată în nume noi, care s-au impus fără dificultate, cântă *primăvara* și *tinerețea*, ca două entități în care se reflectă și se recunoaște. Nu întâmplător, ea și-a ales ca drapel mesajul meteoric al lui Nicolae Labiș, poetul care a încorporat avântul tinereții și al bucuriei grave, încărcată de neliniști și de presimțiri. (...) O particularitate a acestei poezii, care asociază primăvara cu iubirea, este unghiul nou sub care sunt privite natura și femeia; și mai este alchimia fuziunii spiritualului cu cele trupești, în împlinirile amorului. Citez, din nou, din același volum al lui Nichita Stănescu: (...) Alteritatea, acea stare spirituală euforică, dilatată de explorarea minunilor universului, până la pierderea conștiinței de sine, este sugerată liric de un alt talentat poet, Cezar Baltag, în primul și recentul său volum, intitulat, ca un manifest, *Vis planetar*. (...) Ultima venită a lirismului feminin, pasionat și lucid, este Ana Blandiana, care-și intitulează întâiul volum *Persoana întâia plural* (1964), un angajament al unei conștiințe excepționale, în care *eu* suntem *noi* toți, mânduitori de uneltele verbale ce se doresc operante, și mai ales poezii aliniați în frontul construcției socialismului.” ■ Titlul *Sub constelațiile numerelor* are, în spatele său, pagini inedite de Ion Barbu. ■ Documente referitoare la sinuciderea lui Dem. Demetrescu-Buzău sunt reproduse și comentate în *Urmuz și sonata*: „Urmuz e un mit. Diagrama unei vieți aproape subterane prin lipsa de notorietate, refuzată la ceea ce numim în mod curent «biografie», se retează brutal într-un punct incandescent cât și perforația plumbului de revolver care a lăsat nerezolvată o ecuație. Reproducând procesul verbal al sinuciderii, punem în fața cititorului un document urmuzian, semnat de un personaj urmuzian – comisarul Nedezideratu (unificarea ne aparține!), piesă involuntară de umor absurd în care cifrele devin personagii, iar obiectele se travestesc la rândul-le în ființe: «În mâna dreaptă ținea un revolver marca S.T.M. îmbrăcat în haine gri și pardesiu de asemenea gri cu vergi negre și pălărie maron...»”. Lângă text este publicat procesul verbal al sinuciderii, semnat: comisar (ss) N. Dezideratu, asistent (ss) I. Popescu (ss) Cojocaru. ■ Patru texte, între care și poezia *Pe urma pașilor pierduți...* (*versuri de tinerețe* sunt prezentate în cadrul rubricii *Inedite* dedicată Hortensiei Papadat-Bengescu și însoțite de nota: „Sunt zece ani de când a plecat din viața literelor noastre Hortensia Papadat-Bengescu, scriitoare, comparabilă la noi – ca dimensiuni – numai cu ea însăși, dacă ne referim la proza dintre cele două războaie. Cu eroii din textul inedit, pe care-l încredințăm astăzi tiparul, pasionații literaturii lucid-analitice al acestui «Proust feminin» s-au întâlnit și-n alte pagini ale romancierii. Cu versurile în franceză, de asemenea inedite, ale Hortensiei Papadat-Bengescu, ei se întâlnesc din nou – după aproape un sfert de veac – abia azi, dacă ținem seama că la începutul anului 1941 *Revista Română* (la care scriau Zaharia Stancu, Victor Eftimiu, Ion Vineanu, Radu Boureanu etc.) a fost aceea care aducea

pentru întâia oară la cunoștința cititorilor săi trecutul unor atari preocupări lirice ale autoarei *Romanței provinciale*. Însoțim paginile de patru clișee ale autoarei, înfățișând patru momente sufletești.”; Textul Hortensiei Papadat-Bengescu intitulat *File de roman. În drum spre Elveția*, este însoțit de următoarea precizare: „Din fidelitate pentru memoria autoarei și pentru a înlesni morfologilor stilului o evoluție care ține de pasiunea îndeletnicirii lor, n-am intervenit cu nimic în originalul prozei de mai sus, indiferent de curiozitățile gramaticale și ortografice, de lapsusurile întâlnite, de curiozitățile, capriciile și predilecțiile romancierei pentru anumite forme”. În prelungirea documentelor literare anterioare, sub semnătura I. B. apare caracterizarea *Hortensia Papadat-Bengescu. Schiță de portret*: „Evoluția scriitoarei s-a dezvoltat ascendent, arborescenței creației sale au devenit progresiv mai cuprinzătoare. (...) Scrisul autoarei a urmărit o traiectorie poate tot atât de afirmată. Prolix, difuz, încărcat de imagini, sugestii, în același timp analist și luxuriant, mlădios, presărat de neologisme – în primele lucrări –, stilul autoarei va tinde mai târziu către descrierea obiectivă, precisă, directă, rămânând totuși, pentru lectorul comod, dificil. Evoluția era condiționată, de altminteri, de varietatea domeniului înfățișat. Efuziunea lirică cerea alte mijloace de expresie decât descrierea medicală sau explorarea subconștientului, cu negurile și impreciziunile lui. În această ultimă fază, scriitoarea a adaptat instrumentul expresiei analizei de adâncime, recurgând și la analismul monologului interior: încă o dovadă a bogăției sale de mijloace artistice. La zece ani de la dispariția scriitoarei din literele românești, opera Hortensiei Papadat-Bengescu își păstrează intacte conflictul masiv, vitalitatea și iradierea.” □ În rubrica *Repertoriu* Marian Barbu scrie despre monografia *Liviu Rebreanu* de Al. Piru: „Deschiderea seriei de micromonografii a Editurii Tineretului cu cea semnată de Al. Piru impune viitoarelor apariții, condiția unui nivel superior. *Liviu Rebreanu* de Al. Piru este un excelent breviar de istorie literară. Autorul s-a străduit ca în puține pagini să facă suma informațiilor de istorie literară asupra scriitorului tratat. (...) Această micromonografie este prima reconsiderare totală a scriitorului, după eliberare. Ea este precedată doar de un articol al lui Ov. S. Crohmălniceanu în care câteva dificultăți de interpretare sunt evitate, această contribuție rămânând una de circumstanță. (...) Țelul final al colecției, de a pune sub ochii cititorului nespecializat rezultatele finite ale cercetării, ferindu-l de desfășurări factologice fastidioase, s-a realizat într-o micromonografie unde materialul e dominat cu autoritate de autorul ei.” □ Referitor la viața literară locală și la oportunitățile create de regim, redăm păstrând unele detalii de natură birocratică anunțul despre *Concursul „Ramuri”* cu tema *Literatură și Moștenire culturală*, al cărui scop constă în promovarea tinerilor neafirmați în câmpul literar: „Revista «Ramuri» și Casa Regională a creației populare – Oltenia organizează un concurs de literatură beletristică (poezii, schițe, nuvele, povestiri) inspirată de variatele aspecte ale realității contem-

porane, de transformările revoluționare petrecute în patria noastră în anii puterii populare, de dezvoltarea conștiinței omului nou, de lupta și munca poporului nostru pentru desăvârșirea construirii socialismului. *Membrii cercurilor literare din regiunea Oltenia sunt rugați să indice cercul literar din care fac parte. Concursul nostru de literatură exclude din competiție pe membrii Uniunii Scriitorilor și Uniunii Ziariștilor.* □ Premiile sunt substanțiale: „Se vor acorda următoarele premii: Premiul I Poezie 1000 lei, Premiul I Proză 1500 lei, Premiul II poezie 750 lei, Premiul II Proză 1000 lei, Premiul III Poezie 500 lei, Premiul III Proză 750 lei. Lucrările premiate vor fi publicate (integral sau fragmente) în coloanele revistei «Ramuri». Lucrările (până la 15 pagini dactilografiate în dublu exemplar în cazul beletristicii, până la 50 pagini în cazul cercetărilor de istorie culturală) vor fi trimise pe adresa redacției «Ramuri» – Craiova, str. Iancu Jianu nr. 18 – până la data de 1 iulie a.c., cu mențiunea: Pentru concurs și semnate numai cu un motto”. □ În traducerea Aurei Cornu apar poeziile lui Guillevic (*Cântec; Fapt divers; Patul ei; Povestiri; Sfidare; Zgomote; Despre moartea mea*). □ Ion Caraion tălmăcește din Ady Endre (*La praznicul lui Doja; Vinul domnișorilor cheflui*) și Jeanne Robert Foster (*Muncitorul; Omul*); □ Madeleinei Fortunescu traduce în românește versuri de Anna Ahmatova (*Aici...; Lumina bate-n auriu...*).

● **[„Secolul 20”, nr. 4]** Numărul omagiază politic împlinirea a 95 de ani de la nașterea lui Lenin prin poeme dedicate „marelui revoluționar” semnate de Evgheni Evtuşenco (trad. Ioanichie Olteanu) și de R. Rojdestvenski (trad. Cezar Baltag). □ Personalitatea literară a acestei apariții editoriale este scriitorul francez Marcel Proust. Sunt publicate fragmente din volumele *La umbra fetelor în floare* și *Sodoma și Gomora*, traduse de Vladimir Streinu. În tălmăcirea Iuliei Soare mai sunt publicate fragmente din romanul *Jean Santeuil*, fragmente din eseu *Împotriva lui Sainte-Beuve* precum și pagini de corespondență proustiană. ■ De asemenea, mai sunt reproduse eseuri semnate în 1932, la zece ani de la moartea lui Marcel Proust, de tinerii scriitori români Eugen Ionescu și Anton Holban. Eseuri substanțiale despre arta lui Marcel Proust semnează: Ion Negoitescu, Elena Vianu, George Bălan, Georgeta Horodincă, Marioara Șora, Edgar Papu și Al. Dimitriu-Păușești.

● **[„Steaua”, nr. 4]** Articolul de fond *Retrospectiva de primăvară* actualizează, prin invocarea trecutului, semnificații pan-militare, amintind, prin text și atitudine, de retorica războiului rece: „Anul acesta se împlinesc două decenii de la zdrobirea definitivă a aparatului militar fascist, două decenii de când România eliberată a avut posibilitatea să-și serbeze primul 1 Mai liber. (...) Se împlinesc douăzeci de ani de când încheștarea tragică de pe câmpiile Europei și Asiei a încetat, de când steagul roșu fâlfâia biruitor pe ruinele fumegânde ale Reichstag-ului, atât de semeț odinioară. (...) Forța hotărâtoare în înfrângerea Germaniei hitleriste a constituit-o Uniunea Sovietică, armata și poporul ei, care prin eroicul lor spirit de sacrificiu au dat lovituri decisive mașinii de

război hitleriste, alungând-o de pe teritoriile cotopte, urmărind-o până la înfrângerea deplină, salvând astfel omenirea de pericolul înrobirii fasciste... Pe a patra parte a globului terestru popoarele a 14 țări, făurind o orânduire socială nouă, au creat sistemul mondial socialist, de o considerabilă forță economică, politică și socială, sistem care exercită o înrăurire determinantă asupra dezvoltării istorice a lumii contemporane. Transformarea socialismului într-un sistem mondial, cucerirea puterii de către oamenii muncii într-un șir de state, au creat posibilitatea inaugurării unei ere fără războaie. Deși cei douăzeci de ani de la încheierea războiului nu au însemnat pentru toate colțurile lumii o perioadă de liniște și de belșug material, deși existența armelor termonucleare aflate și în posesia unor state capitaliste reprezintă un pericol real pentru omenire, deși – chiar în prezent – cercurile imperialiste americane continuă o sângeroasă și iresponsabilă agresiune militară împotriva poporului vietnamez, totuși există forțe uriașe. în continuă creștere, care se opun imperialismului, care pot bara drumul conflictelor armate, care pot impune pacea și înnoi lumea. (...) În Republica Populară Română aniversarea Zilei Victoriei și a Independenței de stat, sărbătorirea Zilei Internaționale a celor ce muncesc constituie anul acesta o dovadă și mai puternică și elocventă a patriotismului socialist și a internaționalismului proletar de care este animat partidul nostru, întregul popor strâns unit în jurul său. (...) Poporul român și-a adus o contribuție activă la întărirea sistemului mondial socialist, la creșterea influenței socialismului în întreaga lume prin succesele obținute în desăvârșirea construcției socialiste. (...) Astăzi, 1 și 9 Mai sunt sărbătorite într-o adevărată primăvară, aceea mai presus de capriciile naturii, aceea a conștiințelor. Conștiințe solidare în a întâmpina al IV-lea Congres al Partidului, prin eforturi conjugate și sporite, printr-o voință neclintită de-a înfăptui, zi de zi, valorile majore ale socialismului și păcii”. □ În același număr este reprodus textul pamfletului arghezian *Baroane* (1943), scris împotriva reprezentantului Germaniei hitleriste la București, baronului von Killinger: „Ce semeț erai odinioară, dragul meu, de n-ai mai fi fost. Și ce mojie! ce mitocan! ce bătăran! (...) Ți-aduci aminte ce sfrijit erai pe când erai sărac și cum ne pălmuia căutătura ta ațâțată după ce te-ai procopsit. (...) Uită-te, mă, la mine! Baroane! Să ne desfacem hârtiile amândoi, eu zapisul și hrisoavele mele, scrise pe cojoc, și tu zdrențele tale. Scrie pe ale tale Radu? Nu scrie!... Scrie Ștefan? Nu scrie!... Scrie Mihai, scrie Vlad, scrie Matei? Nu!... Păi ce scrie pe cupele tale? Degete șterse de sânge? (...) Începi să tremuri acum, căzătură. Așa s-a întâmplat cu toți câți au umblat să-mi fure binele ce mi l-a dat Dumnezeu. Te-ai cam subțiat și învinețit. (...). Ce floacă plouată-n capul tău! Ce mustață pleoștită! Ce ochi fleșcăiți! (...)” □ Gala Galaction rememorează ziua de 23 august 1944 în *Ora mult așteptată*: „În seara de 23 August 1944, ne strecurasem în București și ascultam, înfrigurați, un glas... care vestea, cu solemnitate, eliberarea Parisului... Parisul e liber!... O, când va veni și ceasul nostru!... Și era să fie chiar în seara de 23 August. Radio ne

vestește repetat că o înștiințare de mare importanță va fi difuzată peste câteva minute... Iat-o!... Rubiconul de nebunie și de sânge a fost trecut! Guvernul de azi dimineață nu mai este! Dictatura s-a prăbușit! Poporul, în ultimul moment, a biruit silnicia, instaurată cu patru ani mai înainte, și a restabilit dreptul și libertatea! (...) Suntem câțiva care așteptăm, din depărtata tinerețe, ziua cea mare, descrisă și preamărită de profeții umanitariști... Ora mult așteptată a sosit, într-o noapte când inimile noastre se strâneau de teamă și casele noastre se năruiau... A sosit, după o cale lungă, printre ruine, printre morminte și printre tunurile fumegânde... A sosit!... Fă-te epocă, fă-te veac, oră mult așteptată!”

□ În revista clujeană apar și câteva *Rânduri pentru pace* semnate de Lucian Blaga în 1954. „Văd Clujul, văd Sibiul, văd Bucureștii, Iașii și Timișoara, și toate orașele și satele românești. Cred cu tărie că acestea vor dăinui prin secole și că nu vor fi transformate în mormane de cenușă. Istoria poporului nostru a fost prin veacuri un lung șir de suferințe; nădăjduiesc că acestora nu li se va adăuga și cea mai mare suferință, decurgând din nimicirea civilizației. Într-o singură viață am fost de față celui dintâi și celui de al doilea război mondial; am auzit freamătul mașinilor de război și plânsul popoarelor. Prea destul a fost pentru rezistența unei inimi omenești. Apocalipsul atomic trebuie să rămână în imaginația ațățătorilor la război. Patruzeci de ani m-am închinat creației literare: am oroare de distrugere. Am fost patruzeci de ani preocupat de toate problemele culturii; iubesc ce-i frumos și urăsc un singur lucru: pustiirea. Dar mai presus de orice iubesc pacea. Pacea: singurul climat în care înfloresc energiile popoarelor, zâmbetul femeilor și al copiilor. Pacea însă, după cum toți o știm, e pusă la nouă și gravă încercare la această răscruce de vremuri. O vom apăra cu toată îndârjirea, cu cuvântul, și, dacă e necesar, cu fapta”. □ Sub titlul *Episod parizian*, este publicat un fragment din romanul inedit *Venin de mai* de Ion Vinea.

• [„Teatrul”, nr. 4] Numărul se deschide cu *Oamenii de teatru cinstesc memoria tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej*. Textele omagiale semnează: Radu Beligan, *Omagiul nostru*; Lucia Demetrius (*Ne numise „ajutoare de nădejde*: „Firească sfială care te cuprinde, îți taie graiul când întâlnești o foarte mare personalitate, una dintre acele personalități pe care le știi rare în contemporaneitate, despre care îți spui că e o fericire de a te fi născut în același veac cu ele, se topea în fața tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, lăsând în urma ei numai emoția, dragostea, respectul. Știm cât datorăm toți, îmi dădeam seama cât dător eu însumi partidului prin care însuși țelul vieții mele de om și de scriitor a devenit altul, mai pur, mai înalt, mai vrednic de urmărit. (...) Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, care numise scriitorii «ajutoare de nădejde ale partidului», exprimând astfel înalta încredere a Comitetului Central, îi privea întotdeauna ca atare, îi făcea să simtă, de fiecare dată, prețuirea partidului pentru misiunea lor socială. Partidul Muncitoresc Român dă artei cinstea la care năzuiam de mult, închipuindu-ne-o hrană, așa cum a

recunoscut-o el, aripă, așa cum ni le-a dăruit el”). Sică Alexandrescu, *Mai uniți ca oricând în jurul partidului*; Costache Antoniu, *Îndemnul pe care ni-l lasă*; Niki Atanasiu, *Privim cu încredere în viitor*; Dina Cocea, *Expresie a înțelepciunii partidului*; Ștefan Ciubotărașu, *Această viață exemplară*; Eugenia Popovici, *Lumina pe care o iradia*; Gr. Vasiliu-Birlic, *O amintire scumpă*; Miluță Gheorghiu, *Pe calea trasată de partid*; Irina Răchițeanu-Șirianu, *Urmându-ți pilda*; Marcel Anghelescu, *Închinăm puterea noastră creatoare patriei*; G. Dem. Loghin, *Neclintită credință în forța creatoare a poporului*; Radu Penciulescu, *Însuflețit de marele său exemplu*; Silvia Popovici, *Contopit cu istoria României Socialiste*; Geo Barton, *Veșnic viu*; Radu Cosașu (*Ultima imagine*: „Mă gândesc la câteva imagini ale verii trecute. Se zice că murind păstrăm pe retină ultima imagine a vieții. Durerea se comportă asemănător: pe retina ei rămân fixate cele mai dragi imagini ale celui dus dintre noi, voalate de lacrimi – și ochii noștri, ai celor care l-am privit entuziasmați pe tovarășul Gheorghiu-Dej un timp mai lung decât jumătatea propriei noastre vieți, ochii noștri știu ce grele sunt aceste lacrimi. Aveam 14 ani când l-am văzut prima oară – la A.N.E.F., în 1944, toamna, la miting. (...) Noi îți mulțumim, tovarășe Gheorghiu-Dej, ție și prin tine partidului, noi, cei de 14 ani de la A.N.E.F. în 1944, cei cărora ne-ai dat să trăim nu o jumătate, ci o viață întreagă, demnă și îndrăznească”.); Emanoil Petruț, *Strădania noastră – cel mai frumos monument*; □ Florin Tornea semnează textul de angajament *Criteriul fundamental al creației noastre*: „Poporul nostru trăiește în elanul desăvârșirii construcției socialismului; pregătește treptata intrare în comunism. Slujitorii culturii și ai artei au atins stadiul înalt la care chema Lenin pe artist și pe scriitor, pe vremea când trăiau robiți sacului cu bani: stadiul satisfacției de a-și vedea creațiile puse în serviciul «nu unei eroine blazate, nu ‘celor zece mii’ care se plictisesc și suferă de obezitate, ci milioanele și zecile de milioane de muncitori, care alcătuiesc floarea țării, forța ei, viitorul ei». Creația noastră artistică a început și dincolo de hotare – peste mări și țări – să facă obiectul unui interes și al unei prețuiri mereu mai subliniate. Ea se confruntă cu opere aparținând unor culturi și unor talente cu un prestigiu de mult și larg statornicit. În dezbateri și întâlniri internaționale, cuvântul și sugestia – poziția – noastră sunt întâmpinate cu crescândă luare aminte. (...) Relația leninistă ce s-a stabilit, de la bun început, între creatorul de frumos (ca și oricare alt creator de bunuri materiale și spirituale) și partid este cheia de boltă a tot ce, de-a lungul anilor noștri revoluționari, s-a înfăptuit bun și peren în țara noastră. (...) În acest spirit și pentru cultivarea tot mai atentă, mai spornică a acestui spirit, s-a ținut deunăzi (între 22 și 24 februarie a. c.) conferința pe țară a Uniunii scriitorilor din Republica Populară Română. Comitetul Central al partidului, în salutul adresat conferinței, constatând «drumul ascendent al creației literare, lărgirea continuă a rândurilor scriitorilor, apariția unui număr sporit de opere realiste de valoare, care îmbogățesc patrimoniul literar național și devin tot mai cunoscute peste

hotare», a precizat: «O puternică înrăurire exercită asupra dezvoltării literaturii, ca și asupra întregii vieți culturale, uriașele transformări înnoitoare prin care trece țara noastră, vasta operă de construcție a socialismului, care pune în valoare toate energiile poporului. În climatul deosebit de propice creat de avântul fără precedent al economiei, de reorganizarea societății și a relațiilor dintre oameni pe baze noi, se face simțită tot mai mult extinderea câmpului de observație al scriitorilor noștri și a opticii lor sociale și artistice, pătrunderea în universul spiritual al constructorilor socialismului, în bogata lor lume de gânduri și sentimente.» (...) Se subliniază și necesitatea de a se interpreta de pe pozițiile esteticii marxist-leniniste diferitele curente literare, precum și operele cu aspecte contradictorii din literatura română și străină. Se pune de asemenea accent pe continuarea și pe stimularea schimburilor de opinii și a activității de critică, teorie și istorie literară «într-o atmosferă constructivă, de respect reciproc, străină subiectivismului și spiritului de grup», pe cultivarea obiectivității depline în aprecierea valorii lucrărilor; pe necesitatea formării și promovării scriitorilor tineri – «schimbul de mâine al literaturii noastre» –, pe stimularea atentă și exigentă a tuturor talentelor reale de pe întreg cuprinsul țării. Sunt îndrumări față de care scriitorimea noastră a reacționat cu totală și entuziastă adeziune. În răspunsul trimis Comitetului Central al partidului, ca și în rezoluția de încheiere, conferința Uniunii scriitorilor a mărturisit această adeziune prin angajamente amănunțite, dintre care reținem cu deosebire: angajamentul de a urma mai departe, și cu toată hărnicia, drumul creator indicat de partid, de a aprofunda în acest scop «nețărmutul univers de gânduri și simțăminte al constructorului socialismului»; de a contribui astfel la «formarea profilului moral al omului nou, la educarea maselor de cititori în spiritul umanismului socialist, la apărarea idealurilor de pace și de progres social»; de a spori preocuparea pentru continua și neîntrerupta perfecționare a măiestriei, așa fel încât creațiile noastre artistice «să afirme convingător și cu tot mai mare putere emoțională, mesajul culturii noastre în lumea întreagă, originalitatea și trăsăturile sale proprii, specificul nostru național»". □ Revista publică *Anton Pann*, piesă în trei acte, de Lucian Blaga, cu o notă a redacției: „*Anton Pann* e ultima lucrare dramatică a lui Lucian Blaga. A fost scrisă în pragul și în orizonturile anilor noștri, în 1945. Fragmente au fost publicate postum în «Luceafărul» (nr. 23 din 1962), iar inițiativa primei puneri în scenă a piesei a avut-o Teatrul de Stat din Timișoara, în stagiunea aceasta. Am salutat în revista noastră («Teatrul» nr. 12/1964) deopotrivă actul de cultură și îndreptățita încredere a colectivului teatral, mărturisită prin efortul lui artistic și prin realizarea scenică, în virtuțile multiple ale textului. Am încercat, în același timp, să întârziem analitic asupra valorilor originale – poetice, filozofice, umaniste, populare – ale dramei și s-o situăm, ca pe o revelatoare confesiune a poetului, în contextul scrisului său dramatic și al evoluției gândirii și convingerilor lui. Publicăm de data aceasta

textul integral al dramei, pentru a înlesni astfel marelui public cunoașterea ei nemijlocită și a-i da putința să adaste asupra însușirilor, mai presus de toate poetice, ale replicilor și ale climatului în care prind viață chipul și lumea lui Anton Pann, așa cum le-au încheșat, mitificate, viziunea și meditația lui Lucian Blaga. Socotim, în același timp, că publicarea lucrării va fi de folos și cercetătorilor noștri teatrali, în abordarea analizei istoric-critice de ansamblu a moștenirii lăuate de Lucian Blaga în câmpul literaturii noastre dramatice.” ■ În Ancheta I.T.I., despre *Rolul teatrului în lumea contemporană*, se arată „Așa cum s-a arătat în articolul închinat «Zilei mondiale a teatrului», apărut în numărul trecut al revistei noastre, Institutul Internațional de Teatru – în dorința de a transforma sărbătoarea mondială a teatrului într-un prilej de dezbatere a problemelor specifice contemporaneității – a adresat oamenilor de teatru din întreaga lume un mesaj cuprinzând câtorva autori, regizori și scenografi răspunsuri la întrebările din chestionarul I.T.I., pe care le publicăm mai jos:”; la prima întrebare: „Ce rol trebuie să joace teatrul în societatea de azi? **a.** Înainte de toate, autorul trebuie să trateze problemele legate de omul timpului nostru? În caz afirmativ, el are datoria de a fi partizan sau spectator? **b.** Autorul are datoria de a menține prioritatea textului în opera sa, sau să privească această problemă prin prisma spectatorilor și, în acest caz, se asociază compozitorului sau coreografului? (trebuie notat că acest s a u nu este întotdeauna eliminatoriu, un același autor putând să fie interesat de ambele posibilități.) **c.** Fuziunea (sau coexistența) în interiorul unei realizări teatrale a celor trei domenii principale: dramatic, liric și coreograf reprezintă o atracție specială pentru marele public?”. ■ Răspund: Horia Lovinescu: „a) A trata problemele legate de omul timpului nostru nu reprezintă pentru autorul dramatic un imperativ etic sau social, ci o condiție firească de creație. (...) În ceea ce privește atitudinea partizană sau obiectivă a autorului față de problemele abordate, trebuie să spun că dilema mi se pare falsă. (...) Atitudinea de spectator obiectiv a creatorului de artă e ori o iluzie, ori o ipocrizie. Căci ea e funciarmamente anti-creatoare. b) Spectacolul dramatic complex care integrează funcțional textului dansul, pantomima și muzica, mi se pare a răspunde unei reale nevoi și poate chiar unei preferințe manifeste a publicului. Cu condiția ca aceste elemente să se subordoneze textului, cu finalitatea precisă de a-i potența sensurile și nu de a-l *însoți*, făcându-l mai distractiv sau agreabil”; ■ Al. Mirodan: „b) Autorul are datoria de a menține prioritatea cuvântului în teatru, dacă nu vrea ca piesa de ele gândită să se dizolve într-o mixtură eterogenă, devenind, din structură, un element X al spectacolului, asemenea decorului sau perucii.”; Dinu Cernescu: „Gordon Craig susținea că un text shakespearian nu poate fi jucat, deoarece el la lectură reprezintă perfecțiunea. Cu alte cuvinte, spectacolul nu-i poate adăuga nimic acelu text. Nu știu dacă este adevărat, dar cred că un text scris pentru teatru, și nu pentru a face literatură dialogată, este doar o etapă până la produsul finit care este spectacolul”; ■ În continuarea

dezbaterei despre *Realismul teatral astăzi*, începută cu textul lui Liviu Ciulei din primul număr al revistei, și continuată cu textele semnate de Lucian Pintilie, D. Esrig și Lucian Giurchescu apărute în numerele 2 și 3, apare textul *Ideea rolului și actorul* de Ana Maria Narti. □ Dana Crivăț realizează un interviu cu Edward Albee, *De vorbă cu dramaturgul american Edward Albee*: „ – Dar este oare un păcat să scrii pe placul publicului? – *Depinde ce se înțelege prin plăcere. În chip ideal, a întreține publicul și a-i fi pe plac înseamnă a-l instrui, a-l neliniști, într-un cuvânt a face teatru bun. Și depinde mai ales de spectatori, pe care autorul nu-i poate ignora în nici un caz. (...) Cred că orice dramaturg, cu condiția să aibă talent și ceva important de spus, reușește – mai devreme sau mai târziu – să-și găsească un public care să-l asculte, fără a face concesii, fiind astfel scutit de a-și considera mai târziu succesul, ratare”.*

• **[„Viața militară”, nr. 4]** Versuri și proză de specific internaționalist, patriotic și militar: Nicolae Dumbravă (*Lenin*), Nicolae Tăutu (*Crez, Cercetașul, Sinteza, Haltă în marș, Hărțile, Somnul soldatului*) □ Proza este semnată de Nicolae Jianu (*Ultima noapte*), Ion Ghelu Destelnica (*Ion Omu*) și Alexandru D. Lungu (*Caporalul Parasca*). □ Ion Mărgineanu (*Luminile Argeșului*), Constantin Șola (*Profiluri*), M Radina (*49 de pași*), Nicolae Pop (*Pe același drum*) sunt autorii reportajelor din numărul de față. □ Valeriu Râpeanu și Aurel Martin, scriu cronici literare la *Concert pentru două viori*, de Laurențiu Fulga, respectiv *Ultima bătălie*, de Traian Uba.

• **[„Viața Românească”, nr. 4]** Al. Andrițoiu propune o suită de poezii pseudo-patriotice: *Pământ băștinaș, Geografie lirică, În ospetie, Înălțare, Spada de jar* (ultimele trei fiind sonete). Reproducem poezia *În ospetie*, în care întâlnim sentimentul apartenenței și cel al colaborării cu formațiunea politică al cărei lider era, la acea dată, Nicolae Ceaușescu: „Eu, cu partidul meu, prin țara mare,/ ajunși oriunde-n dreaptă ospetie,/ la masă unică poezie/ la ceas cu lună sau în ceas cu soare.// Partidul meu, cu simplă măreție/ și eu cu lira lui scăpărătoare/ ajunși oriunde-un prag de sărbătoare/ și stând oriunde veacul mărturie –// Iar peste toată patria țâșniră/ Meridiane, corzile de liră,/ Încât să cânte vastă toată țară// Prin toată țara, cu partidul meu, –/ el drept imbold și eu, un nou orfeu,/ încât să cânte piatra solitară.” □ Este inclusă o *Mică antologie de poezie maghiară*: *Zăpor* de Jankovich Ferenc (trad. Demostene Botez), *Am trăit în vremea* de Ilyés Gyula (trad. Emil Giurgiuca), *Marginalii* de Benjámín László (trad. Ion Caraion), *Necheză, negrule mânz!* de Kassák Lajos (trad. Petre Pascu), *Scaunul din parc* de Weöres Sándor (trad. Veronica Porumbacu), *În fața infinitului* de Jékely Zoltán (trad. Emil Giurgiuca), *Artiștii* de Garai Gábor (trad. H. Grămescu), *Respirație* de Nemes Nagy Ágnes (trad. Veronica Porumbacu) și *Cititorului* de Somlyó György. ■ George Ivașcu scrie studiul *Începuturile criticii literare românești*: „Avântul pe care de la o vreme l-au luat în țara noastră istoriografia și critica literară, având scop umplerea *petelor*

albe și continua ameliorare a acțiunii de reconsiderare științifică a întregii moșteniri literare, pune în chip firesc istoricilor literar sarcina de a studia domeniul poate cel mai vitregit de trecut: formarea și dezvoltarea ideologiei literare, istoria teoriei și criticii literare românești. Este o constatare lesne de făcut că în acest sector al istoriei literaturii române s-a lucrat extrem de puțin nesistematic, fără continuitate și fără viziune de ansamblu. Faptul că în recenta *Istorie a gândirii sociale și filozofice în România* capitolul constituirii și dezvoltării unei ideologii literare apare atât de precar se explică, în primul rând, prin sărăcia studiilor de ansamblu asupra problemei, cât și a celor pe perioade, școli, reviste sau autori. Lipsește nu numai o lucrare de sinteză despre evoluția teoriei și criticii literare românești de la începuturi până azi, dar lipsesc și lucrările parțiale, monografiile și antologiile de bază, fără de care oa astfel de sinteză este de neconceput”. Sunt amintite și comentate contribuțiile lui D. Popovici: *Primele manifestări de teorie literară în cultura română*, în *Studii literare*, II, 1943, pp. 1-25), republicate în *Cercetări de literatură română* (Sibiu, 1944, pp. 167-193). De asemenea, sunt citate studiile cercetătoare clujene L. Grămadă și M. Protase, *Preocupările de teorie literară la români în 1780 și 1830* de numai 15 pagini. Criticul semnalează și culegerea de articole *Studii de istorie a teoriei literare românești* (Editura pentru Literatură, 1962), față de care își manifestă rezervele. „Alte contribuții recente de oarecare întindere și de ținută științifică utile preocupării noastre ar fi greu de citat. Se pot menționa, totuși, unele articole și studii, și în special acela al lui I. Ștefan, *Din istoricul terminologiei literare în secolul al XIX-lea* (în *Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, Buc., Ed. Ac. R.P.R., 1961, vol. II). Studiul este «filologic», dar din evoluția semantică a unor cuvinte precum *poezie*, *teatru*, *roman*, *nuvelă* se pot trage interesante și foarte sigure concluzii de ordin estetic”. În acest articol, care indică starea de fapt a disciplinei, transpare intenția lui George Ivașcu este de a argumenta o teză utilă, ferită în acel moment de excese de tip protocronist: „Trebuie accentuat și, ca atare, demonstrat că la noi se face – efectiv – «ideologie» (teorie și critică) literară de cel puțin 130 de ani, bineînțeles cu modalități diferite, dar nu mai puțin valoroase, oricum, răspunzând unei necesități a momentului social-istoric respectiv. [...] Trebuie, de asemenea, subliniat de la început în legătură cu factorii determinanți interni, că ideologia literară românească nu s-a dezvoltat izolat, străină de marile curente de idei literare europene. Așa cum – de la un anumit moment – am fost contemporani cu literatura europeană pe plan estetic (teme, genuri ș.a.m.d), la fel de «europeni», de «moderni», am fost și în teoria, cu atât mai evident în critica literară. Mai toți marii critici europeni ai secolului XVIII-lea și XIX-lea au fost citați și chiar traduși la noi. (În această privință, lucrările lui D. Popovici au adus cea mai bună contribuție.) Criticii noștri literari din trecut, chiar într-o fază de pionierat, erau destul de bine informați, citeau mult, uneori traduceau de-a

dreptul fără să mai amintească acest lucru. Dar din acest proces, care trebuie să fie pus științific în lumină, istoria literaturii și criticii noastre a profitat, s-a maturizat, a luat un curs ascendent de dezvoltare”. □ Liviu Rusu scrie *Despre geneza umanismului socialist*, propunând o istorie a noțiunii, pe baza preferințelor literare ale ideologilor socialiști și comuniști: „... apare cu evidență că rădăcinile lor sunt foarte îndepărtate, că apariția umanismului socialist nu este întâmplătoare, ci constituie ultimul inel din lanțul unui proces care a fost îndelung pregătit în decursul secolelor ca expresie a marilor năzuințe ale omenirii. În felul acesta, umanismul socialist nu poate fi conceput numai ca o simplă transpunere pe plan literar și artistic a ideologiei marxiste gata formate, după cum atât de superficial afirmă unii teoreticieni burghezi. Trebuie accentuat că, după cum materialismul dialectic s-a încheat, printr-un salt calitativ, din vechile izvoare, tot așa și umanismul socialist reprezintă literatură și artă cristalizată din izvoare îndepărtate alimentate de străduințele omului spre o lume nouă și mai bună. Evident, consolidarea sistemului de gândire materialist dialectic a fost un imbold de o forță hotărâtoare pentru încheierea viziunii care treptat a dus la literatura și arta socialistă, aceasta însă nu înseamnă să pierdem din vedere rădăcinile îndepărtate ale acestuia, care în fond dovedește ivirea lui firească din potențialități de mare vigoare. Depistarea acestor izvoare este posibilă prin exemplele pe care ni le oferă înșiși clasicii marxism-leninismului. Dacă el nu a lăsat o doctrină artistică și literară sistematic elaborată, în schimb deseori lor referiri la domeniul artei și literaturii, exemplele preferate care revin neconținut în scrierile lor, ne dau indicii sigure. Ne referim aici la o serie de date îndeobște cunoscute, care în cazul nostru constituie puncte de reper foarte prețioase. Se știe de exemplu că Marx, la întrebarea care îi sunt poeții preferați, a răspuns: Eschil, Shakespeare, Goethe. Se știe de asemenea că în rândul autorilor săi preferați mai figurau Homer, Dante, Cervantes, Fielding, Balzac. Această categorie de autori revine neconținut și la Engels. În legătură cu Lenin se știe că avea un adevărat cult pentru Pușkin, apoi că avea o apreciere deosebită pentru Tolstoi, Turgheniev, Lermontov, Victor Hugo. Cu totul semnificativ însă este faptul că plecând în surghiun în Siberia, alături de *Logica* lui Hegel el a reușit să strecoare în bagajul său și pe *Faust*, pe care mai târziu, când a luat drumurile străinătății, a ținut să-l ia cu sine citind apoi din el în diferite împrejurări.”

MAI

1 mai

• [„*Flacăra*”, nr. 18] Apar informații asupra volumelor de versuri *Lumină* de Agatha Grigorescu-Bacovia și *Soare și zăpezi*, de Camil Baltazar. Se notează debutul în proză al Victoriei Ionescu, cu reportajele grupate în

volumul *Vecini de baracă*. □ Apare volumul II din *Crestomația romanică*, redactată de acad. Iorgu Iordan. □ În sfera eminesciană, se anunță un nou studiu: I. Rotaru, *Eminescu și poezia populară*.

• [„Glasul Patriei”, nr. 14] Prezențele literare ale acestui număr sunt: George Coșbuc cu poezia *Vestitorii primăverii*, Radu Gyr cu *Mugurii*. □ Despre perspectivele culturale românești, Tudor Arghezi face o *Schiță de tablou*: „România noastră a făcut un mare pas înainte și altul în sus. Axul artelor și al culturii, mișcat încet, încet, trece astăzi și prin București... A fost întotdeauna la noi o forfotă de inspirații și idei. Nu e o exagerare care să placă. E o realitate. Aveam această imagine de adevăr la începuturile mele literare. Am păstrat-o și iată că acum se schițează clar.” □ Despre semnificațiile Zilei de celebrare a muncii scrie conformist Demostene Botez în textul *Întâi mai*: „În țara noastră, de Întâi Mai e ziua victoriei clasei muncitoare, – a victoriei în munca ei eroică de construire a socialismului. (...) Ziua în care poporul aduce omagiul său fierbinte conducătorilor țării”. □ Geo Bogza semnează reportajul *Oltul*. □ Nichifor Crainic realizează profilul *George Enescu*. □ Radu Gyr publică poezia *Mugurii*.

4 mai

• [„Scânteia tineretului”] M. Ungheanu glosează despre *A doua carte cu Apolodor*, notând faptul că „impresia de ansamblu e că literatura pentru copii a lui Gellu Naum e o prelungire a unei activități artistice laborioase și profunde, de cu totul altă natură, a cărei densitate explică și superioritatea cărților cu Apolodor, justificat premiate, și detașarea firească a unui artist, conștient de sine, față de perimetrul, discutabil valoric al scrierilor pentru copii”.

6 mai

• [„Scânteia”] În numele ideii că datorăm *Respectul față de anonimi*, Horia Lovinescu se referă la cei în urma acțiunii cărora „în fiecare zi nervii și sensibilitatea suferă din partea unui număr de semenii, restrâns dar vivace, un adevărat bombardament moral care macină unul dintre cele mai frumoase sentimente umane, acela al respectului reciproc”.

• [„Albina”, nr. 906] Cicerone Theodorescu semnează poezia *Prietenii*: „Sunt arbori: trec în verzi plutoane,/ Cântând trec, veșnice cătane!/ Sunt ape-ale izvoarelor/ Și scumpă-mi sună șoapta lor! Sunt munții: urcă, arși de vânt,/ Ca niște umeri din pământ –/ Și poartă peste-a țării vatră/ Drapele, falduri mari de piatră”. □ Victor Eftimiu încredințează din *Aforismele* sale și „Albinei”: „Îmi place să dau, dar nu-mi place să mi se ceară”.

• [„Gazeta literară”, nr. 19] În *Ziua Independenței, Ziua Victoriei*, Demostene Botez scrie despre importanța zilei de 9 mai: „Sunt zile în calendar, pe care istoria le-a marcat atât de puternic, încât își pierd semnificația lor cotidiană. Ele devin eveniment, epocă, istorie. Pentru noi, 9

mai nu-i doar o zi de primăvară, ci ziua independenței noastre ca stat și ziua Victoriei. Istoria noastră, întovărășindu-se cu a lumii, am însemnat-o cu două insigne istorice. (...) Steagul roșu înfipt pe ruinele Reichului a fost steagul victoriei lumii noi asupra celei vechi. Să nu uite nimeni. Ca să nu se mai întâmple ce s-a întâmplat. Să nu cadă nimeni în beția propriei sale puteri uitând soarta iremediabilă a violenței și a furiei demente născocitoare de iluzii deșarte și de prăbușiri reale. Sărbătoarea zilei Victoriei înseamnă întărirea vigilenței popoarelor, cimentarea hotărârii lor de a apăra pacea cu atâtea eforturi cucerită. (...) Ziua făuriri statului român, ziua de renaștere a lumii”.

□ Ziua Victoriei marchează întreg numărul acestei săptămâni. Pe prima pagină este publicată poezia *Pe o lespede a eroilor* de Victor Tulbure: „În adâncuri, de-atunci/ Zac sub holde soldați / Amintiți-vă, prunci / Când din pâne mușcați!”. Versuri patriotice cu iz cazon apar sub semnătura lui Cicerone Theodorescu (*Cuvântul viu...*, *Gheorghe Hamzu, Moartea bătrânului soldat, Întâlnire pe un fost câmp de luptă*). Emil Giurgiuca semnează poezia *Cântec de victorie*.

□ Urmând linia editorială a numărului, Laurențiu Fulga, participant în luptele din timpul celui de-al doilea Război Mondial, este prezent cu fragmentul *Pietre*, relatare a unei povești de pe front.

□ Brigada de reportaje a „Gazetei literare”, de data aceasta compusă din poetul Negoită Imirie, pictorul Alfred Grieb și reporterul Petru Vintilă, creionează povești din cel de-al Doilea Război Mondial printr-un articol memorialistic intitulat *Pe valea Arieșului*.

□ *N-am pregetat*, coloana lui Victor Eftimiu din săptămâna în curs, descrie lupta antifascistă dusă de armatele sovietice și românești și elogiază vitejia soldaților, în timp ce, pentru completarea informației momentului, Eugen Barbu realizează un scurt istoric al național socialismului și al crimelor sale.

□ Barutu Arghezi relatează, în **Primăvară vieneză**, ceremonia de acordare a Premiului Gottfried von Herder tatălui său, Tudor Arghezi: „Deschizându-și larg porțile cetății, Viena primește sub arcadele ei milenare pașii noștri veniți din grădinile lui Bucur (...) Din jilțul neclintirii lui de bronz Goethe ascultă gândul nostru românesc...” Tudor Arghezi a ținut un discurs de mulțumire: „O coincidență literară care bucură mult pe români. Marele nostru poet Mihail Eminescu a trăit ca student odinioară la Viena, unde trăise și Beethoven. (...) V-aș da făgăduiala că o să mă silesc și eu ca peste alți 600 de ani să fiu și eu prezent în milenara Vidobona și tot cu Domniile voastre dimpreună. Până atunci vă doresc sănătate, ca și încântătorul oraș întemeiat pe Danubiu de către strămoșii descălecați din Lațium și Roma în mijlocul frumuseților peisajului dumneavoastră de farmece delicate și aș zice eterne – *in saecula saeculorum, vivat!*”

□ Aurel Martin își continuă seria de cronici literare, scriind despre volumul de versuri *Poarta Soarelui*, de Teodor Balș: „Balș nu e, precum lesne se vede, poetul gesturilor largi, solemne, al izbucnirilor patetice sau al versului dinamitar. Preferă, dimpotrivă, forța pe care o poate avea sugestia, și are vocația de a defini nuanța și stările sufletești aflate

la hotarul dintre da și nu, adică acolo unde ele se sublimează, vaporizându-se în inefabil”. □ Sub titlul *Ultimul „Hamlet” în românește*, Edgar Papu anunță apariția noii ediții bilingve din tragedia *Hamlet*, „îngrijit și tradus, cu o Prefață, o Introducere, Note și Comentarii de Vladimir Streinu”. □ La *Caleidoscop*, sunt anunțate noile apariții editoriale ale colecției BpT: George Bacovia, *Opere*, cu prefața lui Nicolae Manolescu; M. Sebastian, *Jocul de-a vacanța*; Liviu Rebreanu, *Nuvele*; Friedrich Dürrenmatt, *Teatru*; poeme de Shelley, în traducerea lui Petre Solomon. □ Dan Zamfirescu se arată de acord cu ideea articolului lui Vasile Rebreanu din „Luceafărul” (nr. 8): „Scriitorul trebuie să cunoască literatura națională și universală ca un specialist. Numai o asemenea cunoaștere profundă și în amănunt a întregii experiențe, de pe toate meridianele, ferește scriitorul de calchieri (...). Să cunoaștem capodoperele literaturii universale și să tindem ca literatura noastră să aibă monumente de aceeași strălucire, nu să semene cu ele!...” □ *Cinci critici scriu despre: Iarna bărbaților*, de Ștefan Bănuțescu. Eugen Simion: „Bănuțescu se afirmă mai întâi ca un nuvelist de o rară forță de pătrundere analitică. (...) Bănuțescu publică un volum de nuvele care-l impun, deodată, în rândul celor mai înzestrați scriitori contemporani. El duce, astfel, mai departe o tradiție epică românească, ilustrată, cu strălucire, de la Costache Negruzzi până, să zicem, la Marin Preda și Eugen Barbu. (...) Firul epic (în nuvela *Dropia* n.n.) nu e riguros, planurile se întrepătrund, dar la sfârșit rămâi surprins de unitatea viziunii epice, de pregnanța destinelor”; N. Manolescu: „Bănuțescu are simțul imensității cosmice a câmpiei, crescând până dincolo de cer”; D. Micu: „Originalitatea lui Bănuțescu – din unghiul de vedere în care m-am așezat – constă în insinuarea descriției în narațiune. Greu am putea izola pasaje descriptive pure, peisajul integrându-se intim în subiect, devenind un element inseparabil al acțiunii, tot astfel cum în general poezia este organic asimilată observației și cum fantasticul și realul formează un tot indislocabil”; S. Damian: „Stăruința lui Bănuțescu de a recupera mijloace tradiționale pentru a dezbate o problematică a vremii mi se pare cutezătoare și lăudabilă. Din această perspectivă trebuie judecate și lacunele existente”; Marin Bucur: „O trăsătură de tip anton-pannesc e vizibilă și la personajul din *Mistreții erau blânzi* alături de acel fantastic halucinant. Totuși, se resimte o evoluție de la tragismul de tip goyesc, din prima schiță, pe linia unor conflicte puternic umane, până la tragismul social determinat de urmările războiului”. La final, Eugen Simion arată: „Nu vom trage nici o concluzie. Consider că s-au făcut câteva observații interesante despre cartea lui Bănuțescu. Le vor completa alți comentatori sau noi înșine le vom îmbogăți în cronicile pe care le vom scrie. Dacă formula nu s-a uzat prea mult, să încheiem prin a sublinia faptul că volumul lui Bănuțescu, *Iarna bărbaților*, constituie un real eveniment literar”. □ În articolul *Note la poezia Ninei Cassian*, I. Negoitescu analizează influențele germane din lirica poetei: „E arta strigoilor, a non-sensului, a erorii,

a haosului, arta seacă lipsită de criterii. Pusă ca o problemă politică în *Doktor Faustus*, dilema artistului în fața formei apare ca o problemă politică ce tinde să se rezolve în poemul Ninei Cassian. (...) Fiind însă o metaforă politică, cine o percepe ca atare descoperă atât complexiunea ei, cât și încordarea puternică dintre antinomii. (...) Iată de ce, în opera lirică a Ninei Cassian, *Tânguirea lui Adrian Leverkühn* e revelatoare atât pentru definirea poziției morale a scriitorului socialist, cât și pentru determinarea funcției și modalității metaforei politice.” □ Cu un titlu preluat din versurile lui Horațiu *Non omnis moriar...*, Ion Brad anunță decesul graficienei Florica Cordescu-Jebeleanu, soția lui Eugen Jebeleanu și o colaboratoare constantă a „Gazetei...”. □ Radu Tudoran publică fragmente dintr-un alt „jurnal de bord”, intitulat *Conferință oceanică*. □ Fiica lui Mihail Sadoveanu, Profira, scrie o cronică la ecranizarea lui Mircea Drăgan după *Neamul Șoimăreștilor*: „În ceea ce mă privește, fără să mă erijez în critic și în același timp fiind unul din spectatorii entuziaști ai *Umbrelor din Cherbourg* și ai *Parisului vesel* – prin urmare ținând oarecum o cumpănă a acestor două aspecte de care vorbim – țin să aduc câteva lămuriri documentare și prin asta să umplu unele goluri ale criticii scrise – goluri în care, în speță, se înscriu unele din cele mai prețioase însușiri ale filmului de care vorbim.(...) Departe de a fi o greșeală ori ceva de rușine, consider că epitetul de western pe care îl dă critica e o laudă adusă filmului și pe mine mă bucură din toată inima. Și sunt sigură că același sentiment l-ar fi avut și Mihail Sadoveanu urmărind filmul pe ecran”. □ D. I. Suchianu este mult mai detașat. El consideră că filmul nu reușește să redea profunzimea personajelor din carte, ele fiind aici plate, nenuanțate: „În film Magda este o mică ciocolăie superficială, o găscuță răsfățată și banală, care cu ocazia unei călătorii se distrează flirtând cu un băiat frumos.” „S-a vrut supraproducție? Supraproducție s-a făcut. Panoramico-istorico-istmancoloro-cecilbedemilo supraproducție.”, punctează Suchianu. Criticul se amuză și pe seama tacticilor de seducție folosite de galanții din film, „künststück”-uri, iar coloana sonoră i se pare de-a dreptul ridicolă: „urlete de pacient în plină extracție contrapunctează un monocord dute vino de scârțâit de fierăstrău, simbolizând onomatopeic interminabilele tăieri în carne vie”. □ Cronica dramatică, semnată de Dinu Săraru, prezintă două spectacole ale Teatrului Național din Cluj, venite în turneu la București: *Constructorul Solness*, după piesa scrisă de Henrik Ibsen, în regia lui Vlad Mugur, și *Ondine*, care, în viziunea Mariettei Sadova, „se revendică mai ales de la basmul lui Matte Fouqué” (mai mult decât de la dramaturgul francez Jean Giraudoux). □ La rubrica dedicată împlinirii a 20 de ani de la Eliberarea Cehoslovaciei, Virgil Teodorescu traduce în română poezii de Vladimir Holan și Petr Bezruc.

• [„**Tribuna**”, nr 18] Ion Rahoveanu publică poezia *Ciocârlia*. □ În articolul *Despre morți, numai de bine...*, Nicolae Stroe face o succintă prezentare a lui Grigori Baklanov, „un prozator care și-a îndreptat obiectivul spre realitățile

oferite de spațiul vast al Marelui Război pentru apărarea patriei. Baklanov aparține acelei generații de talente afirmate postbelic (Naghibin, Bondarev, Kazakov etc.) a căror trăsătură comună poate fi evidențiată prin continuarea unei tradiții valoroase (Fadeev, Simonov) și prin respingerea dogmatismului tributar acelor șabloane care apăruseră în literatura sovietică de război... ”.

7 mai

- **[„Scânteia”]** Și problema fumatului este subiect eseistic. Cicerone Theodorescu se referă la ea în *Literatura lui Moș Silvestru*.

- **[„Scânteia tineretului”]** Secțiunea *Orizont cultural* găzduiește *Mic bilanț „Ramuri”* (de M. Costea), textul-analiză al lui C. Stănescu intitulat *Poezia în reviste și amintiri ale lui Tudor Mușatescu, încredințate tiparului sub denumirea Rânduri despre Ranetti*.

- **[„Contemporanul”, nr. 19]** Număr dedicat împlinirii a douăzeci de ani de la victoria istorică asupra Germaniei naziste. □ Geo Bogza publică tableta *Cât i-am urât!*: Nu cred, nu știu, nu țin minte ca până la ei să fi urât pe cineva atât. Dar pe ei i-am urât, în fiecare secundă a vieții, în fiecare fibră a ființei, ziua și noaptea i-am urât, le-am zdrobit capul de ziduri cu ura mea, i-am călcat în picioare și i-am nimicit, i-am fiert în cazanele de smoală ale urii mele. □ Barutu T. Arghezi evoca festivitatea de atribuire a premiului *Gottfried von Herder* a Universității din Viena poetului Tudor Arghezi. □ George Ivașcu publică o evocare *70 de ani de la nașterea lui Lucian Blaga*. Sunt publicate, de asemenea, șase poezii inedite, de Lucian Blaga: *Inscripție acoperită de mușchiu, Suflete, prund de păcate, Ceas, După furtună, Orânduire, Vestea cea bună*. Mai sunt publicate în aceeași pagină câteva aforisme inedite. Cel mai reprezentativ pare a fi: „Cuvântul trup s-a făcut. Afirmatia este valabilă numai în lumea poeziei.” ■ La zece ani de la moartea lui George Enescu, Ștefan Niculescu publică eseul *Universalitatea lui George Enescu* în care constată: „Sursele creației lui George Enescu sunt multiple, ele pot fi însă grupate, din punctul de vedere care ne preocupă în două mari tradiții: cea universală (simfonismul european) și cea națională (populară și cultă)”. □ Eugen Schileru face, într-un eseu, portretul celei de curând dispărute, Florica Jebeleanu-Cordescu: „Dacă despre viața Floricăi Jebeleanu se va conjuga la trecut, despre arta ei nu se poate și nu se va putea vorbi decât la prezent.”

8 mai

- **[„Flacăra”, nr. 19]** Eugen Frunză semnează articolul *Lauda mâinii*.

- **[„Luceafărul”, nr. 10]** La rubrica *Dicționar de istorie și literatură contemporană* Cornel Regman publică un text consacrat lui Marin Preda. Criticul consideră că în volumul de debut *Întâlnirea din pământuri* (1948) se prefigurează „o bună parte din creația de maturitate. Constatarea ne impune

oricui deschide această carte de nuvele care, prin câte un detaliu, prin anume profiluri, iar uneori prin scene întregi, anunță nuvelele întinse de mai târziu, dar mai ales Moromeții. (...) Ne găsim în fața unui scriitor care chiar de pe atunci realiza o faptă puțin obișnuită, aceea de a ne introduce în inima satului pe căi pe cât de directe pe atât de puțin bătute”. În nuvela *O adunare liniștită* și în altele (*În ceață, Întâlnirea din pământuri*) „interesul covârșitor al scriitorului se îndreaptă spre manifestările tipice, direcție care, de altfel, se va tot consolida în scrisul lui Marin Preda și-l va duce la marea izbândă a *Moromeților*. Orientarea aceasta e cu totul explicabilă, la un scriitor care, descoperind o lume, propria lui lume, singura cu adevărat bine cunoscută până în cele mai fine detalii, și-a făcut un program de artă din a o muta, esențializată, în paginile cărților sale.(...) Se schițează însă în volumul de debut al lui Marin Preda și o altă cale, abandonată ulterior. E linia urmată în schițe ca *La câmp, Colina, Calul, Înainte de moarte*, pe care o seamă de critici s-au grăbit să le condamne, identificând într-însele nu știm ce curiozitate pentru zonele viscereale ale existenței. (...) Ca prozator al vieții țărănești mai cu seamă, Marin Preda a adâncit în schimb enorm studiul tipicului și mai ales a introdus în acest domeniu, care n-o cunoștea până la el decât într-o măsură cu totul redusă, analiza aspectelor de conștiință și a stărilor de spirit. (...) Sarcinile cu care se încarcă din bună vreme literatura lui Marin Preda constau în a da răspunsul la o seamă de probleme care l-au preocupat nu ca scriitor-sociolog (la acest nivel rezolvările nu sunt prea greu de găsit), ci ca reprezentant al unei lumi și ca purtător al unui mesaj de umanitate, conștient de toate răspunderile pe care le implică transmiterea lui. (...) Obiectul de studiu al scriitorului e infantilismul țărănesc pe diferite trepte de manifestare, iar procesul dramatic urmărit e maturizarea, dobândirea lucidității și înălțarea la îndrăzneala bărbătească a răspunderilor. Categoria avută în vedere e mai ales a candidizilor, a inocenților de diverse nuanțe. (...) Cum însă socialismul e un bun remediu pentru psihologiile paralizate, eroii în cauză sunt repede și fără suferințe prea mari recuperați, redați vieții active (analiza acestui proces în *Desfășurarea* mai ales e deosebit de fină). Dramatică de-a dreptul e în schimb devenirea acelor eroi în care credințele și aspirațiile, falsele judecăți și iluziile și chiar o anume exuberanță nelalocul ei fac să îmbobocească prea devreme floarea speranței. (...) Suntem după întoarcerea armelor, când setea arzătoare de compensație a tânărului țăran, care, în alte împrejurări ar fi aflat satisfacerea în acțiuni mai degrabă disperate, se convertește pe plan psihologic-moral în mândrie ostășească (nuvela, mai accentuat comportamentistă în raport cu celelalte, nu analizează în detalii aceste modificări, dar filmul faptelor e concludent), iar aceasta, la rândul-i, înlesnește eroului calea spre maturizarea”.

9 mai

- [„România liberă”] Cicerone Theodorescu publică poezia *Ziua victoriei*, din volumul *Zburătorul de larg*, aflat în pregătire.
- [„Scânteia”] Împotriva stării tensionate dintre cele două blocuri, comunist și capitalist, dar mai ales împotriva escaladării războiului Zaharia Stancu semnează textul *Ca să nu se mai repete*.

10 mai

- [„Glasul Patriei”, nr. 15] *Poetul Tudor Arghezi distins cu premiul „Gottfried von Herder”*: „Zilele trecute, maestrul Tudor Arghezi a primit la Viena premiul «Gottfried von Herder» pe anul 1965, împreună cu alți șase oameni de știință, artă și cultură din țările Europei. Luând cuvântul în fața unui numeros public, la solemnitatea organizată cu acest prilej, rectorul Universității din Viena a relevat activitatea creatoare a poetului român Tudor Arghezi, precum și profundul caracter umanitar al poeziei sale.”

13 mai

- [„Scânteia”] Vizând creația dramatică a unor tineri – Radu Dumitru, Leonida Theodorescu și Dorin Moga – Horia Lovinescu propune o întrecere între teatre, lansată sub formula „debutului de valoare pe stagiune”.

• [„Albina” nr. 907] Al. Andrițoiu semnează, pe prima pagină, poezia *Paternitate*. Pe aceeași pagină, Dragoș Vicol publică *Simple însemnări de călătorie* prin localitățile rurale ale țării: „oriunde fac un popas: la Topila sau la Mardana, la Poiana Mare sau la Silvaș, am impresia că trec pe sub arcada unei porți ca aceea de la Săpânța, uriașă și boltindu-se pe toate șesurile României...”. □ Mai sunt prezenți în acest număr: Eugen Teodoru cu reportajul-povestire *Nenea Sandu*, Constantin Nisipeanu cu poezia *Noapte frumoasă*, Eugen Luca în calitate de prezentator al lui Alecu Ivan Ghilia și C.N. Constantiniu, cu schița *Recunoștință*.

- [„Gazeta literară”, nr. 20] Numărul îi este dedicat lui Lucian Blaga, cu ocazia a 70 de ani de la nașterea sa. Prima parte cuprinde un Blaga inedit, în aforisme și tălmăciri (poezii traduse din Shakespeare, William Wordsworth, Francis Turner Palgrave, John Masefield, T. S. Eliot etc.), în timp ce partea a doua publică o *Sinteză biografică*, făcută de Dinu Pillat și o continuă pe cea începută de George Ivașcu la începutul numărului. □ În analiza lui Dumitru Micu, *Poemele „Verii în noiembrie”*, se arată: „Un studiu temeinic asupra devenirii liricii lui Lucian Blaga în perioada următoare ultimului volum de versuri antum, *Nebănuitele trepte* (1943), se va putea scrie numai după editarea întregii creații poetice blagiene mai noi. Sensul acestei devenirii ni se revelă, însă, negreșit, în culegerea apărută în 1962, ce cuprinde o cantitate în tot cazul reprezentativă din recolta deceniilor din urmă. Acoperind o perioadă întinsă de creație, volumul nu poate fi, natural, rezumat într-o formulă, dar, în diversitatea aspectelor sale înfățișează, neîndoios, câteva dominante noi ale lirismului blagian, diferențiindu-se astfel nu numai de fiecare culegere

anterioară, considerată în parte, dar și de toate la un loc. Fără sensibile înnoiri în expresie, Blaga comunică un alt conținut sufletesc: nescrind altfel decât în trecut, spune altceva. Vechi motive sunt reluate în poezii la altă cheie muzicală, atitudinile lirice definesc un stadiu superior al experienței umane și artistice”. □ Este anunțată ieșirea de sub tipar a celui de-al patrulea volum de **Opere** Ion Agârbiceanu; Teodor Vârgolici se oprește de asemenea la volumul de versuri **Soare pe zăpezi**, de Camil Baltazar, și la versurile publicate de la fel ca Agatha Grigorescu-Bacovia în volumul **Lumină**. □ La rubrica „Alb-Negru”, „**Ineditele**” lui **Cincinat** semnalează publicarea de către un oarecare Simion Săveanu a unei serii de 19 epigrame pe care, la sfârșitul textului unei conferințe, i le atribuie – ca inedite – lui Cincinat Pavelescu. George Corbu, autorul articolului din „Gazetă...”, descoperă că Simion Săveanu reia variante ale unor epigrame apărute deja în volum (4 epigrame) sau publicate de Cincinat Pavelescu (o epigramă) și o epigramă a fratelui mai mic al lui Cincinat, Ion Pavelescu, ce viza cenaclul lui Macedonski. 9 epigrame dintre cele prezentate ca „inedite” aparțin în realitate profesorului Ion Streiescu, autor al unui volum de *Epigrame, parodii, balade*, apărut la Făgăraș, în 1934, semnat cu pseudonimul Escastro. □ *Săptămâna editorială* semnalează apariția, printre altele, a volumului *În preajma mutărilor*, de Sașa Pană. Apar *Șarpele fantastic*, de Miha Dragomir și *Poeme*, de Marin Sorescu. Este tradus în limba română I. Efremov, cu volumul de povestiri științifico-fantastice *Limanul Curcubeului*. □ Editura Academiei R.P.R. publică **Bibliografia literaturii române (1943-1960)**, cu prefața lui Tudor Vianu. □ În cronică pe care o face volumului de poezii **Fiul risipitor**, Valeriu Cristea îi reproșează lui A. E. Baconsky faptul că „răzbat însă, arareori, în volum, vibrațiile energice ale procesului de construcție socialistă.” Volumul „e o meditație susținută asupra trecerii vremii, asupra morții. Disperare însă nu e nicăieri. (...) Poetul se smulge din pânzele cenușii în care tristețea încearcă insidios să îl învâluie, refugiindu-se în natură și mai ales printre oameni. Există în lirica sa un efort autentic, dramatic de comunicare deplină cu semenii, pe care îi adoră și de a căror robustă statură se sprijină adeseori silueta lui subțire, lunară de visător.” În ciuda reproșului, criticul găsește acele în unele versuri acele înțelesuri socialiste pe care le caută: „Am crescut printre ruini și-acum iată mă văd/ înainte de timp cărunțind printre schele/ Ca un vechi prieten atingându-le vreau/ să mă vindec de toate...” El apreciază stilul poetului, dar consideră că „Tristețea – cel puțin în compoziția sa baconskyană vaporosă, – e un sentiment volatil, intermitent. Ea nu poate acapara pentru totdeauna izvoarele vieții sufletești. Și mai ales (...) încercând să domine marile voci din afară, izbucnite din tumultul pașnic al obștescului efort spre mai bine”. □ În eseu **Început**, Paul Georgescu glosează asupra obiceiului multor poeți debutanți postbelici de a aminti de ororile celui de-al Doilea Război Mondial în versurile lor, în scopul de a adăuga creației lor o notă de dramatism. Nu la fel

procedează poeții consacrați, valoroși, precum Ana Blandiana, care își asumă tinerețea în volumul *Persoana întâia plural*. Criticul accentuează ideea descoperirii de sine în mai multe rânduri: „descoperă cu uimire persoana întâia singular, adică se descoperă pe sine”, „Există, așadar, în carte, un flux unificator care evoluează de la descoperirea de sine la descoperirea sa prin alții, apoi la descoperirea celorlalți, ce culminează prin acordul cu lumea, suită de mirări adolescente spuse armonios.” Articolul se încheie într-o notă pozitivă: „cât privește viitorul, ca și Ana Blandiana, să avem încredere...”

□ Apare nuvela *Cea mai frumoasă culoare*, de Constantin Georgescu. □ Sunt propuse spre lectură cititorilor poezii de Eugen Frunză și un grupaj de Maria Banuș. □ Andriana Fianu consemnează, la rubrica *Obiectiv*, apariția filmelor *Cartierul veseliei* și *Merii sălbatici*. Ea anunță, de asemenea, că ecranizarea romanului *Pădurea spânzuraților* va reprezenta România Festivalul de la Cannes. □ La „Caleidoscop”, publicul află că Academia R.P.R. a organizat o expoziție a diferitelor ediții și traduceri ale cărților lui Nicolae Filimon. Alain Fournier se va bucura de o nouă traducere în română: romanul *Cărarea pierdută*. □ Prezent la Congresul internațional de studii dantești, din Italia, profesorul Alexandru Balaci acordă un scurt interviu „Gazetei literare”: „Comunicarea prezentată de noi Comitetului Congresului și care sublinia modernitatea și accesibilitatea marelui poem dantesc, precum și larga cunoaștere de-a lungul timpului a lui Dante Aligheri a fost reținută pentru a fi publicată în Actele Congresului.” □ Cu ocazia împlinirii celor 20 de ani de la eliberarea Germaniei, la rubrica *Atlas liric* sunt traduse poezii de Bertolt Brecht (în tălmăcirea Ninei Cassian), Günther Kunert (tradus de Petre Stoica), Bernd Jentzsch (în românește de Olga Mihai). □ Sașa Pană arată că prestigioasa revista „Le Pont de l’épée” dedică ultimul său număr poetului avangardist român Ilarie Voronca care într-o viață scurtă, de numai 43 de ani, a publicat enorm: 12 volume în limba română și 23 în limba franceză. Anul următor (în 1966) se vor împlini 20 de ani de la moartea sa. □ Sub titlul *Ce e nou în literatura cehoslovacă* sunt prezentați Vilem Zavoda, Ladislav Tazky, Vladimir Minac, Iaroslav Seifert, Zdenek Lorenc, Peter Karvas, autori de lucrări antiburgheze.

● [„**Tribuna**”, nr 19] Număr aniversar Blaga, care ar fi împlinit, dacă trăia, 70 de ani. Romul Ladea îl evocă pe Lucian Blaga într-un scurt fragment, intitulat *Amintire*: „Îmi trec prin față figuri dragi și mă gândesc cu nespusă duioșie și dragoste pentru om și cu stimă imensă pentru poetul Lucian Blaga. Eram abia trecut de 20 de ani când l-am cunoscut; sorbeam cu evlavie gândurile lui înalte, care străluceau de claritate și căldură, vorbele lui despre Van Gogh, despre cultură, despre artă și viață. (...) Poate că nimeni nu s-a apropiat cu atâta căldură ca acest mare om și poet, lucid în ardoarea sa ”.

□ Ion Oarcăsu publică articolul *Blaga, poetul* în care precizează că „există, fără îndoială, un caz Blaga. La șaptezeci de ani de la naștere și patru de când

ne-a părăsit definitiv, întorcându-se în pământul satului «de lacrimi fără leac».(...)...ținta lui Blaga a fost aceea de-a dezvălui, prin creație, sensul ascuns al lucrurilor, de-a suspenda înțelegeri vechi și de-a proclama altele, pe linia unei viziuni surprinzătoare prin noutate și adâncime, care s-a format însă treptat, în diferite perioade”. Sub titlul ***Corespondență inedită*** ne sunt prezentate o parte dintre scrisorile trimise de Lucian Blaga către Ion Breazu, în perioada cea mai fertilă a creației lui □ Constantin Cubleşan scrie la cronica literară articolul *Confruntarea cu sine însuși*, la romanul *Săptămâna neterminată*, de Petre Sălcudeanu. Volumul „ar fi putut deveni o carte remarcabilă a satului actual, dacă prozatorul ar fi urmărit consecvent la o mare adâncime, universul interior al eroilor săi, dacă analiza proceselor de conștiință ale acestora s-ar fi acordat cu realitățile obiective ale satului zilelor noastre, părăsind acea tentă voit demonstrativă în confruntarea opiniilor, principiilor, care adesea ne par ca pure speculații de replică ”. □ Versurile din acest număr sunt semnate de Ion Arcaș, Nicolae Prelipceanu, Ion Pop.

14 mai

- [„**Contemporanul**”, nr. 20] Constantin Prisnea publică eseul *Muntele* în care prezintă importanța operei poetului Dante Alighieri la aniversarea a 700 de ani de la naștere: „Dante încearcă să descătușeze inteligența omenească din lanțurile scolasticii. Și dacă, prin curiozitatea sa pentru problemele lumii naturale, ale lumii fizice, el îi anunță pe Leonardo da Vinci, finețea analizei psihologice, plasticitatea stilului și cultul pentru geniile antichității clasice îl apropie de Renaștere (...) Dante rămâne în istoria culturii omenești așa cum l-a definit Engels: ultimul poet al Evului Mediu și totodată primul poet al timpurilor moderne.”

15 mai

- [„**Scânteia**”] Al. Balaci scrie despre *Dante Alighieri, primul poet al timpurilor moderne*.

- [„**Scânteia tineretului**”] C. Stănescu scrie o recenzie la cartea lui Ștefan Bănuțescu, *Iarna bărbaților*, în care notează faptul că „zona de umanitate prinsă sub reflectorul acestui prozator se revendică în cel mai înalt grad de la o categorie greu încercată de calamități naturale și izolare socială, condiții care au creat existenței un aer de profunditate rar întâlnită. Existența de sinistrați, mizeria socială au determinat o încheștare tragică cu ceea ce depășește perisabilul, durată concretă. (...) Demonstrația scriitorului e că această umanitate profund sensibilă la semnele vremii, dar suspectându-le, sustrăgându-li-se dintr-o prea adâncă adaptare, are o înaltă concepție”.

- [„**Flacăra**”, nr. 20] La 60 de ani, autorul Mihail Șolohov este sărbătorit, prin mențiunea de la rubrica *Memento – Cartea*. Se notează că este un autor „prețuit și îndrăgit de cititorul român. După eliberare, editurile noastre au publicat numeroase și îngrijite ediții cu lucrările marelui scriitor contem-

poran.” □ Pe o pagină de revistă, e sărbătorit Tudor Arghezi, la împlinirea vârstei de 85 de ani. Autorul textului omagial, Marcel Breslașu, scrie: „Sărbătoreasca vreme a primăverii capătă în anul acesta o strălucire deosebită: marele nostru poet Tudor Arghezi împlinește optzeci și cinci de ani! Optzeci și cinci de ani de tinerețe, pusă parcă sub înflorita și neconținut înfloritoare zodie în care i-a fost dat să vadă lumina zilei. Sub semnul aceluiași anotimp se vor împlini în anul viitor șapte decenii de când i s-au tipărit întâile versuri! (...) Azi versurile lui sânt pe buzele tuturor, în inima fiecăruia dintre noi, și cu drept cuvânt îi putem spune: «*Carte frumoasă, cinste cui te-a scris*» Ne descoperim pe noi înșine citindu-l și recitindu-l pe Arghezi. (...) Pe coordonatele timpului și ale spațiului, Tudor Arghezi se înscrie – ca orice mare artist tocmai prin înrădăcinarea lui în acum și în aici, printre valorile permanente și universale, în patrimoniul culturii dintotdeauna și de pretutindeni. Noi avem bucuria de a-l avea în mijlocul nostru și mândria de a-i fi contemporani. Fără a mai pune la socoteală că oricât de izbutite ar fi tălmăcirile în alte limbi, încântarea, desfătarea noastră a celor care îl citim în original – și îl cunoaștem adesea pe de rost – rămân fără pereche. Ecoul îngână cel mai bine graiul în care s-a adunat strigătul ori s-a destrămat șoapta”.

• [„**Viața studentească**” nr. 10] În acest număr, poeme de Ana Blandiana – *Criterii*; V. Ernest Mașek – *Ecoul*; Damian Ureche – *Întoarcerea armelor* și schița lui Vasile Crețu, *Jocul de-a oamenii mari*. □ Revista îi consacră o pagină lui Tudor Arghezi, la împlinirea vârstei de 85 de ani. Semnează Grigore Matei (student) – *Act de existență în Univers*; Ion Victor Bibicioiu (student) – *Artistul prezidează și aici*; Ieronim Șerbu – „*Cu Arghezi, trecem încă o vamă spre lumea cea mare a valorilor universale*”. Cităm din Vartan Arachelian – *Frumuseți și valori noi*: „Contemporan cu Homer și Einstein, cum s-a mărturisit într-o metaforă poetul, sinteză a unei spiritualități ce însumează epoci, poezia argheziană este o genială osmoză între fondul nostru liric conservat în folclor și inovație, făcând ca timbrul ei să vibreze pe un vast registru uman, urcând *de la străbunii mei până la tine / Prin râpi, și gropi adânci, / Suite de bătrânii mei pe brânci* și până la cel ce *a dat o viață nouă și un om de fier, mașina...* De la *Flori de mușegai* la *Cântare omului* sau recente plachete, cititorul pătrunde într-un urmaș liric de mare substanță, rare suavități poetice și de o neasemuită forță de comunicare, care și-a tăiat cu obstinație drum spre sufletul modern. Învingând greu dar dârș spiritul obtuz, conservator al epocii de debut, devenind apoi poetul elogiât și urmat pe drumurile neumblate, singurele capabile să ducă spre adevărata poezie, dar și hulit cândva de invidia joasă, Tudor Arghezi cunoaște în zilele noastre definitivă consacrare și locul de frunte meritat în panteonul spiritualității române [n. b. – G. Călinescu spunea că Tudor Arghezi „unde e mare e egal cu Eminescu... căci oricine izbutește într-un loc e în acel loc egal cu Eminescu, adică e genial, creator”]. Celebrând azi bucuria de a-l ști lângă noi, să repetăm

aici cuvintele pe care cel mai autorizat critic român, el însuși un genial creator, le nota cu un sfert de veac în urmă: «Națiile mărunte au numai *un cel mai mare poet*, marile culturi au numeroase genii»”.

• [„**Urzica**” nr. 9] Din sumar: *Barca pe valuri*, schiță de Tudor Mușatescu, dar și versuri de Alexandru Andrițoiu (*Opere literare*: „... / Și așa o zi, o săptămână-n lună / Banalități pe alei și bănci se spun / De parcă cei ce-s *Proști* sub clar de lună / Știu cum că *Noaptea e un sfetnic bun*”.

16 mai

• [„**România liberă**”] Boris Buzilă încearcă să afle „care sunt tradițiile poetice mai evidente în lirica actuală”, din interviul cu titlul *Poate un Eminescu se află printre noi, iscăbindu-și primele manuscrise*, solicitat poetului Geo Dumitrescu, cunoscut căutător de tinere talente și deținător, ani la rând, al rubricilor de „atelier literar”. În opinia lui Geo Dumitrescu, poezia este „elementul de șoc, de avangardă” dintr-o cultură, iar îndrăzneala poetului „are în vedere mereu substanța gravă a lucrurilor, destinul lor profund intim, nu îndrăzneala de exhibiție, de spectacol, extravaganța, năstrușnicia cu orice preț”. Corespunzător ideologiei de partid și de stat, pentru Geo Dumitrescu „a fi prezent” înseamnă „a pricepe ființa acestei planete neliniștite pe care trăim, în acțiunea de salvare a căreia, uriașă, patetică, supremă – comunismul reprezintă elementul cel mai dinamic și inovator, cel mai decisiv”. În chestiunea cerebralizării poeziei, conform opțiunii criticului Șerban Cioculescu, Geo Dumitrescu răspunde amintind faptul că există o tradiție a legăturii poeziei românești cu filosofia și cu matematica, și că în poezie nu poate fi vorba despre „fetișizarea solemnă și preferențială a naivității și a incantației pure.” La întrebarea dacă există „schimbări de conținut și de expresie în poezia contemporană”, poetul răspunde cu convingerea că „va apărea un nou Eminescu”, întrucât „toate condeiele lirice ale țării se străduiesc, ridicând neconținut mai sus aripile poeziei socialismului, în acest efort solidar, neînchipuit de greu și de glorios către întruchiparea supremă a ideii de frumos, de armonie a acestui popor renăscut”.

19 mai

• [„**România liberă**”] Secvența *Carnet cultural* propune o prezentare, semnată de Teodor Vârgolici, a *Bibliografiei literaturii române, 1948 – 1960*, datorate unui colectiv de autori format din Sorin Alexandrescu, Nicolae Lin, Nadia Lovinescu, Liviu Onu, Liliana Țopa, condus de Alexandru Duțu. Lucrarea conține o secvență dedicată textelor folclorice, o alta consacrată scriitorilor – aici se regăsesc „contribuțiile aduse de scriitorii, criticii și istoricii literari la edificarea noii literaturi”, „după proclamarea republicii”. De asemenea, se oferă o imagine completă asupra fenomenului literar românesc, edițiile apărute peste hotare, colaborările fiecărui scriitor în presă, referințele, cronicile și edițiile critice. Totodată, există și rubrica intitulată *Iconografie*,

care prezintă sursele pentru portretele/înfățișarea fiecărui scriitor, ca și pentru scrisul de mână specific fiecăruia. În opinia recenzentului, lucrarea trebuie continuată prin includerea și a altor scriitori, prin introducerea unui capitol distinct, destinat antologiilor, precum și a unui ansamblu de studii critice dedicate scriitorilor din perioada veche și premodernă a literaturii române, care să corecteze erorile de datare din studiile existente și să adauge cercetări importante, care lipsesc din bibliografiile aferente.

20 mai

- **[„România liberă”]** A 85-a aniversare poetului Tudor Arghezi este marcată, în secțiunea *Carnet cultural*, prin informații despre adunarea festivă din Aula Academiei Române, care a reunit, alături de sărbătorit, reputați critici și tineri cercetători din Institutele patronate de Academie. Profesorul universitar doctor Boris Cazacu, membru corespondent al Academiei, a vorbit despre „limba și stilul poeziei lui Tudor Arghezi”.

- **[„Scânteia”]** Este reprodus Comunicatul privitor la *Întâlnirea conducătorilor de partid și de stat cu oameni de cultură și artă*. Au fost prezenți Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Ion Gheorghe Maurer, Gheorghe Apostol, Leonte Răutu, Ștefan Voitec, Constanța Crăciun, Manea Mănescu, iar din partea culturală au participat, fără a li se preciza numele, conducătorii uniunilor de creație, și ai unor instituții culturale, oameni de artă, litere, cadre didactice din învățământul artistic superior, redactori șefi ai unor publicații centrale și ai publicațiilor literare și de artă”. Redăm extrase Comunicatul publicat de „Scânteia”: „Miercuri la amiază a avut loc o întâlnire a conducătorilor partidului și statului cu oameni de cultură și artă. Au participat tovarășii Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Ion Gheorghe Maurer, Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș, Leonte Răutu, Ștefan Voitec, Constanța Crăciun, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, Manea Mănescu, șef de secție la C.C. al P.M.R., conducătorii uniunilor de creație și ai unor instituții culturale, oameni de artă și litere, cadre didactice din învățământul artistic superior, redactori șefi ai unor ziare centrale și ai publicațiilor literare și de artă. Luând cuvântul, tovarășul Nicolae Ceaușescu, prim-secretar al C.C. al P.M.R., a spus: «... În anii regimului democrat-popular creația literar-artistică s-a dezvoltat în mod impetuos. Oamenii de litere și artă români, maghiari, germani și de alte naționalități au dat numeroase opere de valoare; aceste opere au intrat de pe acum în tezaurul cultural al patriei noastre. Ele exprimă artistic înfăptuirile din acești ani, prietenia dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, care, împreună, au făurit și făuresc socialismul. În aceste opere este ridicată pe o treaptă mai înaltă tradiția progresistă a culturii românești. Ocupându-se de succesele obținute în diferitele genuri ale creației literar-artistice, de rolul pe care acestea îl joacă în creșterea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, primul secretar al C.C. al P.M.R. a spus: Comitetul Central al partidului dă o

înalță apreciere activității desfășurate de oamenii de artă și cultură, aportului pe care ei l-au adus la obținerea tuturor victoriilor poporului român, la dezvoltarea multilaterală a conștiinței socialiste a omului nou. Alături de scriitori, artiști plastici, compozitori, arhitecți, oameni de teatru și cinematografie, critici, cu o îndelungată experiență în munca de creație, se constată un puternic aflux de forțe tinere. Au apărut numeroase nume noi, talente valoroase, cu frumoase perspective de creație. Împreună cu cei vârstnici, tânăra generație cu elanul ei creator este dornică de a da expresie artistică vieții noi a poporului nostru; ea merită să fie stimulată și ajutată pentru a merge mai departe pe linia marilor înaintași, pentru a crea noi valori culturale și artistice care să exprime cât mai veridic realitatea societății socialiste. În continuare, vorbitorul a spus: Biroul Politic a organizat această întâlnire cu dvs. în scopul de a face un schimb de păreri asupra activității în toate domeniile creației literar-artistice, asupra rolului educativ al acesteia, cât și asupra căilor pentru ridicarea creației la un nivel tot mai înalt, corespunzător exigențelor sporite ale constructorilor societății socialiste. În condițiile făuririi socialismului crește rolul social al creației literar-artistice, menite să exprime realitățile și aspirațiile întregului nostru popor. Scriitorul, poetul, pictorul, muzicianul, actorul, care se identifică cu aspirațiile celor ce muncesc, sunt chemați să exprime într-o formă artistică înaltă năzuințele acestora. Noi considerăm necesară diversitatea de stiluri în artă, îmbogățirea formelor de exprimare artistică. Diversitatea creației literar-artistice, exprimarea în diferite forme a realității să slujească țelului măreț al cauzei socialismului și păcii. Fără îndoială, este bine și necesar ca artistul să-și pună în opera de artă toată personalitatea și individualitatea, dar opera sa va fi valoroasă în măsura în care va exprima realitățile în care trăiește. Partidul, întregul nostru popor așteaptă de la oamenii de creație să făurească noi opere de o și mai înaltă valoare artistică, cu un adânc conținut social. Oamenii de litere și artă sunt fiii timpurilor lor, participanți activi la făurirea lumii noi, la viața spirituală a societății. (...) Suntem pentru o artă realistă, expresie a societății noastre socialiste, pentru o artă care prin optimismul și robustețea ei să reprezinte timpurile noastre și în care să vibreze viața și aspirațiile poporului român. Ca și în alte domenii de activitate și în acest domeniu se confruntă diferite păreri; de altfel, după cum știți, din totdeauna arta s-a dezvoltat în lupta dintre nou și vechi, îndeosebi în lupta dintre realism și diferite alte curente opuse. Până la urmă s-au afirmat însă operele izvorâte din realitățile vremii, care s-au identificat cu năzuințele societății respective. (...) Dezvoltarea activității de creație cere forme de exprimare multilaterală. Fără îndoială că nu se poate impune nimănui un anumit fel de a scrie, de a picta, de a compune, dar ceea ce se poate cere oamenilor de artă este de a exprima întotdeauna realitatea, adevărul despre viață, de a sluji poporul din care fac parte. (...) Oamenii de litere și artă sunt chemați să continue și să ducă mai departe aceste tradiții, să-și aducă contribuția la îmbogățirea culturii noastre

naționale și, în același timp, aportul la cultura universală. Să-mi fie îngăduit să mă refer la unul din „tinerii” noștri poeți, care, deși împlinește peste două zile 85 de ani, este mereu tânăr prin poezia și prin elanul său, un exemplu pentru tineret. Permiteți-mi să exprim cu acest prilej poetului Tudor Arghezi sentimentele cele mai calde din partea conducerii de partid și de stat și să-i urez viață lungă pentru a da patriei noastre, poporului, noi opere de artă. (...) Exprimarea părerilor proprii este, de altfel, o condiție a dezvoltării artei și culturii din patria noastră. În această privință un rol deosebit revine criticii noastre literare și artistice, care este chemată ca, prin dezbateri principiale, libere, să îndrume creația literar-artistică, să sprijine și să promoveze acele tendințe și acele opere care exprimă realitățile și ideile înaintate ale societății noastre. Revistele de specialitate trebuie să dea dovadă de mai multă combativitate și principialitate în tratarea problemelor creației literare și de artă, să facă loc în paginile lor exprimării diverselor păreri ale creatorilor și, în același timp, să ajute la orientarea cetățenilor, la educarea gustului artistic, să exprime în paginile lor părerea cititorilor și spectatorilor despre operele de artă. În analizarea tuturor operelor de literatură și artă trebuie să pornim de la concepția noastră despre lume și societate, de la învățătura marxist-leninistă. (...) Trebuie să spunem de asemenea, că sunt multe momente din istoria recentă a patriei noastre care nu și-au găsit redarea deplină în operele literar-artistice. Mă refer, de exemplu, la mărețul act de la 23 August 1944, la lupta pentru cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, la anii construcției socialiste, la creșterea impetuoasă a industriei, la înfăptuirea revoluției la sate, care nu au fost redată în toată amploarea și măreția lor. Noi avem suficiente forțe de valoare și suntem siguri că ele pot aborda cu succes aceste probleme, făurind opere care să rămână în patrimoniul culturii țării noastre. Sunt însă de rezolvat și unele probleme care nu depind intru totul de dvs, ca, de exemplu, organizarea mai bună a editării operelor literare, organizarea unor manifestări de artă în domeniul picturii, sculpturii, muzicii, teatrului și cinematografin. Soluționarea corespunzătoare a unor asemenea probleme va contribui desigur la stimularea creației”. În încheiere, primul secretar al C.C. al P.M.R. a spus: «Dorim ca împreună cu dvs. să găsim formele cele mai potrivite pentru rezolvarea acestor probleme și să asigurăm participarea și mai intensă a oamenilor de literatură și artă la întreaga activitate desfășurată de poporul român pentru construcția vieții noi, socialiste». (...) Au luat apoi cuvântul Demostene Botez, președintele Uniunii Scriitorilor, acad. Ion Jalea, președintele Uniunii artiștilor plastici, Ion Dumitrescu, președintele Uniunii compozitorilor, Constantin Baraschi, artist al poporului, acad. George Oprescu, directorul Institutului de istoria artei al Academiei R.P.R., Eugen Barbu, redactor șef al revistei „Luceafărul”, Spiru Chintilă, secretar al Uniunii artiștilor plastici, Niki Atanasiu, artist al poporului, prim-secretar al Asociației oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale, Sică Alexandrescu, artist

al poporului, Horia Lovinescu, directorul Teatrului „C. I. Nottara“, și Aurel Baranga, redactor șef adjunct al revistei „Viața Românească“. Dând glas gândurilor și sentimentelor tuturor oamenilor de artă și cultură, vorbitorii au arătat în cuvinte emoționante recunoștința față de conducerea partidului și statului pentru grija deosebită pe care o acordă culturii și artei, slujitorilor ei. (...) În cursul discuțiilor au fost făcute propuneri valoroase cu privire la îmbunătățirea continuă a activității unor instituții artistice și a uniunilor de creatori, a muncii editoriale, a alcătuirii repertoriilor teatrelor, a grijii pentru dramaturgia originală etc. Oamenii de artă și cultură și-au exprimat hotărârea de a dovedi prin creația lor, prin întreaga lor activitate, că sunt la înălțimea înaltului titlu de ajutoare de nădejde ale partidului în opera de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste a omului nou. Vorbitorii au arătat că, strâns în jurul partidului, își vor închina munca, talentul, creării de noi opere care să îmbogățească cultura patriei, vor participa cu entuziasm la lupta întregului popor pentru desăvârșirea construcției socialismului”.

• [„Albina” nr. 908] Număr consacrat lui Tudor Arghezi la împlinirea vârstei de 85 de ani. Radu Boureanu este semnatarul textului de fîrîsire a maestrului: „... La început, adică în primele decade ale desfășurării ritmurilor argheziene, erau puține conștiințele care umblau pe brazda trasă de plugul lui de argint, să ciugulească ce se vădea din luciul gras al acestei brazde poetice, să fure cu pliscul avid al dragostei de vers «mirabila sămânță». Condensarea poetică în expresia versului arghezian părea multora de neînțeles, de neacceptat. Limbajul frust pe alocuri, cioplitura de gresă le zgâria timpanul gros al sensibilității sclerozate, fără să elibereze sângele albastru al ecoului poetic, lipsindu-le acest sânge. Potriveala cuvintelor, pe care unii au luat-o drept simplu proces filologic mânat de absența unui mare lirism, a dovedit, pe urcușul vremii și al operei, tocmai esența adâncă și perenă a mierei dumnezeiești adusă de albinele gândului în fagurii, în tiparele poetului; din marea întindere a câmpului, a orizontului său poetic. Toată această muncă poetică a poporului și a poetului care a preluat ceea ce geniul popular strămutat prin spațiile veacurilor se încumetă să transmită unui exponent, la o treaptă de timp dată, stihitorul cuintelor potrivite clamând profetic a talmăcit-o astfel: «Ca să schimbăm, acum, întâia oară,/ Sapa-n condei și brazda-n călimară,/ Bătrânii-au adunat, printre plāvani,/ Sudoarea muncii sutelor de ani./ Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite/ Eu am ivit cuvinte potrivite/ Și leagăne urmașilor stăpâni./ Și, frământată mii de săptămâni,/ Le-am prefăcut în visuri și-n icoane./ Făcui din zdrențe muguri și coroane,/ Veninul strâns l-a preschimbat în miere./ Lăsând întreagă dulcea lui putere./ Am luat ocară, și torcând ușure/ Am pus-o când să-mbie, când să-njure./ Am luat cenușa morților din vatră/ Și am făcut-o Dumnezeu de piatră/ Hotar înalt, cu două lumi pe poale./ Păzind în piscul datoriei tale». Dacă am citat o bună parte a Testamentului arghezian, am făcut-o dintr-o organică necesitate de a explica

cititorului Albinei, prin acest cuprins al citatului esența poeziei argheziene. (...) Aceasta exprimă în sinteză istoria etică a poporului său. Exprimă în sinteză istoria socială a poporului, potrivit și el de cuvinte, mai intuitiv și mai pe cântec simplu așezate. Exprimă și chinul dulce și amar, laboratorul fără laturi fizice și retorte friabile, în care poetul își distila transparenta licoare, cerneala simpatică cu care avea să-și graveze cântecele în inimile mulțimii de ascultători de poezie, în timp. (...) «Veninul strâns l-a preschimbat în miere» – și miera vieții, adesea, a trebuit s-o prefacă în venin. Așa s-au născut «blestemele», aprigele blesteme argheziene. Ele, blestemele, nu sunt doar o înșirare de invective plastice, ordonate, pe paleta paginii de tipar. Izvorăsc din prea greul chin al conștiinței, din contrastul dintre bine și rău, din răul pe care-l percepe, acolo unde ar fi fost îngeresc să lipsească și unde se impune demonic. «Am luat ocară și torcând ușure/ Am pus-o când să-mbie când să-njure...». Blestemele prevesteau revoltele din 1907 cu acel sens și exprimare simbolică. Fiindcă, la acel moment istoric, doar așa îi era îngăduit. (...) Am spus că în primele decade ale desfășurării ritmurilor argheziene, erau numărate conștiințele care umblau pe brazda trasă de plugul lui de argint, să ciugulească ce se vădea din luciul gras al acestei brazde poetice, să fure cu pliscul avide al dragostei de vers, „mirabila sămânță”. Cu timpul plugul său a devenit de aur, apoi de platină. Azi la incandescența plugului său de diamant este arat tot câmpul poeziei noastre. Lumina aceasta pulsează și cântă peste hotare. Este văzută de departe, înțeleasă în alte graiuri în toată plinătatea nobleței sale”.

□ Poezia argheziană *Bună-dimineața, Primăvară!*, însoțește, pe prima pagină, textul lui Radu Boureanu. □ *Despre Hârnicie* scrie Victor Eftimiu, un reportaj literar în care este vorba despre fericirea pe care a găsit-o la 70 de ani, ca „tânăr reporter” în vizită la la CAP Putineiu. Alte prezențe scriitoricești sunt: Gheorghe Dinu (Stephan Roll) cu portretul de grafician militant al lui Constantin Jiquid și Marcel Marcian cu povestirea umoristică *Scrum*. □ O specialitate a revistei constă în ceea ce s-ar numi umorul horticol și avicol. După ce, cu numai câteva numere înainte, Cicerone Theodorescu făcea glume pe seama grădinarilor, atrăgând atenția că anecdota primează, Tudor Mușatescu realizează patru instantanee epigramatice, din car redăm catrenul: „O găină, de-a moțată, umblând creanga pe șosea,/ Un tractor pornit spre câmpuri trecu buzna peste ea./ Însă, după o clipă numai, puica cea cu ochi focosi/ Se ivi din praf și zise: – Acesta zic și eu cocoș”.

• [„**Gazeta literară**”, nr. 21] Ziua apariției revistei coincide cu aniversarea poetului Tudor Arghezi. Pe o coloană (semnată colectiv „Gazeta literară”) se găsește următoarea urare: „Înnobilată [sic!], număr de număr, de prezența strălucitoare a eminentului ei colaborator, „Gazeta literară” îmbracă azi haina de sărbătoare a recunoștinței. Inima lui Tudor Arghezi intră în cel deal 86-lea an de viață (...) Înscriind în unghiul eternului traiectoria unei depline victorii, verbul arghezian a devenit o realitate esențială a literaturii noastre

socialiste, o arteră vitală a lirismului românesc...”. □ Tot pe prima pagină, într-un chenar, găsim *Inscripție pe poarta galaxiilor*, un poem de George Macovescu: „Cititorule din anul patru mii/ Când vei ține în / Cartea lui Arghezi/ Să ne invidiezi! Noi, străbuni ai tăi/ I-am fost contemporani. L-am văzut mergând/ L-am auzit blestemând/ Și la optzeci și cinci de ani/ L-am auzit cântând/ Socialismul”. □ Șerban Cioculescu scrie articolul omagial *Poet național*, în care face istoricul operei argheziene, trecând prin debut, etapa neoromantică, cea a *Cuvintelor Potrivite*, *Florilor de Mucigai*, omițând perioada în care poetul a fost în dizgrație, pentru a nu a se fi aliniat discursului partidului „Zăresc în mine șesuri și temelii de munți/ Cu ceruri printre piscuri și râuri pe sub punți/ Ca pe pământ, întocmai ca pe pământ, din care/ Ieșii cu o mâhnire, trăind ca o-ntrebare». Cu această sintetică autodefinire se cuvine să încheiem acest prea lung articol omagial, neîncăpător pentru a ridica harta morală a sufletului nostru etnic, așa cum se reflectă în opera marelui ei poet național, nesecat în izvoarele sale de inspirație și în verva ei creatoare, la vârsta patriarhilor”. □ „Tudor Arghezi e legendă și mit și-n necuprinsul geniului său se frământă și se zbuciumă mulțimea unui popor pus în această mare de vijelii între Dunăre și Carpați. (...) Îndrăznesc să fiu mijlocitorul urărilor de viață lungă și de sănătate ce vi le dăruie fără șovăire și ocol întinsa generație de sportivi a României, cu toții copleșiți și uimiți de miracolul închis în paginile Dumneavoastră”, adaugă Fănuș Neagu la rubrica alăturată, *În loc de cronică sportivă*. □ Comentând la „Cronica literară” volumul *Silabe* al lui Tudor Arghezi, Eugen Simion precizează că: „Arghezi realizează (...) o mitologie poetică singulară, izvorâtă din adâncimile eului moral, o mitologie a perspectivelor interioare, amețitoare, pe care timpul nu le nivelează, ci numai, rareori, le convertește. O asemenea viziune poetică se realizează mai puțin în cadre exterioare; ea se organizează din gesturi morale, din variatele apetituri ale spiritului, din dispozițiile unui eu poetic ce cunoaște voluptatea presimțirilor și elanurile aprige ale căutării. (...) Am considera, de aceea, dominantă în lirica de reflecție a lui Arghezi, voluptatea așteptării, plăcerea dureroasă de a întârzia revelația, energia pe care o pune în a străpunge liniile de demarcație între regnuri și planuri, în a proiecta terestritatea în transcendent și a asocia, pe baza unei poetici aparte, suavul cu trivialul, tragicul cu grotescul”. Anumite versuri din acest nou volum sunt divergente fără a fi contradictorii, fiind infuzate de căldură și calm bucolic. El consideră că elemente argheziene sunt reluate spiralic, ca în cazul *Fetei din dafini*, care are parfumul *Cântecului de adormit Mitzura*. Poetul oscilează între „voioase fritisiri de Anul Nou, făcute în stilul poeziei populare”, „o viziune a stingerii universului” în *Psalm* și pozează în cărturar atemporal în *Ritm chirilic*. În consecință „O încheiere la aceste scurte analize nu poate duce decât la ideea că *Silabele* lui Tudor Arghezi participă, printr-o expresie surprinzător de nouă, la crearea unei mitologii poetice care își trage substanța din confruntarea

dramatică: timp – individ”. □ Este publicat *Prolog de deschidere a noului Teatru „Comoedia”*, poem scris de Tudor Arghezi special pentru deschiderea Teatrului Odeon – Comoedia. □ „De-a lungul bogatei sale cariere poetice, lui Tudor Arghezi i-a plăcut să privească deseori lumea cu binoclul întors” spune Al. Săndulescu în articolul: *Poet al universului mic*. Și el balansează estetul urâtului cu „un miniaturist și un meșter bijutier cum e autorul *Versurilor de seară*”, găsim în etapele succesive ale liricii argheziene „necesitatea unei compensații spirituale”. În încheierea radiografiei acestui artizan al cuvintelor, Al. Săndulescu comentează: „Infinitul mic e un termen al dialecticii argheziene și poetul se definește prin el o dată mai mult. Universul redus la cele mai mici dimensiuni polarizează o mare sete de puritate și de absolut, capacitatea artistului de a intui oriunde în realitate, universalul. Meditația și erotica, poezia bucolică și a germinației, imaginea picturală și simfonică (...) E poetul uimit al gândacilor de smalt și al melcilor de porțelan, al cartofilor înmuguriți și al copiilor, sau, parafrazându-l, poetul boabei și al fărâmei”. □ Ov. S. Crohmălniceanu, în *Notă la romanele argheziene*: „La început suntem în plin pamflet arghezian și asistăm la execuția menajeriei politico-sociale burgheze. Odată cu numirea eroului ca intendent al cimitirului, perspectiva satirică se lărgeste considerabil și-și asociază o undă de melancolie. Lumea cotidiană e confruntată cu eternitatea în spiritul neiertătorului *vanitas vanitatum*... Pamfletarul devine moralist și filozof. În sfârșit, când pornesc să învie morții, o nouă perspectivă surprinzătoare, de un inedit absolut, se deschide iarăși uimitoare și amețitoare. Toate relațiile obișnuite intră sub semnul întrebării ca într-o istorisire științifico-fantastică. (...) *Lina*, se dovedește a fi o carte de mare actualitate, fiindcă face elogiul eroului activ și exercițiului energiilor naționale în câmpul tehnicii. Romanele lui Arghezi nu și-au consumat destinul. Evoluția actuală a genului le rezervă o nouă viață și nu m-ar mira ca, traduse în câteva limbi de largă circulație, să cunoască un succes nebănut, *Cimitirul Buna Vestire* mai ales”. □ *Ambianțe argheziene* este titlul reportajului semnat de Tita Chiper și Barutu T. Arghezi. Fotografii care însoțesc textul provin din arhiva personală a fiului scriitorului. El rememorează copilăria sa din strada Mărțișor, impresionată de „abnegația Paraschivei și dăruirea totală a lui Arghezi. Când au apărut copiii și când familia a început să crească simțitor cu căței, pisici, pui și rațe (...). În fiecare cărămidă, în fiecare colț de grădină, în orice lucru mic sau mare din Mărțișor, e sufletul, dragostea, emoția și strădania celor patru mărțișoreni, doi părinți și doi copii”. În continuare, articolul consemnează acribia lui Arghezi în munca sa scriitoricească, amintește de scrisul mărunț și numeroasele adnotări de pe pagină manuscrisă: „Manuscrisele de versuri sunt un document de muncă dusă până la maximumul ei de intensitate din care se înțelege că și autorul lor este un exigent, un laborios, un nemulțumit cu rimele facile. Condensarea pe care o au cele mai multe dintre aceste manuscrise nu e lipsită totuși de spațiul de

respirație al condeiului care uneori, în joacă, adaugă și câte un desen mic”. Baruțu T. Arghezi descrie spațiul de muncă al părintelui său: „Locul de scris este de obicei o masă simplă, care la nevoie și mai ales în tinerețe era înlocuită cu orice colț de masă și uneori chiar cu scrisul pe genunchi. O masă în lumina ferestrei pe care hârtia să fie clară (...) camera de lucru a lui Arghezi era de obicei odaia cea mai mică din casă, asemănătoare într-un fel chiliei mănăstirești de altădată”. El a fost pentru o perioadă tipograful lui Tudor Arghezi. Colaborarea a rezultat într-un mic volum, *Drumul cu povești*. Poetul considera că „scrisul trebuie să se lege de un anume talent și talentul de o anume chemare. Simpla înșiruire de pagini într-o povestire fără nerv, fără emoții, fără culoare, nu e literatură, după cum poezia nu este numai rimă”. După o serie de considerații despre arta scrisului, Baruțu T. Arghezi vorbește despre omagiul adus tatălui său de elevii și profesorii școlii noi din Alexandria, eveniment deosebit de înduioșător pentru autorul articolului. În a doua parte a reportajului, jurnalista Tita Chiper descrie atmosfera bucolică, în mijlocul Capitalei, din gospodăria scriitorului: „Într-o astfel de vecinătate copilăria are amintiri și reprezentări neasemuite. Născuți în alte curți, căteii ar fi târât tinichele de coadă, dar aflați pe pământul arghezian au intrat, pentru vecini, în fabulă; (...) câțiva curioși care s-au uitat pe fereastră enumeră, cumva intrigati, obiectele văzute acolo, parcă neînțelegând cum din atât de puține lucruri el a clădit un univers durabil”. Tita Chiper relatează în continuare cum Arghezi era considerat „înțeleptul locului”, drept pentru care vecinii îi cereau îndrumarea în diverse situații. Și amintirea celei de-a 80-a aniversare a poetului îi stârnește nostalgia, deoarece locul unde s-a desfășurat evenimentul a fost acoperit de „cel mai mare lac de acumulare din țară”. □ *Un monument ridicat omului* este contribuția lui Constantin Prisnea la cunoașterea artei poetice argheziene. Acesta îl vede pe Arghezi „închinând versuri Alfabetului și Arheologiei, Apocalipsului și lui Satan, lui Caligula și lui François Villon, Cancelarului, Cățeilor și păduchilor. Va scrie în versuri epitafuri și epigrafe, pisanii, litanii și psalmi. (...) Va căuta într-o vreme pe Dumnezeu și negăsindu-l i se va adresa: «Ești ca un gând, și ești și nici nu ești./ Între puțință și-ntr-o amintire»”. Baudelaire spunea: „Sois toujours poète, même en prose”, idee căreia Arghezi i-a fost întotdeauna fidel. „Poezia lui Arghezi – continuă Prisnea – schimbă așa cum spunea Shelley «în ape vii cu ajutorul unei alchimii misterioase apele otrăvite pe care moartea le rostogolește prin viață»”. Arghezi recuperează cuvinte, devulgarizându-le și dându-le noi înțelesuri, înnobilându-le. Chiar el scrisese: „Cuvântul mi se pare un material prea frumos și plastic, ca să sufăr eu să fie întrebuințat ca găocile goale și ca melcii, încleiați la rând pe cadrul unei fotografii. Dacă nu scânteiază cuvântul ca un jar în cenușă, suflat în vatra lui din nou, cugetul meu de papagal e nemulțumit cu singura tencuire de jur împrejur a faptului petrecut... În cuvintele adormite trebuiesc trezite văpăile avântate...” Originalitatea operei argheziene, concluzionează autorul

articolului, se datorează flerului său de a găsi în cotidian „cuvinte potrivite”.

❑ Cornel Regman notează în articolul *Echilibru novator* aceeași vocație a lui Arghezi de a cizela cuvinte și sensuri: „Pentru că înainte de a subția, și chiar subțiindu-se până la a deveni arabesc și bijuterie, realul are în poezia argheziană o pondere a lui, care se impune impresiei înainte de orice altceva. Nimic mai străin de acest poet decât vagul senzațiilor devitalizate, informe, nestructurate în jurul unui centru de greutate. Cele mai fine și complexe reacții și stări de suflet, regretul, amintirea... au totuși consistență corporală (...)”.

❑ În *Universalitatea liricii argheziene*, Vladimir Streinu îl așază pe Arghezi în galeria marilor poeți europeni din prima jumătate a secolului al XX-lea, împreună cu nume precum Paul Valéry, Rainer Maria Rilke, Esenin sau T. S. Eliot, precizând totuși că poetul român „nu seamănă cu vreunul dintre marii lui contemporani. Peste deosebiri de limbă poetică, el se deosebește de fiecare în parte printr-o problematică și o viziune a lumii de caracteristic dramatism. De Valéry îl desparte turburarea spiritului, în care își precipită el poezia (...) Față de Rilke, al cărui spectacol de misticism se constituie din acorduri și calme împăcări cu o realitate spirituală invizibilă, Arghezi reprezintă în primul rând lupta cu materia (...) Esenin este un mare «hors la loi», un inamic social al convenției burgheze (...). Cât privește pe Eliot și Ungaretti, primul se afirmă cu o poezie de notație a vieții urbane de cartier mărginaș, de ironie (...), iar poetul italian intelectualizează momentul poetic până la transparența apei distilate”. Apropiindu-l stilistic mai degrabă de Rilke și Esenin, criticul este de părere că universalitatea poetului român va deveni „inchestionabilă.”

❑ Poetul francez Alain Bosquet scrie un articol plin de considerație despre Arghezi, menționând că l-a citit târziu, în traduceri franceze și germane. „(...) Arghezi este un poet modern. Ca Eluard și Pasternak – s-ar putea cita și alții – el a simțit cu forță și convingere că de acum înainte poezia nu e proză aliniată în versuri, cu ritmuri și rime care ajută memoria, ci un adevărat joc de concepte originale care înfloresc în imagini, unele perfect comprehensibile, altele în mai mare măsură învăluite în mister”. Bosquet constată admirativ că liricii argheziene îi scapă foarte puține domenii și îl vede aproape ca pe un maestru al vorbirii scrise: „el nu are încredere în imaginea care conduce la obscuritate și baroc: opiumul raporturilor misterioase este dușmanul poeziei comunicabile. Or, măreția lui Arghezi este de a fi întotdeauna comunicabil, când limpede, când într-o manieră mai subterană, sau, dacă e mai bine așa, ca parabolele”. În încheiere, poetul francez poate spune cu toată siguranța: „El a devenit, mai cu seamă după șaizeci de ani, un cetățean al planetei (...). Marii revoltați sunt doar mari îndrăgostiți”.

❑ Alain Bosquet nu este singurul autor străin care scrie despre Tudor Arghezi pentru „Gazetă...”. Suedezul Arne Häggqvist rememorează primul său contact cu România, prin personalitatea avangardistului Tristan Tzara, dar tot cu trimitere la poetul sărbătorit în acest număr: „Or, în anii din urmă, este tot mai clar că Tudor Arghezi a devenit marea revelație pentru

cititorii străini”. El este profund impresionat: „În celebrele poeme *Tinca* și *Rada*, de pildă, întâlnesc izbucniri metaforice într-atât de strălucitoare, încât cu greu le pot găsi egalul în literatura europeană. Ar fi poate o asemănare cu Federico Garcia Lorca, dar țin să spun că forța lui Arghezi mi se pare superioară. (...) Ceea ce el ne dăruiește, nu sunt numai cuvinte sau fapte de viață, Arghezi ne dăruiește însăși inima Poeziei”. □ Asupra desfășurării ceremoniei de decernare a Premiilor Gottfried von Herder Mitzura Arghezi revine cu **Reportaj vienez**, în care se arată că, pe lângă Tudor Arghezi, și alte personalități au fost premiate: grecul Manolis Chatzidakis, Zoltán Kodaly și Laszlo Nemeth, din Ungaria. Șederea familiei Arghezi la Viena este punctată de întâlniri, conferințe și vizite oficiale la diferite instituții.

• [„**Tribuna**”, nr 20] Comentarii despre opera argheziană, prilejuite de conferirea premiului Herder, ocupă un spațiu amplu în acest număr. Pe prima pagină a ediției apar *Stihuri răzlețe* semnate de Tudor Arghezi: „Când se-adună la un loc/ Se admiră reciproc. / Între clipele sublimе / Umblă după ritm și rime”. □ În articolul ***Triptic arghezian***, Ion Oarcăsu analizează volumele de versuri *Frunze* (1961), *Poeme noi* (1963) și *Cadențe* (1964) care în opinia criticului „dezvăluie o etapă nouă a sensibilității poetului. Este perioada împăcării depline cu lumea, faza «coardelor înseninate», dar și a unui dramatism izvorât din lupta cu vitregiile vârstei. Amândouă aceste aspecte ale aceluiași proces de fierbere interioară îmbracă, în poeziile culegerilor amintite, forme tulburătoare. Ca orice poet mare, Arghezi își concepe creația sub *specie absoluti*, deci ca o viziune globală asupra lumii”. □ În articolul ***Modul Antonpannesc***, Domițian Cesereanu evidențiază „o trăsătură de unire între Arghezi și Anton Pann. (...) De altfel, și Perpessicius constata, într-un foileton prilejuit de apariția volumului ***Flori de mucegai***, că în poemele *Pui de găină* și *Ucigă-l toaca* «bate ceva din duhul lui Anton Pann ridicat la puterea de artă, proprie d-lui Tudor Arghezi ».(...) C. Călinescu, mai târziu, clasificând tipurile de mentalități ale scriitorilor noștri, vorbea de tagma balcanicilor așezându-i, în această categorie pe Anton Pann și Arghezi alături de Ion Barbu și alți scriitori munteni... ”. □ Articolul ***Fabulistul*** semnat de Constantin Cubleşan remarcă arta lui Arghezi de a scrie fabule cu o finețe în atitudine, ușor sesizabilă: „Fabula se înscrie în creația argheziană alături de producțiile sale de vârf. Aceste adevărate poeme alegorice îmbină snoava cu verbul deschis și tăios al satirei (...) deslușind în faptele noastre de viață aspirația continuă spre perfecțiunea morală a omului contemporan”. □ Șerban Cioculescu, autorul articolului ***Satanismul arghezian***, remarcă la poet „o modalitate existențială nouă de natură satanică, în pofida mesajului evanghelic (...) Dacă este așa, poemul *Suiș* poate fi socotit expresia lirică supremă a satanismului, paradoxal aplecat asupra omului, nelipsit așadar de mesaj umanist”. □ În ***Romancierul*** Mircea Popa atrage atenția asupra faptului că „romanele lui Arghezi – de factură unică în literatura noastră – aduc un mesaj cât se poate de

înaintat, înscriindu-se, în acest fel, în rândul tradițiilor celor mai valoroase ale prozei românești realiste dintre cele două războaie mondiale ”. □ **Luminozitate**, articolul semnat de Ion Rahoveanu, conturează imaginea *omului luptător* care printr-o „întreagă constelație de cărți argheziene vine să slăvească valorile sufletești ale omului, în cuprinderi cosmice și eterne, de la vârsta naivității, la cea a părului alb, din adâncuri în nemărginirea albastră, din istoria sângerie la augururi visate”.

• [**„Glasul Patriei”, nr. 16**] Ecourile decernării premiului **Herder** lui Tudor Arghezi apar în articolul poetului și academicianului Al. Philippide: „Opera poetică a lui Tudor Arghezi este rezultatul unei subtile îmbinări între un fond afectiv foarte personal, dar cu rădăcini adânci în cultura și în simțirea poporului, și o mare noutate a formei, atât în ce se privește mănuirea limbii cât și în ce privește mijloacele de expresie ale unui stil original fără singularizare și surprinzător fără bizarerie. Înnoirea poetică se face cu mai multe teme și cu rezultate mai sigure atunci când își ia ca obiect realitatea concretă. Căutarea, în acest caz, nu se pierde în necunoscut.” □ Șerban Cioculescu scrie despre „*Hamlet*” în *traducerea lui Vladimir Streinu*: „Este, fără îndoială, cea mai bună tălmăcire în limba noastră a capodoperei shakespeariene și o exemplară ediție critică, minuțios și sagace elaborată.” □ **Anul Dante Alighieri** este prezentat de Alexandru Balaci: „Anul acesta, anul Dante, editurile se pregătesc intens pentru sărbătorirea poetului. Va fi publicată o nouă traducere integrală a *Divinei Comedii*, având drept autoare pe Etta Boeriu, care ani lungi a rătăcit în pădurea de frumuseți a incomparabilei poeme, dăruind culturii românești o operă pe care, de la primul contact chiar, o considerăm remarcabilă. Va fi publicat un masiv volum de *Studii dantești* de către un colectiv de patrușprezece autori și ale căror contribuții vor căuta să sublinieze trăsăturile esențiale ale operei marelui poet neo-latin, modernitatea și accesibilitatea lui.” □ Radu Gyr semnează poezia *Hydrocentrală*, iar Mihai Stănescu *Foc de tabără*.

21 mai

• [**„România liberă”**] Tudor Arghezi este sărbătorit cu onoruri naționale. Ca, de altfel, în întreaga presă, sunt oferite detalii despre Solemnitatea înmânării diplomei de „erou al Muncii Socialiste” și a Medaliei de aur ”Secera și Ciocanul” academicianului Tudor Arghezi, prin Decret, de către Președintele Consiliului de Stat, Chivu Stoica. Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliul de Stat al Republicii Populare Române și Consiliul de Miniștri ai Republicii Populare Române îi transmit sărbătoritului o telegramă de felicitare. Maria Banuș îi dedică o *Urare*. □ Pop Simion, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română, publică textul omagial *Mereu tânărul cărturar*. □ Criticul Constantin Ciopraga semnează textul omagial intitulat *Dimensiunile măiestriei*, în care îl numește pe Arghezi „continuator al lui Eminescu”, „geniu răzvrătit” contra oricăror constrângeri, ale

căruia trăsături sunt: „impresionanta conștiință ardentă”, „inteligenta scripitoare”, „spiritul proteic”, atitudinea polemică, de mare luptător, precum și dimensiunea de poet social. □ Adunarea festivă de la Ateneul Român, desfășurată în prezența reprezentanților Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, ai Academiei Române, ai Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română – Ilie Murguleț, președintele Academiei, Demostene Botez, președintele Uniunii Scriitorilor, profesorii universitari Alexandru Dima, Șerban Cioculescu, membri corespondenți ai Academiei etc. ocupă un spațiu larg.

- **[„Scânteia”]** Oficiosul partidului consacră o primă pagină lui Tudor Arghezi, la momentul aniversar. Sunt reproduse: telegrama adresată lui Tudor Arghezi la împlinirea vârstei de 85 de ani de către Chivu Stoica, președintele Consiliului de Stat, Decretele de conferire a Diplomei de Erou al muncii socialiste și a Medaliei „Secera și ciocanul”. Se relatează cu privire la Adunarea festivă. Pornind de la o afirmație a sărbătoritului, care declara într-un interviu că are câteva volume pregătite pentru tipar, Ion Pas scrie o *laudatio* cu titlul *Scumpe maestre, Le așteptăm!* □ Zoe Dumitrescu-Bușulenga semnează textul *Afirmare a vieții și a frumosului*: „Pe toate direcțiile creațiile sale care se întâlnesc adesea și se întrepătrund în mod caracteristic, Arghezi a afirmat viața și frumusețea cu o putere care vine din straturi suprapuse, nenumărate, de înțelepciune populară și cultă, bogăție omenească de mare cuprindere, transcrisă neîncetat de operă”.

- **[„Scânteia tineretului”]** Publicația găzduiește, pe prima pagină, medalionul **Tudor Arghezi a împlinit 85 de ani**, care include *Decretul* prin se acordă scriitorului, titlul de *Erou al Muncii Socialiste din Republica Populară Română* și medalia de aur *Secera și Ciocanul* „pentru merite deosebite în activitatea literară și în opera de construire a socialismului”. Pagina a treia, dedicată în întregime sărbătoritului (*Tudor Arghezi la 85 de ani*), conține elogii adresate „marelui meșter al cuvântului, poetul ale cărui versuri găsesc ecouri adânci în inima și conștiința poporului nostru”. Semnează Vladimir Streinu (*Prozator-militant*), Dumitru Micu (*Poet al muncii*), Dumitru C. (*În conștiința lumii*) și Gheorghe Tomozei (poemul *Omagii*).

- **[„Contemporanul”, nr. 21]** George Ivașcu scrie despre *Tudor Arghezi la 85 de ani*: „Poet național, deci patriot în accepția elevată a termenului, Tudor Arghezi duce în acest secol – alături de Brâncuși și Enescu prestigiul României dincolo de hotarele ei. Laureat a numeroase premii literare internaționale, recent propus pentru Premiul Nobel, tradus în numeroase țări, Tudor Arghezi este o glorie a culturii contemporane universale. □ Geo Bogza publică tableta *Elogiul perenității*: O, de-aș ajunge să scriu: «Măine, Tudor Arghezi împlinește o sută de ani»... Poate nu voi scrie, dar alții – cine vor fi aceia? – vor scrie fără îndoială, cu bucuria noastră de acum sau cu bucurii și mai mari: Măine se împlinesc o mie de ani de la nașterea lui Tudor Arghezi. Este cea mai mică unitate de măsură pentru viața luceferilor”. □ George Muntean semnează

cronica literară la studiul *Opera lui Tudor Arghezi* de Dumitru Micu: „Subintitulată *Eseu despre vârstele interioare* monografia lui Dumitru Micu ar părea că-și limitează raza cercetării, prin aceasta la un număr de aspecte strict determinat privind – fie și evolutiv, istoric – o problemă de psihologie a creației.”

22 mai

- [„Flacăra”, nr. 21] Sunt semnalate aparițiile editoriale: *Șarpele fantastic*, de Mihaela Dragomir, *Poeme*, de Ștefan Popescu, *Fildeșul negru*, de George Dan, *Umbra plopilor* de Ion Horea. □ Se anunță publicarea unui nou volum de *Poeme* semnat de Marin Sorescu. Debutul Verei Lungu, cu cartea *Amiaza mării*, este, de asemenea, menționat la rubrica *Memento*.

- [„Luceafărul”, nr. 11] Un articol omagial, închinat activității literare a lui Tudor Arghezi, scrie Eugen Barbu: „A fost urât și iubit deopotrivă de violent, privilegiu de care se bucura numai geniile, pentru că numai ele nu sunt tolerate prin dimensiuni și subjugă cu atâta intoleranță. O glorie geloasă pe oricare altă, distructivă și fanatică îl însoțește de la apariția sa între copertile unei cărți, după un debut anonim, îndelungat. (...) Tudor Arghezi a mișcat fulgerele dintr-un cer imperturbabil senin, și acest lux de zeu l-a costat o permanentă crucificare. Nu poți spune hoților și mincinoșilor adevărul pentru, că oricât ar fi de cinici, nu pot admite să fie arătați cu degetul (...) Puțini scriitori în *lume* au avut parte de toate scorburile vieții, de o cunoaștere atât de nemijlocită a deliciilor existenței și a suferinței celei mai fără noroc. (...) Arghezi a reușit să miște culisele unui univers neclintit, rămas mereu misterios pentru noi, în versuri de o mare profunzime”. ■ Omagiului semnat de Eugen Barbu i se alătură cel scris de Șerban Cioculescu: „Vigoarea spirituală și forța nesecată de creație, la sărbătoritul nostru, au rămas atât de impetuoase, poate pentru că genialul nostru contemporan a fost și este martorul mereu treaz al evenimentelor ce se petrec în jurul său și în lumea întreagă: un martor lucid al istoriei cu vastele ei ritmuri și acorduri, uneori de dramatică simfonie. (...) Tudor Arghezi s-a dovedit a fi acea cutie de rezonanță a sensibilității publice și tableta sa cu titlul *Baroane* a avut semnificația unui mandat național, cu care România l-a investit pe cântărețul ei să răspundă înfumuratului Gauleiter. O cutie de rezonanță mulțumită căreia aspirațiile națiunii au primit limpezimea și sonoritatea cleștarului. (...) În noile condiții de viață și de creație pe care socialismul le-a oferit oamenilor de cultură din R.P.R., arta lui Tudor Arghezi a atins culmi nebănuite, la vârsta patriarhilor, iar scrisul său a găsit parcă izvorul fermecat al juvenței, acea apă neînchepută din basmele noastre, care dădea tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte”.

23 mai

- [„România liberă”] Sub titlul *Menirea înnoirilor în literatură. O reflectare cât mai nuanțată și mai pregnantă a realităților sociale și umane de la noi*,

Boris Buzilă ia un interviu prozatorului Ion Lăncrănjan. Întrebat asupra opiniilor pe care le are despre proza actuală, Lăncrănjan afirmă că domeniul prozei reflectă „domeniul conștiinței, al transformărilor care au avut loc în sufletul contemporanilor noștri, sub ochii noștri, în zilele noastre”. La întrebarea dacă și când un scriitor este modern, prozatorul răspunde că scriitorul trebuie să fie „partizanul înnoirilor de conținut, al inovațiilor care sunt menite să ducă la o reflectare cât mai nuanțată și mai pregnantă a realităților sociale și umane de la noi.” În privința imitației, prozatorul se declară adeptul „diversității de stiluri, cerute imperios de reflectarea în literatură a unor realități atât de bogate și de complexe, cum sunt realitățile noastre, (...)”, care „presupun o preluare critică, o subordonare a tuturor influențelor”, pentru corelarea specificului național cu „idealurile mari ale revoluției socialiste”.

- **[„Scânteia”]** Silvian Iosifescu prezintă romanul lui Alberto Moravia, *Indiferenții*, apărut de curând în traducerea Georgetei Horodincă, autoare și a prefetei. *Indiferenții*, o poveste despre doi tineri, Michele și Carla, care par loviți de o paralizie morală și afectivă, sunt în viziunea Georgetei Horodincă, aproape de alți eroi precum Antoine Roquentin din *Greața* lui Jean Paul Sartre și Mersault al lui Camus (din *Străinul*). Se precizează că volumul de debut a lui Alberto Moravia, se referă la Italia anului 1929. □ În paginile aceluiași număr, Paul Anghel semnează amplul reportaj *Primele bătaii la... „porțile de fier”*, o rapidă trecere în revistă a evenimentelor care preced, transmise de reporter, orei aflate sub presiunea rotativei, adică ora 2, 10 din noapte, care „se confundă cu ora constructorilor, cu tensiunea de la Porțile de Fier, la cota apelor Dunării”.

25 mai

- **[„Scânteia”]** Ecourile cuvântării rostite la din 20 mai de Nicoleta Ceaușescu, prim secretar al P.C.R., încep să-și facă simțită prezența. Pornind de la „punctajul”: 1. Cum apreciați rolul social-educativ al creației literare și artistice din țara noastră? 2. Ce sugerați pentru o tot mai bogată oglindire artistică a marilor teme ale epocii noastre? 3. Cum apreciați însemnătatea realismului în dezvoltarea artei noastre socialiste? Cum vedeți raportul dintre originalitatea artei noastre și cultura universală? 4. Ce propuneți pentru mai buna rezolvare a unor proleme legate de munca de creație?, ancheta *Arta epocii minunate a socialismului* (cu răspunsul sugerat în titlul) strânge opiniile mai multor personalități, între care se numără Tudor Arghezi, George Oprescu, Corneliu Baba, Eugen Barbu, Horia Lovinescu, Al. Oprea. Fiecare dintre cei întrebați consemnează în mod propriu faptul că „da, arta socialismului” este una minunată. Redăm din intervenții: „În frumosul cuvânt, rostit în fața oamenilor de artă, primul secretar al P.C.R. atrăgea, pe bună dreptate atenția asupra «datoriilor» pe care noi scriitorii, le avem față de opera socialismului. S-au scris romane solemne, s-au compus frumoase cantate și pictat imense

tablouri pline de flăcări, s-au turnat filme cu unele reușite, dar mai avem multe de făcut în domeniul artei. (Eugen Barbu); „Trăim o istorie fără precedent a țării, despre această istorie trebuie scris, despre mărețele realizări ale oamenilor muncii în primul rând, despre munca titanică și îndelungată a savanților noștri, despre trecutul măreț al României, despre prezentul inegalabil, când ridicăm o țară nouă și mândră în fața lumii, în frunte cu comuniștii”. (Horia Lovinescu); Nu respingem nimic nou în mod aprioric datorită unor prejudecăți, dar e perfect legitim și firesc să rămânem impermeabili la tot ce e străin sau ostil structurii profunde a lumii noastre. Iar afirmarea puternică, plină de originalitate și personalitate a acestei lumi este tocmai calea, singura cale spre realizările majore menit să asigure un loc propriu în aria culturii universale” (Horia Lovinescu).

27 mai

• [„Scânteia”] Întrebărilor din cadrul anchetei cu titlul *Cine frecventează și cum se predă arta frumosului*, le răspund: Valeriu Achim, George Oprescu, Traian Comănicu, Mac Constantinescu, Ion Vlad, Eugen Schileru, Nina Cassian, Eugen Barbu, Ascanio Damian, Ion Vlad, Eugen Schileru □ Redăm, în extrase, opiniile Ninei Cassian și pe cele ale lui Eugen Barbu. Sub titlul *Punctul critic: critica*, Nina Cassian răspunde: „– *Critica și mijloacele de difuzare în masă au o mare răspundere în educația estetică. (...) În primul rând, prin strădania comună de a înlătura ideea greșită (care mai stăruie la o categorie a publicului dar și la lucrători în domeniul culturii) că arta ar fi exclusiv un divertisment, un prilej de destindere, că deci nu trebuie să pună probleme sau să ceară eforturi. E necesar să se sublinieze faptul că o operă de artă, cu cât e mai profundă, mai complexă, mai originală, cu atât cere, pentru a putea fi cunoscută, înțeleasă și gustată, un număr mai mare de însușiri psihice și spirituale.(...) Poeta îi cere criticii o analiză riguroasă... care să constate când este vorba de o descoperire importantă sau când avem de-a face cu o extravaganță oarecare, ba chiar cu o simplă impostură. □ Fără stimularea adevăratei ierarhii a valorilor nu vom avea artă adevărată, ne spune Eugen Barbu: (...) – Conduc o revistă de tineret, și nu pot să nu observ tendința celor mai mulți debutanți de a imita poeți și maniere de mult depășite. Vor să copieze pe Tristan Tzara și pe Max Jacob, pe celebrul, pe drept, Kafka sau pe Joyce și n-au trecut măcar prin Eminescu și Balzac! Ajung la țărani români care gândesc ca negrii de pe plantațiile americane ale secolului XIX, numai pentru că ei cred că astfel acești țărani vor fi mai plini de duh, mai interesați! Și la toate acestea se găsește o critică gata să aplaude cu amândouă mâinile, deși ne aflăm în fața unor evidente falsificări artistice!... Mie, personal, nu-mi poate fi indiferentă soarta gustului public, pentru că se creează la un moment dat, alimentat cu voia sau fără voia noastră un anumit*

snobism colectiv. – E o teză interesantă și ar fi util dacă ați putea da și unele exemple. – *În materie de literatură lansarea unor autori se face după tipicuri bine cunoscute. Se stabilește de câțiva oameni cu acces în paginile publicațiilor, că anumiți prozatori sau poeți întrunesc la un moment dat toate cerințele gustului public. O dată fixate aceste nume, orice părere contrară devine erezie, opoziții fiind decretate retrograzi și ignoranți. Metoda e veche, aparține epocii lui Adam. Noilor stele li se fixează strămoși ba chiar o familie, asociațiile cele mai absurde se fac cu o bunăvoință care te umple de mirare și, pas de mai poți convinge pe cineva că nu ne aflăm în fața unor genii. Limbajul lansatorilor devine criptic, peste capetele noastre inițiații își fac cu ochiul. Timpul desăvârșește restul. Semidoctilor cu siguranță că le este greu să nu accepte ceea ce li se vâra pe gât, hrana mestecată gata. Asta se petrece și în pictură, și în muzică, și în teatru, și în sculptură. Teama de a părea înapoiat duce la recunoașteri fără acoperire. Munca pentru restabilirea adevăratelor valori durează după aceea ani întregi. Există erori de secole care n-au apucat să fie spulberate.*

• **[„Albina”, nr. 909]** În cadrul rubricii note de lectură, Henri Zalis se referă la Carte despre drumuri lungi, semnată Ion Pas: „Itinerariul străbătut de Ion Pas și descris în *Cartea despre drumuri lungi*, semnifică prin natura locurilor în care a poposit o adevărată hartă vie a universului nostru continental văzut dialectic. Belgia, Danemarca și Finlanda închipuie cu relieful lor inedit în ordinea organizării statale, a nivelului de trai și a perspectivelor, un etaj al edificiului; dintr-însul, vizitatorul trece la alt etaj și vede sau revede priveliști, locuri și oameni din R.D. Germania, R.P. Polonă și Uniunea Sovietică. (...) Călătoria prin țările socialiste declanșează alte impresii, cristalizează alte concluzii. (...) În cartea lui Ion Pas alăturarea prezentului de trecut și deschiderea tonică spre viitor se realizează armonios. Ion Pas a creionat o imagine elocventă despre lumea contemporană pe care ne-a înfățișat-o în spectacolul cotidian al preocupărilor și aspirațiilor ei. De aceea *Cartea despre drumuri lungi* se dovedește la lectură pe cât de atrăgătoare pe atât de utilă celor mai variate cercuri de cititori”. □ Lucia Demetrius se referă la *Ziua copilului*: „Ziua copilului? Toate sunt ale lui. Dar este una din toate, în care în cinstea lui încep să înflorească trandafirii”. □ Poeziile acestui număr poartă semnătura lui Ion Caraion și Rusalin Mureșan. Primul scrie despre trecut amenințând că *Avea să vină vremea*: „Cu fel de fel de solzi și de taftale/ înzorzonați ca știucile și somnii, – / frumoasă era viața... Visau domnii/ la subsuoara dulce-a lenei goale.// Am cunoscut țărani păscând leurdă,/ ca broasca și ca vitele blajine,/ pe vremea secetei când alții-au dus-o bine/ și nu știau că disperarea zburdă.// Ori de-au știut, putu ca să le pese/ cam cât îi pasă șarpelui de-o pradă/ minusculă. Frumoasă erai, stradă;/ păhărniceau jivinele la mese!// (...)// Mâncau mai multă pâine caii popii,/ la curți argații își vorbeau în

șoapte/ și mâțele prințesei mai mult lapte,/ decât Ionii țării 'nalți ca plopul.// Și-am tot întins în blid cu mămligă,/ să aibă domnia față mătăsoasă./ Hei! Cântec de seceră și coasă,/ avea să vină vremea și să-i frigă...". Rusalin Mureșan are în vedere *Prezentul*: „Prezentul e lumina vieții noastre/ Priviți-l printre sonde și uzini/ În grânele și-n apele albastre/ Curgând spre noi și dându-ne lumini.// (...)// Prezentul e viața noastră bună/ E evul comunist de neînfrânt/ Tot ce-am clădit în viață împreună/ E evul fericirii pe pământ!” □ În același număr, la rubrica de umor a publicației, Tudor Mușatescu propune patru instantanee avicole: „O găină, de-a moțată, umblând creanga pe șosea./ Un tractor pornit spre câmpuri trecu buzna peste ea./ Însă, după o clipă numai, puica cea cu ochi focosi/ Se ivi din praf și zise: – Acesta zic și eu cocoș!”

• [„*Gazeta literară*”, nr. 22] Tudor Arghezi mulțumește pentru urările din numărul precedent, mărturisind că „îl sperie” și atașează o foarte scurtă povestire cu trimitere la anii săi de dizgrație. □ O serie de articole întâmpină apropiatul eveniment politic, care va fi cunoscut sub denumirea generică de „istoricul congres al IX-lea al Partidului”. Sub titlul *O zi de neuitat*, Demostene Botez anunță desfășurarea, în mai puțin de două luni, a Congresului al IV-lea al Partidului Muncitoresc Român, „eveniment de seamă pentru întregul nostru popor. (...) Cuvântul tovarășului Ceaușescu se ocupă îndeaproape de necesitatea unei mai bune și mai aprofundate cunoașteri a realităților de către scriitori, subliniind de asemenea că sunt multe momente în istoria contemporană a țării care trebuie să-și găsească o expresie deplină în literatură: grandiosul act revoluționar și patriotic de la 23 August, lupta pentru cucerirea puterii, anii impetuoși ai construcției socialiste”. □ Alexandru Andrițoiu publică poezia *Rundă prin cetate*. □ Despre traducerea clasicilor literaturii universale și despre traducerea scriitorilor români în alte limbi vorbește criticul Șerban Cioculescu în articolul *Schimbul de valori*: „Necesitatea cunoașterii și răspândirii valorilor celor mai de preț ale literaturii universale clasice și contemporane, a largirii contactelor directe între scriitori și a schimbului de valori culturale create de diferite popoare, a fost subliniată în cuvântarea rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu la recenta întâlnire a conducătorilor de partid și de stat cu oameni de cultură și artă. Activitatea de înzestrare a culturii noastre cu operele tălmăcite ale altor literaturi, oricât de dinamic desfășurată, își are perspectiva proprie, din care s-a dat preferință unor opere de bază ale trecutului, simultan cu acele cărți de luptă ce ne deslușeau mai bine harta prezentului”. □ Nagy István prezintă ideile dezbătute la recenta întâlnire a conducătorilor de partid și de stat cu oamenii de cultură și artă în articolul *Izvorul, nu ulciorul...*: „Cuvintele partidului sunt un îndreptar clar: «Dezvoltarea activității de creație cere forme de exprimare multilaterală. Fără îndoială că nu se poate impune nimănui un anumit fel de a scrie, de a picta, de a compune, dar ceea ce se poate cere oamenilor de artă este de a exprima întotdeauna realitatea, adevărul despre viață, de a sluji poporul din care fac

parte.» (...) Desigur există și altfel de izvoare, a căror apă nu poate fi cu nici un chip folosită. Și despre ele s-a vorbit la întâlnire, subliniindu-se însă necesitatea înlăturării manifestărilor de exclusivism și rigiditate, de impunere a unui anumit stil într-un domeniu sau altul al creației artistice. În decursul timpului tot ceea ce a trecut din literaturile naționale în literatura universală, ca valoare unanim recunoscută, a rezistat tocmai pentru că a exprimat, cu măiestrie remarcabilă, ce e mai nobil în specificul național, în psihicul național, tot ce e lipsit de îngustime de grup, tot ce e în concordanță cu aspirațiile revoluționare și de progres ale omenirii iubitoare de libertate și pace.” □ Tot o sinteză a întâlnirii face și Ion Lăncrănjan, în articolul său *Sentimentul marilor răspunderi*, unde subliniază că: „cel mai de seamă mi se pare a fi îndemnul de a ridica artiști cultura românească pe noi culmi, de a realiza lucrări demne de epoca noastră, de a surprinde în imagini de neuitat prefacerile mari și profunde din viața patriei socialiste. (...) Îndemnul de a realiza o artă realistă, menită să reflecte aspirațiile mari și adevărate ale poporului și să contribuie în același timp la educarea oamenilor muncii în spirit socialist – capătă de asemenea o semnificație deosebită, încât și aici, ca și în alte sectoare, dar mai ales aici, în artă și literatură, tendința de a te îndepărta de tradițiile glorioase ale trecutului e tot atât de dăunătoare pe cât e de dăunătoare tendința de te ploconi în fața acestor tradiții.” □ Cronicarul literar Valeriu Cristea are în atenție volumul de versuri *Șarpele fantastic*, de Mișu Dragomir, apărut la Editura pentru Literatură, după moartea poetului în 1964: „Poezia lui Mișu Dragomir nu este numai diversă, ci aparent eteroclită și chiar antagonică prin structură și inspirație. Sentimentul modern al cosmosului se împletește cu dorul străvechi, scitic, al pribegiei prin Bărăganul canicular, poetul care cântă «supla astronavă» și osia milenară a căruței de stepă, metagalaxiile pure și periferiile ameteite de floarea de salcâm și bântuite de dragoste, evocă senzualismul frust, agresiv, dar și farmecul tangoului sentimental sau tristețea iubirilor defuncte...” Înțelegând că „afectul constelațiilor e una din componentele structurii psihice contemporane”, poetul scrie extensiv despre misterele astrale. Trecând prin „Eros frenetic”, „tristețe viril reținută și paralelism invers de imponderabil și povară”, Mișu Dragomir filozofează asupra setei eterne și a mirajului apropierei de *gnosis*: „Flămândul de lumină va rămânea flămând”. Criticul conchide: „Într-un vers în general nemetaforic, receptiv la sugestiile folclorului și ale liricii de notație, Mișu Dragomir a evocat teme variate, unite strâns printr-un sistem de adânci corespondențe. «În tot ce știm e-un cântec neștiut» – spune el undeva.” □ La rubrica aparițiilor literare este anunțat volumul de *Versuri*, de Victor Eftimiu, a cărții de amintiri *Cum i-am cunoscut*, de I. Peltz și volumul care întregește ciclul *Perfecții diplomați*, *Domnul Daltaban de Seranchier*, de Al. Duiliu Zamfirescu. □ Se arată că pe 28 mai, la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu”, va avea loc Festivalul literar consacrat lui Lucian Blaga cu prilejul

împlinirii a 70 de ani de la nașterea poetului, la care vor participa poetul Miron Radu Paraschivescu și directorul revistei „Contemporanul”, George Ivașcu.

□ V. Arachelian apreciază un număr al revistei „Viața studentască” (care „înviorează” paginile rezervate literaturii și îi publică pe studenții Gabriela Melinescu și Adrian Păunescu). Autorul scrie și despre ultimul număr din revista „Ramuri” în care publică poezii Al. Philippide, Eugen Jebeleanu, Eusebiu Camilar, Ilarie Hinoveanu și Nadina Cordun. Este consemnată cronică realizată de Tr. Cantemir la volumul *Ocean*, de Ion Barbu, apărută în nr. 4 al revistei „Ateneu” și semnalată prezența a două creații călăresciene mai puțin cunoscute: „De curând, într-o cronică literară consacrată exegezei monografice *Proza lui Eminescu* se făceau referiri la două începuturi de roman mai puțin cunoscute, aparținând lui G. Călinescu: *Misterele castelului de Tristenburg* și *Fata răpită*. Începutul primului a fost publicat în 1939 în «Jurnalul literar» și continuat în câteva foiletoane ale aceleiași reviste de mai mulți colaboratori – iar al doilea apărut în «Revista Fundațiilor», nr. 7, iulie 1946, însoțit de interesante precizări ale autorului. Concepută ca o narațiune în care «senzaționalul ar fi evoluat spre mistic», această aventură iluzorie... ar fi fost un prilej de reconstrucții lirice și de senzații rare. Având dimensiunea și desfășurarea unei nuvele, singurul fragment din roman care a văzut lumina tiparului, evidențiază facultatea imaginativă călăresciană, iar din rândurile care-l însoțesc descifrăm intenția autorului de a oferi o sugestie literară ca și un îndemn spre exercițiul literar rodnic: «Public însă începutul, care ar putea sluji ca punct de plecare vreunui narator, așa cum *Misterele castelului de Tristenburg* au tentat câțiva amici care știu seriozitatea glumei estetice»». □ În cadrul rubricii sale *Siluetă critice*, Eugen Simion semnează prima parte a articolului **Paul Zarifopol sau prestigiul rațiunii**: „Structura lui morală și spirituală îl îndepărtează și de excesele naționalismului. Nu e mai puțin adevărat că raționalismul lui Zarifopol nu are, când e vorba de înțelegerea dialecticii sociale, o forță de pătrundere nelimitată. E rezervat deopotrivă, față de toate tendințele de restructurare, nu crede nici în «utopia trecutului, nici în utopia viitorului». Acțiunea revoluționară a proletariatului, văzută din unghiul acestui echilibru, specific intelectualului democrat burghez îi trezește destule rezerve. Eseiul este pentru moderantismul cel mai radical și în chipul cel mai curios eronat el vede în formula statului comunist un triumf al sentimentalismului pur în politică. Socialismul științific, marxismul rămân pentru el niște ecuații de neînțeles.” Despre activitatea criticului, Eugen Simion mai arată: „Alt exemplu flagrant de nesocotire a rigorilor estetice e biografia romanțată. În **Încercări de precizie literară** (1931), dar și în alte eseuri, criticul pune activitatea biografilor, celebri sau obscuri, sub zodia mahalagismului. Aceștia, zice el, sunt obsedați de «psihologia iatacului», colportează anecdota dichisită și năzuiesc, nevinovați sau răuvoitori, să explice opera literară prin datele biografice sau chiar prin procesele fiziologice, urmărite cu sfințenie în toate

detaliile (...). Cineva, și anume intelectualul învățat Herman Düntzer, biograf meticulos – zice amuzat eseistul – explică stilul unei lucrări de Goethe (se putea!) prin indigestiile și durerile de pânțe ale Excelenței sale. Autorii de biografii romanțate (Zarifopol nu pierde din vedere nici pe André Maurois) nu fac, în fond, mai mult decât să satisfacă apetitul unui public dornic de cancanuri și iubitor de mahalagisme stilate”. □ Poeziile din acest număr aparțin lui Eusebiu Camilar, Nina Cassian, Teofil Lianu, Damian Ureche, Felicia Marinică, Adrian Păunescu, (*Laudă febrei*) Dimitrie Rachici, (*Fiul patriei*) Traian Reu, Petre Ghelmez. □ Radu Cosașu (fost redactor la „Scânteia tineretului”) este prezent cu nuvela *Un drum, poate, spre înțelepciune* □ La „Cronica teatrală”, V. Mândra se oprește la două puneri în scenă ale Teatrului Mic din București: *Caragiale cinci schițe și Cântăreața cheală*, de Eugen Ionescu. Cronicarul se întreabă dacă nu cumva Caragiale a fost „un predecesor al literaturii absurdului”: „Nu este vorba numai de a descoperi câteva «momente» în care asemănarea cu paginile contemporane de comic absurd devine izbitoare. De subliniat este prezența ilogicului ca ambianță cotidiană a «lumii» prezidată de Trahanache, consensul clanului moftangiilor, care pedalează îndărătnic în vid”. Îi urmează Ionesco? „Începând cu înregistrarea cu încetinitorul a creștinătății «onorabile», E. Ionescu accelerează metodic ritmul schimbului de aberații până când coaja manierelor de bon-ton cade, iar vidul interior al personajelor se dezlănțuie demential și sălbatic. (...) cum acest manual este creat pe tiparul și convențiile societății burgheze, el devine, fatal, un concentrat sintetic de morală filistină (...). Când autorul trage cortina peste isteria logoreică din final, limitele revoltei sale se precipitează brusc și dezamăgesc brutal”. Sub incidențele din finalul citatului, V. Mândra consideră *Cântăreața cheală* o piesă nu foarte potrivită pentru scena Teatrului Mic. El admite că actorii au făcut piesa veridică, dar decorul a fost, poate, „prea aerat”, nereușind să surprindă debandada și asfixierea sub convenții a personajului. □ Theodor Enescu evocă prietenia dintre Tudor Arghezi și pictorul Ștefan Luchian, trasând paralele între percepția pe care cei doi o au în legătură cu materia: „asemenea lui Luchian, Arghezi face parte dintre acei puțini creatori care prin opera lor deschid noi orizonturi, dintre acele individualități care, dincolo de creația lor originală, unică, au și puterea de a făuri elemente culturale de o importanță covârșitoare în dezvoltarea artei. Sunt personalități care apar poate o dată la un secol și care constituie momente vitale în istoria culturii unui popor”. □ Barutu T. Arghezi anunță că, la Școala medie Alexandru Ioan Cuza din Alexandria s-a luat inițiativa înființării unui Muzeu de literatură contemporană: „Peste 50 de manuscrise, peste 50 de portrete fotografice ale autorilor și aproape tot atâtea volume cu autograf întocmesc acest tezaur de cultură contemporană. Scriitori, poeți, critici, vârstnici sau consacrați stau alături de generația cea mai tânără spre bucuria tinerilor vizitatori...” □ La rubrica *Prezențe românești* se discută numeroasele

evenimente literare românești desfășurate loc în Franța, în decursul ultimei luni. Transmite telefonic, de la Paris, Al. Gârneață. □ Doina Păcurariu semnează articolul *Drama lui Unamuno*, povestea scriitorului și academicianului de origine bască, eliminat din poziția de rector al Universității din Salamanca în 1936, după o faimoasă confruntare verbală cu falangistul Millán Astray. □ *Altasul liric* propune o selecție de poeți austrieци, traduși din limba germană de Petre Stoica: Michael Guttenbrunner, Christine Busta, Paul Celan (*Corona*) Hertha Kraftner, Ernst Jandl, Friederike Mayrocker și Erich Fried. □ În America Latină se publică masiv în anii '60 -'70, iar „Gazeta literară” își informează frecvent cititorii cu privire la noutăți. În acest număr, printre altele, se anunță publicarea unor cărți de Martin Luis Guzmán, Guillermo Landa Velázquez sau Bernardo Verbitsky.

- [„Tribuna”, nr. 21] La cronică literară, Al. Căprariu prezintă două volume semnate de Adrian Maniu *Cântece tăcute* și *Versuri în proză* care „te readuc în contact cu un univers liric plin de inedit, încărcat de culoare și parfum, ale cărui elemente fundamentale dezvăluie drumul sinuos parcurs de una din cele mai robuste personalități ale liricii naționale (...) Surprins într-o strălucită formulare călinesciană, a cărei prospețime continuă să se păstreze, chiar dacă ea solicită nuanțări – *Adrian Maniu e un artist plastic refulat care se consolează în poezie*”. □ Vasile Rebreanu publică proze scurte: *Vremea cucuvelelor*, *Cum o vezi cu ochii verzi*, *Soarele și Cine era flăcăul?* □ Miron Scorobete, Negoiță Irimie, N. D. Pârvu semnează versuri.

28 mai

- [„Contemporanul”, nr. 22] Geo Bogza publică tableta *Mihail Sebastian*, amintind că s-au împlinit douăzeci de ani de la moartea acestuia: „Treptat am băgat de seamă că acest om, aparent rece și chiar distant, nu făcea decât să supună unei severe cenzuri firea lui de om de Brăila, orașul marilor lirici și al marilor sentimentali. Era în stare să sufere mai mult decât alții, înaintea lor și mult timp după ce motivul suferinței trecuse. Extrem de sensibil, având o adevărată idiosincrazie a vulgarității, a lipsei de discreție și a nedelicateței, ne putem da seama cât a avut de suferit într-o vreme a grosolaniei și a jignirii organizate”. □ La apariția volumului *Ocean* de Ion Barbu, în 1964, N. Manolescu scrie cronică literară *Poetica lui Ion Barbu*: „Cuvintele se atrag și se resping după forțe neprevăzute, scăpate de gravitatea ordonatoare a discursului liric. Poezia se întemeiază pe metaforă. (...) Însă reducând totul la intenția încifrării limbajului ar fi să nesocotim ambiția poetului care este de a prefăce și primumi mijloacele fundamentale ale poeziei. Metafora lirică se purifică, se sublimază, capătă transparență.” □ Vasile Netea scrie despre *Centenarul revistei „Familia”*: „Apărută la Budapesta, ca un ecou la voinței de afirmare a tinerimii române universitare și transferată apoi la Oradea Mare (1880) pentru a dobândi condiții mai prielnice de existență și pentru a avea un

mai viguros contact cu societatea românească, „Familia” a fost timp de 42 de ani una din cele mai răspândite și mai apreciate reviste românești”.

• **[„Săptămâna Culturală a Capitalei” nr. 21 An III nr. 21 (128); Publicație editată de Comitetul de cultură și artă al orașului București; format tipografic A2; 4 p.; apare săptămânal (vineri); nu se precizează componența redacției]** Publicația include articolul lui C. Mândru, *La comemorarea lui Mihail Sebastian*, un text de popularizare culturală în rândul cititorilor din noul regim: „La 29 mai se împlinesc 20 de ani de la accidentul scriitorului, decedat la 38 de ani... cea mai recentă reprezentare în Capitală este *Jocul de-a vacanța* la Teatrul Bulandra (din iunie 1964 s-au jucat 150 de spectacole)” – „Romanele și nuvelele lui Sebastian (*Orașul cu salcâmi, Femei, Accident, De 2000 de ani*), piesele sale (*Jocul de-a vacanța, Steaua fără nume, Ultima oră, Insula*, neterminată, o dramatizare după *Noaptea fără lună* de Steinbeck a cărei premieră se pregătea la Teatrul de Comedie la 2 decembrie, de la singura ei montare / 1947), bogata sa activitate publicistică din presă ca reporter, polemist, cronicar teatral ca și traduceri sale din *Sonetele* lui Shakespeare sau studiile literare (bunăoară subtila analiză a corespondenței lui Proust) formează o operă de preț, intrată în patrimoniul culturii române. Interesul de care se bucură creația sa în anii socialismului – moștenire literară preluată de cultura noastră contemporană odată cu celelalte autentice valori ale teatrului – e atestat de retipărirea cărților sale, de frecvența reprezentare a pieselor lui Sebastian. Și peste hotare frumusețile scrisului său, împletire organică de poezie, ascuțime de spirit, ironie suavă, critică deschisă la adresa tarelor lumii burgheze, sunt pe drept gustate și apreciate...”.

29 mai

• **[„România liberă”]** În cadrul secțiunii *Carnet cultural*, Veronica Porumbacu semnează un text de promovare a volumului de proză intitulat *Colegi de baracă*, al Victoriei Ionescu, text intitulat *Dialog neîntrerupt*. Volumul conține paginile unui jurnal de șantier, numit *Calendar*, și descrie „anii de formație în redacția unui ziar de șantier”. „Structura fluidă a jurnalului” se asociază, în opinia recenzentei, cu prezentarea „marii familii” a oamenilor care muncesc pe șantierul barajului de la Bicaz, „tineri fără calificare, ingineri și vizionari ai barajului”, „într-o desfășurare continuă de eroism”, sprijinită de o serie de „notații realiste despre un cotidian de tip special”. „Formație a unui caracter, cartea e un dialog neîntrerupt între erou și universul care-l modelează, o «montură» delicată a unor instantanee semnificative”. Titlul articolului, *Dialog neîntrerupt*.

• **[„Flacăra”, nr. 22]** Apare volumul de versuri *Silabe*, de Tudor Arghezi, „într-o prezentare grafică simplă” care marchează „editorial, cei 85 de ani pe care i-a împlinit recent”. Dumitru Micu publică o nouă monografie, *Opera lui Tudor Arghezi*, „una dintre cele mai serioase cărți din cele în care s-a încercat

până acum o sinteză asupra scrisului autorului *Cuvintelor potrivite*". Este consemnată apariția volumului de nuvele și povestiri de Sașa Pană, *În preajma mutării*, dar și a „prozelor satirice inspirate din actualitatea noastră”, scrise de Valentin Silvestru și grupate în cartea *Glastra cu sfecle*. □ Ștefan Luca publică schița *Sub cerul toamnei*.

• [„**Viața studențească**” nr. 11] Conține un grupaj Barutu Arghezi – Mihaela Tonitza: *Cu Tudor Arghezi la Viena* [n. b. – unde poetul a primit, în 1965, premiul Herder]. ■ Atrage atenția articolul *Modalități și tendințe în lirica tânără* de Ion Pop: „A face parte dintr-o generație poetică de forță celei ce se anunță acum este o realitate care obligă [sunt enumerați poeții debutanți din colecția *Luceafărul* – Cezar Baltag, Ana Blandiana, Constanța Buzea, Ilie Constantin, Gabriela Melinescu, Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu]. Cei mai talentați dintre tineri și-au construit sau sunt pe cale de a-și construi o sferă proprie de idei... Atitudinea noii generații este, în ce are ea mai bun, polemică, dovadă a unei optici mature asupra realității [e vorba de polemica cu o poezie adesea idilică]... Fuga de interpretarea simplistă a fenomenelor, respingerea șablonului și a schemei sunt afirmate deschis. Se simte nevoia reală de dramatism, de frământare, nu sunt ocolite nici aspectele tragice (vezi poemele lui Ion Gheorghe, ale Anei Blandiana, ale lui Ioan Alexandru, din ultima vreme). Tot în acest sens, trebuie considerată pătrunderea masivă a elementului concret în poezie, neocolindu-se faptul cotidian înnobilit – semn al unei participări mai intense la viața colectivității. Tendința de demitizare, apropierea elementului legendar de sfera umană, se înscriu în aceeași măsură ca trăsături remarcabile ale poeziei tinerilor... Desigur, nu întotdeauna aceste *căutări* au dus la rezultatele scontate, chiar la poeții din fruntea generației (unele alunecări formaliste la Nichita Stănescu, un oarecare verbalism la Adrian Păunescu și Ion Gheorghe, nebulozitatea unor versuri de Ioan Alexandru, aplicarea excesivă a parabolei și la lucruri ne semnificative la Marin Sorescu etc.) Un fapt mi se pare însă foarte clar: poeții care au reușit să-și creeze un limbaj original sunt în primul rând cei ce exprimă un conținut original de idei. Trag de aici o concluzie nu de mulți agreeată: să scriem, și mai ales să publicăm, doar atunci când avem ceva de spus, când din ceea ce comunicăm se poate extrage un înțeles general”.

• [„**Urzica**”, nr. 10] Valentin Silvestru este prezent cu fragmentul *Un zoolog în încurcătură*, din volumul *Glastra cu sfecle* (Editura pentru literatură); Alte titluri: *Călătorului nu-i șade bine cu drumul* de Tudor Mușatescu; *Moartea mea varză cu carne* de Nicuță Tănase; *Toate bune, dar unde-i subtextul?* de I. Peltz.

30 mai

• [„**România liberă**”] Convorbirea dintre poetul Miron Radu Paraschivescu și redactorul „României libere”, Boris Buzilă, poartă titlul *Cu mijloacele*

marii arte, ale unei arte realiste, nuanțate și pătrunzătoare. Întrucât a „descoperit și propulsat valori literare” precum Marin Preda, poetul este întrebat cum ar putea fi stimulate și ajutate „noile generații de scriitori tineri”, pentru a se putea orienta corect în procesul de creație. Intervievatul afirmă că soluția constă în „suprimarea oricărui ajutor între ghilimele, înțeles ca o dăscăleală fastidioasă, ca o subestimare a discernământului cetățenesc și artistic al tinerilor creatori.” În ceea ce privește „rolul social educativ al creației literare”, poetul afirmă că „Adevărata oglindire a realității în opera de artă se realizează tocmai într-un climat de diversitate a expresiei, acea «diversitate de stiluri în artă» menită să exprime în diferite forme realitatea, să slujească orânduirea și țelurile noastre.” Referitor la raportul dintre literatură și realitate, datoria scriitorului este „reflectarea unui stil de viață și a unor realități proprii vremii și lumii noastre, în chip implicit și spontan”.

[MAI]

• **[„Ateneu” nr. 5]** Numărul este consacrat zilei de 1 Mai, eroismului muncii și patriotismului, după cum transpare din conținutul liric: *Eroilor* (Ioanid Romanescu) *E tot ce-ți dau...Partidului* (Andrei Radu), *Ecoul constructorilor hidrocentralelor de pe Bistrița* (Teodor Hostiuc) *Mândria stejarului* (Constantin Scripcă), *Elegie senină* (Gh. Izbășescu), *Umbra lui Ștefan la Cetatea Neamțului* (Ovidiu Genaru). □ Textul *Conținut de idei și istorism în critică*, semnat de V. Sporici se dorește a fi o contribuție teoretică la problematicile artei contemporane în genere. Autorul definește conținutul de idei al criticii epocii care ar trebui să fie „o dezbatere a opiniilor vremii asupra artei în acțiune” căci rostul criticii este „de a face cunoscute valorile pe care le identifică în câmpul artei și de a ecarisa impostura”. „Ceea ce va îmbogăți conținutul de idei al criticii va fi în primul rând, adoptarea unei viziuni istorice asupra raportului artă-public și artă-realitate. (...) Istorismul este o cale indispensabilă pentru legarea teoriei literare cu practica actului artistic și deopotrivă a criticii; urmând cu consecvență firul istoric ne vom situa într-o actualitate autentică (...) și nu într-una de conjunctură”. Specificul contemporaneității artistice este „autocunoașterea și auto-exprimarea omului ca ființă socială. Critica ar trebui să fie dominată nu de „empirism și academism”, ci de un tip de gândire teoretică pozitiv în care cercetarea generalizatoare cu orientare sociologică nu se opune analizei critice curente a faptelor de creație, dar nici nu substituie interpretarea, confruntarea tematică, aprecierii artistice”. □ Seria de interviuri cu titlul *Despre universalitate și specific național*, realizate de Constantin Călin, continuă cu profesorul Al. Dima, istoric literar și comparatist. Relația dintre național și universal în literatura română suscită interesul mai ales astăzi „când dezvoltarea istorică ne-a impus-o din nou și când concepția materialist-istorică îi oferă cea mai adecvată dezlegare”. Relația dintre universalitate și specific național e mai

mult decât o problemă teoretică, e o problemă practică, o consecință a faptului că „atât cultura și literatura noastră n-au putut trăi în absolută izolare, ci au trebuit să aibă legături strânse cu valorile spirituale ale altor națiuni”. Universalitatea reprezintă calea prin care valorile naționale transcend granițele naționale, este „o lege ineluctabilă întrucât capodoperele unei literaturi sunt impuse către universalitate prin propria lor valoare”. Sursele universalității sunt „specificul național și apropierea umaniste dintre cultură și literatură în baza fondului lor comun.” Intervievatul laudă interesul tinerilor, a studenților în general, pentru „marile valori ale literaturii universale” și pentru operele clasice. □ În ceea ce privește interesul străinătății pentru valorile noastre literare, Al. Dima declară că, în urma conferințelor și vizitelor în diverse state europene, a avut prilejul de a constata „interesul susținut pentru problemele literaturii noastre”. Este amintită activitatea benefică a lectoratelor românești din străinătate care a favorizat un interes crescut pentru învățarea limbii române. Printre temele de interes pentru cititorii străini, profesorul Dima amintește „tot ce ne este specific, de reflectare în literatură a peisajului românesc, a istoriei noastre, a eroicele lupte a prezentului.” Totodată, este subliniat rolul important pe care-l joacă traducerea lucrărilor românești reprezentative în străinătate. □ Între modelele din literatura universală care ar putea fi recomandate tinerei generații, sunt menționate modele împrumutate „din orice sector național al literaturii universale cu condiția să corespundă ideologic și artistic cerințelor unei literaturi militante pentru idealurile noastre socialiste”. □ Ecouri ale unor manifestări literare de rang național se regăsesc și în „Ateneu”. □ Tudor Arghezi este sărbătorit într-un medalion, semnat de Constantin Prisnea: „La sărbătoarea lui, la sărbătoarea care ne strânge pe toți laolaltă, îi dorim din toată inima să trăiască și să scrie, să scrie mereu. Căci poporul român, care-i păstrează o dragoste nețărmurită, trăiește. Trăiește, muncește, citește și cântă”. □ Două articole incluse în rubrica *Comemorări* elogiază personalitatea lui Nicolae Filimon la împlinirea unui secol de la dispariție, punând accent pe cele două fațete ale acestuia: scriitorul (evocat de Nae Antonescu) și criticul muzical (evocat de Viorel Cosma). În prima ipostază (scriitorul) este menționat interesul acestuia pentru folclor, interes care s-a materializat în culegerea de producții populare, îndeosebi basme, publicate în *Țeranul român*. Activitatea de cronicar teatral a lui Filimon „atestă o orientare realistă înspre valorificarea aspectelor sociale ale vieții transfigurată artistic”. Partea cea mai densă a articolului este consacrată prezentării contribuției lui Nicolae Filimon la dezvoltarea prozei românești prin nuvelele *Frederich Staaps sau atentatul de la Schoenbrun în contra vieții lui Napoleon* (1860), *Matteo Cipriani*, *Nenorocirile unui slujnicar sau gentilomii de mahala* și prin *Ciocoii vechi și noi* „... un roman prin excelență social, ancorat puternic în actualitatea epocii fanariote, zugrăvind tipuri vii în lăcomia lor după avere, câștigată prin împrumuturi și mijloace necinstite”. În

ceea ce privește statutul de critic muzical acesta este ilustrat de Viorel Cosma prin cronicile ținute vreme de opt ani în ziarele vremii: „Valoarea moștenirii sale muzicale constă în bogăția de idei personale, îndrăznețe, durabile până azi în cea mai mare parte, în caracterul științific al criticii muzicale, în realismul și forța sugestivă a tabloului vieții muzicale, în multitudinea de date istorice. Fixarea lexiconului muzical românesc într-o epocă în care nici limba literară nu-și găsisese pe deplin fâgașul, rămâne una din prețioasele contribuții ale lui Nicolae Filimon. Talentul muzicianului s-a unit cu darul scriitorului într-o sinteză superioară ce depășește, socotim noi, granițele patriei”. □ La împlinirea a 115 ani de la nașterea poetei Veronica Micle, Augustin Z. N. Pop îi dedică un articol prin care marchează contribuția acesteia la „istoria scrisului feminin din țara noastră”. Sunt menționate câteva repere biografice, exemplificări din lirica acesteia și, pe scurt, este evocată istoria și receptarea în epocă a relației ei cu Mihai Eminescu. Articolul se încheie cu evocarea momentului dispariției celor doi, la scurt timp unul după celălalt: „La 15 iunie 1899 Eminescu închide ochii la București. Peste 50 de zile, în noaptea de 3 spre 4 august 1899, Veronica Micle își sfârșea viața chinuită de tristeți în umbrele de mesteceni ale Văratecului, lăsând amintirea uneia dintre cele dintâi poete din literatura română”. □ Mihai Drăgan semnalează apariția volumului de versuri *Lumina de dragoste* de Ion Crânguleanu, autor cu o „atitudine de optimism robust, de frenezie și jubilație în fața vieții”, care încearcă „să-și lărgească universul creator, destul de strâmt în placheta de debut, *Anotimpurile Griviței* (1962), și, desigur, să-și perfecționeze expresia poetică, prea incoloră uneori. „Bine ancorat în contextul ideologic al vremii, primul ciclu al volumului (*Ochii pământului*) „... se axează pe idea că omul e dator să-și pună, cu patos, energiile în slujba idealurilor mărețe ale epocii noastre, să depășească inerțiile, să lucreze cu abnegație.” Autenticitatea transpare mai ales în poemele în care „depășește ipostaza de observator voios al priveliștilor vieții (...), asimilează o realitate” pe care o trăiește „cu toate resursele afectivității de care dispune”. Pentru M. Drăgan, ciclul cel mai consistent rămâne *Lumina de dragoste*, în care „experiența erotică, acumulată după volumul de debut, este comunicată în versuri vibrante, singurele, de altfel, cu adevărat interiorizate.” □ În *Spirala vârstelor lirice*, Vlad Sorianu scrie despre *Fiul risipitor*, volumul de versuri semnat de A. E. Baconsky. Fără a dori să ofere un răspuns opiniilor divergente formulate anterior de critica literară, volumul de față „spulberă definitiv prejudecata izolării sale de contemporaneitate.” Cartea „afirmă un drum liric propriu, necontaminat de tentația înnoirilor conjuncturale” în care poetul „cultivă o răceală superioară – discutabilă desigur – față de frenezia experimentelor propriie multor poeți talentați actuali. (...) Suntem în fața unei poetici structurale, pentru care acuitatea intuiției timpului garantează”. □ Stelian Baboi este autorul prozei *În bătaia soarelui* □ Versuri publică Radu

Cârnecki, Agatha Grigorescu-Bacovia, Ion Grezia, Florin Mihai Petrescu, Ernest Troțuș. Alte prezențe poetice, strânse sub titulatura (de rubrică) *Tineri poeți*, îi cuprinde pe Constantin Ștefuriuc, Ion Beldeanu, Cătălin Ciolca, Nicolae Codreanu și Ion Lazu. □ George Cuibuș realizează ancheta cu titlul *Trei scriitori din Occident despre literatură și viață*. Protagonistii dialogului sunt romancierul francez Roger Vrigny, Nino Palumbo, scriitor italian și redactor șef al revistei „Prove din letteratura e arte”, și romancierul francez Gerard Jarlot. Temele abordate au vizat: condiția scriitorului apusean, problema „noului roman” și „avangardismul” în literatură, ei înșiși despre alții, schimburi culturale est-vest. □ În articolul *Franz Kafka – un studiu psihopatologic*, Leonard Gavrilu semnalează apariția lucrării lui Guy–Fernand-Henri Mounier, apărută sub auspiciile Facultății de medicină din Bordeaux în 1951 și intitulată *Etude psycho-pathologique sur l'écrivain Franz Kafka*. Textul devine locul de desfășurare a unor confruntări de idei între grupul celor care susțin că diversele aspecte ale biografiei și operei literare a lui Kafka pot fi explicate prin „refularea așa-zisului «complex al lui Oedip» și prin alienația mintală a scriitorului”, și grupul celor care vedeau în opera sa „expresia unei societăți bolnave, în mijlocul căreia scriitorul a dus o existență anormală, având ocazia să cunoască câte ceva din mecanismul ei ucigător”.

• [„Cinema”, nr. 5] Eva Sârbu discută *Cu Horia Lovinescu despre film și contemporaneitate*, interviu în care se spune: „Senariile narative, scenariile povești sunt acelea care nu-l impresionează, nu filmul”. □ Gheorghe Tomozei semnează cronica la filmul *Neamul Șoimăreștilor*, scenarizat după romanul omonim al lui M. Sadoveanu: „Fascinantă, opera sadoveniană pare să rămână carte închisă pentru cinematografie. Avem șansele să deschidem însă superbul tom cu coperti ghintuite în aramă, cu litere argintii din filele căruia pădurile par semne de carte, iar apele și munții, cronicărești frontispicii... Începând cu Drăgan, oricare alt regizor poate încerca acum cu mai mulți sorți de izbândă turnarea unui film în care grandioasă să nu fie doar recuzita tehnică...”. □ Referitor la reportajul cinematografic, Radu Cosașu publică textul *Observația realistă și lirismul*: „După părerea mea, vechea și cunoscuta demonstrație a lui Eugen Lovinescu privind trecerea de la starea lirică a unei literaturi la o privire «obiectivă» – aceasta ca un semn major al maturizării unei arte – e deplin valabilă pentru tânăra noastră cinematografie a documentarului ■ În cadrul rubricii *De la scenariu la film*, Mircea Mohor revine la *Pădurea spânzuraților*: „Titus Popovici și Liviu Ciulei au preluat fabulația romanului păstrând integral premisele procesului psihologic al lui Bologa, precum și evoluția dramatică a acestuia, situându-l însă pe Apostol de la bun început pe frontul ardelenesc. (...) O raportare a problematicei scenariului, la aceste evenimente, neconsemnate de Rebreanu, poate din compasiune pentru fratele său căruia a ținut să-i dedice întru totul cartea sa, ar fi constituit axul trainic al

procesului de ecranizare. (...) Aproape fiecare cadru din *Pădurea spânzuraților* conține și exprimă o lume. Judecat din acest punct de vedere, filmul lui Liviu Ciulei este într-adevăr cel mai bun și mai plin de maturitate din câte a creat cinematografia noastră.” □ Răzvan Popovici semnează textul „*Noaptea furtunoasă*” și ecranizarea lui Caragiale: „Ca și la alți mari autori comici, și în literatura lui Caragiale s-a strecurat o notă amară (n-am spus nostalgică), o cât de câtă tristețe față de micimea sufletească, față de aspirațiile prea limitate ale celor din jur. Și filmul *Noaptea furtunoasă* adaugă, din cânt în cânt, râsului o tonalitate aparte. Poate că Jean Georgescu a intuit aici cel mai exact gândurile intime ale lui Caragiale.”

• [„**Lupta de clasă**”, nr. 5] Secțiunea *Opinii despre problemele teatrului românesc*, găzduiește două articole-reacție la studiul semnat de Liviu Ciulei, *Opinii despre rolul dezbaterilor teoretice în viața teatrală românească* (publicat în nr. 4 / aprilie 1965 al „Luptei de clasă”). Primul, al lui Horia Lovinescu, abordează, în descendența ideilor lui Ciulei, relația *Criticul, criticul și autorul*, debutând cu observația conform căreia „între profesionalismul din ce în ce mai serios, mai exigent, mai științific al practicienilor (actori, scenografi, regizori, autori) și diletantismul sau improvizația care caracterizează deseori critica, divorțul s-a accentuat și viața noastră teatrală nouă, aflată într-o atât de îmbucurătoare efervescență, nu-l mai tolerează. Iată de ce subscriu fără rezerve la revendicarea lui Ciulei cu privire la necesitatea unor studii și eseuri serioase, singurele, de altfel, care ar putea să ridice cronica dramatică și articolele de considerații generale la treapta de critică. Deocamdată, teatrul nostru realist socialist trebuie însă să se mulțumească (oare până când?) cu existența unei cronici dramatice în sensibil progres, e drept, dar nu și fără păcate și, oricum, insuficientă”. Semnalând devieri grave ale actului critic teatral contemporan („stupiditate totală”, „argumente neconvingătoare”, „superficialitatea”, „gustul personal transformat în putere discreționară”), Horia Lovinescu legitimează, în spiritul doctrinar al epocii, statutul criticului de teatru: „E necesară din partea criticului o foarte mare personalitate intelectuală și o adevărată feroare în slujirea a ceea ce crede el că reprezintă adevărul artistic, pentru ca partea de arbitrar care intră în compoziția autorității sale să se facă uitată. Estetica marxistă, dând adevărului artistic temeuri științifice, a redus pe cât e posibil partea arbitrariului. Pe cât e posibil, căci eventualitatea mănuirii greșite din partea criticii a instrumentelor științifice care i-au fost date nu e exclusă. Și critica – o știm – gafează destul de des. (...) O cultură – și chiar erudiție – solidă, complexă și vastă, superioară îndeobște celei a artistului, un spirit dialectic viu, îmbinarea armonioasă a facultății de analiză cu cea de sinteză (spirit de finețe și spirit de geometrie), o cunoaștere perfectă – dinăuntru – a travaliului artistic, o mare putere de a convinge (aceasta constituind premisa *artei* criticului), o devoțiune profesională totală, iată doar câteva dintre datele care mi se par necesare pentru a

fundamenta autoritatea criticului.” □ Al doilea articol, *Inițiativa personală nu este suficientă în munca teoretică*, este semnat de Andrei Băleanu, care constată că „unul din cusururile cele mai însemnate ale criticii noastre teatrale e lipsa de continuitate. Dacă citești azi cronicile publicate de-a lungul mai multor ani de Camil Petrescu sau de Mihail Sebastian vei recunoaște anumite idei diriguitoare, urmărite cu consecvență, idei care și-au croit drum și au influențat gândirea teatrală a epocii respective. De altfel, de când există critica teatrală ca profesie de sine stătătoare, forma ei de bază a constituit-o *cronica* publicată cu regularitate după fiecare premieră și exprimând într-o linie continuă atitudinea semnatarului ei, concepția sa despre teatru. La noi acest gen este pe cale de dispariție.” În final, autorul afirmă că „datoriile mari pe care critica dramatică le are de plătit mișcării teatrale se pot achita, desigur, în primul rând, prin studii; dar nu numai prin studii sau articole, fie ele oricât de inspirate. E necesar un efort conjugat și de durată, e necesar să combatem diletantismul și să ridicăm peste tot critica teatrală la nivelul exercitării sistematice a unei profesii de răspundere”.

● [„**Orizont**”, nr. 5] Număr dedicat aproape integral lui Tudor Arghezi, sărbătorit și de „Orizont”, cu ocazia împlinirii a 85 de ani. Numele poetului apare în toate rubricile, de la cronici, studii, exegeze, comentarii până la... artă (*T. Arghezi și artele plastice*). □ Este reprodus, ca de altfel în toate ziarele centrale și revistele de cultură, *Decretul* prin care i se conferă titlul de „erou al muncii socialiste” și menționate decorațiile atribuite, de asemenea, pentru „merite deosebite în activitatea literară și în opera reconstruirea a socialismului”, festivism amnezic cu privire la ținuturile poetului la stâlpul infamiei în urmă cu 15 ani, când poezia lui era socotită o una a putrefacției (morale și sociale). Redăm câteva dintre titlurile prezente în acest număr: Iată câteva titluri și pe semnatarii lor: *Citindu-l pe Arghezi* (Haralambie Țugui), *Erotica argheziană* (Al. Săndulescu), *Note la o reeditare* (Șerban Foarță), *Joc de seară. Scoica* (Al. Jebeleanu), *Preludii la metoda poetică a lui Tudor Arghezi* (Andrei A. Lilin), *Modalități ale umorului* (Nicolae Corbeanu), *Dumitru Micu: Opera lui Tudor Arghezi* (Iordan Datcu), *Tudor Arghezi despre scriitorii noștri de altădată* (Ion Florea), *Mărturii inedite despre Tudor Arghezi* (Constantin Crișan).

● [„**Presa noastră**”, nr. 5] I. Maricoiu, gazetar la o publicație regională din Banat, face inventarul mijloacelor de dirijare a temelor culturale în ziarul local. Textul, intitulat *Probleme de cultură în ziarul nostru* este o lungă și conștiincioasă *Dare de seamă*, scrisă în stilul nesărat juridic-administrativ, înțesat de date și fără niciun interes literar-artistic sub aspect expresiv, dar util (ca informație) despre ceea ce însemna „viața culturală” în presa centrală ori de provincie, cu caracter generalist-social. Redăm, din aceste considerente, extrasele ce urmează: „Colegiul de redacție a analizat în una din ședințele sale profilul activității secției culturale și a stabilit criteriile de bază ale muncii,

direcțiile către care trebuie să ne îndreptăm atenția... Pentru a fi cât mai bine orientați în tratarea problemelor culturale, a fost consultat un însemnat număr de activiști culturali de la Comitetul regional, comitetele raionale și orășenești de cultură și artă. Pe baza propunerilor și a recomandărilor făcute, a indicațiilor primite din partea Comitetului regional de partid, s-a stabilit modul în care trebuie tratate problemele culturii și învățământului, spre ce anume îndreptăm atenția cititorilor noștri. Ne-am propus să publicăm patru pagini lunare, din care două dedicate vieții culturale, una literaturii și artei, iar alta consacrată școlii. (...) În coloanele ziarului nostru au fost publicate cu regularitate articole despre stilul de muncă al comitetelor raionale de cultură și artă. (...) La acestea se adaugă articolele care au reflectat munca bibliotecilor, activitățile și inițiativele apărute în perioada *Lunii cărții la sate*. Acum accentul principal îl punem pe îmbinarea activităților de la căminele culturale cu acelea de la locul de muncă, din brigăzile și echipele cooperativelor agricole de producție. (...) Există preocuparea ca cronicile [sic!] să fie publicate mai operativ și prin conținutul lor să dezbatem mai larg spectacolul, cu problemele lui. De aceea, purtăm deseori discuții în cadrul colegiului cu privire la conținutul de idei al cronicilor. Cu toate că am înregistrat unele succese, nu ne declarăm mulțumiți de stilul cronicilor noastre, cronici în care e nevoie de mai multă claritate. Timișoara a devenit în anii puterii noastre populare un important centru cultural și științific al țării. (...) Prin antrenarea unui larg colectiv de colaboratori și critici literari de la revista «Orizont» s-a inițiat în paginile literare ale ziarului un «comentariu critic», se publică *Poșta paginii* și ciclul *Tinerii la cercul literar*. Cu ajutorul colaboratorilor permanenți – avem aproape 60 de colaboratori cu care menținem o legătură directă – am reușit să scriem despre cercurile literare din Orșova, Reșița, despre culegerile de folclor ale tinerilor reșițeni. În același timp, ne dăm seama că în ziarul nostru putem și trebuie să avem mai multe reportaje scrise de scriitori, mai multe foiletoane. (...) Avem încă multe de făcut pe linia prezentării activității organizațiilor de partid și de tineret din instituțiile de cultură și artă”.

• [„**Ramuri**”, nr. 5] Pe prima pagină apar poezia **Tudor Arghezi** de V. Voiculescu („După un manuscris autograf dăruit lui Șerban Cioculescu”) și textul sărbătoreesc **Arghezi** de I. Purcaru: „Zborul abrupt al creației argheziene, țâșnit din platitudinea post-eminesciană ca dintr-o câmpie un vultur, se împlinește azi în rotunde cifre ale planărilor supreme. La 85 de ani, Tudor Arghezi domină peste jumătate de secol de cultură românească, suindu-și literele numelui la zenitul strălucirii universale.” □ Ilarie Hinoveanu semnează *Cântare omului. Tudor Arghezi la 85 de ani*: „Zona interferenței lui Eminescu cu Arghezi îmi pare asemeni amurgului în care noaptea se îngână cu ziua, cea dintâi deschizând privirii ferestre spre nemărginirea spațiului extraterestru, cealaltă luminând în suflet panorama bucuriilor oferite de efortul diurn depus

în scopul supunerii naturii”. □ *Jurnalul unor romane* de Eugen Barbu, este însoțit de nota: „Filele de jurnal publicate până în prezent de Eugen Barbu îi invită pe cititori în intimitatea de laborator a romancierului, într-o zonă puțin cunoscută, acolo unde autorul se află în dialog cu sine. O anexă la viitoarele romane, un ghid original pentru cititori și pentru exegeți? Jurnalul pare să se constituie ca un roman aparte, un roman al romanelor... Prozatorul tânăr poate afla aici multe sugestii și chei, asistând într-un fel la o ședință «pe viu» de cenaclu intim, în care autor și critic se confruntă și se confundă, pe aceeași pagină. O demonstrează și însemnările încredințate de E.B. revistei noastre”. □ La ancheta despre *Poezie*, începută în numărul anterior, mai precis asupra celor patru întrebări punctuale stabilite de la bun început, le răspunde compozitorul grec Mikis Theodorakis: „Poezia, arta nu numai că trebuie să se hrănească din viață și să existe alături de ea, dar trebuie, într-o egală măsură, să se și bată pentru viață. Asta nu mi se pare că împiedică arta de a îmbrățișa indiferent ce forme, indiferent ce moduri de cucerire a adevărului, oricât de îndrăznețe ar fi modurile și formele acestea, fiindcă atâta vreme cât conținutul ei se află în nemijlocit contact cu sistemul circular al vieții, este sigur că poporul va ști până la urmă să se adapteze înțelegerii celei mai personale, mai cutezătoare și mai evolute dintre forme. Prin cuvintele de mai sus vreau să spun că puternicele contacte creatoare cu viața, cu pulsul poporului, nu înseamnă câtuși de puțin că ar fi obligatoriu să ancorăm în simplisme și facilități – ca fel de exprimare. Este suficient să fim simpli, dar substanțiali. (...) Nu, nu ne putem chema un popor civilizat, cetățeni evoluți, când admitem în jurul nostru mizeria și peste toate acestea avem curajul de a mai discuta de-a seriosul despre *Artă*”. □ Un alt invitat al *Anchetei* este Gyula Illyés: „Autorul acestor rânduri e un poet liric, dar care – de când a ieșit din lumea țărănească – încearcă a înlocui, prin evoluția vieții sale familiale, psihologi și pedagogi de vază. Artă înseamnă, desigur, și educație. În primul rând educație. Dar se poate oare educa omul? Și dacă da, care este metoda potrivită pentru aceasta? Efortul intelectual întâmplător al savanților și profesorilor universitari din decursul deceniilor a înțepenit (nu spre marea mea surprindere) exact la acea idee care era și părerea consolidată, a străbunilor ciobani de odinioară. După semnele observate, de la toporul de piatră până-n zilele noastre; a educa sau a încerca să educi este posibil. Însă a face educație, fie și prin intermediul poeziei, cu scopul de a obține cât mai bogate și mai bune roade – aceasta nu este cu puțință decât într-un singur fel: prin exemplu.”. □ În cadrul aceleiași anchete despre poezie, se exprimă Mihnea Gheorghiu, dramaturg, eseist, cineast și, uneori, poet: „Condiția contemporaneității este durată ei complexă. Secole de exegeză compară și stabilesc, de pildă, un fel de contrast între «imaginația vizuală» a lui Dante și cea «auditivă» a lui Milton. Ei, poeții, au făcut, de fapt, poezie militantă, în condiții estetice exemplare. (...) Pentru că arta și poezia noastră populară sunt în

concentrația și echilibrul lor persistent, mărturia duratei unui mare și inefabil clasicism, ale cărui surse primitive se află, după părerea mea, la nivelul superior al antichității indo-europene. Universul liric al poeziei noastre noi și al artelor noastre plastice se va putea extinde, cu mai multă inteligență și cu un enorm folos, în aria infinită a moștenirii populare, unde va găsi nu numai spațiul, dar și instrumentele explorărilor sale celor mai îndrăznețe. Limba, mai ales limba română, este un fenomen poetic extraordinar, datorită poziției și structurii sale specifice, în confluența civilizațiilor continentale. La noi, poetica și filologia au dreptul și datoria să se cerceteze mai cu căldură”.

□ Petre Dragu se alătură temei cu versurile *Confruntare (la o discuție despre poezie)*. □ Scriitorul francez Jacques Madaule ia parte la dezbateri afirmând: „Mi se pare că poetul și artistul, în general, dacă nu vor să se înșele și în consecință să se lase sufocați de decepții, trebuie să aibă drept conduită supremă – căutarea și expresia adevărului. A se strădui pentru adevăr înseamnă, în cazul unui artist, două lucruri: 1) Să nu trișeze cu ceea ce este el însuși; 2) Să nu trișeze cu ceea ce el știe. Atunci când amândouă condițiile acestea sunt aduse la îndeplinire, dar numai în acest caz, opera lui va fi caracterizată printr-un accent de autenticitate care nu păcălește și artistul nu va fi, prin urmare, împins spre decepții”.

□ Virgil Teodorescu, vine cu următoarele observații: „1. Imaginația revoluționară aparține, în primul rând, poeziei. În condițiile luptei de clasă, orice poem care conține o încărcătură afectivă suficientă împotriva oprimării, poate fi considerat poezie militantă. (...) Mulți artiști și scriitori moderni sunt de părere că realitatea contemporană nu mai are nici o legătură cu catalogul de clișee disponibile și că e necesar să se descopere noi situații caracteristice epocii noastre, să se elaboreze noi imagini, puternice, originale. (...) Varietatea mijloacelor artistice se cere să fie în permanentă creștere: montajul, dialogul interior sau imaginea asociativă în poezie, demult și cu succes asimilată realismului socialist prin experiența lui Neruda, Nerval, Eluard. Imensul rezervoriu colectiv e un unic poem, din care poetul smulge o flacără ca să-l lumineze. Cu alte cuvinte: nu se poate face operă de artă sau chiar numai operă utilă, exprimând doar conținutul manifest al unei epoci, ci, dimpotrivă, dând la iveală conținutul ei latent. Aceasta cred a fi condiția estetică a poeziei militante și deosebirea dintre ea și «actualul jurnalier»”. La a doua chestiune, privind excesele formaliste ale poeziei, răspunde: „Forma este o experiență socială cristalizată, de aceea formalism nu înseamnă exces de atenție pentru formă. Formalismul e mai degrabă tehnicism: virtualitate care se complăce în ea însăși, care nu există decât ca atare, fiind lipsită de scop. Formalism este și academismul, care imită și repetă la infinit vechile forme, în condiții schimbate. În socialism poezia și arta în genere se bucură de un avânt fără precedent, în primul rând pentru că artistul nu mai e în opoziție cu lumea în care trăiește, ci în fundamental acord, pentru că importanța lui crește foarte mult și i se pun la dispoziție mijloace bogate.

Poeții noștri de azi nu mai cred (decât rar) în eroarea de a exalta unilateral dezvoltarea forțelor de producție și a tehnicii, sau a formelor noi, socialiste, ale raporturilor de producție, subestimând rolul activ, creator, relativ autonom al conștiinței. (...) Ceea ce caracterizează poezia noastră de azi este, cred, ambiția poezilor de a uni printr-un nod indestructibil, al cărui secret a căutat cu pasiune, activitatea de transpunere cu activitatea de interpretare. (...) Dacă modelul e de clasă înaltă și trezește ecou în cel care-l imită, atunci acest travaliu poate fi fecund, mai ales când nu constituie decât un culoar de trecere. E foarte trist însă atunci când modelul nu se topește în structura poeziei imitatorului, dispărând în cele din urmă cu desăvârșire, ci dimpotrivă, poetul se identifică într-atât cu modelul încât nu-și mai dă seama că imită simulacrul devenind astfel stare de fapt. Închipuindu-și că inovează, pretențiile lui cresc și pentru fiecare ciupeală, făcută cu oarecare dexteritate, pretinde nota zece. Care, din păcate, îi este oferită cu dărnicie de unii mentori. Făcând această observație nu vreau, nicidecum, să generalizez”. 3. Poezia este izvorul și încununarea întregii gândiri. Dar începând cu secolul al XVIII-lea, filozofia iluministă, aruncându-l pe dumnezeu la canal și nefiind în stare să distingă condițiile materiale care-l produsese, a încercat să umple golul rămas liber cu rigiditatea raționalismului, care a devenit standardul oricărei gândiri. S-a făcut, atunci, încercarea de a întemnița poezia în strâmta celulă pe care noua divinitate o rezerva pentru tot ce trecea dincolo de câmpul ei de activitate, dar poezia a izbutit să se strecoare, lăsându-și acolo numai veștmintele. Gândirea raționalistă se exprima, în domeniul poeziei, printr-o retorică seacă, un fel de piatră de care-și ascuteau canarii ciocul pentru a scoate triluri cât mai frumoase. De atunci începând, între raționalismul strâmt și poezie s-a dat o luptă permanentă, ascunsă, și până și azi, în numele lui, poezia autentică poate fi atacată cu violență. Raționalismul acesta strâmt, pretinde că gândirea să fie servită în felii subțiri, un fel de fleici de gândire, care să poată fi ușor cântărite, măsurate, prețuite și schimbate, eventual, pe automobile sau bunuri de larg consum. Intuiția poetică devine, deci, un dușman fatal pentru cel care apreciază în acest fel poezia, căci aceștia au nevoie de o poezie care să-i măgulească și să-i legene, nu de o poezie care să-i tulbure, trezindu-le impulsul creator. (...) Noul raționalism care definește poziția actuală a savanților (ca urmare a concepțiunii geometriei non-euclidiene, a mecanicii non-newtoniene, a fizicii non-maxwelliene) îi corespunde, cred, pe planul nostru, un realism capabil să răscolească sensibilitatea de la un capăt la altul. 4. (...) Fiind o pasăre măiastră și nu o carte de catechism, folclorul rămâne, într-adevăr, o permanentă confruntare: poemul care nu se sfârșește niciodată”. □ Colaborarea „postumă” a lui Ion Vinea la anchetă cu textul *Marile teme ale poeziei*, este posibilă datorită precizării lui Ilie Purcaru: „Dintr-un interviu cu poetul Ion Vinea, publicat în «Luceafărul» (1962), ne-au rămas o seamă de opinii inedite care-ar putea alimenta, credem, cu real folos, ancheta noastră

despre poezie. Reproducem, după notele revăzute de poet, opiniile de mai jos, ca un omagiu neuitatului autor al *Orei fântânilor* – la împlinirea a 70 de ani de la nașterea lui”: „Relația dintre spiritul epocii și permanențele omenеști ale poeziei?... Acestea formează tocmai materialul major al înșăși vieții în creșterea ei neconținută și deci a revoluției înșăși. În toate vremurile s-a vorbit despre aceste lucruri, dar diferența constă în calitatea exprimării, iar fiecare epocă anunță: «poetul are cuvântul». (...) Pentru poet, activitatea publicistică e un nesecat izvor e impresii și de învățătură... (...) Versificatorul împărtășit din vinul pamfletului era ispitit să i se dăruiască, uitând de poezia «propriu-zisă», pe care o păstra momentan pentru însemnările sale intime. E ceva lesne de înțeles. Gazetarul căuta marele public și mijloacele de răspândire pe care i le dădea ziarul. Iar versificatorul știa că cititorii de poezie erau prea puțini la număr și că tirajul revistelor literare era prea restrâns ca să ducă, fără zăbavă, la revolte... Nu toți versificatorii publiciști au avut privilegiul marelui Maiakovski, de a fi trăit revoluția din Octombrie. Nu toți au apucat vremurile de azi, în care poetului i se pun la îndemână nu numai răgazul binecuvântat, dar și îndemnuri, înțelegere și ocrotire...” □ De „frumusețile muzicale” în versurile eminesciene: „De trei codrii de aramă, / de departe vezi albind / Ș-auzi mândra glăsuire / a pădurii de argint”, se ocupă Gheorghe Dogaru, în *Sunet și ritm*. □ Al. Dima publică *Aspecte ale valorificării moștenirii literare*: „Moștenirea culturală și implicit cea literară se revarsă în prezent, sub forme multiple. Avem, după cum se știe, o moștenire a culturii și literaturii universale, o alta a culturii și literaturii naționale, dar și una a culturii și literaturii regionale. În realitatea istorică, toate aceste modalități se împletesc mai mult sau mai puțin armonic, uneori se contopesc chiar, rareori se opun, îndeosebi atunci când tendințele naționale și regionale devin naționaliste, șoviniste sau ascuțit regionaliste. În firea culturii și în mod ideal, cele trei planuri ale moștenirii culturale se îndeamnă reciproc spre unitate. Universalul își trage izvorul din național, iar acesta, la rândul-i, din bazele regionale, de unde rezultă că *elementul regional* e un component aproape obligatoriu și implicat al culturii naționale și, prin aceasta, a celei universale. Nu s-a insistat, totuși, niciodată prea accentuat asupra aspectului regional al culturii. O concepție realistă, așa cum este cea pe care o practicăm, nu-l poate ignora în nici un chip, fiindcă el alcătuiește, de fapt, solul imediat și direct al oricărei activități spirituale. Orice om de știință, orice artist, orice literat vine de undeva, dintr-un loc anumit și precis al patriei lui, și dintr-un moment anume al istoriei care nu poate să nu-i condiționeze – într-o măsură – activitatea.” □ La rubrica *Arhiva Olteniei* Șerban Cioculescu scrie despre *Un animator uitat: criticul D. Tomescu*: „Dacă în cadrul moștenirii literare, s-ar cuveni un paragraf și înaintașilor care nu și-au atins ținta, deși au ținut ferm și sus facla unei credințe, nicăieri nu i s-ar putea aduce un mai cuvenit omagiu lui D. Tomescu, creatorul și animatorul vechilor *Ramuri*, decât în paginile revistei

craiovene de astăzi, cu același nume. (...) Se vor împlini, aşadar, anul acesta 60 de ani de la apariția *Ramurilor* și 20 de ani de la dispariția creatorului și însuflețitorului lor, din mijlocul nostru. A murit sărac și tuberculos, părăsit și uitat de asociați mai grijulii de chivernisire decât de cultivarea unor mistuitoare credințe. D. Tomescu ne-a lăsat nu o operă, pe care împrejurările nu i-au îngăduit să o desăvârșească, ci un exemplu. Iar exemplele sunt *ramuri* care nu se usucă niciodată.” ■ Manifestările Dante sunt bine reprezentate în „Ramuri”. Ion Biberi scrie despre *Dante și umanismul modern*, iar Acad. G. Oprescu semnează *Scene dantești în artele plastice*, celor două texte alăturându-li-se traduceri din *Infernul*, cântul XXVI, în două variante: una semnată de Maria Chițu (1883), alta de Eta Boeriu (1965). Ion Pătrașcu vine cu *Divina Comedie în românește*, iar V. Cristian publică *Muzica poeziei dantești*. ■ Ion Zamfirescu evocă figura de cărturar a lui **Tudor Vianu**, plecat în lumea umbrelor în urmă cu un an: „Tudor Vianu a perseverat în datoria lui ca om de litere, timp de aproape cinci decenii. Faptul vorbește de la sine. Cultura românească îi datorează mult. Poate, cu vremea, unele din scrierile sale vor trece mai în umbră. E în soarta eseului, și deopotrivă în soarta scrierilor care mai întâi au fost rostite la o tribună, ca o dată cu consumarea actualității ori a febrei orale, și o dată cu risipirea publicului special căruia i s-au adresat, ceva din elementele lor inițiale să-și piardă elocvența și strălucirea. Dar, dacă aceste acte de participare în desfășurările curente ale unei culturi au avut în ele expresie și fosforescență, dacă au găsit mijlocul de a funcționa ca forțe mobilizatoare, dacă au știut să pledeze pentru cunoașterea ori pentru ideea superioară a vieții, atunci, clipa pe care au umplut-o nu mai este o simplă clipă, ci devine punct de agregare și pârghie de continuitate în procesele creșterii, cu noile ei sinteze. Locul lui Tudor Vianu poate fi definit de pe acum: printre acei constructori și îndrumători de opinie care, în împrejurări serioase ale culturii noastre, au arătat drumuri sigure și au bătut ora exactă.” ■ Cronicul literar al revistei, Mihai Ungheanu scrie despre doi autori Ștefan Bănuțescu și Vasile Băran: „Tematic, proza lui Ștefan Bănuțescu [*Iarna bărbaților*] nu depășește o sferă exploatată deja de alții. Obiectul de studiu nu este individul ci colectivitatea, comunitatea rurală. Ca la Rebreanu, prozatorul este interesat de entități sociale, de exponenți. Destinele individuale sunt urmărite fragmentar. (...) În tot volumul, scriitorul examinează modul cum se face istoria prin acumulări și salturi. Colaborarea la momentul istoric e observată prin studiul straturilor sociale. Ștefan Bănuțescu demitizează posturile eroice, nuanțând peisajul social. Nuvelele lui Ștefan Bănuțescu se realizează prin drumuri, incursiuni, în realitate”. □ Cea de a doua carte analizată poartă semnătura lui Vasile Băran: *Uluitoarea dispariție a unui cap liniștit*: „În volumul său de debut, Vasile Băran se arată un observator tăios al diferitelor forme de parazitism social. Într-un domeniu cu mulți competitori, tânărul prozator reușește să rămână personal. (...) V. Băran folosește formula literaturii aluzive,

având întotdeauna aerul că vorbește de cu totul altceva decât ideea încifrată parabolic.”). ■ Lirica universală este reărezentată prin traduceri din Paul Valéry (*Cântec ciudat*, traducere de Al. Valentin); St. Mallarmé (*Naștere*, traducere de Mihai Rădulescu); Georg Trakl (*Copilărie*, traducere de Ion Pillat); Saint-John Perse (*Ploi*), Giuseppe Ungaretti (*Pagube cu fantezia*, traducere de Petru Sfetca); Cesare Pavese (*Pământul și moartea*); Rocco Scotellaro (*Frumoasa-mi patrie*, traducere de Venera Antonescu); Juan Ramon Jimenez (*Lăeții*, traducere de Teohar Mihadaș); Allain Bosquet (*La început*, traducere de Virgil Teodorescu); Sibila Aleramo (*Zâmbetul nostru*, traducere de C. Poenaru și I. Schintee).

● [„Secolul 20”, nr. 5] Număr dedicat lui Dante Alighieri, la aniversarea a șapte veacuri de la naștere. Cu acest prilej sunt publicate traduceri noi din opera marelui florentin făcute de Eta Boeriu, Tașcu Gheorghiu, Romulus Vulpescu și Ștefan Augustin Doinaș. Eseuri despre opera lui Dante semnează Edgar Papu (*Elemente moderne în arta lui Dante*), Nicolae Balotă (*Actualitatea poeziei lui Dante*), Emil Manu (*Dante în România*), Geo Șerban (*Dante, erou macedonskian*). Ilustrația numărului este susținută cu ilustrații la *Divina Comedie* de Sandro Botticelli. ■ O altă secvență a revistei este dedicată scriitorului sovietic Mihail Solohov. Sunt publicate „pagini autobiografice” dar și opinii despre prozator și opera sa semnate de Alexei Tolstoi, Romain Rolland, Lyon Feuchtwanger. □ Împlinirea a două decenii de la Victoria asupra Germaniei hitleriste este marcată de proze și confesiuni semnate de Boris Pelevoi, Bertolt Brecht, Konstantin Paustovski și Victor Konețki. □ André Malraux este prezentat de Dan Hăulică în eseu *Malraux sau Lupta cu ingerul*, iar Constantin Țoiu traduce un fragment din romanul *Nucii de la Altenburg*. ■ În cadrul rubricii *Cadran mondial* Claude Sernet, poet francez, cumnat al lui Ilarie Voronca și bun cunoscător al literaturii române publică în revista belgiană „Le Journal des poètes” însemnări despre începuturile literare ale lui Tristan Tzara: „Dacă literar și pentru lumea întreaga gălăgiosul Tzara s-a născut la Zürich, în 1916, în momentul totuși celebru când băgând un cuțit de tăiat hârtie între paginile unui Larousse a găsit cuvântul «dada»; dimpotrivă, ca poet, și numai pentru unii, s-a revelat mai întâi în română, limbă în care a scris între 17 și 19 ani, primele sale poeme”. ■

● [„Steaua”, nr. 5] Sub genericul *La înălțimea epocii contemporane*, se aduc elogii conducerii partidului pentru grija purtată științei și culturii: „Partidul a manifestat întotdeauna o atenție deosebită față de activitatea oamenilor de știință, cultură și artă, față de problemele majore ale revoluției culturale. Partidul a considerat întotdeauna scriitorii, compozitorii, arhitecții, artiștii plastici, reprezentanții artei interpretative și ai criticii literar-artistice drept «ajutoare de nădejde» în opera sa de construire a noii societăți și le-a acordat o înaltă apreciere”. □ Numele noului lider al comuniștilor români apare din ce în ce mai des în textele presei de toate formatele tematice, mai puțin în „Urzica”.

Lungile sale cuvântări sunt rezumate în detaliu și însoțite de „pilduitoare” citate, dintre care unele vor face o lungă carieră în rândul „lăudătorilor din oficiu”, sintagmă care-i definește pe membrii oportuniști ai breslei literare. În articolele acestora, ca și în editorialele ori textele nesemnate, pagina/ -ile întâi vor reveni, încet dar sigur, literaturii de partid: „Întâlnirea conducătorilor de partid și de stat cu oameni de cultură și artă, din 19 mai, cu ocazia căreia a luat cuvântul tovarășul Nicolae Ceaușescu, prim-secretar al C. C. al P.M.R., se înscrie ca un eveniment deosebit de important, tocmai pe linia contactului rodnic între partid și creatorii de valori spirituale, a aprecierii și solitudinii manifestate de înaltele foruri de partid și de stat față de eforturile oamenilor de litere și artă de-a contribui la dezvoltarea multilaterală a conștiinței socialiste a omului nou. La această întâlnire memorabilă s-a subliniat contribuția prețioasă pe care scriitorii și artiștii, români și de alte naționalități, uniți indisolubil în jurul acelorași nobile idealuri, au adus-o la înfăptuirea revoluției culturale. Operele de artă, întrupate în bronz sau în sunete, în litera tiparului sau sub reflectoarele rampelor teatrale, în silueta edificiilor sau pe pelicula cinematografică au constituit și ele un aport deosebit la făurirea vieții noi socialiste, la educarea maselor în spiritul înaltelor valori umaniste. (...) Împreună cu cei vârstnici, într-o impresionantă unitate a generațiilor, tinerele talente cu elanul lor impetuos, inerent vârstei, și-au manifestat dorința de-a exprima artistic realitățile noi, de-a continua linia glorioasă a marilor înaintași, de-a se situa la înălțimea exigențelor sporite ale constructorilor societății socialiste. Numeroasele talente tinere, cu frumoase perspective de creație, se înclină, împreună cu întregul popor român, cu venerație, în fața marilor înaintași, a lui Eminescu, Arghezi, Caragiale, Alecsandri, Bolintineanu, Coșbuc, Sadoveanu, Rebreanu, Goga, Grigorescu, Enescu, Brâncuși și alții, înțelegând că acești titani ai scrisului și artei românești au dobândit universalitatea tocmai prin ancorarea adâncă, indestructibilă, organică în realitățile noastre naționale. Condiția eflorescenței de valori artistico-literare este diversitatea de stiluri, îmbogățirea formelor de exprimare artistică, utilizarea de modalități cât mai variate și adecvate subiectului propus. Dar această diversitate trebuie să convergă armonic spre a exprima un conținut social adânc, spre a sluji nemijlocit cauzei socialismului și păcii. Alegând, după temperament, sensibilitate, gust și cultură, stilul care-i este inerent vocației sale majore, artistul spre a-și împlini această vocație va exprima totodată idealurile poporului, munca sa neabătută, aspirațiile sale generoase. O producție cu un conținut social palid și de un nivel artistic lipsit de exigență are soarta efemeridelor. ■ «Fără îndoială – spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu – că nu se poate impune nimănui un anumit fel de a scrie, de a picta, de a compune, dar ceea ce se poate cere oamenilor de artă este de a exprima întotdeauna realitatea, adevărul despre viață, de a sluji poporul din care face parte... acela care poate merge la izvor nu trebuie să meargă la ulcior», oricât de savantă virtuozitate s-ar fi pus în

construirea lui. Numai din acest izvor, nealterat și nealterabil, sorbim și noi astăzi, încrederea și energia trebuincioase pentru a realiza perspectivele imense ale socialismului și comunismului, pentru a răzbate peste secole. «Suntem pentru o artă realistă, – spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu – expresie a societății noastre socialiste, pentru o artă care prin optimismul și robustețea ei să reprezinte timpurile noastre și în care să vibreze viața și aspirațiile poporului român». ■ S-a subliniat la întâlnire, pe drept cuvânt, că scriitorii și artiștii au rămas debitori față de marele public, că o serie de evenimente epocale și momente decisive din istoria recentă a patriei nu au fost încorporate artistic în toată amploarea și măreția lor, cum ar fi de pildă actul de la 23 August 1944, lupta pentru cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, anii construcției socialiste, creșterea impetuoasă a industriei, înfăptuirea revoluției la sate. (...) Firește, schimbul larg de valori culturale nu presupune o atitudine de acceptare necritică a tot ce vine din exterior. Să cernem totul prin sita noastră proprie, să ne formăm solide opinii proprii asupra oricărei opere de artă, să distingem net între ceea ce este just și folositor poporului nostru, construcției socialiste și ceea ce trebuie respins ca necorespunzător societății noastre, intereselor fundamentale ale poporului român. ■ «În această privință – spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu – un rol deosebit revine criticii noastre literare și artistice, care este chemată ca prin dezbateri principiale, libere, să îndrume creația literar-artistică, să sprijine și să promoveze acele tendințe și acele opere care exprimă realitățile și ideile înaintate ale societății noastre». După cum, în domeniul construirii bazei tehnico-materiale a socialismului este nevoie de o descătușare deplină a energiilor constructive, tot așa și pe tărâmul creației de cultură e necesară o participare cât mai activă și intensă a oamenilor de literatură și artă la întreaga activitate a poporului român, o mobilizare a tuturor valorilor, o asigurare a activității lor creatoare în condiții optime”. □ Comentariile din „Steaua” preiau în canon finalul discursurilor conducătorului partidului: „Alături de clasa muncitoare, de țărănime, de intelectualitatea din care fac parte, scriitorii și artiștii, se angajează să-și concentreze toate resursele creatoare pentru a oferi poporului opere viabile, de un adânc conținut uman și o înaltă ținută artistică, demne de epoca pe care o trăim, puse în slujba înfloririi și prosperității României socialiste”. ■ Un articol omagial cu prilejul împlinirii vârstei de 85 de ani în dedică Aurel Rău poetului „cuvintelor potrivite”: „Dragostea revărsată spre Arghezi din toate inimile, ca lumina pe un mărgăritar, exprimată și prin distincția de Erou al Muncii Socialiste, cea mai înaltă în Republică, este desigur în primul rând rodul penetrabilității operei lui în cercuri tot mai largi de cititori, asociind în minte cerința crescândă pentru cartea lui Eminescu, este confirmarea viabilității gândurilor și sentimentelor potrivite de el în cuvânt, ca de nimeni altul, dar totodată prezintă și caracterul unui act simbolic, de omagiu adus în genere poeziei românești contemporane lui, poezie care prin Tudor Arghezi, G.

Bacovia, Lucian Blaga și Ion Barbu, ca să rămânem la câteva nume, a imprimat valorificării motivelor tradiționale și inovației îndrăznețe, un sens major, european. Tudor Arghezi face parte dintre acei poeți mari care dând bătălia cu timpul și la figurat dar și la propriu, și învingându-l, păstrându-și-o întreagă energia talentului, știu să facă din fiecare vârstă un instrument nou de investigare a umanului, reparcurgând pe durata unei singure vieți de om toate ipostazele eului liric dintotdeauna, obligând lumea cu splendorile și tragediile ei să mai treacă o dată «la judecată». (...) Cazul e impresionant, desfășurarea grandioasă, ca-n imperiul lui Hugo, și nu exagerăm observând că, între toți poeții noștri, o asemenea diversitate tematică și o atare facultate de a fi mereu altul, rămânând el însuși în manifestarea lirismului, cunoaștem «acum întâia oară». Ne-a plăcut să vedem identificat, în persoana lui Tudor Arghezi, «poetul național» (vezi articolul semnat de Șerban Cioculescu în «Gazeta literară», nr. 584), după cum ne bucurăm de mai mulți ani asistând împreună cu autorul *Testamentului* la creșterea progresivă a prestigiului său peste hotare, ca o expresie a geniului limbii românești și a universului spiritual al poporului din care facem parte. Beneficiind de privilegiul de a putea fi prezenți zi de zi la desfășurarea cântecului de care «țara toată» e «învăluită ca-ntr-un vis», sentimentul pe care îl încercăm la această sărbătoare din mai a Poeziei ar trebui să întâlnească harul divin al cuvintelor lui pentru a putea fi rostit. Căci, deși Maestrul e la vârsta înțelepților, versul său aprig din noile-i înmuguriri se regăsește deplin cu același «spor la suflet» în vigoarea anilor de odinioară”.

• **[„Tânărul leninist”, nr. 5]** Articolul *Activități specifice pentru tinerele fete*, semnat de M. Silea, conține subcapitolul *Dezvoltarea gustului pentru frumos, artă, literatură*, în care este prezentat, triumfalist, accesul tinerilor la cultură: „Impresionează numărul mare de bilete difuzate tinerelor pentru diferite spectacole. În anul care a trecut, la Fabrica de confecții și tricotaje au fost difuzate 28 000. Difuzorii voluntari propun și selecționează îndeosebi spectacolele cele mai reușite. La club se țin numeroase medalioane literare (20 anul trecut), recenzii (240), serii literare (76) în care poeți, îndeosebi poete ca: Maria Banuș, Nina Cassian, Violeta Zamfirescu, se întâlnesc cu fetele, făcându-le să înțeleagă frumusețea poeziei, educându-le gustul pentru literatură. De altfel și cele 1500 insigne *Prieten al cărții* adeveresc munca sistematică, de conținut pe care o desfășoară organizațiile U.T.M.” □ În același număr apare libretul *Partid, pavăza mea*, cu versuri scrise de Vlaicu Bârna, pe muzica lui Ioan D. Chirescu: „Partid, pavăza mea,/ Tu în noaptea cea grea/ Ai ridicat/ Steagu-nflăcărat,/ Te-am urmat biruitori/ Spre-ai vieții zori,// (...) Noi cântăm peste/ vremi slava ta/ Partid, pavăza mea,/ Luminoasă stea”.

• **[„Teatrul”, nr. 5]** Revista publică *Un nasture sau absolutul*, comedie în patru acte, de Radu Cosașu. În acest număr B. Elvin comentează piesele: **Cinci schițe de I.L. Caragiale** și **Cântăreața cheală de Eugen Ionescu (la Teatrul**

mic): „... Regizorul țintește să dezvăluie o altă față a lui Caragiale, încercând să scoată în evidență mai ales mecanismul social și moral care menținea in justiția, ducea la deriziunea tuturor valorilor și prefăcea anumite categorii umane în fanteze care au pierdut exercițiul adevărului și al responsabilității. (...) Acest aspect mai puțin explorat al operei lui Caragiale urmăresc să ni-l prezinte creatorii spectacolului, stabilind o serie de apropieri între autorul nostru și Eugen Ionescu. Nu încap dubii că I. L. Caragiale se numără printre cei dintâi scriitori care au introdus în literatura noastră o societate e personaje definitiv certate cu logica și care trăiesc într-un concubinaj jovial cu absurdul, iar Eugen Ionescu se arată – mai ales în primele sale piese – sensibil la ceea ce este mișcare în gol, agitație stearpă în existența mic-burghezului, după cum se dovedește exasperat de psihologiile de serie, de sensibilitățile standardizate, de vocabularele cotropite de clișee, cu un cuvânt, de tot ceea ce nu lasă loc autenticului și expresiei individuale”. □ Cronici dramatice mai semnează Zoe Dumitrescu Bușulenga (*Să nu te joci cu dragostea* de Alfred de Musset (Teatrul Național „I.L. Caragiale”), Călin Căliman (*Întâlnire cu îngerul* de Sidonia Drăgușeanu (Teatrul Național „I.L. Caragiale”: „Dincolo de teme și subiecte anume, universul de investigație al Sidoniei Drăgușanu a continuat să se păstreze același: atenția scrisului său a fost polarizată consecvent de comportamentul intim al personajelor.”); Valeria Ducea (*Școala nevestelor* de Molière (Teatrul „Barbu Delavrancea”) G[eorge] B [anu] (*Colombe* de Jean Anouilh (Teatrul „C.I.Nottara”), Ileana Popovici (*Spectacol de poezie și dans* – Teatrul Mic: „Vizionând spectacolul de poezie și dans de la Teatrul Mic, înțelegem de ce cuvântul «recital» a fost aici respins. Creatorii (regia – Letiția Popa, coregrafia – Miriam Răducanu, scenografia – Lucu Andreescu) nu și-au construit spectacolul pe o suită de «numere», mulțumindu-se să asigure o succesiune logică și un comperaj decent, ci au gândit un *spectacol* de teatru, ale cărui mijloace de expresie să fie mișcarea și versul. Astfel, poezia nu mai are aici un rol «de serviciu», constituind partea «mai accesibilă», «mai directă», ci contribuie, cu drepturi egale, la crearea unui climat, unei atmosfere”. □ În continuarea dezbaterii *Realismul teatral astăzi* apare textul „*Nu imit natura, lucrez cu ea*”... de Valeriu Moiescu: „Gradul de realism în teatru nu mai poate fi judecat astăzi în funcție de cât de normală sau adevărată este expresia în raport cu viața, considerată la suprafață. Este normal ca niște oameni să se comporte asemenea personajelor din *Cântăreața cheală* a lui Eugen Ionescu? Se întâmplă asta în realitate? Evident, nu. Numai că asta nu alterează gândirea realistă a piesei, viziunea realistă a dramaturgului asupra micii burghezi.” □ George Banu semnează textul *Gânditorul ca dramaturg. Însemnări despre teatrul lui George Călinescu*: „Indiferent de direcțiile pe care le urmează, Călinescu aspiră spre un teatru de idei, viabil numai «atunci când ideea a căpătat forță pasională și corporalitate». El pornește de la tradiții folclorice, autohtone, iberice sau orientale, compune societăți și portretează

eroi, dar nu se oferă niciodată formulei unice. De aceea, parafrazând o propoziție a sa, încercăm să spunem nu *ce este* teatrul său, ci *cum este*. În aceste rânduri, ne oprim doar la textele publicate, și nu și la numeroasele manuscrise ce urmează a fi cercetate. Studiul lor va determina, desigur, o apreciere mai complexă a dramaturgului. De asemenea, rămânem preocupați de teatrul călinescian ca formă literară, nu și de posibilitățile de spectacol oferite, nici de repercusiunile sale în planul intelectual al actorilor. Lărgirea și îmbogățirea acestui plan însemnau pentru Călinescu una din ideile des sugerate mișcării noastre artistice. (...) În profilul omului și vieții noastre contemporane, Călinescu remarcă semnificația ce a obținut-o cultura. Expresia deplină a acestei înțelegeri o aduce *Ludovic al XIX-lea*, piesă scrisă în cinstea anului 1964. Muncitorii întâmpină a douăzecea aniversare a eliberării patriei, lucrând, în același timp, la un tunel și la un spectacol cu o piesă scrisă și interpretată de ei. Planurile activității productive și a celei spirituale nu mai rămân străine unul de altul, ci se întâlnesc în formația complexă a oamenilor de azi. Acest lucru îl demonstrează Călinescu, în primul rând, în piesă, abulia lumii franceze din acel «ancien régime», reconstituit de muncitorii-interpreți, contribuie doar la lărgirea universului lor intelectual. Ea nu afectează însă prin nimic conținutul filozofic și activitatea practică a lumii noastre. Mulți dintre cititori au rămas surprinși de interesul manifestat de muncitori pentru o lucrare situată într-un moment destul de îndepărtat istoricește. Dar chiar în alegerea piesei stă ascuns, cu un mare rafinament, originalul omagiu adus de Călinescu oamenilor de azi. (...) Limbajul întrebuintat în diversele lumi reprezentate corespunde atât esenței lor, cât și formei dramatice tradiționale preluate de Călinescu. În *Șun*, este narativ și metaforic, desfășurându-se în perioade întinse, în timp ce versurile din *Ludovic* dau atât impresia construcției după canon, asemenea întregii vieți și creații a epocii, cât și a exuberanței. Aici limbajul, ca și actele personajelor, și-a pierdut orice consistență, rămânând doar un splendid joc de ape. Prin eroii de azi, Călinescu aduce o viziune severă și stenică. Aceștia înseamnă un nou moment în dramaturgia călinesciană, moment ce, din păcate, a rămas necontinuat de alte etape care l-ar fi putut defini mai precis și mai complex. Teatrul lui Călinescu constituie, în primul rând, un mod dialogat de cugetare și, de aceea, indiferent de concluziile trase, îți reamintește permanent ideea că «adevăratul om de teatru, ca și veritabilul literat, este un gânditor».” ■ Despre **Mihail Sebastian și publicul muncitoresc** scrie Vicu Mândra: „În revista «Muncă și Voie-bună» (director: Mihail Sadoveanu), apărută în anii 1939—1940, alături de alte semnături prestigioase, înregistrăm la un moment dat colaborarea regulată a lui Mihail Sebastian (august 1939 – iunie 1940). Cronici dramatice și articole despre teatru, cronici literare și note de lectură adaugă elemente prețioase la dosarul său de convingeri și neliniști. (...) Sebastian a purtat un respect neabătut oamenilor muncii manuale, despre care a scris în repetate rânduri cu o scăpărare a

condeiului care mărturisea o reală apropiere afectivă. Izolarea sa de până la război era întreținută de reticențele unei conștiințe rănite și derutate. (...) Abordând probleme ale teatrului muncitoresc, Sebastian va pleca de la ideea implicării noului public în acțiunea de înnoire a artei dramatice românești. Cu alte cuvinte, nu vom întâlni în cronicile și articolele ce privesc teatrul pentru muncitori, un punct de vedere restrictiv care să reducă lucrările la necesitatea culturalizării unor spectatori fără diplome universitare”.

• **[„Viața militară”, nr. 5]** Publică versuri: Dragoș Vicol (*Omagiu*), Tiberiu Utan (*De-acum pot spune*), Eugen Frunză (*La prima avansare*), proze: Alexandru D Lungu (*Vaza de cristal*), Ion Grecea (*La piscul vulturilor*), A. Mierlușcă (*Zvârluga*), reportaje: Mihai Negulescu (*Trepte spre măiestrie*), Nicolae Pop (*Legătura*), Nicolae Damaschin (*Cetatea aluminei*), I. I. Nichifor (*Traietorii*). □ Debutază în revistă cu versuri, elevii școlii militare de ofițeri din Sibiu, membri ai cenaclului Nicolae Bălcescu: Iulian Patca, Gheorghe Cozma (George Florin Cozma), Ilie Zavragiu, viitori jurnaliști și poeți. □ Aurel Martin, sub semnul împlinirii a 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri, publică medalionul *Poetul patriot*. Aurel Martin apreciază că „patriotismul a fost coordonata esențială a întregii lui activități, găsind o exemplară concretizare mai cu seamă în producția lui literară, deosebit de prodigioasă. Faptul e explicabil pentru că, scriitor-cetățean fiind, Alecsandri a considerat arta ca o armă ideală în bătălia de formare a acestor noi conștiințe, eliberate de tarele trecutului și dornice să stăpânească în viață relații mai drepte, mai morale.” □ La *Poșta redacției*, N. Mărgineanu corespundează cu elevii Teodor Opreșan, viitorul cineast, Constantin Bălăiță, Nicolae Boghian, autorii de mai târziu ai Editurii militare.

• **[„Viața Românească”, nr. 5]** Câteva repere ale comunismului în România după 23 August 1944, având ca pretext data capitulării Germaniei și sfârșitul celui de-al doilea Război Mondial sunt stabilite în articolul *Ziua Victoriei*: „Și-n ziua de 9 mai, deasupra cancelariei Reichului a fost înălțat steagul păcii, vestind pământului victoria deplină. Rolul decisiv în răspunderea hitlerismului în cadrul coaliției popoarelor, l-a avut eroica, neînfricată Uniune Sovietică. Alături de ea, Statele Unite ale Americii, Marea Britanie și Franța au participat la lupta sfârșită cu victoria definitivă asupra fascismului. (...) În uriașul efort al Națiunilor Unite pentru câștigarea istoriceii victorii, o contribuție însemnată i-a revenit României. Anii grei de ilegalitate, ani de luptă: Partidul Comunist Român a dus lupta pentru încheierea unui grant comun al tuturor forțelor antifasciste, pentru scoaterea țării din războiul hitlerist. Partidul Comunist Român a organizat și a condus insurecția armată care a răsturnat dictatura lui Antonescu, a dus la alungarea trupelor hitleriste de pe pământul patriei. [...] Actul de la 23 August, cea mai grea lovitură pe frontul din Balcani, precum și întoarcerea armelor împotriva fascismului au fost apreciate de Națiunile Unite ca un act politic și militar de cea mai mare importanță pentru faza aceasta

decisivă a războiului. (...) Apărarea păcii, cauza vitală a întregii noastre omeniri, a găsit în țara noastră, de-a lungul acestor ani, o forță hotărâtă, un glas puternic, la înaltele tribune ale opiniei popoarelor iubitoare de pace. De nenumărate ori a fost afirmată, cu tărie, voința poporului nostru în toți acești ani, în care cercurile agresive au aprins și întreținut în lume focarele războiului. Chiar în ultimul timp, opinia publică din țara noastră a protestat cu hotărâre împotriva bombardării teritoriului R.D. Vietnam, cerând încetarea agresiunii. La Geneva, în Comitetul celor 18 state pentru dezarmare, în Sesiunile ONU-lui, România s-a pronunțat în favoarea desființării oricăror blocuri militare, pentru crearea de zone denuclearizate, în Europa Centrală, Africa, zona Pacificului; de asemenea, România susține cu fermitate transformarea Balcanilor într-o zonă fără arme nucleare”. □ În siajul temei „luptei pentru pace”, Ștefan Aug. Doinaș publică poeziile *Pajura bățăliilor*: „Vegheați, ostașii păcii, privegheați!/ Acolo,-n poala văduvelor plânse/ ascunsă sub cenușă,-n cuib de streșini,/ sorbind cu sete lacrimi de copii/ așteaptă pajura neconsolată/ să-i crească, din rușine și orgoliu,/ un alt penaj mai mândru, mai cumplit.../ Ostași ai păcii veșnice, vegheați!” □ Maria Banuș publică fragmentul *Nici Tristan, nici Abélard* din poemul ei cel mai însemnat – *Diamantul* – frumoasă reînnoare a tradiției cu marea poezie interbelică reprezentată de Arghezi și de Ion Barbu: „Nici Tristan, nici Abélard,/ Aveai haruri de zlătar,/ De zlătar cu glas de smoală/ Care bagă fete-n boală,/ De tâlhar cu ochi de Christ,/ Schimbă smârcu-n ametist/ La chip tainic, galeș, crunt,/ Iscă iezere-n străfund...” □ Nicolae Breban publică fragmentul *O vizită neobișnuită* din romanul *Francisca*, aflat, atunci, în curs de pregătire pentru tipar. □ În sumarul prezentului număr este inclusă o *Mică antologie a poeziei războiului*, cu următoarele poezii: *9 Mai 1945* de Ilya Eherenburg, *Victoria* de Anna Ahmatova, *Bocet de văduvă* de Rimma Kazarkova (toate în traducere de Mădălina Fortunescu), *Eliberare* de Kassák Lajos (trad. de Petre Pascu), *Iunie 40* și *Exodul* de B. Fundoianu (trad. din franceză de Virgil Teodorescu), *1945* de Christine Busta (trad. Petre Stoica), *Corn în asfințit* de Myron O’Higgins și *Apărarea insulelor* de T.S. Eliot (ambele în trad. de Petru Popescu). ■ Patriarhului poeziei românești îi este consacrat articolul redacțional *La aniversarea lui Tudor Arghezi*: „O asemenea unanimitate de sentiment nu s-a produs deloc ca rezultat direct și firesc al unui mare merit de creație, nu este încoronarea unei dezvoltări limpezi și liniare a raporturilor poetului cu societatea în care a trăit. La această culme netedă și stabilă a relațiilor lui Arghezi cu toate categoriile intelectualității, cu toate straturile sociale, cu toate formele culturii oficiale (Stat, Guvern, Academie, Școală, Presă etc.), în sfârșit cu toate generațiile, s-a ajuns printr-un îndelungat și mereu dramatic proces de atragere și respingere, de contradicții multiple, adânci și dureroase, proces al cărui avatar, de altfel prea bine cunoscut, nici măcar nu poate fi evocat aici. Fapt este că Arghezi a fost, timp de patruzeci de ani ignorat, respins sau

dușmănit; ignorat de Stat respins de cultura oficială, dușmănit de lumea politică, de cafenea, de saloane, de tot ceea ce constituia burghezia retrogradă, stupidă și meschină și de tot ceea ce o reprezenta. Dar oricât ar fi fost de dominată, de terorizată și de absorbită de către această lume, Țara românească nu se reducea numai la ea. Adevărul e că în aceeași măsură în care a fost ignorat, respins și dușmănit, Arghezi a fost cunoscut, prețuit și iubit. O mare parte a familiei literare, intelectualitatea liberă și progresistă, presa democratică, tineretul anilor 1925-1940, au fost mobilizate entuziast în jurul numelui său, în susținerea operei sale, în apărarea sa. E adevărat că Statul (care putea ajuta mult, pe calea subvențiilor, pe scriitor și gazetar) l-a ignorat (în general, căci au fost și momente în care i-a dat multă atenție, manifestată prompt sub forma trimiterii la pușcărie sau în lagăr); dar cele câteva mii de exemplare ale cărților sau ale ziarelor sale au avut întotdeauna câteva mii de cumpărători credincioși. E adevărat că Iorga l-a respins; dar l-au admirat și prețuit Ibrăileanu, Lovinescu, Cocea, Galaction, Ralea, Vianu, Călinescu și atâția alții, al căror cuvânt atârna greu în polemica în sentința literară, căci era liber, sincer și priceput. (...) El este astăzi un adevărat poet național, primul poet național al poporului liber, așa cum Eminescu a fost marele poet național al poporului înlăntuit și mult”.

IUNIE

1 iunie

- [„Scânteia”] În cadrul rubricii *Note de lector* din Luiza Cristescu recenzează romanul *Pământul oțelului* de Traian Filip, iar Teodor Vârgolci monografia *Ion Ghica* de D. Păcurariu: „D. Păcurariu a reușit să demonstreze, printr-o judicioasă analiză, că cea mai importantă latură a activității lui Ion Ghica, aceea care îi asigură trăinicie în conștiința posterității, este opera literară”.

- [„Glasul Patriei”, nr. 17] În *Întâlniri ale conducătorilor de partid și de stat cu oameni de știință, cultură și artă*: „În cea de a doua jumătate a lunii mai cu avut loc în Capitală întâlniri ale conducătorilor de partid și de stat cu oameni de știință, cultură și artă, întâlniri care au trezit un viu interes în rândul intelectualității, al întregului popor” □ La rubrica de *Noutăți editoriale* se aduc noi precizări cu privire la primul volum din *Tratatul de istoria literaturii române*: „Proiectat în cinci volume, *Tratatul* va fi, în întregul său, o lucrare de interes național, reprezentând întâia sinteză fundamentală a fenomenului literar românesc în toată complexitatea lui”. □ La fel, se bucură de atenție volumul *Bibliografia literaturii române 1948-1960*, a cărui redactare s-a făcut sub conducerea regretatului acad. Tudor Vianu. □ La *Prezențe peste hotare* citim: „Editura de stat «Balai Pustaka» din Indonezia a scos recent o antologie a prozei românești”. □ La invitația Universității din Urbino, Dragoș Vrânceanu a ținut în cadrul cursurilor de ziaristică ale Institutului superior de studii

sociale conferința *Presa literară actuală în România*, iar la Facultatea de litere și filozofie a aceleiași universității, a vorbit despre *Folclorul și spiritul modern în presa românească contemporană*.” □ N. Crevedia scrie despre *Călușarii noștri* □ Virgil Carianopol semnează poezia *Copile*.

2 iunie

• [„**România liberă**”] Paul Georgescu semnează cronica literară la *Caietele cunoscătorilor mei*, roman al sculptorului Nicolae Crișan, considerat de cronicar „unul dintre cele mai reușite din ultimul timp”, fiindcă prezintă „probleme omenești autentice”, cuprinse în „caiete de doctorului Octavian Titus Comeș”, „întretăiate de completări și comentarii ale tovarășului Jerca, vechi activist de partid”, după un procedeu camilpetrescian. Referitor la caracterul nu tocmai nou al procedurii, criticul este ferm: „un procedeu literar nu e valabil în sine, ci raportat la substanța cărții, la complexul de idei și sentimente pe care-l transmite.” Romanul prezintă trei destine – al doctorului Comeș, „tipul savantului romantic și generos”, „obsedat de ideea de a descoperi leacul cancerului”, activistul de partid, „pasionat de un ideal social” și „bătrânul savant Ion Stravolca”. Toți trei trăiesc drame profunde, în viața lor intimă, de unde reiese „dramatismul riguros al romanului și valoarea lui pedagogică.” Motivul suferinței celor trei personaje este explicat de critic prin prisma perspectivei unilaterale pe care o au asupra existenței: „Acești trei oameni ce s-au dedicat societății și științei au fost neatenți tocmai cu ceea ce se întâmpla alături de ei”.

3 iunie

• [„**Albina**”, nr. 910] V. Em. Galan este prezent cu *Voiajorul*, fragment din romanul *Cărțile Horodiței*. □ Articolul *Producția cercurilor literare*, plin cu exemplificări de versuri naiv folclorice și deșănțat patriotice, de prost gust și slabă factură, se vrea un îndrumar pentru tinerii creatori de la sate.

• [„**Gazeta literară**”, nr. 23] Editorialul semnat „Gazeta literară” readuce publicul în sfera *Discuțiilor despre realism*. Se face un rezumat al dezbaterilor anterioare din paginile publicației: „Opiniile formulate se înscriu și în coordonatele mai largi ale dezbaterii pe plan internațional, foarte active în ultimii ani (...) Este greu de numit o altă noțiune care, luată din sfera esteticului, să fie în aceeași măsură capabilă de a produce atâta efervescență (...) O preocupare statornică a participanților la discuție a fost, în consecință, aceea de a preciza sensurile termenului de realism. Au fost circumscrise cât mai exact accepțiile sale, spre a face mai limpede linia de demarcație între ceea ce, în cuprinsul noțiunii aparține istoriei literare”. □ Tot pe prima pagină, două poezii de Tudor Arghezi, *Recunoștință* și *Lui Gheorghică, mamă*, și una de Constantin Nisipeanu, *Să ne iubim visele*. □ Adrian Marino semnează articolul *Alecsandri văzut de G. Călinescu*, în care prezintă o micromonografie Vasile Alecsandri, apărută la Editura Tineretului, sub semnătura marelui

critic. Textul călinescian este, în linii mari, un capitol refăcut și dezvoltat din *Istoria literaturii române*, remarcându-se prin „viziune, metodă și stil critic”: „Cum procedează G. Călinescu în cazul lui Vasile Alecsandri? În materie de biografie, autorul parcurge toate izvoarele publicate, descoperă altele noi, inedite, din manuscrise (comunicate și anterior în mici contribuții documentare), însă când trece la redactare, întreg materialul începe a fi privit de sus, din avion, reținându-se doar tonalitatea și traiectoria mare a vieții eroului. La Vasile Alecsandri, G. Călinescu va intui, așadar, două note morale fundamentale: «demonul turistic» și «sentimentalitatea facilă», concluzii de natură să determine și tehnica biografică propriu-zisă.” □ L. Florea prezintă revista „Iașul literar”, nr. 4/1965, □ Aurel Martin salută inițiativa Bibliotecii Academiei R.P.R. de publica a *Bibliografia literaturii române*, referitoare la perioada 1948-1960, dar își arată nedumerirea în legătură cu unele aspecte ale volumului publicat: „Pentru a alcătui bibliografia, autorii ei (Sorin Alexandrescu, Nicolae Liu, Nadia Lovinescu, Liviu Onu, Liliana Țopa, Alexandru Duțu) au folosit fișierul Bibliotecii Academiei R.P.R., au despuiat periodicele apărute în intervalul 1948-1960 și au întocmit fișele de rigoare. (...) Suntem în drept a ne mira, însă, de ce nu au fost cercetate și alte publicații de egală importanță, depozitare și ele a unor texte ce interesau operația de bibliografiere.” □ La „Cronica literară”, George Munteanu discută despre monografia lui Eugen Simion, *Proza lui Eminescu*: „... alături de Matei Călinescu și alți cercetători din generațiile mai tinere – Eugen Simion se atașează cu toată puterea tradiției fecunde a pornirii de la izvoare, fără de care nu-i posibil nici un progres serios, mai ales când vine vorba de Eminescu (...) În lucrarea lui Eugen Simion, intuiția călăuzitoare a investigației vizează tocmai o asemenea înțelegere, evidentă în ansamblul argumentației, în numeroasele disocieri subtile, de incontestabilă noutate (spre exemplu, cele despre *serafism* sau *tipologia* prozei eminesciene). Dintr-o astfel de înțelegere și decurge valoarea acestei cărți născute, iar nu, – cum s-ar cuveni să fie toate cărțile despre Eminescu”. □ Valeriu Cristea scrie despre *Idei și semnificații în proză*, analizând câteva creații ale unor tineri autori români prin prisma erotismului ca factor declanșator al mecanismelor intrinseci ale individului și a exaltării simțurilor acestuia. În accepțiunea criticului, *Dor*, de D. R. Popescu mustește de o senzualitate care aduce aminte de Williams Tennessee: „Lena și Milu se ascund în gropi fierbinți cu nisip «numai bun de dragoste», despuiată ea își despletește ațățător părul etc. Viața personajelor se concentrează astfel și în subteranele aprinse ale ființei, narațiunea fiind un elogiu încărcat de poezia pasiunii, a impulsului erotic viguros, dominant.” Despre Vasile Rebreanu, Valeriu Cristea arată că acesta împrumută pentru schița sa *Umbră fierbinte* „elemente din domeniul senzațiilor. Patima coboară aici, grea, intensă din aerul încins, torid, făcând agresive instinctele și transmițând o emoție erotică până și lucrurilor”. În ceea ce o privește pe Sânziana Pop, în proza *Atunci când*

a *căzut soarele*, în care se relatează trezirea erotică a unei fete la vederea unor cupluri impudice făcând amor prin grădini, criticul atrage totuși atenția: „proza nu trebuie să se lase doar intoxicată de senzualitate, ci să o folosească ca mecanism de proliferare a unor idei și puncte de vedere, punând «proza de idei» în contrapondere cu cea epidermică, a simțurilor. (...) În direcția prozei de idei, încercările (mă refer la tânăra noastră generație) și cu atât mai mult realizările sunt mai rare. E aici o reticență sau o timorare. De ce să nu recunoaștem? Ne este dor de jocul ielelor, înțeles ca febră a cugetării îndrumată nu spre imposibil, ci spre concretul pluriform luxuriant. Experimentând cu îndrăzneală, repurtând succese de prestigiu în atâtea domenii, tânăra generație de scriitori trebuie să abordeze mai energic și proza de idei. E un examen ce stă în fața ei. Și, cred, nu unul facultativ”. □ În cadrul rubricii *Silue critice* Eugen Simion publică a doua parte a profilului **Paul Zarifopol**: „Textul reprodus spune mult, am impresia, despre destinul criticii lui Zarifopol. Impopulară prin singularitatea comentariului moral și estetic, propunându-și prea puțin să consacre valori, cât mai ales să trezească o atitudine critică față de ele, ea nu s-a putut bucura de o difuzare prea largă, nici în epoca în care s-a exersat, nici mai târziu. Dar acest eseist de stranie sensibilitate nu merită o soartă atât de aspră. Sub învelișurile scrisului său vibrează un suflet de umanist erudit. Zarifopol crede cu o înverșunată consecință în prestigiul lucidității, în virtuțile infinit creatoare ale rațiunii. Erorile gustului estetic nu diminuează plăcerile pe care le oferă o inteligență critică atât de fericit înzestrată”. □ Cicerone Theodorescu publică o pagină de versuri. La fel, Vasile Nicolescu □ Prozatorii din acest număr sunt Nicolae Velea (*Treceri*) Virgil Duda (*Ploaia*) și Eugen Barbu, care semnează *Sminteala domniței Ruxandra*, „o istorisire romanțată despre destinul tragic a fiicei mai mici a voievodului Vasile Lupu”. □ V. Mândra apreciază performanța actricească a lui Florin Piersic, care „înscrie un succes plin de învățăminte” în piesa lui John Steinbeck, *Oameni și șoareci*, pusă în scenă la Teatrul Național □ *Cronica cinematografică* recomandă producția *Merii sălbatici*, în regia lui Alecu Croitoru și bazată pe scenariul lui Vasile Rebreanu, care tratează condiția femeii în cadrul înființării gospodăriilor colective. D. I. Suchianu, autorul cronicii, compară ideea cu cea din *Cimentul* lui Gladkov (romanul în care personajul principal coboară năucit dintr-un tren pentru a se întâlni cu niște femei aflate la muncile câmpului și le interpelează cu salutul: „Bună ziua, tovarășe femei!”). Filmul tratează și tema legăturilor din familiile disfuncționale. În schimb, articolul nu se grăbește să elogieze jocul actoresc. De pildă, șarmul actriței Dana Comnea durează atât timp cât aceasta „nu vorbește”. □ În *Publicații tinerești*, de Barbu T. Arghezi salută apariția pliantelor cu informații editoriale: „Ne-am bucurat mult întâlnindu-ne prin librăriile din țară, ca și prin cele bucureștene, cu niște tipărituri care nu sunt însă nici cărți și nici afișe, dar care vorbesc despre cărți, despre autorii lor,

despre editură, având și rolul discret publicitar: pliantele, broșurile, semnele de carte, orarele școlare pe care Editura Tineretului le oferă micilor și marilor ei cititori...” □ La rubrica „Prezențe românești”, publicul este informat despre publicarea unor autori români (Lucia Demetrius, Ioan Grigorescu, Haralamb Zincă) la Hanoi și Moscova. Se fac referiri pe larg la succesul de care se bucură romanul *Pârjolul*, al scriitorului român de limbă germană O. W. Cisek, în afară. Sunt oferite pasaje ample din două recenzii favorabile apărute în ziarele germane „Die Zeit” și „Neue Württembergische Zeitung”. □ La împlinirea a 80 de ani de la moartea lui Victor Hugo, revista publică trei poezii scrise de Victor Hugo (*confruntări, cântec, Ave Dea; moriturus te salutat!*), în traducerea lui Ionel Marinescu. □ Nicolae Balotă semnează articolul *Teatrul lui Fritz Hochwälder*, în care descrie pe larg aspectele profund moralizatoare ale pieselor dramaturgului austriac și ia în calcul vechea discuție despre prezența absurdului la acesta. Nicolae Balotă susține că, într-adevăr, scriitorul se joacă cu absurdul, dar denunță „iraționalitatea care se înfățișează sub aspecte raționale (demonii din *Joi*), el denunță absurditatea care încearcă să se legitimeze”.

• [„**Tribuna**”, nr 22] Ion Oarcăsu (*Întrebări și neliniști*) analizează fenomenul critic din două perspective: artă și știință. „Ce este, în fond, critica: artă sau știință; îndeletnicire pur rațională sau creație; disciplină aparte bine încheagată sau o sumă de mai multe științe, care participă fiecare, într-o anumită măsură, la formarea judecății apreciative?” □ Cicerone Theodorescu publică poezia *Marea poruncă*: „Scump am plătit zorul jertfelor crude, / Anii absurzi, umilința, sudalmele... / Dar amintirea mai scumpă aude / Marea poruncă-adunând toate armele”. □ Constantin Cubleşan recenzează volumul de versuri semnat de Aurel Gurghianu *Biografii sentimentale* (Ed. Tin., 1965), văzut ca o scriere în care „se face simțit acel sentiment al plaiurilor natale, nostalgic și ușor sentimental: «Nu-i nimeni viața să mi-o măsoare. / Într-un sat transilvan mă născui / Și mă absoarbe-o lumină fugară, / Mă duc către foșnetul mării, / Mă-ndrept către munții tăi, țară»”. □ În *Opinii literare șolohoviene* Mircea Croitoru conturează portretul cunoscutului scriitor sovietic: „Ducând o existență oarecum singulară, în stanița sa de pe Don, în mijlocul eroilor cărților sale, cazaci în marea lor majoritate, Șolohov, în ciuda aparențelor, nu e un claustrat care și-a tăiat punctele de contact cu lumea din jur. O sumară parcurgere a articolelor, a cuvântărilor, a luărilor sale de poziție cu diferite prilejuri, în ciuda laconismului și a tonului lor adesea violent-polemic, ne dezvăluie, dimpotrivă, un scriitor pe care destinele literaturii patriei sale și ale literaturii epocii noastre, în genere, îl preocupă intens”. □ Versurile traduse din Anna Ahmatova și Evgheni Evtuşenko, completează numărul.

4 iunie

• [„Scânteia”] Valeriu Râpeanu se întreține (*De vorbă cu André Maurois*) cu marele romancier francez. Titlul interviului: *Trebuie scrisă comedia umană a acestei epoci*: „André Maurois, unul din cei patruzeci de «nemuritori» ai Academiei Franceze, scriitorul ale cărui cărți au cunoscut un mare succes (din ultima sa carte, *Prometeu sau viața lui Balzac*, zece mii de exemplare au fost vândute înainte de apariție), se comportă cu cei din jur într-un mod care face să dispară orice sfială. Cei optzeci de ani, dacă și-au pus într-o oarecare măsură pecetea asupra omului cu mersul domol, puțin adus de spate, cu tâmpile ninse, cu privirile obosite, i-au lăsat neatinsă energia spirituală. M-am prezentat lui André Maurois la Cannes. Am solicitat opinia marelui scriitor în legătură cu aspectele actuale ale romanului: – *După părerea mea – a spus André Maurois – romanul răspunde unei nevoi a naturii omenеști. Și aceasta din mai multe pricini. Una din ele este faptul că oamenii doresc să le povestești o întâmplare, deoarece uneori viața lor este săracă în întâmplări extraordinare. Și cred că aceasta a fost o necesitate permanentă a omului. Astfel s-au născut Iliada și Odiseea. Oare în secolul nostru această nevoie nu este satisfăcută de cinematograf și de televiziune? După părerea mea, nu. Cinematograful răspunde numai în parte acestei necesități a omului. Niciodată cinematograful nu va putea realiza ceea ce realizează un mare roman: o analiză psihologică completă, adâncă, nuanțată. Război și pace pe ecran nu va fi niciodată romanul lui Tolstoi, ci o interpretare a acestei capodopere.* □ Conversația a abordat problema «noului roman» și a romanului clasic. – *Romanul clasic va dura. Ne aflăm într-un moment în care ideea «noului roman», care deranjează ordinea normală a realității prin juxtapunerea întâmplătoare a unor imagini disparate, își află adepți. Sunt unii care poate află o plăcere în dificultățile de lectură, în descifrarea acestor imagini, dar cred că «noul roman» nu este destinat maselor ci câtorva inițiați. Rostul artei – după părerea mea – este să pună ordine în realitate. Dar se întâmplă ca în istoria culturii să survină anume momente de dezechilibru. Pentru că arta secolelor XVII și XVIII a fost prea clasică, s-a născut reacția contrară și au fost creatori care au căutat elementele mai puțin armonioase. Dar aceasta nu va dura Personal sunt sceptic. Poate «noul roman» va da o capodoperă. Până acum nu am văzut-o. Esențială este, cred, ideea fundamentală a lui Balzac și anume: un tablou al tuturor claselor sociale dintr-un anume moment istoric. Această tentativă trebuie refăcută deoarece transformările prin care a trecut societatea franceză după 1939 (și societatea dumneavoastră de asemenea) sunt tot atât de interesante ca și cele reflectate în romanele lui Balzac. Comedia umană a acestei epoci trebuie scrisă de acum încolo”.* Era firesc să cunoaștem părerile lui André Maurois privitoare la relațiile dintre biografie și biografia literară. – *Între biografia propriu-zisă și biografia literară nu există o deosebire profundă. Cred mai degrabă în deosebirea dintre o bună biografie și una rea. Pe când în cea dintâi faptele se desfășoară*

așa cum s-au desfășurat în viață, în cea de-a doua faptele se petrec ca într-o lecție de istorie. Or, biografia adevărată trebuie să facă să trăiască un om. Biograful are datoria să surprindă această mișcare continuă; cum lumea înconjurătoare trăiește o dată cu eroul și el se formează datorită ei. Când eroul biografiei este un scriitor, trebuie să ținem seamă de faptul că evenimentele esențiale ale vieții acestuia sunt operele lui. De aici necesitatea imperioasă de a le explica; pentru ce le-a scris? ce trăsături din caracterul său au dat impuls creării unei anume opere? ce oameni pe care i-a cunoscut și ce fapte i-au servit la construirea unei anume lucrări literare? Pentru că opera scriitorului este legată de viața sa. Am urmărit acest principiu în ultima biografie, pe care am publicat-o, cea dedicată lui Balzac. Am căutat să identific care sunt elementele de viață de la care a pornit pentru zidirea giganticei sale opere. Biograful n-are dreptul să imagineze – continuă André Maurois. El trebuie să se servească de ceea ce îi furnizează documentele. Aș spune că el este artistul care pune în ordine elementele biografiei: și ale operei, le află legăturile și determinările lor reciproce. Și încă un fapt esențial: biograful trebuie să fie apt să înțeleagă procesul de elaborare al operei literare. Deși niciodată nu am avut ambiția să rivalizez cu Balzac, faptul că am scris romane de observație socială mi-a ușurat înțelegerea muncii lui de creație. Pornind de la observația că în ultimele sale biografii (Cei trei Dumas, Victor Hugo), André Maurois încorporează scrisorile, documentele în cadrul acțiunii, am cerut câteva precizări în legătură cu această nouă modalitate a lucrărilor sale și cu metoda sa de lucru: – Într-o biografie documentele trebuie să se ivească din narațiune. Pentru a conferi lucrărilor mele o temelie științifică solidă, încep prin a citi tot ce s-a scris despre viața și opera autorului de care mă ocup și printr-o nouă lectură a operelor fundamentale, oricât de familiare mi-ar fi. În cazul ultimei cărți am studiat toate publicațiile grupului de studii balzaciene, comunicările recente de documente privind viața și opera scriitorului. Și aceasta pentru că o biografie trebuie să încorporeze toate noile descoperiri pe tărâmul respectiv. În același timp, am cercetat arhive și colecții de scrisori, aflând lucruri până acum inedite, pentru că o biografie nu este numai o sinteză a datelor cunoscute, ci caută să aducă elemente și date noi. Paralel am revăzut casele unde a trăit Balzac, locurile pe care le descrie în operele sale. E o operație dificilă, deoarece un geniu ca Balzac poate face foarte mult cu extrem de puțin. Ceea ce în mod obișnuit scapă ochiului nostru pentru el era punctul de pornire al unei opere literare. (...) Ați vorbit despre nuvelă. Revistele franceze au semnalat, cu prilejul apariției recentului volum de nuvele al lui Marcel Arland, vitalitatea unui gen care, în literatura franceză, părea întrucâtva depășit. – Niciodată nu putem spune că un gen literar este sfârșit. Nici nuvela, nici poemul epic chiar. Totul depinde de ceea ce scriem. Vitalitatea unui gen se judecă în funcție de calitatea scrierilor pe care le produce.” □ În același

număr, Vicu Mândra scrie despre *Literatura anilor tineri*: „Au apărut în ultimii ani o serie de cărți interesante și vii care urmăresc problemele de conștiință ale unor eroi situați în primii sau în ultimii ani ai adolescenței. Alături de romane ale despărțirii de copilărie stau cărți care ating limita de sus a trecerii către maturitate. Legătura strânsă dintre educația curajului și cultivarea patriotismului socialist capătă aspecte edificatoare în romanul *Coiful de aur* de Al. Șahighian. Grupul de pionieri condus de temerarul Nicolae realizează, în peisajul mirific al Deltei, acțiuni îndrăznețe care, plecând de la joaca obișnuită, se transformă sub influența indirectă a educatorilor în adevărate acte de eroism. Principiile etice însușite în familie sau la școală operează intens și în clipele de recreație. *Brigada* celor opt elevi cutezători rezolvă în câteva rânduri probleme de conștiință dificile, pe măsură ce înțeleg însemnătatea reală a fiecărui act săvârșit. Renunțând la căutarea fantezistă a unei comori imaginare (dar nu și la fantezie), eroii cărții se ridică la treapta superioară a înfruntării dușmanilor reali ai întregii colectivități. În această ciocnire cu vrăjmașii socialismului, cei opt fii de pescari obțin o imagine mai clară a noțiunilor de cinste și adevăr. (...) într-un alt roman care înregistrează faza părăsirii copilăriei (*Cei de la Crisanta* de Gica Iuteș) este puternic subliniată relația dintre formarea comunistă a adolescentului și modul de comportare a oamenilor maturi ce-l înconjoară. Mihălucă, personajul principal al cărții, urmărește, cu ochii larg deschiși, pe de o parte atitudinea unui muncitor integru ca Neculai Tomeca, pe de altă parte setea de înavuțire a mătușii Olimpia și procesul treptat de dezumanizare a acesteia. Înțelegerea locului decisiv pe care-l ocupă munca în noul conținut al conceptului de onoare joacă un rol determinant în maturizarea lui Mihălucă Breb. Dragostea pentru muncă, văzută ca o condiție fundamentală a atingerii supremelor bucurii se află și în centrul povestirii parabolice *Continentalul colorat* de Sonia Larian. Cu mijloacele alegoriei poetice, autoarea descrie distanța morală care-i desparte pe cei ce muncesc cinstit de sclavii leneviei. (...) Una dintre problemele serioase care stau în atenția autorilor este aceea a alegerii drumului în viață. (...) Abordând această temă, povestirea *Noi, cei din a XI-a*, de Alexandru Sen, realizează la început într-o mai mare măsură o asemenea analiză sufletească, pentru ca în cea de-a doua parte a acțiunii să domine însă tehnica unui prospect deghizat de orientare profesională. (...) În romanul *Omul din parc* de George Nestor, de pildă, conflictul se dizolvă înainte de a se dezvolta, iar personajele pozitive nu capătă relief sufletesc. (...) *Seri albastre* de Costache Anton sunt surprinse trăsături delicate ale primelor emoții sentimentale, iar în „Întoarcerea focului” de Leonida Neamțu, unele notații marginale acțiunii semnalează prezența iubirii tinerești. De aici însă și până la romanul primelor iubiri, în care discuția etică de un înalt nivel să se întâlnească firesc cu poezia pasiunilor, mai este de străbătut un drum. (...) Urmele unor prejudecăți didacticiate continuă să opereze aici. Mai ales

educatorii (părinți, profesori, instructori de pionieri), sunt introduși adesea în acțiune într-un mod simplist, care duce la o nivelare a caracterelor. Galeria profesorilor din romanul *O lume întreagă* de Radu Tudoran, cei mai mulți dintre dascălii eroilor lui Al. Sen, „din a XI-a“ execută variații minime pe tema pedagogului eminent, fără a aduce în substanța cărților prezente veridice. (...) Mesajul educativ al operelor literare despre copii și tineret este condiționat de veridicitatea înfruntărilor dintre nou și vechi, de înălțimea gândirii și de tălmăcirea artistică a unor probleme morale de prim ordin, care capătă astfel puterea de a influența asupra conștiinței noilor generații de cetățeni ai patriei noastre”.

• [„Contemporanul”, nr. 23] Geo Bogza publică tableta *Ciudații pui de rață*: „Undeva se nasc șapte copii din aceeași părinți, aduși pe lume de aceeași mamă, legănați în același leagăn și hrăniți cu același lapte și deodată, unul din ei este cuprins de mari tristeți și de mari nostalgii ca puiul de rață care nu știa că e pui de lebedă. Cine amestecă printre mii și mii de ouă de rață din timp în timp un ou de lebedă și după ce anume criterii? O lege va fi existând, dar, fără îndoială foarte în adâncul firii. (...) E timpul să ne bucurăm de diversitatea și explozia talentelor și, în orice caz, să nu ne mai speriem ca până acum când un pui de rață pare ceva mai ciudat. S-ar putea ca mâine să-l vedem pe cer cu aripile mari, întinse.” □ În *Cronica literară* N. Manolescu analizează *Poezia filozofică a lui Ion Barbu*. Autorul demonstrează că „Ion Barbu este nu numai un creator de o uimitoare noutate în literatura română, dar și un mare poet”. Opiniile criticului sunt idei originale care vor influența receptarea operei lui Ion Barbu în următoarea jumătate de veac, prin Basarab Nicolescu și Ștefan Foartă sau Mandics György și Marin Mincu. □ Paul Georgescu publică *Dialog despre roman* în care analizează dintr-o perspectivă modernă concepțiile despre roman ale lui G. Călinescu și Camil Petrescu. □ Șerban Cioculescu scrie în *M. Sebastian. Teatru și poezie*: „Poezia lui Mihail Sebastian, difuză în tot teatrul său, trebuie căutată între filele acestuia. Dar nu! Ea izbucnește cu atâta franchețe și luminozitate, de ordinul evidenței, încât nu scapă nici unui cititor, ca să o pot propune ca pe un obiect de investigare. Pentru intensa poezie din toate cele patru comedii îmi place nespus teatrul lui Mihail Sebastian, altminteri strict realist fundamental”. □ Acad. G. Oprescu continuă considerațiile asupra artei moderne publicând eseul *Arta abstractă*. ■ După spectacolul românesc cu *Rinocerii*, la Paris, B. Elvin publică *Întâlnire cu Eugen Ionescu*. Marele dramaturg face o confesiune importantă: „Multe din elementele creației mele își au rădăcina în realitățile românești antebelice. În anii în care fascismul își începuse ofensiva, stăteam de vorbă cu vechi cunoștințe, cu prieteni și comentam, uneori cu spaimă și revoltă, alteori cu dezgust, evenimentele ce se succedau vertiginos. La început întreg cercul de oameni arăta aceeași adversitate față de ideile de dreapta. Mai apoi am observat în vocabularul unora dintre ei prezența unor expresii care mă puneau

pe gânduri. Vedeam cum se transformă, cum se deformează. Sub un surâs fără expresie descopeream o tranzacție, sub ardoarea prefăcută a unei convingeri deslușeam un conformism intolerant și agresiv. (...) Mă cutremuram: eram contaminați... În acel moment, pentru mine se lăsa întunericul cel mai compact. Bineînțeles acestea sunt departe de a fi singurele surse ale piesei *Rinocerii*.”

5 iunie

- **[„Flacăra”, nr. 23]** Revista recomandă „ediția a II-a (ușor revăzută) a romanului *Bietul Ioanide* de G. Călinescu”. Despre aceasta, se spune: „Încercați să mai găsiți cartea prin librării. Dacă nu, apălați la serviciile bibliotecilor. Se cuvine citită, în orice caz”.

- **[„Luceafărul”, nr. 12]** Apropiatele evenimente politice (Congresul al IV-lea al P. M. R., care va deveni Congresul al IX-lea al P. C. R.) strâng azeziuni în toată presa culturală. Una dintre acestea poartă semnătura lui Șerban Cioculescu și se intitulează *Drumurile realismului plenitudinar*: „Epoca firească a socialismului, timpul necesar al primăverii, își are bătaia de inimă astăzi, în operele unor noi creatori de valori spirituale, prețuiți și încurajați, îndemnați să continue și să ridice pe o mai înaltă treaptă tradițiile înaintate ale culturii românești. (...) Într-adevăr, forfota vieții moderne nu-și află contraponderea decât în clocotul unei vieți creatoare, dominată de sentimentul moral al demnității și generozității, de simbolurile acțiunii și înzestrării. Realismul plenitudinar al literaturii noastre noi se așează, prin urmare, în slujba promovării tot mai depline a conștiinței socialiste, a acestui motor spiritual care străpunge inerția, nimicește prejudecățile și biruie greutățile inerente existenței individuale și sociale. (...) Partidul cheamă stăruitor pe scriitorii noștri, – iar de la cei tineri se așteaptă tot mai mult, – să nu uite nicio clipă exemplele marilor creatori înaintași, români și universali, pentru că literatura nu cunoaște rupturi, iar devenirile ei nu sunt întâmplătoare, ci se structurează organic pe un fond faptic neprevăzut și uriaș, însă științific determinabil. Poeți, prozatori, dramaturgi și critici, datorăm poporului care-și construiește un destin optim pe cele mai temeinice socluri, opere fundamentale, de o semnificație și un patos progresive. Iar produsul major, autentic însumat, oricât de filtrat, neobișnuit ba chiar dificil și receptat *ca atare*, nu poate fi extras din substanță săracă și nu poate modula fără rezonanță. Soarta surogatului este circumstanțială și indică, desigur, o criză. Realitatea culeasă din oglindă se retrage în oglindă, părăsind un farmec prea părelnic, deoarece misterul rămâne al chipului care n-a intrat în priviri... (...) Apropiata deschidere a Congresului al IV-lea al Partidului Muncitoresc Român se cere întâmpinată cu promisiunea unor opere ample și substanțiale, realiste, rod al unui trup social tânăr, în care adevărul și semnificația vieții să se înfățișeze așa

cum răsună, eroic și liber, pe șantierul Patriei, dintre care nu puține se aștern peste cele mai vechi temelii și drumuri”.

6 iunie

- **[„Scânteia”]** Prima și a doua pagină a oficiosului comunist redau *Proiectul noului Statut al Partidului Comunist Român*, „care va fi depus dezbaterii și probării Congresului al IV-lea al P. M. R” (prilej cu care P. M. R. se restructurează și devine P. C. R.). Evenimentul va declanșa serii de articole, puțin zis encomiastice, privitoare la această inițiativă.

8 iunie

- **[„Scânteia”]** Zaharia Stancu scrie despre *Țara de azi și de mâine*: „Nici nu răsărise încă soarele sâmbătă dimineața când un prieten, care se trezește ca și mine cu noaptea-n cap, mi-a telefonat: – Ai citit ziarul de azi? – *Nu. Încă nu mi-au sosit. Dar ce s-a întâmplat?* – Ziarele publică... – *Proiectele de Directive?* – Da. – *Le-am auzit la radio.* – Și eu le-am auzit la radio însă acum le citesc. Proiectele trebuie citite, studiate... Peste puțin timp mi-au sosit și mie ziarul. Am citit cele două proiecte de Directive ale Congresului al IV-lea și le-am recitat. La prima lectură impresia produsă asupra mea a fost puternică. Tot atât de puternică a rămas și la ultima lectură”.

9 iunie

- **[„Scânteia tineretului”]** Adrian Păunescu publică poemul *Descoperitorul României*.

10 iunie

- **[„Gazeta literară”, nr. 24]** Ștefan Bănulescu deschide numărul cu articolul *Sentimentul actual al istoriei*, în care vorbește despre rolul scriitorului în lumina Proiectului de Directive ale Congresului al IV-lea al P.R.M.: „Distingerea acestui ascuțit sentiment actual al istoriei, în expresia lui nouă și mai profundă, mi-a fost prilejuită cu deosebire în aceste zile când deopotrivă pe șantierul Dunării, Argeșului și Bistriței, în Oltenia, Moldova, Dobrogea, Banat, ca și în Transilvania și Maramureș, meditația cotidiană a oamenilor de cele mai diverse profesii și vârste a dat glas unor atente și cuprinzătoare înțelegeri asupra evenimentelor viitoare de mari răspunderi patriotice, pe care ni le pun în față Proiectele Directivelor Congresului al IV-lea al Partidului nostru. (...) aceste imperioase cerințe corespund biografiei omului nostru contemporan, sensul existenței sale s-a regăsit, s-a fundamentat și a căpătat elevație în opera de edificare socialistă, corespondența e structurală și când remarcăm sentimentul actual al istoriei subliniem realitatea unei conștiințe noi și pătrunzătoare. De o astfel de biografie beneficiază și scriitorul, fie el tânăr sau vârstnic, legătura lui cu viața e implicată, problema

câmpului său de observație capătă astăzi ample rigori artistice de ordinul profunzimii și al nuanțelor inedite, perspectivele construcțiilor impunându-i-le cu prisosință.” □ Marcel Breslașu prezintă și el admirativ proaspătul document al Congresului P.R.M.: „Milioane de ochi au sorbit cu nesaț paginile în care au apărut «Proiectele de Directive ale Congresului al IV-lea al Partidului Muncitoresc Român». (...) Îmi îngădui să adaug că pentru noi, scriitorii, ele constituie un nou și puternic imbold de a oglindi în paginile operelor noastre acest «miracol românesc», această impetuoasă creștere a realizărilor noastre în toate domeniile, de a fixa trăsăturile majore ale epocii și chipul făuritorilor ei, de a cânta și a slăvi partidul, îndrumătorul nostru înțelept, conducătorul nostru încercat, inițiatorul și înfăptuitorul tuturor victoriilor noastre.” □ Pe aceeași linie, Adrian Maniu laudă Proiectele de Directive ale Congresului al IV-lea, comentând pe marginea lor astfel: „Astăzi statisticile edificatoare dau glas faptelor într-o țară în care nu mai există samsari, arendași, rentieri, trântori pe munca obidiților – iar în locul tembelismului veros s-a instaurat un spirit creator efervescent. România gândește, plănuiește, își realizează strălucit proiectele, își deschide noi și vaste orizonturi. Citesc și sunt profund impresionat de ceea ce văd că se va adăuga la multe înfăptuiri de azi. Sute de mii de locuințe adăpostesc pe oamenii muncii care se bucură de concedii de odihnă și de posibilități de a cunoaște toate frumusețile țării și de a beneficia de toate harurile culturii. Epoca a înălțat brazda către cer cum o evocă poetul Arghezi – iar de la plugul de lemn, la care odinioară se înjugau pâlmașii când nu bântuia ciuma sau holera, iată că se întind ogoare fără de haruri și fără mărăcini. (...) A fost încheiat procesul generalizării învățământului elementar de 8 ani. (...) Cinismul porcin al celor care lăudându-se ajunși proclamau «Legea sunt eu» a pierit pentru totdeauna fără să mai poată recidiva acolo unde dreptatea muncii așează temeinicie. (...)” □ În articolul *Necesitatea discuțiilor*, Dumitru Micu reia ideile promovate de Proiectele de Directive ale Congresului și pledează pentru „dezbatere deschise, confruntări libere de păreri – de pe poziții principiale comune”: „La recenta întâlnire a conducerii de partid și de stat cu oamenii de cultură și artă, tovarășul Nicolae Ceaușescu, amintind că «dintotdeauna arta s-a dezvoltat în lupta dintre nou și vechi», a accentuat cu insistență însemnătatea discuțiilor, a înfruntărilor de opinii, în desfășurarea cărora revine un rol primordial criticii literare.” Articolul continuă cu analiza și dezvoltarea ideilor subliniate de primul secretar al C.C. al P.R.M. (i.e. Nicolae Ceaușescu) în discursul său (citată în primele paragrafe ale articolului). □ Într-un chenar aparte, menit a separa politicul de literar, cu atât mai mult cu cât unul dintre titluri ar fi dat loc la interpretări răutăcioase sunt, de asemenea, publicate pe prima pagină poeziile *Inscripție pe evantaliu* și *Pițigoii*, de Tudor Arghezi. □ Lucian Raicu semnează o cronică literară la cartea *Ceremonie de iarnă*, de Gabriela Melinescu: „Poeta nu se cenzurează, e adevărat; cu limitarea – totuși – a observației la zona cerebrală, pentru că există și o cenzură

naturală, a firii însăși, ținând de expresia cea mai autentică a eternului feminin și-n absența căreia misterul și poezia ar dispărea, ceea ce se întâmplă pe un întins sector al liricii feministe. (...) Este siguranță de sine și firesc orgoliu feminin, instinct adevărat și emoție a simțurilor, freamăt de sălbăticiune, secret temperament (...) un erotism mai substanțial abia desprins din dispozițiile copilăriei, în această secvență, decât în foarte multe strigăte sexuale.” Sugerând că este departe de a fi excepțional, Lucian Raicu apreciază „tonul grav și foarte personal al confesiunii, secreta umanitate, murmurul interior, comunicând exact, fără inutile dilatări, mișcarea sufletească de o incontestabilă grație și autenticitate”. □ I. Negoțescu discută amănunțit *Opera poetică a lui Adrian Maniu*, poet interbelic de mare sensibilitate stilistică, încadrat printre liriștii obiectivi, cum ar fi Trakl: „Și în adevăr, dincolo de plastice năzuinți, de culori și de ironia lor, de gesturi extatice, de bizantine contorsiuni, de statica viziune din câteva frânturi de dramă, de simbolism, expresionism și ortodoxism, cu savante filtrări folclorice, poezia lui Adrian Maniu se cere identificată în substanța sa lirică însăși”. Melancolia lui nu este „nici organică (Bacovia), nici metafizică (Blaga), nici estetică (Vinea), ci morală. Înstrăinat, glasul însuși se teme a fi purtătorul dorurilor pustii ale celui ce cântă. (...) O glumă cu lacrimi amare, în care versurile nu jubilează și răsunetul lor se lovește parcă de pereții unui clopot de sticlă, reîntorcându-se în izvorul întunecos al simțirii poetului.” Criticul indică și o anume afectare, o pretențiozitate a anumitor versuri ale lui A. Maniu: „Străduința lui Adrian Maniu de a da, în poeziile sale, un ritm greoi, împiedicat, o turnură dificilă versurilor, l-a mânat firesc spre proza artistică. Nu fără riscul de a se împotmoli în perioade cu neplăcută afectare: «Au fost dibuite uneltele purtate de călcâiul greierului, a fost culeasă tărtăcuța cu sâmburi zuruitori de vară, și în înseși stele, despre care cititorii jurau că se răsucesc pe osii subțiri, de argint și cleștar, a fost căutat un adaos auzului, mai lin decât tânguirea repetată din vuietul căruțelor, îngânând în uruire, drum lung rătăcitor, tot veșniciei prinos măcinat» (*Cântece*), unde rigoarea poetică a fost pur și simplu înlocuită cu dificultatea exprimării. A. Maniu a tradus, de asemenea, de o manieră sclipitoare și cu reminiscențe din „primitivismul expresiv al *Țiganiadei*”, *Cântecul Nibelungilor*. Exceptând poticnirile menționate mai sus, I. Negoțescu are doar comentarii apreciative despre opera lui Maniu „căci fiecare formă, din versurile și proza lui (...) păstrează, amară, căldura umanității poetului”. □ Numărul publică și un interviu luat de G.-R. Chirovici academicianului fizician Horia Hulubei, cu titlul *Noi, atomii și necunoscutul*. □ Teodor Vârgolici comentează succint apariția volumelor *Poeme*, de Ștefan Popescu și *Trenul albastru*, de Ion Arieșanu. Prima dintre aparițiile editoriale este o selecție de versuri din mai multe etape de creație ale lui Ștefan Popescu: „Departă de a fi arid, uscat, e construit dinamic, energic, pe un ton bărbătesc, evitând melopeea lirică, dar apelând continuu la modalitățile de expresie ale poeziei, îndeosebi la

virtuțile metaforei. În preajma și în timpul celui de-al doilea război mondial, poetul condamna ororile fascismului...”. A doua carte este constituită din șase nuvele care surprind aspecte din viața muncitorilor. Patru dintre acestea (*Orașul era aproape, Un pumn de boxer, O zi a lumii, Depărtarea care ne rămâne*) sunt bine realizate și prezintă tipologii conforme idealurilor socialiste. Pentru celelalte, tonul devine critic, în sensul că nuvela care dă titlul volumului i se pare „anemică (...) e vorba de un muncitor care abdică de la demnitatea lui datorită relațiilor nefaste cu o femeie de moravuri dubioase”. În concluzie: „În ciuda acestor carențe, nuvelele lui Ion Arieșanu au merite incontestabile, abordând probleme interesante din mediul muncitoresc (...). Ele fac dovada unui real talent”. □ La *Revista revistelor* sunt comentate „Viața românească”, nr. 5 și numerele 4 ale revistelor „Orizont” și „Secolul 20”, precizându-se: „Secolul 20” se remarcă prin anunțarea traducerii unui volum conținând opera completă a lui Marcel Proust. □ Însemnări de tip „carnet de scriitor” produce de Nicolae Jianu, în reportajul *Dinamica frumuseții* în care se relatează despre o uzină constructoare de mașini. □ Ieronim Șerbu este prezent cu schița *Pregătitorul zborurilor*, iar Petre Sălcudeanu cu fragmentul din *Singur, fără cer*. □ Ion Brad prezintă colecția de povestiri, doine și legende populare *Așa vă spune ciobanu – Gheorghe Nistor Ungureanu*, culese de însuși păstorul oltean. Titlurile spun mult/e: *Doina Jiului, Jiul și Siretul, O frânturică ruptă din „Doina mea”, Oase de eroi, Măgărușii lui Jupân Ioniță și... Din realizările PMR din regiunea Oltenia*. □ Cronica dramatică este consacrată montării piesei *Britannicus*, de Racine, pe scena Teatrului Național din Iași: „Dar Neron, în viziunea lui Racine, nu-i o întruchipare statică a unei imagini livrești, ci un temperament chinuit de dragostea pentru Iunia, de ascultarea ce o datora mamei sale. Pentru că Iunia, fecioara râvnită cu o patimă neînfrânată de Neron, iubește pe fratele acestuia, Britannicus.” Valeriu Râpeanu, autorul cronicii, consideră că „Acțiunea se desfășoară într-un tempo trepidant, înfruntările se desenează net, tiradele nu devin obositoare și retorice. Actorii declamă firesc, cu o bună dicție, atenți la sonoritățile somptuoase ale versului racinian.” □ Andriana Fianu aduce în atenția publicului două evenimente: deschiderea Casei Memoriale „Maria Filotti”, la București și conferința prof. Alexandru Balaci, *Omagiu lui Dante*, urmată de un recital din opera marelui florentin, la Teatrul „Lucia Sturza Bulandra”. □ Șerban Cioculescu anunță decesul scriitoarei Ticu Archip, „una dintre cele mai remarcabile observatoare epice” (necrolog). □ Ion Biberi semnează articolul intitulat *Expresionismul sub reflectorul istoriei literare*, vorbind, în principal, despre expresionismul german. „Alternanță de *Sturm und Drang* și de seninătate clasică, primeniri de tehnică artistică se succed. Urmează, în toate cazurile, după așezarea apelor, bilanțul istoric-literar, restabilirea în spirit științific a textelor, cercetarea critică de perspectivă. Expresionismul german a ajuns în această fază de cercetare a izvoarelor și textelor. (...) Principiile noii arte poetice se întregesc, însă,

tinzând către un corpus călăuzitor, în care se reclamă o nouă eficiență dată funcției expresive a cuvântului, transgresarea sintactică, dislocarea topice, condensarea și dinamizarea scrisului, care va trebui să depășească cadrele rigide ale prozodiei, pentru a ajunge la o expresie imediată, totală, fulgurantă. Se definește astfel o nouă poetică, în același timp printr-o critică a poeziei anterioare expresionismului, ca și prin teoretizări ale noii arte poetice. Ca în alte cazuri din istoria literaturii, divorțul flagrant, între faptul de artă și teoretizările lui – care astăzi ne apar în multe puncte contestabile – e ilustrat de o întreagă producție inegală, în care realizări de prim ordin ale artei contemporane stau alături de experiențe fără ecou și rămase pure extravagante”. □ Aurel Covaci traduce în românește câteva poezii ale unui combatant anonim căzut în timpul Războiului civil din Spania, poezii dedicate actriței comuniste Rosario de la Cerda. (la rubrica *Atlas liric*). □ Noutățile literare ale săptămânii vin din Franța. Printre scriitorii ale căror texte sunt publicate se numără Pierre Klossowski (*Legile ospitalității*), Raymond Queneau (*Florile albastre*), Loys Masson, (*Doamna Pavoux*), și o proză de Paul Claudel, prefătată de Găetan Picon. □ Gheorghe Tomozei relatează neplăcerile de care scriitorii portughezi au parte sub dictatura lui Salazar, care a avut, printre altele, ideea de a desființa Asociația Scriitorilor din Portugalia.

• [„Tribuna”, nr 23] Sub titlul *Analiză, impresie, descriere* Ion Oarcăsu realizează o paralelă între tendințele criticii din secolul trecut și cea din epoca noastră. „Critica secolului trecut (...) avea gustul construcției impunătoare, stabilea familii de spirite, *serii literare* bazate pe determinări riguroase, ea căuta, apoi «*facultăți directe*» (la *faculte maître- Taine*) », linii simetrice care să unească generațiile. Epoca noastră cunoaște, dimpotrivă, tendința spre analiza minuțioasă și spre exactitate, dorința ca în critică să pătrundă cât mai multă precizie posibilă (...).” □ La cronică literară Al. Căprariu scrie textul *Între romantism și clasicism*, în care prezintă volumul din colecția *Cele mai frumoase poezii*, semnat de Al. Philippide: „Apropiindu-te de ea cu intenția etichetării absolute, poezia lui Al. Philippide derutează. O exegeză a scrisului lui Al. Philippide, constituită obstinat pe ideea că autorul este un romantic neconvertibil – am impresia că satisface numai sumar. Și aceasta chiar în pofida mai îndepărtatelor confesii și analize teoretice ale scriitorului, care se auto-înscriu sub zodia romantismului. Se știe doar: nu rar o anumită operă literară spune și mai mult și altceva, dincolo de ceea ce presupune chiar autorul ”. □ În cadrul rubricii *Reviste din Transilvania*, Nae Antonescu prezintă revista *Pagini literare* apărută la Arad și având ca redactor șef pe Victor Stanciu. Tot aici, Augustin Z. N. Pop amintește de revista „Familia” care, „prin cei patruzeci de ani de apariție și la scara epocii în care și-a îndeplinit rolul cultural-literar, își binemerită locul, alăturată reputatelor periodice literare de lungă durată *Convorbiri literare* și *Viața Românească*.” □ Versurile din acest număr sunt semnate de Ion Burcă, Teohar Mihadaș,

Ovidiu Sturza, Teodor Crișan. □ Octavian Șchiau recomandă cititorilor o publicație valoroasă și deosebit de utilă „care a contribuit în mod considerabil la lărgirea și adâncirea sferei de cercetări asupra culturii și literaturii medievale românești. revista „Romano-slavica”.

• [„Glasul Patriei”, nr. 18] Sub titlul *Miorița*, Vladimir Streinu arată că „în ultimii douăzeci de ani activitatea folclorică a devenit obiect de studiu sistematic, fie ca valorificare estetică prin *Institutul de Istorie literară și Folclor*, fie ca strângere de materiale autentice populare prin *Institutul de Etnografie și Folclor*. Academia R. P. Române a organizat aceste două unități în chip complementar, pentru ca fenomenul creației folclorice să poată fi înfățișat ca expresie artistică și totodată ca formă de viață spirituală obștenească.” □ Prezență constantă în paginile publicației aflată în subordinea Comitetului Român pentru Repatriere, titlul *Dor de țară* se regăsește și în poezia lui Dumitru Corbea. Al. Hodoș semnează poezia *Nedumeriri*.

11 iunie

• [„Contemporanul”, nr. 24] Eugen Luca analizează *Iarna bărbaților* de Ștefan Bănuțescu: „Răscolitoare, cele mai multe dintre nuvelele antologice, de o factură foarte modernă ale culegeri simbolice intitulate *Iarna bărbaților*, impune în literatura noastră un scriitor de o ispititoare originalitate și de bogate resurse. Proiectând realitatea în mit și fabulos și coborând mitul în realitate, inserând descripția fantastică în narațiune și transformând-o firesc într-un element esențial al ei – Ștefan Bănuțescu scrie o proză densă, de atmosferă și în același timp de analiză a unor stări de spirit neguroase ce interesează mai ales prin valorile simbolice pe care le conțin.” □ La rubrica *Corespondență* revista publică scrisoarea unui cititor nemulțumit că în librării sunt distribuite în număr insuficient și cititorii nu pot cumpăra opere de Ion Minulescu, Joseph Conrad, A. Moravia, J. D. Salinger.

• [„Săptămâna Culturală a Capitalei nr. 23] Atrage atenția *Săptămâna dramaturgiei românești*: „În cinstea Congresului Partidului, teatrele propun câteva dintre piesele românești clasice și contemporane prezentate în premieră între 1964 -1965, între 19 -26 iunie la Teatrul Bulandra: *Vlaicu Vodă* de Alexandru Davila (de la Teatrul Național); *Oricât ar părea de ciudat* de Dorel Dorian la Teatrul Mic; *Somnoroasa aventură* de Teodor Mazilu, la Teatrul de Comedie; *Nimic nu se pierde, dragul meu* de Ionel Hristea, piesă a teatrului gazdă, Bulandra; *Iubesc pe al 7-lea*, însemnând debutul lui Coman Șova de la Teatrul Barbu Delavrancea și *Omul care și-a pierdut omenia* de Horia Lovinescu – premiera de la Nottara”.

12 iunie

• [„Flacăra”, nr. 24] G. Chifelea publică povestirea *Un dar*. □ Sunt anunțate și două monografii apărute recent: *Ion Ghica*, de D. Păcurariu și

Hortensia Papadat-Bengescu, de Valeriu Ciobanu: „Atât marele memorialist, cât și scriitoarea cu un loc atât de marcat în evoluția romanului românesc din acest secol au găsit în cei doi autori câte un interpret familiarizat cu metodele și mijloacele istoriei și criticii literare, cu o frază vie și densă.” □ Se anunță o nouă „formulă grafică” a colecției Biblioteca pentru toți, inaugurată cu volumul *Plumb* de G. Bacovia.

• [„*Scânteia*”] Paul Anghel semnează reportajul *Un mare spectacol în Câmpia Dunării*, în care vorbește despre industrializarea localității Turnu Măgurele. □ Pandant cu acest reportaj, pe pagina următoare, Ioan Grigorescu consemnează în cadrul unor note de călătorie ce se petrece în *Stepa flămândă*, a prietenilor de la răsărit.

• [„*Viața studentescă*”, nr. 12] Se preia, în traducere, un articol al lui Sartre: *Cultură de buzunar și cultură de masă*, publicat în „*Les Temps Modernes*”, nr. 228 din mai 1965.

15 iunie

• [„*Scânteia tineretului*”] C. Stănescu recenzează volumul *Delimitări critice* de I. D. Bălan, autor a cărei manieră de lucru prezintă, în opinia recenzentului, riscul constant al „supralicitării premizelor creației artistice, în definirea valorii ei reale, intrinseci.”

• [„*Urzica*” nr. 11] Rețin atenția, Tudor Mușatescu – *Interviu cu o uzină: Să zică mersi!*; versuri de Alexandru Andrițoiu (*Șprif*: „Trăind în cerul lor cel strâmt / uscați vor trece / Când eu, cu aspirații sunt / semeț și rece”); rubrica lui Sașa Pană, *Pagini din reviste umoristice de altădată*: „*Belgia Orientului*”.

17 iunie

• [„*Albina*” nr. 912] Vlaicu Bârna semnează poezia *Hidrocentrala*: „Sclipire de fulger/ Urzesc pe unsoare/ Să-ntindă un uger/ Cu lapte de soare”. Un *Autoportret* versificat scrie Ion Crânguleanu.

• [„*Gazeta literară*”, nr. 25] Sub genericul *Oameni, epocă, perspective*, revista publică o suită de trei articole-ode în care sunt amintite realizările Partidului, conducătorilor acestuia și ale oamenilor muncii: *Lira și microscopul electronic*, de Maria Banuș; *Emblema certitudinii și a măreției*, de Laurențiu Fulga și *Mișcarea din adâncuri*, de Dan Deșliu. □ În *Lecția înaintașilor*, Aurel Martin scrie, în legătură cu recenta cuvântare a lui Nicolae Ceaușescu, despre importanța tradiției: „Tradiția, ca ansamblu de valori definitive, cristalizate istoric, generatoare de idei și sugestii multiple, concentrând atitudini, experiențe, puncte de vedere, în stil corespunzător profilului moral al poporului, e un dat fundamental al literaturii naționale. Obiectiv vorbind, ea intră, mărturisit sau nu, în formula oricărui scriitor de seamă, chiar și atunci când, ostentativ sau nu, acesta vrea să se definească în opoziție cu înaintașii. (...) Tradiția e, neîndoiește, în primul rând o chestiune

de conținut și se constituie în măsura în care înglobează laturi *esențiale*, trăsături *definitorii* și coordonate *de durată*.” □ Din nou cu un titlu contrariant pentru ansamblul tematic al primei pagini, apare poezia argheziană *O secetă*. □ În *Bucuriile esențiale*, Constantin Țoiu (din partea redacției revistei) relatează discuția purtată cu Ascanio Damian, rectorul Institutului de Arhitectură „Ion Mincu”, vicepreședinte al Uniunii Arhitecților, despre condițiile de locuit din România, noile construcții de blocuri și alte probleme legate de urbanism. □ Cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la înființarea revistei „Familia”, editată întâia oară la Budapesta, sub îngrijirea lui Iosif Vulcan, „Gazeta literară” face o vizită la muzeul din Oradea care-i poartă numele. În articolul informativ se arată că, pe lângă faptul că toți scriitorii majori ai sfârșitului de secol al XIX-lea au publicat în „Familia”, redactorul ei a promovat intensiv talentele feminine, a fost primul care a scris despre Marx în limba română. Din carnetul de vizitator al casei memoriale, se remarcă însemnările lui Nicolae Iorga, Octavian Goga, Al. Hodoș. □ Valeriu Cristea recomandă în cadrul cronicii sale literare: „Citit în răgazul intervenit după o primă repriză a discuțiilor despre realism, romanul lui Kovács György, *Comoara Kristofilor*, oferă sugestii interesante. (...) Consolarea pe care o pot da cărțile voluminoase e de a fi bune. *Comoara Kristofilor* nu numai că oferă cititorului această consolare, dar incită adeseori un interes susținut. Delectabil, pe secțiuni înguste, prin calități narative și umoristice deosebite, impunător, privit din perspectivă, ca edificiu epic, romanul lui Kovács György, abordând o serie de probleme importante ale vieții țărănești din anii interbelici (diferențierea socială tot mai accentuată, alienarea omului în societatea capitalistă (...)) cartea întrece faima scriitorului. Nu e desigur situația cea mai rea în care se poate afla un prozator, dar e de preferat a fi remediată. Recenta traducere românească, suntem convinși, va ajuta în acest sens”. □ În articolul cu titlul *Dialog*, profesorul V. Teodorescu prezintă dezbaterile organizată de „Gazeta literară” în legătură cu predarea literaturii în școli: „Cei mai mulți dintre participanții la masa rotundă au relevat necesitatea revizuirii manualelor – de fapt a programelor școlare, pentru că ele precizează autorii și problemele ce urmează a fi discutate – în sensul restabilirii unei judicioase ierarhii a valorilor (ne gândim, între alții, la Lucian Blaga, Ion Barbu, Ion Pillat, H. Papadat-Bengescu, Gala Galaction, la Titu Maiorescu, M. Ralea, T. Vianu – cam expediați în manual). (...) În sfârșit, cred că aserțiunii tovarășului Al. Piru potrivit căreia «un manual de școală, ca și orice carte de istoria literaturii, trebuie, după părerea mea, întocmit de specialiști cu experiență în istoria și în critica literară» îi trebuie un amendament care să precizeze că fără o bogată experiență pedagogică, un specialist poate realiza un valoros studiu științific, dar nu și un manual de valoare. (...) În ceea ce privește prezența literaturii actuale în manualele școlare, mă alătur părerilor exprimate (T. Utan, D. Păcurariu, G. Munteanu, Eugen Simion, V. Cristea, Ov. S. Crohmălniceanu) în legătură cu necesitatea

aplicării unui criteriu mai riguros la selectarea operelor literare și a scriitorilor, deoarece gustul pentru literatură se formează în clasele mici și se dezvoltă ulterior.” □ Dan Zamfirescu anunță, la rubrica „Cărți”, publicarea volumelor *Concert pentru două viori*, de Laurențiu Fulga, *Poeme*, de Marin Sorescu și a romanului *Vecini de baracă*, de Victoria Ionescu □ În memoria defunctei sale soții, pictorița Florica Cordescu, Eugen Jebeleanu semnează un grupaj de versuri elegiace: *Florica, Izvor, Ajută-mă, Sunt cel ce iubește pământul, Tot ce nu am făcut, Toate lucrurile*. Mai sunt prezenți cu versuri Al. Philippide (*Râul fără poduri*) și Violeta Zamfirescu. □ Sculptorul Ion Vlasiu publică un fragment din romanul *O singură iubire*. Intitulat *Pământul*, fragmentul relatează o poveste dezolantă dintr-un sat din Ardeal, din timpul lui Horia, Cloșca și Crișan. Tot cu proză este prezent și Nicolae Țic, care surprinde în schița comică *Datoria* atmosfera dintr-o uzină provincială. □ Sub genericul „Teatrul și viața”, cu ocazia închiderii stagiunii anului 1965, mai mulți oameni de teatru, dramaturgi, critici teatrali își exprimă opiniile în privința dezvoltării dramaturgiei și teatrului contemporan. Radu Beligan speră că „stagiunea care va veni ne va aduce și o altă surpriză: afirmarea unor lucrări valoroase datorate unor debutanți. Fenomenul trebuie să se producă iar revirimentul care este în aer se va întemeia într-o măsură însemnată și pe aportul lor”. Aurel Baranga consideră că sunt necesare „revizuri responsabile. E momentul să ne spunem că sarcina creării unei dramaturgii demnă de epoca pe care o trăim începe să depășească limitele exercițiului literar, că avem față de publicul nostru grave îndatoriri cetățenești”. Valeriu Moisescu are o abordare „noblesse oblige”, în ton cu cea a lui Baranga. Florian Potra ar dori ca lumea teatrului românesc să se poziționeze „mai aproape de viață, mai aproape de poezie”. □ Barutu T. Arghezi face o cronică a spectacolului de circ și varietăți *Alo, ici Paris* sub titlul *Alo Paris..., Alo, București!*, arătându-se dezamăgit de lipsa atmosferei de revistă pariziană cu care publicul fusese obișnuit în astfel de spectacole. □ În cadrul rubricii *Cărți și idei*, Perpessicius scrie despre sonetele lui Michelangelo, traduse în limba română de C. D. Zeletin, precizând că ele sunt „din rândul acelorași alte cântece de sirenă. O sirenă, de data aceasta, mai sumbră, mai gravă, mai de pierzanie, prin multiplicitatea acordurilor și prin adâncimea sensurilor ce închide în fiecare din realizările sale de artă. (...) Și, la fel cu acesta, sunt toate sonetele lui Michelangelo în admirabila tălmăcire a lui C. D. Zeletin: statuare și luminoase, asemeni unor Aurore miniaturale, peste ochii abia întredeschiși ai cărora un vrăjitor de rasă ar fi suflat balsamul unui zâmbet”. □ Poetul italian Giuseppe Ungaretti relatează, pentru rubrica *Prezențe românești*, întâlnirea cu pictorul român G. D. Mirea (decedat în 1934). □ Câteva fragmente în limba română din romanul *Sărbătoarea continuă* (*A Moveable Feast*), de Ernest Hemingway, sunt traduse de S. Stănescu după ediția franceză, care poartă numele *Une génération perdue*. □ Ștefan Aug. Doinaș semnează un articol informativ despre politicianul congolez Moise

Chombe/Ciombe (Moïse Tshombe n.n.) intitulat *Piese la dosar*, care, în calitate lui de președinte al Katangăi, a semnat ordinul de asasinare a lui Patrice Lumumba și a tovarășilor săi Mpolo și Okito, ordin descoperit și dat publicității de revista tunisiană „Jeune Afrique”. (Dictatorul african a mai intrat în sfera de interes a „Gazetei literare” și la nr. 17.) □ În post-scriptum-ul articolului *În groapa cu lei*, de la rubrica sportivă, Fănuș Neagu răspunde unui „Haplea de la „România liberă”, iritat de insinuările acestuia: „Ajuns în țară, miercuri dimineața am citit cu stupoare în «România Liberă» elucubrațiile unui octodect (ca să mă înțeleagă ar trebui să traduc termenul în limbaj birjăresc) care mă acuză de «pupat piața endependenți». Trec peste imputările adresate de către impostor U.C.F.S.-ului fiindcă m-a inclus în echipa de ziariști (și nu în lotul sportivilor) care s-a deplasat în Franța și Portugalia și mă opresc la insinuările privind călătoria mea în Italia. Haplea de la «România Liberă», îngrijorat de «cine i-o fi stipendiat nevoile cotidiene?» (frumusețea frazei sare în ochi) lasă să se înțeleagă c-aș fi fost plătit de un nu știu cine. Scurt, pentru cititori: Cheltuielile de deplasare în Italia au fost suportate de Uniunea scriitorilor”.

• [„Tribuna”, nr 24] Constantin Cubleșan recenzează volumul de nuvele *Iarna bărbaților*, scris de Ștefan Bănuțescu, un scriitor „care aduce într-o zonă literară străbătută de puternice ecouri folclorice, o anumită simbolistică modernă, ce vizează adeseori parabola, cultivată pe un fond uman de o mare și rară profunzime.” □ Având „în atenție critica” (titlul de rubrică) Ion Oarcăsu evidențiază, în articolul *Critica fragmentară*, faptul că „viziunea estetică poate deveni și ea la fel de fragmentară, de neeficientă, ca și cea sociologistă, dacă nu aspiră spre analiza completă, multilaterală, științifică până la capăt, a operei”. □ Nina Cassian și Ana Blandiana Versurile sunt prezente cu versuri.

18 iunie

• [„Scânteia”] Ca efect al lecturii noului *Statut* al „directivelor” partidului Ion Pas semnează articolul *...Și nu va mai fi niciodată*: „Vor crește – ne arată proiectul de Directive ale Congresului partidului privitor la dezvoltarea economiei naționale – cu aproape 70 la sută investițiile pentru așezămintele culturale și cu aproximativ 23 la sută cheltuielile bugetare, urmând să se construiască noi instituții de artă și cultură, printre care, ca obiective excepționale de importanță, Institutul politehnic, Centrul Televiziunii, Teatrul Național; va spori numărul sălilor de cinematografe, al cluburilor de pe lângă întreprinderi și al caselor de cultură; se va dezvolta capacitatea industriei poligrafice, dotarea ei cu utilaj modern, pentru a fi în măsură să facă față cerințelor de majorare a tirajului cărților, ziarelor, revistelor și să le asigure o prezentare grafică la un nivel corespunzător simțului estetic evoluat al masei cititorilor. Cu peste 30 la sută vor spori cheltuielile bugetare pentru finanțarea cercetării științifice. Cu circa 30 la sută față de 1965 vor fi mai mari la capătul

noului cincinal, cheltuielile alocate învățământului care – cum citim în proiectul de Directive –, „se va caracteriza atât prin creșterea numărului de elevi și studenți, cât și prin ridicarea nivelului său calitativ“. Tabloului luminos al revoluției culturale impetuos desfășurată în anii puterii populare, când învățământul și știința sunt bunuri ale întregului popor, instrumente puternice care-l ajută în realizarea sarcinii istorice pe care și-a asumat-o – construirea socialismului, având ca scop final societatea comunistă – i se suprapune, întunecată, imaginea trecutului nu prea îndepărtat”.

• **[„Contemporanul”, nr. 25]** La 66 de ani de la nașterea lui G. Călinescu, Mircea Martin publică eseul *Ethos călinescian*: „În ce privește aspirația la universalitate a literaturii române aceasta se transformă, o dată cu apariția clasicilor, dintr-o problemă de valoare, într-una de audiență (...). Întreaga activitate de critică și istorie literară a lui G. Călinescu ridică, din acest punct de vedere un *protest* și dă un impuls integrării în circuitul de mare frecvență a valorilor universale. Lupta necurmată cu prejudecățile ce refuză literaturii române dimensiunea universală este modul călinescian de a satisface o obsesie proprie – aceea a nerecunoașterii depline a valorilor ei.”

19 iunie

• **[„Flacăra”, nr. 25]** Anunță apariția ediției a doua a volumului *Impresii asupra literaturii spaniole*, de G. Călinescu, „o carte de căpătâi pentru orice iubitor al acestei literaturi și definitorie pentru autorul ei”.

• **[„Luceafărul”, nr. 13]** Dezbaterea *Romanul și problemele sale actuale*, organizată de redacția „Luceafărului” este prilejul enunțării unor puncte de vedere critice și foarte critice, despre care se relatează sub forma unui Proces-Verbal. Redăm pasaje din Dezbateri, cu precizarea că au fost păstrate între ghilimele numai citările conținute în textul astfel fragmentat: [Dezbaterea] „a prilejuit un bogat și divers schimb de păreri. Prozatori, poeți și critici și-au expus punctele de vedere în legătură cu realizările, problemele teoretice și practice și perspectivele romanului românesc contemporan. Părerile exprimate, diferite, au arătat că există în rândurile scriitorilor o receptivitate multilaterală față de chestiunile ridicate azi de practica literară. Unii participanți la discuție și-au exprimat, de pildă, neîncredere față de virtuțile romanului, pornind de la recenta eflorescență a genului scurt, alții, dimpotrivă, și-au afirmat încrederea în posibilitățile încă nesecate ale speciei. Luări de poziție ferme și bine argumentate s-au juxta pus unor articole oglindind frământarea autorilor, răspunsuri limpezi – uneori prea limpezi – au venit alături de materiale care s-au mulțumit să ridice probleme, să diversifice dezbateri. În acest sens, se poate spune, că în linii generale, discuția inițiată de «Luceafărul» a reușit să provoace exprimarea unor puncte de vedere variate, deși la invitația redacției nu au răspuns toți romancierii și criticii cu experiență. ■ „I se mai poate

obiecta discuției că nu s-a apropiat suficient de problemele creației românești contemporane, nu a vehiculat exemple concrete... din discuție nu reiese cu claritate care sunt romanele izbutite scrise la noi în ultima vreme și care sunt eșecurile literare. Dezbateră s-a limitat la probleme teoretice și nu a pășit cu destul curaj pe tărâmul judecăților de valoare”. ■ Unii tineri prozatori care au scris excelente nuvele și schițe, când e vorba de roman nu izbutesc să dea lucrări de aceeași valoare. Așa s-a întâmplat cu Francisc Munteanu al cărui talent, manifestat din plin în volume de schițe ca *Hotel Tristețe* sau *Cerul începe la etajul 3* n-a reușit să închege, în *Statuile nu râd niciodată* un roman unitar și viabil. Mai recent, într-o situație similară pare a se afla D. R. Popescu ale cărui schițe și nuvele sunt cu siguranță mai bune și mai unitare decât *Vara oltenilor*. În luarea sa de poziție, D. R. Popescu susține, pe bună dreptate, că «omul nu poate fi prezentat numai dintr-o parte. Sau folosind numai o parte a sa. Și dacă alte specii literare își pot permite să *rupă* o parte din om, așa cum convine demonstrației, este necesar însă ca măcar romanul, regele literar, să restabilească adevărul total despre om». ■ O preocupare a participanților la discuție este legată de realismul romanului. În articolul care deschide discuția, Eugen Barbu cere romanului conturarea unui erou. Revine în discuție dilema erou negativ-erou pozitiv. „În luarea sa de poziție, Dan Deșliu realiza o diatribă vie împotriva exagerării șablonarde în conturarea eroilor pozitivi și negativi. Literaturii noastre îi revine sarcina să studieze trăsăturile morale ale omului nou, dar supralicitarea dogmatică a noțiunii de erou pozitiv nu-i poate ajuta în această sarcină nobilă și dificilă. Judecarea romanelor în raport cu reușita polarității erou pozitiv – erou negativ, nu poate duce decât la schematism. Uneori, nu numai personajul este hotărâtor pentru valoarea ideologică și educativă a cărții. Totuși, de cele mai multe ori, această direcție, această idee se manifestă printr-un erou reprezentativ”. ■ Din punct de vedere al conflictului „mai mulți participanți au subliniat necesitatea ca scriitorii să abordeze cu curaj probleme dificile ale contemporaneității. (...) Din păcate autorii tineri de romane au rămas în urma tinerilor poeți în ce privește tratarea temelor majore, infuzarea în vinele acestor teme, a unui sânge epic proaspăt. (...) Suntem pentru romane cu un bogat conținut realist, care să atace teme majore ale actualității, dar care să se ferească de schematism, de soluții deja cunoscute, de mimetism. E nevoie de eroi contemporani diverși, de zugrăvirea dimensiunii lor interioare, de antrenarea lor într-un conflict, axat pe o idee esențială, pe o problemă, menit să trezească în cititor frământare și soluții etice comuniste”. ■ Observația făcută de participanții la discuții privind tehnica literară este „că multor romane le lipsește un subiect original, viu și interesant. Observația este, din păcate, exactă și se aplică multor cărți. (...) În problema tehnicii literare, cel mai bun răspuns ni-l dă însăși realitatea practicii literare. S-au scris în ultima vreme la noi romane foarte diferite ca tehnică și acest lucru e de bun

augur. *Setea* e un roman social încadrabil în tiparele clasice, Zaharia Stancu folosește în *Pădurea nebună* narațiunea lirică, amestecarea prezentului cu trecutul, uneori, curios, procedee socotite perimate, alegoria, de pildă. Pop Simion, are în *Triunghiul*, un roman modern ca tehnică, discontinuu, desfășurându-se pe mai multe planuri divergente. Marin Preda încearcă în *Risipitorii* un roman-eseu. Romanul *Stăpânii* de Titus Mocanu, pe nedrept disprețuit de unii critici, realizează o experiență interesantă, aplicând procedee moderne, monologul interior sau diversitatea unghiurilor de privire a acțiunii la un roman țărănesc structurat clasic. Iar N. Crișan are chiar ambiția în *Caietele cunoscuților mei* să scrie un roman *modern*, bazat pe o tehnică «la zi», juxtapunerea unor jurnale intime. Dar dacă nu reușește în întregime, nu tehnica aleasă e de vină. Ne pronunțăm în consecință în favoarea unei tehnici narative variate, în favoarea alegerii acelor mijloace formale care, pe de-o parte, convin cel mai bine afirmării personalității creatoare a romancierului, iar pe de alta, își găsesc cel mai lesne drum spre sensibilitatea cititorului contemporan”. ■ O problemă importantă ridicată în timpul discuțiilor este cea „a raportului dintre tradiție și inovație.(...) Tinerii autori trebuie să fie tot timpul conștienți de faptul că se integrează într-o tradiție literară românească. Într-un singur secol, observa Vasile Rebreanu, romanul românesc a făcut progrese uimitoare, de la *Ciocoii Vechi și Noi* și *Manoil* la *Bietul Ioanide*, *Moromeții* și *Groapa*. În cei o sută de ani de existență, romanul românesc a dobândit treptat conștiință de sine, de unitate și de rădăcinile sale. Romanele lui Filimon sau Bolintineanu erau încă tributare modelelor franceze. La Duiliu Zamfirescu și Sadoveanu începe o „împământenire” a romanului. Încă, între cele două războaie, M. Ralea se întreba dacă în literatura noastră, romanul e posibil. Rebreanu, Camil Petrescu, Mateiu I. Caragiale au demonstrat-o cu claritate. Ei au pregătit momentul actual propice pentru dezvoltarea mai departe a romanului. Pledăm de aceea pentru un roman românesc conștient de trecutul și de sarcinile sale”. Se accentuează „responsabilitatea criticii literare în dezvoltarea sănătoasă a romanului românesc”, problema fiind importantă „atât sub aspect teoretic, cât și practic. (...) Critica este și un ghid al cititorului și exercită, în acest fel, o adevărată influență socială. Practic, pentru că părerile criticii au ecou în viața literară propriu-zisă, influențează editurile, premiile etc. Pledăm de aceea pentru îmbunătățirea climatului criticii literare, pentru o funcționare corectă și obiectivă a misiunii ei de îndreptar al literaturii”.

20 iunie

- **[„România liberă”]** Pornind de la unele probleme ale contemporanității se intitulează interviul luat de Boris Buzilă dramaturgului Horia Lovinescu. Participant la masa rotundă de la Viena, pe tema *Teatrul prezentului – Prezentul teatrului*, dramaturgul răspunde primei întrebări, referitoare la

tendențele existente în evoluția teatrului contemporan, arătând că în teatrul modern există „o pondere mereu crescută a reflexivității discursive, a unei cerebralități și lucidități care merg uneori până la demonstrația logică.” Sunt date exemple din dramaturgia lui Ionesco, Brecht, Sartre, Camus. Întrebat dacă experimentul avangardist i se pare a fi fructuos în teatru, Horia Lovinescu afirmă că „în fiecare epocă există o avangardă, fenomen obiectiv, necesar, pozitiv”, și că „sterilă e doar pastșa avangardei.” În ceea ce privește posibilitatea participării publicului la actul de creație, dramaturgul enumeră soluțiile posibile, aferente piesei spectaculoase, „cu mijloace de expresie variate” – muzică, dans, pantomime, proiecție.

• [„Glasul Patriei”, nr. 19]. Apare știrea *Un program de schimburi culturale și științifice între România și India*. Printre scriitorii care vor vizita India se numără Alexandru Ivasiuc și Fănuș Neagu, iar între oamenii de știință, lingviștii Al. Rosetti și G. Ivănescu. □ Radu Gyr publică poezia *Ziduri vechi la Ruginoasa*.

21 iunie

• [„Scânteia”] Maria Banuș semnează articolul *Frumos și practic în viața cotidiană*, în care dominant este conflictul dintre bine și mai bine: „Funcționalitate și frumusețea obiectelor pe care industria noastră le făurește stau în atenția tuturor. Cu toții ne simțim solidar răspunzători și interesați în aflarea celor mai fericite realizări”.

22 iunie

• [„Scânteia”] Referindu-se la *Proiectul de directive al Congresului al IV-lea*, Marcel Breslașu scrie despre *Atomii organismului social*. În viziunea sa, „în filigranul întregului text [al proiectului] se întrevede și vibrează «prezența schimbului de mâine»”.

23 iunie

• [„Scânteia”] Referindu-se la cazul unui copil abandonat, V. Em. Galan scrie despre *Etica în sfera interesului cetățenesc*: „...pe fondul vieții de astăzi a poporului nostru intervențiile opiniei publice într-un asemenea caz par firești, deplin îndreptățite. Și sunt, cred grăitoare prin ele-însele, sunt caracteristice orânduirii noastre”.

24 iunie

• [„Scânteia”] Despre *Examenul capacității și valorii poporului*, scrie pe prima pagină Paule Everac. Firul călăuzitor al textului îl reprezintă nu examenul, ci învățătura pentru examene: „Am învățat să admirăm progresul, nu chibîțînd, ci luptînd pentru el aici, la noi. Socialismul ne-a învățat să facem acest efort de a recupera timpul pierdut, de a condensa istoria. Senzația că

exiști, că ești o prezență într-un concert de forțe active orientat spre progres, iată un aspect al creșterii noastre din acești ani, în care poporul și-a dat, sub conducerea partidului, examenul capacității și a valorii sale”.

• [„Albina”, nr. 913] Marcel Breslașu scrie despre *Cetăți ale pâinii*: „Ei, da! Adevărate centre de producție, organizate pe temeiuri moderne, gospodărite după principii științifice, înzestrate cu un utilaj adesea la nivelul tehnicii mondiale, încadrate cu oameni tot mai calificați, mai specializați – au devenit și devin zi de zi mai mult, satele noastre. Planificăm astăzi „pâinea” ca în oricare altă ramură a producției naționale; munca în mediul rural dobândește, din ce în ce mai mult, trăsăturile unei activități industriale. Deosebiriile dintre oraș și sat încep să se șteargă, treptat, așa cum au prevăzut clasicii marxism-leninismului că trebuie să se întâmple, pe drumul construirii socialismului și al comunismului. (...) Civilizația nu stă în schimbarea straielor, a portului – ci în aceea a mentalității, a orizontului, a concepției despre lume... Ca eroul din povestea populară, săteanul vremii noastre crește, într-o zi cât într-un an” și înaintea, „cu pași de șapte leghe” pe calea acestor transformări, a acestei drumetii prin basmul nostru trăit aievea. Am însăilat doar câteva gânduri pentru frații și surorile (eu pot să adaug: și nepoții!) de la țară – acum, în pragul mării sărbători a poporului întreg: al patrulea Congres al Partidului nostru iubit. □ Cicerone Theodorescu semnează poezia *În stepă*: Prin stepă, în goană, zaraf/ Ce pradă arginții luminii,/ Trecea – măturând și ciulinii –/ Un vifor, un munte de praf./ Târând după el ne-nterupt/ Dulăul pustiului – jaful – / Deasupra era numai praful./ Pământul – era dedesubt./ Și-un lanț de demult, scutura/ Dulăul cel mare, pământul./ ...Deasupra era numai vântul./ Furtuna – în oameni era”. □ Ștefan Bănuț este prezent în acest număr cu reportajul *Iași oraș al școlilor*: „Prin definiție oraș cultural – cu o continuitate istorică de cetate a învățaturii în care tradițiile sunt conjugate activ la vastul proces socialist de instrucție și educație – «bătrânul» Iași te surprinde în primul rând prin tinerețe. (...) omagiul tradițiilor și elogiul actualității în plină efervescență de studiu, de învățătură, de creație a noilor construcții. Numai «orașul universitar», cum e numită arborescența complexelor de învățământ studentesc dezvoltate puternic și prestigios în anii puterii populare (de la două institute cu câteva facultăți, în 1938, la șase institute cu 28 de facultăți, înglobând aproape 17 000 de studenți) ar putea aduce dovada dominanței de tinerețe și de învățătură. „Orașul universitar”, salbă de lumini în ampla revoluție culturală inițiată, organizată și condusă de partid, – cu ambianța lui de laboratoare moderne, de muzee specializate, de biblioteci sistematizate, de cămine, de zone naturale de studii și cercetări – se desfășoară pe distanțe de kilometri spre dealul Copoului, tinzând să înglobeze în aria pe care o cuprinde până și grădinile publice aflate în perimetrul «studentesc»... Spre convingere, una din cele mai mari grădini ale orașului, aflată în calea centurii universitare, va deveni grădină botanică, fiind proiectată recent ca domeniu de studiu pentru

reputata facultate ieșeană de științele naturii, urmând să fie bogat înzestrată și să intre în competiție cu cele mai dotate grădini botanice din țară. În această grădină se află și „teiul lui Eminescu». Să ne imaginăm, pentru a recompuce tabloul cotidian al Iașilor, alături de miile de studenți cele câteva zeci de mii de elevi cuprinși în școlile «dese ca și copacii», cum spunea un poet, să adăugăm și pe cei din rețeaua de școli din jurul întreprinderilor și vom avea sub ochi «populația majoritară de tineri» care deschide zilnic diminețile de lucru ale orașului și aprinde luminile asupra cărții la căderea nopții. (...) Ne vin în minte cuvintele lui Mihail Sadoveanu care, evocându-și anii de tinerețe ieșeană, nota, la scara realităților de atunci, imaginea plină de farmec a «învățăcelilor», imagine care astăzi e mult amplificată, cu vaste reverberații în viața acestui oraș cu strălucite tradiții. (...) La ieșirea de după-amiază a claselor superioare, cred că orice străin ar fi impresionat văzând acei adolescenți ducându-și pe străzi, cu popasuri, discuțiile animate de «filozofie și literatură»... Am străbătut «orașul universitar» în plină sesiune a examenelor. În laboratoarele facultăților de științe și în secțiile Institutului politehnic, la colocvii și examene studenții dezvoltau probleme legate direct de realitățile moderne ale industriei noastre socialiste, de perspectivele deschise de cele mai noi cuceriri. O secțiune făcută în «orașul universitar» de la sălile de lectură ale bibliotecilor, la amfiteatre, laboratoare și de aici la «centura» celor șapte cămine studențești nou construite, aduc grăitoare dovadă a grijii partidului pentru tineretul patriei, pentru temeinica lui pregătire pe drumul însușirii științei și culturii. În biblioteca Facultății de matematică-mecanică, de pildă, studenții au la dispoziție peste 30 000 de volume și o informație bogată privind mișcarea matematică mondială (biblioteca primește publicații de specialitate din peste 40 de țări). După cum în orele practice de studiu se folosesc de binefacerile mașinilor electronice. La Facultatea de chimie, în laboratorul de tehnologie se urmăreau la scară mică procese chimice moderne realizate sau în curs de realizare în cele mai noi uzine ale noastre: Govora, Slatina etc. Tânărul își trăiește existența de studiu sub semnul exigențelor celor mai actuale ale desăvârșirii construcției socialiste». □ Dimitrie Rachici semnează poezia *Purtându-și marea*: „Când vulturii se-nșurubează-n bolți senine,/ Mă-nalț cu ei să te privesc mai bine./ Și urc cu tine-n zbor până la stele – / Patria mea și-a tinereții mele!” □ Petru Manoliu recenzează volumul memorialistic al lui Sașa Pană, *În preajma mutărilor*: „Literatura lui Sașa Pană, – poezia și proza sa, – desfășurată perseverent pe parcursul a mai bine de trei decenii, s-a născut dintr-o mare dragoste comunistă pentru om, – dintr-o luare de poziție partinică, lucidă, critică și angajată. Chiar și atunci când Sașa Pană, – primul și ultimul de altfel, – a adunat în volum, spre marea lui cinste, opera lui Urmuz, ceea ce l-a determinat să întreprindă această muncă de editor, a fost, înainte de orice, tot faptul că prin „bucățelele” urmuziene, el putea să lovească în burtă-verzimea și orânduirea putredă capitalistă de odinioară; în felul acesta, Sașa Pană

deschidea, fie spus în treacăt, încă de pe atunci, dar de pe poziții principiale, o ușă băștinașă către literatura lui Franz Kafka, vecină cu a lui Urmuz. Volumul apărut de curând în Editura pentru literatură se deschide cu o Notă în care autorul, – scriitor și medic în același timp, – își face..., „etiologia” și-și pune..., „diagnoza”. Considerând că, „paginile acestei cărți... au în primul rând o valoare memorialistică”, el le situează, „pe linia unor Anton Bacalbașa și Gh. Brăescu, cu mijloace pe care le oferă satira”, dar adăugând, condus de o lucidă principialitate, că, „în aceleași împrejurări am întâlnit dovezi de corectitudine și umanitate”. (...) Asemenea cărți, ca și viața, nu se sfârșesc niciodată, deși trecutul pe care-l evocă este mort pentru totdeauna”.

• [**„Gazeta literară”, nr. 26**] Pe prima pagină este redată integral telegrama adresată Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, Tovarășului Nicolae Ceaușescu, prim secretar al Comitetului Central al P.M.R., text ce poate fi citit în toate formatele și în toate categoriile de publicații culturale: „Discutarea proiectelor de Directive ale Congresului al IV-lea al PMR a însemnat pentru scriitori un prilej fericit de a sublinia marea importanță ce au ideile înscrise în aceste documente pentru dezvoltarea literaturii noastre noi. Politica dusă de Partidul Muncitoresc român pentru realizarea unei economii înfloritoare, pentru îmbunătățirea vieții tuturor oamenilor muncii, pentru afirmarea demnității și mândriei de a fi om – a constituit și constituie pentru noi, scriitorii, un înalt exemplu de patriotism și de fidelitate față de ideile fundamentale ale marxism-leninismului. Alături de toți oamenii muncii din frumoasa noastră țară – atât de urgisită în trecut – ne mândrim cu mărețele realizări obținute în toate domeniile. Spiritul creator al poporului nostru nu s-a dezvăluit niciodată în toată plenitudinea sa, cum s-a dezvăluit în anii noștri. Niciodată n-a fost atât de vie și de numeroasă participarea în muncă, în toate domeniile și în toate sectoarele, a unui atât de mare număr de oameni, a căror răspundere a crescut și crește mereu. România socialistă a atins o înaltă treaptă de dezvoltare, unanim recunoscută. Proiectele de Directive surprind această treaptă, ne arată în mod concis și exact care sunt și care vor fi succesele noastre, ce transformări s-au petrecut și se vor petrece în continuare în viața poporului român, ce mutații vor avea loc în viitor în felul de a fi al oamenilor, cum vor munci și cum vor trăi ei, căror scopuri își vor închina strădaniile și pasiunile. Aceste schimbări continui și din ce în ce mai profunde constituie pentru literatură un izvor nesecat, primenitor și stimulator. De aceea am și reținut, noi, scriitorii, ca și ceilalți oameni de artă și cultură, însemnul de a sta mereu cu fața către izvor, către viața oamenilor muncii, ale căror fapte trebuie să fie cântate și redată în opere demne de epoca pe care o trăim. Suntem conștienți că mai avem încă multe de făcut și că lucrările esențiale care ni le cer, lucrări care să rămână mărturie pentru viitor, nu se realizează ușor, de la o zi la alta. Considerăm însă, tocmai de aceea, că eforturile noastre, ale tuturor scriitorilor, din toate generațiile, vor trebui să sporească și mai mult de aici

încolo, în raport direct cu sporirea eforturilor constructive ale întregului nostru popor. Frumusețea cere frumusețe! Profunzimea cu necesitate cere profunzime! O viață cum este viața de astăzi a poporului nostru cere lucrări artistice pe măsura sa, frumoase și bogate în idei, complexe și emoționante, pline de patos și de luciditate, limpezi cum sunt izvoarele din munții noștri și fierbinți cum este sufletul veșnic tânăr al încercatului nostru popor. Tradițiile cele mai bune ale literaturii române nu pot fi continuate cu adevărat și în mod creator decât prin oglindirea în lucrări realiste și diverse ale prezentului nostru socialist, a felului cum au fost rezolvate la noi – datorită politicii ferme și plină de înțelepciune dusă de partid – cele mai complexe probleme, economice și sociale, de făurire a unei noi orânduiri și a unui nou om. Scriitorii se mândresc cu titlul care li s-a dat – de ajutoare de nădejde ale Partidului – și se vor strădui cu și mai mult elan, cu o răspundere sporită, să fie la înălțimea acestei încrederi.” Semnează plenara lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor. □ Telegrama de pe prima pagină, coroborează textul conferinței, iar „adeziunea” scriitorilor față de Nicolae Ceaușescu, indică orientarea acestora în ceea ce privește vidul de putere lăsat de Gheorghe Gheorghiu-Dej. Intuiția textelor entuziaste și encomiastice va fi confirmată o lună mai târziu, pe 23 iulie 1965, Nicolae Ceaușescu va deveni secretarul general al C.C. al P.C.R. □ „Gazeta literară” informează despre Plenara lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor, prezidată de Zaharia Stancu și desfășurată cu o săptămână înainte, pe 17 iunie 1965 la Casa Scriitorilor din București. Fragmente ale dezbaterilor sunt publicate în cuprinsul paginii a treia. □ Sub dictonul *Frumusețea cere Frumusețe*, sunt dezvoltate idei sub titluri precum *Un înalt spirit patriotic*, *Documente esențiale pentru poporul nostru* sau *Visurile de azi, realitățile de mâine*. Întocmai ca în cazul evenimentului din martie, despre probleme literare sau stilistice se discută foarte puțin, discursurile axându-se pe idei despre oamenii muncii, dezvoltarea multilaterală și idealurile socialiste. □ Vasile Băran și Veronica Porumbacu preaslăvesc realizările socialismului. □ În articolul său *Eroul contemporan*, Paul Georgescu ia pulsul imaginii eroului în literatura românească din epocă: „Eroul contemporan al literaturii noastre socialiste este deci nu numai un dat, ci și o imagine dinamică, adică o imagine care generează energii în masele de cititori. Este o aspirație, desigur nu totdeauna realizată de prozatori, dar o aspirație reală, consecventă, caracteristică. (...) Nu a scăpat de critică nici Fănuș Neagu, pentru câteva schițe ce, ulterior, s-au impus. Faptul că eroul contemporan e rațional și tinde spre echilibru nu e un motiv să scoatem din literatură toate personajele pasionate, cu gesturi bruște și care-și găsesc greu echilibrul. (...) Marin Preda e un fin psiholog, Titus Popovici un bun constructor epic, Pop Simion e portretist, Eugen Barbu și D. R. Popescu schimbă, cu fiecare carte formula (...) Dacă faptul de a se ocupa de evoluția unor personaje mai puțin evaluate nu mi se pare deloc condamnat, nu văd

însă de ce ar reține mai puțin atenția eroul cel mai reprezentativ al epocii noastre, factorul dinamic al societății – comunistul”. □ Aurel Martin semnează cronică literară în care se ocupă de monografia **Panait Istrati**, a lui Al. Oprea. Criticul apreciază că: „E un merit incontestabil al lui Al. Oprea că, nelăsându-se ispitit de nici una din soluțiile propuse până acum, a depășit impasurile existente, a abordat fenomenele din unghi istoric, le-a interpretat critic, s-a ferit de unilateralizări și de generalizări pripite, a decantat cu grijă faptele, străduindu-se să nu dea accidentalului valoare de tipic și rolului jucat de Panait Istrati în mișcarea politică și literară europeană (sau românească) sensuri pe care el nu le vrea.” □ □ Mihai Ralea scrie un text despre Eugen Ionescu în care spune: „Nu o schimbare de regim a fost nazismul, ci o mutație biologică. Nu o schimbare istorică, ci un salt darwinian. Eugen Ionescu a avut intuiția fenomenului. Iată de ce preface pe oameni nu în lichele slabe, nu în ființe slabe și influențabile, nu în politroni veșnic guvernamentali cum se mai văzuseră și înainte, nu în trădători, ci în... rinoceri, adică într-o altă speță animală. (...) o mutație biologică și nu printr-o conversiune spirituală, iată ce a văzut, zugrăvit și priceput autorul dramei *Rinocerii* ”. □ Teodor Vârgolici prezintă apariția a două monografii: *Hortensia Papadat-Bengescu*, de Valeriu Ciobanu și *Al. Davila*, de Mihai Vasiliu, iar Mircea Anghelescu prezintă alte trei apariții editoriale: *Amiaza mării*, de Vera Lungu, *Ploile au venit târziu*, de Mihai Negulescu și *Fildeșul negru*, de George Dan. □ Proza Henriettei Yvonne Stahl este un fragment din *Fratele meu, omul*, roman care va apare editorial în acest an. □ Cu versuri, adaptate momentului festivist este prezentat poetul proletcultist Nicolae Stoian. Cităm din poezia *Tractor înflorit*: „Cum trece înzăuat de primăvară/ Cu flori ce-n alb petalele-și desfac// (...)// Tractoristul peste depărtare/ Zâmbește fetei de la primul bal”. În același număr mai semnează poezii Miron Chiropol și Vlaicu Bârna. □ În prezentarea decadelor teatrelor dramatice, Florian Potra scrie *Decada în asteriscuri*, în care informează despre ultimele noutăți teatrale din țară: piesa *Răzbunarea sufleurului*, de Victor Ion Popa, la teatrul din Timișoara și *Othello* care se joacă la Teatrul Național din Craiova, în regia lui Călin Florian. □ Andriana Fianu aduce elogii Teatrului Maghiar din Cluj, ale cărui piese reprezintă o dovadă „de virtuozitate, dar nu numai atât”. □ D. I. Suchianu se adresează cinefililor încercând să răspundă la întrebarea *Ce vizionăm?*. Răspunsul – trei ecranizări din literatura de aventuri: ecranizarea romanului *Tulipa neagră*, de Alexandre Dumas, *Winetou*, de Karl May și *Fiul căpitanului Blood*, de Rafael Sabatini. □ Barbu T. Arghezi prezintă *Expoziția internațională de fotografii de la Craiova*. □ Alexandru Ivăsiuc discută despre generația beat în articolul *Literatura revoluțiilor și limitele ei*, începând prin a analiza terminologia și stilul vestimentar al acestora: „Jack Kerouac, cel mai de seamă beatnic, într-un interviu acordat unei reviste americane de mare tiraj, afirma însă că numele lor vine de la «beatitudine» (beatitudine, bucurie iluminată), legându-l de interesul

deosebit pentru filozofia budhistă, cunoscută de ei relativ, dar discutată și profesată cu ardoare”. Originile subculturii, spune Ivasiuc, sunt mult mai îndepărtate de revendicarea lui Kerouac de la Sallinger. „Beatnicii reprezintă reacția la anumite condiții sociale și politice a unui filon major din literatura americană, cu rădăcini în Walt Whitman, mai ales în celebrul său poem *Cântec despre mine însumi*, o reacție ce-i drept degradată și devitalizată. Opoziția față de conformism (...) Tinerii bărboși, majoritatea foști studenți, purtau nesfârșite discuții despre lipsa de sens a oricărui efort și a vieții în general. (...) Allen Ginsberg, cel mai interesant poet al mișcării, se revoltă împotriva universului în versuri șocante, anticonvenționale, cu o frază poetică lapidară, neșlefuită și brutală, care duce la extrem tradiția Whitman – Sandburg”. De asemenea, apreciază Al. Ivasiuc, „Allen Ginsberg realizează efecte neașteptate tocmai prin această reîmprospătare a vocabularului și structurii limbii.” □ Dragoș Vrâncianu relatează despre întâlnirea cu profesorul Carlo Bo, la Urbino. Acesta consideră că „Nu ne mai putem limita la o viziune a Europei de tipul celei a lui Paul Valéry sau Ortega Y Gasset. Trebuie să ținem seama de exigențele tuturor popoarelor și de experimentele lor sociale.” □ Vera Lungu traduce *Scurtă odă libertății*, de Ivan Lalic. □ Informații interesante despre premii și apariții editoriale din Germania aflăm din textul *Ce e nou în literatura germană*.

• [„Tribuna”, nr 25] Poeziile din acest număr sunt semnate de Cicerone Theodorescu, Cornel Udrea, Ion Arcaș, Emil Crăciun, Maria Racolța, N. D. Pârvu. □ În rubrica „În atenție – critica”, articolul *Lauda lucrării* semnat de Ion Oarcăsu este consacrat criticului Tudor Vianu care avea „încă de la început, cultură enciclopedică, sensibilitate literară, talent, seriozitate, cinste profesională (...). Preocupat ca întotdeauna de soarta literaturii noastre, voind să o știe și după el în mâini sigure, mentorul *Sburătorului* vedea în Vianu pe criticul principal de mâine, vioara întâi, drept și necruțător, «*intrând viguros în arena publicisticii, pentru a pocni din bicele severității și ale independenței morale, ducând astfel, mai departe linia de foc a criticii fără considerații de carieră*».” □ „Cronica literară” semnată de Constantin Cubleşan recenzează volumul de poezii *Umbra plopilor* a lui Ion Horea. Versurile exprimă „o neîmplinire a destinului etern uman, căreia poetul îi găsește echivalența simbolică în existența solitară a plopilor, mereu desperechiați”. □ În acest număr sunt publicate prozele: *Masca de împrumut* (Augustin Buzura), *Fântâna* (Teofil Bușecan), *Anotimp nesfârșit* (N. Prelipceanu). □ În rubrica „Puncte de vedere”, Rodica Florea analizează similitudinile dintre Caragiale și Ionescu, „pe linia unor procedee comice și a unor obiective satirizate: incoerența, verbalismul, platitudinea și uniformitatea în gândire” care vin să justifice „cuprinderea în același spectacol a celor doi dramaturgi”.

25 iunie

• **[„Contemporanul”, nr. 26]** Victor Eftimiu publică editorialul *Scriitorii și Congresul*: „Conștientă de menirea ei, informarea, luminarea poporului, ridicarea nivelului intelectual al cetățenilor, presa republicii secondează partidul și guvernul în munca de toate zilele, menită să facă țara noastră cât mai prosperă.” □ Poetul Ștefan Augustin Doinaș publică poezia *Odă la cifrele de plan*: „Slăvesc pitagoreica sămânță / a lucrurilor, melosul abstract: / magnetic timp de vis și de voință, / în care problematica ființă / a timpului se construiește-n act...” □ Ion B. Victor aduce un elogiu colecției *Cele mai frumoase poezii* ajunsă la a 75 – a apariție. □ Editura *Meridiane* publică în limba engleză lucrarea *Tudor Arghezi* de Dumitru Miu. □ Geo Bogza semnează tableta *Noua Politehnică*: „pentru care ne vor invidia multe universități din lume, va fi un așezământ de cultură conform cu aspirațiile celui mai profund umanism. Inginerii care vor ieși pe porțile ei vor fi în același timp mioritici și ciberneticieni.” □ În *Problema Mioriței (pe marginea lucrării lui Adrian Fochi)* Traian Herseni consideră că balada „a devenit prin uimitoarea ei frumusețe poetică și adâncă ei viziune filozofică o problemă pe cât de ispititoare, pe atât de tulburătoare pentru toți cei care au fost preocupați de sufletul poporului român (...) Miorița a căpătat proporții de simbol fiind privită uneori ca o cheie menită să deschidă toate orizonturile cunoașterii specificului nostru național în ce are mai original și mai de preț”.

26 iunie

• **[„România liberă”]** Sub titlul *Dincolo de aparențe*, Paul Georgescu semnează *Cronica literară* dedicată volumului de proză scurtă al lui Francisc Munteanu, *Hotel tristețe și alte povestiri*. Schițele, redactate de „unul dintre cei mai buni scriitori de povestiri scurte din bogata noastră tradiție”, pot fi citite ca părți ale unui roman despre copilărie și adolescență. Dacă eroul-copil este prezentat ca trăind „în marginea unui orașel transilvănean, în sărăcia periferiei antebelice, eroul-adolescent și existența sa face posibilă, în opinia criticului, armonizarea deplină a povestirii cu subiectul propriu-zis, rezultând, astfel, schițe remarcabile precum *Dușan*, *O felie de pâine*, *Cerul începe la etajul III*. Eroul-adolescent „are reacții prompte, fulgerătoare, în fața primejdiei”, mai ales în timpul războiului, narațiunea este „simplă, directă, precipitată, având de transportat o emoție excepțională”. Pe lângă aceste calități ale scriiturii, criticul descrie principalul procedeu de construcție a personajelor, identificat drept „mecanismul declanșării pe neașteptate a unei calități nebănuite”. Al treilea ciclu de povestiri încheie rotund istoria unui destin exemplar, îl prezintă pe eroul devenit reporter și scriitor, descriindu-și viața „în condițiile păcii”.

• **[„Scânteia”]** În pagina întâi din „Scânteia”, Zaharia Stancu semnează articolul *Cea mai importantă carte... a apărut*. După ce. Alături de prietenul care îl vizitează cu un bloc-notes plin de noutăți editoriale („cărți de seamă

care vor rămâne în istoria literaturii. Și vor mai apărea”) întreat, față în față cu numeroasele cărți apărute în ultimul timp, care este cea mai importantă carte a zilelor noastre, Zaharia Stancu răspunde fără ezitare: „Broșura cu proiectele de directivă”.

- **[„Flacăra”, nr. 26]** *Spania, prima dragoste*, de Vladimir Pozner, este o recentă apariție romanească, „a cărei acțiune se petrece în anii războiului civil în Spania”.

- **[„Viața studentească”, nr. 13”]** N. Prelipceanu se produce cu *Poem*: „Îmi cumpăr dimineața ziarul / Cu gestul obișnuit nu de azi sau de ieri, / Cu seriozitatea bătrânilor mei, / Care aduceau din oraș pâinea puțină / Iau în mâini ziarul acesta, firesc, / Pe al cărui frontispiciu scrie / Ca-ntotdeauna *Proletari din toate țările, uniți-vă!* / Și cu care m-am obișnuit / Nu de azi sau de ieri. / Tot așa luam altădată-n mâini / Cărbuni aprinși ca să-i schimb / În flăcări, tot așa am purtat în palme / Tăciunii cu care mama / Aprindea focul necesar / Sfârșitului frumos al zilei...”

30 iunie

- **[„Scânteia”]** În *Școala, viitorul*, articol consacrat zilei învățătorului, Ion Brad declară că: „învățătorii, detașamentul cel mai numeros al intelectualității, oamenii cei mai nemijlocit legați de setea de lumină a mulțimilor, sunt la loc de cinste în societatea noastră.”

- **[„Urzica”, nr. 12]** Tudor Mușatescu publică sceneta *Strâmbă-lemne* (comedie într-un act „furniruit” de „comentator” informat). La rubrica *Din dicționarul limbii române* același autor concepe „definiții” ironice de tipul: *Verighietă: Prima za din lanțul celor care îi vor urma*); În poemul *Perspectivă* M. Breslașu se referă la „vestitul turn din Pisa / pornind de la premisa / că singur el stă drept” spre a trage concluzia: „Nu este el unicul tâmp / care se vrea deștept, / crezând că-i chip să steie strâmb / și să judece drept!”.

[IUNIE]

- **[„Ateneu”, nr. 6]** Constantin Călin, Ion Apetroaie și Constantin Crișan aduc, fiecare, un tardiv *Omagiu* lui George Călinescu, relevând cele trei fațete ale personalității sale artistice: *Titanul*, *Romancierul* și *Profesorul*. La aproape trei luni de la dispariția lui G. Călinescu, Constantin Călin arată că „geniul și cetățeanul, rămâne o prezență a contemporaneității, întrucât a fost unul dintre acei oameni care ne dau dreptul să ne simțim pe treapta celei mai înalte umanități. Nu poți scrie despre el fără mândrie, fără a-ți exalta tot ceea ce ființa are mai nobil.” Prin toată creația sa, G. Călinescu a doborât „prejudicata nefastă că un critic nu ar fi altceva decât un scriitor ratat și că forțele și meșteșugul său nu rămân decât un auxiliar modest al creației altora.” □ Mihai Drăgan și Constantin Cubleşan își unesc forțele în articolul *Poezia tinerilor în reviste*. Sunt dezbătute următoarele aspecte: 1. „Pericolul cel mai mare care

amenință poezia unor tineri debutanți, și adeseori nu numai a lor, este... improvizatia pe o temă dinainte dată, transpunerea artificială a anumite stări, ostentativ poetice, pe care autorii ar vrea să le trăiască, dar nu le pot trăi fiindcă nu au combustia interioară necesară”. Constantin Cubleșan le recomandă tinerilor poeți „mai multă exigență, mai mult calm.” Debutul editorial nu trebuie să urmeze imediat celui publicistic. Între ele este bine să se înscrie o perioadă de cristalizări, de sedimentări poetice. Primul volum trebuie să fie o veritabilă carte de vizită a celui care bate la porțile parnasului. Iar pentru aceasta este nevoie de modestie, exigență și muncă, foarte multă muncă”. 2. De la debutul publicistic la cel editorial drumul tânărului poet ar trebui să fie „o neconținută confruntare cu publicul și critica, atunci când, bineînțeles, sunt garanții pentru o evoluție fertilă”. 3. Rămânerea în „umbră” ori „penumbră” a unor „nume noi” sau chiar debutanți are drept cauză „superficialitatea și prozaismul, artificiul și mimetismul care le-a inundat adesea versurile.” 4. Rolul criticii constă în „respingerea sterilității, a nonvalorilor și în afirmarea valorilor adevărate”, prin „accentuarea importanței criteriului estetic în judecarea producțiilor literare”. În aceasta constă oportunitatea și eficacitatea ei, adică în nevoia de receptivitate la tot ceea ce este artă autentică. „Singură tematica de actualitate nu asigură reușita unei lucrări.” Constantin Cubleșan recomandă tinerilor critici literari să se ocupe de creația literară a colegilor de generație sau din generații apropiate pentru că „există între aceștia afinități, apropieri de optică, de înțelegere și interpretare a vieții”. □ Vlad Sorianu scrie cronica literară la *Destinul îngerilor* de Manole Auneanu și la *Săptămâna neterminată* de Petre Sălcudeanu. La primul dintre romanele analizate, recenzentul remarcă „psihologismul ei, uneori greoi, convenționalismul unor entuziasme, ideea lipsită pe alocuri de profunzime intelectuală, atmosfera cam lăncedă, la care se adaugă stilul nu îndeajuns de îngrijit”. Toate acestea sunt menite să alimenteze „rezervele față de nivelul la care satisface exigențele momentului artistic.” Cel de-al doilea roman „ridică cu gravitate problema responsabilității individului, a actelor sale, iar profunzimea dramatică cu care unii dintre eroi reflectează asupra alegerii soluțiilor optime în viață” sugerează prezența unui „liber-arbitru al individului, al realizării trăsăturilor lui de caracter”. Romanul lui Petre Sălcudeanu se încheie „cum și când se cuvine (...), cu happy-end, cu rezolvarea grijulie a tuturor chestiunilor spinoase (...) și după care, toate problemele fiind soluționate de autor, cititorilor nu le mai rămâne la ce să cugete”.

□ Pe tema *Despre universalitate și specific național* este interviuat acad. Perpessicius de către Constantin Cernohora. Întrebările tip șablon din anterioarele întrevederi sunt adaptate personalității și activității lui Perpessicius. Se dialoghează despre valoarea criticii și istoriografiei românești în raport cu „operele literare intrate în patrimonial valorilor universale” și despre rolul criticii și istoriografiei în analiza fenomenului eminescian, chiar și

despre proiectele de altă factură literară perpessiciene, știut fiind că acesta debutase ca poet. Atrag atenția răspunsurile lui Perpessicius în chestiunea fenomenului eminescian. Acesta face observații cu privire la „pătrunderea în plan universal a valorilor eminesciene” prin „studiile pertinente ale lui Dobrogeanu-Gherea, Mihail Dragomirescu, Ion Scurtu, Ion Trivale (...) prin tezele de doctorat ale lui Ion Scurtu, Alexandru Bogdan, Ion Grămadă”, dar și prin „tălmăcirile” în diverse limbi ale studiilor dedicate operei lui Mihai Eminescu de Ramiro Ortiz, Mario Ruffini, Cianciolo și Pietro Gerbore, Franyo Zoltán, Werner Bachner, Rosa del Conte, Alain Guillerrou, Gáldi László; În ceea ce privește proiectele de viitor ale academicianului eminescolog, sunt amintite: finalizarea ciclului celor douăsprezece *Provinciale*, publicarea unui volum de *Poezii*, definitivarea celor două romane *Fatma sau Focul de paie* și *Amor academic*. Ultimul proiect de viitor include finalizarea primului volum, din cele două care vor cuprinde activitatea sa ziaristică. □ Proza este reprezentată de *Trasatorii și viitorul* de Ilie Tănăsache și două schițe de Cicerone Cernegura: *Focul închipuit* și *Amețeala de sus*. □ Versuri semnează Mona Iuga, Ion Frunzetti, Horia Zilieru, Mihail Sabin, Adrian Păunescu, Ion Chiriac, Adi Cusin, Ștefan Radoff, Nicolae Țațomir, Petre Stoica. Li se alătură o selecție din catrenele lui Omar Khayyam în traducerea lui Eusebiu Camilar. □ Literatura străină, de proveniență italiană, constă într-un fragment din piesa *Imbecilul* de Luigi Pirandello, în traducerea lui Florian Potra, lucrare dramatică elaborată „pe la mijlocul perioadei jalonate de *Șase personaje în căutare de autor* (1921) și *Astă seară se joacă fără autor* (1930)”.

• [„Cinema”, nr. 6] Rețin atenția în numărul de față următoarele trei interviuri: Marius Teodorescu, despre *Calea Victoriei (după romanul lui Cezar Petrescu)*, Geo Seizescu, *Din nou despre... „La porțile pământului”* și Mircea Mureșan, *Un nou film după Rebreanu Răscoala*. Mircea Mureșan: „Cu *Răscoala* nu intenționez o frescă, așa cum s-ar putea bănuî. Ecranizându-l pe Rebreanu, vom *evoca* romanul, încercând să nu ciuntim nimic din ascutimea și semnificațiile lui profunde. Ideea că nu se pot face filme bune după cărți bune, e o prejudecată. Importanța rămâne fidelitatea față de spiritul textului de la care se pornește transmiterea fără alterări sau simplificări a esenței”. □ Radu Cosașu semnează o contra-cronică, *Regimul capodoperei*: „Ați observat cum – încet-încet – critica noastră cinematografică a conferit Capodoperei un regim special? Regimul impunității diplomatice. Nu sunt multe și nu în fiecare zi trec ele, capodoperele, ecranele noastre – dar atunci când apar, când și când, li se face o primire solemnă, atât de gravă și «serioasă», încât nu-i de mirare că pe chipul Majestății Sale – ca în cazul atâtor seniori blazați de prea mare supușenie a supușilor – apar semnele unei plictiseli, ale unui căscat greu reținut care, nu știu cum, se transmite și cronicilor și mai ales lectorilor lor. Tare plicticoase sunt uneori cronicile noastre la capodoperele ecranului!”. □ S.

Damian își expune câteva puncte de vedere în articolul intitulat *Autenticitatea în film. Ceea ce nu se poate povesti*: „Filmul a creat chiar forme noi, specifice, de prezentare a dinamicii vieții, forme bazate pe o continuă mișcare și cu surpriză a faptelor. (...) Există creatori străluciți, adepți fideli a formelor clasice, adaptate epocii. Pretutindeni însă atitudinea față de intriga tradițională e determinată de relația pe care o stabilește cineastul, între autenticitate și convenție. Numai ideile nobile ale demnității și solidarității umane pot genera căutări fertile. Controversele în care sunt angajați cinești de prestigiu dovedesc preocuparea, generalizată în întreaga lume, pentru perfecționarea arte narative a filmului în funcție de exigențele vremii”.

• **[„Iașul literar”, nr. 6]** În articolul de fond *Partidul și prestigiul literaturii noastre*, D. Costea semnează situându-se în contextul ideologic și intelectual al momentului: „În întâmpinarea celui de al IV-lea Congres al P.M.R.”. Sunt cunoscute mulțumirile adresate, în numele scriitorilor, politicii socialiste ocrotitoare. Se observă, de asemenea, reorientarea cultului personalității dinspre Gheorghe Gheorghiu-Dej spre succesorul său: „Dezvoltarea literaturii noastre contemporane a interesat întotdeauna partidul clasei muncitoare și întâlnirea din 19 mai a.c. a conducătorilor de partid și de stat cu oamenii de cultură și arta este o dovadă cât se poate de grăitoare. Literatura și arta au un rol bine definit în opera de construire a orânduirii socialiste. De aici, cum a arătat în cuvântul său tovarășul Nicolae Ceaușescu, prim-secretar al C.C. al P.M.R., atenția permanentă a partidului pentru mersul lor ascendent: «Punând în centrul activității sale construirea unei puternice baze tehnico-materiale a socialismului, partidul acordă în același timp o atenție deosebită dezvoltării științei și culturii, pornind de la faptul că socialismul și comunismul se pot clădi numai cu ajutorul celei mai înalte științe și culturi». Din unghiul acesta de vedere, tovarășul Nicolae Ceaușescu a și considerat de altminteri succesele culturii și artei românești, care au avut în ultima vreme un ecou favorabil în străinătate: «Comitetul Central al partidului dă o înaltă apreciere activității desfășurate de oamenii de artă și cultură, aportului pe care ei l-au adus la obținerea tuturor victoriilor poporului român, la dezvoltarea multilaterală a conștiinței socialiste a omului noi».” D. Costea aduce în prim-plan „succesele” scriitorilor români atât în țară, cât și peste granițe: „Literatura română se bucură astăzi, peste hotare, de un prestigiu pe care nu l-a avut niciodată în trecut. Faptul este confirmat de succesele înregistrate prin traducerea în diferite limbi a unora din operele marilor noștri clasici și ale scriitorilor contemporani, ca și în realizarea literaturii actuale în general. Cum acestea au constituit obiectul unor lucrări speciale (vezi, de exemplu, Ion Ghimeșan, *R.P. Română pe meridianele culturii*, 1960) sau al unor studii ample (printre care trebuie menționat îndeosebi acela semnat de George Ivașcu, *Dezvoltarea literaturii în cele două decenii de la Eliberare*, în vol. *Momente ale revoluției culturale din România*), cu prilejul aniversării a douăzeci de ani de la Eliberare, enumerarea

lor în același scop ar fi, credem, inutilă.” În prim-plan este așezat, potrivit canoanelor, rolul de dirijor al partidului unic, singurul factor de real progres: „De aceea, pornind de la prestigiul recunoscut al literaturii noastre, ca de la un dat obiectiv, însemnările de față vor să sublinieze că el a crescut cu deosebire în perioada 1960-1965, de după Congresul al III-lea al P.M.R. și se datorește în cea mai largă măsură conducerii și îndrumării de către partid a activității scriitoricești. Afirmarea tot mai viguroasă, pe plan mondial a literaturii noastre demonstrează cât se poate de limpede că literatura condusă de partidul marxist-leninist al clasei muncitoare poate dobândi în scurtă vreme un prestigiu pe care nu l-a atins, într-un interval de timp mult mai mare, în condițiile burghezo-moșierești ale așa-zisei «libere» dezvoltări. Iese la iveală, totodată, falsitatea aserțiunilor apologetilor culturii burgheze că o literatură «dirijată» este sortită lipsei de prețuire, tocmai pentru că nu se conduce singură, ci este condusă. Adevărul este că numai prin conducerea ei de către partid o literatură se află în mod conștient în slujba poporului și exprimă marile lui aspirații, fiindcă partidul clasei muncitoare este exponentul cel mai autorizat al intereselor vitale ale întregului popor. Literatura pretins «neangajată» este, în fond, subordonată, mai mult sau mai puțin acoperit, claselor dominante, astfel de întrebarea, în cele din urmă e aceasta: care literatură merită mai multă considerație, ea destinată ridicării și educării majorității, maselor făuritoare de bunuri, sau cea rezervată amuzamentului unei minorități parazitare?” Autorul articolului adaugă, discret, o conotație estetică în dezbatere, șarjând perioada regalistă și pluripartidismul: „Prestigiul unei literaturi ține desigur, în ultimă analiză, de valoarea ei obiectivă și de nota de originală pe care o aduce în ansamblul literaturii universale – dar acest prestigiu, în împrejurări istorice neprielnice poate rămâne timp îndelungat mai mult virtual, cum a fost în cazul literaturii române. Astăzi el devine tot mai rea, mai aproape de ceea ce ar trebui să fie, datorită condițiilor favorabile creației de cultură din patria noastră socialistă. Este o recunoaștere firească, deși târzie, care se leagă și de bunul renume câștigat de o țară independentă, iubitoare de pace, în plin avânt al dezvoltării social-economice. [...] Progresul economic și social reprezintă însă o premisă necesară a eflorescenței literaturii și artei. Ceea ce ni se pare demn de relevat, în această ordine de idei, este că prestigiul literaturii noastre n-a constituit un «scop în sine» pentru partidul clasei muncitoare, căruia însă nu i-a putut fi, bineînțeles, nici indiferență chestiunea aprecierii scrierilor românești peste hotare. Prestigiul acesta e un rezultat, printre multe altele, al luptei partidului pentru construirea socialismului pe meleagurile Daciei străvechi, pentru ridicarea nivelului material și spiritual al vieții poporului, pentru bunăstarea și fericirea lui. Așadar, nu un prestigiu căutat, cu tot dinandinsul, rapid și spectacular, înrudit cu reclama comercială, ci o muncă tăcută, chibzuită, tenace și spornică, ale cărei roade, destinate celor mulți deopotrivă, străinii le-au numit impresionați «miracolul românesc». Și nu o

literatură «originală cu orice risc, extravagant «originală», scrisă anume pentru a întoarce privirile uimite ale cititorilor de pe toate meridianele, ci una care să izvorască din adâncurile vieții poporului, din realitățile și tradițiile noastre să ne dezvăluie tainele mereu noi ale sufletului omenesc, să ne tulbure și să ne transforme, să ne putem regăsi în ea cu tot ce avem mai intim și mai caracteristic. O literatură mare, la înălțimea vremurilor mărețe pe care le trăim și a gustului artistic deosebit al poporului român; o literatură originală ca epoca noastră tumultuoasă de trecere la orânduirea fără clase și fără exploatare.”

Un loc important în expunerea făcută de D. Costea este strânsa colaborare între regim și scriitori: „Partidul clasei muncitoare, odată cu eliberarea muncii de exploatarea capitalistă, a redat scriitorilor, ca de altfel tuturor celor asupriți, demnitatea umană și profesională. Legați prin toate fibrele ființei lor de popor, ei au devenit «ajutoare de nădejde» ale partidului în opera istorică de făurire a orânduirii socialiste. Pătrunși de conștiința acestei nobile misiune sociale, scriitori aparținând unor generații diferite au format un front literar puternic prin unitatea scopului urmărit. Pentru că, încă de la început, partidul a stabilit literaturii noi un obiectiv clar, potrivit finalității ei sociale în general. În Salutul C.C. al P.M.R. adresat Conferinței din martie 1949 a scriitorilor din R.P.R. (pentru constituirea Uniunii Scriitorilor din R.P.R.): *Ei (scriitorii) trebuie să pună în centrul operelor lor uriașul proces de transformare socială, pe oamenii ce făuresc orânduirea socialistă. El trebuie să arate cum în procesul luptei pentru transformarea societății în construirea socialismului se naște în țara noastră omul nou –omul socialist.* Trasarea drumului pe care avea să meargă tânăra noastră literatură a avut o înrăurire profundă, ferindu-i pe scriitori de căutări sterile, ocoluri și dezorientare. În linii mari, această sarcină principală stă și astăzi înaintea lor, dar, bineînțeles, cu accentul și nuanțările cerute de etapa actuală de desăvârșire a construcției socialiste din țara noastră.”

Ultimul punct asupra căruia se oprește D. Costea este „recuperarea” seniorilor literaturii, proces aflat în consonanță cu apariția unor condeie promițătoare. Aceste două condiții ar favoriza intrarea într-o nouă etapă de evoluție intelectuală: „Rând pe rând mulți dintre marii scriitori români afirmați în perioada dintre cele două războaie s-au întors în pământul binecuvântat care i-a ivit și pe care au știut să-l slăvească prin strălucirea operei lor. În locul acestora, menirea de a duce mai departe faima acestui pământ zămislitor de uriași ai gândului, revine tinerei generații, din mijlocul căreia au și răsărit numeroase talente, în toate domeniile (poezie, proză, dramaturgie, critică și istorie literară), care vor putea ridica literatura română pe noi culmi impunătoare. Climatul afirmării marilor valori este astăzi mai favorabil ca oricând. Ele pot fi însă promovate numai sub semnul exigenței, al combaterii mediocrității și al judecării obiective, printr-o emulație febrilă care să cuprindă toate regiunile țării. Patria noastră se găsește acum într-o perioadă a marilor realizări economice, sociale și politice, care pretind ca și literatura

nouă să intre în «faza monumentului», a capodoperei artistice.” □ În concordanță cu îndemnurile partinice din articolul semnat de D. Costea, este publicată poezia *Cântec* de George Lesnea. Inventarul de motiv este dominat de rolul „revoluționar” al poporului. La sfârșitul versificării regăsim statura paternă ideologiei. Cităm ultimele trei strofe: „Într-o înfrățire caldă/ De unelte și de grăie,/ Libertatea cu braț dulce/ Ne mângâie.// Strânși mănunchi durăm întruna,/ Din adânc sorbind tăria,/ Iubind toți cu-nflăcărare/ România.// Și prin anii de strădanii,/ Vechi nopți surpându-i zidul./ Bun cârmaci în veci de veghe/ Stă partidul!”. Încă nu sosise timpul, după cum se vede, ca în locul „cârmaciului” colectiv, suprapersonal, să-l regăsim pe Nicolae Ceaușescu. Din punct de vedere retoric, s-a făcut trecerea de la metonime (întregul pentru parte) la sinecdocă (parte pentru întreg). □ Al. Dima („membru corespondent al Acad. R.P.R.”) publică articolul *La a 85-a aniversare a lui Tudor Arghezi*, după ce comunicarea fusese prezentată la sesiunea omagială organizată de înaltul for intelectual în mai 1965. Contextului biografic i se adaugă primirea Premiului „Herder” din partea Universității din Viena. În esență, textul-discurs al lui Al. Dima conține următoarele idei: „Opera lui Arghezi atât de variată și atât de complexă atât de contradictorie și zbuciumată, atât de vastă și uimitoare cât o literatură întreagă – izvorăște într-adevăr, în primul rând, din sufletul poporului ce l-a zămislit și cu care în 7 decenii de activitate poetică și publicistică a fost totdeauna impresionant de solidar.(...) În poezia și proza lui Arghezi s-a exprimat – de-a lungul tuturor meandrelor conținutului și formei – sentimentul fundamental al poporului nostru atât de greu încercat, suferința robului milenar, dar și bucuria vulcanică a eliberării epocii noastre.(...) Peisajul autohton răsare de pretutindeni în versurile și proza argheziană, cu dealurile, livezile, cătunele și satele noastre, evocându-se – nu o odată cu viguroasă imaginație plastică chiar și meleagurile oltenesti, scoarțele și țealele din Jiu și Mehedinți, sarica și opincile Gorjului de piatră de unde a purces. (...) Naturii patriei i se alătură apoi omul și acesta e înfipt în solul folclorului nostru prin mii de rădăcini întortocheate, pierdute în adâncimi. În poezia lui Arghezi cântă făpturile tradiționale ale basmelor și legendelor noastre, se răsucesc motive arhaice, izbucnesc blesteme din străfunduri milenare, se încordează zeflemeaua sau biciuie ironia usturătoare a poporului.(...) Cum e și firesc și așa cum s-a observat mai de mult, în opera lui Arghezi poporul se manifestă prin acele însușiri ale sale ce-i sunt mai caracteristice, prin acele trăsături consonante cu propria personalitate a poetului. Ne întâmpină aci [sic] caracterul energetic al sufletului popular, avântul lui revoluționar, setea cotropitoare de dreptate și răzbunare dură, pe deplin motivată. Nu cântecul contemplativ al resemnării umilitoare și al visului înfrânt, ci scăpărări de cremene ca în poemul 1907 sau în *Cântare omului*. Răsună aici tradițiile baladei haiducești de felul lui Toma Alimoș, pe care meșterul făurar a știut să le răsucescă spre marea artă. (...) În cuprinsul acestei concepții populare de viață, vin să se așeze firesc atitudinile

poetului față de binefacerile muncii, ale dragostei, ale prieteniei, ale afecțiunii limitate pentru mulțimea de altădată, în suferință. Din acest sâmbure a crescut apoi – sub bolta culturii literare mondiale – arborele complex al poeziei argheziene.” □ Lucian Dumbravă scrie două cronici, una despre Nichita Stănescu, *Dreptul la timp* (Ed. Tin., 1965, cu ilustrații de Mihaela Vulcănescu), și cealaltă despre Ilie Constantin, *Desprindere de țarm* (EPL, 1964). Prima intervenție se deschide cu o prezentare generală a celui mai influent poet al noul val liric: „Conținutul să se înfățișeze într-o imagistică exuberantă și deseori seducătoare, poezia lui Nichita Stănescu este în adâncul ei coerentă prin esențializarea unor stări afective fundamentale ce se organizează consecvent sub imperiul lucidității în cunoscutele sale «viziuni». Temperament liric de un dinamism aproape whitmanian (dar fără perspectivele mereu gigantice ale acestuia, «unanimiste» ale acestuia), autorul nostru prețuiește poezia cu adevărat modernă în care pulsează forța cuceririlor și ideilor contemporane, în care sună și răsună intens zbuciumul vieții pe o scară tot mai universală, în care perceperea realității senzoriale înlătură reveria obsesivă și inertă, tradiția emoțiilor domoale și incerte. Plecând, parcă mai apropiat, de la Valéry și Ion Barbu, nefiindu-I străine experiențele fanteziste și simultaneiste sau căutările mai recente ale lui Evtușenko de pildă (din care a tradus) poetul nostru, deși ușor contaminat de manierele ermetismului, nu eșuează în eclectism sau epigonism. Dimpotrivă, el își dobândește progresiv originalitatea inclusiv pe fondul robust al unei întinse culturale clasice universale și naționale, manifestându-și mesajul de rapsod contemporan (având însușiri înnăscute evidente și recunoscute) de pe poziția unei ideologii limpezi și active. În structurarea imaginii înseși, în universul său poetic particular, dar mai ales în subordonarea procedeelelor specifice unor viziuni poetice coordonatoare atât de neobișnuite – și nu întotdeauna ușor sesizabile – Nichita Stănescu se distinge evident și deseori avantajat printre poeții noștri tineri”. Insistând asupra aspectelor conformiste Lucian Dumbravă pune în umbră noutatea creației stănesciene: „*Dreptul la timp*, titlu împrumutat de la întâiul ciclu al culegerii, aruncă o perspectivă edificatoare asupra conținutului întregului volum, având accepțiunea de manifestare pozitivă a vieții între limitele infinite ale timpului și cu răsfărângeri multiple în ordinea istorică, socială și intimă. Actul grevelor muncitorești din «cutremuraturul Februarie» 1933 înseamnă începutul unei ere cu totul noi pentru țara întreagă. (...) *Dreptul la timp* se continuă cu ciclurile *Timp antirăzboinic* și *Timpul revelațiilor* unde conștiința revoluționară și civică a eroului liric se conturează în aceeași neostenită aspirație de a închina libertatea dobândită sensului măreț al aceluiași viitor, fără amânări sau espectative irecuperabile”. Considerațiile estetice sunt fugare, fiind mai degrabă deduse din expunerea temelor și a atitudinilor față de lume: „Ideea scurgerii implacabile a timpului și vieții în raport cu eternitatea materiei nu-l intimidează ci-l preocupă constant ca o chemare la ardența faptelor

pozitive. În *Enghidu*, prelucrare după un fragment din poemul *Ghilgameș* este evocată frumos pecetea nemuritoare pe care omul o aplică asupra lucrurilor în scurtă și nobilă sa existență. Similare, prin sublinierea virtuților umane, sunt și *Marele ochi al iernii* sau *Adolescenți pe mare*, după cum *Fantoma timpului pierdut* e proiectarea spre viitor îmbogățită de analize și suprapuneri de experiențe noi, a propriului destin. Poeziile de inspirație livrescă (*Savonarola*, *Quadriga*, *Euridice*, *Correspondențe*, *Ficțiunile adolescenței* etc.) disting și ele net de inerție și cutezanță. Ilustrativă pentru biografia lirică a poetului este *Către Galateea*, nimfa pururi urmărită de Polifem, în care e evident că mirajele vechilor mituri îl atrag mai puțin spre o nouă interpretare, cât spre o absorbire a pliului de poezie ce-l menține încă peste veacuri. Soluția propusă de poet împotriva trecerii timpului este aceea a neîntârzierii într-o etapă sau vârstă este aceea a năzuinței spre împliniri categorice. De aici perenitatea, ardența deschisă a sentimentului iubirii (*Parcă dormim și visăm*, *Cântec*, *Spirală albastră*, *Poem*, *Înserare marină*), într-o strânsă corelație cu cel al creației (*Două cântece*, *Vorbele nebune*), sentimentul solidarității active cu umanitatea (*Schimbătorul de viteze*, *Turnare de soare pe pământ*), permanenta pătrundere a cenzurii ideilor înalte în actul creației (*Tei nocturn* *Inima*, *Invocare*, *Ars poetica*, *Geneza poemului*). Însăși imagistica mereu novatoare a lui Nichita Stănescu este într-un consens deliberat cu biruințele actuale ale omenirii. Ceva din structura universului și a atomilor participă la organizarea originalelor sale viziuni poetice (câteodată totuși nebuloase sau excesiv geometrice), iar raportarea permanentă la univers are darul de a sugera proporțiile aspirațiilor și datoriilor contemporane. Eficiența cât mai reală și rapidă a «cuvintelor» sale, poetul o compară cu iureșul automobilelor de curse, cu săgetarea trenurilor electrice etc”. □ Poetul Ilie Constantin are parte, de asemenea, de un portret, pornind de la prima lui etapă creatoare (1960-1964), situând în prim-plan rolul decisiv al politicii socialiste în dezvoltarea talentului personal: „Poezia noastră actuală, expresie și totodată imagine a omului nou, militant activ pentru triumful viitorului comunist – viitor inseparabil legat de neîncetata pulsație creatoare a gândirii și sensibilității colective, cunoaște azi o mare varietate de sensuri și căutări individuale, o ritmică mult mai precipitată a proceselor de asimilare, de confruntare și de particularizare specifică. Dintre poeții tineri, Ilie Constantin s-a statornicit mai de mult la o formulă proprie convenabilă, pe care o cultivă netulburat și parcă fără să se grăbească. Atât în reviste, cât și pe plan editorial numele lui pare la intervale mari, ceea ce permite și existența poate mult întârziată a acestor însemnări despre ultima lui carte. În general însă, poetul nu-i aproape niciodată uitat de pe lista confrăților de generație prestigioși, citați în articolele de critică și asta credem că se datorește în primul rând particularităților structurii sale artistice, cât aproximativelor afinități pe care le are cu poezia lui Nichita Stănescu ori Cezar Baltag, alături de care este înregistrat aproape fără excepție(...) Încă de la o

mai veche *Dialectică*, pe care am comentat-o cu un alt prilej, Ilie Constantin se arată în permanență dispus să descopere, din perspectiva unei unități senzoriale (cultivată cu precădere în poezia modernă italiană, ca replică adusă simbolismului disperat în căutarea a cât mai multe analogii sugestive), acea «armonie nevăzută care este mai bună decât cea văzută», de care vorbea încă Heraclit, dar de pe poziția neabătută a concepției marxiste asupra lumii și cunoașterii. Este acesta, într-adevăr, un izvor de nesecată poezie pe care autorul îl caută mereu însetat și supraveghind cu suficientă rigoare am zice științifică – datele obținute prin intuiția și imaginația bogată de care dă dovadă în cele mai bune din poeziile sale.” Judecățile estetice sunt, din nou, subiacente: „Dominanta lirică, inclusiv când se avântă în spațiile pretențioase ale poemului, unde se impune și necesitatea organizării mai puțin cazuale a impresiilor senzoriale, printre altele, poezia lui Ilie Constantin continuă să manifeste fără răgaz o asemenea tendință meditativă cu implicații filozofice evident generalizatoare. Este aici și lemnul maturizării, al includerii mesajului într-o problemă specifică veacului și în genere riguros selecționată deși uneori intențiile autorului de a generaliza poetic pe baza oricărui fapt întâlnit diurn rămân încă simple intenții. O poezie cum este cea intitulată *Zilnicele autobuze* caută să estimeze actul creator individual în perspectiva sesizării infinitei mișcări universale, ca o desprindere și apoi integrare a fenomenului revelator (cu accepția de imagine poetică) în categoria hotărâtoare a esențelor. Dar curgerea umană, în cazul prezent cea a poetului, poate reface mecanismul ireversibilității timpului – fenomen surprins în prealabil prin mijlocirea simțurilor – și îl poate pătrunde, înobilându-se de fiorul gravelor descoperiri.” □ Secțiunea *Predarea literaturii române în școală*, din nr. 6 al „Luptei de clasă” include două articole tematice, semnate de Șerban Cioculescu și V. Adăscăliței & M. Fotea. Primul propune câteva *Însemnări pe marginea unui capitol de manual* și pornește de la premisa că „manualele nu dau (...) suficientă atenție analizei literare (...). Aceste reflecții elementare mi-au fost prilejuate de lectura ultimului manual de *Literatură română* pentru clasa a X-a, apărut în Editura didactică și pedagogică în 1965. Mă voi opri îndeosebi asupra capitolului consacrat lui Eminescu, deoarece, după părerea mea, ridică unele probleme de însemnătate mai generală, unele legate în special de cerințele manualului didactic, altele depășind posibilitățile de tratare ale unui manual.” În acest sens, Șerban Cioculescu consideră că „manualul nu izbutește (...) să realizeze o imagine unitară, clară, a personalității și operei eminesciene; soluția la care recurge este comentarea dispartă a diferitelor poeme sau fragmente într-un mod menit mai mult să niveleze decât să releve specificul poeziei eminesciene. Adesea, poeme străbătute de un puternic suflu protestatar sunt interpretate simplist, uneori prin comentarii în neconcordanță cu ideologia și contextul versurilor citate.” Mai mult, afirmă criticul, „scopul unui manual nu este nici să alegorizeze, nici să rectifice. Opera lui Eminescu nu are nevoie de asemenea

procedee. În mesajul ei multilateral, problema dreptății sociale poate fi pusă în lumina adevărului, relevându-se totodată păienjenișul, în aparență numai, inextricabil, al tuturor ideologiilor literare și sociale, care a prins în plasa lui personalitatea generoasă a elevului lui Aron Pumnul și a cântărețului Comunei din Paris”. □ Al doilea articol, semnat de V. Adăscăliței și M. Fotea, *Folclorul în manualele școlare* semnalează „două categorii principale de observații: cele pentru clasele V-VIII, care stau sub semnul unor constatări legate de facilitarea predării prin folclor a noțiunilor generale de teorie a literaturii și cele pentru clasele V-VIII, care stau sub semnul unor constatări legate de facilitarea predării prin folclor a noțiunilor generale de teorie a literaturii și cele pentru clasele IX-XI, care grupează unele constatări privind încadrarea și folosirea folclorului în cadrul problemelor de istorie literară.” Acestea „nu au alt scop decât pe acela de a contribui la îmbunătățirea viitoarelor ediții ale manualelor noastre școlare, de a propune unele modificări care să determine o înțelegere mai științifică a fenomenului literar folcloric”.

• [„**Orizont**”, nr. 6] Poeme cel puțin bizare semnează Nina Cassian. Orgoliul, singurătatea și arta sunt considerate, într-unul dintre acestea, „grave beteșuguri”. □ Sorin Titel propune câteva pagini de proză cu titlul (provizoriu) *Noaptea lui Ștefan*, text care se vrea „o pledoarie împotriva singurătății și a coșmarurilor pe care ea le generează”. □ Din nou, adică număr de număr, Ion Vinea revine în atenție cu versuri postume: „Iată ora miresmelor/ ora ierburilor arse./ Apele-și iau cântecul de ieri/ toată floarea soarelui e întoarsă”). □ Simion Bărbulescu îi dedică Al. A. Philippide, fiul savantului filolog A. Philippide, un studiu. Sunt prezentate preocupările acestuia de filolog, critic literar, traducător, dar accentele sunt puse pe creația sa poetică, în privința căreia Simion Bărbulescu emite idei contradictorii, de genul: „Categoric, poetul este un gidian. Toți criticii și istoricii literari de până acum i-au aflat înrudiri cu marea poezie romantică”. □ Poeții din acest număr sunt Veronica Porumbacu (*Romanțe*), Vasile Nicolescu, Anghel Dumbrăveanu, Petre Stoica, Ilie Măduța, Crișu Dascălu, Mircea Vaida, Horia Guia și Adrian Păunescu cu poemul *Iarnă de toamnă*: „Tu, toamna mea, culcată sub trunchiul meu înalt/ Pe ultimii nămeți de iarbă”. □ Andrei A. Lillin recenzează monografia *Renașterea și reforma* a istoricului de artă Andrei Oțetea, aseasonându-și discursul în tonul epocii, cu barbarisme și cuvinte ori expresii prețioase: „În studiul Renașterii și Reformei, au fost aplicate principiile metodei materialismului științific, singurele capabile să releve dimensiunile reale. (...) Structura și conținutul monografiei *Renașterea* se explică din însăși dialectica metodei materialismului științific. Astfel, după o scurtă introducere în problematologia [sic!] generală, abordată în paginile sale, urmează nouă capitole (...). Cu alte cuvinte: urmărind în mod consecvent studiul fenomenelor în condiționalitatea [sic!] lor imediată, materială și socială, urcând de la simplu la complicat (...), acad. Andrei Oțetea realizează...” □ Ștefan Augustin Doinaș semnează o

Cronică lirică la tinerii poeți italieni în care îi include pe Ottaviano Giannangeli, Alcide Paolini, Carlo Della Corte, Luciani Luisi, Gino Gerola, Giulio Nascimbeni, Alberico Sala, cam toți născuți în anii '20 ai secolului XX. Finalul este dubitativ: „La poezii de care ne-am ocupat, tentațiile moderniste (experimentalism, neoavangardism etc.) nu împieteză decât arareori asupra limbajului poetic. Deocamdată, ceea ce lipsește acestei generații de poeți, acestui coral liric, este «vocea» particulară, dominantă a unei mari personalități”. □ Nina Cionca se ocupă de *Jurnalele lui Franz Kafka*. □ La rubrica literatură străină, este tradus Dante cu fragmente din *Divina Comedie* și lirica erotică (*Rime*) de Eta Boeriu, Șt. Aug. Doinaș și Nina Cionca. ■ Prima dintre cele două cronici literare ale numărului, cu titlul ***Eminescu, prozatorul***, reprezintă un comentariu asupra studiului monografic ***Proza lui Eminescu*** scris de Eugen Simion din care reținem câteva caracterizări critice făcute de Nicolae Ciobanu, care observă, pentru început „remarcabile aptitudini pentru eseistică (o anume înrâurire lovinesciană e vădită în practica sa de critic). Mai departe, Nicolae Ciobanu arată: „În principiu, metoda de lucru adoptată nu poate surprinde pe nimeni, ea fiind, ca să spunem așa, de evidentă structură clasică. Contaminat de un anume spirit disociativ didactic (un didacticism de bună calitate, având funcții de a ordona suplu cercetarea) Eugen Simon ni se dezvăluie ca un metodic, în stare să-și strunească abil pornirile polemice și apetitul pentru cozerie (...). În această privință, în liniile sale directe, studiul lui Eugen Simion face dovada unui real simț al echilibrului. Autorul evită, cu o bună știință a mânuirii nuanțelor, exclusivismele”. ■ Cea de-a doua cronică îi aparține lui Șerban Foartă care se simte afîn cu spiritul lui Perpessicius pe baza iubirii „de vocabule rare, de paranteze și digresiuni, de «mici» erudiții, arabescuri și fiorituri de stil, de perifraze și eufemisme” și îi comentează, cu aceeași sagacitate și vervă critică, volumul *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*: „Dacă generozitatea acestui savant este greu compatibilă, uneori, cu critica prin definiție (*horrible auditu!*) severă, intolerantă, preocupată de ierarhizarea valorilor și, deci, «negeneroasă», nu este mai puțin adevărat că aceeași generozitate constituie unul din multele titluri de glorie ale memorialistului”.

● **[„Ramuri”, nr. 6]** Deși articolul de prima pagină, *Vindobona* al lui Tudor Arghezi, se referă și la încetarea din viață a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej „genialul nostru bărbat de stat și ctitorul noilor noastre timpuri, Gheorghe Gheorghiu-Dej... nu a rămas nicio pictură care să exprime sufletul nereprodus vreodată de fotografia mecanică; expresia sufletească a feței a dispărut o dată cu el...”, diferența dintre conținut și titlu este explicabilă prin faptul că poetul încredințează redacției un text mai vechi, scris la Viena, unde i s-a înmănat *Premiul Herder*. În capitala Austriei, de unde va transmite și alte mesaje literare, prezente în presa noastră culturală alături de fotografii și alte amintiri din această călătorie europeană, îl surprinde și vestea încetării din viață a

liderului comunist român. □ Adrian Păunescu contribuie la acest număr cu militantul *Visuri – Certitudini* (5 iunie 1965), texte despre însemnătatea Directivei Partidului în calendarul comunist: „Fericită este țara în care visul a devenit politică de stat iar realizarea lui – necesitate intimă.” □ Și articolul lui I. Purcaru, de pe pagina întâia, vizează proiectul de Directive – *Program istoric plenar* – ale Congresului al IV-lea al P. M. R. cu privire la dezvoltarea economiei naționale în perioada 1966 – 1970. □ Schița *Desculț, într-o barcă*, îi aparține lui Mihai Pelin. □ În acest număr semnează poezii Nicolae Dragoș (*De la A la Z*); Ștefan Bănulescu (*Cântece de câmpie*, ciclul întreg); ■ Ancheta consacrată poeziei beneficiază de noi participări românești și străine □ În *Alternativă artistică*, englezul Herbert Smith este de părere că „...insistența cu care se discută raportul dintre societate și literatură la congresele scriitorilor sau la întâlnirile artiștilor progresiști indică o nouă conștiință și necesitate umană. Indiferent de generație sau de curent literar, acest raport conține o deosebită dinamică și acei care se plictisesc de el sau îi întorc spatele se aleg doar cu regrete și nostalgie. (...) A nu da glas realităților e un lucru străin de natura unui artist care se vrea un punct focal al conștiinței umane. O dată mai mult, suntem puși în fața problemei de a găsi drumul drept pentru creația literară. Talentul rar trebuie să găsească instinctiv acest drum, așa cum l-a găsit Balzac în secolul trecut. Dar dimensiunea discuțiilor din zilele noastre sugerează, după cum a prezis Hegel, că cercetarea este o caracteristică a perioadei moderne”. □ Călin Popovici răspunde anchetei sub titlul *Poezia și știința*: „Poezia este o realitate a genului uman și o caracteristică specifică a lui. Ea poate fi considerată din multiple unghiuri de vedere și în numeroase perspective de dezvoltare. Una din acestea este aceea a antitezei poezie-știință. S-ar părea, la o privire de suprafață, că aceste două activități se contrazic în mod radical și iremediabil. Există un limbaj și un mod de a scrie, specifice științei, care caută să fie cât mai concise și cât mai precise, evitând orice sugerări sau ambiguitate. (...) Ar putea exista, poate și o știință a artei și poeziei care să caute să descopere mijloacele prin care artele și poezia ne vorbesc fiecare limba lor, fără ca totuși această știință să fie artă și poezie și să ne transmită vreun mesaj oarecare.” ■ Anchetei din „Ramuri” îi răspunde și Șt. Bănulescu – mai ales la punctul 4 (*Ce loc atribuiți sugestiei folclorice în universul liric actual / ce posibilități inedite de confruntare cu actul creației populare vi se par fertile pentru poezie?*), arătând că poezia populară, ca model estetic, reface legătura dintre literatură și satul românesc: „Prin ciclul *Cântece de câmpie*, care se referă la atmosfera tragică a existenței satului de altădată prin poeme ca *Omul din nisipuri*, *Piatră sau Cântec de dobrogean bătrân*, *Bocet pe gheață* sau cu poemul final din doar două versuri, *Trecătorul pământului*: „Am împins un râu în mare / Mi-a rămas setea-n izvoare”. □ Sunt publicate aforisme de Lucian Blaga, tot ca un îndemn al întoarcerii către filonul popular în poezie. Aforismele blagiene ar fi dovezi clare că „părți

latente ale spiritului nostru vin să ni se releve cu fiecare nouă străbatere a zestrei sale artistice”. De exemplu: *Ce este poezia? Un singur lucru cert: ea este un izvor domesticit*”. □ În *Ecuatii critice* Șerban Cioculescu semnează articolul *Camil Petrescu și știința*: „Dintre scriitorii afirmați între cele două mari războaie, Camil Petrescu s-a remarcat de la început prin aria vastă a curiozității sale intelectuale. S-ar putea spune că nimic nu-l lăsa indiferent. Se interesa de toate artele, de științele pozitive și sociale, de sport, de strategie militară et quibusdam aliis. (...) Alianța dintre spiritul științific de investigație și intuiția de viață a romancierului este, poate, secretul celor mai durabile înfăptuiri artistice ale lui Camil Petrescu.” ■ D. Micu și cartea sa *Istoria literaturii române 1900-1920* fac obiectul cronicii literare scrise de Mihai Ungheanu: „Celor care asociază noțiunea de curs universitar cu aceea a expectativei intelectuale, cel publicat de D. Micu le poate oferi un bun prilej de meditație. Începutul unei polemici nu prea îndepărtate făcea reproșuri unei întreprinderi didactice similare pe motivul inerției formulărilor, lipsei de receptivitate la studiile noi. Desigur, obstinația ideilor e reprobabilă, dar ceea ce se cere observat este capacitatea interpretativă, posibilitatea susținerii ori validării de puncte de vedere. O asemenea posibilitate exclude contemplația sterilă și face din cursul universitar un act intelectual superior, dând stadiului documentar utilizarea și direcția firească. Cursul lui D. Micu este ilustrativ în acest sens. Deși evită sistematic polemica, cursul este prețios tocmai prin reconsiderarea tezelor vechii, și chiar mai noii istorii literare. De cele mai multe ori întemeiat pe reexaminarea integrală a materialului, criticul reformulează concluzii de circulație”. ■ Lirica universală din acest număr este asigurată cu traduceri din Carl Sandburg (*Neghiobul visător; Mumie; Metamorfoză; Chip de copil*); Edgar Lee Masters (*Sam Hoockley; Barney Hainsfeather; Constance Hately; Nellie Clark*, în românește de Petronela Negoșeanu și Ion Caraion).

• [„Secolul 20”, nr. 6] *Amintirea lui G. Călinescu* constituie substanța celei de a șasea apariții din anul în curs. În articolul *Sonetismul călinescian* Marin Bucur scrie: „Personalitatea lui G. Călinescu a zguduit un secol, a învârtit și a potrivit mașinăria culturii românești moderne după un oraș nou. Există un sonetism călinescian, o învățătură aruncată generos, o risipă de gânduri care ne-au rămas în suflete. Lângă el aveai senzația izbucnirii directe a fenomenului călinescian”. Adrian Marino, în „G. Călinescu și critica literaturii străine” montează „Întreaga literatură străină, atât de fin și de original interpretată de critic este foarte adesea o scenă savant disimulată pentru proiectarea propriei sale personalități. Mai ales această zonă a operei sale nu are în fond decât un singur erou: pe sine însuși, în ipostaza de Proteu, cu zeci de fețe și costumații europene”. ■ Un capitol important este rezervat *Antologiei lirice spaniole*, în spațiul căruia Andrei Ionescu semnează eseu

Câteva aspecte ale prozei spaniole contemporane. □ Grupul 47 cu prozatorii reprezentativi Heinrich Böll și Gunter Grass, completează sumarul.

• [„Steaua”, nr. 6] Articolul de fond purtând semnătura revistei, elogiază „ultimii șase ani din istoria României socialiste” care „au înscris la capitolul succesorilor istorice o serie de evenimente decisive în dezvoltarea economică și social-culturală a țării”. Consemnând „spiritul de profundă înțelepciune, de chibzuință realistă și de vizionarism revoluționar totodată”, care „au prezidat la elaborarea proiectelor” de Directive ale Congresului al IV-lea al P.M.R. în urma cărora se „prevede o dezvoltare organică armonioasă” a economiei naționale în perioada 1966-1970, în articol se mai precizează: „Harta viitoare a țării va crește în bogăție și luminozitate, în varietate și unitate, dobândind, în ansamblu, echilibrul dinamic al operei de artă. O operă de artă făurită de revărsarea continuă și organizată de eroism diurn și anonim a unui întreg popor, harnic, curajos și inteligent, condus de partidul său de avangardă, care a știut să aplice cu înțeleaptă clarviziune și neabătută fermitate învățătura marxist-leninistă la condițiile specifice și realitățile concrete ale țării noastre, să mobilizeze imensa energie a oamenilor muncii, toate resursele materiale ale țării în opera de construcție socialistă”. ■ „La dezvoltarea multilaterală a conștiinței acestui om nou o contribuție de seamă o au și scriitorii, operele lor care reflectă veridic strădaniile întregului popor, care cultivă gustul artistic al maselor, care exprimă idealurile majore ale epocii, îndeplinind astfel o înaltă funcție educativă. *Proiectele de Directive* impun scriitorilor români înalte obligații și mari răspunderi. Un domeniu nelimitat de inspirație artistică îl va constitui în viitor traducerea în fapt a prevederilor *Directivelor* cu privire la dezvoltarea economiei naționale și la valorificarea surselor energetice și electrificarea țării. (...) Dar înlăptuirea prevederilor *Directivelor* nu constituie pentru scriitori doar lărgirea câmpului de inspirație, ci obligația de a-și perfecționa uneltele creatoare, de-a răspunde exigențelor artistice ale maselor, de-a contribui la făurirea unor valori culturale demne de uriașele prefaceri social-economice, la înălțimea cerințelor artei contemporane. Complexitatea tot mai mare a obiectivelor construcției socialiste impune oamenilor de litere și artă o adâncire sporită a problemelor, o accentuare a simțului de răspundere, o creștere substanțială a eforturilor creatoare. «Ceea ce poporul nostru – spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, prim-secretar al Comitetului Central al P.M.R., la Conferința organizației de partid a orașului București – dorește de la oamenii de artă este ca operele lor să redea veridic viața, preocupările, lupta sa, să se identifice cât mai deplin cu aspirațiile sale și să exprime cât mai plastic viața minunată de astăzi, făurită sub conducerea gloriosului nostru partid comunist». Aceasta este însăși condiția înfloririi literaturii române, condiția integrării organice și a participării active a scriitorilor la efortul constructiv al întregului popor pentru a transpune în viață, pentru a concretiza zi de zi, obiectivele istorice prevăzute în proiectele de *Directive*”. □ În cadrul

cronicii literare la recenta carte a lui Ștefan Bănuțescu, Virgil Ardeleanu se arată nemulțumit de practicile unora dintre confrăți: „Niciuna din paginile anterioare volumului *Iarna bărbaților* nu învedera un prozator atât de stăpân pe mijloacele sale artistice, dar, mai ales, nu anunța, nu prefigura factura aparte, de netăgăduită originalitate a unei epici care impune categoric un nume. Notăm aceste fraze cu deplina conștiință a timbrului lor elogios și nu vedem nici un motiv pentru a ne exprima altfel. Din nefericire aprecieri similare s-au formulat destul de des. Sunt critici care au o adevărată manie în a descoperi pagini de mare artă acolo unde de fapt nu e decât obișnuită mediocritate, critici care, dorind cu orice preț să lanseze scriitori, nu economisesc parfumurile îmbătătoare. Unii dintre aceștia și-au dus la bun sfârșit sarcina asumată, adică au «impus» poeți sau prozatori și au făcut chiar școală în rândul unor cronicari și recenzenți mai slabi de înger. Nu dăm nici un nume, deoarece știm în genere cu toții cam despre ce creatori și critici este vorba. Că asemenea idealuri estetice nu sunt de natură să aducă servicii literaturii – o va dovedi cu prisosință timpul. Și dată fiind scânteia cam anemică a operelor în cauză, credem că nu va trebui să așteptăm prea mult”. Revenind la autorul comentat, se arată: „Să nu umbrim însă cronica dedicată lui Bănuțescu prin considerații generale, care-și au mai degrabă locul într-un articol polemic, și să încercăm să stabilim în ce constă factura aparte, originală a volumului. Ca aproape niciodată, criticii s-au adunat în jurul unei justificate mese rotunde și cu un entuziasm nestăvilit au comentat cartea tânărului scriitor din cele mai neașteptate unghiuri. S-au făcut observații interesante, nuanțate, s-au stabilit similitudini cu diferite opere ale unor iluștri prozatori”. □ Referitor la poezia lui Nichita Stănescu, Victor Felea formulează următorul punct de vedere: „Nichita Stănescu a manifestat, de-a lungul activității sale poetice, o conștiință artistică destul de riguroasă care l-a ferit și de facilitate și de tentația unor exerciții pe teme prea diverse, neaderente. El s-a dezvoltat firesc, în direcția propriei originalități, precizându-și câteva trăsături care îl definesc, mergând poate nu prea departe de punctul de pornire, dar lăsând să se întrevadă posibilitatea unor accente noi, mai adânci. Ceea ce se *simte* în poezia lui Nichita Stănescu e tocmai acest unghi de vedere nou aplicat lumii sale interioare și celei exterioare, cu efecte apreciabile în structura poeziilor. Poetul reușește rara performanță de a fi și cel ce trăiește cu intensitate emoțiile, și cel ce le observă cu detașare, fără să le anihileze, privindu-le dacă nu printr-un telescop, atunci cel puțin printr-o lunetă destul de puternică. Aceste priviri intensificate duc, de cele mai multe ori, la descoperiri interesante, la imaginea cvasi-fabuloasă a celor două lumi interferențe, care ni se relevă prin niște elemente foarte concret conturate, mereu în mișcare, cu proprietăți uimitoare de a se influența reciproc, de a se întrepătrunde. Emoțiile sunt făcute vizibile și aproape palpabile; ai senzația, să-i spunem *astronomică*, a celui ce-ar zări, dintr-o dată, mișcările astrilor. (...) Alternând planul real cu cel fantastic,

notând mai ales stările definite, văzând totul în conture, în reliefuri mișcătoare, Nichita Stănescu e atent și la farmecul senzațiilor imediate, și la sensurile ale efortului uman (mai puțin prezente de astădată), și la momentele de neliniște prilejuite de contemplarea filosofică a lumii. Când izvorăște din emoții adevărate, lirismul său are elevație și farmec, dar când e prea făcut și cerebral, imaginile piruetează în gol, cu efecte nu totdeauna plăcute. Prin ceea ce a scris până acum, poetul și-a asigurat, credem, în mod cert *dreptul la timp* în poezia noastră. □ Mircea Tomuș are în atenție *Istoria literaturii române* elaborată de Dumitru Micu, căreia îi neagă orice merite: „Cât privește cartea de față, ea pune în lumină unele fațete mai puțin frecventate ale temei și anume acele carențe prilejuite de o înțelegere sumară, neadâncită, a implicațiilor obligatorii pe care spiritul critic le presupune mai ales în interpretările de sinteză, în încercările de realizare a unor profiluri de scriitori precum și în textele de analiză a unor opere”. Interesat cu precădere de secțiunea dedicată poezie, Mircea Tomuș consideră că Dumitru Micu dovedește „o înțelegere oarecum deficitară a fenomenului literar. Creația poetică este văzută cam ca un meșteșug oarecare, o meserie ce-și propune ilustrarea unor teme date. Este vorba mereu despre anumite teme care, după expresia autorului, sunt abordate, atacate, atinse sau tratate cu o întreagă recuzită de mijloace stilistice, iar rezultatul acestei operațiuni este opera poetică. E greu să desprinzi, după lectură, concepția exactă a lui D. Micu asupra noțiunii de temă, lipsind un text explicativ direct în acest sens. Cu oarecare răbdare însă, trecând peste unele obstacole ca peste niște enigme pe care le părăsește nedezlegate (de exemplu, ne întrebăm cam ce ar avea să înțeleagă autorul prin formularea *teme generate de viața poporului*, p. 120), se poate deduce că D. Micu vede în temă o categorie cu totul exterioară actului creației, un dat mai mult sau mai puțin durabil, trecând de la scriitor la scriitor, de la o epocă la alta, și pe care o operațiune de tot simplistă, adică «tratarea» ei cu anumite «mijloace», o face să se încadreze într-o operă literară. De faptul că tema însăși poartă pecetea personalității creatoare, cu orientarea și trăsăturile ei caracteristice, de faptul că tema ca atare este creație, nici vorbă. Pe acest teren diferența dintre poeți e nulă. Totul este modul în care tema este abordată, atacată, atinsă sau tratată. Se ajunge, pe amintita cale, la formulări vagi, constatări seci sau grăbite inventarieri tematice”. Exemplificând cele reproșate, Mircea Tomuș ia în discuție și faptul că deși există pagini bine realizate, lucrarea lui Dumitru Micu „nu depășește niciodată nivelul unei onorabile compilații. (...) Și aceasta nu ca urmare a absenței unghiului de vedere personal; acest unghi de vedere există pe alocuri, însă nu dă tonul lucrării, nu determină concepția ei internă, organizarea ei. Atât cât se manifestă poziția personală a lui D. Micu intervine ca o poziție oarecare, pe picior de egalitate cu alte atitudini puse la contribuție, iar nu ca una dominantă, în stare să-și anexeze, ca auxiliare, celelalte păreri”. Totuși „ceea ce D. Micu aduce personal în analiza poeziei este o destul de

atentă încercare de a descrie universul poetic al diferiților autori prezenți. În această direcție meritul, mai ales didactic, al lucrării sale este incontestabil. Ea reușește să deschidă lectorului de cultură și informație, mijlocie câteva porți ușor accesibile spre lumea poeziei lui Goga, Anghel, Minulescu sau Bacovia, și credem că până la urmă reușește să-l familiarizeze cu principalele lor componente și cu mijloacele de expresie eficace. (...) Contribuția și unghiul de vedere personal al lui D. Micu, pe care nu le contestăm în nici un caz dar pe care le-am fi dorit mai hotărât exprimate, manifestate cu mai multă eficiență creatoare, se depreciază încă odată prin acceptarea fără nici o rezistență a celor mai banale locuri comune din recuzita analizei literare de tip excesiv didactic. În contextul în care ne sunt prezentate, dar mai ales prin raportare la un anumit stil al criticii noastre, nu o dată denunțat pentru facilitatea și inexpresivitatea lui”. Alte obiecții aduse lucrării de Mircea Tomuș sunt „impreciziile, neproprietățile și locurile comune. (...) Câteva observații se pot face și asupra modului în care criticul analizează conținutul de idei al unor opere poetice. Departate de noi gândul de a contesta necesitatea acestei etape atât de importante a actului critic. Modul în care se face exegeza conținutului unei poezii nu poate scăpa însă din vedere specificul creației respective. O poezie nu se poate analiza și aprecia ca un discurs sau ca o expunere de idei, nici măcar în cazul în care poezia are neșansa de a fi tocmai un discurs sau o expunere de idei în versuri. D. Micu însuși este de această părere și o declară categoric în lucrarea pe care o discutăm. (...) Pe același plan al rezistenței față de natura specifică a fenomenului literar se situează și alte neclarități sau rezolvări neconcludente. Se poate observa, de exemplu, că, la un moment dat, D. Micu nu înțelege semnificația specifică, cu totul aparte, a noțiunii de motiv poetic, că exegeza sa nu utilizează acest termen absolut necesar în receptarea și aprecierea fenomenului simbolist. El consideră unele motive simboliste ca pe niște realități date ale existenței, iar nu ca pe realități artistice, componente ale unui univers poetic”. În final, recenzentul notează: „Observațiile formulate până acum au avut în vedere, în marea lor majoritate, probleme mai mult teoretice, generale. N-am urmărit felul în care criticul a apreciat diferite opere sau diferiți poeți prezentați, între altele și pentru faptul că nutrim convingerea că pe acest teren fiecare critic are dreptul să-și formeze și să exprime deschis o părere strict personală, iar această părere nu poate fi contestată în sine ci doar prin dezvăluirea unor contradicții interne, inconsecvențe sau false criterii. În ce privește lucrarea lui D. Micu, ea este destul de dificil de abordat din această latură, dar nu pentru că ar fi invulnerabilă, ci pentru că autorul a ținut să se dovedească obiectiv, înțelegând prin aceasta un fel de imparțialitate față de toți autorii, în orice caz, preferințele lui D. Micu în materie de poezie română de la începutul secolului XX sunt destul de greu de descifrat și reclamă o discuție întinsă”. Tentativa de „desființare” a cărții lui D. Micu este salutăată cu

nedisimulată bucurie de un fost colaborator foarte apropiat, al universitarului bucureştean (vezi nota *O cronică delicioasă*; „Gazeta literară” nr. 33).

• [„Teatrul”, nr. 6] Traian Şelmaru semnează *În climatul dezbaterei createoare*, un articol cu multe trimiteri la sfera de aplicare a ideologiei comuniste în arta dramatică: „Multe şi însemnate aspecte ale vieţii cultural-artistice au fost dezbătute cu prilejul întâlnirii conducătorilor de partid şi de stat cu oameni de cultură şi artă. E firesc deci ca întâlnirea să fi avut un larg ecou, stârnind nu numai interesul celor ce am participat nemijlocit la schimburi de păreri de la Consiliul de Stat, ci al tuturor creatorilor. Articolele apărute de atunci în presă, precum şi discuţiile din lumea artelor stau mărturie. Dar dincolo de acest ecou imediat, ideile cuprinse mai ales în cuvântul primului secretar al P.M.R., tovarăşul Nicolae Ceauşescu, rămânând un îndreptar ce cheamă la aplicări createoare în activitatea practică. Nu trebuie multă insistenţă pentru a demonstra actualitatea unor probleme ca: sporirea rolului social al creaţiei literar-artistice, exigenţă faţă de calitatea operei de artă, realism şi diversitate de stiluri, poziţie proprie în aprecierea literaturii şi artei universale, creşterea rolului criticii în îndrumarea creaţiei şi gustului artistic al maselor, abordarea aspectelor majore ale realităţii, precum şi a unor momente din istoria recentă a patriei noastre, mai buna organizare a manifestărilor artistice în vederea stimulării creaţiei. (...) În expunerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu, un loc însemnat l-a ocupat problema realismului în creaţia literară. «Suntem pentru o artă realistă – a spus primul secretar al partidului – expresie a societăţii noastre socialiste, pentru o artă care, prin optimismul şi robusteţea ei, să reprezinte timpurile noastre şi în care să vibreze viaţa şi aspiraţiile poporului român.» Subliniind că activitatea dezvoltării de creaţie cere forme de exprimare multilaterală, d-sa a adăugat: „Fără îndoială, nu se poate impune nimănui un anumit fel de a scrie, de a picta, de a compune, dar ceea ce se poate cere oamenilor de artă este de a exprima întotdeauna realitatea, adevărul despre viaţă, de a sluji poporul din care fac parte.» (...) Îndemnând pe scriitori să-şi consacre talentul unor opere care să exprime mai profund şi multilateral realităţile, opere de o şi mai înaltă valoare artistică, cu un adânc conţinut social, primul secretar al partidului le-a recomandat să-şi îndrepte atenţia spre o mai bună cunoaştere a vieţii oamenilor muncii, a activităţii care pulsează în întreprinderile, în oraşele şi satele noastre socialiste, ca şi spre multe evenimente din istoria recentă a patriei, cum ar fi istoricul act de la 23 August, lupta pentru cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, anii construcţiei socialiste, creşterea impetuoasă a industriei, înfăptuirea revoluţiei la sate, evenimente care nu au fost încă redată în toată amploarea şi măreţia lor.” □ Apare *Iubesc pe al 7-lea*, comedie în trei acte de Coman Şova. □ V. Mândra publică *Drama de idei şi varietatea expresiei*: „Considerăm că drama de idei, începând cu obârşia sa ibseniană, se constituie în compoziţii dramatice create anume pentru dezbaterăa temelor majore ale existenţei, derivate din

relația om-istorie. Raportul explicit dintre microcosmosul convențional al acțiunii și macrocosmosul ideilor capitale devine esențial în asemenea piese. În ceea ce privește mijloacele de construire literară a dramei de idei, aci trebuie să înlăturăm, de la bun început, restricțiile și canoanele absolutizante. Am citit recent într-un articol interesant, semnat de un tânăr și talentat critic [E. Simion, **Faza momentului**, „Gazeta literară”, XII, nr. 16], câteva fraze care mi-au atras atenția. Reproșând dramaturgiei noastre actuale că nu este îndeajuns de cerebrală și profundă, criticul realiza, pentru uzul demonstrației, o bizară opoziție între Camil Petrescu și Mihail Sebastian. Ultimul ar fi, astfel, autorul unor comedii în mod vinovat lirice. Frumoasa inteligență și adâncă neliniște ideatică ale lui Sebastian ar fi zămislit un «teatru de replică spumoasă... dar fără ecouri adânci și de durată în cultură». Nu este, desigur, necesar să organizăm apărarea scrierilor dramatice ale lui Mihail Sebastian, scrieri reprezentând o modalitate remarcabilă de tratare tocmai a «dramelor individului» și tocmai prin «angajarea spiritului». În această privință, am putea să trimitem la chiar cuvintele lui Camil Petrescu, care credea că opera autorului *Ultimei ore*: «e dintre cele menite să înfrunte timpul, singură, prin propria ei substanță». Altceva mi se pare însă important. Pe de o parte, îngrădirea artificială a dramei «de cultură» la creațiile de o linie sobră și de o intelectualitate declarată. Pe de altă parte, chestiunea extrem de serioasă a raporturilor dintre poezie și idee în teatru, cu toate implicațiile ce decurg de aici. (...) Chestiunea care se pune este a autenticității liricului în drama de idei, condiția fiind, și în teatru, aceea a poeziei de meditație, în genere. Este obligatorie, astfel, o corespondență adâncă și neîntreruptă între ciocnirea patetică a cugetelor și accentul liric al dialogului. În unele dintre dramele mai vechi ale lui Mihail Davidoglu asistam la o desprindere nefirească a replicii lirizate de tonalitatea pedestră a acțiunii. Împănarea dramei cu metafore disparate și, în general, poetizarea artificială a limbajului sunt, desigur, inacceptabile. Înțeleg că pe autorul articolului din «Gazeta literară» 1-a supărat numărul mare de piese care-și încălzesc zestrea săracă de idei prin solicitarea micului sentiment. Nimeni nu va contesta însă calea liberă a lirismului intens în dramele spiritului uman. În ceea ce privește fiorul romantic, el poate să aparțină comuniunii neobișnuite cu viitorul, element nou, propriu universului moral socialist. Când pătrunde însă în scenă declamația retorică, așezată sub un dezolant clar de lună, romantizarea devine ridicolă și ideea sucombă prin inaniție spirituală.”

□ Victor Tulbure semnează un *in memoriam* textul *Al. Șahighian*.

• **[„Viața militară”, nr. 6]** Publică versuri: Cicerone Theodorescu (*Istorie cotidiană*), Cecilia Dudu (*Pilot pe supersonic*), Eugen Frunză (*Când spun partid*), Alexandru Jebeleanu (*Cuvântul nou*), Nicolae Dumbravă (*Partidului*), Florian Crețeanu (*Patria mea*), reportaje: Nicolae Jianu (*Oameni și energii*), N. Mărgescu și D. Vicol (*Ferestre spre viitorul luminos*), Gh. Slătiniț (*Rachetiștii*), Irimie Străuț (*Flăcările nestinse ale Hunedoarei*), Petru Vintilă (*În plin*

avânt), Gh. Verendeanu (*Cotidianul aeroportului*), proze: Dragoș Vicol (*Grănicerul cel mărunțel*), Sever Noran (*Liniștea*). □ Aurel Martin recenzează nuvela *Atac la sol* a scriitorului Radu Theodoru. □ La *Poșta redacției* debutează locotenentul-major Ion Lăbescu (Ion Lotreanu) cu poezia *Dar*.

• [„**Viața Românească**”, nr. 6] Întregul număr găzduiește un *Omagiu lui G. Călinescu*. George Ivașcu scrie despre *George Călinescu – un umanist contemporan*: „Personalitate proteică a culturii românești, George Călinescu ilustrează conceptul de umanism contemporan în semnificațiile lui cele mai profunde. Spirit de amplitudine și vigoare renașcentistă, Călinescu dă în cele mai diverse sectoare de activitate artistică opere fundamentale, sinteze strălucite ale gândirii critice și estetice a timpului, mesaje durabile în viitor. E deopotrivă savant și romancier, poet și istoric literar, dramaturg și ziarist, critic literar și profesor, moralist și reporter, dar niciuna din aceste caracterizări luată singură nu este concludentă. Profilul său spiritual poli-talent are o unitate ineluctabilă, alimentată de vibrația geniului creator. Lui Călinescu îi este proprie «pornirea vijelioasă de a depăși liniile timpului și a ieși ca un vulcan formidabil dintr-un ocean pacific, desființând neantul». Sunt cuvintele prin care scriitorul își caracterizează alter-ego-ul literar, arhitectul Ioanide. Îi este deci proprie acțiunea incandescentă pe planul dezbaterii de idei, dar și în planul concret al existenței.” Postura de stâlp „democrat”, de nuanță comunistă, în anii 1940-1947, este argumentată cu figura personajului principal din romanele *Bietul Ioanide* și *Scrinul negru*: „Dacă în acei ani, poziția arhitectului Ioanide reprezintă un act de rezistență curajoasă în numele unei probități etice desăvârșite față de oficialitatea reacționară, reprezintă protestul activ al unui intelectual cu principii umanitariste, deci progresiste, – după război (ne referim la acțiunea romanului *Scrinul negru*) Ioanide devine un pivot al acțiunii de construcție materială și spirituală, dând, într-o societate favorabilă muncii artistice, măsura deplină a potențelor sale creatoare.” Există și o caracterizare succintă asupra comentatorului fenomenului literar, pe care, sub o formă sau alta, generații întregi au repetat-o, din 1965, – cu îndreptățire, desigur – dar demonetizându-i valoarea: „Munca titanică de redactare a paginii critice, capacitatea de sinteză și de expresie plastică desăvârșită, o recunoaștem în volume, o recunoaștem în articolele și studiile ca și în lecțiile universitare ale lui George Călinescu. Criticul și istoricul literar cel mai de seamă al poporului nostru a păstrat permanent contactul cu reacția opiniei publice față de fenomenul artistic ca gazetar și profesor. [...] Acest titan filozof al culturii a îmbogățit el însuși literatura națională, literatură pe care ca nimeni altul a studiat-o și a proiectat-o pe aria culturii universale.” □ În articolul *Dimensiuni* Silviu Iosifescu propune o definiție originală a ideii de critică creatoare: „Niciun artist cu relief deosebit nu încapă într-o formulă, George Călinescu mai puțin decât oricare altul. Rândurile care urmează nu-și propun să cerceteze sistematic metoda criticului Călinescu, metodă de care se ocupă alte articole

din acest număr al *Vieții românești*. Dintre diversele sisteme de coordonate în care se poate încadra opera lui critică, să ne oprim asupra unuia: acordul între inteligență și intuiție. (...) Cel mai adesea, aspirația spre universal, înțelegerea artei și cunoașterii ca un tot, se ivește la Călinescu în interiorul unei analize, prin descoperirea unei relații neașteptate. De aici și preferința pentru maniera eseistică, practică în cronicile pe care le-a deținut ani de-a rândul, cu nedesmințită regularitate.” □ N. Tertulian își alege ca subiect călinescian *Dialectica estetică*, semnalând, printre altele, distanțarea de unul dintre magiștri: „Pentru Croce actul criticii estetice echivala cu dezvăluirea sentimentului sublimat prin contemplație, opunând un *veto* categoric oricărui considerații privind «materia» sau «conținutul» operei. Liber de restricțiunile conceptului idealist al artei ca pură «intuiție lirică», acceptând simultan ideea primordialității indiscutabile a criteriului estetic dar și ideea că opera superioară este în fond expresia acută a problemelor vieții reale (sociale, psihologice, morale etc.). G. Călinescu își construia un concept al criticii mai ductil și elastic. Criticul își rezerva dreptul legitim de a studia sociologia și psihologia lumii încorporate în operă, de a analiza pe toate dimensiunile conținutul ei uman și problematica ei istorică – acte eterodoxe în raport cu rigorismul crocean, întrucât pentru Croce aceasta ar fi amenințat cu degradarea operei la rangul de simplul document istoric sau social.” □ Șerban Cioculescu dă o tentă antiburgheză poemului redactat ca o piesă de teatru *Șun sau Calea neturburată*, considerând scrierea o distopie inspirată de umanismul socialist emergent în România: „Într-adevăr, marea problemă pe care o ridică G. Călinescu în *Șun* este specifică momentului istoric când a conceput povestea dramatică. Cugetarea burgheză, neîncrezătoare în rolul maselor, dar lucidă asupra insuficienței soluțiilor ei sociale, nutrea în fond idealuri individualiste, ca și cum numai un individ, selectat nu se știe bine cum, ar fost capabil să scoată din impusa greu încercata mașinărie statală. Cam aceasta era situația Mongoliei, în acel «timp mitic» foarte îndepărtat, încercat însă de aceleași nevoi ca și în vremurile foarte recente, din ajunul experienței socialiste mântuitoare. Bântuită de condiții geofizice vitregi, de secrete alternând cu năvălirea stihilor, rudimentar pângărită, închisată în rutine, și viciată de incorectitudine administrativă, sfâșiată de surde uneltiri lăuntrice, Mongolia își așteaptă omul, dacă aceasta este deocamdată unica soluție, de ordinea miracolului. (...) Afirmare a libertății morale împotriva tiraniei deterministe, *Șun* ni se relevă ca un adevărat mesaj de încredere în om și în eficiența puterilor lui sufletești.” □ În legătură cu *Spiritul călinescian* scrie Matei Călinescu: „Un lucru pe care-l remarcă oricine s-a familiarizat într-o măsură cu opera lui G. Călinescu îl constituie marea conștiință de sine, certitudinea înzestrării geniale, devenite principiul unui superior echilibru. De aici siguranța și grația, dezinvoltura în fața grandiosului, seninătatea fundamentală și desăvârșita libertate (dar cât de riguroasă!) în mișcarea ideilor, atribute

dintre cele mai evidente ale spiritului călănescian. Prin acest sentiment, puternic și exact, al propriei valori s-ar putea explica acea *perspectivă înaltă* în care se plasează criticul și istoricul literar, cât și prozatorul sau poetul, G. Călinescu face parte dintre acei artiști solari, esențial clasici, al căror punct de vedere asupra lumii se cere definit în termeni de *altitudine*, spre deosebire de structurile nocturne, de spiritele subterane, explorând străfundurile ascunse și abisale ale realității vizibile (exemplul cel mai strălucit rămâne Dostoievski și nu întâmplător Călinescu nu a avut o înțelegere simpatetică a lui), a căror perspectivă trebuie definită prin *profunditatea* ei. Cine îl citește pe G. Călinescu respiră un aer al înălțimilor, pur și stenic, conținând mult ozon.” □ De o bună apreciere postumă are parte G. Călinescu și în *Metoda istoriografului și criticului literar*, de Horia Bratu: „Dincolo de înscrierea sa într-o familie de mari spirite enciclopedice dincolo de sublinierea erudiției sale cuprinzătoare și a unei vocații artistice multilaterale, dincolo de încercarea de definire a temperamentului său artistic în cadrul dihotomiilor clasic-romantic, poet-romancier, ceea ce se remarcă la G. Călinescu este tocmai acel efort enorm – unic în literatura română și foarte rar în literatura universală – de situare, de configurație a unei materii care se găsea în mare parte înaintea lui într-o stare amorfă – în orice caz altfel structurată, într-o altă configurație punctul de vedere al istoriei literare. Însă, cu toate că ceea ce urmărește G. Călinescu este desprinderea unui *sens*, și nu aglomerarea de fapte, cu toate că efortul său merge – nu spre *istoria culturală*, înspre adunarea de documente etc., ci înspre *interpretare*.” □ *Biograful*, mai ales cel din *Viața lui Mihai Eminescu* și din *Viața lui Ion Creangă*, e privit de Savin Bratu într-un proces dialectic, care include și revizuirea câtorva poziții semnate de T. Maiorescu: „Căci *Progresul adevărului*, ca în splendida conferință a lui Maiorescu, înseamnă și degradarea adevărului care, inițial respins de spiritele conservatoare, ajunge la urmă un bun acceptat de toată lumea și apărât cu credință chiar de către descendenții spirituali ai celor ce-l respinseseră. În recunoașterea generală, odată cu sfîntirea numelui, se produce și prefacerea valorii legate de el într-o monedă curentă. Biografiile lui G. Călinescu au soarta aceasta tipică pentru *progresul adevărului*. Cei ce le negaseră injurios la apariție au pierit de mult. Urmașii lor le-au trecut în rândul cărților sfînte, degradându-le valoarea, atribuindu-le exact calitățile pe care țimirașii le contestaseră. Pentru că alte calități, în afara seriei, le vor rămâne veșnic inaccesibile. Detractorii din 1932 și 1938 spuseseră că G. Călinescu profanează memoria clasicilor, e un compilator și un neinformant, un ieftin romancier al vieților celebre și chiar un agramat. Pe cei de-o seamă cu detractorii, dar transformați în apologeți, revizuirea procesului nu putea fi complicată. [...] Călinescu are, în biografii, bineînțeles, și valoare documentară. Dar pentru a ajunge la înțelegerea valorii specifice a biografiilor sale trebuie să înlăturăm mai întâi tocmai prejudecata că *de-aici* ar veni valoarea cărților sale (și cei ce pun accentul în primul rând pe această calitate

nu greșesc mult mai puțin decât cei ce, în felul lor, nu fără dreptate pe alocuri, o tăgăduiseră cândva.)” □ Despre *Poetul* G. Călinescu face adnotări utile Eugen Luca: „G. Călinescu e fundamental poet. O dovedește nu atât împrejurarea la care se referea un coleg, că a debutat cu versuri și tot astfel și-a încheiat cariera, cât aceea că poetul se simte, trăiește în toată creația sa, după cum întreaga operă a lui Hasdeu, istorică, filologică, literară, e dominată de personalitatea poetului cu același nume.” □ Despre *Începuturile* istoricului și criticului literar scrie D. Micu, concluzionând că „Până prin 1929, scrisul călinescian traversează etapa căutărilor.”

• [„*Novi život*”/ „*Viața nouă*” nr. 1 Revistă editată de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. în limba sârbă, redactor-șef Vladimir Čokov, Nebojša Popović, Svetomir Rajkov]. □ Primul număr se deschide cu textul *Ка новом врхунцима цивилизације и благостања* (*Spre noile culmi ale civilizației și prosperității*) de M. Jovanović, despre palnurile a dezvoltării economiei naționale pentru perioada 1966-1970. □ Sub semnătura lui Svetomir Rajković, scriitor, apare textul *Речу и дела* (*Cuvinte și fapte*): „Cuvinte și fapte sunt, la noi, un întreg indivizibil a unei politici înțelepte, Politicii Partidului nostru. Și toate aceste cuvinte, și toate aceste fapte și întreaga politică a Partidului au o singură direcție. Spre Om. A te pune în slujba națiunii – acesta este moto-ul socialismului, moto-ul muncii și al cinstei, a mândriei și a demnității umane. În socialism, muncitorul este și producătorul și utilizatorul valorilor materiale și spirituale. (...) Cuvintele din Directive ar trebui să fie opere literare.” □ Sub titlul generic *Песме посвећене IV Конгресу* (*Poeziile dedicate celui de-al IV-lea Congres*), apar poeziile: Lazar Ilić, *Партија* (*Partidul*); Živa Popović, *На челу колоне* (*În fruntea coloanei*); Damian Ureche, în limba sârbă de Živa Popović, *Poverenje* (*Încrederea*; o poezie în care poetul spune că partidul e „bucuria simplă, frumoasă”, că îi „dă putere” și-l „susține în toate”); Đoka Mirjanović, *Отаџбини* (*Patriei*). □ Apare *Поздрав ЦК РПП Земаљској конференцији Савеза књижевника НР Румуније* (*Salutul C.C. al PMR Conferinței pe Țară a Uniunii Scriitorilor din R.P. România*), tradusă în limba sârbă. □ Andrej A. Lilin semnează *За што боља дела намењена да задовоље жељ радних људи за леним* (*Pentru operele mai bune destinate să satisfacă setea muncitorilor pentru frumos*): „În tendința de a crea o viziune nouă, bogată, reprezentativă a lumii spirituale a omului modern, de sondare în adâncime, cu mijloace adecvate, a problemelor sale morale, dezvăluind astfel un proces complex, adesea dificil, al cristalizării unei conștiințe noi, al creării noilor personaje umane, mai ales romancierii ar trebui să abandoneze metodele de scriere antirealiste ale unor aspecte superficiale, descriția pasivă, prezentarea neinspirată a oamenilor și a evenimentelor. Similar, și poetul trebuie mereu să îmbogățească inspirația sa, pentru a crea un cântec al trăirilor umane incitant, al unui spirit regenerativ Revoluționar, frumusețea unică a timpului nostru bogat în mari creșteri patriotice; de ase-

menea, dramaturgii sunt invitați să prezinte conflicte reale, esențiale, să evite zone periferice și astfel permițând teatrelor să-și îmbogățească repertoriul cu piese bogate în idei; această cerință se referă, în egală măsură, și la scenariști. Un rol la fel de important pentru înflorirea literaturii noastre contemporane o are și critica literară. (...) Epopeea transformării socialiste a patriei noastre e scrisă, în egală măsură, de succesele realizate de către muncitorii din orașe și sate, în birouri și pe holurile patriei, de succesele intelighenției noastre avansate și a soldaților armatei noastre, precum și a scriitorilor noștri care, în țara eliberată, multiplică operele sale, inspirându-se din victoriile muncitorilor și țăranilor conduși de principiile generoase a ideologiei marxist-leniniste în opera construirii socialismului, ghidul tuturor acțiunilor politice, economice, sociale și culturale ale Partidului nostru.” ■ Nebojša Popović, omagiiind 85 de ani de la nașterea lui Tudor Arghezi, semnează textul **Tudor Arghezi**: „Nu există nici o îndoială că un astfel de poet, cu o fertilitate rară la o vârstă înaintată, produce mai mult decât admirație și uimire. Explicația e simplă. Poetul e, în condițiile pe care le creează socialismul pentru oamenii culturii, cu respect pentru arta lor, impulsionat spre noi opere și noi creații. Pătruns de sentimentul de recunoștință generală și în țara noastră și în afara granițelor țării, iubit și apreciat, ceea ce s-a văzut cu ocazia sărbătoririi a zilei sale de naștere, Tudor Arghezi se află în plin avânt creator, și, prin puterea talentului său, al gândului său pătrunzător, el rămâne cel mai eminent și cel mai mare scriitor contemporan al nostru.” ■ În rubrica „Песници наше отаџбине“ (*Poezii patriei noastre*) apar poeziile: în traducerea lui Vladimir Čokov: Tudor Arghezi, **Песма (Poezia)**; Nichita Stănescu, **Сентиментална прича (Poveste sentimentală)**; Al. Jebeleanu, **Решичка јумпа (Diminețile din Reșița)**; Anghel Dumbrăveanu, **Крај мора (Lângă mare)**; în traducerea lui Slavko Vesnić: Demostene Botez, **Нова весна (Primăvară nouă)**; Nina Cassian, **Сви узрасли (Toate vârstele)**; Imre Horvath, **Прва љубав (фрагмент) (Prima iubire (fragment))**. ■ Nicolae Ciobanu semnează textul **George Călinescu**: „Pe linia marilor scriitori umaniști de factură clasică din secolul nostru (aș menționa doar pe Anatol France, Rabindranath Tagore sau pe Thomas Mann), G. Călinescu, în opinia mea, este unul dintre ultimii enciclopediști al timpului său. Se pare că, așa cum s-a întâmplat cu Eminescu, care este adesea numit ultimul mare romantic european, și cu G. Călinescu se întâmplă un fenomen similar, fixat la răscruce a curenților în istoria gândirii estetice și practicii artistice.” ■ În traducerea lui Čedomir Čonka apare **Пут ка светлости (Drumul spre lumină)** de Virgil Birou. □ Apare o schiță a lui Ivo Andrić, **Снопићи (Mănunchiuri)**. □ În traducerea lui Svetomir Rajkov apare o schiță, **Казивање неких фотозрафија (Istoria unor fotografii)** de Mircea Șerbănescu. □ În cadrul rubricii „Литерарна критика” („Critica literară”) apare textul **Дискусија о реализму (Discuția despre realism)** sub semnătura lui Nebojša Popović, în care face sumarul discuției despre realism

din „Gazeta literară”, amintind textele lui Dumitru Micu, Ion Pascali, Paul Georgescu, Romul Munteanu, Gheorghe Achiței, G. Stroie, concluzionând: „Discuția nu s-a terminat. Dar ea este importantă pentru că a cuprins un șir de întrebări și încercări de răspunsuri. Nu există dubii că această discuție va continua și că va cristaliza elementele acestei atât de importante probleme pentru artă și literatură.” □ În continuarea rubricii, Živko Milin semnează *Савремена румунска новела и проблематика нове епохе (Nuvela română contemporană și problematica epocii noi)*: „Și cea mai scurtă analiză a problematicii nuvelei contemporane ne duce la concluzie că cea mai mare parte a ei e inspirată din paginile luptei a poporului nostru pentru o realitate nouă, socialistă. Unele dintre aceste nuvele au ca tematică viața clasei muncitorești în perioada interbelică, tematica luptei în ilegalitate a comuniștilor; altele analizează pe larg multe aspecte ale celui de-al doilea război mondial; și, la final, a treia categorie se ocupă de probleme din construirea pașnică a noi societăți sociale. (...) Nuvela română contemporană, cu temele ei și forma ei literară, reprezintă componenta esențială a noi proze socialiste și, ca atare, îi trebuie dedicată atenția cuvenită.” □ În cadrul rubricii „Литерарна хроника” („Cronica literară”), apare textul *Савремена румунска поезија (Poezia română contemporană)*, sub semnătura lui Nebojša Popović: „Noua societate, noile relații sociale care se bazează pe principiile înalt umaniste, a deschis poeziilor noi zone pentru prelucrarea poetică, au cerut și cer de la poeți o poezie nouă, o nouă viziune asupra lumii. Temele eterne ale poeziei – iubirea, timpul, viața și moartea, sensul vieții – primesc, conform viziunii marxiste asupra lumii, o nouă, mai completă și mai fidelă interpretare în poezia română. (...) Sunt prezenți în reviste și publicații literare, sau în volume particulare, Demostene Botez, Eugen Jebeleanu, Marin Radu Paraschivescu, Marcel Breslașu, Ciceron Dumitrescu, M. Beniuc, Ion Bănuță, scriitorii din generații mijlocii: Geo Dumitrescu, Eugen Frunză, Nina Cassian, Maria Bănuș, A. E. Baconsky, pre repede decedatul Nicolae Labiș, apoi scriitorii care s-au afirmat în ultimii ani – Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Băltag, Ion Gheorghe, Leonida Neamțu, Florin Mugur etc.” ■ În rubrica „Нове књиге” („Cărțile noi”) apar următoarele texte: Živko Milin, *Ал. Опрја: Панаум Истрати* (*Al. Oprea: Panait Istrati*): „Despre viața autorului, valorii literare ale operei sale în totalitate, despre tematică și eroii din mai puțin cunoscute nuvele ale sale, aflăm din noua, bine documentată monografie făcută de bine-cunoscutul critic literar Al. Oprea, un cercetător pasionat al operei lui Istrati. Bazată pe principiu leninist de valorificare a moștenirii literare din trecut, cartea lui Al. Oprea aruncă o lumină nouă asupra vieții și operei a omului care a contribuit, în timpul său, mai mult decât alții, promovării literaturii române departe de granițele țării sale.”; Đ. Mirjanić, *Б. Черпенишан: Вечита младост* (*B. Cherpenișan: Tinerețe veșnică*): „Ne-am așteptat, precum în volumele anterioare, ca această tematică din realitatea

noastră să primească o expresie artistică adecvată, dar, din păcate, nu am putut s-o constatăm de data aceasta. Volumul abundă în versurile neprelucrate, care amintesc de articole din ziar (...) Toate acestea au sustras în mare parte valoarea artistică a volumului, care nu s-a ridicat la nivelul înălțimii artistice, în pofida intențiilor bune ale autorului.”; Șerban Foarță, *Al. Andrițoiu: „Врх са чежњом” (Al. Andrițoiu: „Vârful cu dor”)*: „Cu «Constelația lirei» a început noua etapă a poeziei lui Al. Andrițoiu. Noul volum «Vârful cu dor», continuă această etapă și o perfecționează. Este vorba de o înprospătare a expresiei poetice, despreo reflectivitate ridicată, despre o nouă atitudine lirică. Ceea ce înainte era mai retoric, declamatoriu, aici se liniștește. În «Constelația lirei» și în «Vârful cu dor» este cântată o lume armonioasă și liniștită, lumea echilibrului clasic și a eforturilor sociale, o lume a plinului.”; Simion Bărbulescu semenază *A. Думбравяну: Земља и воће (A. Dumbrăveanu: Pământul și fructele)*: „Cele mai reușite imagini în poezia lui Dumbrăveanu sunt făcute cu ajutorul mijloacelor simple și le caracterizează prospețimea și puritatea. Totuși, poetul în continuare plătește tributul cântului declarativo-retoric, de care nu s-a eliberat complet. (...) Ceea ce nu poate fi disputat este că acest volum reprezintă depășirea categorică a începutului. Anghel Dumbrăveanu se arată ca un scriitor autentic, cu resurse bogate, încă neexploatate, un poet al pământului, al apei, al luminii și al dragostei.”; George Bulic semnează *Мирослав Крлежа на румунском језику (Miroslav Krleža în limba română)*: „Cartea publicată (pe care o privim ca un început în traducerea operei lui Krleža în țara noastră) reușește să înfățișeze cititorilor români ceea ce e nucleul scrierilor lui Krleža. Adică, ceea ce a fost și ceea ce rămâne Krleža: un scriitor umanist și realist, un polemist caustic și un luptător indignat împotriva amărăciunilor din războiul burghez, împotriva nedreptății sociale, a actelor inumane, al ipocriziei, a lipsei de onestitate în societate antagonistă; un scriitor care expune degradarea morală, lacunele spirituale, incapacitatea, morarea așa-numitei «societăți nobile». Toate acestea pot fi observate clar în volumul publicat, care, bineînțeles, în comparație cu opera voluminoasă și diversă a lui Krleža, conține un număr mic de lucrări (Nuvele: «Hirotonisirea lui Alojz Ticek», «Doi domobrani», «Marele meastru al ticăloșiei», drama «Domnii Glembay») dar suficiente pentru ca cititorii români să cunoască ceea ce e cu adevărat caracteristic pentru Krleža.”

IULIE

1 iulie

- [„Scânteia”] Pentru Eugen Barbu Constituția este *Cartea de căpătâi*: „Am citit cu atenție cele două pagini de text, fiind vorba de un document fundamental în viața socială a țării, de schela juridică a întregii activități de

stat. Paragrafele parcurse cu o curiozitate bine răsplătită respiră o soliditate a gândirii, maturitate politică, o elaborare atentă a drepturilor și îndatoririlor cetățenilor. Trebuie să spun că am mai apucat să fac asemenea lecturi, să mai citesc unele texte în care se vorbea despre «libertatea cetățenilor», despre «garanțiile» oferite de regimurile trecute sub care am trăit. Mi se pare că ani de-a rândul am învățat la școală în afara «Crezului» și multe capitole ale vechilor *Constituții*, între care unele de sorginte regală, documente ale asigurării puterii personale, camuflate sub o literatură avocătească, cu un ușor iz romantic cât permiteau înșiruirile de legi, de nimeni respectate, în numele cărora «libertatea de opinii» însemna «libertatea de a fi băgat la beci».

• [„Gazeta literară”, nr. 27] Tudor Arghezi publică *Ce este „Arta”*?: „Începusem să mă gândesc la Arta oltenească, de care îmi voi vorbi altă dată dar de la călimară la hârtie condeiul mi s-a strâmbat. Ai mai auzit, Bade Ioane, de vorba asta Artă? Dă-mi voie să încerc să ți-o tălmăcesc. Ți-aș mărturisi că nu-i prea ușor. (...) Mare în tot ce cugeta și învățătură, contele Tolstoi a scris o carte pe franțuzește *Ce este Arta*? Pribegeam și eu pe atunci, acum vreo 60 de ani prin străinătăți, i-am cumpărat cartea, i-am citit-o și recitit-o, am venit cu ea subsoară în București, am pus-o de-asupra cărților mele cu grije și cartea Apostolului, cum era socotit, mi-a fost furată. (...) Nici din cartea marelui scriitor n-am putut afla ce este Arta, cum nici dumneata nu știi. Însă dumneata o faci, o faci așa pe neașteptate și o faci tare frumoasă. O faci din pământ frământat și ars, la gura unui cuptor de oale, zmălțuită și înflorită, cu științele din cei mai vechi străbuni, trecute de neam în neam și păstrate întregi de dumneata. Lasă-mă, Bade Ioane, să-ți zic mai bine tu, ca lui Dumnezeu. O faci în scoarțe și țoale, cu femeia și fetele tale și în cusături gingașe, cu izvoade pe maramă și cămeși. O faci în urma plugului, cu seceră și coasă. Dovadă cântecele tale, mai frumoase decât tot ce au scris condeiele, decât tot ce zic naiul, alăuta și cimpoiul. Sunt și eu o fărâmbă de lăutar, dar nu te pot ajunge pe tine. Mă bați ori de câte ori mă silesc să șuier după fluierul tău”. □ Cezar Baltag și Dragoș Vrânceanu semnează poeziile *Orație la zenit*, respectiv *Înainte*. ■ G. Dimisianu publică articolul *Critici și autori*, referitor la metehnele climatului literar (opțiunea între prietenie și adevăr, între critică și istorie literară, crizele de orgoliu și tratamentul lor). Rezolvarea justă pentru eliminarea defectelor amintite vine din partea lucrărilor Conferinței scriitorilor, în cadrul căreia s-a vorbit despre sporirea autorității criticii literare, creatorii fiind îndemnați să fie receptivi la sugestiile acesteia. Sunt vizate situații reale, cărora, în absența exemplelor, nu li se spune, totuși, pe nume: „... Citesc de pildă noul roman al prozatorului X despre care urmează să scriu un articol) și-i găsesc o seamă de slăbiciuni care, toate la un loc, mă duc la încheierea că lucrarea în cauză reprezintă un eșec. Scriu asta în articol și plec apoi la redacție unde primul om cu care mă întâlnesc – tocmai autorul meu, «victima». (...) Mă întâmpină deci, ca de obicei, radios, îmi strânge mâna cu o afecțiune pe care

sunt convins că nu o simulează. Eu în schimb mă simt dintr-o dată nespus de stingherit, fals, meschin: am în buzunar nefericitul acela de articol. (...) O critică dreaptă, întemeiată pe criterii ferme de apreciere estetică, decisă să promoveze valorile autentice e lucru sigur că va alimenta destule nemulțumiri personale, destule amărăciuni (unele mocnite, altele afirmate pe față, în forme vehemente); criticul adevărat însă va izbuti să se ridice deasupra acestora, la început cu mari crispări lăuntrice, mai târziu cu o înțeleaptă resemnate, neclintit în convingerea că cea mai înaltă cauză a sa este aceea a literaturii. (...) La Conferința pe țară a scriitorilor cineva pleda în cuvântul său pentru sporirea autorității criticii... În ceea ce mă privește consider că dobândirea și menținerea autorității depinde, într-o hotărâtoare măsură, de manifestarea criticii înseși. Să recunoaștem de aceea că nu o singură dată perturbarea atmosferei literare, crearea unor situații nefirești o datorăm chiar criticilor. Căci dacă există scriitori orgolioși peste măsură, irascibili, avizi de laude nemeritate – există tot așa și critici repede dispuși să speculeze asemenea neplăcute vicii morale printr-o activitate al cărei obiect nu este, spre a reveni la discuția ce o făceam la început, atât «opera» cât «omul». (...) De asemeni reprobabilă mi se pare și o altă «atitudine» a unor critici, aceștia făcând însă parte dintre cei câțiva cu o activitate deja bogată, autori de cercetări temeinice, critici a căror vocație și competență nu mai pot fi puse la îndoială. Prezenți până mai ieri în prima linie a criticii de actualitate, aducând un punct de vedere nu odată interesant asupra problemelor literaturii de azi, de la un timp se pare că au obosit să navigheze pe mări atât de agitate. Îi vedem retrasându-se, cu prudență, către limanul, oricum mai liniștit, mai ferit de furtuni, al istoriei literare.” □ Caligrafiind „o scrisoare de recunoștință și respect tuturor acelor care ne învață copiii să crească frumos și înțelept, pe măsura epocii noastre socialiste, Petru Vintilă își exprimă, în articolul *Învățătorul*, mândria că „patria mea se află printre cele dintâi din lume în ceea ce privește preocuparea pentru educația copiilor, pentru învățământ, pentru ocrotirea plină de grijă umanistă și patriotică a viitoarelor generații de constructori ai comunismului!” ■ Sub semnătura lui I. Negoitescu, apar cronicile **G. Călinescu: Teatru** („Dacă toată creația literar-critică a marelui cărturar G. Călinescu stă oarecum sub semnul lirismului, *Teatrul* său nu face excepție de la această lege. Ca să folosim terminologia lui Schiller, G. Călinescu nu este un naiv, ci un sentimental.”) și *Ion Horea: Umbra plopilor* („O fină melancolie străbate, ca o adiere umbroasă, prin întâia parte a acestei culegeri lirice; e o «întoarcere» în timp, în sine, în temeuriile experienței din care s-au născut versurile poetului. Conștiința trecerii, a schimbării, a ireversibilității lumii și a destinului personal, a jocului vârstelor, de-a lungul unei existențe, face ca timpul să fie trăit de poet pe o coardă a sensibilității nestrăină și de înflorări dureroase, iar vibrațiile ce transmit peisajului, naturii filigrane, întunecatelor clătinări vegetale, contururilor în pura mișcare; (...).”.) □ În aceeași rubrică, Emil Manu semnează

cronici la Cella Serghi, *Cartea Mirunei*: „Antrenantă, la limita dintre poezie și roman, ultima carte a Celleri Serghi se referă, în 413 pagini, la aproape un deceniu de viață. (...) Cella Serghi cuprinde întreaga epocă într-o sinteză aproape simbolică realizată prin punctaje biografice care cuprind un teritoriu egal cu bătrânul continent. (...) Prin pasiunea cu care e scris, romanul te cheamă, te captivează. E o carte contemporană.”) și Eugen Frunză, *Chipul fără noapte* („Poezia lui Eugen Frunză, se pare, a ajuns la un fel de stabilizare, dacă nu chiar la o plafonare. Fără să evolueze, ca mijloace artistice, în context liric cu vechile sale volume (în număr de 18), poetul concepe în «chipul fără noapte», desigur al iubitei, un fel de discursivă *Cântare a cântărilor*. (...) Se pare că mai ales spiritul auto-selectiv prea generos al poetului duce la aglomerarea de versuri, corecte, dar fără o comunicare emotivă mai elevată”).

■ La rubrica *Alb negru*, dedicată observațiilor polemice, Ilie Constantin scrie despre „Iașul literar” nr. 5: „Centrul de greutate al revistei... este secțiunea rezervată criticii și istoriei literare. Studiul *G. Călinescu – Personalitatea* de N. Barbu, – lucrare sobră, documentată – se citește cu interes. Nemulțumește însă neglijența stilului, aci înlăcrimat, aci entuziast, în multe locuri plat. (...) Cu interes se urmăresc și fișele judicioase transcrise de Simion Bărbulescu (*Dante și opera sa în România*). (...) Cronică literară, *Direcții în studiile eminesciene* a lui Adrian Marino – excelentă. Scăldată în apă modestă de trandafiri – cronică plastică de George Popa. □ În ultimul număr al *Iașului literar* Mircea Radu Iacoban semnează momentul dramatic *Compartimentul insucceselor*. Îl urmărești cu bunăvoință: degetele lovesc cu nerv și pricepere clapele. Dar cât de stins sunetul, cât de banală melodia! (...) *Zero la total* de N. V. Turcu – 25 de rânduri, sfârșește înainte de a începe. Dintre poeziile publicate în același număr ne-au plăcut *Nu vreau să uit* de Otilia Cazimir și – oarecum – *Răsfrângere* de Al. Jebeleanu. În schimb, celelalte... (...) Nimic bun de spus despre Ioanid Romanescu și Ana Mislea. Neavând spațiu s-o reproducem, trimitem cititorii care vor să se amuze dar nu fără voia autorului la numărul respectiv al revistei și la lectura *Ultimul autobuz* al lui Ioanid Romanescu.”); g.-r. c. („În încheierea articolului din *Lupta de clasă*, Șerban Cioculescu afirmă încă o dată necesitatea luminării valorilor estetice ale fiecărui scriitor, calitate indispensabilă oricărui manual de istoria literaturii române. În același număr al revistei [nr. 6/1965], V. Adăscăliței și M. Fotea analizează cu competență prezentarea folclorului în manualele școlare.”) □ Aurel Martin semnează cronică literară la *Aurel Gurghianu: „biografii sentimentale”*: „Temperament reflexiv, echilibrat, ușor nostalgic, grav, iubind armoniile, «agitația pașnică», liniștea, molcom ca apele Mureșului ce-i străbat ținutul natal, Aurel Gurghianu scrie o poezie corespunzătoare, înrudită, ca structură, cu aceea cultivată și de ceilalți colaboratori apropiați ai revistei «Steaua». Ca și ei, nu e un poet al elanurilor dionisiace, al atitudinilor clamate și al combustiiilor vulcanice. E însă mai sentimental decât A. E. Baconsky sau Aurel Rău, mai

imagist decât Victor Felea, cu un registru de preocupări și impresii mai tradițional decât oricare din confinii săi”. □ Textul *Structura universului artistic al lui Octavian Goga* este semnat de I. D. Bălan: „Există anume relații interne, mai mult sau mai puțin vizibile, între diversele domenii în care s-a desfășurat spiritul creator al poetului, există o circulație de motive și de imagini, o corespondență de sensuri, în stare să asigure calitatea de preocupări și de viziune din universul său artistic. Versuri cu valoare gnostică devin uneori idei de bază în articole consacrate politicii sau culturii; unele metafore din articolele sale devin câteodată sâmburele vital al unor poezii. (...) Circulă, de asemenea, din poezie în articole și invers aceleași idei estetice, exprimând crezul poetului despre rosturile artei și misiunea scriitorului în societate. Discursurile lui Goga, caracterizate prin știința gradației și a cuvântului de efect, printr-un pasionat conflict dramatic, sunt realizate și ele cu procedee de teatru cum, de altfel, sunt și poeziile sale, care se pretează excelent a fi declamate în fața mulțimii. Această corespondență, această identitate de viziune și atmosferă dintre poezia lui Goga și opera dramatică e elevabilă. Înfrâurirea viziunii dramatice asupra poeziei lui Octavian Goga este mai mult decât evidentă, atât în tehnică, cât și în prezența notelor tragice, organizate, parcă, într-o suită de monoloage”. □ Ciclul poetic semnat de Cicerone Theodorescu se numește *Zburătorul de larg*. □ Poemul *Sfera gânditoare* de Grigore Hagiu este dedicat Partidului. □ Apar *Patru schițe* semnate de Haralamb Zincă: *Liniște adâncă; Dangătele victoriei; Fluierarul; În noapte*. □ Fănuș Neagu scrie *Poem pentru cei mai buni și două lacrimi de cerneală pentru „Progresul”*, un text despre campionatul de fotbal, categoria A. ■ Valeriu Cristea publică ***Problema conflictului în literatură***: „În urmă cu un deceniu previziunile despre o dezvoltare socială și etică viitoare smulsă din matca firească a contradicțiilor deveniseră locuri comune. Se discuta cu gravitate despre o pretinsă dispariție gradată a conflictelor, așezați în bătaia unor mari curente de aer proaspăt, unii se întrebau dacă frunza copacului trebuie sau nu să se clatine. Polisemantismul cuvintelor s-a dovedit încă o dată fatal pentru cei nedeprinși că mediteze îndeajuns asupra unor probleme fundamentale. Termenul conflict i s-au atribuit, printr-o confuzie, înțeleșuri și subînțeleșuri compromițătoare. Există însă antagonisme și confruntări propice mersului înainte. Marile prefaceri sociale și morale presupun un proces de treaptă desfacere din tradiții, deprinderi, inerții, depuse strat peste strat de perindarea civilizațiilor și care nu mai corespund criteriilor etice ale socialismului. (...) Anumite volume de proză apărute în ultima vreme rețin atenția atât prin efortul de a surprinde și de a interpreta original laturile inedite ale unor antagonisme fecunde specifice contemporaneității, cât și pentru modul «reprezentativ» adeseori de a rata anumite idei artistice valoroase. (...) Astăzi când, prin opere durabile în care efigia ethosului nostru a lăsat întipărirea adâncă, literatura română tinde să impună peste hotare un profil tot

mai distinct, este nevoie, înainte de toate, a reflecta în lucrarea de artă dinamismul vertiginos caracteristic societății românești socialiste, conflictele specifice lumii noastre etice și sociale, precizându-le natura, relevându-le originalitatea, valorificându-le dramatismul.” □ Al. I. semnează *Ce e nou în literatura americană*, iar A. B. se ocupă de informații despre *Caricaturiştii lumii*. □ „Ceea ce nu ştiam despre sângeroasele operații de escaladare din Vietnam era legătura lor cu... poezia” declară Geo Dumitrescu în articolul *Metaforele escaladării*. □ Ion Brad semnează *Legea fundamentală*: „Un anotimp darnic în evenimente deosebite ne-a adus în aceste zile proiectul Constituției Republicii Socialiste România. Avem în fața ochilor, semnalizând luminos, și în adâncul inimii, vibrând cu intensitate, legea fundamentală a vieții poporului nostru, emanația puterii și gândirii lui, expresia unor biruințe ce echivalează cu un nou și strălucit capitol în lungul și zbuciumatul șir al luptei purtate pentru un «stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, suveran, independent și unitar». (...) Da. Luminile lui sunt semnul statorniciei, al cuvintelor cu acoperire în aurul faptelor, semnul certitudinilor și cutezanțelor viitoare”. □ Pentru Emil Giurgiuca *Timpul devine istorie*: „Citesc proiectele de Directive ale Congresului al IV-lea al partidului și am senzația că mă aflu pe un munte care iradiază o lumină albastră și văd în adâncimea acestui întreg, secțiune de secțiune, îi văd legătura strânsă dintre părți. Îi văd solidele temelii tehnico-materiale. (...) Caut în proiectele de Directive prevederile care se referă la sectorul meu de activitate, al învățământului și al culturii, domeniul în care se creează o altă energie, infuzată tuturor sectoarelor de muncă, domeniul formării social-intelectuale a viitoarelor cadre, al dezvoltării simțului pentru frumos și al deprinderii de a-l crea, cu un cuvânt, al educației comuniste multilaterale, sarcină pe care și-o împart deopotrivă oamenii de știință, profesorii, scriitorii și artiștii. (...) Peisajul cultural s-a lărgit și ia crescut teritorial și în adâncime. Salut această creștere a patriei pe care o văd în jurul meu și la care oamenii de știință, profesorii, artiștii și scriitorii, strâns uniți în jurul partidului, sunt deopotrivă chemați să contribuie.” □ Paul Everac publică *Câteva fântâni*: „Îmi spun că aceste fântâni argeșene și multe, multe altele care vin dinspre ființă și vreme, și-au găsit astăzi ființa și vremea lor adevărată. Acum își dau ele, îngrijite, întărite, și cercetate ca niciodată, apa vie cursului obștesc. Anii cincinalului viitor le vor însuti rodnicia, Tehnica, Învățământul și Cultură, așa cum sunt ele prezentate în *Proiectul de Directive*, tot atâtea fântâni ale unui viitor îmbelșugat, vor da fiecărei picături în zăcămintele adânci ale poporului tot mai mare strălucire. Fântâni: adânci în pământ, mustind, gâlgâind la suprafață, cântând diafan în aer...”.

• [„*Glasul Patriei*”, nr. 20] Nichifor Crainic semnează poezia *Marea*. □ Vasile Constantin publică poezia *Doina pribeagului*. □ Despre *Imagini noi în satul românesc* scrie, cum o face și în alte reviste culturale, Lucia Demetrius.

- [„Tribuna”, nr 26] □ Titu Popescu publică *Cuvântul în poezie*, articol în care se oprește asupra unor stereotipii ale scrierii poetice: „acest nivel superior de realizare a poeziei actuale e, uneori, tulburat de aluviunile aduse de fluxul unei fantezii grăbite. Alteori, un retorism, care amintește poezia declarativist – lozincardă practică și la noi într-un timp nu prea îndepărtat, își mai face loc în creații ale unor momente de suspensie în inspirație”. □ Domițian Cesereanu apreciază *Cartea despre drumuri lungi* semnată de Ion Pas ca fiind o *carte de călătorie cu incursiuni felurite privind istoria, geografia, economia, caracterologia și particularitățile sufletești ale fiecărui popor*, „o investigație numai aparent fragmentară”, pentru că ea reflectă de fapt „modul complex de a înțelege lucrurile, conexiunea și înlanțuirea lor dialectică”. □ Nina Cassian și Al. I. Ștefănescu sunt prezenți, prima cu poezii, iar al doilea cu proza *Al treilea autobuz*.

2 iulie

- [„Scânteia”] Marcel Breslașu, Aurel Baranga, Dinu Săraru, Szelemer Ferenc, Ov. S. Crohmălniceanu, Szassz Janos, Mihai Novicov, Adrian Maniu au luat cuvântul în cadrul dezbaterii găzduite de Uniunea Scriitorilor pe marginea *Proiectului de Constituție a Republicii Socialiste România*.

- [„Contemporanul”, nr. 27] În tableta *Constelația* Geo Bogza prezintă spiritul noii *Constituții*: „A spune în legea fundamentale a unei țări ca unul din scopurile orânduirii ei sociale este să asigure „afirmarea multilaterală a personalității umane” înseamnă a aprinde pe cerul acestei țări o constelație sub a cărei lumină se va regăsi un lung șir de generații”. □ Paul Georgescu publică eseu: *Un controversat: Matei (sic!) Caragiale*. După ce inventariază opiniile pro și contra *Crailor*, Paul Georgescu opinează: „A spune despre Matei Caragiale că e retrograd fiindcă a visat un stilizat veac al XVIII-lea e tot atât de inteligent ca a spune despre G. Călinescu – visând la o Eladă intelectuală – că este... sclavagist. Cu limitele ei, cartea lui Matei Caragiale – în descendența prozei artistice luminate de un Ion Ghica și Al. I. Odobescu – rămâne o po-doabă a literaturii române”. □ Se anunță că a apărut prima dată la Atena, traducerea romanului *Kyra Kyralina* de Panait Istrati. □ Petru Comarnescu este autorul prezentării *Un roman despre viața lui Brâncuși*, în care face trimitere la *Sfântul din Montparnasse* de Peter Neagoe, roman care, în ciuda unor lacune sau greșeli de informare este „scris totuși cu dragoste pentru Brâncuși”.

3 iulie

- [„Flacăra”, nr. 27] Este consemnată apariția romanului *Lunaticii*, de Ion Vineanu, în două volume. Editarea este postumă. □ *Editura didactică și pedagogică* anunță publicarea unui volum de Tudor Vianu, *Studii de literatură română* – „generalități, scriitori (Pann, Odobescu, Maiorescu, Eminescu, Creangă, Caragiale, Macendonski, Bacovia, Arghezi etc.) și sinteze”. □ Tot

postum, apare volumul *Rîul fierbinte* de Al. Sahighian. □ George Cuibuș semnează „în colecția *Oameni de seamă* (Ed. Tin.) o interesantă viață a lui *Romain Rolland*.” □ Se notează debutul lui Cornel Omescu, care se bucură de garanția lui Gabriel Dimisianu.

• **[„Luceafărul”, nr. 14]** Sub un titlu cel puțin bizar, *Vară fierbinte*, Ion Lăncrănjan *evocă ziua de 30 decembrie 1947, ale cărei semnificații se prelungesc în proiectul de Constituție*, recent publicat: „Citind Proiectul de Constituție, articol cu articol, ai senzația acută și de neînălțat, că urci din treaptă în treaptă un pisc luminos, înălțat și conturat în mijlocul acestei veri dense și fierbinți grea de ploi și de căldură, plină de freamăt. Acesta-i piscul victoriilor noastre. Politica dusă de Partid, de industrializare și electrificare a țării, de transformare a agriculturii și de educare a oamenilor muncii într-un spirit nou, a dat roade infinit de multe, imposibil de rezumat în câteva cuvinte, ori cât ar fi ele de înaripate și de calde. (...) Economia întregii țări este unitară și armonioasă acum, cum n-a fost niciodată, iar oamenii muncii sunt mai strânși și mai uniți în jurul Partidului decât oricând. Un întreg popor, – de muncitori și de țărani, de ingineri și de zidari, de oameni ai condeului și ai muncii – desăvârșește construcția noii țări și a noii noastre orânduiri, privind cu încredere viitorul, pătrunzând cu îndrăzneală în el, cu îndrăzneala visătorului care știe că visul său va deveni realitate, ca mâine”.

4 iulie

• **[„România liberă”]** Boris Buzilă publică interviul *Cu Nichita Stănescu despre poezia tinerei generații*. În numele său și al generației din care face parte, poetul este rugat să își prezinte autobiografia literară. Nichita Stănescu arată că apariția „tinerei generații de scriitori” pe care o reprezintă este un „fenomen caracteristic revoluției noastre culturale, climatului de mare eferescență spirituală în care își desfășoară activitatea creatorii aparținând tuturor artelor”. Comparând contextul socio-cultural al secolului al XIX-lea, în care „debutul unui poet sau al unui prozator se producea de cele mai multe ori sub semnul anonimatului, nu totdeauna într-o atmosferă prielnică, tânărul fiind obligat să-și cultive vocația, luptând adesea cu indiferența și chiar cu ostilitatea”, poetul constată, în spiritul ideologiei partidului unic, că „azi, problema formării noilor condee apare ca o problemă de partid și de stat, când scriitorii începători sunt obiectul unei atenții cu totul diferite, fiind încurajați și prețuiți, ajutați să-și vadă tipărite lucrările.” Întrebat dacă, în ultimii ani, au apărut volume mai omogene din unghi calitativ, poetul enumeră problemele ce caracterizează, din punctul său de vedere, tânăra generație de creatori, și care ar putea fi eliminate prin activitățile desfășurate în cadrul cenaclurilor literare organizate în uzine, case de cultură, pe lângă revistele literare și sub oblăduirea Uniunii Scriitorilor: „o caracterizare globală a tinerei generații, caracterizare în care suntem îndemnați să vedem roadele acelor investiții intelectuale de care

vorbeam, efectul salutar al condițiilor în care ne-am format ca oameni și ca scriitori o constituie sânguincioasa aplecare asupra măiestriei, o mai mare capacitate de a experimenta, aș zice, un experimentalism viu și dinamic, ale cărui suporturi sunt, deopotrivă, contactul permanent cu viața și cultivarea sistematică prin lectură”. În ceea ce privește schimbările survenite la nivelul temelor poetice, Nichita Stănescu crede că „timpul nu mai apare ca o categorie abstractă, chemată să impună poetului o singură atitudine lirică, redusă de cele mai multe ori la niște lamentații în fața curgerii timpului”, important devenind, acum, „timpul social”. Referitor la speciile genului liric, sunt evidențiate „abolirea anecdoticii, a reportajului liric rimat sau nerimat, dar exterior, în care poetul apărea de cele mai multe ori ca un spectator din afară.” „Am învățat – afirmă poetul – că eul liric trebuie să se integreze el însuși implicit și într-un chip mult mai diferențiat în realitatea socială, să o exprime înlăuntrul ei”. Corelativ doctrinei socialiste de partid și de stat, privind subordonarea ideologică a literaturii, „sunt abordate cu excelente rezultate și cu o mai mare consecvență poezia de viziune, de meditație, susceptibilă să ridice întrebări acute ale timpului nostru.” În acest sens, „se observă un reviriment al mitului poetic, într-o tratare modernă.” Cât privește aderarea generației tinere de scriitori la doctrina socialistă, căreia îi subsumează atât tradiția poetică reprezentată de Blaga, Bacovia, Barbu și de izvoarele europene, cât și creațiile ei originale, poetul afirmă că „generația noastră are o conștiință de sine ridicată, conștiință care încearcă să răspundă problemelor etice ale întregului nostru tineret, încadrându-se într-un flux comun de interese”.

6 iulie

- **[„Scânteia tineretului”]** M.Costea recenzează volumul lui Eugen Simion, *Proza lui Eminescu*, în care tânărul critic „a avut de înlăturat suita de prejudecăți a înaintașilor. (...) Mai însemnat pentru profilul criticului este numărul de juste principii, enunțate și aplicate, în cercetarea sa. (...) Maruntul comparatism ori comparatismul excesiv care poate îndruma greșit înțelegerea unui autor sunt și ele condamnate. O altă diatribă privește încadrarea abuzivă a lui Eminescu în realismul critic pe criterii dogmatice. Este vizibil cum istoricul literar a cedat aici locul criticului și cum studiul istoriografic se face răsunetul unor recente dispute de idei relative la critica literară. Unghiul critic de reconsiderare este invaderat de actualitate și prezintă garanția unui program estetic modern. (...) Cine cunoaște calitatea unora din cursurile universitare închinat lui Eminescu poate sesiza mai ușor cât de necesare și utile sunt cărți de seriozitatea și onestitatea celei semnate de Eugen Simion.”

8 iulie

- **[„România liberă”]** Un exemplu de reușită a literaturii purtătoare a ideologiei de partid și de stat prezintă L. Sărățeanu sub titlul *Tinerețea unei*

opere militante, o recenzie pe marginea antologiei *Poezii și articole* de Eugen Constant. Mai întâi, se arată că Eugen Constant „e numele unui scriitor consecvent, care a cunoscut un statornic proces de clarificare ideologică, e numele unui cărturar care și-a legat creația de marile idealuri umaniste luminate de învățătura marxist-leninistă”. Descriș ca o „cutie de rezonanță a durerii”, poetul este asociat tradiției inițiate în scrierile lui Macedonski, Traian Demetrescu, Elena Farago, cele mai multe poeme din volum prezentând „prigoana autorităților represive burgheze” asupra muncitorilor. Volumul antologic propune, în opinia recenzentului, un „stihuitor la fel de prompt în mânguirea chemării la luptă și a imaginii demascatoare, pe cât de inspirat în găsirea metaforei rare, în sugerarea atmosferei impregnate de lirismul dragostei”.

• **[„Albina”, nr. 915]** În acest număr semnează poezii Al. Andrișoiu (*Sens*), George Demetru Pan (*Înțelepciune*) și Rusalin Mureșan (*Secerișul*). □ Cititorii „Albinei” au posibilitatea de a citi notele de drum ale lui Toma George Maiorescu, *Prin Pampasul argentinian*.

• **[„Gazeta literară”, nr. 28]** Pe prima pagină este publicată notița nesemnată *Dezbaterile proiectului de Constituția Republicii Socialiste România la Casa Scriitorilor*, asumată de întreaga redacție. Subiectul se înscrie în seria discuțiilor care anticipau Congresul IV al P.M.R., care, la data organizării, va fi redenumit Congresul IX al Partidului Comunist Român. Retorica adeziunii devine fapt comun: „La Casa Scriitorilor din Capitală a avut loc pe 1 iulie a.c. plenara lărgită a Uniunii Scriitorilor consacrată dezbaterii proiectului de Constituție a Republicii Socialiste România. În cadrul plenarei, conduse de Pop Simion, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, au luat cuvântul scriitorii Marcel Bresalșu, Aurel Baranga, Dinu Săraru, Szemlér Ferenc, Ov. S. Crohmălniceanu, Szás János, Mihai Novicov, Adrian Maniu. Exprimându-și entuziasmul pentru noua denumire a statului nostru – *Republica Socialistă România* – prevăzută în proiectul de Constituție, vorbitorii au arătat că ea consfințește o realitate a zilelor noastre, realitate făurită de popor, sub înțeleapta conducere a partidului. Mulți dintre cei care au luat cuvântul s-au referit la acele paragrafe ale proiectului noii constituții care consfințesc și garantează totodată, prin caracterul socialist al orânduirii noastre de stat, largile posibilități de afirmare a personalității. Ei și-au exprimat hotărârea ca în scrierile lor să reflecte cât mai fidel și multilateral, la o înaltă ținută artistică, cuceririle istorice ale poporului nostru, liber și stăpân pe soarta sa.” □ Sub genericul *Oameni, epocă, perspectivă* sunt adunate câteva articole de atitudine despre trecerea României de la „epoca revoluționară” (1948-1965) la socialism. Reproducem un fragment din articolul *Steaua electrică* de Geo Dumitrescu: „Comparațiile sunt inevitabile. E ca atunci când urci la munte și întorci capul la răstimp cu nevoia și bucuria irezistibilă de a măsura drumul și efortul străbătut, măsurând prin asta, de fapt, efortul și drumul care-ți stau în

față; piscul pare și mai aproape, mai accesibil, mai impunător în frumusețile lui până atunci bănuite sau întrezărite”. Tema electrificării la nivel național va fi abordată de scriitori și în nr. 29/ 1965, prin Al. Philippide și George Macovescu. ■ La rubrica de *Cronica literară*, susținută constant de Eugen Simion, criticul scrie despre volumul lui Nichita Stănescu, ***Dreptul la timp*** (Editura Tineretului, 1965). O scurtă descriere pune în temă asemănările și deosebirile cu precedenta carte de versuri, din 1964: „Dacă în *O viziune a sentimentelor*, volumul anterior al lui Nichita Stănescu, predomină sugestia de spațiu, de desfășurare în cadre cosmice a ideii poetice, în *Dreptul la timp* sugestia duratei este hotărâtoare. Titlul volumului nu e ales, așadar, la întâmplare. El exprimă nota intimă, viziunea interioară a poemelor. Oră, secundă, clipă, trecut, viitor, prezent, amintire, sugestia, apoi, de stagnare sau de lunecare a vremii, viziunea dinamică a universului, trecerea de la noapte la zi, rotirea anotimpurilor, picurarea nisipului din clepsidră, căderea în somn, deșteptarea, răsăritul, crepusculul sunt – într-un chip sau altul – imagini temporale: indică durata istorică sau afectivă. Ele apar frecvent în *Dreptul la timp*. Ar fi însă eronat dacă s-ar deduce de aici că poetul tratează aceste noțiuni în modul liricii de concepție. Sugestia timpului e încorporată la Nichita Stănescu, într-o viziune mai largă, în primul rând afectivă; ea se amplifică sau se diminuează în funcție de intensitatea și destinația «sentimentului.» Dar autorul *Dreptului la timp* nu face nici poezie de *sentiment*, nici nu conceptualizează pasiunile.” Nu lipsesc din comentariu chestiunile aflate la ordinea zilei: „Nota polemică e mai energică în *Savonarola*, unde se combate, în stil parabolic, cu rară forță lirică, spiritul distructiv, inchizitorial. Nu e greu a recunoaște în viziunea poemului o netă atitudine antifascistă.” Concluzia referitoare la valoarea estetică a cărții nu lasă loc echivocului: „*Dreptul la timp*, judecându-l în toată întinderea lui, prezintă însă o remarcabilă coeziune artistică. Poemele stau sub semnul unei idei, al unui simbol cuprinzător. Faptul trebuie subliniat cu atât mai mult cu cât mulți autori își strâng producția poetică pe mai mulți ani, nearătând nicio preocupare pentru unitatea estetică a volumului. Nu cred că depășesc marginile adevărului recunoscând, în *Dreptul la timp*, una dintre cele mai originale sensibilități lirice în cadrele literaturii noastre actuale. Nichita Stănescu și-a aflat, în poezie, un domeniu și o formulă proprie. E semnul cel mai sigur că talentul său a ieșit biruitor și se impune cu puterea evidenței.” □ ***Masa Rotundă a „Gazetei literare”: Scriitori, curente, interpretări*** aduce în centrul atenției o temă amânată sau eludată vreme de peste 15 ani. Redacția aduce următorul argument: „Valorificarea și reconsiderarea în spirit marxist-leninist a moștenirii literare în anii puterii populare constituie o preocupare constantă a criticii și istoriografiei noastre, o parte integrantă a revoluției culturale. Studiul aprofundat al acestei moșteniri a pus într-o puternică lumină caracterul democrat, progresist, patriotic, al literaturii înaintașilor, valoarea estetică a creației lor. În cuvântarea rostită la întâlnirea

conducătorilor de partid și de stat cu oamenii de cultură și artă, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat că întregul nostru popor dă o înaltă apreciere operelor de seamă ale scriitorilor și artiștilor clasici «care constituie nu numai o bogăție a culturii noastre naționale, dar au devenit și un bun al culturii universale, contribuind la ridicarea prestigiului patriei peste hotare». Rezultatele importante obținute până acum în valorificarea moștenirii literare, progresele înregistrate în domeniul interpretării științifice, nuanțate, îngăduie azi o dezbatere pe planuri mai multiple a fenomenului artistic, menită să impună criteriile de cercetare cele mai adecvate în cunoașterea adevărului și să înlăture erorile posibile. Dintr-o asemenea perspectivă, „Gazeta literară” a inițiat acum câteva luni discuția în jurul manualelor de literatură pentru școlile medii, cu larg ecou în rândurile cititorilor. Pe linia aceleiași preocupări, revista noastră a organizat recent o masă rotundă la care au fost invitați istorici și critici literari. În deschiderea discuțiilor, a vorbit Ov. S. Crohmălniceanu, din partea conducerii „Gazetei literare”. El a relevat interesul tot mai pronunțat de care se bucură în țara noastră valorificarea moștenirii literare și utilitatea unui schimb de opinii privind aspectele cele mai semnificative ale acestei acțiuni de mare însemnătate culturală și națională, invitând participanții să-și spună cuvântul în legătură cu problemele de bază ale istoriografiei literare în actualul ei stadiu de dezvoltare. A dat apoi cuvântul tovarășului Eugen Simion care, din partea secției de critică a revistei, a schițat câteva din chestiunile ce merită, după părerea sa, să fie supusă dezbaterii. Publicăm în numărul de față stenograma prescurtată a discuțiilor. Evident, intervențiile participanților sunt departe de a fi epuizat șirul de probleme abordabile. Dezbateră rămânând deschisă, invităm pe această cale pe cercetătorii literari și cadrele didactice specializate să o continue. Paginile noastre le stau la dispoziție.” ■ Au participat: Eugen Simion (*Prin ce se caracterizează starea actuală a istoriei literare?*), Ov. S. Crohmălniceanu (*Rigoare științifică în interpretare*), George Ivașcu (*Valorificarea moștenirii critice*), Al. Piru (*Național și universal*), Pompiliu Marcea (*Prețuirea valorilor*), I. D. Bălan (*Nu putem ignora contradicțiile estetice și ideologice*), D. Păcurariu (*O bună școală de istorie literară*), Vladimir Streinu (*Câteva sugestii*), Matei Călinescu (*Dificultăți terminologice*), Aurel Martin (*Nici sociologism, nici impresionism critic*) și D. Micu (*Symbolism, sămănătorism*). ■ Cităm, în continuare, câteva dintre opiniile relevante. Se deschisese, sub asistență ideologică, drumul pentru reînnoirea firului întrerupt brutal în 1948, susținea, de pildă, Ov. S. Crohmălniceanu. Criticul punctează aspectele politice spinoase, sugerând coexistența, în cercetarea fenomenului literar, a factorului estetic cu diversele constrângeri sociale/ sociologice: „Câmpul de cercetare a intrat aproape integral în atenția istoriografia marxiste; harta literaturii trecutului nu mai prezintă locuri albe sau care să poarte inscripția *hic sunt leones* și să fie ocolite din acest motiv. S-au schițat interpretări noi, nevulgarizatoare, ale

principalelor cazuri dificile: de la Ion Heliade Rădulescu la Maiorescu și de la Iorga la Blaga. Aș vrea să subliniez înainte de toate, deoarece suntem în preajma celui de al IV-lea Congres, că această operă patriotică și de interes major cultural s-a făcut din imboldul partidului, că el i-a îndemnat pe cerceători să înlăture punctele de vedere simpliste și înguste, să aplice, în spirit creator, principial, dar și îndrăzneț, nedogmatic, învățătura leninistă despre moștenirea literară. (...) Nu poate fi apreciat îndeajuns efortul de depășire a interpretărilor primitive, vulgarizatoare, opace, care sărăcesc tezaurul literaturii naționale. Cu o condiție, ca ele să valorifice efectiv instrumentul nou de cercetare al criticii științifice, să fie într-adevăr reconsiderări în spirit marxist, adică să aducă o viziune inedită, umanist socialistă în universul culturii noastre. Cele mai multe cercetări, spre satisfacția noastră, au această tendință. Dar apar și fenomene care n-ar trebui să ne lase indiferenți. «Scânteia» într-un articol recent atrăgea cu îndreptățire atenția asupra lor. Unii își închipuie că evită sociologismul, ignorând complet concepțiile despre lume ale scriitorilor pe care caută să-i valorifice, ideologia lor. Așa ceva nu mai face astăzi nici critica neserioasă nemarxistă.” ■ George Ivașcu insistă asupra necesității de a-i reedita, cât mai amplu (*i.e.* necenzurați), pe clasicii junimiști și pe scriitorii interbelici interziși sau marginalizați după 1947. Profesorul, pe atunci șeful Catedrei de Istoria literaturii române moderne (Facultatea de Litere, Universitatea din București), considera esențială readucerea în actualitate și lucrărilor fundamentale semnate de criticii și specialiștii interbelici: „Un prim punct câștigat este – cred – acela că, editorial vorbind, problema valorificării moștenirii culturale este în liniile ei mari, adică dintr-un unghi de vedere cantitativ, pentru marele public, în faza rezolvării de ansamblu. Vreau să spun că cu editări ca acelea ale prozei lui Eminescu, ale poeziei lui Ion Barbu, Adrian Maniu, Ion Vineanu, Ion Pillat, la care se vor adăuga în curând opere alese din Macedonski, H. Papadat-Bengescu, Gib I. Mihăescu, B. Fundoianu, Anton Holban, apoi un evantai mai larg din simbolismul nostru – efortul punerii în circulație a creației noastre literare în ceea ce rămăsese puțin cunoscut se împlinește. Desigur, nu toate edițiile apărute până acum corespund parameترilor fixați, unele studii introductive sau prefete au devenit depășite, selecția textelor ar trebui îmbogățită, interpretarea științifică s-ar cuveni mai adecvată cercetărilor de istorie generală și de istorie generală și de istoria culturii românești care în ultimii ani au devenit mai numeroase, mai cuprinzătoare și în același timp mai aprofundate. Deci tot atâtea condiții mai favorabile valorificării, la acest stadiu și la acest nivel, a moștenirii noastre literare. Ceea ce, însă, vreau eu să semnaliez ca flagrant rămas în urmă este sectorul criticii și istoriei noastre literare. Este o veritabilă lacună ale cărei repercusiuni au fost și sunt serioși resimțite pe întreg sectorul moștenirii literare. Dacă, de pildă, ar fost publicate principalele lucrări ale lui Ibrăileanu (*Note și impresii, Scriitori și curente, Studii literare*), dacă nu s-ar fi întârziat atâtea cu reeditarea *Vieții lui Eminescu*, lucrarea lui Călinescu

apărută abia în 1964, care s-ar fi cuvenit repede urmată de ediția a II-a (refăcută de altfel încă din 1947) asupra *Operei lui Eminescu*, dacă din Tudor Vianu ar fi apărut încă de acum câțiva ani *Arta prozatorilor români*, dacă s-ar fi dat circulației ce e mai valoros din *Istoria literaturii românești* a lui N. Iorga, apoi din lucrările lui N. Cartoian, D. Popovici, ale lui E. Lovinescu, Paul Zarifopol, Ș. Cioculescu, dacă, în sfârșit, s-ar fi procedat mai dinainte la o reconsiderare critică a lui T. Maiorescu, cu siguranță că valorificarea însăși a creației propriu-zise, a poeziei, prozei și dramaturgiei noastre s-ar fi desfășurat în condiții mult îmbunătățite din punctul de vedere al pregătirii și receptivității opiniei publice, al celei didactice, al cadrelor tinerei noastre istoriografii și critici literare, cu atâta pondere în publicistica noastră, al cadrelor din edituri etc. (...) Publicarea criticilor și istoricilor noștri literari de la Eliade la Maiorescu până la Ibrăileanu, Ralea și – reprezentativ – Lovinescu și Călinescu, ca și o bibliografie critică selectivă, precum o antologie de texte critice românești sau o crestomație de estetică românească de-a lungul celor 150 de ani de cultură modernă, dicționare de istorie literară ar înlesni – repet – o infinit mai bună valorificare a moștenirii noastre literare, ferindu-ne de inadvertențe de felul celor invocate deja: avem ediții cvasi-exhaustive din Vlahuță și Agârbiceanu, dar n-avem încă un Alecsandri, Eminescu, Rebreanu, Camil Petrescu, H. Papadat-Bengescu și alții în ediții reprezentative. Consolidarea și afirmarea pregnantă a unei critici și istorii literare marxiste impun la noi un travaliu intens privind desăvârșirea elaborării *Tratatului general de istoria literaturii române*. Căci în acest domeniu suntem siliți să ne mulțumim – deocamdată – doar cu volumul I despre *Literatura veche* și ceea ce a dat facultatea noastră în acești ultimi ani (cursurile de anul I, II, IV și un compendiu de literatură actuală). Totodată, cred că organizarea muncii științifice a Institutului fondat de G. Călinescu ar trebui serios și cu serioasă competență profilată pe elaborarea de ediții critice în deplina accepție a acestui cuvânt. Revista pe care o editează trebuie – și ea – să corespundă acestor exigențe.” ■ O poziție izolată în discuție are Al. Piru, care insistă asupra obligației de a prezenta, în Occident, imaginea reală a câmpului nostru literar: „În materie de istorie literară părerea mea este că o contribuție e valoroasă numai în măsura în care cercetătorul aduce perspectiva unei sinteze. Dacă cercetătorul nu a avut în vedere sinteza, contribuția sa poate rămâne în domeniul factologiei. O sarcină pe care credă o are istoria literară românească actuală este de a studia și a face cunoscută literatura română pe plan mondial. În această privință s-a făcut încă prea puțin și în dicționarele contemporane de mare circulație apărem sau denaturat ca în *Enciclopedia Pleiadei* (Raymond Quenau) sau numai cu trei-patru scriitori ca în *Dictionnaire universel des lettres* (Laffont-Bompiani).” □ Pompiliu Marcea amendează excesul ideologic al interpretărilor sociologist-vulgare: „Mă voi referi deci la câteva probleme *metodologice* care, după părerea mea, merită atenție. Am impresia că pentru

unii critici și istorici literari noțiunea de valorificare critică a moștenirii literare avea și poate mai are un înțeles unilateral, constând adică în descoperirea cu orice preț, în operele scriitorilor, a unor limite, erori, divisiuni etc. Criteriul de apreciere a rezultatelor cercetării constă uneori în cantitatea de lipsuri descoperite unui scriitor, unui curent sau unei metode literare. Există un fel de febră criticistă, care ducea, nu de puține ori, la judecăți pripite, nefundamentate științific, care nu rezistă unui examen mai sever. Deși în ultima vreme o asemenea mentalitate se manifestă în mod cu totul izolat, îndepărtarea ei totală se impune. Este în afara oricărei discuții că niciun cercetător marxist serios nu va evita laturile contradictorii din opera unei personalități, indiferent de mărimea ei, dar ele vor fi explicate temeinic, având la bază o informare solidă asupra epocii și problemelor ei, asupra rolului jucat de un scriitor sau un curent într-un context larg. Entuziasmul criticist, negativist, de care vorbeam, care a dus uneori la o critică pamfletară sau sentențioasă, se cere înlocuit cu un examen lucid și, trebuie să spunem, cu sentimentul prețuirii valorilor reale din operele de care ne ocupăm, cu respect și pietate. Consider că entuziasmul descoperirii valorilor este mai constructiv decât febra negativistă de care vorbeam.” □ I.D. Bălan pare că ar răspunde polemic intervenției lui Pompiliu Marcea: „Munca istoricului literar este, altfel, implicit și o muncă politico-ideologică. Nu putem prelua în bloc, nu putem ignora contradicțiile estetice și ideologice din opera unuia sau altuia dintre scriitorii din trecut, nu putem fetișiza valorile, absolvindu-le de limitele evidente care le-au stăvilit uneori dezvoltarea realistă și umanistă. Nu e indicat, de asemenea, ca fiind conștienți de contradicții să evităm cercetarea unuia sau a altuia dintre scriitori valoroși. Țin să reamintesc aceste adevăruri generale pentru bunul motiv că ele sunt uneori neglijate în practica unor istorici literari. Am citit studii de valorificare a unor scriitori și critici din trecut, publicate ca prefețe sau în paginile revistelor, în care contradicțiile, limitele, orientările eronate sunt ignorate sunt ignorate sau relatate fără nicio atitudine a cercetătorului.” □ Vladimir Streinu relatează faptul că revizuirile în literatură nu sunt o modă nouă, ci aparțin unei tradiții de aproximativ 3-4 decenii. Discursul său e plin de nuanțe, referindu-se la situații din interbelic, la rolul și naivitățile lui E. Lovinescu și la intervenția „decisivă” a P.M.R. în procesul reevaluărilor critice din anii recentii: „Tovarășul Crohmălniceanu vorbea despre actualitatea reru de valorificării, adică revalorificarea din punctul nostru de vedere, de azi. Firește. S-ar putea altfel? Traversăm un moment foarte interesant de organizare a muncii intelectuale. Îmi amintesc că prin 1928, când începuse să apară, în jurul lui Nae Ionescu, o generație zisă *mistică*, mă străduiam cu o revistă numită *Kalende*, și, pe lângă Pompiliu Constantinescu și Șerban Cioculescu aflați cu mine, chemam acolo oameni ca Rădulescu-Motru, Lovinescu, Ralea, Vianu și alții, pe care îi socoteam cu puterea de a combate această tendință. S-a schițat atunci o opoziție culturală. Această opoziție, în principiul ei, nu este pomenită

nicăieri. Vă rog să credeți că nu am, menționând-o, niciun impuls de vanitate. Eu m-am vindecat demult, prin orgoliu, de toate vanitățile și sunt pe cale să mă vindec și de orgoliu tot prin el (autovaccin). E o terapie pe care, deși dură, o recomand, fiindcă ferește de tot felul de zădărnicii și personalisme. Nu reamintesc, prin urmare, vechea dispută pentru că am fost amestecat în ea, ci pentru că ea rezuma în sine procesul dialectic însuși al culturii românești, cum avea să se vadă ceva mai târziu între 1930 și 1944, când, în ultimii ani ai acestei perioade, s-a ivit necesitatea ca vechea *Kalende* să reapară cu colaborarea mai tuturor scriitorilor și criticilor mai însemnați de la *Revista Fundațiilor*, încăpută temporar pe mâini fasciste. Chiar când nu se cunoștea cuvântul de «reconsiderare», Pompiliu Constantinescu și cu mine ne-am exprimat unul față de altul uimirea că literatura noastră clasică nu se afla programatic în atenția cercetării critice. Nevoia de a «reconsidera» pe înaintași se schițase în mintea noastră prin frecventarea foarte apropiată a lui E. Lovinescu, care într-un mod de neînțeles, credea că prin literatura modernă s-a depășit chiar valoarea scriitorilor mari din trecut. El era astfel victimă a enciclopediștilor care, având idei atât de fecunde, au avut-o și pe aceea, falsă, a progresului estetic continuu, din care Lovinescu deriva superioritatea scriitorilor moderni față de clasici. El credea sincer, spre stupefacția noastră, că un scriitor modern este prin modernitatea lui superior scriitorilor vechi. De aici puțină lui atenție față de clasici. (...) Cum am văzut noi cultura română? Am văzut-o cu ochii noștri. Fiecare epocă își are ochii proprii, care au puterea de a colora totdeauna materia căreia i se aplică. De aceea, reluând ideea tovarășului Crohmălniceanu, spun că actualitatea revalorificărilor este o îndeletnicire firească, făcută și în trecut, numai înșacă nu se făcea la nivelul organizat la care se face astăzi, căci niciodată de fapt până azi epoca nu a avut mai mult dreptul de a-și spune cuvântul prin diferiții ei critici.” ■ Matei Călinescu se ocupă de prea riscurile terminologice în critica literară: „Ținând seama de stadiul atins de cercetarea literară, mi se pare că sunt astăzi necesare eforturi mai bine coordonate de elucidare a termenilor pe care-i folosim, pentru că, în fond, ne lovind nu o dată de dificultăți terminologice. Ca și în alte discipline, aproximațiile sunt extrem de nocive și în istoria literară. Având în aparență o importanță secundară, termenii pot produce confuzii regretabile în aprecierea și clasificarea valorilor estetice. (Se știe la ce interpretări deformatoare a dus, de pildă, aplicarea unilaterală a categoriei «realismului critic» la opera sadoveniană). Merită a fi subliniat în acest context faptul că presa noastră literară a găzduit recent o foarte fructuoasă discuție despre realism. În cadrul ei s-au desprins câteva dintre accepțiunile fundamentale ale acestui termen, și cred că sunt astăzi foarte puține șanse – deși nu s-a ajuns la o definiție «școlară» a realismului – ca noțiunea să mai fie întrebuințată arbitrar și uniform, cum se întâmpla uneori acum câțiva ani. (...) Cred că ar fi util ca preocupările legate de clarificarea noțiunilor legate de clarificarea noțiunilor

istoriei literare să fie sporite, pe linia discuției fertile despre realism. S-ar putea iniția o serie de dezbateri în legătură și cu alți termeni literari fundamentali (*clasicism, romantism, naturalism, simbolism* etc). Caracterul «spinos» al problemelor de terminologie literară derivă dintr-o altă împrejurare decât cele la care m-am referit până acum. Dacă urmărim literatura noastră sau literaturile străine, constatăm că termenii denumind atitudini estetice, curente, și așa mai departe, au proveniențele cele mai deosebite. Uneori acești termeni derivă de la numele unor reviste – *gândirism, sămănătorism* – care în multe cazuri nu au legătură cu substanța estetică propriu-zisă a operelor care le reprezintă. Alți termeni din aceeași categorie derivă din numele unor figuri literare (*simbolism, imagismul anglo-american* etc.). Originea termenilor denumind curente mai noi este, în genere, cu totul imprevizibilă și derutantă. Noțiuni temporale (*futurism*), categorii psihologice și estetice (*expresionism*), cuvinte luate la întâmplare (*dadaismul*) dau problemei un caracter foarte complicat.” ■ D. Micu îl completează pe Matei Călinescu, ilustrând câteva exagerări ce trebuie rectificate. Criticul propune și câteva direcții de cercetare: „O îndatorire de însemnătate specială rămâne, desigur, aceea de a cerceta momentele mari, tendințele importante din istoria literaturii și publicațiile care le-au exprimat. Aș insista îndeosebi asupra necesității de a elabora studii serioase asupra curentelor și revistelor progresiste și revoluționare. În presă au apărut, ce-i drept, articole și studii asupra unor publicații dintre războaie, îndrumate sau influențate de P.C.R. E timpul, cred să se treacă la sinteze, să se publice monografii. Mai temeinic, cu rigoare științifică să se studieze revistele socialiste de la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru: «Contemporanul», «Lumea nouă», «Facla», «Viața socială». Dar să intru în tema intervenției mele: terminologia cuvântului **realism**. El circulă în două accepții: unul mai larg, categorial, altul, restrâns, și foarte exact, istorico-literar. Când, la întâlnirea conducerii de partid și de stat cu oamenii de cultură și artă, tovarășul Nicolae Ceaușescu declara: «Suntem pentru o artă realistă» – este evident că întrebuiința termenul în accepția largă, ce include în realism arta care spune adevărul, exprimă semnificațiile realului, o artă de conținut de esențe, care pornește de la existența reală, de la problematica acesteia, excluzând jocul estetizant, steril, sibaritismul artistic, ca și platitudinea naturalistă. Este important de subliniat acest lucru, deoarece există tendințe foarte îndărătnice, îndeosebi în medii școlare și universitare, de a canoniza realismul în accepție îngustă, de a bara calea experiențelor novatoare, opunându-le drept unică artă valabilă aceea de ținută realistă tradițională, de a interzice difuzarea lui Kafka, sub cuvânt că nu e Balzac. Pe de altă parte substituirea înțelesului limitativ al noțiunii de realism accepțiunii largi, cuprinzătoare, unită cu concepția că numai arta realistă (în sens restrâns istorico-literar merită interes a dus la aberații ca: Eminescu – realist critic; Creangă – realist critic; Sadoveanu – realist critic). Toți scriitorii mari erau realiști critici, pierzându-și orice notă

individualistă.” □ În poezia *Patrie, cosmos dintâi*, Adrian Păunescu are o viziune în care privilegiază leagănul (țara) înaintea pruncului crescut acolo (partidul). Această reșezare timidă a raportului de forțe în propagandă se numără printre semnele emergente ale naționalismului ceaușist. Se întrevade deja, ordinea siglei P.C.R. – „poporul, Ceaușescu, România” – lozincă omniprezentă în câțiva ani. Ne întrebăm dacă nu cumva „țara” funcționa ca eufemism pentru P.C.R., emblema biologică și genealogică înlocuind numele detestat al formațiunii politice: „Patrie, ființă vie a fericirii noastre./ Patrie, identitate a iubirii noastre./ Tu, cosmos dintâi, tu, cer dintâi,/ În tine eu aud, eu respir ca pe-un puls/ Magma soarelui mare din care/ Pământul s-a smuls./ Patrie, loc de naștere/ Al Partidului, patrie, izvor de lumini,/ Patrie, rampă pentru vechi rădăcini,/ Tu, cosmos dintâi, pentru fiecare,/ Tu, locul pe lume în care/ Eroii rămân peste vreme eroi,/ Patrie, calendar de relief sublim sublim/ Cu nume de eroi,/ Patrie crescută ca fluxul/ În noi și-n cel din care venim/ Și-n cei ce vin și urcă dincolo de noi./ (...) Patrie socialistă, Românie socialistă,/ Tu, relief parcă de frunți, numai de frunți,/ Sunt 19 000 000 de inimi în inima ta,/ Sunt 19 000 000 de vârfuri de munți”.

• [„Tribuna”, nr 27] La rubrica *În atenție – critica*, atrage atenția recenzia *Întâlnire cu spiritul critic francez* semnată de Ion Oarcăsu la cartea lui Roger Fayolle *La critique littéraire* (apărută la editura pariziană Armand Colin), o lucrare *scrisă limpede și vioi*, superioară întrucât are „avantajul de-a prezenta, fie și la nivel strict universitar, etapele istorice ale spiritului critic francez: „... Parcurgi cartea lui Fayolle, bogată în texte antologice bine alese, și parcă nu simți distanța care separă valorile. (...) Sub unghi estetic, și ieșind de astă dată din zona legendei, francezul considera arta produs al simțurilor și ca atare un permanent izvor de plăceri inefabile”. ■ Semnalăm în acest număr – *corespondența inedită* – dintre Lucian Blaga și Ion Breazu. □ Constantin Cubleşan propune cititorului culegerea de versuri, apărută postum, *Șarpele fantastic* – alcătuită de Aurel Martin după *unele planuri și proiecte* ale poetului Miha Dragomir –, care întrunește „poezii publicate și numeroase altele aflate în manuscris. În cele șapte cicluri, alcătuite după criterii tematice (abstracție făcând de numeroasele versuri nu îndeajuns de finisate, de unele platitudini și facilități, mai ales în poeziile cu caracter agitatoric, sau de unele inadvertențe poetice), Miha Dragomir ne apare, pe rând, cântăreț al spațiilor cosmice și al Bărăganului («Bărăganul, prima mea noțiune a pământului,/ învățată înainte de a vorbi, de la ferestrele mahalalei.»), al marilor șantiere de construcție și al luptei pentru statornicia păcii în lume”. □ Apar prozele *Strada* de Ilie Călian și *Pietre* de Miron Scorobete. □ Versurile din acest număr sunt semnate de Cicerone Theodorescu.

9 iulie

- **[„Scânteia”]** Despre contrastul dintre trecut și prezent scrie Șerban Cioculescu în calitate de universitar. Textul se intitulează *O generație pornește la drum*: „Mi-aduc aminte de felul în care generația a pornit la drum. În condiții atât de diferite de cele de astăzi. Era la sfârșitul primului război mondial. Rânduri întregi de elevi ai liceelor și de studenți fuseseră dmiși în mare grabă să «lichideze» rămășițele și să-și treacă restanțele, cu o ppospăială de pregătire. Au venit apoi alți ani «de inflație» a învățământului cu așa-ziși «cursiști» dublați de suplinitori în școlile menite să elibereze fără socoteală diplome peste diplome și să camufleze calitatea cu cantitatea. (...) Noua promoție de absolvenți care pornește astăzi la drum este din fericire formată în cu totul alte condiții. Ea a trecut printr-un învățământ de înalt nivel științific, a beneficiat de gratuitatea școlii de toate treptele, a fost în majoritate bursieră în învățământul superior, a avut la dispoziție cămine și cantine noi și moderne”.

- **[„Contemporanul”, nr. 28]** Analizând *Lunatecii* de Ion Vinea, Nicolae Manolescu opinează: „Este o carte prin excelență poetică, din familia *Crailor* lui Matei (sic!) Caragiale, și ea era prevestită măcar stilistic de prozele anterioare. Ca și acelea, pagina are urzeală fină și mătăsoasă, firul e tras în ochiuri perceptibile și subțiat ca pânza de păianjen. Înrudirea cea mai adâncă cu opera lui Matei Caragiale constă, peste toate deosebirile, în faptul că amândouă sunt romanele unei inaptitudini de acțiune, având ca eroi niște inși pasivi. Nu sunt multe romane de acest fel în literatura românească”. ■ Ștefan Augustin Doinaș publică *Tânăra poezie românească*. După ce prezintă vocile poeziei tinere, de la N. Stănescu la Ion Gheorghe și de la Ion (sic!) Alexandru și Marin Sorescu la Adrian Păunescu, autorul conchide: „cu asemenea talente tânăra poezie are toate șansele de a nu fi numai o poezie a tinerilor, adică expresia decantată a unei vârste fiziologice. (...) Noua poezie românească – poezia certitudinilor socialiste – se prezintă încă de pe acum ca un coral de voci distincte, nuanțat și variat ca timbru, amplitudine și frazare”.

10 iulie

- **[„România liberă”]** Sub titlul *Pecetea unei certe vocații*, Paul Georgescu semnează cronică literară la volumul lui Ștefan Bănuțescu, *Iarna bărbaților*. „Efectul de șoc” ce caracterizează povestirile din acest volum rezidă, după opinia criticului, în faptul că „ceea ce izbește, în volumul vibrant de vocație al lui Ștefan Bănuțescu, este tendința autorului de a vedea contemporaneitatea în mod mitic. Imagine mitică însă, care nu se realizează prin abstracție de sensuri, prin generalizare, prin inducție intelectuală, ci prin viziune poetică. Cea mai originală povestire i se pare criticului a fi *Vară și viscol*, în care „datele concrete ale modernității” sunt reconfigurate „în viziune mitică.” Imaginea naturii, aici, se construiește pe „coordonate eminesciene”, dar și sadoveniene, date fiind „imensitatea, proliferarea uriașă, solitudinea, natura de tip edenic, neviolată.” O altă „realizare incontestabilă” este, după cum afirmă criticul, „ imaginea pustietății halucinante, în care orice minim

accident de viață este amplificat, vizual și sonor, printr-un prim-plan hipertrofiat” din *Masa cu oglinzi*. Paul Georgescu identifică două coordonate de bază ale prozei lui Bănulescu, respectiv lirismul „implicit, de viziune”, „introvertit”, și „asceza în comentariu”, căci „se expun faptele, adică sunt puse în evidență actele prin conturarea lor strict epică și purificarea lor de orice comentariu (analitic, de valoare sau afectiv)”, subliniindu-se, astfel, „tocmai semnificația implicită a evenimentelor.” În finalul cronicii, criticul conchide: „Nu știu sigur în ce direcție va evolua proza lui Ștefan Bănulescu, dar cert este că prima lui carte are pecetea vocației”.

- **[„Scânteia tineretului”]** Adrian Păunescu publică grupajul de versuri intitulat *Geografie dinamică*.

- **[„Flacăra”, nr. 28]** Anunță publicarea postumă a volumului *Teatru* de George Călinescu, care cuprinde piesele *Ludovic al XIX-lea*, *Phedra*, *Basmul cu minciunile*, *Napoleon și Sfânta Elena*, *Despre mînie sau Napoleon și Fouché*, *Răzbunarea lui Voltaire*, *Secretarii domnului de Voltaire*, *Tragedia Otakar și a prințului Dalibor*, *Fluturele*, *Irod împărat*, *Brezaia*, *Crăiasa fără cusur* și *Soarele și luna*.

- **[„Glasul Patriei”, nr. 21]** Despre *Constituția României socialiste* (proiect) apare editorialul redacțional: „Însuflețirea cu care se desfășoară această dezbatere, seriozitatea discuțiilor nu constituie o surpriză pentru aceia care au urmărit maturizarea conștiinței cetățenești de la noi, ascuțirea spiritului de răspundere, atașamentul pentru idealurile de libertate și democrație cuprinse în proiectul noii Constituții.” □ Nichifor Crainic scrie un reportaj referitor la *Gospodarii din Cioplani*. □ Cicerone Theodorescu semnează versuri despre *Câmpie Dacă*, în timp ce pe Mihai Stănescu îl preocupă, tot versificat, *Transfugii*.

12 iulie

- **[„Scânteia”]** Pornind de la *Spectacolul de poezie* consacrat lui Jaques Prevert, Andrei Băleanu scrie despre *Permanența poeziei*.

13 iulie

- **[„România liberă”]** Boris Buzilă prezintă volumul de reportaje din colecția *Patria noastră*, a Editurii Tineretului, semnat de Victor Bârlădeanu și dedicat văii Troțușului. Recenzentul reține observația „pe viu”, „reflecțiunea, portretul schițat în linii sugestive de crochir”, „digresiunea lirică”, „documentația modernă” și „informația istorică” drept caracteristici importante ale reportajelor.

14 iulie

- **[„Scânteia tineretului”]** Niculaie Stoian publică poemul *O conștiință-n Marea Conștiință*, dedicat... străveziu „unui activist de partid de la sat.”

15 iulie

• **[„Scânteia”]** George Macovescu evocă în acest număr *Tradiții ale culturii militante*, text în care autorul face confuzia între Prometeu și Hercule, dar pe pe ale cărui tuplini își fac simțită prezența mugurii limbajului de lemn: „Avem o frumoasă tradiție de luptă condusă de partid, care ne obligă față de prezent și viitor. Creatorii de artă, de literatură de astăzi au marea responsabilitate de a continua aceste tradiții pe trepte noi, superioare. Istoria nu se repetă și cu atât mai puțin pentru experiențele artistice, dar pe de altă parte nimic nu apare pe teren gol. Să nu uităm nicio clipă că în perioada construirii socialismului raportul individ-societate funcționează mai puternic decât în orice altă orânduire cunoscută până acum în istorie. (...) Socialismul este făurit de oameni înaintați, cu o minte și un psihic bogat, iar artele sunt chemate să-l îmbogățească mereu pe acest nou Hercule care a luat cerul cu asalt”. □ Și Ion Vlasiu, scriitor și artist plastic, semnează la rubrica *Puncte de vedere*, articolul *A fi contemporan*.

• **[„Scânteia tineretului”]** În preajma Congresului P. M. R. / P. C. R., care va începe peste o săptămână, Fănuș Neagu, membru al redacției, publică apoteoticul text *Spre cele mai îndrăznețe culmi*: „Ca scriitor mă văd obligat de a vorbi puțin mai larg despre aceste uriașe schimbări cu urmări hotărâtoare pentru arta viitorilor ani petrecute în conștiința, în modul de a înțelege și de-a acționa al oamenilor noștri – acest fluid imens de constructori care au parcurs o experiență unică în istoria poporului român și care-au crescut și s-au maturizat, fiecare dintre ei impunându-se ca un erou de epopee”.

• **[„Albina”, nr. 916]** Al. Andrițoiu face *Portretul omului liniștit de pe stradă* care: „era cunoscut fiecăru/ și-un carnet roșu purta/ în dreptul inimii lui”. Poemul prefătează marele eveniment, el de-al IV-lea Congres al P.M.R., care va deveni al IX –lea al P.C.R.). □ Despre eveniment scrie și Marcel Breslașu: „Strânși uniți în jurul Partidului, muncitorii, țărani, cărturarii, întregul popor își reînnoiesc în aceste zile sărbătorești legământul să traducă în viață – e doar vorba de propria viață! – hotărârile care ne vor călăuzi în anii ce urmează, pe luminosul drum deschis înaintea noastră”. □ În cadrul rubricii *Carnet de scriitor*, Fănuș Neagu semnează poemul în proză *Pânie nouă*: „Fierbe, cernută prin filtrele orizontului, bucuria lui iulie. Împrietenit cu grâul și cu cerul, Bărăganul se frământă. Sunt zilele secerișului. Combinatele ca niște mari corăbii colindând printr-o imensă gură de amurg, întorc foile galbene ale câmpiei străjuite de gorgane și bucuria plămădită cu ploi și ninsori – albele și înfriguratele zăpezi căzute în ianuarie când scheaună lupii crivățului prin râpi și minunatele zăpezi pornite din suplele cetăți ale chimiei – se adună în saci. Plutește peste întineri miros de pâine nouă, paiul culcat în brazdă împrăstie adiere proaspătă, luna plutește cioplită spre crucea amiezii și-un nor ca o șindrilă ruptă își pune, pentru o clipă, pecetea de umbră pe fața tractoristului, răcoaptă de arșiți asemenea spicelor. Dropiile – dacă mai erau pe undeva – au fugit în necunoscut. Prin câmpie trec oameni și mașini, într-o îndârjire ritmică

cu pământul, tăind drumuri amețitoare în neconținut legănătoarea mare de spice. Timpul s-a încordat și parcă aerul tremură, gata să plesnească. Bătălia pentru adunarea recoltei a izbucnit năvalnic și pe acest front al pâinii înaintează triumfal. Ampla desfășurare de forță din câmpiile țării, privită de aproape, din răspântiile unde cumpenele fântânelor saltă neconținut sau din goana trenului ce lunecă printre sute de kilometri de holde rumenite, uimește și-ți rotunjește sentimentul că, acum, în preajma celui de-al IV-lea Congres al partidului, întregul nostru popor dă la iveală un flux de energie de o intensitate de neegalat. Vremea culesului e bucurie și muncă. Drumurile câmpiei, largi și fără sfârșit, năpădite de ierburi, răsună înfundat sub tropotul combinelor și-al căruțelor. Tropotul acesta care nu se stinge decât când negura nopții cufundă satele iar fetele, așa cum spune poetul, adormite pe perna așternută peste un mănunchi de sânziene, visează c-au fugit cu plopul de la poarta casei, a pătruns adânc în trupul câmpiei. Iar când se stinge rămâne trează veghea agronomilor și-a președinților. Bărgănul acestor zile e un ținut de vrajă. Tainele dintr-un an se desferecă, supuse de țaranul ajuns stăpân pe pământul care începe în pragul casei și se nămolește în norii depărtării. Șuierul cuțitelor de combină, împletindu-se cu acela al coaselor, într-o rotire de vânt răcoroasă, a spart liniștea înțelenită dintre hotarele mărginite de salcâmi. Uzina verii s-a desfăcut și revarsă belșug. Vifor galben, de iubire și muncă, plutește sub zările cu ape de căldură. E vremea secerișului bogat în câmpiile țării mele. Zile și nopți de frumuseți tulburătoare”.

• [„*Gazeta literară*”, nr. 29] La Rubrica *Oameni, epocă, perspective*, acad. Al. Philippide vorbește despre, *Idei fecunde, impulsuri creatoare*: „Documentele premergătoare Congresului al IV-lea al partidului, fie că e vorba de proiectul de Directive, fie că e vorba de cuvântările privind dezvoltarea culturii, ținutate de tovarășul Nicolae Ceaușescu la întâlnirile cu oamenii de știință, de cultură și de artă, fie că e vorba, în sfârșit, de proiectul de Constituție – toate acestea luate în parte sau în ansamblul organic pe care îl alcătuiesc, înfățișează o atât de mare abundență de idei fecunde, de impulsuri creatoare și de perspective în dezvoltare, încât atunci când vrei să vorbești despre ele, toate atrăgându-te deopotrivă, nu știi ce să alegi mai întâi. (...) Există o elocvență a cifrelor, care își află locul în multe pasaje ale acestor documente. Iată, de exemplu, acel proiect pentru electrificarea țării în perioada 1966-1970, care prevede o acoperire de trei ori a puterii centralelor electrice.” □ Tot acolo, Otilia Cazimir (*În pragul Congresului*) relează bucuria de a fi condeier în actualul regim politic: „Astăzi, în pragul celui de al IV-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român, cred că e de datoria noastră, a condeierilor care, „țin minte mai demult”, să ne spunem și noi cuvântul. Să-l spunem cu inima caldă, cu gândul curat și cu bucuria de a ne fi îndeplinit cu cinste sarcinile. Toate câte le citim în vremea din urmă în paginile tuturor publicațiilor, de la proiectul noii Constituții până la propunerile modeste, dar

bine gândite, ale oamenilor muncii, ne umplu sufletul de o mândrie pe care n-o putem simți de multe ori în viață. Partidul ne-a dat de mult siguranța că vorbele noastre nu rămân vorbe, că viața noastră se integrează în Viața cea mare a Țării și că nu mai suntem singuri, ci între prieteni și tovarăși. Darul cel mai de preț pe care l-am primit a fost conștiința demnității noastre de oameni. Calitatea de scriitor a încetat de a mai fi o simplă etichetă – așa ceva ca o floare de butonieră... Scrisul nu mai este o fantezie de om care n-ar ce face sau o ocupație parazitară pe lângă una lucrativă, ci un meșteșug cinstit, pe care-l înveți ca pe oricare altul și din care nu e rușine să trăiești ca din oricare altul. Dimpotrivă. În plus, conștient fiind de înalta lui menire, scriitorul zilelor noastre va să fie ca un fel de crainic al poporului său: să-i formuleze, la nevoie, doleanțele și să-i exprime, în cuvinte pe care singur nu le-ar putea găsi, bucuria de a trăi în țara marilor bucurii.” ■ La *Cronica literară*, Eugen Simion scrie despre volumul lui Marin Sorescu, **Poeme** (Editura pentru Literatură, 1965): „Umorist inteligent, pătrunzător, virtuos al ironiei intelectuale în volumul de debut: *Singur printre poeți*, Marin Sorescu trece acum (*Poeme*) la o lirică de fantezie, în care tratează, cu o formulă proprie, marile teme și mituri ale artei. Lirismul era, în parodii, comprimat, supus unui model, funcția lui fiind în primul rând critică, demistificatoare. Formele de expresie sunt, în *Poeme*, mai libere, comunicarea mai directă și pentru a se autoexprima sensibilitatea nu mai are nevoie de atâtea substituiri și travestiri complicate. Acestea nu lipsesc cu totul nici din versurile noi, însă, ieșind din zodia refulărilor, poezia încorporează fără ocoluri prea mari obiectul și reprezentările ei adevărate; mitul genezei, tema morții, a destinului, ideea artei ca sacrificiu, ecuațiile individ-univers, efemer-eternitate etc., într-un cuvânt, motivele liricii «serioase», grave, profetice, vizionare. Trecerea de la procedeele unei specii poetice la altele, pornite dintr-o viziune și o formulă opusă – este posibilă și se putea oarecum prevedea. Veselia parodistului e înșelătoare. (...) Des este cazul opus: liricul demitizează poemul, îl aduce (ca și Geo Dumitrescu) pe un plan comun de percepție, manifestând deschis rezervă față de formele prea complicate de sublimare, esențializare în poezie. Marin Sorescu ne invita, în parodii, să observăm fața surâzătoare a versurilor serioase, să surprindem mecanismele imposturii, ridicolul atitudinilor sacerdotale, divagând, ștregărește, rareori gratuit, pe marginea temelor. În *Poeme*, fără a părăsi de tot accentele de maliție, ne introduce deodată în sfera unui lirism halucinant, cosmogonic, obsedat de tema morții, de destinul individualului în istorie și timp.” Există, după cum se observă, o linie comună, catalitică, cu versurile lui Nichita Stănescu. Judecata de valoare emisă de Eugen Simion este pe deplin favorabilă: „Poezia cultivată de Marin Sorescu, din punctul de vedere al echilibrului de formule artistice care trebuie să existe în orice literatură, mi se pare a fi de cea mai mare însemnătate. Când se afirmă, puternic, o lirică vizionară, sublimată, poezia de fantezie cuprinzătoare, asociativă, demitizantă,

devine o necesitate estetică. Talentul lui Marin Sorescu o slujește cu strălucire.” □ Revista propune o dezbatere legată de *Tendințe noi în poezie și proză*. Participă Dumitru Micu (*O diversitate de stiluri individuale*), N. Ciobanu (*Un unghi estetic riguros*), Paul Georgescu (*Avem toate motivele să fim optimiști*) și G. Dimisianu (*Perpetuă mobilitate*). □ Dumitru Micu schițează un tablou, extras din lucrarea semnată cu Nicolae Manolescu: *Literatura română de azi: poezia, proza, dramaturgia (1944-1964)*, Editura Tineretului, 1965: „Creații memorabile legitimează prezența în cuprinsul literaturii noastre de azi a celor mai diverse tipuri de lirism. Poezia de atitudine manifestă (civică sau intimă), cea meditativă (gnomică, evocativă, simbolică, de confesiune ș.a.), cea orientată spre priveliștea satului și cea deschisă spre spectacolul citadin, cea care cultivă metrul tradițional și cea care apelează la versul liber, cea înclinată spre plastic, spre materializări viguroase și cea muzicală, eterică – în sfârșit toate modurile expresiei lirice găsesc audiență la cititori în măsura în care se constituie opere vibrante, de autentică, originală structură artistică. Poeți dintre cei mai diferiți, de la Arghezi la Blaga, de la Beniuc la M.R. Paraschivescu, de la Baconsky la Nina Cassian sau dintre tineri – de la Ion Alexandru la Ana Blandiana – găsesc în rândurile cititorilor o audiență proporțională în genere cu valoarea creației lor.// Nu altfel stau lucrurile în proză și în teatru. În moduri diverse, prozatori și dramaturgi de talent tind să sondeze cât mai adânc viața interioară, să dezvăluie cât mai numeroase aspecte ale existenței umane în ambianța socialistă. Alături de modalități tradiționale verificate, se afirmă moduri noi în creația epică. Zaharia Stancu, Marin Preda, Eugen Barbu, iar în generațiile mai noi D.R. Popescu, N. Velea, Fănuș Neagu – spre a da doar câteva nume – au înnoit fiecare în felul său mijloacele de expresie ale prozei noastre de azi, i-au îmbogățit problematica. Scriitori – cum sunt cei amintiți (și alții) nu ocolesc situațiile-limită, cazurile ieșite din comun, aparent netipice, „ciudățeniile” – dacă acestea revelă semnificații. Excentrici, mai mult sau mai puțin, contrazicând reprezentările consacrate ale unor anumite categorii umane, eroii unora din cei mai talentați prozatori și dramaturgi exprimă neașteptat, singular, fenomene și procese caracteristice realității.” ■ N. Ciobanu propune titluri de volume de proză, ce ar merita reținute: „Aș aminti, doar câteva scrieri în proză elocvente în această privință, apărute în vremea din urmă, respectiv în ultimii 4-5 ani: *Risipitorii* de Marin Preda, *Prânzul de duminică* de Eugen Barbu, *Cordovanii* de Ion Lăncrănjan, *Umbrela de soare* de Dumitru Radu Popescu, *Descoperirea familiei* de Ion Brad, *8 povestiri* de Nicolae Velea, *Iarna bărbaților* de Ștefan Bănuțescu, *Povestiri* de Al. Ivan Ghilia, *Cantonul părăsit* de Fănuș Neagu sau volumele de devot ale unor tineri deosebit de înzestrați, precum Sorin Titel (*Copacul*), George Bălăiță (*Călătoria*) și Cornel Omescu (*Între două trenuri*), la care aș mai adăuga neapărat nuvelele extrem de interesante ale lui Ion Băieșu, neapărate încă într-o culegere și fragmentele de roman ale

lui Nicolae Breban.” □ Paul Georgescu se oprește la limitele estetice și ideologice prozei realiste: „Tendințe în proză? Firește, mai multe și de mai multe feluri... Mai întâi, fresca (monografia, cronica), romanul multiplan aproape exhaustiv care descrie, epuizând, o realitate socială în raporturile dintre clase. Realizări sunt multe. Satul de ieri: *Desculț*, *Moromeții*. Satul de azi: *Setea*, *Bărăgan*, *Cordovanii*. Ca romane citadine, de ieri: *Bietul Ioanide*, *Pădurea nebună*; de azi: *Risipitorii*, apoi *Caietele prietenilor mei* de N. Crișan, *A înțelege sau nu* de Radu Cosașu. Primejdii: numeroase. (...) Apoi, proza de atmosferă; după Eusebiu Camilar (*Cordon*, *Prăpădul Solobodei*, *Turmele*) e de amintit Al. Ivan Ghila (*Ieșirea din Apocalips*, câteva schițe din ultimul volum); să nu uităm de *Întâlnirea din pământuri* de Marin Preda, volum de schițe ce mă tulbură azi ca și ieri. Este oare o tendință de disprețuit?! Ar fi fost nedrept să uit cea mai bună lucrare a lui V. Em. Galan: *La răzeși* sau nuvela lui D. R. Popescu: *Ploaia albă*. Cred că și nuvelele (lirice, colorate violent) ale lui Fănuș Neagu tot în această categorie ar putea fi introduse. Aici, de asemenea – amestec interesant al viziunii halucinante cu o ironie ascunsă – s-ar încadra proza lui Ștefan Bănuțescu. În sfârșit, o realizare deosebită deosebită a prozei de atmosferă: *Groapa*, cu o poezie a senzațiilor și un lirism argotic, sesizante. (...) Din păcate – deși avem atâți reporteri talentați – o literatură a experienței nu s-a constituit. Contactul direct cu realitatea contemporană, descoperirea excepționalului sub aparența banalului, altfel spus, reportajul, nu literar, ci *literatură*, nu a mai produs – de la Geo Bogza artă mare. Va constitui contactul lui Radu Tudoran cu oceanul Atlantic un nou început în arta reportajului-literatură?” ■ Gabriel Dimisianu insistă asupra cazului reeditării romanului *Risipitorii* de Marin Preda: „Sunt opere care nu urmăresc în chip deliberat să detroneze modalități literare consacrate, să inaugureze tehnici de construcție inedite, dar care, propunându-și să răsfrângă imaginea realităților noastre actuale, marele, vastul complex al prefacerilor din societatea românească de azi, dovedesc că participă în chip structural, prin substanța și viziunea lor, la neistovitul proces de primenire prin care trece literatura. Formula *Risipitorilor* lui Marin Preda, de pildă, poate fi raportată, sub anumite laturi la aceea a marilor romane sociale de dinainte de război, dar diferențele se văd imediat: ca și acolo o multitudine de planuri narrative în cadrul cărora evoluează destine, se conturează cacatere, tipologii dar perspectiva nu mai e un a neutrală, a detașării epice, totul subsumându-se, aici meditației asupra sensurilor existenței umane în era socialistă. Cartea e o narațiune, dar în aceeași măsură un eseu – adâncă și subtilă dezbateră în jurul unor probleme fundamentale ale omului de astăzi”.

• [„*Tribuna*”, nr 28] Rubrica *Lupta pentru o literatură democratică* semnată de Mircea Popa reamintește de publicația „Societatea de mâine” (1924-1945), „apărută la Cluj și apoi la București”, ca o revistă săptămânală pentru probleme sociale și economice. » *Societatea de mâine* a avut un drum

sinuos și adeseori contradictoriu, cu fluctuații și meandre derutante, ceea ce face dovada impasului în care se găsea gândirea burgheză din România după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Cu toate acestea, trăsătura dominantă a revistei rămâne social-democratismul burghez, cu pronunțate tendințe spre stânga. (...) Astfel, în paginile revistei vor semna, mai sporadic sau mai susținut, scriitorii ca: E. Isac, M. R. Paraschivescu, Z. Stancu, M. Beniuc, P. Istrati, I. Agârbiceanu, Victor Eftimiu, Elena Farago, Virgil Birou, T. Murășanu și vor semna materiale diverse de critică, artă și cultură: Al. Graur, T. Vianu, Ilie Constantinovschi, Șt. Voicu, Ion Breazu, L. Blaga, I. Mușlea, Ion Călugăru, Tiberiu Vornic, Traian Herseni, Al. Ciura etc. ”. □ În „Cronica literară”, Ioan Oarcăsu prezintă volumul de versuri *Silabe* scris de Tudor Arghezi subliniind faptul că lirica argheziană se află încă „sub farmecul versului încărcat de frumuseți imagistice” în care „se ascunde o minte speculativă, în permanentă agitație, obișnuită să rămână în zona tare a problemelor esențiale, care dezvăluie dintr-odată condiția istorică și intimă a omului contemporan. (...) Volumul *Silabe* cuprinde cel puțin trei psalmi revelatori (*Cale frântă, Sufletească, Psalm*), unde diverse aspecte ale fragilității umane îmbracă forma meditației răscolitoare”. Totuși, „psalmii lui Arghezi n-au nimic din caracterul abstract al poeziei filozofice (...)”. □ Sunt publicate texte semnate de Dumitru Mircea (*Ana lui Manole*), Augustin Buzura (*Pasager*) și Vasile Rebreanu (*Duminică fluviul*). □ Vasile Petre Fati semnează un *Mic poem*.

16 iulie

• [„Scânteia”] După ce, cu o zi înainte, încredința paginilor „Scânteii tineretului” secvența *Spre cele mai îndrăznețe culmi*, Fănuș Neagu semnează, în calași context, reportajul liric *Neistovitul foc*, în care se exprimă, metaforic și avântat, în numele întregii sale generații: „Acest iulie tulburător, fierbinte și robust, timp de împlinire și de meditații, se înscrie ca un arc incandescent în conștiința generației mele, generație care s-a întâlnit cu partidul firesc, fără căutări și ocolișuri, așa cum te întâlnești cu vântul și cu iarba într-o dimineață la colțul străzii și făclia albastră a cerului îți inundă sufletul. Totul s-a petrecut, cum spune poetul, la vârsta primelor iubiri și inima noastră s-a umplut – ca de atunci să se reverse mereu, generoasă – de dragostea nobilă și sfântă pentru om și pentru pământul acesta în care pulsează sângele milioanei de răzvrățiți prin veacuri, în care albesc osemintele trașilor pe roată, ale împușcaților din 1907 și de la Grivița Roșie. Din umbră și din solzii ei de negură, o lume veche, fisurată de toate patimile și poftele lacome, ne pândește ca să ne arunce în vâlmășagul deznădejdiei sau cel puțin într-o boemă cu visuri stâlcite și năluci dansând pe pereții închipuirii. O lume care ne oferea mirajul «turnului de fildeș», al izolării de cei ce te-au născut și în mijlocul cărora ai crescut, al ruperii de pământul ce l-ai simțit reavăn sau aspru sub tălpile tale, de sevele ce

hrănesc fiecare cuvânt așternut pe hârtie. Partidul – acest măreț front al luptei și al muncii – ne-a întors fața spre calea demnității, și gândul și pașii noștri n-au șovăit o clipă să urmeze chemarea și îndemnul lui. Inimă, pas și gând s-au înrolat sub steagul curajului și al mândriei – steagul partidului nostru – și aceea fragedă generație de adolescenți, păstrând în ea mireasma și arsura teilor din fața casei părintești sau a școlii, a crescut o dată cu țara, izbind cu târnăcopul la Bumbesti-Livezeni, răsturnând brazda în câmpiile așternute soarelui, bubuind cu ciocanul în cazangerii sau adunând în cuvinte cu mângâieri de ploi învălmășiți de ape, visele unui popor de bărbați dârji și neplecați furtunilor. Distanța dintre ceea ce suntem și ceea ce am fi putut fi e năucitoare și nu se poate măsura. Trăim un timp vijelios de prefaceri structurale. Scriitorii de toate vârstele, și nu numai cei din generația mea, au găsit bulgărele de jar, neistovitul foc și tremur înnoitor fără de care creionul se frânge și devine vreasă și dără de cenușă. Cei care am avut fericirea să nu fim martorii timpurilor apuse, refacem din pagini de carte și ziar dramele înaintașilor noștri, răsucirile și încovoierile lor, drumurile lor înfundate”.

- **[„Scânteia tineretului”]** Șerban Cioculescu publică articolul *Sub semnul înaltei calități*, în care se regăsește, programatic, salutul de întâmpinare al scriitorilor și de adeziune față de apropiatul Congres: „Expresii înalte ale societății noastre socialiste, literatura și arta nu pot avea alt țel decât acela de a reda în operele lor noile condiții de viață și de muncă din patrie, elanul constructiv al poporului, mărețele lui realizări.” □ Adrian Păunescu semnează poemul *Sub steagul tău, Partid*.

- **[„Contemporanul”, nr. 29]** Numărul dedicat Congresului al IV-lea al P.M.R. din 19-24 iulie. Cu excepția tabletei *Dunărea...* de Geo Bogza și a poeziei *Partidului* de Nina Cassian, literatura este ca și absentă.

17 iulie

- **[„Scânteia”]** Marin Preda scrie articolul *Lansare continuă*: „Există în istorie perioade când viața individului are parcă durată însăși a perioadei și când indivizi și societate au același scop: e perioada revoluțiilor, când o mare mulțime de oameni irupe pe scena istoriei și schimbă cursul obișnuit sau învechit al orânduirilor sociale. Este exact ceea ce a trăit poporul nostru în ultimii 15-20 de ani și ceea ce, prin Directivele sale, Congresul partidului va reflecta: o neîntreruptă creștere a unor mari energii creatoare”.

- **[„Flacăra”, nr. 29]** Este semnalată tipărirea unei noi ediții *Opere* de Miron Costin, la Editura pentru literatură. Se anunță, de asemenea, apariția volumului de *Poezii* de Ion Pillat, dar și a cărții *Pași peste ape*, de Toma George Maiorescu.

- **[„Luceafărul”, nr. 15]** Apărut cu două zile înaintea Congresului al IX-lea al P. C. R., articolul *Romanul și contemporaneitatea*, adaugă prin semnătura lui Dumitru Micu, noi specte și puncte de vedere accentuat ideologice, pe

marginea dezbaterei despre roman. Din poziția pe care o avea la timpul respectiv, aceea de redactor la „Scânteia”, criticul consideră că o caracteristică fundamentală în proza contemporană „din care decurg toate celelalte trăsături definitorii ale ei este, evident, orientarea către problematica omului social, iar aceasta implică încadrarea istorică, reflectarea mutațiilor produse în toate planurile vieții omenești – ca urmare a transformărilor petrecute în câmpul social”. □ Punctăm din „tematica” intervenției lui D. Micu: „Numeroase narațiuni de amploare, dezvăluind antagonisme de clasă, convulsii sociale din perioada interbelică și mai ales din anii ultimului război, și-au axat subiectul pe lupta partidului clasei muncitoare împotriva fascismului, pentru desființarea exploatații. Unii dintre autorii acestor scrieri sunt ei înșiși foști ilegaliști și povestesc (la modul direct sau deghizat) episoade ale propriei existențe, întâmplări văzute și trăite nemijlocit. *Scântei în beznă*, *Clocote*, *Anii mâniei* și alte cărți ale lui A. G. Vaida, *Încredere* de Mihai Novicov, *Masacrul* de Matei Gali, *N-a fost în zadar* de Al. Șiperco, sunt astfel de mărturii ale unor experiențe autentice. (...) Printre scrierile de ficțiune pe tema luptei partidului în ilegalitate, a rezistenței antifasciste, se numără romane de Asztalos István (*Inimă tânără*), Zaharia Stancu (volumul IV și unele episoade din celelalte volume ale ciclului *Rădăcinile sunt amare*), Mihai Beniuc *Pe multe de cuțit*, *Disparația unui om de rând*, Al. Ivan Ghilia *Ieșirea din Apocalips*, Vladimir Colin (*Întoarcerea pescărușului*), Șerban Nedelcu (*Învățătorii*), Remus Luca (*Poveste de dragoste*), Al. Simion (*La marginea orașului*). Unii autori precum Eusebiu Camilar (*Negura*), Cezar Petrescu (*Războiul lui Ion Săraru*, *Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mâine*), Aurel Mihale (*Fuga*) „pictează priveliști de pe front, dezvăluie starea de spirit ostilă războiului de care era stăpânită masa soldaților ca și o bună parte dintre ofițeri”. □ „Alții surprind momente de tensiune (Laurențiu Fulga în romanele *Eroica*, *Steaua Bunei Speranțe*) sau lupte de partizani (Haralamb Zincă în *Dintre sute de catarge*, Radu Lupan în *Război ascuns*). Paginile cele mai bune ale unor romane precum *Valea fierului* de Dragoș Vicol, *Tinerețe fără tinerețe* de Ion Istrati, *Strada Lux* de Petre Sălcudeanu construiesc imaginea provinciei în anii fascismului. Cu un roman inspirat din aceleași împrejurări istorice (și într-o formulă inedită) a debutat Traian Filip (*Amar*). Nicolae Jianu (*Veneam din întuneric*), evocă priveliștea periferiei, iar Ion Ruse (un talent remarcabil!) a debutat în 1961 cu un amplu roman despre viața pescarilor dunăreni *În portul de pescari*. În multe romane acțiunea se desfășoară în jurul momentului insurecției precum *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu. În jurul acțiunii unor grupuri de comuniști gravitează și acțiunea unor romane ca: *Bariera* de Teodor Mazilu, remarcabilă după socotința mea, prin pictura de mediu, *Solstițiu* de Szemlér Ferenc, *Cazul doctor Udrea* de Ben Corlaci, *Ieșirea din Apocalips* de Al. I. Ghilia, *Al cincilea anotimp* de Al. I. Ștefănescu”. □ „... prefacerile socialiste în lumea orașului și a satului au inspirat pe numeroși romancieri.

Activitatea clasei muncitoare e tema mai multor narațiuni, unele de mare întindere. Naționalizarea industriei a *inspirat* un roman cu multe pagini viabile. Unul din cele mai recente și în orice caz, cel mai rezistent artistic (măcar în unele episoade) dintre romanele inspirate din medii muncitorești – *Facerea lumii* de Eugen Barbu – impune atenției cititorilor personaje ce nu se uită, ca, bunăoară, Eva Filipache”. ■ „Din alte scrieri se detașează imaginea intelectualității socialiste. Roman-eseu, *Risipitorii* de Marin Preda înfățișează tineri intelectuali angajați cu toate fibrele ființei lor în dezbateri dramatice privind raporturile dintre oameni apropiați, atitudinea față de încercările vieții a insului total integrat în climatul existenței de azi. Tot din mediul intelectual și mic burghez, se inspiră Teodor Mazilu în *Aceste zile și aceste nopți*. Operă de primă mărime în cuprinsul epicii române contemporane, *Scrinul negru* de G. Călinescu este magistral îndeosebi în episoade ce compun spectacolul paralel al vieții de altădată și de după Eliberare al fostelor clase posedante. Huzurul, rafinamentul și frivolitatea de odinioară, puse față în față cu de-gringolada din anii noștri, luminează deosebit de puternic dreptatea procesului istoric ce a dus la dispariția de pe arena istoriei a unei lumi putrefiate. ■ „Trecând la romanul rural, este vădit că procesul radicalizării țărănimii sărace, al începutului de transformare, sub influența luptei comuniștilor, a mentalității țărănești, și-a găsit cea mai amplă și veridică reflectare în romanele (de proporții mari, epopeice) *Setea* de Titus Popovici și *Cordovanii* a lui Ion Lăncrăjan, (...) Istoria contemporană a țării solicită, cum se vede, stăruitor inspirația scriitorilor. Unele fenomene ale ei se oglindesc în pagini vrednice de tot interesul. Bogăția, profunzimea semnificațiilor altora e departe de a fi fost explorate pe măsura necesităților și posibilităților. Prețioaselor aprecieri pe această temă făcute de primul secretar al C. C. al P. M. R. la întâlnirea conducătorilor de partid și de stat cu oamenii de cultură și artă, entuziasmului creator al maselor în întâmpinarea celui de-al IV-lea Congres al Partidului, li se vor răspunde, fără îndoială, cu eforturi sporite din partea celor meniți să transmită lumii de azi și celei viitoare, emoționant, imaginea transformărilor istorice grandioase, înfăptuite în anii noștri prin munca eroică a poporului eliberat”. ■ Pandant al intervenției semnate de Dumitru Micu, deci tot un articol de analiză, este *Poezia și critica din „Luceafărul”* de Ion Brad – promovat politic în acele zile în poziția de membru supleant al C. C. al P. C. R. – care scrie despre misiunea deosebit de importantă pe care o au poezii în vremuri „încărcate de semnificații grave. (...) De la această dublă realitate – a vieții și a poeziei – pornesc și răspunderile deosebite ale criticii poeziei. Rolul ei stimulator în dezvoltarea liricii noastre nu mai poate fi tăgăduit de nimeni. De altfel, este semnificativă atenția de care s-au bucurat în ultimii ani problemele legate de poezie și critica poeziei. Pe lângă referirile existente în documente de partid, în cuvântări ale conducători lor noștri, domeniul acesta, atât de dificil, s-a bucurat de atenția specială a unor personalități literare de

talia regretatului G. Călinescu sau a poetului Al. Philippide”. ■ „Studii de sinteză, articole, medalioane critice, cronici literare, dedicate poeziei și problemelor ei au mai publicat mulți alți critici și scriitori, printre care Șerban Cioculescu, Dumitru Micu, Valeriu Râpeanu, N. Manolescu, Aurel Martin, Mihai Petroveanu, Matei Călinescu, Eugen Simion, G. Munteanu, M. Bucur, N. Ciobanu, Al. Săndulescu, Dragoș Vrânceanu, M. R. Paraschivescu, Radu Boureanu, Niculae Stoian etc. Un referat substanțial despre poezie a fost prezentat la ultima Conferință pe țară a Uniunii Scriitorilor”. ■ Ion Brad dezaprobă faptul că „discuția critică se restrânge încă, uneori la simpla descriere a volumului respectiv. Criticul nu privește cartea sau creația autorului dintr-un unghi de vedere mai cuprinzător, ci se mulțumește să înfățișeze temele și preocupările evidente pentru oricine, să ne dea citate abundente, să rezume poezia. Impresionismul se amestecă astfel cu descriptivismul didactic, plat, surprinderea notelor artistice dominante rămânând în afara operației critice, iar analiza fuziunii intime dintre idei și expresie, care ar putea să indice gradul de originalitate, direcție ideologică și artistică specifică personalității unui anumit poet, absentează sau șchioapătă în fragmente amorse, neconcludente. Rolul îndrumător al criticii se minimalizează singur prin asemenea exerciții, restrânse uneori la spațiul cronicii sau recenziei, alteori extinse la așa numitele sinteze, mai propriu și mai exact, expuneri critice improvizate. Se descriu mai mult evenimentele decât ecoul lor profund în conștiința poetului, prototip presupus al omului sensibil la marile idei și emoții generate de evenimente. Se înecă în banal încercările de-a scăpa tocmai de banal, de-a evada spre esențe”. ■ „Rezultatul este, observă Ion Brad, imposibilitatea publicului de a-și însuși „mai intim”, poezia contemporană. Se impune deci o analiză atentă, „respingerea argumentată, schițarea unor direcții de salvare. Articolele și cronicile care nu fac acest lucru, absentând grav de la rosturile directe ale criticii marxiste, împing și ele spre confuzia de valori, spre discutarea poeziei în zone asemănătoare cu proza, mai ales când e vorba de caracterul ei realist. În momentul de față, nivelul atins de poezia noastră cere respingerea criticii constatative, contabilicești, a criticii care, în loc să orienteze creația, narează conștiincios conținutul volumelor recenzate”. ■ Semnatarul articolului dezaprobă critica abstractă: „Acest mod de a face critică este dăunător și poezilor maturi, cu o personalitate artistică proeminentă, dar mai ales tinerilor poeți, într-o febrilă căutare de sine înșiși, cu o personalitate necristalizată, instabilă chiar. Îndrumarea lor competentă, plină de grijă dar și de fermitate, a devenit un imperativ nu numai de ordin ideologic și estetic, dar și de etică profesională. Mai apar, din păcate, articole care nu exprimă un punct de vedere limpede, ocolind obligația criticului de-a avea o poziție precisă și de a și-o argumenta”. ■ I. Brad este pentru un stil clasic în poezie și, în general, în artă: „Când se discută despre poezie se invocă, de obicei, problema gustului personal. Firește, aici, mai mult decât în alte genuri,

gustul personal, bunul gust, poate duce critica la aprecieri mai nuanțate. Știm că lui Lenin nu-i plăcea arta modernistă și apăra frumosul, „chiar dacă-i vechi”, adică așeza criteriile aprecierii de valoare pe planul fundamental – ce spune și cum spune o operă, ca să o putem numi revoluționară? Este ea sau nu este scrisă pentru popor, în înțelesul cel mai adânc al cuvântului?” ■ În concluzie, „nu a existat și nu poate exista un poet mare, un poet adevărat, pe care să nu-l preocupe viața spirituală a poporului său, năzuințele și aspirațiile acestuia, exprimarea lor într-un stil personal, într-o artă cu adevărat novatoare. Bogate sugestii și indicații găsim, în această privință, în cuvântările rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu la întâlnirea conducătorilor de partid și de stat cu oamenii de cultură și artă și la Conferința de partid a orașului București. Ideile cuprinse în aceste cuvântări ne sunt încă proaspete în minte și în inimă așa încât pornind ele la ele, putem discuta în adâncime problemele multiple care ne interesează”. □ În același număr, Eugen Barbu publică un fragment din romanul *Șoseaua Nordului*.

18 iulie

- **[„România liberă”]** Cu ocazia Congresului Partidului Muncitoresc Român, publică versuri cu conținut ideologic Nicolae Tăutu (*Partidului*) și Eugen Frunză (*Întrebați cine-i stăpânul*). □ Victor Eftimiu afirmă în articolul *O înflăcărată chemare*: „Minunatul program pe care-l va adopta Congresul pentru următorii cinci ani constituie o înflăcărată chemare, căreia întregul nostru popor îi va răspunde muncind cu entuziasm neprecupețit.” □ Eusebiu Camilar evocă problema analfabetismului, a sărăciei dascălilor ș. a. în textul *Martori ai timpului*: „Răzbătând prin valuri grele, împotrivoare, învingând greutatea socotite de neînvins, Partidul Muncitoresc Român a dat României sceptrul demnității, rupând-o pentru totdeauna de epoca lungă a analfabetismului și a babelor vrăjitoare”.

- **[„Scânteia”]** Mihai Negulescu și Teodor Balș scriu versuri patriotice impregnate de tautologii semantice: „Spre noi balade vom urca din vara/ recoltelor ce-n urmă ne rămân;/ spre anotimp de slavă trece țară/ Urmând Partidul Comunist Român”.

19 iulie

În perioada 19-24 iulie se desfășoară la București lucrările Congresului al IX-lea al P. C. R. (prin redenumirea Congresului al IV-lea al P. M. R.). În urma adoptării directivelor *Planului cincinal pe perioada 1966-1970*, se hotărăște ca Partidul Muncitoresc Român să-și reia titulatura de Partidul Comunist Român. Plenarea noului C. C. al P. C. R., alege ca secretar general al C. C. al P. C. R. pe Nicolae Ceaușescu. Preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu debutează cu o serie de reforme în domeniile politic, social și cultural, între care semnificative sunt eliberarea majorității covârșitoare a

deținuților politici (începută încă din mandatul lui Gheorghiu-Dej), reabilitarea unor personalități ale vieții literare și reintroducerea acestora în circuitul public. O parte a scriitorimii, din toate generațiile active, își va manifesta pe toate planurile adeziunea față de noua „politică”. În acest climat, paginile revistelor de cultură atestă prezența în interiorul lor atât a „dinozaurilor” din perioada celui mai agresiv proletcultism, cât și a „lupilor tineri” din generațiile care vin. Trebuie observat că și unii dintre tinerii scriitori vor opta pentru formula oportunistului în cariera literară. Mereu apropiați valorilor ideologiei de partid, aceștia vor suporta sancțiunea criticii literare, de a nu-i include printre autorii remarcabili ai momentului. Apogeul politic al lui Nicolae Ceaușescu va fi atins în august 1968, când acesta protestează, în cadrul unei mari adunări din fața Palatului, împotriva invaziei trupelor Pactului de la Varșovia în Cehoslovacia. Odată cu celebrele „teze” din iulie 1971, se încheie faza cea mai „liberală” a vieții literare din comunism, comparativ cu etapele 1947-1964 și 1971-1989, ultima ilustrând, mai ales, spre final, prin exemple bine cunoscute, fenomenul rezistenței prin cultură față de comunism.

20 iulie

- **[„Scânteia”]** Deschiderea Congresului al IX –lea al PCR ocupă îaproape întregul număr. Este rerdat în întregime *Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu cu privire la activitatea dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX –lea*.

- **[„Glasul Patriei”, nr. 22]** Începând cu acest număr, sediul redacțional al publicației se mută la București. Dacă se iau în calcul tematica aparițiilor și colaboratorii revistei, covârșitor numeric din țară, este de presupus că „Glasul Patriei” era tipărit în țară și distribuit poștal de la Berlin] □ Este inserat următorul *Anunț*: „Aducem la cunoștința cititorilor noștri și a tuturor compatrioților aflați în străinătate, că începând de la data de 20 iulie 1965, activitatea Comitetului Român pentru Repatriere din Berlin – Pankow, Parkstr. 19 – încetează. Toate problemele legate de repatrieri cât și sugestii referitoare la ziarul «Glasul Patriei» vor fi adresate Comitetului Român pentru Repatriere din București, strada Cristian Tell 23, raionul «30 Decembrie», tel. 14.25.96, unde își are sediul și redacția publicației noastre. Cititorii sunt rugați să trimită în viitor toată corespondența la adresa noastră din București.” □ Vladimir Streinu scrie despre *Lunatecii* de Ion Vineanu: „Romanul *Lunatecii*, în două volume, apărut de curând, la un an după moartea lui, dezvăluie tot pe poet. Nici un element de roman propriu-zis nu lipsește...(…) dar peste tot e poezie și [afișare a] tuturor decăderilor morale”. □ Nichifor Crainic semnează textul *Arta noastră decorativă*. □ Apare poezia *Rod* de Henriette Yvonne Stahl.

21 iulie

- **[„Scânteia”]** Ziarul anunță „tipărirea într-un tiraj de masă a *Raportului...*”.

- **[„Scânteia tineretului”]** Oficiul tineretului comunist publică discursul lui Titus Popovici, susținut în cadrul lucrărilor celui de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, în care vorbitorul legitimează statutul literaturii (și al scriitorului) ca doctrină a artei cuvântului în comunism: „Unul din învățămintele cele mai prețioase, îndreptar permanent al activității scriitoricești este indicația cuprinsă în Raportul C.C. în care se arată că realitatea vremii noastre, transformările subtile, complexe petrecute în conștiința oamenilor, constituie esența noutății și vigoriei literaturii noastre, originalitatea ei de substanță, un câmp vast de investigații cu adevărat înnoitoare. Eternitatea unui scriitor este în funcție de contemporaneitatea lui. Pentru a cuceri înaltul titlu de scriitor contemporan, datoria noastră fundamentală este să oglindim viața de azi a poporului, să atacăm – cu acel curaj al cărui exemplu ni l-a dat întotdeauna partidul, problemele din ce în ce mai complexe ale desăvârșirii noii societăți, lupta multiplă între nou și vechi, pentru că niciodată noul nu s-a afirmat de la sine, în virtutea cine știe cărei inerții, ci în lupta permanentă, niciodată slăbită, cu rămășițele vechii mentalități, cu tot ceea ce e inerție, stagnare, automulțumire.”

22 iulie

- **[„Albina” nr. 917]** Număr consacrat integral Congresului al IX-lea al Partidului. Victor Eftimiu scrie despre *Cultura în viitorii ani*: „În vastul program dezbătut în decursul fructuoaselor ședințe ale celui de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, un capitol important a fost consacrat promovării culturii. (...) Oamenii de litere, într-o consfătuire avută nu demult la Casa Scriitorilor, și-au luat angajamentul de a produce opere valoroase inspirate din realitățile socialiste, opere scrise cât mai meșteșugit, și cu un conținut plin de viață și învățături progresiste. Ei vor putea să-și aleagă subiectele din lumea înconjurătoare, din istorie, din legendă, din caleidoscopurile științifice, din călătoriile în spațiu și în timp, din tot ce poate fi mai instructiv și interesant. La datorie, făcliei științei, ai artei, ai literaturii, stau gata să răspândească razele binefăcătoare ale culturii în toate domeniile României Socialiste, al cărui viitor se arată sub cele mai favorabile auspicii”.

- **[„Gazeta literară”, nr. 30]** Revista stă sub sloganul *Trăiască cel de al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român!*, omagiind evenimentul. □ Un prim moment este citarea unui pasaj legat de cultura umanistă: „În anii orânduirii socialiste literatura și arta au cunoscut o continuă înflorire; au fost făurite numeroase opere de valoare, care, exprimând în mod artistic viața bogată și munca avântată a poporului, aduc o contribuție de seamă la dezvoltarea culturii țării, la formarea conștiinței socialiste a omului nou. Creația oamenilor de litere și artă, care continuă tradițiile progresiste ale culturii

românești, a îmbogățit patrimoniul spiritual al poporului, bucurându-se de prețuirea partidului, a tuturor oamenilor muncii. Scriitorii, artiștii plastici, compozitorii, arhitecții, oamenii de teatru și cinematografice, criticii, vârstnici și tineri, fără deosebire de naționalitate, sunt participanți activi, alături de întregul popor, la opera de construire a societății socialiste. (...) Sunt multe momente importante din istoria patriei noastre, din munca tumultuoasă a poporului pentru edificarea noii societăți, care nu și-au găsit încă oglindirea deplină în operele literar-artistice. Abordând în toată amploarea și măreția, cu înaltă măiestrie artistică, tema eliberării poporului, a profundelor prefaceri revoluționare din România, a relațiilor sociale și a vieții spirituale a oamenilor, reflectând optimismul și vigoarea poporului, talentații noștri creatori pot făuri opere care să rămână în patrimoniul culturii naționale și universale. Oglindind politica și activitatea partidului închinată înfloririi patriei, bunăstării poporului, fericirii omenului, creația literar-artistică e necesar să fie pătrunsă de un profund umanism socialist. Artei și literaturii le sunt proprii preocuparea pentru continua înnoire și perfecționare creatoare a mijloacelor de exprimare artistică, diversitatea de stiluri; trebuie înlăturată orice tendință de exclusivism sau rigiditate manifestată în acest domeniu. Esențial este ca fiecare artist, în stilul său propriu, păstrându-și individualitatea artistică, să manifeste o înaltă responsabilitate pentru conținutul operei sale, să urmărească ca ea să-și găsească drum larg spre mintea și inima poporului” (*Din Raportul C.C. al P.C.R. prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu cu pribire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R.*). □ Ion Brad, membru al P.M.R., scrie câteva impresii *Din sala Congresului*: „Ca scriitor, am simțit o bucurie deosebită că printre problemele esențiale ce privesc viața partidului și a unui întreg popor, destinele țării în interior și în afară, prezentul și viitorul, literatura și creația artistică au fost așezate la loc de cinste, cu aprecieri calde și exigente, cu îndemnuri deschizătoare de noi orizonturi. Asupra acestui pasaj din raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu, așezat atât de firesc în țesătura bogatului chilim, va trebui să ne aplecăm îndelung, cu multă luare aminte, adăugând admirației spontane ceasurile de necesară meditație, adevăruri directe și fără rezerve, hotărârea faptelor de creație durabilă.” □ Zaharia Stancu, de asemenea membru P.M.R., vorbește despre *Profunzimea și forța*: „Profunzimea și forța acestei impresii rezultă, desigur, în cea mai mare măsură, din sentimentul direct, și cu deosebire zguduitor, de a ne fi simțit cuprinși, fiecare dintre noi, ca oamenii vii și membri ai poporului nostru, în uriașa imagine de ansamblu zugrăvită în Raport. Experiențele, amintirile, strădaniile și visurile fiecăruia dintre noi au tresărit, s-au simțit chemate și și-au auzit răspunsul, pe măsură ce Raportul se rostea în auzul nostru. Un om ca mine- care nu mai e de mult tânăr și căruia viața nu i-a scutit o enormă varietate de experiențe, de răscruci, de lupte și eforturi, de tristeți și de bucurii – a auzit cum ecourile existenței sale răsună,

rând pe rând, în cuvintele Raportului general al Comitetului Central. Dați-mi voie să vă împărtășesc, pe scurt, din emoționantele momente în care am simțit cum viața, activitatea și munca mea își află cea mai deplină și cea mai îmbucurătoare împlinire în cuprinsul raportului.// Iată, de pildă, tovarășul Nicolae Ceaușescu ne-a asigurat în cei cinci ani care încep azi, se va construi noul edificiu al Teatrului Național din București. Acum, deci, avem absoluta certitudine că în maximum cinci ani Capitala noastră va fi împodobită cu această măreață construcție simbolică pentru întreaga noastră sete creatoare de cultură și artă. Toți cetățenii țării au primit cu o nemăsurată bucurie această veste căci înălțarea Teatrului Național este o dorință arzătoare nu numai a valorosului colectiv artistic și tehnic al primei noastre scene, dar a întregului nostru popor. Vă rog să vă gândiți o clipă la emoția cu care am primit eu această veste. Căci, așa cum se știe, am fost, din însărcinarea partidului, unul dintre primii directori ai Teatrului Național după 23 August 1944, am fost adică unul dintre primii directori ai mormanului de moloz fumegând pe care bombele hitleriste ni le-a lăsat în locul unia dintre puținele și cu deosebire iubite edificii de cultură și artă ale vechii României, ca încă o neștearsă și în veci dăătoare de învățăminte amintire a fascismului. Știu, daci, mai bine decât mulți alții, ce a putut să facă și ce a făcut Partidul Comunist Român, având drept zestre unică acest uriaș morman de ruine, pentru a duce la renașterea din cenușă în cea mai concretă accepție a cuvântului, sufletul și spiritul Teatrului Național, și pentru a le ridica, în mai puțin de douăzeci de ani, la o culme de strălucire ale cărei înălțimi și raze au pătruns în multe colțuri ale lumii și ne-au adus stima și admirația tuturor. (...) Se întâmplă ca, tot din însărcinarea Partidului, să fiu și astăzi directorul Teatrului Național din București. Ca unul ce am fost martor al luptei dârze a Partidului pentru renașterea din cenușă a teatrului românesc, ca un modest lucrător sub conducerea Partidului, a tumultuoasei, minunatei dezvoltări a mișcării teatrale românești de astăzi – sunt cuprins de o emoție zguduitoare când îmi imaginez frumosul edificiu pe care ni l-a făgăduit Partidul, edificiu între ale cărui ziduri arta românească a socialismului va urca pe culmile viitorului.” Zaharia Stancu nu uită să aprobe forța coagulatoare Partidului comuniștilor pentru crearea, în interiorul lui, așa-numitului front unic liter: „Dacă socotim că editurile și presa noastră literară publică numele scriitoricești ale lui Tudor Arghezi, care are 85 de ani, și ale unor poeți sau prozatori care nu au depășit cu mult vârsta majoratului legal, rezultă că la munca literară a țării noastre participă activ patru generații, – de la cei născuți în a doua zi după Războiul de Independență, până la cei născuți a doua zi după 23 August 1944. În această imensă gamă de timp, de epoci, de formații, nu răsună nicio notă stridentă când e vorba de exprimarea în ansamblu, corală a adevăratei profunde, a devotamentului nelimitat față de Partid, față de cauza construirii socialismului, față de idealul patriotic al întregului popor care formează Republica Socialistă România. Când e vorba de acest ideal

fundamental, scriitorii noștri sunt un singur trup și suflet. Aceasta nu e puțin lucru, aceasta e un fapt fundamental cu care ne putem mândri. Partidul a știut să atragă în jurul său pe Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, George Bacovia, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Mihai Ralea, George Călinescu, Tudor Vianu, Alexandru Kirițescu, Ion Marin Sadoveanu – scriitorii care și-au luminat ultimii ani ai vieții și și-au valorificat, la o treaptă supremă, ultimele forțe, participând cu entuziasm la munca revoluționară a Partidului, la crearea bazelor literaturii noastre socialiste. Din aceeași generații, cu puțin mai vârstnici, sau cu puțin mai tineri, un Tudor Arghezi sau un Victor Eftimiu continuă cu entuziasm o operă și un exemplu care constituie un permanent îndemn pentru toți cei ce se înșiruie în urma lor, la distanță de un an, doi sau de cincizeci, șazece. Continuitatea frontului nostru literar, ea însăși propulsată de continuarea tradițiilor glorioase ale literaturii noastre din trecut, este desăvârșită.” ■ Eugen Jebeleanu relatează, în *Cum s-a născut bucuria*, câteva amintiri despre procesul comuniștilor de la Brașov din 5 iunie 1936, când Ceaușescu a fost condamnat la 2 și jumătate de închisoare: „Acum aproape treizeci de ani, într-o dimineață de vară, aveam prilejul să stau de vorbă cu unul dintre principalii acuzați din procesul intentat comuniștilor de la Brașov. «Are optsprezece ani (scriam mai apoi), dar a văzut și a pățit ca pentru optzeci.» Tânărul luptător de atunci este astăzi primul secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Și nu este o satisfacție de toate zielele aceea pe care o resimțim atunci când îl auzi consemnând atâtea bucurii ale poporului nostru, ale României Socialiste, ale Partidului nostru.” ■ Titus Popovici sugerează existența unui *Freamăt creator*: „Dacă aș încerca să definesc sentimentul general, unanim, care a însuflețit poporul nostru în perioada premergătoare Congresului, atunci când fiecare om al muncii, discutând proiectul de Directive și proiectul de Statut al P.C.R. avea certitudinea că participă la împlinirea și desăvârșirea propriei sale vieți, și mai ales acum când aceste proiecte vor deveni îndreptarul unic al activității patriei, n-aș putea găsi pentru definirea acestui sentiment unanim decât cuvintele: o profundă, o nestrămutată încredere. Și e firesc să fie așa. Istoria – acest judecător implacabil și fără drept de apel – a dovedit pas cu pas, în fiecare etapă, justetea politicii partidului nostru, singurul partid din istoria atât de zbuciumată și de atâtea ori tragică a acestui popor, care a spus totdeauna oamenilor *adevărului*, la greu și la bine, în situațiile cele mai complexe, mobilizând astfel și unind în jurul său în mod indestructibil toate forțele creatoare, toată energia nesecată, întreaga dragoste a unui popor harnic, inteligent, talentat, cu sufletul larg; sănătos, vesel, însetat de perfecțiune, de autodepășire. Singurul partid al cărui atotcuprinzător program de luptă a răspuns aspirațiilor seculare de libertate, demnitate și fericire ale poporului nostru, de atâtea ori mințit, de atâtea ori înșelat, de atâtea ori jefuit. Singurul partid care a făcut față cu strălucire complexului proces al cuceririi puterii, al

construirii unor noi relații umane și care – din anii grei și glorioși ai reconstrucției, n-a făgăduit nimănui marea cu sarea, n-a fluturat utopii menită să ascundă dura realitate, ci a spus fiecărui om al muncii: „Iată aceasta este realitatea – acestea sunt căile ei de transformare – viitorul nostru și al urmașilor noștri stă în mâinile fiecăruia, în munca, în patriotismul, în spiritul de sacrificiu al fiecăruia. În cele patru decenii și jumătate de existență – partidul comunistilor a demonstrat că a fost și este într-adevăr stegarul și apărătorul intereselor fundamentale și vitale ale poporului nostru.” □ La rubrica intitulată *Cărți*, redacția pretinde că literatura ar emana din bunăvoința puterii politice: „În aceste zile au apărut numeroase cărți noi, de proză, poezie, teatru, critică și teorie literară. Scriitori din toate generațiile întâmpină istoricul eveniment pe care îl trăiește astăzi întregul nostru popor – Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român – cu opere inspirate din realitățile contemporane, străbătute de ideile umanismului socialist. Prezentăm în această pagină câteva din lucrările recent apărute.” În această direcție, „Gazeta literară” prezintă câteva titluri. □ Victor Crăciun scrie despre *Cântare României*: „*Viitor de aur țara noastră are*” (Editura Militară, 1965): „Observăm de la început că cei care au alcătuit-o – Victor Tulbure și Niculae Stoian – au efectuat o minuțioasă muncă de selectare, deoarece creatorii contemporani au dedicat patriei numeroase versuri, care ar fi putut face obiectul unei culegeri în câteva volume. Din creațiile valoroase cu care participă aceștia la vasta temă a liricii patriotice, alcătuitoarii au fost nevoiți să aleagă poezia cea mai reprezentativă, uneori două poezii, iar în cazul lui Tudor Arghezi – patru. Poeți din generațiile care au debutat între cele două războaie: Lucian Blaga, Ion Barbu, Vasile Voiculescu, Otilia Cazimir, Mihai Beniuc, Al. Philippide, Emil Isac, Magda Isanos, Demostene Botez, Emil Giurgiuca, Eugen Jebeleanu, se întâlnesc cu generația dezvoltată în anii de după Eliberare și cu generația cea mai tânără, a lui Nichita Stănescu, Ion Gheorghe și Ana Blandiana.” ■ G. Dimisianu recenzează romanul lui Marin Preda, *Risipitorii* (ed. a II-a, Editura pentru Literatură, 1965), atrăgând atenția asupra schimbării de optică, ideologică și estetică deopotrivă, a romanului: „Și în *Risipitorii*, ca peste tot în literatura sa, Marin Preda rămâne un prozator al situațiilor umane esențiale, și de aici atmosfera generală de *gravitate* a scrierilor ui care, chiar atunci când surprind latura comică a vieții, nu o mai fac amuzându-se, ci, așa spune, dintr-un unghi filozofic. (...) Noua versiune a *Risipitorilor*, deși nu s-a soldat cu o modificare substanțială a numărului de pagini, este în mare măsură o carte nouă, Marin Preda a revăzut toată materia, amplificând porțiunile de analiză și alegând în alte chipuri multe din firele acțiunii, țelul urmărit fiind acela de a nuanța și îmbogăți cu valori noi natura relațiilor dintre personaje și chiar fizionomia acestora. Intervențiile sunt mai peste tot fericite. Se observase, mi se pare, în legătură cu prima ediție, că în finalul romanului autorul introducea un criteriu cam eticist, răsplătindu-și eroii integri (doctorul Sârbu, Vale, Constanța) și

sanționându-i invariabil pe ceilalți. Noua soluționare a conflictelor e mai aproape de complexitatea reală a vieții, care în planul existenței individuale a oamenilor nu poate ajunge, întotdeauna, să rezolve conflictele în spiritul de iubire înfiripată între doctorul Sârnu și Constanța se întrerupe brusc, din pricina unui fapt oarecare, cei doi nemaiajungând să se căsătorească. Nu mai asistăm nici la căsătoria lui Vale. Viitorul relațiilor dintre acești eroi rămâne indecis și asta e mai în firea lucrurilor, ei înșiși dovedindu-se, în numeroase împrejurări, caractere înclinate mai degrabă spre contemplare decât spre acțiune.” □ Liviu Călin comentează romanul lui Eugen Barbu, *Șoseaua Nordului* (ed. a II-a, vol. I, Editura pentru Literatură, 1965): „La apariția primei ediții, în 1959, semnalăm în *Șoseaua Nordului* puterea evocării cu simțul tensiunii dramatice, cartea detașându-se în cadrul prozei noastre ca cel mai valoros roman inspirat din lupta Partidului Comunist Român în anii întunecați ai ilegalității. Erau însă, spre sfârșitul romanului, alunecări în zona publicisticii – reportaj, sau pe alocuri sesizam tentația extinderii descrierii de cadru dincolo de ceea ce impunea economia strictă a epicului, ritmului dinamic. Nu lipsea nici o anumită insistență asupra elementului pitoresc (ilustrat desăvârșit în *Groapa* și apoi în paginile legate de biografia Evei în *Facerea lumii*), care întrerupea succesiunea faptelor, constituindu-se de cele mai multe ori ca virtuozitate stilistică la un autor cu retina sensibilă la vibrația culorii, la peisajul invadat de jocul nuanțelor. Meritul major al noii versiuni este acela de ase fi eliberat de ceea ce reprezentau aluviunile repetate în prima ediție, *Șoseaua Nordului* apare acum ca un roman constituit din secvențe legate cu dexteritate, acțiunea desfășurându-se nervos, cinematografic. Concepută unitar, ca un roman al faptelor dramatice și al dialogului strâns, *Șoseaua Nordului* are în prim-plan figurile memorabile ale comuniștilor Dumitrana, Mareș, Niculescu, Dobre, Tomulete, Ina.” □ Vladimir Streinu aduce în prim-plan câteva *Realizări și perspective*: „Cu aceeași energie, cu care se forează pământul patriei în căutarea bogățiilor subterane, spiritul carpato-dunărean devine zi cu zi, sub îndrumarea partidului, minereul pe care oamenii de cultură sunt îndemnați și puși în situația de a-l obține prin metode extractive proprii. Producătorul de artă s-a văzut astfel promovat dintr-odată în rândul făuritorilor de istorie. Acestei politici active a culturii, căreai artiștii îi răspund direct, i s-a răspuns în al doilea rând sub forma unui mare interes public față de producția lor. E un rezultat încă uimitor pentru cine a trăit indiferența generală de acum câteva decenii, care însingura pe creatori, și trăiește azi fenomenul de solitudine, de participare obștească la actul de creație. Deși fapt nou în istoria culturii noastre, favoare publică, de care este înconjurată activitatea artistică, nu e singura de semnalat; de asemenea surprinzătoare se dovedește direcția selectivă pe care se mișcă ea. Căci, dacă în preajma librăriilor s-a ajuns la instalarea unor posturi fixe de pândă pentru cărți tipărite totuși în zeci de mii de exemplare, dacă expozițiile de artă plastică

au putut stârni controverse, care au umplut căminuri particulare ca și localuri publice, dacă sălile de concert sunt cercetate de fideli tot mai numeroși, interesul de cultură al noii societății românești se manifestă infailibil în privința valorii artistice. Nici un creator contemporan, cu o problematică proprie, cu o viziune nouă, cu puterea de a colora personal momentul istoric, nu a rămas neselectat de marele public. Actul cultural a căpătat astfel, în zilele noastre, o rezonanță socială, care încearcă de răspundere pe creatori. De aici – necesitatea dezbaterilor publice asupra problemelor artistice, de aci – necesitatea convorbirilor dintre oamenii de stat și oamenii de cultură, îndrumarea creației spirituale devenind astfel opera lor comună.” □ Cu lozinca *Sub steagul gloriosului Partid*, sunt publicate versuri în onoarea celui de-al IX-lea Congres P.C.R.: „Ne-am reunit cu toții/ Aici/ A noua oară/ Spre a ne ști nepoții/ Și frați/ Și-ntreaga țară./ Ca din călătorie/ În spațiul infinit/ Poporul să ne știe,/ Apus și răsărit./ Ni-s dragi aceste rupte/ În zdrențe/ Vechi drapele/ Ce spun la câte lupte/ Participă ele” (*Steagul* de M.R. Paraschivescu); *Partidului Comunist Român* de Maria Banuș; *Inscripție pe drapelul roșu* de Otilia Cazimir; Emil Giurgiuca, *Urare*.

• [„*Tribuna*”, nr 29] La rubrica *Opinii* Titus Bălașa încearcă o delimitare între **Sămănătorism, poporanism**. „*Accentul social*, tendința social-politică fiind caracteristică și sămănătorismului și poporanismului, credem că deosebirea celor două curente se află în sensul și finalitatea celor două ideologii: conștient sau inconștient de acest lucru, sămănătorismul a militat pentru perpetuarea unor realități feudale (...), în vreme ce poporanismul (...) servea în primul rând interesele burgheziei rurale din România primelor decenii ale secolului nostru ”. □ Articolul **Trei poeți la primul volum** semnat de Perpessicius propune spre analiză poezia unor scriitori cu valențe multiple, din generații diferite: Al. Căprariu, Ștefan Aug. Doinaș și Ion Vinea. Prezentul număr dedicat lui Al. Căprariu, evidențiază *climatul pur și calm, elevat* în care apar majoritatea poemelor de iubire scrise de acesta. Marea și iubirea sunt două teme, predilecte, căroră Al. Căprariu le dedică poeme dintre cele mai conturate, și, printre ele, mici stampe ori stanțe, grele de melancolie sau schițate cu un creion durabil ”. □, Ion Lungu creionează *profilul lucid și pătrunzător* al lui Tudor Vianu din **Studii de literatură română**: „estetician strălucit, pasionat cercetător la obiect”, care cu „finețea analitică și intuiția penetrantă, rigoarea logică și stringența argumentării” a surprins într-un *tablou unitar și coerent aspecte esențiale ale culturii noastre contemporane*. □ Publică versuri I. Arcaș, Ana Blandiana, Ion Rahoveanu, Teodor Murășanu, Matei Gavril.

23 iulie

• [„*Contemporanul*”, nr. 30] Prima pagină se deschide cu poezia dedicată Congresului, *Cântec de bucurie*, de Zaharia Stancu: „Cânt astăzi cântec de

bucurie / E vară. Pe câmp s-a copt grâul / S-a copt grâul. Am secerat grâul / Salcia verde chipul și-l scrie / Pe apă și i-l clatină râul...” □ Sunt reproduse din „Viața românească” versuri inedite de G. Călinescu: *Lete, Baudelaire, Ronsard, Mesaj*. □ Victor Eftimiu, Mihai Beniuc, Ștefan Augustin Doinaș, Adrian Păunescu publică poezii politice. Reluăm un fragment din poezia *O, patrie* de Adrian Păunescu: „Lucrează focul patriei din plin / De mii de ani din plin / Născându-și generațiile / Și îndreptându-se cu toate formele de relief / Cu toate înălțimile / Fierbinți sau amare sau luminoase / Către apogeul destinului său / Cu noi să fie contemporană / Să meargă mai departe / Însoțindu-ne pe toți / Născându-ne pe toți, / Ca să ne împlinim.”

24 iulie

- **[„Scânteia”]** „Ziarul publică, însoțită de imagini fotografice, compența Comitetului executiv al CC. al P.C.R. Între membrii (supleanți) ai C.C. se a flă și poetul Ion Brad.

- **[„Flacăra”, nr. 30]** Despre volumul de poezie *Monolog*, de Platon Pardău se spune: „Cartea confirmă promisiunile de debut (*Arbori de rezonanță*) ale tânărului poet și deschide noi perspective în legătură cu scrisul acestuia”. O altă apariție de dată recentă i se datorează lui Mihai Negulescu, autorul volumului de versuri *Ploile au venit târziu*.

26 iulie

- **[„Scânteia”]** Valeriu Râpeanu semnează recenzia la volumul de versuri al lui Tudor Arghezi, *Silabe*: „De câțiva ani opera poetică a lui Tudor Arghezi stă sub semnul cunoscutului său vers: «de-ar mai ține frăgezimea corzilor înseninate». Într-adevăr, aceasta este prima impresie care reține ori de câte ori întâlnești producția lui lirică dintr-o anume perioadă strânsă sub copertile volumului. Nimic nu poate fi și nici nu este așezat aici sub zodia blazării și uscăciunii. În orice gamă și orice coardă ar fi constituită o poezie așa (duioasă sau gravă, dramatică sau exuberantă) pecetea acestei frăgezimi mereu împrăpătate ne apare continuă. Pornești lectura recentului volum și chiar prima poezie conține secretul uimitoarei tinereți, dându-ți posibilitatea să pătrunzi în tainele adânci ale stihului arghezian din ultima vreme.” □ Paul Anghel semnează *Ctitor de cultură*, un eseu despre recente evenimente politice din istoria contemporană a României socialiste, text plin de citate din cuvântarea lui Nicolae Ceaușescu, încheiate cu entuziasta constatare: „Trăim în viitor!”

27 iulie

- **[„România liberă”]** Veronica Porumbacu prezintă volumul *Pagini maramureșene* – culegere de texte literare redactate de scriitori maramureșeni. În volum, semnează versuri pictorul Mihai Olos, Corneliu Blaga, Vasile Velenciuc ș. a. pe teme diverse, precum „luminile orașului”, „bărbații tăietori

de lemne”, „iubita apărută pe nisipul fierbinte”, barajul de la Firiza, „muzica de aur a holdelor”, „reculegerea toamnei” etc. Paginile de proză reunesce „pitorescul unei festivități ciobănești”, portretul unui învățător, scena în care „un cooperator ezită să doboare un frasin” etc. Recenzenta îi reproșează culegerii „schematismele inerente într-o culegere geografică, explicabile poate și prin tinerețea majorității autorilor”.

• **[„Scânteia tineretului”]** Mihai Botez recenzează *Două cărți de teatru*, analizând piesele *Șun* și *Ludovic al XIX-lea* ale lui G. Călinescu, dar și volumul publicat la Editura pentru literatură care adună piesele H. P. Bengescu, cu o prefață de Eugenia Tudor. Dacă în *Șun* G. Călinescu inițiază, „la modul parabolic, o înfruntare decisivă între înțelepciunea care călăuzește eforturile constructive și forțele oarbe, producătoare de distrugeri”, în *Ludovic al XIX-lea* autorul adoptă „o formulă dramatică deosebită, în care accentul se pune pe idei, pe prezențele simbolice care intervin – cu rol de argumente – în dezvăluirea ideii”. În egală măsură, H. P. Bengescu explorează, în dramaturgia sa, „microcosmosul familiei burgheze, acel univers sufocant, zăvorât de prejudecăți și convenții, colcăind – așa cum remarcă subtil G. Călinescu – de murdării lustruite.”

29 iulie

• **[„România liberă”]** În cadrul rubricii *Carnet cultural*, Boris Buzilă recenzează culegerea de cinci nuvele intitulată *Sângele negru* (Editura pentru literatură) a scriitorului Nicolae Mărgescu, autorul volumelor *Fuga lui Valeriu*, *Bătălia nevăzută*, *Compania a treia*, *Focul din pădure*. Personajele sunt surprinse în situații critice, cum ar fi cazul lui Gheorghe Matei și a fiului său, care îi este superior ierarhic tatălui, al căror conflict se rezolvă „prin aceeași nobilă solidaritate umană care îi leagă și îi apropie pe oamenii animați de un țel comun.” Tot astfel, Mihai Artimescu, din nuvela *Nocturnă*, „se simte vinovat față de cei care au investit în el încrederea și respectul lor”, dar va găsi „suportul redresării sale morale în oamenii din jur”.

• **[„Albina”, nr. 918]** În acest număr semnează Demostene Botez, Camil Baltazar și Barbu Arghezi. Despre *Literatura* [pusă] în slujba generoaselor idei, scrie Demostene Botez: „Ascultând rapoartele prezentate Congresului am avut imaginea lumii noi, în plină desfășurare pe pământul țării noastre și am înțeles mai bine ca oricând marea forță a partidului, complexitatea uriașă a sarcinilor și răspunderii sale, puterea de neînvins a unității dintre partid și popor, claritatea și realismul judecății partidului. Clasa muncitoare, îndrumată de Partidul Comunist Român, a asigurat scriitorilor și oamenilor de artă un loc de muncă însemnat pe schelele zidirii acestei lumi, și am intrat cu mândrie în această lume cu sufletul și cu meșteșugul nostru. Raportăm, așadar și noi, împlinirea sarcinilor pe care le-am avut de realizat de la ultimul Congres, cu rezultatele și bune și mai puțin bune ale muncii noastre și arătăm ceea ce

trebuie să constituie țelul și angajamentele noastre de viitor. A relata statistic că din 1980 până în 1985 scriitorii au scris și publicat aproape 3 000 de cărți nu este a spune prea mult. Esențial este că poporul își găsește în ele viața, preocupările și năzuințele sale și că ele s-au bucurat de apreciere în raportul Comitetului Central. Și trebuie să adaug cu mândrie că 785 de cărți românești, proză și poezii, au fost traduse și publicate în cursul șesenalului peste hotare în 35 de limbi străine și că astfel sensibilitatea autentică românească, viața poporului nostru este cunoscută și emoționează oameni din toate razele pământului”. □ Un *Imn* înalță Camil Baltazar: „Sunt frumuseți ce tot roiesc/ într-un bogat chilim./ Ce minunat e solul românesc/ în farmecu-i sublim!” □ Barutu Arghezi semenază reportajul *Tinereța unui oraș, Craiova*.

• [„*Gazeta literară*”, nr. 31] Președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română, poetul Demostene Botez, vorbește despre *Conștiința vie* a condeierilor: „Ascultând rapoartele prezentate Congresului am avut imaginea lumii noi, în plină desfășurare pe pământul țării noastre și am înțeles mai bine ca oricând marea forță a partidului, complexitatea uriașă a sarcinilor și răspunderii sale, puterea de neînvins a unității dintre partid și popor, claritatea și realismul judecății partidului. Clasa muncitoare, îndrumată de Partidul Comunist Român, a asigurat scriitorilor și oamenilor de artă un loc de muncă însemnat pe schelele zidirii acestei lumi, și am intrat cu mândrie în această lume cu sufletul și cu meșteșugul nostru. Toată recunoștința scriitorilor pentru cinstea de a participa astăzi la acest înalt sfat al țării ca tovarăși de muncă – ajutoare de nădejde, cu ne-a onorat odată prețuirea partidului. Raportăm, așadar, și noi, ca toți ceilalți tovarăși împlinirea sarcinilor pe care le-am avut de realizat de la ultimul Congres, cu rezultate și bune și mai puțin bune ale muncii noastre și arătăm ceea ce trebuie să constituie țelul și angajamentele noastre de viitor. A relata statistic că din 1960 până în 1965 scriitorii au scris și publicat aproape 3000 de cărți nu este a spune prea mult. Esențial este că poporul își găsește în ele viața, preocupările și năzuințele sale și că ele s-au bucurat de apreciere în raportul Comitetului Central. Și trebuie să adaug cu mândrie că 795 de cărți românești, proză și poezii, au fost traduse și publicate în cursul șesenalului peste hotare în 35 de limbi străine și că astfel sensibilitatea autentică românească, viața poporului nostru este cunoscută și emoționează oameni din toate razele pământului.” □ Victor Tulbure, prezent tot mai rar printre scriitorii oficializați de regim în publicațiile periodice, figurează cu poezia *Stejarul românesc*, din care cităm două din cele cinci strofe: „Iar, azi, în faptul dimineții,/ Când ochii țării sunt senini,/ Se-nalță o pădure-a vieții/ Cu toate crengile-n lumini// Și slava ne-o ridică-n astre/ Spre viitor, din timp bătrân,/ Stejarul libertății noastre/ Partidul Comunist Român!”. Tot mai des marginalizat chiar când propunea texte oficiale e și Radu Boureanu, care scrie oda *Frumoasă patrie*: „Frumoasă ești patria mea,/ Ești cea mai frumoasă iubită,/ De ce mâini ai fost tu gătită,/ Mireasă nuntită în

stea;/ În steaua miresmelor calde,/ A umbrei de aur căzând/ Pe-o vale umblată în gând;/ Un *golf-stream* de holde s-o scalde/ Ah! patria mea ce să-ți dau?/ Tot sângele care mă poartă”; Adrian Păunescu publică poezia *Cu fluviile*: „Poetul tânăr îți aduce iubirea lui,/ Inima lui se ridică spre tine,/ Patria toată e-n el, cantr-un vârf/ Al reliefului tău.” Titus Popovici publică fragmentul *Plecarea* dintr-un roman proiectat cu titlul *Puterea*. □ Cezar Baltag elogiază schimbările politice din iulie 1965 în articolul *Coroana de lumină*: „Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român este cea mai impresionantă radiografie a trupului plin de o înaltă vitalitate a țării, cea mai pătrunzătoare analiză a istoriei contemporane a istoriei contemporane a României. În prisma cu douăzeci de milioane de fețe a acestui pământ e azi un adevărat apogeu al culorilor. Ce cristal minunat este inima patriei, ce geometrie pânguitoare de forme este această lună de iulie! Unic po coordonator al energiilor țării, sorginte de luciditate și fermitate revoluționară, Partidul Comunist Român este farul cu bătaie milenară a istoriei poporului nostru. Coroana de lumină a văzului să pătrunzător proiectează în viitorul apropiat al suișului nostru spre fericire, chipuri, evenimente, întrepătrunderi de fapte, vibrații umane covârșitoare, într-un cuvânt un univers, un cosmos în rapidă prefacere, în care vom regăsi viu, activ, permanent, centrul din care toate celelalte iradiază: coloana incandescenței noastre comuniste, voința noastră de suveranitate și pace, patriotismul și dragostea noastră de muncă. În marele context al simfoniei socialismului, inima fiecărui artist se încarcă de eposul triumful al vieții materiale și spirituale a acestui pământ. În veșnic mișcătoarea realitate a țării, poetul percepe pulsațiile majore ale timpului, ale noului din conștiința sa și a semenilor; în fiecare secundă a destinului său, el schimbă sentimente și mesaje cu lumea, el aude respirația tumultuoasă, enormă a poporului său, acest geniu etern al istoriei.” □ Letay Lajos aduce recunoștința scriitorilor maghiar din România în articolul encomiastic *Izvorul bogăției*: „În frontul unic al literaturii noastre, scriitorii de limba maghiară și-au adus și ei aportul la îndeplinirea frumoasei misiuni a literaturii socialiste. Tirajul ridicat și numărul al ziarelor și revistelor publicate în limba maghiară – mă refer, spre exemplu, la revista *Utunk*, care-și va sărbători anul viitor douăzeci de ani de la apariție, apoi revistele lunare *Igaz Szo* și *Korunk*, nemaivorbind de celelalte reviste, editate pentru copii, tineret, femei etc., sunt tribune de afirmare a devotamentului scriitorilor față de politica Partidului Comunist Român. Scriitorii de limba maghiară, folosindu-se din plin de condițiile create de partid, au o intensă activitate editorială; în perioada ce a trecut de la ultimul nostru congres, 136 autori maghiar au apărut cu 249 de titluri, într-un tiraj de 845.450 de exemplare; multe lucrări ale lor au fost traduse și publicate în limba română, fiind bine primite de publicul cititor. Scriitorii noștri din toate generațiile, români și maghiari, în limbi diferite, dar animați de același sentiment al dragostei de patrie, își aduc împreună contribuția la realizarea unor opere

demne de zilele noastre. Colaborarea strânsă, tovărășească, dintre revistele clujene – „Steaua”, „Tribuna”, „Utunk” și „Korunk” – se concretizează în acțiuni comune, ca șezători literare, dezbateri în cadrul filialei, schimburi frecvente de materiale, de experiență etc. În centru preocupărilor noastre scriitoricești stă – într-o măsură mereu crescândă – omul zilelor de azi, cu toată bogăția gândirii și simțămintelor sale, cu toată avuția sa morală nouă”.

• [„Tribuna”, nr 30] În *Literatura Americii latine* Ion Lungu comentează *Introducere în literatura Americii latine*, studiu realizat de Francisc Păcurariu (ELU, 1965): „Epoci istorice diferite, curente și personalități literare variate, în afirmarea lor complexă și contradictorie, au format problematica bogată și vie a unei cărți de intensă și lucidă participare intelectuală și afectivă. Volumul cuprinde o serie de studii interesante din istoria zbuciumată a sub-continentalului latino-american. □ Articolul *Un studiu și creația în critică* semnat de Vasile Frăteanu anunță apariția în noua colecție de critică a Editurii Tineretului a monografiei *Vasile Alecsandri* de G. Călinescu. „Detalii epice sunt aduse în fața cititorilor, de altfel pe baza unei documentări serioase și împinse într-un plan cinematografic prin intermediul citatului cărturăresc (de tip Montaigne, Rabelais, Sterne, Anatole France). Citatul – extras din scrierile lui Alecsandri – are o valoare de augmentare vizuală, epică, precum și un subtext ironic.” □ În acest număr Viorel Știrbu publică schițele: *Poveste la o moară părăsită* și *Camera luminată*. □ Versurile din acest număr sunt semnate de Negoită Irimie

30 iulie

• [„România liberă”] Sub titlul *Două decenii de poezie*, Eugenia Tudor recenzază volumul antologic de *Poeme* al lui Eugen Jebeleanu, care reunește versuri elaborate în decursul a douăzeci de ani de activitate creatoare, versuri „dedicate revoluției, efortului constructiv al omului erei socialiste”. În opinia recenzentei, „atitudinea poetică dominantă” constă în „vegherea neîntreruptă a vieții, (...) ocrotirea aspirației umane către înalt și puritate”. Comentând volumul, recenzenta afirmă că: „De la sentimental acut al luptei unei generații întregi, văduvită de frumusețe și elanuri, poetul își grefa în memorie necesitatea de a nu uita nimic, (...), și dincoace de grațiile memoriei incandescente, umanitatea ultragiată a liricului a renăscut pe ruina vechiului echilibru social – exultând plină de energie alături de efortul creator al noilor ziditori, brigadierii.” „Rapsod al suferinței umane”, îndeosebi prin poemul *Surâsul Hiroschimei*, „poet al tragicului”, Jebeleanu este, în opinia autoarei, și „cântăreț al speranței, apanajul spiritual indispensabil omului, care trăiește și creează sub influența avântului construcției socialiste”, ca în poemul *Visul poetului*.

• [„Contemporanul”, nr. 31] George Ivașcu, șeful *Catedrei de Istoria literaturii române* de la Facultatea de limbă și literatură română a Universității

București propune noua *Programă de Istoria literaturii române, cursul de 5 ani*.

31 iulie

- **[„Scânteia tineretului”]** La câteva zile după derularea evenimentelor care vor fi mult timp ilustrate de sintagma „istoricul Congres”, Ștefan Bănulescu semnează articolul *Izvoarele certitudinii*: „Conștiința noastră tânără, formată în deceniile socialiste, nu poate avea alte aspirații decât să găsească adevărata măsură a celor mai curajoase împliniri de muncă, învățătură și creație, în marile și frumoasele culmi de construcție spre care ne conduc comuniștii.” □ Legat de același subiect, Florența Albu publică ciclul de poezii *Drum în creștere*.

- **[„Flacăra”, nr. 31]** În *Note de călătorie*, Radu Tudoran se referă la impresiile de drum din Islanda. □ Din romanul său *Cărțile Horoditei*, încă aflat în tipar, V. Em. Galan publică fragmentul intitulat *Pensionarul nr. 1*. □ Revista salută gestul publicației „Viața românească”, acela „de a consacra un număr întreg, cum a mai făcut și alte dați, memoriei lui George Călinescu”.

- **[„Luceafărul”, nr. 16]** Ion Brad scrie entuziast despre „desfășurarea lucrărilor, într-adevăr istorice, ale Congresului al IX-lea al P.C.R.: „Toate documentele și toate dezbaterile acestui for suprem al gândirii și acțiunii comuniștilor, din România socialistă, vorbesc pe larg și cu deosebită profunzime de grija ce se acordă zilei de astăzi și celei de mâine a țării. Zilei de astăzi, în care tânără generație, este angajată trup și suflet pe toate marile coordonate ale construcției, ale învățaturii, definind prin competența și entuziasmul ei, în toate sectoarele de activitate, profilul unui viitor nu atât de îndepărtat ca fiecare să nu-i simtă încă de pe-acum răsuflarea fierbinte. (...) Toate pânzele ideilor și idealurilor noastre freamătă pe catargul cel mai înalt, umflate de vântul prielnic, aurite de soarele unei veri puternice. Este vara Congresului, a sintezelor, a proiectelor. Anotimpul nostru îmbelșugat de orizonturi visate, de orizonturi ispititoare, care atrag și cheamă. Toate aceste sinteze și proiecte obligă. Pe fiecare. Enorm de mult. Obligă la muncă și hărnicie, la competență și dăruire, la învățătură și acțiuni bine gândite. La puritatea de cristal a ideilor și a sentimentelor comuniste. (...) În contact cu o asemenea sursă de iradiații ale gândirii și filozofiei marxist-leniniste, gândirea noastră devine și mai efervescentă, personalitatea se îmbogățește, căutările pot da roadele așteptate. «Socialismul a deschis tineretului nostru perspectivele afirmării elanului și entuziasmului său, i-a creat condiții optime de dezvoltare multilaterală» spune tovarășul Nicolae Ceaușescu în *Raportul* prezentat la Congres. Aceste cuvinte poartă pecetea unei realități vii, în continuă mișcare și perfecționare. Scriitorii, ca și toți ceilalți artiști, vârstnici și tineri, au profunde și strălucite motive de meditații în documentele și dezbaterile marelui for comunist, cu ecouri extinse până departe, pe toate continentele globului. Cred

că nu numai referirile atât de cuprinzătoare la problemele specifice literaturii și artei, tratate cu atâta competență, grijă și subtilitate, dar și toate celelalte laturi ale complexului de fenomene politice și social-culturale, pe care le numim sintetic România socialistă, vor stimula meditația, analiza, impulsurile creatoare ale tuturor forțelor artistice pe care poporul nostru le-a scos și le va scoate la lumina istoriei”.

- [„Urzica”, nr. 14] Include o schiță de Tudor Mușatescu, *Masă cu dar*; la care se adaugă *Amintiri gazetărești* de Victor Eftimiu.

[IULIE]

- [„Ateneu”, nr. 7] Congresul Partidului și manifestările (literare) consacrate acestui eveniment ocupă majoritatea spațiului tipărit. Ilustrative, pentru că exprimă nemijlocit sentimente, sunt: *Mesaj Congresului* de Ioanid Romanescu, *Oră cu patria* de Dimitrie Rachici și *Cântec de dragoste partidului* de Constantin Cernahora. □ Constantin Călin semnează cronică literară la romanul lui Ștefan Bănuțescu *Iarna bărbaților* (Editura pentru Literatură, 1965), o carte care „relevă imaginea unei personalități scriitoricești excepționale”. Cronicarul amintește observația criticii literare care sesiza legătura dintre romanul lui Ștefan Bănuțescu și operele lui Al. Odobescu, Gala Galaction, Panait Istrati, N. Dunăreanu. Se evidențiază gustul lui Bănuțescu pentru „scrisul artistic, mereu fulgurant, cu modulații de înaltă poezie. (...) Fraza armonioasă sună parcă a cântec, elegiac ori entuziast, deși atmosfera narațiunii, conturată excepțional, conține o tensiune maximă.” Cartea se impune prin „fineză observațiilor vizuale și auditive, îndemânarea picturală și muzicală a autorului” dublate de „excelentele tablouri etnografice și folclorice”. □ Despre *Teoria literaturii*, tratat semnat de Silvian Iosifescu, Tr. Cantemir afirmă că lucrarea completează un gol în literatura de specialitate, adresându-se studenților din ultimii ani ai facultăților de limba și literatura română sau de limbi străine, dar și celor de la alte facultăți, „străini de primele noțiuni de estetică generală”. Recenzentul este atent la chestiuni precum „originea și evoluția artei, contingențele ei cu diverse forme ale conștiinței sociale, funcția de cunoaștere a artei, tipizarea, caracterul de clasă, cel de partid și cel popular al artei”. Rolul marxismului în estetică, „transformând-o dintr-o concepție idealistă într-o știință socială”, ocupă un loc privilegiat în prezentare. Răspunzând contextului ideologic al vremii, lucrarea abordează realismul socialist care, „deși continuă tradiția realismului critic, se impune prin sensuri și valori necunoscute până acum.” □ Vlad Sorianu, autorul articolului *Probleme ale liricii actuale. Accesibilitatea*, consideră că „în receptarea *afectivității* unei poezii nu sunt obligatorii noțiunile, explicabilitatea discursivă, retorică, fiindcă emoțiile nu se gândesc deși preced și urmează gândirii. Nu trebuie confundată elaborarea unui act poetic cult – operație perfect deliberată, presupunând stil, cultură, educație, chiar și modă – cu starea

psihică generatoare de sentimente. Dispoziția poetică este spontană – ar trebui să fie totdeauna, spre cât mai multă autenticitate – pe când elaborarea sa finită este un act adesea de o chinuitoare și interminabilă strădanie”. După o analiză argumentată, menită a justifica problema accesibilității liricii contemporane, Vlad Sorianu concluzionează: „Sunt câteva considerații în legătură cu unele probleme ridicate de avântul impetuos al liricii noi, de unde am vrea să rezulte că defetismul cu privire la o pretinsă inaccesibilitate este tot atât de neîndreptățit ca și lipsa de discernământ în promovarea subproduselor pe motivul experimentalismului. Accesibilitate, dar nu facilitate versificatoare; laconism, profunzime, solicitare maximă a lectorului, dar nu dezorientarea lui prin promovarea pseudovalorilor și pozelor ermetiste”. □ Continuând seria inițiată și în numerele anterioare pe tema *Despre universalitate și specific național*, Horațiu Cimpoeș îi ia un interviu Otiliei Cazimir. Ajunsă la 72 de ani, scriitoarea afirmă „hotărârea stăruitoare de a-mi face datoria până la capăt, nu numai față de «specialitatea mea», ci, în general, față de tot ce merită efortul de a trăi și a munci”. O altă confesiune este aceea de a fi fost „o democrată convinsă, dar fără ostentație și fără niciun fel de poză”. La întrebarea legată de aspectele care conferă universalitate operei lui M. Sadoveanu, T. Arghezi, P. Istrati, L. Blaga și G. Enescu, Otilia Cazimir răspunde: „sinceritatea sufletească desăvârșită și acel specific național nealterat, păstrat fără efort în toată activitatea lor artistică, atât de diversă totuși”. Talentul reprezintă „impulsul imponderabil, motorul firesc care pune în mișcare complicata mașinărie sufletească a tuturor artiștilor (nu numai a poezilor)”; măiestria artistică se dobândește „cu eforturi, cu înfrângeri, cu biruinți...”. Despre raportul dintre luciditate și emoție în poezie și artă, Otilia Cazimir consideră că „luciditatea nu dăunează emoției”, după cum „nici emoția nu încețoșează luciditatea. Adevăratul artist e cel care poate păstra echilibrul și măsura justă a interdependenței lor”. Despre literatura pentru copii, autoarea este de părere că aceasta ar trebui scrisă de cei care iubesc copiii „și înțeleg sensibilitatea lor proaspătă, pe care n-avem dreptul s-o ignorăm ori, și mai rău, s-o ofensăm”. Finalul interviului vizează alte două fațete ale activității Otiliei Cazimir: cea de traducător și cea de pedagog pentru tinerii poeți cărora le dorește „să evolueze fiecare pe propria lui linie”. □ Fragmentul din romanul *Fuga-n Egipt* de Eusebiu Camilar asigură proza numărului de față. □ Între cei care contribuie la formula lirică a publicației se află: Ovidiu Genaru, Agatha Grigorescu-Bacovia, Platon Pardău, Camil Baltazar, Alexandru Jebeleanu, Gheorghe Izbășescu și Paul Drumaru.

• [„Cinema”, nr. 7] Numărul se deschide cu *Palmaresul celui de-al doilea Festival al Filmului Românesc*, din care aflăm premianții din acest an. □ Valerian Sava emite opinii despre raportul film/literatură în *Opera care să rămână*: „A așeza însă în mod constant între film și realitatea descrisă timpul istoric sau opera literară clasică înseamnă a-i hărăzi un statut de artă

secundară, interpretativă, «o artă de periferie intelectuală», cum caracterizează în 1925 Ion Minulescu, cinematografia românească din acel timp”. □ *Masa rotundă a revistei „Cinema” – Stagiunea 1964-1965* redă sub forma unui comunicat de presă intențiile organizatorilor: „Tema pe care o propunem spre discuție la această masă rotundă organizată de redacția noastră este formulată astfel: «Filmele românești ale stagiunii 1964-1965 în raport valoric cu literatura și cu arta noastră contemporană. Condițiile afirmării unei școli românești în cinematografia contemporană». După cum se știe, din septembrie 1964 până în mai 1965 au fost prezentate în premieră 12 filme românești: *Străinul*, *Dragoste la zero grade*, *Comoara din Vadul Vechi*, *Casa neterminată*, *La patru pași de infinit*, *Titanic Vals*, *Sărutul*, *Mofturi 1900*, *Neamul Șoimăreștilor*, *Pădurea spânzuraților*, *Gaudeamus igitur*, *Merii sălbatici*.”. □ După cuvântul introductiv al redacției, cel de mai sus, și-au exprimat punctul de vedere Ioan Grigorescu, Nina Cassian, Romulus Vulpescu, Iulian Miha, D.I. Suchianu, Gheorghe Vitandis, Aurel Samson, Ion Frunzetti. Redacția a fost reprezentată de Valerian Sava, Gheorghe Tomozei, Mircea Mohor”. Intervențiile continuă și în numărul următor.

• **[„Iașul literar”, nr. 7]** Sub semnătura „Iașul literar” este publicat editorialul *Responsabilitate*, sinteză a Congresului al IV-lea al P.M.R., din iulie 1965, redenumit odată cu revenirea la titulatura partinică mai veche: „Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, prin documentele sale istorice, a înfipt în solul patriei, pentru fiecare om al muncii, un indicator de orientare pe care sunt marcate vizibil, căile de urmat. (...) Poate nicicând responsabilitatea scriitorilor nu a fost mai mare ca în această epocă de uriașe și hotărâtoare prefaceri. (...) Dimensiunea literară este chemată să reflecte poziția partinică: „Talentul și fantezia sunt chemate la muncă tenace și migăloasă, plină de exigență și răpsundere. Identificarea în realitatea vremii, cu aspirațiile celor ce muncesc, se numără printre cele mai de seamă îndatoriri ale fiecărui scriitor. Eroii zilelor noastre își așteaptă rapsozii. Cititorii își vor îmbogăți sufletele și completează bibliotecile. Generațiile viitoare vor fi setoase de a cunoaște faptele bunilor și străbunilor lor, constructori ai socialismului. Totul și toate îndeamnă la prezență permanentă în clocotul muncii, la responsabilitate. Viața nouă, tumultuoasă, ne intră în casă și ne îndeamnă să o așternem pe hârtie, cu mijloacele noastre specifice, în forma pe care o credem cea mai bună, cea mai la îndemână. Eroii noilor uzine, ai vastelor șantiere, ai ogoarelor, ai laboratoarelor și catedrelor, se așază pe nesimțite la masa noastră de lucru. Să ne sfătuim cu ei, să le înțelegem personalitatea și să facem din ei eroi de cărți viabile. (...) În raportul prezentat în fața Congresului de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român se spune: «*Poporul, adevăratul făuritor al tuturor bogățiilor patriei, trebuie să-i închine oamenii de artă și cultură tot ce pot crea mai frumos și mai bun*». Acest îndemn limpede și părintesc constituie

pentru scriitori linia permanentă de conduită creatoare în întreaga lor activitate.” □ Evenimentul politic central al momentului este omagiat cu retorici intimist-entuziaste, dedicate Partidului, în poeziile *Gând bun* de Elena-Cătălina Prangati („Partidul/ Venise în inima mea/ Din ocean și din vis nu-ntr-o doară./ De aceea îi dăruie puterea/ Pe care o are un copil ce dorește/ Să sărute-un porumbel în timp ce zboară”) și *Iulie* de Horia Zilieru („Cucernic tac, căci tainic se deschid/ corolele destinului, în noi,/ rodindu-l, gigaș, crezul în partid...//... Și timpul ne dă chipuri de eroi...”). □ Revista publică un grupaj în care este comemorat V. Alecsandri la 75 de la moarte. George Lesnea scrie *Închinare la Mircești*; Const. Ciopraga propune articolul *Porfîlul clasicului*; Aurel Leon dă reportajul „*Acel rege-al poeziei, veșnic tânăr și fericit*”, Maria Platon vorbește despre *Alecsandri, poet al luminii*, Al. Husar îl aduce în atenție pe *Alecsandri în diplomatie*; Al. Andriescu propune un dialog despre *Maiorescu și Alecsandri*; V. Adăscăliței se referă la *V. Alecsandri, folclorist*; Traian S. Diaconescu are în vedere relația *Alecsandri și antichitatea*; Virgil Cuțitaru studiază îndeaproape *Două nuvele romantice (i.e. Buchetiera din Florența de Alecsandri și Cezara de Eminescu)*; Petre E. Zugun revizitează o atitudine lingvistică în *Alecsandri și purismul*; Petru Ursache propune dezbaterile *Alecsandri și sensul „Îndreptărilor” folclorice*; C. Dimitriu aduce în atenție *Aspecte ale vocabularului în teatrul lui Alecsandri*; C.A. Stoide scrie *Despre corespondența lui Alecsandri*; Dan Mănuță menționează date despre *Alecsandri și noul regulament școlar din 1850*; Emil Diaconescu descoperă *O scrisoare a lui Alecsandri*.

• [„**Lupta de clasă**”, nr. 7] Secțiunea *Dezbaterile proiectelor de documente ale Congresului al IV-lea al P.M.R.* include două articole tematice, vizând *Perspectivile învățământului superior* și *Unele probleme ale școlii de cultură generală*. □ Primul, semnat de Jean Livescu, adjunct al ministrului învățământului, constată că „în fiecare instituție de învățământ superior sunt profesori, conferențieri, lectori, asistenți care și-au cucerit aprecierea unanimă prin măiestria lor pedagogică, prin modul de expunere a lecțiilor și arta de a conduce seminariile, prin conținutul activității științifice rațional împletite cu cea didactică. Complexitatea sarcinilor care revin învățământului superior din vastul și mobilizatorul program de dezvoltare economică, politică, socială și cultural-științifică a României în viitorii ani cuprins în proiectele de Directive ale celui de-al IV-lea Congres al partidului, varietatea formelor de activitate pentru înfăptuirea lor cer din partea fiecărui lucrător pe tărâmul instrucției creșterea răspunderii și efortului personal astfel încât aportul la rezolvarea problemelor specifice școlii să fie cât mai substanțial. Studiarea și dezbaterile problematice actuale a învățământului superior, al cărui conținut și semnificație am încercat să le dezvăluim în prezentul articol, reprezintă una dintre preocupările noastre fundamentale. Desigur că părerile expuse pot fi discutabile, lasă loc unor puncte de vedere diferite în abordarea acestor

probleme complexe. Examinarea lor și găsirea celor mai eficiente modalități de rezolvare vor duce, fără îndoială, la dezvoltarea continuă a învățământului superior în pas cu știința și tehnica modernă, cu progresul economic și social impetuos și multilateral al țării noastre pe calea desăvârșirii construirii socialismului.” □ Al doilea articol, *Unele probleme ale școlii de cultură generală*, îi aparține Anei Bughici (directoare a Școlii medii nr. 32 din București) și lui Gr. I. Simionescu-Gleb (inspector la secția învățământ a Sfatului popular al Capitalei), și discută oportunitatea „elaborării unei programe a muncii educative (...). Programa trebuie să constituie un îndreptar, în linii mari, pentru munca școlilor, lăsând loc pentru inițiative și pentru activitatea creatoare a colectivelor pedagogice, în funcție de specificul unităților școlare respective. Pe baza acestor programe, școlile vor putea elabora planurile anuale din care să rezulte atât planurile muncii educative pe clase, cât și acțiunile comisiilor metodice și cele ale profesorilor pe specialități.” □ Grigore Smeu discută despre *Raportul dintre artă și societate și unele tradiții ale esteticii progresiste românești*, argumentând că „în lupta de idei din domeniul esteticii și criticii literare românești în perioada dintre cele două războaie mondiale, combaterea tendințelor naționaliste reacționare, a manifestărilor estetizante a exercitat o mare influență în promovarea literaturii și artei realiste. Pozițiile cele mai înaintate în această direcție au fost afirmate, în special după deceniul al treilea al secolului, de către revistele aflate sub influența directă sau indirectă a mișcării muncitorești, a partidului comunist, aflat atunci în ilegalitate. În ciuda condițiilor extrem de grele, în paginile acelor publicații au fost promovate principii ale esteticii marxiste, au fost abordate probleme fundamentale ale dezvoltării progresiste a artei și literaturii românești. De pe pozițiile esteticii marxiste s-a subliniat stăruitor mai ales necesitatea relațiilor multiple ale operei de artă cu viața socială, cu realitățile naționale, cu contemporaneitatea în dominantele ei esențiale. (...) Împotriva unor tendințe estetizante de a considera specificul artei în mod unilateral, estetica marxistă a accentuat *multilateritatea* valorii artistice autentice și necesitatea de a o considera ca atare.” Articolul își propune „analiza doar a unor aspecte ale acestor tradiții democratice cu răsunet în epoca dintre cele două războaie mondiale, unele dintre ele constituind, în ultimii ani, obiectul unor cercetări mai largi, ca, de pildă, activitatea lui Ibrăileanu, altele mai puțin studiate, ca, de pildă, scrierile lui Mihai Ralea sau Fr. Șirato.” Astfel, G. Ibrăileanu „era în dezacord cu tendințele estetizante, față de care a luat atitudine combativă”: „Atenția manifestată de Ibrăileanu față de romanul social s-a împletit cu ridiculizarea concesiilor făcute unui gust estetic inferior; în același timp însă Ibrăileanu a reliefat cu promptitudine valoarea unor cuceriri ale prozei moderne de analiză. Într-o perioadă în care literatura tindea spre o cuprindere cât mai nuanțată calitativ a relațiilor dintre om și realitate, experiența pe care o oferea creația lui Proust era de natură să aducă un plus de

cunoaștere în conturarea complexității unor reacții, a unor procese psihice. Era o tendință pe care, în dezvoltarea sa, romanul realist n-o putea ignora. Critici ca E. Lovinescu și G. Ibrăileanu au sesizat valoarea acestei experiențe. Lovinescu reliefa însă virtuțile prozei de analiză mai mult printr-o izolare a socialului, din perspectiva unei orientări estetizante, în timp ce Ibrăileanu considera psihologicul în relațiile lui cu socialul.” La fel, „tonul polemic la adresa autonomismului constituie una dintre trăsăturile caracteristice ale lucrărilor de estetică și teorie literară ale lui M. Ralea în perioada dintre cele două războaie. Uneori, din dorința de a face și mai eficientă caracterizarea funcției sociale negative a teoriei autonomiei absolute a artei, M. Ralea aluneca spre explicații simplificatoare, arătând că autonomia artei este concepția îmbogățitului «care poate disprețui societatea fiindcă n-are nevoie de ea», că – în această privință – formalismul indică «sfidarea bogatului, care vrea să dovedească *independența* sa.»” În egală măsură, „prezintă interes, în cercetarea esteticii progresiste din România între cele două războaie, unele idei promovate în studiile, articolele, cronicile pictorului și deopotrivă teoreticianului și criticului în domeniul artelor plastice Francisc Șirato. Valoarea multora dintre articolele sale rezidă în faptul că, pornind de la necesitatea promovării realismului în arta plastică, se înscriu ca o contribuție interesantă pe linia afirmării unei critici de artă științifice. (...) Snobismul, răspândirea unui gust estetic de o unilateritate dusă la extrem constituiau realmente o primejdie. În aceste condiții era necesară o activitate teoretică de îndrumare în spiritul unei concepții materialiste despre raporturile dintre artă și realitate. Unei asemenea activități și-a consacrat Francisc Șirato articolele sale.” Grigore Smeu notează faptul că, „un loc important în cadrul orientărilor estetice progresiste dintre cele două războaie îl ocupă teoria specificului național al literaturii”, elaborată de G. Ibrăileanu în studiul *Caracterul specific național în literatura română*, unde „fără a reuși să explice în ce constă în mod concret elementul național obiectiv, el recunoaște existența acestuia, subliniind că opera de artă reflectă veridic nu numai factura psihică a unui popor, ci și *întreaga realitate în cadrul căreia se desfășoară viața poporului*. Ibrăileanu reliefează în această direcție legătura dintre caracterul național și realismul unei creații, demonstrând că respectarea specificului național e o condiție prielnică a reflectării realiste a vieții sociale. Tocmai pentru că teoria lui G. Ibrăileanu despre specificul național în literatură se înscrie pe linia promovării realismului în creația artistică, ea a constituit ținta unor atacuri ale concepțiilor estetice reacționare.” De altfel, „teoria specificului național al literaturii a fost speculată de *gândiriști* într-un sens reacționar, antipopular. La aceștia, teoria specificului național avea un caracter normativ, de revendicare ostentativă, deoarece era promovată în sensul exaltării naționalismului, rasismului și misticismului. În condițiile unei atmosfere care încerca să impună în cultură norme închistate, retrograde, precizarea caracterului nenormativ al teoriei specificului național avea o însemnătate deosebită.

În interpretarea tradiționalismului gândirist, specificul național apărea ca un dat încremenit, imuabil, ca un concept întors cu fața exclusiv spre un trecut considerat nu în elementele lui înaintate, valoroase, ci în ceea ce are mistic, înapoiat. M. Ralea demonstra că, în interpretarea tradiționalismului gândirist, conceptul de specific național neagă progresul, este de un conservatorism împins la extrem.” În acest context, „teoria specificului național în literatură și artă, promovată de numeroși oameni de cultură progresiști, a constituit o ripostă nu numai împotriva exaltărilor naționaliste, rasiste și mistice, dar și împotriva teoriilor și creațiilor cosmopolite, rupte de realitatea noastră socială și națională”.

• [„Orizont”, nr 7] Ion Arieșanu scrie, obedient, despre *Obiectivele mărețe* ale Proiectului de directive ale Congresului al IV-lea al Partidului Muncitoresc Român cu privire la dezvoltarea economiei naționale în perioada 1966-1970. Sub titlul *Cultura estetică și creația artistică*, Andrei A. Lillin prezintă „arta adevărului despre viață” și „cultura esteticii socialiste” prin directivele fierbinți ale C.C. al P.M.R. din 31 mai-2 iunie. □ În ton cu descrierea noilor realități sociale și socialiste, Al. Jebeleanu notează memorialistic impresii de călătorie întinse *Cu vaporul pe Dunăre*. Sorin Titel face însemnări despre lumea muncitorilor în *Oameni noi la Moldova-Nouă*, iar Mircea Șerbănescu încheie patetic geobogzian (fără suflul și lirismul celui nominalizat) și uscat didactic reportajul despre aceeași localitate: „La sfârșitul noului plan cincinal complexul minier de la Moldova-Nouă va da economiei naționale o mare parte din producția totală de minereuri neferoase a țării. E un vis? E și vis. E și datorie”. □ Poezii patriotice și patriotarde, țintesc direct în „inima” Congresului partidului. Le semnează Damian Ureche, Haralambie Țugui, Dim. Rachici, Horia Zilieru. □ În cadrul secțiunii rezervate liricii universale, apar totuși poeți valoroși în traduceri onorabile: Echnaton (primul poet din vechiul Egipt), Guido Cavalcanti, Victor Hugo, Juan Ramon Jimenez. □ Cronicile literare sunt ținute de Nicolae Ciobanu (*Ștefan Bănuțescu: Iarna bărbaților*), de Șerban Foartă (despre un neconfirmat autor *Cornel Omescu: Între două trenuri*) și Cornel Ungureanu (*Manole Auneanu: Destinul îngerilor*). □ În privința dramaturgiei și mai ales a *Dramaturgiei de idei*, Traian Liviu Birăescu găsește explicații cu privire la rămânerea în urmă a acestui gen literar: „Optimismul funciar al epocii și al orânduirii noastre face ca în societatea noastră «convulsia dramatică» să nu-și mai găsească locul decât în parte”. În alți termeni, drama nu-și mai află rostul într-o societate a oamenilor fericiți. □ Teatrul german de stat din orașul de pe Bega, pune în scenă cinci spectacole printre care: *Omul cu mârtoaga* a lui George Ciprian, *Moartea unui artist* de Horia Lovinescu, *Romeo și Julieta* al marelui Will. □ George Călinescu constituie obiect de studiu de două ori în acest număr: exegeza *Scrinului negru* și a universului său romanesc, semnată de S. Damian și semnalarea, în cadrul rubricii *Cărți-reviste*, a apariției micromonografiei

Vasile Alecsandri, cu o prezentare făcută de Iordan Datcu. □ Mai sunt de semnalat următoarele apariții editoriale: Tudor Vianu: *Despre stil și arta literară*, Ion Roman: *Caragiale*, Teodor Vîrgolici: *Alecu Russo*. □ Șerban Foarță prezintă ultimele două numere (22 și 23) din „Gazeta literară”/ 1965: „Se remarcă de la distanță articolul lui Eugen Simion: *Paul Zarifopol sau prestigiul rațiunii (siluete critice – I, II)*. Eugen Simion demonstrează convingător și, oarecum, în contradictoriu cu critica mai veche, că Paul Zarifopol este: «un mare stilist», un raționalist într-o epocă de «mofturi» iraționale, un moralist lucid, un antiburghez (critica familiei burgheze, amorului burghez), cu oroare de «lirismele venerice și obstetrice». «Citită azi, eseistica lui Zarifopol nu mai pare atât de grațios gratuită», spune undeva, justițiar, Eugen Simion.” □ Cartea lui Radu Floarea, universitar din Beograd care a scris despre activitatea lui Dimitrie Țichindeal este consemnată la rubrica *Miniaturi critice*, sub semnătura lui Theodor N. Trâpcea.

• [„**Ramuri**”, nr. 7] Pe prima pagină apar câteva rânduri de Tudor Arghezi: „Coroana de lauri, împlețiți cu secera, ciocanul și inima poporului din care au ieșit atâția martiri, izbăvitori și realizatori, va fi opera apropiatului Congres, pe care o presimțim. Partidul și muncitorii au vorbit, Congresul dă răspunsul. Arată-te comoară!”). □ Adrian Păunescu semnează poemul *Numele nostru de familie*: „Auziți, voi, timpane de stele și nori / Auziți coloane de aer cu păsări? Un poem cât o hartă aduce poetul / În fața tovarășilor săi... / Laudă zilelor fără egal / Pe care le trăim / Laudă tuturor zilelor / Lucrătoare și nelucrătoare / În care iubim și vibrăm și trecem / Prin vârste înduioșate”. ■ *Comunistul ca personaj literar. De la „Cumpăna” la „Risipitorii”* își intitulează Mihai Ungheanu cronica literară: „Comunistul ca personaj literar – iată una din temele cele mai dezbătute ale creației noastre contemporane. Ea s-a cerut cu atât mai mult comentată cu cât literatura a fost depășită în acest caz de realitate. Din marea varietate de tipuri oferită de viață, literatura a reținut numai câteva. Din această cauză, mult timp comunistul ca erou literar a suferit de monotonie. Drumul pe care-l străbate proza actuală în surprinderea acestei categorii a conștiinței cetățenești poate fi definit ca drumul de la o viziune unilaterală la una din ce în ce mai nuanțată. Tipul de comunist cel mai des întâlnit de cititor a fost tipul cu un mare cumul de trăsături pozitive. Reprezentativ acestei etape de început este Anton Vadu din piesa *Cumpăna* de Lucia Demetrius. (...) Efortul de nuanțare e tot mai general, procedeele simplificatoare fiind din ce în ce mai rare. Desigur că tratarea cu profunzime a nobilei figuri a comunistului rămâne o permanentă datorie de onoare a scriitorilor noștri, în așa fel încât viitoarele treceri în revistă să nu mai poată vorbi de o literatură departe de profunzimea realităților zilelor noastre.”) ■ Același Mihai Ungheanu scrie cronica literară la volumul *Poeme* de Marin Sorescu, precedată de următoarea notă: „Aparițiile editoriale din anul acesta au înregistrat un flux de nume tinere. Cărțile semnate de autorii din generațiile

proaspete s-au bucurat de un atent examen critic, subliniindu-se aportul lor la fenomenul literar actual. Sunt autorii formați în climatul generos de viață cultural-artistică din deceniile socialiste, ceea ce recomandă semne noi și rodnice de o veritabilă însemnătate pentru sensibilizarea gândirii poetice și a registrului de expresie. O demonstrează și recentul volum de *Poeme* semnat de Marin Sorescu, original autor din această generație de scriitori promovați în ultimii ani”. În cronica literară se arată: „Felul în care Marin Sorescu transformă cea mai pedestră idee în poezie de sugestie este uimitor. Plecând de la curate abstracțiuni, poetul le ridică în zona imponderabilelor sufletești. (...) Gestul lui Marin Sorescu de a ne arăta izvorul de poezie acolo, unde nu credeam a-l găsi este al unui poet adevărat. Se poate vorbi și de o reconsiderare a mijloacelor poetice la el, căci scrisul său se deosebește, cel puțin aparent, de maniera curentă. (...) Voci, fără curajul publicității, insinuează, făcând caz de o erudiție ocazională, că originalitatea poetului ar fi un simplu produs de imitație. O lectură parcursă sub comandamentul modei, nemistuită artistic, le obstaculează acestora viziunea, condamându-i la veșnica dezorientare neputincioasă a celui ce nu vede pădurea din pricina copacilor. Aceștia sunt în orice caz niște proști cititori de poezie în orice limbă a pământului. Ei nu sesizează la Sorescu tocmai coborârea dintr-o spiritualitate specific românească din care poetul moștenește modul filozofant al atitudinii, care acceptă sau presupune, conform unei experiențe străvechi, toate alternativele (de aci, pluralitatea sugestiilor), replica poetică cu duble sensuri, dintre care maliția nu e dintre cele din urmă, precum și o permanentă raportare la istorie nu în superficialitatea ei, ci la ce aceasta are adânc. Dar despre asta altădată”.

• [„Steaua”, nr. 7] Articolul *Cu litere de aur*, elogiază lucrările „istorice” ale celui de al IX-lea Congres al Partidului Comunist: „Transformările profunde prin care a trecut România au confirmat deplin justetea politicii partidului, orientarea lui fermă marxist-leninistă, aplicarea creatoare a concepției sale despre lume și viață la condițiile concret-istorice ale țării noastre”. (...) Principiile fundamentale ale noii Constituții, propunerea ca țara noastră să poarte denumirea de Republica Socialistă România corespund noilor condiții de dezvoltare istorică. Proiectul de Constituție subliniază rolul conducător al Partidului Comunist în toate domeniile de activitate, unirea de nezdruccinat a muncitorimii, țărănimii, intelectualității și a celorlalte categorii de oameni ai muncii, indiferent de naționalitate, în jurul partidului, consemnează și garantează marile drepturi și libertăți. (...) le revine creatorilor de valori artistice și literare, sarcina să fie, în mod și mai susținut, ajutoare de nădejde ale partidului, să exprime în noi opere, capabile să îmbogățească patrimoniul culturii naționale și universale, într-un spirit de profund umanism socialist și într-o mare diversitate de stiluri, realitățile noi din patria noastră, năzuințele cele mai înalte ale poporului”. □ *Vom scrie pentru popor*, se angajează D. R. Popescu în numele breslei: „În raportul prezentat de tovarășul Nicolae

Ceaușescu se arată că scriitorii și artiștii continuând tradiția progresistă a culturii românești au îmbogățit patrimoniul spiritual al poporului și că prin aceasta ei participă activ la opera de construire a societății socialiste. Iată un citat care ilustrează elocvent coeziunea ce trebuie să existe între creator și timpul său. «Istoria arată că marii oameni de cultură, adevărații artiști au exprimat în operele lor realitatea vremii, au fost alături de popor, pe care l-au ajutat și însuflețit în lupta pentru o viață mai bună, pentru progres social. Cu atât mai mult creatorii de artă ai societății socialiste trebuie să se identifice cu aspirațiile celor ce muncesc, să slujească țelul măreț al făuririi unei vieți tot mai fericite pentru întregul popor». În ce mă privește, nu știu dacă din ce am scris până acum va rămâne, artistic vorbind, vreun rând. Nu din vanitate îmi pun această întrebare. Știu însă că măcar un rând de adevăr va rămâne. Dacă măiestria a schiopătat, fără voia mea, cu voia mea am căutat să fiu sincer, sau cât mai sincer, față de mine în primul rând, în ce-am scris. Shakespeare spune că, mai presus de orice, omul e necesar să fie și să rămână sincer față de sine, și cum eu cred în acest Dumnezeu al spiritului uman numit cu nume controversat Shakespeare, am căutat să-mi fac o dogmă din esența ideii de mai sus». □ Pornind de la simpozionul organizat pe tema moștenirii literare, Adrian Marino scrie despre programul și metodele criticii și istoriei literare, apreciind, înainte de a trage concluzii, „noul impuls” dat de rezoluția adoptată la cea de-a treia Conferință pe țară a Uniunii Scriitorilor și, mai cu seamă de la „conținutul declarațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu, la recenta întâlnire cu oamenii de cultură și artă, puse în bună parte sub semnul recunoașterii tradițiilor noastre literare și a celor mai bune metode de a le continua”: „... dacă asociem concluziile acestui simpozion critic cu o serie întreagă de materiale, pe aceeași temă, apărute de curând în «Lupta de clasă», «Ramuri», «Luceafărul», «Ateneu», «Iașul literar», obținem o imagine completă asupra stadiului actual, mult evoluat, al problemei «moștenirii» literare, în care s-au produs puncte de vedere noi, fecunde, de o incontestabilă semnificație. Ajunși la acest stadiu, evaluarea și sistematizarea rezultatelor obținute devine o necesitate imperioasă, un factor de progres și de orientare, de care va trebui să țină seamă orice controversă și nelămurire viitoare». Adrian Marino își precizează propria poziție în raport cu alte intervenții, citând copios din cuvântul introductiv al lui Eugen Simion, „conceput imparțial, cu lărgime de vederi” în abordarea celor două „erori simetrice, sociologismul vulgar și estetismul ce ignoră conexiunea reală a faptelor de istorie literară”. Marino observă și că „atunci când criticii marxiști în unanimitate, dar cu unele rămăneri în urmă pe care le vom semnala imediat, resping sociologismul și impresionismul în critică, ei sunt animați de o viziune mai nuanțată decât în trecut a raportului dintre artă și ideologie, a cărui formulare atinge, din ce în ce mai mult, nota justă. Definiția artei ca «ideologie» nu mai este invocată în sensul unei identități de conținut. „Ideologie” prin imagini, nu vrea să mai spună «ideologie» pur și simplu,

adică prin concepte. Există în opera de artă un transfer imagistic al ideologiei, o «metamorfoză», de ordinul saltului calitativ, de care critica trebuie neapărat să țină seama, sub sancțiunea de a nu-și găsi domeniul propriu. Dialectica trecerii conceptului în «imagini concret-senzoriale» este deosebit de subtilă și cine nu are limpede reprezentarea acestui proces poate fi, eventual, un bun estetician, dar în nici un caz un bun critic literar”. ■ Un alt punct de vedere formulat în articol, relevă natura polemică a spiritului de tip macedonskian întruchipat în persoana fostului asistent al lui G. Călinescu, atunci când se referă la „concepția despre lume a scriitorului, care reprezintă prin urmare o realitate și modul cum această concepție transformă în opera literară o altă realitate”. Adrian Marino deschide o lungă paranteză, aparent cordială, în realitate polemică, în legătură raportul dintre ideologie și artă, în numele căruia afirmă: „În această privință n-ar trebui să mai existe nici o controversă între criticii care au atins un anume nivel ideologic și au dobândit, măcar în principiu, o oarecare experiență. În realitate, din nefericire, nu în toate conștiințele raportul dintre ideologie și artă, respectiv poezie, este limpede, o ilustrație, ce-i drept izolată, fiind oferită de câteva mici poante polemice ale criticului Ov. S. Crohmălniceanu, întru totul caracteristice pentru problema care ne preocupă. Declarându-se adept (ca și noi, de altfel) al *rigorii științifice în interpretare*, criticul crede că-și poate argumenta poziția servindu-se și de câteva citate... fără autor, care de fapt ne aparțin, scoase din micul nostru studiu *Retrospectivă Ion Barbu* («Steaua», nr. 3/1965). Cum controversa cu Ov. S. Crohmălniceanu constituie pentru noi o reală plăcere intelectuală, și cum fabula are totdeauna și o morală de interes general, să ne fie îngăduit o paranteză, care se încadrează întru totul în precizările de față. Dar, mai întâi, o lămurire: nimeni nu este infailibil și se prea poate să ne fi scăpat unele nuanțe, sau din exces de conciziune să nu fi dus ideea peste tot până la capăt. Pe de altă parte mărturisim cu mâna pe conștiință, nu avem de loc intenția să includem acest articol în seria noastră de... *opere complete*, așa cum desigur nu va face nici Ov. S. Crohmălniceanu cu studiul său anterior, consacrat prin simplă coincidență tot lui... Ion Barbu, publicat în «Viața Românească» (nr. 6—7/1963). Mai trebuie adăugat că Ov. S. Crohmălniceanu este autorul și altor articole critice, ca să ne exprimăm astfel, de importanță predominant «istorică». Este vorba, în speță, de primele studii ample, de «reconsiderare», consacrate nu numai lui Ion Barbu, dar și lui L. Rebreanu, G. Bacovia, Ion Pillat și L. Blaga, ceea ce nu reprezintă un mic merit. Însă tocmai fiindcă sunt «istorice», aceste studii au început să «dateze», în sensul că reflectă, sub unele aspecte, un stadiu depășit al istoriei noastre literare, în care, după impresia noastră, Ov. S. Crohmălniceanu continuă să persevereze printr-un anume tic ori inerție de metodă. (...) Și cum «specificul creației artistice» stă tocmai în acest proces de transfigurare, de transmutație, devine evident că analiza critică trebuie să se ocupe, în primul rând, de aceste rezultate literare, considerate în

fenomenologia lor estetică. Cine caută numai și numai «idei» într-o operă literară, nu este nici literat, nici critic în substanța imagistică a operei, fondul ideologic, pe care nu-l negăm în nici o împrejurare, rămâne infuz, ca o bucătică de zahăr topită într-un pahar de ceai, (folosim o imagine mai veche) și pentru a-l reconstitui și defini în mod cu adevărat «științific» se cere un acut și nuanțat spirit analitic. Chiar și Ov. S. Crohmălniceanu recunoaște în principiu (și nu putem să nu-i dăm de astă dată dreptate) că «ideologiile se sublimează în arta adevărată...»”.

- **[„Tânărul leninist”, nr. 7]** Grigore Hagiu își intitulează colaborarea din acest număr *Medalie Contemporană comunistului*: „ Biografia ta e a mulțimii./ urzită-n harta deasă-a tuturor/ cu fir de sânge recunoscător/ culorii, datinei și frăgezimii./ Nu cumpăni nimic doar pentru tine/ și dăruie fiind fără popas/ acelora ce-alături le-ai rămas/ în sufletul oricărui om ți-e bine./ Și celui ce-și urmează-adânc poporul,/ crezând, decât ceilalți mai mult în el,/ și-ntodeauna numai lui fidel,/ i-e dat să fie și conducătorul”.

- **[„Teatrul”, nr. 7]** Pe prima pagină apare o scrisoare adresată Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și tovarășului prim-secretar Nicolae Ceaușescu, semnată de Oamenii de teatru din Republica Populară Română, în care se mulțumește partidului pentru „înțeleapta conducere”, precum și pentru „condițiile deosebite, materiale și morale, create oamenilor de teatru de regimul nostru de democrație populară, înțelepciunea cu care ne îndrumază partidul au dat roade în toate sectoarele activității noastre (...)”. □ Apare textul *La înălțimea noii etape* semnat de redacția revistei „Teatrul”: „O pagină grandioasă din istoria poporului nostru a fost scrisă. Din acest an – «anul celui de-al IV-lea Congres al Partidului» – România și-a cucerit pe deplin bucuria și mândria de-a fi investită cu numele de țară socialistă. În pragul Congresului al IV-lea al partidului, care urmează să consfințească acest stadiu înalt la care oamenii muncii din uzine, șantiere, ogoare, biblioteci au ridicat construcția socialistă, întreg poporul îmbină entuziasmul său cu o responsabilă meditație, adâncind și comentând datele complexe și multilaterale, enciclopedice – cum s-a spus – conținute în Proiectul Statutului Partidului Comunist Român și în programul perspectivelor de mâine, în Directivele cu privire la dezvoltarea economiei naționale în anii următori.(...) În interesul general, fierbinte, caracteristic acestor zile de largi și vii dezbateri, stârnite de documentele Congresului al IV-lea al partidului, omul de artă își manifestă firesc participarea sa plenară. El nu se poate opri – studiindu-le – numai la obiectivele proprii domeniului său profesional de activitate. Prin înseși rostul și chemarea sa, el se simte solicitat și își confundă preocupările cu toate multilateralele aspecte ale realităților de azi și ale celor proiectate spre mâine. Tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta, la Conferința organizației de partid a orașului București, că prevederile Directivelor, deși se referă îndeosebi la dezvoltarea economiei, «reprezintă de fapt un program de

dezvoltare multilaterală a întregii noastre societăți». Pe de altă parte, primul secretar al Comitetului Central al partidului a subliniat, adresându-se cu același prilej creatorilor de artă, că dincolo de «forma de prezentare, expresia artistică în diverse stiluri» a creațiilor artistice, important este conținutul operei de artă. Or, problema dezvoltării multilaterale a personalității umane și a societății este conținutul, obiectivul principal al creației oricărui artist demn de acest nume.”

□ În ancheta *Stagiunea*, la întrebarea despre *Dramaturgia originală contemporană*, răspund: Dina Cocea („Faptul că piesele noi sau trezesc interesul sau provoacă negarea vehementă este un simptom bun, sănătos: o reacție vie presupune un stimulent real. Dacă acum câțiva ani, spectatorii acceptau tot ceea ce li se oferea, astăzi ei reacționează, discută, aleg, uneori chiar împotriva criticii, și asta este o garanție a dezvoltării viitoare. Este limpede că, în această conjunctură, toată răspunderea pentru calitatea literaturii teatrale revine acum autorilor și saltul pe care îl așteptăm se va produce numai dacă scriitorii își vor asuma conștient responsabilitatea și riscurile profesiei”), Octavian Cotescu („Cred că în momentul de față este bine să centrăm discuția despre dramaturgie în jurul unei foarte importante probleme, care s-a discutat la întâlnirea conducerii de partid și de stat cu oamenii de artă: anume, importanța conținutului social al operei de artă, răspunderea creatorului față de actualitate, obligațiile sale de natură ideologic-educativă. (...) Uneori, citind câte o piesă nouă românească, am impresia, dimpotrivă, că dramaturgul a cheltuit o cantitate însemnată de energie pentru a combina situațiile, efectele, replicile «tari», dar s-a preocupat foarte puțin de implicațiile realității cuprinse în împrejurările dramatice pe care le-a construit, s-a lăsat furat de jocul elementelor teatrale, uitând că oamenii care vin la teatru vor să afle ceva despre ei înșiși, aici, vor să-și lămurească niște nedumeriri, vor să rețină și să înțeleagă niște fapte, pe care în viață le trec cu vederea, le consideră puțin însemnate sau nu și le pot explica”), György Harag („Aș vrea să atrag atenția asupra unei tendințe care s-a făcut simțită în mai multe piese, o înclinare spre falsa poezie și falsa complexitate. Mă gândesc la piese nu lipsite de calități, dar în care interesul principal nu se bazează pe acțiune, pe un conflict direct, deschis și viguros, pe caractere clare, ci se naște pe seama unor construcții verbale, supraîncărcate de simboluri, metafore, jocuri de cuvinte. De multe ori, când citesc o asemenea piesă nouă, abia publicată, nu o înțeleg – sau nu vreau s-o înțeleg, nu mă simt deloc obligat să urmăresc exhibițiile autorului pe drumurile întortocheate pe care el își schițează ideea. Cred că, în privința asta, avem de-a face cu o greșită înțelegere a dramaturgiei de idei”), Adriana Leonescu („Aceste făgăduieli cuprinse în niște piese mai recente ne dau temeiul să privim cu încredere dezvoltarea dramaturgiei, să așteptăm realizările noi, cu convingerea că îndemnul cuprinse în documentele întâlnirii dintre conducerea de partid și de stat și oamenii de cultură și artă se vor concretiza în victorii artistice sigure”), Horia Lovinescu („În momentul de față, din cauza

unei legitime dorinte de a evita didacticismul moralizator, caracterul prea programatic al piesei de teatru, s-a alunecat puțin spre o literatură minoră, în care contextul social-politic al problemelor discutate a fost estompat. Socotesc că o dramă personală, oricât ar fi de puternică, nu poate să devină fapt artistic mare, dacă nu are implicații foarte profunde în realitatea înconjurătoare. În sensul acesta, cele spuse de tovarășul Nicolae Ceaușescu, primul secretar al Comitetului Central al partidului, la întâlnirea cu oamenii de cultură și artă sunt foarte bine venite. Cuvintele sale constituie un semnal de alarmă în fata tendinței de sărăcire și de minimalizare a operei dramatice. Sper că, în cadrul procesului de acomodare la nou, despre care vorbeam înainte, noi vom învăța, din nou, și mai bine decât înainte, să dezvoltăm în fața publicului o dezbatere social-politică pasionantă, în afara căreia literatura teatrală este condamnată la un caracter efemer”). Crin Teodorescu („După cum s-a subliniat la întâlnirea conducătorilor de partid și de stat cu oamenii de artă, dramaturgia este chemată să contribuie efectiv la cunoașterea și construirea vieții”). □ Alte întrebări ale anchetei se referă la aprecieri generale, repertoriul stagiunii, animatorul și structura ansamblului teatral, regia, scenografia, probleme de artă a actorului, critica teatrală. □ La apariția volumului *Teatru* (EPL, 1965) de Al. Mirodan, Ileana Popovici semenază cronică (literară) „*Adevărul e membru de partid*: „Dramaturgia sa este expresia artistică a unui crez comunist; tonusul ei este vital, optimist, atmosfera respiră o mare sănătate morală. Nimic contorsionat, chinuit, contrafăcut nu pătrunde aici. Fie că se înnoadă în jurul unor probleme mai grave sau mai puțin, conflictele sunt tranșante, pozițiile – ferm delimitate, discuțiile – sincere; faptele angajează”. ■ În *Acești mari prieteni ai visului...*, B. Elvin salută obținerea Premiului pentru cea mai bună participare națională la Teatrul Națiunilor de către „comedia „bucureșteană cu piesele *Rinocerii*, *Umbra* și *Troilus și Cresida*, eveniment consemnat și de presa franceză. □ Câteva însemnări despre *Vraja creației* în teatru oferă Sergiu Fărcășan: „Nu înseamnă că, în artă, adevărul și minciuna ar avea condiții și șanse egale. Există un arbitru numit societatea și o curte de casație care îi definitivează verdictele, timpul. (...) Astfel, vulturile largi și complicațiile pe care le cunosc în drumul lor adevărul și minciuna, traversând istorii diferite, talente diferite, compunându-se într-o țesătură foarte complexă, ajung până la urmă la raportul în care se aflau în punctul de plecare; și dacă o operă cu îndepărtări de la adevărul vieții durează totuși prin geniul autorului ei, este pentru că în compoziția acestui geniu intră oglindirea măcar a unor părți importante ale adevărului epocii (vezi Lenin despre Tolstoi)”. □ Cronică teatrală a numărului cuprinde textele *Expansiunea necărturărească a grotescului. Amhitryon 38 de Jean Giraudoux* (Teatrul „Barbu Delavrancea”); *Nimic nu se pierde, dragul meu de I. Hristea* (Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra”) de Mihai Florea. Despre *Spectacol Prévert* (Teatrul Mic) consemnează Nina Cassian: „Un spectacol de poezie constituie, în general, o triplă piatră de încercare: pentru regizor, pentru

actori, pentru public. Această artă sintetică și concentrată, difuză totuși, prin nimbul ei de sugestii și asociații, pune probleme speciale de interpretare și înțelegere. (...) Mai întâi, salutăm alegerea repertoriului. Au fost selecționate, în traducerea exactă și plină de farmec a lui Gellu Naum, bucăți dintre cele mai cunoscute, ca și unele de o circulație mai restrânsă, fără rigidități tematice, respectându-se verva imaginativă a poetului și varietatea lui prozodică. Astfel, au fost ilustrate mai toate laturile caracteristice ale lui Prévert: lirismul și sarcasmul, visul transparent și explozia grotescă, expresia lapidară și inventarul interminabil, amețitor, inefabilul și concreteța crudă, brutală. (...) Dar același respect pentru poezie poate genera atitudini excesive, puriste, inhibitorii. Așa îmi explic, în cazul nostru, timiditatea înscenării, nuditatea unor anumite momente. (...) Un singur moment euritmico – cu toate binecunoscutele calități ale dansatoarei Miriam Răducanu – e prea puțin și atacă omogenitatea întregului: în schimb, cântecele, în ciuda popularității de care se bucură, mi s-au părut nepotrivite, ele plasându-se într-o zonă mai facilă și apărând ca momente ale unui spectacol de varietăți. Poate că o regie mai complexă le-ar fi putut încadra în mod convenabil, dar aceasta prespune o altă viziune inițială”.

• **[„Viața militară”, nr. 7]** Versurile din acest număr sunt semnate de Victor Tulbure (*De cum sorbim vâzduhu-ntâia oară, Acolo unde iarba e mai deasă, Un glas pe altul, Cea mai fierbinte a sângelui zvâcnire*, fragmente dintr-un poem *Imnuri*), Nicolae Dumbravă (*Partidului*), Al. Andrițoiu (*Suprema lege*), Teodor Balș (*Odiha patriei*), □ Reportaje conțin o însemnare de V. Em. Galan (*Patrie patriotism*), urmat de Nicolae Jianu (*Zile fierbinți*), Haralamb Zincă (*De vorbă cu comandantul batalionului*), Octavian Georgescu (*Luminile portului*), Romulus Zaharia (*Ritmul și clarul înălțimilor*), G. Filipescu (*Gata de luptă*), I.I. Nechifor (*Dintr-un noian de fapte*), Mircea Radina (*Ostașii piscurilor*), Ion Grecea (*Într-un singur gând*) □ N. Mărgineanu (*Ceasul lucid al amiezii*) și Gh. Bejancu (*Un portret care ar trebui făcut*) contribuie cu proză. □ Aurel Martin recenzează volumul de versuri *Hronic* al poetului Cicerone Theodorescu. □ În pagina consacrată cenaclurilor literare publică poezia *Izvor* locotent-major Ion Lăbescu (Ion Lotreanu), membru pe atunci al cercului literar Ioan Slavici de pe lângă Casa ofițerilor din Timișoara.

• **[„Viața românească”, nr. 7]** Editorialul *Perspectiva măreției*, semnat de redacțional, aduce în prim-plan noi statistici economice, de această dată în așteptarea celui de-al IV-lea congres al P.M.R. din aceeași lună (proclamat de Nicolae Ceaușescu, al IX-lea Congres al P.C.R.). Planul lui Marx, expus în *Capitalul*, referitor la instaurarea comunismului în zonele unde sectorul industrial a devenit dominant în producție este, în cazul de față, furnizat propagandistic: „Și dacă ne gândim doar la această comparație de cifre: România anului 1965 realizează o producție de 9,5 ori mai mare decât cea a anului 1938, și încă avem o imagine grandioasă a drumului parcurs. De la

România importatoare a ultimei mașini, și până la țara de astăzi, exportatoare și cotate pe piețele mondiale, la concurență cu state de veche tradiție industrială, e o cale ce nu poate fi măsurată cu clepsidra anilor, ci a dimensiunii istorice. Politica partidului de industrializare socialistă a orientat eforturile spre dezvoltarea cu prioritate a industriei mijloacelor de producție, a vegheat la creșterea în ritmuri înalte a ramurilor hotărâtoare pentru progresul întregii economii, energia electrică și termică, industria chimică, siderurgia, construcția de mașini – atâtea domenii de activitate odinioară pete albe în economia țării – cunoscând actualmente o amploare cu două decenii în urmă de nesperat.” □ Poezii închinare P.C.R., publică Demostene Botez, *Rădăcinile* („Partid,/ Ce-adânc găsesc rădăcinile tale/ În visul plasmei noastre ancestrale!/ Pe orice paralele de pe glob,/ Un fir al lor subțire a irupt/ Dintr-o speranță mare, dedesburt,/ Din deznădejdea fiecărui rob”); Al. Andrițoiu, *Hunedoara* (poezie scrisă într-un stil mai cuminte și mai visător decât în etapa realismului socialist: „Fruntea-mi ca frunțile lor, filosofică poartă/ purul sărut întâmplat între dure metale și soare./ Sunt comunist oțelar...”); Maria Banuș, *Împlinire* (vag ideologică: „Ce ciudate vin împlinirile/ totdeauna altfel decât le aștepti”); Ion Brad, *Țara*; Veronica Porumbacu, *Cu harfa lui Eol și Sigiliul*; Valeria Gorunescu, *Constelație*; Mihai Negulescu, *Rădăcini*. □ Paul Georgescu recenzează, ideologic și estetic, romanul *Bietul Ioanide*, ediția a II-a (EPL, 1965). Disciplina muncii, caracterul multilateral ei multilateral, absența distincției între manual și intelectual, sunt coordonatele forte reliefate de criticul literar, care, în articol, folosește o scriere meritorie pentru momentul primei apariții, drept argument al necesității socialismului în România: „Natura lucrurilor face, din cea mai împlinită operă a lui G. Călinescu – *Bietul Ioanide* – una dintre realizările remarcabile ale noii noastre literaturi. Se poate replica însă că romanul nu scrie epoca noastră, socialistă – aceasta va încerca să o facă scriitorul, cu mai puține izbânzi în *Scrinul negru* – și nici, cel puțin, nu reflectă aspirația maselor spre eliberare socială, ignoră existența unei intelectualități însuflețite de ideile partidului revoluționar al clasei muncitoare. E adevărat; numai că revoluția socialistă constituie un complex de realități atât de grandios încât, practic, el nu poate fi concentrat de un singur scriitor și încă într-o singură operă... Câteva generații de scriitori, desfășurându-și o fertilă activitate pe un spațiu de două decenii, nu au izbutit încă să cuprindă inepuizabila bogăție de idei și realități pe care conștiința omului nou, constructor al societății din care exploatarea a fost abolită, o oferă. Dacă *Bietul Ioanide* mi se pare o carte semnificativă pentru epoca noastră, este pentru că ea conține o caracteristică însemnată a vremii socialiste, și anume spiritul creator, constructiv, al unui om lipsit de sentimentul proprietății. Evident, în toate vremile s-a construit, dar ceea ce impresionează azi, este nu numai aspectul cantitativ, de netăgăduit, dar și cel calitativ, implicând un spirit absolut nou, în concepția, scopul și modalitatea creativității. O nouă construcție era, în vechea

societate, o realitate obiectivă, firește, dar ea exista în același timp ca o întărire a exploatării, a supunerii și alienării creatorului, în vreme ce azi, dimpotrivă, se îmbină armonios creația ca expresie liberă a individului și scopul său de utilitate colectivă. Desigur că prin creație înțeleg nu numai opera de artă – literară, muzicală, plastică, dar și opera arhitectonică – uzină, bloc pentru locuințe, edificiu public – sau științifică. În epoca noastră, munca devine creație în toate ipostazele ei.” □ D. Micu și Nicolae Manolescu tratează *Viziunea Omului în literatura română de azi*. Cei doi pornesc de la un cadru larg, al modernității socio-literare, de la Baudelaire (în poezie) și Proust (în proză), pentru a ajunge la problematica noului roman francez: „O altă chestiune e așa-zisa dispariție a personajului. Romane fără personaj? Iată iarăși un lucru care numai superficial privește tehnica narativă și care reflectă de fapt o stare critică interioară. În romanul occidental, *criza* pe care căderea în desuetudine a valorilor umaniste de tip clasic a produs-o se traduce mai ales în vidul pe care abandonarea acestora l-a lăsat în urmă. E vorba, după expresia Nathalie Sarraute, de o *eră a îndoielii* («l'ère du soupçon»). Dar cine, dacă nu personajul, e centrul aceluși câmp de forțe care constituie romanul? Cine, dacă nu personajul, trebuia să sufere neîncrederea?” Față de scepticismul occidental în artă, autorii scot în relief caracterul pozitiv al viziunii asupra lumii în literatura română a momentului: „Romancierul și dramaturgul roman de astăzi consideră lumea din unghiul de vedere al omului care crede în ceva, voiește ceva, știind bine ce, pentru care viața are un sens. Mai mult sau mai puțin pregnant, uneori la un mod naiv și pur ilustrativ, alteori nu fără pulsația trăirii autentice, «eroii pozitivi» ai epicii noastre – un Anton Filip, protagonistul romanului *Bărăgan* de V. Em. Galan, un Bucsi Károly, muncitorul director de întreprindere din romanul lui Nagy Istvan *La cea mai înaltă tensiuni*, tinerii comuniști din romanul *Descoperirea familiei* de Ion Brad și atâția alții, cumulează virtuți ale acestei umanități. Uneori, idealul uman întemeiat pe concepția noastră de viață, pe etica proprie climatului spiritual dintr-o societate în care cei mulți își sunt singuri stăpâni, e proiectat în trecut: el ia înfățișarea democratului revoluționar, precum Nicolae Bălcescu, eroul trilogiei *Un om între oameni*, sau dobândește chip venerabil, de erou semi-legendar, înțelept și făcător de dreptate, «vis al noroadelor», Nicoară Potcoavă sau, în sfârșit – în scrieri cu subiect din trecutul cel mai apropiat – transpare în condiția exemplară a unor activiști de partid luptători în ilegalitate (Mareș, Dumitrana din *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu, Vițu din *Bariera* de T. Mazilu etc.)”. Criticii remarcă și înclinația scriitorilor spre construirea conflictelor interioare, care atenuează stereotipia maniheistă și conduce spre realizări notabile: „Nu rareori, eroii sunt surprinși în nuvele, romane, piese de teatru – în momente critice al existenței lor. Crizele morale sunt înfățișate în epica și dramaturgia noastră, obișnuit, ca experiențe (inevitabile în anumite împrejurări) ale unor conștiințe care traversează calea demistificării, care evoluează către luciditate.

Aceste crize nu se încheie prin dislocarea edificiului sufletesc, ele definesc dimpotrivă, etape premergătoare regenerării conștiinței, refacerii echilibrului lăuntric, pe noi baze, stabile. O asemenea criză, producătoare de răsturnări și restructurări în sfera conștiinței, parcurge, de pildă, eroul celor două romane publicate după Eliberare de G. Călinescu: *Bietul Ioanide* și *Scrinul negru*. Condiția insului excepțional constituie obiectul unei constante preocupări a lui G. Călinescu. Prototipul acestuia, în viziunea scriitorului, e Șun, eroul legendar al scripturilor chineze străvechi, împărat și filozof, ridicat pe cea mai înaltă treaptă a înțelepciunii, concepută ca detașare de efemer, de pasiuni mărunte.” Tot în categoria personajelor zdruncinate de trăiri prea intense ar fi și protagonistul *Moromeților*: „un inocent, un ins cu suflet pur, feciorelnic. Setea de îmbogățire a fiilor săi îl consternează și, spre a le da o lecție, îi lasă să cumpere porumb din sat, spre a-l vinde, chipurile, avantajos la munte, deși își dă seama că afluxul de cereale, datorat bunei recolte, are să provoace scăderea prețului; când flăcăii se întorc amărâți, fără niciun câștig, se bucură. Goana după înavuțire îi provoacă lui Moromete oroare și acest țăran *sucit* ar prefera să nu existe pe lume bani. [...] Dezvăluind tragismul sorții micului proprietar de pământ încrezător în trăinicia gospodăriei sale, prins în vârtejul relațiilor capitaliste, romanul *Moromeții* transmite un mesaj cu multiple și adânci implicații. Eroul principal al romanului nu e numai un mijlocăși amăgit de iluzia durabilității gospodăriei sale, e omul dotat cu mari însușiri, pe care le irosește în gratuități. Declanșarea în sufletul său a crizei anunță surparea unui anumit mod de a înțelege existența, de a concepe autorealizarea umană, pacea sufletească. Pe Moromete nu-l vedem, ca pe un Ioanide, și sub o altă înfățișare decât cea anterioară seismul interior.” □ Alexandru Ivasiuc scrie despre ceea ce el consideră drept *Generația a patra* a tinerilor prozatori: „Reuniți sub numele de generația a patra și consemnați de obicei împreună, N. Velea, Fănuș Neagu, D.R. Popescu și, în ultima vreme, *last but not least* – Ștefan Bănuțescu, nu reprezintă doar un adaos cantitativ, ci marchează în dezvoltarea prozei noastre tinere o etapă nouă. Faptul n-a trecut neobservat; controversalele ascuțite prin care au fost acceptați dovedesc pe deplin originalitatea tinerilor și sunt totdeauna de cel mai bun augur. Cu metode comune (dar nu obișnuite), cu subiecte înrudite, ei sunt legați până și în deosebiri, ca într-o figură geometrică armonioasă, cu laturi echilibrate. Etapă nouă, dar nu generație spontanee. De altfel, critica literară s-a exersat suficient în descoperirea filiației lor și s-a pomenit numele lui Marin Preda, deși n-ar fi greșit să constatăm, de pildă, apropierea dintre Fănuș Neagu și Eugen Barbu, cu toată deosebirea dintre mediile care-i interesează. Însă tinerii scriitori sunt orice în afară de epigoni, dovedind capacitatea culturii noastre de a produce forme noi și variate, ca orice fenomen viu. Prin evocarea lumii satului, tinerii scriitori se înscriu pe o linie tradițională a literaturii românești, dar se deosebesc de înaintașii lor îndepărtați printr-o altă perspectivă. Nu pământul, nu satul este eroul lor de bază, ci

țăranul om, investigat ca personalitate multilaterală și complexă, animat de mult mai multe interese decât cele economice.” Alexandru Ivasiuc sintetizează originalitatea lor într-o frază ce denotă ruptura literaturii de dogmatismul realismului socialist: „Ei au o sfântă oroare de vorbe fără acoperire reală”, continuând cu șarja împotriva etapei regretabile din cultura română a anilor 1950: „A existat însă un anumit decalaj între această mentalitate cu adânci rădăcini în viață și o serie de manifestări literare de care grupul tinerilor nu numai că se deosebește, dar față de care prezintă, chiar în parte, o reacție.”

AUGUST

1 august

• **[„România liberă”]** Sub denumirea *Istoria literară – preocupări și perspective. Interviuul nostru cu profesorul Alexandru Dima, membru corespondent al Academiei Române, secțiunea Literatură și arta* găzduiește dialogul lui Boris Buzilă cu specialistul în istorie literară și în literatură comparată menționat. Întrebat cum vede „dezvoltarea istoriei literare din ultimii ani”, profesorul Dima răspunde că, în opinia sa, aceasta a luat un „avânt impetuos”, „în toate genurile și speciile”, prin scriitori de valoare precum Tudor Arghezi, Zaharia Stancu, Horia Lovinescu etc., autori de „lucrări caracteristice pentru epoca și țelurile noastre”, la care se adaugă prețuirea operelor literare din străinătate. Și activitatea critică este bine reprezentată de critici valoroși, ca G. Călinescu, Tudor Vianu, la care se adaugă tinerii semnatori ai cronicilor de întâmpinare și ai recenziilor. Istoria literară – reflectată în monografiile de scriitori și în manualele de istorie a literaturii – beneficiază de „meritele cercetărilor actuale” în domeniu, respectiv: „folosirea unei metode cu adevărat științifice”, pentru ca fenomenele literare „să fie descrise cu mai multă exactitate, explicate mai profund pe baze sociale și valorificate atât din punct de vedere ideologic cât și artistic.” În opinia lui Alexandru Dima, s-a format o școală de istorie literară ale cărei realizări sunt „monografii de scriitori din toate perioadele literaturii noastre”, monografii ale unor reviste, grupări și curente literare – semănătorismul, poporanismul, simbolismul etc., *Tratatul de istorie a literaturii române (epoca veche)*, ediții critice și ediții de popularizare ale operelor lui Eminescu, Alecsandri, Alexandrescu ș.a. Întrebat care sunt sarcinile istoriei literare, corelativ directivelor lansate la Congresul Partidului Comunist Român, Alexandru Dima răspunde că „trebuie studiate curente, grupările și revistele literare”, realizate lucrări de sinteză și folosite, ca metode de lucru, „evitarea documentării nesemnificative, înlăturarea descrierilor prea amănunțite, revizuirea terminologiei și precizarea ei cu sprijinul teoriei literare, utilizarea mai judicioasă a paralelelor cu scriitorii străini, moderarea spiritului analitic excesiv și extinderea celui sintetic”.

• [„Scânteia”] Zaharia Stancu semnează articolul *Sentimentul dominant*: „Acum o săptămână s-au încheiat lucrările celui de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român – istorică adunare de sfat și hotărâri a celor mai încercați luptători și fii ai poporului nostru: comuniștii. Sentimentul dominant al tuturor cetățenilor patriei noastre a fost și este în aceste zile sentimentul încrederii totale, al încrederii profunde și desăvârșite în partidul comuniștilor, în hotărârile pe care le-au luat reprezentanții săi de-a lungul istoricei dezbateri care a avut loc. Încrederea aceasta nu a fost niciodată mai deplină, mai neabătută. E un sentiment izvorât din însăși realitatea vieții noastre, din experiența de viață a tuturor și a fiecăruia, experiență verificată și confirmată, zi cu zi, de când comuniștii români și-au început opera de conducători ai poporului pe drumul făuririi societății socialiste. (...) Milioane de cetățeni ai țării noastre au dezbătut Directivele propuse Congresului de către Comitetul Central al partidului, au așteptat lucrările (...) concretă a vieții noastre de toate zilele. Nu avem nicio îndoială, nu suntem străbătuți de nicio umbră de rezervă, de nicio fărâmbă de scepticism. Așa va fi!”

• [„Glasul Patriei”, nr. 23] *Imaginea grandioasă a țării de mâine*, editorial redacțional este consacrat Congresului al IX-lea al P. C. R.: nesemnat: „În zilele istorice ale lunii iulie, congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român a dezbătut la nivel înalt și cu însuflețire problemele multiple legate de dezvoltarea viitoare a României socialiste. Un nou plan cincinal, elaborat cu studioasă amănunțime, conturează directivele programatice ale viitoarei creații naționale în complexul economic și spiritual, convergent în scopul unic, care e bunăstarea tot mai sporită a întregului popor. S-a dezbătut, totodată, un nou plan al dezvoltării energeticii, întins pe un interval de zece ani. (...) Această imagine grandioasă a României de mâine, ale cărei linii principale le-am amintit aici, a mers la inima întregului nostru popor care, după experiența ultimelor două decenii, știe că orice cuvânt scris la a doua și trup de fapt prin priceperea și prin munca lui entuziasă.” □ Într-un al doilea text, *Marele Sfat pentru viitorul României*, cu valoare de editorial, și acesta nesemnat, se arată: „Bucureștiul, gătit ca de marile noastre sărbători, a găzduit, în zilele de 19-24 iulie, lucrările Congresului partidului clasei muncitoare din România, eveniment de mare importanță pentru viitorul țării, pentru viața întregului popor.” □ Victor Eftimiu și Demostene Botez contribuie, în nume propriu, la „tematica” numărului. În articolul *Pe treptele civilizației*, Victor Eftimiu arată: „Inima tinerei noastre republici bate din plin. Timpul a fost îngenunchat și pus în slujba omului: nu va mai trece peste noi măcinându-ne, ci noi îl vom măcina folosindu-l pentru realizări care trec dincolo de el. În preajma Congresului partidului, toate forțele vii ale poporului au fost mobilizate pentru a contribui cu experiența lor la îmbogățirea, la înfrumusețarea acestei țări”. □ Demostene Botez publică *Izbucnire clocotitoare de vitalitate*: „Nu poate fi mândrie mai mare decât să te știi chemat, să te simți dator, a fi rapsodul acest

oameni și al acestor fapte ale oamenilor noștri, al acestor mari aspirații consemnate într-o constituție pe care ne-o dăm noi înșine, constituția Republicii Socialiste România. Măreția cere măreție. Cântecul nostru caută să fie pe măsura dimensiunilor istorice ale lucrării întregului popor.” □ Constantin Noica semnează textul *Nu mai e același lucru*, cu următoarea precizare: „Redăm, în cele de mai jos, un articol scris acum câțeva vreme pentru presa internă, dar care este mai potrivit pentru cititorii români din afară, ce nu au trăit stările de lucruri din țara noastră”; din text cităm: „S-a întâmplat ceva curios în țara aceasta: Caragiale și-a pierdut subiectele de inspirație. S-a creat, în speță, o Românie în care nu mai e posibil Caragiale. E ceva regretabil pentru el și creația lui, dar e mai bine pentru țară. (...) Încerc doar să înțeleg obiectiv de ce nu mai e posibil un Caragiale aici. Și-mi spun: pentru că ritmul lumii românești e altul; pentru că timpul nostru cel liniștit s-a transformat în timp. A venit ceva să precipite nu numai bolovanii țării acesteia, dar și sufletele. (...) S-a obținut, în ultimă instanță, o mare promisiune umană și românească, pe care în trecut n-am crezut-o cu puțință, sub chipul socialismului, și pe care personal am înfruntat-o, într-un fel ori altul, multă vreme. Când îți începi viața printre oameni, îți închipui că tu ești om și ceilalți sunt rinoceri. Trec anii și ți se întâmplă să vezi că tu ai fost rinocer și ceilalți s-au dovedit a fi oameni. E o poveste tristă (care de altfel se mai poate petrece și în cazul altora). Și de aceea o vreme m-am hotărât să tac. Dar când trebuie să mai spun câte ceva, mă străduiesc să nu mint pe alții și să nu mă mint și pe mine. Acum mulți ani, cineva de prin țările acestea socialiste a plecat dintre ai săi și a scris o carte: *Am ales libertatea*. Câțiva de aici, care am putea face la fel, adică pleca în lume și defăima țările noastre, îi răspundem: Am ales sinceritatea.” □ Virgil Carianopol publică poezia *Fluierul*.

3 august

- [„Scânteia”] Platon Pardău scrie despre *Marea conectare*: „Asistăm în anii noștri la dispariția «provinciei» în înțelesul vechi și compromis al cuvântului, în cadrul orașelor – la dispariția periferiei. Viața culturală a Sucevei se reducea la o modestă reuniune musical-dramatică, ctitorie de inimă a câtorva intelectuali, care oscila între existență și inexistență. Cee ce s-a petrecut în anii noștri în vechea capitală a Moldovei, intrată într-un proces de refaceri depsebit de repede, are înțeles de inedită istorie.” □ Tiberiu Avramescu prezintă volumul de *Opere* Vasile Alecsandri (editura Academiei) și, în cadrul EPL, romanele *Risipitorii* și *Șoseaua Nordului*, de Marin Preda și respectiv Eugen Barbu.

4 august

- [„România liberă”] În cadrul secțiunii *Carnet cultural* este prezent titlul *Monografia unei complexe personalități literare*, cu privire la monografia Ion

Ghica, realizată de Dimitrie Păcurariu (Editura pentru literatură). Criticile formulate nu vizează monografia, ci pe Ion Ghica, prin semnalarea contradicțiilor personalității politicianului – prezența în complotul de detronare a lui Cuza și, ca bei de Samos, servirea intereselor Imperiului Otoman. Implicarea directă în actul de cultură este, însă, dovedită de participarea la editarea revistelor „Propășirea”, „Independența”, „Clopotul”, „Convorbiri literare”, precum și de *Scrisorile către Vasile Alecsandri*, a căror „valoare universală” este umbrită de unele date de istorie literară incorecte.

5 august

• [„Scânteia”] Tudor Arghezi trimite de la Geneva, unde se afla într-o călătorie ca să-și îngrijească sănătatea, textul *Stindradul sus!*: „Răsfoiesc ziarele pariziene și din Confederație, în fața colosului de gheață Mont-Blanc, patru kilometri suș, oglindit în apele lacului Léman, una din mărele interioare ale Republicii Helvete. Împăratul Alb se gândește dimpreună cu fărâma mea de om la Congresul Partidului Comunist din București și, de mai colea, dintre lebezi, ascultă și inima de bronz a lui Jean Jacques Rousseau. Ne aduce și vântul știrile lui. Opinia publică, tipărită și orală, e stupefiată admirativ. La Congresul nostru au fost de față ca să vadă și să asculte și să tragă concluziile necesare și gazetari din presa occidentală. Se cunoaște din relatările lor impresiile cu care au părăsit sala Congresului. Congresul nostru are pentru noi cât și pentru ideea socialistă o valoare istorică, într-adevăr. Steaguri verticale și orizontale bat ridicate între Alpii unde văzduhul și pământul fac anotimpurile, intemperiiile și climatele continentului latin. Stegulețe triumfiulare dau pretutindeni din aripi de fluturi printre șiragurile aprinse de mărșărire electrice și balcoane. Ele sunt portretele naționale, vechi și recente, ale republicilor născute pretutindeni după ultimul mare război, din frământarea neamurilor cu viața. Al cui e stindardul acela în trei culori, al speranței, renașterii și păcii, răscolit la cer în priveliștea soarelui generos și a stelelor trezite din reverie? Noua Constituție îi înscrie numele deacurmezișul: **Republica Socialistă România**. În sfârșit litera romană s-a întors la locul ei milenar. Stindardul sus, cât mai sus și cât mai adânc în sus!”.

• [„Albina”, nr. 919] Corneliu Omescu semnează schița *Doina*. □ Teodor Teodorescu-Braniște îl prezintă pe scriitorul Nicolae Deleanu, autor „care în ultima sa carte *Minerița*, se apropie de viața necăjită la care erau osândiți odinioară minerii, arătând aceeași caldă înțelegere și același talent de povestitor”.

• [„Gazeta literară”, nr. 32] ■ Șerban Cioculescu publică articolul *Despre tânăra noastră generație de scriitori*, făcând observații biologice, editoriale și estetice, insistând asupra lui Marin Sorescu și Nichita Stănescu: „Dar, mai întâi, ce însemnează, în literatură, tânăr? Ion Brad este, ca și Ion Horea, tânăr – și tânăr ar fi fost în mijlocul nostru Nicolae Labiș, ca și

regretatul Miha Dragomir. Tânăr este Nichita Stănescu, dar și Dumitru M. Ion, Fănuș Neagu ca și Iosif Petran... Scriitori încă foarte tineri s-au manifestat încă de acum câțiva ani, pe când alții își anunță sosirea acum, fără să fie, cu necesitate, adolescenți. A stabili căprării de catalog ar fi inutil: criteriul apariției pe orizont este însă onest, având și avantajul de a nu lăsa pe nimeni la urmă, după fișe îndoielnice de vârstă. În acest sens, anul este bogat. El marchează și o anumită orientare, fermă și fertilă, care caracterizează în bloc efortul de creație al celor mai noi scriitori. A pune toate mijloacele la dispoziție, și mai ales pe cele destul de vag numite «moderne», în slujba unui fierbinte patriotism, nu numai sincer, dar și generat de artă de toate marile noastre tradiții, este o încercare serioasă, ca toți sortii de izbândă, fiindcă cei care scriu sosesec nemijlocit de la izvoarele lor. Desigur, talentul izgonește uniformitatea, până acolo încât, nu rareori, opera unui poet poate isca nedumeriri de prim moment, până la aflarea zăcămintelor ei pure. Este cazul *Poemelor* lui Marin Sorescu, întâmpinate inițial cu oarecare stupefacție, într-atât modalitatea lor părea contrară conținutului. Un creator care «scrie pe cutremure» și tot așa joacă o cutremurătoare partidă de șah, ai cărui copaci visează urât, ale cărui scaune suferă de urât, și care-și citește poemele scaunelor, nu scrie el oare «anti-poezie»? Mai cu seamă când tehnica lui nudă, de notații biciuitoare, înlătură versului primele straturi de muzicalitate lăuntrică, presupusă indispensabilă? Oare parodistul acesta înăscut posedă într-adevăr un filon liric? Gravitatea lui sardonică învinge farsa ori numai o ascunde? (...) Dificultăți de statornicire au stârnit, de mai demult, și versurile lui Nichita Stănescu, a căror aeriană fluentă putea scăpa analizei sigure. Se pune întrebarea dacă poetul acesta, care se străduia să învețe cuvintele să iubească, stăpâna el însuși armele pentru dobândirea adevărului liric asupra lumii noastre sau, mai sumar, dacă într-adevăr, în posesia zăcămintelor de emotivitate care pecetluiește, în forme oricât de rafinate, desăvârșirea în artă. Îl alătur cazului Marin Sorescu, deoarece și aici este vorba de o oarecare război, adică de un conflict aparent între formă și fond. La drept vorbind, acuzația nu a fost niciodată formulată deschis, dar tocmai de aceea primejdia ei stăruie.” ■ La *Cronica literară*, Lucian Raicu despre volumul de proze scurte de Ștefan Bănuțescu, *Iarna bărbaților* (Editura pentru Literatură, 1965). Criticul își începe textul cu un portret al scriitorului, trecând apoi la analiza pieselor componente. Rezerve își manifestă față de „Finalul puternicei nuvele [*Mistreții erau blânzi*] este însă neconvincător”. Elogii are pentru *Dropia*: „Perfectă în felul ei, de un relief artistic neobișnuit, aproape o capodoperă.” Judecata de valoare relevă intimidarea provocată de această culegere: „Critica literară, de astă dată în unanimitate, a făcut volumului lui Ștefan Bănuțescu o primire de zile mari. Sincer vorbind resimt oarecare stânjenire, provocată de acest prea deplin acord.” De obicei cărțile remarcabile au o soartă mai dramatică. Cred însă, până la urmă, că e vorba de o fericită excepție: liniște

cucerită prin meritul unei îndelungate combustii și al unei gestații frământate. □ Este inclus dialogul cu *Acad. Victor Eftimiu despre Congresul aPEN-Clubului de la Bled* din fosta Iugoslavie, astăzi Slovenia. Apar câteva precizări legate de istoria asociației și despre mandatul scriitorului român în interiorul acesteia: „Sunt 30 de azi de când conduc secția națională română a PEN-Clubului și în această calitate am luat parte la congresele mondiale scriitoricești care au avut loc odinioară la Paris, Edinburgh, Praga, Budapesta, Dubrovnik. Aici, pe coasta dalmațiană, la Dubrovnik, care mai demult se numea Ragusa, congresul PEN-clubului, în 1933, a provocat retragerea delegației de scriitori germani hitleriști, prin declarația că nu aveau ce căuta în mijlocul unor literați ce propovăduiesc pacea, reprezentanții, exponenții unui stai care pregătea declanșarea unei noi conflagrații mondiale. Nu vom uita niciodată că hecatomba de victime din cursul celui de-al Doilea Război Mondial, îl cuprinde și pe secretarul general al PEN-Clubului francez, eminentul critic Benjamin Crémieux asasinat de naziști”. Victor Eftimiu vorbește apoi despre scriitorii de origine română consacrați care au făcut sau fac parte din respectiva instituție: „Cei mai cunoscuți scriitori de pe glob fac parte din PEN-Club. Am avut norocul să-i cunosc personal, să schimb cu ei diferite idei, să le vorbesc de România, de literatura tânără a țării noastre, de scriitori pe care i-a dat patria noastră Occidentului, de la Conrad Bercovici, care a trăit și a scris în America, pâna la contesa de Noailles, Elena Văcărescu, Martha Bibescu, Matila Ghica, Adrien Le Corbeau (Radu Baltag) și Eugen Ionescu. Sunt foarte mulți la număr acei români al căror talent literar și-a dobândit o faimă deosebită peste hotarele țării noastre, contribuind substanțial la cunoașterea ei în străinătate. Activitatea secțiilor naționale ale PEN-Clubului dă cu mai mult un avânt puternic cunoașterii reciproce a scriitorilor din toată lumea. La Dubrovnik, în 1933, de exemplu am cunoscut pe H.G. Wells, pe Jules Romains, pe Șalom Aș. M-am bucurat să reîntâlnesc recent, la Bled, scriitori de talia lui Ian Barandovski, președintele PEN-Clubului polonez și, după câte știu, cel mai vechi președinte de secție națională. În frumoasa localitate slovenă am întâlnit, cu prilejul acestui congres, oameni pe care nu-i mai văzusem de la Dubrovnik, în 1933. Unul dintre aceștia este romancierul Ivo Andrić, laureatul de acum doi ani al Premiului Nobel. El a funcționat pe vremuri la Legația sârbă din București și a scris câteva povestiri cu subiecte din capitala țării noastre. Tot de vreo 32 de ani, apoi, nu-l mai văzusem pe romancierul Claude Avelline, care, la Bled, a ținut o cuvântare foarte frumoasă.” Urmează o punere în temă asupra evenimentului în sine de la Bled, din 1965, arătând rolul „pacifist” al U.R.S.S., în comparație cu statele vest-europene de tip fascist: „Delegația română, pe care o conduceam, se constituia din poezii Eugen Jebeleanu și Miron Radu Paraschivescu și criticii Radu Popescu și Al. Oprea. Într-o limbă franceză impecabilă, Radu Popescu a făcut o excelentă expunere pe tema dezbătută la congres, *Scriitorul și societatea*. Remarcabilă a fost, de asemenea, o intervenție în discuții a lui

Miron Radu Paraschivescu. A fost pentru prima oară când participau la un congres al PEN-Clubului scriitori din Uniunea Sovietică, în fruntea lor era Leonid Leonov, a cărui cuvântare a fost ascultată cu deosebit interes și îndelung aplaudată. (...) Participarea U.R.S.S. la activitatea PEN-Clubului va spori prestigiul și va da forți noi instituției noastre literare internaționale, pusă în slujba păcii și a înțelegerii între popoare. La închiderea dezbaterilor congresului, s-a formulat un vehement protest împotriva deținerii unor eminenți scriitori în închisorilor din Spania și Portugalia. Congresul a procedat la alegerea noului său președinte internațional, desemnat în persoana cunoscutului dramaturg nord-american Arthur Miller, ale cărui piese au fost jucate cu mult succes și la noi, la București.” Întrebat despre detinul literaturii române în lume, Victor Eftimiu răspunde evaziv: „E o certitudine că ne bucurăm de o deosebită simpatie în rândul a numeroși scriitori (precum și cititori) de peste hotare și că literatura noastră, din ce în ce mai larg cunoscută în lume datorită eforturilor depuse de conducătorul poporului român, partidul comunist, cucerește admirația celor ce o descopăr. Ni s-au umplut inimile de o adâncă bucurie constatând prestigiul de care se bucură în lumea spirituală din Iugoslavia opera lui Mihai Eminescu și a atâtor altora.” □ Apare interviul *Cu Tiberiu Utan despre Colocviul literar de la Moscova*: „Delegația din care au făcut parte prozatorii Dumitru Radu Popescu și Nicolae Țic, dramaturgul Paul Everac, criticul literar Dumitru Micu și cel care vă vorbește, participat la o întâlnire bilaterală, un colocviu internațional pe tema *Chipul eroului contemporan în literaturile română și sovietică*. Din partea Uniunii Scriitorilor Sovietici au fost la dezbateri: „distinsul critic V. Ozerov, redactor șef al publicației *Voprosi literatury (Probleme de literatură)*. În componența delegației sovietice au intrat cunoscuții dramaturgi A. Stein și A. Saliski, prozatorii G. Baklanov, I. Trifonov, apoi S. Dangulov, A. Bocearov, I. Druță, Andrei Lupan, L. Iakimenko, I. Edlis, E. Radzinski, I. Kojevnikov.” Redactorul-șef al *Gazetei literare* relatează și câteva aspecte ale convorbirilor: „Baza discuțiilor au constituit-o au constituit-o două referate prezentate, unul de către Dumitru Micu, iar celălalt de către A. Bocearov. Colocviul a durat două zile: a fost un schimb de păreri viu, prietenesc, în măsură să intereseze pe toți cei prezenți. (...) Scriitorii români s-au referit adesea – în spiritul preocupărilor noastre actuale – la necesitatea permanentă, vie a căutărilor creatoare în domeniul oglinzirii realităților socialiste, precum și a mijloacelor de expresie. (...) Colegii sovietici au înfățișat un tablou cuprinzător al situației actuale, al celor mai noi tendințe din literatura lor, dând cele mai bune aprecieri contribuției românești în discuții. Ei au vorbit cu căldură despre literatura noastră ținând să elogieze activitatea unor prozatori și dramaturgi români. De altfel, șederea noastră în Uniunea Sovietică a coincis cu două evenimente editoriale care ne-au impresionat în chip plăcut: a apărut culegerea antologică

de nuvele românești *Soare pentru fiecare* și volumul lui Dumitru Radu Popescu, *Ploaia albă*. Amândouă cărțile s-au bucurat de o primire bună.”

• [„**Tribuna**”, nr 31] □ În urma participării la un vernisaj organizat de Facultatea de filologie și Biblioteca centrală universitară din Cluj, Octavian Șchiau publică articolul *Documente literare românești*: „O istorie a literaturii române, vie, emoționantă, plină de învățăminte alese și înaripate cuprinsă într-o expoziție de documente literare”. □ În cronica sa literară, Ion Lungu se referă la volumul *Poeme*, semnat de Marin Sorescu: Criticul remarcă la Marin Sorescu jocul artistic „ingenuu și cvasi-umoristic în dezbaterile unor probleme grave”, ce pare a fi „mai degrabă o dezvoltare critică originală a tehnicii urmuziene”, decât o „construcție ușor insolită a poeziei prevertiene”. □ Vasile Rebreanu publică un fragment din romanul *Omul cu fes alb*. □ Versurile din acest număr sunt semnate de Violeta Zamfirescu.

6 august

• [„**Scânteia tineretului**”] Este publicat poemul *Înalta menire* conținând secvențele *Polul istoric*, *Menire*, *Alegerea culorii*, *Evocare*, *Treaptă de real și de vis*, *Prezentul chip*, *Polul viitorului* și dedicat de Nichita Stănescu „uteciștilor care, conduși de partid, și-au unit viețile în anii negri pentru a lupta în numele luminii și dintre care mulți au pierit ca să apropie lumina pentru noi, cei de azi.”

• [„**Contemporanul**”, nr. 32] Nichita Stănescu semnează pe prima pagină a revistei eseu *Lumina și culoarea litoralului*. ■ Paul Georgescu analizează *Modificarea personajelor în proza noastră contemporană*: „Personajele din *Bietul Ioanide* sunt adaptabile la infinit dar incapabile de modificări, de aceea raportul lor cu istoria este comic”. Darie, personajul lui Zaharia Stancu din *Desculț*, *Pădurea nebună* și *Jocul cu moartea* este de fapt, un complicat: „Într-o carte excelentă – *Pădurea nebună* – figura lui Darie apare stranie în solitudinea ei. Adolescentul retras, țepos, blindat, mefient este aruncat în toate complicațiile. E aici o dialectică a participării și a refuzului foarte complicată rezultând din îmbinarea unui caracter pasionat, violent, irascibil, cu o pudoare sălbatică, suspicioasă, și de o mare delicatețe”. Personajul cel mai apt de modificare este eroul lui Marin Preda: „Autodepășirea este legea internă a eroilor lui Marin Preda într-o lume ce se depășește pe ea însăși”. La D. R. Popescu, N. Velea și Fănuș Neagu apar „întârziată față de care există «datoria educativă a literaturii socialiste de a recupera tot ce se poate recupera cu energie și sensibilitate umană»”.

7 august

• [„**Scânteia tineretului**”] Atrage atenția masa rotundă *Lectura tineretului*, la care participă Paul Popescu-Neveanu, director adjunct al Institutului de cercetări pedagogice, scriitorii Ion Băieșu, Ion Horea, Mircea Sântimbreanu,

N. Gruia ș. a. Pe linia abordării subiectului de la masa rotundă, C. Stănescu semnează un articol-sinteză cu următoarele secțiuni: *O vârstă a marilor acumulări. Cum le orientăm?, Educație sau „performanță sportivă?”*, *Stimulenți reali și surogate ale lecturii*. □ Vasile Băran publică schița satirică *Drama slipului fără culoare*, iar Adrian Păunescu semnează poemul *Trăiești o mare clipă*.

• [„**Flacăra**”, nr. 32] La rubrica intitulată *Carnet de scriitor*, Eugen Frunză publică textul *Cuvânt de Ziua minerului*. □ În notațiile cu privire la noutățile din domeniul cărții, se regăsesc vești despre tipărirea volumului cu însemnări de călătorie de Dumitru Popescu (*Drumuri europene*), care „oglindește fidel traseele parcurse, furnizând date și observații grăitoare asupra oamenilor și locurilor în care autorul s-a oprit.” Este menționată apariția unei noi ediții, revizuite, a romanului *Risipitorii* de Marin Preda, a monografiei semnate de Dumitru Micu despre *Opera lui Tudor Arghezi*, precum și editarea cărții Veronicăi Porumbacu *Bilet în circuit*, carte ce conține de asemenea însemnări de călătorie.

8 august

• [„**România liberă**”] În cadrul anchetei *Varietate în unitate*, sub titlul *Un aspect specific al raportului dintre conținut și formă*, are loc dezbaterea „consacrată problemelor creației artistice” și „diversității de stiluri în arta noastră.” Întrebările adresate de Boris Buzilă mai multor artiști sunt: „1. Care sunt, după părerea dumneavoastră, factorii de natură să stimuleze și să asigure diversitatea de stiluri în arta noastră?”; 2. „Cum se pot evita manifestările exclusiviste și rigide” și „cum își îndeplinește menirea critica de artă?”; 3. Care este relația dintre „varietatea mijloacelor de expresie” și „rolul lor de a sluji reflectarea complexă a literaturii contemporane?”; 4. Cum este văzut „raportul dintre afirmarea personalității artistului” și „funcția social – educativă a artei?” La toate aceste întrebări, scriitorul Marcel Breslașu arată că: diversitatea personalităților creatoare și „varietatea în unitate a aceluiași artist, neconținută lui absorbire a altor aspecte ale realității și, implicit, mlădierea propriului său mod de expresie” pot stimula diversitatea de stiluri; „valorile nu se pot minimaliza”, „non-valorile nu se pot impune”, iar critica literară a început „să recepteze mai diferențiat” creațiile literare; „veritabila revoluție pe care o trăim cere artiștilor care vor să se învrednicească a-i fi soli și crainici o autoexigență pe măsura dimensiunii acestei fresce uriașe în fața căreia ei se află.” – în operele acestora „este loc pentru o mare varietate a *imaginilor* în care se reflectă epoca noastră.”; personalitatea artistului și funcția social – educativă a artei reprezintă o necesitate care „e satisfăcută prin liberul și entuziastul consens al scriitorului, căci pentru el, atunci când este vrednic de acest nume, «comanda socială» este corespunzătoare în integritatea ei lăuntricului comandament etic, profesional, cetățenesc, partinic.” □ Tot în

acest număr se face o *Comemorare Alecsandri – 75 de ani de la moartea poetului*.

9 august

- [„Scânteia”] La *Note de lector*, Paul Georgescu scrie despre proza jurnalistică a lui Demostene Botez.

10 august

- [„Glasul Patriei”, nr. 24] Editorial nesemnat, *Ziua presei române*: „Presa românească are acum un profund caracter democratic, ea slujește pe deplin interesele poporului și idealurile sale, fiind o tribună a răspândirii a tot ceea ce este mai bun, un instrument viu de construire a unei vieți fericite.” □ Șerban Cioculescu semnează un articol despre *Ion Slavici*: „Opera celui mai de seamă nuvelist al nostru din secolul trecut se bucură astăzi de o foarte largă răspândire, în ediții de mase, filologic îngrijite, cu păstrarea miresmelor lexicale. Până și scrierile lui dramatice, nedrept disprețuite în trecut, sunt adunate întâia oară la un loc într-o recentă ediție princeps cu titlul *Teatru* și într-un tiraj de 7.180 de exemplare.” □ Mihai Stănescu publică poezia *Amiază de vară*.

11 august

- [„România liberă”] Sub titlul *La temperatură înaltă*, Paul Georgescu semnează cronică literară la volumul *A înțelege sau nu* de Radu Cosașu. În opinia criticului, „problema principală pentru un romancier este aceea de a organiza diferite episoade astfel încât, împreună, să formeze o unitate semnificativă. Iată de ce numeroși romancieri cauă un cadru exterior care să le ușureze organizarea epică”. În cazul lui Radu Cosașu, „eroii săi sunt foarte tineri, foarte deosebiți ca formație, pregătire și temperament și unitatea cărții stă tocmai în întretăierea unor traiectorii diferite.” Acțiunea romanului se petrece în 1944, când profitorii de război fac afaceri, iar masele se organizează, sub conducerea partidului, pentru a prelua puterea politică. Întrebarea romanului se referă, crede criticul literar, la sensul războiului și al suferințelor pe care acesta le aduce, precum și la „atitudinea politică a noii generații”, respectiv la atitudinea acesteia față de „toate problemele mari ale existenței”. O anumită inconsecvență este sesizată de critic la nivelul construcției personajelor, căci, afirmă el, „există, la tânărul prozator, o intenție dezvoltată de a face roman comportamentist, adică de a se limita la descrierea gesturilor, acțiunilor, pe de altă parte, există și tendința explicației analitice, pe dinlăuntru, a personajelor.” Enumerând, apoi, personajele romanului, Paul Georgescu identifică cu precizie trăsăturile fiecăruia: Anton Mihailopol este un „băiat entuziast, cam naiv, cu un sentiment dezvoltat de solidaritate, care nu șovăie, în anii războiului, să execute sarcini primejdioase cerute de U.T.C.”.

Stângăciile în construirea personajului sunt identificate ferm: „entuziasmul permanent, disponibilitatea afectivă ni-l fac simpatic pe băiatul de 19 ani, chiar dacă înflăcărarea lui nu e totdeauna nimerit (...) individualizată.” Pavel Crăciun este „un muncitor format, la care sentimentul demnității a devenit hotărâtor.” Doctorul Șerban Nicolau are o „atitudine ideologică limpede”, el fiind „angajat în mod concret în lupta condusă de partid.” Se adaugă activistul de partid Pricop, brutarul activist Moga și cuplul Tiberiu Roșca – Marta Simion, el proaspăt ieșit din lagăr, iar ea animată de „datoria morală față de cel ce a riscat moartea pentru ea”. Toate personajele fac parte dintr-un roman pe care, însă, criticul l-ar fi dorit „mai egal în tensiunea sa superioară”.

- [„Scânteia”] Eugen Jebeleanu semnează articolul *Caligrafia furnalelor pe cer*, elogiind noua Constituție, legea fundamentală a României: „Am înaintea ochilor, pe masa mea de lucru, numărul din 15 iunie 1911 al revistei «Facla». Un zguduitoare desen de Iser înfățișează trupul unui bătrân țaran îngenunchat, legat cu brațele de un stâlp. El este supus **aplicării** Constituției, metamorfozată, de data aceasta, într-un solid pat de pușcă, mănuit de un jandarm. (...) Oasele bătrânului țaran, martirizat atunci, în anul de grație 1911, au albit de mult învăluite de coaja pământului. Însă fiii și nepoții lui trăiesc. Ei sunt milioane. Ei sunt Poporul. Ei sunt cei care, prin solii lor, vor vota proiectul noii Constituții. Este Constituția unei Românie socialiste, o Constituție aplicată nu cu patul puștii pe spinările celor care muncesc, ci cu fierul tractoarelor în brazdă, cu caligrafia furnalelor pe cer, cu brațul pașnic și cu voința de pururi mai bine, pretutindeni. Este voința noastră, a tuturor transformată în nesfârșite coloane de lumină și energie constructivă”.

12 august

- [„Scânteia”] Pe marginea ultimelor apariții din colecția *Oameni de seamă*, Zoe Dumitrescu Bușuleng scrie despre *Sensul etic al biografiei*: „În speță, colecția *Oameni de seamă*, scoasă de Editura tineretului, a generat mereu discuții cu privire la extensia și la profilul ei. E o colecție destinată, în primul rând, tineretului și ca atare i se cere să se ocupe mai cu seamă, sau chiar în exclusivitate, de existențe exemplare, de mari personalități ale culturii naționale și universale, care pot oferi pilda înălțătoare a unor vieți nobile, dedicate marilor idealuri ale umanității și ilustrând aspirațiile cele mai înalte spre adevăr, bine, frumusețe și progres. Modalitățile de evocare a unor asemenea vieți sunt nenumărate; de aceea, încă de la început trebuie exclusă uniformitatea tratării. (...) Luptătorii pentru binele și progresul social, pentru eliberarea popoarelor pot forma, așa cum este și firesc, obiectul unor expuneri vii, pasionante, atractive. Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Nicolae Bălcescu ori Alexandru Ioan Cuza (și înșiruirile nu sunt de fel limitative) oferă splendide imagini de abnegație, de jertfă pentru patrie, rodnice în cel mai înalt grad în educarea cetățenească a generațiilor tinere. Dacă privim titlurile

apărute până acum în cadrul colecției vom vedea că acest capitol de o excepțională importanță pentru cultivarea sentimentelor de dragoste față de patrie, de popor, este încă deficitar. De aceea, cred că în perspectiva muncii de viitor, editura are datoria să profileze planurile colecției astfel încât cititorii să întâlnească volume despre personalități de primă mărime ale istoriei și culturii românești, oameni a căror viață și operă constituie o pildă nepieritoare, mereu vie în inimile noastre. Cu și mai multă perseverență, cu mai multă inițiativă, aria de cuprindere a colecției trebuie să fie lărgită pentru a-i cuprinde pe toți înaintașii care ne-au dus faima în lume, care au muncit pentru afirmarea unei culturi românești puternice, originale în concertul culturii europene și mondiale. (...) În general, așa cum am arătat mai sus, colecția „Oameni de seamă” poate să-și lărgască profilul prin introducerea a cât mai multe personalități din toate tărmurile de activitate. Și mai cu seamă ea se va îmbogăți în calitate prin extinderea informației autorilor la bibliografia cea mai vastă, printr-o mare varietate în formulele de tratare care să evite monotonia și repetarea, printr-o evocare mai vie, printr-o mai puternică sugerare a calităților umane ale celor aduși în discuție. (...) După o serie de succese, Editura tineretului poate crește nivelul colecției și spori exigențele față de lucrările ce-i vor fi prezentate, pentru ca misiunea ei de culturalizare și educare a maselor de tineri să fie îndeplinită în mai mare măsură”.

• [„Scânteia tineretului”] *Poezia și lirismul istoriei* se intitulează recenzia lui C. Stănescu la volumul *Poeme*, de Marin Sorescu. Constatând că „sentimentul dominant la lectură e unul de contrarietate față de ami toate motivele și temele mari ale poeziei”, recenzentul notează faptul că „Marin Sorescu își tratează temele căutând să obțină nu o discreditare a lor, dar în orice caz o delimitare, prin derogări, de modalitatea sacerdotală, solemnă de desfășurare a dialogului cu lumea și timpul. (...) Efortul săvârșit de poet e de a se situa permanent într-un raport cu universul la a cărui cunoaștere se angajează cu un surâs îngrijorat. Ironia care străbate adesea viziunile grave ale sale e doar o manieră stilistică de a face suportabile obsesiile cunoașterii care zgâlțâie o conștiință activă, angajată. (...) Poemele lui Sorescu propun nu destrămarea farmecului marilor mituri și simboluri, ci o însușire nemediată a lor ca și când viața noastră cu micile dar și marile ei evenimente ar fi toată în ele și nu doar ilustrată de acestea”. Nichita Stănescu este prezent în acest număr al ziarului cu poezia *Cântec solemn*. □ Demostene Botez numește noua Constituție *Cartea certitudinilor noastre*: „Asigurarea în fapt a drepturilor acordate de Constituție ne obligă pe toți la respectarea ei, la îndeplinirea cu conștiinciozitate a tuturor obligațiilor ce ne incumbă, la apărarea cuceririlor noastre revoluționare, la lupta pentru înflorirea scumpei noastre patrii socialiste”.

• [„Albina”, nr. 920] Petru Vintilă semnează editorialul *Cartea de aur a României contemporane*: „Ecoul istoricelor dezbateri purtate de la tribuna

Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român continuă – cum este și firesc – în mijlocul maselor largi din patria noastră. Nu e cetățean care să nu privească plin de mândrie și încredere spre grandioasa operă de construcție proiectată cu atâta înțelepciune și clarviziune în cuprinsul viitorilor cinci ani. Noi și importante șantiere e deschid, noi uzine își vor profila impunătoarele lor siluete pe întinsul patriei, sporind forța industrială și economică a țării, sporind bunăstarea celor ce muncesc. În lumina acestor minunate perspective, proiectul de Constituție a Republicii Socialiste România, aflat în aceste zile în dezbateră întregului popor și care va fi înfățișat Marii Adunări Naționale, constituie pe drept cuvânt cartea de aur a României contemporane, documentul suprem și superb care proclamă principiile fundamentale ale țării noastre. (...) Constituția Republicii Socialiste România capătă în acest sens caracterul unui poem grandios și plin de patos, care laudă măreția patriei și chipul de Făt Frumos al minunatului nostru popor”. □ Un fragment de roman, publică Sütö Andras sub titlul *Somn lin mi-a promis maică-mea*. □ Este prezentat scriitorul Maria Arsene (cu o fotografie) care elimină impresia multora dintre cititorii acelor timpuri că sub acest pseudonim (al lui Anton Alexe) se află o femeie. □ Eugen Luca stă de vorbă cu expeditorii (debutanții) rubricii *Poșta redacției*. Sunt amintite și câteva nume care vor intra în circuitele literare de mai târziu: Const. Ștefuriuc, Florin Țene, Ștefan Buzărnescu.

• [„Gazeta literară”, nr. 33] La *Cronica literară*, Eugen Simion scrie despre volumul semnat de Nina Cassian, *Disciplina harfei* (EPL, 1965), făcând și câteva aprecieri despre traseul creației poetei de la un volum la altul: „Nina Cassian scrie despre iubire cu fervoarea și gravitatea cu care un specialist discută despre, să zicem, geneza universului. Acesta din urmă compune un tom voluminos, pregătește apoi altul, nemulțumit de cel dinainte, și, tot așa, întreținând un cult și dovedind o vocație în perpetuă nemulțumire de sine. La Nina Cassian, lirica erotică (domeniul în care se ilustrează, mai bine, autoarea) a depășit demult sfera unei experiențe intime; dragostea a devenit, îți dai seama, o temă literară ca oricare alta, un subiect agreabil de meditație. (...) Tematic, *Disciplina harfei* adâncește un material poetic existent și în volumele anterioare. E de remarcat renunțarea la alegoriile prestigioase, la confesiunile izvorâte dintr-o rece, deliberată atitudine teoretică. Printre ele poezia adevărată, nutrită de o impresie proaspătă și de experiența sinceră, a unei vârste interioare, se strecura cu dificultate. Umanitate, Timp, Viață, Iubire, Moarte, Destin se cer, în poezie, trăite individual, singularizate, colorate afectiv, încât ele să dispară, ca noțiuni generale, și să devină ecuațiile unei sensibilități, expresii unei poziții diferențiate față de datele existenței. Nina Cassian, spirit speculativ, privește toate aceste categorii dintr-un unghi adecvat structurii sale intime și potrivit să indice ceea ce, sub raportul valorilor morale, epoca noastră a creat”. Judecata de valoare este rezervată: „E drept că un poem poate debuta prozaic, că repetiția are rolul de a grada, de a amplifica un motiv, o imagine,

dar, toate acestea sunt curat și frumoase deșertăciuni dacă dincolo de text nu se simte mișcarea fantomatică a ideii, dacă din aceste locuri nu se ivește, ca un cristal din materia densă, inferioară, emoția adevărată, ca expresie a unei atitudini sincere în fața existenței și a unei adânci nevoi de confesiune”. □ N. Manolescu semnează notița ironică *O cronică delicioasă*, aducând, aparent, elogii lui Mircea Tomuș pentru judecățile critice enunțate și, tot aparent, detașându-se de autorul *Istoriei literaturii române* (1900-1918), la acea dată conferențiar universitar la Facultatea de filologie a Universității din București, coleg de catedră și colaborator apropiat (D. Micu, N. Manolescu, *Literatura română de azi* (1944-1964): „În numărul 6 al revistei *Seaua*, am citit o serioasă, plină de subtilitate, fină, mă rog, delicioasă cronică semnată de Mircea Tomuș, la primul volum din cursul lui D. Micu de *Istoria literaturii române* (1900-1918), apărut anul trecut la Editura Didactică și Pedagogică. Mă grăbesc să recomand tuturor (nu cartea, absolut detestabilă, cum se va vedea, ci cronică tânărului critic din Cluj). Ceea ce mi-a plăcut (în afara tonului colegial) este obiectivitatea, eleganța argumentelor. Și, pe urmă, franchețea: autorul declară de la început că va semnala «deficiențele» cărții lui Micu. Deficiențele și numai deficiențele. Totuși, pentru că așa cer bunele maniere, «vom începe prin a recunoaște că unul din meritele greu de tăgăduit ale acestui volum etc.». Celelalte merite, mai ușor de tăgăduit, ale volumului, criticul le închină cea mai mare parte a cronicii. «Mai întâi de toate, ne atrage el atenția, se poate observa o înțelegere oarecum deficitară a fenomenului literar». Chiar în acest mod decis, brusc, de a intra în subiect face mai întâi de toate savoarea cronicii. Ce are a face că n-am avut vreme să ne edificăm asupra autorității profesionale a tânărului critic din mult prea scurta introducere... Tinerețea lui ne-a cucerit subit. (...) Fermecat de-a binelea, răsfoiesc și eu mizerabila carte (cum de a publicat-o Editura Didactică?, de ce n-a fost încă datat afară din învățământ, dacă nici măcar noțiunea de temă literară n-o are?) pentru a ilustra citate admirabilele observații ale lui M. Tomuș”.

• [„**Tribuna**”, nr 32] Pe prima pagină a revistei Negoită Irimie publică poezia *Spre lună*: „Norii au forme de oameni, de cai; / Aleargă-n herghelii de iepe sirepe; / Potcoave, din lună, grăbește că-n mai / Pe coamele lor voi porni peste stepe! ”. □ Cornel Regman publică articolul *Notație și stil expresiv la Pavel Dan* un „scriitor animat permanent de o intenție expresivă; asemenea desenatorului, el e preocupat să surprindă mai presus de orice mișcarea exactă, aceasta fiind la el sinonimă cu poezia. În scrisul lui Pavel Dan pot fi identificate numeroase alte motive și prilejuri de viață caracteristice, dintre care am putea pomeni, pentru reliefurile lor, roboteala în ograda țărănească, prânzul și cina țăranului, noaptea și odihna în casa țărănească ”. Cu alte cuvinte, Pavel Dan este descris ca fiind *etnograf, folclorist, idiomatic* în felul de a povesti. ■ **Doi critici** se intitulează cronică literară la recente apariții exegetice eminesciene. Cronicarul semnalează prezența în peisajul literar românesc a doi

tineri și valoroși critici: Matei Călinescu și Eugen Simion, care „și-au însușit, fiecare, o riguroasă disciplină critică și universitară. Formația lor intelectuală nu e încheiată, dar e circumscrisă solid, în perimetrul fenomenelor de cultură, unde gustul și sensibilitatea receptivă li se diferențiază.” „Pentru Matei Călinescu, elementul de atracție îl constituie etosul eminescian cu semnificațiile și direcțiile implicate în ceea ce alții și el au numit inadaptabilitate la viața socială, exprimată de Eminescu prin două cuprinzătoare simboluri romantice: *titanul și geniul*. (...) În ideea că trebuiesc elucidate toate categoriile romantice ale sensibilității lui Eminescu, Eugen Simion recurge la recompunerea stăruitoare (prin analiză) a universurilor artistice pe care le propun o proză sau alta, detașând, concomitent, înțelesul adânc al figurației și simbolurilor lor.” □ Augustin Buzura (*Linia moartă*) și Valeriu Varvari (*Patru puncte cardinale*) contribuie cu proză.

13 august

- [„**Contemporanul**”, nr. 33] Nichita Stănescu publică eseu *Creierii de piatră ai munților*. □ La rubrica *Meridiane* A. E. Baconsky face o primă prezentare în limba rămână a poetului grec, laureat al Premiului Nobel, Constantin Kavafis. □ Gheorghe Bulgăr pledează pentru *Un monument pentru Slavici*: „La patru decenii de la moartea marelui clasic, „Slavici are mormântul uitat pe câmp”, la marginea orașului Panciu. Autorul propune aducerea lui „lângă tovarășii lui de muncă, de creație și de visare, care dorm la Bellu: lângă Eminescu, Coșbuc, Caragiale”.

14 august

- [„**Scânteia**”] Proza *Spitalul de campanie*, fragment din romanul *Viața particulară a lui Constant Hagi*, personaj al cărui destin este influențat de întâlnirea cu eroi din rândul țăranimii și muncitorimii, char și pe patul de spital”, ocupă o pagină întreagă.
- [„**Scânteia tineretului**”] Nicolae Țic publică articolul *O îndatorire de onoare*, notând că „dreptul la muncă și înalta ei apreciere, la a o socoti o îndatorire de onoare, a fost cucerit definitiv prin lupta poporului condus de partid, pentru înlăturarea exploatării și consolidarea orânduirii socialiste.” □ Teodor Mazilu este semnatarul a două pamflete, *Veselia inculturii* și *Interviu cu o domnișoară extrem de cinică*.
- [„**Flacăra**”, nr. 33] Victor Eftimiu publică volumul *Portrete și amintiri*, despre autor notându-se că, astfel contribuie la „mai buna cunoaștere a unor figuri reprezentative ale culturii și artei noastre și, în parte, și străine”. □ Alte apariții: volumul de versuri *Columne* semnat de Dragoș Vrînceanu, și proza *Vendeta* încredințată paginilor revistei de Petru Vintilă.
- [„**Luceafărul**”, nr. 17] Abordând tema *Scriitorul și educarea estetică a publicului*, Al. Oprea amintește despre atitudinea intransigentă a socialis-

mului față de „vulgarizarea de orice fel a valorilor spirituale”, cât și despre îndemnul adresat, în raportul la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R., de Nicolae Ceaușescu criticii literare de a contribui „la educarea estetică a oamenilor muncii, la formarea gustului public” (...) marii oameni de cultură, adevărații artiști au năzuit întotdeauna către o largă difuzare a operei lor în mijlocul maselor, năzuință care e cu atât mai firească și mai imperioasă pentru creatorii de artă ai societății socialiste. În unitatea dialectică a acestor două laturi ale problemei rezidă de fapt, răspunsul just la chestiunea abordată”. □ Al. Oprea se referă în continuare, la receptarea actului critic de către publicul cititor: „Publicul nu ne apare așadar ca o masă amorfă ci cu stratificări și diferențieri în raport cu gradul de cultură, cu educarea simțului estetic etc. Și în cazul publicului acționează, la urma urmei, legea luptei dintre nou și vechi, dintre ceea ce este împovărat de prejudecăți și ceea ce posedă simțul estetic, simțul noului, sau altfel spus, al viitorului. Eroarea de tip dogmatic săvârșită cu ani în urmă de unii critici constă în încercarea de a stabili în mod abstract gustul public pe baza mediei statistice, substituind criteriului de valoare cu unul strict cantitativ. Pledoaria ca literatura să se conformeze unui gust mediu poartă în mare măsură vina creării, în acei ani, a unor opere meșteșugărești, lipsite de originalitate, mediocre. O operă de creație în măsura în care nu dezertează de la funcțiile ei firești se adresează părții celei mai înaintate a societății, sau, altfel spus, include, ca un element necesar presentimentul viitorului. Sunt argumente care ne avertizează că ar trebui să reexaminăm modul în care aplicăm în aprecierile noastre unele criterii cum este de pildă, cel al accesibilității. Poate fi evaluată o carte în raport doar cu facilitatea cu care pătrunde în masele largi ale publicului? (...) Simplul fapt că o creație este mai ușor sau mai greu înțeleasă nu prezintă importanță în sine, ci numai dacă îl subsumăm unor aspecte fundamentale de conținut și de formă. (...) Când așadar dezaprobăm creația unor scriitori gustați doar într-un cerc îngust de inițiați, n-o facem pur și simplu din pricină că nu se respectă un anume grad de accesibilitate ci în primul rând pentru că substanța acelor creații este săracă, minoră, poate interesa doar pe niște snobi. (Forma în acest caz este pe măsura conținutului). În ultimă instanță problema se reduce la adoptarea unei atitudini individualiste în raportul dintre artă și realitate, sau a unei atitudini umaniste de integrare în lupta forțelor progresiste ale societății. Această ultimă propoziție fiind des folosită își slăbește uneori acuitatea necesară, de aceea simt nevoia să insist, spunând că, relativ, sunt mulți creatori care devin posesorii unei maniere artistice proprii, dar cu adevărat mari sunt cei care într-un limbaj personal comunică adevăruri fundamentale asupra timpului lor. Este acesta etalonul în aur care dă măsura valorii pe care o reprezintă. Pe acești scriitori, desigur, respectivele categorii de cititori înrudite afectiv îi înțeleg mai bine, cu toate laturile lor intime, dar în același timp și alți cititori descoperă în opera lor izvoare de adevăr și frumusețe. Ceea ce este cu adevărat profund este

și inepuizabil. □ În concluzie, Al. Oprea declară: „Creația marilor artiști este nelimitată, atotcuprinzătoare (ca lumina soarelui care cade generos asupra tuturor). În fond, cheia problemei este aceasta, așa cum o enunță în Raportul de la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Esențial este ca fiecare artist, în stilul său propriu, păstrându-și individualitatea artistică, să manifeste o înaltă responsabilitate pentru conținutul operei sale, să urmărească ca ea să-și găsească drum larg spre mintea și inima poporului.»” □ În „Luceafărul” sunt publicate povestirea lui N. Țic, *Doamna Vlaicu*, și piesa într-un act, *Curierul de seară*, de Romulus Vulpesu.

15 august

• [„Scânteia tineretului”] Contribuțiile scriitorilor la promovarea noii Constituții sunt grupate în cadrul rubricii intitulate *Cartea de aur a patriei socialiste*, care include articolele *Îndrăzneala creatoare* de Mihail Davidoglu și *Dreptul la ideal* de Florența Albu, ambele glosând pe marginea „primei cărții a țării”, Constituția. □ A. I. Zăinescu publică ciclul de poeme *Virtutea soarelui*, versuri patriotice incluzând *Pământul cântă*, *Biografie*, *Corăbiile toate...*, *Relief în mișcare*, *Și însuși om, cel mai de seamă el*.

16 august

• [„Viața studențească”, nr. 14] Sub semnătura „Viața studențească” apare *Sub conducerea Partidului Comunist Român – spre desăvârșirea construcției socialiste*: „Inaugurăm cu acest 23 August 1965, cel de al treilea deceniu de istorie socialistă a patriei. Sărbătorim, de fiecare dată bucuria unor noi înălțimi, de fiecare dată ne știm mai puternici – privim viitorul mai cutezător, mai entuziast, îi sărutăm mai de aproape și mereu perspectiva ne apare mai amplă, mai precisă. (...) Sub conducerea partidului comunist vom merge neabătut spre aceste culmi, vom înainta drumul pe care pășește întregul nostru popor, pe drumul înfloririi patriei, al asigurării unei vieți îmbelșugate, unei înalte civilizații materiale și spirituale poporului român.” ■ Apare știrea *Plenara C. C. al U.T.M. a adoptat hotărârea ca organizația revoluționară de tineret din patria noastră să poarte denumirea de Uniunea Tineretului Comunist*: „Într-o atmosferă de profundă emoție și puternic entuziasm, plenara Comitetului Central al U. T.M. a adoptat în unanimitate hotărârea cu privire la schimbarea denumirii Uniunii Tineretului Muncitor în Uniunea Tineretului Comunist.” ■ Ion Giura semnează *Valențele culturii*: „Printre noi se află viitori creatori, scriitori și poeți, pictori și muzicieni, tineri care în acești ani se străduiesc să capete o pregătire cât mai profundă care să le fructifice capacitățile și talentul. De altfel, în rândul tinerilor creatori de frumos din țara noastră există de acum afirmat un contingent de tinere talente studențești ce au avut posibilitatea să se afirme în diverse domenii. Cu toții am primit cu o deosebită căldură sugestivele cuvinte ale tovarășului Nicolae Ceaușescu din

Raportul prezentat la Congres: «Putem spune creatorilor de artă: alegeți tot ceea ce credeți că este mai frumos în culoare, mai expresiv în grai, redați realitatea cât mai variată în proză, în poezie, în pictură, sculptură și muzică, cântați patria și poporul nostru minunat, pe cel ce și-au închinat întreaga viață înfloririi României.»”. ■ În *Previziuni și fantezii despre cultura occidentală în 1985*, printre altele citim și despre *Viitorul literaturii...*, un citat din Georges Conchon („Mașina și televiziunea înghit cartea. (...) Multiple canale ale televiziunii ar putea difuza sute de tele-romane. Dar aceasta nu mai e literatura în adevăratul înțeles al cuvântului.”) *Și al cărții...* („În 1985, cărțile se vor găsi peste tot, la un preț convenabil și într-o frumoasă prezentare. Dacă oamenii vor avea mai mult timp liber și mai multe resurse, se va dezvolta o nouă pasiune de mase: bibliofilia. Metodele tehnice dezvoltate vor contribui la imprimări calitative superioare, cu ilustrații făcute de mari artiști, cu procedee grafice deosebite. (...) Se prevede ca în viitor cartea să aibă un supliment audio-vizual (discuri, diapozitive). Va trebui însă bine gândit echilibrul între text și ilustrații. La urma urmei, o carte înseamnă textul ei”.

17 august

- [„Scânteia”] La împlinirea a patru decenii de la moartea lui Ioan Slavici, Pompiliu Marcea scrie un articol evocator despre acest „reprezentant de seamă al literaturii române”: „Alături de Alecsandri, Eminescu, Creangă și Caragiale, Slavici face parte din strălucita pleiadă a marilor scriitori din a doua jumătate a secolului trecut, care au ridicat literatura noastră pe culmile artei adevărate, cu un înalt mesaj umanist, devotată poporului, bogată în valori artistice nepieritoare. (...) Domeniile în care a activat Slavici sunt numeroase și variate: publicist neobosit, conducător al unora dintre principalele publicații ale vremii (*Tribuna*, *Vatra*, *Minerva*), colaborator la aproape toate ziarele și revistele din acea vreme, profesor și pedagog evocat cu emoție de elevii săi, autor de tratate de istorie, sociologie, morală și pedagogie, memorialist de prima mână. Dar, mai presus de orice, Slavici a fost un scriitor, unul dintre cei mai mari pe care i-a avut poporul nostru. (...) Autorul *Morii cu noroc* a fost, în același timp, în ciuda unor limite ale gândirii sale sociale și politice ce se reflectă nu numai în paginile de publicistică, ci și în cele literare, a unor greșeli comise de-a lungul activității sale, una din marile personalități ale culturii noastre. A fost în atâtea rânduri lovit, a pățimit mult, dar încrederea sa nețărmurită în ceea ce numea „geniul poporului român” i-a trezit mereu noi energii și elanuri. În același timp, patriotismul fierbinte al lui Slavici s-a unit cu umanismul, cu spiritul plin de înțelegere și de prețuire pentru toți semenii, indiferent de naționalitate și limbă. După o viață lungă, bogată în dureri și înfrângeri, avară în izbânzi și bucurii, totdeauna statornică prin căldura omenească de care vibra, Slavici se stinge din viață acum patru decenii, la 17 august 1925, sărac și aproape uitat. Dar pe măsura scurgerii timpului, opera fiului de țărani șirieni își amplifică tot

mai mult sensurile adânci și multiple, răzbunând postum ingratitudinea contemporană”.

18 august

- [„Scânteia”] Zaharia Stancu arată în *Marea unitate a națiunii* că, încheindu-și lucrările, „Congresul a intrat în istorie”.

19 august

- [„Scânteia”] În articolul *Ca un fir roșu*, Marcel Breslașu consemnează: „Da, acestea este firul roșu pe care se înșiruie salba de mărgăritare a drepturilor noastre: grija pentru omul muncii, pentru fericirea lui, pentru posibilitatea de dezvoltare și de afirmare maulilaterală a personalității sale”.

- [„Scânteia tineretului”] Ion Băieșu scrie despre *Clipa autodepășirii*, considerând că „avem un sentiment de sărbătoare continuă. În inima poporului, cu dragostea sa nesfârșită pentru partidul călăuzitor, a devenit statornică și zilnică bucuria muncii, a creației din care se revarsă fațetele noi ale chipului mereu în devenire al patriei.”

- [„Albina”, nr. 921] Eugen Frunză scrie poezia *Cântec de patrie*. □ Valeriu Gorunescu semnează editorialul *Orizont*. □ Autorul prozei *În zori*. *La Băneasa* este Nicolae Jianu.

- [„Gazeta literară” nr. 34] Numărul este consacrat momentului 23 August 1944, sub lozinca *Trăiască a XXI-a aniversare a Eliberării Patriei!* □ Tudor Arghezi trimite tableta *Prinos la pragul Marii Adunări Naționale*, semnată Geneva, 17 august 1965: „După al nouălea Congres din București iată-le suind Țara și Poporul, țara poporului și poporul țării, muncitorii pământului și sub-pământului și ai Uzinii, țara grâului și a pâinii, țara strugurelui, a izvoarelor de foc și a munților de sare, din care se împărtășește toată lumea, țara muncii încordate ca un arc și ca o vioară, neostenită în caznele, în brațele, în piepturile și-n sufletul ei tânăr și de nădejde. Emoționate de biruințele tale, Țară, poparele te urmăresc la tot pasul din ce în ce mai apăsate și mai deschise al biruințelor tale și-ți dau salutu’ de onoare. În războaiele lui, Mircea Bătrânul purta în fruntea oștirii, într-o coadă de sapă, un steag cât un ștergar, cusut pe mijloc, drept semn de țară, cu chipul unei păsări din băătătură. Mircea își apăra bordeiul și copiii. Drapelul tău de pace izbăvitoare și victorioasă, învinge cu secera și ciocanul, încrucișate.” □ Ioanichie Olteanu scrie despre *Demnitate, mândrie*: „O fericită și plină de semnificații coincidență face ca adoptarea noii Constituții să aibă loc într-un august, lună care pe meleagurile noastre rotunjește ca un copac de lumină, cu nimburi noi de recunoștință în fiecare an. Au să-și amintească mereu generațiile ce vin de acel sfârșit de vară când, din suferința și istovirea ajunse la limită, a răsunat chemarea la luptă a celor ce vegheau; când insurecția armată, îndelung pregătită, a răsturnat de la putere clica de guvernanți fasciști și o țară întreagă a

răsuflet ușurată, întorcând armele și desfășurându-și toată forța explozivă a mâinii ei către apus. Libertatea făcea primii pași... Au trecut de atunci, sub semnul ei ocrotitor, douăzeci și unu de ani. Nu eu le voi scrie istoria. S-a scris mai bine în tot ce au înălțat brațele și mințile agere: în stihiiile domesticite puse la lucru, în holdele slobod desfășurate, în geometria noilor orașe. (...) Constituția României socialiste e o constituție dată sieși de popor, drept cadru și temelie a dezvoltării viitoare pe drumul desăvârșirii construcției socialiste, spre societatea comunistă. Ea exprimă năzuințele de totdeauna ale maselor muncitoare, demnitatea și mândria unui popor care, gata să întindă o mână frățască tuturor celorlalte popoare, își întărește propria orânduire, pregătindu-se pentru noi zboruri în viitor, pentru noi victorii sub conducerea Partidului Comunist Român.” □ Eugen Jebeleanu semnează textul *Temeliile lumii noastre*: „Când cei mai lucizi fii ai Patriei, comuniștii, au frânt lanțurile robiei, ei nu aveau o experiență a conducerii treburilor de Stat. Nu guvernaseră niciodată. Țara era «eminamente agricolă», la nivelul – în general – al colibei de chirpici, al plugului ancestral, ieșită din război cu puterile sleite. Nu, aveam și – slavă Domnului! – nu avem colonii. Greutăți au fost, nu totdeauna cât au avut dușmanii, dar destule. Și cu toate acestea, suntem astăzi una dintre țările cele mai înfloritoare. Am devenit arhitecți, ne-am urcat pe schele, am construit. Nu mai privim fenomenele de la nivelul bordeiului, ci de la înălțimea hidrocentralelor. Mergem mereu înainte, neuitând să aruncăm, însă, din când în când, priviri înapoi.” □ Sunt publicate poezii de Al. Andrișoiu, *Țară nouă*, Eugen Frunză, *Două milenii ne contopiră*, Marcel Mihalaș, *Cuvinte românești*, plate variațiuni pe temă.

• [„**Tribuna**”, nr 33] În „Cronica literară”, Al. Căprariu recenzează volumul de versuri semnat de Ion Rahoveanu, *Zile de munte*. „Pentru poezia sa, intrată într-o nouă etapă, contactul foarte direct cu infinitele forme de frumusețe ale realității cotidiene nu putea fi decât salutar. Versul lui Ion Rahoveanu s-a purificat de încărcături superflue, a câștigat în claritate și fluentă. Dacă în volumele anterioare te întâmpinau uneori formulări mai ciudate, mai bizare, dacă, acolo, imaginea poetică vibra câteodată cu ecouri mai dificil de urmărit, încifrate, – în volumul *Zile de munte* cântecele poetului au, în marea lor majoritate, prospețime dezinvoltă și cristalină.” □ Acest număr ne oferă o povestire semnată de Petre Iosif intitulată *Binețe nouă*. □ La rubrica de recenzii, Valeriu Streinu semnalează „recenta apariție în traducere portugheză a volumului întâi din *A Lógica Dialética*, ce reunește unele din lucrările acad. prof. Ath[anasie] Joja cuprinse în *Studii de logică*”, în care se subliniază, „în mod pregnant, prezența gândirii marxiste din țara noastră în confruntarea de idei ce frământă conștiința filosofică a lumii contemporane”.

20 august

• **[„Scânteia tineretului”]** Secțiunea *Cartea de aur a României Socialiste*, consacrată noii Constituții, găzduiește secvența semnată de Marcel Breslașu, *Partidul, arhitectul victoriilor noastre*.

• **[„Scânteia”]** Geo Bogza publică textul *Inima și cerul*: „Sub cerul tot mai înalt ne pregătim să sărbătorim încă o dată marea zi de 23 August. Sub cerul tot mai înalt... nu este un fel de a vorbi, ci o realitate care se reflectă intens în conștiința noastră. Cerul unei patrii nu e fix, ci urcă sau coboară în funcție de conținutul asupra căruia se boltește. Cerul unei patrii urcă sau coboară după munții și inimile oamenilor ei; cu cât mai multe inimi sunt pe înălțimi, cu atât cerul este mai înalt; cu cât mai multe inimi sunt în fundul văilor, cu atât cerul coboară. (...) Cerul unei patrii urcă sau coboară, după cum urcă sau coboară inimile fiilor ei. Cerul unei patrii este membrana care acoperă inima poporului. Degeaba în anii de dinaintea celui de al doilea mare război se dărau casele vechi din centrul Capitalei spre a face loc unui palat; acela era un palat al trădării, al afacerilor oneroase, iar în acei ani, ani ai corupției și ai fascismului, cu toate firețurile și galoanele, cu toate parăzile și recepțiile, cerul sub care trăim, cerul de deasupra țării noastre, era mai jos ca oricând și foarte murdar. Dar în vara anului 1944, cu toate că era plin de bombardiere, cu toate că era plin de fumul războiului, cerul sub care trăiam a început deodată – cine nu-și aduce aminte? – să fie tot mai înalt și mai albastru. Triumful unei idei, triumful unei mari și nobile idei, pentru care atâția fii ai poporului își jertfiseră viața, era aproape. Atunci, tot mai multe inimi au fost pe înălțimi, pe piscuri, pe vârfuri, pe creste, cât e de lung lanțul Carpaților, iar cerul a urcat și el, ca să le poată cuprinde. Astfel, a venit în istoria noastră ziua de 23 August, pe drept cuvânt numită cea mai mare sărbătoare națională a poporului român. De atunci, cerul sub care se desfășoară viața noastră a fost tot mai înalt. El a fost tot mai înalt spre a putea cuprinde noul conținut și noua vibrație a patriei”.

• **[„Contemporanul”, nr. 34]** Din antologia de poezie patriotică *Patos contemporan*, revista reproduce poezia argheziană *Mamă țară*, datată (în volumul *Silabe*) 23 august, 1964): „Maică, mulți te-au dușmănit / Că ești neam blagoslovit / Unde sapă sapa locul / Sare din pământ norocul. / Ai pământ și ape multe / Vântul stă să le asculte / Și izvoare / Călătoare. (...)” □ Laurențiu Ulici scrie în *10 ani de la moartea lui Thomas Mann*: „Eroii săi i-au depășit existența fizică; introducându-i în circuitul ireductibil și unic al culturii umane Thomas Mann a devenit el însuși o expresie, una din cele mai bogate, a acestei culturi”. □ Al. Piru publică un amplu eseu *Vasile Alecsandri*. După ce evocă rolul lui Alecsandri în istoria contemporană autorul conchide: „Meritul lui este aici indiscutabil. Dar scriitorul nu are numai merite oficiale ci și însușiri reale care fac din el cel mai important poet român până la apariția lui Eminescu”.

■ Eugen Luca semnează cronică literară la volumul *Poeme* de Marin Sorescu: „Poezia, fiind un ceremonial complicat, s-ar părea că refuzul oricărei poze îl silește pe autor să rămână pe solul prozaismului. Aparent, lucrurile chiar așa se

petrec. Aparent însă, fiindcă Sorescu, tocmai pentru a-și camufla intențiile, mimează de obicei jocul (...) Familiar, poetul se antrenează pe nesimțite în jocurile sale iar în final, uluiți descoperim că jocul său n-a fost gratuit, că era doar un mod degajat de a comunica pe ocolite lucruri esențiale”. Concluzia va fi confirmată de istoria literară: „Un poet sensibil și inteligent ca Marin Sorescu e, hotărât, un fenomen care iese din ordinea obișnuitului”.

• **[„Glasul Patriei”, nr. 25]** Ca și celelalte publicații, și „Glasul Patriei” serbează ziua de 23 August. □ Paul Anghel se produce cu textul *Adăugăm noi podoabe patriei*: „O adevărată competiție între aceste două feluri de relief – furnale și piscuri de granit, păduri de sonde și păduri de brazi, pereți de stână și baraje, frumuseți și frumuseți – o pasionantă competiție a înălțimilor dă dinamism și culoare aparte peisajului nostru contemporan. Ce se făurește pe acest vas șantier, care ține din hotar în hotar, antrenând adâncuri și înălțimi, pământul și cerul?... De fapt, o stemă!”. □ Un *Omagiu lui Victor Ion Popa* scrie acad. Victor Eftimiu: „Se împlinesc zilele acestea șapte decenii de când s-a născut Victor Ion Popa, romancier și dramaturg, actor, regizor, director de teatru, pictor, sculptor.” □ Nichifor Crainic semnează *Cultura la îndemâna tuturor*. □ Sub titlul *Vasile Alecsandri in memoriam* Constantin Prisnea vede în persoana lui Vasile Alecsandri un *Reprezentant al gândirii și simțirii românești*: „Meritul mare al lui Alecsandri este acela că descoperind în 1842 poezia populară în călătoria sa prin munții Moldovei, el reușește să vadă în folclor nu numai un document al naționalității, și nu numai un element pentru reconstituirea unor momente din trecutul istoric al poporului nostru, ci, mai cu seamă, o valoroasă creație artistică, o mărturie a geniului creator al poporului român”. Radu Gyr semnează reportajul *La Mircești*: „... în paraclisul din livada ce împrejmuie bătrâna casă a bardului de la Mircești, pe lespede de marmură a mormântului, ard maldăre de flori. Unele au rămas ca amintire a începutului de vară; altele, proaspete încă, îngână diminețile cu rouă sau flăcările apusurilor acestui august. Sunt mărturia lungilor pelerinaje de adolescenți și vârstnici, veniți din toate unghiurile țării să se închine cu pietate memoriei poetului.”; Despre Alecsandri *Patriot și diplomat* scrie Virgil Cândea: „Până în ultimii săi ani, poetul și-a înțeles în mod exemplar înaltele sale datorii cetățenești și și-a servit patria cu *toate* mijloacele sale; talentul literar, dar și pregătirea de drept internațional, măiestria în negocieri, tenacitatea și munca neprecupețită care îi înscriu un loc de cinste în analele diplomației românești.”. □ În acest număr apar poezii de Tudor Arghezi (*Întoarcere la brazdă*), Tiberiu Utan (*Drumețule*) și Virgil Cărianopol (*Cântec de vară*).

• **[„Urzica”, nr. 15]** Remarcăm analiza lui Oscar Lemnaru – grupajul *Vorbiți, scrieți românește*, în care semnaleză câteva „greșeli, inadvertențe sau măcar simple inexactități gramaticale sau stilistice” – de pildă din *Vara Oltenilor* de D. R. Popescu, pagina 308: „Biciușcă învărtise ițele” și „dacă aș fi avut o pușcă l-aș fi împușcat pe Biciușcă de necaz”. Lemnaru crede că „Nu

Biciușcă, așadar, a învârtit ițele, ci D. R. Popescu a încurcat ițele... De necaz l-ar fi împușcat? Dar la furie ce i-ar mai fi făcut? Noroc că nu se dă pușca pe mâna oricui, căci având o asemenea armă nu e greu de înțeles ce mi-ar putea face D. R. Popescu de necaz...”

21 august

Marea Adunare națională votează (în unanimitate) noua Constituție care proclamă Republica Socialistă România.

- **[„Scânteia”]** „Scânteia” prezintă pe multiple pagini *Raportul cu privire la Proiectul de Constituție a R. S. R.* prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P. C. R.

- **[„Scânteia tineretului”]** Dan Deșliu semnează poemul *Cantată festivă*

- **[„Flacăra”, nr. 34]** Numărul poartă pe copertă imagini de la defilarea consacrată sărbătoririi zilei de 23 august □ Eugen Frunză publică poezia *Fie-mi venit*, iar Nicolae Tăutu *Toast pentru 23 august*, poezie dedicată Partidului Comunist Român. □ Corneliu Leu semnează proza *Menghina*, fragment din romanul său, aflat în lucru.

22 august

- **[„România liberă”]** Omagiind Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, sesiunea Marii Adunări Generale, Demostene Botez publică articolul *Capitol de istorie nouă*. □ Poezii dedicate evenimentului semnează Dan Deșliu (*Slove de foc și de lumină*), Ilie Constantin (*Amiază de August*), Ioan I. Meițoiu (*Partidului*). Victor Eftimiu dedică noii Constituții poezia *Pravilă nouă*, iar Eugen Frunză *Aici în Carpați*.

- **[„Scânteia”]** Oficiosul partidului redă componența Consiliului de stat și a Consiliului de miniștri. Între textele politice sunt strecurate poeme cu caracter festivit sub semnătura lui Marcel Breslașu, (*Neconținut cântec*) și Ion Brad (*Steaua frumuseții*).

- **[„Scânteia tineretului”]** Adrian Păunescu publică poemul *Portret de țară*.

23 august

- **[„Scânteia”]** Este publicat textul lui Tudor Arghezi, *23 august – o lumină*: „Ceasul în care s-a luminat de ziuă. Printre toate marile fapte ale timpului de muncă uriașă, de la 1944 încoace, se alege și Lumina. Ea ne privește pe toți migălitorii cu condeiul ai cuvintelor împărăchiate, lumina cărții, păzită până atunci la întuneric de lacăte fără cheie. Cheia era păstrată în buzunarul cu birlici, dame și fanți, ai domnilor din boierie. Lumina ochilor și a minții a intrat în toate căminele semenilor dumitale. Aveai o vorbire, Bade Ioane: «Câmpu-i alb, oile-s negre/ Cin-le vede, nu le crede,/ Cin-le paște, le cunoaște». Acum, ciobanule, baciule, ca și frații de la cuptoare și mașini, le

paști, ca un cărturar și dumneata, și tu. Știi neștiutele, tainele și închipuitele. Ți-aduci aminte ce era pe vremuri Constituția? Pe aceea nu o puteai citi: era interzisă muncitorimii și era ascunsă. Avem o Constituție nouă: pe asta o citești, o înțelegi, și ți-e dragă – și-o păzești cu toate însuflețirile tale. E Constituția ta, a poporului tău, scrisă de poporul tău, gândită de mințile limpezi ale Partidului care-i însuși poporul cu toate puterile și înzestrările lui. Exiști în țara ta îmbelșugată, bogată, vestită în toată lumea. Avuțiile țării sunt avuțiile tale. Lumea știe că ai dreptul să te mândrești de marile și curatele tale frumuseți. Țara ai făcut-o tu cu brațele, răbdarea și dragostea ta. Tu ești întreg patriotismul, tu ești socialismul, care-i adevăratul patriotism. Gândindu-mă la tine, ghemuit pe masa de lucru, mă scol. Bade Ioane, în picioare a cuviință și a recunoștință că porți în fața omenirii steagul tău cel nou cusut cu litere de aur, „Republica Socialistă România“. De departe, dă-mi voie să-ți sărut mâinile bătătorite de plug și de ciocane, arse în topitorii, înnegrite de păcura pământului, frate cu Meșterul Manole și cu Făt-Frumosul din poveștile tale. Altă dată aveai înfîpte în brâu pistoale și cuțite de luptă, astăzi ai deasupra lui floarea împletită a tuturor visurilor tale și fiindcă scrii cum și citești, un condei de tânăr cărturar. E o nouă mândrie pentru tine. Du-te voios înainte învesmântat în soare, în stele și luceferi. Slavă Luminii! slavă ție iubitul meu popor, că ai știut să-ți meriți lumina întreagă! (Geneva, august 1965). □ Aceluiași moment istoric îi consacră și Eugen Barbu textul său: „Tulburat încă am ieșit în stradă și am văzut în fața Comitetului Central o mulțime imensă, dezlănțuită într-o bucurie fără margini. Radioul trimesese peste acoperișurile țării marea veste. Imensa piață era invadată de femei și bărbați. Iarba fusese strivită, conducătorii partidului și statului fuseseră chemți cu frenezie și înconjurați cu dragoste de cei de pe stradă, abia străbătând rândurile. Admirabilă clipă!”

26 august

- [„Scânteia”] Sütö Andras semenează textul *Exemplul cel mai grăitor*: „Frăția de veacuri, unirea strânsă a celor ce muncesc – români, maghiari, germani și de alte naționalități – are în realitatea noastră socialistă nenumărate mărturii. Istoria ne oferă multe învățăminte, dar prezentul zilelor luminoase ale Republicii Socialiste România este exemplul cel mai grăitor. În tabloul mării familii se integrează, între altele, și regiunea Mureș-Autonomă Maghiară, unde pe ogoare, pe scenele căminelor culturale se cântă în trei limbi, iar brațele se avântă pentru un singur ideal în munca creatoare pentru înflorirea patriei. În trecut, acest ținut, ca și celelalte regiuni, s-a culcat și s-a sculat în sărăcie. Gheorghienii, Odorheiul, Ciucul au fost excluse veacuri de-a rândul din rândul vieții economice. Secuiul pribeag – cu binecunoscutul lui coviltir – a pornit pe drumuri nu dintr-un instinct poetic, ci mânat de nevoia existenței. Nu de mult, trecând pe la Vlăhița, azi una dintre citadelele vieții economice ale regiunii noastre, am exclamat: ce uzină uriașă a crescut în locul vechiului cuptor!

Imaginea inspira poezie: șirul blocurilor noi, elegante, armata specialiștilor cu înaltă calificare, spectacolul muncii libere, o viață culturală pasionantă. Am organizat acolo o serată literară și am ascultat versurile lui Eminescu, Ady, Arghezi, József Attila. Bunăstarea căminelor muncitorești, care au alungat trecutul întunecat, este foarte propice poeziei, înălțării spirituale. Și Gălăușul, cu lumea fremătătoare a forestierilor! Odinioară – cine nu-și amintește? – ei nu puteau avea prea mult chef să asculte freamătul pădurii, deoarece în spatele lor stăteau vătafii magnaților industriei și grijile vieții mizere a doborâtorilor de lemn. Din toate schimbările de aici aș vrea să amintesc una singură, ilustrată de chipul simbolic al unui muncitor secu. Admiram șirurile de mașini automate ale uzinei moderne, treceam prin atelierele luminoase, priveam fetele îmbrăcate în halate albe, proaspăt călcate, și, oprindu-mă lângă un ferăstrău cu glas fluierător, am întâlnit lumina ochilor unui om trecut de vârsta tinereții. Mi-a atras atenția degetul lui arătător, cu care a ghiontit spre circularul ce se învârtea cu o mare viteză un butuc de lemn. La un moment dat, uriașa mașină și-a oprit șuietul. „Încearcă și dumneata – m-a îndemnat. În momentul când omul e în pericol, dacă se apropie prea mult de ferăstrău, mașina se oprește automat, nu care cumva să ne facă vreo pagubă”. Fierăstrăul era înzestrat cu un aparat special, acționat de o celulă fotoelectrică... Câte mâini nu s-au ciuntit altădată sub dinții fierăstraiei, până când pe fața bătrânului secu, pe această față brăzdată de riduri, înnegrită de bătaia vânturilor, a putut să apară zâmbetul de copil văzând acest miracol al protecției muncii socialiste. Într-un alt sector al uzinei, unde macaralele uriașe plimbă și ridică butucii, un muncitor îmi zicea: «Brațele noastre parcă sunt acum mai cuprinzătoare, mai precise». Întruchiparea acestei idei am văzut-o și la Reghin, când m-am cățarat pe o mașină atotștiutoare de cules porumb, și la Tg. Mureș, la construcția șirurilor noi de blocuri, când o femeie care căra mortarul și-a ocupat locul în cabina macaralei, ce funcționa la simpla apăsare a unor butoane”.

• **[„Albina”, nr. 922]** Ion Crânguleanu semnează editorialul *Coloanele verii*, descriind marea manifestație consacrată zilei de 23 August. □ Atrag atenția și alte semnături, între care aceea a lui Mircea Iorgulescu în ipostaza de reporter cultural la sat. □ *Drumul Izvoarelor* piesă scrisă pentru teatrul de amatori de Lucia Demetrius este recenzată de V. Matei. □ G. Muntean scrie despre *Vasile Alecsandri și descoperirea folclorului*: Dintr-un anume unghi de vedere opera fundamentală a lui Vasile Alecsandri o constituie tocmai culegerile de «poezii populare ale românilor» pe care le-a «îndreptat» și publicat. El a deschis astfel perspective cu totul noi, nu numai propriei creații, ci și literaturii române în genere. Se înțelege, nu Alecsandri e primul scriitor român în a cărei operă întâlnim elemente folclorice, dar el pare a fi cel dintâi care (și sub influența mișcării literare europene în acest sens) să aibă conștiința importanței nu numai estetice dar în primul rând estetice a folclorului. (...) Această revelație a artei anonime a poporului, impunerea ei în ochii lumii e o

altă mare contribuție a lui Alecsandri la cultura noastră. Încât, repudiindu-i metoda ca neștiințifică (el nici n-avea pretenții de om de știință și nu făcea altceva decât ce făcuseră și străinii pe atunci în materie de literatură populară – Uhland, Brentano etc.) și cu urmări nefericite până în contemporaneitate, când se găsesc încă tot felul de alți continuatori care «îndreaptă» și «întocmesc» o poezie frumoasă prin ea însăși, cum e cea populară, nu putem să nu reținem semnificația patriotică, democratică și artistică a ceea ce a însemnat descoperirea folclorului pentru Vasile Alecsandri și pentru dezvoltarea literaturii noastre de atunci încoace. E încă o contribuție hotărâtoare a sa, pentru care se cuvine să nu-l uităm”. □ Versurile acestui număr sunt semnate de N. Nasta (*Matinală*) și Cicerone Theodorescu cu *Adevărații pionieri*: „Mirat privește Țepeș din cetate/ Ai Argeșului pași/ De uriaș,/ Pe când copiii cântă țării toate/ Hidrocentrala,/ Mândrul ei locaș.// Hidrocentrală, vatră de lumină,/ Ești cântec țării-ntregi/ Pe noul drum,/ Iar gândul nostru-i creangă ce se-nclină/ Spre pionierii/ Timpului de-acum./ Cravată roșie-i soarele-n fereastră/ Și-al Argeșului plai/ E un chilim./ Hidrocentrala e mândria noastră/ Și tot constructorii/ Vrem și noi să fim.// Constructorilor le vom spune:/ Mortar – al vremilor de ieri,/ Temei – al zilelor mai bune,/ Adevărații pionieri!”.

• [„*Gazeta literară*”, nr. 35] Începând cu acest număr, revista se intitulează „organ săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România”. □ Lozinca de pe frontispiciul „Gazetei literare” este *Glorie Republicii Socialiste România!* □ Victor Eftimiu publică poezia *A patriei măreață propășire*, omagiind noua denumire a statului: „Republica Socialistă România/ Își taie brazdă nouă, strălucită cale/ Spre orizonturile tot mai triumfale/ Ce și-au întins în cele patru zări, domnia./ Sobor de înțelepți și de frunțași în muncă/ S-au adunat să-nfăptuiască noua lege/ Pe care fiecare om o înțelege/ Că-i zămislită din a veacului poruncă.” La fel procedează M.R. Paraschivescu, în *Visata mea Ithacă*: „A fost în fiecare dintre noi/ Prin arșiți ude, secetoase ploi/ Prin tăceri și strigăte și vis/ Și-n sărbătoarea pumnului deschis.// Ne liberă partidul, mult-iubitul,/ Și-acum e maica blândului norod/ Când vara-și pleacă între nord zenitul/ Și-și suie miezul ei cel plin, din glod// Te-am regăsit, visata mea Ithacă,/ Iar vara fruntea către rod și-o pleacă.” □ Sub genericul *Scriitori în Adunarea Constituantă*, sunt publicate discursurile susținute, la data votării Constituției Republicii Socialiste România, de Zaharia Stancu (*Pentru Republica Socialistă România*) și de Sütö Andras (*Stăpâni pe soartă*). Reproducem un pasaj din intervenția lui Zaharia Stancu, venită din partea unui vechi simpatizant, colaborator și membru al structurilor comuniste: „Suntem chemați aci să dezbatem și să votăm proiectul unei noi Constituții. Dezbătând și votând acest proiect, noi consfințim de fapt o realitate: *munca revoluționară creatoare a poporului nostru*, sub conducerea comuniștilor. Noi știm că ceea ce afirmă cele 114 articole ale proiectului ce ni se propune spre votare este adevărat, este un fapt obiectiv. Suntem

reprezentanți ai tuturor regiunilor țării, trăim în legătură strânsă cu oamenii care ne-au votat și prin problemele, frământările, viața și înfăptuirile lor, cunoaștem problemele, frământările, viața și înfăptuirile întregului nostru popor. Așadar, noi știm mai bine decât oricine că afirmațiile fiecărui articol al noii Constituții, sunt adevăr adevărat. Noi nu votăm, cum se vota pe vremuri, o legiuire fără nici o legătură cu realitatea de viață a poporului nostru, ci consfințim aci realitatea obiectivă a vieții noastre. Nu Constituția pe care o votăm noi va crea România Socialistă impune Constituția pe care o vom vota, ca pe o necesitate obiectivă a concordanței, a armoniei depline a legii cu realitatea. (...) Nouă, poporului nostru, partidul comunist, republica socialistă, ne dau un stat al cărui scop suprem este *Omul, Omul viu, Omul care muncește, care suferă, iubește se frământă, caută, visează, omul care creează tot*. Aceasta însemnează, pentru om, pentru cetățean, o mare bogăție de drepturi, o plenitudine de drepturi, cum nici o altă constituție și nici un alt stat nu-i pot oferi. Dar ar fi incomplet dacă nu ne-am pătrunde în chip foarte adânc de ideea că, la rândul ei, această plenitudine de drepturi implică un ascuțit simț al datoriei, fără de care, de altfel, nici nu-și putea da roadele. Primind drepturile pe care ni le acordă Constituția Socialistă, trebuie, tovarăși, să ne simțim încărcăți de importante obligații, de datorii morale, de datorii pe care textul legii nu le prevede în mod expre, dar pe care conștiința socialistă trebuie să le imună, ca o condiție izvorâtă din însăși calitatea de conștiință cetățenească socialistă.” □ Cuvântul deputatului Sütő Andras vine din partea minorităților naționale și Regiunii Autonome Maghiare (1952-1968), având importanță atât pentru adeziunea la politica unidirecțională a P.C.R. („Împărtășind întru totul voința lor, doresc să-mi exprim acordul deplin pentru toate prevederile Constituției Republicii Socialiste România, stat suveran, independent și unitar, al cărui teritoriu este inalienabil și indivizibil și în care întreaga putere aparține poporului, liber și stăpân pe soarta sa”), cât și pentru propaganda ideologică: „Este greu a schița în puține cuvinte bogăția impresionantă a culturii noastre socialiste, a grijii partidului și statului pentru satisfacerea nevoilor spirituale ale maselor largi. Această grijă permanentă se dovedește prin sute de instituții științifice și culturale, printr-o școlarizare de care suntem mândri, printr-o mișcare uriașă a milioanele de artiști amatori de la orașe și sate, prin înflorirea literaturii și artei de toate genurile.” □ Paul Anghel elogiază Constituția R.S.R., susținând că este *Un act istoric*: „Constituția a fost votată. Bilele au fost introduse în urnă, una câte una, au reprezentat sufragiul celor 19 milioane de cetățeni ai României, care și-au dat astfel o nouă lege fundamentală, statuând etapa istorică a societății noastre din acest anotimp al socialismului biruitor. (...) Un act istoric, un document fundamental al societății noastre, o realitate revoluționară formulată în termen de lege. Fiecare capitol al vieții noastre, fiecare articol reprezintă un fapt istoric consacrat printr-o biruință a întregului popor. Sinteză a istoriei noastre contemporane, în tot ceea ce are ea

definitiv și reprezentativ, Constituția dă în același timp expresie gândirii personale a poporului român, formulând drumul propriu al societății noastre în socialism și comunism.” □ Sub lozinca *Sub steagul patriei socialiste*, sunt publicate poezii partinice de Constantin Nisipeanu, *Pe Valea Argeșului*, Adrian Păunescu, *Oaspeți din istorie*, Doina Sălăjan, *Țara* și Ion Crânguleanu, *Poem*.

• [„**Tribuna**”, nr. 34] Kántor Lajos, *Poți fi preferențial*, continuă analiza statutului criticii literare lansată în revista „Tribuna” de articolele lui Ion Oarcăsu: „Critica literară este știință sau artă? Întrebarea cu care și-a început Ion Oarcăsu suita de articole din «Tribuna», se pune, din când în când ca o necesitate. Oricine, chiar și criticii literari, au nevoie de auto-observație, mai ales că ei s-au putut crede, o bună vreme, zei infailibili, medici atotștiutori, șefi supremi ai literaturii”. □ Domițian Cesereanu semnează cronică literară *Dialoguri despre poezie* (Victor Felea): „Victor Felea este un bun cronicar literar. Afirmția presupune diferențierea unei activități critice inegale ca valoare; tocmai de aceea cronicile sale izbutite pot fi remarcate, mai ușor, în cuprinsul volumului. Ar fi să spunem, și în cazul lor, că Victor Felea e un poet travestit în critic dacă n-am recunoaște că împrejurarea îl avantajează în investigațiile ce le întreprinde. O fină sensibilitate poetică însoțește sau precede, la el, actul critic, indicând, adesea, punctele de rezistență ale volumelor de versuri examinate, locurile unde se cristalizează multe din semnificațiile artistice ale liricii noastre contemporane”. □ La rubrica de recenzii, semnează texte Vasile Scurtu (*G. Scridon – I. Domșa: George Coșbuc – Bibliografie*) și Octavian Macavei (*Scrisori către Camil Baltazar*). Vasile Scurtu (*G. Scridon – I. Domșa: George Coșbuc – Bibliografie*): „Autorii au adunat cu atenție și conștiinciozitate scrierile lui Coșbuc risipie în volume sau dispersate în diverse reviste, greu accesibile cercetătorilor. Din lucrare reiese clar evoluția talentului lui Coșbuc de când se găsea pe băncile școlii până ajunge să-și definească personalitatea poetică. (...) În concluzie, această meritorie și documentată monografie-studiu, apărută în preajma centenarului nașterii lui Coșbuc deschide largi perspective viitoarelor studii coșbuciene”. Octavian Macavei (*Scrisori către Camil Baltazar*): „O carte de scrisori literare cum este cea de față are nu numai meritul de a deschide corespondențelor (H. Papadat-Bengescu, G. Călinescu, Leon Feraru, Eugen Lovinescu, Perpessicius, Liviu Rebreanu, Mihail Sebastian, Ilarie Voronca, G. M. Zamfirescu), fișe caracterologice, dar și de a arunca lumini obiective și subiective asupra epocii – câştiguri, și unul, și celălalt, importante pentru istoric și cititor”. □ La rubrica *Poșta redacției* i se răspunde scriitorului Anatolie Paniș – Snagov. □ Sunt redată versuri scrise de Al. Căprariu (*Închinare*), Ana Șoit (*Eliberare*); din lirica vietnameză, în românește de Al. Căprariu: To Huu (*Mama*), Giang Nam (*Pământul Natal*); fragment de roman

de Nicolae Mărgeanu (*Requiem cu luna*). ■ Eugen Barbu semnează textul *Sport pastel*.

27 august

• [**„România liberă”**] Sub titlul *Critică și poezie*, Paul Georgescu comentează volumul lui Victor Felea, *Dialoguri despre poezie*, arătând că „fatala discriminare dintre scriitori și critici e falsă”. Sunt apreciate ca fiind foarte bune, studiile dedicate lui Arghezi, Bacovia, Emil Isac sau Zaharia Stancu, A. E. Baconski, Maria Banuș, Mihai Beniuc, Nina Cassian, Șt. Aug. Doinaș, Miron Radu Paraschivescu etc. Cu toate acestea, în calitatea sa de poet, Victor Felea „se va arăta sensibil îndeosebi la consangvinii săi literari și mai nereceptiv la colegii ce practică un alt tip de poezie”. În opinia lui Paul Georgescu volumul este „un monolog de 270 de pagini în care un poet ne împărtășește părerile lui despre poezie și despre poeți”. În prima secvență a volumului, *Cuvinte despre poezie*, autorul asociază o serie de trăsături ale fenomenului poetic și criteriile poeticității, așa cum le percepe, din perspectiva sa, criticul Victor Felea. Pentru acesta, „personalitatea artistică exprimată prin operă” presupune „o sensibilitate adâncă și cuprinzătoare, o forță de receptare deosebită, dublată bineînțeles de capacitatea de expresie”. Dintre „particularitățile poeziei”, reține „scurtimea și concentrarea, laconismul, metafora, simbolul, atmosfera densă, suspensia, întorsătura neprevăzută, aluzia etc”. Felea susține prozaismul, ca modalitate de „împerspătare a versului cu elementele prozei”, dar privește rigid, în opinia cronicarului, raportul conținut – formă, căci opera este „conținut exprimat, o expresie a unui conținut”.

• [**„Contemporanul”, nr. 35**] În cronică literară la volumul *Versul liber* de Miron Radu Paraschivescu, Nicolae Manolescu scrie: „Hotărât, *Versul liber* al lui M. R. Paraschivescu (...) e, înclin să cred cartea cea mai bună de până astăzi a autorului *Cântecele țigănești*. Câteva poeme excepționale ar merita un timp mai lung de discuție. E în toate un vers vibrant, fidel, sensibil, plin de o misterioasă viață proprie. (...) Volumul lui M. R. Paraschivescu, în toate privințele insolit, ieșit din comun, nu știu să mai fi fost până azi ceva, cu excepția unui tânăr poet, care a publicat o notă entuziastă. Subscriu la concluzia lui: un eveniment literar”.

28 august

• [**„Scânteia”**] Paul Everac consacră un reportaj de o pagină intitulat *Drumuri și popasuri*, în care regiunea Vâlcea îi apare, pe rând, aureolată de „ilustre umbre și de ansambluri unicate, pline de zâmbet și de sarea și dulceața pământului. Însuși autorul afirmă undeva, în cuprinsul amplului text: „să nu ne refuzăm puțină culoare și puțină spontaneitate. „Puțină” îmbracă, aici, sensul de „foarte multă”.

• [**„Scânteia tineretului”**] Se anunță, printr-un comunicat al Uniunii Scriitorilor, decesul lui Eusebiu Camilar, a cărui proză „se caracterizează

printr-o împletire originală a observației realiste și a cunoașterii oamenilor și locurilor natale cu proiecția fantastică, extrasă din tezaurul creației populare, din străvechi credințe și tradiții cu un puternic colorit național”. □ Teodor Mazilu publică două pamflete, *Nu imitați automobilele...* și *Avertisment pentru un copil minune*.

- **[„Flacăra”, nr. 35]** Este anunțat că „seria de *Scrieri* ale lui Tudor Arghezi a ajuns la volumul 9, constituind astfel, după cele 19 volume din Operele lui Sadoveanu, cea mai amplă ediție de autor apărută la Editura pentru literatură”. La aceeași rubrică *Memento*, se semnaleză editarea volumului de poezie *Versul liber*, semnat de Miron Radu Paraschivescu, precum și a celui de proză, *Povestiri eroice*, de Eusebiu Camilar.

- **[„Luceafărul”, nr. 18]** Votarea *Constituției* (21 august) și proclamarea, în locul republicii populare, a Republicii Socialiste România este salutăată de I. D. Bălan în editorialul *Memorabila clipă*: „Clipa aceasta va rămâne înscrisă cu litere de aur în istoria poporului nostru și-n inimile noastre. Clipa aceasta a răscolit sufletele de bucurie, a strâns pe străzile Capitalei, în fața clădirii Comitetului Central, în jurul conducătorilor partidului și statului nostru mii de oameni care și-au exprimat adeziunea în minunate cântece și jocuri naționale. Clipa, marea clipă, intra tot mai adânc în viața oamenilor și în istorie, legând trainic trecutul de prezent și prezentul de viitor, pe o culme înaltă de timp. Legea legilor țării veghează la urcarea noastră neconținută pe un drum drept și sigur, pe drumul progresului, al libertăților democratice, al umanismului socialist, al păcii și al internaționalismului proletar, pe drumul înfloririi patriei, al dezvoltării armonioase a personalității umane și a națiunii socialiste. Având la bază principiile fundamentale ale marxism-leninismului, experiența istorică și omenia populară, ea consolidează tot mai puternic mărețele noastre înfăptuiri și cuceriri revoluționare, ea sporește unitatea de monolit a – întregului popor în jurul partidului, căci țara iubește pe conducător, – și conducătorul iubește pe țară”.

31 august

- **[„Scânteia tineretului”]** Aurel Martin glosează despre *Pedagogia criticii*, notând că „obiectivitatea criticului e un deziderat fundamental. (...) Raportările sunt însă un mijloc excelent nu numai de culturalizare, de lărgire a orizontului de informație, ci și de formare a gustului, a capacității de a judeca valoric o operă prin referire la alta, de adâncire pe multiple coordonate a literaturii însăși și de evitare a unilaterității și dogmatismului”.

- **[„Urzica”, nr. 16]** Cuprinde rubrica *Umor din toată lumea* – caricaturi din revistele: „Punch” – Anglia, „Karuzel” – Polonia, „Krokodil” – URSS, „Stârșel” – Bulgaria, „Zulenspiegel” – R. D. G., „Vie Nuove” – Italia, „Stern” – R. F. G.

[AUGUST]

• [„Ateneu”, nr. 8] Prima pagină cuprinde poemele *Mișcare în august* și *Inima*, de Mihail Sabin și articolul *Viitor de aur...*, semnat de Demostene Botez, în care, bine ancorat în contextul ideologic al vremii, autorul elogiază „viitorul de aur și prezentul: „Prezentul înfățișat la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român de tovarășul Nicolae Ceaușescu; viitorul înfățișat la același Congres de tovarășul Gheorghe Maurer și tovarășul Chivu Stoica. (...) Este nu numai un viitor al fericirii materiale, ci și al celei mai înalte culmi spirituale. Societatea de azi și cea de mâine tot mai mult asigură fiecărui om o dezvoltare multilaterală și satisfacerea tuturor nevoilor spirituale. Viitorul de aur e un viitor al frumuseții materiale, spirituale și morale. Viitorul de aur nu va cunoaște nevoia, urâtenia, egoismul și ura.” ■ Ca întreaga presă culturală, „Ateneu” conține studii, articole, evocări, prilejuite de împlinirea a 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri. Autorul cronicii literare, Vlad Sorianu prezintă volumul *Vasile Alecsandri* (Editura tineretului) de G. Călinescu. Studiul este o monografie „cu solidă orientare științifică: situare sociologico-istorică națională și mondială, investigație genealogică, portretizare, examen exhaustiv al creației, judecăți de valoare formulate cu precizie de diagnostic. (...) Prețuind cum se cuvine personalitatea complexă a lui Alecsandri, de om al vremii sale, patriotismul, semnificațiile culturale ale creației, Călinescu atrage atenția cu luciditate, în același timp, că respectul față de oamenii de seamă din trecutul culturii noastre exclude subiectivismul patriotard. Selecția valorilor artistice impusă de timp, de confruntarea generațiilor și a culturilor naționale are drept însemnat criteriu adâncimea și forța generalizatoare a inspirației; promovarea idealului oricât de nobil devine act artistic prin asimilarea momentului într-o sinteză de depășire a trecutului și de proiecție devansatoare a prezentului. Astfel produsele artei vor fi competitive nu pe planul frumuseții adevărului afectiv, ci pe cel exclusiv al informației istorico-etnografice”. ■ Între cei care îi aduc un omagiu „bardului” se numără Maria Platon cu articolul *Crezul literar al unui poet-cetățean* în care elogiază personalitatea complexă a lui Vasile Alecsandri. Autoarea afirmă că „descoperindu-și afinitățile cu literatura, poetul a abordat-o cu deplina conștiință a importanței ei, considerând-o o îndeletnicire la fel de utilă ca cele de medic, jurist, inginer, pe care le-a încercat și abandonat pe rând. (...) În preajma lui Kogălniceanu, Bălcescu, Negruzzi, Russo și cu ajutorul lor, Alecsandri înțelege că, în perioada consolidării unui front ideologic unitar împotriva unui regim despotice și arbitrar, literatura trebuie să fie națională, democratică și militantă, cu substanța împrumutată realității nemijlocite, vibrație a conștiinței artistului în fața marilor probleme ale contemporaneității. (...) Scriitorul-cetățean este văzut în toate împrejurările, un produs al națiunii, un produs ce nu poate fi conceput în afara influenței acesteia. Reprezentându-și poporul cu filozofia și sensibilitatea lui, scriitorul realizează o operă legată

de realitatea națională și în sensul geografic și în cel spiritual. (...) Confruntarea crezului literar mărturisit și a operei literare ne întărește convingerea că cel ce a rostit aceste adevăruri și-a descoperit el însuși sensul vieții în îndatoririle artistului cetățean, ale poetului național și popular. Aproape de cugetarea, inima și limba poporului său, prin operă, Alecsandri este al nostru și prin mărturisirea fermă și deschisă a rosturilor ei nobile.” □ Gino Lupi îl omagiază în articolul *Precursor și creator* pe cel considerat „un precursor și un creator de talent care, din necesitate și temperament, avea să-și cheltuiască energia în activități deosebite (...). Opera sa reflectă cu prisosință contradicțiile epocii”. □ Din Bratislava, Jindra Huskova trimite spre publicare textul *Moștenire literară mereu în creștere* în care creionează personalitatea „acestui incomparabil deschizător de drumuri al literaturii române moderne. (...) dealungul întregii sale vieți și activități a dat dovadă de o nesfârșită, caldă dragoste pentru poporul său, mesajul adânc uman al operei sale persistând pe linia dreaptă a democrației și progresului social.” □ Mihai Rachieru și Valeriu Traian comentează activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri în articolul *Activitatea diplomatică. Alecsandri în epoca Unirii principatelor*: „Intensa activitate diplomatică desfășurată de Alecsandri în Franța, Anglia și Italia este dovada patriotismului său fierbinte, iar succesele obținute însemnau o contribuție dintre cele mai importante la realizarea definitivă a Unirii. După aceste lupte pasionante, care cereau sacrificii și jertfa de sine, (toate călătoriile din această perioadă le face pe propria-i cheltuială) abnegație, dragoste de țară, sinceritate și devotament, încep luptele politicianiste, care-l vor dezgusta pe onestul poet, lucru pentru care va părăsi activitatea politică în favoarea «condeiului». (...) Mărturiile despre aceste misiuni diplomatice vor fi scrise cu zece ani mai târziu, când poetul, retras în liniștea Mirceștilor, privea de la distanță comedia politică ce se juca în România burghezo-moșierească, pentru care, ca și marele Eminescu, avea un profund dispreț”. ■ Intitulându-și intervenția *Piatra fundamentală a prieteniei: Mistral-Alecsandri*, George Cuibuș evocă relația umană caldă dintre scriitorul român și poetul francez Mistral care „vede în Alecsandri pe ambasadorul virtuților poporului nostru, al aspirațiilor de libertate și frumos. În scrisoarea ce-i adresează la 22 iunie 1878 din Maillane, Mistral scria la Mircești: «Mă felicit de a fi avut cinstea de a vă reprezenta la festivitățile latine și dacă ceva a putut să mă facă demn de această alegere a fost desigur cultul patriotic ce-l profesez pentru tot ceea ce ține de lumea latină și în mod deosebit față de tânărul popor român care a purtat vitejește stindardul libertății în ultimul război.»” ■ „Ateneu” publică scrisoarea lui Frédéric Mistral, nepotul marelui poet provensal, adresată „scriitorilor și cititorilor români care se pregătesc să omagieze nobila și măreața figură a ilustruului poet moldovean, Vasile Alecsandri”. □ De la Moscova, I. Zaiuncikovski semnează un *Sentiment la aniversare* în care omagiază numele celui „de care se leagă întreaga istorie a literaturii române din secolul al XIX-

lea. O prezență de jumătate de veac pe firmamentul literaturii române, iată un fenomen nu atât neobișnuit, cât uimitor. Pentru aceasta e nevoie de o imensă însuflețire și energie creatoare, însușiri pe care Alecsandri le-a vădit cu prisosință. Explicația stă în concordanța dintre tendințele poetului și aspirațiile poporului. Înțelegând oamenii simpli, cultura lor, el nu s-a mărginit la aceasta, ci a pășit mai departe; îndrăgind pe cei năpăstuiți nu s-a dedat la văicăreli, ci a cerut îmbunătățirea soartei lor; văzând prostia, el nu s-a mulțumit să se amuze înduioșat, ci a biciuit-o neîndurător”. □ Sub titlul *Eroicul pionier al poeziei*, Gálđi Ladislau elogiaza personalitatea lui Vasile Alecsandri. ■ Sub genericul rubricii permanente *Poezia tinerilor în reviste*, Savin Bratu, Nicolae Manolescu și Șerban Foarță își exprimă punctele de vedere în legătură cu următoarelor teme de discuție: 1. Valoare și nonvaloare (improvizație) în poezia din publicațiile literare; 2. Drumul tânărului poet de la debutul publicistic la cel editorial; 3. Posibile explicații pentru rămânerea în „umbră” sau în „penumbră” a unor nume noi sau chiar debutanți; 4. Despre oportunitatea și eficacitatea criticii în astfel de cazuri. □ Două povestiri de George Bălăiță (*Furnica pe talpă* și *Vestea veștilor. Povestea poveștilor*) apar în acest număr. □ Sergiu Adam, Ion Chiriac, Horia Gane, Marcel Păruș, Ion Lazu, Silvia Dumitru, Ion Avădanei se produc cu versuri. □ Ultima pagină a revistei, intitulată *Meridian liric sovietic*, cuprinde versuri de Anna Ahmatova și Boris Pasternak, în traducerea Madeleinei Fortunescu și a lui Victor Frunză.

• [„Cinema”, nr. 8] Continuă, din numărul precedent, *Masa rotundă a revistei „Cinema” Stagiunea 1964-1965*. □ În intervenția sa, Romulus Vulpescu dorește să se discute „mult mai serios despre cultura cineastului: „Se discută, văd, destul de mult despre cultura cinematografică. Dăra e ca și cum s-ar discuta, la un scriitor, despre priceperea lui gramaticală și numai despre asta, ignorându-se necesitatea celorlalte cunoștințe. Nu există numai necesitatea unei culturi cinematografice, ci a unei foarte serioase culturi generale, în cadrul căreia intră și cultura cinematografică. (...) De fapt, multele, foarte multele greșeli profesionale care se vădesc în filmele noastre de aici pleacă. Ca și în multe dintre cazurile întâlnite în poezia noastră tânără «modernistă». Credeți că abuzul de vers liber sau de vers alb sau de vers alb liber izvorăște din necesități de exprimare? Nu. Ignoră. Ignoră alfabetul, normele, știința poeziei. Cam așa cred că stau lucrurile în cinematografie, apropo de carnețele culturale. (...) E înfrustător să vezi cum sunt compromise inocentele monumente naționale – de la frescele mănăstirești până la poienile cu flori unde caii dau cu înțeles și subînțeles din cap ca să priceapă și cel căruia îi merge mintea mai anevoie cu ce se ocupă printre narcise perechea asortată”. □ În rubrica *Cartea de film*, Ion Barna prezintă monografia *Alain Resnais*, volumul apărut la Editura Seghers, colecția Cinéma d’aujourd’hui.

• [„Iașul literar”, nr. 8] Continuă seria articolelor festive (*Marea sărbătoare a României socialiste*), de această dată despre momentul 23 August

1944 în contextul politic marcat de prezența lui Nicolae Ceaușescu în funcția de secretar-general al C.C. al P.C.R. Este reliefată, încă o dată, protecția pe care P.C.R. o asigura culturii și, ca o consecință aparent firească, pluralismul abordărilor care să susțină unitatea de concepție artistică propusă de partidul-stat: „Partidul i-a considerat cu încredere pe scriitorii și pe artiști «ajutoare de nădejde» în opera sa de făurire a omului nou. Lucrul a fost dovedit, în acest an, de mari victorii, atât de Salutul adresat la Comitetul Central Conferinței pe țară a scriitorilor, cu ocazia întâlnirii conducătorilor de partid și stat cu oamenii de cultură și artă din 19 mai, cât și cu prilejul lucrărilor Congresului unde problemele literar-artistice s-au bucurat de o mare atenție. Rezoluția adoptată de Congres consemnează că «creația litară și artistică a cunoscut în anii orânduirii socialiste o continuă înflorire». Și, într-adevăr, operele de artă, întrupate în bronz sau în sunete în nuanța culorii sau sub lumina reflectoarelor rampelor teatrale, în vraja cuvântului sau pe ecranele cinematografice și de televiziune, au constituit un substanțial aport la făurirea vieții noi socialiste, la educarea maselor în spiritul umanismului socialist, la reflectarea veridică a prefacerilor revoluționare, la ridicarea pe o treaptă mai înaltă a minunatelor noastre tradiții artistice realiste, împreună cu cei vârstnici, într-o impresionantă unitate a generațiilor, tinerelor talente, crescute și educate de partid, și-au manifestat dorința nobile de a contribui cu prospețime și avânt creator la zugerirea noilor realități societății noastre, de a continua marile tradiții artistice ale înaintașilor. Condiția înfloririi neconținute a valorilor artistico-literare este diversitatea de stiluri, îmbogățirea formelor de exprimare artistică, utilizarea de forme și procedee cât mai adecvate conținutului nou al artei noastre contemporane. Această diversitate de modalități estetice este necesar să convergă armonios spre a comunica fondul social adânc al realităților patriei noastre, să se situeze la un înalt grad de emoționalitate și comunicativitate. Alegând, după temperament, sensibilitate, gust și cultură, stilul care-i este potrivit vocației sale intime și majore, artistul adevărat va exprima întotdeauna idealurile poporului, munca sa în sprijinul aspirațiilor fundamentale spre care se îndreaptă cu hotărâre și clarviziune.” Finalul articolului de fond surprinde necesitatea colaborării cetățenilor, indiferent de proveniență și ocupație, pentru bunăstarea României: „Intelectualitatea, din rândurile căreia fac parte scriitorii și oamenii noștri de cultură, contribuie cu entuziasm și pricepere, alături de clasa muncitoare, forța conducătoare a Statului nostru și de țărănime, la întreaga activitate constructivă a poporului. Noua societate, societatea unui viitor luminos și fericit, se construiește pe baza celei mai înalte științe și culturi. Iată de ce 23 August 1965 înseamnă pentru fiecare scriitor ca și pentru fiecare cetățean al țării noastre socialiste aflată în plin avânt pe drumul minunatului său destin, o dată de adânci semnificații înnoitoare și mărețe perspective pentru viitor”. □ În atmosfera sărbătorească a celui de-al IX-lea Congres al C.C. al P.C.R., zilei naționale de 23 August și a schimbărilor

de nume oficiale, Corneliu Sturzu publică *Inscripțiile luminii*, dedicată Partidului. Cităm ultima strofă: „în[n]obilati de ele, mai înalt ni-i zborul/ prin aer de-anotimpuri îndeplinindu-ne solia –/ inel de aur logodind cu viitorul/ Republica Socialistă România”. □ Pentru a susține așa-zisa dezvoltare industrială, promovată în rapoartele lui Nicolae Ceaușescu, Traian Filip publică reportajul *Arhipelag industrial*, având ca temă șantierele de la Turnul Măgurele. Este o relatare patetică în spirit „progresist”, presărată cu unele impresii personale. Inovația totală devine axul descrierii. Tonalitatea este „credibilă” deoarece autorul vine cu informații de la fața locului, respectând dezideratul partinic al „documentării”, al prezenței pe teren. Avem de-a face cu o încercare de literarizare a mecanicului, cu ajutorul analogiilor cu biologia: „Tehnica nouă pretinde neconținut muncitori cu calificări noi. Redactorii, decantoarele, autoclavele, agitatorii, sobele de sinteză, morile de minereu, stațiile de demineralizare a apei etc. cer chiar pe șantier, în faza de montare, preparative și activități care n-au mai fost executate în țară.// M-a impresionat în mod deosebit omul care semăna cu un robot. El avea un coif cilindric, de aluminiu, un vizor dreptunghiular, un costum impermeabil și mânua un furtun puternic, din gura căruia ieșea o furtună. Jetul de aer de culoarea brumei, impregnat cu soluție de cauciuc, lovea cu îndârjire absurdă un segment de conductă, căptușindu-l pe dinăuntru, poleindu-l, pentru ca acizii să nu atace mai târziu corpul de oțel. Esofagul metalic sărea, se zvârcolea, părea o insectă căreia i se injectează o substanță toxică și sub reacția acesteia insecta se zbătea de moarte și încerca să scape din brațele robotului. (...) Cadrele care lucrează la montaj fac o adevărată artă. Ca niște păianjeni îndemânatic lucrează instalatorii pe rețele, la înălțime, călare pe câte o conductă treptat înfășurată în material termoizolant. Trăind mai mult în văzduh decât pe pământ, cățărătorii trec ca niște pantere de pe o cadră metalică pe alta, ajută planarea prefabricatelor și a dispozitivelor de oțel, care își caută fricoase locul în spațiu”. □ Mihai Drăgan recenzează volumul de proze scurte *Iarna bărbaților* de Ștefan Bănuțescu (Editura pentru Literatură, 1965). Cronicarul începe cu un bilanț de etapă în activitatea prozatorului, schițând și un profil în interiorul generației: „Cunoscut, prin volumul *Drum în câmpie* (Colecția *Luceafărul* 1960), ca un autor de reportaje dense în fapte și nuanțate ca expresie, Ștefan Bănuțescu ancorează, cu o siguranță nebănuită, în zona privilegiată a marii proze, lăsând în urmă dunga apăsătoare a unei cărări asupra căreia privirile criticii vor întârzia, neîndoios, multă vreme. Tânărul scriitor e un artist de autentică substanță, născut, iar nu făcut, care dovedește o pricepere de invidiat în îmbinarea armonioasă a modalităților tradiționale ale povestirii românești cu acelea, de structură complexă și perspectivă largă a prozei moderne. Originalitatea puternică a nuvelor cuprinse în *Iarna bărbaților* este propulsată de un talent de mari resurse creatoare, capabil să scruteze realitățile sociale investigate din unghiuri artistice variate și să se deducă viața oamenilor, în

chip complex, din relațiile și reacțiile concrete ale existenței lor și nu din relatări exterioare, de fapte și demonstrații reportericești care vor să convingă cu orice preț. Prin vitalitatea sa excepțională, sugerată, metaforic, chiar în titlu, această carte este, de fapt, debutul și expresia maturității artistice a lui Ștefan Bănuțescu, punctul de plecare al unei creații care deschide, în proza tinerilor, noi perspective literare alături de acelea, personale și îndrăznețe, evidențiate până acum de scrisul unui D.R. Popescu, Fănuș Neagu, Vasile Rebreanu, Nicolae Velea. De aceea *Iarna bărbaților* poate incita la analize mai largi, care să îmbine, pe cât posibil, observațiile de apreciere, în sine, a volumului cu judecățile de situare a izbânzilor autorului în contextului bogat și divers, valoric vorbind, al prozei actuale. Esențial, pentru articolul lui Mihai Drăgan, rămâne factorul estetic, cu ajutorul căruia iese la iveală vocația autentică a scriitorului: „Structural, prozatorul e un liric, înzestrat însă și cu acea capacitate, mai rară, de a se detașa la timp de obiect prin cenzurarea discretă a vibrațiilor și topirea frământărilor sale sufletești în dense imagini dramatice, cu fizionomie obiectivă și de secvență cinematografică, în care poezia e doar un curent subteran ce colorează și însuflețește epicul. Prin conlucrarea armonioasă între povestitorul virtuos, poetul mistuit lăuntric și pictorul avid de mari perspective spațiale, se realizează o atmosferă de o rară intensitate dramatică în care, cu ajutorul alternării sau contopirii subtile de plauri, se aude și se simte, deopotrivă, mișcarea fremătătoare a vieții și a naturii. (...) Cu excepția povestirii, cu subiect de război, *Gaudeamus*, care nu aduce noutăți în definirea artei sale de prozator (se simte aici o temă reportericească stânjenitoare, toate nuvelele din *Iarna bărbaților* oferă suficiente date pentru susținerea observațiilor mai generale, formulate până acum. *Mistreții erau blânzi* ni se pare însă, de departe, lucrarea care mărturisește cel mai elocvent puternica forță artistică a lui Ștefan Bănuțescu, măiestria sa în crearea unei atmosfere dramatice de mare intensitate emotivă). (...) Interesul deosebit pe care îl stârnește această carte se datorește originalității în perceperea realității investigate, tehnicii artistice personale folosite de prozator. Cum am spus, Ștefan Bănuțescu e un poet-povestitor a cărui narațiune captivează prin plasticitatea ei, prin alternanța subtilă a planurilor epice și interferența realului cu fantasticul în viziuni folclorice moderne. Nota particulară a prozei sale o formează îmbinarea foarte originală dintre modalitățile povestirii tradiționale, așa cum am moștenit-o de la Sadoveanu, Panait Istrati, cu mijloacele prozei moderne, sugestia în primul rând, larg folosită de Ștefan Bănuțescu, apoi simbolul, narațiunea discontinuă, foarte personal, când diafan-poetică, când de un dramatism intens, capabilă să sugereze, cu pregnanță, viața colectivității descrise. Intuițiile artistice ale lui Ștefan Bănuțescu sunt ale unui artist rafinat în stare de mari surprize. El captează, original, ca altădată Panait Istrati, poezia bălților și a deltei; transmite emoționant mirajul câmpiei fără sfârșit, cu dunga închipuită a orizontului care joacă în

arșița halucinantă a soarelui; surprinde adâncimea depărtărilor în care un oraș sau un sat apare ca un punct mișcător și dispăre ca o iluzie (v. de ex. *Masa cu oglinzi*). Ca un poet de aleasă sensibilitate, prozatorul aude circulația apelor de sub trunchiurile copacilor, răsuflarea Dunării, zgomotul ierbii uscate frământată de vânturi, mișcarea misterioasă a porumbiștilor. Tablourile picturale (am cita ca remarcabilă viziunea Dunării înghețate din *Vară și viscol*) cu «covoarele albe ale plopilor subțiri de pe maluri») abundă, conferind adesea nuvelor o aură poetică inefabilă.” Judecata de valoare e concludentă: „Povestitor remarcabil, dublat de un liric frământat de întruchiparea semnificațiilor etice și sociale în metafore și simboluri mari, Ștefan Bănulescu se detașează, în epica tinerilor, ca un excelent creator de atmosferă, cu gust (moderat) pentru pitoresc și culoarea narațiunii și a dialogului. Continuând tradiția prozei sadoveniene și istatiene, în sensul înclinării spre romantism și fabulos folcloric, autorul *Iernii bărbaților* e, de pe acum, o puternică personalitate artistică ale cărei noutăți de viziune și expresie literară anunță un mare prozator”.

• **[„Lupta de clasă”, nr. 8]** La secțiunea *Critică și bibliografie*, Savin Bratu publică articolul *O contribuție valoroasă la studierea istoriei literare*, în care recenzează volumul lui D. Micu, *Literatura română la începutul secolului XX (1900-1916)*, apărut în 1964 la Editura pentru literatură. Considerată „prima lucrare a istoriografiei marxiste consacrată acestei teme care trece pragul simplor dezbateri ocazionale, propunându-și studierea *analitică, argumentată* a perioadei de început a secolului XX din istoria literaturii române”, cartea „depășește oarecum marginile unui studiu de istorie literară sau, mai bine zis, integrează acest studiu în acela, mai larg, al istoriei social-politice și estetice, în primul rând pe plan național, în al doilea rând pe plan european. Departe de a separa sămănătorismul literar sau poporanismul literar de mișcările social-politice care le impulsiau, autorul izbutește succinte și competente incursiuni extra-literare în studiul proceselor complexe politice și ideologice caracteristice istoriei naționale moderne. Problema agrară, problema națională, raporturile dintre sat și oraș, specificul economiei românești în orbita imperialismului, forma specifică pe care o capătă în România ideologia retrogradă ce opunea cultura civilizației sunt direcții în care istoricul literar înaintează inevitabil, dar în care e încă adeseori lipsit de ajutorul specialiștilor.” Recenzentul semnalează însă și punctele nevralgice: „Supusă unei discuții asupra metodologiei concrete pe care a ales-o, cartea lui D. Micu poate ușor isca obiecții. (...) E vorba de o sinteză a perioadei 1900-1916 sau de o analiză a tuturor fenomenelor reprezentative pentru această perioadă? Metodologic, sinteza cere alte mijloace decât analiza. D. Micu le-a folosit adecvat într-o *introducere* și în *câteva concluzii*, ca și în prezentarea unora dintre curentele perioadei: *sămănătorismul, poporanismul, neojunimismul. Simbolismul* însă e tratat *analitic*, și disproporția capitolelor e evidentă. O treime din carte dezbate un singur curent literar, care ocupă un spațiu autonom, cum constituie,

altădată, cel despre poporanism publicat de autor într-un volum aparte, pe când celelalte curente sunt prezentate în chip de compendiu. (...) Singura metodă ce se impune universal în cercetările noastre e aceea a dialecticii materialiste, și lucrarea se înscrie pe această poziție. (...) Critica ascutită adusă sămănătorismului de D. Micu nu e o repetare a unor lecții consfințite, ci exprimarea unor convingeri și a unor scrupulozități a cercetătorului care a examinat minuțios programele curentului, a confruntat opiniile și, mai ales, a citit literatura încurajată de Sămănătorul cu ochii intelectualului de azi, care-i poate măsura persistența urmărilor nefaste.” În finalul articolului, recenzentul notează că „D. Micu are meritul de a accentua că mișcarea ce s-a autonumit la noi simbolistă, indiferent de justificarea etichetei ce și-a ales-o, n-a fost doar o mișcare *de import*, produsă prin sincronizare cosmopolită, ci o reacție națională proprie la realitățile ce evoluau, social și psihologic”.

• [„**Orizont**”, nr. 8] Al. Jebeleanu scrie despre „epocalul eveniment al celui de-al IX-lea Congres al PCR”, citând din articolul semnat de Tudor Arghezi, care, la rândul lui, salută lucrările înaltui for politic, de la Geneva (Elveția) unde se află în călătorie: „Opinia publică, tipărită și orală, e stupefiată admirativ [scrie Tudor Arghezi, de la Geneva]. La Congresul nostru au fost de față ca să vadă și să asculte și să tragă concluziile necesare și gazetari din presa occidentală. Se cunoaște din relatările lor impresiile cu care au părăsit sala Congresului. Congresul nostru are pentru noi cât și pentru ideea socialistă o valoare istorică, într-adevăr”. □ Două poezii voalat patriotice (*Pas de biruință* și *Comori pentru cântec*) semnează Mihai Beniuc: „Iac-am ajuns ca floarea de cireș/ La tample, dar mi-i felul roșu, roșu/ Ca toamna boabe coapte de măceș./ Cum are-n creștet creasta lui cocoșu’, / Cum coralul buzelor de fată/ Și fata-n tâia oară sărutată”. În cea de a doua, tonul, deși indirect, se apropie de marile epopei antice: „Am tot umblat călare pe Destin,/ Acuma-l duc pe umeri ca Enea/ Pe tatăl tău Anchise și senin/ Imi zic pe drum: E poate tot aceea./ Trecutul e trecut și-i tot o Troie/ Din care zilnic pleci în timp și-n spațiu/ Cu voie, fără voie, de nevoie,/ Visând că-n viitor te-așteaptă-un Lațiu”. Poezii publică și Maria Banuș, cu ritmuri epigonic-barbiene (*Comori pentru cântec*) și A. E. Baconsky (*Scara lui Iacob*), inspirat din picturile Florenței de la galeriile Uffizi: „Pe trepte în dulce stil nuovo/ urcând către ceruri m-am dus/ la poezii toscane, cei fără chip,/ cei cărora nu le-a rămas/ decât nimbul.” □ Tudor Vianu își pune semnătura pe textul *Orient și Occident într-o discuție filosofică*, un eseu despre confruntarea culturilor Europei cu cele ale extremului Orient (*clash of cultures*). Poziția esteticianului este critică față de religiile și filosofii Orientului: „Nu putem renunța la pozițiile civilizației europene, pentru a îmbrățișa pe acele ale Orientului, în realitate ale vechiului Orient, pentru că rațiunea noastră practică, și ceea ce ea afirmă despre drepturile omului, despre demnitatea lui esențială, despre justificarea aspirațiilor lui către libertate, fericire și cultură, nu poate fi de loc de acord cu unele din pozițiile

vechilor filosofii și religii ale Orientului. Nu putem fi, de pildă, de acord cu ideea ca soarta fiecărui om este determinată de faptele săvârșite într-o existență anterioară. (...) Nu putem fi de acord cu regimul castelor, a căror existență este atât de adânc ancorată în mentalitatea indiană, încât chiar un reformator atât e înaintat ca Jawaharlal Nehru socotește că nu pot fi abolite decât mai târziu, cu mari griji pentru respectarea tradițiilor poporului său”. ■ Un profil critic al lui Camil Petrescu este semnat de Nicolae Ciobanu. □ Din literatura universală sunt prezenți în acest număr dramaturgul american Thornton Wilder, în traducerea lui Michael Marian, poetul Ezra Pound (trad. Petru Sfetca) și francezul André Gide cu ale sale *Nourritures terrestres* în traducerea lui Modest Moraru. □ Andrei A. Lillin și Șerban Foarță țin cronicile literare din acest număr cu două exegeze: *O nouă interpretare lirică a legendei despre Fiul risipitor* (despre volumul de poezii a lui A. E. Baconsky, *Fiul risipitor*) și Nichita Stănescu, autor al volumului de poezii *Dreptul la timp*, din care decupăm următoarele rânduri: „Nu se poate spune că acest volum e superior celui (excelent) din 1964, nici că ar marca o treaptă absolut nouă în evoluția poetului. *Dreptul la timp* reprezintă latura mai reflexivă poeziei lui Nichita Stănescu, o vagă accentuare a eminescianismului său structural. (...) E mai mult rafinament și mai multă incantație”. □ La rubrica artă, este evocată centenar figura muzicianului și compozitorului Jan Sibelius de către George Zbârcea. □ Iordan Datcu face o prezentare a conținutului revistei „Steaua” (nr. 4/1965), iar D. Crașoveanu – revistei „Limba română” (An XIV, nr. 2/1965).

● [„Presa noastră”, nr. 7-8] Numărul dublu conține o amplă anchetă **Despre reportaj**, ambi-gen disputat între jurnalism și literatură, fapt ce transpare și în dezbaterea găzduită de „Presa noastră” în care punctele de vedere ale ziariștilor și scriitorilor devin nu odată încinse. Într-un preambul redacțional, se precizează că „în evoluția sa, reportajul românesc a cunoscut înaintași vestiți, cărora an de an noi condeie active și pricepute li se adaugă, îmbogățind experiența și deschizând noi și nebanuite posibilități de reflectare a realității socialiste în plină și impetuoasă înnoire. Pe aceste coordonate esențiale, redacția a căutat să înmănuncheze în această anchetă o seamă de considerații de ordin teoretic și practic privitoare la trecutul, dar mai ales la prezentul și viitorul reportajului românesc, la marile cerințe pe care cititorul de astăzi le pune în fața reporterilor noștri”. □ Răspund solicitărilor redacției: Șerban Cioculescu, Paul Anghel, Ion Băieșu, Em. Bratu, Sergiu Fărcășan, Eugen Florescu, Al Gârneață, Dumitru Tabacu, Petru Vintilă. ■ Sub titlul *Reportajul, ieri și azi*, Șerban Cioculescu tratează tema amplu, cu alură de curs universitar la disciplinele *genuri jurnalistic* și *istoria presei*, în stilu-i inimitabil, presărat de cristale caustice: „Întâii noștri gazetari, numai ocazional reporteri, au fost totodată oameni de întinsă cultură și de mare talent. Primele condeie au fost în mare măsură selectate dintre titrați, dacă nu scriitori, deschizându-se însă ulterior porțile oricărui scrib apt de invective, bun să «înjure» la comandă,

fiind chiar în disprețul ortografiei și al gramaticii elementare. Sunt cunoscute violențele verbale eminesciene împotriva gazetăriei politice burgheze din timpul anilor 1877-1883, bătută de o multiplă criză – ulterior dovedită cronică – din punctul de vedere al corectitudinii atât de ordin moral, cât și de ordin lingvistic. De unde, așadar, în prima ei fază, gazetăria noastră și-a revelat de la început un înalt nivel cultural, dezvoltarea ei ulterioară a supus-o unei simțitoare scăderi de nivel intelectual și literar prin recrutări de personal necalificat și adeseori dubios, în conflict cu școala, cu codul penal și chiar cu bunul simț. Un Rică Venturiano, oricât de ridicol ni l-ar arăta geniul său creator, este orîșicât «studinte în drept» și numai apoi «publicist». Demagogul se simte prea sus plasat ca să se «coboare» la reportaj. Înainte de a îmbogăți Caragiale cu reporterul Caracudi registrul stării civile din literatura noastră epică, tipul reporterului rămâne în vag. (...) Personajul reporterului Caracudi este prea bine cunoscut ca să-l mai prezentăm cititorilor noștri. Este suficient să amintim că ingeniosul personaj suplinea cu o bogată imaginație sărăcia informațiilor politice. Cultivând permanent ironia și uneori chiar autoironia, părintele lui Caracudi, după ce, în bucata scrisă la persoana întâi (*Reportaj*, în «România jună», 23 decembrie 1899), îi descoperă procedeele informative prea comode, ni-l arată pe însuși povestitorul, director al ziarului «Revolta națională» (cu vreo 15 în urmă, când s-ar fi întâmplat lucrurile), adoptând aceleași metode, adică întrebându-se, la o masă redacțională, pentru articolul de fond: «Ce gândește suveranul?...» De fapt, aparenta autoironie lovește mai sus, în neseriozitatea chiar și a articolelor editoriale, de aceeași valoare obiectivă ca și reportajele caracudiste! După mulți ani, Caragiale îl învie, cam în același stil narativ, pe celebrul Caracudi, în schița *O cronică de Crăciun* («Opinia», Iași, 25 decembrie 1907), care pare o luare în răs a literaturii de vechile sărbători religioase, precum și a dulcegăriei stilului sămănătorist. Fabricant de știri senzaționale la cerere, Caracudi încurcă cu acest prilej cronicile dinainte confecționate, o dată pentru totdeauna, dând pe cea de Paști în locul celeilalte, pe care este nevoit s-o improvizeze povestitorul, alimentându-și erudiția cu marea enciclopedie *Larousse*. (...) Interferența dintre jurnalistică și literatură a fost așadar una din preocupările lui Caragiale, care a rezolvat-o negativ, parcă interzicând celei dintâi orice incursiune în domeniul celeilalte. Rigurozitatea dissociativă caragialiană se explică prin calitatea inferioară a încercărilor beletristice făcute de ziariști fără suficientă cultură și pregătire literară. Credincios principiului junimist, după care mediocritatea trebuia descurajată, marele scriitor și-a exercitat necruțător ironia față de reporterii sau, mai în genere, ziariștii de clasa lui Caracudi, literatori veleitari, dar în fond netaleantați. Manevrând criteriul obligativității talentului, Caragiale și-a manifestat, pe de altă parte, o altă coordonată a esteticii sale: antipatia față de excesele lirismului, ba chiar față de orice încercare a lirismului de a se strecura în gazetărie. Astfel, el se arăta credincios vechiului canon clasicist al

separației genurilor. (...) În ziaristică, reportajul urmează aceeași curbă de evoluție, când este manevrat de gazetari cu educație artistică și de cultură generală. Martor atent al tuturor formelor de viață, reporterul cu experiență se dovedește până la urmă prevăzută cu o aparatură complexă de antene, dintre care nu lipsește cea mai sensibilă, de natură estetică. Așezat de împrejurările istorice în condițiile de viață ale luptei de clasă și ale exploatarei capitaliste, când numeroasele aspecte ale nedreptății sociale și ale mizeriei îi fac profesiunea adeseori nesuferită, reporterul simte o adevărată reconfortare morală în rarele clipe sărbătorești, ale înregistrării unei realități din care nu lipsesc tinerețea, bucuria, farmecul frumosului. Lirismul reporterului coincide cu aceste desfătări ale spiritului, oferite mai rar sau mai des de exercițiul meseriei sale. Cu atât mai mult, într-o societate socialistă în proces mereu ascendent de ridicare a poporului la bunăstare și cultură, în ritm impetuos de construcție, în permanentă transformare a feței țării, reporterului îi este pusă în vibrație facultatea esențială a poetului: uimirea. Fiecare nouă deplasare, în capitală sau în țară, îi este prilej de a descoperi, fie un nou șantier, în locul unor maghernițe sau al unui loc viran, fie o uzină nouă, o gospodărie cooperatistă agricolă, chiar un oraș întreg, ridicat în jurul unui nou complex industrial. În aceste condiții profesionale, reporterul n-are decât să noteze ceea ce vede cu ochii proprii, ceea ce simte văzând prefacerile urbanistice și industriale. Răsfoirea presei noastre cotidiene din ultimii ani ne-a familiarizat cu frecvența unor mari reportaje, de indiscutabilă ținută literară și adeseori de real talent. Caragiale avea dreptate când spunea: «Pentru cât de mică operă de artă trebuie un talent măricel». Aș zice că și pentru un cât de mic reportaj se cere un talent deosebit. N-aș vrea să fiu greșit înțeles, afirmând, cu titlu de experiență literară foarte veche, că talentul este acela care dă accentul sincerității. Dar acolo unde talentul lipsește, cel mai onest dintre reportaje, poticnit însă în cifre și factologie, pare factice, ca să nu spun nesincer. Prefacerile din patrie sunt atât de uriașe, multitudinea șantierelor de lucru este atât de mare, realizările atât de elocvente, încât sentimentul mereu înprospătat al uimirii, exprimat cu un minimum de talent, poate singur da fiorul sincerei emoții încercate de reporter. Nu este nevoie ca fiecare învățăcel al reportajului să se dorească mare poet ca Geo Bogza. De ce atât de sus? În ordinea creației de orice natură, ambițiile prea mari se soldează prea adesea cu eșecuri. Nu sunt de fel ostil lirismului reportericesc, dar îl doresc atent dozat, ca să nu pară confecție. Talentele afirmate în această direcție ne îndreptățesc să fim optimiști. Este suficient să citez câteva nume care îmbină felurit talentul literar cu «bosa» reportericească: Paul Anghel, Ștefan Bănuțescu, recent afirmat ca un autentic prozator cu volumul *Iarna bărbaților*, Ioan Grigorescu, Ilie Purcaru, Victor Vântu. Iar dintre reporterii care s-au ilustrat între cele două mari războaie (moment evolutiv asupra căruia mă voi opri poate cândva), acela al cărui nume sunt bucuros să-l întâlnesc și astăzi în presa cotidiană, este F.

Brunea-Fox, înaintașul mereu viguros și plin de nerv”. □ Dosarul consacrat reportajului, este intersectat de citate ale unor scriitori gazetari celebri. □ *Reporterul? Conductor de electricități, Direcția? Comanda socială* se intitulează intervenția lui Paul Anghel: „Nu se poate face abstracție de factorul talent, nici de faptul că un talent sparge de obicei bornele unei modalități, o infuzează cu valori noi, o modifică, emancipând până la urmă o formă nouă. Este cazul, la noi, a reportajului practicat de Geo Bogza, care iese din canonul pedestru al genului, rupând cu funcția lui jurnalieră, catapultând reportajul în zona superioară a liricii. Un alt exemplu, în alt sens, ni-l oferă Sadoveanu, care este și reporter, un mare reporter. Poate că Sadoveanu definește mai exact – deși ar părea surprinzător – funcția de «raportare» a genului. Sadoveanu s-a născut ca reporter imediat după primul război mondial, când interesul față de provinciile țării l-a făcut să străbată metodic întreaga țară, cu o vie curiozitate de patriot și cărturar. Au rezultat o seamă de cărți, deosebit de interesante, în care accentul cade pe informație, observație, confruntare, judecată istorică, economică, socială. Scriitorul unifică datele disparate, ridicând totul la cheia de sol a lirismului său și dăruindu-ne cu aceeași artă, o suită de peisaje care sunt și proiectare lirică și document. Capodopera rămâne totuși *Olanda*, o carte de temelie a reportajului românesc, în care toate virtuțile de mare artă ale prozei sadoveniene se regăsesc în cadrul unui simplu memorial de călătorie. (...) Punctul de pornire al reportajului poate fi găsit oriunde: într-un proces verbal, o fotografie sau într-un instantaneu. Faptul brut se telegează însă printr-o sensibilitate, până la sensibilitatea cititorului. Nu e vorba atât despre transfigurare cât mai curând de obligația de a pune cititorul în temperatura lirică a locului, evenimentului, faptului, obligație fără de care reportajul nu-și atinge ținta. Reporterul e un conductor de electricități. Prin mijlocirea lui, două capete ale geografiei, ale istoriei – sau pur și simplu două capete – comunică! De unde să începi? De la cele două capete – simultan! (...) Direcția de dezvoltare o dictează, în ultimă instanță, comanda socială, fără de care reportajul își pierde rațiunea de a fi. Trebuie să intuim această direcție”. □ Ion Băieșu consideră că *Există un singur gen de reportaj – reportajul interesant*: „Reportajul este povestirea pe scurt și exactă a unei întâmplări. Ceea ce deosebește reportajul de literatură este faptul că reportajul povestește întâmplări veridice și verificabile, în timp ce în literatură pretenția se referă la verosimilitate. Nu există, după părerea mea, reportaj gazetăresc și reportaj literar. Există un singur gen de reportaj – reportajul bun, adică interesant. Așa zisul reportaj literar este un gen hibrid și inutil, pe cale de dispariție. Recitind de curând niște vechi reportaje literare de-ale mele m-am cutremurat de groază. În loc să povestesc faptele simplu, încercam să ascund banalitățile în spatele unor vorbe frumoase. Fantezia nu-i este interzisă reporterului, în măsura în care aceasta nu alterează adevărul și exactitatea faptelor. Fantezia ține mai mult de compoziție și asociații. Punctul de pornire al

reportajului este un fapt interesant și nou (neapărat nou!), la care fie că reporterul a participat, fie că-l reconstituie cu ajutorul relatărilor unor oameni care au asistat la întâmplarea respectivă. Scopul reportajului este de a face cunoscută cititorilor, într-un timp foarte scurt, o întâmplare la care ei n-au avut posibilitatea să participe personal și care-i *interesează*". □ Eugen Florescu revine la tezele politice și vorbește despre *Reportaje care să răspundă complexelor preocupări ale cititorilor*: „Mai întâi nu cred în teoria, azi la modă în unele cercuri, îndeosebi literare, potrivit căreia epoca reportajului a trecut. Perioada când unii reporteri căutau cu lupa numai eroi «perfecti», numai povești «pozitive» și gazetele erau asaltate cu producții denumite «reportaje literare», este – spre mulțumirea noastră – demult depășită. Ea s-a caracterizat prin multe intenții laudabile, dar și prin naivitate, prin lipsă de experiență și a fost, într-un fel, firească (asemeni greșelilor oricărei copilării). Renunțarea la asemenea reportaje a fost impusă de creșterea nivelului cultural al maselor de cititori, care au acum alte pretenții față de reporteri. Dar reportajul, ca gen gazetăresc, nu putea și nu poate să dispară, nici să treacă pe locul doi. Eroarea constă, după părerea mea, în aceea că unii reporteri cunoscuți de acum 10-15 ani, azi deveniți scriitori, și-au părăsit într-o bună măsură preocupările reportericești, înțelegând, se pare, că nu se poate pune întotdeauna semnul egal între reportaj și literatură. Dar, schimbându-se obiectul lor de creație, nu se poate nega reportajul; ar fi absurd". □ În intervenția sa intitulată *Cronica omului contemporan*, Mircea Șerbănescu apreciază: „Cred în puterea reportajului. Prezența lui în publicistica noastră e activă, continuând o frumoasă tradiție. Dezvoltarea actuală a acestei specii ridică unele probleme. Ca unul care și-a încercat puterile în acest domeniu, consider reportajul linia întâi de contact a literaturii cu viața. Nu am să despart reportajul de literatură, dar nici n-am să mă folosesc de termenii consacrați «reportaj literar» sau «reportaj gazetăresc». Există, după mine, un singur produs care se numește reportaj, și reușita deplină a lui se pare că o asigură fericita sinteză între respectarea unor norme specifice și personalitatea autorului. S-au scris în anii noștri admirabile pagini de reportaj; el tinde cu îndreptățire spre stabilitate și viabilitate. Nu e mai puțin adevărat, însă, că nu tot ce apare în presa cotidiană sau literară ca reportaj corespunde normelor speciei. A fost o epocă a reportajului descriptiv (uneori sec, alteori anecdotic doar); în prezent se face simțită o tendință de concentrare la esențe. Reportajul trebuie să rămână reportaj – nici anecdotă, nici numai descripție, nici poem în proză. Aici s-ar cuveni o definiție: ce e reportajul. Eu n-am să o dau; nici discuțiile purtate în urmă cu câțiva ani nu elucidau radical, pe plan teoretic, o seamă de chestiuni fundamentale ale speciei. (Discuție care a avut totuși marele merit de a pleda pentru calitate.) Dar dacă, totuși, ar fi să dau o definiție, aș apela mai degrabă la un citat din Egon Erwin Kisch, reporterul frenetic, care spune: «Nimic nu e mai frapant ca adevărul, nimic nu e mai plin

de exotism decât ceea ce ne înconjoară, nimic nu e mai fantastic decât lumea concretă. Și nimic pe lume nu e mai excepțional decât timpurile pe care le trăim»". □ În textul intitulat *În linia întâi*, Petru Vintilă completează: „Nu rareori concluziile cele mai importante cu privire la fenomenul literar, la valoarea și caracterul specific al unor specii literare, le tragi după trecerea unei perioade mai mari de timp, perioadă care însemnează o acumulare de experiență și un evident progres de maturizare. Astfel, astăzi n-aș mai putea susține, ca altă dată, că există vreo deosebire între reportajul literar și cel jurnalistic, cu atât mai vârtos cu cât în aprecierea critică te lovești de ceea ce se numește falsa literaturizare, lirismul desuet și încărcat de locuri comune, gongorismul și metaforismul exagerat. Un reportaj (senzațional sau nu), dar scris nervos, cu sufletul la gură, relatând chiar telegrafic, un eveniment, o acțiune, o întâmplare, un moment de muncă, o intervenție eroică într-o schelă petrolieră, este literar în gradul cel mai înalt. Eticheta de «stil jurnalistic», pusă față în față cu «stilul eseistic», așa dar ca o expresie negativă față de una pozitivă, mi se pare abuzivă și nedreaptă. Să mă explic printr-un exemplu care exprimă o nostalgie și o dorință: aș citi cu plăcere și mare curiozitate o carte de reportaj de Radu Tudoran inspirată de recenta lui călătorie pe Oceanul Atlantic. Ea poate fi scrisă în stilul jurnalului de bord (sec, telegrafic), cu datele parametrice ale deplasării pe Ocean, cu impresii relatate lapidar. M-ar interesa mai puțin (în acest caz) reflecțiile filozofice ale autorului, care ar constitui un leșt inutil... Repet: aceasta este o părere personală, așadar subiectivă, dar ce poți să faci? În literatură există nu numai scriitori și critici, dar și cititori. Vreau să mai exprim aici un lucru numai în aparență paradoxal. Reflectare directă a celei mai acute actualități, reportajul bun capătă de la naștere atributul celei mai perfecte longevități. Aceasta se datorează în primul rând caracterului său documentar, istoric, de mărturie a unei epoci. De aceea cred că multe din reportajele încă ignorate vor produce uimire când vor fi redescoperite în paginile ziarelor și revistelor. Nu s-a întâmplat așa cu însemnările de călătorie ale lui Bolintineanu și ale lui Codru Drăgușanu? Ediția de *Opere alese* din reportajele antebelice ale lui Geo Bogza, culegerea de reportaje ale lui E. Jebeleanu datând din aceeași epocă (uite atâtea vreme în paginile din presa timpului) sunt o dovadă elocventă care ilustrează această idee. Sunt convins că multe din reportajele lui V. Dănciulescu, V. Vântu, V. Toso, Gh. Vlad, S. Fărcășan, Mihai Stoian, V. Căbulea etc. rămase în paginile ziarelor, aparent uitate și înhumate acolo, vor furniza materia unor excelențe și surprinzătoare cărți de reportaj privind istoria superbă a construcției socialiste din patria noastră. Criticii literari vor fi trecut de multe ori pe lângă ele cu un ochi adormit și plictisit, nici nu le vor fi citit măcar, dar sunt convins că valoarea lor va crește, fără surle și darabane, chiar și în absența elogiului criticii, ca o amforă care a stat două milenii în pământ". □ În același număr sunt publicate trei interviuri sub titlul *Colocviu despre foileton și pamflet*,

însoțite de următoarea precizare redacțională: „Tratarea satirică a unor teme importante pentru viața cotidiană a cetățeanului s-a dovedit a fi cerută, cu insistență, de cititori. Vizând atitudini, fapte, comportări care vin în contradicție cu etica nouă a omului din societatea socialistă, foiletoanele ajung la cititor pe coarda sensibilă, dar puternică, a ironiei. În legătură cu actualitatea pamfletului și foiletonului, sursele, scopul și eficiența lor, ne-am adresat lui Nicuță Tănase, Al. Mirodan și Valentin Silvestru”. □ Ca o primă constatare, trebuie observat că răspunsurile celor trei, deși uneori confuze și făcând răsfăț de erudiție, degajă o atitudine mai „curajoasă” decât pamfletele pe care ei însuși le semnează. Răspunzând primei întrebări, Nicuță Tănase afirmă în textul *Ironia este o armă foarte dureroasă*: „– Nu sunt teoretician. N-aș putea să stabilesc niște criterii pentru care există și foileton și pamflet. Eu prefer modalitatea de expresie a acestora amândouă pentru că sunt mult mai accesibile marelui public. În urmă cu 8-9 ani, mi s-a cerut să renunț la tonul glumeț, ironic și să adopt tonul sobru, precis. Mi s-a părut prea didactic, nu se potrivea cu felul meu de a interpreta evenimente și fapte cotidiene. Materialele scrise au fost niște rebuturi. – Și ai revenit la foileton... În afară de inclinația temperamentală, ce v-a determinat revenirea? – Oamenii nu au timp să citească materiale lungi, docte, care epuizează, în câteva coloane de ziar, o problemă sau alta. Chestiunile devin mai atrăgătoare, mai ușor de înțeles și de reținut dacă sunt prezentate succint, într-un limbaj viu, chiar vesel. Foiletonul poate fi citit în tramvai, între două stații, la cantină sau în oricare alt loc. Este destul să-i vorbești mai de aproape, în așa fel încât cititorul să aibă impresia că stai de vorbă cu el, te consulți cu el, supui unei dezbateri largi probleme de interes general sau chiar personal. – Deci, cititorul simte, în foiletoane, mai mult decât în orice alte materiale, poziția autorului, părerea, invitația lui. – Da, pentru că de obicei eu, ca autor, mă asociez cu cel vizat, încerc, cu argumentele lui, să aflu adevărul. – Subiectele foiletoanelor dv. sunt, prin urmare, autentice. Există totdeauna eroi reali, lipsuri și abateri reale. – Cred că astfel trebuie să și fie foiletonul. Să trateze cazuri concrete, uneori cu nume și date, alteori sub formă de caz general. Altfel, cu eroi și situații imaginare, nu-și atinge scopul. – Și care considerați că trebuie să fie scopul? – În primul rând, să stârnească interes apoi, inevitabil, să contribuie la schimbarea unor stări de fapt. Primim zilnic scrisori sau vizite ale cetățenilor cărora li s-a făcut vreo nedreptate, care au avut de suferit din cauza birocrăției unor funcționari, a lipsei de preocupare serioasă pentru probleme mai dificile. Sunt solicitat să tratez toate acestea în foiletoane. Cercetez care este adevărul, care este vinovatul și apoi... scriu. În consfătuirile cu cititorii, se cer foiletoane și mi se aduc la cunoștință multe cazuri când rândurile scrise de mine au fost cauza îndreptării unor situații. (...)”. □ Al. Mirodan consideră că Pamfletul se scrie la 41 de grade temperatură, foiletonul la 35,5 grade: „– După cât se pare, teoretic nu se face o distincție clară între foileton și pamflet.

Și, se știe, câte condeie, atâtea păreri... Am dori să ne caracterizați sumar aceste modalități de expresie satirică. – *Mă surprinde că, așa cum reiese din întrebarea dv., «teoretic» nu s-a făcut încă o distincție clară între foileton și pamflet, întrucât, dacă nu greșesc, distincția este relativ lesne de formulat: dacă pamfletul atacă (direct, violent, dorindu-se nimicitor), foiletonul – vorbesc de foileton în înțelesul pe care acest cuvânt sau gen l-a dobândit în presa noastră de astăzi – o modalitate a satirei, ironizează. Foiletonul își poate propune satirizarea viciului sau erorii. Pamfletul se scrie la 41° temperatură, foiletonul la 35,5°. – Care sunt preferințele dv.? – Le prefer, dacă mi se îngăduie expresia, pe amândouă. Modalitățile respective nu se exclud, ci se completează, fiecare având de îndeplinit o sarcină specifică. Obiectivele diferite ale «atacului» impun expresii diferite. Când scriu despre glonte tras împotriva lui Paul Robeson sau despre persecutarea brutală a subalternului care critică, îmi voi construi textul pe coordonatele pamfletului. Când mă refer la limbajul bulevardistilor sau la coafura «beatles» voi utiliza probabil coordonatele foiletonului. – Ce teme vi se par accesibile tratării foiletonistice? – Orice temă care incită condeiul la o tratare foiletonistică. – Sunt foiletoanele și pamfletele și specii ale literaturii? Unde se interferează ele? – Sunt, firește, în măsura în care talentul autorului infuzează, voit sau nu, actului gazetăresc valoare artistică. Primele texte ale lui Cehov, răspândite ca niște «foiletoane» prin gazete s-au dovedit, cu vremea, a fi literatură. Ziaristica umoristică a lui Caragiale s-a «demască» și ea, cu vremea, a fi literatură. Ce erau «momentele» în ziua apariției? Niște foiletoane. Așa s-au petrecut lucrurile mai pe urmă cu Arghezi. Așa cu Bogza. Așa, sub ochii noștri care nu văd întotdeauna ceea ce e de văzut, se tipăresc astăzi niște pagini care vor purta mâine (de ce mâine?) numele de literatură». □ Cel de-al treilea interviu, Val. Silvestru, declamă Prefer luarea de poziție sarcastică: „ – Care credeți că este diferența între foileton și pamflet? – Nu este nici o diferență. Articolul de atitudine care folosește ironia veselă, constituind o manifestare extremă a criticii sub formă polemică, a fost denumit, în lunga tradiție a presei române, pamflet. Cuvântul a definit specia jurnalistică (și literară), nu așezarea în pagină și nici dimensiunea. Pamfletul lui Delavrancea Carmen Sylva și României, una din cele mai strălucite pagini antimonarhice, a apărut în câteva numere de ziar și apoi a devenit o carte. Pamfletele lui N. D. Cocea, Geo Bogza, Zaharia Stancu aveau adeseori dimensiuni foarte restrânse. Cele ale lui I. Ludo se tipăreau ca broșuri cu zeci de pagini. Presa mai nouă a acordat pamfletului un caracter exclusiv extern, rezervând problemelor interne foiletonul. Dar cuvântul acesta din urmă se referă, etimologic vorbind, nu la un tip de articol, ci la compartimentul de subsol al paginii. Unele ziare franceze își intitulează foileton cronică teatrală, iar publicațiile engleze denumesc astfel romanul ce-l publică în fragmente număr de număr. Și în vechea presă românească apăreau romane-foileton.*

Noi îi zicem azi foileton, articolului satiric – dar nu totdeauna, căci el își află câteodată locul în rubrici cu titulaturi felurite. Tableta argheziană, călinesciana Cronică a optimistului aveau adesea factură pamfletară. Instantaneul din «Scânteia», Microfoiletonul lansat de «Contemporanul» și preluat rapid de alte periodice, Agenda, Însemnări, Marginalii, Carnet și altele sunt rezervate îndeobște materialelor critice cu obiective concrete, scrise cu umor. Delimitările de ordinul conținutului și al formei între aceste pretins diferite specii jurnalistice, pamflet și foileton, nu-și au rostul. Singurul efect palpabil al disocierii lor intensive e apariția din ce în ce mai rară a pamfletului veritabil și caracterul limfatic al multor pseudo-foiletoane, înecate în considerații prevăzătoare și factologie ori aburind de generalitate la granița dintre gazetăria pedantă și literatura de buzunar. – Totuși, pornind de la terminologia și accepțiile existente, ce preferințe manifestați? – Prefer luarea de poziție sarcastică împotriva a ceea ce caută să murdărească existența noastră, să ne înjosească în condiția noastră de oameni și cetățeni. Orice nedreptate, toate varietățile de tembelism, lenea perfidă și indiferența grosolană, atacul ignobil împotriva înfăptuirilor de pe pământul patriei mă ating personal și-mi crispează degetele pe stilou”.

• [„Ramuri”, nr. 8] Pe prima pagină apare editorialul redacțional *Trăiască 23 August*: „Sunt 21 de ani de la ziua Eliberării – mai puțin, poate decât măsura fructificării în timp a unei generații. Și este o deosebită mândrie, pentru noi, să ne putem numi generația socialismului biruitor. Am parcurs, conduși de partid, 21 de trepte spre viitor. Ne-am împodobit țara, pământ de proverbială fertilitate, cu vegetația luxuriantă a schelelor, cu o spectaculoasă inflorescență a peisajului de construcție, înălțând mari cetăți de industrie și arhitectură, luminoase sedii ale științei și artei, ridicând în strălucire noi nume geografice, locuri în care se concentrează energia tumultoasă a acestui popor.” □ Versurile din acest număr sunt semnate de Raymonde Han, Nicolae Dragoș, M. R. Paraschivescu (*Lamento endecasilabic pentru tam-tam*), Al. Jebeleanu, Virgil Gheorghiu (*Sonet*: „În raza vizuală din cabină / Conturul constelației transpare / Ca o morgană tremurând chemare / Din hăuri, din sahare de lumină”.); Ion Bănuță, Barbu Cioculescu (*Ploaie la trei după amiază*); Viorica Farcaș Munteanu. ■ În ancheta despre poezie este intercalat un dialog între Carlo Betocchi și Dragoș Vrânceanu. „Carlo Bettocchi: „Experiența vieții dirijează poezia, dar, firește, printr-un sistem de pârgii ascunse pe care trebuie să le dibuim și apoi să le mânuim fericit”. (Dialogul este însoțit de versuri semnate de Carlo Bettocchi (*Jurnal*, versuri inedite, în românește de Dragoș Vrânceanu) și o poezie de Dragoș Vrânceanu (*În pădure*). ■ **Protocol al unui viitor club „Matei[u] Caragiali”**, versuri „autograf” de Ion Barbu, cu un fragment dintr-o scrisoare inedită (facsimil: „Îți trimet cea mai înălțată poezie a mea, poezia închinată lui Matei[u]. Aș vrea ca fiecare admirator al Crailor s-o știe pe dinafară. În definitiv, e singurul lucru inspirat ce am scris,

așa cum traducerea din *Richard al III-lea* încheie singurele versuri geniale ce am comis vreodată, (osârdia fiind a mea iar geniul al marelui Will)” urmată de poezia *In gloriam Mateii* (facsimil). Reproducem o strofă din *In gloriam Mateii*: „Vis al galeșei Floride și-al ostroavelor Antile / Cupă limpede / ești numai arta marelui Matei / Inima e însă această Moartă, între reci feștile, / Fumegând pe Curtea Vechie, la Pangar, într-un bordei”. □ Sunt aduse la cunoștința cititorilor rezultatele *Concursul „Ramuri”*, nu înainte de trecerea în revistă a meritelor publicației: „Bilanțul *Concursului*... coincide cu un an de la apariția revistei noastre. O durată de timp care permite câteva considerații, verificate tocmai prin acest concurs. Cum trebuie să răspundă o revistă, de profilul cel mai larg, numeroaselor ei solicitări? Iată o întrebare care, dacă e lămurită, dă, credem, răspunsuri asupra criteriilor care au stat la baza acordării premiilor și, într-un fel, asupra programului cultural al revistei. Evident că o atare publicație are, în primul rând, misiunea să absoarbă forțele culturale din jur și să le stimuleze. Dar ceea ce interesează, în primul rând, este nivelul producțiilor. Credem că o revistă cu profil cultural își justifică prezența atunci când, depășind atitudinea strict informativă și pedagogică privind manifestările culturale de pe o anumită rază, încearcă să devină ea însăși un act de cultură, să aducă paginile sale la nivelul de sus – ca o expresie a progresului cultural al țării noastre – impunând un barem valoric. Ea este ceea ce s-a încercat în paginile de față – așa cum se încearcă în paginile tuturor publicațiilor noastre – în anul de apariție care s-a scurs; orice debut sau acceptare constituind, cel puțin în intenția noastră, un examen, o promovare. Cea mai bună pedagogie a fost întotdeauna, după părerea noastră, cea a exigenței, și o revistă înseamnă, sau ar trebuie să însemne – selecție. (...) O expresie a acestei atitudini selective a încercat să fie și concursul nostru – organizat în colaborare cu Casa regională a creației populare – la care am primit un număr foarte mare de lucrări. Doream să premiem lucrări valoroase, cu un bogat conținut de idei, realizate artistic la acel plan de nivel pe care-l pretinde cititorul contemporan. Puține, însă, din lucrările primite în cadrul concursului au fost fără cusururi evidente. Fără să acordăm acestui gen de competiție un caracter festiv, ci doar unul de lucru (un concurs rămâne un concurs, nu mai mult), mărturisim că am fi așteptat mai mult. Iarăși și iarăși, trebuie să amintim tânărul începător în arta scrisului îndemnul de a cunoaște viața celor din jur, de a trăi el însuși, intens, această viață, identificându-se, pe un plan artistic superior, cu aspirațiile milioanei de oameni ai muncii, creatorii noii noastre țări, și îndemnul la învățătură și exigență. Nedispunând de lucrări care să ne satisfacă pe deplin, am încercat să urmărim – în acordarea premiilor – doar dovezile *posibilităților* de progres. Promisiunile urmează a se verifica în viitor; esențială este însă, credem, promovarea atentă a debutanților, în marea lor majoritate tineri. În acest scop, deschidem în aceste pagini o «poștă a concursului» care va discuta o serie de lucrări premiate sau nu”. □ *Premianții* sunt: „Poezie, Premiul I:

Mihai Duțescu – profesor, Craiova, pentru poeziile *Cadențe*, *Pielea de sagri*, *Alter ego*, *Sentiment grozav*. Premiul II: Ion Matei – elev, Școala medie nr. 1, Craiova – pentru poeziile *Microistorie*, *Phoenix invers*. Premiul III: George Chirilă – profesor, comuna Blăgești, reg. Bacău, pentru suita lirică *Diminețile șantierului*. Mențiune: George Barbu – operator chimist, Combinatul chimic – Craiova, pentru poeziile *Dăruire* și *Ceas plin*. □ Proză, Premiul I: George Suciu – absolvent al facultății de filologie, București pentru schițele *Uneori*, *culoarea feței*, *Struguri storși* și *Soarele de toamnă*; Premiul II: Banu Rădulescu – medic, sanatoriul Genagiu, reg. Hunedoara, pentru nuvela *Merii din câmpie* și Sergiu Tumanov – funcționar, București, pentru schița *Discul*. Premiul III: Emil Gavrilu – tehnician conductor, G.A.S. Breasta, reg. Oltenia, pentru povestirea satirică *Grajduri pentru o sută capete vaci*. □ La secțiunea *Moștenirea culturală*, Premiul I: Nu se acordă; Premiul II: Vartan Arachelian – student al facultății de filologie, București, pentru eseul *Literatura olteană și stilistica regională*; Premiul III: Marin Stoica – lector, Institutul pedagogic din Craiova, pentru studiul monografic *Ion Maiorescu* și Virgil Dragomir-Gârleanu, proiectant topografic la I.R.E. Oltenia Craiova, pentru studiul *Teodorinii – fondatorii Teatrului Național din Craiova*; Mențiune: Nicolae Bellu – profesor, comuna Seaca de Pădure, reg. Oltenia, pentru studiul *Burlănescu Alin – drumul vieții*. Sunt reproduse secvențe de versuri și proză premiate (Mihai Duțescu, Ioan Matei, Sergiu Tumanov). □ Ștefan Bănulescu semnează *Poșta concursului – proză*: „Cele aproape cincizeci de lucrări în proză, însumând cam o mie de pagini, au confirmat că genul de concurs cu premii cel mai potrivit rămâne tot acela de *competiție deschisă* în paginile revistelor pe parcursul fiecărui an, emulația având astfel prilejul unei mai serioase meditații din partea concurenților, lucrările lor intrând într-o mai lungă cernere de opinie, de comparație, de gândire a propriilor pagini în contextul literar și de cultură a publicației respective. Concursul cu «plicurile închise», cu termene minime, îl privează pe debutant de un sprijin redacțional direct, mai îndelungat, mai atent, de sugestiile în ceea ce privește alegerea paginilor celor mai bune, de înlăturare pe cât posibil a acelor tendințe de «mimare» a literaturii. (...) Onorat de a face parte din comisia concursului, am avut surpriza, parcurgând lucrările trimise revistei, să constat că printre aceste lucrări cele mai multe sunt acelea ale autorilor care au trimis aceleași pagini acum zece ani, opt ani, cinci ani, la concursurile inițiate pe acest parcurs de timp fie de comisia de îndrumare a breslei scriitoricești, fie de «Gazeta literară» sau de «Luceafărul»... Un argument că genul de concurs ocazional strânge mai ales autori rămași la o lucrare sau la câteva, pe care le scot din sertar cu prilejul fiecărui concurs anunțat în presă... Mărturisim că am fi vrut să ne fie infirmată părerea asupra concursurilor de acest gen pe care am avut prilejul să le asistăm timp de aproape cincisprezece ani ca redactori la revistele literare. Nu s-a întâmplat asta, – și ceea ce e mai regretabil e că în marea lor

majoritate lucrările suferă de imitații literare desuete. (...) După trierea lucrărilor, citind numele din plicurile închise, am constatat că o parte din cei ce semnează paginile trimise la concurs nu sunt tineri; sunt, cum spuneam mai sus, obișnuții concursurilor, care expediază mereu și mereu aceleași lucrări, sau altele în același fel scrise, și care consideră probabil că abordarea unei teme prețuite public îi scutește de efortul serios al muncii literare. Subliniem meritul acelor lucrări care, cu toate stângăciile, manifestă, dacă nu concludente expresii de talent literar, o veritabilă încercare de investigație în realitatea noastră, cu vădita preocupare de a-i descoperi și înțelege coordonatele mari. Autorii acestor lucrări par a fi îndeosebi tineri și faptul e îmbucurător; revista își înnoiește invitația către acești autori de a-și continua încercările și de a le trimite redacției.” □ Mihai Ungheanu semnează *Poșta concursului – moștenire culturală*: „Anunțând concursul de moștenire culturală, redacția a avut grijă să specifice că tematica majoră va fi preferată. Se avea în vedere experiența redacțională a muncii cu unii colaboratori care propuseseră spre apariție lucrări ce interesau cercuri foarte restrânse. Lipsa, la acești colaboratori, noțiunea valorii la gradul absolut. Un «localnic» era glorificat de multe ori și trecut înaintea unor mărimi culturale de prima mână. Desigur că în ultima instanță gestul e frumos și nu e în afara culturii. Dar fără intuiția valorilor adevărate, solidaritatea aceasta de grup închis rămâne o clădire stearpă. Unei asemenea mentalități de apologie locală îi corespunde și o metodă excesiv documentaristă, didactică. Eseistica este rar întrebuințată. Temerile s-au adeverit parțial. Lucrările trimise au făcut efortul de a depăși această situație, ceea ce era și unul din dezideratele concursului”. ■ În cadrul rubricii *Ecuații critice* C. D. Papastate semnează comentariul *Alecsandri inedit*: „Când, în 1947, publicam pentru prima oară *Jurnalul* intim al lui Vasile Alecsandri, referitor la călătoria lui în Occident cu Elena Negri, surpriza, cred, nu a fost de loc mică. De atunci, am mai făcut să vadă lumina tiparului un alt manuscris inedit al poetului, *O excursie la mănăstiri*, publicat pentru prima oară de noi în revista «Steaua» în august 1960 și reprodus împreună cu *Jurnalul* poetului anul trecut de Maria Anineanu, în volumul *Documente*, editat de Academia R.P.R. (...) E încă un aspect inedit, pe lângă acelea ale *Jurnalului* și al *Excursiei la mănăstiri* (publicate respectiv în 1947 și 1960), pe care am încercat să-l împărtășim lectorilor noștri la a 75-a comemorare a morții bardului de la Mircești.” ■ Mihai Ungheanu, cronicarul literar al revistei, analizează volumul lui Ion Vinea, *Lunatecii*: „Cât de inconsistente sunt departajările rigide în materie de creație literară o arată și ultima carte a lui Ion Vinea, *Lunatecii*. Poetul își încheie cariera ca romancier. Entuziasmul cu care a fost citită cartea nu vine, însă, din această curiozitate. Plăcerea vine din contemplarea amplificată a unui mediu familiar literaturii române – mediu ce se vede că delectează și pe autor. E vorba de acea pătură socială care era, cu toate originile sale impure și recente, aristocrația română. În esență, tot romanul s-ar putea reduce la

propoziția că un aristocrat sărăcește, situație tipică în proza românească. Tema fiind bătută, trebuie să presupunem că Ion Vinea aduce un unghi nou care îndreptățește reacția cititorilor. Scriitorul este interesat în motivarea declasării și închipuie un vlăstar boieresc cult și rafinat care, scos din starea parazitară de dezastrul financiar, nu mai are nici un reazim.” □ Din lirica universală apar: Marcello Pirro (*Simetrii sociale*, traducere de Ion Caraion); Rimma Kazakova (*Râul*, traducere de Geo Dumitrescu); T.S. Eliot (*Moarte pe apă*, traducere de Petru Sfetca).

• **[„Secolul 20”, nr. 7-8]** În cadrul acestui număr dublu, medalionul *Pompiliu Constantinescu* este semnat de Tudor Arghezi. Revista redă și câteva pagini inedite de jurnal de lectură al criticului, din anii 1941-1943. În plin de război, în plină expansiune a fascismului Pompiliu Constantinescu rămâne fidel iubirii pentru cultura franceză. Observația: „Dacă Franța ar fi germanizată, nemții ar suferi același proces pe care l-au suferit romanii cuceritori de la Grecii cucerți” este nu numai profundă, ci dezvăluie un mod de a fi în cultură”. □ Din literatura universală rețin atenția publicarea nuvelei *Fum* de William Faulkner și *Ce zile frumoase*, piesă în două acte de Samuel Beckett. Horia Lovinescu, Dan Grigorescu și I. Igiroșanu publică eseuri de familiarizare a cititorului român cu literatura lui Beckett. □ Din opera lui Thomas Mann sunt publicate scrisori din perioada 1948 – 1955. ■ La rubrica de idei și opinii Ion Negoitescu prezintă viața și opera poetesei de origine română Anna de Noailles: „Anna Elisabeta Brâncoveanu s-a născut la Paris în 1876. Era fiica lui Grigore Brâncoveanu și a Ralucăi Masurus (...). Tatăl Annei era fiul domnitorului George Dim. Bibescu – răsturnat de revoluția de la 1948 – și al Zoei Mavrocordat.” ■ Ion Biberi analizează *Hamlet* în traducerea lui Vladimir Streinu concluzionând: „Literatura critică, poezia și activitatea de traduceri a literaturii românești actuale se îmbogățesc cu o însemnată construcție”.

• **[„Steaua”, nr. 8]** Radu Enescu realizează un profil al scriitorului contemporan care trebuie să fie „prin excelență un scriitor angajat”: „Aceasta însemnează că răspunde prin fiecare rând așternut pe hârtie în fața poporului său, că răspunde tuturor chemărilor istorice ale epocii sale, că în tripla sa calitate, de om, cetățean și artist, unitate indisolubilă care constituie însăși personalitatea lui creatoare, a renunțat definitiv la turnul de ivoriu al spectatorului și a devenit participant activ la acel proces istoric al patriei sale, de construire a unei orânduiri superioare. În calitate de cetățean și comunist, scriitorul român contemporan se angajează să respecte carta demnității și libertății noastre. Constituția Republicii Socialiste România, răspunde în fața poporului și a propriei sale conștiințe de îndeplinirea drepturilor și datoriilor constituționale. Este un angajament și o răspundere pe care omul de litere le împărtășește în egală măsură cu toți cetățenii României socialiste. Dar prin însuși specificul profesiei sale, scriitorului îi revin anumite îndatoriri

speciale. În actuala etapă de dezvoltare a României a sporit simțitor rolul opiniei publice. (...) O carte reușită, o poezie sau o proză valoroasă, un bun literar de calitate influențează această opinie publică pozitiv, atât pe calea convingerii raționale cât și a apelului la resursele emoționale ale omului. Scrișul pornit dintr-o atitudine responsabilă și principială contribuie la crearea unui climat sufletesc și etic, larg, cu putere de mare iradiație, în care luarea promptă de atitudini responsabile și principiale, în problemele obștești – își găsește un temei artistic și o finalitate umană.(...) Scriitorul comunist e răspunzător prin întreaga sa operă față de dezvoltarea personalității umane, dar îndeosebi e responsabil față de creșterea conștiinței sale artistice. (...) Un rol de seamă în formarea estetică a personalității umane îi revine criticii literare. În raportul C. C. al P. C. R. la cel de-al IX-lea Congres al Partidului tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: «Critica literară trebuie să analizeze principial activitatea de creație, fără pretenția de a da soluții obligatorii cu privire la forma și stilul lucrărilor artistice, să ia poziție față de manifestările negative și să promoveze operele care exprimă realitățile și ideile înaintate ale societății noastre. Totodată, ea trebuie să contribuie la educarea estetică a oamenilor muncii, la formarea gustului public». Personalitatea umană, în accepția deplină a cuvântului, nici nu poate fi însă concepută fără o educare a ei estetică, fără un gust exigent. Iată cum criticul, prin funcția sa îndrumătoare și educativă exercitată asupra opiniei publice e responsabil de dezvoltarea multilaterală și armonică a omului nou. E o îndatorire a sa civică, decurgând indirect din textul legii fundamentale, e o datorie de onoare a oricărui scriitor comunist. (...) Noua Constituție a României socialiste asigură scriitorului român o deplină libertate creatoare în folosul intereselor și idealurilor majore ale poporului nostru. Scriitorii au îndatorirea de-a fi la înălțimea acestei libertăți. Ei au cuvântul”.

• [„Teatrul”, nr. 8] Numărul se deschide cu un extras din *Raportul C.C. al P.C.R., prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R.*: „În anii orânduirii socialiste literatura și arta au cunoscut o continuă înflorire; au fost făurite numeroase opere de valoare, care, exprimând în mod artistic viața bogată și munca avântată a poporului, aduc o contribuție de seamă la dezvoltarea culturii țării, la formarea conștiinței socialiste a omului nou. (...) Critica literară trebuie să analizeze principial activitatea de creație, fără pretenția de a da soluții obligatorii cu privire la forma și stilul lucrărilor artistice, să ia poziție față de manifestările negative și să promoveze operele care exprimă realitățile și ideile înaintate ale societății noastre. Totodată, ea trebuie să contribuie la educarea estetică a oamenilor muncii, la formarea gustului public.” □ Traian Șelmaru este fascinat de *Pasiunea de a construi*: „Numărul de față al revistei noastre se deschide cu pasagiul referitor la literatură și artă din raportul C.C. al P.C.R., prezentat de tovarășul Nicolae

Ceaușescu la Congresul al IX-lea al P.C.R. Asemeni tuturor scriitorilor și artiștilor, oamenii de teatru consideră acest document ca pe propriul lor program de creație în viitor. (...) Cei mai buni scriitori și artiști ai lumii capitaliste sunt preocupați de problemele esențiale ale vremii noastre. În opere de un zguduitor dramatism ei spun un NU! categoric neumanelor condiții de viață și de creație din acele părți ale globului, îndeplinind în felul acesta cea mai înaltă datorie a unor conștiințe artistice libere, chiar dacă nu văd cu claritate soluțiile și ajung uneori la concluzii sceptice asupra condiției umane în general. Publicul nostru cunoaște multe din aceste piese, interpretate nu numai cu o înaltă măiestrie de către creatorii noștri de spectacole, dar și cu un vibrant sentiment de solidaritate. Scriitorului și artistului unei țări socialiste îi este dată însă fericirea de a spune tocmai acel DA despre care vorbeau delegații străini veniți la Congres, expresie a realității noastre de fiecare zi. Îmbogățind patrimoniul culturii universale cu realizări artistice de înaltă ținută, care să redea cât mai amplu tabloul social și uman al socialismului în curs de înfăptuire, al culturii sale, devenim participanți activi în marea luptă pentru libertate și progres pe plan mondial”. ■ Apare ***Decada în dezbaterea oamenilor de teatru***, cu informația „Stagiunea încheiată prin Decada teatrelor dramatice a format obiectul unei analize colective și al unei confruntări de opinii critice, în cadrul consfățuirii oamenilor de teatru, organizate de Consiliul Teatrelor din C.S.C.A.”. □ Relatarea prescurtată a acestei dezbateri, face cunoscute următoarele: „Prima temă dezbătută a fost *Între textul dramatic și viziunea regizorală*: «Dramaturgul Aurel Baranga a început prin a-și exprima sentimentul de satisfacție generat de urmărirea spectacolelor din decadă. Ca autor dramatic, ca membru în comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor și ca secretar al secției de dramă a Uniunii, Aurel Baranga a ținut să aducă mulțumiri tuturor oamenilor de teatru care, prin montări deosebite de valoroase (...) au adus contribuții importante la dezvoltarea artei teatrale contemporane românești. (...) În cuvântarea sa, Aurel Baranga s-a referit la regizorul Valeriu Moisescu: „Două luni mai târziu, același regizor ne poftea să asistăm la premiera cu cele *Cinci schițe și Cântăreața cheală*. Ceea ce am văzut nu mai era o eroare. În cazul piesei lui Ionescu, am asistat la o denaturare a textului, fapt subliniat și de presa noastră, iar în ce privește interpretarea lui Caragiale, convingerea mea este că aceasta constituie o împietate. N-am putut să trecem peste asta și am pregătit o serie de articole pe care le vom publica în revista «Viața românească», pentru că ne este prea drag numele lui Caragiale ca să-l putem lăsa la cheremul tuturor aventurierilor.»”, iar în încheiere s-a adresat problemei creației dramatice: „Din punctul de vedere al legăturii cu viața și al forței educative a operei de artă, a spus vorbitorul, s-a creat un decalaj între arta spectacolului și dramaturgie, decalaj pe care dramaturgii sunt dator să-l lichideze treptat. «Cred că este momentul – a spus Aurel Baranga – ca și dramaturgii, ajutați de confrății lor actori, regizori, decoratori și

costumieri, să ridice arta lor la nivelul momentului istoric pe care-l trăiește poporul nostru.»”. □ Cuvântul a fost preluat de Dinu Săraru: „Raliindu-se opiniei lui Aurel Baranga asupra spectacolului Caragiale—Ionescu de la Teatrul Mic, Dinu Săraru a formulat concluzii asemănătoare cu acelea ale dramaturgului în ceea ce privește anumite excese regizorale manifestate în diferite montări. El a stăruit apoi asupra unor deficiențe de interpretare observate în spectacolele decadelor: «s-a pierdut frumoasa obișnuință, cu tradiții în teatrul nostru, de rostire a versului...» Continuând ideea, Dinu Săraru a vorbit despre lipsurile care se fac simțite în pregătirea actorilor tineri, insuficient calificați în timpul studiilor”. □ Regizorul Ianis Veakis a dezbătut problema dramaturgiei: „După opinia vorbitorului, dramaturgii vor izbuti să realizeze un dialog viu, de mare tensiune artistică, cu spectatorii, numai dacă nu vor îngădui să se strecoare nimic ieftin pe scenă. Ianis Veakis a subliniat necesitatea clarității ideii artistice în opera literară și în spectacol, susținând că, de pildă, montarea cu *Omul care și-a pierdut omenia* nu izbutește să afirme fără echivoc poziția autorului față de problemele puse în dezbatere”. Dezbaterile au continuat cu referiri la piesele regizate, primirea lor de către public și critici, iar în încheierea dezbaterilor, concluziile le-a oferit vicepreședintele C.S.C.A. Vasile Dinu, făcând un sumar al celor dezbătute și încheind: „Vasile Dinu a felicitat în numele C.S.C.A. pe participanții la Decada teatrelor dramatice și le-a urat noi și strălucite succese în dezvoltarea unei arte de înaltă ținută, puse în slujba nobilelor idealuri ale socialismului și păcii.” □ În continuare, apare expunerea făcută de Nicolae Munteanu, secretarul Consiliului Teatrelor, la plenara largită a Consiliului Teatrelor din C.S.C.A., 9 iulie 1965, sub titlul **Realizări și proiecte, criterii și exigențe**: „Faptul că dramaturgia noastră și-a afirmat virtuțile de viabilitate, veridicitate și atractivitate pentru publicul larg, prin scrieri apreciabile apărute în ultimii ani, ne face să nu ne mulțumim cu puțin, să nu acceptăm aproximația și mediocritatea. Este necesar un spor de efort din partea autorilor, pentru investigație mai adâncă în marele proces al construcției sociale, materiale și spirituale a lumii socialiste, pentru perfecționarea instrumentelor de cunoaștere și de exprimare artistică a acestei bogate lumi a omului contemporan, lumea poporului nostru, nesecat izvor de inspirație pentru toate genurile de artă. Este datoria teatrelor să vină în întâmpinarea dramaturgilor pentru realizarea acelor piese, așteptate pe bună dreptate de spectatori, care să reflecte și să răspundă aspirațiilor poporului prin suflul lor larg social, prin partinitate comunistă, prin consonanța cu idealul înaintat al maselor.” □ Pentru a omagia 70 de ani de la nașterea lui Victor Ion Popa, revista publică piesa inedită **Răspântia cea mare**, cu următoarea explicație, semnată de V. Mândra: „Piesa a fost scrisă, probabil, în 1922, imediat după Ciuta și cu șase ani înainte de *Mușcata din fereastră*. Este o piesă de tinerețe, concepută în imediata apropiere a experienței războiului. (...) Autorul *Ciutei* s-a înscris cu întregul său capital artistic și spiritual pe lista marilor

mutilați morali ai primului război mondial. În întreaga operă palpită conștiința adânc rănită a unor generații sacrificate inutil. (...) *Răspântia cea mare*, memorabilă piesă a rezistenței patriotice față de ocupantul străin, duce intensitatea emoțională a luptei până la vibrația ciocnirilor de idei. Locul acestei piese în opera lui V. I. Popa este considerabil. În ansamblul literaturii dramatice românești de după 1918, ea are meritul de a completa capitolul pieselor de idei, cu o contribuție de o ceartă originalitate. Sentimentalitatea și gestul febril, atât de caracteristice scrisului lui Victor Ion Popa, capătă în această creație, care s-a odihnit peste patru decenii, o dârzenie neașteptată și un stăruitor farmec juvenil.” □ În cadrul rubrici *Seri de teatru la Paris*, sub semnătura lui Dan Nemțeanu, apare știrea **Eugen Ionescu în două direcții comice**, despre *Cânterea cheală* și *Lecția*, montate pe scena Théâtre de la Huchette.

● **[„Viața militară”, nr. 8]** Consemnări la „cald” din timpul Congresului al IX-lea al PCR pun la dispoziția revistei scriitorii Demostene Botez (*Un eveniment istoric*), Ștefan Bănulescu (*La înălțimea vremii noastre*) și Niculae Stoian (*Tot mai sus spre culmile socialismului, bunăstării și fericirii*). □ Literatura sub formă de poezie, proză ori reportaj îi are printre protagoniști pe Laurențiu Fulga (*Prima zi de libertate*), Theodor Balș (*Pichet la marginea mării*), Nicolae Nasta (*Orașe noi*), Gh. Istrate (*Drapelul*), Nicolae Jianu (*Nu eram singur*), Traian Uba (*Portret lângă arme*).

● **[„Viața Românească”, nr. 8]** Numărul este pus sub auspiciile aniversării 23 August 1944–23 August 1965. Articolul *O nouă fază istorică*, apărut sub semnătura „Viața românească”, relatează istoria „oficială” a P.C.R., evidențiind presupuse merite în secolul al XX-lea, între care cea mai recentă este proclamarea noii denumiri oficiale a țării (Republica Socialistă România) și adoptarea noii constituții în data de 21 august 1965, după cea din 1952. Se ajunge, prin asemenea explicații istoriciste la ideea că toată suflarea a voit să se pună sub îndrumarea acestei forțe politice a comunismului: „În viața obștească și de stat a poporului nostru, ca și în viața sa morală colectivă, nu există evenimente mai importante decât congresele periodice ale Partidului Comunist. De când primii comuniști români au înălțat steagul biruitoarei doctrine și acțiuni marxist-leniniste, Partidul nostru s-a întrunit în congres de nouă ori, fie în condițiile ilegalității revoluționare, fie în condițiile libertății și guvernării revoluționare. Nouă sfaturi comuniste, întocmai ca nouă înalte jaloane înfipte în șuvoiul tumutuos al apelor istoriei, marchează drumul cel mai greu, dar cel mai glorios deschis de către cea mai nouă, dar cea mai puternică forță politică din câte au acționat vreodată în această țară: detașamentul avansat al clasei muncitoare. Într-un înțeles adânc, cele nouă congrese comuniste jalonează însuși drumul istoric al poporului român, marchează etapele liniei ascendente a dezvoltării sale în ultima jumătate de veac: exacerbară luptei de clasă și transformarea ei în luptă revoluționară;

alianța țărănimii cu proletariatul, sub conducerea comuniștilor; lupta pentru apărarea drepturilor democratice, împotriva fascismului și războiului («pace, pâine, libertate»); lupta, în condițiile celei mai cumplite terori, pentru doborârea dictaturii antonesciene și pentru ieșirea din războiul hitlerist, insurecția armată și Eliberarea; doborârea, în bătălie politică și socială deschisă, a burghezo-moșierimei, înlăturarea monarhiei, instaurarea regimului de democrație populară și a Republicii; începerea operei sitorice a construirii socialismului, în industrie, agricultură, în cultură și artă, lupta pentru desăvârșirea construcției socialiste și victoria definitivă a socialismului; România Socialistă. O întreagă istorie, o extraordinară condensare a timpului în evenimente epocale, o minunată, aproape fantastică recuperare a secole de încremenire, a multor, foarte multor decenii pierdute prin culpă majoră, a burgheziei, la comandamentul progresului și la bilanțul civilizației”. Chiar și faptele de bun simț, necesare bunului mers al societății, indiferent de structurile aflate la guvernare, devin apanajul comuniștilor: „Încrederea poporului nostru în Partid s-a manifestat, a sporit și crește neîncetat, pe măsură ce sporește grandoea planurilor și programelor Partidului. Paralelă: acum cincizeci, patruzeci, treizeci sau chiar douăzeci de ani, cine știe ce mare partid «de guvernământ» și «de mase» promitea înființarea unei școli în cutare sat, a unui pod peste cutare pârâu, sau «aducerea luminii electrice» într-o capitală de județ – și nu-l credea nimeni, dar absolut nimeni; în epoca noastră Partidul Comunist promite lichidare generală a analfabetismului sau o uriașă hidrocentrală la Porțile de Fier, poduri peste Dunăre, sau pur și simplu electrificarea țării în totalitatea ei – și nimeni nu se îndoiește, și toată lumea, ca un singur om, e încredințată că așa va fi!”. □ Într-un *Memorial*, Demostene Botez relatează, din perspectiva de auditor, solemnitatea aprobării constituției R.S.R. Textul este important pentru că vine din partea președintelui Uniunii Scriitorilor, persoană totuși neîncadrată în P.C.R. Este subliniată cu acuitate impactul mass-media asupra evenimentului, transmiterea în direct a discursului ținut de Nicolae Ceaușescu fiind prilej de „solidaritate” cu umanismul socialist și, totodată, formă eficientă de întreținere a cultului personalității: „Prin radio, milioanele de ascultători au putut fi, de departe, de oriunde pe întinsul țării, martorii făuririi noii noastre Constituții. Prin imaginile televizorului, alte sute de mii de oameni au avut impresia că sunt de față, că participă și ei la lucrările Marii Adunări Naționale din zilele de 20 și 21 august, când s-a discutat și votat noua Constituție. Toți, și unii, și alții au ascultat direct glasul tovarășului Nicolae Ceaușescu, aplauzele care au subliniatg mereu și înălțimea ideilor, și bogăția faptelor, și gloria victoriilor cucerite de clasa muncitoare din țara noastră. [...] Ecourile aprobării entuziaste a poporului au întovărășit până aici fiecare cuvânt, fiecare idee, prin salvele de aplauze care au punctat aproape fiecare frază din Raportul ținut de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al P.C.R. Prin glasul său cald și hotărât, fiecare ascultător din sală, ca și cei de la sute de

kilometri, din fața difuzorului, au simțit vibrând întregul popor, atât de mult fiecare frază exprima gândul și voința poporului. Prin analiza prevederilor noii Constituții, fiecare cuvânt al ei a apărut ca sub lumina unui reflector care-i lumina tot înțelesul, tot umanismul, toată frumusețea spirituală – miezul lui hrănit de grija de fericire a poporului. Raportul este și rămâne pentru totdeauna o pagină de seamă de învățătură marxist-leninistă aplicată la specificul nostru național și la noua etapă de construire a socialismului. E un manual tematic și practic al fiecărui comunist. E documentul capital care definește momentul istoric de azi și perspectivele sigure ale celui de mâine. O oră și jumătate cei peste trei mii de asistenți au ascultat cu emoție și deosebită atenție lectura Raportului, urmărindu-i fiecare cuvânt și umplându-i sensul cu toată bogăția de idei și fapte pe care le exprima. [...] În primul rând trebuia pusă de acord denumirea țării cu realitatea socialistă, pentru ca patria noastră să se numească, așa precum este: socialistă.” □ În același spirit, Aurel Baranga scrie despre *Fundamentală chartă a libertății*: „Noua Lege fundamentală a Patriei este o cartă a Libertății, fiindcă în fruntea ei e consemnată o realitate strălucitoare ca un nimb de glorie: *Republica Socialistă România*. Noua Lege fundamentală a Patriei este o Chartă a Libertății fiindcă în fruntea tuturor luptelor pentru fericire stă de veghe, înțelept cârmaci neobosit, Partidul Comunist Român.” □ Adrian Păunescu publică poezia *Salut, legilor țării!*, făcând din dictatura socialistă o utopie umanitară: „Voi sunteți legile înseși ale istoriei,/ Voi sunteți pentru brațul/ Care stăpânește uneltele/ Forța de a le stăpâni!// Voi sunteți pentru inima/ Care stăpânește călătoriile trupului,/ Forța însăși/ De a-l stăpâni!// Legi ale țării mele, primiți acest salut!// Primiți această laudă tânără,/ Liber e ochiul meu, liber/ E brațul meu, liberă/ E călătoria mea prin vârste,/ Liberă inima mea/ în piscul sângelui ei!// Iar tu, înaltă Constituție Republicană,/ Tu cod al zborului nostru,/ Tu literă a socialismului,/ Primește ca pe un fiu al tău/ Acest poem al piețelor publice”. ■ Șerban Cioculescu sprijină *Originalitatea liricii noastre noi*, cu argumente despre „continuității” generaționiste: „În fapt, ștafeta a fost trecută de marii poeți încă în viață. Cel mai prolific și mai vital dintre ei, Tudor Arghezi, și-a ascuțit o pană nouă și scrie astăzi încă, simbol al continuității spirituale, al înnoirii, al juneței perpetue. Cu puțini ani în urmă, Lucian Blaga rostea cântarea «mirabile seminte», iar Ion Barbu, izvor de permanente bucurii limpezi, mai găsea o dată sonuri pentru a-l evoca pe Bălcescu. Prin legătura aceasta cu generațiile înaintașe, poezia ultimelor două decenii și-a adâncit rădăcinile, cele pe care numai tradiția le hrănește. Lipsa de hiatus este așadar prima caracteristică a noii noastre lirici, prima ei marcă de originalitate; din rădăcinile puternice ale aceluiși arbore s-a înălțat un trunchi nou. În lirica noastră nouă lipsesc epigonii și imitatorii. Continuatorii și-au acordat instrumente proprii, fără nostalgii”. ■ Enumerându-i pe scriitori angrenați în campania realismului socialist „care slăvea munca și triumful păcii, condamnând exploatarea și

războiul hidos de agresiune, vestigiile vechiului în morală și în comportament” (Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Radu Boureanu, Maria Banuș, Cicerone Theodorescu, Marcel Breslașu. Mihai Dragomir, Nina Cassian, Dan Deșliu, Veronica Porumbacu și Victor Tulbure), Șerban Cioculescu conchide: „Orientarea hotărâtă către tematica progresistă și militantă a constituit elementul original al primei decade de poezie, al anilor anteriori manifestării meteorice a lui Nicolae Labiș”. În opinia criticului, aceeași linie o urmează Al. Andrițoiu, A. E. Baconsky, Ion Brad, I. Horea, Aurel Rău și Tiberiu Utan. Acest contingent, alături de Geo Dumitrescu, Niculae Stoian, Petre Stoica, Florin Mugur, Gh. Tomozei, formează grupul de poeți „sub sau în jur de 40 de ani, de la care se așteaptă dacă nu o înnoire a mijloacelor, în orice caz operele definitive”. ■ Despre tinerii deja conturatei generații șaizeciste, comentatorul manifestă unele rețineri, orientate tocmai asupra „originalității” ostentative: „Am notat, astfel, la unii poeți imberbi, o certă aplecare către afișarea tinereții, ca o valoare în sine. Câte o foarte tânără autoare se mândrește că este îndrăgostită și ia act, cu delicii, că are trup, uitând că numai atâta nu înlocuiește filtrarea artistică. Afișarea vârstei și a sentimentelor, cu vizibilă ostentație, reportajul versificat prin locurile unde se lucrează, nu pot avea, singure, urmări bune. O grămadă de cerbi, de păduri, numeroase coloane fără sfârșit și porți ale sărutului indică o oarecare tratare-afiș și este, desigur, un semn de asimilare grăbită și de neautenticitate”. □ Șerban Cioculescu îi face, spre finalul studiului, un portret al lui Nichita Stănescu, poetul cel mai reprezentativ din noul val, aflat și el la ceasul primelor bilanțuri și decantări: „Autorul *Dreptului la timp* este astăzi un poet *adult*, farmecul său îl întârzie însă printre cei mai tineri, care și-l revendică. Prin Nichita Stănescu, arta poetică a tinerilor își recâștigă un meșteșug admirabil, potențat de vigoarea talentului, de o înăscută finețe. Nichita Stănescu conjugă experimentul temerar cu terenul ferm, levitația cu sunetul, elementul părelnic cu durata. El este un modern în sensul cel mai pur (adică mai restrâns), dar și un apolinic, fără ca spirala sa să constituie un impediment în descifrare. Patriotismul său (vezi poezia *Quadriga*, dedicată lui Mihail Eminescu), contemporaneitatea, merg mână în mână cu evocarea Euridicei și a Galateei, într-o râvnă de viziune umanistică ce nu trebuie descurajată.” Criticul rezervă câteva cuvinte și vocilor feminine: „Poate că în *Ceremonie de iarnă* de Gabriela Melinescu, cu toată aria sa mai restrânsă, să cuprindă și emoția cea mai naturală, mai genuină. În versurile Constanței Buzea, mai cumpănite, bucuria pare mai matură, mai condiționată; o claviatură mai variată la Ana Blandiana, un ritm mai expansiv, ascund și unele scheme. *Băiețismul* fetelor este al vârstei și nu indică altceva decât o feminitate de adâncă și ferventă rezonanță.” ■ Toate aceste manifestări ideologice sunt moderate de cronică *Romantic și modern* de Paul Georgescu (despre Eugen Simion, *Proza lui Eminescu* (EPL, 1964) întâmpinată ca o scriere de probitate și de maturitate): „Lucrarea lui Eugen Simion îmbină

cercetarea istorică a textelor analizate cu privirea contemporană asupra lor din interferența celor două perspective rezultă, cred, solida originalitatea a studiului. Tânărului critic, ce făcuse progrese repezi în critica foiletonistică, în analiza fenomenului contemporan, a încercat să atace tema cea mai dificilă (dificilă fiindcă aici existau cercetări ilustre) a istoriei noastre literare, așa că, prin reușita sa, de pe acum, se situează printre criticii de frunte. Proza lui Eminescu reprezenta, în mod deosebit, o temă temerară fiindcă, recepționată tardiv și rău (din motive asupra cărora vom reveni), era acceptată cu îngăduința datorită genialului poet. Firește, G. Călinescu a făcut și aici lumină, atenția lui s-a extins însă asupra întregii opere. Eugen Simion are o minte clară, fără rigiditate, e metodic, cu simțul nuanței, pornește cu asalt după un tir susținut de artilerie”.

SEPTEMBRIE

1 septembrie

- **[„România liberă”]** Radu Popescu semnează cronică literară la Demostene Botez, *Chipuri și măști*. Comentariul intitulat *Două decenii de publicistică*, se referă selecția din articolele publicate de autor în decursul a 21 de ani de gazetărie – 1915 – 1936. Făcând parte dintre scriitorii buni care practică și gazetăria, Demostene Botez este „un visător al progresului social și politic, o conștiință activă de umanist democrat”, a cărei activitate ilustrează cu folos „reînvierea faptului apus și înmormântat, sugestia atmosferei și a epocii, înfiriparea unor imagini și stârnirea unei emoții de participare” care „dau mult mai mult decât atunci când au fost scrise articolele, măsura talentului scriitoricesc și gazetăresc al autorului”. Avându-i ca înaintași pe Arghezi și N. D. Cocea, pe Mihai Ralea și Ion Vinea drept „colegi de serie”, și pe Zaharia Stancu sau Geo Bogza ca urmași, Demostene Botez folosește ironia atunci când are în vedere „tot ceea ce se exprima în manifestările de orânduire și de clasă ale burgheziei”, „josnicia sufletească și imoralitatea vieții ei private”, precum în articolele *Hamlet pe capră*, *Legea pentru apărarea vacii*, *Domnișoare cu parohie*. Atunci când prezintă „exploatarea de clasă”, scriitorul folosește „expresia directă, revolta, mânia, dezgustul”, chiar „invectiva violentă.” În fine, „chipul autorului”, așa cum apare din pamflete, este „frământat, chinuit, aspirând spre o lume mai bună”, așa cum cerea, de altfel, epoca, și mai ales directivele Congresului al IX-lea al partidului unic.

- **[„Glasul Patriei”, nr. 26]** Scriind despre Constituția adoptată de Marea Adunare națională în sesiunea din 20-21 august, Demostene Botez o numește *Cartea certitudinilor noastre*: „Noua Constituție – 1965 e legea legilor României socialiste. (...) Cu aceste coordonate majore, noua noastră Constituție este una din cele mai avansate din lume, un bilanț strălucit de fapte.” □ În

intervenția sa, *Sesiunea Marii Adunări Naționale*, Radu Vrânceanu descrie primele forme de manifestare ale unui „obicei” care va face din Piața Palatului – numită la acel moment „piața Gheorghe Gheorghiu-Dej – locul marilor adunări cetățenești de-a lungul timpului, până în decembrie 1989 și chiar după aceea: „... din fața Palatului, care în aceste clipe părea a fi o imensă grădină cu flori multicolore. Aci se adunaseră între timp numeroși cetățeni ai Capitalei, mulți dintre ei îmbrăcați în frumoase costume naționale. Piața se transformase într-o mare scenă de manifestare a entuziasmului popular, prilejuită de istoricul act...”. □ Petre Strihan semnează poezia *Șantier*.

2 septembrie

• [„Scânteia”] George Ivașcu semnează textul *Condiții creatoare înfloririi artei și literaturii*: „Însumând o îndelungă experiență în construcția noii culturi, conducerea de partid a exprimat această necesitate și cu prilejul celui de-al IX-lea Congres. Constatând că «artei și literaturii le sunt proprii pentru continua înnoire și perfecționare creatoare a mijloacelor de exprimare artistică, diversitatea de stiluri», Raportul Comitetului Central a subliniat că «trebuie înlăturată orice tendință de exclusivism sau rigiditate manifestate în acest domeniu». Căci «esențialul este ca fiecare artist, în stilul său propriu, păstrându-și individualitatea artistică, să manifeste o înaltă responsabilitate pentru conținutul operei sale, să urmărească ca ea să-și găsească drum larg spre mintea și inima poporului» (...) Se-nțelege că, pentru o asemenea complexă misiune, dezvoltarea artei și literaturii presupune nu numai o diversitate de stiluri, altfel implicată în însăși dăruirea talentului, dar cu atât mai mult o neconținută pasiune pentru studierea și aprofundarea realității cu mijloacele care stau – trebuie să stea – astăzi la îndemâna intelectualului, cu neistovită sete de cunoaștere și însușire a tot ce au mai înaintat arta și cultura mondială”. După aceste fraze introductive, autorul trece la exemplificări: „Recomandarea conducerii de partid în acest sens constituie un veritabil program de acțiune pentru uniunile de creație în ansamblul lor, ca și pentru fiecare din membrii lor în parte. (...) În numărul 7 (iulie), «Viața Românească» publică o interesantă anchetă despre creația literară din ultimii ani. Reiese în genere nu numai eflorescența în poezia lirică și în diversificarea prozei, nu numai descoperirea pe un perimetru tot mai larg a «sectorului suflete», dar, prin consecință, și necesitatea crescândă de îmbogățire continuă a ceea ce numim nivelul de cultură contemporană al artistului. S-a modificat și se modifică tot mai mult însăși definirea ca atare a scriitorului: el este – și trebuie să fie – un intelectual superior, dăruit cu talentul literar. La fel ca toate artele, creația literară implică astăzi din partea scriitorilor o cultură din cele mai solide, ordonată științific și nu la modul haotic, de vechi autodidact. Apune – dacă n-a și apus – steaua așa-zisului făurar de cuvinte, oricât de măiestrite. Într-un simplu catren, Arghezi concentrează o sinteză de gândire și

fiecare vers devine un aforism – nu numai strălucit ca formă, dar și încărcat de sens. «Imaginea nu e niciodată frumoasă în sine, ci prin ideea pe care o sugerează», spunea Călinescu, subliniind apăsător că «Poezia este tensiune intelectuală». Cât despre atractivitatea scrisului – spunea tot el – ea trebuie să rezulte din pasiunea ideilor și din sinceritate. A capta pe cititor prin ornamente și fiorituri, înseamnă a-l face inapt să gândească». Am dat aceste citate, gândindu-ne la nu puțini dintre tinerii scriitori care ne dau impresia cultivării în sine a limbii, a imagisticii, în iluzia, probabil, că-și afirmă «un stil» și că-și fundează «o originalitate». Dar tot Călinescu argumenta cândva că «limba nu e frumoasă în sine, ci e valabilă în raport cu gândirea individului», iar cât despre stil, tot el prevenea pe acești artificioși că «ce nu pricepe lucrătorul, nu merită adesea nici atenția estetului». (...) Acestea ca și încă alte reflecții sugerate de Raportul conducerii de partid demonstrează în fond nivelul înalt, în deplină concordanță cu specificul său, la care a ajuns astăzi concepția noastră despre artă și literatură, ca și în genere despre veritabilele dimensiuni ale culturii contemporane. Prin ele însele, asemenea idei și asemenea îndemnuri constituie tot atâtea atribute în definirea condițiilor creatoare de continuă înflorire a artei și literaturii românești».

• [„Albina”, nr. 923] Petru Vintilă semnează *Reportaj de la Olari*: „Comuna Olari este așezată lângă Sântana, ca o schiță modestă și necunoscută lângă un grandios portret de Rembrandt. Reporterii se lasă adesea atrași de faima Sântanei. Dar condeii nostri a fost de data asta atras de Olari, vecinul modest al Sântanei. (...) Bogăția satului rezultată din hărnicia țăranilor cooperatori, ne este anunțată de departe, de frumusețea lanurilor de porumb. (...) Satul, îndată ce intrăm în incinta lui, se înfățișează curat și frumos, cu străzi largi și drepte, pe marginea cărora stau cele peste 300 de case noi. Între construcțiile noi remarcăm, bineînțeles, clădirea nouă a școlii de 8 ani și clădirea monumentală a căminului cultural. Sala de festivități a căminului poate adăposti 500 de spectatori și impresionează prin cele patru mari policandre de cristal fabricate la Pădurea Neagră, care par arborescente cristale de Murano. (...) Evident, bunăstarea locuitorilor este rezultatul muncii lor în cooperativa agricolă de producție, iar aceasta, având în Sântana vecină un exemplu molipsitor, se dezvoltă frumos și armonios, de la un an la altul. Veniturile cooperativei agricole de producție, au atins în anul trecut suma de aproape șase milioane lei. În acest an ele vor ajunge la circa șase milioane și jumătate. Avera obștească a cooperativei este evaluată azi la peste 10 milioane lei. (...) Nu exagerez când afirm că despre cooperativa agricolă de producție din Olari reporterii vor avea de scris din ce în ce mai mult. Oamenii harnici din Olari merită, de pe acum, cu prisosință, cuvintele noastre cele mai elogioase și entuziaste”. □ Ilie Constantin semnează, pe prima pagină, poemul *Socialismul intră-n numele acestei țări*: „O zi cu soare,/ O zi cu steaguri,/ Socialismul intră-n numele acestei țări:/ Republica Socialistă România.// Mai

mari culorile, mai tare/ Văzduhul vast de August, cu podoabe./ Primesc coloanele în sărbătoare/ Te recunoaștem, tâmplă gânditoare/ A patriei – Partid –!/ Ești tinerețea dată/ Pământului spre rodnicie”. □ Și Vlaicu Bârna dedică două stofe *Patriei*. □ Victor Beda atrage atenția că *Șoselele trec și pe la sate*. □ Nicolae Jianu vestește încetarea din viață a lui Eusebiu Camilar: „O boală necruțătoare și perfidă l-a smuls dintre noi pe scriitorul Eusebiu Camilar, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România. (...) Credincios marilor tradiții ale literaturii moldovenești, de la Neculce până la Sadoveanu, Camilar aducea în plus problemele grave și răsturnările adânci ale vremii noastre. În fiecare cuvânt clocotea o vitalitate nestinsă, o robustețe, care este a naturii și a poporului însuși. Eroii lui sunt păstrătorii virtuților strămoșești, ai bărbăției cu care poporul a înfruntat veacurile și și-a păstrat ființa. Asemenea lui Mihail Sadoveanu, Camilar a știut să vadă și să-și întrupeze personajele în evoluția lor istorică, expresii ale unei experiențe îndelungi și vaste, cu alternări de întuneric și lumină așa cum este viața adevărată. (...) A muncit, cu patimă și fără odihnă, până în cea din urmă clipă a vieții. Venise de curând de la Udeștii lui, voia să se întoarcă repede acolo, dar moartea i-a tăiat calea. Acum au venit la el țăranii de pe dealurile Cordunului, au adus un vas cu pământ din satul lui și o creangă din mărunul bătrân al casei părintești. L-am dus cu toții pe drumul din urmă și i-am șoptit: „Nu te-om uita bădă Camilar, te-om păstra în sufletul nostru și vom cinsti cărțile tale pline de farmec și dragoste nesfârșită pentru poporul care te-a născut”. □ Igor Grinevici semnează povestirea *Calcanul*.

• [„*Gazeta literară*”, nr. 36] Sub semnătura „Rep.”, apare interviul *De vorbă cu prof. univ. Al. Dima despre stadiul actual al istoriei noastre*. Afirmările sunt interesante, prin prisma faptului că avem puncte de vedere puțin abordate în alte intervenții: „Adăugăm apoi un alt «motiv special», devenit oarecum urgent pe care îl alcătuiește sarcina ce a fost dată încă din 1962 istoricilor literari la conferința pe țară a Uniunii Scriitorilor, când s-a cerut imperios redactarea *Tratatului de istorie a literaturii române*. Se înțelege că o lucrare de proporții și adâncimi presupune dezbateri lungi și profunde pe care le dorim tot mai întinse și la care se cade să participe cât mai mulți slujitori ai disciplinei noastre. [...] Cu toate progresele indiscutabile realitate printr-o mai amplă publicare în periodicele curente ale studiilor de istorie literară, utilitatea unui organ propriu al acestora nu mai poate fi de nimeni tăgăduită. El a fost cerut, de mai multe ori, la diferite consfătuiri sau conferințe până la recenta «masă rotundă» a «Gazetei literare», dar fără efect. Abia acum, în urmă, Academia Republicii Socialiste România a creat – în continuarea vechilor *Studii și cercetări științifice* – o publicație nouă, cu un comitet redacțional mărit, cu menirea de a cuprinde producția științifică a întregii țări și care poartă numele de «*Revista de istorie și teorie literară*»”. Al. Dima subliniază câteva merite ale cercetătorilor Academiei: „Numeroase date

necunoscute mai înainte au îmbogățit în mod sensibil cunoașterea vieții, operei și epocii scriitorilor. Să recunoaștem, în acest domeniu, contribuția hotărâtoare a școlii lui G. Călinescu și a Institutului său de literatură. Tinerii cercetători au despuat arhivele oficial și particulare, bibliotecile publice, corespondența scriitorilor și familiilor lor, culegând știri din cele mai fructuoase. Am asistat, de fapt, la desfășurarea unei adevărate pasiuni a descoperirilor de documente și fapte inedite, ceea ce a mărit aria izvoarelor informative. E timpul ca aceste date care n-au fost încă utilizate, să fie inventariate și puse la dispoziția cercetării care a fost lipsită de ele până acum.”

• [„**Tribuna**”, nr 35] Al. Căprariu comentează volumul *Versul liber* a lui Miron Radu Paraschivescu, „un posesor al unei tehnici scriitoricești fără umbre, al unui gust artistic de rară suplețe și rafinament prezidat de o luciditate continuu trează, neistovit emițător de idei poetice”. „*Versul liber* este o carte de poezie în care sunt prezente, mai puțin perioada *Cântecelor țigănești*, toate vârstele de creație ale artistului. La bijuterii poetice mai vechi, cunoscute și iubite unanim, s-au adăugat, acum, altele, numeroase, mărturie a permanentei tinereți de care dispune scriitorul. Arta lui Miron Radu Paraschivescu s-a desăvârșit concentric, asemeni cercurilor mereu mai ample de pe oglinda pură a unui lac, dar punctul ei de plecare a rămas permanent același: inepuizabila dragoste pentru om înțeleasă în cele mai inedite, în cele mai fertile forme”. □ Maia Belciu publică un fragment din romanul *Inelul cu ametist*. □ Versurile din acest număr sunt semnate de Petre Nodiș, Ion Pop, Cornel Udrea, Nicolae Prelipceanu și Nicolae Stroe. □ Se anunță apariția *Dicționarului limbii române*, cunoscut și sub numele de *Dicționarul Academiei*.

3 septembrie

• [„**Contemporanul**”, nr. 36] Pe prima pagină a revistei Nichita Stănescu publică poemul *Minerva*: „Această tânără femeie aspră / Va deveni zeiță. / Ochii ei mari, privirea ei în globuri negre / sandaua ei ce-nmărmurește / sub pas plecată / lama ierbii / îmi spun că ea va deveni zeiță”. □ La rubrica *Profiluri* Mirela Nedelcu publică eseul *Al. Macedonski – dramaturg*. Autoarea consideră că Macedonski, „înnoitor în toate domeniile literaturii noastre, prefigurează teatrul modern prin interiorizarea dramei. El este poate primul care mută accentul în interiorul psihologic, linie pe care va merge Camil Petrescu”.

4 septembrie

• [„**Scânteia tineretului**”] Pornind de la prefața semnată de Matei Călinescu la volumul de traduceri din proza lui Poe (BpT, nr. 289, 2 vol.), Vladimir Streinu scrie despre *Cum recomandăm cartea?* În opinia lui V. Streinu, „izolând astfel originalitatea cea mai glorioasă a scriitorului comentat, autorul prefetei o încadrează istoricește de tot ceea ce precede și o urmează

pentru ca în restul cuprinzător al studiului său introductiv, să dea o atentă analiză a procedeelelor scriitorului prefațat. (...) Nu acesta e însă cazul tuturor prefețelor ce se întocmesc la numeroasele tipărituri din autorii străini. De pildă, prefața lui Paul Langfelder care deschide volumul de poezii traduse ale lui Brecht (ediție tradusă și îngrijită de Demostene Botez și Lazăr Iliescu – Ed. Tin., nr. 68) nu vorbește cititorului despre *caracterul specific* al operei și, în circumstanță, al poeziei lui Brecht, ci aproape exclusiv despre împrejurări biografice și general ideologice, valabile pentru toți scriitorii progresiști, care au venit în contact mai strâns sau indirect cu neagra perioadă hitleristă”. □ Theodor Mazilu publică textul pamflet *Deși nu cunoaște literatură...*

• **[„Flacăra”, nr. 36]** La rubrica săptămânală *Memento*, revista salută vestea că faimoasa colecție de literatură *Biblioteca pentru toți* atinge cel de-al 300-a număr în serial. Sunt oferite date statistice despre această colecție. □ Nou apăruta ediție critică *Poezii populare ale românilor*, de Vasile Alecsandri, aparține lui Gheorghe Vrabie. O monografie Ioan Slavici, dedicată prozatorului transilvănean la împlinirea a 40 de ani de la trecerea acestuia în veșnicie, semnează Pompiliu Marcea. La aceeași rubrică, se scrie despre apariția volumelor de nuvele aparținând lui Liviu Rebreanu – *Golanii, Calvarul și Ciuleandra*, menționându-se, de asemenea, faptul că respectivele cărți „li s-ar cuveni o ediție critică mai amplă”. □ Eugen Frunză publică materialul *Broasca și apa*, la rubrica sa *Carnet de scriitor*.

5 septembrie

• **[„România liberă”]** La rubrica *Ancheta noastră*, Boris Buzilă dialoghează cu Alexandru Mirodan, autor al comediilor *Ziariștii*, *Celebrul 702*, *Șeful sectorului suflete*. Sub titlul *Varietate în unitate*, interviul vizează „factorii de natură să stimuleze și să asigure diversitatea de stiluri în artă și literatură”, modul în care „se pot evita manifestările exclusiviste în literatură și artă” și „cum își îndeplinește critica literară menirea”, cum anume slujește diversitatea stilurilor literare realitatea contemporană; care este raportul dintre personalitatea artistului și funcția social – educativă a artei. Dramaturgul răspunde, în ordine, arătând că „varietatea stilurilor este direct proporțională cu numărul revistelor”, evidențiind importanța criticilor de direcție, precum Titu Maiorescu, Constantin Dobrogeanu-Gherea, Garabet Ibrăileanu, Eugen Lovinescu în evoluția curentelor literare. Apoi, afirmă că „șapte reviste «exclusiviste» exclud exclusivismul. Șapte grupări literare (întemeiate pe coeziune, prietenie și prețuire reciprocă a scrisului) alungă primejdia spiritului de grup.” Arată, apoi, că „dynamismul înnoitor al expresiei” literare corespunde dynamismului „societății socialiste”, și că specificul scriiturii fiecăruia slujește mai degrabă funcției educative a artei decât „împrumutul, artificialul, mimetismul”.

7 septembrie

• [„Scânteia”] Lucia Demetrius este autoarea articolului *Întâlnire cu viața*, un eseu despre tânăra generație în formare: „O mare oștire pașnică, cu mintea înarmată cu lumini, cu soarele zorilor încă pe față, cu mâini tinere și grăbite, cu inimi tinere, cărora luna le spune lucruri pe care bătrânii nu le mai pricep, o mare oștire proaspătă și viguroasă, se întâlnește și în toamna asta cu viața. A fost crescută până acum pentru marea luptă creatoare, pentru marea luptă care nu doboară ci dă naștere, care nu varsă sânge ci seamănă roade și le culege, a fost crescută cu dragoste, cu atenție, cu trudă și dărnicie, a fost hrănită cu idei, cu pilde vii, cu biblioteci întregi, cu experiența înaintașilor, cu toată zestrea adunată în ani de cărturari. A învățat și a zburdat. I s-a dăruit și a primit. (...) Au învățat, acești tineri, că viața noastră, în socialism, este aceea pe care ne-o facem noi înșine. Lumina și puterea care pornesc de la partid rodesc trecând prin cugete limpezi. Privind această lumină cu un ochi clar, ca diamantul care răsfrânge razele soarelui, ne creăm acea viață la care visăm. Dar trebuie să avem duritatea diamantului și focurile lui nestinse”.

8 septembrie

• [„Scânteia”] Dan Grigorescu scrie despre *Două studii de literatură universală*. Acestea sunt *Introducere în literatura Americii Latine* de Francisc Păcurariu și *Pasiunea romantică*, o monografie semnată Olga Zaicik: „S-a constituit la noi o tradiție a cercetării în câmpul acesta vast – tradiție fundamentată de opera lui Tudor Vianu, George Călinescu sau Mihail Ralea, adevărați întemeietori de școală – care găsește în cercetările unor specialiști mai tineri o frumoasă continuare. Se demonstrează, prin cele mai izbutite lucrări realizate în ultimii ani, utilitatea unor studii solid construite, argumentate, întemeiate pe datele științei marxist-leniniste, în care să se urmărească, cu mijloace proprii și spirit de discernământ, etape sau momente ale unor literaturi străine”. Dan Grigorescu este de părere că Francisc Păcurariu „respinge tentațiile eseului, alegând drumul, aparent mai arid, al cercetării sistematice, făcând din volumul său o adevărată istorie concentrată a literaturii unui întreg continent. Ceea ce se impune din primul moment atenției este faptul că Francisc Păcurariu nu urmărește procesul literar de-a lungul unor literaturi naționale ci, ținând seama de comunitatea de cultură a acestor țări, urmărește circulația curenților pe un teritoriu imens. (...) Încerci totuși regretul că autorul nu a stăruit suficient asupra unui aspect atât de important cum e acela al influențelor exercitate, mai ales în ultimele decenii, de lirica sud-americană asupra creației europene și nord-americane”. □ Olga Zaicik, autoarea volumului *Pasiunea romantică*, dă cercetării sale un caracter monografic, oprindu-se asupra romantismului polonez. Exegeza se întemeiază pe o largă analiză a împrejurărilor istorice, subliniind convingător legătura dialectică dintre relațiile sociale și efectul lor pe plan literar. Meritul autoarei

este, mai înainte de orice, încadrarea creației celor doi mari poeți polonezi – Mickiewicz și Slowacki – într-un curent general de idei”. □ În cadrul rubricii *Note de lector*, pornind de la cel mai recent volum al lui Ion Horea, sub titlul *Versuri despre frumusețea patriei*, Matei Călinescu face o prezentare generală a creației acestuia integrându-l familiei lirice Pillat, Arghezi, Fundoianu: „Poezia lui Ion Horea și-a fixat mai de mult cadrele tematice și stilistice, astfel încât recentul volum *Umbra plopilor* se așează firesc în continuitatea *Poeziilor* din 1956 (care atrăseseră atenția lui G. Călinescu) și a *Coloanei în amiază* din 1961. O asemenea continuitate e indiscutabil unul dintre semnele maturității artistice care, ferită de salturile bruște sau de cotiturile spectaculoase ale tinereții, e preocupată în primul rând de adâncirea temei și a expresiei. Vom găsi deci în *Umbra plopilor* puține elemente inedite (în raport cu anterioarele volume de versuri ale lui Ion Horea), noutatea volumului constând în strădania autorului de a-și lărgi perspectiva lirică și de a o deschide mai larg spre viața noastră de astăzi în ceea ce are ea specific. (...) Poezia naturii aduce în volumul lui Horea mărturia unei sensibilități actuale, optimiste, manifestând încredere în valorile pe care și le-a făurit omul de azi, eliberat de exploatare și participant activ, lucid și entuziast, la construirea socialismului. (...) Meritul lui Horea este de a exprima toate aceste lucruri cu mijloacele specifice ale poeziei, fără să cadă în declarativism exterior. Versul lui are, de cele mai multe ori, o forță de convingere care vine din sinceritate și din echilibrul exterior. Lauda muncii, a activității libere și creatoare a omului de la noi se însoțește la Horea cu sugestia unei vii participări la dinamica naturii în totalitatea ei. (...) Ceea ce i se poate reproșa lui Ion Horea – lucrul s-a mai făcut și cu prilejul apariției volumelor anterioare – este o anume dependență de modele. Sunt, în această carte, versuri, imagini, asocieri, cadențe ritmice care amintesc prea insistent mai ales de factura poetică din *Pe Argeș în sus* de Ion Pillat, de Arghezi sau de Fundoianu. Ion Horea, poet cu note originale certe, ar trebui să mediteze asupra unei atari împrejurări și să facă eforturi mai susținute de a ieși cu totul din umbra modelelor citate. Cu atât mai mult cu cât el are premisele de a izbuti, așa cum ne îngăduie să presupunem acele versuri în care împletește cu rezultate semnificative filonul tradițional cu altul contemporan, purtând amprenta vieții noi ce pulsează pe cuprinsul patriei socialiste. Nu e vorba, în nici un caz, de a-i sugera lui Ion Horea – poet matur, cum am arătat – să-și părăsească temele și motivele predilecte, ci doar de a-și imprima mai puternic, mai curajos, personalitatea sa lirică în tratarea lor. Dincolo însă de aceste observații, *Umbra plopilor*, prin ținuta artistică, prin nota generală de vibrantă gravitate, se înscrie printre cele mai bune volume de versuri apărute în ultima vreme și ne face să așteptăm, cu legitim interes, viitoarele manifestări ale poetului”.

9 septembrie

- **[„Scânteia”]** Sunt comemorați 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri. Semnează G. C. Nicolescu, (*Importanța lui V. Alecsandri în literatura română*), Ion Dodu Bălan (*Descoperitorul folclorului românesc*) și Perpessicius (*Poetul care cântă-a patriei mărire!*). Gravuri în lemn de Marcel Olinescu, o fotografie a Casei memoriale și o sculptură a lui Ion Georgescu (un bust Alecsandri) completează pagina.

- **[„Scânteia tineretului”]** Vartan Arachelian recenzează volumul lui Victor Eftimiu, *Portrete și amintiri*, în care, „refuzând superficialitatea festivă, autorul realizează (...) portrete din unghiul propriu – și prin aceasta deosebit de valoros – al prietenului intim a cărui memorie nu e viciată de subiectivism: Duiliu Zamfirescu, Octavian Goga, Ilarie Chendi și alții. (...) Indiscutabil că prestigiul autorului impune cartea de memorialistică atenției istoriei literare. Așa se face că cercetătorul specializat poate găsi în paginile de rare virtuți literare însumate în *Portrete și amintiri* pe lângă fapte și manifestări esențiale, posibile de a schimba optica asupra unor personalități teatrale și literare de mult defuncte, nume neglijate nedrept în cercetările recente”.

- **[„Albina”, nr. 924]** Constantin Sârbu semnează pe prima pagină articolul *Școala pe care o visa Eminescu*: „Școala pe care o visa Eminescu (...) Acum vreo nouă decenii, revizorul școala Eminescu, trecând pe la școala din Tansa ce se rezuma la o cămăruță scundă, neaerisită și neluminată, scria cu inima strânsă de durere: „Dacă frecvența este mică, cauza e a se căuta numai în netrebnicia administrației comunale, care privește școala ca un lucru de prisos, închiriază un local nesuficient în care pot încăpea doar 30 de copii, lasă și acest local descoperit și în stare proastă, nu cumpără cărțile și ustensilele necesare școlii și prevede peste tot sume neînsemnate în bugetul ei pentru școală încât bugetul școalei e cât a treia parte din leafa domului primar“. Care este situația azi la Tansa? Nu se exagerează cu nimic dacă se spune că ea este așa cum o visa revizorul școlar Eminescu. Școala veche – nu cea menționată în raport – a devenit de mult necorespunzătoare. Alături de ea există o clădire modernă, înzestrată cu laboratoare, cu mobilier construit după cele mai recente proiecte. Ca omagiu adus marelui poet, noua școală poartă numele lui Eminescu”. □ „Albina” consacră două pagini comemorării a 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri. Constantin Prisnea scrie *Omagiu creatorului anonim – Poporul*, un articol cu trimiteri ample la Alecsandri, Russo, Negruzzi, Coșbuc, Sadoveanu, Barbu Ștefănescu Delavrancea. Ion Istrati semnează textul *La Mircești*, iar Vicu Mândra scrie despre *Pepelea și ai săi în teatrul lui Alecsandri*. Cele două pagini conțin și versurile pastelului *Malul Siretului*.

- **[„Gazeta literară”, nr. 37]** Numărul este consacrat în exclusivitate lui V. Alecsandri, comemorat la 75 de ani de la trecerea la cele veșnice. Articolele sunt, în genere, moderate atât din punctul de vedere ideologic, cât și din cel estetic. Toată presa din țară îl omagiază pe cel mai impunător scriitor de până

la Eminescu. Se poate considera că acest eveniment cultural înseamnă o recapitulare, o aduce în actualitate, o recuperare aproape completă. Ilustrativ este, în acest sens, studiul care consemnează receptarea operei *În critica și istoria literară* de Adrian Marino. Interpretările literare nu sunt surprinzătoare (de pildă, Șerban Cioculescu, *Eminescu și Alecsandri*, D. Micu, *Poetul peisajelor calme*, B. Cazacu, *Expresia artistică a peisajului românesc*, Gh. Bulgăr, *Limbajul poetic al lui Alecsandri* sau N. Saramandu, *Plastica versurilor*). Perpessicius se oprește la părinții poetului romantic în articolul *Vornicul Alecsandri și giupâneasa lui*. Iordan Datcu recenzează aplicat volumul Vasile Alecsandri, *Opere*, I, ediție critică îngrijită de G.C. Nicolescu, text stabilit și variante de G.C. Nicolescu și Georgeta Rădulescu-Dulgheru, cu studiu introductiv, note și comentarii de G.C. Nicolescu, București, Editura Academiei, 1965. ■ Lucian Raicu scrie cronica monografiei *Vasile Alecsandri* de G. Călinescu, apărută postum, la Editura Tineretului, în 1965, după materialele publicate în revista *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*: „Recostituirea biografiei «externe» conține toate elementele portretului moral, de neapărată trebuință dacă ținem seama de faptul că opera însăși are rădăcini în structură intimă a ființei lui Alecsandri, narațiunile sale fiind, de fapt, jurnale de călătorie apar travestite. (...) Biografia, temperamentul, notele caracterului și ale psihologiei, astfel cum le trasează magistral G. Călinescu, constituie cea mai bună introducere în intimitatea operei. Antologiile au o mare încărcătură de sugestii. Autorul *Bietului Ioanide* se simte aici în largul său, revelând multiple virtuți de biograf, portretist, psiholog și moralist. Viața poetului ne-o relatează nu un «idealist» senin și trandafiriu, opac și convențional, adulțor blajin ori frenetic, ci un scriitor incisiv, dotat cu un spirit critic neșovăitor, pasionat de autenticitate, în stare să surprindă în notații tăioase, memorabile, liniile portretului moral al personajului său, scrutat mereu cu o atenție aprigă, ce nu se lasă ușor iluzionată și nu iartă nimic”.

● [„*Tribuna*”, nr 36] Număr omagial Vasile Alecsandri, însoțit, pe prima pagină de versurile patriotice ale lui Ion Rahoveanu (*Țară, Brazilii și Imperativ*). ■ Tot aici, se comemorează **75 de ani de la moartea poetului Vasile Alecsandri**: „Scrișul lui Alecsandri nu poate fi desprins nici o clipă de realitățile epocii sale și, este limpede, prin arterele operei bardului de la Mircești pulsează sângele proaspăt al înaltelor aspirații naționale și sociale care au dus la unirea Țărilor Românești. Ar fi o eroare să vedem în Alecsandri numai făurarul unor elegante și fluente versuri, devenite clasice”. □ Augustin Z. N. Pop publică articolul ***Suflet de poet, inimă de erou*** dedicat lui Vasile Alecsandri: „Prezența lui activă în mijlocul frământărilor social-politice nu aparține numai generației revoluției pașoptiste și luptei pentru Unire, ci poporului român în întregime și de-a lungul generațiilor, opera lui rămânând mesajul celor mulți, expresia simțirii lor și formula sufletului colectiv. Pe lângă titlul de *rege al poeziei*, cum l-a numit cu deferință Eminescu pentru

măiestria lirică, Alecsandri a adăugat și cel de poet al patriei, titlu valoros în entitatea lui morală și imprescriptibil ”. □ La cronică literară Constantin Cubleșan prezintă „o apariție puțin obișnuită în literatura română”, *poematicul roman* scris de Ion Vinea, *Lunatecii*: „Realizat unitar, folosind introspecția psihologică și tehnica portretului moral, romanul lui Ion Vinea se recomandă ca una din realizările de seamă ale literaturii noastre contemporane, fixând cu precizie un tip reprezentativ al democrației române în declin la sfârșitul veacului trecut ”. □ D. Vatamaniuc anunță apariția ediției critice a operei lui V. Alecsandri: „acest prim volum pune la îndemâna cercetătorilor textul poeziilor, transcrise după toate rigorile științifice, precum și informația, exhaustivă în măsura în care aceasta e cu putință, în legătură cu poeziile lui Alecsandri. Acestea sunt de fapt meritele principale ale ediției îngrijite de G. C. Nicolescu”. □ În articolul său, *Relațiile cu „Junimea”*, Constantin Călin discută despre „debutul lui Alecsandri la *Junimea*, relatat spiritual, pe un fond eseistic, amplu, de către George Panu. Regia momentului este descrisă minuțios, cu observări de finețe, dar, totodată, în subtext, cu pasiune vindicativă”. □ I. D. Mușat publică un fragment din romanul Horia Rex Daciae. □ Versurile din acest număr sunt semnate de Negoită Irime.

10 septembrie

- **[„Scânteia tineretului”]** Publicația găzduiește, sub semnătura lui Mihai Ungheanu, o secțiune comemorativă Vasile Alecsandri ce conține recenzia primului volum de *Opere (Poezii)* al scriitorului (studiu introductiv, note și comentarii de G. C. Nicolescu, Ed. Acad., 1965). În opinia recenzentului, „utilitatea ediției stă în faptul că se vrea o ediție capitală, o ediție de referință. Aparatul documentar este deci la loc de cinste. Editorii G. C. Nicolescu și G. Rădulescu Dulgheru inserează numeroase pasaje explicative, note, trimiteri, variante. Observația de estetică, adică de realizare artistică, s-ar fi convenit mai acută. În totalitate primul volum al ediției academice reprezintă un solemn omagiu adus de autori memoriei scriitorului.” □ Este semnalat numărul tematic special al *Gazetei literare*, dedicat contribuției literare a lui Alecsandri, în care semnează M. Angelescu, C. Turcu, Gh. Ungureanu, Al. Piru, D. Micu, Lucian Raicu, Adrian Marino, Șerban Cioculescu și Perpessicius.

- **[„Contemporanul”, nr. 37]** În eseu *75 de ani de la moartea poetului Vasile Alecsandri*, Victor Eftimiu scrie: „Cu douăzeci de ani înainte de Caragiale, el prefigurează anumite apucături ale societății din amândouă principatele, însuflețind caricaturi scoase din realitate și al căror model autorul *Scrisorii pierdute* l-a continuat în schițele și comediiile sale. E uimitor cât de mult seamănă creația satirică a lui Vasile Alecsandri cu galeria de tipuri a lui Caragiale. Fără îndoială Eminescu și Caragiale au tras brazde mai adânci în ogorul poeziei românești și al satirei. Stilul lui Creangă e mai savuros, forma lui e mai artistică, (...) dar nu trebuie să uităm niciodată cât de mult datorează

acești mari scriitori ai țării ilustrului lor predecesor”. ■ La rubrica *Profiluri* Romul Munteanu semnează eseu *Eugen Ionescu*, arătând că marele dramaturg „apare în cadrul teatrului absurd contemporan ca un deschizător de drumuri, atât prin opera sa dramatică, cât și prin eseurile sale de teatru. Tentativa scriitorului de a realiza un «teatru al viitorului» se produce printr-o vădită ostilitate față de dramaturgia tradițională ca și față de unele aspecte ale literaturii dramatice contemporane. (...) Dramaturgia lui nu s-a născut din neant. Caragiale și Urmuz, Jarry și dramaturgia suprarealistă îi oferă numeroase sugestii”. □ Sub semnătura lui Darie Novăceanu se anunță apariția la Montevideo a *Antologiei prozatorilor români*, cuprinzând opere semnate de C. Negruzzi, I. Creangă, I. L. Caragiale, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, P. Istrati, Marin Preda, Eugen Barbu.

• [„**Glasul Patriei**”, nr. 27] Radu Gyr publică poezia *Belșug*. □ Știrea despre moartea lui Eusebiu Camilar, „reprezentant de frunte al literaturii noastre, membru corespondent al Academiei” apare în paginile revistei.

• [„**Săptămâna Culturală a Capitalei**”, nr. 36] Grupajul de texte intitulat *Omagiu adus lui Vasile Alecsandri*, se referă la evenimentele organizate de Comitetul de Stat pentru cultură și artă și Uniunea Scriitorilor, prilejuite de comemorarea a 75 de ani de la dispariția poetului. Se arată că au vorbit despre viața și opera acestuia Al. Philippide, Victor Eftimiu, Alexandru Balaci. La Teatrul Național „I. L. Caragiale” a avut loc, în premieră, *Un spectacol Vasile Alecsandri* de Sică Alexandrescu (versuri și cântece comice din opera „bardului de la Mircești”), prefațat de conferința lui Radu Popescu, cu tema *Vasile Alecsandri în zilele noastre*.

11 septembrie

• [„**Scânteia**”] Manifestările omagiale cunoscute sub denumirea „*Zilele Vasile Alecsandri*” continuă în toată țara. □ În Capitală: „Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă și Uniunea Scriitorilor au organizat vineri seara, în sala Palatului Republicii, o adunare festivă consacrată comemorării a 75 de ani de la moartea scriitorului. Au participat Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, Jean Livescu, adjunct al ministrului învățământului, Ion Jalea, președintele Uniunii artiștilor plastici, Zaharia Stancu și Pop Simion, vicepreședinți ai Uniunii Scriitorilor, academicieni, scriitori, cadre didactice și alți oameni de cultură, numeroși oameni ai muncii, studenți și elevi din Capitală. Cuvântul de deschidere a fost rostit de Pompiliu Macovei. În continuare, au luat cuvântul acad. Al. Philippide, prof. univ. G. C. Nicolescu, acad. Victor Eftimiu, prof. univ. Alexandru Balaci. În încheierea adunării festive a fost prezentat un festival literar-muzical, care a cuprins recitări de versuri, fragmente din piesele scriitorului, cântece pe versuri de Alecsandri. Și-au dat concursul artiștii poporului George Calboreanu, Ion Dacian și Miluță Gheorghiu, artiștii emeriți Magda Ianculescu, Irina

Răchițeanu-Șirianu și alții, precum și corul Filarmonicii de stat «George Enescu». □ La Iași: „Casa de cultură a sindicatelor din Iași a avut loc o adunare festivă consacrată împlinirii a 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri. Cuvântul de deschidere a fost rostit de prof. univ. Ion Creangă, rectorul Universității «Al. I. Cuza». Au mai vorbit prof. univ. Al. Dima, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, prof. univ. Ilie Grămadă, directorul Teatrului Național, și prof. univ. Gavril Istrate. Poetul George Lesnea a citit versuri din creația lui Alecsandri. A urmat un program artistic prezentat de Opera de Stat și Filarmonica „Moldova” din localitate. (Agerpres). □ În oficiul partidului Zoe Dumitrescu Bușulenga publică articolul *Arta scriitorului*.

• [„Flacăra”, nr. 37] La rubrica *Memento* se anunță intrarea în librării a volumului *Versuri originale și tâlmăciri* de Șt. O. Iosif, dar și publicarea ediției a II-a a romanului lui Eugen Barbu *Șoseaua Nordului*. Același colț de pagină conține date despre *Nostalgii solare*, carte de Alexandru Jebelanu. □ Despre volumul lui N. Tăutu, *Portret interior*, publicația își asumă părerea că autorul „încearcă în ultimul volum de versuri un *Portret interior* pe care, minus unele platitudini și «optimisme» superficiale, îl putem parcurge cu interes pentru cunoașterea registrului său liric”. □ Se semnalează apariția volumelor lui Ion Creangă *Povești și amintiri* și *Dănilă Prepeleac*. □ Augustin Z. N. Pop semnează articolul *S-au împlinit trei sferturi de veac... Vasile Alecsandri*, despre care afirmă: „Prin întreaga sa activitate literară, atât de bogată, și prin neostenințele obștești puse în slujba patriei, Vasile Alecsandri binemerită caracterizarea de scriitor cetățean”. Călătoria biografică aduce în fața cititorului viața și începutul operei duse la bun sfârșit de Alecsandri: „Ca și marii scriitori din toate vremurile, ca și romanticii contemporani, Vasile Alecsandri a valorificat poezia populară, a cules-o de la ciobanii din munții Moldovei, a recomandat-o cu entuziasm și a prelucrat-o creator în opera sa poetică de început”. Articolul continuă cu enumerarea momentelor cheie din parcursul său politic, dar și din cariera sa diplomatică. La finalul acestei cariere, „reîntors în țară, el a refuzat să colaboreze cu parlamentul «monstruoasei coaliții», cu clica de reacționari sperjuri, corupți și demagogi (...) A preferat să se retragă în «bordeiașul drag» de la Mircești”. Se menționează, de asemenea, faptul că „în anii puterii populare, opera lui Vasile Alecsandri s-a răspândit în tiraje ce trec de un milion de exemplare, ajungând un bun de cultură literară la îndemâna întregului popor, în școli și universități, în bibliotecile publice și cele personale”.

• [„Luceafărul”, nr. 19] Corneliu Leu (*Realități, Anticipații, Deziderate*) scrie despre consfătuirea cenzurilor literare studențești, la care au participat 189 de tineri pasionați ai scrisului: „Trebuie să spunem de la început că este meritul Comitetului Central U.T.C. și a Uniunii Asociațiilor de studenți din țara noastră de a fi organizat această întâlnire în condiții atât de bune, creând

acelor oameni de pe băncile facultăților care scriu sau aspiră la a scrie literatură, posibilitatea de a se cunoaște, de a-și defini preocupările și căutările, de a-și lămuri unele intenții nebuloase iminente vârstei, de a-și comunica unii altora crezul artistic și de a aborda pieptiș problemele specifice muncii literare la începuturile ei. Prin aceasta, într-un fel, se continuă o bună tradiție a vieții literare din țara noastră: consfătuirile tinerilor scriitori. (...) Este normal ca astăzi, la douăzeci și unu de ani de la Eliberare, în anul de început al acestei sfinte pentru noi entități, care este Republica Socialistă România, majoritatea oamenilor tineri care scriu sau încep să scrie literatură, să se afle pe băncile facultăților. (...) S-a configurat o nouă generație, subliniată nu numai de consfătuirea de la Sinaia ci de o serie întreagă de nume apărute pe copertile cărților de debut, în ziare, în reviste, în culegerile literare. Numele Anei Blandiana, al lui Ion Alexandru, al Gabrielei Melinescu, Constanței Buzea, Adrian Păunescu, Ion Pop, Marius Robescu, Ion Chiric, Ion Papuc, Paul Drumaru, Petru Popescu, Vasile Petre Fati, Gheorghe Pituț, Constantin Stoiciu, Ileana Mălăncioiu, Victoria Dragu, Adi Cusin, Adrian Munțiu, Ileana Roman, Marian Popa etc, vorbesc, cele mai multe, de niște personalități artistice distincte care au început să devină – mai ales în ceea ce privește poezia – simbolurile unei adevărate promoții care se integrează armonios în viața noastră literară, cu problemele ei, cu entuziasmul ei. Ce caracterizează în mod deosebit problematica și entuziasmul de care am vorbit, este totala lipsă de prejudecăți, abordarea pasionantă a unei arii tematice largi și diverse și un teribilism practicat cu sinceritate, chiar cu acea necesară necunoștință de cauză în ceea ce privește vechea tradiție a teribilismului, protagoniștii atribuindu-și cu toată seriozitatea calități de descălecători. O categorică repulsie față de simplismul sub toate formele lui de manifestare, a caracterizat aceste discuții. Fapt foarte pozitiv, care arată că oamenii au învățat să discearnă chiar și sub aparențe moderne, ceea ce este dogmatic. (...) Pentru că dogmatism este tot ceea ce încearcă să impună exclusivismul, să înlăture și să discrediteze prin simplă aserțiune unele sau altele dintre valori, să evite procedarea la o analiză serioasă, științifică, pornită în primul rând din ideea de respect pentru tot ceea ce s-a realizat în cultura națională și universală. Exclusivismul duce la dogmă chiar dacă este practicat în numele celor mai moderne concepții. Noi trebuie să fim fericiți că noua generație de scriitori se formează în special în amfiteatrele facultăților. Aceasta este o garanție. Pentru că, unde în altă parte decât în școală trebuie să se sădească și să se cultive dragostea, respectul și interesul pentru tot ce are mai valoros cultura noastră națională și cea a lumii întregi? Trebuie să fim fericiți, pentru că avem în față o generație fericită, plină de promisiuni. E de datoria criticilor literari care se înregimentează în bună parte și în rândul cadrelor noastre universitare de specialitate, (și aici trebuie să apreciem contribuțiile aduse la consfătuire de tovarășii Constantin Ciopraga, Al. Piru, I. D. Bălan, Al. Huszar, precum și de alți critici și cadre didactice de

la Universitățile din București, Iași și Cluj), să discute curajos, deschis, probleme cât mai variate și mai importante, combătând spiritul eclectic în cultură și mimetismul în creație. (...) Competența multora dintre vorbitori în ceea ce privește drumul pe care merge astăzi literatura întregii lumi, problema idealului artistic și a idealului cetățenesc dezbătute amplu și argumentate cu cele mai valoroase exemple din literatura contemporană a lumii, interesul constant față de problemele literare la ordinea zilei în întreaga lume, au dat dezbaterilor un conținut înalt și modern”.

12 septembrie

• **[„România liberă”]** Comemorarea celor 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri reunește în paginile ziarului o serie de articole cu caracter omagial. Despre *Poetul patriot și umanist*, scrie Șerban Cioculescu trecând în revistă datele importante ale biografiei umane și artistice a poetului, insistând pe implicarea lui, inclusiv ca „mentor al «Propășirii»”, în realizarea „unității de acțiune culturală a românilor de pretutindeni.” Scriitorul sprijină revoluția de la 1848 cu „poeme și manifeste programatice”, luptă activ pentru Unirea Principatelor, activează, ca ministru de externe al domnitorului Cuza, la Paris, Londra, Turin, și omagiază luptele din Războiul de Independență în volumul *Ostașii noștri*. □ Victor Eftimiu semnează un *Omagiu* dedicat lui Vasile Alecsandri, în care amintește activitatea social – politică și culturală a „poetului patriot” și a „poetului cetățean”, care a transformat literatura în armă de luptă națională și socială”. Tocmai de aceea, „România socialistă îi aduce omagiul de grațitudine și de admirație al unui întreg popor”. □ După menționarea discursurilor lui Nicolae Ceaușescu, în articolul *În anii noștri*, Teodor Vîrgolici îi enumeră pe scriitorii considerați a fi de valoare națională și universală: Alecsandri, Bolintineanu, Caragiale, Coșbuc, Sadoveanu, Goga etc., cărora le adaugă și alte nume ilustre, de artiști: Grigorescu, Enescu, Brâncuși. Metoda recomandată de istoricul literar pentru analiza operei lui Alecsandri, uneori minimalizată în raport cu cea eminesciană, presupune „aprofundarea, discutarea atentă și înțelegerea clară a individualității lui, a particularităților specifice care-i definesc personalitatea și rolul îndeplinit în evoluția literaturii române.” De aceea, istoricul literar prezintă pe larg interesul enorm de care se bucură Alecsandri și opera sa în contemporaneitate. Teodor Vîrgolici remarcă tirajele uriașe ale retipăririlor operelor lui Alecsandri, precum și „inițierea ciclului de *Opere*” și a ediției critice alcătuite de G. C. Nicolescu, apărute la Editura Academiei Române. Sunt amintite cele două volume de *Scrieri inedite*, cuprinzând corespondența inedită, volume îngrijite de Marta Anineanu. Exegeza istorico-literară „relievează momentul Vasile Alecsandri în dezvoltarea literaturii române din secolul al XIX-lea” „din perspectivă riguros științifică”. De exemplu, G. Călinescu publică studii despre opera lui Alecsandri în revista *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*,

precum și un volum la Editura Tineretului. G. C. Nicolescu publică monografia *Viața lui Vasile Alecsandri*, în care „a reconstituit cât mai complet, cu mijloace riguroase, bazat pe o largă documentare, modul în care s-a format și s-a dezvoltat personalitatea umană și artistică a lui Alecsandri în cadrul frământărilor social – politice și culturale ale epocii (...)” Academicianul Perpessicius publică, în ultimele două volume de *Mențiuni de istoriografie literară și folclor*, studiile *Poezia lui Vasile Alecsandri*, *Alecsandri și limba literară*, *Alecsandri în corespondență*. De asemenea, Paul Cornea elaborează și publică un text despre *Pasteluri*, în volumul *Studii de literatură română modernă*. În concluzie, istoricul literar reține, cu privire la opera lui Alecsandri, „emoționantul și profundul ei mesaj patriotic”.

• **[„Scânteia”]** Cu *Tinerețea poetului*, Valeriu Râpeanu se adaugă tinerilor critici care îl omagiază pe Alecsandri: „Deși deceniile au trecut și deși de atunci «mersul înainte a națiunii române» despre care vorbea acest patriot înflăcărat, a devenit o splendidă realitate, deși în cultura noastră s-au afirmat mari personalități ce s-au impus în atenția lumii întregi, numele și opera lui Alecsandri nu și-au diminuat prestigiul. (...) Alecsandri a rămas peste decenii «vecinic tânăr și fericit», așa cum l-a văzut Eminescu, pentru că inima sa nu a obosit niciodată și mereu s-a însuflețit de marile chemări ale unei epoci frământate. Ceea ce te impresionează ori de câte ori te întorci în timp căutând să desprinzi din file de carte, din pagini de scrisori, din documente de arhivă, chipul lui Alecsandri, este neostenită sa putere de dăruire pentru cauzele ce pregăteau și deschideau țării căi noi. Omul acesta care avea, ca și Nicolae Bălcescu, atâta admirație pentru marile figuri ale istoriei noastre, a privit ca un adevărat vizionar departe și a dorit cu ardoare «un falnic viitor» pentru țara sa. (...) Șaptezeci și cinci de ani au trecut și Alecsandri a rămas tânăr în conștiința poporului nostru. Căci așa cum spunea și Alexandru Macedonski: „Ce monument s-ar mai putea ridica celui mai mare poet al Doinei naționale, lui Vasile Alecsandri, după opera pe care el singur a clădit-o și care în veci va rămânea nepieritoare? Îi aduc ca prinos de admirație versurile lui proprii asupra lui Alexandru cel Mare (...): „Și de mult ce s-a tot/ dus/, „Și de mult ce crește-n sus/, „Nu-l încapă nici/ pământul“/, „Nu-l încapă nici/ mormântul“.

• **[„Scânteia tineretului”]** Ziarul dedică o pagină celor 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri. Alături de semnăturile lui Dan Deșliu (*Gânduri despre poet*), Vladimir Streinu (*Prezența în timp*), V. Arachelian (*Un muzeu viu*), Ovidiu Papadima (*Întâlnirea cu folclorul*), atrag atenția rândurile scrise de Mihail Sadoveanu despre Miorița și primul ei editor: „Balada acesta fără seamăn în literatura noastră este cel mai mare titlu de glorie al poetului de la Mircești. Dacă numai atâta ar fi făcut, era de ajuns ca să trăiască până la amurgul neamului. Căci el a auzit întâia oară sunând silabele misterioase ale *Mioriței* în plaiurile munților Moldovei”.

14 septembrie

• **[„România liberă”]** Sub egida *Zilelor Alecsandri*, la Mircești s-a desfășurat o manifestare de omagiere a poetului, în cadrul căreia au luat cuvântul profesor universitar doctor Alexandru Dima, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, conferențiar universitar doctor G. C. Nicolescu, membru al Uniunii Scriitorilor, și profesor universitar doctor Constantin Ciopraga. □ În sala Ciprian Porumbescu din Suceava, criticul literar Matei Călinescu a susținut o conferință despre viața și activitatea literară a lui Vasile Alecsandri.

• **[„Scânteia”]** Vasile Alecsandri este omagiat și prin editarea operei: *Teatru* (2 volume), *Poezii* (îngrijită de G. C. Nicolescu) *Călătorie în Africa* și *Dridri* (cu un studiu introductiv de Const. Ciopraga), culegerile de teatru (comedia *Chirița în Iași*, drama *Fântâna Blanduziei*, îngrijite de C. Pienescu și prefăcute de Al. Piru. Este amintită ediția *Scrisori și Însemnări ale lui Vasile Alecsandri*, constând din documente literare inedite, apărute sub îngrijirea Martei Anineanu, precum și ediția nouă, revizuită din *Viața lui Vasile Alecsandri* de G. Călinescu. □ Se mai precizează că edițiile apărute în *Biblioteca școlarului* însumează un tiraj de 30.000 de exemplare, *Teatrul* are 16.000 de exemplare, iar ediția îngrijită de G. C. Nicolescu, 30.000 de exemplare

15 septembrie

• **[„Urzica”, nr. 17]** În sumar *Două pături* de Tudor Mușatescu – *Scheci*, actele 1 și 2, care ocupă două pagini.

16 septembrie

• **[„Albina”, nr. 925]** Ion Caraion este semnatarul reportajului *Poduri, peșteri și sărbători la ponoare*: „În preajma Băii de Aramă lutul e roșu, bate-n culoarea blănii de vulpe, toamna. Cu veacuri în urmă, de acolo s-a extras cupru și au fost jur-împrejur păduri năprasnice. Urmașele de azi ale vechilor păduri le amintesc semeția, când uneori – toamnele – o dată cu ivirea mustului înăsprit, pe grătarele ieșite să fumege la soare și la drumeți, apare și-mbie pastrama de urs. Prin apropiere curge Apa Neagră. Ceva mai la vale, după ce s-a scurs pe sub pământ la Boldoros, trece râul Bulba, venit de sub vatra Ponoarelor. Acolo, la Ponoare, vreo 5 km departe de Baia de Aramă, pământul e roșcat la obraz și o peșteră bătrână s-a despărțit de unul din pereții ei de stâncă, întinzându-l ca pe o lespede uriașă peste prăpăstioasa vale de dedesubt. Podului astfel creat, prin surpătură, i se spune podul lui Dumnezeu...”. □ Eugen Frunză scrie versuri cu iz popular și mesaj patriotic. Poezia se intitulează *Dar tu, suflete*: „Dar tu, suflete, răspunde:/ cum îți place, când și unde?/ Și pe munte și pe șes,/ și în zori și-n miez de noapte,/ sus, în codrul cel

mai des,/ jos, în lanurile coapte;/ lângă jarul din copaie/ unde fierul se desfoaie,/ori pe zidul petrecut/ între cer și între lut.../ Toamnă, iarnă, cât e țara/ mie-mi joacă primăvara,/numai cântec să ghicesc/ de la fluier românesc”.

□ Profilul de „scriitor contemporan” al lui Zaharia Stancu aparține lui George Ivașcu: „Poet, tălmăcitor din Esenin, autor al câtorva volume de poezii și proză, publicist cunoscut înainte de război, Zaharia Stancu s-a descoperit, după Eliberare, pe el însuși, în tot ceea ce avea mai bun. (...) Tema denunțării trecutului de exploatare socială – în speță, a țăranimii, denunțare realizată în perspectiva eliberării pe calea revoluționară așa cum o vestea răscoala din 1907, are caracterul de mărturie directă, fierbinte, prin transpunerea unei viziuni mature, filtrată însă prin ochii unui copil, care este eroul liric al scrierii. (...) În *Descult*, poetul Stancu, poetul câmpului, al primăverii înflorite și al toamnelor încărcate de rod, al luncii Dunării și al miriștilor, s-a întâlnit cu gazetarul mult încercat, înzestrat cu o neobișnuită putere de pătrundere în miezul adânc al întâmplărilor, într-o carte greu de categorisit ca gen. Când a apărut, cartea a răspuns unei necesități social-politice, contribuind la îndreptarea atenției asupra țăranimii și deschizând un orizont larg în reconstituirea semnificativă a trecutului de exploatare. (...) *Rădăcinile sunt amare* încheagă în 5 volume, câte un apărut, un tablou social istoric: ultimele patru decenii ale secolului nostru, orașul de provincie, capitala, viața protipendadei, apoi realitatea actuală sau eroicii ani de după Eliberare. Paralel, romanul urmărește evoluția lui Darie, personajul-cheie al cărților lui Zaharia Stancu. (...) Prin opera lui de după Eliberare (în frunte cu *Descult*), Zaharia Stancu este unul din cei mai de valoare scriitori ai literaturii noastre”.

● [„*Gazeta literară*”, nr. 38] După numărul consacrat lui V. Alecsandri, revista se repliază cu un sumar mai puțin convingător. Este publicat, în continuarea săptămânii precedente, articolul festiv *Contribuția lui Alecsandri la dezvoltarea culturii românești*, semnat de Alexandru Balaci. ■ Puține materiale sunt concludente. Una dintre excepții o reprezintă *Însemnări despre poezia lui Al. Philippide* de Eugen Simion, în care scriitorul primește caracterizarea de „poet al oniricului”, completată de afirmația că: „Nimeni, după autorul *Sărmanului Dionis* nu a sondat, la asemenea adâncimi, straturile visului, nu i-a descris cu atâta fascinație tărâmurile, ca Philippide”.

● [„*Tribuna*”, nr. 37] Eugeniu Sperantia realizează o evocare narativă, amintindu-l pe Tudor Vianu, care după 1944, în urma *profundelor schimbări din țară*, devine treptat *reprezentant diplomatic al țării noastre într-un stat vecin, membru al Academiei R. S. România și director al Bibliotecii acestei Academii*, și, totodată, *delegat la U.N.E.S.C.O.* □ La cronică literară, Domițian Cesereanu semnează articolul *Fugit irreparabile tempus* în care prezintă „ediția recentă a *Poeziilor* lui Ion Pillat (prima de la moartea poetului), alcătuită și prefătată de Aurel Rău”. Cartea „grupează potrivit unor criterii cronologice și valorice *cunoscute producție pillatiană*, fiind incluse, însă, și

ultimele versuri ale poetului, până acum netipărite în volum (v. *Cumpăna dreaptă*) urmate mai apoi, într-un alt compartiment, de numeroase tălmăciri din lirica universală. Poezia originală configurează un relief bogat, dar nu lipsit de diferențe de nivel; de aceea când o parcurgi ești tentat să te oprești acolo unde simți că profilul lecturii e mai mare”. □ În recenzia sa, despre *Istoria literaturii grecești (epoca elenistică și română)*, – carte semnată de Maria Marinescu – Himu și apărută la Editura Didactică și Pedagogică (1965) – N. Lascu apreciază autoarea pentru modul de abordare a lucrărilor de valoare, și anume *creațiile mărețe ale culturii antice*, deși, „prezentarea epocii sau a autorilor pare a fi prea încărcată cu date”. Cartea cuprinde „câteva idei, curente literare, istorice, filozofice, câțiva scriitori și poeți scoși în relief (*Dionysos din Halicarnas, Demetrios din Faleron, Filodemos din Gadara, Lucian din Samosata etc.*) și constituie o temeinică și bine documentată lucrare monografică”. □ Titu Popescu discută *Despre stilul critic* oprindu-se asupra unor cronici cuprinse în revista „Gazeta literară” din 1965. □ Dumitru M. Ion publică textul *Pasărea roșie*. □ Versurile din acest număr sunt semnate de Gheorghe Chivu.

17 septembrie

• [„Contemporanul”, nr. 38] Număr dedicat lui Vasile Alecsandri. □ Valentin Silvestru în *Repertoriul Alecsandri* constată: „Montarea unora din piesele sale în ultimii ani a demonstrat cu prisosință vitalitatea lor și rezonanța în actualitate. Lectura câtorva a sugerat artiștilor scenei unghiuri noi de vedere iar câteodată le-a revelat relații subtile cu fapte ale vremii noastre”. □ Paul Cornea abordează o temă mai rar analizată: *Vasile Alecsandri – prozator*: „Proza lui Vasile Alecsandri nu constituie un domeniu subsidiar al operei, pe care istoria literară să-l fi anexat numai datorită reputației câștigate de poet. Interesul ei nu e documentar și psihologic, ci estetic. □ Al. Philippide analizează ipostaze ale continuității în opera dramatică a marilor noștri dramaturgi din secolul al XIX-lea: „Înainte de Caragiale, Alecsandri a descris cu vigoare satirică aspecte ale acestui fenomen (introducerea formelor civilizației occidentale n.n.). Tribunesco, personaj din *Sgârcitul risipitor* al lui Alecsandri vorbește ca Rică Venturiano (...) Satira lui Alecsandri e făcută cu voie bună, fără insistența usturătoare a lui Caragiale. Amărăciunea nu stătea în firea lui Alecsandri. Nici Sarcasmul. Indignarea lui lua întotdeauna o formă mai domoală. El avea în cel mai mare grad ceea ce exprimă în latinește «*amoenitas ingenii*», o fire plăcută”. □ Ion Mihăileanu publică *André Malraux și condiția umană a secolului 20*, notând: „Nu multe din figurile ilustre, care și-au imprimat efigia lor de neșters în literatura acestui secol atât de zdruncinat au suscitât asemenea dezbateri aprinse în jurul personalității și operei ca André Malraux. (...)”

18 septembrie

• [„Flacăra”, nr. 38] Se menționează publicarea romanelor de aventuri în colecția *Aventura: Salcia supărată* de Ștefan Luca și *Cercul magic* de N. Mărgescu, afirmându-se că „este un sector în care ștacheta se cuvine a fi ridicată ceva mai sus și autorii îndemnați să se «aventureze» peste nu pe sub ea. Altfel, mai bine traducem”. □ La rubrica sa „Carnet de scriitor” Eugen Frunză publică textul foiletonistic *Mărunișuri*.

19 septembrie

• [„România liberă”] În cadrul anchetei *Varietate în unitate*, Ion Deleanu dialoghează cu criticul literar Galfavi Zsolt, redactor șef adjunct al revistei „Igaz Szo” din Târgu Mureș. Întrebările – aceleași ca și în cazul anchetelor anterioare, vizează „factorii de natură să stimuleze și să asigure diversitatea de stiluri în artă și literatură”; modul „cum se pot evita manifestările exclusiviste și rigide”, „în domeniul creației artistice” și „cum își îndeplinește menirea critica de artă”, în ceea ce privește „diversificarea stilurilor și a modalităților de expresie”; care este raportul dintre „varietatea mijloacelor de expresie” artistică și „rolul acestora de a sluji reflectarea complexă a realităților contemporane”; care este raportul dintre „afirmarea prodigioasă și deplină a personalității artistului”, reflectarea „realității în care trăiește” și „funcția social – educativă a artei”. Răspunzând întrebărilor, interviueatul arată că: „varietatea, multitudinea de forme în cadrul unității de concepție e în primul rând o problemă de conținut: ea depinde de experiența de viață – valorificată artistic – a scriitorului, de ideile pe care el vrea să le exprime și de viziunea sa asupra realității”. „Dacă scriitorul se apropie de realitate cu intenția descoperirii și reflectării noilor adevăruri de viață, și dacă posedă capacitatea artistică de a realiza aceasta și are o viziune personală asupra vieții, atunci conținutul specific al operei își creează în mod necesar” „o formă specifică corespunzătoare.” Apoi, arată că, „în cazul în care considerăm important ce exprimă scriitorul în opera sa și cu câtă forță artistică, dacă analizăm aceste opere în spirit creator și pe baza principiilor marxist – leniniste, dacă nu încercăm să le înghesuim în scheme prefabricate și să le cântărim după rețete vulgarizatoare, atunci am ocolit în mare măsură pericolul exclusivismului și rigidității.” În ceea ce privește critica literară, importante sunt „fundamentarea științifică, principialitatea, exigența și sensibilitatea”. În fine, „varietatea mijloacelor de expresie” este, pe de o parte, „rezultatul reflectării profunde a realității zilelor noastre”, iar pe de alta, exprimă „forța de convingere a artei autentice”. În ceea ce îl privește pe scriitor sau pe artist, „Slujirea marilor idealuri ale epocii noastre împlinește și dă aripi personalității artistului, căci aceste idealuri deschid drumul dezvoltării libere a spiritului omenesc.” Iar „rolul educativ al artei” se realizează „prin funcția sa estetică”.

20 septembrie

• [„Glasul Patriei”, nr. 28] *Cinstirea memoriei lui Vasile Alecsandri* îi prilejuește lui Victor Crăciun un excurs sentimental pe urmele poetului. □ Alexandru Hodoș scrie despre noua serie de *Traduceri din literatura străină* precizând că la originea acestora se află „un plan vast de editură, înmănunchind operele celor mai de seamă scriitori ai lumii, după unicul criteriu al valorii lor culturale, în traduceri cu respectarea fidelă a originalului, fără omisiuni și alterări”. □ Mihai Stănescu semnează poezia *Un nou înțeles*.

22 septembrie

• [„Scânteia”] Scriind despre marile realizări din domeniul edificării socialismului, în articolul *În haine de lucru* Horia Lovinescu arată că acestea nu pot exista fără următorul transfer: „O cultură și o civilizație – adică singura noastră urmă relativ durabilă în timp – nu poate fi creată de indivizi decât dacă aceștia descoperă secretul comuniunii lor ca oameni ai unei anumite societăți. Comuniune activă într-o aspirație, într-o ordine, dar mai cu seamă într-un destin propriu confirmat de o geografie și de o legitate istorică proprii – și să nu uităm – de un anumit fel propriu de a asculta glasul vântului, al apei, al păsărilor”.

23 septembrie

• [„Albina” nr. 926] Eugen Luca recenzează *Între două trenuri*, volumul de debut al lui Corneliu Omescu: „N-am da o imagine cât de cât exactă a calităților acestui debut dacă am uita să arătăm că are un simț al culorii nu dintre cele comune”. □ O incursiune prin căminele culturale de la sate face viitorul critic Mircea Iorgulescu.

• [„Gazeta literară”, nr. 39] Pe prima pagină este tipărită *Elegia întâia* de Nichita Stănescu. ■ Semnând *Cronica literară*, Valeriu Cristea tratează culegerea de proze scurte *Somnul pământului* de D.R. Popescu (Editura Tineretului, 1965). Este un articol analitic amplu, ce-l înscrie pe tânărul prozator într-o tradiție efervescentă: „Prin latura ei poetică proza noastră este manifestarea târzie, dar firească, a unui spirit confesiv ancestral ce și-a aflat expresia sa artistică primară și reprezentativă în doină. Linia acestei tradiții se continuă în proza unor tineri scriitori contemporani. Sugestia cromatică la Fănuș Neagu sau cea magică și folclorică la Șt. Bănulescu, mirajul selenar, de exemplu, dintr-o povestire a celui dintâi sau cavalcada nocturnă prin întinse perii într-o nuvelă a celuiilalt indică – fie și numai acestea – virtualități și realizări poetice deosebite.” Judecata de valoare, îndreptățit encomiastică, apare surprinzător la mijlocul cronicii, fiind însoțită de multiple argumente legate de structura multistratificată a cărții: „Un poet de valoare excepțională este de asemenea Dumitru Radu Popescu. E un caz aparte totuși. Observația exactă, perspicace, se aplică, la D.R. Popescu, faptelor simultan cu proiectarea

lor poetică, un prozator de pe acum prestigios e însoțit permanent de poet cuceritor. Autorul volumului *Somnul pământului* creează personaje vii, pândite uneori de primejdia unor sciziuni psihice sau morale, dar aproape întotdeauna unitare din punct de vedere artistic, are darul disocierilor fine, al investigației de nuanță, înregistrează cu precizie automatismele și aspectul idiomatic al exprimării, știe să sugereze, prin imponderabilitate, o atmosferă, să relateze cu aceea siguranță de ton care e semnul unei viziuni epice totale, organică, să conexeze firesc episoadele, să adune elementele narațiunii într-un singur nod dramatic, să releve și să rezume semnificațiile povestirii în simboluri pregnante, să evoce liric frumusețea naturii și a dragostei, folosește cu pricepere suspensia, neezitând să recurgă uneori chiar la tehnica de relatare a romanului polițist și mai ales proiectează asupra unor teme comune lumina intuițiilor sale artistice excepționale.” Valeriu Cristea se oprește imediat apoi asupra piesei de rezistență a volumul, recunoscută, de atunci de critică, drept o scriere antologică: „Toate aceste calități enumerate converg în focarul unei realizări strălucite: nuvela *Dor*. Narațiunea pornește dintr-o idee adâncă, unghiul de observație al autorului fiind postat lângă rădăcina fenomenelor. E vorba de un gen de criză morală specifică anumitor oameni în epocile de tranziție, în care, aflată între imperativul înfrânt și momentul «convertirii» la noul principiu etic, conștiința se desfășoară din când în când năvalnic pe câmpia libertăților neîngrădite spre apoteoza unui *eu* agresiv totalitar. Răzbind la lumină, după milenii, din conul de umbră apărător al eresului păgân al dogmei religioase, izbăviți de exploatare și feriți de umilințe, dar refuzând totodată obligația muncii cinstite și normele modului de viață socialist, unii consideră că totul le este permis, înclinând balanța drepturilor și datoriilor în direcția egoismului lor cumplit. (...) Nuvela *Dor* relevă arta unui prozator matur.” Alte proze remarcabile sunt, în opinia cronicarului, *Soldatul necunoscut* și *Mireasa din iulie* sunt două schițe excelente în care observații pătrunzătoare de psihologie a copilului se topesc într-un cântec de maturitate avântat. (...) Talentul poetic al lui D.R. Popescu se relevă de asemenea în două scurte poeme în proză, *Somnul pământului* și *A fost odată ca niciodată*, primul – o alegorie a dorului de casă, a înțelepciunii și a unor zile mai bune, pline de belșugul muncilor pașnice (în boarea dimineții un mânz alb își plimbă învăluită în grație misterios solie printre trupurile soldaților din cele două tabere prăbușiți în somn fecund, înfrățit), al doilea – un cântec al câmpului matinal, acoperit de aburi, al simplității pastorale și mai ales o elegie mișcătoare a fragilității oprimate (un mânz abia născut își frânge piciorul și e lăsat singur în câmp).” Valeriu Cristea își încheie intervenția cu un sentiment sublim: „Impresia pe care ne-o lasă însă narațiuni ca *Dor*, *Mireasa din iulie* sau *Somnul pământului* e covârșitoare, pe măsura unei puteri epice și poetice rare. Astfel de nuvele și schițe fac parte din acea categorie de opere literare ce

se citesc pe nerăsuflăte, dar se recită cu discontinuități de necesitatea unor concentrate, meditative răgazuri. Adică din categoria operelor durabile.”

• [„**Tribuna**”, nr. 38] George Sbârcea rememorează, în textul *Lucian Blaga*, discuțiile avute cu poetul în cafeneaua de lângă Biblioteca Academiei: „Ne ținea cu un ochi învăpăiat, amuzându-se mi se pare de surprinderea ce-o citea pe fețele noastre: cei cu care își împărțea scurtul repaos intelectual nu prea erau obișnuiți să-l audă destăinuindu-se despre munca sa de creație. Știam. Dimpotrivă, că orice întrebare i s-ar pune în acest domeniu, ea este sortită de cele mai multe ori să rămână fără răspuns. Cât timp lucra la ceva, se închidea în sine sa, căutând parcă înlăuntrul său izvoarele. Numai în perioadele de șlefuire a unui op terminat avea impulsuri nepremeditate spre confidență”. ■ Domițian Cesereanu semnează articolul *Figurația poetică* în care face referire la poezia lui Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Ana Blandiana, Ion Alexandru: „O pleiadă tânără de poeți talentați, cum este aceea din care face parte Nichita Stănescu și alții precum Adrian Păunescu, Ana Blandiana, Ion Alexandru, etc. are meritul, incontestabil, de a spori printr-o contribuție artistică proprie universul de sensibilitate al poeziei noastre contemporane. (...) De pildă, urmărindu-i elementele de figurație, observi că acestea sunt împrumutate unei realități infinite. O străbat, ca să spunem așa, toate particulele materiei vii și moarte. Întâlnim cele mai dispersate elemente ale întregului, cele mai mari contraste ale simțurilor. Figurația folosită cu atâta îndrăzneală reflectă tocmai mecanismul care o organizează – o gândire dialectică și în conformitate cu ea, o sensibilitate vie, diversă, extrem de mobilă, disociativă și asociativă în același timp”. □ Al Căprariu scrie o cronică literară la Ion Brad, *Fântâni și stele*: „Cu noua sa carte de poezie, Ion Brad atinge, cred, punctul cel mai evoluat al liricii sale. Cu noua lui carte de poezie, Ion Brad se dovedește făcând parte – și folosesc aici o formulare atât de caracteristică lui Camil Petrescu – dintre acei care au văzut idei. Volumul *Fântâni și stele*, reușită a unei depline și lucide maturități creatoare, este alcătuit din două cicluri distincte de poeme: primul dintre ele, având titlul cărții, cuprinde, în covârșitoare majoritate, realizări care se fixează în sfera liricii de idei; cel de-al doilea, întrupând un mic univers autonom și unitar, intitulat *O noapte albă* (...)”. □ Versuri de Leonida Neamțu (*Bătrânii căpitani*, *Întoarceri*, *Renunțând la crocodili* sunt prezente în numărul de față. Fragmente din proză publică Vasile Rebreanu (*De chemat bărbatul pe stele*). Ulvine și Ion Alexandru tălmăcesc în românește *Însemnările lui Malte Lauridas Brigge*. □ Pornind de la un articol din „Viața românească”, V. Ionescu, răspunde, ironic, membrilor publicației în textul *Însemnări provinciale*: „Când stai la centru și publici chiar și note anodine, în «Viața românească» bunăoară, te bucuri de toate drepturile. Poți să te crezi modern, informat, om de spirit și de vocație neîndoielnică. Privind restul lumii de la o asemenea altitudine – ești scutit până și de elementare obligații «protocolare», ale obiectivității. Provin-

cia geografică și literară, unde publicațiile – hotărât lucru! – «somnolează și se plictisesc», neavând nicio preocupare majoră nicio scriere». □ Paraschiva Șoimu (*Poezii- „statui de aer”*): „Citind o parte din poeziile publicate de revista «Orizont» nr 6 a.c., dintr-un anumit punct de vedere lucrurile nu par deloc a fi complicate. Oamenii sunt bine dispuși, chiar euforici: fac dragoste (*Lângă mare*, ca Anghel Dumbrăveanu) într-un decor idilic, din care aproape obligatoriu nu lipsește luna și, mai ales păsările. (...) Experiență captivantă: cum se comportă un șoim în vid? Dacă ai aduna toate păsările, iubitele etc. la un loc, ca în grupajul amintit, ce fermă avicolă frunzașă ar mai ieși! ». □ V. Olariu în nota *Prefață?* face referire la prefața volumului de poezii a lui B. Fundoianu (*Poezii*), realizată de D. Petrescu: „Prefața, aparținând lui D. Petrescu e o deziluzie în plus. Dincolo de informațiile biografice (și ele incomplete) pe care le aduce, comentariul analitic depășește rar platitudinea descriptivistă, exprimarea pleonastică..., improprietățile... sau neglijențele stilistice stridente”.

24 septembrie

- [**„Contemporanul”, nr. 39**] Zaharia Stancu publică poezia *Cântec*: „S-au copt strugurii. S-au copt viile / Soare de toamnă. Culegem viile. / Inimile ni le culegem fierbinți. / Cu sutele și cu miile / Cad stelele slăvilor fierbinți / Acum Pegasul meu e roșcat. / Cu jar îl hrănesc neîncetat. Setea i-o satur în flăcări albastre / Cineva la fereastră mi-a așezat / Tufănici de zăpadă în glastre.”

25 septembrie

- [**„Scânteia”**] Al. I. Ghilia publică un fragment din noul roman, *Nopti fără somn*, înfățișând o întâmplare petrecută în preajma zilei istorice de 23 august, când un tânăr utecist trebuie să încalce consemnul clandestinității spre a ajunge în spatele atelierelor la Badea Cețoreanu. Argumentul ultimelor rânduri sună astfel: „Lasă că știu, se semți el. Sunt utecist, prostule. Tu nu ești – și-l lăsa pe celălalt cu gura căscată. Chiar cu bătrunu’ am treabă. Dar spune-mi, ce se întâmplă aici? – *Facem Revoluție! Pe ce lume trăiești?*”.

- [**„Flacăra”, nr. 39**] Eugen Frunză semnează materialul *Toamna de după miezul nopții*, la rubrica sa *Carnet de scriitor*. □ Colțul dedicat, la rubrica *Memento*, noutăților din lumea cărților, anunță apariția cărții lui Constantin Chiriță – *Roata norocului*. De asemenea, se menționează publicarea volumului *Capitolul XXIII* a lui Radu Nor, despre care se spune că este o „carte căreia nu-i lipsea mult spre a fi un real succes”. □ Este salută traducerea lui Șt. Aug. Doinaș din poeziile lui Werner Bossert (Editura pentru literatură)

- [**„Luceafărul” nr. 20**] Pe prima pagină publică poezii Dumitru Corbea (*Moartea lui Spartacus*) și Adrian Păunescu (*A fi într-o pasăre*). □ Evenimentul cultural de amploare națională *Săptămâna poeziei* este marcat în paginile revistei de prezența unei „armate” de tineri poeți: Gheorghe Pituț,

Tăcerea de piatră; Vasile Nicolescu, *Repetiție*; Ilie Constantin, *Precum Ștefan în arme*; Constanța Buzea, *Copiii mării*; Florin Mugur, *Lupta copacilor cu solitudinea*; Rodica Iulian, *Invitație la măsuri*; Ioana Bantaș, *Primejdiile*; Aurel Popescu, *Pământ*; Cecilia Ducu, *Phönix, Ore*; Grigore Hagiu, *Marele visător*; Anghel Andronea, *Înțeleptul, Mureșul, Războiul*; Mara Onescu, *Umbra, Liniște, Prietenie*; Octavian Barbosa, *Pasărea măiastră*; Traian Rau, *Căutăm*; Rodica Bârlea, *Halucinație de lună*; Gh. Duță-Verona, *Patetism contemporan*. □ Legat de același eveniment, poetul și italianistul Dragoș Vrânceanu evocă relația poet-cititor în lumina documentelor recentului Congres al partidului. Acesta se referă la semnificațiile politice ale săptămânii poeziei în articolul *Restitutio in integrum*: „Nu există colț de țară oricât de depărtat, nu există localitate, întreprindere sau instituție unde poet sau un scriitor în genere să nu fie primit ca un oaspete de excepție, ca un vizitator de onoare, cunoscut și iubit. Poeții și scriitorii cunosc această stare de lucruri înălțătoare. Ei vor avea în curând un nou prilej de a o constata și a o simți, în decursul «Săptămânii poeziei» din acest an, care va fi inaugurată în ziua de 1 octombrie a. c. Evenimentul înfățișează un nou prilej de confruntare și de sudare între poeți și popor, între creația poetică și creația istorică în totalitatea ei, între poezia noastră de astăzi și construcția măreață a socialismului, în nou și reîmprospătat avânt după Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. (...) Poezia română de astăzi are cu ce se înfățișa – în aceste constante concrete și directe prilejuite de «Săptămâna poeziei» – în fața partidului, a națiunii, a poporului, a publicului său de pe întinsul țării. Ea se află într-un proces de matură și continuă dezvoltare. (...) Partidul a oferit permanent poeziilor toate mijloacele ideologice și practice spre a le înlesni o trăire a realității, luminată, conștientă, robustă, completă, un proces de întrepătrundere continuă și bogată între viață și poezie. Această *restitutio in integrum* a sensului plenar al poeziei – pe care forțele individuale, vocațiile poetice personale de care poporul nostru n-a dus lipsă niciodată, au alimentat-o – ne dă un sentiment legitim de mândrie, pe care nu trebuie să pierdem nici un prilej de a-l declara și comunica, fără teamă de supra-prețuire și de auto-măgulire. Admir personal, ca orice cititor, și apreciez profund poezia noastră contemporană.” □ Numele lui Dragoș Vrânceanu re apare în cronica literară pe care I. D. Bălan o face poemelor din volumul *Columne*: „Poezia lui Vrânceanu este aceea a unei severe distilări lirice, a unei discreții care nu cochetează cu gestul dezinvolt romantic, dar nici nu se ascunde didactic după adevăruri reci și unanim recunoscute. E o poezie a inimii sincere și a unei ținute intelectuale elevate. Vrânceanu e structural modern și actual, strâns legat de tradiția marii poezii, și, în același timp, intim familiarizat cu cele mai ilustrative experiențe lirice contemporane. Versul său, acela al unei sensibilități acute și originale, se vrea și reușește să fie pe deplin al omului de azi”. □ Tot despre lirism, având ca supra-titlu *Patru Volume de poezie*, scriu Marieta Nicolau, Liviu Călin

(foarte critic) și Vasile Nicolescu, cel din urmă cu cu observații la două recenzii. Marieta Nicolau, *Mihu Dragomir: Șarpele fantastic* („Versurile lui Mihu Dragomir clădesc un univers ce pare bătut cu pasul. Totul îi este cunoscut poetului, de aici sentimentul unei mari certitudini. În munți, lângă ape, pe șantiere, lângă iubită, în spațiul cosmic echilibrul lui stă sub semnul punctului de sprijin pe care-l caută cu înflăcărare romantică, străjuită de o senină luciditate”.); Liviu Calin, *Al. Jebeleanu: Nostalgii solare* („*Nostalgiiile solare* de Al. Jebeleanu se scufundă repede în apele uitării, ca acele mici ambarcațiuni răpite de furtună pe care nimeni nu se mai gândește să le aducă vreodată la suprafață, convinși fiind că împrejurarea vitregă n-a răpit vreo strălucire de preț”.); Vasile Nicolescu, *A. E. Baconski: Fiul risipitor* („A. E. Baconsky cântă emoționant, cu limpezimea învăluitoare, insinuantă și adâncă a oboiului pe un registru sufletesc destul de generos. Uneori însă o orchestrație prea bogată, suprapusă unei ideții lirice mai anemice produce senzația unor sincopări nefirești, de unde și caracterul mai exterior și cam destrămat al unor versuri”.); Vasile Nicolescu, *Vera Lungu: Amiaza mării* („Acuzând o iconoclastie care nu ține atât de temperament cât de atitudine și reflex față de «formele moarte» ale lucrurilor, față de unele fixații și prejudecări în plan etic, Vera Lungu cântă simplu sentimentele cele mai obișnuite și firești ale unei vieți desfășurate într-un regim al temperaturilor înalte, într-o atmosferă de amiază în care astrul zilei uită parcă să-și decline traiectoria.”). □ La rubrica *Dicționar de istorie literară contemporană* apare Zaharia Stancu de Liviu Călin: „Poet al emoției concentrate, romancier al faptului, autobiografic transcris cu intense accente lirice, gazetar cu mare putere de expresie, Zaharia Stancu ne apare ca una dintre cele mai fecunde și originale structuri din literatura noastră”. ■ *Pe cine mizează criticii?* se întreabă Adrian Păunescu: „O puternică generație de poeți se dezvoltă astăzi într-o fericită complexitate. Individualități distinse apar, disparițiile falșilor clasici se țin lanț. (...) Avem uneori în reviste pagini remarcabile de literatură, poeme zguduitoare și proze bune. Ele pot stârni curiozitatea nobilă a fiecărui om cinstit, pot mișca inimi și conștiințe. Care este totuși explicația faptului că ele nu decid factori de primă importanță, care să cheme prin proprie irradiație, ochii cititorilor pe paginile unei reviste? Eu cred că principala vină pentru toate acestea o poartă critica literară. În afara serioaselor contribuții ale unor nume tinere ca Matei Călinescu, Niolae Manolescu, Lucian Raicu, Eugen Simion, I. D. Bălan, critica de poezie a rămas mult în urma obiectului pe care se exercită. (...) Pe cine mizează criticii? De afirmarea căror poeți se leagă propria lor afirmare? Am prezente în minte cronicile pasionate ale lui Matei Călinescu, și Nicolae Manolescu despre Nichita Stănescu și Grigore Hagiu, Miron Scorobete și Cezar Baltag. Am asistat la discuții și am citit articole în care I. D. Bălan miza pe Ion Horea, Ion Gheorghe, Ion Alexandru și pe Marin Sorescu. Pasiunea cu care Lucian Raicu și Eugen Simion susțin poezia care le place mi se pare de

asemenea un mod fericit de a înțelege rostul criticii. Lipsa unei puternice pasiuni în viața fiecărui critic de poezie îndoliază peisajul poetic al zilelor noastre. Criticii trebuie să riște, o dată cu poezii pe care-i iubesc, un drum nou. Responsabilitatea criticului abia de aici începe. Altfel orice gest al lui este echivoc și lipsit de miză. Aceasta e și pricina pentru care revistele literare sunt căutate de multe ori pentru rubrica lor sportivă.” ■ *Părul Bernicei și altele*, de Al. Piru vine ca o replică la întrebarea pusă de Adrian Păunescu, în același număr din „Luceafărul”: „Am în față o culegere de poezii în care, după o lectură atentă și repetată, eram gata să renunț a-mi alege exemplele rele de discutat, convins că nu sunt. De altfel în ciuda unor aparențe și a unor comentarii malițioase mai vechi, eu sunt un amator de poezie și nu mă plictisesc să caut mai ales la tineri ceea ce-mi trebuie. Inutil a spune că am învățat să descopăr, fără să-mi fac din asta un titlu de glorie, că mă amuză competiția criticilor în această direcție și că sunt adesea de părerea și de partea poetului nedreptățit. În locul vanelor sentințe, prefer să stăruiesc asupra mijloacelor de exprimare ale fiecăruia, asupra limbajului care dă măsura unui poet”. □ *La mausoleul lui Alecsandri* își intitulează G. C. Nicolescu alocuțiunea rostită la Mircești, cu ocazia comemorării scriitorului: „Venim aici cu captele plecate să-i aducem un omagiu fierbinte, să învățăm din pilde lui și să plecăm îmbărbătați în lupta vremii noastre”. □ Două *Schițe* de Corneliu Omescu (*Suflet tăiat; Un punct pe strada fără capăt*), povestirea *Țiganca albă* de Vasile Rebreanu și fragmentul din roman *Minutul 81*, al lui Neagu Rădulescu formează proza acestui număr. □ Pe marginea reacțiilor iscate de comentariile sale după apariția cronicii lui Mircea Tomuș (vezi, „Steaua”, nr.-ele 6 și 9, „Gazeta literară”, nr. 33), N. Manolescu îi răspunde redactorului-șef adjunct al „Stelei”, perpetuând voit confuzia de a nu se ști de partea cui este: „Poetul Aurel Gurghianu îmi face plăcuta surpriză de a intra și domnia-sa în discuția despre cartea lui D. Micu. Mărturisesc m-am temut o clipă că-mi va ține partea (ce m-aș fi făcut, atunci, nu știu!), dar nu, din fericire... S-o spun din capul locului; așa da, polemică! Aurel Gurghianu îmi dă o lecție (vai, și cum o merit!), o adevărată lecție de etică: eu, aproape un debutant, constată stupefiat domnia-sa, îndrăznesc să fiu ironic cu M. Tomuș care scrie de atâția ani! (...) Un regret mă chinuie totuși, unul singur: că, așa cum de altfel A. Gurghianu nu putea să nu remarce: «N. Manolescu nu este un G. Călinescu». Va închipuiți, desigur, ce șansă de a intra în istoria literaturii ar fi avut poetul polemist dacă ar fi polemizat cu un G. Călinescu...”. □ I. D. Bălan semnează *Stimate maestru Miron Radu Paraschivescu*: „Aș fi fost oricând în stare să vă scriu numele, ca semn al unei nemărginite venerații, cu o lacrimă curată sau cu un strop de sânge. Vă asigur, maestru, că nu este o petfădie reotică și nici o mărturisire de circumstanță, pentru că știu care este rolul Dumneavoastră în istoria literelor românești și vă stimez. (...) Întrucât, însă, problema în fondul ei, problema dreptului de a critica ferm, argumentat, pe oricine, de a-ți spune

răspicat gândurile, de a apăra valorile reale și de a veșteji impostura, din dorința propășirii culturii noastre naționale, este o problemă care privește pe orice om al zilelor noastre, v-am scris cu aceste rânduri care n-aș dori să vă supere, ea fiind inspirată tocmai de observația dumneavoastră în care cereți să se respecte opiniile”. □ Nicolae Balotă publică a doua parte a textului *Absurdul și universul romanului*.

26 septembrie

• [„România liberă”] Boris Buzilă realizează un nou interviu în cadrul anchetei inițiate în numerele precedente. Sub același titlul, *Varietate în unitate*, pe baza aceluiași patru întrebări, redactorul dialoghează cu dramaturgul Teodor Mazilu. La prima întrebare, vizând factorii care favorizează diversitatea de stiluri creatoare, Mazilu răspunde că „diversitatea de stiluri o asigură scriitorii, mai precis, efortul acestora de a fi personali”. „Nu avem nevoie de imitații, fie ele chiar interesante, ci de opere originale, născute din realitățile noastre, fără să aducem din altă parte neliniștile și întrebările altora”. La a doua întrebare, vizând evitarea „manifestărilor exclusiviste și rigide” și rolul criticii literare din acest punct de vedere, interviueatul arată că „sunt necesare, deci, discuții largi, creatoare, pasionante, dar la un nivel înalt de intelectualitate, în spiritul umanismului socialist”. Încadrat fiind, de critica literară, în categoria dramaturgilor autori de piese ce aparțin teatrului absurdului, Mazilu afirmă că „nu crede că teatrul absurdului este teatrul viitorului. În opinia lui, și conform directivelor culturale de partid, „teatrul absurdului e o expresie a crizei și a impasului, chiar dacă această modalitate estetică a dat dramaturgi mari”, dar „în orice caz, nu trebuie privit ca un monstru mănăcător de copii nevinovați”. În ceea ce privește activitatea criticii literare, Mazilu crede că aceasta „ar trebui să depășească într-o mai mare măsură faza de bilanțuri și analize globale, metodă care uniformizează, înecă problemele și facilitează confuzia de valori.” La ultimele două întrebări, vizând raportul dintre mijloacele artistice de expresie, reflectarea realității și funcția educativă a artei, dramaturgul arată că Brecht, de pildă, „a dat un admirabil exemplu de folosire necruțătoare a celor mai variate mijloace de expresie, de la song-uri la parabola filosofică, teatrul epic și «morală deschisă» în slujba celor mai generoase idealuri”. Întrebându-se, retoric, cui servește acest exemplu, Mazilu afirmă că „menirea artei socialiste este de a reflecta frumusețea și demnitatea condiției umane, de a nu prezenta omul ca pe o ființă neajutorată, supusă forțelor oarbe și iresponsabile”.

27 septembrie

• [„Scânteia”] Adrian Anghelescu recenzează volumul de *Poeme* recent apărute ale lui Marin Sorescu: „Am zărit lumină pe pământ, / Și m-am născut și eu / Să văd ce mai faceți”. Cu aceste versuri se deschide noul volum al lui

Marin Sorescu. Firească și spontană, imaginea se susține plastic prin ea însăși, amintind acele simple și sugestive desene prin care Saint-Exupéry ilustrase mirifica poveste a *Micului prinț*. (...) Autorului îi este proprie capacitatea de a transmite sensul poetic al faptului de viață curent, obișnuit, exprimat sugestiv printr-o exuberantă sau, uneori, solemnă candoare. Ingenuitatea, umorul, interesul sincer, direct, față de realitate conferă imaginii multă prospețime și naturalețe. (...) Ceea ce îi definește atitudinea este o permanentă stare de jubilară în fața vieții, o statornică pasiune pentru frumos, vădită intens în preocuparea și aptitudinea de a-l sesiza sub cele mai diverse înfățișări, de a se bucura într-atâta de el până la a-l absorbi organic. (...) Poeziile sale afirmă cu un patos reținut triumful omenescului, perenitatea și noblețea efortului uman, creator de înalte valori. (...) Un aspect distinct al liricii lui Marin Sorescu (ogluit în poezii ca: *Trebuiau să poarte un nume, Bărbații, Muzeul Satului*) este acela în care sentimentul patriotic apare cu pregnanță, într-o expresie artistică revelatoare: „*Eminescu n-a existat / A existat numai o țară frumoasă / La o margine de mare / Unde valurile fac noduri albe / Ca o barbă nepieptănată de crai*“. G. Călinescu a apreciat poemul închinat lui Eminescu ca fiind „tot ce s-a scris mai frumos, și fără poncif, în ultima vreme, despre marele poet“. Cu *Unghi, Boala, Cearcăn, Capriciu* poezia sa capătă un timbru grav, dezvăluind în termeni nu mai puțin robuști alte laturi ale existenței. În fața unei maladii incurabile, eroul liric nu-și pierde luciditatea, echilibrul sufletească. (...) Dintre poeziile cuprinse în volum, *Leda și Printr-un ochi de sticlă* mi se par mai puțin interesante, atât în ce privește ideea de bază a fiecăreia, cât și modul cam forțat în care ea este rezolvată artistic, transpusă în plan metaforic. Sunt exemple răzlețe, care nu diminuează ținuta artistică a recentului volum. În peisajul poeziei noastre actuale, versul lui Marin Sorescu capătă o tot mai pronunțată specificitate, amprenta unei originalități necăutate, izvorâtă dintr-o surprinzătoare capacitate de a sesiza înlăuntrul lucrurilor obișnuite, în relații și fapte comune, în gesturi și atitudini familiare, sclipiri nebănuite în stare să dezvăluie bogate sensuri de viață”. □ În același număr, Dumitru Micu scrie despre *Fântână și stele* de Ion Brad: „Și acest volum, ca și cele anterioare, reunește poezii în care Ion Brad își evocă meleagurile natale, cântă înfăptuirile țării ori destăinuie simțăminte gingașe, în sfârșit, abordează temele sale preferate. «Arta poetică» așezată în fruntea cărții – poezia *Cuvintele* – e și ea în spiritul profesiilor de credință precedente. Poetul «scrijelează cuvintele sângerând, / Ca părinții, din veacuri, cu plugu-n pământ». Creația lirică e înțeleasă de el ca o activitate opusă jocului gratuit: „*Nu știu să mă joc, nu pot să mă joc, / Fiecare grăunte are miezul de foc*“. (...) Desigur, nu toate bucățile din volum au consistența celor citate. Nici fluența lor. Expresia devine pe alocuri cam dificilă, cam chinuită și sensurile (nu totdeauna deosebite) se percep mai anevoie. Poezii precum *Ochii, Anotimpuri, Balada cunoașterii, Blestem de tată, Ciclop* m-au reținut mai

puțin. Însă și acestea își au locul lor, meritat, în cuprinsul volumului, care rămâne, neîndoios, prin paginile cele mai bune, o carte de adevărată poezie”.

29 septembrie

• **[„România liberă”]** Rubrica *Anticipări editoriale*. *Cartea românească în ultimele trei luni ale anului* inventariază cărțile ce urmează să apară la Editura pentru literatură: în proză – romanul lui Ion Pas, *Lațurile*, în două volume, cu forma revăzută; Ion Vlasiu cu *O singură iubire*; *Fratele meu, omul* de H[enriette Yvonne] Sthal; Costache Anton, *Liniștea*; Constantin Țoiu, *Moartea în pădure*. □ Poezia este reprezentată de volumele de versuri semnate de Mihai Beniuc, *Zi de zi*; Tiberiu Utan, *Cartea de vise*; Ion Petrache, *Întâlnire de aseară*; Romulus Vulpescu, *Poezii*. □ Istoria și critica literară sunt reprezentate de Eugen Simion, cu volumul *Orientări în literatura contemporană*, Mircea Tomuș, cu monografia *Gheorghe Șincai*, Mihai Petroveanu, cu volumul *Patru poeți*, de un volum intitulat *Studii de stilistică și poetică*. □ Se adaugă, aici, edițiile Mihai Eminescu, *Poezii și Opere alese*, volumul III, în colecția *Scriitori români*; Barbu Delavrancea, *Opere alese*, volumele I și II, aceeași colecție, George Coșbuc, *Comentarii la „Divina comedie”* – volumul II din *Studii și documente*; I. L. Caragiale – *Opere*, volumul IV (ediție de referință), Alexandru Vlahuță, *România pitorească*; Duiliu Zamfirescu, *Viața la țară și Tănase Scatiu*; G. Călinescu – *Opere*, volumele II – IV (ediție de autor); Tudor Arghezi, *Scrieri*, vol. X (ediție de autor) etc. De asemenea, urmează să apară *Poeziile populare ale românilor* – culegerea lui Vasile Alecsandri, și studiul lui G. Călinescu, *Estetica basmului*. În colecția *Biblioteca pentru toți*, vor apărea *Craii de la Curtea Veche*, de Mateiu I. Caragiale, *Întunecare*, de Cezar Petrescu, *Legende istorice*, de D. Bolintineanu.

30 septembrie

• **[„România liberă”]** Cu ocazia centenarului revistei „Familia”, la Oradea a avut loc un simpozion omagial – *Simpozionul „Familia” – mare revistă de cultură*, în cadrul căruia au luat cuvântul academicianul Victor Eftimiu, Vasile Netea, cercetător principal la Institutul de istorie al Academiei Republicii Socialiste România, Angela Popovici, muzeograf. □ Paul Georgescu face comentarii pe marginea volumului de schițe *Sufereau împreună*, al lui Ion Băieșu, coleg de generație cu D. R. Popescu, Nicolae Velea, Fănuș Neagu și Ștefan Bănuțescu. Ion Băieșu „are vocația prozei satirice” și se dovedește a fi preocupat de „probleme grave, eroii săi se zbat în dileme dramatice, narațiunea e străbătută de un flux real de tensiune”. Ceea ce caracterizează scriitura lui Băieșu, în care parodia este un procedeu des folosit, este „trecerea de la grav la comic și din nou la grav, jocul între seriozitatea simulată și cea adevărată”. Referitor la personaje, criticul remarcă faptul că eroii din schițele lui Ion Băieșu „sunt vitali, nerăbdători să-și cheltuiască energia, rareori capabili să se

stăpânească, adesea agitați, plini de inițiative, totdeauna cumsecade, săritori, plini de intenții bune.” „Umorul lui Băieșu nu este schematic fiindcă ține seama de raporturile dialectice dintre bine și rău”, iar satira vizează „unilateralitatea, aplicarea rigidă, excesivă și brutală a unei calități morale: cinstea devine astfel (...) un mod de a-i jigni pe ceilalți”. Schițele au, totuși, și defecte: „tendința de a rezolva superficial și rapid problemele grave ridicate” și „o anume vulgaritate a câtorva personaje”.

- **[„Albina”, nr. 927]** Semnează poezii în acest număr Constantin Nisipeanu (*Hai, vino iar...*), George Demetru Pan (*Străluminând*) și Mihai Beniuc, cu versuri despre *Omul e la țară*: „Știuleții de porumb cu dinți de cal/ La tine răd când îi desfaci din scutecl/ Și strugurii pe parii de pe deal/ Nainte de-a-ți surâde ție nu trec./(...) / Vin, pâine, păpușoiul din coșare,/ Rotunda sfecclă, mazărea, cartofii/ Trec și revin cu proaspătă întrupare,/ Dând vieții suc mai mult ca filosofii”.

- **[„Gazeta literară”, nr. 40]** Realizat sub presiunea urgenței ritmului, numărul adună materiale eteroclite, unele republicate anterior. Sumarul are menirea de a sărbători *Săptămâna poeziei*. Semnează versuri: Radu Boureanu, Emil Giurgiuca, Gheorghe Tomozei, George Macovescu, Nicolae Tăutu, Ion Horea, Ion Alexandru, Veronica Porumbacu, Geo Dumitrescu, Florența Albu, Szemplér Ferenc, Ilie Constantin, Dimitrie Stelaru, Adrian Păunescu, Méliusz József, Vlaicu Birna, Dumitru Mureșan, Radu Brateș, Platon Pardău, Horia Zilieru, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Miron Chiropol, George Iarin, Damian Ureche, Lucian Rădan, Ion Petrache și Constantin Săbăreanu. □ Se cuvine menționat faptul că poeziile conțin prea puține concesii ideologice, unele sunt insesizabile, iar altele pot fi „identificate” prin exces de zel. Cronica literară îi aparține lui Aurel Martin, despre versurile lui Dragoș Vrânceanu din *Columne*, primul volum publicat de autor după debutul editorial *Cloșca cu puii de aur* (1934).

- **[„Tribuna”, nr. 39]** Articolul *Marcel Proust și literatura română de analiză psihologică* semnat de Traian Liviu Birăescu argumentează influența „exercitată de opera lui Marcel Proust asupra principalilor promotori ai prozei de analiză psihologică, în perioada dintre cele două războaie mondiale. Datorită noutății, sau cu un termen întrebuintat pe atunci, a modernității sale, proza românească de analiză psihologică nu își putea găsi decât legături firave cu operele literare ale înaintașilor, mai cu seamă în ceea ce privește tehnica literară. (...) În general, influența lui Proust asupra literaturii române de analiză psihologică a fost studiată puțin, în treacăt. În majoritatea cazurilor, problema este doar enunțată, iar observațiile sunt generice. Unanimitatea istoriei și criticii literare recunoaște însă influența lui Proust asupra scriitorilor reprezentativi ai prozei de analiză psihologică (Hortensia Papadat – Bengescu, Camil Petrescu, Anton Holban), dar și indici ai unei influențe accidentale la prozatori ca Mihai Sebastian sau Felix Aderca”. □ Constantin Cubleşan își

consacră cronică literară volumului de poezii *Disciplina Harfei* semnat de Nina Cassian. Scriitoarea „urmărește – descrie și comentează – sentimentul iubirii în toate ipostazele sale. Este, acesta, o tematică apropiată poetei care, temperamental, ni se dezvăluie aprigă și pătimașă, melancolică și senzuală, împăcată sau iscoditoare, mereu însă însetată de acea dragoste lipsită de orice gest spectacular sau ostentativ, trăită integral, cu toate simțurile, într-o bucurie vitală, simplă, aproape casnică, fără îndoială comună: «Am dreptul la încă o mie de sărutări, / și- apoi la încă o mie, și-a apoi / la încă-o mie. / Aceasta e singura mea lăcomie, / cât timp ploaia, căzând pe buzele mele, / se face roșie ca sângele » – *Argument*”. □ Vasile Rebreanu publică povestirea *Talita Kumi*. □ În număr curent al revistei debutează poeta Angela Marinescu cu: *Umbre, Sfârșit, Suflu, Divertisment liric*.

[SEPTEMBRIE]

• [„Ateneu” nr. 9] Poemul *Patrie* de Sergiu Adam apare pe prima pagină. □ Continuă manifestările consacrate omagierii lui Vasile Alecsandri, din numărul precedent. Iosif E. Naghiu (*Bardul de la Mircești la Academie*) actualizează, prin citare, trei momente din viața poetului; Primul „este decretul domnesc nr. 874/1867, când poetul devine membru al înaltului for științific românesc, alături de D[I]. C. Negruți din România de peste Milcov, D[I]. V.Alexandrescu-Urechia, D[I]. I. Eliade Rădulescu din România de dincoace de Milcov, D[I]. C.A.Rosetti, D[I]. I.C.Massim”. Se arată apoi că, „În ședința din 31 august 1890, se citește scrisoarea „d-lui membru al Academiei Alexandru Roman, prin care se asociază la doliu național cauzat de moartea lui Vasile Alecsandri, întâmplată la 22 august”. În fine, „La ședința din 14 septembrie 1890, prezidată de Ion Ghica, se afirmă că „mai multe monumente se vor ridica în amintirea marelui nostru poet și patriot Vasile Alecsandri”. □ În cadrul rubricii *Documente de arhivă*, Gr. Ungureanu prezintă o serie de „materiale documentare care privesc pe poetul Vasile Alecsandri, de la a cărui moarte s-au împlinit, în august, 75 de ani.” Documentele la care face referire autorul articolului provin de la Arhivele Statului din Iași. Sunt menționate documentele privitoare la data nașterii poetului: „Mărturie de mitrică, prin care face știut duhovnicească Decasterie a Mitropoliei Moldovei că, după încredințarea ce s-au luat din sărafcă (cercetare) s-au aflat că dumnealui Vasile Alecsandri că la anul 1818 luna iunie 14 s-au născut în târgul Bacăului, din pravoslavniciei legiuirii săi părinți, dumnealui Spatarul Vasile Alecsandri cu soția sa Elenco, născută Cozoni, căruia atunci prunc lucrările sf. Botez în drept slăvitoarea noastră credință după așezământurile sf. și marea biserică a răsăritului s-au săvârșit de preutul Ioan la biserica Precista din arătatul târg la 22 a aceeași luni iunie, iar naș i-au fost moșul său, dumnealui Mihalachi Cozoni”. Alte documente se referă la activitatea lui Vasile Alecsandri de „șef al mesei pensiilor răsplătitoare și a despăgubirii scutelnicilor (1938-1846)” și

de „arhivist al statului Moldovei” (1850-1853). Moștenind activitatea de arhivar de la „bătrânul cărturar Gheorghe Asachi, prim arhivist al statului încă din 1832”, Vasile Alecsandri „a ridicat-o pe o treaptă superioară, punând-o în slujba scrierii istoriei țării.” Pentru Vasile Alecsandri „arhiva unui stat este o avere publică care merită cea mai de aproape îngrijire a cărmuirii. Ea este colecția tuturor actelor publice, atât administrative cât și judecătorești și politice, care slujesc de temelie legiuirilor și istoriei țării.” Alte documente se referă la „greutățile ce le-a întâmpinat Alecsandri din partea cenzurii, atunci când a publicat piesa «Piatra din casă», iar altele dau informații în legătură cu participarea poetului la mișcarea revoluționară din 1848”. Arhivele conțin și un document din 1850 care cuprinde „date privitoare la contribuția adusă de Alecsandri la elaborarea proiectului pentru organizarea învățământului din Moldova, împreună cu M. Kogălniceanu, C. Hurmuzache și dr. Cuciureanu.” Alte documente fac referire la eforturile lui Vasile Alecsandri pentru progresul teatrului românesc și corespondența purtată cu autoritățile în vederea obținerii aprobărilor pentru apariția revistei „România literară”, în care se vor publica „articole de literatură și știință”. Pentru activitatea desfășurată ca ministru de externe, este relevantă menționarea celor patru adrese, din 5 ianuarie 1859, păstrate în original, prin care erau anunțați ambasadorii Rusiei, Franței, Sardiniei și Angliei că „Alexandru Ioan Cuza a fost chemat la tronul Moldovei, prin votul unanim al Adunării Elective, și că a luat titlul de Alexandru Ioan I”. □ În articolul *Teatrul și familia*, Traian Cantemir comentează pe marginea unei teme frecvent întâlnită în piesele lui Vasile Alecsandri: „Satirizând unele moravuri ale societății de la jumătatea secolului trecut, Vasile Alecsandri nu se preocupă numai de aspirațiile politice sau de lipsa de scrupule ale boiernașilor porniți să înlăture vechea orânduire socială, ci coboară și în viața lor de familie. Relațiile deficitare ale acestora cu cei cunoscuți, cu prietenii, cu slugile, precum și legăturile dintre membrii unei astfel de familii, constituie un bogat material critic pe care dramaturgul îl exploatează cu eficiență pentru necesitățile sale scenice.” □ O scurtă prezentare a istoriei familiei Alecsandri realizează M. C. Delasabar în articolul *Aici pe plaiuri băcăuane*: „Pe drept cuvânt, Vasile Alecsandri poate fi considerat un fiu al Bacăului. Aceasta rezultă clar din documentele vremii și e consolidat de ultimele cercetări de istorie literară.” Autorul articolului surprinde legătura strânsă a scriitorului cu locurile natale precum și „simpatia continuă și dragostea pentru bardul de la Mircești, profundă și sinceră. În 1910 ia ființă în Bacău un cerc cultural denumit *Casa de sfat și citire V. Alecsandri*, pentru ca din 1928 să devină *Ateneul popular V. Alecsandri*, având ca forme de activitate un cor, bibliotecă și sala de conferințe. În 1930, cu ocazia împlinirii a patruzeci de ani de la moartea poetului (...) cetățenii orașului Bacău îi ridicau și statuia de bronz, aflată azi în grădina din central orașului.” □ Este publicat *Testamentul* poetului, redactat la 20 septembrie 1886,

aducându-se lămuriri în legătură cu soarta ulterioară a acestui document în textul intitulat *Însemnare cu privire la testamentul lui Vasile Alecsandri*. □ Grațian Jucan semnează articolul *Eminescu și Alecsandri* în care evocă relația specială dintre cei doi mari scriitori, afinitățile comune și recunoașterea reciprocă a talentului fiecăruia dintre ei: „Alecsandri însuși saluta răsăritul falnic al lui Eminescu într-un unic și splendid omagiu, în care își exprimă adâncile simțăminte ale inimii sale: „E unul care cântă mai dulce decât mine? /Cu-atât mai bine țării, și lui cu-atât mai bine. / Apuce înainte s-ajungă cât mai sus, / La răsăritu-i falnic se-nclină-al meu apus.” Era un răspuns la strofele elogioase din *Epigoni*”. □ Mircea Popa prezintă reflectarea operei lui Vasile Alecsandri în Ardeal precum și interesul major al locuitorilor acestei zone pentru bardul de la Mircești în articolul *Transilvană*. În viziunea autorului, explicațiile acestui interes sporit ar fi „puținătatea literaturii transilvănene la acea dată, lipsa unei culturi moderne, a unei generații patruzecioptiste puternice care să facă legătura între vechea școală ardeleană și epoca contemporană. (...) În al doilea rând, strămoșescul cult pentru pământ, pentru trecutul și virtuțile poporului român, atât de viu la o burghezie în ridicare ca cea transilvăneană.” Contactul cu opera lui Alecsandri devine mai puternic „o dată cu apariția «Familiei» care îl așează de la început printre zeii ei tutelari, Alecsandri devenind pentru Iosif Vulcan model de activitate în toate privințele.” Prin Alecsandri au pătruns în Ardeal „ideile junimiste”, iar „dramaturgia lui (...) a fost postamentul pe care s-au ridicat teatrul național din Transilvania.” În încheiere, Mircea Popa afirmă că „Alecsandri a jucat rolul de stegar al conștiinței naționale românești din toate provinciile țării, numele lui întruchipând gloria și biruința latinității în acest răsărit european.” □ Valentin Gr. Chelaru scrie în *Balkanocarpatica*, despre influența pe care Alecsandri a avut-o în „perioada începuturilor teatrului bulgar”, în special asupra comediei lui D. P. Voinikov *Civilizația rău înțeleasă* (București, 1871): „Tehnica teatrului lui Voinikov are multe concordanțe cu cea a lui Vasile Alecsandri. (...) Mai puțin inventive, Voinikov a folosit și procedeul alecsandrin, cu unele efecte mai reduse, în privința comicalului de limbaj (...). Aspectele tematice se completează și în privința unor împrumuturi lexicale românești, neologisme din franceză intrate în limba bulgară prin filiera limbii noastre ca: actor, patrie, avantaj, voal, mizerabil, persona, respect etc., material lexical în circulație în epoca patruzecioptistă.” Totodată, sunt evidențiate și influențele operei lui Vasile Alecsandri asupra creației lui Ivan Vazov: „În poeziile din tinerețe, publicate în timpul șederii în România, se pot urmări unele reminiscențe neînchegate în procesul său creativ, din Grigore Alexandrescu, Cezar Bolliac, dar mai ales din Bolintineanu și Alecsandri, cu unele vagi prezențe eminesciene.(...) Cu volumul *Gusla* (1881) se resimte atmosfera numai din legendele lui Alecsandri, pentru ca în volumul următor *Câmpii și dealuri* să ne reîntâlnim cu pastelurile poetului român. (...) *Slivnica*

(...) ne aduce nota alecsandrină din *Ostașii noștri*. (...) În epica lui Vazov *Epopoea celor uitați*, publicată în 1882, se pot identifica fragmente, scene și momente, caracterizări de eroi etc., din poemele și poeziile de largă respirație lirico-epică ale lui Vasile Alecsandri.” Explicația pentru titlul articolului este oferită în final: „Opera lui Ivan Vazov înregistrează un bogat fond lexical românesc, ca și la D.P.Voinikov, o contribuție în formarea limbii bulgare literare din secolul al XIX-lea; coordonate de natură lingvistică, cu reflexele ei cultural-literare care ne-a îndreptățit – în cadrul Congresului internațional al Slaviștilor, din septembrie 1963 ținut la Sofia, – să emitem teza că limba română, în îndelungatul său proces istoric, se înscrie într-o arie lingvistică largită, denumită Balnocarpatica.” □ Sub titlul *Călătoria – o mare pasiune*, Valeriu Traian și Mihai Rachieru fac comentarii pe marginea paginilor de călătorie scrise de Vasile Alecsandri. Activitatea acestuia se înscrie în contextul generos creionat anterior de Dinicu Golescu cu *Însemnare a călătoriei mele...*, Grigore Alexandrescu cu *Memorial de călătorie*, dar „Alecsandri a fost unul din pușinii români din secolul al XIX-lea care a călătorit atât de mult. Dorul de călătorie a fost pentru poet o sete veșnică. Excluzând ceea ce realizase, îndepărtatele locuri, înconjurate de mister din Extremul Orient (Japonia, China, India) constituiau adevărate mirajuri pentru poet.” □ Poezii publică Ovidiu Genaru și Constantin Cernahora (*Imn patriei, Vântul și dragostea, Reîntoarcerea, Crinii azi noapte, Cântecul focului*). □ Schița *Calul verde* de Cicerone Cernegura și fragmente din romanul *Puștoaica* de Corneliu Omescu reprezintă proza din acest număr. □ Sub titlul *Evocări, Gh. Ranetti* este prezentată activitatea literară a lui George Ranetti și rolul deținut de acesta în galeria umoriștilor români: „George Ranetti a fost un proletar al scrisului în totală accepțiune a cuvântului. A trăit numai de pe urma meseriei sale. Scriind enorm, de multe ori peste puteri și adesea în graba gazetarului care trebuie să predea la timp materialul solicitat, el are o operă pe cât de vastă, pe atât de inegală.” □ D. Vatamaniuc reia preocupările mai vechi, doctorale, în *Ioan Slavici* despre care vorbește în legătură cu climatul politic al epocii, având drept reper activitatea lui Slavici în cadrul *Junimii*. □ „O carte bună e nu numai un motiv de glosări inteligente, ci și un izvor de adevărate plăceri intelectuale” afirmă Ion Neacșu în cronica făcută volumului de *Poeme* al lui Marin Sorescu. Titlul cronicii, *Patosul cunoașterii*, dezvăluie și patosul criticului: „Marin Sorescu e un liric receptiv la toate marile probleme puse de lume în fața noastră, a generației care a crescut sub steaua socialismului, pentru care nu există mari probleme de ordin social de rezolvat, care se dezvoltă liberă cu adevărat”. Între calitățile identificate de autorul articolului, sunt de reținut „originala modalitate artistică, curajul cu care abordează teme majore, filtrându-le prin sensibilitatea sa care vibrează la unison cu aceea a generației sale”. □ H. Cimpoeș semnează recenzia la volumul de versuri *Monolog*, scris de Platon Pardău: „un liric discret și parcimonios (...), un

vizual, cu înclinații native înspre pastel, însă și cu ambiții, nu dintre cele obișnuite, de a realiza o poezie interiorizată, prin filigranarea fluxului emotiv.” Prin acest volum, autorul „se relevă ca drept un poet interesat care încă își studiază cu merituosă atenție originalitatea, se vrea precis, lapidar, altfel spus, se vrea un poet modern în accepțiunea nobilă a expresiei.” □ M. G., autorul articolului *Un monument al culturii naționale. Dicționarul limbii române*, semnalează apariția unei lucrări fundamentale, redactată de Institutul de lingvistică din Cluj și Centrul de lingvistică, filologie și folclor din Iași. Redactorii responsabili ai lucrării au fost academicianul Iorgu Iordan și Ion Coteanu. Lucrarea continuă „Dicționarul limbii române”, început sub conducerea lui Sextil Pușcariu, din care s-au publicat trei volume și trei fascicule, până la litera L, la cuvântul *lojniță*. Până acum s-a terminat redactarea literelor M, N, O și o parte din P și S, iar recent au apărut primele două fascicule din litera M. După o prezentare detaliată a dicționarului, în final, autorul articolului evidențiază valoarea de document a lucrării care „reflectă istoria poporului român concretizată în limba lui, o dovadă a bogăției, varietății și frumuseții limbii naționale, a puterii de creație a poporului (...), un instrument de investigație științifică în domenii variate: al istoriei, al foneticii, al stilisticii, al gramaticii.”

• [„Cinema”, nr. 9] *Masa rotundă a revistei „Cinema” – Scenariul de actualitate*: se face ecoul recentelor evenimente politice: „Un ritm nou și noi perspective pentru muncă și creația poporului nostru au fost deschise de cel de-al IX-lea Congres al partidului. Continuând firesc lupta sa de decenii, Partidul Comunist Român a făcut la Congres sinteza celor mai reprezentative cuceriri ale gândirii și practicii vastului șantier al construcției și culturii noastre socialiste – prin aplicarea creatoare a marxist-leninismului – luminând căile de afirmare ale celor mai autentice valori naționale. Hotărârile și îndemnările Congresului au trezit un multiplu și puternic ecou în rândurile oamenilor de artă și cultură, ca un stimulent pentru o maximă exigență ideologică și profesională față de tot ceea ce arta și cultura românească contemporană adaugă la tezaurul creației materiale și spirituale a poporului român, de ieri și de azi. (...) Este necesar să se analizeze în paginile presei în mod critic lipsurile și neajunsurile ce se manifestă în diferite sectoare ale activității noastre, să se dezvăluie cauzele acestora, arătându-se căile pentru înlăturarea lor». Analizei critic diferențiate a fiecăreia din realizările cinematografilei noastre se impune ca atare să-i adăugăm continuu, într-o măsură crescândă, investigarea îndrăznească și competentă a posibilităților practice de care dispuneam pentru satisfacerea celor mai înalte cerințe. Asemenea teme, cum ar fi *Surse și perspective pentru scenariul de actualitate, Căile documentarului românesc, Sporirea numărului anual de filme, prin reducerea timpului de lucru și scăderea prețului de cost al filmelor*, ca și multe altele, sunt de o stringentă actualitate și ele se înscriu de la sine la ordinea de zi a discuțiilor noastre, după cum ar fi de

așteptat ca Asociația Cineaștilor să organizeze cu concursul reunit al tuturor secțiilor sale și să asigure oglindirea în presă a unor ample dezbateri de interes general privind calitatea producțiilor studiourilor noastre și condițiile afirmării unei școli românești de cinematografie contemporană. Pe prima linie de interes, în perspectiva unei desfășurări mai fertile a creației cinematografice, se află fără îndoială asigurarea unei tematici adecvate cerințelor specifice ale artei ecranului, artă a epocii noastre, prin abordarea realităților complexe ale vieții socialiste contemporane”. □ La masa rotundă participă Ion Băieșu, Mircea Alexandrescu, D. Solomon, Ov. S. Crohmălniceanu, Iulian Mihu, Valerian Sava. Tema, orgnizată în colaborare cu Secția de dramaturgie cinematografică a Uniunii Scriitorilor, este o discuție preliminară care-și așteaptă urmarea, atât prin schimburi noi de opinii, și mai substanțiale, cât mai ales prin scenarii de/despre actualitate. □ Ion Băieșu deschide discuția: „Eu văd progresul filmului de actualitate legat de progresul literaturii și al presei. (...) Părerea mea e că dintre toate artele, cele șapte, literatura a spus totuși cele mai interesante lucruri despre actualitate și consider că una din deficiențele studioului «București» este, cum s-a mai spus, că nu s-au luat toate romanele, toate nuvelele cu teme actuale, pentru a se vedea dacă se poate porni de la ele în realizarea unor filme, N-o să mai dau acum exemple, fiindcă s-au dat multe, deseori și deocamdată fără mare folos. (...) Aș cita însă recenta nuvelă, *Dor*, publicată de D.R. Popescu în «Viața Românească», una din cele mai bune lucrări ale prozei noastre din ultimii ani și care e totodată prin excelență cinematografică. Sunt multe romane sau nuvele, incomparabil mai reușite, mai bune, decât oricare scenariu care s-a prezentat până acum studioului «București». De aceea mi se pare că cinematografia ar trebui să stabilească poate o comisie de redactori care să-și propună o muncă – să zicem de trei luni de zile – câțiva oameni serioși, care să ia realmente tot ce s-a scris în proză în ultimii ani, pentru a alege măcar câteva bucăți, care, dezvoltate, să poată constitui realmente un eveniment în scenaristica de actualitate”. □ În replică, D. Solomon afirmă: „Eu n-aș reduce la cărțile deja apărute sursa de acoperire a necesității de scenarii, ci aș spune că trebuie depistate toate posibilitățile existente. De multe ori se consideră că numai scriitorii reputați, verificați în literatură, pot da scenarii valoroase. Dar mi s-a întâmplat să citesc un scenariu scris de un începător care cred că este un scenariu excelent, deși omul n-a fost remarcat de nimeni în domeniul literaturii”. □ Ov. S. Crohmălniceanu adaugă: „Cred că tovarășii Băieșu și Solomon au ajuns la un punct de unde se poate naște un dialog. Pentru noi problema e următoarea: dacă ne propunem să discutăm aici în ce măsură are sau nu are studioul o preocupare pentru filmele de actualitate, un prea mare ajutor în chestiunea aceasta nu putem aduce, decât spunând destul de răspicat că nu are că n-a avut până acum sau că n-au apărut încă pe ecrane filmele care să fie rodul unei atari preocupări. Și urmează să se tragă concluziile... Mai util cred că ar fi să observăm cum anumite carențe care

există în munca cinematografilei noastre, mai ales în ce privește filmul de actualitate, se conjugă cu o serie de prejudecăți iar slăbiciunile existente se maschează cu tot felul de teorii care au la epoci diferite circulație și sunt servite ca soluții – soluții false. (...) Una din prejudecățile cele mai grave care afectează munca cineaștilor – și care s-a exprimat și aici și am intervenit tocmai când am avut impresia că spre aceasta se îndreaptă discuția – este ideea că pentru realizarea unor scenarii de actualitate bune trebuie să pornim neapărat de la opere literare foarte bune, majore. E lăudabilă intenția de a nu lăsa munca scenaristică pe seama unor oameni care n-au chemare pentru artă și nu fac scenarii interesante. (...) A fost amintit aici D.R. Popescu care are cel puțin 2-3 povestiri despre războiul de eliberare, admirabile pentru un film de scheciuri. Există bucăți literare scurte, foarte bune, despre lupta eroică pe care a dus-o partidul nostru pentru socializarea agriculturii. De ce să umblăm după romane ample, care trebuie prescurtate astfel încât nu mai rămâne nimic din ele?”. □ Iulian Mișu adaugă: „Majoritatea scriitorilor care vin în cinematografie și ard de dorința de a scrie scenarii se sperie de specificul cinematografic. Noi nu vrem să-i speriem, dar există o obligație a specializării și în cinematografie și trebuie să vorbim despre ea mai concret. Dacă Eugen Barbu ar fi prezent aici, el ar fi spus unele lucruri interesante în această privință. Eugen Barbu a enunțat acum un an unele păreri, susținând că nu se poate face filme bune decât pornind de la o literatură foarte bună. A muncit apoi în studio la realizarea a două filme și și-a schimbat părerea, spunând în cele din urmă că filmul este altceva decât ceea ce credea el. În mod evident, în literatura dumneavoastră, a scriitorilor, există foarte multe lucrări apte să inspire și să fie transpuse în filme. Eu aș afirma că sunt 30-40 de lucrări pe care noi, regizorii, le avem în minte și după care se pot face filme”. □ Lui Valerian Sava i se pare că „modul cum discută situația Iulian Mișu este lipsit de eficiență. (...) Acum un an de zile Iulian Mișu a scris în revista «Cinema» un interesant articol în care elogia convingător nuvela *În treacăt* pe care spune că a și vrut s-o ecranizeze, dar n-a mai ecranizat-o”. Iulian Mișu se scuză: „Din păcate, decât să aștepti luni de zile intrarea în producție cu un film contemporan care dă de gândit...”, dar Ov. S. Crohmălniceanu îl întrerupe: „Dacă D.R. Popescu, Ion Băieșu, Fănuș Neagu ar fi tras o asemenea concluzie în urma experienței pe care Velea a avut-o cu nuvela «În treacăt», ei n-ar fi dat literaturii noastre ceea ce au dat până astăzi. Pot să vă spun, că nu i-a fost ușor nici lui Velea, în colaborarea cu unii redactori, la publicarea istorisirii sale, dar el a vrut să spună niște lucruri și le-a spus, cu conștiința scriitorului comunist”. (Discuția va continua în numărul următor). □ Articolul *Un film la start: Meandre*, nesemnat, se referă la noul film al lui Mircea Săucan, după un scenariu literar de Horia Lovinescu și Ionel Hristea. □ Gheorghe Tomozei și George Littera polemizează pe marginea filmului *Runda 6* (scenarist și regizor Vladimir Popescu-Doreanu), George Littera arătând: „Tomozei găsea filmului

remarcabile calități de atmosferă. Nu cred că poate fi vorba de așa ceva”:
□ Ion Barna scrie despre o nouă carte de film: *Pierre Leprohon Istoria cinematografiei*, Editions du Cerf-Paris: 1959-1963, două volume.

• **[„Familia”, Seria a V-a, An 1, nr. 1; Publicație editată de Comitetul pentru cultură și artă al regiunii Crișana; format tipografic A 3, 24 pagini; apare lunar; Comitetul de redacție: Alexandru Andrițoiu (redactor șef), Traian Blajovici, Emanoil Enghel (redactor adjunct), Horvath Imre, Mircea Malița, Iosif Pervain, Titus Popovici, Stelian Vasilescu (secretar general de redacție), Gheza Vida]** În chiar anul împlinirii unei sute de ani de la prima ei apariție, este reactivată „Familia”, (seria a V-a). Îgnorând aproape în totalitate meajul și tradiția culturală a publicației, pe care o amintește în trecut, Theodor Haș, prim secretar al Comitetului regional al P.C.R. Crișana, trasează, pe un ton politic, imperativ, programul revistei: „Noua serie a revistei orădene este reluarea în condiții noi deosebit de favorabile, a unei îndelungate și prodigioase tradiții, exemplul strălucit al revistei lui Iosif Vulcan, în paginile noii publicații contemporaneitatea trebuie să stea pe prim plan. Ea trebuie să aibe un profil puternic legat de viață, corespunzător condițiilor actuale de continuă dezvoltare a culturii și artei socialiste, trebuie să fie o oglindă a istoricelor înfăptuiri ale poporului nostru în anii de după Eliberare, sub conducerea Partidului Comunist Român. Ea trebuie să oglindească în același timp trecutul glorios de luptă al poporului nostru, să înfățișeze eroismul său, victoriile obținute în construcția socialistă, și luminoasele sale perspective. (...) Revistei noastre de cultură îi revine sarcina de a fi un promotor activ a tot ce este nou și avansat, de a contribui la dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor”. Se pune accent deosebit pe rolul revistei de a milita, „pentru cimentarea unității politice tot mai puternice a întregului nostru popor în jurul partidului și guvernului. Cultivând o artă inspirată din realitatea înconjurătoare strâns legată de interesele oamenilor muncii, «Familia» va trebui să dezvolte gustul pentru frumos, să fie o publicație accesibilă maselor, folosind în acest scop colaboratori talentați din regiune și creatorii de frumos din întreaga țară.(...) Noua revistă de cultură are datoria de a promova în rândul cititorilor săi ideile mărețe și generoase ale patriotismului socialist și internaționalismului proletar. (...) Alături de celelalte publicații de cultură din țară, revistei îi revine sarcina de a contribui la propagarea ideilor înaintate, la înălțarea pe o treaptă superioară a științei, artei și culturii, a creației populare din patria noastră socialistă”. În încheiere se dorește revistei «Familia» să aibă „o activitate rodnică și succes deplin, îi dorește să se situeze la înălțimea tradiției și prestigiului înaintașei sale, la înălțimea sarcinilor actuale, să devină un puternic instrument de educație a maselor pe care să le însuflețească în lupta lor nobilă pentru cauza comunismului și a păcii în lumea întreagă” □ În articolul de fond *Drumul mândriei noastre* Titus Popovici evocă eroica istorie recentă (a cărei emanație, se dă a se

înțelege, este și noua seria din „Familia”), scrisă cu literae de aur și de flacără vie”: „Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, cel mai înalt for al gândirii și acțiunii comuniste din țara noastră, a trasat cu precizie, cu profundă claritate științifică și cu un vibrant îndemn, drumul de viitor al Patriei, harta de mâine a României, locul ei în lume; Constituția Republicii Socialiste România a dat caracter de lege cuceririlor obținute de poporul nostru în acești ani de luptă și de muncă plină de abnegație, de eroism, de sacrificii, de căutări creatoare și de mari împliniri. (...) În lume, astăzi, chiar acei care nu sunt prieteni ai socialismului leagă de România cuvintele: «miracolul românesc»”. Autorul evidențiază printre altele importanța *cărții* „acest prieten și sfătuitor” care „crează pentru noi toți, cei care am fost investiți cu cel mai înalt titlu la care poate nădăjdui un creator al vremii noastre, «ajutor de nădejde al partidului», obligații sporite: avem datoria de onoare de-a înfățișa bogata, complexa și profunda istorie a epocii pe care o trăim, adâncile transformări petrecute pe harta patriei și în conștiința oamenilor, avem datoria de-a consemna – în așa fel încât să rămână ca mărturie peste veacuri – procesul istoric, reflectat în destinul fiecărui om, erou și în același timp cititor și judecător competent al cărților noastre. □ Redactorul-șef al revistei, Alexandru Andrișoiu, semnează poezia *România socialistă*, iar D. R. Popescu, *Scufița roșie* cu înțelesuri simbolice, altele decât cele ale cunoscutei povestiri.

• [„Iașul literar”, nr. 9] Corneliu Sturzu propune articolul *Modalități de expresia în lirica actuală*, cu largi perspective estetice, stilistice, comparatiste și cu mărunte trimiteri ideologice: „De la Mallarmé și până astăzi, de pildă, poezia europeană, trecând prin experiențe uneori dureroase, alteori sterile, și-a anexat neconștient noi teritorii ale vieții considerate altă dată a sau antipoetice. Procesul – firesc în datele lui generale – se realizează nu numai în plan orizontal, cuprinzând zone moderne de activitate umană, dar și în secțiune verticală, sensibilitate artistică sondând straturile intime ale conștiinței, devenind o modalitate operantă de cercetare a mutațiilor ce au loc în conștiința omului contemporan. Un estetician italian, Luigi Stefanini, citându-l pe Heidegger, observa pe bună dreptate că poeziei, care s-a hrănit întotdeauna din lucruri, sentimente și pasiuni omenești i s-a alăturat în veacul nostru poezia ce se inspiră din actul însuși al poetizării (vezi Luigi Stefanini: *Corso di estetica*, vol. I – Padova – 1951). Preferința pentru exprimarea unor stări poetice nediferențiate este și astăzi caracteristică unei părți însemnate a liricii occidentale. În această modalitate trebuie să vedem însă nu numai o stare confuză trăită și transmisă de poet, o rezultată a propriei sale alinieri într-o societate a cărui mecanism îi scapă, ci și procesul decantatoriu al unei conștiințe (ne referim la cei mai autentici reprezentanți) către înțelegerea acestei realități sociale și psihologice. Efortul, continuu în planul conținutului, se repercutează asupra modalităților de expresie poetică. «Experimentul» contemporan trebuie privit așadar în întreaga sa complexitate, în primul rând

ca un efort de adaptare a mijloacelor de expresie ca o problematică umană necunoscută în trecut. În literaturile occidentale, acest efort de depășire capătă, de multe ori, o coloratură violentă, adeseori tragică, în care «anti-poezia» sau «anti-lirismul» este ridicat la rangul de metodă. Lirica românească din ultimii douăzeci de ani reflectă și ea această tendință către revalorizarea și descoperirea unor noi modalități de expresie, încadrând-o efortului poeziei universale de astăzi.” Intenția expunerii constă în a evidenția apropierea scriitorilor români – indiferent de vârstă – de interpretarea (partinică) a istoriei: „Nu ne referim doar la marile poeme epice care, dintr-o nouă perspectivă, evocă sentimente cruciale din istoria țării (1907 de Tudor Arghezi, *Bălcescu* de Eugen Jebeleanu, poeziile și poemele despre evenimentele de la Grivița din 1933, despre Eliberare etc.) ci la exprimarea lirică a celui sentiment al continuității vieții în cadrul unei colectivități, sentiment ce conferă poetului un echilibru spiritual de rapsod și o certitudine asupra vieții înseși, așa cum sunt redată în finalul poeziei *Cântec* de Tudor Arghezi: «Mă simt ca un stihar de voievod/ Țesut încet cu degetele cale./ Ale întregului năpăstuit norod./ Atât îs de bogat și-n adâncime./ Și-aduc aminte fostul lor murmur»./ Același sentiment al permanenței istorice se degajă din versurile lui Al. Philippide: «Ce minereu de amintiri! Când oare/ Voi izbuti s-aleg metalul pur/ Și să înalț din clopote de soare/ Ca un prinos augustului auzur/ Cântecul meu suprem de sărbătoare?»// Pentru Lucian Blaga sentimentul iubirii este trăit mai puternic în contact cu amintirea trecutului (vezi *Arheologie*) după cum la alți poeți (Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, A.E. Baconsky, Alex. Andrițoiu etc.) rememorarea trecutului exaltă virtuți eroice.”

• [„**Lupta de clasă**”, nr. 9] În „Editorial” citim *Constituția socialismului victorios*: „Recenta sesiune a Marii Adunări Naționale are importanță istorică. Îndeplinind sarcina de Adunare Constituantă, forul suprem al țării a adoptat în unanimitate noua Constituție a României socialiste. Întregul popor, muncind plin de elan la realizarea programului grandios elaborat de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, a primit cu însuflețire legea fundamentală a patriei. Ea consfințește marile victorii dobândite în procesul construirii și desăvârșirii orânduirii socialiste și creează cadrul legislativ pentru înaintarea treptată a țării noastre spre culmile comunismului. (...) Numai socialismul eliberează omul de asuprire și inegalitate. Se poate spune, într-adevăr, că o dată cu victoria socialismului omul, stăpân și făuritor al propriului său viitor, pășește în imperiul libertății. În țara noastră au devenit realitate cuvintele poetului «*E timpul, slugă veche și robul celui rău / Tu, omule și frate, să-ți fii stăpânul tău*» (T. Arghezi, *Cântare omului*).” ■ În *Critică și bibliografie* Armand Popper semnează *O carte despre sărăcie în mijlocul abundenței*, despre volumul *Challenge to Affluence* de Gummur Myrdal, London 1964, o carte despre economia din S.U.A.

• **[„Orizont”, nr. 9]** Vasile Voiculescu este prezent în acest număr cu sonetul *Ariadna*, datat 1944. □ Lui Nichita Stănescu i se acordă spațiul a patru poeme, iar din primul reținem imaginea: „O, fiecă silabă mi-e colț de elefant/ cu fildeșu-n amiază răsucit/ în fiecare privire delirant/ se recompune-n literele reci, de mit” (*Destin*). □ Într-un articol în care se vorbește despre poeți foarte diferiți ca vârstă și talent (Tudor Arghezi, Nina Cassian, Eugen Jebeleanu, Anghel Dumbrăveanu, Vasile Nicolescu, Cicerone Theodorescu, Geo Dumitrescu, A. E. Baconsky, Adrian Păunescu, Gabriela Melinescu Damian Ureche, George Suri și Ion Brad), S. Damian caută și găsește argumente doveditoare de înaltă conștiință poetică: „Nu este oare această largă penetrație a poeziei de dezbatere etică în conștiința publică cel mai puternic stimul pe care și-l poate dori un creator, preocupat de finalitatea contribuției sale literare la desăvârșirea sufletului omenesc?”. □ Dumitru Țepeneag este prezent cu o scurtă proză realistă încheiată în poantă fantastică despre un băiat căruia i se descoperă, la vizita școlară medicală, un trandafir crescându-i din pânțele (*La vizită medicală*). □ Alexandra Indrieș discută despre *Motivul feminității în poezia lui Arghezi*. □ Miron Chiropol scrie versuri cehoviene în *Unchiul lui Vania*. □ Critic specializat în proza scurtă, Nicolae Ciobanu cercetează patru nuvele ale lui G. Călinescu la rubrica profiluri critice (nuveliști și povestitori contemporani). □ De literatura polonă, se ocupă Rodica Ciocan-Ivănescu în articolul *Din literatura polonă de azi, între istorie și literatură*. □ Poetul grec Ghiorgghios Seferis se face cunoscut din paginile de lirică universală în traducerea lui Aurel Rău. □ Ion Pillat este repus în circuitul literaturii române printr-o analiză a poeziei sale de către Simion Mioc. □ Haralambie Țugui semnalează apariția volumului de proză memorialistică scris de avangardistul Șasa Pană. □ Dintre aparițiile din literaturile străine sunt prezentate *Histoire du roman moderne* a lui R.M. Albérès, *Spanische Literatur des 20. Jahrhunderts* a lui Franz Niedermayer, romanul *La tête contre les murs* a lui Hervé Bazin. □ A predat G. Călinescu limba italiană la Liceul C. Diaconovici Loga și la Școala superioară de comerț din Timișoara? este întrebarea pe care încearcă s-o clarifice D. Vatamaniuc într-una dintre „miniaturile critice” ale acestui număr.

• **[„Presa noastră”, nr. 9]** În cadrul rubricii *Cronica reportajului*, Șerban Cioculescu semnează textul *Caragiale – reporter judiciar ocazional*, nu rezistă tentației de a prezenta noi mărturii istorico-literare despre talentul jurnalistic al lui I. L. Caragiale, unele dintre acestea – cum este bunăoară „spectacolul” jurnalistic provocat chiar de către dramaturg la moartea (sinuciderea) lui Odobescu. Deși de mare întindere, textul lui Șerban Cioculescu despre „reporterul judiciar Caragiale” merită atenția fiindcă este, în totalitate un savuros subiect de literatură: „Părintele literar al celebrului reporter Caracudi, tipul profesionistului inventiv de altădată, a iubit reportajul și a înțeles sa-l ridice la o treaptă superioară de conștiințiozitate și de artă. Primul reportaj de

mai mari dimensiuni, de altfel nesemnate, al lui Caragiale a fost consacrat dramaticii morții a lui Odobescu. Cu informații primite de la profesorul Anghel Demetrescu, directorul liceului particular Sfântul Gheorghe, la care funcționaseră atât Odobescu cât și Caragiale, acesta a întocmit un reportaj în două numere consecutive din „Gazeta poporului” (16 și 17 noiembrie 1895). Ca să întrețină interesul cititorilor, anonimul autor al reportajului l-a secționat în numeroase fragmente, precedat fiecare de câte un subtitlu: *Din sorginte autorizată*, *Începutul romanului* (cauza sinuciderii a fost într-adevăr un nefericit roman de dragoste!), *O contrarietate*, *Incident neplăcut*, *Femeea*, *Inexplicabil*, *Ruptură*, *Reapropiere*, *Cătră catastrofă* ș.a.m.d. Am descoperit acest «inedit» al lui Caragiale și l-am integrat întâia oară în *Opere*, IV, 1988 pp. 209-218. Alt mare reportaj caragialian, acesta de natură politică, cu titlul *Culisele chestiunii naționale*, a apărut în «Ziua», organ al partidului democrat-radical de sub conducerea strălucitului gazetar G. Panu, între 25 februarie și 2 martie 1896, cu discreta semnătură L., inițiala lui Luca, iar apoi într-o broșură de 54 pagini. Este o adevărată capodoperă a genului; portretul psihologic al «eroului», ardeleanul Eugen Brote, în subordinea lui D. A. Sturdza, șeful partidului liberal, așa cum l-a realizat Caragiale, pe tema mimetismului admirativ și al servilismului integral, este neîntrecut până astăzi în reportajul nostru literar. După ce a atins această culme a portretului moral în cadrul genului reportericesc, Caragiale s-a simțit dispus, la un foarte scurt interval, să treacă la specia mai curentă, a reportajului judiciar, în marginea unui mare proces de scandal. Eroul acestei afaceri, cât pe aci să fie victima unei crime, era vechiul prieten al scriitorului, din vremea revizoratului său de Argeș-Vâlcea (1882), arhitectul N. Gabrielescu, care lucrase alături de arhitectul francez Lecomte du Noüy la restaurarea mănăstirii Curtea de Argeș. (...) Harnicul arhitect se ocupa cu numeroase lucrări publice de antrepriză, ducând o viață veselă de holtei, mai ales la București, între două lucrări provinciale istovitoare. Una din legăturile lui, mai mult epidermică decât sentimentală, a provocat o mare vâlvă publicistică, după cum vom vedea, stârnind pana exersată a lui Caragiale, într-o lungă serie de foiletoane. (...) Cine au fost așadar «eroii» așa-zisei drame sau crime cu tâlhărie? Victima! Arhitectul N. Gabrielescu amantul... criminalei. «Criminalul» principal. Tânărul Ion Șabechi, de 20 de ani, fecior de bani gata, fiul bancherului Teodor Șabechi, este certat cu tatăl său, pentru purtările lui cele rele și izgonit din casa părintească. De trei ori căzut la bacalaureat. Fost elev al lui Anghel Demetrescu și poate și al lui Caragiale, la Sfântul Gheorghe! Complicea lui principală – frumoasa Olga Lătescu, de 22 de ani, fiică de fost prefect, din vechea familie moldovenească Costache Boldur Lătescu, căsătorită cu un văr al ei, George Lătescu, mamă de copil legitim, lăsat pe seama familiei, divorțată și stabilită în București, unde darnicul și petrecărețul arhitect a instalat-o «în mobilele ei», în strada Vasile Alecsandri, lăsându-i libertate de acțiune și

necontrolându-i relațiile de tot felul. Complice secundar. Anton Sabieș, supus austro-ungar, de 35 de ani, fost vizitiu la Șabechi – tatăl, angajat la un unchi al tânărului Șabechi, este acela care, în «drama din strada V. Alecsandri», a ținut frângeria, să-l lege fedeleș pe Gabrielescu, dacă ar refuza să se lase stors de bani. Cum s-au petrecut lucrurile? În lipsă de bani, după ce junele Șabechi cheltuisese cu Olga câteva mii de lei, petrecând «împărătește» în Rusia țaristă, într-o escapadă în stil mare, tânărul convinge pe Olga să-l atragă în cursă pe Gabrielescu, la ea acasă, într-o seară, sub pretext de a se schimba, înainte de a se duce în oraș să supeze împreună. După o încercare din ajun, ratată, deoarece arhitectul fusese fără chef, planul reușește. Olga îl reține pe Gabrielescu la ea, când apare de îndată furios tânărul Șabechi, în postură de logodnic înșelat, cu arma în mână, cerând reparația sângelui. După o scurtă încăierare asupra armei, la un apel al lui Șabechi, apare Sabieș în ajutorul lui, punându-l în inferioritate pe Gabrielescu, care (le) dă bani de funie ca să fie legat și se așteaptă la torturile cele mai grele, inclusiv moartea. Dar nu! Șabechi nu dorea dispariția rivalului său, ci jinduia numai la banii lui. Astfel obțin șantajistii 10 000 de lei în titluri de rentă, aduse de acasă de la Gabrielescu de către Olga și Sabieș, din ascunzătoarea indicată de victimă, precum și două polițe, una de 9 000 de lei în folosul junelui și cealaltă de 5 000 de lei în folosul Olgăi. Gabrielescu este eliberat, depune îndată o plângere la parchet și obține a doua zi la prânz arestarea celor trei complici. (...) Cazul este amintit și de Constantin Bacalbașa în *Bucureștii de altădată* (vol. II, 1885-1900, 1928, p. 197-198). Deși redactor la «Adeverul», unde semna mușcătoare portrete în pagina 1, semnate Vardalabum, memorialistul nu-și amintește de reportajul lui Caragiale. Cred că nimeni din presă nu s-a sesizat de intervenția amicală a marelui scriitor în favoarea prietenului său, N. Gabrielescu și în vederea acestui supliment de anchetă, cu care presa judiciară din acel moment nu prea se credea îndatorată. La marele talent literar al ocazionalului reporter, se adaugă așadar și o lecție de etică profesională. O lecție care n-a profitat nimănui în acel moment, dar pe care n-am vrut s-o las nerelevată». □ În același număr, G Bădulescu radiografiază *Prezența informației culturale în presa regională*. Între publicațiile vizate se află „Flacăra Iașului”, „Drum nou” din Brașov, „Dobrogea nouă” din Constanța, „Înainte” din Craiova. Sunt remarcate rubricile *Magazin săptămânal*, *Pe meridianele culturii*, *Oaspeți pe scena Teatrului de stat*, *Câte o carte pe săptămână*, prin subiecții articolelor: Marin Sorescu, Corneliu Sturza, Vasile Alecsandri, W Shakespeare, Corneliu Omescu, Radu Cosașu, Michelangelo. □ Titu Georgescu și Mircea Ioanid semnează împreună studiul *Prezența intelectualității românești în publicistica antifascistă*, intelectualii antifasciști fiind M Sadoveanu, M. R. Paraschivescu, George Macovescu, Zaharia Stancu, M. Ralea, T. Vianu, G Călinescu, TT Braniște, Geo Bogza, Ion Pas, Radu Popescu, I Felea, M Beniuc, Gh Dinu, Eugen Jebeleanu, Matei Socor, Al, Rosetti, Iorgu Iordan, Tudor Arghezi,

Victor Eftimiu, G. Ibrăileanu, Demostene Botez, I. Călugăru, Al Sahia, Victor Ion Popa, G. M. Zamfirescu, N. D. Cocea, Jules Perahim, N. Tonitza, Șerban Cioculescu, Eugen Heroveanu, Marcel Breslașu ș. a. □ *Istoricul În Gânduri la reapariția revistei „Familia”* Const. Antip salută această inițiativă culturală, printr-o fișă istorico-literară exhaustivă a seriilor precedente: „La Oradea a reapărut revista «Familia», în cea de a cincea ei serie, continuatoare a celor precedente al căror act de naștere a fost subscris cu un veac în urmă. Apărută în 1865, revista... făcea parte din acea publicistică militantă care avea să reprezinte un testimoniu al conștiinței de sine, al ideii de durată și de unitate a poporului român, publicistică reprezentată de tot ce era mai prestigios în peisajul presei române din epocă, începând cu pionierii – «Curierul românesc», «Albina românească», «Gazeta Transilvaniei», ziaristica anului revoluționar 1848 sau aceea a Unirii. Ea a fost contemporană cu „Albina», «Federațiunea» și cu primul cotidian ardelean «Tribuna». «Familia» a văzut lumina zilei și a desfășurat o activitate de peste patru decenii în perioada dualismului austro-ungar, care a desființat și resturile autonomiei politice a Transilvaniei, a adâncit asuprirea socială și națională. În aceste condiții, presa română ce apărea în imperiul habsburgic a înțeles că suprema-i datorie consta în a fi tribună de denunțare a stării de apăsare în care erau ținute mulțimile truditoare, o tribună de afirmare și apărare a drepturilor poporului român, de promovare a aspirațiilor lui. Apariția «Familiei» este legată de numele lui Iosif Vulcan, demn urmaș al pleiadei de cărturari de peste munți, care însumează numele unui Samuil Micu, Petru Maior, Gh. Șincai, Timotei Cipariu, George Barițiu. Cultivarea scrisului românesc, căruia i s-a dedicat o viață întreagă, a fost privită și de Iosif Vulcan ca un adevărat sacerdoțiu. La temelia îndelungii sale strădanii s-a aflat credința nestrămutată în popor și în virtuțile lui, cunoașterea nevoilor acestuia, solidaritatea cu năzuințele sale. Căci «...de la popor trebuie să înceapă a lucra cei ce voiesc să ridice o națiune» spunea Vulcan, perpetuând, astfel, ecoul memorabilelor cuvinte care au răsunat pe Câmpia Blajului în 1848: «Țineți cu poporul ca să nu rătăciți». (...) Primul număr al «Familiei» întrunește, ca și pe vremuri, condeie reprezentative din toate colțurile României: Tudor Arghezi, Titus Popovici, Victor Eftimiu, Demostene Botez, Al. Andrițoiu, Perpessicius, Șerban Cioculescu, Adrian Maniu, Horvath Imre, Eugen Barbu, Sūto Andras, D. R. Popescu și alții, care semnează saluturi, poezii, schițe, reportaje, articole de istorie, cronici”.

• [„**Ramuri**”, nr. 9] Editorialul acestui număr se intitulează *Însemnele patriei*, nesemnat: „Clarviziunea și luciditatea politicii leniniste a partidului, a programului său revoluționar, au așezat toate planurile și visurile noastre cele mai îndrăznețe în zona posibilităților practice. Drumul pe care l-am străbătut în cei 21 de ani de la Eliberare a fost drumul prin care am realizat, pas cu pas, acest program de îndrăzneală și încredere în forțele proprii, deschizându-ne perspectiva de aur și glorie a culmilor comunismului. Noua carte a legilor –

Constituția României socialiste – conferă întreaga putere de stat oamenilor dedicați celor mai nobile scopuri: «dezvoltarea orânduirii socialiste, creșterea continuă a bunăstării materiale și culturale a poporului, asigurarea libertății și demnității omului, afirmarea multilaterală a personalității umane»...».

❑ Contribuții lirice au Tiberiu Utan (*Bacovia; Pădure iarna; Morții*), Virgil Teodorescu (*Pagoda*), Nichita Stănescu (*Fântâna de cer albastru*: „Acum vom bea apă vie dintr-o fântână / săpată între soare și lună / Străfundul acestei fântâni se află / într-un timp nenăscut; / Oglinda fântânii – / are drept ghizduri o aripă de pasăre / și-un crater al lunii”), Radu Cârneli (*Dans în doi*), Profira Sadoveanu (*Mărul*); Ion Prunoiu (*Umbra pământului*); ❑ Sunt publicate prozele *Uneori, culoarea feții și Struguri storși* de Gheorghe Suciu, premiul I pentru proză. ❑ Sub semnătura I. B. apare *Basm și poezie*: „Imaginația scriitorului din timpul nostru va afla în laptele epocii de față noi teme de înfăptuire artistică. Visul a devenit realitate. Covorul zburător sau cizmele de șapte poște au devenit palide închipuiri. Trăim într-un fantastic cotidian. Scriitorul nu are decât să privească în jur și să transcrie realitatea, după indecențele lui personale de privire; nici o anticipare nu va părea absurdă. (...) Fantasticul științific nu este decât una din temele literare ale momentului. Îi rămâne fiecărui artist sarcina și bucuria descoperirii de noi continente poetice. Vechile plăsmuiri sunt depășite. Noi mituri, răspunzând năzuințelor spirituale ale timpului de față, își așteaptă înfăptuirea. În activitatea sa artistică, scriitorul va putea da, în fiecare operă, măsura originalității și puterii sale de reînnoire a vechilor teme poetice: va putea astfel, afirmându-se, statornici continuitatea cu vechile teme ale basmului popular, reîmprospătându-le.” ❑ Proza este reprezentată de *O raită prin pădurea de întâmplări – 6 momente*, de Vasile Băran și *Tivismoc și Tivismoc* de C. S. Nicolăescu-Plopșor (fragment). ■ La ancheta despre starea poeziei răspunde, foarte detaliat, Geo Dumitrescu: „Dacă am înțeles bine sensurile, prima întrebare a anchetei dv. pare legată de discuțiile din presa noastră literară, în jurul realismului, în jurul temelor actuale. Referindu-mă la ele, la ceea ce numiți condiția estetică a poeziei militante, aş porni de la o observație de bun simț, unanim acceptată (deși nu totdeauna pusă în aplicare cu toată consecvența) care constată că poezia mediocră, chiar dacă e foarte realistă, chiar dacă e nespuse de atașată tematic de actualitate, nu militează și nu poate milita pentru nimic, nu servește nici unui ideal politic, social, estetic, nu servește nimănui, nici realismului, nici tematicii actuale, nici socialismului în ultimă instanță, ci, dimpotrivă, compromite și deserveste (în cel mai rău caz) toate aceste criterii toate aceste obiective și idealuri. (...) În literatura noastră actuală, realismul e un factor comun, de orizont și de substanță. Cine ar putea să nege sau măcar să pună în discuție acest adevăr?”. Urmează o taxinomie a formelor literare ale realismului: „Dar în întruchipările lui practice, concrete, realismul e, după cum se știe, de nenumărate feluri. Există un realism imediat, mecanic și visceral, și există unui

înaripat către esențe, există un realism de mansardă și unul de subsol, există un realism în dungi și un realism *uni*, un realism albastru, unul negru precum și unul turchez și altul roz-bonbon (nu glumesc de loc, – nimeni nu va nega existența, în condiții concrete, a unui regretabil realism roz-bonbon, ca și a unui soi de realism vânat, adică turchez, pe care criticii noștri, și nu numai ei, se străduiesc să le îndepărteze din paginile unor cărți), după cum există și un realism placid sau chiar sceptic și un realism într-adevăr militant. (...) Anumite mutații tematice, sesizabile doar la efortul unui inventar static și mai mult de suprafață, au de fapt o semnificație cu totul relativă, mult mai puțin susceptibilă de îngrijorare decât s-ar părea”. Poetul propune o cronologie a devenirii poeziei românești în acord cu politica partidului unic: „Căci frontul nostru liric, în ansamblul său, urmează și el succesiunea firească a vârstelor. După ce a bătut în întindere, cu fervorile pionieratului, toate sferile tematice, cele mai concrete, cele mai vii și mai fierbinți, ale revoluției, ale construcției socialiste, după ce a trecut prin toate experiențele și maladiile nevârstnicei, poezia noastră se află azi în faza sublimărilor, când ceea ce a fost cucerit în întindere este valorificat în adâncime și intensitate, încorporat în esențe, sub semnul decisiv al restabilirii totale a legăturii organice cu strălucitele ei tradiții mai vechi și mai noi. (...) Implicațiile la care conduce această fragmentară realitate sunt inhibitorii, dar prin însăși forța vieții atari impedimente și neprielnicii se vor elimina din drumul creatorilor autentici. Partea nu poate subordona întregul. Or, întregul, adică organismul puternic al literaturii noastre se va impune, grație însăși înțelegerii realiste – ca să revenim la termenul nostru – de care se bucură ea în concepția îndrumătorilor culturii noastre. În legătură cu aceste lucruri, și nu numai cu ele, îmi spun ca și dv., este neîncetat util să ne amintim cuvintele rostite de către secretarul general al Comitetului Central al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la întâlnirea conducătorilor de partid cu oameni de cultură și artă: «Dezvoltarea activității de creație cere forme de exprimare multilaterală. Fără îndoială că nu se poate impune nimănui un anumit fel de a scrie, de a picta, de a compune, dar ceea ce se poate cere oamenilor de artă este de a exprima întotdeauna realitatea, adevărul despre viață, de a sluji poporul din care face parte». (...) Aceste pătrunzătoare cuvinte (care cuprind, între altele, nu numai o simplă invitație la realism, ci și un îndemn la slujirea poporului, ceea ce arată încă o dată, în chip clar, că cele două concepte nu se pot confunda ori suplini) reprezintă o îndrumare prețioasă, în acest ceas hotărâtor al literaturii noastre, un motiv de meditație profundă și înnoitoare, nu numai pentru purtătorii de condeie, dar și pentru ei ce sunt chemați să aplice la concert și să urmărească în fapt aplicarea acestor îndrumări”. □ Eugen Constant răspunde la trei din cele patru chestiuni interogative: „1. Nota dominantă a epocii noastre, privind stadiul avansat al evoluției versului românesc, o constituie, desigur, efervescența de înaltă tensiune lirică a condeierilor care, purtând în pupile viziunea creatoare a eticii

partinice, fideli principiilor artei realist, reușesc să toarne în inedite și multiple tipare tumultul vieții noi. Consider că mesajul umanist, plămădit în albiile zburcimatei noastre istorii de tradițiile revoluționare ale poporului, asociat cu optimismul patetic – vibrantă expresie a încrederii în elanurile civice integral identificate cu nobilele năzuințe ale maselor – fundamentează din plin condiția estetică a militantismului în poezie, a impetuoșității în lupta pentru triumful binelui, frumosului, adevărului și dreptății. Poeții noștri contemporani încearcă să abordeze o tematică polivalentă, să reflecte artistic și autentic prezentul socialist cu ambele lui probleme majore, promovând ideea centrală și aura formelor stilistice laborios cizelate. Prin forța transfigurării, inerentă talentelor viabile, materialul senzorial colectat din lumea eposului socialist, a grandioaselor construcții ce aspiră să egaleze splendorile naturii, se transformă în imagini cristaline, angajând emotivitatea, afectivitatea cititorilor. Critica noastră și-a asumat cu prestanță rolul de mentor, străduindu-se să cerceteze luccid operele poetice, să stimuleze pe acelea în căror performanță organică răsună chemarea patriotismului socialist și a internaționalismului proletar, care cântă muzica libertății, a păcii și a bucuriilor umane. Iar acolo unde constată ineficiența roasă de cariul mediocrității, eronata orientare sau licențioasa laterare a principiilor artei progresiste, să intervină viguros, operativ. În special, este de supravegheat, de depistat și combătut evaziunea – fățișă sau camuflată sub ornamente de importanță manieristă – de la exigențele acute ale actualității”. Referitor la ăunctul 2, specificul tematic și formal al poeziei noastre actuale, E. Constant afirmă: „Lirica noastră, în prezenta etapă a dezvoltării ei, marchează o abundență de idei și vocabular, datorită extinderii citadine, dezvoltării industriale a orașelor, multiplicării arterelor de producție a bunurilor necesare vieții socialiste. Varietatea tematică contemporană a generat și o reînnoire în continuă mobilitate a formelor de exprimare. Se adaugă astfel poeziei și bogăția lexică, metaforică, a evenimentului industrial de gigantică proporție urbanistică. Poeții au acum pe paletă o diversitate de posibilități cromatice pentru a reda pictura noilor victorii inițiate și conduse de înțelepciunea marelui și încercatul nostru partid comunist”. Cu privire la importanța filonului focloric al culturii noastre, Eugen Constant evidențiază funcția educativă a acestuia (punctul 4) se arată: „(...) Din bogatul patrimoniu folcloric, scriitorul de acum poate trage învățăminte spre a reda cât mai veridic, mai original, conformația spirituală a omului contemporan, întărind vergile armăturii noastre poetice”. □ Despre respondentul de mai sus, scrie, la rubrica *Medalion*, colegul său de generație și de idealuri (politice) longevivul poet Mihail Cruceanu. Textul se intitulează *Poetul legitimei revolte*: „Eugen Constant, prin toată ființa lui, e un revoltat în mijlocul societății, înainte de a fi un revoluționar. În revolta lui curată și sinceră, el înțelege și iubește pe toți semenii lui, care, ca și el, sunt osândiți de regimul anarhic ce domnea atunci, la mizerie și distrugere. Dar, ca un corolar al acestei iubiri, el urăște pe dușmanii

întregii omeniri. Revolta aceasta, care izbucnește în toată opera lui, îl împinge să caute cauzele mizeriei sociale. (...) Accentele bărbătești din poezia lui Eugen Constant, ca și articolele lui social-politice, răsună puternic în sufletele noastre, răsună ca o goarnă și anunță decrepitudinea unui regim decăzut, mobilizarea maselor pentru îngroparea lui și semnalul ce prevestește o lume de libertate pentru întreaga omenire”. □ În cadrul rubricii *Drumurile Cărții*, Teofil Moreta evocă în *Filonul de aur* „imaginea șoferului de taxi citind, între două curse, la volan, ultima carte apărută în librării”. Imaginea cu iz idilic și propagandistic este parte dintr-un album, despre care autorul declară că reprezintă „autentice și familiare «instantanee» ale României contemporane, devenind *leit-motivul* mărturiilor, orale sau scrise, ale oaspeților de peste hotare”. Articlerul pare de neoprit: „Această realitate s-ar putea numi *Timpul de aur al cărții*. Partidul i-a dăruit omului muncii *Cartea*, cartea adevărată, din paginile căreia visul și înțelepciunea marilor scriitori ai țării și omenirii, al ceasului prezent sau al mileniilor străvechi, au devenit elemente de forță, de impuls în compexul efort depus de poporul nostru pentru construirea unei vieți noi. (...) Ridicată la rangul nobil de nevoie esențială a poporului, plămădită într-un mare angrenaj ce unește eforturile și interesele scriitorului cu acelea ale editorului, ale tipografului și ale librarului, cartea cu adevărat frumoasă, ajunsă la îndemâna omului muncii, justifică un gând de cinstire cuvenit deopotrivă celui care a scris-o, celui care i-a stimulat împlinirea, celui de lângă linotipul fierbinte și celui care o așează în rafturile librăriei sau bibliotecii. În anii socialismului, ca o consecință firească a sporirii gradului de înțelegere și de exigență al oamenilor muncii, editurile noastre au tipărit în tiraje impresionante cărți bune, educative, care fac o instrucție înaltă, cultivând, în spirit socialist, mintea și sufletul. Stimulați de existența unui public a cprui sete de literatură e fără precedent, scriitorii noștri contemporani au creat în anii socialismului nenumărate opere de valoare, opere care au devenit, prin nobilul efort al editurilor, cărți menite să sporească fondul de aur al literaturii noastre și să facă să crească prestigiul culturii României socialiste. În cadrul politicii culturale a partidului și sfatului nostru, activitatea editorială a fost analizată cu grijă și înțelepciune; dezbaterile celui de-al IX-lea Congres au trasat, cu claritate, sarcinile pentru viitor”. □ Textul *O a doua moarte a brazilor* de Nicolae Adam și M. Ungheanu începe aparent inofensiv: „toată lumea știe din ce se face hârtia. Istoriile instructive pentru copii au arătat pe îndelete cum se taie lemnul din pădure, cum e transportat la combinat și transformat în pagini de hârtie pe care își scriu povestirile Aurel Mihale sau Haralamb Zincă”. În realitate, cei doi autori iau atitudine împotriva practicilor nou apărute în sistemul comercial de difuzare a cărților prin librării, prin care volumele nevandabile sau greu vandabile erau împachetate alături de cele frecvent solicitate: „Desigur că mai sunt și alte surse pentru fabricarea hârtiei (stuful Deltei), după cum vă asigurăm că mai sunt și alți scriitori decât aceștia

doi, dar proporția în care copacii sunt doborâți pentru a deveni coli de tipar sau de editură este în unele cazuri îngrijorătoare. Cineva ne-a informat că am putea da de capul firului dacă am cumpăra una din frumoasele pungi de celofan legate cu panglicuțe care încarcă de la un timp mesele librăriilor. Pungile acestea au făcut carieră și au indispus pe mulți cumpărători. Vroiai să cumperi *Drumul spre înalta societate* de John Braine? «Da, avem» – ți se răspundea – și ți se indica o pungă de naylon în care se afla, alături de cartea cerută o carte de Viniciu Gafița, de pildă. Vroiai *Setea* de Titus Popovici, sau o carte de Șolohov, sau *Expediția Kon-Tiki*? Cum de nu! Dar, alături de una din acestea, cumpărătorul era obligat să cumpere și o carte de George Nestor. Pungile erau intangibile și inviolabile. La orice proteste, vânzătoarele sau vânzătorii răspundeau că aceste pungi nu pot fi deschise, ca și când inofensivele pungulițe ar fi fost amenințătoare zăvoare cu sonerii de alarmă. Amatorul era, deci, obligat adeseori să cumpere o inutilitate, o carte pe care nu și-o dorise. Conflictele dintre vânzător și cumpărător au ajuns atât de acute încât un ziar, în foiletonul său, credea că principalii vinovați ar fi vânzătorii. Să fie acesta adevărul? □ Textul celor doi autori furioși este însoțit de un mic sondaj prin librăriile din Bacău și Iași, în care se confirmă obligația vânzătorilor de a impune cumpărătorilor cărțile debutanților sau a scriitorilor minori, ca și de un amplu extras din foiletonul-pamflet scris de Nicuță Tănase pe acest subiect: „La Craiova se pare că vânzătorii sunt de vină... Nicuță Tănase ne semnala, prin «Scânteia», cum înțelege U.R.C.C. Craiova să-și «culturalizeze cumpărătorii». Vrei, să zicem, o masă? Iei, obligatori, și niște cărți. Vrei un scaun? Iei alte cărți. Câte trebuie să cumperi dacă ai nevoie de un studio, și câte dacă nefericitul cumpărător dorește cumva și o mobilă-bibliotecă? Și, evident, aceste cărți nu se dădeau gratis... Și ce fel de cărți erau? Vânzătorii de mobilă, care nu înțelegeau să-și plaseze marfa fără un acompaniament cultural, n-aveau, desigur, o idee prea clară despre volumele-anexă. Ei le cunoșteau sub expresiva denumire de *cărți greu vandabile*. (...) Iată, deci, că toate drumurile duc la edituri. Cumpărătorii se plâng de librării și de vânzători, librăriile și vânzătorii se plâng de edituri. Editurile se mai pot plânga, la rândul lor, de ceva? (...) Judecată în ansamblu, producția editurilor noastre e pozitivă. Dar ajunge un quantum de 25 la sută greșeli anuale, pentru a mări stocul de cărți greu vandabile de care se plâng vânzătorii din librării. Nu trebuie să convenim, atunci când vânzătorul citează cu reproș titluri de cărți și autori cu tiraje incredibile, că gustul și competența unor redactori de edituri sunt uneori sub nivelul profesiei lor? Căci altfel cum s-ar putea explica faptul că editura dă drumul pe piață unui debutant în tiraj de 18 000 de exemplare, pentru ca, imediat, după apariție, critica literară să-l desființeze pur și simplu? Un exemplu, la întâmplare, în acest sens: romanul lui Titus Mocanu, *Stăpânii*, scriere catalogată de critică drept submediocră și înscrisă la loc de frunte pe lista de cărți greu vandabile. Această vitejie ad-hoc a editurii este însă

vinovată, după cum vom vedea. Ați auzit de *Camionul lui Iliuță*? Dar de autorul său, George Nestor? Știți că această carte a apărut într-un tiraj de 23 140 de exemplare? (...) Este cazul să ne întrebăm care a fost girul pe care redactorul din editură l-a avut acordând credit larg (vizibil din cifrele tirajului) unor cărți care nu există pentru cititori. Nu există decât un singur fel de gir: acela al unui gust sigur, verificat. Un redactor nesigur în fața manuscriselor primite e prima verigă slabă din lanțul editorial. (...) Cel mai frumos gen de complicitate a criticii este însă procedeul pe care manualul de Drept îl numește tăinuire. Critica refuză, în unele cazuri, să scrie despre anumite cărți, când ar putea foarte bine să pună punct evoluției unor nume care altfel ne amenință cu serii întregi de volume. (...) Panaceul cu care editurile și C.L.D.C.-ul scapă de balastul greu vandabil sunt bibliotecile. Aici sunt împinse foarte multe din cărțile pe care cititorul le refuză. Vom găsi, în rafturi, unul sau două exemplare din cărțile lui Marin Preda, și zece dintre cele necitite de nimeni. Acesta este marele secret al «edițiilor epuizate» din cărți care, practic, nu se pot epuiza. (...) Sacrificiul brazilor este, de la carte la carte, util sau inutil. Ceea ce este neplăcut (pentru unii dintre acești autori) este că scriu cărți infirme, care nu pot trăi singure, care trebuie să aștepte vânzarea unei mobile pentru a intra în mâna unui cumpărător, care trebuie să accepte vecinătatea strivitoare a unei cărți bune într-o pungă de celofan. Infirmitatea lor e și a autorilor lor. Dacă George Nestor nu poate circula decât însoțit de altcineva în punga de celofan, vă propune să vă imaginați, dragi cititori, următorul spectacol. Pe Ion Barbu, olimpiu și maiestuos, mergând pe stradă și purtându-l agățat de braț pe George Nestor, pe Sadoveanu purtându-l în cârcă pe Viniciu Gafița, pe Liviu Rebreanu sprijinindu-l de braț pe Șerban Nedelcu, pe câțiva clasici ajutându-l să meargă pe Aurel Mihale, pe Marin Preda și Eugen Barbu sprijinindu-l de subțiori pe Titus Mocanu...”. Pentru a se contrabalansa, duritatea afirmațiilor critice din articolului *O a doua moarte a brazilor* și spre a atenua cât de cât imaginea șifonată a editurilor (care tipăresc literatură de gust îndoielnic) în textul *Palmares* se arată: „Ca urmare a unor condiții mereu elevate și ca un firesc răspuns dat exigențelor, editurile noastre au obținut, în ultimii ani, succese însemnate în ceea ce privește grafica de carte”. ■ „Ramuri” salută (re)apariția revistei „Familia”: „De la Oradea ne sosește vestea despre apariția, în cursul lunii septembrie, a revistei «Familia» – seria a V-a – publicație lunară de cultură, editată de Comitetul pentru cultură și artă al regiunii Crișana. Evenimentul coincide cu centenarul vechii reviste «Familia», apărută în 1865, din inițiativa și sub conducerea lui Iosif Vulcan, distins om de carte, luptător consecvent pentru dezvoltarea culturii naționale. În cei 42 de ani de apariție, revista a strâns în jurul ei un număr impresionant de colaboratori însuflețiți de idei progresiste, încadrându-i într-o largă mișcare culturală; în paginile ei au debutat Mihail Eminescu, în 1866, și George Coșbuc, în 1884. Cu prilejul reapariției «Familiei», revista noastră urează entuziastului colectiv redacțional

de la Oradea succese în muncă, contribuții de seamă la dezvoltarea culturii noastre socialiste”. □ Despre evenimentul, devenit național, *Vasile Alecsandri – 75 de ani de la moarte* scrie Vladimir Streinu: „Scriitorii de felul lui sunt adevărați profeți ai unei comunități de oameni. Dacă, în această ipostază, raportăm pe Alecsandri la scriitorii de azi, un fapt extraordinar ne oprește atenția. Față de lupta lui prin cultură pentru unitatea națională inexistentă atunci politicește, lupta scriitorului de azi se dă pentru un stat nou deplin constituit. Numărul mare al oamenilor de cultură care au anticipat crearea statului național, contrastează cu sarcina unui stat socialist și o civilizație materială impunătoare. E o situație care duce însă la alte reflecții, decât la comemorarea celor șaptezeci și cinci de ani de la moartea bardului care a ilustrat în chipul cel mai memorabile «sfântele firi vizionare» ale lui Eminescu”. □ În continuarea aceluiași subiect apare *Alecsandri și teatrul din Craiova* de Ion Schintee. □ Ion Biberi semnează, în cadrul rubricii *Ecuatii critice*, articolul *Din aspectele lirismului contemporan*: „O cuprindere sintetică a mișcării lirice contemporane este cu deosebire anevoioasă, întreprinsă fiind de un singur cercetător; aria de investigație va fi, în acest caz, limitată la cel mult câteva literaturi naționale, dar de care autorul va fi mai apropiat; simplificarea și omisiunile vor fi fatale; o atare adâncire critică sau istoric-literară nu poate fi decât întreprindere colectivă, în care studiile vor fi încredințate unor specialiști, limitându-se la o singură mișcare literară, pe care o vor putea analiza în adâncime; se va putea face, în această situație în perspectiva generală a literaturilor, o definire a fiecărui specific național; privirea de ansamblu va rezulta, astfel, dintr-un tablou amănunțit și divers și nu dintr-o sinteză îndrăznească, dar obligatoriu parțială. (...) În eflorescența lirică europeană – va trebui să adăugăm, în încheiere – poezia românească înscrie accente originale, încadrându-se în curentul general al creației verbale. De la Eminescu, limba românească a dobândit noi valori și putinți de înmlădiere. Putem spune că Eminescu a creat nu numai limba literară românească, ci a îmbogățit limba noastră ca atare, prelucrând, creator, aluviuni de proveniență populară. Poetul devine astfel un creator de limbă, pe urmele valorilor folclorice. După Eminescu, poezia românească a cunoscut o mare eflorescență, din care se desprind câteva nume de prestigiu european. A le mai aminti, ni se pare de prisos: numele acestor poeți se află pe buzele tuturor.” □ La cronică literară, Mihai Ungheanu consemnează apariția volumului Ion Băieșu, *Sufereau împreună*: „Cea mai subliniată aspirație a lui Ion Băieșu în ultimul său volum e aceea de-a face o proză nesupusă convențiilor. Se simte în scrisul său o exasperare în fața prozei stereotipe a unor confrăți, unde nimic neprevăzut nu se poate întâmpla, și căreia îi răspunde printr-o literatură lipsită în majoritatea cazurilor de șabloane. Ion Băieșu scrie o literatură accentuat omenească, cu eroi care cad, suferă, sunt ridicoli, absurzi, tragicomici. Proza lui destăinuie un alt mod de a concepe lumea, mai verosimil; universul roz al

literaturii lipsită de conflicte reale este invadat de alte culori, mai puțin surâzătoare... Dincolo de unele convenționalisme tipice, câteva tablouri (din *Fătu și Pistică*, de exemplu) rămân memorabile, scriitorul, dovedind o intuiție a desfășurării vizuale a secvențelor uimitoare.” □ Sub titlul *Cenachu – douăsprezece ancore* sunt promovați prin publicare Nicolae Marin, Valeriu Armeanu, Em. Gregor, Doru Nistor, Ar. Băgjină, Ion Tărăpoancă, Ovidiu Hotniceanu, Traian Mihăescu, Vasile Pătru, Nicolae Fruntelată, Riri Panduru, Dumitru Udrea. Unele dintre aceste nume se vor integra în viața literară. □ Din lirica universală sunt traduși: Carl Sandburg (*Mereu în căutare*, traducere de Ion Caraion și *Cântec*, traducere de Emil Manu); Nikolai Gribaciov (*Zile de Octombrie*, traducere de Geo Dumitrescu și *Cântecul unui bătrân pentru soția sa*, traducere de Emil Manu); Ion Golf (*Palatul de ploaie*, traducere de Petre Stoica); Iosef Einheber (*Aceea care se scaldă*, traducere de Petru Sfetca).

• [„Secolul 20”, nr. 9] Cu prilejul comemorării a trei sferturi de veac de la moartea „bardului de la Mircești” numărul se deschide cu prezentarea *V. Alecsandri în cultura universală*: „Alecsandri a fost cel dintâi scriitor român cu adevărat european, în sensul contemporaneității sale cu spiritul și mișcarea intelectuală din Apus, fără ca aceasta să însemne vreo clipă nesocotirea valorilor naționale”, menționează G. C. Nicolescu în eseu *Alecsandri – profil european*. □ Ov. S. Crohmălniceanu semnează un „cuvânt introductiv” la o miniantologie de poezie franceză de după 1940. Sunt antologați: Paul Valéry, Paul Claudal, Jean Cocteau, Max Jacob, André Breton, Tristan Tzara, Saint John Perse, Henri Michaux, Jacques Prévert, Raymond Queneau, Pierre Emmanuel, Francis Ponge și alții. □ La capitolul *Cărți, idei, opinii* B. Elvin prezintă monografia *Ionesco* de Philippe Senart, publicată în 1964 în colecția *Clasicii secolului XX*: În concluzie Ph. Severt (!) notează: „Nu numai că piesele sale sunt reprezentate pe multe scene, dar ele figurează și în programa analitică a unor universități europene și americană. Așadar, rebelul declarat, anticonformistul pătimaș cunoaște în momentul de față destinul rezervat personalităților oficiale”.

• [„Steaua”, nr. 9] Ana Blandiana publică un grupaj de poezii semnat intitulat *O săptămână. Luni* „Eu pot să fac tot ceea ce/ Alții nu îndrăznesc și n-au dreptul să facă./ Pot să alerg sărind într-un picior/ Prin sala mare a Palatului Republicii./ Pot să joc șotron pe bulevarde/ Peste găurile făcute de tocurile cui în asfalt./ Pot să-mi fac din cireșe cercei./ Decorații din frunze./ Din iarbă inele./ Pot să lipsesc de la cursuri./ Pot să nu știu dansa twist./ Aș putea fluiera în biserică/ Dacă m-aș duce acolo □ În cadrul cronicii literare, Adrian Marino semnează articolul *D. Micu: Opera lui Tudor Arghezi*, (EPL, 1965) Apreciindu-l „prin evidente calități de metodă, rezultate și nivel critic”, Marino este de părere că „un autor trebuie judecat, de la un anume stadiu înainte, în totalitate, în funcție de sensurile întregii sale opere. Nu există autori

infailibili pe toată suprafața operei și criticii nu fac excepție de la această regulă. Adevărata critică merge în inima lucrurilor, nu se încurcă pedant în mărunțișuri”. De asemenea, cronicarul consemnează că Dumitru Micu, subintitulându-și studiul „eseu despre vârstele interioare” urmărește, de fapt, „o biografie a operei” metoda care oferă avantajul „descrierii sistematice a unei opere, în creșterea sa organică”. „Lucrarea, prin urmare, promite de la început să fie interesantă, nu numai pentru surprinderea „tainelor” operei lui Tudor Arghezi, dar și pentru personalitatea criticului Micu, în actul de a-l citi pe Arghezi. Dacă ne este îngăduită încă o opțiune, am spune că ambele operații sunt la fel de importante, dacă nu cumva un critic ar trebui citit nu atât pentru temele atacate, cât pentru tehnica și talentul său, pentru punctele de vedere, judecățile și metodele sale. Observată din acest unghi, cartea lui Dumitru Micu definește un stadiu evoluat de analiză și sinteză literară, reală percepție critică, disociații estetice de prim ordin”. La curent cu textul lui Mircea Tomuș, din „Steaua” nr. 6, Adrian Marino, își pune, voalat, întrebarea în ce sens va evolua critica lui Dumitru Micu spre a răspunde: „ Este o întrebare cu totul firească pentru cine i-a urmărit întreaga activitate, cu progrese atât de evidente de la unele volume la altele. Criticul, în plin proces de maturizare, de căutare și fixare a unui stil, pare a oscila încă între analiză și generalizare, cu ambiția, în tot cazul, de a da lucrări construite, de reală sinteză, cale care trebuie în orice caz ferm continuată. Foarte analitic, chiar insistent, pe alocuri, și aplicat permanent, cu tenacitate, la obiect, mai ales în acest Tudor Arghezi, ne-ar plăcea să-l regăsim pe viitor îndeosebi în pagini și mai aerate, cu priviri tot mai de sus, fotografia din avion nefiind nici superficială, nici inexactă. Dumitru Micu are o evidentă vocație analitică, dar poate fixa în același timp pe planșetă și planul unor construcții de amploare, și dacă ne este îngăduită o sugestie (ținând seamă și de faptul că toate marile opere de critică și de istorie literară au fost numai sinteze), ceea ce i-am propune, dacă am fi editori, ar fi în special eseuri de interpretare, mai curând estetică decât biografică. Pe de altă parte, cum capacitatea de a defini a fost pe deplin verificată, o orientare și mai pronunțată spre imagini critice, spre formule-cheie, ar fi de asemenea bine venită. Într-un cuvânt, Dumitru Micu oferă în toate privințele serioase promisiuni și garanții pentru o continuă și decisivă elasticizare, plasticizare și condensare a scrisului său, ceea ce ne face să-l prețuim de pe acum nu numai ca realizare, dar și ca virtualitate certă”.

• [„Teatrul”, nr. 9] Numărul se deschide cu comemorarea lui Vasile Alecsandri, cu textul *Omagiu* semnat de Șerban Cioculescu: „S-a făcut dreptate lui Alecsandri abia în anii culturii socialiste. Cadrul larg al moștenirii literare cuprinde în centrul marii generații de la '48, pe primul plan, figura zâmbitoare a poetului-cetățean, care a înstrunit lira să cânte toate bucuriile și mâhnirile neamului său, toate aspirațiile acestuia, mai vechi sau mai noi, începând cu glasul marelui anonim, căruia i-a împrumutat ceva din dulceața

propriului său glas, și sfârșind cu trâmbița de aramă care a întonat vitejia dorobanților în războiul pentru Independență. Ctitor principal, cum spuneam, al teatrului nostru, Vasile Alecsandri a fost și unul dintre ctitorii României revoluționare, ai României unite și ai României libere. Titlurile sale la recunoștința noastră sunt prea numeroase și prea mari ca să-l cinstim, individual vorbind, cu toată echitatea. Numai poporul întreg, cu dreapta lui bătaie de inimă, fără precupețire, prin dragostea cu care-i păstrează amintirea, se arată vrednic de marele lui poet.”; un text omagial semnează și V. Mândra, intitulat **Autor dramatic și scena**: „Societatea socialistă, eliberând omul și proclamând o independență reală a țării, a eliminat implicit bovarismele «Belgiei Orientului» și a repus în drepturile firești filonul de aur al civilizației naționale, pe întreaga sa întindere istorică. Alături de celelalte bunuri culturale ale acestui pământ, opera lui Alecsandri a fost supusă unei căutări atente. Prețuind meritele de pionierat proprii creației lirice a autorului «Mărgăritelelor», timpul nostru a înregistrat o tensiune mai înaltă a vieții în sectorul operelor dramatice ale aceluiași. Prin urmare, paralel cu edițiile comentate ale scrierilor bătrânului bard, s-au întreprins reeditări scenice ale unor piese, cu rezultate adeseori uimitoare. (...) Varietatea aspectelor care caracterizează prezența lui Alecsandri pe scenele noastre depune cea mai convingătoare mărturie despre vitalitatea începutului de leat al dramaturgiei noastre naționale. Nu mai este nevoie să demonstrăm că opera dramatică a marelui ctitor, concepută ca o școală cetățenească, a devenit, nu mai puțin, o excelentă universitate pentru dramaturgi, actori și regizori. Ne apropiem de bătrânele scrieri cu un respect care include în mod necesar emoția redescoperirilor contemporane nouă. În ceea ce privește oricare ezitare conservatoare, mi se pare de ajuns să amintim mânia cu care Alecsandri ne-a înfățișat anteriorul și giubeaua lui Sandu Napoila, ultraretrogradul.”, iar sub titlul... **Despre teatru** apar extrase din scrierile și corespondența lui Vasile Alecsandri, grupate după tematică în *Dificultățile creației; Exigențele creației; Imoralitatea Chiriței; „Cine ar avea curajul să se atingă de Shakespeare?”; Text și scenă; Etica și măiestria actorului; Către tineri.* ■ Apare **Ce-o să fie Bondecel?**, „Poveste în numai trei acte, dar foarte multe tablouri”, semnată de Marcel Breslașu. □ Victor Eftimiu semnează **În amintirea lui Victor Ion Popa**: „Excepțională apariție în teatrul românesc, Victor Ion Popa a plecat prea devreme dintre noi. Dacă ar fi trăit, ar fi fost pus în adevărata lui valoare. Talentul, dinamismul, diversitatea darurilor sale ar fi fost binevenite în iureșul cultural în care se avântă azi Republica Socialistă România.” □ Tema acestui număr al revistei, **A treia ediție a Festivalului Internațional de păpuși și marionete**, vine cu textul **Păpuși, păpuși lumești** semnat de Al. Popovici, care în partea despre dramaturgie semnalează: „Ultimii ani au «recrutat» piese valoroase de: Marcel Breslașu, Nina Cassian, Gellu Naum, Veronica Porumbacu; pentru teatrul de păpuși a scris și George Călinescu – toți, fără îndoială, abordând

genul nu numai nominal, ci prin valori de creație și mai ales prin faptul de literatură adus pe scenă, prin evidențierea unor personalități proeminente, directoare. Interesant e că unii dramaturgi au provenit din rândurile gazetarilor teatrali, pasionați de teatrul de păpuși: Valentin Silvestru, Letiția Gâță, B. T. Râpeanu, Mihai Crișan, Viorica Filipoiu, Mihai Todea; alții, din cele ale regizorilor: Margareta Niculescu, Ștefan Lenkisch, Ildiko Kovács, N. Massim, Aurel Anchidin; ale păpușarilor: Brândușa Zaița, Costel Popovici, Horia Pop, Carmen Stamatiade; ale scenografilor: Ella Conovici, Paul Fux, Al. Rusan etc. S-au desenat personalități remarcabile: Valentin Silvestru, umorist complex și lucid; Viorica Filipoiu, atrasă spre metafora lirică; Viorica Huber, intuind granița dintre realitate și fantastic; E. Jurist și I. Mustață, atrași de bogăția și diversitatea genului estradistic; Mihai Georgescu, inspirat din faptul real, tinzând spre tema educativă, ca și Lizica Mușatescu și alții. În dramaturgia pentru păpuși au debutat cu succes tineri poeți: Ștefan Iureș, Al. Căprariu; dramaturgi ca Dorel Dorian, Al. Adrian; prozatori ca Vicențiu Gafița; autori cu un interesant univers infantil ca Al. T. Popescu; povestitori ca Al. Mitru; critici ca Iordan Chimet și Corneliu Sturzu... Lista e deschisă și ea sporește mereu

• [„**Viața studentască**”, nr. 15] Câte un singur număr apare în lunile august și septembrie. Începând cu nr. 15 (158), an X, pe frontispiciul publicației apare titulatura: „Revistă a Asociațiilor Studenților din R. S. R.” (în nr. 14 era încă R. P. R). □ Rubrica *Jurnalul vacanței* include un reportaj *Despre o zi obișnuită la Pârâul Rece* semnat de studenta – viitoarea scriitoare – Dana Dumitriu, Costinești – 1965; Texte de același factură tematică publică Emil Ghițulescu (*Estacada albă a prieteniei*); Natalia Stancu (*Minunea s-a întâmplat datorită orgii de vânt...*) și Marian Popa (*Știam că ne vom mai revedea*). □ De remarcat articolul lui Constantin Cristescu – *Rânduri despre Premiul de la Zagreb* (Festivalul Internațional de Teatru Studentesc), la care se adaugă un interviu cu studentul-regizor Andrei Șerban, realizat de Roxana Costache, despre spectacolul grupului dramatic universitar român distins la Zagreb cu premiul Margita, pentru piesa *Șeful sectorului suflete* de Al. Mirodan, în care dramaturgul „zugrăvește prin excelență o realitate... foarte a noastră, ocupându-se în special de problemele de conștiință ale celor care o cuprind.” În *Șeful sectorului suflete* el caută, „să pătrundă în universul intim al unei femei, caută să deslușească drumul anevoios dar pasionant al acesteia către găsirea fericirii”. Andrei Șerban dezvoltă aici și câteva idei despre teatrul modern: „Spectacolul românesc vorbește în favoarea teatrului, ca artă progresistă. Deși majoritatea sălii [de la Zagreb] nu cunoștea subiectul piesei, la sfârșitul reprezentației publicul ne-a aplaudat îndelung... Celelalte spectacole pe care le-am vizionat în festival (din repertoriu: Sofocle, Shakespeare, Brecht, Pirandello, Gogol) mi-au părut interesante dar, lucru care m-a pus pe gânduri, multe încercau să desființeze convenția teatrală, să ne convingă de moartea spectacolului, folosind elemente de anti-dramă...”

• **[„Viața militară”, nr. 9]** Publică versuri Violeta Zamfirescu (*Moștenire*), Vlaicu Bârna (*Frumoasa-i țara*), Eugen Frunză (*Patriei*), Radu Felecan (*Eroii*), Haralambie Țugui (*Cântec pentru Republică*), Traian Reu (*Obişnuințe*). □ Florian Grecea semnează portretul literar *Tânărul comandant*. □ Între numele noi de reporteri care colaborează la „Viața militară” apare și cel al lui Romulus Rusan (*Geologii*). I se adaugă, din partea „casei” Nicolae Pop (*Asalt continuu*) și Constantin Șola (*Cer limpede*). □ Nelipsit aproape număr de număr este Dragoș Vicol (*Într-o garnizoană*). □ M. Gafton recenzează romanul *Taina cavalerului de Dolenga* de Haralamb Zincă și volumul de nuvele *Vendeta* al lui Petru Vintilă. I. Mateescu semnează articolul *Două conștiințe în furtună*, o paralelă între romanele cu tematică de război scrise de Camil Petrescu respectiv E. M. Remarque.

• **[„Viața Românească”, nr. 9]** Sunt comemorați 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri. Semnează: Paul Cornea: *Însemnări despre poezia lui Vasile Alecsandri*; Al. Piru: *Prozatorul*; G.C. Nicolescu, *Teatrul lui Vasile Alecsandri*; Al. Tudorică, *Eugen Ionescu, critic literar*. ■ Paul Georgescu consideră oportun să scrie articolul *Recitind „Întâlnirea din pământuri”*, semn că traiectoria lui Marin Preda rămăsese învăluită în prejudecăți. La 17 ani distanță de la apariția cărții, criticul literar simte nevoia să înlăture zgura adunată chiar în anul când realismul socialist irumpea în câmpul cultural românesc. Prilejul îl constituie retipărirea cărții, cu unele adaosuri (prozele *Ana Roșculeț*, *Desfășurarea* și *Friguri* – tarate ideologic), la Editura pentru Literatură, în 1965: „Debutul lui Marin Preda, prin acuta lui originalitate, are o deosebită însemnătate pentru evoluția prozei românești; și fiindcă nici la apariția volumului – *Întâlnirea din pământuri* (1948) – ce-i cuprindea schițele, nici după aceea, nu numai că nu s-au subliniat aspectele noi pe care le surprinsese scriitorul, dar s-au bâiguit expresii depreciative, socotesc necesare să analizez mai pe larg cartea nu numai dintr-un act de dreptate, ce trebuia odată făcut, dar și fiindcă socotesc că valorile ei fecunde sunt departe de a se fi epuizat și că *Întâlnirea din pământuri* mai are încă un cuvânt de spus în dezvoltarea viitoare a prozei noastre. Vreau să fac de la început o precizare și anume că debuturile de acest fel, adică cele în care să se manifeste cu precizie un univers artistic propriu, sunt – cel puțin în literatura noastră – extrem de rare. De-i lăsăm la o parte pe Ion Ghica, Creangă sau Matei Caragiale, oameni ai unei singure cărți, perfecte ca expreise, care au dat aceste cărți la o vârstă înaintată, de abia Sadoveanu este cel ce, în producția primului an, avea să concentreze toate temele pe care le va duce la desăvârșire mai târziu, după patruzeci de ani; dar scrierile tinerești ale autorului *Baltagul* poartă stângăcia vârstei, în vreme ce, la aproape douăzeci de ani de la strângerea lor în volum, schițele lui Marin Preda dovedesc o stăpânire a meșteșugului, o tensiune și o economie epică, negând vârsta autorului”. □ Ion Caraion publică amplul poem *Geneze*: „Pleacă umbrele și rămân potecile/ cunoașterii. Socialismul e zâmbet./

Întrebările și viața vin de la oameni și se-mbracă-n/ tulburătoarele lor chipuri. Și prefac lumea”. □ Ilie Constantin publică poeziile *Cu poetul-ocean prin infern*; *Porțile* și *Legea grâului* □ Radu Cosașu publică schițele *Amokul* și *Trafalgar*. ■ Sașa Pană prezintă *Cinci sonete inedite* de Ilarie Voronca.

OCTOMBRIE

1 octombrie

• [„Contemporanul”, nr. 40] Nichita Stănescu publică pe prima pagină *Răspunderea poetului față de sine și de lume*: Dintre arte, nici una poate nu are un caracter atât de nuanțat național cum este poezia. În primul rând pentru că ea este exprimată într-o limbă *anumită*, de o generalitate și de o specificitate istorică anumită. Poezia română, ca limbaj, și nu numai ca limbaj, va fi întotdeauna structurată pe expresia bogat metaforică de un timbru latin, a cântecului folcloric, pe uimitoarea forță asociativă și de a crea mituri, a povestirilor și basmelor populare”. □ Geo Dumitrescu publică poezia *Aș putea să arăt cum crește iarba*: „E puțin ceea ce spun. Dar pot să spun orice. / Cred că pot să spun / Aș putea să arăt cum crește iarba, cum se-nalță cu zid / Cum se nasc cai de lemn/dintr-o iapă de lemn... / Pot să spun...”. ■ Marin Preda publică eseu *Problematika umană veritabilă și făcătorii de cuvinte*. E un articol răspicat polemic, o pledoarie pentru arta adevărată, o distanțare de un tip de scriitor numit simbolic „făcător de cuvinte”: „Poporul nostru trăiește o epocă de adânci schimbări. Unde sunt ele descrise în literatură? Și aici să nu ascultăm răspunsul făcătorilor de cuvinte fiindcă ei vor răspunde printr-un torent de cuvinte, pe câtă vreme noi avem nevoie de opere cu o problemă veritabilă așa cum trăiește poporul nostru astăzi, construind o nouă societate, socialistă, și nu cum o descrie acești falși vrăjitori. Acestora trebuie să le spunem o dată cu Maiorescu: *În lături!* Literatura română poate să se debaraseze de ei (...) Ajunge cu poveștile cu mânji albi și cu cai care rumegă. Istoriile cu cocoșul roșu și-au trăit traiul”.

• [„Glasul Patriei”, nr. 29] În prima pagină este redat conținutul *Decretului* „privind prelungirea termenului prevăzut în art. 1 din Decretul nr. 253/1955, pentru înlesnirea repatrierii unor cetățeni și foști cetățeni români și amnistierea celor repatriați”, *Decret* al cărui articol unic își prelungește valabilitatea până la 30 decembrie 1970. □ În cadrul rubricii *Noutăți editoriale* Romulus Dianu, se referă *La noua ediție a poeziilor lui Ion Pillat*: „... Ion Pillat ne-a lăsat valoroase poeme scrise pentru poporul român, pe care l-a iubit, și căruia el i-a dedicat confidențele sale de taină. El se așează printre autenticii poeți ai graiului românesc.” În aceeași rubrică este anunțată apariția, la Editura pentru Literatură, a volumului *Teatru* de George Călinescu, compus din 13 piese, printre care: *Phedra*, *Ludovic al XIX-lea*, *Tragedia regelui Otakar* și a

Prințul Dalibor, Răzbunarea lui Voltaire, Brezaia etc. □ Nichifor Crainic semnează reportajul *Tismana*. □ Radu Gyr publică poezia *Anotimp*. □ Autorul reportajului *File de toamnă* este Paul Anghel.

2 octombrie

• **[„Flacăra”, nr. 40]** „Tradiționala *Săptămână a poeziei*, sărbătoare a liricii românești contemporane, organizată sub egida Uniunii scriitorilor”, urmează a găzdui și câteva lansări de volume: *Diamant*, de Maria Banuș, *Zi de zi*, de Mihai Beniuc, *Carte de vise*, de Tiberiu Utan, *Continente ascunse* de Grigore Hagiu, toate volume de versuri, publicate la Editura pentru literatură, precum și acelea publicate de *Editura tineretului: Versuri alese*, de Tudor Măinescu, *La gura de rai*, de Violeta Zamfirescu, *Trepte la stele*, de Horia Aramă. □ Se salută apariția celor două volume de *Scrieri* ale lui G. Ciprian. □ Cu privire la opera lui Mihai Eminescu sunt tipărite volumele *Studii de stilistică eminesciană*, de G. I. Tohăneanu și *Eminescu despre problemele limbii literare române*, de Gh. Bulgăr. □ Eugen Frunză semnează textul *Actorul mai puțin celebru*, iar Lucian Zatti publică pe aproape două pagini de revistă schița *Falsificatorul*, cu ilustrații de Val Munteanu.

3 octombrie

• **[„România liberă”]** Nicolae Velea răspunde întrebărilor adresate lui de Boris Buzilă în cadrul anchetei *Varietate în unitate*. Referitor la factorii care favorizează diversitatea de stiluri creatoare, prozatorul arată că „diversitatea vieții” este cea care impune diversitatea stilistică, așa cum se întâmplă în romanul *Moromeții*, a cărui „realitate stilistică” reiese din „realitatea asupra căreia s-a aplecat scriitorul”. Se adaugă, aici, „lecturile «profesionale» (autorii de la care scriitorul «învață»), structura intimă a autorului, dispoziția în care scrie etc”. La a doua întrebare, referitoare la evitarea „manifestărilor exclusiviste și rigide” și la rolul criticii literare, prozatorul afirmă că „lipsa de receptivitate în viață înseamnă, implicit, același lucru și în artă”, iar exclusivismul este doar „încercarea de a impune altora și de a «canoniza» această lipsă de receptivitate”. Critica literară dovedește, și ea, „o anumită lipsă de deschidere”, „o înțepenire a gustului și spiritului critic”. O soluție pentru această stare de lucruri ar fi, în opinia prozatorului, sporirea importanței revistelor care „dau diversitate vieții literare”. La întrebările trei și patru, referitoare la raportul dintre mijloacele artistice de expresie, reflectarea realității și funcția educativă a artei, prozatorul arată că importantă este, aici, „individualitatea artistului”, referindu-se mai ales la faptul că „generația scriitorilor care s-au afirmat în anii noștri datorează succesele și împlinirile faptului de a fi înțeles să răspundă” „funcției social – educative a artei”. În cazul unei „literaturi de intervenție socială”, cum este cea pe care o practică el însuși, Nicolae Velea ilustrează „eroii contemporaneității noastre, descătușați

de spaime și neliniști, în a căror existență, transparentă, lineară, dar nu lipsită de profunzime, constrângerea «disimulării» a făcut loc impulsului de «a ieși din tine» (...) și problemei înțelegerii noii «dialectici» a sufletului omenesc.”

▣ Rubrica *Săptămâna poeziei* inaugurează „ședințele” de literatură ținute în mijlocul muncitorilor, care au scopul de a întări „solidaritatea celor care, cu ciocanul pneumatic sau condeiul, luptă să sporească frumusețile vieții.” „România liberă” este prezentă la întâlnirea poetului Teodor Balș cu minierii din Praid. ▣ Rubrica *Căutătorii de comori literare*, semnată de Maria Moscu, descrie activitatea de cercetare desfășurată în cadrul Institutului de istorie și teorie literară al Academiei Republicii Socialiste România. Autoarea prezintă activitatea școlii de cercetare literară dirijate, vreme de 16 ani, de către G. Călinescu, ca fiind fundamentată pe „o riguroasă metodă de lucru, sădindu-se, în aria aridă a cercetării științifice, pasiunea pentru cultură, elevație spirituală, pentru prezență în contemporaneitate”, în sensul ideologiei partidului unic și al unui „cult vibrant pentru creația spirituală a poporului nostru.” Astfel, s-au descoperit manuscrise inedite, cum ar fi scrisorile lui Anton Pann, câteva dintre dosarele Junimii, 136 de documente referitoare la Filimon și la familia lui, manuscrisele traducerilor din Shakespeare ale lui Șt. O. Iosif etc. S-au descoperit, de asemenea, cărți din bibliotecile poezilor Văcărești, ale lui C. Negruzzi sau G. Topârceanu, fotografii inedite ale lui I. L. Caragiale și Macedonski, portretul lui Dinicu Golescu. De asemenea, cercetătorii au efectuat o serie de „excursii științifice” pentru a cunoaște „locurile unde au trăit” și creat scriitorii. Noile planuri de activitate ale Institutului prevăd: publicarea următoarelor volume ale *Tratatului de istorie a literaturii române*, „lucrări de sinteză literară”, un „dicționar al autorilor români”, o „istorie a presei literare românești”, „studii privind legăturile dintre literatura română și literaturile străine”.

• [„Scânteia”] Ion Brad evocă *Blajul și Câmpul libertății* (amintind și de trecerea lui Eminescu prin „mica Romă”. Reportajul continuă cu figuri de eroi contemporani, unul dintre aceștia fiind Constantin Martan, directorul stațiunii experimentale horti-viticole care, animat de idealurile propriei munci, vorbește despre *Dacia Felix*: „... da, așa trebuie să fi arătat Dacia Felix, în starea ei naturală și pe suprafețe agricole restrânse câtă vreme oamenii de azi intervin pentru a extinde binefacerile unei stări naturale pe suprafețe largi la proporțiile cerute de economia noastră”. ▣ Tot aici, Teodor Vârgolici scrie despre *Nobile tradiții de cultură*, evocând (re)apariția revistei „Familia” în care a debutat Eminescu. Lunga înșiruire a rezultatelor și meritelor reale ale publicației reprezintă consecința reeditării ei: „În perspectiva Timpului, a istoriei culturii românești și a poporului nostru, a idealurilor lui scumpe, rolul îndeplinit de «Familia» ne apare așadar de netăgăduit. Centenarul «Familiei» coincide cu reapariția la Oradea a noii serii a acestei publicații. Continuând nobila tradiție a înaintașilor, revista este menită să oglindească bogata activitate literară,

artistică și socială, să devină un factor viu de dezvoltare a culturii și artei din țara noastră în condițiile actuale ale socialismului”.

6 octombrie

• **[„România liberă”]** În cadrul *Săptămânii poeziei* de la Ploiești, poeții Cicerone Theodorescu, Camil Baltazar, Erik Majtenyi etc. au citit poezie și au stat de vorbă despre poezie cu petroliștii schelei Băicoi. □ Lucrările sesiunii de etnografie și folclor organizate, la București, de Academia Republicii Socialiste România și de Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, au fost deschise de Alexandru Philippide, președintele Secției de literatură și artă a Academiei.

7 octombrie

• **[„Albina”, nr. 928]** Gh. Scripcă scrie o odă *Partidului*. □ Radu Popescu îl prezintă pe scriitorul Șerban Nedelcu „unul dintre prozatorii care s-au afirmat în ultimii douăzeci de ani și care, prin opera lor, au contribuit la consolidarea literaturii noastre noi”. Radu Popescu mai adaugă: „Șerban Nedelcu este, deci, unul din prozatorii satului, un prozator pasionat de viața țărănimii, cu care păstrează și astăzi un contact strâns și multilateral”. Prezentarea este însoțită, pe o altă pagină, de un fragment din romanul la care lucrează, unul de oglindire a celui mai recent, mai actual moment de viață al unei cooperative agricole de producție”.

• **[„Gazeta literară”, nr. 41]** La *Cronica literară*, Lucian Raicu scrie despre sinteza lui D. Micu, *Tudor Arghezi* (Editura Meridiane, 1965), apreciind efortul autorului de a depăși posibilele inhibări create de bibliografia exhaustivă: „Avalanșa interpretărilor nu istovește însă rațiunile cu, își asumă în curiozității critice a lui D. Micu, spiritul său nu suportă ravagiile acestei devastări, ci, regenerat și purificat, își asumă iar toate răspunderile. Inițiativa ultimului exeget e nu se poate mai simplă și e singura cu putință; ia totul de la început, citește din nou totul, în ediții și publicații, mai aruncă (nu foarte des) câte o privire în subsolul bibliografiei critice spre a înregistra opinia altora – și comunică pe tonul cel mai firesc rezultatele proaspetei investigații. Rectific: nu divulgă numai rezultatele, ci și procesul intelectual prin care ajunge la ele. Aș spune că este meritul de căpetenie al cercetării sale – această capacitate de a reface în fața martorilor demersul gândirii, fazele receptării, probele și uneori oscilația premergătoare opțiunii. Știe să transmită fiorul redescoperirii, pe cont propriu, a universului arghezian, calitate eminentă.” *Cronica* este empatică: „Există, în proză, o artă a povestitorului, însușire pe care un autor o are sau nu o are și e singura care nu se poate mima. Chiar și adâncimea se poate mima sau se poate «învăța», dar plăcerea de a povesti, de a spune o istorie este un dar înnăscut, ireductibil. Există în critica literară un echivalent al acestei însușiri și ea și aceasta se localizează într-o structură de creator. D. Micu este,

în critica noastră, printre puţinii ei fericiţi posesori şi în această carte despre Arghezi o revelă într-o măsură sporită faţă de scrierile sale anterioare, o realizează, convinge că o are. Pe câteva sute de pagini el întreprinde o reconstituire critică a operei, destăinuindu-se, mai ales, cum înţelege, cum a ajuns să-l înţeleagă pe Arghezi”.

• [„Tribuna”, nr. 40] În articolul *Critica şi analiza stilului*, Liviu Petrescu urmăreşte dimensiunea stilistică şi efectele acesteia în textul prozastic: „Ne-a preocupat doar punerea în evidenţă a unui important element stilistic – *tonul* – care, alături de *ritm*, nuanţează într-un fel care se cuvine cercetat impresia artistică”. □ Domiţian Cesereanu analizează poezia din perspectivă generaţionistă, exprimată de vârsta creatorului, pe care o consideră un element valoric definitoriu, în *Ponderea necesară*: „A scrie poezie este un act grav. Poezia este o lungă răbdare. A gândi poezie de timpuriu, dar a încredinţa tiparului târziu, iată o asceză rar întâlnită... Poezia se poate scrie la orice vârstă. Dar marea poezie se scrie la maturitate”. □ În paginile „Tribunei” sunt publicate versuri de Nicolae Labiş, *Amintiri despre prima iubire*. □ În acelaşi număr apar poezii semnate de: Ion Arcaş, Ion Anghel, Al. Căprariu, Ana Blandiana, Negoită Irimie, Adrian Popescu, Ion Rahoveanu, Gheorghe Pituţ, Miron Scorbete, Ion Sângereanu, Nicolae Stoe, Cornel Udrea. □ D. Cesereanu îşi consacră cronică literară volumului *Somnul pământului* scris de Dumitru Radu Popescu, un scriitor *înzestrat cu o sensibilitate predominant poetică* care aplică „o tehnică literară adecvată (în care un rol însemnat revine sugestiei, simbolului şi accentului afectiv)”. De altfel, „s-a spus de către unii comentatori că specificul prozei lui Dumitru Radu Popescu ar consta în structura ei poematică, în capacitatea puţin obişnuită a scriitorului de a decanta liric anumite stări sufleteşti, mai greu şi nu atât de convingător transfigurate prin mijloacele şi procedeele epicii «obiective»”. □ Ioan Oarcăsu scrie câteva *însemnări* în care ia atitudine faţă de Marin Preda. Articolul se numeşte *Lirismul – duşman public...*: „Cum spuneam, articolul lui Marin Preda seamănă a fabulă cu tâlc intrinsec. Abia în ultimele trei rânduri află că prestigiosul nostru prozator analist se ridică, probabil, împotriva unui recent volum al lui D. R. Popescu (*Ajunge cu povestirile cu mânji albi*), ca şi împotriva lui Eugen Barbu. Celor doi rău – „făcători” li se propune şi o reţetă salvatoare, pe care o reproducem întocmai, pentru savoarea ei didactică imprevizibilă: „Dacă au talent, să înceteze să mai facă cuvinte şi să scrie măcar o istorie, una singură, din care să se vadă prin ce a trecut sau trece poporul nostru şi ce a înfăptuit, şi această istorie să fie cu adevărat bună (şi aceşti scriitori o să-şi dea seama singuri când o carte a lor va fi cu adevărat bună, o să simtă acest gust uitat revenind, căci au talent şi odinioară când au debutat îl cunoşteau)». Reducând la esenţe cele de mai sus, reiese limpede că Marin Preda este împotriva simbolismului, pronunţându-se pentru o proză strict obiectivă, riguros analitică, detaliată, în buna tradiţie a lui Rebreanu”.

8 octombrie

• [„Contemporanul”, nr. 41] Geo Dumitrescu publică *Întâmpinarea poetului tânăr*: „Vino, prietene. Ești așteptat. M-au trimis să te chem. Vino. Ți se va lua măsura pentru hlamidă, pentru raft, pentru căciula care te face invizibil. Vei primi, firește, și un rând de puncte cardinale. Ai grijă: vezi să fie cel puțin patru. (...) Unii critici o să-ți ia stânga pentru „valoare globulară”, viteza de sedimentare și altele și-o să-ți măsoare cantitatea de precipitații metaforice pe centimetru pătrat și așa mai departe. Ce vei face cu aceste daruri – te privește”. □ Șerban Cioculescu acorda lui Toma George Maiorescu un interviu *Despre poezie în genere, dar și despre condițiile climatului literar, redacții, critică*. □ În eseu *Poet și generație* George Munteanu aduce în discuție un concept care se va impune în anii ce urmează: acela de „generație literară”.

9 octombrie

• [„România liberă”] Sub titlul *Transcrieri sugestive*, Maria Banuș prezintă cel mai recent volum de versuri al poetului Toma George Maiorescu, *Pași peste ape*. Cartea recentă, scrisă și în urma călătoriei cu cargoul Dobrogea, a poetului – marinar, „poartă ecourile, glasurile, vibrațiile apelor și pământurilor pe care poetul le-a străbătut”, ilustrând, totodată, înzestrarea de reporter a scriitorului – „capacitatea lui specifică de a prinde culoarea, amănuntul particular, mireasma unui ungher al planetei.” Maria Banuș amintește și de volumul *Ritmuri contemporane*, publicat în 1960, în care autorul „se vrea aed al vremii sale”, și „încearcă să-i descifreze sensurile majore din evenimentele istorice dinamice, grandioase, din marile descoperiri tehnico-științifice care marchează epoca nucleară”.

• [„Scânteia tineretului”] Ziarul tinerilor comuniști dedică un spațiu larg temei *Clasicii în manualele școlare*. Nicolae Adam, semnatarul articolului, sintetizează opiniile participanților/ profesorilor în următoarele concluzii: „Primatul criteriului valoric în selecționarea textelor pentru manual”; „prezența în manuale a adevăraților clasici și eliminarea scriitorilor minori”; „un autor să nu fie reprezentat în toate manualele mereu prin aceeași operă”; „manualul să întrunească maximum de accesibilitate și interes”; „ediții bune, publicate cu frecvență ritmică din autorii cuprinși în manuale sau recomandați școlarilor”; „editarea unor micro-biografii ilustrate ale scriitorilor clasici”; „albume și cărți bibliografice închinat clasicii”; „o istorie a literaturii în imagini”; „să se producă, să se pună în vânzare și să se înzestreze școlile cu un material didactic adecvat: portrete ale scriitorilor, busturi, expoziții cuprinzând aspecte din viața și operele scriitorilor”.

• [„Flacăra”, nr. 41] Felician Marceau publică, printr-o corespondență din Franța, proza *Madame Princesse*. □ La rubrica sa, *Carnet de scriitor*, Eugen

Frunză semnează materialul *Tineri, fiți frumoși*. □ Se notează reeditarea volumului de poezii al lui Mihai Eminescu, „însoțit de un cald *Cuvânt înainte* al lui Tudor Arghezi și de o prefață – ce putea fi mai strunită în avânturi și mai îngrijită în expresie – semnată de Zoe Dumitrescu-Bușulenga.” În același registru, se anunță reeditarea romanului *Ciocoii vechi și noi*, de Nicolae Filimon, apariția volumului *Paznic la armonii*, de Nicolae Velea, precum și editarea cărții lui D. R. Popescu, *Somnul pământului*, „un bun volum de proză al unui scriitor din generația tânără”.

• [„**Luceafărul**”, nr. 21] Începând de la acest număr, revista are periodicitate săptămânală, continuând să apară sâmbăta. În textul intitulat *Imperativul calității*, sub imboldul deschiderilor către adevăr care se manifestă inclusiv în viața literară, Marin Bucur scrie despre rolul pe care critica îl deține în evaluarea corectă a valorii artistico-literare, ca și despre necesitatea îndreptării erorilor trecutului: „Din păcate, opțiunea criticului n-a fost întotdeauna una valorică. Ea s-a stabilit de atâtea ori în determinație excesivă de tematica literară, de funcție administrativă a autorilor, de vârstă academică și de grup. (...) Poziția de neloialitate cu propria-i conștiință, lipsa de răspundere pentru cultura noastră au transformat de atâtea ori critica literară într-o strungă cu lauri prin care au trecut «operele» directorilor editurilor, președinți și secretari, prieteni de redacții. Vraful de volume legate cu cele mai rizibile panglici verbale stau acum depozitate în zona de cimitir a bibliotecilor. S-a mai întâmplat și un alt fapt: opțiunea critică exagerară într-o direcție a denaturat valorile care nu intrau în această sferă de recepție. Iubind pe bună dreptate pe Arghezi, au fost lăsați în umbră Blaga și Barbu, preferându-l pe Topîrceanu, s-a neglijat toată poezia mare dinainte de război. Ca să nu mai vorbim de acea opțiune pentru A. Toma care a fost de-a dreptul o calamitate culturală. Nu se mai întâmplă și acum ca într-o redacție fiind pusă «miza» pe Nichita Stănescu, Cezar Baltag și Ilie Constantin, iar în alta pe Sorescu, Alexandru și Ion Gheorghe, preferințele categorice să dăuneze unei orientări obiective? (...) Numai spiritele neavizate se pot impresiona de câteva duzini de autori pe care un critic îi așază la întâmplare spre a ne convinge că în literatura română actuală se dezvoltă o puzderie de tendințe. Aici se manifestă un alt aspect al problemei, opțiunea în bloc, botezul cu harul literar al tuturor stivelor de cărți cu care gem depozitele librăriilor. Unde este obiectivarea „mizei în critica literară, unde este autoritatea unor asemenea criterii pe baza cărora se fac asemenea opțiuni de valoare? În aceste condiții ne e imposibil de a mai spune un cuvânt în plus. Pe ce mizează critica? Pe cine-ar trebui? Pe scriitorii care au talent. E singura miză pe care îmi place s-o pun în joc și pentru care nu fac nici un rabat de conștiință”.

10 octombrie

• **[„România liberă”]** Ancheta *Varietate în unitate* găzduiește răspunsurile incisive pe care Eugen Barbu le-a dat aceluiași patru întrebări, puse de redacție și altor scriitori, prin intermediul lui Boris Buzilă. ■ La cea dintâi, referitoare la factorii care favorizează diversitatea de stiluri creatoare, scriitorul polemizează deschis cu unii dintre prozatorii epocii, în scrierile cărora identifică forme de asociere vizibilă cu modele străine neconforme, în opinia sa, cu realitatea din țară. Discursul puternic ideologizat al lui Eugen Barbu pornește de la premisa sincerității sub care se ascunde, de fapt, vâna ideologică puternică și aderența cunoscută a scriitorului la doctrina partidului unic: „Diversitatea stilurilor este asigurată de o viață literară deschisă, în care păreriile își găsesc loc în paginile publicațiilor de specialitate”. „Mi se pare grav – afirmă în continuare scriitorul – că prin varietate de stiluri s-a înțeles, în special în rândul unor tineri scriitori, copierea eșantioanelor kafkiene din revista „Secolul XX”, ca și a fragmentelor proustiene ori Faulkneriene din aceleași pagini.” „Velea ne fericește cu niște șoferi care aduc cu fermierii lui Caldwell; Iulian Neacșu se zbate între Hemingway și Salinger, învățând pe cititorii săi de 18 ani să fie «deștepți» la modul puștesc american”. Și mai departe: „Mă întreb câți literați de ocazie, de care literatura noastră nu duce deloc lipsă, cunosc mușchiuloasa limbă română a secolului al XIX-lea, câți cunosc farmecul stilului lui Cantemir și Miron Costin, câți dorm sub cap cu acest mare Ion Ghica?” Scriitorul crede că „Ne-ar trebui, bunăoară, un roman despre un mare savant tânăr, crescut de regimul nostru, care să lupte cu înapoiată. Sau despre tipul celui ce se opune împotriva a tot ce e retrograd în societatea noastră. (...). Mi-e dor de un umanism elevat, de stil și de cuvânt frumos, chit că un prozator o să strige iar de sub pulpana lui Maiorescu: «În lături cu făcătorii de cuvinte!», adică în lături cu Eminescu, cu Arghezi, cu Blaga, cu Macedonski, cu Barbu, cu Matei Caragiale, scriitori ce nu duc lipsă de idei, cum crede domnia-sa, dar sunt în schimb mari migălituri pe pagină – nu reporterii ai nevrozelor!” ■ La a doua întrebare, cu privire la evitarea „manifestărilor exclusiviste și rigide” și la rolul criticii literare, scriitorul consideră că este cazul „să-i aplaudăm pe cei care au reușit” să evite astfel de manifestări. În plus, Eugen Barbu opune veleitarismului exegetic critica literară călinesciană: „cuvântul lui Călinescu însemna ceva, era ca și cum ai fi pus în brațul celălalt al balanței aur.” ■ La întrebarea privind raportul dintre „varietatea mijloacelor de expresie” artistică și „rolul acestora de a sluji reflectarea complexă a realităților contemporane”, prozatorul crede că „ne trebuie scriitori mari, care să scrie despre marile idei ale epocii noastre”, precum Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, căci, „oricât ne-am încăpățâna să credem că morga, țeпоșenia, scârba manifestă țin loc de intelectualitate, ne înșelăm: fără studiul adevărat, fără o pregătire masivă profesională nu poți convinge pe nimeni.” În ceea ce privește „funcția social – educativă a artei”, „afirmarea prodigioasă și deplină a personalității artistului”

și reflectarea „realității în care trăiește” (întrebarea a patra) Eugen Barbu afirmă că „arta e educativă în măsura în care corespunde necesităților spirituale cele mai elevate ale societății noastre socialiste. Eu îmi doresc ca literatura să mă facă să urlu de plăcere, să mă facă să plâng, să mă silească să ies din casă noaptea la trei ca să citesc cuiva un vers genial”.

- **[„Glasul Patriei”, nr. 30]** Constantin Prisnea evocă *Poezia vinului românesc*: „Toamnele sunt în România de aur. Nostalgice și parfumate ca la Minulescu”. □ În acord cu anotimpul, dar nu și cu afirmația de mai înainte, este reprodusă poezia *Rapsodii de toamnă*, de G. Topârceanu. □ Despre *Centenarul revistei „Familia”* și „tinerii scriitori, care voind să dea viață unei noi reviste la Oradea s-au gândit să reînvie «Familia» de odinioară” scrie Al. Hodoș. □ Șerban Cioculescu realizează un profil liric *St. O. Iosif*: „Poet național prin toate fibrele simțirii lui, St. O. Iosif a fost și un artist clasic al versului, un cizelator în direcția simplității și a clarității sobre, un exponent ideal al simțirii obștești, în preajma Unirii pe care a visat-o și a dorit-o, chiar dacă n-a avut norocul să se bucure de

14 octombrie

- **[„România liberă”]** Sub titlul *Virtuțile umorului*, Constantin Sârbu semnează recenzia consacrată cărții lui Valentin Silvestru *Glastra cu sfecle*, volum de microfoiletoane, momente și schițe în care „contrastul sunt izbitor, din juxtapunerea lor țâșnesc, ca dintr-o arteziană, spiritul sprinten, umorul robust, acidulat”.

- **[„Scânteia tineretului”]** Nichita Stănescu publică trei poezii: *Cântec, Strigături de flăcău, Patria*.

- **[„Albina”, nr. 929]** Nicolae Velea semnează reportajul literar *Pechea*, rezultat al unei documentări în cadrul căreia, între altele, autorul atenționează: „transcriu portretul inginerului Toma Gheorghiu făcut de mulgătorul Mihai Mihalache”. □ În același număr Violeta Zamfirescu publică poezia *Ca un pământ în toamnă*: „Sunt mulțumit/ ca un pământ în toamnă./ Sunt fericit/ ca o vie culeasă”. □ În cadrul rubricii satirice, nelipsită din niciunul dintre numere, Victor Eftimiu îl evocă Pe George Ranetti care ar fi împlinit în această toamnă nouăzeci de ani”.

- **[„Gazeta literară”, nr. 42]** Acest număr găzduiește o nouă dezbatere întinsă, indispensabilă pentru acea dată. Personalități din redacția revistei, colaboratori externi și personalități însemnate participă la *Masa rotundă a „Gazetei literare”*: *Actualitatea clasicilor*. □ Discuția e începută de poetul Tiberiu Utan, redactorul-șef al publicației, care-și intitulează expozeul *Permanența clasicilor*. Sunt punctate liniile directoare: „Necesității unei discuții pe această temă vine, mai întâi, din abundența și vastitatea preocupărilor de istorie literară înregistrate în ultima vreme. Au apărut ediții cuprinzătoare din scriitorii clasici (ediții critice, definitive, ediții de popularizare, antologii etc.),

însoțite de competente sinteze critice. Partidul a acordat o permanentă atenție problemei moștenirii literare. Sub îndrumarea sa au putut fi realizate succese serioase în valorificarea literaturii noastre clasice. Edițiile din autorii clasici cunosc în zilele noastre tiraje impresionante. Să luăm un sigur exemplu. Zilele acestea a apărut în librării o nouă ediție a poeziilor lui Eminescu, într-un tiraj de 200.000 de exemplare. Dacă asociem această cifră acelor în care au fost editați cronicarii, poeții Văcărești, Grigore Alexandrescu, Alecsandri, Creangă, Caragiale, Slavici, Goga, Bacovia, Arghezi, Sadoveanu, Rebreanu etc., vom înțelege exact amploarea acțiunii de popularizare a valorilor naționale inițiată în ultimele două decenii. Anii din urmă au adus o sporire a studiilor de istorie literară (monografii, eseuri, contribuții de istoriografie literară etc). Este cât se poate de firesc a examina, în aceste împrejurări, modul în care sunt studiați clasicii, felul în care sunt receptați ei astăzi.” ■ După cuvântul de întâmpinare rostit de Tiberiu Utan, își expune punctul de vedere Eugen Simion, șeful Secției de critică literară a „Gazetei literare”, vorbind despre *Destinul valorilor* și anunțând o temă care se va dovedi recurentă, respectiv integrarea, cât mai deplină, a lui Mihai Eminescu: „Fiecare epocă are, de fapt, o atitudine proprie față de valorile trecutului și chiar când o operă sau un autor, în totalitatea activității lui, constituie în permanență obiect de studiu și de interes general (cazul, de pildă, al lui Eminescu), nuanțele de apreciere de la o perioadă la alta. Se poate întocmi, cu mult folos, o istorie a circulației valorilor, din care am putea cunoaște nu numai destinul lui capricios, dar și preferințele estetice ale unei epoci, criteriile de judecată, idealurile și sensibilitatea ei proprie. Cazul lui Eminescu este elocvent. Primit cu entuziasmul și rezervele știute, în epoca lui, Eminescu a format ulterior obiect de cult și de imitației. Semănătorii au cultivat în special ideile politice ale poetului. Simbolistii, prin N. Davidescu, au descoperit eufonia versurilor eminesciene, socotind pe autorul *Luceafărului* drept un precursor. Mai toate școlile și curentele interbelice l-au revendicat pe Eminescu, într-un chip sau altul.” Eugen Simion propune și câteva distincții întemeiate pentru bunul mers al dialogului organizat de „Gazeta literară”: „Condiția *clasicității* impune pe aceea a permanenței valorii estetice. Ceea ce este fundamental artistică într-o operă rezidă timpului, chiar dacă dispar condițiile ce au generat-o, iar idealul pentru care ea a militat s-a împlinit. Eminescu, Creangă, Caragiale sunt, *horribile dictu*, modele eterne, la îndemâna și în stima generațiilor. Alți autori păstrează, e adevărat, numai valoarea istorică, contribuția acestora la dezvoltarea culturii, a limbii literare nu trebuie, în niciun caz, ignorată. O cultură nu e alcătuită numai din piscuri: cunoșate mai multe forme de relief. Fiecare dintre acestea trebuie studiate și clasate în funcție de diverși actori, dar din orice punct de vedere ai privi opera unui autor, într-un chip sau altul, trebuie să dai o judecată fermă despre valoarea lui estetică.” ■ Poetul Al. Philippide se întreabă *Ce este un clasic?*, fără să aducă un punct de vedere articulat, dar face o afirmație

importantă legată de posibilității cronologiei „clasicității” în cultura scrisă românească: „În țările cu o cultură veche și cu o tradiție literară bine stabilită, chestiunea se rezolvă comod: un clasic este, de obicei, și în opinia curentă, un autor cu o vechime de măcar o sută de ani, consacrat de admirația constantă a câtorva generații și luat ca model.” ■ Matei Călinescu este adeptul actualizării valorilor, anunțând faptul că *Istoria literară nu e arheologie, ci retrăire estetică*, pornind de la cadrul schițat de unul dintre antevorbitori. Tânărul critic aduce în prim-plan o altă temă recurentă a mesei rotunde, și anume rolul modelator al școlii, care, de aproximativ 15 ani, din cauze ideologice regretabile, îi denaturase pe scriitorii reprezentative: „Revenind la sugestiile pe care le dădea și tovarășul Eugen Simion, aş spune că în unele studii care se publică acum despre scriitorii clasici nu se observă o autenticitate a retrăirii estetice. Clasicii, într-un anumit sens, admit o infinitate de interpretări. Niciodată o valoare literară nu poate fi epuizată, nu poate fi elucidată complet printr-un comentariu critic. De aceea clasicii sunt mereu actuali în măsura în care sunt clasici, pentru că admit un şir nesfârşit de interpretări, de ipoteze. De aceea cred că cel mai grav lucru pentru care un istoric literar este să adopte faţă de un auto clasic perspective care au mai fost adoptate cu 20, 30, 50 de ani în urmă. Aci obligația punctului de vedere inedit este esențială. Aş spune că după cum literatura vie, literatura actuală, în circuitul ei plin de dinamism asigură longevitatea clasicilor, tot așa oficializarea unor puncte de vedere, dogmatizarea didactică le ucide. După părerea mea, nu trebuie pledat aci pentru nişte concluzii definitive în ce priveşte literatura clasică, ci, dimpotrivă, pentru nişte puncte de vedere vii, fie şi provizorii. Acest provizorat trebuie înţeles în sensul nobil al cuvântului. Interpretările schematice, didactice, dogmatizante nu fac niciun serviciu clasicilor, dimpotrivă, ele pot ucide, şi în această privinţă mi-aş permite să spun câteva lucruri despre manualele noastre şcolare. Rezultatele lor se văd la examenele de admitere în facultate. Majoritatea tezelor prezentat sunt pline de cele mai crase platitudini. Scriitorul nu este perceput în individualitatea lui ireductibilă. Sunt câteva scheme pe care clasicii trebuie neapărat să le suporte. Dacă, de pildă, Caragiale nu ar suporta 4-5 scheme, printre care aceea de satiric al orânduirii sociale în care a trăit ş.a.m.d, el aproape că nu ar mai fi un mare scriitor. Se creează concepția falsă, pentru elevii din ultimele clase de liceu, că un scriitor este cu atât mai reprezentativ, cu cât ilustrează mai bine câteva asemenea clişee. (...) În ce priveşte actualitatea clasicilor, trebuie neapărat să se vorbească de o dialectică a receptării artistice, şi de caracterul individual ireductibil al valorilor artistice, care sunt în acelaşi timp purtătoare de infinite potențialități.” □ Al. Săndulescu, cercetător la Institutul de Istorie Literară şi Folclor, vorbeşte despre o perspectivă integratoare („Selectăm toate valorile umaniste ale culturii”): „În istoria literaturii se observă selecții de aspect multilateral, ca aceea dintre cele două războaie, şi aceea din epoca noastră umanistă care se conduce în

preluarea moștenirii culturale după învățătura leninistă, dar și de aspect unilateral. Pornind de la necesitățile reale ale revoluției socialiste, unii critici au extras din operele clasicilor numai laturile protestatate, căutându-le și acolo unde nu erau, și au eliminat pur și simplu din istoria literaturii pe aci scriitori a căror operă nu reflectă direct problemele sociale. A fost o vreme când anumite spirite înguste au căutat cu asemenea criterii să-i impună drept creator de prim rang pe Bolliac sau pe N. Beldiceanu. O asemenea falsă selecție, care încălca principiile elementare ale umanismului socialist, a făcut ca scriitori de valoare și, uneori, de mare valoare ca Maiorescu, Macedonski, Duiliu Zamfirescu, Arghezi, Blaga, Pillat ș.a. să fie expediați în câteva rânduri de manual, dacă nu de-a dreptul ignorați. (...) Conștiința publică a epocii socialismului selectează toate valorile umaniste ale culturii. Și aici intră capodopere de la *Iliada* la *Baltagul*.” ■ Mai prudent decât în alte ocazii, Paul Georgescu (*Clasicii sunt clasici fiindcă sunt actuali*) face o sinteză a discuțiilor precedente: „Cred că Eugen Simion a ridicat câteva probleme importante și a găsit soluții juste. Mă declar de acord cu pledoaria pe care a făcut-o Matei Călinescu pentru înțelegerea modernă a clasicilor. Este un punct de vedere la care țin, și fiindcă am citat până acum doi colegi am să mă citez și pe mine care am spus mai demult: «clasicii sunt clasici fiindcă sunt actuali». Vreau să spun în primul rând că orice clasic începe prin a fi modern. Un scriitor care nu aduce ceva nou, care nu descoperă nimic față de ceea ce se știa în vremea lui, care nu produce o revoluție în tehnica literară, în cunoașterea omului și societății, este un epigon. Iar dacă, mai mult decât atât, având vocația imitației, în loc să imite scriitori contemporani cu el, imită scriitori decedați de 50 de ani și o literatură decedată de 100 de ani, atunci cred că nici măcar epigon nu este, ci pur și simplu este o non existență, care poate fi receptată doar de oameni a căror cultură literară s-a oprit în pragul de sensibilitate de acum un secol. Am impresia că opera literară a clasicilor poate fi înțeleasă, cum spunea și Eugen Simion, din două puncte de vedere care trebuie să colaboreze într-un mod cât mai inteligent și anume: scriitorul ca expresie a epocii sale, dar și scriitorul ca mesaj al acelei epoci către epoca noastră. Astfel zicând, raportul între operă și cititor se modifică prin faptul că factorul «cititor» se modifică. (...) Cred că anularea aceasta a factorului estetic în favoarea punctului de vedere istoric a dus la o serie de erori, ca acelea remarcate cu perfectă dreptate de Al. Săndulescu. Îmi pun întrebarea: dacă în literatura clasicilor există puncte de vedere mai viabile, mai fecunde, pentru literatura actuală. În paranteză vreau să remarc că anumiți scriitori dintre cele două războaie, cum ar fi Sadoveanu, Arghezi, Blaga, Ion Barbu, Camil Petrescu, Rebreanu, pot fi considerați clasici pentru că ei au toate trăsăturile clasicității. Sunt de părere că nu numai scriitorii din secolul nostru sunt în mare măsură viabili, dar și anumite sectoare din opera unor scriitori din secolul al XIX-lea pot influența în viitor literatura ce se creează. Lăsând la o parte exemplele știute, mă refer aici la proza

filozofică a lui Eminescu, care, așa cum arăta Eugen Simion în ultima lui lucrare, este încă plină de sugestii pentru viitor, sau mă refer la eseistica lui Odobescu, îndeosebi la *Pseudokinetikos* sau la scrisorile lui Ion Ghica și pe care le văd având în viitor o influență fertilă asupra dezvoltării literaturii românești.” □ Al. Piru (*Caracter național și valoare universală*) reia câteva idei din dezbaterile găzduite de nr. 28/ 1965 al „Gazetei literare” privind moștenirea literară: „La întrebarea: «cum selectează o epocă pe clasici?»» aş obiecta asupra termenului selecție, care ar putea naște o idee că există o ierarhie a clasicilor și că o epocă își poate alege clasicii săi. Însă dacă am înțeles bine noțiunea de clasic și dacă n-am introdus printre clasici valori reprezentative numai pentru un anumit moment al istoriei, problema selecției nu se pune, fiecare epocă fiind obligată să recunoască permanențele. Nicio epocă nu va accepta pe Voltaire, dar nu va repudia pe Goethe, nimeni nu are șansa de a fi luat în serios susținând că Dostoievski e mai potrivit pentru epoca noastră decât Cervantes. Că o epocă poate descoperi un clasic ignorat sau că poate lumina o latură mai puțin cunoscută dintr-un clasic, e altceva. Ibrăileanu a vorbit de selecția literară, dar el nu se referea anume la clasici, ci la soarta unor scriitori, la ceea ce în mod curent se numește «fortuna letteraria». Un scriitor minor ca Vlahuță (exemplul îl dădea el însuși) e selectat la un moment dat ca fiind în spiritul epocii, apoi e definitiv uitat, pe când alții, de importanță majoră, au un destin «plin de peripeții», revin mereu în actualitate, după o perioadă mai scurtă sau mai lungă de penumbră. Lucrul se întâmplă din cauza amestecului criteriilor diferite în procesul de receptare a valorilor estetice. De fapt, mai în nicio epocă nu a funcționat în chip exclusiv criteriul estetic și valorile au fost promovate sau infirmate fie datorită consoanei, fie datorită neconcordanței la aspirațiile social-politice, la presiunile modei etc. Sunt factori ce nu pot fi ignorați, dar de cele mai multe ori carența receptării juste a clasicilor se datorește confuziei punctului de vedere estetic, care trebuie să predomine ca puncte de vedere nu zicem străine, dar secundare, precum punctul de vedere etnic, etic etc. (...) Recent, comisia internațională pentru UNESCO a admis printre «operele reprezentative» romanul lui Liviu Rebreanu, *Ion*, tradus de curând în limba engleză, după ce fusese tradus mai înainte cu titlul semnificativ: *Ion, le Roumain*, în limba franceză, de asemenea în alte opt limbi. Eroul a căpătat cetățenie universală, pentru că în afară de o personalitate puternică în planul ficțiunii, echivalentă, cum remarcase E. Lovinescu, cu Julien Sorel, făcea cunoscută o umanitate specifică, dotată cu însușiri manifestate în împrejurări unice. Orice scriitor reprezentativ național este sau poate deveni universal, nu devine însă universal scriitorul care recurge la aspectele de suprafață a specificului, la tot ceea ce ține de exteriorul decorativ. ■ Vladimir Streinu adună sub un titlu aparent vag (*Criteriul adevărului*), dar încărcat de sugestii, presiunea pe care cenzura politică a impus-o în câmpul cultural. Criticul se străduiește, pe cât îi permite momentul ideologic, să semnaleze câteva zone

sensibile ce necesită recuperare imediată: referirile la Rusia și la Uniunea Sovietică și moștenirea lăsată de clasicii secolului al XIX-lea. Discursul lui Vladimir Streinu conține multe riscuri și, dincolo de curajul relativ al expunerii, aduce o perspectivă un pic mai incisivă decât cea a comilitonilor: „Noi credem că, dacă, mai cu seamă în istoria literară, nu se respectă adevărul, disciplina noastră nu poate prospera. De ce se evită încă să se vorbească mai pe larg despre un roman minunat al lui Gib Mihăescu, *Rusoaica*? Pentru ce? În fond, romanul este un mit al interdicției pe care romancierul îl exprima și în *Donna Alba*, numai că aci este o interdicție de clasă socială, dincolo fiind una temporară ideologică. Atitudinile de epocă, însușite fatal de romancier, pot fi explicate istoricește foarte ușor. Faptul pare cu atât mai curios cu cât Gib Mihăescu este un scriitor care descinde direct din autori ruși. (...) Am fost de acord cu tov. Piru pe anumite chestiuni în discuția de acum două luni; sunt și astăzi de acord cu el că orientarea estetică în privința clasicilor este porunca timpului nostru. S-a spus despre clasici că sunt compromiși prin școală. În parte este adevărat, dar este adevărat numai în măsura în care profesorii sunt mediocri; este adevărat numai în măsura în care profesorii nu au nicio formație critică, pentru că, dacă ar avea-o, ei ar ști că un clasic, fără să fie o valoare continuu actuală – și în această măsură se poate vorbi de mutația valorilor, dar o mutație în fond nu a valorilor, ci una a dispozițiilor contemporane de a răsună la operele clasicilor – acționează intermitent asupra posterității, la intervale incalculabile. Deci un clasic este o valoare recurentă în istoria unei culturi nu trebuie raportat numai decât la întreaga masă de cititori, pentru că există o sociologie a acestora: sunt unii care staționează la gustul din 1800, alții la cel din 1850, alții la cel din 1900 ș.a.m.d. sunt straturi de cititori. Nu înțeleg, vă spun drept, ca problema actualității clasicilor, care este o recurență în istoria culturii noastre și a oricărei culturi, să fie pusă în legătură cu orientarea literaturii actuale. Cum să spun, mi se pare că niciun argument nu trebuie adus. Literatura actuală are menirea să inoveze. Dacă se pune la adăpostul unui scriitor clasic și vrea numai decât să-l continue ca orientare personală, este o eroare. Scriitorul de astăzi trebuie să fie un scriitor nou. El are la îndemână un instrument de expresie, în care s-a sedimentat contribuția tuturor înaintașilor săi și el trebuie să-și aducă o contribuție proprie, să depună noi sedimente în limba lui, pentru ca cititorii viitorului să poată vedea cum se însumează într-un lanț istoric comun. Altfel facem imitație, decadentă și epigonism.” ■ Șerban Cioculescu temperează unele excese ale antevorbitorilor în expunerea *Prestigiul clasicității*, afirmând fără ezitări: „criterii de selectare a clasicilor nu există”. Criticul și istoricul literar: „Unul dintre participanții la discuție, tov. Piru, nu mai consideră pe Vlahuță un clasic. Or, în 1916 i se spunea «cel mai mare poet în viață». Avea suprafața literară cea mai mare, era clasicul viu cel mai important. Deci sunt și false selectări ale unor clasici în anumite epoci, mai ales când este vorba de scriitori încă în viață. Deci,

întrebarea care se pune, este următoarea: este vorba de scriitori care sunt încă în viață sau de scriitori care au încetat din viață? Chiar pentru aceștia, – eu sunt cel mai în vârstă dintre dv. și nu îmi fac din aceasta un motiv de mândrie, – însă mi-aduc aminte că, până la Primul Război Mondial, școala selectase ca cel mai mare clasic pe Alecsandri. Cel mai mare volum de versuri pe care îl învățam pe dinafară era din Alecsandri. Eminescu nu era o lectură secretă sau ilicită, dar profesorii noștri credeau, ca și Hasdeu, că marele poet este Alecsandri și nu Eminescu.// Iată deci că școala, până în 1946, a selectat clasicii pe valori discutabile. Atunci rămâne o formulă care în fond este tot un clișeu: perspectiva. Dar câteodată 25 de ani nu sunt suficienți. Eminescu moare în 1889. Alecsandri în 1890. perspectiva de 25 de ani a fost încă în favoarea lui Alecsandri în 1916. A trebuit să se mărească perspectiva ca să vedem adevăratele dimensiuni ale lui Eminescu față de acelea ale lui Alecsandri.”

□ Dumitru Micu (*Pentru receptivitate*) sintetizează câteva puncte de vedere legate de felul cum posteritatea îi selectează, în moduri imprevizibile, pe clasici: „Nu toți scriitorii sunt actuali în același fel. Un autor poate deveni valoare activă într-o epocă următoare prin fondul de idei filozofice, social-politice, morale etc. pe care le propagă, deci este o prezență mai curând extraliterară: răspânditor de credințe, mobilizator de conștiințe. Așa sunt, la noi, un Andrei Mureșanu, un Cezar Bolliac, un Vlahuță. Unii ca aceștia nu se adresează sensibilității noastre artistice (sau, în tot cazul, nu în primul rând), ci conștiinței și simțirii noastre umane în genere, simțul nostru etic, atitudini cetățenești. A-i proclama modele de artă ar însemna să recomandăm poezilor de azi, care gândesc și simt, în chip normal, altfel, se exprimă altfel, să confecționeze o poezie care să nu-i exprime nici pe ei, nici timpul nostru, și să n-aibă comun nimic nici cu opera celor imitați, operă izvorâtă firește, neforțat din inimile acelor. (...) Alți scriitori din trecut sunt prezenți vii, astăzi, prin sensibilitatea lor intimă, foarte apropiată de a noastră, prin problematica umană adâncă, prin faptul că au avut o contribuție decisivă la orientarea artistică a literaturii. Mărturisit sau nu, întreaga poezie românească majoră a secolului nostru e pătrunsă de harul eminescian și se resimte de pe urma experiențelor lui Macedonski. Mărturisit sau nu, lirica noastră de azi derivă artistic, în tot ce are major, din Arghezi, Blaga, Barbu, Pillat, Vineanu, din toți poezii care, beneficiind de urmările asupra climatului literar ale suflului regenerator al geniului eminescian și ale cutezanțelor macedonskiene, au sporit atât de simțitor valorile creației românești. (...) Sunt și poeți aparent depășiți, poeți care nu sunt prezenți demult în actualitate în niciunul din sensurile arătate. Lovinescu îi considera pe Alexandrescu, Alecsandri, Coșbuc, inactuali. (...) Iată însă că Ion Pillat consacră lui Coșbuc un eseu vibrant, iar pe Alecsandri, pomenit și într-un distih, (*La lampă și când ziua cu totul s-o umbri,/ Voi reciti Pasteluri de V. Alecsandri*) îl încorporează ca pastelist, propriei creații. Sunt poeți care, de nu influențează climatul general al poeziei

din perioadele următoare, resuscită câte un poet. Alecsandri a devenit o componentă a personalității liricii pillatiene, pe D. Anghel îl recunoaștem, desigur, parțial în Adrian Maniu, în Radu Boureanu. Poeții din cercul literar de la Sibiu, Ioanichie Olteanu, Radu Stanca, în parte, Șt. A. Doinaș, își propuneau (și izbuteau) în timpul războiului, să reînvie balada gen Bolintineniu”.

• **[„Tribuna”, nr. 41]** Prima pagină este reprodus studiul mai vechi al lui D. Popovici, *Titu Maiorescu* în care este prezentată *funcțiunea istorică a operei sale și poziția generațiilor noi* față de opera lui Maiorescu: „O prezentare completă a activității lui Maiorescu ar trebui să facă mai mult decât atât: ea ar trebui să disocieze, din totalul ideilor pe care le-a manevrat, pe acelea pe care el nu și le-a însușit în cursul studiilor sale, pe acelea care constituie contribuția proprie la progresul ideilor”. □ D. Cesereanu comentează la cronică literară volumul de povestiri *Sufereau împreună* semnat de Ion Băieșu: „Există suficiente temeiuri pentru a spune că Ion Băieșu parcurge, odată cu ultima sa carte, o evoluție interesantă. În cazul lui se produce o deplasare de accente artistice, cu o intensitate pe care nici unul dintre tinerii prozatori nu o înregistrează. Mulți dintre aceștia experimentează o formulă artistică a lor, urmărind perspectiva de a o adânci ori de a o circumscrie prin coordonate noi, în timp ce Băieșu procedează derutant, schimbând brusc unghiul de investigație. După lungi perioade de gestație, unii dintre tinerii scriitori riscă să rămână egali cu ei înșiși; Băieșu, străbătând o mișcare tactică riscă, cel mult să rămână inegal, dar nu fără a se căuta pe sine cu o mai mare fervoare”. □ Augustin Buzura publică proza *Insula efemeridelor* din volumul în pregătire „Povești de adormit copii”. □ Versurile din acest număr sunt semnate de Al. Căprariu sub titlu *Anotimp elegiac*.

15 octombrie

• **[„Scânteia tineretului”]** Alexandru Mitru inaugurează rubrica *Din legende și tradițiile poporului nostru*, în care propune un micro-program al acesteia: „Nădăjduind că în felul acesta facem o muncă utilă tinerei generații, paralel cu prezentarea legendelor, vom căuta de altminteri, să reamintim și unele opere literare în care ele au fost fixate, căpătând prin pana celor mai iscusiți scriitori ai noștri o nouă și nepieritoare strălucire.”

• **[„Săptămâna Culturală a Capitalei”, nr. 41]** *Interviul nostru cu Aurel Baranga* de Mihail Lupu, se referă la noua piesă (scrisă și... regizată – debut! – de Baranga): „*Mitică Blajinu* nu ocupă un loc nou în creația mea, ci restabilește legătura cu preocupări mai vechi, concretizate anterior, în *Mielul turbat*. Spre deosebire de ultimele mele comedii – *Siciliana*, *Adam și Eva*, *Fii cuminte*, *Cristofor!* – *Sfântul Mitică Blajinu* care se repetă la Teatrul «Bulandra» e o satiră. Sfântu Mitică, pe adevăratul lui nume Dumitru Blajinu, este un om foarte cumsecade, asemenea milioaneilor de oameni din țara noastră, el întrunește o sumedenie de virtuți: modestie, devotament,

înțelepciune, umor, o sfântă ură împotriva ticăloșiei și a ticăloșilor. E firesc ca un asemenea om să intre în conflict cu persoane mai puțin *sfinte*, care în diferite ipostaze, reprezintă aspectul moral al trecutului. Ciocnirea acestor două lumi morale, generând conflictul piesei, nu se petrece la temperatura marilor zguduiri tragice, ci în lumina unor perspective optimiste, și – dacă sala de spectacol o va confirma – într-o ambianță de umor”.

• [„**Contemporanul**”, nr. 42] George Ivașcu publică articolul de fond *Clasicii*: „Ne raportăm cu luciditate și cu emoție la trecut, ne regăsim în el ca în propria noastră istorie, dar nu ne cufundăm în el cu voluptatea romanticului, după cum nu ne detașăm de el cu ostentație iconoclastă. Clasicii sunt pentru noi toți atâtea iluștri înaintași și prin ceea ce au într-adevăr exemplar ca experiență și cucerire artistică, tot atâtea modele”. ■ Marin Preda semnează eseu *Un roman și o experiență* în care dezvăluie motivele pentru care a rescris în 1965 romanul *Risipitorii*, publicat într-o primă ediție în 1962: „Recentul roman apărut este cartea destinată să răspundă aceluiași întrebări, legate însă de astă dată de viața altor categorii sociale ca intelectualii și mediul lor ambiant, cu viața și preocupările lor specifice, aflați și ei în aceeași fază în care societatea noastră avea de soluționat probleme capitale. Scriitorul, el însuși intelectual, avea deci de exprimat o lume în care era, într-o măsură esențială implicat atât prin înrudire profesională cât și prin modul mai mult sau mai puțin asemănător în care se pune problema destinului intelectualului în faza de trecere de la o societate la alta. Firește, dacă stăm să ne gândim bine, asta nu e o temă pentru un singur roman, ci pentru o întreagă literatură. E ceea ce explică munca enormă de delimitare la care am fost supus, apariția necesității unei noi versiuni care să reia, să adâncească și să fixeze cât mai exact sarcina pe care mi-o luam în cadrul acestei mari teme delimitându-mă de generalități, de ilustrativism, didacticism și de alți dușmani mortali care pândesc creația unui scriitor. Din acest punct de vedere, mă simt eliberat de orice obsesie”. ■ La „Cronica literară” Nicolae Manolescu prezintă volumul *Poezii* de Ion Pillat, o antologie îngrijită și prefăcută de poetul Aurel Rău. Antologia apărută la două decenii de la ultima ediție a poeziilor lui Ion Pillat, în 1944, dar și la două decenii de la moartea autorului, are rolul de a umple un gol, de a aduce în prim-plan opera unui mare poet uitat. Nicolae Manolescu notează: „Toată opera lui e fundamental livrescă. Există chiar o «perversiune» intelectuală care constă în asimilarea naturii unor elemente de cultură. Nu ne place natura ci ceea ce spiritul nostru proiectează în ea. Pillat e întâi om de cultură și pe urmă poet”.

16 octombrie

• [„**Scânteia**”] Paul Anghel semnează reportajul *Galați – cota oțelului*, care are următorul preambul: „O puternică dezvoltare cunoaște siderurgia – se spune în raportul C. C. al P. C. R. prezentat la cel de-al IX-lea Congres al partidului, care în 1970 va realiza o producție de 6, 3 milioane tone de oțel,

Cel mai mare aport la această creștere va aduce marele combinat siderurgic de la Galați”.

• **[„Flacăra”, nr. 42]** La rubrica dedicată cărții și noutăților din lumea literară, se semnalează „trei volume noi de versuri: Maria Bănuș, *Diamantul*, Mihai Beniuc, *Colți de stâncă* și Cicerone Theodorescu, *Hronic*”. Despre cărți și autorii lor, se mai adaugă următoarele: „În afară de ultimul, care pare a nu se mai putea regăsi pe sine de la o vreme, celelalte două volume reprezintă pași înainte în creația respectivilor poeți”. În emisfera prozei, se anunță editarea romanului lui Ben Corlaci, *Baritina*, și intrarea în librării a romanului *Francisca*, de Nicolae Breban, autor despre care se scrie că „era mai interesant în proza scurtă (când era) decât în roman.” □ Eugen Frunză oferă cititorilor, la rubrica sa intitulată *Carnet de scriitor*, materialul *Cărți care mă dor*.

• **[„Luceafărul”, nr. 22]** Eugen Barbu (*Literatura și viața*) consemnează progresul obținut atât pe „tărâm industrial și social”, cât și pe cel literar: „Arta nu bate pasul pe loc și în disciplina metaforei se caută, se descoperă și se înaintează, uneori, cu pași infimizezimali. Scriitori vârstnici sau tineri, români, ca și ai altor naționalități conlocuitoare, aparținând detașamentelor noastre literare se găsesc într-o confruntare cu literații de pe alte meridiane. (...) Pentru a se realiza acest progres, vital pentru literatură, este necesară – cum atât de înțelept ne sfătuiește partidul nostru – „desfășurarea unor largi dezbateri, schimburi și confruntări de opinii, pe temelia concepției despre lume a proletariatului, ostilă închistării și rigidității în gândire, și care ne învață că toate fenomenele vieții sociale trebuie privite ca un proces în continuă transformare și dezvoltare”. Cine se ferește de discuția la lumina zilei o celor mai spinoase probleme este de fapt un retrograd.(...) Clasicizarea prematură a unor autori strică celor ce nu se mai trezesc din aburii unei glorii pretimpurii. Omul de litere știe mai bine decât oricine că în poezie sau în proză nu se poate rămâne la stadiul primelor încercări”. ■ Din context nu lipsesc aprecieri elogioase la adresa revistei pe care o conduce: „Pe drumul acestor frământări creatoare credem că și revista noastră are merite ce nu pot fi contestate. Ea a înlesnit publicarea unor poeți ca Ion Gheorghe, Marin Sorescu, Ion Alexandru, Adrian Păunescu, Constanța Buzea, Ana Blandiana și alții. Premiile anuale oferite de «Luceafărul» – modeste, dar prestigioase – au încununat frunți talentate, descoperite tardiv aiurea într-un elan snob, niciodată absent de la festivități, dar fugind de bătăliile adevărate ale spiritului. Am avut de luptat cu un conservatorism născut din prudențe de neînțelese, cu o anume evitare a discuțiilor deschise, principiale, atitudini, care, din păcate, se mai întâlnesc în practica presei literare. (...) Cât privește revista noastră, ne propunem să luptăm și pe mai departe împotriva conformismului, a artei învechite, făcând loc în coloanele «Luceafărului» celor ce cutează, celor ce vor cu adevărat să spună ceva nou, cu mijloace noi. Vom găzdui cu plăcere pe oricine în aceste coloane, chiar dacă părerile lui nu vor coincide cu ale noastre. «Luceafărul» și-a făcut

un punct de onoare din a publica diverse și contradictorii puncte de vedere asupra artei, trăgând de fiecare dată concluziile sale, fără a face din ele o normă. Această publicație se vrea numai un laborator al ideilor înaintate, o publicație combativă, neîngăduitoare cu toți cei care pe lângă meseria scrisului vor să introducă în literatură nu acel farmec fără de care ea nu există, ci intrigi mărunte și interese de castă”. ■ Cele mai aspre dintre critici, unele referitoare și la colaboratorii „Luceafărului”, vizează voalat literatura promovată în „Gazeta literară” precum și de unele publicații culturale din provincie, evidențiind războiul personal pe care Eugen Barbu îl poartă cu aproape întreaga breaslă: „Să arătăm fără timiditate acele scăderi ivite tot mai des în creația celei mai tinere promoții de prozatori, unii dintre ei tributari modei Kafka și scrisului fără logică. Trebuie spus răspicat că unei arte care l-a dat pe Arghezi, Barbu, Brâncuși și Enescu, ei înșiși deschizători de drumuri la vremea lor, deci moderni și refuzând calapoadele, asemenea concesiile făcute unor experiențe depășite apar ca total anacronice. Abordarea poeziei la țărmlul suprarrealismului de tip 1920 este cel puțin curioasă. Întâlnim de pildă, experimentele unor prozatori ca Vasile Rebreanu, om de la țară care descoperă cam tardiv pe Rilke. Credem că pe un drum steril se află adesea și foarte talentatul N. Velea. Nu iubim conservatorismul dar nici fronda puștească. Artă e un lucru serios, – spun banalități – mi-e lehamite să dau sfaturi. Copierea mecanică a manierei Faulkner sau a manierei Proust nu duce decât la un epigonism regretabil. Suntem pentru o cunoaștere largă a fenomenului literar de pretutindeni, dorim din toată inima să știm dacă nu totul, aproape totul, dar nu putem renunța la ideologia noastră pe care vrem s-o servim cu artă. Și-atunci la ce bun să facem din țărmlul român care-și construiește o viață nouă, un luetic bâjbâind în tenebrele unui spirit arierat numai pentru că revista «Secolul 20» ne pune la dispoziție mostre prescurtate din alte literaturi? Nu există scriitor mare care să nu fie legat adânc de tradiția, viața și istoria patriei sale. Așa a fost Eminescu, așa este în zilele noastre strălucitul Arghezi. Succesele efemere în fața unei galerii de snobi amortind în cafenele se duc. Moda și ploconirea în fața manierelor spectaculoase n-au rezistat, nu rezistă exigenței implacabile a timpului. Scriitorul român nu poate ignora realitățile țării, el nu poate trece nepăsător dincolo de faptele uluitoare ale celor mai buni fii ai săi: comuniștii”. □ Într-o cronică la volumul lui I. Băieșu, *Sufereau împreună*, Al. Oprea notează: „Există la Ion Băieșu o anume voioșie care este altceva decât zâmbetul subțire al lui Velea (bazat pe persiflarea truismelor și sucirea cuvintelor, pe gustul pentru paradox), un umor ca să spun așa, de reporter care reproduce anecdotele auzite pe teren, folosește expresii argotice – cazanul de țuică, de pildă, e numit furnal –, deschide paranteze cu apropouri. (...) Întâmplări cu presimțiri sumbre, dostoevșchian – kafkiene, sunt aduse la lumina zilei și își pierd haloul tenebros. Ceea ce se anunța o dramă cumplită sfârșește prin a deveni un moft. (...) Ion Băieșu manifestă, este sigur, un anume patos, o

curiozitate lacomă în relevarea situațiilor dificile prin care-și croiesc drum ideile și atitudinile etice noi. Dezechilibrarea nervoasă a personajului care inventează «generatorul» are drept cauză excluderea sa din facultate pentru vini născocite și măsluite de secretara organizației de U.T.M. În Mama s-a îndrăgostit se stenografiază convorbirea sinceră care are loc nu atât în jurul chestiunilor sentimentale delicate ale părinților, cât ale celor doi adolescenți gemeni, frate și sora. Medicul din altă povestire are o temperatură constantă de 38 și doi, provocată de afacerile colegilor săi și de neregulile din spital etc. Când, la ora actuală, mulți prozatori tineri se delectează cu zugrăvirea în chip experimental a unor subiecte periferice, n-am suficiente cuvinte cu care să apreciez orientarea autorului spre o proză de atitudine, gustul său pentru situații definitorii pe plan social și psihologic. Ceea ce i-aș reproșa este pripeala, o chestiune de temperament care devine defect estetic. Cum simte că a prins în focarul artistic o idee, o situație, un caracter nou și interesant, nu-și poate stăpâni febrilitatea, parca mii de diavoli l-ar biciui, și în graba mare pune punct, fără a încheia procesul respectiv de aprofundare și rotunjire a imaginilor. Ca să mă exprim în termeni sportivi, care-i plac atât de mult scriitorului, aș spune că Ion Băieșu se agită tot timpul pe teren, trage la poarta din orice poziție, dar prea rar reușește să-și finalizeze inițiativele. O seamă de calități reale ale talentului său, vizibile în acest volum: un spirit de observație ascuțit, o bună cunoaștere a terenului, o vie mobilitate a spiritului și a fanteziei nu sunt valorificate în măsura așteptată. Printre adnotările pe care le-am făcut pe ultima pagină a volumului o găsesc și pe aceasta: *Festina lente*, stimată autor, pe care o reproduc în loc de orice altă concluzie a cronicii”.

17 octombrie

• [„Scânteia tineretului”] C. Stănescu recenzează volumul de proză al lui Ion Băieșu, *Sufereau împreună*, constatând că „nedelicatețea, maniera fără protocol de a opera a scriitorului seamănă cu deciziunea dură, necruțătoare, însă cu efect sigur pe care o are chiar un medic dintr-o nuvelă – cea mai bună a volumului. Nu fără dreptate această atitudine recalcitrantă față de personaje a fost socotită mizantropică, dar cauza reală a ei poate fi identificată nu în oameni, în general, ci în împrejurările care fac imposibilă definirea corectă, conformă adevărului, a oamenilor. În fond, avem de-a face cu o încercare surprinzător de profundă în intențiile ei de a lumina destine omenești nu după reguli prestabilite ci conform cu propria lor manifestare individuală care e unică.” □ Este publicat un articol comemorativ – *90 de ani de la nașterea lui Șt. O. Iosif*.

18 octombrie

• [„Scânteia”] V. Em. Galan semnează *Cuvinte vechi și sensuri noi*, în care vechi poncife ale luptei de clasă sunt tranșate eseistic în favoarea societății comuniste în ideea că până și amatorismul poate reprezenta... setea de cultură: „În România vremilor cu moșii, cupoane, jetoane și rentieri,

amatorul era o ciudățenie rarisimă: un personaj luat peste picior ca excentric sau compătimit ca infirm. În România socialistă, unde nimeni nu-i rentier, e destul, pentru a te orienta, să cunoști cât de cât clientela marilor biblioteci publice, sau pe studenții universităților populare, sau măcar să urmărești pe participanții câtorva concursuri de tipul *Cine știe, câștigă*. Apare clar: mișcarea amatorilor dublează tot mai ferm numeroase profesii – nu numai și nu în primul rând artistice. Devin tot mai frecvente cazurile când termenul amator nu-i rostit pentru a justifica o pregătire totuși superficială, totuși «de amator», ci numai pentru a preciza că respectivul geolog, sau muzicolog, sau chimist, sau arheolog, sau geograf, sau filolog, sau erudit în cutare nou domeniu al metalurgiei, al electronicii, al biologiei etc., este în viața de toate zilele muncitor industrial, funcționar de birou sau lucrător în comerț. Amatorismul de acest tip reprezintă astăzi, la noi, o mișcare în plină dezvoltare – expresie practică a setei de cultură, de cunoaștere”. □ Ion Dodu Bălan recenzează monografia *Ioan Slavici* scrisă de Pompiliu Marcea, pe care o consideră „un succes al istoriografiei noastre literare”: „Fără să insiste, P. Marcea ne sugerează și rolul deosebit pe care l-a avut Slavici pentru dezvoltarea prozei românești de după el. Aș zice, parafrazând o celebră observație a lui Dostoievski despre *Mantaua* lui Gogol, că aproape toți scriitorii ardeleni au ieșit din *Moara cu noroc* a lui Ioan Slavici”. □ Despre studiul lui Dumitru Micu, *Creația argheziană într-o nouă exegeză*, G. Dimisianu, afirmă: Dumitru Micu s-a angajat în acțiunea sa îndrăznească de a îmbrățișa, într-un studiu de 400 de pagini, întregul orizont al scrierilor argheziene, cu preocuparea directoare de a se opri asupra a ceea ce criticul numește «vârstele interioare», înțelegând prin aceasta etapele definirii profilului spiritual al artistului, raportate la momentele succesive ale creației. A rezultat o carte substanțială, analitică în chip preponderent. Opera argheziană este abordată în cartea lui Dumitru Micu în totalitatea aspectelor ei: lirica propriu-zisă, proza poetică și de fantezie satirică, publicistica etc., nerecurgându-se însă pentru clasificare nici la obișnuitele subîmpărțiri pe genuri (poezie, proză etc.) și nici la criterii mecanic-cronologice.(...) Importanța amplei exegeze critice întreprinse de D. Micu stă, înainte de toate, în faptul că a tins să descopere și să pună în valoare acele elemente care asigură unitatea de structură a unei opere vaste, înfinit de diversă în manifestările ei”. □ Între reproșurile care i se aduc autorului se află: „I se poate totuși obiecta criticului că unele capitole sunt prea descriptive, fără a mai ținti să ridice comentariul la stadiul de interpretare estetică. (Capitolul *Viziunea istoriei*, de pildă, sau paginile unde se discută despre volumele *1907* și *Stihuri pestrice*). Uneori terminologia critică este și ea inadecvată, se aglomerează pe spații restrânse clișee de limbaj care contrastează cu spiritul înalt intelectual al cărții”.

19 octombrie

- **[„Scânteia”]** Paul Anghel, *Pedagogia obiectelor*, text semnat de Paul Anghel, indică preocuparea unora dintre scriitorii-colaboratori ai oficiului partidului față de insolite zone de utilitate socială publică: „...Intervine deci o exigență pe care noul locatar și-o adresează sieși. Folosind elementele pe care i le pune la îndemână comerțul, cum să-și aranjeze interiorul? Magazinul «Căminul», ca și alte magazine specializate, nu răspund la această întrebare – formulată sau nu – nimic sau mai nimic. Nici un prospect pentru amenajarea unui apartament cu un anume tip de mobilă, nici o sugestie privind asortarea diverselor elemente care trebuie să compună esteticul interior. Lipsesc, de asemenea, recomandările utile privind cea mai potrivită soluție de distribuire a pieselor într-un anume spațiu, precum și sugestii privind acordarea mobilei cu elementele auxiliare (lămpi, perdele, covoare, bibelouri etc.). Intervenția vânzătorului, bunăvoința lui nu ajung”.

- **[„Viața studențească”, nr. 16]** Cuprinde un articol militant al Danei Dumitriu despre Hidrocentrala de la Bicăz, *Mirajul altitudinii*, dar și *Concluziile consfățuirii de la Sinaia în activitatea cenaclurilor studențești* (răspunde Ștefan Dimitriu, președintele Cenaclului „George Coșbuc” – București).

20 octombrie

- **[„Scânteia tineretului”]** Nicolae Dragoș scrie elogios despre volumul de versuri *Fântâni și stele*, de Ion Brad, definindu-l ca „atestatul sobru al unei consecvențe lirice în zonele poeziei autentice, susținute de metafore sigure, desprinse din expresive raportări la un univers poetic de mult consacrat în versuri”.

- **[„Glasul Patriei”, nr. 31]** Considerând toamna „anotimpul cel mai poetic”, acad. Victor Eftimiu arată în *Săptămâna poeziei*: „În țara noastră de azi, poeții călătoresc cu siguranța că sunt așteptați cu drag, că vor fi primiți cu însuflețire de cetățenii orașului sau ai satului, în frunte cu animatorii culturali ai regiunii, cu intelectualii înfrățiți în același crez al frumuseții și al luminii”. □ Nichifor Crainic scrie un articol *În amintirea lui Constantin Nottara*. □ Mihai Stănescu semnează poezia *Umbre de toamnă*. □ Octave Barbu, profesorul de liceu din Nanterre, scrie poezia *Destinul lui Ovidiu*, prilejuită de vizitarea litoralului românesc.

21 octombrie

- **[„România liberă”]** Despre *Amprenta originalității* lui Marin Sorescu scrie Constantin Crișan. În recenzia consacrată volumului de *Poeme* (Editura pentru literatură), se arată că, după cărțulia de parodii, în poemele lui Sorescu intervine o schimbare de registru: „La Marin Sorescu, versul alb pare să fie o trăsătură care definește un talent mai mult decât o virtualitate”. În opinia recenzentului, „poetul este un cerebral care-și filtrează cu discreție simțămintele cele mai profunde, asociate adesea unui încărcat circuit de idei”.

O altă caracteristică a scriiturii poetice soresciene ar fi aceea potrivit căreia „de obicei, adevărurile cele mai mari poetul le spune cu o voce joasă, parcă neutră, distanțându-se de ele cu falsă stângăcie sau umor”.

• [„**Albina**”, nr. 930] Emil Manu îi face un portret literar lui Petru Vintilă: „... De la primele sale volume până la cele mai recente Petru Vintilă este un prozator al lumii satului și în egală măsură a orașului bănățean. Fără să facă o proză regionalistă scriitorul reușește să prindă în cărțile sale specificul acestei lumi și aspirațiile ei spre viitorul socialist. În proza contemporană Petru Vintilă ocupă un loc bine stabilit fiind unul din cei mai activi «cronicari» ai evenimentelor și etapelor revoluționare prin care a trecut și trece poporul nostru”.

• [„**Gazeta literară**”, nr. 43] Pe prima pagină apare tableta *Teatrul Național* de Tudor Arghezi, în care scriitorul temperează intenția autorităților de a boteza viitoarea instituție cu „adaosul de umplutură Ion Luca Caragiale, lăsând iarăși alături și preferinței lor răspunderea grozavei cacofonii, stilizată aproape ca o insultă.” Dar punctul central al comentariile poetului îl constituie zona în care noua clădire urma să fie ridicată: „O întrebare de asasinat se impune. De ce a fost dărâmat un monument atât de frumos dintre puținele vechi frumuseți ale Capitalei românești? Pretextul era căutat în bombardamentele de război și e de păstrat din el numai jumătate, întrucât numai jumătate fusese bombardată, dărâmarea totală rămânând în responsabilitatea oamenilor de moment, în același timp oameni de teatrul. Lăsăm calitatea artistică pe seama unei alte examinări. (...) Se reclădește într-adevăr Teatrul Național? Și unde? În ce loc? Fusese vorba cam nu știu când să se aleagă un loc de forfotă de piață, nepotrivit nici clasicismului, nici modernismului teatral. Mi-aș permite să fiu de părere, pe baza celor 30 de ani pomeniți mai sus, ca viitoarea zidită expresie de artă dramatică să fie edificată în același loc unde prima lui ediție murise. Ținându-se seama, îmi place să cred, de configurația de odinioară”. Dorința lui Tudor Arghezi n-a fost auzită.

• [„**Tribuna**”, nr 42] Ion Oarcăsu semnează *Lirism și polemici*: „Cu tot respectul pe care-l port prozatorului Marin Preda, polemica domniei sale împotriva «făcătorilor de cuvinte», identificați abuziv până la urmă cu anumiți prozatori actuali de incontestabil talent, mi s-a părut nu numai fragilă ci și derutantă, fiindcă – spuneam asta și într-un articol anterior – îngustează dintr-odată unghiul de investigație estetică a realității, admitând o singură modalitate în proză: cea analitică și de anchetă socială. S-ar putea, probabil, invoca o mulțime de argumente în favoarea tezei lui Marin Preda, potrivit căreia lirismul a devenit astăzi pur și simplu sufocant, încât împiedică evoluția firească a prozei actuale. Se vor găsi, cine știe, numeroși critici care, plecând de la anumite simptome reale denunțate viguros în articolul amintit, vor da un suport analitic generalizării pripite din final a lui Marin Preda. (...) Marin Preda supune unei ironii ucigătoare fenomenul, după el aproape neverosimil de extins, al «făcătorilor de cuvinte», pe care-i descoperă cu voluptate și ochi de

moralist în cele mai diferite medii literare. (...) Majoritatea fenomenelor încriminate sunt realități de ordinul evidenței, așa că nu putem decât saluta zelul polemic al lui Marin Preda, care, dacă nu aduce până aici nici o noutate, în orice caz definește limpede racile mai vechi”. Textul are și un „P. S. Răspund pe această cale unor voci din public, care m-au întrebat ce legătură există între primul meu articol în probleme «făcătorilor de cuvinte» și o notă din *Luceafărul*. Evident, niciuna. Sunt prea «bătrân» ca să dau lecții de limbă eminentului autor al *Moromeților*. Ba dimpotrivă, consider că, în sine, pamfletul prozatorului e scris admirabil. Rezervele mele sunt de ordin pur teoretic, iar această nouă intervenție urmărește să aplaneze, dacă e posibil, o previzibilă bătaie cu morile de vânt”. ■ Apare ***Politețea – un imperativ moral? (II)***; textele semnează: Romul Ladea („Prin frumos răpim impulsurilor forța dinamică și deschidem loc armoniei și judecății. Omul de gust, educat, cu simțul estetic dezvoltat, respinge, ocolește orice manifestare urâtă, temperează pornirile violente și creează între oameni raporturi rezonabile, demne. Conduita cetățenilor arată gradul de civilizație și de cultură al societății respective.”); Traian Herseni, ***Filozofia politeții*** („Omenia noastră, politețea noastră, educația noastră depinde numai de noi. Colectivitatea și-a asumat răspunderea să creeze condițiile favorabile și mijloacele necesare pentru educația tuturor și în adevăr ea le-a creat și le dezvoltă mereu. Covârșitoarea majoritate a poporului nostru a înțeles adevărul acesta și se orientează consecvent după el. E bine însă ca nimeni să nu rămână în afară de efortul acesta colectiv pre educație și cultură, spre omenie și politețe.”); Eugen Florescu, ***Să discutăm fără iritare***; Iulian Neacșu, ***Politețe, falsă politețe și nepolitețe***; reportaj-anchetă realizat de Romulus Zaharia. ■ La rubrica ***Însemnări*** citim ***Precizări necesare*** de C. A. Șargu: „Reținem din cronica literară semnată de I. D. Bălan în nr. 21 (130) al «Luceafărului» următoarele precizări remarcabile prin finețea lor: 1. «Poeții serioși știu că schimbările de drum în poezie nu se pot realiza cu ușurința cu care se schimbă vitezele la o mașină» 2. «Poezia e sentiment și gând» 3. «Sentimentul și gândul sunt, însă, poezie numai în măsura în care au o reală valoare expresivă» 4. «Cuvântul rămâne, orice s-ar spune, un element esențial al poeziei» Iată, dar, că I. D. Bălan rezolvă definitiv o serie de străvechi probleme ale poeziei – patru la număr – adică exact atâtea câte puncte cardinale, ceea ce ne dă dreptul să afirmăm că, din octombrie 1965 înainte, orientarea pe hărțile liricii nu va mai ridica întrebări insolubile”. ■ La cronica literară Al. Căprariu semnează ***Columnne***: „Între cele două volume de versuri ale lui Dragoș Vrânceanu – *Cloșca cu puii de aur* și *Columnne* – se întind mai bine de treizeci de ani. Premiat la întâia sa carte, poetul a preferat, totuși, ca în acest răstimp să publice sporadic producții lirice originale – atenția lui îndreptându-se cu precădere către publicistică, eseistică și spre tălmăcirea unor valoroase realizări ale versului italian. (...) Versul lui Dragoș Vrânceanu atestă fixarea

scriitorului la acea altitudine plină de implicații profund umane specifică pentru poetul-cetățean, pentru liricul care înțelege că arta sa trebuie să fie pătrunsă integral de sentimentul responsabilității față de colectivitate. În acest sens, poezia nu mai poate rămâne o realitate care să aparțină numai creatorului ei, care să răspundă, îngustându-și semnificațiile, numai la întrebări și frământări personale. (...) Cum a remarcat critica literară la apariția volumului *Columne*, poezia lui Dragoș Vrânceanu este a unui cântăreț al actualității, născută dintr-o severă și matură disciplină a cuvântului, revendicându-se de la tradițiile clasice și apropiindu-se cu pondere și pătrunzător de experiențele liricii moderne.” ■ Din **Secvențe** aflăm, printre altele: „Din articolul lui George Munteanu *Poet și generație*, publicat în *Contemporanul* din 8 octombrie a.c., n-am înțeles pe deplin două lucruri: 1) ce va să spună cu fraza «În trecut, abia trăirile general-umane dădeau nota unificatoare, încolo aspectele definitorii vizând deosebirile sociale, de clasă, în vreme ce astăzi unitatea aceasta se realizează treptat pe orice plan al existenței» și 2) este sau nu Baconsky șef de generație? (după G. Munteanu). Am vrea să știm și noi.” ■ Sub titlul *Tatuaje de toamnă* apar versuri de Miron Scorobete.

22 octombrie

- [**„România liberă”**] Camil Baltazar semnează recenzia *Harta vibrantă a cântecului* la volumul de versuri al lui Eugen Frunză, *Chipul fără noapte*. În opinia recenzentului, versurile lui Eugen Frunză au meritul cantabilității, fapt de natură să asocieze temele de predilecție – lumina, iubirea – cu aceea că, „în tărâmul ades banalizat și bagatelizat al liedurilor de amor fără conținut și melodie, el aduce un suflu nou, înprospătător, tonic”.

- [**„Scânteia tineretului”**] La ancheta *Cenacul studențesc* participă, printre alții, Adrian Păunescu și Constanța Buzea.

- [**„Contemporanul”, nr. 43**] Pe prima pagină sunt prezentate două poeme semnate de doi poeți tineri: Nichita Stănescu, „*Cântec*” („Inima se vărsa peste coaste / Sufletul cădea cu fluturare / Se țineau de inelare, mâinile noastre / Într-o veche, grea înserare. / Eu mă rugam la umărul tău / Mă rugam cu un fel de cuvinte / Mă rugam, astfel, mereu, / Până se-năspreau secundele noastre (...)” și Ion Alexandru, „*Clopotele*” (De-atâtea clopote la gâtul turmelor/trase pe jos de miile de ani,/pământul este / cea mai curată/lacrimă din univers.” □ La rubrica Meridiane, A. E. Baconsky publică eseul *Șolohov*, romancierul sovietic încununat cu Premiul Nobel – 1965: „Romanul [*Donul liniștit*] are frumusețea stihurilor și a stepei cu orizonturi tăcute și enigmatice, unde viața se tâlmăcește fenomenologic în mari spații orizontale iar adâncimea perspectivei oferă un perimetru ideal pentru migrațiile istorice, pentru marea revoluțiilor (...) Ca și marile epopei, cartea lui Șolohov împletește destinele unor nenumărați eroi care au cu toții o valoare simbolică și colaborează la imaginea amplă, grandioasă a unei epoci dintre cele mai frământate din câte s-

au profilat vreodată în istorie”. ■ În *Jurnalul unei vârste interioare* Eugen Simion analizează volumul *Vis planetar* de Cezar Baltag „Nota fundamentală a volumului e confesiunea extinsă asupra mai multor planuri istorice, sociale, erotice, afective într-un sens mai larg. Cezar Baltag cercetează, ca și Nichita Stănescu, vârsta interioară, cercurile ce cresc în trunchiul lăuntric al sentimentelor”. ■ Nicolae Manolescu semnează cronică literară la cartea *Sufereau împreună* de Ion Băieșu. „Tânărul prozator are acum cu stil, adică un fel de a scrie și care, mă grăbesc să spun, nu e plicticos deloc. El face proză aproape programatic neconvențională, cultivând senzaționalul, surprizele, răsturnările de situații. Autorul are umor, un umor rece, un fel de a trece, parcă indiferent peste situațiile cele mai grave”. □ I. Hangiu publică *Studiul limbii și literaturii române în școli, la 90 de ani de la introducerea obligativității predării în gimnazii și licee*: „Limba și literatura română n-au figurat până în anul școlar 1874-75 ca obiect de studiu separat, sistematic și obligatoriu, în programa gimnaziilor și liceelor”.

23 octombrie

- **[„Flacăra”, nr. 43]** Anunță intrarea în librării a volumului *Opere*, de Pavel Dan, o apariție despre care se spune că este „foarte nimerită”. Volumul este îngrijit de Cornel Regman. □ Un nou roman intitulat *Călăul cel bun*, „cu aer de fabulă și parabolă” produce Vasile Rebreanu □ În domeniul istoriei literare, este anunțată apariția studiului critic întocmit de Teodor Vîrgolici, *Doi nuveliști: Em. Gîrleanu și I. A. Bassarabescu*. □ Eugen Frunză își continuă rubrica intitulată *Carnet de scriitor*, publicând în numărul de față textul *Intrați – nu amânați!*. □ La rubrica *Dialog cu cititorii*, în urma unei întrebări despre Viorica Micle, sunt oferite tiparului o scurtă biografie a acesteia, precum și o scurtă analiză literară ce îi privește opera: „Veronica Micle n-a dat o operă masivă, dar a prezentat cu multă sensibilitate sentimente de dragoste duioasă în care cititorul de azi recunoaște atmosfera epocii.”

- **[„Luceafărul”, nr. 23]** În cronică dramatică la *Omul care și-a pierdut omenia*, Dinu Săraru consideră că „Vocile unor anemici purtători ai creionului, au căpătat, în fața realității discutate accente plângărețe, frizând neajutorarea, însoțite fiind de clamarea indulgenței într-o astfel de împrejurare chipurile dezavantajoasă. E timpul cred să renunțăm la criteriul rabatului artistic pe temeiul ideii că suntem abia la început și că încă ne aflăm în fața unui teren pe care abia îl investigăm. (...) Problema care se pune la ora actuală dramaturgiei noastre este aceea de a se ridica la nivelul dezbaterii filozofice. (...) Multe din deficiențele care grevau succesul unora din piesele noastre, refuzându-le dreptul la istoria literară – și nu trebuie uitat că noi scriem nu numai pentru anul 1965 ci și pentru a fundamenta o cultură nouă, continuând tradiții ilustre în acest sens – se datorau unei viziuni minore asupra realității redusă la dimensiunile ei concret-imediate, incapabile să genereze concluzii de amploare

și definitorii pentru esența timpului istoric respectiv. Din păcate, miza acestor lucrări a constituit-o valoarea mai ales didactica și în funcție de ea s-a exercitat și actul critic al unor cădelnițători – de fapt cădelnițători ai propriilor lor scaune administrative în diverse sectoare ale vieții teatrale. (...) Pe când problema era și continuă să fie acesta a orientării. (...) Câteva din piesele noastre din ultima vreme ilustrează preocuparea accentuată a unor dramaturgi. În acest sens și mă gândesc la Lovinescu cu *Moartea unui artist*, la Mirodan cu *Șeful sectorului suflete*, la Dorian cu încercarea sa, după mine, nedusă până la capăt, din *Oricât ar părea de ciudat*, sau mai recent, la piesa lui Paul Everac *Coincidențe*. O asemenea preocupare menita să facă din spațiul restrâns al scenei un forum în care drama individului să se răsfrângă în largi ecouri semnificative pentru problematica omului contemporan – condiție, după mine, cu atât mai imperioasă pentru literatura socialistă, cu cât este chemată să reflecteze esența social-spirituală a unei lumi, presupune, cum crede și Lovinescu, metafora. (...) Iată o problemă de meditație pentru dramaturgie în special, și tocmai în contextul repertoriului de care am vorbit la început și al acelei mult discutate competiții în ceea ce-l privește pe Horia Lovinescu, el se declară partizanul acestui punct de vedere și nu numai interviurile comentate de noi, dar și recenta lui lucrare *Omul care și-a pierdut omenia* vin să-i confirme adeziunea. (...) În fond, avem aici rezumată însăși ideea de pornire a piesei *Omul care și-a pierdut omenia*. Fără să-mi închipui că modalitatea aleasă ar constitui unicul drum în teatrul contemporan sau că ea și-a găsit cea mai fidelă expresie în planul valorii artistice în piesa *Omul care și-a pierdut omenia*, cred că efortul și căutările lui Horia Lovinescu invită la o discuție de un incontestabil interes. Lucrarea întreprinsă de dramaturg, dificilă și spinoasă, ridică colocviul dintre scriitor și spectator pe un plan superior, filozofic”.

24 octombrie

• [„România liberă”] Boris Buzilă stă de vorbă cu criticul literar clujean Ion Oarcăsu, în cadrul anchetei *Varietate în unitate*. Întrebările, mereu aceleași, vizează „factorii de natură să stimuleze și să asigure diversitatea de stiluri în artă și literatură”, modul „cum se pot evita manifestările exclusiviste și rigide”, „în domeniul creației artistice” și „cum își îndeplinește menirea critica de artă”, în ceea ce privește „diversificarea stilurilor și a modalităților de expresie”, care este raportul dintre „varietatea mijloacelor de expresie” artistică și „rolul acestora de a sluji reflectarea complexă a realităților contemporane”, care este raportul dintre „afirmarea prodigioasă și deplină a personalității artistului”, reflectarea „realității în care trăiește” și „funcția social – educativă a artei.” □ Criticul literar răspunde la prima dintre chestiuni evidențiind, mai întâi, faptul că „scriitorul hotărăște care factor să fie pus mai puternic în lumină”. Se adaugă, aici, „cunoașterea concretă a vieții, a realităților în mijlocul cărora trăiește artistul, a activității și preocupărilor

oamenilor despre care și pentru care scrie, cultura sau puterea de redare estetică a scriitorului, ca și forța lui de comunicare a tumultului interior”. □ Referitor la cea de a doua întrebare, Ion Oarcăsu arată că „rigizi și dogmatici sunt numai scriitorii de a zecea mână”, „astăzi brechtieni convinși, mâine coborâtori numai din Faulkner”. □ La a treia și la a patra chestiune se arată că „un om de litere adevărat pleacă de la această realitate slujind ideile contemporaneității cu devoțiune, scriitorul veritabil trebuie să caute forme proprii specializate, capabile să transmită ethosul social și politic al prezentului. Crearea de forme noi e un proces nobil și inevitabil, un semn al fervorii intelectuale autentice, de aceea trebuie încurajat cu fermitate și cerut cu insistență”. □ Rubrica *Anticipări editoriale* prezintă planul de lucru al Editurii pentru literatură, ce cuprinde: volumul III de *Opere* Mihai Eminescu, în colecția *Scriitori români*, cu secțiunile *Poeme originale de inspirație folclorică*, *Lirica populară*, *Balade*, *Dramatice*, *Poeme în proză*, *Proverbe*, *Cântece de lume*, *Irmoase* etc., urmate de *Anexe*, *Note și variante*, *Glosar* și *Indice alfabetic al poeziilor*. Se adaugă studiul călinescian *Estetica basmului* și volumul lui A. E. Baconsky, *Meridiane*, care propune o dezbatere asupra problemelor poeziei și portrete de scriitori români.

● **[„Scânteia”]** Și Eugen Barbu se implică, folosindu-se de mijloace jurnalistice, în campania de pedagogie socială dusă de ziar. Textul său, *Indiferenții*, atacă frontal fondul moral al individului în raport cu societatea: „Ceva trebuie să facem fiecare din noi pentru ca măcar mai târziu decât niciodată indiferentul să înțeleagă că așa nu mai merge, că există o opinie publică, o morală publică. Indiferentului căruia i se pare firesc să-și abandoneze părinții bătrâni sau să-i interneze în azil după ce i-au dat viață și educație, trebuie să-i spunem că societatea în care trăiește el astăzi nu mai e dispusă să asiste cu mâinile încrucișate la asemenea ignonimii. Indiferentului în stare să-și abandoneze propriii copii numai pentru că are o inimă petrecăreață este timpul să-i aducem la cunoștință răspicat că există și delict pasibile de condamnări mai teribile decât cele aflate în Codul Penal. Indiferentul din sectorul vieții publice, irosind bunul nostru, al tuturor din incapacitate trebuie să-i amintim faptul mărunț că și neglijența este criminală. Cât îl privește pe indiferentul mărunț, să-l scuturăm, tovarăși! Să nu așteptăm soluții din cer! Să ne adunăm unde suntem mai mulți laolaltă și să-i spunem deschis ce credem despre el și faptele sale. Câteodată o vorbă spusă cum trebuie vindecă mai repede decât foiletoanele din ziare”.

26 octombrie

● **[„Scânteia tineretului”]** Ion B. Victor recenzează volumul monografic *I. Slavici* de Pompiliu Marcea, un discurs critic „de o scrupulozitate adesea excesivă”, așezat pe criterii cronologice și estetice, din care se detașează, „artistul cetățean” și „figura enciclopedistului”.

- **[„Scânteia”]** Un alt combatant pe frontul publicisticii sociale susținute cu argumente scriitoricești este Marcel Breslașu. Intervenția sa se numește *Despre afecțiunea lucidă* și se referă la problema educației și a formării caracterului la cei mici: „Legenda ne vorbește de necazurile pe care le-au avut Adam și Eva cu feciorul lor Cain! O să spuneți: lipsă de experiență pedagogică! Avuseseră, la rândul lor, un părinte abstract, care după ce i-a răzgâiat în mod excesiv, i-a izgonit pentru te miri ce. Paradisiaca lor candoare s-a repercutat la fel de pernicios asupra progenerurii, a mălăețului Abel, pastoral și lipsit de apărare, victimă predestinată a voluntarului și vindicativului său frate. Rămână vorba între noi, vinovăția nu este mai mică față de copilul dezarmat în fața vieții, timorat, inhibat, complexat (i-ar fi spus: ce frumos este Cain, ce vioi, ce isteț!) ca și față de cel căruia nu au știut să-i refuze nimic, bănuiesc, nici iertarea, din concesie în concesie. (...) Secretul reușitei – la puii de om încă mai mult decât la oamenii în toată firea – eficiența influențării stau în cunoașterea de aproape, și din aproape în aproape, a vieții interioare, nu arareori ascunse, pe care trebuie să o descifrăm, să o silabisim împreună cu dâșii, cu răbdare, u stăruință, cu atenție și cu grijă, într-un cuvânt cu dragoste. O dragoste nu numai sentimentală, ci una lucidă, responsabilă, conștientă”.

28 octombrie

- **[„Albina”, nr. 931]** Eugen Luca prezintă volumul *Portrete și amintiri* de Victor Eftimiu: „Toate aceste evocări care reînvie o epocă denotă nu numai talentat scriitor, un mare iubitor al artelor și un patriot dar și un om generos. Gata oricând să se dăruie unei cauze drepte, o inimă caldă, o ființă delicată și sensibilă care vibrează la orice durere omenească și manifestă multă înțelegere pentru slăbiciunile semenilor săi”. □ Dim. Rachici semnează poezia *Câmpii românești*: „Ce frumoase-s câmpiile când îmi intră în casă!”

- **[„Gazeta literară”, nr. 44]** Număr care omagiază memoria lui Mihail Sadoveanu, la 85 de ani de la naștere și posteritatea primului „scriitor național” propus ca atare de regimul comunist. De altfel, așa își intitulează Iorgu Iordan articolul de pe prima pagină. Spicuim elocventa frază de deschidere: „Autorul romanului *Nicoară Potcoavă*, punct culminant al literaturii noastre privită din punctul de vedere al măiestriei artistice, și-a întrecut predecesorii, ca și contemporanii prin caracterul eminent național al operei sale.” □ Mihail Sadoveanu are parte, la 4 ani de la dispariție, de o posteritate elogioasă. Spune, de pildă, Al. Philippide (*Îndemn la drum*): „În arta zugrăvirii peisajului cu ajutorul vorbelor scrise, Mihail Sadoveanu”. □ O punere în temă cu bibliografia esențială, demnă de mai mare atenție, face Adrian Marino, în bilanțul intitulat *În critica și istoria literară*. Al. Piru se concentrează pe *Clasicismul lui Mihail Sadoveanu*, susținând că „nicăieri n-am găsit vreo mențiune relativă la clasicismul scriitorul, nu în înțelesul de permanență a operei, ci în sensul de

tipologie artistică, de modalitate stilistică a creației sale. Și totuși, alături de romantismul caracteristic primei vârste, continuat în forme temperate și mai târziu, clasicismul este forma definitorie pentru creația de maturizare a lui Mihail Sadoveanu. (...) Opera prin excelență clasică a lui Mihail Sadoveanu este *Baltagul*, acel epos al vieții noastre pastorale inspirat de *Miorița*, elogiu al valorilor unei civilizații de tip arhaic și în primul rând al inteligenței și demnității umane. Există însă pe lângă *Baltagul* și alte opere care demonstrează că Mihail Sadoveanu este un scriitor umanist de concepție și chiar de factură clasică, opere despre care s-a vorbit mai puțin și la care aș vrea să mă opresc cu acest prilej. În chip oarecum curios întâlnim două opere de Mihail Sadoveanu, *Divanul persian* și *Anii de ucenicie* cu titlu goethean (*West-östlicher Divan*, *Wilhelm Meisters Lehrjahre*). Lucru nu e cu totul întâmplător, Goethe, adept al unui ideal de viață clasic se adresa ca poet lui Hafiz, Sadoveanu, ca povestitor, recurge la istoria personală, de origine indiană, a filozofului Sindipa”. □ Opinii convenționale, cu ușoare acroșări ideologice, se găsesc la Paul Georgescu (*Paradisul devastat*) și la Constantin Ciopraga (*Natura, prezență multiplă*). Lecturi „proaspete”, care se străduiesc să afirme „umanismul (socialist)” sadovenian propun Edgar Papu despre *Frații Jderi*, Al. Săndulescu despre *Hanu Ancuței* și Aurel Martin despre *Baltagul*.

• [„Tribuna”, nr 43] Vasile Rebreanu publică *Anotimpul ciocârlilor*: „Partidul este acela care ne-a dat bucuria în priviri, a șters lacrimile, a dat nu numai pâine, căldură, adăpost dar și capacitatea de a visa. E în România socialistă o atmosferă densă, ozonată, prielnică zborurilor la înălțime. Iar cerul patriei noastre este senin. Cei mai tineri oameni ai ei nu au cunoscut nici surâsul demonic al resemnării, nici sângele războiului, nici spectrul foamei, nici umilința învinsului. Este firesc deci ca această nouă generație să crească în voie, să respire în libertate, să fie demnă și capabilă de mari elanuri, de toate elanurile, să construiască, să rădă, să se sacrifice pentru frumos. Țara fiind frumoasă, timpul în care trăim, un timp frumos, un timp generos și demn, exigent însă prin frumusețea lui, frumusețe care ne obligă. (...) Cine ne-a pus în asemenea relații cu lumea, cine ne-a făcut prieteni cu timpul, cine a alungat, printr-o muncă perseverentă și părintească, plină de omenie surâsul demonic, ne-a pus în fața unei lumi reale, frumoase, pe care trebuie s-o construim zi de zi. Acela care ne-a făcut să înțelegem. Este partidul comuniștilor, învățătura sa. România noastră, socialistă, a devenit o țară demnă și liberă, o țară care este prietenă poeziei. (...) Tinerețea e a tuturor, nu mai este atributul unei vârste, patria însăși fiind tânără ca un gând. Ca gândul nostru care se îndreaptă cu o mare și nesfârșită dragoste pentru Partidul Comunist Român. O dragoste statornică și mare cum numai poporul nostru știe să fie în dragoste. Poporul statornic și mare.” ■ Emil Manu publică prima parte a textului *Eugen Ionescu – criticul literar*: „Criticul literar, ca și poetul de altfel, este umbrat de dramaturg; până acum trei decenii, însă, Eugen Ionescu era cunoscut numai

prin lucrările sale de critică literară, în special prin volumul de eseuri *Nu*. (...) Chiar din primele eseuri critice am reținut spiritul de vervă, predilecția pentru negație și consemnarea crizei prin care trecea literatura română a vremii, dar dincolo de consemnarea cenușiului și a stereotipului, Eugen Ionescu face frondă în fața marilor valori, pe care le neagă, deși le admiră.” □ La rubrica *Însemnări* găsim: Ioanid Cerb, ***O întrebare*** („Nicolae Velea a fost, și este, recomandat de către cronicarii săi literari drept un scriitor grav, migălos, de sub pana căruia n-au scăpat vreodată decât lucrări șlefuite până-n pânzele artei pure. Din maldărele de manuscrise, el scoate, rar, la lumină lucrări apropiate de strălucirea perlei. Se spune că greu poți ajunge în laboratorul de lucru al lui Velea, în tainele genezei «bijuteriilor» sale. De unde pleacă oare, pentru a ajunge la capodopere? Întrebarea răscolește curiozitatea avizaților literari. Se pare însă că Velea a intuit curiozitatea cititorilor și nu se așteaptă rugat. Am luat deci reportajul *Pechea* drept una dintre posibilele variante ale unei proze. Să vedem cum arată o operă de-a lui Velea în prima sa fază (o considerăm *prima*, deși ea s-a bucurat de publicitatea, ce-i drept, nu prea exigentei reviste «Albina», nr. 923). (...) Reportajul e «citibil» în întregime, pentru savoarea lui nescontată. Dar și așa am dat destule citate, după care cititorul poate să-și facă o părere despre punctul de plecare al lui Velea. Acum înțelegem de ce acest prozator publică așa rar și insistă așa de mult asupra textelor”). N. Prelipceanu, *Coridorul și cele două goluri*: „Petru Popescu este un tânăr care a scris câteva sute de poezii și încă vreo cinci neterminate. Despre numărul de poezii scrise, să poftescă cineva să mă contrazică: imediat îl voi trimite la P. P. să-l întrebe de unde știe că «Sunt multe probleme vitale pe pământ / Și tragedii, impasuri și crize» sau că «Pământul aleargă, aleargă». El, poetul, el, P. P. are un pumn «ca soare» (ferice de cel cu care ar boxa!). Un singur lucru mai trebuie lămurit după lectura numărului 8 al «Vieții Românești»: unde sunt depozitate sus-arătatele mostre și altele încă: este sau nu este P. P. «coridor între două goluri, între două neînțelegeri»? Pentru că un coridor obișnuit e ceva cam goluț pe dinăuntru, dar-mi-te unul între alte «două goluri»! Și fiind între «două neînțelegeri», n-o fi la mijloc o neînțelegere în așezarea strofică a panseurilor lui P. P. de tip: «oameni, oameni, oameni» sau «E foarte mic pământul» (și noi care credeam că-i imens, din moment ce cuprinde «oameni, oameni, oameni!»...).” □ S. Goldenberg prezintă „Revue Roumaine d’Histoire” 1-3, 1965, p. 1-663: „În al patrulea an de apariție, „Revista română de istorie” a câștigat în maturitate, și-a conturat profilul tematic și a reușit să se impună, făcând cunoscute, în țară și peste hotare, cele mai noi realizări, probleme și puncte de vedere privind arheologia, istoria medie, modernă și contemporană a României”. □ Constantin Cubleşan semnează cronica literară la Mihai Beniuc, ***Colți de stâncă***: „Actualul volum (*Colți de stâncă*, Ed. Tin., 1965) este bogat în accente polemice, cum de altfel întreaga creație a lui Mihai Beniuc are un puternic caracter polemic, dar nu vom stăru mai mult asupra

acestui aspect al poeziei sale. Două mari cicluri, *Între cer și ape* și *Brânduși*, suscită interesul în primul rând prin tenta filozofică a primului (în special în sonete, numeroase în toate cele trei părți ale volumului) și apoi prin frumoasele interpretări erotice din cel de al doilea. (...) Cu fiecare volum nou, lirica lui Mihai Beniuc capătă mai multă adâncime, temele sale preferate sunt aprofundate, reluate, reinterpretate, îmbogățite în conținutul lor de idei, împlinind acel univers poetic dramatic și original ce, fără echivoc, asigură poetului un loc aparte, de primă importanță în literatura noastră actuală”. □ În cadrul rubricii *Secvențe* citim: „Despre «noul roman» francez știam că are multe lipsuri, dar că experiența în sine merită toată atenția. Într-un „carnet” recent, Aurel Baranga ne convinge exact de contrariul. După el, noul roman nu prezintă nici un interes, deoarece «a eliminat conflictul, drama, analiza, personajele. A păstrat coperțile. Atât va și rămâne.» Aforismul e foarte rotund și explicit. Păcat doar că simplifică îngrijorător lucrurile, «rezolvând» în doi timpi și trei mușcări o întreagă direcție literară, despre care alții s-au chinuit scriind tomuri. (...) Ce lucruri frumoase se pot spune despre carte, în general! «Cartea e mai mult decât un lucru. Mai ales dacă e bună (sau numai – n.n.). Respiră, vorbește, cântă. (...) Îmi împărtășește bucuria și suferința. Se hrănește din aerul și din bucatele mele». Dacă am lua «ad litteram» spusele poetului Eugen Frunză (v. *Carnet de scriitor*, în «Flacăra» nr. 42) ar trebui, deja, să scriem destul de multe necroloage, pentru scriitorii ce-ar urma să moară asfixiați, pradă propriilor creații. Sau să credem că unii dintre ei au o cămară strașnic de aprovizionată. Asta e mai plauzibil.” □ Viorel Cacoveanu publică povestirea *Prima zi de primăvară*. □ Ion Rahoveanu și Teohar Mihadaș semnează cicluri poetice. □ V. Voia semnează *Ion Pas – 70*: „Scriitor de largă claviatură, Ion Pas s-a impus printr-o operă serioasă, concepută de la cel dintâi volum ca armă de luptă. Activitatea de scriitor s-a împletit cu aceea de publicist militant. Gazetăria a influențat în sens pozitiv dar și negativ creația scriitorului. Această influență resimțită în stil, într-o concepție gazetărească atenuează suflul epic, într-o anume fărâmițare a timpului, în lipsa de individualizare a eroilor. Ca atare, literatura sa are numeroase limite de construcție epică, de tipizare a personajelor. Literatura de evocare istorică, cu neajunsurile dar și cu calitățile multiple, rămâne partea durabilă a creației lui Ion Pas. Substanța ei derivă din cunoașterea directă, memorialistică sau chiar din informația livrescă, din discernământul autorului și darul evocării. Atributele valorice ale acestei literaturi o impun în mod necesar atenției istoriei literare.” □ Despre *Șolohov laureat al Premiului Nobel*, scrie Domițian Cesereanu: „Prozatorul sovietic Mihail Șolohov, a cărui faimă mondială era de mult recunoscută, a primit o înaltă distincție: Premiul Nobel pentru literatură pe anul 1965. (...) Ca prozator, Șolohov intră în circuitul unei mari tradiții literare; aceea a prozei ruse, în general, și, în special, urmând liniei unui Tolstoi. El prelungește o tradiție, adăugându-i o operă originală și universală, astfel încât, urmând seria,

se abate de la ea. Vine prin alții, pentru a se reprezenta pe sine; este un cap de pod. Alții i-au fost precursori, el însuși a devenit precursor. Marii scriitori sunt precursori.” □ Revista publică *Antologie iugoslavă*, cu nota semnată G. D.: „Literatura țării prietene cuprinde, cum e și firesc, într-o însemnată parte a ei, și ecourile luptelor eroice ale popoarelor Iugoslaviei pentru libertate, pentru socialism, ecourile ilegalității, rezistenței, războiului antihitlerist, precum și atitudinea combatantă în favoarea păcii, a dezarmării, împotriva primejdiei atomice. Ne-am propus, în scurta culegere care urmează, să ilustrăm și această înaltă misiune a liricii iugoslave, prin câteva nume de prestigiu ale ei, ca Miroslav Krleža (n. 1893), decanul literaturii croate, Miodrag Pavlović (n.1928), fruntaș al poeziei sârbe, Jure Kaštelan (n. 1919) și Matej Bor (n. 1913), reprezentanți de seamă al liricii croate și, respectiv, slovene.” Apar poeziile: Miroslav Krleža, *Vinerea mare 1919*; Jure Kaštelan, *Întâlniri*; Miodrag Pavlović, *Apărarea orașului nostru* (fragment); Matej Bor, *Secolul atomic*. Poeziile sunt traduse în românește de Geo Dumitrescu.

29 octombrie

- [„Contemporanul”, nr. 44] Geo Dumitrescu revine la o mai veche formă de activitate și preia *Poșta literară*: „Evident „nu se știe de unde sare iepurele” dar e tot atât de sigur că „iepurele” poeziei nu poate sări decât într-o ambianță prielnică, familiară, acolo unde poate trăi și poate dobândi puterea „să sară” adică într-un alt climat de dragoste și interes pentru adevăr și frumos, pentru poezie, pentru cultură”. ■ În cronica literară Nicolae Manolescu analizează romanul de debut al lui Nicolae Breban *Francisca*: „Ce am mai citit de Nicolae Breban? O povestire sau două, cred, și un fragment din *Francisca* (...) Acum pot spune: Iată un romancier. Între tinerii prozatori, consacrați aproape toți ca nuveliști, Nicolae Breban mi se pare a avea o veritabilă mentalitate de romancier. Cartea e construită solid, meticolos, gândită probabil de la început într-o formă apropiată de cea actuală”. □ Elena Zaharia analizează *Motivul luceafărului în poezia lui Ion Barbu*: „Această hilară haină de bufon regesc a nebunului Crypto face mai tragic sfârșitul micului luceafăr barbian, în comparație cu ultima imagine a olimpianului Hyperion”.

30 octombrie

- [„Scânteia”] La *Note de lector*, Sorin Movileanu recenzează noua culegere de nuvele și povestiri *Somnul pământului*, apărută sub semnătura lui D. R. Popescu: „În peisajul noii noastre literaturi, Dumitru Radu Popescu s-a afirmat încă de la primul său volum – *Fuga* (1958) – ca un prozator original, înzestrat cu reale calități artistice, preocupat să surprindă într-o viziune proprie personaje și probleme ale epocii contemporane”. Sorin Movileanu apreciază „continua strădanie a scriitorului de a aprofunda investigarea faptelor observate în realitatea înconjurătoare” sub unghi moral și cu o anume aplecare

spre lirism: „Detectând rămășițe ale unor concepții înapoiate sau trăsături de caracter și comportări străine moralei oamenilor zilelor noastre, scriitorul exprimă în mod implicit o atitudine etică, pledând pentru cinste și demnitate, pentru noua viață bazată pe principii ferme, socialiste. (...) Despre lirism, ca una dintre particularitățile ce definesc proza lui D.R. Popescu, s-a vorbit și la apariția volumelor anterioare. Cel de față confirmă această însușire a scrisului său prin acele veritabile poeme în proză, *Somnul pământului* și *A fost odată ca niciodată*, prin forța de evocare a atmosferei poetice, prezentă în cele mai multe pagini ale cărții. În acest sens se impune atenției și interesanta nuvelă *Mări sub pustiuri*. Actul de eroism al tânărului luptător ilegalist, care nu pregetă să-și îndeplinească misiunea, punându-și viața în primejdie tocmai în momentul când în sufletul său se născuse o sinceră și puternică iubire, este impresionant, ne dezvăluie înalte calități umane. După tipicul cronicilor și recenziilor din presa culturală ori literară a momentului, recenzentul nu se zgârcește cu reproșurile: „Întâlnim în volum și câteva lucrări care nu reușesc să ne satisfacă în aceeași măsură. De exemplu, în *Cocoșul*, *Sfecla*, *Rupere de nori* avem impresia că prozatorul nu a încercat să depășească sfera anecdoticului, iar în nuvela *Grădinile fericiților* desfășurarea evenimentelor și reacțiile personajelor s-ar fi cerut mai insistent motivate artistic”.

• [„**Luceafărul**”, nr. 24] Pe prima pagină Zaharia Stancu publică poezia **Cântec**. ■ Mihnea Gheorghiu semnează **Note și contranote**: „Chestiunea libertății criticii nu mai constituie în România «o problemă», nici măcar pentru cele mai pesimiste posturi de radio din străinătate. Conducerea partidului a remarcat, în repetate rânduri, necesitatea înlăturării manifestărilor care stânenesc înflorirea artelor, împlinirea individualităților artistice creatoare. (...) Oricui a urmărit dezvoltarea societății noastre, de două sau trei decenii încoace, îi apare evident adevărul că al IX-lea Congres al partidului a deschis cea mai largă fereastră spre sursele de lumină ale istoriei artelor românești, spre forța intimă a poporului, spre ideile cele mai moderne, mai curajoase și mai rodnice, despre rolul artistului în societate, despre naționalitatea și universalitatea artei în România și în lumea de azi.” ■ Eugen Barbu semnează **Editori**: „Ce este deci editorul ideal? Un savant, un amfitrion al culturii, un cercetaș al literelor, simțind cu o clipă mai devreme de unde vine noutatea valoroasă, refuzând literatura deja spusă, având generozitatea de a investi capital moral în opere poate nedesăvârșite, trădând însă, certamente talent și promisiuni viitoare. Un astfel de editor ideal, deși scrie în secret, nu se oferă propriei tiparnițe, dintr-un scrupul înalt, el așteaptă să fie omagiat de alții, la vârste înaintate. (...) El nu se înconjoară de lingușitori, gata să-l împungă pe drumul nefast al adulării, în care se angajează în unele cazuri chiar autori de mare autoritate, biruiți de amabilități.” ■ Pop Simion revine la **Strada (XIV)** cu textul **Ciurlionis**. ■ **Cronica literară pentru Nicolae Velea: paznic la armonii** semnează Al. Oprea: „Este vorba, cum ușor se poate vedea, de un

povestitor modern, plictisit de unele uzanțe clasice, care intră dintr-o dată, cu o alură paradoxală, în miezul problemei, folosește racursiuri neașteptate (cu un deosebit talent rezumativ) și nu o dată caută să șocheze, să bruscheze obișnuitele deprinderi ale cititorului. Toată problema scrisului lui Velea este ca această manieră, incontestabil originală, să se muleze întotdeauna perfect pe tiparul unor fapte bogate în semnificații.” ■ Din proză, *Scoabele* de Nicuța Tănase și *Dulapul cu haine* de Alexandra Ioachim, iar Dumitru Radu Popescu semnează *Leul Albastru*. ■ În acest număr versurile semnează: Mihai Negulescu, *Câinele toamnei*; Constanța Buzea, *Vârsta*; Nicolae Ioana, *Ana*; Victor Torynopol, *Șase zile de dragoste. Întâia zi*.

31 octombrie

- [„România liberă”] În articolul omagial *Amintirea lui Sadoveanu*, Victor Eftimiu îl consideră pe Sadoveanu „cel mai mare poet al prozei noastre”. Acesta „a fost permanent un mare artist și un mare cetățean”, „a scris mult, în slujba poporului” și a avut o viață de familie împlinită”, fiind „iubit și respectat de prieteni”.

[OCTOMBRIE]

- [„Ateneu”, nr. 10] Un lucru care trebuie din când în când reamintit este că, editată în orașul lui Bacovia, „Ateneu” este în mod prioritar o revistă de poezie, ceea ce explică numărul mare de creații și de creatori prezenți număr de număr. Chiar și recenziile și cronicile literare unele dintre dezbateri, vizează același fenomen: poezia. □ La rubrica permanentă *Poezia tinerilor în reviste*, Paul Georgescu, Vlad Sorianu și Eugen Simion își exprimă punctele de vedere pe marginea mai vechilor teme valoare și nonvaloare (improvizație) în poezia din publicațiile literare; drumul tânărului poet de la debutul publicistic la cel editorial; posibile explicații pentru rămânerea în „umbră” ori „penumbră” a unor „nume noi” sau chiar debutanți; despre oportunitate și eficacitatea criticii. □ Semnează versuri, în prima pagină, Mihai Beniuc (*Ea poemul*), Demostene Botez (*Ceață*), iar în cuprinsul revistei Tiberiu Utan, Agatha Grigorescu-Bacovia, Ion Caraion și Vasile Nicolescu. Alte grupaje poetice îi au drept autori pe Ion Vineanu, V. Voiculescu, G. Bărgăuanu, Al. O. Teodoreanu, Petre Stoica, Ion Crînguleanu, Sergiu Adam, Ovidiu Genaru, Mihail Sabin, Ioanid Romanescu, David Kelmer, Horia Gane, Virgil Cărianopol, Camil Baltazar, George Damian, Radu Cârneli, Platon Pardău, Anghel Dumbrăveanu. □ În articolul *Tristan Tzara*, Sașa Pană comemorează, împlinirea, la 25 decembrie, a doi ani de la dispariția celui care a pus bazele mișcării Dada, poetul Tristan Tzara, originar din Moinești. Se fac scurte referințe despre cel mai recent volum, *Prime poeme* apărut de curând la editura Pierre Seghers, în traducerea lui Claude Sernet. Articolul se încheie cu poemul *Vino cu mine la țară*. □ Semnalând apariția unei noi ediții a poeziilor lui Bacovia (Bpt, sub îngri-

jirea lui Ion Nestor), care cuprinde și proza lui Bacovia, M. C. Delasabar se ocupă de această fațetă mai puțin cunoscută a creației acestuia: „Fără a fi un gen de predilecție pentru George Bacovia, proza sa, risipită de-a lungul anilor prin diferite publicații, reprezintă o latură a poeziei, prețioasă, mai ales sub raport documentar (psihologic), dar și estetic. (...) Parcurgând proza lui Bacovia, cititorul trăiește confesiunea impresionantă a unui suflet înfiorat de ecouri atavice, martirizat de năzuințe și temeri, oferindu-i-se una din cele mai emoționante drame spirituale ale poetului modern”. Textul se intitulează *Proza poetului*. □ Constantin Călin semnează cronică literară la volumul lui M. R. Paraschivescu, *Versul liber* (Editura pentru Literatură, 1965): „Volumul relevă un creator plurivalent, cu disponibilități ce pornesc de la elegie și meditație, până la evocarea istorică. (...) M.R. Paraschivescu e un poet anti-sentimental (...) ca un poet de o mare concretețe, și, tocmai de aceea, pasionant. (...) Asimilând profund modelul, personalizându-l la maximum prin propria-i emoție, M. R. Paraschivescu dovedește că talentul său e o brazdă continuu fertilă, capabilă de noi germinații. Le așteptăm!” □ Despre *Matematica poeziei* – *poezia matematicii* scrie Victor Săhlean: „între poezie și matematică nu există incompatibilități, ci dimpotrivă, consubstanțialitate, dar numai la un anumit nivel. (...) Poezia și matematica sunt deci «superior compatibile», mai întâi în cadrul unei poezii realiste și al unei matematici aplicate la cunoașterea realității. (...) Poezia nu este numai o consemnare a ceea ce este în afară – matematica nu este numai o știință a realității. În ambele există un coeficient important de creație liberă. (...) Poezia este o creație ce se cere a fi spontană, dar nu este expresie a haosului interior, ci a unei perfecționate capacități de a înțelege și de a exprima.” În final, legătura dintre cele două domenii este văzută nu ca obligatorie, dar de dorit căci „nu se poate cere fiecărui matematician să fie poet; dar cât ar fi de bine să fie! Nu se cere poetului să fie matematician; dar, oare n-ar fi bine să fie?”. □ În articolul *Nu, poeziei în epică?*, din cadrul rubricii *Breviar critic*, se fac aprecieri asupra cronicii lui Valeriu Cristea, din „Gazeta literară” din 23 septembrie 1965, la volumul de povestiri al lui D. R. Popescu, *Somnul pământului*. Se remarcă „perspicacitatea cronicarului, fraza sa mlădioasă și nu lipsită de însușiri stilistice”. Pentru Valeriu Cristea „obârșiile farmecului celor mai bune dintre povestirile prozatorului se află în fiorul liric exprimând proiecția generoasă a propriului eu pe tot ce este realitate – eul însuși fiind fără-ndoială organic impregnat de aceasta”. □ Mircea Sarca atrage atenția asupra „unei selecții îngrijorător de superficiale” de versuri publicate în revistele „Tribuna” și „Albina”. Printre autorii menționați se află Gheorghe Chivu, Nicolae Stroe, Cornel Udrea. Articolul se încheie cu o întrebare retorică: „Oare aceste versuri au fost sustrate de pe mesele de lucru ale distinșilor poeți sau oferite redacțiilor din proprie inițiativă?”. □ Apariția în volum a poeziilor lui B. Fundoianu, îi prilejuiește revelații lui I. Iasc: „Redescoperirea lui B. Fundoianu echivalează

cu valorificarea unui important capitol liric din fondul literaturii românești. (...) Înrudirea cu Pillat și Arghezi, dar mai ales zvâcnirea lui proprie, interiorizarea gravă și proiecția pe planul stihilor adverse, apelul frecvent la lumea agrestă, îl identifică cu un poet al mediului autohton, național, de care depărtarea nu l-a înstrăinat.” □ Referitor la ultimele creații ale Agathe Grigorescu-Bacovia, apărute al aceiași editură, S. Sergiu crede că „Fără victorii în sfera poeziei de meditație, adesea saturat de sentimentalism, volumul Agathe Grigorescu-Bacovia reușește să mărturisească cititorului contemporan avaturile unei sensibilități poetice, care, dezbrăcată de convențional, rămâne cuceritoare prin sinceritate și pasionată dăruire”. □ Sergiu Adam evaluează noua carte de *Poeme* al lui Ștefan Popescu în termenii următori: „Citadin prin excelență, temperament dinamic, poetul cultivă un vers nervos, concentrat, voit aspru (nu lipsesc exagerările chiar, în acest sens), bogat în semnificații. (...) Extrem de variat ca tematică, volumul «Poeme» se parcurge ușor, descoperind cititorului un liric de o factură specială, care se consideră cu modestie un simplu «meșteșugar poet», partizan al urcușului permanent (chiar în genunchi), singura lui «religie» fiind viața”. □ Debutul Verei Lungu cu volumul *Amiaza mării* este primit de Mihai Drăgan cu optimism: „Natură voluntară, Vera Lungu își reprimă adesea pasiunea, preferând o poezie de scurtă notă a senzațiilor și impresiilor, în formula, de libertate deplină, a versului alb. Impresionează, pe rând, simplitatea gestului poetic (...), melodia suavă a versului, intensitatea culorilor văzute într-o metamorfoză de dimensiuni cosmice.” □ Redacția salută (re)aparitia revistei „Familia”, fondată de Iosif Vulcan în vara anului 1865, urându-i să aibă „o evoluție prestigioasă”. Sunt redat extrase cu privire la obiectivele pe care noua-veche publicație și le-a propus: „să cultive o «artă inspirată de realitatea înconjurătoare strâns legată de interesele oamenilor muncii», să «cultive gustul pentru frumos», să fie «o publicație accesibilă maselor, folosind în acest scop colaboratori talentați din regiune și creatori de frumos din întreaga țară»”.

• [**„Cinema”, nr. 10**] A doua parte a intervențiilor la *Masa rotundă a revistei „Cinema” Scenariul de actualitate* îi aduce în prim-plan pe Nicolae Crișan, Petre Sălcudeanu, Iulian Mihu, Mihai Stoian, Ilie Constantin, Nicolae Ție, Valerian Sava, Mihai Iacob, Ov. S. Crohmălniceanu. □ Nicolae Crișan se întreabă: „Meseria de scenarist este «altă găscă-n altă traistă» – aici eu nu sunt de acord cu tovarășul Băieșu. În cinematografiile cu o tradiție puternică s-a ajuns la o specializare și mai pronunțată (...) Or, din discuțiile purtate aici, rezultă ceea ce nu era greu să se observe, că noi nu avem încă scenariști de profesie. Ce e de făcut?” □ În intervenția sa, Petre Sălcudeanu spune: „Sunt totuși în momentul de față la noi în studio câteva scenarii care, după părerea mea, vor putea da naștere aceluși climat stimulator de care avem nevoie. Avem în grupa noastră un scenariu la care lucrează chiar Nicolae Crișan, Alecu Ivan Ghilia și Mircea Mureșan, după cartea lui Crișan – *Caietele cunoscutilor mei*.”

Există apoi un scenariu de care se ocupă altă grupă – scenariul lui Mihai Stoian și Radu Lupan, despre care am auzit lucruri bune. După cum vedeți, mai bine zis, după cum veți vedea, în curând vor fi abordate teme care cred că vor putea naște în studio un curent de opinii favorabil unor exigențe artistice mai înalte”. □ Mihai Stoian discută despre climat, și comparând situația din cinematografia română cu cea occidentală, arată: „Repet, nu știu exact ce se întâmplă la ora actuală cu regizorii, cred că și ai noștri citesc până spre ziuă, își fac cafele, fac și filme bune, chestiunea este însă dacă «trântesc» din când în când o carte sau o idee pe biroul directorului general (indiscreția mea profesională mă face să știu că, actualmente, lucrul acesta e din ce în ce mai posibil la studioul «București»». □ Ilie Constantin semnalează următorul fapt: „am văzut de foarte puține ori pe sălile sau în birourile studioului regizori preocupați de idei noi și interesante, regizori care să vină și să propună realizarea unui film după cutare sau cutare idee descoperită de ei înșiși. Am văzut de obicei regizori care vin și cer să le dăm să citească un scenariu oarecare”. □ Mihai Iacob susține că „... regizorii, scriitorii, cineștii noștri se vor impune cu adevărat numai prin propriile noastre idei, ale lumii socialiste, ale poporului nostru, prin propriile noastre caractere, originale, așa cum s-a subliniat cu multă forță de convingere în raportul Comitetului Central prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul Partidului”. □ ideea este preluată de Ov. S. Crohmălniceanu: „Dacă l-am înțeles pe Iacob, cred că el a pledat pentru o chestiune esențială. Oricâte sistematizări s-ar face, oricâte inițiative și măsuri organizatorice s-ar lua, problema principală în artă rămâne aceea a artistului care vrea să spună ceva. Iacob polemizează primejdia pseudo-actualizării, pledoaria lui este pentru actualitate în sensul filozofic al noțiunii, pentru opere care să arate realmente trăirile omului contemporan, în ceea ce au ele revelator, nu factice, nu exterior”. □ La final, este publicat textul *În loc de concluzii*: din care se desprind ideile: „O preocupare eficientă din partea studioului «București» pentru tematica de actualitate; Cercetarea întregii literaturi contemporane, a tuturor genurilor de proză, din volume și din reviste, a presei cotidiene și a reportajelor literare, pentru descoperirea unor idei, subiecte, fragmente, sugestii apte să fie dezvoltate și valorificate pentru ecran; abordarea lor cu îndrăzneală a aspectelor dramatice ale realității de către scriitorii, reporterii, ziariștii și mai ales regizorii înzestrați cu talent; competență și simț de răspundere; formarea și calificarea unui cerc larg și stabil de scenariști de profesie, specializați pentru toate compartimentele de creație ale scenariului. □ Sub titlul *O antologie: arta cinematografiei*, Ion Barna scrie despre Pierre Lherminier: *L’art du cinéma*, Ed. Seghers, Paris.

● **[Familia, nr. 2]** Se publică, pe prima pagină, mesajul transmis de Tudor Arghezi revistei orădene și citit de Barutu T. Arghezi la Centenarul publicației. „Mult îndelungată vreme cuvântul *Dincolo* a fost geografic. Pentru România *dincolo* era Transilvania, iar pentru ardeleni *dincolo* însemna patria, România. Ei fuseseră înstrăinați. Lupta cu mintea, cu graiul și condeiul, armele

adevăratei culturii, din ambele ținuturi ale românismului au dus pe *dincolo* dincoace. Astăzi amîndouă adverbele contopite însemnează aici la noi, și acasă. Carpații, care au despărțit dușmănește poporul, s-au mutat în mijlocul României întregite. Ce se aude din depărtare de pe Vâlcele? Îl auziți? E fluierul ciobănesc. Ce se citește din condeiele oilor negre pe câmpiile albe ale hârtiei? S-au împlinit o sută de ani, românii au citit revista lui Iosif Vulcan, „Familia” în 1865! Familia lui, a familiei românești, strînsă ca să asculte acasă la ea, Crișana, Timișoara, Moldova, Muntenia, Oltenia, Dobrogea, cu provinciile lor divizionare, îmbrățișându-le laolaltă cu sărutarea frunții au întors o horă, cântînd imnul Unirii și la plug, la seceră și ciocan aceeași plîngătoare doină pentru trecut. O emoție a tuturor strunelor sufletului mă încearcă dinaintea veacului împlinit de scris și tipar, al Familiei sărbătorite. Da, iată că Familia de acum o sută de ani întinerește. Ne găsim în ajunul reapariției acestei mari biblioteci a gândirii și scrisului dascălului și ucenicilor lui Vulcan. Spiritul întemeietorului ei, sper că a rămas pentru urmași, tineri scriitori, viu și puternic. Îi urez cel puțin încă o sută de ani noi și gloria pe care o merită însoțit. E jubileul de afirmare al personalității în cultură și naționalitate, a unui popor strălucit înzestrat pentru înălțare și frumusețe. El și-a făcut cultura singur, ca un mare autodidact învățat de codrii și de spicele grâului, știind să rabde, să îndure, să înțeleagă și să-și trimită basmul poeziei lui peste toate hotarele lumii. Victorioasa îndrăzneală a lui Iosif Vulcan, pornită în folosul inteligenței românilor, pentru dezrobirea lor politică și socială, îl așează lângă Bălcescu. Cum aș fi putut să-i salut aniversarea marelui bărbat al neamului românesc? Numai în genunchi”. □ O cronică literară la volumul ***Iarna bărbaților***, de Ștefan Bănuțescu publică Ion Negoitescu. El analizează nuvelele „remarcabilului volum”, observînd că primele două, *Mistreții erau blânzi și Dropia* „sunt în cel mai bun înțeles al cuvîntului romantice. Mai exact, pentru a le determina stilistic, s-ar cuveni să recurgem la termenul de realism magic, utilizat de Novalis. Nu atât aluzia sau chiar referirea la fapte, la practici de magie populară întrepățesc aceasta, cât mijloacele stilistice propriu zise, care înrutesc însă nu forma – ci substanța prozei, de poezie. Planurile realului se întretaie, zona crepusculară a existenței pătrunzînd în cea obiectivă (...) și faptele care se desfășoară în aievea poartă un halo de incertitudine, umplînd sufletul omenesc de plăcerile estetice ale neliniștii. (...) Personajele feminine capătă un accent demoniac; Vica, din *Mistreții erau blânzi*, seamănă cu Nona din *Tulburarea apelor* a lui Blaga. (...) Realismul tragic din cele două nuvele ale lui Ștefan Bănuțescu se mai relevă încă prin acuitatea cu care e trăită reunificarea elementelor firii (ideal romantic), curgerea neîntreruptă a realului prin uman, animal, vegetal, mineral. Cu a treia nuvelă din volumul lui Ștefan Bănuțescu, ne aflăm în afara romantismului sau cel puțin într-o târzie derivație a sa, căci se recunosc în *Satul de lut* anumite trăsături expresioniste, identificabile la noi și în nuvelistica lui Al.

Sahia (au fost de altminteri cu succes exploatate cinematografic, acum câțiva ani). Aici, în marginile realului, care cuprind o umanitate tulburată de imixtiunile nefaste ale războiului în cotidianul pașnic, se înfige neliniștitoarea întrebare asupra realității „factorului poștal din regimentul 142”. (...) Incertitudinea identității e dezvoltată de autorul *Satului de lut* cu mijloace strict narrative, convingătoare. Planul nuvelei e mai mult epic și mai puțin metaforic. (*Labirintul* era o metaforă monstruoasă). Supărătoare ni se par însă implicațiile expresioniste, cinematografice din *Vară și viscol* și *Masa cu oglinzi* (chiar și simbolul din titlu e artistic îndoielnic), necerute de materialul epic sau nesuplinind insuficiența epică a autorului: neputința sa de a stăpâni epic realitatea personajelor, care aici sunt doar pâlپări de fum. Atmosfera războiului, sentimentul de opresiune, există fără îndoială, în aceste povestiri (ca și în *Gaudeamus*, nuvela care încheie ciclul), dar atâta nu ajunge, într-o proză supraîncărcată de simboluri, căreia i-am prefera un realism mai pur. Revelatoare rămân pentru noi primele trei bucăți din *Iarna bărbatilor*. Alături de un Nicolae Velea, un D. R. Popescu sau mai tinerii atât de promițatori Dumitru Țepeneag și Sânziana Pop, – Ștefan Bănuțescu este unul din reprezentanții cei mai străluciți ai genului scurt la noi, în vremea din urmă: gen artistic pretențios și ale cărui rigori se cer înfruntate cu îndrăzneală. Autorul *Iernii bărbatilor* urmează tradiția realismului mitic al lui Agârbiceanu, pe urmele căruia a mers Pavel Dan și mai recent Dominic Stanca (*Roata cu șapte spițe*). O altă derivație decât naturalismul din care s-au născut operele lui Slavici, Rebreanu, Sadoveanu (cu tot romantismul naturistic originar al acestuia din urmă)”. □ Al. Andrișoiu scrie un scurt articol laudativ dedicat laureatului Premiului Nobel, Mihail Șolohov. „Modestul Șolohov, deputat al cazacilor din stanița sa, scriitor de aleasă ținută civică, și-a durat o operă monumentală, cu o *simplicitate exemplară*, fără zgomot, grăbindu-se încet și preferind triumfului împăunat, existența paradoxal de anonimă a unui intelectual de la țară. Este frumos acest gest tocmai fiindcă nu a fost făcut ostentativ. La Moscova, la New York, la Stockholm sau la Paris, Șolohov s-a călătorit totdeauna ca un *turist*, fără afișe și trompete, ca o tăinuită umbră a operei sale. A fost *tradus* într-o sumedenie de limbi, într-un tiraj care încurcă aritmetica. Dar a rămas nevătămat de glorie. În fond Șolohov e un erou. Un erou cu aură de folclor. În jurul numelui său se rotesc legende și anecdote, texte apocrife și istorisiri fermecătoare. În mersul său către nemurire, înarmat cu câteva puține cărți mari și cu un prestigiu demn de biografia lui Albrecht Nobel, Mihail Șolohov și-a *pierdut* pronumele și a rămas numai cu numele de familie ca și cum ar da mâna cu infinitul și s-ar prezenta simplu și corect: Șolohov. Aceasta spre cinstea marii *literaturi* sovietice”. □ Despre *Eseu* scrie, în „Familia”, Nicolae Balotă, observând, dintru început, că originile sale, „ilustri săi protopărinți” sunt „înțelepții Eladei”, „scriitori gnomici, cugetători năzuind spre elucidarea începuturilor tuturor celor ce sînt, căutînd în toate un

arhe al lucrurilor?”. „Eseul, se precizează mai departe, se plasează între studiul de specialitate (analiză filozofică, istorică, literară etc.) și roman ori nuvelă. Această situație intermediară nu e lipsită de riscuri. Pe de o parte, filozoful, criticul ori istoricul sunt ispitiți de forma, lipsită în aparență de rigori, a eseului, pe de altă parte, romancierul căutând să dea pondere povestirii sale (și desigur nu numai din acest motiv) își transformă opera în eseu. Un opuscul filozofic eseistic, ca și romanul-eseu, sunt specii hibride, chiar dacă gânditori și romancieri au fost în același timp remarcabili esești. (...) Este însă oare eseul o specie de compromis între studiu și ficțiune, o specie care – așa cum arăta Georg Lukács într-o lucrare din tinerețe (*Die Seele und die Formen*, Berlin, 1911) nu și-a dobândit încă autonomia? Care e în această privință poziția eseistului? Și apoi, ce rezultă din analiza eseului? Deși s-ar părea că contrazice (sic!) o afirmație făcută mai sus, putem spune că eseistul e un filozof, în sensul cel mai etimologic al cuvântului. Dacă ne-am întreba (cum face Socrate în dialogurile platonice) cu privire la „virtuțile” care îi sunt necesare eseistului, le-am afla într-o primă aproximație, în dorința și capacitatea de înțelegere, în memorie și fantezie. (...) Dacă prin condiția sa eseistul se constituie pe sine autonom, respingând identificarea cu savantul ori artistul, nu e aceasta oare o prezumție pe care eseul însuși, opera sa, n-o justifică? Pentru ca să fie un gen autonom trebuie ca în termeni de autentică școală logică, eseul să aibă obiectul său, forma și metoda sa. S-ar putea afirma, considerând diversitatea eseurilor că obiectivele urmărite de acestea sunt atât de numeroase încât „totul”, „orice” poate să constituie obiectul unui eseu. (...) Se poate afirma însă că, fără să aibă un domeniu privilegiat, eseul își creează obiectul pe măsură ce înaintează. Mai exact, obiectul se revelează în cazul fiecărui eseu în parte, prin chiar mecanismul eseului. Aceasta nu înseamnă că avem de a face cu o creație în sensul creației artistice. Eseistul caută în primul rând să înțeleagă, efortul său e unul de cunoaștere. Dar a cunoaște ce? „Raportul dintre natură și cultură e tema sa proprie”, afirmă criticul Theodor W. Adorno (în *Noten Zur Literatur I*). Cu adevărat însă, subiectul prin excelență al eseului e oferit de condiția umană, ca loc de întâlnire al naturii și culturii. De aici nenumăratele eseuri privitoare la probleme etice ori de antropologie filozofică. (...) Nefiind o dizertație asupra unei teme, eseul nu caută să epuizeze un subiect, nu e exhaustiv. Din condiția sa esențială de operă care progresând își explicitează obiectul derivă caracterul său nesistematic. Nu e o formă închisă, nu e organizat în virtutea unor precepte formale prestabilite. Aceasta nu înseamnă însă, că acest gen mobil, aparent amorf, nediferențiat nu comportă o anumită ordine interioară. Cu cât libertatea exterioară e mai mare, forma nefiind îngrădită printr-o tabulatură de reguli și indicații, cu atât mai mult se impune necesitatea unor rigori interioare. (...) Ca formă literară nesupusă unor imperative formale, ca meditație nesistematică, eseul e pândit de o serie de primejdii. Erori pe care un îndreptar ideologic riguros logic le depistează cu

ușurință, pot să amenințe eseistica. Pe de o parte e dogmatismul, care în acest domeniu se manifestă ca un academism pedant, îngrădind desfășurarea ideilor și cu atât mai mult infuzia de imagini, inerentă, cum am văzut, texturi eseistice. Pe de altă parte e diletantismul, superficialitatea care, profitând de caracterul nesistematic, refractar oricărei specializări al eseului, își permite să abordeze totul fără nici o competență. În sfârșit, o ultimă primejdie o constituie tendința pozitivistă la care se pot adăuga înfundăturile teoretice depistate de știința marxist-leninistă: sociologismul și materialismul vulgar. (...) Putem afirma însă că eseul, gen prin natura sa mobil, pretinde o mai suplă dialectică a ideilor decât metoda carteziană. Metoda materialist-dialectică refuză falsa dialectică a unor aserțiuni de genul aceleia făcută de Th.W. Adorno: „neadevărul în care conștient eseul se împotmolește e un element al adevărului său”. Urmărirea neadevărului, critica conținuturilor neautentice a formelor inadecvate aparțin eseului. „Eseul e forma categoriei critice a spiritului nostru” afirmă Max Bense în lucrarea sa *Despre eseul*. De aici ironia practică în eseul romantic, critica social-politică a Enciclopediștilor, satirizarea moravurilor des întâlnită în eseistica engleză. De aici, îndeosebi, utilizarea eseului ca armă polemică de către critica marxist-leninistă. (...) Există o artă a interpretării, o hermeneutică care nu tinde să găsească echivalențe ci caută să înțeleagă. Interpretarea nu e transpunerea de plan verbal a emoțiilor suscitade de operă ci înțelegerea sensului operei în acest caz, a acțiunilor umane, a fenomenelor istorice ori a propriilor trăiri. A interpreta nu înseamnă doar a tălmăci. Interpretul intervine, propune planuri noi de referință, dispune de criterii, cântărește în funcție de valori. Toate acestea îi conferă dreptul de a lua o atitudine, de a reprezenta o poziție. Căci eseistul se angajează pe sine ca interpret în textul său. El nu e savantul indiferent într-o lume de obiecte indifferente, ci răspunde de ideile ca și de ficțiunile sale. Astfel o carte de eseuri nu e alcătuită dintr-o serie de expuneri ci e o «carte de învățătură» cum spuneau cei vechi. Dar pentru a învăța, eseistul trebuie să numească lucrurile, să le definească. De aici preocuparea sa continuă pentru probleme de semantică și de logică. De aici necesitatea ca înainte de a propune o atitudine etică, o formulă estetică, valorile vizate în acea atitudine ori în acea formulă să fie bine precizate. De aici, în sfârșit, tendința eseului de a se defini de fiecare dată când se face. De a se defini pe sine și de a depune astfel mărturie despre autonomia genului”.

• [„Iașul literar”, nr. 10] ■ Dan Mănuță întâmpină volumul lui Marin Sorescu, *Poeme* (EPL, 1965). Cronicarul observă, întâi de toate, caracterul inovator al versurilor, reliefând schimbările de registru, prin comparație cu prima carte, *Singur printre poeți* (EPL, 1964): „Apariția unei culegeri de versuri cu un titlu atât de simplu este singură în stare să atragă atenția cititorului. Cu atât mai mult cu cât autorul își pusese numele pe frontispiciul unui volum de debut bine primit. Urmărit cu atenție de la apariția sa solitară

printre poeți, Marin Sorescu alege, de astă dată, o cale cu totul nouă. Nouă atât pentru el, cât și pentru o bună parte a liricii noastre de după război. Părăsind parodia și procedeele ei, Sorescu s-a îndreptat către poezia de meditație – înțeleasă și de el, dar și de cititori – într-un sens larg. Noutatea este îmbucurătoare, întrucât infirmă afirmațiile grăbite ale acelor care vedeau la Sorescu doar vocația parodiei și întrucât ne pune în fața unui poet cu remarcabile intonații lirice. Dacă în volumul de debut aceste intonații nu apăreau decât în mod indirect, prin însuși specificul parodiei, al doilea volum se constituie, fără îndoială, în veritabilul debut poetic al lui Sorescu, deoarece prin el se dezvăluie adevăratul și propriul său drum de creație. Rândurile următoare vor încerca o prezentare sumară și o definire a specificului lui. Una dintre coordonatele poeziei lui Sorescu, izbitor reieșită din volumul de față este, desigur, discreția. O vom aprecia mai bine, situând-o în contextul întregii noastre poezii actuale. Între multe Eu-ri – majuscule, fără doar și poate – personalitatea lui Sorescu apare în chip distinct ca originală și prin decența înfățișării. Lipsită de infatuare, condusă de un bun simț evident, versurile lui Sorescu reprezintă o breșă serioasă făcut în frontul acelor care socoteau că trâmbițarea gălăgioasă e singura modalitate în stare să transmită așa-zisul «vulcanism poetic interior» (să ne amintim că, între parodiile volumului anterior, printre cele mai reușite se situau și acelea după I. Crânguleanu și Nicolae Stoian). Decența prezentării merge atât de departe încât adesea – la să zicem – personificări, atribuind altora propriile sentimente.” Recenzentul insistă asupra unui punct considerat forte în arhitectura cărții: „O discuție specială comportă și poziția pe care o ocupă poezia lui Marin Sorescu universul. Trebuie să se constate în primul rând, sentimentul conexiunii strânse dintre poet și univers, exteriorizat printr-o multitudine de procedee. Cel mai frecvent întrebuințat este metafora, concepută însă într-un chip aparte de versificatori. Multe dintre versurile liricii românești contemporane sunt, în adevăr, de ceea ce se numește «asaltul cosmosului». Complet deosebită este poziția lui Sorescu. Ele privește universul nu din exterior, în chip extatic, ci din interior. Pentru unii cosmosul e un *datum* exterior ce trebuie cunoscut; pentru Sorescu el e o parte integrantă a naturii umane, din toate punctele de vedere” Judecata de valoare este favorabilă, fără rezerve: „Volumul lui Marin Sorescu aduce o adiere nouă în lirica noastră. Prospețimea aceasta trebuie căutată cu deosebire în modul original de a se adresa cititorului. Prin această particularitate, poezia lui Sorescu se situează pe o poziție modernă, bazată pe o concepție similară. În această direcție, particularități esențiale mi se par a fi simplitatea exprimării și formele ei inedite. Lipsită de podoabele clasice, poezia lui Marin Sorescu ajunge la un asemenea grad de sobrietate, încât poate să pară simplistă. Actul gândirii este exteriorizat cu deosebire prin ceea ce are el esențial. De aceea, vom întâlni mai ales concluziile definitive la care a ajuns poetul, reduse la faptul principal. Broderia imaginației e lăsată pe seama cititorului, căruia i se sugerează doar

liniile directoare. Încât, concentrată ca judecată, poezia lui Sorescu e și concisă ca exprimare. Având o ținută aerisită, descărcată de leșturi, poemele demonstrează stăpânire și disciplină atât a conținutului, cât și a mijloacelor de vehiculare verbală. (...) Spre a încheia, mai trebuie amintită și o altă caracteristică a *Poemelor*. Volumul anterior îl pune pe cititor în fața unui poet cu un dezvoltat simț critic, stăpân pe multe dintre mijloacele satirei. Acest al doilea volum schimbă radical perspectiva. Ironia și satira au devenit acum umor, ceea ce indica din nou în mod sigur înclinația accentuată a autorului către poezia de nuanță filozofică. E un umor aflat deseori la granița dintre comic și tragic, alunecând când spre o latură, când spre cealaltă, dar păzind totuși o linie de mijloc. Dezinvoltura cu care a practicat acest fel de umor ni-l arată iarăși pe autorul *Poemelor* ca pe un stăpân al mijloacelor artistice de care dispune și care îl situează în fruntea poezilor noii generații”.

• [„**Lupta de clasă**”, nr. 10] Al. Tănase glosează despre *Cultură, muncă, creație*, subliniind – în linia ideologizantă a epocii – că „elementele spirituale ale culturii s-au dezvoltat în ultimă analiză în dependență de dezvoltarea culturii materiale, iar tezaurul cultural al umanității a rezistat timpului și s-a transmis din generație în generație, tocmai datorită faptului că aceste elemente alcătuiesc o construcție solidă și armonioasă din care nu putem desprinde arbitrar vreuna din laturi.” □ Același număr include intervenția lui Eugen Chiș, rector al Institutului pedagogic din Brașov, despre *Formarea cadrelor didactice*, subliniind faptul că „institutele pedagogice de 3 ani sunt rod al înfăptuirii Directivelor celui de-al VIII-lea Congres al partidului privind generalizarea învățământului de 8 ani, verigă importantă a desfășurării revoluției culturale în țara noastră.” Prin urmare, consideră semnatarul articolului, „apropierea nivelului activității didactice din institutele pedagogice de nivelul universităților presupune (...) o mărire a duratei de școlarizare a institutelor pedagogice la 4 ani”.

• [„**Orizont**”, nr. 10] Sunt comemorați 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri căruia i se consacră patru studii semnate de Ștefan Munteanu (*Limba literară în opera poetică a lui Vasile Alecsandri*), Ion Crișan (*Alecsandri în Banat*), Ion Iliescu (*Vasile Alecsandri în paginile revistei „Romanische Revue”*) și George C. Bogdan (*Alecsandri răspândit de Cornel Diaconovici*). □ Ștefan Augustin Doinaș și Ion Caraion se desfășoară liric. □ Un necrolog cu tentă memorialistică, dedicat lui Eusebiu Camilar, face Anghel Dumbrăveanu. Eusebiu Camilar este evocat și în versuri de Haralambie Țugu (Dimineața poetului, *Memento, Elegie pentru Eusebiu Camilar*) și de George Suru (*Pura zăpadă a lunii august*). Prolificului scriitor devenit academician în anii regimului comunist, i se mai consacră și rubrica de *Profiluri critice*, semnată de Nicolae Ciobanu. □ Herta Perez interpretează cu lupa ideologiei marxist-leniniste problemele artei la Franz Kafka arătându-se că acesta „privit, în consecință, atitudinea de resemnare ca singura posibilă

căci, pentru el, a lua cunoștință de cele existente a însemnat a le accepta, nu a lupta împotriva lor”. □ La literatura universală îi întâlnim pe Lautréamont, tradus de Modest Moraru, și pe poeții iugoslavi (Miodrag Pavlovici, Rade Drainaț), traduși de Veronica Porumbacu, Geo Dumitrescu și Al. Jebeleanu. □ Cronica literară are ca subiect poezia lui Miron Radu Paraschivescu, sub semnătura lui Andrei A. Lillin. □ În cadrul rubricii de *Carte străină* sunt semnalate monografia lui David Lewis despre Brâncuși și o istorie a literaturii franceze (*Panorama de la nouvelle littérature française*) a lui Gaëtan Picon.

• **[„Ramuri”, nr. 10]** Dragoș Vrânceanu semnează, pe prima pagină, poeziile *Pegasul în munți* și *Toamna*. Versuri publică și Ilarie Hinoveanu, Sina Dănciulescu, Ilie Constantin (*Conjugări*), Anghel Dumbrăveanu, Ion Caraion (*În pervaz*); Nadina Cordun, Simon Ajarescu și Ioanid Romanescu. □ *Merii din câmpie* de Banu Rădulescu, (premiul II – proză la concursul organizat de revista „Ramuri”) apare în acest număr. ■ La ancheta despre actualitatea poeziei răspunde, foarte iritat, „împotriva curentului”, Alexandru Andrițoiu: „S-a spus că poezia modernă însemnează numaidecât actualitate; că a fi modern este tot una cu a fi actual. Există și o critică «specializată» în tâlmăcirea acestei teorii de strict sociologism vulgar. Adevărul este că toți suntem actuali. Și Arghezi, și Dan Deșliu. Mai cu seamă Eugen Frunză. Actual este și Cicerone Teodorescu și, în plus, sfătos. Ba chiar și Corbea. Dar nu aici este pericolul de căpetenie al poeziei. Ei sunt actuali și «moderni» sui-generis. Pericolul constă acolo unde ni se demonstrează că suntem proști și necăpătuiți culturalicește, bănuindu-se, probabil, că noi am rămas la nivelul «Lacului» lui Lamartine. Și, atunci, apare o Nina Cassian, ca să ne demonstreze nouă, naivilor, neinformaților și balcanicilor, că există și o poezie europeană. Ca și cum noi nu am ști. Ni se flutură sub ochi fel de fel de pânze colorate, ca la circ, noi să ne uimim și să exclamăm: ah!... Cocteau făcea o poezie de afiș, dar în sensul înțelept al cuvântului, cu ceea ce se numește bun gust. Dar detest snobii care vor numaidecât să ne învețe cubismul liric. Extravaganța ufederistă a Mariei Banuș, pastişele după Ritsos ale Ninei Cassian, eclecticismul liric al lui Baconsky etc. etc, sunt mai periculoase decât semnele de exclame ale lui Frunză sau Deșliu. Între cancer și râie, alegei râia. Asta ca să fiu rău”. □ În schimb, Zoe Dumitrescu-Buşulenga este, în raport cu Alexandru Andrițoiu, concesivă: „Poezia a început o dată cu magia, cu munca și religia, într-un sincretism căruia astăzi s-ar cădea să-i mai păstrăm măcar simbolul, adică viziunea sacră în sensul cel mai larg al cuvântului. Poezia nu trebuie să piardă niciodată semnificația sa de *res sacra*, adică de lucru împlinit cu solemnitate și reculegere lăuntrică maximă. Poetul lumii vechi era și *vates*, era unul care păstra legăturile tainice cu lucrurile lumii, cu soarele, luna, roua și fântânile, dar mai cu seamă cu sufletele oamenilor. Asta pentru că, din totdeauna, meșteșugul poeziei a fost legat de cunoaștere. Poetul trebuia, și atunci ca și astăzi, să aducă, ca Eminescu, cum crește iarba, ori, ca Rilke, să urmărească

mușchiul nevăzut al florii care o deschide până ce primește în ea lumina polifonă a cerului pur (în *Sonetele către Orfeu*)”. □ Alexandru Piru răspunde punctual: „1. Mărturisesc că la prima vedere termenul «poezie militantă» mă încurcă. Admit că există poeți mari care militează pentru ceva, totuși ar fi, cred, nepotrivit să numim pe Arghezi în total un poet militant. (...) Cred că a sosit timpul să refuzăm acea poezie care sub pretextul luptei aduce o aliniere de declarații stereotipe sau cu un cumul de lozinci anodine, fără ecou. A fi contemporan nu înseamnă a versifica actualul jurnalier, cotidianul banal, lipsit de semnificație, ci a vedea prezentul din viitor, a distinge permanența de efemeritate. Poezia militantă mi se pare altceva decât poezia ocazională, dedicată momentului pasager. A avea sensul contemporaneității înseamnă a vedea în ce direcție se îndreaptă aspirațiile omului contemporan, și a acționa în scopul deplinei sale eliberări”. La întrebarea referitoare la specificitatea poeziei din epocă, criticul literar răspunde: „Fără îndoială că poeții noștri de azi sunt în căutarea formelor celor mai diverse, că înregistrăm, alături de adepți ai versului clasic, partizani ai versului liber și ai versului alb. (...) Sub acest raport, prețuiesc poeții care nu ignoră limbajul metaforic, metafora fiind aproape sinonimă cu exprimarea poetică, dar nu pot să nu observ că există și unii poeți care, înțelegând metafora ca pe un procedeu mecanic, exterior, se pierd în goale elucubrații. Firește, nu socotesc că este un motiv să ne alarmăm. Cine are talent și dispoziție de a crea va găsi până la urmă calea potrivită de comunicare; cine nu, va renunța mai devreme sau mai târziu. Ca cititor de poezie în volume sau în periodice, am motive să privesc cu încredere revoluția formelor în lirica românească de azi”. Iar referitor la importanța filonului folcloric în raport cu poezia epocii, Al. Piru identifică raporturile directe ale acesteia cu poezia cultă: „De la poetul anonim, popular, poetul cult actual poate lua mai întâi o lecție de modestie, în sensul că arta în genere se înfăptuiește, ca în balada Meșterului Manole, prin jertfă și devoțiune. A doua lecție este că nu durează decât creația care vorbește despre ceea ce e etern omenesc sau aduce o mărturie vie asupra epocii istorice. Poezia populară circulă oral până ce se desăvârșește sau, nefiind investită cu destulă vigoare, piere. Poezia cultă se citește sau nu se mai citește, respectând aceleași legi. Poetul care și-a făurit în mod propriu de exprimare poate lua un exemplu de sobrietate sau o cadență din poezia populară, evitând însă pastșa. Nici un poet cult nu s-a impus scriind de la început în metru și stil popular, nici un poet mediocru n-a devenit mai poet, imitând servil poezia populară. Pentru Eminescu, Arghezi, Blaga, Barbu poezia populară este numai un punct de plecare, nu și de ajungere.” ■ La cronică literară, Mihai Ungheanu se ocupă de G. C. Nicolescu și de studiul acestuia *Viața lui Vasile Alecsandri* (EPL, ediția a II-a, 1965): „În biografia pe care i-o închină lui Vasile Alecsandri, G. C. Nicolescu are ambiții mari. Una dintre ele, cea mai ambițioasă dintre ambiții, e de a face polemică de succes cu G. Călinescu. Aspirația e mai veche: G. C.

Nicolescu este și autorul uitate broșuri anti-călinesciene. Atunci G. C. Nicolescu era doar un adversar teoretic. (...) Lăsând la o parte ambițiile strict personale, biografia are pretenția, interesantă pentru istoria literară, de a restaura ceea ce G. C. Nicolescu susține că a fost denaturat: portretul scriitorului. Principala armă e cantitatea copleșitoare de informații care se revarsă pe întinderea a șase sute de pagini. Dar din sporul cantitativ, biograful nu-l scoate și pe cel calitativ: el descrie cu amănunțime aproape zi după zi, lună după lună, an după an, viața scriitorului cu accente acolo unde crede că ar putea schimba imaginea deja acceptată. Biograful dă o mare atenție itinerarului erotic, misiunilor sale diplomatice, retragerii la Micești, fără a gândi nici un moment că suma experiențelor unei vieți, oricât de dramatice – și e cazul să ne întrebăm cât de dramatice au fost în cazul lui Alecsandri – nu pot defini un caracter. Obiecția cea mai de seamă este că o confuzie permanentă de planuri duce pe G. C. Nicolescu la inexactitatea concluziilor: meritele politice, erotice sau paterne ale lui Vasile Alecsandri cu oricâtă larghețe le-am aprecia nu schimbă cu nimic valoarea operei scriitorului care e una și nici trăsăturile temperamentale ale omului”. □ În *Coșbuc și Craiova*, Fl. Firan documentează faptul că fiul lui Coșbuc, mort la Târgu Jiu în (primul) accident de automobil, s-a născut la Craiova: „Despre șederea poetului la Craiova, în anul 1895, pomenește doar Gavril Scridon, în *Pagini despre George Coșbuc* (1957). G. Scridon nu este sigur dacă Alexandru Coșbuc s-a născut la Craiova sau la București. Nesiguranța se lămurește prin descoperirea certificatului de naștere.” □ Tot despre documente, de astă dată literare, amintesc prof. Ioan M. Negreanu și prof. Petre I. Predică în articolul *30 de ani de la moartea scriitorului Gib. I. Mihăescu*: „Însoțim aceste rânduri de câteva mărturii – câteva documente inedite legate de viața și opera lui Gib Mihăescu – ca un omagiu unui scriitor a cărui voce, în concertul literaturii noastre, își emancipează timbrul de instrument aparte”. □ Lirica universală este ocupată de *Poeți sovietici*: Ilya Ehrenburg (*Cândva am fost tânăr...*); Evgheni Vinokurov (*E-acolo...; Râdea femeia...*); Evgheni Evtușenko (*Sunt înger*); Eduardas Mieželaitis (*Fanaticul*) în românește de Madeleine Fortunescu.

• **[„Secolul 20”, nr. 10]** Editorialul *Gloriosul octombrie* este semnat *Secolul 20*: „Mai ne despart doar doi ani de aniversarea unei jumătăți de secol de la mărețul eveniment care avea să însemne o nouă etapă în istoria omenirii: triumful celei dintâi revoluții a proletariatului, înfăptuirea primul stat socialist. Țarismul, cel mai puternic reazem al reacțiunii europene a fost sfărâmat, a fost răsturnată dominația capitaliștilor și a moșierilor. Muncitorii și țăranii din Rusia, conduși de partidul bolșevic, pe care îl făurise și îl educase Vladimir Ilici Lenin, au instaurat, pentru întâia oară în lume, orânduirea socialistă, visul de milenii al omenirii. (...) În marea familie a statelor socialiste, statul nostru condus de Partidul Comunist Român, și-a cucerit stima, respectul și autoritatea în rândul popoarelor și partidelor frățești, prin politica sa justă și consecventă

prin atașamentul său la înaltele principii ale patriotismului socialist și ale internaționalismului proletar, prin substanțiala contribuție la realizarea și întărirea unității și coeziunii dintre partidele comuniste și muncitorești, în problemele fundamentale ale luptei împotriva imperialismului, pentru pace, pentru victoria cauzei socialismului.” □ Numărul este dedicat lui Serghei Esenin; apar poeziile scriitorului (*Versuri; Ceaslovul satelor; Stanțe*), în românește de Ioanichie Olteanu; în continuare apar **Scrisori**, semnate de Esenin către I. I. Șneider, G. A. Benislavskaia, N. K. Verjbițki, A. M. Gorki, E. A. Esenina, P. I. Ceaghin – scrisorile apar în traducerea Madeleinei Fortunescu; în *Evocări* apar: Alexandra Esenina, *Meleaguri dragi*; Galina Benislavskaia, *Amintiri*; Ilia Șneider, *Ruptura*; textul despre Serghei Esenin semnează Șerban Cioculescu, ***În memoria lui Serghei Esenin*** („Esenin a cucerit tânăra noastră lirică prin legătura sa, aș zice, placentară cu pământul țării lui, cu pomii, vitele și vietățile mici din bățatură, prin afirmația uneori brutală a disprețului său față de civilizația marilor orașe, prin afișarea unui cinism e neadaptat, în realitate pavăza timidității sale, a «complexelor» lui. Mai este nevoie să stăruim asupra patosului mesajului său, de revoluționar prin temperament, adept așadar entuziast al marelui Octombrie, dar și în dilema tragică de a se ști «ultimul poet al satului» din era patriarhal feudală, asistând la procesul de mecanizare al agriculturii și la schimbările structurale ale satului rusesc? Pentru aceste motive și desigur pentru altele, de intimă consonanță individuală, Esenin a fost la noi cel mai iubit dintre poeții europeni, cel mai aproape de inima rapsozilor noștri agresati, a lectorilor săi din aceeași largă matcă, precum și a degustătorilor de esențe și de «buchete» tari.”); A. Kövary realizează *Vă place Esenin?*: „În preajma aniversării a șaptezeci de ani de la nașterea lui Esenin, am avut prilejul să discut despre creația marelui liric cu câțiva literați și poeți sovietici.”; sunt intervievați: Korneli Zelinski, Rimma Kazakova, Andrei Voznesenski, Robert Rojdestvenski, Evgheni Vinokurov, A. Prokofiev; în *Mărturii* apare *Poezia lui Esenin în România* de Tatiana Nicolescu („Interesul viu manifestat față de creația lui Esenin a fost desigur determinat de cauze complexe și multiple care s-au juxtapus și conexas. Mai mult decât curiozitatea firească pentru un fenomen literar nou – pentru poezia sovietică și pentru Esenin ca exponent al ei, a promotor al unor căutări poetice inedite – sunt luate în considerație cauze intrinsec legate de viața literară, decurgând în mod organic din procesul literar, din mișcarea literară românească a vremii, ca și din contextul social politic. (...) Șerban Cioculescu a explicat răsunsetul puternic al creației eseniene în țara noastră prin înrudirile, afinitățile de temperament, de vibrație artistică cu unii dintre poeții noștri printre care se numără și cei mai de seamă talmăcitori ai săi: Zaharia Stancu și George Lesnea. Cu o intuiție sigură, criticul a relevat diferitele ipostaze concrete ale acestor tangențe poetice și spirituale (tematica agresată, cântarea naturii, zbuciumul dezrădăcinării cu tristețea neîmplinirilor, protestul

individualității rănite).”; John Lewis, *Esenin din punct de vedere britanic*; Pavel Matev, *Personificarea poeziei*; Jan Zabрана, *Poetul clarificator*; Dragoș Vrânceanu, *Esenin în Italia*. □ Nikola Vapțarov semnează poezia *Cinema*, în românește de M. Fortunescu. □ Apare drama *Dies Irae* de C. Th. Dreyer, în românește de D. Ștefan. □ În continuare, revista se ocupă de arta filmului; apar: Emil Manu, **G. Călinescu Camil Petrescu Tudor Vianu despre a 7-a artă** („Tudor Vianu a intenționat să fixeze un capitol special de estetică a cinematografului; Camil Petrescu a vorbit de a șaptea artă în paralelă cu teatrul. G. Călinescu a cultivat problemele filmului ca un divertisment estetic necesar evoluțiilor profesionale ale criticului.”); apare colajul **Scritori români prieteni ai filmului** cu citate din: Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, G. Călinescu, Paul Zarifopol, Ion Marin Sadoveanu, Felix Aderca; Edgar Papu semnează **Cinematograful și literatura prefilmică** („Când se vorbește de stabilirea unei relații între arta filmului și literatură, oricine are în vedere, cum e și firesc, literatura contemporană. Faptul se datorește conștiinței precise că cinematograful prezintă un fenomen exclusiv al veacului nostru. Cum în fiecare epocă există o unitate stilistică a tuturor manifestărilor cuprinse într-însa, unitate hotărâtă de aceiași factori sociali, prima asociere venită în minte va apropia invariabil arta filmică de cea literară actuală sau, în orice caz, din secolul XX. (...) Pentru geneza cinematografului, un rol deopotrivă de important deține în veacul trecut romanul istoric și apoi cel arheologic de tip *Salambô*; atmosfera istorică, cea iubită de Eisenstein, creează, prin cufundarea ei parțială în uitare, acel vâl de sugestii, necesare pentru reproducerea unui climat de epocă, în care filmul își va găsi o formă atât de înrudită cu propria sa latură sugestivă, căutătoare a unui fond integrator dincolo de limita imaginilor. Dar nu numai începuturile, ci și cinematografia actuală întreține certe legături de structură cu literatura pre-filmică. Este suficient să amintim doar de cazul neo-realismului, curent ce se autorizează de la un scriitor ca Giovanini Verga, a cărui operă, datează, în cea mai mare parte, din veacul trecut.”). □ Romulus Vulpescu semnează *Aventura – magnifică modalitate a mitologiei*: „Mitolohiile sunt, într-un sens, proiecții supradimensionate ale fanteziei, ale cărei rădăcini obiective reprezintă aspirații spre desăvârșiri ulterioare. Comprimând adevăruri milenare, experiențe generalizate, fabulosul adoptă – ca să convingă – vocabularul firesc al cotidianului. Calea pe care devine accesibil este întâmplarea excepțională, dar posibilă, numită aventură.” □ Apare *Regizorul de film și compozitorul* de Serghei Eisenstein, cu următoarea notă: „Rândurile de față reprezintă extrase din stenogramele a două cursuri, ținute de Eisenstein în martie 1947, studenților de la facultatea de regie a Institutului unional de stat pentru cinematografie. E vorba aici de problemele care l-au frământat cel mai mult pe Eisenstein în ultimii ani ai vieții sale: sinteza diferitelor mijloace de expresie în cadrul filmului, stăpânirea deplină a oricăror mijloace de exprimare, în deosebi

muzica și culoarea. Ele sunt publicate cu intervenții redacționale minime. Stenogramele n-au fost finisate de autor, întrucât nu a stat în intenția lui să le tipărească. Prin aceasta se și explică «sfâșiarea» stilului, a frazei sau a legăturii logice.” □ În *Cadran mondial*, printre altele, citim: „Interesul manifestat pentru literatura română de către vecinii noștri este în permanent și continuu progres. Recent au apărut în Uniunea Sovietică noi traduceri din opera lui Mihail Sadoveanu, dintre care trebuie îndeosebi semnalată tălmăcirea romanului *Strada Lăpușeanu*. Traduceri noi din opera lui Tudor Arghezi și Liviu Rebreanu se pregătesc în URSS, Cehoslovacia, Bulgaria. (...) Astfel, la a VI-a conferință de slavistică din RSS Ucraina, o serie de referate și comunicări au fost consacrate problemelor privind relațiile dintre literatura română și literaturile slave vecine ei (rusă, ucraineană, sârbă etc.). (...) Revista *Literature en Front* din Bulgaria a închinat numărul său din 16 septembrie literaturii și culturii române. Numărul se deschide cu articolul de fond conținând extrase ample din raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al IX-lea al P. C. R.”

• [„Steaua”, nr. 10] Din seria valorificării literaturii române, reținem articolul lui Victor Felea *Pentru editarea integrală a clasicii noastre*, în care se precizează: „Cercetând tot mai atent trecutul nostru literar, îi descoperim abia acum adevărata complexitate și înțelegem în același timp că e nevoie de un efort și mai susținut, și mai sistematic pentru a-l cunoaște, pentru a reliefa până la nuanțe toate valorile, pentru a pune în lumină toți factorii obiectivi și subiectivi de oarecare importanță în istoria fenomenului studiat. După ce generațiile vârstnice ale veacului nostru și-au încheiat, în cea mai mare parte, opera, devine evident că aportul lor a fost de o covârșitoare însemnătate și a marcat instaurarea bruscă și fermă în toate compartimentele literaturii a unei conștiințe estetice lucide, mature, conștiință ce presupune deja o tradiție, o bază temeinică, dar și certitudinea unor realizări majore. (...) Dar tocmai pentru că există toate atributele originalității și ale unei efective maturități, și pentru că drumul străbătut ne apare din ce în ce mai complex, o întrebare legitimă se ivește și se impune cu tot mai multă stăruință omului nostru de cultură: posedăm oare acea serie de opere complete din marii noștri scriitori, acele texte definitive, integrale și adnotate științific, atât de necesare oricărei juste interpretări, oricărei sinteze? Trebuie să observăm că nu avem încă ediții complete, adevăratele monumente cu care am rămas datori fiecărui clasic al nostru, fiecărui autor mai de seamă, deși începuturi promițătoare s-au făcut în această direcție. (...) În anii noștri s-au pus temeliile unei țări noi, ale unei țări în care nu numai civilizația materială ci și cultura au luat un avânt deosebit. Dar fără cunoașterea adecvată și amănunțită a moștenirii culturale, fără acele construcții impunătoare de interes național, care sunt edițiile complete, științifice, nu se pot face pași serioși înainte. E de dat aici o bătălie uriașă, de

durată, dar ea trebuie dată; toate forțele și talentele capabile trebuiesc mobilizate în vederea acestui țel”.

• **[„Teatrul” nr. 10]** Ancheta revistei *Cum stăm cu critica teatrală?* propune opt întrebări: „1. Cum apreciați aportul criticii dramatice la dezvoltarea mișcării teatrale (dramaturgie, arta spectacolului)? În ce măsură sprijină critica tendințele înaintate în teatrul românesc și cât de activ combatte ea rămănerile în urmă, manifestările conservatoare sau fenomenale de pseudoinovație? 2. În cadrul principiilor mari de estetică marxistă ce conduc critica noastră, care sunt criteriile specifice care trebuie, după părerea dv., să-l dirijeze pe critic în aprecierea unui text și a unui spectacol? Cum operează raportul dintre judecata obiectivă și interpretarea subiectivă (care, să nu uităm, poate să fie și creatoare) în activitatea criticilor? Puteți semnală manifestări neprincipiale în presa teatrală? 3. Care trebuie să fie obiectul central al actului critic în teatru: studiul textului sau analiza fenomenului de artă a spectacolului? 4. Cum apreciați raporturile presei cu teatrele din țară: publicațiile dau un ajutor calificat acestor teatre? Funcția critică acționează eficient la diferite niveluri ale presei – ziar, săptămânal de cultură, revistă literară lunară? Ce calitate critică au intervențiile cronicarilor care semnează în publicațiile regionale? 5. Cum apreciați raporturile criticii cu publicul? Izbutește cronica să orienteze spectatorii spre spectacolele de calitate, contribuind la formarea conștiinței socialiste și desăvârșirea educației estetice a publicului? Puteți semnală concesiile făcute unor gusturi îndoielnice (preferințe pentru spectacolul boulevardier, snobism etc.)? 6. Ce fel de pregătire dă competență specifică cronicarului dramatic? Este necesar ca el să pătrundă în laboratorul muncii scenice concrete, sau vi se pare suficientă aprecierea rezultatelor finite ale muncii de creație? 7. Reușește critica noastră să exprime un punct de vedere propriu în raport cu fenomenul teatral universal? Ajută ea publicul și oamenii de teatru să cunoască în profunzime arta dramatică contemporană (mai cu seamă cea occidentală) și s-o aprecieze în lumina ideilor socialiste? 8. Vă rugăm să formulați o apreciere asupra activității revistei noastre (în ce privește reflectarea vieții teatrelor românești, calitatea cronicii, efortul teoretic, materializat în studii și dezbateri, oglindirea realității teatrale mondiale, capacitatea de informare, periodicitatea, aspectul grafic”. Răspund Ion Cojocar, Gheorghe Leahu, Al. Mirodan, Lucian Pintilie, Crin Teodorescu. □ Al. Mirodan subliniază: „Un critic are însă obligația să fie critic. El trebuie să fie cult, inteligent și, în măsura posibilităților, talentat. El trebuie să fie *competent*. Eu nu știu cum se dobândește o asemenea competență, știu însă cum poate fi demonstrată. Competența – noțiune ostilă diletantismului, incapacității sau imposturii – este exprimabilă într-un singur fel, și anume, prin creație: carte, studiu, ediții erudit alcătuite, atil indicând personalitatea. Eu nu cer cronicarului dramatic să scrie piese bune, dar îi cer să scrie bine. Un critic nu e obligat să scrie romane, dar el trebuie să scrie ca un romancier. Atunci îl voi respecta. Și chiar dacă îi

voi contesta opinia, n-o să-i pun niciodată competența la îndoială”. □ Lucian Pintilie atenționează: „Critica este o specie a literaturii, nu a gazetăriei. La noi, critica dramatică, în mare măsură, este practică de *gazetari teatrali* (de oameni care adună, redactează, stilizează informații, sau care ar trebui să o facă dacă nu o fac, sau dacă o fac cumva, ar trebui să se restrângă la asta). Și numai la asta (fără să încerce, de pildă, să facă teorie). Mentalitatea mediocru-gazetărească a fost una din cauzele anarhiei criteriilor. Nu poți scrie despre Nichita Stănescu sau Ilie Constantin operând în analiza operei lor poetice cu criterii de cultură poetică în general, ci cu criterii descinzând dintr-un proces simultan de asimilare și detașare de lirica lor, dintr-o consumare paralelă a febrei lor poetice. Conștiința critică e simultană cu actul acestei comuniuni. Un critic literar mare – și noi avem asemenea critici literari – reprezintă punctul cel mai înaintat al *afirmației*, al *creației*, întărită, argumentată istoric și estetic și confirmată tocmai prin actul critic. Misiunea lui de a fixa criteriul – de a îndruma (deci, cum a făcut-o Călinescu, sau Lovinescu) literatura (adică ce citește un popor întreg vreme de 20, 30, 40 de ani) – este o misiune de o copleșitoare răspundere. Are vreun drept critica dramatică, care este o specie a literaturii, nu a gazetăriei, și care nu se poate face fără talent, repet, care nu se poate face fără talent – și îndeobște așa se face ea la noi –, are vreun argument să nu trateze problema îndrumării, problema răspunderii, a emiterii de criterii, cu cea mai înfricoșătoare răspundere?” ■ Apare piesa *Cu cine mă bat* de Aurel Stănescu. □ Ana Maria Nartî semnează „*De-regizarea*” – *problema nr. 1*, discuții în jurul spectacolului Caragiale-Ionescu de la teatrul Mic: „Pornind de la analiza câtorva spectacole, s-a ajuns la următoarele generalizări: regizorii (mai ales cei tineri) fac prea multă regie, ei strică gustul publicului, creează spectatorului imagini false despre una sau alta din operele literaturii dramatice, împing teatrul românesc spre un impas al snobismului; prin urmare, regia noastră tânără trebuie îmblânzită, primatul textului se cere restabilit. Cei imediat incriminați sunt cunoscuți, iar purtătorii de steaguri ai bătăliilor anti-regizorale s-au definit, unii cu hotărâre, alții mai timid, mai inconsecvent. (...) Punctul de plecare al ofensivelor anti-regizorale este mereu același. Se trage un semn de egal între trei montări foarte diferite – spectacolul Caragiale-Ionescu de la Teatrul Mic, montarea cu *Troilus și Cresida* de la Teatrul de Comedie și aceea cu *Amphytrion* 38 de la Teatrul «Delavrancea». În felul acesta, primele două spectacole sunt efectiv trase în jos, coborâte în aria unor discuții mult inferioare lor, practic descalificate. Am mai spus-o, și au spus-o și alții: între aceste reprezentări nu există identitate, nu există nici măcar o mică apropiere de intenție și expresie; a le clasifica împreună înseamnă a ignora voită marile calități ale montărilor semnate de Esrig și Moisesescu. (...) Se afirmă, mai departe, că montări ale regizorilor tineri ca *Troilus și Cresida* și spectacolul Caragiale-Ionescu viciază relația spectatorului cu textul, deformează viziunea lui asupra operei literare, oferindu-i percepții greșite asupra

ideilor și caracteristicilor expresive ale autorilor interpretați. Se discută ca și cum în teatru ar exista posibilitatea unei unice interpretări, universal valabile, absolut obiective, a textului, interpretare fixată o dată pentru totdeauna.” Invocând textele semnate de Radu Popescu apărute în „România liberă” despre această dispută, Ana Maria Narti spune: „Cronicarul despre care e vorba vine în teatru cu o experiență de bun critic literar și, de aceea, cronicile lui prezintă interesul unei perspective extra-teatrale asupra vieții teatrului; dar curiozitatea și atracția exercitate de acest unghi de vedere insolit nu justifică tonurile categorice, generalizate pripite, sentințele fără drept de apel, care tind, în esență, să subordoneze creația teatrală unor criterii străine de legile scenei.” □ În rubrica *Cartea de teatru*, Mihai Dimiu semnează *Teatrul românesc în contemporaneitate* (Editura Meridiane, 1965).

• **[„Viața militară”, nr. 10]** Ancheta revistei vizează colecția Editurii Militare *Cartea ostașului*. Despre profilul și conținutul colecției se pronunță colonelul Gh. Minar, scriitorii Teodor Balș și Petru Vintilă, colonelul Gh. Bejancu, gral. mr. (r) Alexandru Petrescu, soldatul Vasile Terzea și bibliotecarele Elena Costoli și Maria Dumitrescu. Volumele cel mai des aduse în discuție sunt cele cu profil tematic militar: *Trenul* (Petru Vintilă), *Concert pentru două viori* (Laurențiu Fulga), *Atac la sol* (Radu Theodoru), *La cumpăna nopții* (Ion Grecea), *Septembrie pe Crișuri* (Ștefan Luca), *Catarge la orizont*, *Pasagerul clandestin* (Ion Aramă), *Flăcări pe chei* (Eugen Teodoru). □ În intervenția sa, Petru Vintilă consideră că prezența în Planul editorial și în paginile „Vieții militare” a unor scriitori consacrați ca de pildă Marin Preda, Eugen Barbu, D. R. Popescu, Nicolae Velea, Șt. Bănulescu, Fănuș Neagu, Ion Băieșu, Sorin Titel, precum și un program editorial al aparițiilor mult mai ferm, ar ridica mult, valoric și calitativ, cele două organisme cultural-militare. Acest fapt se va produce, cu tot cu consecințe, în anii următori. □ Elena Costoli și Maria Dumitrescu ar dori adăugate colecției „lucrări cu caracter patriotic ale clasicilor literaturii noastre”: Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, George Coșbuc, alături de A. Bacalbașa, Liviu Rebreanu, Jean Bart ș.a. □ Aurel Martin prezintă volumul de versuri *Portret interior*, de Nicolae Tăutu, la cronică literară. I. Mateescu recenzează volumul *Povestiri eroice* al lui Eusebiu Camilar. Aproximativ aceleași nume de redactori și colaboratori completează paginile literare: Eugen Frunză (*Viitorul*), Teodor Balș (*Pe dealul Turzii*, *E vremea*, *Întoarcerea soldaților căzuți*), *Când trec soldații*, *Dorință*), Violeta Zamfirescu (*Anii mei*), Ion Bălan (*Țară nouă*), Nicolae Dumbravă (*Imn*), Gheorghe Scripcă (*Eu port în mine*), reportaje: E. Costăchescu și Gh. Bejancu (*Batalionul 3*), Romulus Zaharia (*Elicopteristii*), Nicolae Andreescu (*Mesageri ai luminii*), N. Pop (*În pragul dimineții*), proze: Laurențiu Fulga (*Mai presus de orice*), Dragoș Vicol (*Spre pisc*), Mircea Radina (*Strada Z numărul 4*).

• [„Viața românească”, nr. 10] Miron Radu Paraschivescu publică câteva poeme exemplare pentru zenitul carierei lui *Ulise*: „Încolăciți stau norii ca un trup/ Din stinse veacuri și pierite forme,/ Doar părul galben despletit: un stup/ Pe care-albine scriu cuneiforme./ Țâșnește din havuzul de scânteii/ Prin maxilarul stâncii o cascadă/ Ce-și sfâșie în albii colți de stei/ Fluida avalanșă de zăpadă./ Dar, leneșă, din vifore când treci/ O tânguire se destramă-n vid:/ Tu strânge-ți pumnii pe orbite reci/ La cântecul sirenelor, perfid.”, *Blues, Spre iarnă, Om și floare, Dar cântecul, Ce lacuri...* □ Revista publică un desant de *Tineri prozatori*, cu Ilie Constantin: *Traversarea prin sărituri* și Dumitru Țepeneag: *Arie pentru trompetă*. □ Apare și o *Mică antologie lirică sovietică*, cu Evghenii Vinokurov (*După salvă*), Nikolai Aseev (*Maiakovski e lângă noi*) și Eduardas Mieželaitis (*Concert*, în traducere de Geo Dumitrescu). □ Aurel Martin se ocupă de o temă care, deși aparent periferică pentru climatul literar al momentului, transmite un imperativ subiacent pentru lirica, proza și dramaturgia din România socialistă. Criticul scrie studiul *Un criteriu obligatoriu în poezia pentru copii: criteriul estetic*, apelând la un principiu utilitar, cetățenesc, pe care, treptat, îl modelează în sensul dorit: „Literatura are, desigur, o rațiune practică. Altfel, nici nu ar exista. E greu de admis, însă, că rostul ei e același eu al învățământului de cultură generală și că trebuie prin urmare să ne învețe (de la caz la caz) din ce e alcătuit mecanismul cutărei mașini, cum se seamănă porumbul, cum se recoltează cartofii, ce este o roată sau pe unde curge Dunărea. Și totuși mai întâlnim romane în care ni se descriu amănunțit procese tehnologice, piese destinate teatrului de amatori în care se arată cum trebuie mulse vacile pentru a obține cantități record de lapte sau versuri în care copiilor li se spune că în curte există găini, cocoși, rație porcei etc.” Aurel Martin sancționează unele deprinderi neconvingătoare, jenante, din versurile improvizate de Rusalin Mureșanu și Veronica Porumbacu, afirmând că: „Oricât de complex și de complicat ar fi procesul de asimilare a cunoștințelor, familiarizarea copilului cu noțiunile elementare, desemnând obiecte, ființe, îndeletnici, n-are sens să fie făcută în versuri. Părinții, experiența proprie, empirică, sunt dascăli mai buni și mai operativi.” Alte deficiențe semnalate ar fi următoarele: „Dacă avem o poezie valoroasă, accesibilă, a universului domestic, nu același lucru l-am putea spune (judecând în ansamblu) despre nivelul atins de versul chemat să sădească în sufletul copilului sentimente civice și patriotice. Manualele de școală elementară, reviste ca „Licurici”, „Arici – Pogonici” sau „Cravata roșie”, unele din tipăriturile scoase la Editura Tineretului stau dovadă. Cu rare excepții, se mai cultivă încă o lirică declamativă, sonoră, declamabilă, perpetuând locul comun, clișeul, expresia demonetizată, plutirea în generalități, definirea unei abstracțiuni printr-o altă abstracțiune sau printr-un atribut incolor, care ar trebui mai întâi el însuși definit. Minte copilului operează însă aproape exclusiv cu concretitudini. O abstracție devine pentru el inteligibilă doar dacă

e convertită în fenomen ori obiect cognoscibil prin simțuri sau pe calea analogiilor”.

NOIEMBRIE

1 noiembrie

- [„Glasul Patriei”, nr. 32] Radu Gyr semnează *La Tohanii darurilor dulci*. □ Nichifor Crainic publică *Retrospectiva Francisc Șirato*. □ Virgil Carianopol publică poezia *Toamnă*.

2 noiembrie

- [„Scânteia”] Pornind de la un cunoscut roman rebrenian, Ion Băieșu arată în textul civic *Ceva despre familie*, că lucrurile nu s-au schimbat prea mult, în pofida coincidenței de idealuri, de care se face caz în presa de propagandă: „Marea noastră proză dintre cele două războaie, mai ales prin Rebreanu, a impus în atenția vremii dramele violente, din nenumăratele care se nașteau zilnic, ale familiei întemeiate pe interese materiale. Am copilărit la țară și-mi vor rămâne mereu în minte, tulburătoare, scenele în care mireasa era trimisă la părinți acasă, la două zile după nuntă, pentru că nu adusese în casa socrilor și vițelul vacii care fusese promisă în zestre. Ar fi neadevărat dacă aș susține că astăzi toate familiile se întemeiază, mai presus de afinitățile afective, pe perfecte coincidențe de idealuri. Am scris ani de zile articole de gazetă pe această problemă și am notat nu puține cazuri triste, cu consecințe mai mult sau mai puțin tragice, provenite din răbufnirile vechii mentalități despre căsătorie”.

- [„Viața studentescă”, nr. 17] La rubrica *Poziții și opoziții*, Henri Wald semnează articolul teoretic *Cultură și Civilizație* (definire a termenilor, pornind de la volumul omonim apărut în 1963, al lui J. Laloup și J. Nelis și trecând prin articolul lui Christopher Daruson din 1972 – *L’ Homme occidentale et la civilisation des techniques*).

4 noiembrie

- [„Albina”, nr. 932] Mircea Iorgulescu scrie despre pregătirile din Căminul cultural sub titlul *În întâmpinarea iernii*. □ Partea culturală a numărului este susținută de O. Maroloiu cu un text despre Mihail Sadoveanu, la împlinirea a optzeci și cinci de ani de la naștere. □ Haralambie Țugui este prezent cu poezia *Îți dau o carte*, care conține și regionalisme: „Te văd plecat pe-al paginii olat”. □ Contribuția lui Victor Eftimiu constă în câteva *Însemnări fugare*.

- [„Gazeta literară” nr. 45] Referindu-se la dezbaterile cu tema *Tendințe noi în poezie și proză*, șeful secției de critică a revistei, Eugen Simion, propune un tablou succint referitor la o *Variatate de stiluri*: „«Gazeta literară» a organizat,

nu de mult, o anchetă printre criticii literar privitoare la tendințele stilistice mai însemnate ce se pot desprinde în cadrul literaturii actuale. Reiau, cu mici completări, răspunsul pregătit pentru ancheta amintită, considerând că debaterile critice pe această temă merită a fi continuate. Un singur aspect aş semnala privitor la literatura contemporană: tendința spre echilibru, spre armonizarea de formule variate, semnul cel mai sigur al unei concepții sănătoase de artă și al efervescenței spiritului estetic. O cultură nu poate progresa, cu adevărat, și nu poate da mari valori dacă ea se orientează, stilisticește, într-o unică direcție. Progresul se realizează prin confruntarea dintre mai multe moduri literare, chiar dacă din punct de vedere al concepției estetice ele nu se deosebesc. Este, de aceea, cât se poate de încurajator și concludent pentru faza actuală a literaturii faptul că se afirmă mai multe tipuri de sensibilitate și variate formule literare, din armonizarea cărora se naște echilibrul de care vorbeam. Să ne referim mai întâi la poezia tânără. Urmând generației lui Geo Dumitrescu, A.E. Baconsky, Ninei Cassian, Al. Andrișoiu, T. Utan, I. Brad, Șt. A. Doinaș, I. Horea, Aurel Rău, descinși din mai multe direcții literare, a luat o mare extindere și a creat câteva distincte individualități o poezie pe care ar fi nimerit să o numim *vizionară*: o poezie esențializată, juvenilă, cu emoția intelectualizată. Ea sondează în zonele adânci ale ființei umane. Ca exponent al acestei direcții îl vom cita pe Nichita Stănescu, în versurile căruia se simte din ce în ce mai mult siguranța și perspectiva poetului ajuns la o cristalizare a concepției sale artistice. Cezar Baltag și Grigore Hagiu supun *vizionarismul* confesiunii intime și reflecției. Paralele, cu mai puțină îndreptățire estetică, Ion Gheorghe (*Cariatida*) cultivă o lirică profetică, aspră, cu viziuni și simboluri îndrăznețe. Tendința e, aici, de a mitiza concretul. O tendință opusă, și față de o direcție și față de cealaltă, o reprezintă, în poezie, Marin Sorescu. Demitizantă, pervertitană, poezia lui intră în cadrele mai largi ale liricii de fantezie. Ea utilizează, cu efecte dintre cele mai neașteptate, virtuțile ironiei și ale paradoxului. Venind după poeții citați, Ion Alexandru și Adrian Păunescu se orientează spre alte forme poetice. A-ți manifesta, aprioric, intoleranța față de o formulă sau alta e o eroare.” □ În *Tineri prozatori în Colecția «Luceafărul»*, Dan Zamfirescu face un prim bilanț al colecției „lansate cu cinci ani în urmă la Editura pentru Literatură”, considerând-o „de la început, un eveniment, confirmând, pe parcurs, eficiența unei inițiative editoriale care se cere consemnată de istoria literară”. Zamfirescu adaugă: „Dacă astăzi se vorbește curent de o «tânără generație» ca de un fenomen unitar, caracteristic pentru o anumită fază din dezvoltarea literaturii române, meritul revine în bună măsură și celor ce, intuind fenomenul, i-au dat această expresie editorială demonstrativă. Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ilie Constantin, Nicolae Velea, Ștefan Bănulescu, și cei care au urmat pe măsură ce au sporit volumele, au izbutit și prin ceea ce semnifica existența lor simultană, subliniată de adunarea în aceeași colecție.” Totuși, în ceea ce privește proza „în afară de Nicolae Velea și Ștefan

Bănulescu [debutați în volum alături de cei trei poeți în 1960, *n. red.*], numele promovate de ea nu au dat încă semnele unei evoluții ascendente notabile și nu au reușit să se constituie într-o constelație distinctă pe firmamentul literaturii noastre contemporane”.

• [„Tribuna”, nr 44] Numărul are ca temă **Panait Istrati**. ■ George Cuibuș publică **Panait Istrati inedit**: „Sunt dator o explicație cititorilor care își vor pune întrebarea cum am intrat în posesia acestor documente inedite. Afirmam în revista «Ateneu» (nr. 3/anul II, martie 1965) că întâmplarea a făcut să-mi parvină aceste mărturii despre scriitorul român de la a cărui moarte s-au împlinit în acest an trei decenii. N-a fost vorba totuși de o simplă întâmplare. Am ajuns la descoperirea unui important număr de fotografii, scrisori manuscrise și cărți adresate Annei Munsch de către Istrati și altor prieteni – după îndelungate cercetări întreprinse în Franța, unde Istrati a cunoscut cei mai frumoși ani din existența sa. Intenționez să le dau treptat publicității. Ele vor servi desigur noi date viitorilor săi biografi care doresc să reconstituie universul intim al scriitorului român. În grupajul de față, publicăm un număr de zece scrisori inedite dintre ani 1926-1932 și adresate de Panait Istrati, Annei Munsch, cea de a doua sa soție. Sunt documente care ne vorbesc de complexa viață a brăileanului, de peregrinările sale prin lume, de angoasele și temerile sale, dezvăluind un Panait Istrati mai puțin cunoscut până astăzi. Pe lângă aceste scrisori și fotografii, înserăm și însemnările Annei Munsch Istrati despre soțul său. Sunt cuvinte calde la adresa omului Istrati, a anturajului literar în care a evoluat acesta în Franța, a prietenilor, a succeselor și înfrângerilor sale. În tălmăcirea noastră, am căutat să păstrăm nealterat fondul celor transmise de Anna Munsch, să respectăm spiritul și nu litera.” În continuare apare **Zece ani cu Panait Istrati (Quanto sangue costa)** de Anna Munsch Istrati și scrisorile între cei doi soți. ■ Ion Rahoveanu semnează **Noiembrie**: „Ecourile Marii Revoluții din Octombrie, ideile leniniste, creatoare, se aud veșnic vii și stimulatoare, în prospețimi de neconținută auroră. Semnificația lui Octombrie trăiește în fiecare faptă, de la marile proiecte privind desăvârșirea societății noi, până la amănunte cotidiene.” ■ La rubrica de comentarii intitulată **Însemnări** apar: Ion Istrati, *Al. Dima la 60 de ani* („În după amiaza zilei de 17 octombrie a.c. filiala din Iași a Uniunii Scriitorilor, împreună cu redacția și colaboratorii revistei «Iașul literar» l-au sărbătorit, într-un cadru colegial pe prof. Al. Dima, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani. (...) Arătând sinceră devoțiune pentru progresul continuu al literelor noastre, pe care le slujește totdeauna cu o informație enciclopedică, dizolvată cu artă și știință în expuneri comprehensive de o claritate clasică, unitare și deosebit de armonioase, Al. Dima are un rol important în lupta noastră pentru desăvârșirea construcției socialiste, pentru triumful umanismului socialist, îndreptățindu-ne, ca atare, să-i arătăm întreaga stimă și nețărmurita noastră dragoste.”); A. Emil,

Profilul spiritual al poporului român („Fie că e vorba de logică sau istoria culturii, de metodologie sau etică, de sociologie sau estetică, de istorie a filozofiei sau a științei formelor și legilor gândirii, acad. Ath. Joja ne-a obișnuit cu studii de o înaltă ținută științifică. *Profilul spiritual al poporului român* (articol apărut în «Steaua» nr. 9/1965) confirmă încă o dată vasta informație și rigurozitatea cu care-și elaborează lucrările. (...) Firește, toate aceste însușiri se încadrează în tonalitatea general-umană ca și în cea proprie unei epoci istorice sau unui ansamblu teritorial vast. Fiecare sau mai multe din notele de mai sus se regăsesc, fără îndoială, și în fizionomia altor popoare. Dar totalitatea acestor note – subliniază autorul – caracterizează poporul român, formând specificul său spiritual în marea familie a popoarelor lumii. Suntem convinși că remarcabilul studiu al acad. Ath. Joja va impulsiona și va direcționa cercetările în acest domeniu greu de abordat, dar deosebit de actual, al investigației științifice.”); Radu Malerr, *Un alt Lautrec* („I. Frunzetti, instruitul nostru critic de artă, cumulează și funcția de prezentator de filme documentare la radio-televiziunea română. Într-una din serile trecute am avut cu toții ocazia să-l ascultăm, să-l vedem și din păcate să rămânem cu acel gust amar care ți-l furnizează marile decepții în viață. Am aflat astfel că marele pictor francez Toulouse-Lautrec «și-a scurs dramatica-i viață acum zece-cincisprezece decenii» (îndeobște se știe că Lautrec a murit în secolul nostru), că s-a turnat un film despre acesta, în regia James Houston (între altele, îl cheamă John) precum și o amplă colecție de jenante inexactități. Nici termenul de «peisaj immanent» nu reușește să mă convingă de viabilitatea faptului, știut fiind că lumea lui Lautrec (după cum a demonstrat chiar filmul) viza cu totul alte coordonate, decât flora și relieful Franței impresioniste... Lipsa de exigență pentru vorba spusă și nu scrisă nu mai este la modă, întrucât există magnetofone și, de data aceasta, nu numai *scripta* ci și *verba manent*...” ■ Ion Oarcăsu publică, în *Carnetul criticului*, textul **Invitație la dialog**: „Asistăm în ultima vreme la un fenomen aproape neverosimil: pe măsură ce critica nu reușește să închege nici o discuție mai importantă, cu urmări nemijlocite asupra creației actuale, scriitorii înșiși îmbracă toga unor aspri judecători, căutând probabil să suplinească tăcerile prelungite ale criticilor. Fiindcă, trebuie s-o spunem deschis (faptul a fost observat și de alții), critica noastră preferă astăzi, înainte de orice, calmul și liniștea neparticipării. (...) Din bătaios și fățiș odinioară, cum îl știam și cum îi stătea de fapt bine, tonul criticii a devenit acum enigmatic și contorsionat, asemeni oracolelor. În locul articolelor de poziție, ferme, principiale, deschizătoare de perspective, astăzi se scriu de regulă note și «profiluri» sembrate *Archiloc* sau *Probus* (în latinește: integru, cinstit!). Oponentul nu mai are nume, ci a devenit un fel de simbol cețos, nedefinit. Pe scurt, critica noastră evită cu precauție angajarea oricărui dialog deschis și de amploare, preferând fie aluzia ironică, fără adresă exactă, vorba în doi peri, fie zâmbetul enigmatic, superior, menit parcă să țină locul celui

mai puternic argument estetic... (...) Până și critici foarte activi odinioară, care-și susțineau de regulă cu vehemență punctele de vedere, adoptă astăzi aceeași formulă a protestului anonim, ferindu-se ca de foc să pronunțe nume (*nomina odiosa*, se vede). Lui Ov. S. Crohmălniceanu, de pildă, i s-a adus nu demult acuza, în termenii cei mai tranșanți și sub semnătură, că studiul său mai vechi despre Ion Barbu e minat de sociologism. Ei bine, nu s-a întâmplat nimic din cele prevăzute, fiindcă Ov. S. Crohmălniceanu cultivă și el acum tactica lui «n-aude – n-avede», răspunzând, foarte voalat și fără nume, unor critici exacte și nominale. Așa se irotesc, până la urmă, toate motivele virtuale ale unor posibile și dorite schimburi de opinii. Polemica de idei cedează astfel treptat locul unei agitații sterile, găzduită mai ales în interviuri fulminante, din care, exact când nu te aștepti, izbucnește o mânie vaticinară, clocotitoare, cristalizată în expresii de o plasticitate rebelă. (...) Cine, spre pildă, n-a observat că obiecțiile pe care Eugen Barbu le aduce prozei lui Marin Preda, mai exact celei de-a doua ediții a romanului *Risipitorii*, sunt din alte domenii decât cel estetic și mai mult decât jignitoare? [v. interviul din «România liberă», nr. 6527, din 10 octombrie 1965] (...) Și, totuși, nimeni n-a protestat, în numele bunului simț comun sau estetic! Nici un critic n-a ridicat glasul împotriva acestei ieșiri derutante, probabil și pentru faptul că intervenția într-o discuție atât de «personală» cere un limbaj potrivit, în orice caz altul decât limbajul abstract al disputelor literare. Replica lui Eugen Barbu nu este însă, din păcate, nici singură și nici absolut originală, sub raportul violenței verbale. O întrece de departe (stranie concurență!) o remarcă mai generală, făcută recent de poetul Al. Andrițoiu, tot într-un interviu, publicat în ultimul număr al revistei craiovene «Ramuri», din care aflăm următoarele: «Extravaganța ufederistă a Mariei Banuș, pașișele după Ritsos ale Ninei Cassian, eclecticismul liric al lui Baconsky, etc., sunt mai periculoase decât semnele de exclamare ale lui Frunză sau Deșliu. Între cancer și râie, alege râia.» Cinci poeți actuali, desființați într-o singură frază, prin etichete unice: *ufederism*, *pașișă*, *eclectism*, *semne de exclamare*, *cancer*, *râie*. E, într-adevăr, greu să ripostezi, în termeni obișnuiți, unei asemenea simplificări. Simți că-ți trebuie o replică providențială, care, înainte de a convinge, să uluiască. Și cum această replică nu-ți vine la timpul potrivit (ce să-i faci, critica este activitate mai rațională), preferi tăcerea. (...) Literatura, ca și spiritul critic, nu se pot însă dezvolta firesc într-o asemenea ambianță, care amestecă rigiditatea și violența; ele au nevoie de analiză și luciditate, de înțelegere și gust evoluat, de calm filozofic și simț receptiv, care nu se împacă în nici un fel cu agitația sterilă, senzorială, și răbufnirile unui negativism frenetic”. □ La cronică literară, Domițian Cesereanu scrie despre volumul de versuri *Monolog*: „Platon Pardău, autorul volumului de versuri *Monolog*, dispune de o fină percepere a ciclurilor naturii. Faptul ca atare poate să însemne ceva deosebit de la un poet la altul. Cazul său e dintre acestea. Un familiar al naturii, al tainelor și prefacerilor ei care le

urmărește cu emoție, poetul își gravează sentimentele pornind, mai totdeauna, de la un peisaj, de la un moment oarecare al iernii, verii, toamnei sau primăverii. (...) Chiar dacă poeziile lui, cu excepția câtorva exemple, încep să fie integrate sensibilității sale numai de la un oarecare punct (deci având o realizare fragmentară) ele vădesc unele coordonate stabile, între care, cea mai importantă deocamdată, mi se pare a fi corespondența între artist și datele particulare ale cadrului naturii. E de așteptat ca poetul să circumscrie în perimetrul acestei sensibilități semnificații artistice mai adânc contemporane. Există încă în poezia lui infiltrații confuze, rezonanțe ciudate, incongruente, chiar anumite pastişe livreşti nelămurite de practica lui artistică.”; Constantin Cubleșan semnează recenzia la *Pași peste ape*: „Inegal, recentul volum de versuri al lui Toma George Maiorescu nu ni se pare îndreptățit la circulație publică decât în prea mică măsură. Poate autorul intenționează să scrie o carte de reportaje în proză despre această călătorie, care constituie în cea mai mare parte motivul de inspirație a poeziilor incluse aici (poetul a întreținut la televiziune un ciclu de emisiuni dedicat călătoriei sale), oricum însă, mai mult discernământ critic, mai multă exigență din partea autorului atunci când s-a hotărât să încredințeze tiparului această carte, se impunea categoric.” ■ În **Secvențe** citim: „Noi, cei neinițiați, am fi curioși să știm prin ce minune apărui în luna octombrie a acestui an de grație primul volum din seria *Opere* de G. Călinescu, anunțat nici mai devreme nici mai târziu în primăvara «abia» trecută? Așa că, răsfoind *Cartea nunții* ne vom spune: ehei, din primăvară până-n toamnă...; «Viața românească» nr. 9 publică cinci sonete de Ilarie Voronca și o notă a lui Sașa Pană despre intenția poetului de a publica o plachetă de *Sonete* în 1933. Dacă această proiectată culegere n-a apărut în limba franceză, ce-ar fi să se tipărească în românește, pentru că – știți – Ilarie Voronca a fost, la început, poet român. (...) O filă dintr-un recent *Jurnal*, noua rubrică permanentă pe care M. R. Paraschivescu o întreține în «Contemporanul», ni s-a părut în mod deosebit semnificativă și plină de sugestii. E ironizat aici exclusivismul unor oameni de artă sub forma finei și alegoricei lupte dintre «spanachiști» și «stufatiști», aluzie străvezie la agitația sterilă și la polemica fără idei. Subtextul acestei remarcabile pagini de *Jurnal* dezvăluie încă o dată calități certe de moralist și o bonomie molipsitoare”. ■ Emil Manu publică a doua parte din *Eugen Ionescu – criticul literar*: „După cum se observă ușor, Eugen Ionescu abordează probleme sociale. Nu-l interesează fenomenul literar în esențele lui estetice, cum se făceau discuțiile în epocă. Criticul se ocupă de criza creației și de criza lecturii. (...) Cel mai interesant articol de critică și estetică literară al lui Eugen Ionescu este și cel mai puțin cunoscut, deoarece nu s-a publicat într-o revistă literară. Este vorba de *Cuvântul introductiv* la volumul de poezii *Gloata* de Ion Th. Ilea. Prefațatorul este și aici în mare parte un spirit negativ, în mod paradoxal pentru un prefațator, la adresa poemelor pe care le prezintă în câteva rânduri. Dar

volumul lui Ilea îi dă prilejul să dezvolte o largă expunere teoretică despre *condițiile poeziei sociale* (...). Eugen Ionescu este un amator de paradoxuri. Articolul despre *poezia socială* pare confuz sau, în orice caz, contradictoriu. Autorul lui este până la urmă un idealist adept al autonomiei estetice, în speță al poeziei *utilă prin inutilitatea ei*. Citite cu atenție, articolele lui Eugen Ionescu, printre rânduri, trădează însă o concepție idealistă mai puțin tranșantă. În primul rând el acceptă *poezia socială* sub forma de *poezie de inspirație socială* în care să predomină *emoția*, ideologia fiind un element intrinsec. Problemele sociale nu trebuiesc versificate, ele sunt numai condiții, contexte poetice. Se mai adaugă aici și lipsa de informație a criticului, care nu cunoaște prea multă și prea bună poezie socială, deoarece nu citează pe nimeni. Nu cunoaște pe Maiakovski, și nici pe alți poeți sociali de valoare. Prefața pe care o scrie este inspirată mai ales de versurile lui Ion Th. Ilea, e un comentariu în primul rând al lor. (...) Vorbind despre poezia lui Eugen Ionescu, într-un studiu aparte, afirmam că activitatea sa de poet nu-l reprezintă în mod esențial. A fost o căutare de drumuri, o asimilare de influențe, de la cele mai clasice la cele mai moderne, ca să tindă, spunem noi, spre versuri identice cu replicile din piesele sale. Adică, poetul ar fi ajuns, dacă continua să scrie versuri, la anti-poezii, așa cum a ajuns la anti-piese. În critică se întâmplă același lucru. Unele din articolele sale par replici mai mari ale unor personaje dintr-o imaginară piesă în care se comentează probleme literare. Mai mult, dacă s-ar pune cap la cap articolele sale critice și li s-ar grafia, în loc de titlu, un nume de personaj, am putea avea de a face (forțând, desigur, oarecum lucrurile), cu o piesă de teatru din categoria teatrului absurdului.” □ Versurile semnează: Aurel Baranga, Ion Areaș, Vasile Lupescu. □ Ștefan Dimitriu traduce în românește poezia *Hei oameni!* de Evgheni Evtușenko, iar poezia *Gândul* de Eduardas Miezelaitis este tradusă de Alexandru Nădășan. □ Povestirea *În lumea mistereleor* de Viktor Nekrasov apare în traducerea lui Ion Burcă

5 noiembrie

- [„**România liberă**”] Sub denumirea explicit omagială *Permanențele unei mari personalități. 85 de ani de la nașterea lui Mihail Sadoveanu*, Mihai Gafița propune un portret al scriitorului corespunzător modelului de intelectual promovat de ideologia comunistă. În opinia criticului, scriitorul a primit de la tată „formele culturii sistematice”, și de la mamă infuzii ale culturii populare. *Anii de ucenicie* ilustrează „atmosfera de contradicție permanentă în care s-au desfășurat împrejurările sale prime – între moralismul luminat și livresc al tatălui și între cultura folclorică a mamei, acel sistem încheiat și durabil, statornicit prin experiența succesivă a generațiilor de oameni ai pământului”. Rezultatul acestei asocieri este acela că „opera sa va fi expresia cea mai caracteristică, în literatura română (...) a confluenței între filonul experienței și datinilor populare” și acela al „câștigurilor intelectuale, dobândite pe calea

culturii și civilizației”. Din punct de vedere tematic, Sadoveanu „e creatorul unei epopei naționale”, în opera sa regăsindu-se „istoria și legenda, geografia, fauna și flora, coordonatele sufletești” ale poporului român, „prefacerile de ordin social și moral, datinile și formele mereu noi ale vieții” etc. „Dascăli i-au fost” Neculce și Creangă, de la care a preluat „tipare de gândire și expresie”, iar eroii săi „sunt activi în toate sensurile, de la insubordonarea față de autoritățile ostile lor, față de boier, în problemele cu caracter obștesc, până la înacceptarea supremației celor puternici în latura vieții intime”.

- **[„Scânteia tineretului”]** Mihail Sadoveanu este omagiat cu ocazia împlinirii vârstei de 85 de ani. Autorii articolelor sunt Mihai Ungheanu (*În împărăția operei*) și Fănuș Neagu (*Cântec neostenit de timp*). Celui plecat de patru ani în lumea umbrelor, Adrian Păunescu îi dedică un poem.

- **[„Contemporanul”, nr. 45]** George Ivașcu semnează articolul de fond *Tinere talente. Poșta literară* acordată de revistă lui Geo Dumitrescu devine o rubrică foarte importantă. E o rubrică pe care, în timp, au mai coordonat-o, în alte reviste, G. Călinescu, E. Lovinescu, Miron Radu Paraschivescu, Miha Dragomir, Demostene Botez. Nici T. Maiorescu, la „Convorbiri literare”, în urmă cu aproape un veac, nu a ignorat această ipostază. □ În cronica literară Nicolae Manolescu analizează proza lui Pavel Dan: „Aventura postumă a operei abia începe. Ardelean, Pavel Dan a fost așezat în tradiția prozei lui Slavici, Rebreanu și (...) Agârbiceanu. (...) În prefața la traducerea franceză a câtorva nuvele (*Le père Urcan*, 1945) Eugen Ionescu propune un Pavel Dan „neliniștit” și „pesimist”, cu o viziune nu „socială sau politică” ci filozofică: „În opera lui ne este înfățișată însăși problema condiției umane. Iată niște propoziții surprinzătoare pe care primii comentatori nici nu le bănuiau. Ne putem, așadar întreba: este Pavel Dan un autor tradițional sau unul modern?” □ Luiza Cristescu analizează volumele *Scrieri* de Gh. Ciprian: „Două volume de *Scrieri* apărute la Ed. p.L. adună o parte a creației dramaturgului G. Ciprian și amintirile sale de actor într-o ediție unică alături de câteva din povestirile lui Urmuz, prieten al autorului și spirit înrudit cu el”. □ Paul Georgescu publică eseul *Dialectica sadoveniană* □ Mihai Gafița scrie despre *Nicolae Iorga dramaturg*: „Aici ne vorbește pretutindeni un mare contemporan, dar nu al unei epoci concrete sau al unor eroi din istorie sau legendă, ci martorul permanent al unei imense drame a umanității, repetată succesiv și obsedant de-a lungul civilizațiilor. Destinul lui Iorga avea să se frângă el însuși acum un sfert de veac într-o zguduitoare tragedie cumplită ca și acelea ale eroilor săi, evocate atunci când reînvia epoca Movileștilor sau a lui Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Tudor Vladimirescu”.

6 noiembrie

- **[„Flacăra” nr. 45]** Anunță reeditarea câtorva cărți esențiale pentru literatura epocii: volumul I de *Opere*, de George Călinescu, *Țiganiada*, de I.

Budai-Deleanu. De asemenea, se dă de veste că „Eminescu este din nou prezent masiv în librării”, prin volumele II și III de *Opere alese*, precum și prin reeditarea a două cărți de *Poezii*, una la *Editura tineretului* și alta la *Editura pentru literatură*. □ Eugen Frunză își continuă parcursul din propria rubrică, prin textul *Uși, geamuri și petice de hârtie*.

● [„*Luceafărul*” nr. 25] Pe prima pagină apare poezia *Medalie* de Liviu Călin și *Masa rotundă* de D. I. Zăinescu. ■ Eugen Barbu semnează editorialul *Vizionari*, un text în care face comparație în *Utopia* lui Thomas Moore și *Cetatea Soarelui* de Campanella: „De ce am încercat să rezumăm sumar principalele idei ale acestor două cărți fermecătoare? Pentru a face o comparație cu unele principii socialiste, afirmate cu atâtea strălucite rezultate de către revoluția din octombrie, gândindu-ne ca de atâtea ori la cei ce au visat și au murit de-a lungul veacurilor pentru biruința asupra inegalității, pentru desființarea exploatării omului de către om, pentru triumful dreptății sociale.” ■ Ion Lungu semnează *O critică alături de obiect*: „Cronica lui Edgar Papu, apărută în *Gazeta literară* (nr. 30 din 23 septembrie 1965) și intitulată *Introducere în literatura Americii Latine*, readuce în publicistica noastră o metodă ce părea de mult dispărută: încercarea de a discredita o lucrare prin criticarea unor teze pe care nu le conține.” ■ Simion Pop revine la *Strada (XV)*, cu textul *Din mers*. ■ În *Cronica literară* I. D. Bălan semnează *Ion Alexandru: Viața deocamdată*: „Fiind un poet al satului și al lumii de la noi, Ion Alexandru ridică, în spiritul lui Blaga, semnificația faptelor particulare la generalizări cu tentă de universalitate. E necesar, pentru o izbândă deplină, a arta lui poetică să se cristalizeze mai mult, ca impulsul inițial al inspirației să se organizeze mai riguroși uneori, ca materia brută să fie mai strict dominată de o concepție clară.” ■ Apare *Leul albastru (II)* de Dumitru Radu Popescu. ■ Versurile semnează: Victoria Raicev, *Cu noaptea-n cap*; Mihai Elin, *Expresul*; Al. Philippide, *Prin niște locuri rele*; Bella Ahmadulina, *Despărțire*, în românește de Niculae Stoian. ■ Mihnea Gheorghiu semnează *Note și contranote (II)*: „Contacte internaționale înseamnă luarea de conștiință a omului modern care vrea să fie contemporan cu el însuși. Ecoul modificărilor sale îi oferă o oglindă în reflectările căreia viitorul se citește ca-n palmă, dar cu o infinit mai mare sarcină de adevăr. Viitorul și trecutul sunt cele două fețe ale lumii. Trăim însă în epoca în care însăși fața obscură a lunii a încetat să mai fie o necunoscută eternă.” ■ În *Pe marginea unor „proze”* citim *Obsesia nesemnificativului* de Ion Bălu: „«Prozele» lui Vasile Rebreanu rămân în substanța lor o replică contemporană cunoscutelor «momente», într-o manieră apropiată de poemul în proză. Nu i se pot nega autorului anumite reușite. (...) Tot sub semnul voluptății pentru nesemnificativ stă și schița construită de astă dată cu mijloace tradiționale: *Datoria* (G.L., nr. 25, 1965) semnată de N. Țic. (...) «Prozele» analizate nu relevă decât că asupra autorilor lor influența marilor scriitori occidentali se reflectă copleșitor și copiile palide

ale unor modele strălucite sunt sortite să rămână la periferia literaturii. În artă poate mai mult decât oriunde, experiențele și căutările trebuie analizate cu înțelegere și în judecarea lor este necesară excluderea oricărui considerent străin în afara aceluia al realizării artistice”.

7 noiembrie

• [**„România liberă”**] Campania dusă de ziar sub titlul *Varietate în unitate* ajunge la final. Boris Buzilă semnează textul *Postfață la o discuție. Pe marginea anchetei noastre pe tema «Varietate în unitate»*, arătând că „în climatul societății noastre, exprimarea părerilor proprii, în cadrul unor discuții principale, constructive, constituie una din condițiile primordiale ale dezvoltării artei și culturii”, în scopul „educării gustului artistic al publicului”. Sintetizând răspunsurile celor intervievați, redactorul „României libere” afirmă că „diversitatea de stiluri este impusă de diversitatea vieții”, că „nu e posibilă, în zona artei autentice, nici un fel de «transfuzie» de stiluri sau de modalități, în funcție de fluctuațiile «modei» literare.” De asemenea, „o varietate de stiluri crescută în solul fertil al realităților noastre, sterilitatea imitației servile, lipsite de discernământ, necesitatea de a afirma cu fermitate propriul nostru punct de vedere, întemeiat pe concepția noastră despre lume și societate, (...) reprezintă un deziderat admis de toți cei intervievați. Cauzele care duc la apariția rigidității și a exclusivismului „în aprecierea operei de artă” se datorează intenției de „a impune altora non receptivitatea ta”, iar „subiectivismul și impresionismul critic” reprezintă, din această perspectivă, „absolutizarea propriului tău punct de vedere.” Importanța criticii literare rezidă în aceea că, „promovând operele care exprimă realitățile și ideile înaintate ale societății noastre”, contribuie la „educarea estetică a oamenilor muncii.” În ceea ce privește individualitatea creatorului, aceasta și „stilul său personal pot fi potențate în cel mai înalt grad de capacitatea operei de artă de a exprima adevărurile profunde ale epocii noastre, slujind țelurile nobile ale socialismului și păcii”. În acest mod, crede redactorul „României libere”, „oamenii de litere” pot deveni „ajutoare de nădejde ale partidului, în opera de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste”.

10 noiembrie

• [**„Glasul Patriei”, nr. 33**] Victor Eftimiu semnează *Imagini de ieri și de azi*: „Cei ce trăiesc aici își dau seama la fiecare pas de aceste realizări. Eu însă scriu rândurile de față pentru cititorii din străinătate ai «Glasului Patriei»”. □ În articolul omagial *Mihail Sadoveanu, 85 de ani de la naștere*, Zoe Dumitrescu-Buşulenga este de părere că Mihail Sadoveanu „a dăruit creației o latură puternică de fantezie, de sensibilitate mai puțin obișnuită la romancierii. Pe de altă parte, Sadoveanu se arată cel mai strălucit reprezentant contemporan al unei arte purtătoare de specific național. Lumea romanelor istorice cuprinde

etape numeroase esențiale din istoria poporului nostru, iar nuvelistica e populată de țărani și boieri vechi, de ciobani, pădurari, pescari și vânători, ale căror vieți se trec cenușii și apăsate de taine neștiute în natura sadoveniană, care reproduce natura românească printr-o sită fină de melancolie ce nu-i atinge grandoarea.” □ Un omagiu sadovenian semnează și Al. Dima: „*Casa de la Copou*, reconstituită ca altădată, evocă pe maestrul Sadoveanu prin imagini și mărturii cu «lacrimele lucrurilor» de odinioară, dar și cu munca spornică.” □ Vladimir Streinu publică un profil **Al. I. Odobescu**, de la a cărui moarte s-au împlinit șaptezeci de ani: „Amestecul de literatură (chiar lirism) și știință e cu totul original și tocmai fuziunea acestor direcții ale spiritului, independente la alți oameni de cultură, reprezintă identitatea însăși a lui Odobescu între scriitorii veacului său. (...) Clasic al acestui gen, pe care la noi l-a creat el, Odobescu este în același timp clasic prin arta cuvântului evocator și a frazării somptuoase.” □ În cadrul rubricii *Prezențe literare peste hotare* apar informații despre traduceri ale literaturii române în Anglia (*Ion*, de Liviu Rebreanu) și Italia. Din aceste traduceri cităm: *Neamul Șoimăreștilor* de Sadoveanu, *Moara cu noroc* de Slavici, *Soacra cu trei nurori* de Crangă, *Răscoala* de Liviu Rebreanu. □ În revista austriacă „Forum”, Edith Horowitz semnează un bine informat articol despre Tudor Arghezi, axat pe latura polemică a creației poetului. În aceeași publicație apar, de asemenea, poeme de Nina Cassian, A. E. Baconsky și Petre Stoica. □ Al. Andrițoiu publică poezia *Țară nouă*.

11 noiembrie

- **[„Scânteia”]** Sub genericul *Specificul național în cultura noastră*, redacția inițiază o anchetă cărei îi răspund Liviu Ciulei (*Arta socialismului și spiritul popular*), H. H. Catargi (*Cu propriile-ți gânduri și culori*) și Tudor Arghezi, semnat al textului *Conștiința de sine*: „Sunt unul dintr-ai noștri, umblat mai mult între împrejurări și țări. Voiam să cunosc lumea de-a dreptul, peste citire și biblioteci. Din carte nu înveți limba vie a unui popor. Trebuie să le trăiești pe toate fețele și nu în rezumate, în care autorii se văd întâi pe dânsii. Și-am trăit toate formele de viață tolerate unui străin venit pe neașteptate de aiurea, cu însușirile și mai ales cu defectele și uneori cu primejdiile lui. (...) Deci, am experimentat, am comparat. Aș ruga pe tipograf să nu zică în literele de plumb pe vingalac *am cumpărat*. N-aveam cu ce cumpăra nimic... Am comparat, am dedus și mi-am stabilit o mare învățătură, perfect valabilă și adevărată până azi, vreau să zic mai cu seamă azi și pe totdeauna. Ai, Române, o țară fericită, ce să ne mai codim? (...) Românii au, în schimbul infatuării naționale, o aleasă conștiință de sine, bine verificată și tot mai puternic sedimentată, ca păturile de piatră așezate liniștit, una peste alta, în bătrânețile tinerești ale pământului adânc. Păstrați-o deplin, iubiți cititori, din muncă aprigă cu virginala voastră speranță. Avem o țară de nesfârșite belșuguri și de

mari frumuseți, oglindite-n gingășiile prietenești ale unui popor deștept, înzestrat cu haruri, după care alții râvnesc. De la Decebal și Traian moștenim un avânt în creștere neîntreruptă nici de calamități. E vechi, dar mereu proaspăt avântul, elanul. Păstrați-l cu entuziasm în tot ce începeți, săvârșiți și clădiți. Aducă-și aminte de zborul în care vă ridicați cu puterile și mintea, sapa, care taie brazda, ciocanul care strivește fierul, cuptoarele care-l aprind, condeii care scrie după ce geamătul și suferința încetând a dat o floare care acopere toate tărâmurile noastre. Matca e largă, în care izvoarele noastre revarsă lumină. Poporul nostru de farmece, de oameni chipeși, de femei cu cantarele ritmic legănate, într-un umblet dansat, e zămislișorul unei poezii de cântece și povești care trebuie să fie mereu criteriul elanului național”.

• [„Gazeta literară”, nr. 46] Cezar Baltag scrie articolul de fond *Imnul Patriei*, în contextul deschiderii dezbaterii despre adoptarea unui nou însemn național, odată cu proclamarea Republicii Socialiste România. Poetul menționează „datoria” scriitorilor de contribui, în mod colectiv, la simfonia socialistă: „În incandescentul miez al cuvintelor, acolo unde ajung numai nemuritorii acestui pământ, unde ca într-o Hunedoară a verbelor totul este mișcare și clocot, unde metaforele sunt de piatră și vocalele răsună ca bronzul, unde sunetele proliferază flăcări, unde timpanele poezilor vibrează cu tobele și inimile lor înfloresc dintr-odată, acolo, numai acolo, se află silabele solemne, învingătoare, înalte ale viitorului imn de cinstire a patriei. Ele pot fi dăltuite numai cu bătăile inimii. Ele pot fi scrise numai cu freamătul înalt al arterelor. Fie ca inimile noastre, ale poezilor României socialiste, să pulseze în amplitudini de aur, să vibreze cu întreaga lor tenacitate bărbătească în căutarea inspiratelor cuvinte-efigie, care ne vor fi nouă, tuturor, arc de izbândă colectivă, monument de solemnă și gravă recunoștință față de țară și partid, gând de iubire și Imn.” ■ Marin Preda polemizează, în notița intitulată *Între scriitor și operă*, cu unele practici jenante din spațiul public de la acea dată. Prozatorul accepta dreptul de a critica, în termeni aspri chiar, scrierile: „Nu am obiceiul să răspund în presă când opera mea face obiectul unor critici nedrepte și cu atât mai puțin drepte. Consider că a suporta reacțiile diverse ale opiniei publice face parte din condițiile pe care scriitorul trebuie să le aibă în vedere în clipa când s-a hotărât să prezinte manuscrisul său editurii. [...] Personal cred însă că cititorul se poate edifica și fără apărarea directă a scriitorului a cărei operă e pe nedrept criticată, mai mult dacă opera e bună, verdictul nedrept se poate întoarce, firește, după confruntarea cu opera, împotriva criticului. [...] Eu cred însă că datoria scriitorului este să se ferească de ceea ce îi poate dăuna, să se împace cu ideea că după ce îi apare o care se pot auzi și fluierături, să încerce cu maximă bună credință să-și dea seama dacă fluierăturile sunt justificate și să se întoarcă la masa de lucru și să scrie o carte mai bună decât cea precedentă.” Marin Preda își exprimă regretul constatând că persistau forme de atacuri sub centură: „Ce se întâmplă însă în cazul când

persoana particulară a scriitorului, cinstea lui profesională îi sunt puse în joc? Aceleași motive sunt ele oare recomandabile în ceea ce privește abținerea unui scriitor de la replică? După părerea mea nu, fiindcă cititorul nu mai are posibilitatea să confrunte faptele și are deci nevoie de răspunsul celui căruia lansat aprecierea neacoperită. Dacă aprecierea e mărunță și meschină, firește că poate și în acest caz trece peste ea, dar dacă e denigratoare se poate simți îndreptățit să nu-l cruțe pe care a încălcat legea ne scrisă a respectării persoanei unui scriitor și a disjungerii ei de operă. E cazul unei caricaturi care a apărut în revista «Luceafărul» din 30 octombrie. Data apariției foarte recentă o subliniez pentru că vine în urma unor discuții în care se recomanda încetarea unor astfel de practici. Deasupra acestei caricaturi se află numele meu asociat cu o imagine care trebuie să dea de înțeles că aș fi un scriitor avid de bani și că de aceea mi-am refăcut ultimul roman, ca să mă duc cu niște saci la CEC”.

• [„Tribuna”, nr 45] Numărul se ocupă de *Vizita conducătorilor de partid și de stat în regiunea Cluj*. ■ Revista publică „fragmente dintr-un manuscris inedit”, *Considerații asupra artei populare românești* de Francisc Șirato. ■ Sub titlul (de rubrică) *Tineri poeți* apar: N. Prelipceanu și Cornel Udrea. ■ Ana Barbu publică două povestiri: *Se topea zăpada* și *Melodie inversă*. ■ Sub titlul *Poetul „Priveliștilor”*, Ion Oarcăsu scrie la cronică literară despre volumul *Poezii* de B. Fundoianu (EPL; 1965): „E greu să stabilești o trăsătură definitoare unică între cele două faze mai importante ale poeziei lui B. Fundoianu, momentul românesc al *Priveliștilor* și cel marcat de volumele *Ulisse* și *Titanic*, ultimele scrise și gândite în franțuzește. Greu, fiindcă liricul naturist din *Priveliști* nu anunță cu necesitate poezia experimentală plină de simboluri și profetică, a perioadei franțuzești. Un lucru este totuși cert: sub ambele înfățișări, fie deci semnată de «ruralul» B. Fundoianu, fie aparținând stilistic și sufletește lui Benjamin Fondane, cetățeanul de onoare și de inimă al Franței, creația acestei personalități unice dezvăluie un farmec aparte. (...) Ochiul format al omului de astăzi vede, în Fundoianu, un precursor. Printre viziuni naturiste extatice, comunicate original, în imagini și acum proaspete, pline de candoare, acesta simte o neliniște halucinantă, spaime și tulburări care depășește haina bucolice tradiționale, vestind poezia mesianică, inovatoare, căreia Fundoianu îi va consacra multe din energiile sale viitoare, concepând-o ca «singura metodă valabilă de cunoaștere, singura rațiune a ființei de a persevera în ființa» (citatul apud G. Călinescu, *Istoria literaturii române*, pag. 780).” □ Revista publică textul *Noua literatură algeriană* de Edmond Frederic, cu următoarea notă, semnată E. F.: „Text comentat prin amabilitatea redacției originalului *Afrique*. Sincerele noastre mulțumiri”. □ Alexandru Nădășan traduce poezia *Privire în istorie* de B. T. Moore

12 noiembrie

• [„Contemporanul”, nr. 46] Pe prima pagină apare o fotografie de grup avându-l în centru pe Nicolae Ceaușescu, cu explicația: „Vizita conducătorilor

de partid și de stat la Universitatea Babeș-Bolyai”. □ În cronica literară Nicolae Manolescu face analiza volumelor *Zi de zi* și *Colți de stâncă* de Mihai Beniuc: „Natural, ar fi nepotrivit să așteptăm acum de la poet o înnoire spectaculoasă și, într-un fel îl citim cu sentimentul de a-l reciti. Care e, totuși, lucrul nou pe care-l aduc aceste volume? Ni se pare că «întoarcerea la lucruri», adică la concret, o atașare de «materie» o oboseală de «spații și visuri». □ Eugen Luca analizează în eseu *Joc și viziune realistă* specificul prozei lui Dumitru Radu Popescu: „O caracteristică a prozei practicate de D. R. Popescu: mai toate personajele sale iubesc jocul și i se dau cu voluptate pe care nu o egalează decât plăcerea autorului de a-i urmări în atari întâmplări. (...) Aflăm aici poate cea mai elocventă dovadă că, în genere, jocul nu numai că nu-l îndepărtează pe D.R. Popescu de realism, ci dimpotrivă, îl apropie. De un anume realism, bineînțeles, pe care Thibaudet îl numea cândva realismul poetic, pe care îl aflăm în mai toate literaturile. Un realism care nu poate fi, în niciun caz confundat cu calofilia și nici cu idilismul”.

● [„Scânteia”] În articolul *Profesori, oameni* Lucia Demetrius scrie detaliat despre o profesiune vocațională: „Omul care se află acolo, sus, cu o treaptă mai sus decât clasa și cu doi metri mai departe, de prima bancă, are numai prin acest fapt o autoritate pe care o poate păstra sau pierde, după felul în care se va purta, își va înțelege și iubi rostul lui. (...) Meseria de profesor e grea. Poate că nicăieri, afară de medicină, unde doctorul trebuie să fie la fel de uman, nu e atât de necesar ca omul să dezbrace în ceasurile lui de muncă, interese și gânduri personale, preocupări egoiste, subiectivism și porniri, ca să devină cel de care viitorii oameni din fața lui au nevoie, cel pe care îl copiază inconștient, cel care dacă nu e aproape de nivelul înțelegerii lor, de sensibilitatea lor, de nevoia de căldură pe care mulți copii o au și n-o recunosc, nu-și duce la capăt sarcina delicată și grea, de răspundere. (...) Profesorul e Profesor (cu majusculă) când are autoritatea competentă și echilibrul stabil al celui care e convins că meseria pe care o face nu e nici o „carieră”, nici un mijloc de trai numai, ci un soi de misiune, de datorie cetățenească, frumoasă, nobile, mare. În meseria de profesor e vorba de vocație, ca în artă. Și tot ca în artă, de generozitate, de dăruire totală”.

13 noiembrie

● [„Flacăra” nr. 46] Prezentat ca „un bun prilej de evocare a vieții noastre literare dintre cele două războaie”, volumul ce reunește *Scrisorile* primite de Camil Baltazar, de la diferite personalități literare și culturale ale epocii, este anunțat ca fiind deja publicat. La aceeași rubrică, se anunță editarea și apariția volumului de versuri *Continente ascunse*, al lui Grigore Hagiu, precum și a cărților de poezie de Violeta Zamfirescu, *La gură de rai* și de Ion Alexandru, *Viața deocamdată*. Despre această ultimă carte, se mai notează că este un volum „prin care tânărul poet își diversifică și adâncește trăsăturile unui profil

pe care întâiul volum (*Cum să vă spun?*) îl schița doar.” Este semnalată și publicarea volumului *Literatura română de azi*, de N. N. Manolescu și D. Micu, „o bună carte de orientare în literatura noastră actuală.” □ Eugen Frunză semnează materialul *Întrebări foarte simple*, iar C. N. Constantiniu, la rubrica *Microfoleton*, textul *Zâmbetul de carton*.

16 noiembrie

• [„Scânteia”] În argumentele textului Progresul și modernizarea, scris de Ion Lăncrănjan este strecurată următoarea confesiune, ca explicație a articolelor sale de atitudine: „Satul a fost leagănul copilăriei mele, izvorul de început al literaturii pe care am îndrăznit s-o scriu. Satul a fost locul de unde am plecat în lumea și unde aş vrea să mă întorc mândru”.

• [„Scânteia tineretului”] Al. Piru anunță publicarea *Istoriei ieroglifice* a lui Dimitrie Cantemir la Editura pentru literatură, în colecția *Scriitori români*: „cea mai importantă operă pentru literatura noastră a marelui umanist de la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, de renume european, apreciat de Voltaire, de Belinski, de Byron, de Victor Hugo, de abatele Guasco și de toți care citiseră monumentală sa istorie latină a Imperiului Otoman în versiunea engleză, germană sau franceză.”

18 noiembrie

• [„Tribuna”, nr 46] Pe prima pagină apare poezia *Când vulturul nu vine* de Ion Pop. ■ I. Al. Barbu recenzează volumul *Poeme* de Ștefan Popescu: „Ștefan Popescu este un poet aproape necunoscut cititorului de astăzi. Starea subredă a sănătății l-a obligat să-și întrerupă o activitate literară prodigioasă. (...) Poeziile sale sunt construite, în general, pe o metaforă largă, extinsă până la limitele generalului, care ridică narațiunea plată din sferele banalului aparent. Cartea (vezi poezia cu același titlu) devine simbolul vanității și profunzimii sufletului omenesc”. ■ Comentarii acide sunt publicate sub titlul cu caracter permanent *Însemnări*: Ioanid Cerbu, „Unde e gândirea?” („Această întrebare nu este extrasă din introducerea unei lucrări de psihiatrie, ci din cronica literară a lui Nicolae Țirioi, la volumul *Nostalgii solare* de Alexandru Jebeleanu (v. «Orizont» nr. 9). (...) Deci, după N. Țirioi, nu se pot scrie versuri bune decât de-abia după ce ți-a ieșit maseaua minții, adică pe la vârsta de douăzeci de ani. (...) Totuși, întrebării puse la început, «Unde e gândirea?», la critic sau la poet?, nu i-am putut afla nici acum răspunsul.”); I. Jandea, *Curiozități* („1. Care sunt cele mai «celebre» coaste și în general mădule auto-cântate în poezia tânără de la noi? Cred că răspunsul prompt e: coastele, omoplații, inima, etc. din anatomia lirică a foarte talentatului poet Nichita Stănescu. A se vedea, drept cel mai recent exemplu, ultima poezie a sa publicată în «Contemporanul». 2. Care e expresia cea mai modernă a gângăvelii? Titlul rubricii *Atitudini* din «Luceafărul: A, a, a, a, a (și așa mai

departe, un labirint de a), ca în sfârșit, la capătul răbdării să apară discret atitudinii.”). ■ Doina Curticăpeanu scrie despre recenta (re)apariție a cărții lui Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*: „Reeditarea lucrării, necesară de multă vreme, se justifică nu numai prin lipsa unor ediții satisfăcătoare, ci și ținând seama de importanța cu totul deosebită a *Istoriei ieroglifice*, considerată pe drept cuvânt o operă cu caracter unic în literatura noastră veche. Ediția îngrijită de P. P. Panaitescu și I. Verdeș vine să soluționeze o serie de probleme, nerezolvate sau neabordate încă privind sensul și locul acestei scrieri în cultura românească. Axul fundamental al studiul introductiv cu care se deschide ediția îl constituie sublinierea originalității scrierii, atât în contextul operei cantemiriene, cât și în cadrul general al dezvoltării literaturii românești vechi. (...) Notele explicative care însoțesc textul sunt indispensabile pentru descifrarea sensurilor alegorice ale lucrării, a numelor personajelor și a diferitelor situații, în așa fel încât *Istoria ieroglifică* să poată fi apreciată în adevărata ei lumină. Semnalăm, în sfârșit, *Bibliografia* de la sfârșitul volumului al doilea, cuprinzând ediții și studii. Rezumând, aparatul critic al ediției pune la îndemâna cercetătorului literar, studentului, un material deosebit de prețios și util, extrem de bogat în sugestii, de care viitoarele studii care se vor scrie despre această lucrare cantemiriană vor trebui să țină seama. Pornind de la aceste constatări, socotim ediția *Istoriei ieroglifice* datorată lui P. P. Panaitescu și I. Verdeș un eveniment editorial de valoare certă.” ■ În *Secvențe* citim: „Ion Alexandru publică în «Gazeta literară» (nr. 46 din 11 noiembrie) trei poeme remarcabile. Poate mai puțin dezlănțuit ca de obicei, dar nu mai lipsit de profunzime și inedit, poetul se dovedește a fi într-o nouă fază de căutări și împliniri. *Figuranți*, *Căinele alb* și *Broaștele* evidențiază aceeași preferință mai veche pentru elementul concret și autobiografic, transfigurarea artistică, însă, relevă, de astădată, o mai sporită forță de generalizare. Credem că aici trebuie descifrate semnele sigure ale maturității. □ La lecturile poetice de calitate din ultima vreme se adaugă, fără îndoială, și poeziile publicate de Miron Radu Paraschivescu în «Viața românească» nr. 10. După recentul și programaticul *Vers liber*, poetul se reîntoarce cu succes la rimă și ritm, dovedindu-se un temperament febril, neliniștit, pentru care, maniera, închistarea într-o anumită formulă ar constitui o acceptare a mediocrității.” □ Apare *Descoperirea din piață* de Ion Lungu, cu următoarea notă, nesemnată: „Fragmentul pe care îl publicăm face parte dintr-un roman în pregătire, intitulat provizoriu *Regele pălăriilor*. Acțiunea romanului se petrece într-un imaginar oraș-stat de la sfârșitul secolului al XVI-lea și are în centrul ei pe Ralf Sellon, producător și negustor de flori artificiale, care parcurge un complex proces de mistificare, specific societății întemeiate pe proprietatea privată. Lucrarea dezbate o serie de probleme etico-estetice în legătură cu condiția umană într-o societate în care domină moravurile și prejudecățile caracteristice moralei individualiste (convenționalismul etic și conținutul său

social uman, iluzia autoperfecționării prin absolutizarea idealului estetic, însingurarea și absurditatea soluțiilor utopice etc. etc.). Fără să fie un roman-pamflet, lucrarea satirizează, totuși, o serie de aspecte ale societății capitaliste contemporane, ca și anumite rămășițe ale vechilor orânduiți în conștiința unor înapoiați de la noi, pledând pentru demistificare și umanism.” □ Un portret al lui **Tudor Vianu – schiță în creion** – face H. Zalis, viitor monograf al esteticianului: „Dăruirea sa era o formă de responsabilitate și nu fanatism auster. De altfel, cum ne vom sili să arătăm, Vianu însuși reproba cantonarea abuzivă în livresc. Biblioteca nu l-a devorat ci la îmbogățit. Astfel, elaborarea științifică, activitatea la catedră, elanul obștesc, travaliul în congrese, reuniuni internaționale etc. stau în echilibru – cum se va dovedi în schimburile epistolare cu prietenii apropiați – într-un admirabil echilibru u spiritul său deschis cooperării și devoțiunii amicale, cu mobilitatea călătorului îndrăgostit de pitorescul peisajului european, cu plăcerea epicureică a degustării vinului în bună tovarășie.” În cadrul textului apare o scrisoare de Tudor Vianu adresată lui G. Călinescu. □ Mircea Popa publică *Amintindu-ne de Gib. I. Mihăescu*. ■ Dumitru Isac recenzează *Poetica aristotelică (Aristotel: Poetica – Studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi (Ed. Acad., 1965):* „Parcă inspirându-se din preferințele aristotelice asupra stilului, subliniate mai sus, traducerea făcută de D. M. Pippidi, studiul introductiv și comentariile care urmează traducerii, lasă impresia că fac, în ansamblu, corp comun cu textul antic, atât ca formă literară, cât și ca ținută intelectuală, documentație și metodă. Ceea ce impresionează și face delectarea intelectuală a celui ce deschide și parcurge lucrarea este întâi de toate erudiția penetrantă elenistă a traducătorului și comentatorului. Numai de pe asemenea poziții intelectuale și cu o armătură de asemenea calibru, finețe și exactitate se poate întreprinde traducerea unui text clasic menit să rămână ferment viu în cultura unei limbi. (...) În felul acesta, pe lângă textul aristotelic care-și are virtuțile lui istorice, lucrarea semnată de D. M. Pippidi îndeplinește o serie de condiții de înalt nivel științific, filozofic și literar, care o așează în rândul modelelor, în genul său.” ■ Revista publică *Fată de măritat*, text dramatic, de Eugen Ionescu în traducerea lui Petru Sfetcă.

19 noiembrie

• [„Contemporanul”, nr. 47] Sunt omagiați *80 de ani de la naștere – Rebreanu valoare universală*. În eseu *Alături de Eminescu și Caragiale* Al. Piru afirmă: „Dintre scriitorii români de renume mondială, Liviu Rebreanu este astăzi, alături de Eminescu și Caragiale, cel mai prețuit. Așa rezultă din *Dictionnaire universel des lettres* (1961 al casei Laffont-Bompiani și din recenta listă a Comisiei UNESCO de a admite, în colecta *Opere reprezentative* romanele *Ion* și *Răscoala*. □ La poșta literară debutează Adriana Bittel cu poezia *Balet*. □ Rubrica *Vitrina* este susținută de cronici literare semnate de

Florin Manolescu, G. Gheorghită, Dinu Kivu. □ Victor Eftimiu acordă un interviu lui Toma George Maiorescu despre *Formele clasice și libere, critică literară, mit, modernitate, național și universal*.

20 noiembrie

• **[„Scânteia”]** Zaharia Stancu se manifestă vehement împotriva oricărui act de clemență arătat criminalilor de război de la Nürnberg: „Puțini vinovați pentru milioanele de morți ai războiului! Puțină suferință, îndurată de câțiva, un timp scurt, pentru uriașa suferință îndurată ani și ani de sute de milioane de oameni! Dar sentința Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg nu a avut numai scopul de a pedepsi pe marii criminali ai celui de-al doilea război mondial. Ea a avut un scop și mai înalt: acela de a arăta că autorii unor astfel de crime nu pot scăpa de răspunderea ce le incumbă, – de a întări pacea lumii și securitatea internațională. Sentința Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg – sentință de la semnarea căreia au trecut aproape douăzeci de ani – avertizează amatorii de agresiuni și crime împotriva umanității. Sentința de la Nürnberg a creat un precedent de o mare însemnătate înfierând agresiunea ca o crimă internațională împotriva umanității. În tot decursul lungii și zbuciumatei sale istorii, omenirea a cunoscut nenumărate războaie, duse deseori cu o extremă cruzime. Ultimul război mondial, îndelung pregătit de hitleriști, de cercurile militariste germane cele mai agresive, cu sprijinul reacțiunii internaționale, a întrecut în toate privințele, toate războaiele de până atunci. (...) Acum, la douăzeci de ani de la începutul procesului care a dus la sentința de la Nürnberg, este cazul să ne întrebăm: au fost oare împlinite aceste mult îndreptățite speranțe? Răspunsul este numai pe jumătate mulțumitor”.

• **[„Scânteia tineretului”]** C. Stănescu prezintă cartea lui Nicolae Breban, *Francisca*, „romanul (...) unei creșteri prin negație violentă. Pe măsura curgerii precipitate și capricioase a confesiei, eroina – fiică de preot – face eforturi enorme de a se exclude ca exponent, constituindu-se în individualitate marcantă tocmai prin anularea intimă a istoriei, căci istoria *ei* nu-i aparține cum străină este și de morala ipocrită a unei clase apuse. Francisca reprezintă o stare de criză – înainte de a fi personaj literar ca atare – inventariată tipologic cu fervele metodică, indicând ambiția de a se epuiza datele acestei crize. (...) Eroina, de fapt o licență românească, este efectul propriei confesiuni, crește adică din ea însăși fără a se sprijini pe un complex epic inventat de autor. (...) Această ambiție de a epuiza confesional o biografie spirituală lasă cu mult în urmă proza de *reconstituire*, în chip fatal sentimentală. Aici, în romanul lui Breban, nostalgia copilăriei e anulată de un criticism etic superior, de o cenzură subtilă a inteligenței intelectuale, din perspectiva altei lumi, cea prezentă. (...) Dacă Francisca ar fi în roman personajul propriei biografii n-ar fi interesantă sa tip literar. Ea trăiește însă nu prin biografie, ci prin confesiunea

analitică, privindu-și biografia ca pe un roman la capătul căruia capătă independență și detașare”.

• [„**Flacăra**”, nr. 47] La rubrica ce aduce vești din lumea cărților, sunt anunțate următoarele apariții: *Opere alese*, volumele 3, 4, de Gala Galaction, *Hronicul și cântecul vârstelor*, de Lucian Blaga („ediția, îngrijită și prefăcută suplu de George Ivașcu, pune la îndemână pagini memorialistice ale marelui poet.”), *Comentarii la Divina Comedie*, volumul al II-lea, de George Coșbuc. □ Cella Serghi publică materialul *Manuscrisul se află în mâini bune*, un text născut cu ocazia împlinirii a „80 de ani de la nașterea lui Liviu Rebreanu”: „A trecut miezul nopții. E ora când Liviu Rebreanu începe să scrie. Cât va rămâne din foaia la care a robotit toată noaptea? Ce importanță are asta? Rând cu rând și cuvânt cu cuvânt au dat «Răscoala», l-au dat pe «Ion»... Câți n-au auzit ecoul acestor cuvinte: «Unsprezece ani am muncit la *Ion*». Exemplul lui le dădea curaj, răbdare, îi ajuta să meargă înainte”.

• [„**Glasul Patriei**”, nr. 34] Ilie Crețulescu, președintele Comitetului Român pentru Repatriere, semnează la împlinirea unui deceniu de la înființarea acestuia (și a revistei „Glasul patriei”) articolul *După un deceniu*: „Folosim prilejul aniversării noastre pentru a adresa cititorilor ziarului «Glasul Patriei» și tuturor compatrioților cinstiți aflați pe meleaguri străine cele mai calde urări de bine și de cât mai grabnică revedere în patrie.” □ Introduse prin nota: „Cu prilejul aniversării celor zece ani de activitate, redacția ziarului nostru a primit călduroase mesaje de salut din partea unor personalități din țară și de peste hotare” sunt reproduse mai jos câteva din mesajele primite. Într-un *Cuvânt așteptat cu dragoste*, acad. Iorgu Iordan afirmă: „Pentru cei plecați vremelnice din țară ca și pentru cei care rătăcesc de mulți ani printre străini, cuvântul românesc este o bucurie nespusă și-i așteptat întotdeauna cu dragoste. Cuvântul purtat de «Glasul Patriei» este iubit, căci aduce cu el nădejde în viitor. Măreață sarcină aceea de a alina sufletele compatrioților și de a le arăta patria în noul ei vestmânt!”; George Ivașcu se alătură mesagerilor cu *Salutul unui vechi colaborator*: „În susținerea nobilei sale misiuni, un număr tot mai sporit de intelectuali, oameni de știință și cultură și-au dat contribuția lor, înlesnind românilor de peste hotare să-și apropie o imagine cât mai veridică despre noua stare de lucruri din patrie, despre renașterea ei națională sub semnul socialismului”. În *Frântură din imaginea patriei*, acad. Al. Philippide arată că „Rostul acestei publicații este de-o mare importanță, deoarece menține și întărește legătura românilor din străinătate cu țara”. Alți semnatori sunt acad. I. Făgărășanu (*Nobila misiune a ziarului*), Fr. I. Bulhardt (*Urări din inimă*), prof. dr. Marin Sărbătoare și, din ce în ce mai des prezent în colanele revistei, prof. Octave Barbu (*Un salut din Franța*) □ În aceeași chestiune se pronunță și Constantin Noica, semnatarul articolului *Despre ceva de făcut...*: „Suntem datori să spunem în cuvinte simple câtorva români expatriați, care încă nu pot înțelege anumite schimbări din țară, de ce toți intelectualii sunt astăzi alături de

regim. Explicația unora din afară este: «pentru că nu aveți ce face». Vom răspunde: dimpotrivă, pentru că *avem* ce face. (...) Că o țară ca a noastră poate trezi în conștiințe o asemenea dorință de afirmare și că dorința nu se exprimă în gol, ca altădată, ci se sprijină deopotrivă pe realizările din ultimii ani și pe conștiința cea nouă a oamenilor – iată un îndemn care trebuie să oblige pe oricine. De vreme ce, conducerea de azi a țării a oferit intelectualilor de formație veche prilejul să întreprindă ceea ce pot pentru inteligența românească, ni se pare absurd și gratuit ca vreunul din aceștia să mai spună că nu-i place un aspect secundar ori altul al lumii în care trăiește. S-o spună alții, care n-au ce face. El are destule de făcut.» □ Șerban Cioculescu publică textul conformist *Avântul culturii noastre*: „România de astăzi este una din cele mai mari producătoare și consumatoare de cărți. (...) La tot pasul întâlnești un om cu o carte subsuoară. Lectura a devenit cel mai căutat aliment spiritual, iar cultura un de larg consum solicitat de fiecare cetățean al patriei noastre.” □ Paul Anghel publică *Cărți poștale din România*. □ Nichifor Crainic semnează textul *Folclorul*. □ În acest număr apar poezii scrise de Octavian Goga (*Bătrânii*) și Demostene Botez (*Scrisoare*).

• [„Luceafărul”, nr. 27] *Pe-o frunză roșie*, articolul de fond semnat de Eugen Barbu, are în atenție personalitatea lui Mihail Sadoveanu.

22 noiembrie

• [„Scânteia”] Ion Lăncrănjan vede în documentele Congresului al IX-lea al P. C. R, unica posibilitate de „scoatere a fiecărui om de sub zodia de scrum a însingurării cultivate de vechea orânduire, pentru situarea lui în marele flux creator al veacului, care-i strâns legat de înfăptuirile din ce în ce mai adânci și mai complexe ale socialismului”. Textul se intitulează *Anotimpuri veșnic tinere* și este eminamente politic: „Dar să lăsăm desfășurarea impetuoasă și plină de poezie a toamnelor și primăverilor noastre, – și să ne întoarcem la vara care abia a trecut, la vara aceasta fierbinte și de neuitat, la suflul mereu înnoitor pe care l-a adus și l-a lăsat, să încolțească și să înfrățească, în viața României noi, la marele sfat al comuniștilor, – Congresul al IX-lea – eveniment de însemnătate istorică în viața poporului român. Noua treaptă pe care am pășit cere perfecționarea metodelor de lucru, în toate domeniile de activitate, în raport cu necesitățile actuale, în raport cu gradul înalt de dezvoltare pe care l-am atins. Și care obligă, cere mai mult, cantitativ dar și calitativ. Cere mai multă înțelegere și o pregătire mai bună, mai multă răspundere cetățenească. Și omenie cere mai multă, în înțelesul comunist al cuvântului”. □ [Maria] Luiza Cristescu recenzează volumul *Sufereau împreună*, scris de Ion Băieșu. Autoarea remarcă „fervoarea cu care autorul depistează conflictele, sesizează inadvertența dintre principiile înaintate ale vieții noastre și unele practici care le denaturează”, exemplificând din povestirea care dă titlul volumului: „Benone și Genica devin în povestirea lui Băieșu

parodia unor oameni cu adevărată conștiință”. (...) Autorul cultivă situațiile neobișnuite, senzaționalul gesturilor, izbucnite neașteptat din banalul comportării cotidiene. (...) Uneori, Ion Băieșu lansează dezbaterile și o poartă cu personaje schematice, fără psihologie bine conturată. (...) Cele mai valoroase povestiri din volum însă demonstrează o fugă de șabloane, efortul prozatorului spre o formulă clară și concisă, predilecția sa pentru investigarea unor conflicte acute ale realității. □ Mihai Vasiliu prezintă monografia *Aglae Pruteanu*, apărută la Editura Meridiane: „Monografia lui N. Barbu reprezintă, în ansamblu, o contribuție interesantă și utilă la cercetarea istoriei teatrului nostru, a tradițiilor sale atât de bogate, evocând figura uneia dintre personalitățile artei scenice românești”.

24 noiembrie

- [„Scânteia”] Al Piru, este semnatarul unui amplu text critic, scris de pe criterii generaționiste, intitulat *Pentru calitate în literatură*. După ce face aprecieri pozitive asupra creației câtorva dintre prozatorii din tână generație, Al. Piru îi critică, deloc părintește, pe alții. Aceștia sunt: D. Țepeneag, Sănziana Pop și D. R. Popescu: „Proza noastră actuală se află într-un proces de efervescență creatoare: citim lucrări ce denotă un progres real, o diversitate de stiluri, afirmarea unor viguroase individualități artistice. În ultima vreme au apărut volume apreciate de cititori, iar altele sunt în pregătire. Titus Popovici ne-a împărtășit pagini viguroase din romanul la care lucrează, *Puterea*, iar Eugen Barbu a publicat interesante fragmente dintr-un roman de evocare istorică. Nuvele apreciate, de calitate, au publicat și publică Marin Preda (*Friguri*), Ștefan Bănuțescu (autorul valorosului volum *Iarna bărbaților*), Al. Ivan Ghilia, Fănuș Neagu, Ion Băieșu, N. Țic, N. Velea și alții. Prozatorii încercați se străduiesc să se desăvârșească, prozatorii mai tineri se află într-un vădit proces de împlinire. Scriitori aparținând tuturor generațiilor își fac simțită prezența în presa literară și cotidiană, atât prin lucrări beletristice cât și prin articole de atitudine în probleme artistice și cetățenești, care contribuie nemijlocit la viața activitate ideologico-educativă din țara noastră. Cine răsfoiește revistele și ziarele rețin această activitate entuziastă a scriitorilor, consecință a ecoului profund pe care îl au în conștiința lor evenimentele de însemnătate istorică din viața întregului popor, însuflețitoare ideile ale celui de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român. Ca urmare a largilor perspective ce se deschid neconținut înaintea poporului român, scriitorii tind să creeze noi opere inspirate din viața de azi a țării și din etapele însemnate ale istoriei sale, opere care să-și găsească un puternic răsunet în inimile cititorilor, să-i înalțe sufletește. (...) În acest climat de fertile căutări, în contextul preocupărilor majore ce animă lumea scriitoricească, opinia publică și presa noastră au primit nefavorabil – cum era și firesc – unele lucrări apărute în revistele literare în ultima vreme, lucrări care distonează cu nivelul prozei

românești ca și cu nobilele ei tradiții. □ Iată, de pildă, schița *La vizită medicală* de Dumitru Țepeneag din «Orizont», nr. 9/1965. Niște școlari sunt examinați de un medic împreună cu o soră, prilej de a nota ce se întâmplă cu băieții când trebuie să-și scoată cămașa în fața unei femei sau când aceștia sunt palpați. Psihologia personajelor rămâne la suprafață, iar limbajul la obscenități sau vulgarități. E limpede că autorul a pus pe hârtie faptele cele mai banale, fără șir, încercând să le condimenteze cu câte o glumă – din păcate – fără haz. □ Deschidem «Gazeta literară» din 11 noiembrie 1965. Pe pagina 5, o scurtă proză, semnată de Sânziana Pop. Se intitulează *Puține mobile și calme*. De ce? Fiindcă autoarea nu scrie ca toată lumea, vrea să fie modernă, chiar modernistă. Deci: o femeie are mașină și se află cu un bărbat pe malul unui lac. (...) Partenerii i se descriu metaforic dorințele. Ea așteaptă metaforic dorințele. Ea așteaptă «haite de câini», ogari sau diverse alte rase. Din nefericire, bărbatul nu e un bărbat, ci o mobilă Biedermayer cu perceptive (citește: precepte). (...) Afară de aceste teribilități stilistice și de alte câteva sugestii mai mult sau mai puțin indecente, proza nu mai conține nimic. Aparține oare artei autentice o asemenea literatură, care ridică pornirile inferioare la rangul de sentimente demne de a fi oglindite în literatură? Se poate reduce la aceasta conținutul unei scrieri literare? □ O opinie deosebit de nefavorabilă în rândurile cititorilor a stârnit nuvela *Leul albastru* a lui Dumitru Radu Popescu, autorul talentat al unor cărți pe bună dreptate apreciate de cititori și de critica literară. (...) Ceea ce șochează în mod deosebit pe cititorul nuvelei lui D. R. Popescu este faptul că de-a lungul unui text care echivalează cu aproximativ 15 pagini de carte, autorul folosește un limbaj vulgar, care culminează cu trivialități și înjurături. Desigur, în viață există tipuri și manifestări negative. Dar, întrebarea care se ridică din punct de vedere al creației este dacă prezentarea critică a unor tipuri și episoade se poate confunda cu trivialitatea? Istoria literaturii demonstrează că nu fotografierea realității, înșiruirea neselectivă a faptelor poate da naștere unor opere literare viabile. Marele prozator Liviu Rebreanu spunea într-o emoționantă profesiune de credință: «A crea oameni nu înseamnă a copia după natură indivizi existenți. Asemenea realism sau naturalism e mai puțin valoros ca o fotografie proastă». (...) Pentru cine sunt scrise pagini ca acelea din nuvela lui D. R. Popescu, cui se adresează ele? S-a gândit oare autorul la impresia pe care scrierea sa o va produce asupra cititorilor? Și aceasta, cu atât mai mult cu cât ea a văzut lumina tiparului într-o revistă destinată în mod special tineretului. Care poate fi aportul unei povestiri ca *Leul albastru* la educarea gustului și la formarea morală a tinerei generații? Asemenea lucrări sunt departe de a reprezenta pași înainte în dezvoltarea măiestriei scriitoricești. A etala imprecății culese de pe uliță nu este o performanță artistică. De altfel, și într-un reportaj recent publicat de «Gazeta literară» sub semnătura lui George Radu Chirovici întâlnim expresii triviale (reproduse însă cu puncte-puncte). Unii

autori au uitat, pare-se, că limbajul unei opere literare, haina sub care se înfățișează tiparului, ținuta ei este o formă prin care se manifestă respectul scriitorului față de cititor. Și față de sine totodată, față de propria calitate de mânuitor al condeiului. Literatura noastră de astăzi, continuând și îmbogățind strălucite tradiții, este chemată să contribuie cu toate forțele de care dispune la formarea omului nou, a unei concepții înaintate despre viață, să cultive și să stimuleze gustul pentru frumos, pentru o limbă literară aleasă, îngrijită, plină de expresivitate. Marii noștri înaintași, cât și cei mai valoroși scriitori de astăzi au creat opere unanim apreciate, cu un bogat conținut de idei, de o deosebită valoare educativă, într-un stil pe cât de viu și variat, pe atât de expresiv. La înclinația unor autori spre teribilisme și violențe de limbaj, cu intenții satirice, contribuie și setea de originalitate cu orice preț, impresia falsă cu valoarea artistică ar putea fi înlocuită prin vâlva de moment. (...) Regretabil că scriitori înzestrați s-au lăsat atrași pe panta unor exhibiții care alterează în ultimă instanță însăși noțiunea de literatură. Dar nu este mai puțin regretabil că niște anecdote ieftine, presărate cu trivialități, și-au putut găsi loc în coloanele unor publicații. Nu o dată s-a discutat în adunări scriitoricești despre răspunderea pe care redacțiile o poartă în fața publicului pentru calitatea și ținuta revistelor literare. Responsabilitatea încredințată obligă întregul colectiv – de la redactorul șef până la cel mai tânăr redactor – precum și colegiile de redacție să vegheze la păstrarea nivelului înalt de cultură al publicațiilor, să întrețină un spirit de discernământ și de neabătută exigență, pe măsura locului de cinste pe care-l ocupă azi literatura în viața noastră obștească. Creația literară nu se împacă cu atitudinile ușuratică; literatura, adevărata literatură are scopul de a educa și înnobila omul, de a transmite cititorilor idei și sentimente înălțătoare, de a constitui – cum au considerat-o toți marii ei făuritori – o școală a caracterelor”.

25 noiembrie

- [„Scânteia”] Implicat în campania pe care officiosul partidului a declanșat-o prin dezbateri și intervenții asupra raportului dintre vechi și nou, dintre clasic și modern, național și universal, Șerban Cioculescu enunță o serie de argumente în favoarea specificului național, prezentate erudit și entuziast sub titlul *Descifrarea noului*: „Rolul literaturii și al artei a fost hotărâtor în procesul de regăsire a specificului național, desconsiderat de arhonții protipendadei sau de franțužiții saloanelor marii burghezii. După cum un N. Grigorescu a început în tradiția iconarilor, iar apoi, la Barbizon, departe de a se înstrăina, a învățat să prețuiască mai mult dulceața zărilor românești, așa și M. Eminescu, cel mai învățat dintre scriitorii noștri din a doua jumătate a secolului trecut, a pus la temelia culturii sale dragostea de țară și de popor, pasiunea folclorică și munca de atelier. Nu altul a fost procesul de încadrare în specificul național și de potențare a lui, al scriitorilor de astăzi. Cuceririle

noii noastre vieți sunt cântate în ritmurile milenare ale unei limbi viguroase și extraordinar de mlădioase, în spiritul unui popor mândru de prezentul și de trecutul său. Tudor Arghezi, cântăreț al omului, poet universal, rămâne unchișul dealurilor gorjene, al câmpiei dunărene, așa cum cei mai tineri poeți reîntineresc opusul baladelor, fără să piardă din vedere peisajul și lumea furnalelor. Aș vrea să fac o observație în marginea *Scrisorii I* eminesciene. Monologul interior al marelui poet exprima oroarea față de ideea unei posterități pedante, care, „Aticismul limbii tale o să-l pună pe cântar...” Poet de sever control autocritic, Eminescu condamna perfecțiunea formală sterilă, retorica nesubstanțială, care înfățișează proba negativă a aticismului. Lecția sa trebuie să însuflețească și generațiile de scriitori ai socialismului, îndemnate de tovarășul N. Ceaușescu să-și soarbă forțele vii, „de la izvor, nu de la urcior”, promovând, prin felurimea temperamentelor individuale, o diversitate corespunzătoare de modalități și de stiluri artistice. De la pitorescul etnografic din trecut, altoit pe sfânta ignoranță – asupra căruia s-a pus uneori abuziv accentul pentru ilustrarea specificului național – s-a realizat în anii puterii populare un adevărat salt calitativ: acela al interesării întregului popor la toate manifestările de artă și la totalitatea domeniilor culturii. Noua structură a societății noastre socialiste implică o multiplicitate uluitoare de aspecte de viață inedite, îmbogățind nu numai tematica literară și artistică, ci însuși conceptul specificului național, într-o fază de supremă înflorire. Scriitorul și artistul sunt, în anii construcției noastre socialiste, martorii lucizi ai unui adevărat «început de leat». □ Sub titlul *Condițiile universalității artei*, Ion Dodu Bălan se referă tot la specificul național, care „nu este o etichetă sau o podoabă exterioară a unei culturi. El este o realitate organică, o chestiune de esență a oricărei literaturi, o problemă vitală pentru orice creator, este – cum zicea recent în «Scânteia» Tudor Arghezi, conștiința de sine a unui popor care s-a format într-un proces istoric îndelungat, în anumite condiții sociale și economice, într-un anumit mediu geografic, în cadrul unor anumite tradiții pe fondul unei fakturi psihice proprii. Universitatea unei opere este într-o strictă dependență de concretul național. Nimic mai italian, în artă, decât Dante, mai englez decât Shakespeare, mai rus decât Pușkin sau Tolstoi, mai francez decât Hugo sau Balzac și toți aceștia sunt incontestabil valori universale, rămânând în același timp oamenii poporului și ai vremii lor. Artiștii adevărați, marii oameni de cultură au reflectat întotdeauna, în operele lor, realitatea vremii, viața și fizionomia morală a colectivității căreia îi aparțin, specificul ei inalienabil, ajutând-o în lupta pentru o viață mai bună, pentru progres social.

• [„Albina”, nr. 935] Florența Albu publică poezia *Inscripții*: „Iată, zboară-n amurguri de sete prigoarele/ deasupra pelinurilor subțiate de vânt/ și eu simt rădăcinile lor, din care creștem/ și simt stelele/ lăsate de ei moștenire/ pe-acest pământ nemuritor”. □ Fănuș Neagu semnează textul *Culori și arome*: „Erau patru oameni și eu venisem să trăiesc cu ei clipa aceea unică, plină de

nostalgie, când te desparți de culorile și miresmele toamnei. Se întâmpla aceasta la Grădiștea, sat așezat acolo unde se rupe zarea dintre Brăila și Râmnic, într-o zi cu lunecări de vânt rotunde – și oamenii aceia, care lucraseră tot anul în grădina de zarzavat, păreau adânc pătrunși de tristețea toamnei care piere, precum și de farmecul ninsorilor curate care se presimt undeva în cuibul de neguri din miază-noapte. Și-a zis cel mai bătrân, brigadierul: „parcă mai era și-un pepene printre guliile alea sau printre putinele de bulion“ (de fapt îl știa ascuns în umbrarul unde păstrasera ceapa) și un flăcău l-a adus și l-a despicat în felii lungi. Avea miezul roșu-înflăcărat, era rece și pierduse mult din dulceață și ei îl mâncau într-o pornire de patimi tainice și priveau locul din jur cu ochi înguști, căutându-și parcă urmele trupurilor lor prin brazdele culese. Ceasul dinspre asfințit, valuri de fum se mișcau printre movilele joase ale câmpiei, în malul de lut al Buzăului țipau ascuțit stinghere păsări de apă, deasupra satului, salcâmi clătinau crengi desfrunzite și din tufele de pelin uscat curgea miros amăruie ce se destrăma în vânt. „Gata, spune bătrânul, cercetați locul, să nu uităm ceva. Am scos peste un milion de lei din grădina asta, sunteți băieți buni, la anul o să facem treabă și mai frumoasă, acum plecăm, am terminat, hai, dați bice cailor“ – și cele trei căruțe (două cu cartofi, una cu lemne și puține lucruri de purtat pe vreme rea) se puseră în mișcare. În vad, acolo unde drumul saltă peste un pînten de mal, rupt de copite, și coboară într-o vale fumegoasă, oamenii opriră și mai priviră o dată înapoi. Când și-au ridicat ochii de pe ea, câmpia ce rămânea singură înapoi, parcă se făcuse vînată-cenușie și se golise. Am avut în clipa aceea impresia că miresmele și culorile aceluia colț de lume trec în sufletul și veșmintele oamenilor care truseră multe zile și nopți să smulgă rod îmbelșugat. Cei patru mergeau pe lângă căruțe, fumând și clătinându-se, masivi, greoi, cu fețele scăldate de vînt și de razele asfințitului și duceau, răspîndită în ei, puterea aprigă a pămîntului. Nu vorbea niciunul, s-auzea numai cum bat ușor, limpede și odihnitor, capacele căruțelor de Brăila, și pe înălțimi, pe drumul nemilos al viforelor, se mișcau, rătăcitori în necuprins, nori mici, în stoluri strânse. În urmă, pămîntul se așternea pentru ploi, în față se întindea, răsfirat pe o culme cu livezi ațipite, satul și când oamenii pătrunseră în ulițele lui, mireasma ierburilor adusă de ei se amestecă cu a grăului și a vinului. Și pluteau în aer mîngâieri fugare și-o liniște de vis. Pe jos, treceau culegătorii culorilor și aromelor din câmpie”. □ Alte texte din zona literară se referă la *Liviu Rebreanu, 80 de ani de la naștere* (de Ov. Maraloiu). □ Irime Străuț face *O vizită la Jidvei și Târnava mică*. □ Vlaicu Bârna semnează poezia *Grădină-n floare*: „În toate dându-i vremii mărturia,/ Stau inimi și stau brațe ziditoare/ ca să te-nalți mereu, grădină floare”.

• **[„Gazeta literară”, nr. 48]** Într-o proporție consistentă, numărul comemorează 25 de ani de la asasinarea savantului lui N. Iorga. În seria de

articole omagiale se încearcă, nu fără dificultăți literare impuse de activitatea și de ideile cărturarului, ca și de contextul ideologic, să recupereze dimensiunea onest patriotică și formația acestei minți intimidante. Valeriu Râpeanu pornește de la un citat – *Nicolae Iorga: „Acel minunat popor”*, afirmând, printre altele: „Dragostea de țară nu a fost pentru Iorga un concept vag, cum nu a fost nici pentru Eminescu și nici o noțiune agitată de circumstanță. Ea a constituit prima revelație a adolescenței și cea dintâi convingerea tinereții. (...) Într-adevăr, cine urmărește procesul formării acestui concept în gândirea lui Iorga va reține mai întâi de toate luciditatea cu care a înțeles la începutul carierei sale literare *răul social*. Solicitat din tinerețe de triste realități sociale a căror răsfrângere în memoriile, portretele și pamfletele sale este de cele mai multe ori de un cutremurător adevăr și de o pregnanță artistică ce le situează printre cele mai de seamă momente ale prozei noastre, Iorga a căutat, mai ales în amiaza activității sale, și remediul lor. Au fost false, în contratimp cu mersul înainte al istoriei, în contrast cu ceea ce trebuia îndreptat.” ■ Dumitru Micu se ocupă de *Dascălul* N. Iorga, făcând observații pertinente, chiar neconcesive: „În viața literară, N. Iorga a jucat, am spus-o, de atâtea ori, un dublu rol, contradictoriu. Pentru mai multă precizie, aș zice – vorbind în mare – că Iorga a influențat pozitiv evoluția literaturii române din secolul al douăzecilea în măsura în care nu s-a ocupat de ea direct. Articolele sale de orientare literară țin prea puțin seama de specificul artei, de calitatea operelor și autori mediocri sunt puși alături de mari scriitori. În al doilea rând, N. Iorga a fost un adorator al formulelor literare consacrate. Însă, pe de altă parte, acest cărturar patriot de primă clasă a sport cât nimeni altul cunoașterea țării și poporului român în toate aspectele vieții lor materiale și spirituale, a dat un impuls fără precedent interesului pentru trecutul național, pentru tot ce formează originalitatea noastră, însușirile noastre sufletești deosebitoare. În același timp, specialist de prim rang în domeniul istoriei universale și al istoriei culturilor, Iorga a dato o substanțială contribuție la cunoașterea în țara noastră (și peste hotare) a altor popoare, civilizații, literaturi. În vreme ce autorii fără chemare s-au trudit să scrie urmând litera articolelor de directivă ale doctrinarului de la *Semănătorul*, producând poezioare naive și inocente istorioare cu substrat moralizator, un Sadoveanu, un Goga, mai târziu un Blaga au pornit cu mijloace proprii, independenți unul de celălalt, ca și litera vreunei doctrine, în explorarea acelorași realități pe care cu instrumentele investigației istorice, le pune în lumină N. Iorga.” ■ Al. Piru se oprește la *Istoricul literar*, pasionat de scrisul vechi românesc, iar I. Negoîtescu insistă pe *Stilul istoricului literar*, oprindu-se la portretele pe care le făcuse câtorva bărbați iluștri. Deocamdată, avem în față încercări parțiale de recuperare, prin analizarea laturilor mai puțin controversate. □ În revistă e publicată o relatare despre „Plenara lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor”: „În zilele de 19 și 20 noiembrie a.c., a avut loc la Casa Scriitorilor «Mihail

Sadoveanu» din Capitală, plenara lărgită a Comitetului de Conducere al Uniunii Scriitorilor. La plenară au participat ca invitați un număr de scriitori din întreaga țară, reprezentanți ai publicațiilor literare ale Uniunii, precum și redactori al revistelor: «Contemporanul», «Tribuna», «Ramuri», «Familia», «Ateneu». A fost prezentat un referat al Biroului Uniunii Scriitorilor cu privire la probleme actuale ale prozei literare. Au luat cuvântul scriitorii: Mihnea Gheorghiu, Alecu Ivan Ghilia, Dumitru Radu Popescu, Dumitru Ignea, George Ivașcu, Ion Lăncrănjan, Eugen Barbu, Bodor Pal, Al. I. Ștefănescu, Radu Teodoru, Nina Cassian, Fănuș Neagu, Radu Cârneli, Nicolae Tertulian, Alexandru Oprea, Tiberiu Utan, I. D. Bălan, Adrian Păunescu. Pornind de la ideile și învățămintele ce se desprind din documentele Congresului al IX-lea al P.C.R., ca și din întâlnirile conducătorilor de partid și de stat cu oamenii de cultură și artă, referatul și vorbitorii au subliniat faptul că în ultima vreme în activitatea scriitorilor, în presa literară s-a produs o efervescență menită să exprime eforturile sporite ale scriitorilor de a reflecta, în forma și stiluri cât mai variate, la un înalt nivel de măiestrie artistică, prezentul socialist, entuziasmul creatorilor în fața succeselor obținute de poporul nostru sub înțeleapta conducere a partidului. Participanții la plenară au analizat pe larg modul în care revistele literare promovează creația originală axată pe problemele actualității, felul în care se desfășoară schimbul de idei, discuțiile privitoare la fenomenul literar în ansamblu. Cu acest prilej s-au conturat o seamă de sarcini ce revin presei noastre literare: rolul ei de a găsi forme adecvate pentru a reflecta cât mai bine aspectele multiple ale vieții contemporane, precum și îndatorirea de a promova o literatură de înaltă ținută artistică, chemată să contribuie tot mai mult la formarea gustului estetic al maselor de cititori. Presa literară este datoră să continue efortul de a pune în valoare bogata noastră moștenire culturală, de a dezbate prin discuții ample, pasionante, cele mai actuale probleme ale creației literare. De asemenea, au fost analizate aspecte importante ale vieții interne a redacțiilor, subliniindu-se necesitatea de a întări munca și exigența colectivelor redacționale în îndrumarea și stimularea fenomenului literar. (...) În încheierea dezbaterilor au luat cuvântul: Ion Stoian, șef de secție la C.C. al P.C.R. și Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă”.

• [„Tribuna”, nr 47] Numărul este dedicat lui *Nicolae Iorga – 25 de ani de la moarte* –; prin textele semnate de acad. C. Daicoviciu, Ștefan Pascu, Pompiliu Teodor, Francisc Pall, Eugen Stănescu, Camil Mureșan, Ștefan Ștefănescu, Ștefan Meteș, V. L. Bologa, Virgil Căndea, Victor Crăciun, George Sbârcea, Emil Manu, Șerban Tanașoca, Gheorghe Dumitrașcu, Dumitru Isac, Nicolae Massim, Petru Comarnescu, Keith Hitchins,. Redăm scurte citate: Acad. C. Daicoviciu, *In memoriam* („Nicolae Iorga a fost un fenomen în viața națională, culturală și științifică a tuturor românilor, impunând respect, admirație și nețărmurită dragoste din partea celor ce l-au

cunoscut, citit sau ascultat. Faima lui trecuse, din primele începuturi, granițele românismului cucerindu-și printre străini gloria unui învățat fără pereche, aureola unui umanist de tipul marilor figuri ale Renașterii. (...) Nu i s-a sortit să vază, împreună cu noi, soarele ce strălucește tot mai sus, tot mai cald asupra meleagurilor țării sale, bucurându-se de adevărata, reala unire a poporului întreg într-o națiune liberă, puternică și stăpână pe soarta ei. Pentru noi și pentru cei care o să vină după noi, N. Iorga n-a murit. El trăiește în amintirea și cinstirea noastră a tuturor.”); prof. Ștefan Pascu, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, *N. Iorga* („În scrisul lui Nicolae Iorga, atât de bogat și de variat, desfășurat pe o perioadă ce depășește o jumătate de veac, ideile, concepțiile, opiniile nu se aliniază într-un sistem unitar, rectiliniu. Ele urmează adesea o cărare sinuoasă, și chiar contradictorie. Aceasta s-ar datora faptului că bogăția de date acumulate a fost neconținut prilej de meditație, de verificare și precizare a ideilor.”); Pompiliu Teodor, *N. Iorga și izvoarele istoriei României* („Despre deosebita lui contribuție s-a scris, se va mai scrie desigur și de acum înainte, fiindcă opera lui Iorga trăiește în scrisul istoric de astăzi prin scriperea observațiilor, dar și prin noianul de izvoare pe care le-a revărsat în albia culturii istorice de la noi.”); Francisc Pall, *Istoric al evului mediu* („Nicolae Iorga a căutat pe bună dreptate să integreze organic în contextul general al evului mediu istoria Bizanțului, istoria popoarelor balcanice – pe lângă aceea, bineînțeles, a poporului român – care de obicei erau prezentate în alte tratate de sinteză ale istoriografiei burgheze mai mult sau mai puțin sumar la periferia dezvoltării omenirii.”); Eugen Stănescu, *Nicolae Iorga și Bizanțul* („A înțelege mai bine Bizanțul înseamnă pentru Nicolae Iorga a înțelege mai bine întreaga istorie europeană, întreaga istorie a omenirii.”); Camil Mureșan, *N. Iorga despre istoria universală modernă* („Desigur, într-o operă atât de cuprinzătoare, există idei care pot fi supuse discuției. Iorga e în dezacord cu aproape întreaga istoriografie atunci când conferă revoluției americane o însemnătate istorică egală, dacă nu chiar superioară celei franceze.”); Șt. Ștefănescu, *N. Iorga și raporturile agrare din Țările Române*; Ștefan Meteș, *N. Iorga, istoric al Transilvaniei* („Antologiile noastre nu pot și nu trebuie să fie lipsite de caracterizările literare și istorice excepționale ale lui Iorga în această vastă *Istorie a literaturii*.”); prof. V. L. Bologa, *Istoric al medicinei românești*; Virgil Cândea, *N. Iorga și cultura românească veche* („Aportul lui N. Iorga la cunoașterea culturii românești a fost nu numai operă de știință, ci și de educație patriotică. Pentru că, dincolo de vederile sale științifice în care putea greși, omul a fost călăuzit de dragostea pentru poporul român și de prețuirea pentru creația sa culturală de înaltă valoare – și în acest sentiment, el n-a putut greși niciodată.”); Dumitru Isac, *N. Iorga, concepții literar-estetice* („Că N. Iorga a limitat obiectul social al literaturii la țărâtime este, firește, un lucru pe deplin acuzabil. Că nu a văzut ponderea social-politică a celorlalte clase și păături sociale, minimalizându-le în

fața eforturilor de reprezentare literară, este regretabil și ideologic și artistic, întrând în rândul marilor sale lipsuri. (...) Și reținând pentru literatură numai țărâniea, făcea firește din aceasta forță socială dominantă, dacă nu exclusivă reprezentantă a poporului. De asemenea, trebuie admis că Iorga n-a dovedit aprehensiune pentru noile forme de sensibilitate, pe linia căroră poezia noastră s-a îmbogățit și s-a dezvoltat ulterior”.); Victor Crăciun, *N. Iorga despre Eminescu* („Prin atenția acordată întreaga viață operei lui Eminescu, prin editarea, popularizarea și analiza operei acestuia, Iorga poate fi socotit primul eminescolog, nu la înălțimea și cu mijloacele lui G. Călinescu și nici cu răbdarea lui Perpessicius, dar cu adâncă bunăvoință și încredere în necesitatea studierii neegalatului creator. Fără să-și adune vreodată cercetările risipite cu dărnice în publicații, broșuri de popularizare, istorii literare, într-o antologie sau o sinteză despre Eminescu, o asemenea culegere va putea fi cu ușurință realizată. Cercetătorul de astăzi găsește în articolele lui Iorga despre Eminescu judecăți limpezi și durabile, exceptând, numai în câteva locuri, tentația analitică de pe poziții naționaliste. Ideea de bază a istoricului este că Eminescu a fost un depozitar de istorie, filozofie, folclor, cunoștințe economic-sociale, limbă etc. din asimilarea căroră s-a produs marea lui creație. Apariția lui Eminescu nu este deci meteorică, ci chintesența calitativă a acumulărilor milenare ale poporului nostru.”); George Sbârcea, *N. Iorga publicist* („Memoria și erudiția, condimentate cu minuțioase observații, limba parfumată de deasă cufundare în arhivele istorice, duioșia stilului său cald, au făcut din N. Iorga un publicist de înaltă ținută literară și, totodată, de largă accesibilitate pentru cititori.”); Emil Manu, *N. Iorga și sensibilitatea modernă* („Putem trage ușor concluzia că sensibilitatea lui N. Iorga vibra la fel citind pe Baudelaire sau pe Reginald Wright Kauffmann din care traduce în 1921. Și totuși, «nereceptivul» N. Iorga scrie elogios despre Baudelaire și Poe.”); Șerban G. Tanașoca, *N. Iorga poetul* („Aprecierea operei lui N. Iorga în perspectiva artei literare rămâne pentru cultura română o datorie. Nu numai lucrările de istorie dar și notele de călătorie, orațiunile funebre, portretele, amintirile, pamfletele, «tabletele» sale scânteietoare risipite în diferite periodice și mai ales publicate în «Neamul Românesc» în zilele grele ale retragerii din Moldova, adevărate elegii tyraice în proză, care au ridicat și susținut moralul luptătorilor, toate acestea sunt opere care ar face podoaba oricărei literaturi.”); Gh. Dumitrașcu, *Din publicistica antifascistă* („Atunci când Germania lui Hitler și Italia lui Mussolini au trecut la cucerirea și subjugarea Austriei, Cehoslovaciei și Albaniei, Iorga, în numele spiritului de dreptate, în numele dreptului pentru libertate al popoarelor, în numele prieteniei care ne-a legat de aceste țări, se ridică pentru apărarea lor. Conferințele care au loc în cadrul Ligii Culturale se transformă în adunări de solidaritate cu Cehoslovacia, și celelalte victime ale fascismului. (...) Istoria a confirmat previziunile lui Iorga. Fascismul a fost învins, civilizația, omenirea

au fost salvate, dar pentru crezul său, pentru iubirea de dreptate, pentru lupta sa împotriva tuturor concepțiilor care loveau în libertatea popoarelor și demnitatea omului, pentru lupta sa împotriva acelor care voiau să ducă poporul nostru în robia fascistă, Iorga a plătit cu viața”); Nicolae Massim, *N. Iorga, locul său în teatrul românesc* („Literatura dramatică a lui Nicolae Iorga s-a bucurat de o judecată și de o primire cu totul inferioare valorii sale, datorită mai ales unei tendențioase campanii de presă. (...) Aceste piese «simple» sunt simboluri fin tratate, creionate, cu intrigă simplă, replici scurte care spuneau mult celor care voiau să audă și să înțeleagă, de o superioară ținută morală, intelectuală și artistică”); Petru Comarnescu, *N. Iorga, însușirile și stilul* („Dincolo de meritele sale de neobosit cercetător și valorificator al istoriei universale și românești – istoricul Iorga a avut o însușire rară și anume aceea că el trăia istoria, o vedea și te făcea să o vezi în concretul ei, ca o desfășurare de oameni, eroi și acțiuni vii, caracterizând personajele și mulțimile, dramatizând conflictele. O asemenea însușire de literat, de artist, stăpân pe psihologia individuală și cea socială și având rarul dar al evocării și al portretizării monumentale, însoțit uneori de umor și sarcasm explică relevanța și atracția scrierilor sale de istoric”); Keith Hitchins, Rice University, Houston, Texas, S. U. A., *N. Iorga și America* („Profesorul Iorga a fost un observator atent și nu a scăpat din vedere aspectele critice. Problemele sociale, cele economice și scăderile unei societăți industriale nu au scăpat ochiului lui. Cu toate acestea, el vedea imense posibilități în experiența americană în sensul dezvoltării umane și s-a întors în patrie mai încrezător în viitor: «Am văzut în viața mea multe țări, dar nicăieri n-am întâmpinat, pe lângă însușiri așa de înalte ale sufletului în adevăr consacrate științei, atâta simpatie pentru România și Români».”). ■ Revista publică *Din corespondența lui Nicolae Iorga*, cu o notă semnată de Aug. Z. N. Pop.

26 noiembrie

• [„Contemporanul”, nr. 48] Numărul este dedicat lui Nicolae Iorga, la un sfert de veac de la tragicul lui sfârșit. □ În articolul de fond, *Nicolae Iorga*, George Ivașcu scrie: „Nu numai în istoria propriu-zisă, națională și universală, dar și în istoria generală a civilizației și culturii noastre, de la cea a comerțului și armatei, până la cea a presei și tipăriturilor, autor al uneia din cele mai cuprinzătoare istorii a literaturii române, (...) totodată unul din cei mai neistoviți ziariști și conferențieri ai noștri, – Iorga și-a câștigat un binemeritat prestigiu și în străinătate, ca președinte al socialității internaționale de bizantinologie, cu prelegeri totdeauna ascultate la Sorbona, cu succese strălucite la diferite reuniuni științifice, în numeroase puncte ale globului”. ■ Este reluat celebrul portret făcut de G. Călinescu lui N. Iorga în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, precum și mici citate din opera lui N. Iorga despre M. Eminescu, I. Creangă, V. Alecsandri, T.

Maiorescu, B. P. Hașdeu. □ G. Munteanu analizează ipostaza de *istoric literar* a lui N. Iorga. □ La Cronica literară a revistei N. Manolescu oferă o nouă lectură a romanului *Cartea nunții*, de G. Călinescu.

• **[„Scânteia”]** Sorin Movileanu semnează cronica literară la romanul *Francisca* de Nicolae Breban, arătând că prozatorul „dovedește o înclinare deosebită pentru proza de analiză, cât și pentru dezbaterăa unor idei de o largă semnificație umană. Chiar dacă tipologia conflictelor și personajelor nu este întotdeauna inedită, scriitorul aduce un punct de vedere personal. Riguros construit, romanul înlanțuie, întrerupându-le și reluându-le succesiv, două filoane epice a căror acțiune se desfășoară în momente și medii sociale diferite, având, aparent, ca singură legătură între ele doar prezența activistului de partid Chilian. Este însă vorba de fapt de o relație mai subtilă, de punerea față în față a două destine reprezentând ipostaze ale aceluiași proces de înțelegere a realității înconjurătoare, de desprindere și de eliberare din sfera unor relații și concepții înapoiate de viață, caracteristice lumii perimate a trecutului. (...) O prezență cu mult mai interesantă ar fi putut fi aceea a activistului de partid Chilian, căruia prozatorul se pare a-i fi destinat doar rolul de liant al acțiunilor. Om de o deosebită robustețe morală, el câștigă încrederea tuturor. Tocmai aceasta explică și relațiile dintre el și Cupșa sau încrederea Franciscăi de a-i mărturisi cele mai intime gânduri și idei. Preocuparea de a investiga sufletul omenesc, îndemânarea construirii și îmbinării planurilor epice, cărora le corespund și modalități diferite de relatare – nararea obiectivă, la persoana a treia, alternată cu cea directă a confesiunilor Franciscăi – converg în realizarea unei lucrări cu reale însușiri literare. Cred că prozatorul ar trebui să fie atent ca înclinația sa către reconstituirea minuțioasă a stărilor și reacțiilor psihologice să nu-l ducă spre descriptivism, spre realizarea unor construcții epice mult prea complicate, prea stufoase. Reușita de față ne face să așteptăm cu interes evoluția unei promițătoare cariere scriitoricești”.

27 noiembrie

• **[„România liberă”]** Sub titlul *80 de ani de la nașterea scriitorului Liviu Rebreanu*, G. C. Nicolescu apreciază romanul *Ion*, pentru importanța temei rurale pe care o prezintă, pentru „masivitatea și soliditatea construcției”, ca și pentru „autenticitatea eroilor” și „tipicitatea semnificațiilor.” Ilustrând „criza unei generații” în contextul socio-politic dat de existența Imperiului austro-ungar, *Pădurea spânzuraților* este „romanul unei generații și al unei drame europene.” Cât privește romanul *Răscoala*, acesta ilustrează „marea forță a scriitorului de a mișca mase vaste, de a reconstitui psihologii colective, de a sesiza cauze adânci și de a le face vizibile, marea lui forță de a construi masiv.”

• **[„Scânteia tineretului”]** Ovidiu Papadima semnează articolul *Lecția muncii titanice*, dedicat operei lui Liviu Rebreanu, care „înseamnă în istoria

literaturii noastre, una dintre cele mai strălucite demonstrații a faptului că la marii creatori – artistul și omul sunt inseparabili, formează un singur întreg, și tocmai aceasta dă operei lor acea pulsație de viață vibrantă și acea tărie de granit a monumentului, care constituie însăși premisa duratei sale în timp”.

• [„**Flacăra**”, nr. 48] Se anunță apariția volumelor: *Cartea de vise*, versuri de Tiberiu Utan, *Cărțile Horodiței*, roman de V. Em. Galan, *Moartea în pădure*, roman de Constantin Țoiu, precum și reeditarea, în tiraj generos, a romanului *Craii de Curtea-veche*, semnat de Matei. I. Caragiale. □ George Muntean oferă materialul *N. Iorga – dimensiuni ce uimesc*, la împlinirea a „25 de ani de la asasinarea de către legionari, într-o tristă noapte de noiembrie 1940, a lui Nicolae Iorga”. Textul se prezintă sub forma unei radiografii asupra vieții și operei lui Nicolae Iorga: „Iorga ajunsese în epoca lui de glorie nu un nume, ci un punct de referință, la un moment dat și un fel de simbol al culturii. Pașii minții sale au străbătut istoria și cultura lumii, au dezgropat epoci și chipuri ale ei, dând în mai toate domeniile umanismului lucrări pe lângă care nimeni nu mai poate trece fără a le consulta. O erudiție ce trece marginile imaginabilului, o putere de muncă neistovită o clipă, un elan constructiv și un temperament de o mare originalitate s-au revărsat într-o operă unică, de dimensiuni ce cutremură.”

• [„**Luceafărul**”, nr. 28] Cornel Regman semnează cronica literară la romanul *Francisca* de Nicolae Breban. „Romanul începe el însuși anevoie, nesigur, și tehniceste, soluțiile adoptate pentru deschiderea celor doua galerii principale ale narațiunii nu sunt dintre cele mai abile. Dar o dată depășite capitolele introductive, în care cele doua personaje-cheie și altele nu conțin decât să chicotească, să rădă sau să hohotească pe diverse tonuri în așteptarea unor pagini mai substanțiale, acestea din urmă nu întârzie să-și facă apariția și să se instaleze decisiv, înălțând romanul la nivelul celor mai promițătoare realizări epice din ultimii ani. Cu *Francisca*, în același timp, ne aflăm la o foarte complicată intersecție de drumuri literare în care Facerea lumii se întâlnește cu Risipitorii și Scrinul negru, Faulkner cu Hortensia Papadat-Bengescu și cu Liviu Rebreanu. Ar mai trebui adăugat numele lui Camil Petrescu. Tabloul riscă să pară haotic dacă nu facem precizarea că *Francisca* îmbina doua «romane», și ar fi putut să-l cuprindă și pe al treilea – «romanul» dragostei lui Chilian cu *Francisca* – dacă o ciudată rețineră nu i-ar fi paralizat autorului mișcările. De altfel, toată partea aceasta are o stranie irealitate, și pe alocuri se simte chiar nota de pretext și artificiu și funcția de rampă de lansare impusă cam arbitrar pseudo-legăturii în cauză. Cât privește celelalte două «romane», ele sunt nu numai interesante prin materia lor, dar și sursa unor permanente și încântătoare surprize datorită sistemului ingenios de alternare contra-punctată a unor lumi și categorii de frământări total disparate. (...) Prin expresie și tehnică, romanul e mai puțin îndrăzneț decât ne-am fi așteptat, ba chiar tinde a literaturiza ceea ce în general ar fi trebuit să fie comunicat pe o cale mai

directă, mai genuină. Dacă în ce privește confesiunea Franciscăi, care traduce în limbajul ei de intelectuală experiența adolescenței, lucrurile mai par de înțeles, în schimb tot ce tine de evoluția lui Cupșa e mijlocit pe o cale prea noțională, tradus în termenii și modalitățile obișnuite ale literaturii cu psihologie, și totul printr-un interpus abstract, exterior, care este însuși autorul”.

28 noiembrie

- **[„România liberă”]** Numărul înregistrează Ședința comemorativă de la Academia Republicii Socialiste România, din 27 noiembrie, dedicată celor 25 de ani trecuți de la asasinarea lui Nicolae Iorga. A fost prezent academicianul Iorgu Iordan, vicepreședinte al Academiei române, iar profesorul Șerban Cioculescu, membru corespondent al Academiei, a susținut comunicarea cu tema *Nicolae Iorga – scriitorul și istoricul literar*. □ La Editura pentru literatură a apărut ediția antologică *Pagini alese*, în două volume, cuprinzând o selecție din scrierile lui Nicolae Iorga. Secvențele antologiei sunt *Fragmente autobiografice, Priveliști din țară, Locuri străine, Portrete și evocări, Creatori și opere de literatură și artă, Din trecutul nostru, Pagini de istorie universală, Prezențe în cotidian, Credință*. □ Istoricul Vasile Netea semnează articolul comemorativ-omagial *Amintirea lui Nicolae Iorga*.

30 noiembrie

- **[„Scânteia”]** George Ivașcu semnează articolul *Perspectiva umanistă*, text în care sunt abordate, după o strategie proprie, mai multe chestiuni demne de atenție. Pentru început, autorul se poziționează pe linia clasicilor gândirii științifice revoluționare: „Coordonată fundamentală a epocii noastre, pe care noi o trăim cu atât mai activ în cadrul desăvârșirii orânduirii socialiste, revoluția tehnico-științifică ridică mereu noi și noi aspecte din sfera civilizației materiale, dar nu mai puțin și de ordinul culturii spirituale. (...) Definind astfel umanismul autentic din perspectiva pe care o dă omenirii legitatea victoriei depline a luptei proletariului, Marx trasa determinantele epocii în care, paralel cu dezvoltarea multilaterală a forțelor de producție pe baza științei și tehnicii în continuă creștere, se va dezvolta multilateral omul însuși ca expresia cea mai plenară a valorilor pe care le va rodi o societate a oamenilor muncii liberi și conștienți, societate cu un înalt grad de organizare a producției bunurilor materiale, dar și cu un larg orizont spiritual – cel al «umanismului desăvârșit», de dezvoltare maximă și integrală a personalității umane”. Pasul spre adevăratul subiect este făcut cu prudență: „În cercurile progresiste din Occident dezvoltarea ciberneticii și a creierilor electronici pune probleme din cele mai anxioase”. Urmează prezentarea recentei întâlniri internaționale de la Geneva pe tema *Robotul, Animalul și Omul*, „una din manifestările de opinie cu reprezentanți din 17 țări, care au dezbătut pe larg implicațiile pentru perspectiva devenirii umane a prodigioaselor cuceriri tehnico-științifice din

epoca noastră”. Sunt apoi detaliate concluziile unor savanți occidentali, despre care se poate afirma că au prefigurat în linii mari evoluțiile tehnologice din contemporaneitate, cu scenarii care se vor regăsi din ce în ce mai pregnant în cărți de ficțiune și în filme: „Ciberneticieni sau biologi de renume internațional (printre ei profesorul Monod, de curând distins, alături de alți doi savanți francezi, cu premiul Nobel pentru medicină) au demonstrat uriașa capacitate a tehnicii și științei contemporane, dar, în același timp, unii din ei au exprimat cu aceeași autoritate și aprehensiunile pe care – în mod paradoxal – tocmai asemenea izbânzi le suscită în perspectivă. S-a vorbit, deci, de ipoteza «nu total absurdă» a unei «răscoale a roboților împotriva oamenilor adevărați». După ce a găsit formula optimă de a prezenta faptele, G. Ivașcu se întoarce, apoteotic, spre documentele de partid și de stat: „Tocmai fiindcă trecem, în măsura în care o făurim, printr-o profundă revoluție, problema devenirii omului în socialism spre faza superioară, comunistă, are și ea ecuații ale căror «necunoscute» solicită rezolvarea. Revoluția tehnico-științifică își spune și la noi cuvântul, punând în mișcare și solicitând resorturile legității sistemului nostru, concepției noastre despre lume și societate, metodologiei noastre de abordare a problemelor și de căutare a soluțiilor. Congresul al IX-lea al partidului constituie în această perspectivă un veritabil «univers» de proiecție umanistă. El pune în centrul gândirii tuturor acțiunilor sale omul. De aici și deosebita însemnătate acordată problemelor de transformare a conștiinței, multiplele aspecte pe care Raportul general și dezbaterile în jurul lui le-au ridicat în fața întregului popor. Abordând cu luciditate științifică tot ceea ce stă înaintea noastră ca grandioasă sarcină colectivă, congresul partidului nu s-a ferit să abordeze în spirit critic și să recomande un larg schimb de păreri, ca și semnalarea tuturor neajunsurilor pe drumul atât de complex al desăvârșirii celei mai înaintate dintre societățile omenești. (...) Faptul că în atâtea sectoare ale activității culturale, în marile ca și în mai modeste biblioteci, în muzee, în amfiteatrele de curs ale universităților populare, în sălile de concert și de conferințe, participă activ atâția și atâția oameni realmente interesați de lărgirea orizontului lor constituie desigur una din dovezile cele mai vii ale însăși structurii societății noastre, aflată în plină desăvârșire revoluționară, alături de încă atâtea și atâtea alte popoare. Prin ele, umanismul socialist, ca o dimensiune mereu îmbogățită a lumii contemporane, își afirmă prezența și-și trasează perspectiva”.

• **[„Viața studentescă”, nr. 18]** La rubrica *Permanențe românești* sunt comemorați 25 de ani de la dispariția lui Nicolae Iorga, amintindu-se că în noaptea de 27 spre 28 noiembrie 1940, „câțiva asasini legionari au împușcat, au mutilat bestial și au azvârlit la marginea drumului trupul celui care, aproape jumătate de veac, a fost o personalitate de înalt prestigiu în cultura românească”. □ Articolele lui Dumitru Almaș – *Personalitate marcantă în știința și cultura românească*, respectiv Ion Bibicioiu – *Studentul Nicolae*

Iorga întregesc subiectul, făcându-i uneori... concesii: „Uriașa operă de savant a lui Nicolae Iorga în domeniul istoriei are însă un mare neajuns fundamental: este întemeiată pe o concepere idealistă, [deși] nu a înțeles – în viața politică – esența unor idei și instituții pe care istoria însăși le-a condamnat și le-a trecut la propria-i arhivă, activitatea lui nefiind scutită de contradicții și erori, chiar dacă „în opera și activitatea lui... întâlnim contradicții surprinzătoare și realități spectaculoase, Iorga a irupt vulcanic în cultura românească și apare egal cu cei mai mari din România și chiar din lumea întreagă” (Dumitru Almaș).

[NOIEMBRIE]

• [„Ateneu” nr. 11] Revista readuce în prim plan figura marelui prozator Mihail Sadoveanu, plecat în urmă cu patru ani din lumea noastră, la a 85-a aniversare. Un poem intitulat *Sadoveanu*, poartă semnătura lui George Dan. □ Despre opera sadoveniană, care „prin neobișnuita ei bogăție și varietate reprezintă un capitol fundamental al culturii noastre și o dovadă strălucită a geniului creator ivit din sânul poporului român”, scrie Gh. Bulgăr. Criticul stilistician arată că „opera lui Sadoveanu cuprinde cea mai vastă imagine a vieții poporului nostru în perspectivă istorică, dar și ca arie geografică. (...) Valorile cardinale ale acestei opere, patriotice și estetice, ni-l păstrează mereu viu pe M. Sadoveanu printre noi”. □ Publicistica sadoveniană, cu primul ei volum, de curând ieșit de la tipar, constituie subiectul articolului *Mărturiile unui contemporan* de Al. Andriescu: „Faptele contemporanilor sunt păstrate pentru posteritate de ochiul ascuțit și sever al scriitorului, în pagini care se remarcă printr-o mare onestitate, printr-o dăruire generoasă spre folosul celor mulți și printr-o aleasă formă literară. (...) Publicistica lui Sadoveanu păstrează pentru posteritate imaginea plină de viață și de căldură a unei întregi epoci, cu oamenii ei reprezentativi, cei mai mulți scriitori și artiști, cu care pașii și gândurile autorului acestor însemnări s-au încrucișat mai adesea, de-a lungul unei vieți atât de bogate.” □ În legătură cu împlinirea a 85 de ani de la nașterea lui Mihail Sadoveanu, în cadrul rubricii *Breviar critic* sunt prezentate și alte contribuții omagiale din presa culturală. „Gazeta literară” din 28 octombrie este consacrată integral evenimentului cu titlul [*Sadoveanu*] *În conștiința contemporanilor*. Autorul prezentării amintește seria de articole semnate de personalități ale vieții literare românești, printre care Edgar Papu, Al. Philippide, Zoe Dumitrescu Bușulenga, Dumitru Micu, Eugen Simion. □ Recenzând volumul *Liviu Rebreanu – îndrumător al teatrului*, Ion Ape-troaie îl prezintă pe marele prozator într-o ipostază mai puțin cunoscută publicului larg, aceea de slujitor devotat al artei dramatice: „din însumarea tuturor direcțiilor de acțiune ce l-au fixat pe Rebreanu în viața teatrală a epocii, creator dramatic, critic teatral de mare probitate și persuasiune, secretar și director de două teatre naționale, conducător de reviste teatrale („Scena”, 1910-11) se reconstituie o fizionomie ce o completează armonios pe cea a

prozatorului genial. Toate aceste preocupări ale unei naturi fundamental dăruite artei în formele cele mai complexe pornesc din același focar (...) ridicarea artei la un înalt grad de intelectualitate, propășirea culturii naționale prin factorii ei esențiali: literatura și teatrul”. □ *Povestiri istorice*, volum publicat de Eusebiu Camilar, i se înfățișează lui Constantin Călin „drept operă a unui evocator, dar, concomitent, și a unui istoric.” Miza demersului auctorial a fost de a „înfățișa apăsător tocmai ideea întâlnirii și acordului între diferite epoci și vârste ale istoriei noastre, ideea existenței unei ființe etice românești unice, cu profil distinct din întuneric de veacuri. (...) Fierbinte, cartea lui Eusebiu Camilar păstrează gustul ineditului, frige palmele ce o susțin, înviorează brațul, impune să ne gândim, mai clar, la patria din zbuciumul istoriei, la patria contemporană spre a o împodobi cu ceea ce-i mai de seamă în energia veacului acesta”. □ Victor Crăciun face o scurtă trecere în revistă a meritelor profesorului său de la Universitatea ieșeană, Al. Dima, cu prilejul împlinirii de către acesta a vârstei de 60 de ani: „Contribuțiile sale în domeniul esteticii și teoriei literare, munca sa didactică efectuată cu pasiune și devotament, activitatea cetățenească desfășurată în popularizarea literaturii și în creșterea prestigiului ei peste hotare (...) au determinat, firesc, primirea sa ca membru corespondent al Academiei. Personalitate de seamă a vieții noastre literare, Al. Dima se află la șazeci de ani în plină forță creatoare, îndreptățind așteptarea unor realizări impunătoare și în viitor”. □ În articolul *Specificul național în gândirea literară a lui Odobescu*, Mihai Drăgan îl acreditează pe Al. Odobescu, între altele, cu multiple calități spirituale: „impresionează prin polivalența preocupărilor, universalitatea erudiției, disciplina studiului și pasiunea egală cu care a ilustrat fiecare din sectoarele activității sale. (...) El este, înainte de toate, un scriitor umanist, însetat însă nu numai de cunoașterea multilaterală a clasicismului greco-roman, ci și de cuprinderea largă a manifestărilor spirituale ale vremii sale în care vedea contribuții hotărâtoare la progresul civilizației”. Un domeniu în care Al. Odobescu s-a remarcat a fost cel al teoriei criticii și istoriei literare, iar „prin cercetările sale erudite și pasionate, redactate într-un stil de o limpezime clasică, a urmărit să servească, deopotrivă, ca și celelalte cazuri, scopurile științifice ale disciplinei, dar și imperativele instructiv-educative ale timpului. (...) Odobescu vede în limbă elementul esențial al naționalității, de unde ideea că literatura originală nu se poate dezvolta în afara limbii poporului. (...) El va accentua ideea că folclorul (...) are o importanță hotărâtoare în naționalizarea și creșterea artistică a literaturii.” În ceea ce privește menirea scriitorului în viața poporului, Odobescu afirmă că „artistul adevărat este considerat un om al prezentului care are menirea nobilă să oglindească realitatea națională a epocii sale (...) Specificul național este în concepția sa, elementul fundamental care, dimpreună cu înălțimea artistică, poate îndreptăți pe scriitori să fie «conducătorii morali ai societății».” □ Cu proză se produc Victor Kernbach (*Un*

salt pe candelabru), N. Plopșor (*La rai – povestește Tivismoc*) și Sidonia Grunov (*Sărutul*). □ Versurile acestui număr sunt semnate de Platon Pardău, Carmen Tudora și Constantin Știrbu. □ Despre articolul *Poet și generație*, din „Contemporanul” (luna octombrie), consacrat de George Munteanu poeziei lui A. E. Baconsky se afirmă: „... amplul și pertinentul eseu al criticului de la «Contemporanul» vine să umple un anumit gol și, de ce n-am sublinia-o, să repare poate o injustiție [la adresa poetului care] „ilustrează fericit profilul de poet-intelectual pe care-l visa G. Călinescu atunci când pretindea cântărețului liric și o activitate publicistică”. Contrariază afirmația: „studiul ar fi câștigat mai mult – deși autorul nu și-a propus aceasta [sic!] – dacă personalității poetice a lui Baconsky i-ar fi fost asociat traducătorul și publicistul”. □ Scriind despre noua periodicitate a revistei „Luceafărul” care începe să apară, din octombrie săptămânal, Sorin Vlad arată că, odată cu vioiciunea, „Luceafărul” reține atenția prin „justețea pozițiilor ca și prin atitudinea patriotică, integrată valoric în marile certitudini intelectuale ale contemporaneității”. □ O. Genaru semnalează apariția, în revista „Secolul 20”, a unei *Antologii lirice franceze*, cu o prefață și o selecție realizată de Ov. S. Crohmălniceanu. □ Gavril Istratescu scrie în *Traducerea lui Coșbuc*, despre tălmăcirea *Divinei Comedii*, fapt ce se datorează „unei munci istovitoare și studierii, vreme de aproape douăzeci de ani, nu numai a operei marelui florentin, ci și a epocii în care a trăit el. Compararea traducerii lui Coșbuc cu textul original al lui Dante, dar și cu traduceri existente în limba română, ar releva faptul că „traducerea în discuție suportă orice comparație și că ea se ridică mult, peste nivelul tuturor, reușind să ne transmită fiorul de care a fost stăpânit Dante însuși în momentele de creație ale nemuritoarei sale opere.” □ Apariția la Editura Academiei Republicii Socialiste România, a primului volum din *Bibliografia literaturii române de la origini până astăzi*” (1848-1960) este consemnată de poetul Ion Potopin, șeful cabinetului de muzică din Biblioteca Academiei. Lucrarea, întocmită de un colectiv de bibliografi format din Sorin Alexandrescu, Nicolae Liu, Nadia Lovinescu, Liviu Onu, Liliana Țopa și Alexandru Duțu se dorește a fi, după mărturisirea semnatarului prefeței, academicianul Tudor Vianu, „nu numai un adjuvant indispensabil al cercetării istorice, dar și oglinda credincioasă a progreselor noastre, din imaginile căreia se poate nădăjdui că se va hrăni venerația pentru înaintași și însuflețirea în munca de cultură a generației actuale”.

• [„Cinema”, nr. 11] Ecranizarea după Ion Creangă, *De-aș fi Harap Alb* face obiectul cronicii de film a lui D. I. Suchianu: „În loc să repovestească basmul lui «Harap Alb», Gopo pune pe un fecior de împărat oarecare, cam prostuț și cam fricos, să-și închipuie că este Harap Alb, eroul unei povești auzite e el. Acestea își zice că va izbândi sigur în fîroasele isprăvi, de vreme ce într-un basm toate evenimentele au fatalitatea inexorabilă a lucrurilor prestabilite. Merge deci la sigur. În felul acesta, el capătă psihologia zeilor; ca

și ei, cunoaște viitorul în cele mai mici amănunte, ceea ce în fond revine la desființarea viitorului. Căci trăsătura caracteristică a acestuia este incertitudinea. (...) Gopo a avut amuzanta idee să-l facă pe eroul său să se angajeze într-un basm, să se supună tuturor evenimentelor obligatorii ale fabulei alese, să cunoască, exact ca zeii, viitorul. Un viitor, ca și al zeilor, cumplit de plicticos, lipsit de tot ce dă pigment și preț umane existențe, adică surpriza, izbânzile și catastrofele neașteptate. Gopo a evocat bine această lehamite a lui Harap Alb care e mereu agasat că cutare alt personaj îi pune bețe în roate. El amintește acestuia că basmul trebuie onorat, că lucrurile nu se pot petrece altfel, și că deci de ce să mai lungim vorba și să pierdem vremea.” □ Pornind de la filmul lui Gopo, și Eugen Schileru scrie un text despre *Cum se povestește un basm*: „Popescu Gopo, scenaristul și regizorul, a adoptat față de materialul basmului de bază și față de basme în general o atitudine reflexivă, recurgând la ceea ce Brecht numește «efectul de distanțare». Dar nu e inutil să atragem atenția că Ion Creangă însuși adoptase față de eroul și situațiile din care iscase basmul său, exact aceeași atitudine, cum nu se poate mai firească unui scriitor care strălucea prin cunoașterea profundă a vieții, înțelepciune, ironie și autoironie, umor. De unde și densitatea filozofică, spirituală a basmului *Harap Alb*, densitate la care nu ajunge întotdeauna filmul”. □ Florin Piersic vine cu *Harap-Alb despre el însuși* în care se referă la experiența sa din timpul filmării. □ Opinii divergente stârnește ecranizarea după piesa lui G. M. Zamfirescu, *Domnișoara Nastasia*: În cronica sa, George Littera afirmă: „*Dincolo de barieră* al lui Francisc Munteanu deformează textul de la care pornește cu o brutalitate rar întâlnită. Strădaniile cineastului de a restitui piesa lui Zamfirescu într-o viziune proprie rămân infructuoase, sfârșindu-se în fapt cu simplificarea și devitalizarea lumii din paginile scriitorului. Modificările pe care le-a operat, numeroase și de esență, nu fac altceva decât să mineze coerența și complexitatea psihologiilor, să preschimbe caractere puternice în contururi debile, să dea iz de «melo» dramelor eroilor, să sterilizeze poezia replicii. Dacă autorul ar ajunge la rezultatele dorite, dacă ceea ce pune în loc s-ar dovedi viabil, trimiterea la textul care a sugerat pelicula ar fi superfluă.” □ Mircea Mohor (*O viziune obligatorie*) vede lucrurile altfel: „Observațiile lui George Littera sunt, în general, judicioase, dar, din păcate, arta analizei se vădește a nu fi îndeajuns de largă. El analizează filmul în stricta interdependență de textul lui G. M. Zamfirescu, considerându-l pe acesta drept o valoare inatacabilă și indiscutabilă. Or, nu este chiar așa; *Domnișoara Nastasia* prezintă limitele evidente. Concepția și construcția textului dramatic vădesc într-o măsură influențe ale teatrului boulevardier”. □ Valerian Sava realizează un interviu *Dialog post-factum*, cu Ion Grigorescu și Manole Marcus, un interviu în care se discută raportul critic între cineastii și critică, având ca pretext pelicula *Cartierul veseliei*. □ Radu Cosașu publică în rubrica *Contra-cronica* textul *B.B., M.M., X.X.*, un text despre Brigitte Bardot și Marilyn

Monroe și despre fascinația publicului. □ E. Voiculescu semnează o cronică de carte *O lucrare despre filmul românesc apărută peste hotare*, despre cartea *Kinoiskustvo rumânskoi narodnoi respublikii (Arta cinematografică în Republica Română)* semnată de Kira Paramonova și apărută la Moscova: „Lucrarea scrisă alert și vădind o simpatie pentru cinematografia și realizatorii noștri, s-ar fi putut extinde, credem, și asupra unui domeniu, de loc de neglijat la noi (tocmai pentru că s-au remarcat o seamă de înfăptuiri și s-au dobândit premii și o prețuire largă) al filmului documentar și de animație (dincolo de ceea ce a făcut Gopo pe acest tărâm). Poate că și o zăbovire asupra artei operatorilor noștri nu ar fi fost de omis, ca să nu mai vorbim despre un capitol care ar fi împlinit lucrarea, – închinat artei actorilor noștri de film. Dar – poate că toate aceste deziderate ar fi depășit scopurile propuse de Kira Paramonova, și anume de a prezenta cititorilor și iubitorilor de film din U.R.S.S. o primă lucrare de introducere în cunoașterea filmului românesc”.

• [„Familia”, nr. 3] Sunt publicate cicluri poetice de M. R. Paraschivescu și Ștefan A. Doinaș □ Despre literatura tinerilor și debuturile anului 1964 se exprimă Eugen Simion, catalogând drept „remarcabile” debuturile în proză ale lui Iulian Neacșu și D. Țepeneag (în „Gazeta literară”). În ceea ce privește poezia, colaboratorul bucureștan arată: „din bogata floră a «Luceafărului», în afară de versurile semnate de Adrian Păunescu, Gabriela Melinescu, mi-au părut de o delicatețe gravă versurile lui Gh. Anca”. Tot la poezie, sunt remarcate debuturile lui Ion Alexandru și al Anei Blandiana. Criticul observă la tinerii prozatori „tendința de a explora paradoxul unor existențe paralele, de a aduce sub microscop, uneori cu osârdie, inerțiile grave, de neclintit, de a surprinde ceea ce am putea numi timpul interior al individului, clipele dilematice ale sufletului și de a le reconstitui resorturile intime”. Printre cei menționați se află George Bălăiță cu volumul *Călătoria* și schițele lui Sorin Titel („prozator despre care critica literară trebuia să spună mai mult”) nominalizat ca autor de proză scurtă și Ștefan Bănuțescu: „Nuvelele sale dovedesc o viziune epică originală, un stil sensibil, diferențiat, de a nara. (*Mistreții erau blânzi, Satul de lut, Dropia* etc.). Cu greu se putea bănuși în reportajele publicate mai înainte o forță epică atât de energică, un creator în stare să introducă, deodată și cu decizie, în literatură, o lume elementară, halucinantă (în chip folcloric!). Eroii lui Bănuțescu par, asemenea pădurarilor și oierilor sadovenieni, desprinși din mit, au gesturi hieratice. Fantasticul e o dimensiune a existenței lor”.

• [„Lupta de clasă”, nr. 11] Demostene Botez glosează despre *Mașina și omul*, sintetizând discuțiile purtate în cadrul celei de-a XX-a sesiune a Întâlnirilor internaționale de la Geneva. Așa cum afirmă D. Botez, „în consfătuire s-au evidențiat poziții ideologice diverse, dar majoritatea opiniilor au mers totuși convergent spre afirmarea caracterului umanist al creării și folosirii științei în secolul nostru.” □ Andrei Băleanu scrie un articol

programatic despre *Viziunea artistică și diversitatea de stiluri*, afirmând că „tezele Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român cu privire la problemele dezvoltării literaturii și artei vădesc o profundă înțelegere a căilor artei contemporane, a specificului creației artistice. Exigențele pe care partidul le ridică în fața oamenilor de artă se identifică cu înseși necesitățile vitale ale progresului artistic în epoca noastră. (...) Sintetizând experiența construcției culturii socialiste în țara noastră, raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R. subliniază unitatea armonioasă și indisolubilă între înalta responsabilitate a artistului pentru conținutul operei sale și preocuparea față de continua înnoire și perfecționare a mijloacelor de exprimare. Raportul condamnă orice tendință de exclusivism sau rigiditate în domeniul stilurilor. (...) Nimic nu este mai străin esteticii marxiste decât tendința de a fixa reguli înguste și schematice, de a așeza întreaga bogăție a imaginației, a temperamentului și a virtuozității artistice într-un *pat al lui Procust*. (...) Una este, de pildă, situația absurdă sau dialogul absurd, ca mijloc de exprimare satiric, grotesc, pe care îl întâlnim și la Gogol, și la Caragiale, și la Dürrenmatt. Alta este viziunea unei lumi absurde, de neînțeles pentru că e lipsită de înțeles, viziunea unei lumi în care omul este eroul tragicomic al unui nonsens fără sfârșit. Față de o asemenea viziune nu putem să nu pronunțăm un punct de vedere critic”.

• **[„Orizont”, nr. 11]** Numărul se deschide cu articolul evocator-descriptiv *Itinerar bănățean*, ușor bombastic, ușor melancolic al lui Marcel Breslașu referitor la zona geografică și literară a locului: „Îndătinatul colind al poezilor de pe întreg cuprinsul țării, în cea dintâi săptămână a lui octombrie, s-a bucurat anul acesta de zilele aurite ale unei toamne târzii, ca și cum firea ea-însăși ar fi ținut să strălumineze și să încununeze sărbătoarea Poeziei, cu limpezimea ceriului, cu feerica paletă a priveliștilor”. □ Amplul studiu lingvistic și de istorie literară *Limba literară în opera poetică a lui Vasile Alecsandri*, început de Ștefan Munteanu în numărul precedent, continuă cu a doua parte și ultima. □ Poezii postume din lirica poezilor Lucian Blaga, Vasile Voiculescu și Ion Vinea, se alătură celor în viață, cu mult mai numeroși: Nichita Stănescu, Dimitrie Stelaru, Mircea Micu, Platon Pardău, Al. Jebeleanu, Vasile Nicolescu, Horia Furtună, Petre Stoica, George Suru. □ Atrage atenția, prin stilul voit prețios, studiul *Poetica lui Aristotel* scris de Andrei A. Lillin la apariția noii traduceri a Stagiritului, datorată academicianului D. M. Pippidi: „Apariția unei opere clasice într-o traducere nouă invită întotdeauna la o lectură comparativă cu originalul și cu alte traduceri mai vechi, fie în aceeași limbă, fie în alte limbi de prestigiu universal. Rostul comparației poate fi strict filologic – în cazul acesta interesează pe lângă aportul de reușită al noului traducător și inevitabilele lacune și, poate, tot atât de inevitabilele greșeli – dar el mai poate fi dictat de interese variate, anti-cristice, filozofice, estetice”. □ La rubrica cronicilor literare se produc Alexandra Indrieș, Nicolae Țiroi,

Șerban Foarță și Cornel Ungureanu. Alexandra Indrieș se arată preocupată de *Universul „Cântecelor tăcute” și al „Versurilor în proză” de Adrian Maniu*. Nicolae Țirioi vibrează, dar numai cu sferturi de măsură, la noul volum de poezie a lui Ion Horea, *Umbra Plopilor*, la care caută măsura „salturilor gândirii” și „a progresului poetic”. ■ Cea mai interesantă cronică din cuartetul de semnături aparține lui Șerban Foarță. Acesta scrie despre un poet „care nu se pierde în mărunțișuri”: „Poemele lui Marin Sorescu abordează exclusiv marile teme ale artei: geneză, viață, moarte, destin, timp, creație. Tematologii au inventariat, clasat, adnotat aceste teme perene cu aerul că perenitatea operei lui Marin Sorescu este asigurată. Dar prezența temei perene într-o operă este o condiție necesară perenității operei, nu și suficientă. (...) Faptul că supraetajează un subsol de Rilke și un parter de Blaga (...) cu niște caturi în stil propriu (...) nu asigură nici o stabilitate în plus acestui mausoleu”, dar simpatia criticului nu merge spre poemele care vor fi cuprinse în manualele de limba și literatura română din perioada comunistă, pe acestea le «decapitează». Poemele «social-culturale» (*Shakespeare, Muzeul satului, Trebuiau să poarte un nume*) conțin premisele producției în serie. În *Dante* (publicat ulterior), scheme din *Shakespeare* se repetă anost. Nu lipsesc din acest volum, destul de unitar, platitudinile, facilitățile, teribilismele”. ■ Cornel Ungureanu se ocupă în cea de a patra cronică literară a numărului prezent de romanul *A înțelege sau nu*, de Radu Cosașu. □ La rubrica de miniaturi critice, este Alexandra Indrieș scrie despre contribuțiile matematicianului Solomon Marcus în domeniul poeziei matematice și despre eforturile sale de popularizare a operei esteticianului francez de origine română, Pius Servien. □ Selecțiile din lirica universală îi au în vedere pe americanul Ezra Pound, rusul Boris Pasternak și pe ungurul Kassak Lajos.

• [„*Ramuri*”, nr. 11] Evocările *Nicolae Iorga – 25 de ani de la moarte* ocupă, tematic, o parte însemnată din paginile revistei, ilustrând, prin interesul enorm arătat savantului și totodată prin eforturile cărturarilor, de recuperare a operei acestuia, schimbări ale politicilor culturale intervenite ca urmare a relațiilor tensionate cu „marele prieten de la răsărit”. Faptul că marele istoric a fost victimă a mișcării legionare, nu este ignorat ci, dimpotrivă, amintit insistent în unele dintre intervenții. □ Vladimir Streinu: „Acum douăzeci și cinci de ani, în cuprinsul patriei și epocii noastre se înfăptuia cel mai cumplit asasinat: cădea, sub gloanțele nelegiuiților puși în slujba dușmanului ocupant, Nicolae Iorga, ultimul mare iluminat al ciclului de cultură, care premersese și încununase integrarea statului politic național. Crima a umplut epoca de groază și patria de rușine. (...) Azi, când i se retipăresc scrierile și când îl plângem, îl plângem cu vorbele lui despre alții, singurele în stare să spună cine a fost, pe cel pe care nu ni s-a îngăduit, petrecându-l, nici să-l bocim pe ultimul drum pământesc”. □ Paul Anghel: „Acum douăzeci și cinci de ani, asasinii n-au putut lichida decât un om, un bătrân. Sângele lui Iorga curgea în altă parte. El

curgea prin tot trupul istoriei naționale, pulsa viu peste ere, iar acolo, la aceste vene și artere ale istoriei românești, lama banală de oțel de import nu mai putea ajunge. (...) El ne-a creat, deci, un ochi al timpului și o măsură a judecății prin care ne conjură testamentar, dându-ne modelul, să i le aplicăm. O vom face, o va face timpul, este o datorie istorică să restituim tezaurul național de valori, moștenirea bogată, tulburătoare, contradictorie, plină de umbre și străluciri, a celui care a fost eruditul, omul de cultură și de creație marele patriot și cetățean Nicolae Iorga. Îl vom lua lângă noi. Prezența lui ne este de apăsătoare trebuință, ea este măreață și copleșitoare în același timp”. □ G. Călinescu: „Cu greu se poate închipui un om mai refractar ideilor generale ca N. Iorga... Dacă privim pe N. Iorga nu drept un om cugetând, ci ca un personaj sugerând prin prezența lui o gândire, ca un filozof-mit, atunci istoricul reprezintă o poziție... Combătând pentru limba română, primejduită (în închipuire) de cea franceză, blestemând orașul și elogiind satul... Pe deasupra, N. Iorga a aruncat ipoteza foarte rodnică a substratului nostru trac. Cu el se întărește în cultura noastră, pe urmele lui Hasdeu, noul autohtonism, antilatinist, care evocă mai cu plăcere pe Zamolxe decât pe divul Traian”. □ Jérôme Carcopino: „(...) Dl. Iorga posedă o voință de neînfrânt, slujită de facultăți de creație care sunt ca o forță a naturii personificate, și ne putem imagina cu ușurință ascendentul pe care-l poate avea asupra unui tineret entuziasmat spectacolul acestei activități – multiplă și amăgitoare, și totuși totdeauna metodică și ordonată, deși depășind orice măsură...”. □ Mario Roques: „Era neobosit în a explica, surprinzător în a dezvălui punctele de vedere cele mai neașteptate. Sub desfășurarea rapidă, cu contraste violente, dar continuă, a vorbirii sale cu sonorități monotone, insistente, corosive, erai dus spre concluzia pe care Iorga, vorbind, părea totdeauna că o «privește», dincolo de public, cu ochii săi negri, strălucitori, dilatați, ca pentru a fascina, această concluzie, a o apuca și a o azvârli, caldă încă, la picioarele auditorilor săi obosiți”. □ Stanislaw Wedkiewicz: „Mereu tânăr și plin de noi idei organizatoare, profesorul Iorga se găsește totdeauna în vârtejul creației rodnice. Într-adevăr, cum se poate judeca, oare, valoarea reală a unui istoric, ale cărui cărți umplu până acum mai multe rafturi ale unei bogate biblioteci, încât e imposibil ca cineva să le citească pe toate, să le aprofundeze, să le examineze critic și să precizeze bilanțul lor științific?”. □ Sub titlul generic *Istoric al umanității. Profesorul și gânditorul* scriu istorici și cercetători precum Dan Berindei, Valentin Gr. Chelaru, Valeriu Papahagi, Ștefan Ștefănescu, Aurel H. Gallmas. Dan Berindei consideră că „savant dotat cu o bogăție a minții rar întâlnită, neîncetat mistuit de setea de a cunoaște și de a transmite cele aflate și acumulate celor din jur, dar nu ca fapte brute, izolate, ci în corelații scânteietoare, revelatoare, Nicolae Iorga n-a fost numai un istoric, ci a trebuit, în mod obiectiv, să fie unul din cei mai mari istorici ai umanității”. □ Opinia lui Valentin Gr. Chelaru este: „Pentru Nicolae Iorga – spre deosebire de prede-

cesorii săi – studiul istoriei naționale însemnează integrarea ei în istoria universală, pentru a fixa astfel locul României pe plan european și, înainte de toate, în marea unitate teritorială sud-estică”. □ Versuri semnează Petre Mihai (*Pe marea viselor. La a 48-a aniversare a Marelui Octombrie*); Eugen Barbu, Marin Sorescu (*Teama; Spirala; Apa asta*), Ileana Roman, Rodica Bârlea, Ion Sofîa Manolescu (*Îmblânzitorii de nisipuri*), Lucian Valea, George Barbu, Platon Pardău. ■ În finalul anchetei despre poezie I[lie] P[urcaru] scrie textul **În loc de bilanț – Coloane deschise**: „Nu se poate pune punct unei discuții despre lirică, dialogul continuă în atelier sau devine permanent dezbatere în paginile revistelor prin însuși actul prezenței lirice. Propunând câteva repere menite a stimula judecata de valoare, cum și efervescența de laborator poetic, revista noastră a dorit să atragă, în primul rând, cuvântul unor creatori a căror atitudine să fie dublată prin autoritatea actului poetic apreciat de public. (...) Pe când un răspuns asupra poeziei – prin poezii? Ni-l propunem, și-l propunem poezilor. Lăsăm paginile deschise pentru acest răspuns”. □ Sub titlul *Aspecte lirice contemporane* Ion Biberi discută despre cartea lui Hans E. Halthausen la rubrica *Ecuatii critice*. ■ În cadrul cronicii literare, Mihai Ungheanu analizează romanul lui Nicolae Breban, **Francisca**: „Temele mari sunt puține și adevăratele talente reabilitează temele compromise până la schematizare. Este cazul lui Nicolae Breban, care face în *Francisca* acest tur de forță. Reușita e deplină mai ales când autorul caută să reabiliteze tema, și nu schema ei. (...) Merită atenție construcția romanului, cu ajutorul căreia autorul reușește să împace o problematică diversă. Nicolae Breban nu reușește totul printr-o invenție epică prodigioasă ci prin adiacența planurilor. (...) Forța de evocare și sugestie a prozatorului sunt atât de puțin comune, încât mult timp nu ne vom putea imagina orășelele bănățene decât așa cum ni le-a descris Nicolaie Breban.” □ Un articol omagial semnează Mihai Duțescu, *85 de ani de la nașterea lui Sadoveanu – Ca oamenii din lujerul florii*. □ Încercând să distingă între om și scriitor, C. D. Papastate prezintă profilul *Liviu Rebreanu – omul*, cu prilejul împlinirii a opt decenii de la nașterea marelui prozator: „S-a vorbit mult despre *scriitorul* Liviu Rebreanu. De la studiile și articolele apărute în timpul vieții scriitorului și până la ele publicate în ultimii ani, s-a discutat opera scriitorului sub diferite ei aspecte: ale genezei, tematicii, creației artistice, realismului etc. dar s-a vorbit mai puțin de Liviu Rebreanu – *omul*, despre care Fanny Rebreanu și Camil Baltazar prezintă în volumele lor aspecte revelatorii”. □ George Sorescu emite în articolul *Macedonski și „Moartea lui Dante”*, ipoteza unui model (în suferință) în cazul poetul simbolist originar din Craiova. Spre sfârșitul vieții, acesta finalizase tragedia *Moartea lui Dante*, despre care istoricul literar afirmă: „Putem conchide fără temerea de a fi contraziși că tragedia *Moartea lui Dante* este o proiecție a propriei autobiografii. Macedonski a urmărit insistent paralela și și-a recunoscut intențiile în mărturisirile *Din grădina lui Akademos*”. □ Un alt poet

de limbă rusă este prezent la rubrica *Din lirica universală*, Serghei Esenin mijlocit de traducerea Madeleinei Fortunescu (*Am obosit..., Nu ți-s drag, Din „Motive persane”*) și însoțite de o *Autobiografie*.

• [**„Secolul 20”, nr. 11**] Literatura austriacă este prezentată prin Rainer Maria Rilke, Robert Musil și Hugo von Hofmannstahl. □ Este publicat *Discurs la sărbătorirea lui Rilke*, scris de Robert Musil la două săptămâni de la moartea poetului. Eseul este „un omagiu celui mai mare poet liric pe care l-a avut Germania din Evul Mediu încoace”, iar concluzia lui Musil este profetică: „Cândva, pe drumul care duce de la sentimentul religios al vieții așa cum era în Evul Mediu, trecând prin idealul de cultură umanistă, spre o viitoare imagine despre lume, Rilke va fi fost nu numai un mare poet ci și un mare precursor”. □ Edgar Papu este autorul profilului *Rilke, poetul recuperării*. Evocând moartea poetului, autorul amintește „frumoasele cuvinte” din eseul *Rainer Maria Rilke* publicat de Lucian Blaga în nr. 12 al revistei „Steaua”, din 1956: „El, căruia-i plăcea să numere pleoapele trandafirilor, a murit așa cum dorea, de moartea sa. Poetul a fost ucis de un trandafir. Realitatea are, mai adesea decât se vede, insondabile prelungiri și subînțelesuri de simbol”. □ Din opera lui Robert Musil revista publică fragmente din cunoscutul roman *Omul fără însușiri*. Grigore Moisil, Ion Biberi și Mariana Șora semnează eseuri despre opera lui Musil. □ Alt „capitol” al numărului de față este rezervat „reîntâlnirii cu Babel”. Sunt inserate câteva schițe semnate de Isaak Babel dar și amintirile lui K. Paustovski despre autor. □ Ion Lăncrănjan semnează eseul *Șolohov, Premiul Nobel, 1965*. □ Aurel Rău traduce și prezintă poeme de Ghiorghe Seferis. □ În amintirea Elenei Vianu, recent dispărută, Geo Șerban publică *Epitaf pentru Elena Vianu*: „Colecția «Secolul 20» unde ea a scris printre cei dintâi despre Beckett sau Nathalie Sarraute, probează curiozitatea vie, agerimea și receptivitatea unui spirit avizat”.

• [**„Steaua”, nr. 11**] Numărul se deschide cu un articol dedicat *Oaspeților de seamă*, tovarășilor Nicolae Ceaușescu, Ion Gheorghe Maurer, Paul Niculescu-Mizil și Manea Mănescu, care s-au aflat în vizită la Cluj la începutul lunii. „Două zile în care străzile vechiului centru de cultură transilvan au cunoscut o animație deosebită. Flori de toamnă, urale i-au însoțit pe înalții oaspeți în drumul lor pe arterele orașului: spre fabrica „Unirea”, spre uzina de pielărie și încălțăminte „Clujeana”, spre cartierul de locuințe în construcție, Gheorgheni, spre Universitatea „Babeș-Bolyai”, ca și, a doua zi, spre Uzinele „Industria Sârmei” din Câmpia Turzii, de-a lungul șoselei care taie satele. Pretutindeni, muncitori, intelectuali – cadre didactice și studenți –, țărani cooperatori din comunele Luna și Mihai Viteazul, oameni ai muncii români și maghiari, și-au exprimat dragostea fierbinte față de conducătorii aflați în mijlocul lor, atașamentul neprecupețit față de partid, față de politica lui înțeleaptă. (...) Vizita conducătorilor noștri în regiunea Cluj are nu numai semnificația unui eveniment sărbătoresc, ci se înscrie într-un larg program de

activitate a conducerii de partid și de stat, menit să ducă la o armonioasă dezvoltare a tuturor regiunilor țării noastre, la precizarea tot mai pregnantă a profilului complex al României socialiste”. □ Este publicată piesa lui Adrian Maniu și Ion Pillat, **Dinu Păturică**, după romanul **Ciocoii vechi și noi** de N. Filimon.

• [„Tânărul leninist”, nr. 11] *Pe drumul marelui partid*, poezie scrisă de Vlaicu Bârna, este orchestrată muzical de Vasile Popovici: „Un gând din inimă pornit/ Prinosul dragostei fierbinte/ Biruitorului Partid,/ Partidului, iubit părinte./ Sub cerul liber, însořit,/ Azi făurim o nou țară/ Și-n slava ta, iubit Partid,/ Cântăm a vieții primăvară”.

• [„Teatrul”, nr. 11] În continuarea anchetei **Cum stăm cu critica teatrală?** răspund: Niki Atanasiu, Paul Bortnovski, Ion Coman, Călin Florian, Lucian Giurchescu, Valeriu Moiescu, Miron Niculescu, Eugen Țugulea, Margareta Bărbuță, Călin Căliman. □ V. Mândra semnează *Premiera unui text memorabil*, despre premiera *Jocul ielelor* de Camil Petrescu, pusă în scenă la Teatrul Mic: „Luându-și sarcina punerii în scenă a *Jocului ielelor*, regizorul Crin Teodorescu și ansamblul Teatrului Mic aveau de făcut față unor prejudecăți multiple. Astfel, unora dintre critici și literați le-a plăcut să vorbească despre caracterul ne-scenic ca semn de noblețe al acestei piese de o frumoasă cerebralitate. Totodată, în lumea teatrului, adulatorii micului meșteșug cu șuruburi ireproșabile au condamnat de multă vreme, fără apel, orice tentativă de montare a unei drame, bănuite, probabil, că are prea multe de spus pentru a fi ascultată până la capăt. Prin urmare, regiei și interpreților le revenea misiunea de a dezvălui, dincolo de vălurile aparente, teatralitatea interioară a unei piese de prim ordin, fără a-i trăda valoarea literară. Trebuie spus, de la bun început, că orice observații critice s-ar adăuga, spectacolul de la Teatrul Mic restituie – în liniile sale constitutive, cu deplină responsabilitate – publicului românesc, una dintre cele mai de seamă creații ale dramaturgiei naționale”. □ Alte spectacole prezentate în acest număr al revistei sunt: *Aspirația spre nou și inerțiile vechiului*. „*Vlaicu-Vodă*” de Al. Davila (*Teatrul Național „I. L. Caragiale*”) de Ana Maria Narti („Piesa face parte din acele scrieri care găsesc întotdeauna un ecou foarte cald în conștiința privitorilor, care animă întotdeauna sentimente puternice ale tuturor. Mai mult, am spune: dincolo e tirada care se adresează direct publicului, câștigându-l prin afirmarea simplă și sinceră a demnității poporului român, opera câștigă astăzi o nouă putere de atracție, datorită situațiilor și sensurilor pe care autorul le-a condensat în conflictul piesei.”) și *Criteriul distribuției*. „*Vedere de pe pod*” de Arthur Miller (*Teatrul Național „I. L. Caragiale*” de Ileana Popovici ■ Sub semnătura lui Nicolae Massim apare textul *Amintiri despre Nicolae Iorga omul de teatru*: „Contribuția lui Iorga la dezvoltarea teatrului românesc n-a fost deloc modestă. Deși opera lui e contradictorie, adesea confuză și greșită, nu întotdeauna în măsură să recunoască, în societatea în care a trăit, pe

adevărații dușmani ai poporului său, N. Iorga i-a iubit nespus, l-a prețuit, a suferit cu el, s-a revoltat și i-a înfierat pe cei ce-l asupreau, și a rămas alături de el până în clipa morții sale tragice, nedrepte, absurde și nelegiuite. Acest patriotism și umanism se degajă din întreaga sa operă dramatică și din însuflețita activitate de iubitor și pasionat animator de teatru, care cu adâncă convingere credea în rostul acestuia de îndreptar, de școală a societății”.

• **[„Viața militară”, nr. 11]** Tinerii ofițeri și elevi ofițeri, membri ai cercurilor literare din țară Ion Lăbescu (Ion Lotreanu), Vasile George se alătură, din ce în ce mai frecvent, lotului „lărgit de colaboratori” ai „Vieții militare” din care fac parte Al. Andrițoiu Eugen Frunză, Nicolae Tăutu, Vlaicu Bârna, Nicolae Dumbravă, I. I. Nechifor, Nicolae Jianu, Romulus Zaharia, Dragoș Vicol, Petru Vintilă, Mircea Radina ș.a. □ Continuă și în acest număr ancheta revistei consacrată colecției *Cartea ostașului*, din numărul precedent. Răspund anchetei Al. I. Ștefănescu, Radu Theodoru, Dumitru Solomon, colonel Nicolae Tăutu, colonel Florin Constantinescu. Al. I. Ștefănescu apreciază că „tematica este totuși îngustă. Militarului nu trebuie să i se ofere doar teme strict... militare de război, patriotice. Multe dintre texte se resimt de o concepție didacticistă asupra literaturii, de subestimarea capacității de înțelegere a publicului. Cu greu pot fi găsite printre volumele apărute bucăți literare de mare artă”. Dumitru Solomon propune lărgirea colecției cu volume și antologii din literatura universală cu temă militară, în timp ce colonelul poet Nicolae Tăutu opinează că, exceptându-i pe Aurel Martin, Valeriu Râpeanu și Eugen Luca „prea puțini critici s-au apropiat de volumele apărute aici”. □ Romanul polițist *Cercul magic* de Nicolae Mărgescu reprezintă subiectul cronicii literare semnate de Aurel Martin. I. Mateescu recenzează placheta de poezii a lui M.R. Paraschivescu, *Versul liber*.

• **[„Viața Românească”, nr. 11]** Revista consacră medallionul *85 de ani de la nașterea lui Mihail Sadoveanu*: „În fiecare an, ziua onomastică a marelui scriitor era un prilej binevenit pentru întreaga noastră breaslă de a ne strânge în jurul spu. Era președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română. Și era un simbol totodată: al mării vocații, pătrunsă încă de imperativul moral al neîntreruptei strădanii profesionale. Forță a naturii, prin productivitatea sa de pomină, Mihail Sadoveanu ne-a lăsat o lecție de probitate scriitoricească și de pregătire profesională”. ■ Al. Philippide publică amplul poem, *Călătorie și popas*, capodoperă de senectute. Un ciclu poetic semnează și Florin Mugur. ■ La cronică literară, Horia Bratu tratează în bloc volumele D. R. Popescu, *Somnul pământului*; Ștefan Bănuțescu – *Iarna bărbaților*; Nicolae Velea – *Paznic la armonii*; Ion Băieșu: *Sufereau împreună*. Reținem, succint, judecățile de valoare: □ „Chiar pe cititorul constant al literaturii lui Dumitru Radu Popescu, noul volum, *Somnul pământului*, îl surprinde prin prospețimea motivelor și mai ales prin menținerea tonusului ridicat al tuturor navelor și schițelor incluse aici. Dumitru Radu Popescu este unul dintre acei

scriitori care, cu tot numărul volumelor apărute, nu este cunoscut de marele public pe măsura talentului său. Participant sporadic la discuțiile teoretice profesionale, prețuit mai mult pentru lirismul său, etichetat adesea drept poet în proză, Dumitru Radu Popescu se apropie în realitate mai degrabă de ceea ce ar reprezenta în tipologia creației, «prozatorul complet», în sensul că excelează atât în proza de acțiune cât și în literatura cu proiecție simbolică, în utilizarea modalităților tradiționale, chiar a realismului «anecdotic», cât și în folosirea modernului monolog interior. Dacă ar fi să-l situăm într-o constelație a scriitorilor generației sale pe scară universală, am spune că D.R. Popescu se înrudește foarte mult ca factură și ca tematică cu tinerii prozatori italieni – mai bine zis cu prozatorii italieni din a doua generație, cu un Pasolini, cu un Basanio, fiind în aceeași măsură stăpân pe o bună tehnică artistică și având aceeași sete de experimentare a unor formule inedite, dând mai des, impresia aceleiași cuceritoare spontaneității.” □ „Adevărata sinteză a prozei poetice a generației o regăsim în volumul lui Ștefan Bănuțescu, *Iarna bărbatilor*. Pe drept cuvânt, volumul a fost salutat de critică și prezentat drept un eveniment însemnat al prozei noastre. O mare parte a nuvelor sunt lungi poeme în proză și istorisirea subiectelor nu ne-ar edifica asupra naturii talentului. Nuvelele, adică poemele, sunt presărate cu numeroase scenete și întâmplări cu funcții simbolice. Dar nu este vorba de un simbolism consecvent, de o alegere sau de o parabolă. *Poezia*, în cadrul nuvelor lui Ștefan Bănuțescu, înseamnă în primul rând atmosfera, peisajul, imensitatea spațiului geografic, panoramicul, senzația de mister. Tot ceea ce depășește, iluminează și amplifică obiectul, tot ceea ce îl ridică într-o regiune a misterului și a nedeterminatului este utilizat pentru a crea un fel de exaltare a vieții și a naturii.” □ „Volumul *Paznic la armonii* de Nicolae Velea oferă prilejul unei binevenite retrospective asupra acestui prozator interesant, discutat cu atâta pasiune în anii trecuți. Producția pe care ne-o prezintă Velea cuprinde aproape tot ceea ce tânărul scriitor a publicat anterior, și foarte puține lucruri noi. Pentru cei care, într-un fel sau altul, au contestat talentul tânărului prozator, prilejul acestui volum pare a fi binevenit pentru pronunțarea unor critici severe. S-ar putea de asemenea vorbi de o anumită sterilitate a inspirației, confirmată de tăcerea relativă a scriitorului. Adevărul este că o cronică nu este datoare să țină seama de faptul că nuvele cum ar fi *Întâlnire târzie*, oricât de izbutite în felul lor, nu reprezintă etapa actuală a creației. Oricât s-ar bate monedă pe ideea că în cazul lui Velea este vorba de mari promisiuni care mai așteaptă încă să fie realizate, rostul unei cronici literare nu este de a urmări ritmul de producție al scriitorului sau de a-i face fișa cantitativă.” □ „După atâta proză lirică, lectura cărții lui Băieșu este înviorătoare. Autorul adoptă un *parti-pris* antipoetic declarat, manifestă repulsie față de orice încercare de a nimba realitățile caracterologice cu o aureolă utopică. Într-un fel, s-ar putea spune că spiritul prozei sale este izbitor de înrudit cu al lui Teodor Mazilu în ordinea satirei și în repulsia față de

mitologia eroului ideal. Dar, pe când Mazilu are și o dimensiune utopică idealistă – în sens etic foarte evident. Băieșu este un prozator mai terestru. Personajele sale nu au acel fanatism al moralității, caracteristic eroilor pozitivi ai lui Mazilu, nu se disting prin puritate ascetică; dimpotrivă, la Băieșu găsim în ordinea personajelor pozitive un scepticism salutar, tăria lor decurge din conștiința slăbiciunilor. Autorul nu întreține niciun fel de iluzii asupra naturii omenști și Benone din nuvela care dă titlul volumului reprezintă un amestec de ticăloșie și căințe adusă la paroxism.” □ O prezentare elogioasă a lui Paul Georgescu se intitulează *Înainte de o premieră literară*: „E destul de greu de vorbit despre poezia lui Miron Chiropol. Prima dificultate constă în faptul că tânărul poet a publicat foarte rar în presă, iar un volum încă nu are; iată de ce mă văd silit, discutând poezii încă inedite, să exemplific mai abundent decât se obișnuiește, în prezentarea unei cărți tipărite. Dificultățile sunt însă și de altă natură, în sensul că Miron Chiropol e singur în generația sa, iar versul lui, fluid, adesea incantatoriu, se lasă greu redus la concepte. Cred însă că poezia lui merită, prin calitatea ei și analizată, chiar dacă nu aș reuși de la început să descopăr toate armoniciile și valențele unui vers rezistent prin farmecul său la analiză. (...) Poezia lui Miron Chiropol este extrem de interiorizată, vreau să spun că imaginea realului ne sosește după ce s-a îmbogățit cu toate asociațiile poetului, s-a hrănit cu substanța viselor, amintirilor și gândurilor sale, constituind acea prezență unică, nerepetabilă, care este opera de artă. Versul lui nu descrie și nu declamă, ci, surprinzând un aspect al realului, îl poartă în sine și îl redă, ni-l redă de-abia după ce între el însuși și acel real s-a produs cea mai intimă comuniune. Ar trebui o analiză mai îndelungată și mai nuanțată spre a face să reiasă acest proces complicat de elaborare, dar ar fi necesar pentru o asemenea încercare ca cititorul să aibă la îndemână volumul de versuri al lui Miron Chiropol. Până atunci să subliniez doar că intimitatea realului generează în cele din urmă poezia de viziune. [...] E prea devreme pentru o judecată exactă de valoare, deși de pe acum valoarea lui Miron Chiropol ni se impune. Și alt tic critic, dar necesar – o primejdie posibilă în viitor. E foarte bine că tânărul poet și-a constituit de pe acum o personalitate artistică, privind lumea în felul său, personal; e foarte bine să-și constituie un univers poetic privind prin lentila sa anume aspecte ale realității fiindcă, prea multă dispersiune tematică nu e favorabilă, mai ales la început, unei concentrări și elaborări creatoare; totuși, păstrându-și viziunea proprie este bine ca, în viitor, să privească și alte aspecte ale realității, mai dinamice, mai caracteristice acestei vremi care e a noastră, a lui.” □ Sunt aniversați 700 de ani de la nașterea lui Dante: E publicat, în traducere de Eta Boeriu, „Cântul XVII” din *Paradisul*. De asemenea, câteva *Rime*, în românește de Ștefan Aug. Doinaș și eseu *Despre dragoste și moarte*, în transpunerea lui George Buznea. Articole publică Edgar Papu: *Caracterul popular al „Divinei Comedii”*; Ion Schinteie: *Dante, poet liric*; Alexandru Duțu: *Locul lui Coșbuc printre*

dantologi; Adrian Marino: *Când Macedonski îl citea pe Dante*; Petru Popescu: *Dante și Eliot*.

DECEMBRIE

1 decembrie

- [„**Scânteia tineretului**”] N. Verdețu recenzează monografia lui Al.Piru, *Liviu Rebreanu*, „o rezistentă și personală lucrare de popularizare, un adevărat model al genului.”

- [„**Glasul Patriei**”, nr. 35] Număr consacrat lui Nicolae Iorga, prin articole semnate de Nichifor Crainic, Virgil Cândea, acad. G. Oprescu, Șerban Cioculescu și Petre Strihan (cu poezia *Post-mortem*). Despre *Nicolae Iorga – omul și animatorul* scrie Nichifor Crainic: „... Împotriva clasei conducătoare, pe care o disprețuia, a impus literatura națională ca element de coeziune spirituală, însuflind pe scriitori să glorifice frumusețea țării, folclorul, viața populară și clipele eroice ale trecutului.” În *Scriitorul*, Șerban Cioculescu realizează portretul sintetic al omagiatului: „Spirit universalist și om de știință de renume mondial, drumeț și conferențiar neobosit, mereu în căutare de noi mărturii asupra trecutului nostru, incomparabil răscolitor de arhive și interpret al documentelor, Nicolae Iorga n-a fost numai un foarte mare istoric și profesor. A fost totodată un neîntrecut meșter al limbii noastre, un atât de mare scriitor, stăpân pe toate tainele cuvântului și pe toate coardele lui de rezonanță”. □ *Liviu Rebreanu*, care ar fi împlinit optzeci de ani, este evocat de Al. Hodoș, pornind de la răsunătorul succes al filmului *Pădurea spânzuraților*, după romanul rebrenian cu același nume: „... acum de curând tema tragică a *Pădurii Spânzuraților* a slujit drept substanța scenariului unei puternice realizări cinematografice, care a cucerit un mare premiu la Festivalul Internațional al filmului de la Cannes”.

2 decembrie

- [„**România liberă**”] Referințe despre opera poetică a lui Nicolae Labiș, care ar fi împlinit 30 de ani, ocupă pagina culturală ale ziarului. □ Din creația lui Nicolae Labiș este reprodusă poezia *Partidului*. □ Aurel Martin semnează articolul *Nicolae Labiș. 30 de ani de la naștere*, în care, comentând volumele de versuri *Primele iubiri* și *Lupta cu inerția*, îl caracterizează pe poet astfel: „poet comunist, legat prin toate firele ființei lui spirituale de pământul patriei, Nicolae Labiș a fost un entuziast, un cântăreț al vremii noastre, un îndrăgostit de pur, de frumos, de tineresc, un însetat de lumină, de culoare, de viață, de mișcare, un visător trăind la înaltă tensiune emoțională dorurile, aspirațiile și idealurile semenilor săi, un adversar al inerțiilor și al automulțumirii, un «spirit al adâncurilor» (...) dornic să prospecteze străfundurile sufletului și să le scoată

la suprafață metalul prețios”. □ Este prezentat volumul *Nicolae Labiș – inedit*, editat la inițiativa Comitetului regional pentru cultură și artă din Suceava, în care se regăsește și o selecție de articole aparținând lui G. Călinescu, Tudor Vianu, Geo Bogza, Traian Chelariu, Lucian Valea, Mihai Iordache, Ilie Dan etc.

• [„Scânteia”] Versuri de Nicolae Labiș și un comentariu al lui Ion Horea (*Vârsta poetului*) amintesc că „astăzi, Nicolae Labiș ar fi împlinit 30 de ani. Aniversarea zilei lui de naștere, la mai puțin de jumătatea vârstei statistic obișnuite, ar fi coincis, fără îndoială, cu sărbătorirea unuia din cele mai impresionante edificii ale poeziei românești din această jumătate de veac, în liniile căruia am fi putut descifra cu emoție frumusețile depline ale gândirii și sensibilității poporului nostru. Temeliile edificiului le-a pus: profilul colțuros al zidurilor în roșu precizează conturul conștiinței zbuciumate a generației sale, cupole, mozaicuri, vitralii reverberează lumina și culorile peisajului țării, dar Meșterul, înainte de coborârea schelelor, din zbor a căzut în pământul românesc, să se prefacă în izvor. Labiș avea conștiința tulburător de clară a menirii lui, a puterii sufletului său. Poezia lui e susținută de o permanentă viziune epică, conturează biografia unui timp, este expresia unor adânci implicații sociale și duce în toate direcțiile sale sentimentul dominant, gestul fără echivoc al revoluției socialiste. Pe cât de intimă, în căutările și zbuciumul ei, pe atât de socială, în toate înțelesurile, poezia lui Labiș n-a primit și n-ar fi primit în structura ei elementele obscure, facile, epigonice, străine spiritului robust ce o exprima, străine ideii, cugetării profunde a cărei respirație era. Ca un mare poet, el a structurat în poezia lui elementele durabile ale unei direcții din poezia românească, de la Eminescu la Goga și Arghezi, acele elemente care corespundeau spiritului și căutărilor sale, din preajma cărora, într-un timp uimitor de scurt avea să deschidă marile cicluri ale unei poezii filozofice, politică în înțelesul cel mai uman al cuvântului. Ce ar fi devenit *Intima comedie* ori *Lupta cu inerția*, spre anii noștri, cum s-ar fi stabilit în cuvânt și imagine acele viziuni ale unui suflet devorat de conștiința locului și menirii sale în acești ani de prefaceri esențiale, putem înțelege din dialectica poeziei lui Labiș, din sentimentul naturii, dragostei și morții, aceste prezențe obsesive, cadru și substanță a trăirii, ce-i dau dimensiunile și relieful. Și putem înțelege mai cu seamă din poezia demnității, a lucidității, a participării intense, totale, la lupta comuniștilor, din poezia luptei ci inerția intimă ori socială, care a făcut din Labiș glasul puternic al conștiinței unei generații, și a mai multora. Pentru că, pe măsură ce o cunoaștem mai bine, sensurile ei se conjugă integral cu sensurile vieții actuale. În drumul scurt dar decisiv spre poezia de idei, Labiș străbate, cu întreaga lui copilărie, pădurile și munții Moldovei, peisaj al tonurilor clare, al liniilor precise. Acest peisaj e populat de făpturile libere și superbe ale naturii, de însuși numele lui de căprioară apărut în așteptarea primelor iubiri sub cetina pădurii de brazi, în acest peisaj realitatea morții avea să-i sfășie sufletul de copil, prin moartea ființei care era însăși numele său, din

această lume ascultă și înțelege în toată ființa lui măreția și durerea miturilor românești. Labiș a avut ca nimeni altul dreptul, pe măsura sufletului său, să reconstituie itinerarul dantesc, în universul lui intim, și citești astăzi fragmentele rămase cu o durere fără margini, gândindu-te la ce straturi ale ființei putea duce drumul început. Dar opera lui Labiș, expresie a unei epoci înnoitoare, impresionantă prin dimensiuni și frumusețe, are soarta marilor creații, aceea de a fi identificată, pe măsură ce timpul ne-o face mai cunoscută, cu năzuințele intime ale poporului său”. □ Pe aceeași pagină sunt reproduse integral versurile din poezia *Partidului*, de Nicolae Labiș.

• [„Scânteia tineretului”] Sub semnăturile criticilor C. Stănescu (*Prezența poetului*) și Mihai Ungheanu (*Înaltul sunet al perfecțiunii*), ziarul publică articole dedicate lui Nicolae Labiș. □ Pentru C. Stănescu „Nicolae Labiș a însemnat un moment rezistent la trecerea anilor”, iar „fertilitatea, sensurile multiple și întotdeauna majore ale poeziei sale sunt rodul conștiinței responsabile, militante din care au zăcnit spre lumină versuri cel mai adesea atingând perfecțiunea, sunetul cristalin, cu rezonanțe specifice marii tradiții lirice autohtone”. □ M. Ungheanu este de părere că „în Nicolae Labiș, poezia românească a descoperit un poet al marilor purități. Imacularea, limpezimea, transparența – acesta e marele fundal al poeziei lui Nicolae Labiș.”

• [„Albina”, nr. 936] Noi imagini „mitologice” își fac loc în poezia de factură patriotică. Ion Crânguleanu scandează în *Orizonturi de pâine*: „Să urcați spicele spre brâu și umerii noștri,/ Să fiți torențiale./ Se vor auzi soldații lui Darius/ Strigând ajutor că-i învinge pâinea...”. □ Despre *Vârstele Clujului* scrie Henri Zalis: „cine a zăbovit pe străzile Clujului și le-a bătut răbdător cu pasul n-a putut să remarce cerul schimbat al orașului”.

• [„Gazeta literară”, nr. 49] Numărul este consacrat lui Liviu Rebreanu la 80 de ani de la naștere. Luările de poziție sunt variate, contradictorii. ■ Al. Piru se situează în descendență lovinesciană, scriind despre *Creatorul romanului românesc modern (Actualitatea marelui romancier)*, în care face o radiografie a contextului în care și-a făcut apariția marele prozator, cu volumul *Frământări*, în 1912: „În ce curent se încadrează nuvelistica lui Rebreanu, în întregime configurată din primul volum? (Volumele următoare, până la Primul Război Mondial, *Golanii*, *Mărturisire* și *Răfuiala* sunt în cea mai mare parte reluări). Prin tematică, el se apropia și de sămănătorism, și de poporanism, se deosebea însă de sămănătorism, curent romantic, prin absența tendinței de idealizare a vieții de la țară și a specificului etnic, iar de poporanism se distingea prin absența compasiunii și a sentimentului de datorie față de clasa dezmoștenită, prin aceeași obiectivitate.” ■ Un foarte acut punct de vedere oferă Marin Preda (*Actualitatea marelui prozator*), care, din postura de romancier, adoptă o atitudine critică binevenită față de clișeele estetice și cele ideologice: „Liviu Rebreanu a apărut unor critici în zilele noastre atât de lipsit de mistere încât i-au găsit și un număr, nu de discipoli, ceea ce ar fi fost firesc,

ci de «continuatori», cu tot riscul pe care îl implică această noțiune ca judecată de valoare. Ce înseamnă însă a fi continuatorul unui Rebreanu? Judecând după realitatea integrală a operei lui, adică aceea de a fi un scriitor al țărânimii și anume un scriitor care făcea un mare pas față de tradiție, luându-și sarcina de a crea o proză obiectivă într-o literatură care cu câteva excepții dăduse până atunci doar mari povestitori, Liviu Rebreanu nu e numai un mare scriitor cum s-ar crede, ci un scriitor de răscruce, a cărui orientare nu poate fi ignorată decât cu riscul pe care îl implică întotdeauna întoarcerile târzii, adică cu pierderi de forțe care nu mai pot fi recuperate cu nimic. În paranteză vorbind, într-o cultură ca și în creația singulară a unui scriitor, împlinirea nu e un proces nedeterminat și dacă există o lege a progresului în cultură, înseamnă că în procesul ei de creștere, ca în orice proces, există o formă dinamică și în același timp și o frână. În amândouă aceste cazuri se vor auzi întotdeauna proteste, dar nu vor fi înregistrate decât cele care pot contribui la clarificarea naturii acestui proces, iar cele de coloratură joasă, vor lăsa acest proces indiferent și sensurile lui mai adânci se vor limpezi în altă parte. Nu am intenția să repet ceea ce s-a spus despre Liviu Rebreanu și nici să depistez erorile, câte s-au acumulat, în interpretarea operei lui, de pildă accentul care s-a pus în ceea ce privește felul regresiv cum s-a manifestat talentul acestui scriitor și modul abuziv cum au fost legate de această manifestare a forței lui creatoare (care nu e obligatoriu să se manifeste într-un singur fel) posibilele sale erori din acea perioadă. Pentru că Rebreanu a fost scriitorul dintre cele două războaie mondiale față de care aprecierile sociologice au fost cele mai puțin agresive.” ■ Adrian Marino întreprinde, ca și la V. Alecsandri și la M. Sadoveanu, o trecere în revistă a opțiunilor criticii literare: *Rebreanu în critica și istoria literară*. [Este de semnalat faptul că, prin observațiile făcute, se iscă o polemică pe mai multe planuri cu Ov. S. Crohmălniceanu, ale cărei antecedente sunt mai vechi: în 1948 Adrian Marino era scos din rândul asistenților profesorului G. Călinescu (Catedra de istoria literaturii române moderne a Facultății de Litere a Universității din București) iar Ov. S. Crohmălniceanu era încadrat în aceeași instituție de învățământ pe postul de conferențiar. Începeau, de atunci, două drumuri paralele până în 1965. Adrian Marino, încarcerat și cu domiciliu forțat în satul Lătești din județul Ialomița își va recăpăta dreptul de semnătură în 1965. În paralel, Ov. S. Crohmălniceanu va face carieră universitară, pregătind sinteza *Literatura română între cele două războaie mondiale*, colaborând cu principalele reviste literare ale epocii și contribuind la primele reabilitări, la început șovăielnice, precum cea a lui Arghezi și cea a lui Blaga]: „Urmează apoi abia în 1953 studiul lui Ov. S. Crohmălniceanu: *Liviu Rebreanu (Viața românească*, VI, 11 noiembrie 1953) care deschide seria «reconsiderărilor» autorului nostru. Dar, așa cum sfătuia foarte recent criticul însuși, nu se cade să alunecăm în nicio împrejurare în considerații «sentimentale». De aceea, ne vom exprima foarte limpede opinia despre contribuția sa. Însă, pe de altă parte,

întrucât prin versiunea din 1959, așezată în fruntea ediției de *Opere alese* (ed. N. Liu), Ov. S. Crohmălniceanu și-a amendat nu numai versiunea din 1953, dar și pe cea din 1954 (*Mica bibliotecă critică*), este corect să luăm în considerare doar ultimele retușuri tipărite, cursul universitar litografiat fiind, deocamdată, în afara de discuție. Un studiu comparativ al acestor trei versiuni succesive ar fi instructiv, mai ales pentru inventarierea eliminărilor treptate ale unor considerații prea fățiș teoretizante”. ■ Eugen Simion susține rubrica de *Cronică literară*, referindu-se la volumul Liviu Rebreanu, *Nuvele*, ediție îngrijită de Niculae Gheran, vol. 1 (*Golanii*), vol. 2 (*Calvarului*), vol. 3 (*Ciuleandra*), Editura pentru Literatură, colecția Bpt, 1965. Criticul corijează unele exagerări în evaluări: „Citite azi, fără prejudecăți, nuvelele lui Rebreanu nu lasă o impresie atât de hotărât defavorabilă. Inegale, șovăitoare ca expresie și mijloace de analize, coborând uneori sub condiția esteticului (*Cuibul visului*, *A murit o femeie*, *Cumpăna dreptății*, *Cântecul iubirii* etc.) narațiunile merg adesea cu decizie la drame fundamentale. Cele mai multe se referă la lumea rurală, altele la viața indivizilor mărunți din lumea orașului: codoși, prostituate, cerșetori etc., dezvăluind un ochi ager, scormonitor, un efort de obiectivitate și ce adâncire a analizei într-un material de observație dur, greu de stăpânit. Comparată cu nuvelistica din epocă (Sadoveanu, Bassarabescu, Brătescu-Voinești, Agârbiceanu, Gîrleanu), proza lui Rebreanu, în faza ei de început, pare onorabilă, oricum superioară prin intenția de a evita excesul de lirism și duiosie. Câteva nuvele mai bine construite, anunță pe romancierul de mai târziu, prin precizia notației, sobrietatea expunerii și dramatismul conflictelor.” □ O poziție tranșantă are Nicolae Manolescu, discutând despre *Ultimele romane*: „Hotărât, ultimele romane ale lui Liviu Rebreanu sunt slabe. Recitite spun mai mult decât înainte. Dacă *Amândoi* (1940) trebuie scos cu totul din discuție, *Jar* (1934) și *Gorila* (1938) mai pot fi analizate cu folos. Astăzi, cel mai neinteresant mi se pare *Jar*, având toate atributele unui roman foileton. N-aș repeta subiectul, dacă n-ar dezvălui totul: o tânără de familie mic-burgheză se lasă cucerită de un frumos aviator, și, părăsită, se sinucide. S-a observat că Rebreanu n-are percepția sufletului individual și cu atât mai puțin pe aceea a orășenilor. Ceea ce e desigur adevărat, dar nu explică totul, cum nu explică de exemplu de ce *Ciuleandra*, cu același mediu burghez și cu aceleași pretenții de analiză, rămâne o carte bună, departe de a fi doar o scriere «onorabilă, rece, superficială», cum i se părea lui Călinescu acum douăzeci și cinci de ani. N-aș face ocolul, dacă n-aș bănuî o posibilă lămurire a insuccesului lui Rebreanu din celelalte romane «citatdine».” ■ Edgar Papu scrie, la sfârșitul studiului comparatist *Rebreanu în literatura universală*, următoarele: „Geniul lui Rebreanu, secondat de o voință puternică, de o natură tenace și ambițioasă, care l-a oprit de a da curs inspirației spontane și fanteziei romantice, a făcut ca scriitorul să nu se mulțumească a umple un gol numai în

literatura noastră, ci a devenit și un mare exponent creator al realismului universal.”

• [„**Tribuna**”, nr 48] □ Număr consacrat celor 80 de ani împliniți de la nașterea lui Liviu Rebreanu, a cărei personalitate scriitoricească este evocată de redacții și numeroșii ei colaboratori. Dumitru Mircea, *Coloană de granit* („Valoarea creației lui mărește în noi regretul că n-a mai trăit. Nici moartea nu i-a fost credincioasă: a lăsat multe puncte de suspensie, nedumeriri, tocmai în legătură cu un om căruia limpezimea, adevărul net îi erau atât de dragi... Optzeci de ani având astăzi, Rebreanu cel neiertător cu sine și cu arta, vorbește prin opera sa – coloană de granit în literatura noastră – poporului său cu istorie atât de zbuciumată pe care numai el ar fi în stare să spună cât l-a iubit... Ar zice și azi, simplu: îl iubesc!”); Mihail Sorbul, *Liviu Rebreanu* („Rebreanu a fost un scriitor cu «stea», se și spunea că în noaptea nașterii sale a fost o ploaie cu stele, dar «steaua» și-a înfipt-o el singur pe firmamentul literaturii, printr-o muncă neobosită și socotită, care i-a dat puțină marelui său talent, ca să nu zic geniu, să creeze o operă de circulație mondială. Se simțea mândru că era scriitor și credea cu convingere în misiunea celor ce țineau un condei în mână. Își stima și-și iubea confracții, chiar și pe cei ce-l pizmuiau. Nu ezita și pe aceștia să-i ajutoreze la un necaz. De altfel, fără a face vreo politică, avea o mare trecere pe la autoritățile cele mai înalte de pe vremuri și adesea numai printr-un telefon obliga pe «excelența» sa să aprobe o subvenție sau un post pentru un coleg în... «pană»”); Mircea Zăciu, *Profilul estetic* (În gândirea estetică a lui Liviu Rebreanu se întreține influența conjugată a marii tradiții realiste, universale și naționale, cu idei receptate din contactul cu cercurile literare ale perioadei interbelice, impresia de compozit fiind totuși evitată. (...) Propria lui creație e dominată de demonul arhitecturii și de introducerea *ritmului* ca o categorie nouă în romanul românesc modern. Selecția ce operează între valorile romanului european e dictată de același criteriu.”); Liviu Petrescu, *Rebreanu și Tolstoi*: „Un document extrem de limpede, o însemnare a lui Liviu Rebreanu dintr-un caiet de creație, prin care acesta elimină ultimele îndoieli cu privire la semnificația dramei eroului principal din *Pădurea spânzuraților*, a dat recent la iveală Al. Piru. În notele precise de care am amintit, scriitorul indica trei etape pe care le parcurge evoluția personajului, fiecare din ele caracterizându-se printr-un principiu de conduită fundamental: 1. *Apostol e cetățean* «Omul e nimic decât în funcție de stat»; 2. *Apostol devine român*: «Statul nu cere iubire, ci numai devotament și disciplină omului pe când neamul presupune o dragoste frățească»; 3. *Apostol devine om*: «În sânul neamului, individul își regăsește eul său cel bun în care sălășluiește mila și dragostea pentru toată omenirea». Din păcate, Al. Piru se servește de această însemnare doar pentru a ilustra ideea că procesul de creație era, în cazul lui Liviu Rebreanu, urmarea unui plan îndelung meditat.” Urmează o comparație cu Tolstoi: „În cele ce urmează, vom identifica

structura concretă a celor trei etape pe care le parcurge Apostol Bologa, în căutarea dureroasă a unei credințe, urmărind – paralel – și felul cum aceste etape apar în biografia spirituală a lui Tolstoi. (...) La sfârșitul studiului nostru comparat nu ne rămâne decât să precizăm că dacă soluțiile furnizate la problema vieții de un Lev Tolstoi sau Liviu Rebreanu nu mai preocupă în mod serios gândirea omului modern, în posesia altor date, imaginea eroilor din *Pădurea spânzuraților* sau *Război și pace* ne pătrunde în conștiință ca o mărturie a efortului omenirii de a se ridica, prin rațiune, la nivelul esenței sale profunde”.); Gavril Scridon, *Inscripții omagiale* („Alături de Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu și-a dominat epoca: a dominat-o moral, ca artist. Portretul marelui prozator se conturează tot mai limpede din climatul literar al vremii. Ascensiunea sa n-a fost rapidă. Dar, după un debut modest, ne-a dat pe *Ion*. Și de atunci, odată cu *Pădurea spânzuraților* și cu *Răscoala*, prestigiul prozatorului a crescut, câștigând stima unanimă a confrăților în ale scrisului și al marilor artiști ai vremii. Se păstrează, în diverse locuri, mărturii ale acestei stime și prețuiri care, reamintită și scoasă din autografe și scrisori, completează cu noi linii efigia scriitorului, adăugând detalii morale care completează opera Miliței Pătrașcu de la mormântul din Cimitirul Belu, sau demnitatea și mulțumirea meditativă din excelentul bust realizat de Romulus Ladea, în grădina casei din Pripasul de altădată”.); George Sbârcea, *Mărturii despre Rebreanu* (textul e împărțit în VI episoade cu amintiri despre Liviu Rebreanu); Ion Oarcășu și C. Cubleşan realizează interviul *Amintiri... Amintiri...* („La Aiud, pe o stradă liniștită, într-o casă veche, fără strălucire exterioară dar intimă, stăm de vorbă cu cei patru frați încă în viață ai marelui prozator: Livia Hulea, Maria Strat, Florica Schuster și Tiberiu Rebreanu. (...) Ne-a răspuns deci întâi Livia Hulea, emoționată, cu lacrimi în ochi și discreția poetei din *Reverii* (este autoarea unor volume de versuri evocatoare, nostalgice, care nu și-au pierdut nici astăzi prospețimea). A urmat, cu o voce mai fermă, Maria Strat, «frumoasa Ghighi», din romanul *Ion*, apoi Florica Schuster și Tiberiu Rebreanu...”. Livia Hulea: „- *Am vream să vă punem o întrebare, de astădată cu un caracter mai intim: dumneavoastră scriați poezie, ni se pare, înainte de plecarea lui Liviu în România. Știa cumva Rebreanu despre proiectele Dvs. literare? Am fi curioși să aflăm ce părere avea el despre creația Dvs. poetică?* – În vremea aceea, când Liviu începuse să scrie proză, versificam și eu, însă fără pretenții de publicare. În acel timp se întâmplase moartea lui Victor și alte lucruri în legătură cu viitorul roman *Ion*. Eu am descris această întâmplare în versuri și Liviu a fost foarte încântat de conținutul poeziei. M-a întrebat dacă am mai scris altceva decât versificarea despre moartea lui Avram și a lui Victor. Eu însă țineam «totul» în secret, pentru că mama, dacă ar fi aflat, m-ar fi certat, cum s-a și întâmplat de altfel. Spunea mama că scriu poezii ca o Carmen Sylva, pentru că așa ceva nu se face la o fată săracă. Astea-s lucruri pentru principese și pentru oameni bogați. Dacă ar fi fost vorba de teatru, ar fi

fost cu totul altceva, dar poeziile – îmi spunea ea, draga mamei, nu-s pentru tine. Liviu, însă când a trecut munții, fără să-mi dau seama, a dus cu el câteva din manuscrisele mele. (...)”; Maria Strat: „- *Știm că vă aflați în București chiar în momentul când se pregătea apariția romanului Ion. V-am ruga să ne evocați acele clipe.* – (...) În timp ce cartea se tipărea, Liviu cerea să i se aducă șpalturile din tipografie, pentru corecturi. Așa m-am trezit într-o dimineață (noi dormeam în biroul de lucru al lui Liviu) acoperită toată cu hârtiile șpalturilor corectate. Am prins să citesc. Era începutul romanului *Ion*, cu jocul din Prislop. Liviu m-a întrebat dacă-mi amintesc. Dar cum era să nu-mi amintesc? Apoi mi-a povestit romanul la care lucra.” Floria Schister: „- *După câte știm, erați acolo și în perioada când s-a ivit în mintea lui Rebreanu ideea de bază a romanului Răscoala. Rețineți cumva amănunte referitoare la geneza acestui roman?* – În ceea ce privește geneza romanului *Răscoala*, i-au fost de mare folos membrii familiei cumnatei mele, care erau originari din Argeș, unde tatăl ei fusese moșier, avocat și deputat. Figura lui Miron Iuga, bătrânul, este exact figura tatălui bătrânului. În ceea ce privește *Pădurea spânzuraților*, știu că a venit cineva înainte de a se întâmpla drama fratelui meu Emil, de pe front, și i-a povestit lui Liviu despre pădurile de spânzurați din Cehoslovacia. Ideea aceasta l-a frământat, dar atunci încă nu avea eroul pentru lucrarea ce prindea să se înfiripe. Abia în 1919, când a venit la București Dariu Pop și i-a povestit întâmplarea tragică a lui Emil, romanul prinsese contur. (...) – *Recitind Calvarul, ne-au izbit unele date despre eroul povestirii. În ce măsură aparțin autorului, deci au caracter autobiografic?* – (...) Îmi amintesc de perioada aceea. Chiar foarte bine îmi aduc aminte, cum au venit să-l aresteze pe Liviu. Fiindcă a fost ofițer în armata maghiară, fusese chemat la comandament, dar el a refuzat să meargă și a fugit. Îl căutau ca să-l aresteze. Asta se întâmpla prin anul 1918. Noi știam că a plecat la comandament dar el nu s-a mai întors la prânz, iar cumnata și noi toți am început să fim îngrijorați. Pe la orele 4 după masă, au venit doi militari să-l caute. N-au mai permis nimănui să intre sau să iasă din curtea noastră neidentificat. Pe urmă a venit editorul Steinberg, care n-a spus, bineînțeles, cine este, dar ne-am dat seama că el știe ceva despre dispariția lui Liviu. A făcut cumva un semn cumnatei și a întrebat doar de un nume oarecare. Noi ne temeam ca nu cumva Liviu să vină acasă și astfel să-l înhațe agenții. A venit însă numai mama cumnatei mele, care a întrebat iarăși ceva. Agenții i-au îngăduit să intre la noi, dar n-au mai lăsat-o să iasă până seara. De la dânsa am aflat că Liviu se găsește în casa lui Mihail Sorbul, care era plecat în război, iar soția acestuia era la Iași și astfel că Liviu era în siguranță acolo. A doua zi, dimineața m-am dus până la casa unde era ascuns, în Calea Griviței. În vestibul, am zărit pălăria de paie a lui Liviu. Pe ușă era pus lacăt. Am înțeles doar că Liviu se află acolo. După aceea, s-a mutat la un droghist, Savu, în Obor, apoi la Muzeul pictorului Steriadi. Acolo a stat mai mult timp, până când socialiștii i-au înlesnit posibilitatea de a pleca în

Moldova, ajutat fiind și de un colonel (numele îmi scapă). Liviu a bănuț că l-a denunțat cineva, fiindcă i s-a propus să facă pe spionul, dar el refuzând, a fost denunțat că fusese ofițer maghiar. El l-a bănuț pe Hertz, pentru că acesta îi propusese rolul de spion.”; Tiberiu Rebreanu: „- *Care au fost relațiile dintre Dvs. și Liviu?* – Între noi, era o diferență de vârstă de un pătrar de veac. El se născuse întâiul dintre copiii părinților noștri, iar eu sunt al 14-lea. Mama ne poreclise *Alfa* și *Omega*. Raporturile noastre s-au definit mai târziu. Ne întâlneam foarte rar, fie cu prilejul venirilor sale prin Ardeal, fie cu acelea a trecerilor noastre prin București. Se iscaseră neînțelegeri între ei și familie chiar de la întâia revedere...”); Constantin Crișan, ***Sunt foarte convins de universalitatea lui Liviu Rebreanu***, un interviu cu Pierre Mesnard (interviul vine cu următoarea explicație: „Filozof, profesor și scriitor, Pierre Mesnard a împlinit de curând 65 de ani. O lungă și importantă carieră în domeniul filozofiei, literaturii și muncii universitare, încununată cu nenumărate titluri și distincții, caracterizează personalitatea prof. Pierre Mesnard, de mulți ani membru corespondent și, din 1964, membru plin al Institutului Franței. Vicepreședinte al Centrului Internațional de Umanism din Roma, Vicepreședinte al Societății de Characterologie, Comandor al Palmelor Academice, Pierre Mesnard este o «personalitate puternică, surzătoare și gravă», cum îl numeau anul trecut *Les Nouvelles littéraires*. În prezent, Mesnard este profesor la Universitatea din Tours și director al Centrului de Studii Superioare ale Renașterii. Deși în genere autor de lucrări filozofice (*Eseu asupra moralei lui Descartes*, *Cazul Diderot*, *Adevărata față a lui Kirkegaard* ș.a.), Mesnard nu este mai puțin un critic și istoric literar competent, bun cunoscător al literaturilor orientale și, în primul rând, al literaturii române. Cunoscător al limbii române încă din anii 1925-1926, când a fost profesor de franceză la Universitatea din Iași, Pierre Mesnard s-a apropiat cu pasiune de opera lui Liviu Rebreanu, din care a tradus și publicat în limba franceză romanul *Ion*, însoțind versiunea de o admirabilă prefață. Iată de ce, la aniversarea celor 80 de ani de la nașterea lui Rebreanu, acad. francez Pierre Mesnard ne-a oferit, cu promptitudine, aceste rânduri, în semn de nestins omagiu pentru marele nostru romancier și ca o nouă ilustrare a unei vechi mărturisiri re-exprimată în scrisoarea sa din 14 oct. 1965: «... căci n-am încetat niciodată să fiu un prieten fidel al țării dv.».” Din interviu cităm: „- *Care este, după opinia dv., capodopera lui Liviu Rebreanu și ce părere aveți despre ea?* – Cât despre mine, nu știu dacă aș putea să stabilesc o clasificare a operelor lui Rebreanu. *Pădurea spânzuraților* este, evident, o mare capodoperă, prin simplitatea intrigii, prin măreția și veracitatea sentimentelor; sunt foarte bucuroși că s-a turnat după această carte un bun film, al cărui succes va contribui, desigur, la reputația autorului. Dar, pentru mine, *Ion* rămâne, poate, cartea prin excelență; mai întâi, fiindcă caracterul principal are o valoare de tip universal, apoi pentru că autorul a surprins un moment esențial din istoria socială și politică a țării

sale, ceea ce revalorizează personajele secundare ca, de exemplu, învățătorul Herdelea. Este ceea ce am vrut să exprim, retușând puțin titlul în traducerea franceză: *Ion le Roumain*. (...) – *Se poate vorbi, după părerea dv., de universalitatea operei lui Rebreanu?* – Cred, și sunt foarte convins, că se poate vorbi de universalitatea lui Rebreanu, pentru motivele de care aminteam mai înainte și pe care le expun, de altfel, în prefața traducerii mele. El a creat tipuri universale și a știut să fie interpretul literar la sentimentului național într-un moment important din istoria României și cred că mult timp încă generațiile viitoare îi vor datora lui o mare parte din impulsul lor vital. «*Ora romanului românesc a sosit*», spunea acum treizeci de ani; el a trecut cu *Ion* pragul literaturii universale”). În *Mesaje* apar: Gino Lupi („Liviu Rebreanu, cel mai de seamă dintre prozatorii ardeleni, întrunește în opera sa calitățile majore și tipice ale mediului din care provine. Posesor al unei vaste culturi umaniste, romancierul știa să stăpânească bine tehnica construcției și o savantă îndemânare în distribuirea faptelor.”); Dr. Jindra Huškova („Ultima dată l-am văzut pe marele romancier român pe malurile Adriaticei, cu prilejul Congresului Pen Clubului de la Dubrovnik, unde conducea delegația României. Mi-l reamintesc și astăzi pe Liviu Rebreanu, rezumat gânditor la balustrada unei vile din Cartat deasupra mării, după vizita mausoleului Mestrovici. Au trecut multe valuri și furtuni de atunci... Valoarea marilor opere ale lui L. Rebreanu: *Ion*, *Răscoala*, *Pădurea spânzuraților* rămâne însă și astăzi nealterată, păstrându-și măreția în ciuda timpului care fuge năvalnic!...”); Anna Kolombo („În aceste romane, care se desfășoară în mediul sătesc, stilul prozatorului este dur, simplu, aproape neglijent, dar în același timp variat, lăsând faptele să vorbească fără seducții de artă. Încercând să răspundă subiectului și altor medii sociale, stilul său devine mult mai îngrijit în primele sale romane citadine, dobândind o formă perfectă în ultimele. În operele sale ele mai valoroase, Liviu Rebreanu se dovedește un profund interpret al năzuințelor poporului român, pe care l-a reprezentat într-o crudă realitate, cu înțelegerea unui înțelept”); L. Gáldi („Arta lui Rebreanu vine dinspre marii romancieri realiști ai secolului al XIX-lea și preludează pe plan mondial, sobrietatea stilistică a lui Camus sau a lui Robbe-Grillet. Ar fi, e de dorit să aibă și Rebreanu, din punctul de vedere al literaturii universale, un succes postum comparabil cu al lui Eminescu sau cu al lui Caragiale...”); Lieselotte Losano („Am cunoscut creația sa prima dată, când la sfârșitul anilor mei de studiu la Leipzig, am avut ocazia să studiez doi ani la Universitatea din București, pentru a-mi pregăti lucrarea de diplomă. Ceea ce m-a impresionat în mod deosebit, atunci, a fost reconstituirea veridică și amară a unei realități pe care nu o cunoșteam în Germania. Viața românilor sub dominația austro-ungară a câștigat în ochii mei, datorită paginilor lui Rebreanu, o nouă viață”); Adrian Marino, *Rebreanu. Despre realism și modernism* („De bună seamă că o istorie a ideii de realism în literatura noastră va trebui să rețină numele marelui nostru ro-

mancier, în special pentru aceste contribuții. Ele sunt fragmentare, este adevărat, gândite totuși, și de un bun simț, am spune, infailibil”.); Miron Scorobete, *Cele două timpuri ale „Răscoalei”* („A înțeles evenimentele, le-a re trăit cu pasiune rară și cu suferință, a participat cu dăruirea artistului adevărat și mare la declanșarea lor tumultuoasă. A dat, astfel, cea mai veridică imagine răscoalei de la 1907, din multe câte s-au încercat în literatura noastră. Totodată, și-a ridicat opera pe vultele Timpului, între legende și tragediile antice, acolo unde calendarul e depășit și unde nu poate străbate decât ceea ce e nepieritor. La înălțimea duratei.”); Augustin Buzura, *Amurgul lui Rebreanu*, interviu cu Doctorul Tițescu, medicul lui Liviu Rebreanu („... *Spre seară a ajuns la Valea Mare. Am fost invitat să-l vizitez. Arăta foarte rău. Era febril, prezenta un aspect de suferind grav, respirație grea, paloare aproape cadaverică. La examen i-am găsit forme de bronhopneumonie în plămânul stâng. Din această zi am început lupta pentru restabilirea sănătății lui, folosind toate mijloacele terapeutice. Astfel, după o lună, am reușit să echilibram funcțiile cardio-pulmonare... Începuse să iasă până în pridvor. Controlând radiologic situația tumorii, am constatat ca aceasta era în creștere. Am solicitat prezența, la date diferite, a profesorilor Lupu și Bazil Teodorescu. Începuseră să apară și tulburări circulatorii. Convinș că trebuie să se restabilească, Rebreanu a respectat cu strictețe toate tratamentele indicate. Treptat reușise să facă mici plimbări prin grădină, se alimenta mai bine. Moralul i se ridica cu toată nesiguranța pe care o prezentau alarmele repetate, aproape continui, cu ocazia trecerii avioanelor americane spre București și Ploiești. Prin iulie, nu știu cine i-a inspirat ideea să plece la Pucioasa, pentru a-i dovedi personal ministrului Petrovici, refugiat acolo, că se simte bine și că poate să-și continue serviciul de director al Teatrului Național. Cunoscând condițiile de circulație și starea sănătății lui, m-am opus din răspuner. N-am fost ascultat. A doua zi am fost chemat la Valea Mare unde am găsit un Rebreanu de nerecunoscut. Starea generală era foarte rea, iar cordul intrase în insuficiență. Cu toate mijloacele de redresare n-am mai reușit să anihilez tulburările circulatorii. Tumoarea se mărise. Au apărut și ganglionii metastatici deasupra claviculei. Pentru mine vizitele au început să devină îngrozitoare. Era foarte greu să fii medicul unui bolnav de talia lui Liviu Rebreanu care era atât de bine orientat științific. – Își dădea seama de gravitatea bolii, de diagnostic? – Cred că da, dar niciodată n-a spus. A suportat-o demn până în ultima clipă. În pauza dintre consultație și plecare îl informam despre noutățile zilei care îl interesau în mod deosebit. Când l-am anunțat despre evenimentele de la 23 August, țin foarte bine minte că mi-a spus următoarele «- Poate că acum, schimbările se vor face, regimul care va veni, va face ceva și pentru țaranul român». Soarta țaranului român îl preocupase în mod deosebit, lui îi consacrase și discursul de recepție de la primirea în Academie. De fapt și alte articole și cuvântări a pledat pentru*

îmbunătățirea vieții poporului... (...) În ziua de 31 august i-am făcut ultima vizită medicală. Nu mai părăsea patul, respira greu, starea generală era mult alterată. Vorbea puțin, lumea exterioară nu-l mai interesa. Își dădea foarte bine seama că sfârșitul se apropie... (...) În timpul nopții starea lui s-a agravat și mai mult. Lângă el stătea întreaga familie, precum și scriitorul Ludovic Dauș. Am aflat că s-a săvârșit la orele două fără zece. În aceeași zi fasciștii erau alungați din Pitești. În împrejurimi se mai dădeau lupte. Înzmormântarea provizorie a avut loc la 3 septembrie în cimitirul bisericii din Valea Mare. Pe lângă familie, prieteni și săteni a participat și o formație militară românească. Nu știu cine a vorbit, era un ofițer în rezervă, învățător, cred, dar a evocat atât de frumos opera și personalitatea marelui dispărut, încât toată lumea a plâns. Pe urmă armata a plecat. De ofițer n-am mai auzit niciodată....”); Romulus Rusan, **Pentru o casă memorială** („Numeroși locuitori ai Văii Mari își manifestă dorința de a vedea vila de pe deal restaurată și întoarsă memoriei lui Rebreanu. Sfatul popular al regiunii Argeș, prin persoana vicepreședintelui Nicolae Mihăilescu, entuziast animator de tradiții, este solidar acestei dorințe”); N. Prelipceanu, **Valea Mare a lui Liviu Rebreanu** („Casa marelui scriitor veghează satul în partea dinspre dealuri și pădure, adică în locul pe unde fugeau văimărenii de turci sau tătari. Are formă de culă din vremea Brâncoveanului și se păstrează aproape ca atunci”); Eugeniu Sperantia, **Alunecări romantice** („Darul de a înfățișa fidel stări sufletești și tipuri psihologice, darul fără care nimeni nu poate realiza o narațiune verosimilă, implică ușurința de a trăi imitativ în sine ceea ce se presupune că s-ar petrece în alții.”); Negoită Irimie, **Poem în bronz** („Țibleşul, Ineul și Pietrosul au simțit în această toamnă aerul festiv al unei mari sărbători: fiul învățătorului Vasile Rebreanu, născut în Târlișua, se «întorcea» după 80 de ani în satul natal, acoperit de glorie. Copilul, care a plecat din sat la două luni și ceva, s-a întors pentru totdeauna, transfigurat în dimensiuni statuare; chipul său – convertit în bronz de sculptorul Romul Ladea – face să se simtă și în acest sat modest, sunetul gloriei prelungit spre infinit.”); Nicolae Massim, **Liviu Rebreanu – conducător de teatru** („Până la Liviu Rebreanu, programul de sală era uscat, rece, comercial, cu reclame și fotografii, distribuție, un subiect povestit plat și atât. El a editat o revistă-program, cu un conținut bogat și de ținută superioară, literară și artistică. O altă inițiativă nespuse de folositoare a fost aceea de a tipări toate piesele reprezentate în premieră în colecția «Biblioteca Teatrului Național», pe care spectatorii le găseau în seara premierei sau le puteau citi înainte de a vedea spectacolul. Tot datorită lui s-a înființat muzeul teatrului românesc.”); Conf. univ. I. Cremer, **Autor de manuale școlare** („Scriind, în 1935, despre Liviu Rebreanu, Camil Petrescu nota constativ: «Cărțile școlare cele mai bine făcute de mult nu se pot lipsi de sprijinul prozei lui». Autorii noștri actuali de manuale școlare ar trebui să valorifice mai intens această prețioasă indicație și, totodată, să utilizeze creator

și experiența interesantă a lui Rebreanu ca autor de cărți didactice, destinate celor mici. Cărțile noastre școlare n-ar avea decât de câștigat!”); Gheorghe Bodea, *O nouă versiune a articolului „Calvarul profesorilor”* (varianta textului menționat apare cu următoarea notă semnată de Gheorghe Bodea: „La începutul anului 1924, ziarul *România* din București publica pe prima pagină articolul *Calvarul profesorilor*, semnat de Liviu Rebreanu, scriitor consacrat, ajuns la acea dată binecunoscut și influent. Situația socială și materială, deosebit de precară, în care se zbătea dascălimea română în anii următori primului război mondial, l-au determinat pe scriitor – el însuși fiu de învățători transilvăneni – să ridice glasul în apărarea «reprezentanților culturii românești»”.); Domițian Cesereanu, *Memento* („Formulele artistice ale romanelor lui Rebreanu vin din condițiile interioare ale obiectului său de studiu, și oglindesc de fiecare dată, o exemplară punere de acord a mijloacelor. El utilizează – dacă e să avem în vedere distincția pe care o face Ibrăileanu în legătură cu proza de «creație» și cea de «analiză» – cu egală îndemânare ambele modalități. (...) Pe drumul dezvoltării romanului românesc, Liviu Rebreanu este piatră de hotar. Exemplul său iradiază prin puterea de a cuprinde marile probleme ale tragicului omenesc, pe fondul specificului național, și cu mijloacele unei arte care, prin numărul manifestărilor ei felurite, rămâne un izvor de sugestii pentru viitorime.”); Este publicată *O scrisoare a lui Emil Rebreanu* cu un text semnat de Valentin Raus („În toial primului război mondial, undeva pe front, un tânăr de 25 de ani, frământat de gânduri, cuprins de neliniști, având sentimentul tragicei sale existențe în vasta «închisoare a popoarelor» (cum i se spunea imperiului austro-ungar) scria sorei sale: (...) Credem că, în geneza romanului, această scrisoare a avut un rol. În tot cazul, ea reprezintă un document în plus privitor la realitatea de la care a plecat scriitorul. Liviu Rebreanu amintește de altfel: «Fără tragedia fratelui meu, *Pădurea spânzuraților* n-ar fi ieșit de loc sau ar fi avut o înfățișare anemică, livrescă, precum au toate cărțile ticluite din cap.» (*Mărturisiri*, 1932).”); Victor Crăciun, *La liceul din Năsăud* („Anii de școală în Năsăud au însă însemnătatea de a-l fi pus în contact cu folclorul și literatura română, de a-l fi pregătit drumul, lung și greu, care a dus la monumentalele sale scrieri: *Ion*, *Răscoala*, *Pădurea spânzuraților*”).

3 decembrie

- [„*România liberă*”] La cronică literară, Boris Buzilă scrie, sub titlul *Vocația romancierului*, despre romanul lui Nicolae Breban, *Francisca*. Cronicarul vede în cele două personaje care evoluează în paralel, Francisca și muncitorul Cupșa, două destine cu valoare exemplară pentru epocă și pentru ideologia partidului unic. Pe de o parte, protagonista „a trăit într-o lume lipsită de idealuri salutare, conformistă, devorată de egoism și meschinărie, într-un univers de absurditate și ipocrizie, asfixiant pentru un suflet sensibil”.

Francisca nu se poate împăca cu existența întreprinderii familiei sale, „caz particular, neabordat în literatură, de recrudescență vremelnică și embrionară a unor forme economice aparținând vechii structuri sociale”, „repudiate de o conștiință formată în spiritul noilor concepții despre societate”. În paralel cu devenirea spirituală și ideologică, în conformitate cu ideologia comunistă, a Franciscăi, Cupșa „se desparte de propriile lui complexe” în mod stângaci, căci romancierul nu este familiarizat, în opinia cronicarului literar, cu lumea muncitorilor. Cu toate acestea, Nicolae Breban este „un prozator înzestrat cu simțul conciziunii esențializante, format, știind să schițeze cu o exemplară sobrietate caractere de o pregnanță definitivă”.

- [„Contemporanul”, nr. 49] Geo Bogza publică tableta *Labiș*: „Ieri s-au împlinit treizeci de ani de la nașterea lui Nicolae Labiș. Numai treizeci de ani... Nu știu dacă să fiu trist pentru monstruos de prematurul lui sfârșit, sau să mă bucur că acela care este de atâta vreme clasicul poeziei noastre tinere ar fi avut și azi vârsta unui băiat”. ■ În amfiteatrul *Odobescu* al Facultății de Limba și literatura română a avut loc a doua ședință a cenaclului literar al Universității București. Au citit studenții George Pituș și Petru Popescu. La dezbaterea „deosebit de interesantă” au luat parte Adrian Păunescu, I. Crânguleanu, Iulian Neacșu. Au fost prezenți și profesorii Eugen Simion, Savin Bratu, George Ivașcu. ■ Nicolae Manolescu analizează în cronica literară a revistei volumul de poezii *Viața deocamdată* de Ion Alexandru. „Satul lui e un tărâm fabulos și inexistent, o lume eternă și neschimbătoare unde mormintele se șterg sub iarbă și unde în aer plutesc miresme ațâțătoare ca în paradis. (...) „Coșmarul” poetului este această natură primară, cu arbori străvechi și scorburoși, cu iarba crescută până sus burta cailor, peste care trec toamne tânguitoare, într-o tristețe infinită a morții materiei”. □ La 85 de ani de la nașterea lui N. D. Cocea, Eugen Luca scrie: „N. D. Cocea a fost o personalitate care a exercitat o influență covârșitoare în viața socială și culturală a țării, un mare animator, un pedagog de elită care a incendiat putregaiul ca să se poată sădi o splendidă livadă”. □ V. Nemoianu scrie despre *Virtuțile prefeței – pe marginea prefețelor la traducerile din scriitori străini*.

4 decembrie

- [„Flacăra”, nr. 49] Anunță apariția volumului de *Poeme* de George Dumitrescu, prefațate de Al. Piru. □ Eugen Frunză semnează, la rubrica *Carnet de scriitor*, artixcolul *Martorul și minciuna*”.

- [„Luceafărul”, nr. 29] Eugen Barbu (*O istorie a presei*) își exprimă satisfacția față de apariția unui nou tip de jurnalism, altul decât cel burghez, asociat comunismului: „Acestei prese de tip burghez – societatea noastră îi opune pagini scrise la o înaltă ținută – dezbătând cu curaj și pregătire profesională cele mai acute probleme la ordinea zilei. A dispărut pentru totdeauna tipul jurnalistului venal, intrigant, rapace, mentor de trust al gândirii,

avid de succese senzaționale, publicând cu precădere vieți scandaloase și știri din lumea filmului și teatrului – comentând gustul vedetelor, viața lor particulară. Publicitatea crimelor și sinuciderilor nu-și găsește loc în coloanele presei comuniste. Eroul ziarelor noastre este constructorul, gânditorul, omul care își dedică toate forțele sale intelectuale și fizice semenilor săi. Cu toate succesele noastre în materie de publicistică la zi, avem încă multe de făcut”.

7 decembrie

- [„Viața studențească”, nr. 19] Rubrica *Poziții și opoziții* include un text filosofic al Ilenei Mărculescu – *Literatura existențialistă și filosofia disperării*, trecând prin Jaspers, Heidegger, Sartre, Kierkegaard, Dostoievski, Camus etc. „...Dintr-un punct de vedere riguros, de istorie a filosofiei, deși puțin încheiat din punct de vedere ideologic, *Existențialismul* desemnează un curent precis al gândirii moderne, un fond comun de idei. În termeni foarte generali, această gândire e caracterizată ca o reacție a tipului de filosofie idealistă care pune accentul pe problematica omului contra exceselor filosofiei tradiționale, care pune accentul pe *idei* sau pe *lucruri*. Filosofia existențialistă reprezintă în ansamblu o critică iraționalistă a existenței individuale, negând posibilitatea unei organizări armonioase și complet inteligibile a vieții... Noi nu suntem de acord cu asemenea perspective pesimiste asupra naturii umane; totuși, în măsura în care, în ciuda pesimismului fundamental, unii scriitori și filosofi existențialiști ca Sartre sau Camus invită la acțiune, la combaterea nedreptăților sociale, la lupta împotriva suferinței, ei sunt umaniști și *tovarăși de drum* în marea mișcare pentru apărarea păcii și civilizației”.

9 decembrie

- [„Scânteia”] Sub titlul *O expresie a vieții*, Paul Anghel scrie frenetic despre Proiectul Statutului cooperativei agricole de producție: „Am avut ambiția să duc primul în Bărăgan foile proaspete ale ziarului în care era imprimat proiectul de statut, dar mai rapide decât dorința mea au fost undele radio care familiarizaseră de-acum sătenii, chiar din primele ore ale dimineții, cu acest text fundamental pentru viața satului nostru socialist. Pe tot traseul, de la București și până dincolo de Slobozia, iar acest traseu e valabil și pentru alte colțuri de țară, satele au așteptat sosirea ziarelor cu nerăbdare, documentul fiind solicitat ca o expresie a vieții, ca un semn grăitor pentru acest stadiu de dezvoltare a agriculturii noastre cooperatiste”.

- [„Albina”, nr. 937] Ion Istrati semnează textul *La Mălinii lui Labiș*: Mai avea până să împlinească cincisprezece ani pe atunci, dar deja înjghebase un cenaclu literar al elevilor fâlticeneni, fusese remarcat în paginile ziarului „Zori noi” din Suceava unde i se inserase și cele dintâi versuri și, pe temeiuri ca acestea, era acum invitat, către jumătatea lui noiembrie 1950, la Iași, la Consfătuirea tinerilor scriitori din Moldova. Îl vedem astfel urcând apoi, la

tribună și luând cuvântul, recitând poezia *Fii dârz și luptă, Nicolae*, întâia din confesiunile sale artistice frenetic aplaudate într-o inimă de toți cei care îi acordau astfel prima luare aminte. Dacă nu ne înșală memoria, erau atunci de față G. Lesnea, C. Ciopraga, Dragoș Vicol, Al. I. Ghilia, G. Sidorovici, Paul Anghel, Radu Cârneli, Valeria Boiculescu, Costache Anton, Andi Andrieș, Al. Popovici, D. Costea, Mira Iosif, Nichita Bistriceanu, Gh. Scripcă, S. Damian, și încă mulți, mulți alții, care am salutat în Labiș un talent poetic incontestabil de uluitoare vitalitate și de certe făgăduințe. E cu totul explicabil de ce, nu mult după aceea, cu cuvenita aprobare obținută în prealabil din partea Ministerului Învățământului și Culturii, Filiala Uniunii Scriitorilor l-a adus, în semestrul al doilea al anului 1951, la Școala medie *M. Sadoveanu* din Iași, ocupându-se cu bună purtare de grijă de evoluția lui profesională și artistică și încredințându-i apoi, până a fi trimis în toamna imediat următoare la București, la *Școala de literatură și critică literară M. Eminescu*, responsabilitatea conducerii cenaclului literar al tinerilor din inima Moldovei. De-atunci sunt cincisprezece ani și poetul, dacă la 10 decembrie 1956 „pasărea cu clonț” nu l-ar fi strivit și nu l-ar fi răpit fără noimă dintre noi, ar fi împlinit la, 2 decembrie crt., 30 de ani. Nu a trăit, așadar, decât doar 21! Dar, cu *Primele iubiri*, cu *Lupta cu inerția* din care se impune dominantă *Moartea căprioarei* și cu volumele închinat micilor cititori, N. Labiș – pe măsura harului poetic cu care a fost din plin înzestrat – e un rapsod al epocii noastre, căruia îi cinstim numele pe care nu-l putem da nicicând uitării cu ardoare și nesaț, îi recitim cărțile, mergând cu idealurile înainte, spre binefacerile materiale și spirituale ale socialismului către care suntem călăuziți”.

• [„*Gazeta literară*”, nr. 50] Paul Georgescu scrie despre *Justificarea varietății* de stiluri în literatura română postbelică. Problematika este recurentă în presa culturală, iar „*Gazeta literară*” a acordat un spațiu semnificativ acestei teme în 1965. Criticul susține utilitatea sistematizării genurilor și a speciilor într-un context care, treptat, iese din zona tulbură: „Clasificarea categorială e o necesitate a spiritului uman, o metodă a științei, un imperativ al criticii ca estetică; doar că, stabilind noțiuni generalizatoare, să nu uităm natura lor relativ limitată. Este evident că modalitățile pot fi descrise numai dacă există în practica literară. Dar, referindu-ne doar la literatura noastră contemporană, și anume la proză, care sunt – sau pot fi ele? Ce principii constitutive formează o modalitate?” Paul Georgescu își continuă demersul cu pretextul unui scurt comentariu pe marginea volumului *Literatura română de azi: 1944-1964* (Editura Tineretului, 1965), semnat de D. Micu și N. Manolescu, în care figurează următoarele tipologii: „1) Romane de observație socială (romanul evenimentului, cronică socială, frescă, romane de atmosferă, romanele unui mediu, romanele istorice); 2) Romanele unei experiențe individuale (romane ale devenirii, Bildungsromanul, romanul unei transformări); 3) Alte categorii de roman: satiric, memorialistic, de aventuri, polițist, de anticipație etc.”

Recenzentul atrage atenția asupra câtorva situații controversate: „Bineînțeles, categoriile se susțin și sunt utile într-o asemenea carte: pot fi ele acceptate ca modalități? Aici sunt de făcut câteva observații: mai întâi ele nu sunt aplicate (și aplicabile, toate) la alte specii ale prozei (schiță, povestire, nuvelă, reportaj, portret); apoi, scriitorii mai însemnați, deci mai dificili ca încadrare (Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, Marin Preda, Eugen Barbu, Titus Popovici) sunt tratați separat, micromonografic; apoi, categoriile – deși, spuneam, utile și verosimile – nu excelează prin precizie.” Paul Georgescu își domolește observațiile radicale, salutând necesitatea lucrării comentate, care, totuși, își arată carențele: „Nu vreau să fac șicane autorilor unei cărți interesante și utile, nici să le conteste categorisirile fiindcă ele sunt judicioase, dar să subliniez că pentru alegerea unor modalități ale prozei contemporane nu sunt prea precise. Mi se poate răspunde că mai înainte afirmam interpenetrația modalităților; e adevărat, aceasta nu înseamnă ca noțiunile să nu fie clare și, în esență, aplicabile. Predecesorii noștri au stabilit trei modalități ale prozei și nu văd niciun motiv ca să nu le păstrăm: proza obiectivă, analitică și lirică; (asta nu înseamnă că anumite categorii cum sunt cele de mai sus sau altele – roman eseistic, proză comportamentistă, simbolică etc. nu-și au utilitatea în analiză, ele sunt de altă natură.) Modalitatea nu este o chestiune formală, ci de metodă sau de unghi de vedere.” Reiese, din părerea lui Paul Georgescu, faptul că spiritul critic a luat locul campaniilor de înfierare a „greșelilor” ideologice.

■ Fără a face o cronică în sensul strict al termenului, Lucian Raicu comentează romanul *Francisca* de Nicolae Breban (Editura pentru Literatură, 1965). La primul nivel, articolul schițează un portret al creatorului, care, în pofida receptării nu tocmai prietenoase a prozelor lui din periodice, se concentra asupra altui aspect: „Intuind că epica scurtă nu-l va reprezenta în formula dorită, își reprimă orgoliul de autor, renunțând să mai tipărească volumul acceptat și programat în colecția *Luceafărul*, are puterea de a întârzia și așa prea mult amânat debut, trecând la redactarea unui roman masiv, în largul și în adâncimea căruia se poate desfășura fără voie, fără îngrădiri. Aici se manifestă plener. Riscul merită să fie asumat: înainte chiar de a deschide cartea, parcurgând câteva comentarii ce i s-au consacrat, cititorul cu ochi format vede îndată nu numai din elogi, dar, ciudat, și din rezervele formulate, că are de-a face cu un roman ce sare dincolo de serie, o apariție de factură aparte și de un interes cu totul deosebit. Se va aștepta să întâlnească un tărâm ospitalier, primele pagini, de un aspect cam rebarbativ, și necoagulat îl vor arunca în nedumerire, apoi însă va trebui să se lase ademenit pe măsura înaintării de miezul de foc al romanului.” Concluzia criticului este fără tăgadă: „Arătând o vocație veritabilă de romancier și o acaparatoare voluptate a explorărilor în conștiință, de pasiunea cărora am putea spune că este posedat, Nicolae Breban oprește în momentul de față asupra sa atenția criticii. Sunt, pentru a o justifica, toate motivele. Ca unitate de sine stătătoare, deplin convingătoare, prin ceea ce

reprezintă în sine, dar și prin perspectivele, prin marile promisiuni și sugestii ce le provoacă, apariția romanului *Francisca* înseamnă un eveniment literar.”

• [„Tribuna”, nr 49] □ Numărul are ca tematică *Nicolae Labiș – 30 de ani de la naștere (mărturii inedite)*. ■ Sunt inserate două poezii însoțite de următoarea notă redacțională: „Ineditele *În refugiu* (pag.1) și *Imn*, nedatate în original, pot fi atribuite perioadei 1953-1954, după faptul că autorul a împrumutat din ele pasaje unor lucrări ulterioare, evident mai bine organizate artistic. Astfel, versurile 2-6 din strofa IV a poeziei *În refugiu* trec, cu mici modificări, în strofa I a poeziei *Începutul* din volumul *Primele iubiri* (1956). Strofele I, II (integral) și III (modificată) din *Imn* figurează în poemul *Omul comun* (partea a II-a, 5. *Omul comun a devenit altceva*) din volumul *Lupta cu inerția* (1958). Sunt prime transcrieri, asupra cărora poetul a revenit după un scurt dar fructuos răgaz de reflexie, și pe care le publicăm datorită interesului lor documentar, ca mărturii ale exigenței autorului lor”.; Romulus Rusan publică *Băiatul din fotografii*, un text cu genealogia lui Nicolae Labiș, biografia scriitorului și cu două scrisori semnate de Nicolae Labiș, adresate rudelor; Ana Blandiana publică poezia *Scrisoare deschisă lui Nicolae Labiș*; Este anunțată apariția iminentă a volumului omagial: „În curând va apare *Nicolae Labiș – inedit. Omagiu la aniversarea a 30 de ani de la nașterea poetului*. Culegerea de documentele, articole, studii, însemnări, editată de Comitetul regional pentru cultură și artă Suceava cuprinde texte (articole și studii) de George Călinescu, Tudor Vianu, Geo Bogza de Traian Chelariu, Lucian Valea, Mihai Iordache, Aurel George Stino, Ilie Dan, C. Blănaru, un reportaj de George Sidorovici și „numeroase poezii inedite de Nicolae Labiș”. □ Ion Vlasiu publică prima parte din jurnalul *În spațiu și timp. Caietul I. București 1932*. ■ La rubrica de *Însemnări* (multe dintre ele cu caracter polemic) citim *Contradicții... polițiste* de Voicu Bugariu („La rubrica «Discuții», Magda Popescu publică în „Gazeta literară” nr. 48 din 25 noiembrie 1965, studiul *Literatura de aventuri*. O serie dintre afirmațiile sale sunt, într-adevăr, discutabile. Premisa de la care se pornește este că «funcția psihologico-socială» ce unifică diferitele modalități ale literaturii de aventuri formează «posibilitatea oferită citadinului sedentar de a trăi fictiv, satisfăcându-și disponibilitățile de activitate». (...) Iată însă că mai jos premisa inițială este contrazisă: «... adevărata satisfacție polițistă (sic!) e intelectuală: propunerea unei enigme (penală sau nu) și dezlegarea ei prin logică formală.. rolul rămâne subordonat plăcerii de a deduce, a reconstitui, a identifica.» (...) În plus, destinarea romanului științifico-fantastic aceluiași citadin sedentar și bovaric, în zilele când genul «science-fiction» – ului cunoaște o efervescență bogată în realizări contrare «satisfacției polițiste», e total neinspirată.” ■ Textul inedit *Romantismul românesc* de D. Popovici, apare însoțit de următoarea precizare: „Publicăm aici concluziile la care a ajuns prof. D. Popovici la finele unui curs închinat primei perioade a romantismului

românesc (1829-1848). Acest curs – predat, nu de mult, spre tipărire Editurii Tineretului – se plasează, prin urmare, în continuarea *Literaturii române în epoca Luminilor*, ca un al doilea volum dintr-o vastă *Istorie generală a literaturii române*, care – din păcate, nu s-a realizat decât fragmentar”. □ La cronica literară, Ion Lungu scrie despre *Călăul cel bun*: „... S-ar putea crede (unii comentatori grăbiți și superficiali au și început să creadă) că, stăruind asupra unei lumi atât de elastice și de puțin cristalizate, autorul recentului volum s-ar fi molipsit de anumite experiențe artistice occidentale care, într-un fel sau altul, uzează iar câteodată abuzează de mult discutatul «mit al adolescenței», ca originalitatea sa ar trebui neapărat crâmpoțită, conexând-o la câteva mode literare de oarecare faimă. (...) Fiind vorba de o încercare atât de îndrăzneată și de inedită, cartea lui Vasile Rebreanu are, desigur și unele opintiri, stângăcii sau teribilisme (mai ales în partea consacrată «dialogurilor»), nereușind totdeauna să facă o trecere destul de organică de la planul liric la cel satiric, după cum și finalul este dublat; se putea renunța, cred, la cel de al doilea, mai puțin cerut de înseși premisele dezbaterii angajate. Deși scurt și concentrat, volumul lui Vasile Rebreanu suferă tocmai în părțile în care expunerea este prea lungită (mă refer la aceleași «dialoguri»). Dar, neajunsurile menționate sunt minime față de calitățile cărții. (...) Prin «romanul» *Călăul cel bun*, Vasile Rebreanu s-a autodepășit ca poet-prozator, dezvăluindu-și din plin marile sale resurse de creație la nivelul exigențelor contemporaneității socialiste.” □ Apare *Confesiunile unui scriitor african. Ezequiel Mphahlele*, un interviu cu scriitorul Ezequiel Mphahlele realizat de Edmond Frederic.

10 decembrie

- [**„România liberă”**] În cadrul rubricii *Carnet cultural*, Paul Georgescu semnează cronica literară la romanul lui Vasile Rebreanu, *Călăul cel bun*. Comentariul se intitulează *O experiență interesantă*. Debutând cu un volum de schițe impregnate de lirism, urmat de un roman balzacian, *Casa*, Vasile Rebreanu redactează un roman picaresc, un Bildungsroman cu valoare inițiativă, în care „planul acțiunii” este „liric și simbolic”, iar protagonistul trece „printr-o pădure de simboluri” în așa fel încât „trecerea din planul real în planul imaginației” „se face de la sine”. Folosind „simbolistica basmului, dar în mod original”, cartea este „o pledoarie pentru puritate”, „forța eroului” este „inocența”, iar simbolurile principale, calul și păsările, ilustrează „gândul omului”, respectiv „fericirea”. Interesant „basm modern”, totuși, „cu prea multe alegorii”, și cu simboluri „nu toate suficient de clare”, romanul „ar avea nevoie de epurare, stilizare, limpezire a semnificațiilor”.

- [**„Contemporanul”, nr. 50**] Se consemnează răspunsul lui Eugen Ionescu: „Sunt fericit că revista «Contemporanul» îmi dă prilejul la acest eveniment cultural care este numărul «o mie» să salut publicul românesc și să-

i mulțumesc din tot sufletul. Sunt neînchipuit de mișcat de primirea frățască pe care o fac spectatorii români pieselor mele”. □ La *Poșta literară* se consemnează debutul poetei Angela Marinescu prin poezia *Și iarăși*. □ În pagina a III-a a revistei se publică un grup de poezii semnate de Ștefan Augustin Doinaș, Aurel Rău, Ilie Constantin, Nichita Stănescu, Gabriela Melinescu, George Alboiu, Gheorghe Pituș, Petru Popescu. □ Victor Eftimiu scrie despre *Cafenele literare de altădată*, o poveste doar înșăilată. □ Paul Cornea publică *Literatura comparată: între perplexități și perspective*. □ Analizând povestirea *Călăul cel bun* de Vasile Rebreanu, cronicarul literar Nicolae Manolescu, arată: „*Călăul cel bun este*, schimbând ce-i de schimbat, un fel de *Le petit prince*, o narațiune pe tema candorii, a copilăriei ca însușire de a rămâne mereu pur sufletește”.

• [„**Glasul Patriei**”, nr. 36] Este redat fragmentar *Comunicatul* cu privire la *Întâlnirea conducătorilor de partid și de stat cu oamenii de știință*. □ Partea literară a numărului este consacrată lui **Nicolae Labiș – 30 de ani de la naștere**: Opera lui Labiș, expresie a unei epoci înnoitoare, impresionantă, prin dimensiuni și frumusețe, are soarta marilor creații, aceea de a fi identificată pe măsură ce timpul ne-o face mai cunoscută, cu năzuințele poporului său.” Poezia *Miorița* de Nicolae Labiș însoțește grupajul nesemnlat. □ **Omagierea marelui cărturar român Nicolae Iorga**, din numărul trecut are o completare politică, susținută de Nedice Lemnaru. Acesta înșiră notabilitățile politice și forurile prezente la ședințele comemorative de la București, Cluj și Iași. □ Radu Gyr semnează reportajul *Unde se revarsă Bahluul* □ Mihai Stănescu este prezent în acest număr cu poezia *Tărie*.

11 decembrie

• [„**Flacăra**” nr. 50] La rubrica dedicată cărții, în numărul de față se serbează printr-un text elogiativ împlinirea a șapte decenii de la înființarea colecției *Biblioteca pentru toți*. □ Eugen Frunză publică materialul *U. Probă*. □ La rubrica *Miniaturi*, Lucian Zatti oferă două schițe, intitulate *Pisica*, respectiv *Roșcovanul*.

• [„**Luceafărul**”, nr. 30] Valeriu Neșțian scrie despre Radio emisiunile literare, numind, dintre cele aproximativ 12 titluri de emisiuni și peste 240 de minute de emisie, pe: *Moment poetic*, *Capodopere ale literaturii*, *Cronica literară*, *Ediție radiofonică comemorativă*, *Prietena noastră carte*, *Amfiteatru literar*, *Mari cupluri ale iubirii*, *Scriitori ai secolului XX*. Semnatarul articolului precizează: „Eforturile sporite ale Radiodifuziunii de a cuprinde în aria de preocupări scriitori, curente, etape, momente literare asigură operativitate în urmărirea elementului actual din mișcarea literar-artistică de idei(...) În atenția redacției emisiunilor se află și popularizarea și examinarea fenomenului literar contemporan, I. D. Bălan, Dragoș Vrânceanu, Valeriu Râpeanu, Victor Crăciun, Eugen Simion, Zoe Dumitrescu-Bușulenga etc.

analizează în fața microfonului literatura actuală în conexiunile ei reale și reușesc să ocolească judecățile simpliste, vulgarizatoare, șabloanele și etichetările cu care ne obișnuise neplăcut radioul cândva. (...) Radiodifuziunea orientează și educă gustul maselor de ascultători prin emisiunile de versuri și de lecturi literare, în care străvechea artă a declamației își găsește o nouă înflorire. Noua emisiune „Amfiteatru literar” oferă auditoriului mai puțin familiarizat în tainele artei cuvântului noțiuni și argumente capabile să-i formeze propria judecată și discernământul critic în materie literară. Îmbinând cu subtilitate ținuta științifică cu caracterul accesibilității, Al. Dima, Gh. Achiței, Gh. Stroia au expus cu competență în cadrul primelor emisiuni ale seriei, elementele de bază ale științei literaturii, un abc indispensabil oricărei inițiative calificate în arta literară. De asemenea se face oportună sugestia de a fi citite la microfon lucrări literare recent apărute sau tălmăciri anume pentru radio. În privința poeziilor lirice de scurtă respirație din literatura universală, propunem de a fi realizate, în bună lectură, și în limba originalului”. În final, Valeriu Neșțian recomandă criticilor literari să-și îndrepte analiza și asupra emisiunilor literare, radioul fiind „jurnalul cu cei mai mulți cititori, dar cu cele mai puține cronici”.

14 decembrie

- [„Scânteia”] Victor Eftimiu face legătura dintre trecut și prezent în articolul său, *Sighișoara*, amintind că localitatea în care a urmat studii liceale Ilarie Chendi, și-a schimbat fața în socialism, păstrând neștirbită armonia dintre locuitorii ei români, germani și maghiari: „În parcul orașului, am salutat, cu emoție, monumentul lui Ilarie Chendi, criticul și animatorul care, în revista «Viața literară și artistică», mi-a publicat, prin 1906, primele poezii. Concetățenii sighișoreni îi cinstesc memoria. El își iubea orașelul copilăriei, așa cum îl iubesc astăzi toți cei ce viețuiesc în această urbe cu aspect de legendă și în slujba căreia, asemenea tuturor conducătorilor altor centre din Republica Socialistă România, edili, administratorii de instituții, consilierii culturali, cu concursul întregii populații, nu-și precupețesc eforturile ca să facă din Sighișoara și din împrejurimile ei un focar de viață intensă, vrednic de peisajul paradiziac în care a fost sălășluită, de tradițiile ei, de nobila și grațioasa ei înfățișare medievală, vrednică de locuitorii ei români, germani și unguri, care trăiesc într-o creatoare prietenie”. □ Se discută în continuare despre *Proiectul statutului cooperativei agricole de producție*, la a cărui promovare propagandistică își aduce contribuția, după Paul Anghel, și Alecu Ivan Ghilia: „Începutul acesta de iarnă blajină, când nu s-a așezat bine pe zloată și toamna pare să vrea cu tot dinadinsul să răzbată până dincolo de pragul noului an, găsește satele noastre angajate într-o vie și cuprinzătoare dezbatere. Cu emoție, cu spirit de răspundere și gravitatea necesară marilor împrejurări de viață când toate ușile prezentului sunt deschise spre viitor,

țărani, membri ai marii obști socialiste a țării, cumpănesc temeinic și discută cu însuflețire *Raportul* cu privire la îmbunătățirea conducerii și planificării agriculturii, prezentat la Plenara din 11-12 noiembrie 1965 de tovarășul Nicolae Ceaușescu și recentul proiect de statut al cooperativelor agricole de producție. Așteptat cu cel mai viu legitim interes, ca o cerință vitală a transformărilor structurale petrecute în alcătuirea morală, materială și sufletească a țăranului român și a satului românesc, noul statut este întâmpinat de toată suflarea satelor dintr-un capăt în celălalt al țării, ca legea de bază a activității cooperativelor agricole de producție – lege ce reflectă strălucit, în esența ei, justețea politicii partidului nostru, a înțelegerii și grijii celei mai atente și pline de respect pentru munca, demnitatea și-ncreștina personalitate a omului care a fost cel mai obidit și nedreptățit din întreaga noastră istorie. (...) Deci, acest început de iarnă vestește din plin «semnele bune» ale anilor viitori, înflorirea pe mai departe a statului nostru...”.

• **[„Viața studentească”, nr. 20]** Natalia Stancu semnează cronică teatrală la *Ondine* de J. Giroudoux, iar Iulian Mereuță la piesele lui J. Anouilh – *Antigona* și *Medeea*. Se consemnează și alte piese care se bucură de succes în Capitală: *Jocul ielelor* la Teatrul Mic; *Scaunele* de Eugen Ionescu la Teatrul Nottara, *Troilus și Cresida* de Shakespeare la Teatrul de Comedie, plus premiere la Teatrul Bulandra – *Caniota* de Labiche și la Teatrul Național – *Patima roșie* de Mihail Sorbul. De asemenea *Dactilografii* de Schisgal la Teatrul Mic și *Cu tot soarele pe masă* de Dan Tărchilă (o analiză mai amplă a lor va fi făcută în primul număr din 1966 al „Vieții studentești”, la rubrica *Punctul pe i*).

15 decembrie

• **[„Urzica”, nr. 23]** Apare un grupaj de *Versuri* de Marcel Breslașu: „Voi ști că firul toamnelor se curmă / – pentru poet, pentru amant – /când o să cadă frunza cea din urmă / și ochiului n-o să-i mai lase-o urmă, / ca pe un geam, un diamant”. Mircea Pavelescu și Virgil Gheorghiu sunt autorii catrenelor *Amendamente zoologice*; *Microfoiletoane rimate* scrie V. D. Popa. De *Răbojul urzicii* se ocupă C. Cristobald. Dan Manolescu ține rubrica *De-ale Bucureștiului*. La *Pagini din literatura satirică universală* este tipărită *Plimbarea de duminică* de Jiri Marek (în traducerea lui Iacob Babin).

16 decembrie

• **[„România liberă”]** Sub semnătura lui Teodor Vîrgolici, ziarul publică *Reconstituirea unei epoci*, recenzie la cea de a patra reeditare a romanul lui Ion Pas, *Lanțuri*. Istoricul literar insistă asupra caracterului memorialistic al romanului și a celui de „frescă socială” reconstituită pentru a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în perioada venirii lui Carol la domnia Țărilor Române. Atenția criticului și istoricului literar este atrasă de „realitățile complexe”,

respectiv „sărăcia și mizeria satelor”, în opoziție cu „opulența și huzurul palatului regal”, context în care „a luat naștere la noi mișcarea muncitorească socialistă”.

• [„Scânteia”] În articolul *Delimitări necesare în istoria literară*, Teodor Vârgolici ia atitudine întreit polemică față de punctele de vedere exprimate de Dan Zamfirescu, Eugen Sperantia și Ion Negoîtescu în cadrul dezbaterii, mai ample, pe tema curentelor literare și a reprezentanților acestora: „În discuția organizată de «Gazeta literară» (nr. 28, 8 iulie 1965), pe tema «scriitori, curente, interpretări», în intervențiile datorate lui Al. Piru, I. D. Bălan, D. Micu, Pompiliu Marcea, Matei Călinescu, D. Păcurariu, Eugen Simion și alții, se întâlnesc o serie de puncte de vedere judicioase, interesante, referitoare la discutarea și înțelegerea clară a sămănătorismului, ținând seama de contradicțiile lui. Într-un număr recent din «Gazeta literară» (25 noiembrie 1965), a apărut însă articolul *Sensul unei lupte literare* de Dan Zamfirescu, în care se adoptă o atitudine extremistă asupra sămănătorismului. Dacă până acum câțva timp acest curent era blamat și negat în întregime, acum, în articolul amintit, este aprobat și îmbrățișat în totalitatea lui, fără a se distinge laturile pozitive de cele negative. Deși se alătură «unei interpretări în acord cu realitatea faptelor», Dan Zamfirescu nu respectă, după părerea mea, această realitate, escamotând-o. El încadrează în «tendința națională» absolut întreaga mișcare ideologică și culturală de la «Sămănătorul» și de la celelalte reviste care au promovat aceeași orientare. „Acestei mișcări – scrie Dan Zamfirescu – îi aparțin deopotrivă cei care, în Transilvania se grupează în jurul revistei «Luceafărul» (apărut în iunie 1902), în Oltenia în jurul «Ramurilor» (dec. 1905) și în Moldova la revista «Făt-Frumos» (Bârlad, martie 1904). Parcurgând aceste rânduri, se naște în mod firesc întrebarea: cum pot fi încadrați în «tendința națională» sănătoasă a curentului, ideologi naționaliști-șovini ca Aurel C. Popovici, succesorul lui N. Iorga la conducerea «Sămănătorului» și A. C. Cuza, mentorul și conducătorul de fapt al revistei «Făt-Frumos»? Cercetând mai atent aceste reviste se poate observa că încadrarea lor globală în tendințele pozitive ale sămănătorismului nu este «în acord cu realitatea faptelor». Revista «Făt-Frumos» a constituit permanent tribuna de pe care A. C. Cuza a lansat cele mai nocive teorii naționaliste și șovine, în ultima perioadă de apariție a revistei acaparând aproape în întregime paginile ei. De pildă, în prolixul său studiu *Naționalitatea în artă*, apărut în mai multe numere consecutive, din septembrie până în decembrie 1905, A. C. Cuza ducea la extrem teoriile sale xenofobe, susținând extirparea din mijlocul unui popor a tuturor cetățenilor de altă rasă, de altă naționalitate și de altă religie. Despre aceste aspecte, în articolul lui Dan Zamfirescu nu se face nicio mențiune. Desigur, într-un articol de revistă nu se pot dezbate toate problemele legate de manifestările literare și ideologice ale sămănătorismului, dar a nu remarca succint, a nu sugera în principiu aspectele lui flagrant contradictorii, lăsând

impresia că întregul curent, că toate revistele care l-au promovat s-au integrat pe deplin într-o tendință pozitivă, nu mi se pare cea mai recomandabilă metodă istorico-literară. Preocuparea de a readuce în atenția noastră personalitatea și opera unor scriitori valoroși, a unor eminente oameni de cultură din trecut este lăudabilă și necesară. Dar și în această direcție trebuie să funcționeze spiritul critic obiectiv, științific. □ În ultimul număr al revistei «Steaua» citim caldă evocare *Figuri universitare: Pompiliu Eliade* de Eugen Speranția, în care sunt relevate, pe bună dreptate, unele laturi pozitive, meritorii, ale activității și operei acestui om de cultură. Autorul articolului acordă însă prea ușor aprecierile sale fără rezerve unor scrieri care nu le merită în totalitatea lor. Bunăoară, referindu-se la lucrarea lui Pompiliu Eliade *Influența franceză asupra spiritului public din România*, Eugeniu Speranția spune: «*E o lucrare de erudiție, masivă, ponderoasă, de vreo 430 de pagini, și cu o bibliografie extinsă pe 18 pagini și care n-a lăsat necercetată nici o sursă informativă*». Cu ceea ce afirmă în continuare nu mai putem fi însă de acord. Eugeniu Speranția consideră că «*prin influență autorul nu înțelege nici subordonare, nici alterare, ci călăuzire spre lumină*». Or, Pompiliu Eliade – deși lucrarea sa conține unele observații pertinente – vedea în influențele din afară tocmai o subordonare, o dependență totală, considerând literatura română ca lipsită de orice originalitate. (...) Menționarea critică a acestor opinii era necesară în elogiosul articol din «Steaua». □ Uneori se întâlnește în presa literară și intenția de a dezgropa și de a impune ca valori autori mediocri, definitiv penalizați de timp, de a-i substitui marilor și adevăraților scriitori. De pildă, în articolul *Opera poetică a lui Adrian Maniu* de I. Negoțescu, publicat în «Gazeta literară» din 10 iunie 1965, se spune: «*Acum, jocul formelor ispitește diferite virtualități ale prozei de artă cu tradiții vechi la noi, de la Odobescu și Macedonski la Matei Caragiale și Dinu Nicodim (...) și lăsând poate totuși la o parte dulcegăriile lui D. Anghel*». Ceea ce uimește aici este grava confuzie a valorilor. A așeza alături de Odobescu, Macedonski și Matei Caragiale pe... Dinu Nicodim mi se pare grotesc. (...) Orice fenomen literar din trecut reclamă din partea criticului și istoricului literar o cunoaștere temeinică a faptelor, disocierea atentă a valorilor, finețe analitică, precizie și claritate în expunere».

- [„*Albina*”, nr. 938] Virgil Carianopol scrie despre *Trenul*, volum apărut sub semnătura lui Petru Vintilă, care „abordează o temă nouă, în care printre altele se conturează și măreția sufletească a soldatului român”.

- [„*Gazeta literară*”, nr. 51] Continuând discuțiile purtate de-a lungul întregului an despre „noile orientări” în literatura tânără din România, Matei Călinescu nu se ferește, în articolul *Sub semnul varietății de stiluri*, să laude poezia lui Ion Alexandru: „Trebuie să mărturisesc că îndemnul inițial de a așterne aceste rânduri mi-a venit dintr-o bucurie de ordin literar. Pe care mi-a prilejuit-o Ion Alexandru cu volumul său de versuri, de curând apărut, *Viața*

deocamdată. Îi citisem cartea de debut, *Cum să vă spun*, îi urmărisem – cu fluctuațiile de interes firești – activitatea poetică risipită prin reviste și-mi formasem progresiv convingerea că mă aflu, într-adevăr, în fața unui talent ieșit din comun. Dar *Viața deocamdată* m-a sedus. E totdeauna greu să explici o seducție, să definești un farmec (riscul de a le distruge e mare), dar poate că tocmai aceste dificultăți fac lucrul mai ispititor. Ceea ce mă impresionează în prima linie la Ion Alexandru este autenticitatea aproape violentă a manifestărilor temperamentale pe plan poetic. Expresia lirică, de o puternică factură metaforică, pare a capta tot ceea ce ține de un fond spontan, liminar, de o lume fascinantă în felul ei, a impulsurilor interioare, a atitudinilor, nemediate printr-o conștiință inhibitivă, a senzațiilor nude uneori.” ■ Al. Piru semnează notița *Literatura română într-un dicționar universal*, completând astfel intervenția sa de la masa rotundă organizată de „Gazeta literară” din nr. 28/1965 privind *Scriitori, curente, interpretări*: „Am în față frumoasa tipăritură editată la Paris de Laffont-Bompiani, *Dictionnaire universel des lettres*, publicat sub direcția lui Pierre Clarac, inspector general al Instrucțiunii publice în 1961, un volum de 952 de pagini, tipărit pe trei coloane cu literă mică, ghid indispensabil mai ales pentru scriitorii de valoare universală contemporani, dar important și pentru scriitorii mari din trecut. Să vedem ce scrie despre noi. Din vina probabil și a noastră, întristător de puțin. Ceva despre *limba* (nu literatura) română, câteva rânduri despre *doinele* românești și câteva date despre trei scriitori: I.L. Caragiale, Eminescu și Liviu Rebreanu. Lipsesc Dimitrie Cantemir, C. Negruzzi, Gr. Alexandrescu, V. Alecsandri, A.I. Odobescu, B.P. Hasdeu, Creangă, Slavici, Macedonski, Coșbuc, M. Sadoveanu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Ion Pillat, G. Bacovia, Camil Petrescu, H. Papadat-Bengescu, E. Lovinescu, G. Ibrăileanu, G. Călinescu etc., etc.// Despre limba română ni se spune în mod judicios că e vorbită pe vechiul teritoriu al Daciei că e de origini pur latină în privința structurii gramaticale, cu influențe străine numai în lexic, că a folosit până la 1860 alfabetul chirilic și că are dialectul daco-român și aromân, dialectul daco-român cuprinzând graiurile moldovean, muntean și ardelean.” Criticul enumeră și disfuncțiile jenante ale prezentării: „Cu totul nesatisfăcătoare sunt datele despre Eminescu. Se subliniază mai mult activitatea jurnalistică, socotită, fără nuanțe, conservatoare, deci «generoasă». Cu privire la moarte, se ia în serios legenda asasinării poetului de un nebun, pe care istoria literară a înfirmat-o de mult. Din operă, poeziile sunt amintite numai global, cu caracterizarea că «temele nutrite de meditații și iubiri dureroase pentru ființe imaginare», se înrudesesc cu cele ale romanticilor germani. (...) Supoziția că Eminescu ar fi fondatorul poeziei românești, anulează creația anterioară, a lui Eliade, Alecsandri, Bolintineanu etc. de la care autorul *Luceafărului* a pornit. *Le Prince bleu* nu cel mai bun echivalent pentru *Făt-Frumos din lacrimă*, în fine la bibliografie figurează numai traducerea recentă a lui H. Julin, *Quatre Poèmes*, deși se puteau cita și

cele mai vechi ale Mărgăritei Mille-Verghi și L. Barral în franțuzește, eventuale versiunea italiană a lui Ramiro Ortiz. În chip bizar și comic, la Caragiale ni se spune că a debutat prin traducerea unei piese italienești *Roma 'nvicta* (*Rome invincue*) când în realitate Caragiale a tradus din limba franceză piesa *Rome vaincue* de Alexandre Parodi (versiunea italiană, presupusă, e imaginară). (...) Rebreanu nu a făcut studii universitare la Budapesta și Viena, ci numai la Academia militară din Budapesta. N-a cunoscut în copilărie «golani» evocați în nuvele, ci mult mai târziu, în București, nu în Transilvania. (...) Dicționarul nu înregistrează pe scriitorul român de limbă franceză Panait Istrati, amintit de istorici literari ca René Lalou, în schimb acordă un spațiu egal cu al lui Caragiale lui Eugène Ionesco, «scriitor francez», născut în România, dar despre ale cărui scrieri românești nu se spune nimic.”

• [„Tribuna”, nr 50] În cadrul rubricii *Însemnări* se menționează: „*Contemporanul*” la numărul 1000, text redacțional: „La 10 decembrie 1965, revista «Contemporanul» a atins numărul 1000. (...) Colectivul redacțional al revistei «Tribuna» urează «Contemporanului» ani mulți și rodnici de apariție de acum înainte și îi dorește să se afle întotdeauna în focarul vieții cultural-științifice atât de la noi cât și de peste hotare.”); □ Br. Mihai, autorul „însemnării” *Gasconade* este foarte critic la adresa unora dintre adaptările literare de pe micul ecran: „Nu demult, un punct de atracție al programului de televiziune l-a constituit prezentarea ecranizării *Doamna Chiajna* după cunoscuta nuvelă a lui Al. Odobescu, care solicitându-ne interesul, ne-a făcut să ne adunăm în număr destul de mare în fața cutiei magice. Toate au mers bine până ce năbădăioasa doamnă Chiajna, vrând să-și răzbune onoarea de nevolnică soacră-mare, s-a hotărât să-și trimită agenții secrete să-l omoare pe Radu Socol-junior care-și petrecea în tihnă luna de miere cu iubăreța fiică a Chiajnei, fără să țină cont că interpreții distribuiți nu știu să țină în mână o săbiuță de lemn, necum o sabie sadea. (...) În fața unor asemenea scene, invocarea respectului față de cei ce-și pierd timpul înaintea televizorului sau măcar față de o nuvelă bine cunoscută în literatura noastră, se cere neapărat rostită. Dacă ar fi vorba de o piesă de teatru, ar exista scuza stilizării, dacă era o transmisie directă îi iertăm pe bieții actori că mai dădeau și după muște. O ecranizare, însă, oferă infinit mai multe mijloace de realizare dar și implică grijă sporită pentru veridicitate, autentic, atmosferă, spectaculos etc. Altfel, telespectatorii, în loc să plângă moartea lui Radu, petrec în hohote de râs, crezându-se în fața variantei autohtone a unei bufonade chapliniene.”); □ D. C., *Prezențe românești peste hotare* („În cadrul unui schimb de experiență, profesorul universitar Al. Dima, invitat în R. P. Ungară, a conferențiat la Universitatea din Budapesta și Academie, abordând unele probleme generale privitoare la literatura română și stadiul dezvoltării ei actuale... Astfel, la Universitatea budapestană Al. Dima a vorbit despre *Elementul social, național și universal în literatura română*, relevând legile condiționării estetice care cer

literaturii (ca și oricărei arte, de altfel) o specificitate individuală din punct de vedere social și național și o valoare generală din punct de vedere universal. (...) A doua conferință: *Principalele aspecte ale criticii și istoriografiei literare actuale*, ținută la Institutul de literatură al Academiei, a suscitat un interes nu mai puțin scăzut, fiind urmată de discuții importante, în care i s-au cerut orbitorului lămuriri suplimentare asupra metodelor istoriografiei literare, stilurilor în critică etc.”) ■ La rubrica intitulată *Carnetul criticului*, Constantin Cubleşan se referă la romanul lui Vasile Rebreanu, *Călăul cel bun*, denuinduo-și intervenția *Două direcții folclorice*: „Între schițele, povestirile și nuvelele publicate în ultimul an, cu dărnice, de Vasile Rebreanu, în paginile revistelor literare și recentul său roman, *Călăul cel bun*, se pot stabili puncte comune în ceea ce privește concepția artistică a scriitorului – și acest lucru nu trebuie neglijat. Se va vedea, astfel, cum o proză «experimentală» (termenul a fost des utilizat în referirile critice asupra acestor producții) se profilează a o modalitate epică dintre cele mai interesante, având la bază însăși ideea preluării și stilizării motivelor folclorice românești. Dacă în e privește construcția romanului, ce urmează cu fidelitate schema basmului românesc (dar românesc și nu a basmului în general, cum vom vedea), remarca a fost făcută dintru început (Al. Oprea, I. Lungu), nu același lucru se poate spune despre schițele, povestirile și nuvelele publicate, în care unii (să fie, oare, vorba doar de o ignoranță în ce privește folclorul nostru?), au văzut – erudiți – influențe din Eugen Ionescu (I. Bălu), alții au făcut trimiteri docte la Kafka (V. Nistea) iar alții, ciudat, au pus pur și simplu sub semnul îndoielii însăși buna credință a autorului. Tocmai de aceea este nimerit ca, înainte de orice alt comentariu privind concepția artistică a lui Vasile Rebreanu, să încercăm «identifica» izvoarele sale de inspirație. (...) El nu dezvoltă o anume fabulație epică, à propos de ideea folclorică, ci preia brut întreg materialul, «șlefuindu-l» acolo și atât cât să-i permită adâncirea sensurilor deja conținute. Pentru cel care urmărește, cu un ochi atent, producția de acest gen a lui Vasile Rebreanu, nu va fi prea greu să remarce faptul că, în tehnica preluării și stilizării motivelor folclorice, se disting deocamdată două direcții. Una, aceea discutată mai sus și alta, oarecum opusă acesteia, caracterizată prin extragerea ideii, a motivului de proveniență populară din contextul inițial și aplicarea lui pe țesătura unei noi narațiuni, într-o tratare epică aparte. (...) Ar fi greu să prevedem acum – nici nu era în intenția acestor sumare rânduri – care din cele două modalități de prelucrare și stilizare a folclorului, distincte în creația lui Vasile Rebreanu, se va dovedi cea valabilă pentru evoluția sa de viitor. Oricum, însă, asimilarea organică a motivelor folclorice, în vederea transpunerii lor în proza cultă, se impune cu certitudine și prozatorul dovedește în acest sens o preocupare demnă de toată atenția.” □ Ion Oarcăsu semnează cronica literară la Ion Alexandru, *Viața deocamdată*: „Spuneam și altădată, analizând un ciclu, repet și astăzi: nimeni după Labiș, dintre poeții tineri și

foarte tineri, nu mi-a dat sentimentul că descopăr viața imediată, cu frumusețile și contradicțiile ei, așa cum mi-au dat încă de la început poeziile lui Ion Alexandru. Volumul său recent, *Viața deocamdată* (scos în condiții grafice modeste de către *Editura tinereții* și într-un tiraj absolut confidențial: 1640 exemplare) sporește acest sentiment până la halucinație. (...) Cel de-al doilea volum al său marchează un salt calitativ evident față de poezia cam juvenil bătaioasă a debutului; mai stăpân pe sine și mai «liniștit», fără a-și pierde totuși spontaneitatea inițială, sinceritatea cuceritoare și acea notă ușor teribilistă, agresivă, care a format încă de la început farmecul creației sale, poetul privește astăzi lucrurile dintr-o perspectivă mai amplă. (...) Îndrăzneț și sincer, aplecat cu vie curiozitate asupra lumii diversele ei ipostaze, Ion Alexandru a ajuns, cum singur spune, la «vârsta îndoielii»: să-i așteptăm cu încredere maturitatea”. ■ Emil Manu publică, în opt secvențe, *Fragmentarium Argezeian*. □ Sub titlul *Poeți din Bacău* se prezintă cu versuri Sergiu Adam, Radu Cârneli, Ovidiu Genaru, Ioanid Romanescu și Mihail Sabin. □ Ion Talos recenzează ***Poezii populare ale românilor*** culese de Alecsandri (îngrijită, cu un studiu introductiv, note și variante de Gheorghe Vrabie, EPL, 1965): „Un merit deosebit de însemnat al ediției îl constituie și amplul studiu introductiv, cu atât mai mult și cu cât, oricât ar surprinde, despre interesul lui Alecsandri pentru patrimoniul popular s-a scris foarte puțin. Studiul lui Gh. Vrabie în această problemă e bogat și lămuritor. (...) Lucrarea lui Gh. Vrabie, cu meritele pe care i le-am semnalat, constituie cea mai bună ediție a poeziilor populare ale lui Alecsandri până în prezent.” □ Apare colajul *8 prozatori americani despre nuvelă*, în românește de D. B.. Aceștia sunt: William Saroyan, Erskine Caldwell, Jesse Stuart, Gladys Schmitt, Dorothy Mc Cleary, Truman Capote, George Hitchcock, George Sumner Albee.

17 decembrie

- [„**Contemporanul**”, nr. 51] Se anunță ca la Editura *Europa* din Budapesta apare volumul de poezii *Răsărit magic*, o amplă antologie din opera lui Lucian Blaga. □ La rubrica *Meridiane* Darie Novăceanu consemnează apariția volumului *Introducere în literatura Americii Latine* de Francisc Păcurariu □ În eseu *Urâtul și frumosul*, S. Damian analizează proza lui G. Călinescu.

18 decembrie

- [„**Scânteia**”] Valeriu Râpeanu semnaleză apariția unei antologii din *Opera* lui Nicolae Iorga: „Avem în față o primă antologie datorată profesorului Mihai Berza, semnată și al unui valoros studiu introductiv. Sunt strânse câteva pagini care vorbesc mai concludent despre valorile literare ale operei lui Nicolae Iorga. (...) De la început trebuie făcută însă o distincție. Pe scriitorul Nicolae Iorga, deși îl vom afla în paginile în care el a vrut să scrie literatură, în versurile sau în piesele sale de teatru, îl întâlnim mai ales în primul rând în

lucrările sale memorialistice, în notele de drum, în pamfletele și în portretele scrise de el. Este și părerea exprimată de profesorul Mihai Berza care, pornind de la această observație, ne-a oferit în două volume o selecție importantă din două puncte de vedere: mai întâi prin sporul de cunoaștere ce îl aduce asupra istoriei noastre spirituale, a frumuseților țării, asupra oamenilor ei de seamă, ca și asupra acelor truditori modești ce și-au închinat viața celor mulți și apoi, prin ceea ce reprezintă în evoluția artei noastre literare propriu-zise, în tehnica portretului de pildă sau a artei pamfletului. (...) Antologia marchează un moment de început în reeditarea operei lui Iorga. Edițiile următoare vor adânci cunoașterea operei marelui cărturar și scriitor prin tipărirea paginilor sale reprezentative ce rezistă timpului”.

- **[„Scânteia tineretului”]** Mihai Ungheanu recenzează romanul lui C. Țoiu, *Moartea în pădure*, o carte care „marchează temerara trecere de la jurnalismul de tip reportericesc la roman”, deși „sunt situații și scene deja văzute, rezolvări cunoscute din lectura altor autori, în orice caz cartea dă sentimentul a nu fi simultană reportajelor recente ale autorului. Romanul pare dintr-o perioadă mai veche a scrisului său și lipsa datării finale poate să inducă în eroare pe mulți asupra stadiului pe care l-a atins cu adevărat astăzi.”

- **[„Flacăra”, nr. 51]** Anunță apariția, la *Editura pentru literatură*, a volumului IV de *Opere*, de I. L. Caragiale, o ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu și Liviu Călin.

20 decembrie

- **[„Glasul Patriei”, nr. 37.** Despre *Intelectualul de azi*, scrie acad. Nicolae Petruțian: „Intelectualii români din toate generațiile sunt puternic legați de interesele și năzuințele poporului, sunt uniți în lupta pentru înfăptuirea politicii statului, slujesc cu entuziasm cauza construcției socialiste”. □ Lui Nichifor Crainic îi aparțin câteva însemnări, foarte optimiste, în ceea ce privește *Spiritul oltean*: „Spiritul lor înseamnă istețime și energie, cutezanță și tenacitate. Nu știm cât de fericită va fi fost Dacia Felix, dar mărețiile care cresc cu fiecare zi, ne obligă să știm că, în curând, Oltenia toată va însemna fericirea poporului ei.” □ Poezii ultimului număr, pe anul 1965, al „Glasului Patriei” sunt Virgil Carianopol, cu poezia *Cântec* și Ion Brad cu *Țara*.

23 decembrie

- **[„Gazeta literară”, nr. 52]** Pe prima pagină apare un citat din *Expunerea* tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P. C. R. cu privire la îmbunătățirea organizării și îndrumării activității de cercetare științifică: „Savanți români care au făcut cinste patriei și veacului lor au fondat strălucite școli de matematică, fizică, chimie, geologie, medicină, istorie, sociologie, ridicând prin operele lor prestigiu științei românești, făcând să

crească contribuția țării noastre la patrimoniul științei mondiale. Toate acestea dovedesc nesecatele izvoare de talent, capacitate și energie creatoare cu care este înzestrat poporul român.” ■ Tot pe prima pagină apare poezia *Ascensiuni în timp* de Al. Andrițoiu. ■ Petru Vintilă semnează *La ordinea zilei: știința*: „Ziarele de marți dimineața au publicat expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R., cu privire la îmbunătățirea organizării și îndrumării activității de cercetare științifică. Trebuie să-mi exprim de la bun început satisfacția deosebită ce mi-a dat-o lectura acestui remarcabil, clarvăzător și profund expozeu având ca temă analiza fenomenului științific din țara noastră, și avântul fără precedent ce i se cere a-l face în viitor. (...) Prin înființarea Consiliului Național al Cercetării Științifice, prin importanțele sale atribuții de organizator și catalizator al uriașului izvor de energie creatoare, acest nou organism, fără precedent în istoria civilizației românești, este chemat să dea viață înflăcărată și expresie strălucitoare marilor idei ale Partidului Comunist Român în e privește avântul științei din patria noastră. (...) Generațiile viitoare de savanți și cercetători vor vorbi cu mândrie și recunoștință despre acest moment istoric, luminos deschizător de drumuri în dezvoltarea și înflorirea științei românești, în creșterea prestigiului internațional al patriei noastre, în aportul ei la dezvoltarea științei și civilizației mondiale contemporane”. ■ La treizeci de ani de la nașterea lui Nicolae Labiș, mai mulți scriitori îl evocă pe marele dispărut: Lucian Raicu, *Primele imagini* („Nicolae Labiș era structural prea mare poet, prea poet de dinăuntru, în teritoriile secrete, pentru a mai avea răgazul de a-și impune o figură adecvată, și prea omeneste lucid și ironic pentru a și-o menține și a se confunda până la urmă cu ea. (...) Nouă ani după moartea sa, simt că este încă prematur, dureros de prematur, să încerc a-l desluși, numai așa cum se cuvine, deci cu toată obiectivitatea, liniile portretului interior, acelea în prelungirea cărora se situează poezia sa, expresie a naturii sale autentice și profunde, greu de întrevăzut în suma adesea înșelătoare a impresiilor externe.”); Adrian Păunescu, *Cel mai tânăr dintre noi* („Calitatea esențială a poeziei lui, primul semn de poet cu valențe neobișnuite pe care-l dă Labiș, este înțelegerea revoluției. (...) Nicolae Labiș a înțeles faptul că revoluția trebuie privită dinăuntru ei, ca orice fenomen maxim și, nescutit nici el de facilități, Labiș înțelege din frecventarea aerului revoluției că în sensul revoluționar al artei este cuprins și apelul la îndrăzneală, la noutate, la geniu. Nicolae Labiș nu se ferește să fie îndrăzneț, izbitor de nou și, în câteva puncte ale lui, genial.”); Eugen Simion, *Poetul* („Dificultatea de a interpreta poezia lui Nicolae Labiș ține de fascinația pe care o simțim față de destinul atât de neobișnuit al acestui tânăr. Labiș a devenit, în fapt, un mit, cum devenise Eminescu, în ultimul deceniu al secolului trecut. Mitul n-a încetat să crească, să domine datele biografice reale, să le proiecteze în alte zone, accesibile doar imaginației. (...) Labiș reprezintă, azi, mitul rimbaldian al adolescentului care, de-abia desprins din lumea fabuloasă a

copilăriei, a intrat în alta unde universul i se înfățișează nu numai în ipostazele lui mirifice, dar și cu marile și grelele sale enigme. Luarea în stăpânire a lumii – actul poetic decisiv, propriu doar creatorilor ieșiți din comun – presupune o energie spirituală și o percepție adâncă a elementelor, însușiri pe care, cu hotărâre, acest adolescent le-a avut. (...) Din orice punct ai privi poezia și oricât de stângace, juvenile, ți s-ar părea câteva poeme de început, Labiș e un poet adevărat; nu știu dacă atributul (de altfel comun) de *mare poet*, nu l-ar stânjeni, n-ar distona cu tinerețea lui cuceritoare, dar cu siguranță el e un liric excepțional, hohotitor romantic și delicat până la sferic, substanțial, artisticește, în toate ipostazele lui”. ■ La rubrica intitulată *Contrapunct* apare *Sine ira et studio*, interviul cu prozatorul Ion Lăncrănjan, realizat de Constantin Țoiu, seamănă cu o reglare de conturi: „– În presa literară au fost exprimate diverse opinii în legătură cu modalitățile prozei noastre. «Fără mânie și părtinire», ce crezi despre opoziția lirism-proză obiectivă? – Nici nu-i vorba de o opoziție, de fapt. E vorba, – o spun dacă îmi dai voie, fără mânie și fără părtinire, dar cu o franchețe de care nu cred că mă voi despărți niciodată – de răbufnirea unui subiectivism, cel puțin exagerat. Tovarășul Marin Preda, fiindcă domnia-sa a fost în ultima vreme cel mai neîmpăcat adversar al lirismului în proză, susține că proza noastră nu poate să progreseze din pricina acestui lirism. Înfocarea cu care au fost abordate lucrurile de către tovarășul Marin Preda, îndeosebi într-un articol publicat în «Contemporanul», este izvorâtă, după părerea mea, dintr-un exclusivism de neînțeles, nepotrivit cu perioada actuală de dezvoltarea de stiluri a devenit un bun câștigat al tuturor scriitorilor. Și o condiție a dezvoltării literaturii. Evident, discuțiile și chiar încrucișările de spade sunt mai mult decât necesare, în aceste condiții. Dar când o opinie nu se sprijină decât pe dorința unui scriitor de a-și impune propria sa modalitate de creație, – care devine astfel singura modalitate bună și potrivită pentru reflectarea cât mai nuanțată și mai pregnantă a realităților noi – ea nu mai contează, ca o opinie estetică, menită să fie luată ca atare în discuție, ci ca o manifestare întristătoare, de exclusivism. Fiecare scriitor este înclinat să-și teoretizeze propria sa modalitate de creație, care e superioară, din punctul său de vedere, celorlalte modalități. Cred, totuși, că de aici și până la protestele din «Contemporanul», – de o coloratură cam joasă, într-adevăr – e o distanță. Exclusivismul și intoleranța au limitele lor. Și dacă sunt depășite și aceste limite, înseamnă că ne aflăm în fața unei supărări de moment, ori în fața unui impas de creație, nu știu. Ceea e știu este că tovarășul Marin Preda a făcut cu mult mai mult pentru dezvoltarea prozei contemporane în 1952, când a publicat nuvela *Desfășurarea*, și în 1956, când a publicat romanul *Moromeții* – decât face acum prin interviurile și prin articolele pe care i le-a publicat revista «Contemporanul». Atunci, cărțile pe care le-a scris și le-a publicat au stârnit o efervescență reală în rândurile scriitorilor, au îndemnat la mai multă exigență, la o preocupare mai

stăruitoare pentru scris, a tuturor prozatorilor. Protestele la care recurge de la un timp stârnesc, în schimb, nedumerire. Aș mai adăuga, dacă-mi dai voie, că sunt mândru de generația din care fac parte și că scriu, parcă, cu mai multă încredere dacă îl simt lângă umărul meu pe Dumitru Radu Popescu și pe Ștefan Bănuțescu. Și pe Fănuș Neagu și pe Vasile Rebreanu și pe Nicolae Țic. Și pe Alecu Ivan Ghilia și pe Nicolae Velea – nemaivorbind de prozatori ca Eugen Barbu, Remus Luca, Laurențiu Fulga și Ștefan Luca. E drept ca acești scriitori, și alții pe care nu i-am mai pomenit, scriu în felul lor, fiecare în parte și că se mai lasă furați și de lirism, dar mie îmi plac în ce au ei mai bun”. □ În pagina dedicată cronicilor de Teatru, film, muzica, plastica D. I. Suchianu semnează interogativ *Creangă?*: „Ar mai fi multe de spus despre ce ușor s-ar fi putut face un film bun despre Creangă folosind rețeta (singura aplicabilă aici) a dascălului Sacha Guitry. Dar cineaștii noștri sunt contra dascălilor. Pentru câtă vreme încă? Și oare toți? Sau poate că nu aceștia, dar cineaștii români de mâine se vor hotărî să... Nu știu. Știu doar că scriitorul Ion Creangă a fost victima unui asasinat. Iar pentru cineaștii care, măcar acum, știu cum trebuie lucrat un film Creangă, vreau să mai fac câteva mici observațiuni. Călinescu spune că *Amintirile* lui Creangă n-au nimic de jurnal intim. Că copilul zugrăvit în ele este copilul banal, tipic, «copilul universal», cum se exprimă Călinescu. Apoi, mai zice el, întâmplările povestite sunt banale și fără importanță. Important e numai cum sunt ele povestite. Găsim aici, ca de obicei la Călinescu, semi-adevăruri abil ghicite, apoi imediat astupate pe cealaltă jumătate cu alte idei, acestea perfect eronate, și declanșate pe un mecanism de hachiță.” □ În rubrica destinată recenziilor se scrie despre: *Violeta Zamfirescu: La gură de rai*; *Ștefan Gheorghiu: Lebăda*; *Al. Mitru: Din marile legende ale lumii*; *Horia Aramă: Scări la stele*. □ În rubrica *Alb negru* Marian Popa semnează textul de atitudine *Estetica tiparului*: „Oare nu s-ar putea opta pentru articole care, fiind mai scurte, printr-un efort necesar de concentrare ar putea beneficia de o prezentare tipografică mai fericită? Dacă vorbim de o estetică a revistei sau a paginii, de ce n-am vorbi și de una a articolului și chiar de una a literei?”. Aceluiași autor îi aparține și textul *Paralelism arbitrar*: „Comemorarea a 25 de ani de la moartea lui N. Iorga a prilejuit mai tuturor publicațiilor literare o amplă trecere în revistă și o primă reexaminare critică de pe pozițiile marxiste, a activității multilaterale a marelui om de cultură. Merită felicitări inițiativă *Tribunei* care a consacrat un întreg număr acestui eveniment. Totuși, unele puncte de vedere exprimate suscită rezerve, îndeosebi prin implicațiile lor în dezbateră fenomenului literar din primele decenii ale secolului. Ne referim în primul rând la articolul *N. Iorga – concepții literare-estetice* de Dumitru Isac, articol lung și destul de neconcludent și care încearcă o supra-reconsiderare a părerilor estetice ale istoricului, încercare rămasă până la urmă necorespunzătoare”. □ D. Țepeneag, analizează numărul 10 din „Orizont”: „E vădită, în ultimul timp, predilecția revistelor noastre pentru

critică și istorie literară. Din cele aproape o sută de pagini ale revistei timișorene, șaptezeci și cinci sunt exegetice. Comemorarea clasicii nu trebuie însă să transforme revistele de literatură în altare permanente. (...) În ce privește poezia, remarcăm o prea mare inegalitate valorică. Alături de versurile de o neliniște cadențată solemn ale lui St. Aug. Doinaș, de cele ale lui I. Caraion, infuzate de un ușor umor, specific poezilor care au pudoarea dezvăluirii sentimentale, citim atâtea alte versuri lipsite de interes”. □ La fel de critic este și Horia Matei, (*O scrisoare*): „Îmi permit să vă atrag atenția că în articolul «Însemnări despre literatura științifico-fantastică» de I. Neacșu, apărut în «Gazeta literară» din 9 dec. a.c., s-au strecurat câteva greșeli, pe care vă rog să binevoiți a le îndrepta. 1. N-am scris nici o povestire intitulată *Jucătorul de șah*. Respectiva povestire – apărută, ce-i drept, tot în colecția a cărei activitate vrea să fie analizată în articol – aparține lui Ștefan Zweig. (...) 2. Presupun că autorul articolului intenționează să vorbească despre romanul *Turneul de primăvară*, apărut în anul 1960, în cinci numere consecutive ale colecției, între ale cărui personaje se numără mai mulți jucători de șah. Dar, iarăși, faptul că-mi atribuie o concepție diametral opusă celei expuse în roman, mă face să ezit. (...) 3. Vorbind despre altă povestire de-a mea, *Testamentul lui Percival Dudelsacker*, autorul articolului face un progres remarcabil: dintre cele patru cuvinte ale titlului, transcrie greșit numai două (...). În schimb, urmărindu-și ideea (fixă), îmi atribuie invenția unui creier electronic care compune, deși în povestire nu este vorba decât de un aparat bazat pe benzi magnetice, prin urmare nu de un aparat care creează muzică, ci de unul care reproduce. Așadar (și aflându-ne în domeniul muzicii), îmi permit să apreciez că autorul articolului lucrează (din nou) după ureche, ca lăutarii... 4. Față de toate acestea – fără a folosi vreun creier electronic ci numai pe cel obișnuit cu care natura a înzestrat (mai mult sau mai puțin) pe fiecare dintre noi – sunt silit să trag concluzia că tov. I. Neacșu nu citește povestirile despre care scrie”. □ G. Dimisianu semnează cronică literară *Mihai Beniuc: Zi de zi și Colți de stâncă*: „Cele două volume recente, apărute simultan, fără a revela ipostaze lirice inedite, în raport cu scrierile anterioare ale lui Beniuc, reprezintă o adâncire a tendinței de interiorizare a lirismului. Meditația asupra curgerii timpului, sentimentul de neliniște și împotrivire provocat de gândul limitării fizice a omului primesc semnificații dramatice tulburătoare, eliminând oricând accent de exaltare convențională. (...) E aproape de neanalizat prin ce mijloace anume lirica acestui poet produce o impresie atât de adâncă asupra cititorului, dată fiind totala ei nuditate stilistică. Nu e o poezie de efecte plastice, – așa cum nici la Goga nu aflăm – Beniuc netemându-se, în ce privește expresia, de locul comun sau de dificultățile sintaxei pe care, foarte adesea, o violentează.” □ Apar *Antracte* semnate de Barbu T. Arghezi. □ Al. Piru scrie despre *O monografie Ioan Slavici*: „Despre cel de-al patrulea clasic român din perioada marilor clasici (Eminescu, Creangă, Caragiale) s-a scris până la actuala

monografie a lui Pompiliu Marcea foarte puțin. (...) Având meritul de a defrișa un teren în mare parte virgin, monografia lui Pompiliu Marcea, tânăr istoric literar universitar, se impune prin reale însușiri: consultarea amănunțită, directă, a izvoarelor; proporție între biografie și analiza operei; atitudine critică echilibrată; înlăturarea consecventă a prejudecăților și interpretărilor greșite; claritate și cursivitate în expunere. (...) Prevăzută cu o amplă bibliografie a scrierilor lui Ion Slavici și cu o interesantă iconografie, lucrarea lui Pompiliu Marcea se înscrie printre cele mai bune studii de istorie literară din ultima vreme”. □ De *Posteritatea lui Creangă*, mai precis despre ediția îngrijită de Iorgu Iordan, se ocupă C. Ciopraga: „În cadrul valorificării moștenirii lui Creangă, scriitor cu baze realiste și populare, au apărut, cum era de așteptat, ediții numeroase și studii critice. Acad. Iorgu Iordan pregătește o ediție critică în măsură să oglindească autenticitatea paginilor originale. Difuzarea operei povestitorului este astăzi extrem de largă. (...) Se înțelege că farmecul povestitorului s-a exercitat stăruitor asupra unor povestitori, și nu dintre cei mici, unii văzând în Creangă un meșter de la care se puteau învăța multe. (...) În timp ce Hogaș este un scriitor cu profil propriu, Ion Dragoslav, fost coleg, în singura clasă urmată la liceu, cu Mihail Sadoveanu, a dat o literatură ce stă nu o dată în dependența lui Creangă, dar și sub semnul semănătorismului. (...) S-a spune că ne aflăm în fața unui creator care adumbrește opera lui Creangă și a altor clasici. Nimic mai fals în realitate decât aceste aprecieri. Modestul prozator nu are personalitate. În paginile autobiografice e captivat de Creangă, parafrazându-l fără spirit; în unele povestiri sadovenizează, mai ales pe coarda romantică. (...) E limpede că Sadoveanu, scriitor de mare autenticitate, rămâne totdeauna Sadoveanu, și când povestește fapte istorice, și când eroii săi sunt țărani contemporani. Formulele sale de povestitor și intervențiile de autor nu pot fi confundate cu ale altora, toate având timbrul sadovenian. Melancolia sadoveniană și jovialitatea lui Creangă revelă structuri spirituale diferite. Sunt totuși pagini în care oralitatea e asemănătoare cu aceea a lui Creangă.”

■ Nichita Stănescu publică a doua parte a textului *Despre limbajul artistic (II)*: „Ai putea să mă întrebi ce înțeleg eu prin vorbirea scrisă. Îți răspund: după mine vorbirea scrisă nu este decât un act de memorie, de mutare în posteritate a vorbirii vii. Deci litera mi se părea a fi universală, de regăsit în toate limbile lumii, și eram foarte tulburat că un grup de particule universale nu dădeau și un cuvânt universal ci numai unul național. (...) Numai o atomică a cuvântului poate să ne releve trăsăturile de universalitate și cele foarte particulare ale cuvântului. De aceea nu sunt invidios pe artele cu limbaj universal cum sunt pictura, sculptura, muzica, dansul etc. Pentru că ele ca să se unească în particule naționale o fac numai prin referință indirectă la zonele eticului, pe când vorbirea e cu mult mai directă, ea are toate elementele dintr-o dată în ea, poate da naștere artei celei mai lipite de materie și celei mai elevate, după părerea mea, totodată.” □ În *Atlas liric* apare *Poezii populare ale*

indienilor din Statele Unite (*Nu te apropia de cântecele mele; Cântec de dragoste; Cântec de luptă*), traduse de George Demetru Pan, care vin cu o notă a traducătorului: „În clipa în care publica o antologie a poeziei mondiale (*An Anthology of World Poetry*) criticul Mar Van Doren nu a putut ocoli realul consens literar reprezentat de străvechiul folclor al indienilor din Statele Unite. Traduse din dialectele triburilor Papago, Shoshona, Ojibawa, Navaho, Pawne și numeroase altele, de Mary Austin, Washington Matthews, Frank Cushing, Natalie Curtis, H. J. Spindon, poeziile însumează o tragedie trăită, nostalgia unui tărâm pierdut, melancolia resemnării demne, dar nu e absent nici elanul cântecului de luptă, nici milenarul suspin diafan de dragoste”. □ Ion Caraion semnează *Profiluri contemporane engleze*.

● [„**Tribuna**”, nr 51] La împlinirea a patru decenii de la moartea compozitorului și dirijorului G(h)eorge Dima, universitar clujean și membru de onoare al Academiei, revista reproduce textul lui Sextil Pușcariu *Un mare animator George Dima*. Despre compozitor și corespondența inedită rămasă de la acesta Romeo Ghircoiașu semnează textul *George Dima, stilul romantic și școala muzicală românească*. □ Revista publică *Dialog: Ion Biberi – Victor Săhleanu* despre *Antropologie și umanism*, un text lung în care se discută despre: *Contribuții personale; Medicină și antropologie; Om și univers; Simțul relativităților universale; Primatul etic*. □ Dan Barbu revine cu noi comentarii pe marginea volumului *Omagiu lui Nicolae Labiș*: „La 30 de ani de la nașterea poetului, în Suceava apare o culegere omagială. Sumarul, similar cu al periodicelor dedicate, se compune din: inedite, articole de sinteză, impresii, poezii închinat artistului dispărut. (...) Considerând conținutul judicios alcătuit, ca și prezentarea grafică sau facsimilele înserate, această culegere se prezintă la nivelul publicațiilor periodice uneori depășindu-le ca interes”. ■ Despre stilul scrierilor lui Vasile Rebreanu se pronunță Constantin Cubleşan în articolul *Simboluri în universul copilăriei*: „Dacă în această manieră de tratare epică a unor subiecte ce au, cum am văzut, la originea lor, tangențe cu creația noastră folclorică, se poate întâlni rezonanțe ce amintesc o anume proză a absurdului, faptul în sine mi se pare firesc. (Nici creația lui Urmuz nu poate fi discutată făcând abstracție de o atare zonă a folclorului nostru). În toate literaturile populare există o anume doză de absurd, care însă se cere a fi sesizat și interpretat de la nivelul cele mai înalte concepții ideologico-satirice contemporane. O astfel de linie în proza noastră actuală nu poate fi decât aplaudată și eforturile lui Vasile Rebreanu în această direcție trebuie cercetate cu toată seriozitatea, tocmai pentru a-l feri pe autor, în creația sa viitoare, de jocuri artificiale, de căutări gratuite și sterile. (...) Interesant cum se simt unii obligați, au n-au treabă, să găsească corespondențe reale sau fictive între creațiile tinerilor noștri scriitori și operele unor iluștri autori străini sau autohtoni, dar mai ales părinți literari, pentru a-și dovedi astfel erudiția. Din curiozitate, am urmărit acest lucru la Vasile Rebreanu și îmi permit să citez în întregime lista

autorilor cu care se presupune că prozatorul nostru ar fi conlucrat: L. Rebreanu, M. Preda, M. Șolohov, E. Hemingway, M. Sadoveanu, Sütő András, I. Lăncrănjan, Remus Luca, I. L. Caragiale, Pop Simion, Al. I. Ghilia, W. Shakespeare, I. Turgheniev, M. Beniuc, P. Dan, I. Agârbiceanu, M. Gorki, P. Istrati, W. Faulkner, J. Steinbeck, H. Böll, Kafka, I. Slavici, N. Filimon, Aristotel, Rilke, Fănuș Neagu, J. P. Sartre, Camus, Jakobson, T. Mazilu, N. Țic, T. Popovici, P. Vintilă, Picasso, Fr. Munteanu, E. Gârleanu, D. R. Popescu, I. Al. Brătescu-Voinești, I. Creangă, I. Călugăru, Z. Stancu, Kokoschka, Werfel, Dostoievski, Fredy Golstein, E. Ionescu, Salinger, Knut Hamsun, Alain Robbe-Grillet, N. Velea, M. Proust, Alain-Fournier, Esenin, E. M. Remarque, Joyce, I. Minulescu. Total – 57!” ■ Al. Căprariu scrie „cronica literară” la romanul *Cercul magic* de Nicolae Mărgeanu: „Din șirul cărților de aventuri – mai bine zis «polițiste» – apărute în ultima vreme, se detașează evident romanul *Cercul magic* de Nicolae Mărgeanu. (...) Încheind, semnalez ca îmbucurătoare atenția pe care, în ultima vreme, o acordă critica și acestui gen de literatură. Faptul se cere subliniat, știut fiind că apar multe cărți polițiste dintre care, din păcate, nu puține sunt maculatură de duzină, iar asupra efectului nociv al acestor toți suntem demult de acord”. ■ Este publicată postum o nouă povestire a lui V. Voiculescu, *Șarpele Aliodor*. ■ Sub titlul *Elogiu simplității* apar poeziile semnate de Pavel Bellu ■ Al. Căprariu traduce un fragment din *Auguste Rodin* de Rainer Maria Rilke; iar Dan Constantinescu *Din Sonetele către Orfeu*.

24 decembrie

• [„**Scânteia tineretului**”] Adrian Păunescu publică grupajul de versuri *Orizontul major*.

• [„**Contemporanul**”, nr. 52] Nicolae Manolescu scrie cronica literară la *Istoria ieroglifică*, de Dimitrie Cantemir: „Ce este «*Istoria ieroglifică*» dacă nu un basm, o fabulă, un alt *Roman de Renart*, cum spune Călinescu (printre puținii care au simțit farmecul cărții lui Cantemir, dar necitat de editorii ei de astăzi)? Și nu e imaginația extraordinară, nu e puterea de a îngroșa și de a carica, nu e plasticitate a cuvântului, nu e frază amplă, leneșă, cu surprinzătoare cadențe și sunând de rime interioare la tot pasul?” □ Despre *Evoluția liricii lui Fundoianu*, scrie Elena Zaharia: „Cu Fundoianu întâlnim cazul poetului modern care își premeditează schimbarea lirismului. Sinceră sau pozată, dorința lui de a se dezbrăca de sine ca peștele de solzi e autentică”. □ Ileana Clondescu analizează specificul prozei lui Urmuz: „Prozele lui Urmuz sunt în esență, și nu întâmplător parodii ce vizează stereotipia și platitudinea unui anume sector din literatura vremii. (...) Cu modestia celui ce consideră arta privilegiu al aleșilor, nu s-a luat el însuși în serios. Insatisfacțiile și aspirațiile sale erau izolate și premature la noi: literatura tradițională nu se

epuizase, nu se compromisese, de aceea «frondeuri» erau încă puțini și mai mult scandalagii decât autentic nemulțumiți”.

25 decembrie

- [„Flacăra”, nr. 52] Este aspru criticată reeditarea volumelor *România pitorească* și *Dan*, de Alexandru Vlahuță: „Cam prea mult Vlahuță, care devine, dacă n-a devenit, ca și în cazul lui Brăescu, un balast al bibliotecilor, iar editurile ar trebui să potolească în vreun fel elanul zeloșilor care uită alți scriitori mult mai valoroși.” □ Eugen Frunză semnează materialul *Ață sau bibelou?*.

- [„Luceafărul”, nr. 32] Dinu Săraru scrie, la rubrica destinată cronicii teatrale, despre *Scaunele* de Eugen Ionescu, „piesă care avea să-i cucerească dramaturgului, în 1952, Parisul literar al minorității avangardiste (observația a mai fost făcută) – după primul atac, mai mult teribilistic decât furios, întreprins cu numai doi ani înainte prin *Cântăreața cheală* – rămâne, după părerea mea, lucrarea cea mai aptă să definească spiritul ionescian, chiar dacă ea nu face decât să încheie prima perioadă a unei creații atât de contradictorii în evoluția ei. Cele trei dimensiuni ale acestei «farse tragice» – sentimentul înstrăinării, absența, imposibilitatea comunicării – vor putea fi întâlnite mereu de aici înainte, în toate lucrările scriitorului, slujind, într-un fel sau altul, concepția sa existențialistă despre lume, concepție – am mai spus-o repetându-l chiar pe Ionescu, – întemeiată pe recunoașterea și acceptarea complexului vinovăției și condiției finite a existenței umane. Dar, cred eu, în nici o, altă piesă de până acum, cele trei ipostaze nu-și află o expresie mai violentă ca în *Scaunele* și mi se pare foarte firesc succesul de șoc, înregistrat acum paisprezece ani, la premiera ei pe scena teatrului Lancry. Oricât ar părea de surprinzătoare o asemenea observație, *Scaunele* este, în esență, o piesă de o simplitate vecină cu banalitatea. Încercați, cu ajutorul imaginației, să populați scaunele goale ca personajele anunțate de protagoniști și veți vedea că trei sferturi din noutatea acestei piese dispare cu desăvârșire. Despre înstrăinare s-a mai scris, ideea imposibilității comunicării a mai fost abordată, și Ionescu a făcut-o, în *Cântăreața cheală*, tragismul acestor două ipostaze existențialiste n-ar mai ieși din rândul seriei. Ceea ce dimensionează ideea de tragic în piesa lui Ionescu nu stă nici în farsa finală, pentru că apariția surdomutului, chemat să transmită mesajul celor doi bătrâni n-ar mai avea în fața mulțimii pestrițe a personajelor de pe scaune, efectul pe care-l are altfel. Întreaga semnificație a tragediei, forța ei de șoc, își află izvorul într-un artificiu pe cât de simplu, pe atât de deconcertant. Cu această piesă, Ionescu a «inventat» Absența și a adus-o în scenă. Și dintr-odată banalitatea unui eșafodaj, altminteri cuminte, – pentru că și existențialiștii, au încetat să mai impresioneze – capătă proporțiile unei revelații”. Dinu Săraru remarcă și faptul că „singurătatea, înstrăinarea, izolarea bătrânilor, adevărate cutii de rezonanță ale unor iluzii ucise cu încetinitorul de-

a lungul unei existențe umane ultragiate, și jocul lor de copii de-a musafirii se proiectează pe fundalul întregii umanități, cu sentimentul contopirii cu ea, sfârșind prin a deveni abstracțiunea acestei umanități. Fiecare nou scaun gol dilatează ideea de înstrăinare și izolare pînă la sufocarea eroilor. Ambiția bătrânului de a transmite oamenilor mesajul său nu se poate realiza, pentru că Nimănui nu-i poți spune *Nimic*. Comunicarea este imposibilă într-o lume a înstrăinării și, în fond, acesta este și mesajul lui Ionescu”. Dumitru Țepeneag publică povestirea *La noi în curte*.

26 decembrie

- **[„România liberă”]** Referindu-se la colecția cu același nume, Boris Buzilă afirmă pe un ton critic și vehement că *Biblioteca școlarului: trebuie să fie a... școlarului*. În opinia redactorului „României libere”, cărțile apărute în cadrul acestei colecții sunt „manuale *sui generis*.” Însăși constituirea colecției implică existența unui „program” educativ „la care nu poți să nu subscrii”. Structura fiecărui volum – s-a ajuns la cel cu numărul 115 – cuprinde un studiu introductiv, sintetic, textele autorului selectat, iar la finalul cărții, un tabel sinoptic și o biobibliografie. Întrucât receptorul vizat este elevul, studiul introductiv și aparatul critic al fiecărui volum trebuie să evite atât „ermetismul”, cât și „vulgarizarea” informațiilor specifice. Așa de pildă, în cazul prefeței semnate de George Munteanu la volumul dedicat operei eminesciene, se prezintă creația acestuia „din câteva unghiuri particulare, limitate”, într-un „limbaj prețios”, „neologic”. În cazul prefeței semnate de G. Pienescu la ediția *Însemnare a călătoriei mele*, memorialul lui Dinicu Golescu, avem de-a face, în opinia lui Boris Buzilă, cu un „arid articol dintr-o revistă de arhivistică, autorul refuzându-și orice intenție de a comunica afectiv cu cititorul, căldura unei invitații la lectură.” Ceea ce crede redactorul „României libere” că trebuie să conțină aceste prefețe este, pe de o parte, „elucidarea laturilor fundamentale ale creației scriitorilor” vizati, iar pe de alta, evidențierea „sensurilor sociale și a valorilor artistice” ale operelor prezentate.

- **[„Scînteia”]** Paul Everac semnează o serie de *Reflecții despre inteligență – organizare*, încadrate perfect în politica și directivele Congresului al IX-lea al Partidului: „În raportul prezentat la Congresul al IX-lea al P.C.R. tovarășul Nicolae Ceaușescu, referindu-se la unele aspecte ale muncii politice și ideologice, spune: «Se întâlnesc deseori în activitatea ideologică tendințe de a înlocui analiza științifică a fenomenelor sociale actuale cu repetarea mecanică a unor teze depășite sau infirmate de viață, aprecieri simpliste care nu sunt de natură să ajute la înțelegerea complexității problemelor, a factorilor care acționează în societatea contemporană. Manifestările de schematism, șablonul, transformarea în canoane a ideilor vii ale învățăturii noastre, ca și exprimarea acestor idei într-o formă neatractivă, inaccesibilă, frânează gândirea creatoare, sărăcesc conținutul propagandei, slăbesc forța ei de

convingere și de influențare». (...) Cuvântul secretarului general al Comitetului Central, partidul ne arată că trebuie să ne împotrivim acestor prefabricate canonice care sărăcesc realitatea, care vestejesc și șablonizează inteligența, gândirea.(...) Ca oameni ai vremii noastre suntem chemați să cuprindem, să transformăm, să dominăm realități, nu să măcinăm formule”. În același număr, microsionul satiric al lui Ion Băieșu, *Vânătoare de...păpuși*:

28 decembrie

- [„Scânteia”] Între coordonatele deja stabilite (v. „Scânteia” din 26 decembrie), Paul Everac își continuă reflecțiile despre inteligență.

29 decembrie

- [„Albina”, nr. 940] Despre semnificația zilei de 30 decembrie scrie Marcel Breslașu: „Iată, așadar, că sărbătorirea lui 30 Decembrie capătă în anul acesta o semnificație și o strălucire cu totul deosebită: pentru întâia oară sărbătorim ziua Republicii noastre socialiste, treaptă superioară pe care am urcat-o, însemnată etapă pe drumul care duce la realizarea țelului nostru suprem: instaurarea orânduirii comuniste pe aceste străvechi meleaguri. (...) Am făcut „pași de șapte leghe” cum spun basmele din bătrâni, pe calea progresului, a însușirii tehnicii cele mai înaintate; am atins în multe domenii – în industrie ca și în agricultură, în cultură și în știință, nivelul mondial, stârnind uimirea și admirația oamenilor cinstiți din lumea întreagă, față de ceea ce ei numesc: „minunea românească”. Dar minunea aceasta nu a fost coborâtă cu hârzobul din cer, ci se întemeiază pe minunatele virtuți ale acestui harnic și înzestrat popor: pe râvna și temeinicia lui, pe iscusința și stăruința lui, pe spiritul lui gospodăresc și pe marea lui forță creatoare, pe neabătuta încredere în justețea drumului ales, în atotbiruitoarea cauză a socialismului și a comunismului, în Partidul care ne călăuzește, el însuși cea mai înaltă și mai strălucită întruchipare ale acestor însușiri strămoșești. (...) Cu aceste gânduri, ne urăm – de la un capăt la celălalt al României Socialiste – după datina străbună: „La mulți ani”, cu sănătate și fericire, cu roadă îmbelșugată și cu roada cea mai prețioasă a muncii: simțământul datoriei împlinite”. □ Ion Bănuță face o Urare de anul nou: ...Aho, aho, frumoșii mei,/ meșteri mari de cereale/ar veni Traian pe Jii/ Decebal pe vechea cale/ către Argeș mai avan/ unde-i câmpul năzdrăvan/ să bem vin de timpuri mari/ lângă noii făurari.// La Târnave, Bachus bea/ cu Traian alături, – / vinu-i bun de timpuri mari/ pentru noii făurari.// Aho, aho, țărani vestiți/ din România viitoare./ Să trăiți, să înfloriți/ în străluciri de vis și soare!”.

30 decembrie

- [„Scânteia”] Zaharia Stancu scrie despre *Flacăra patriotismului*: „O! Patrie română! Îngăduie-mi să trăiesc pentru tine, să muncesc pentru tine și –

dacă va fi nevoie și mi-o vei cere – să mor pentru tine». Nu-mi mai aduc aminte unde am citit aceste cuvinte. Poate le-am citit într-o carte veche. Poate le-am citit într-o carte veche. Poate le-am citit într-o carte nouă. Poate le-am citit în ochii oamenilor – a celor mai mulți oameni – cu care am stat de vorbă de-a lungul vieții mele. (...) Te-am iubit și te-am slujit când ai fost înghințată și umilită, când ți-ai plâns și ți-ai jelit morții. Te-am iubit și te-am slujit când ai cântat și ai zâmbit cu fruntea în soare. Te-am iubit totdeauna. Totdeauna te-am iubit, o, patrie română. Ieșirea din ilegalitate a comuniștilor români – petrecută acum douăzeci și ceva de ani – lupta lor eroică pentru cucerirea puterii în stat, înflăcările lor chemări și munca lor neobosită pentru înlăturarea moștenirii burghezo-moșierești și pentru construirea socialismului au câștigat, treptat, inimile tuturor oamenilor din țara noastră. Flacăra patriotismului a prins puteri noi și sa înălțat. Patriotismul poporului român a căpătat un nou conținut, mult mai bogat și a devenit dinamic, constructiv, atingând dimensiunile întregului nostru popor. Partidul ne-a chemat, pe noi toți, care laolaltă alcătuim poporul, să fim făuritorii conștiinței ai propriei noastre istorii. Și iată, de mai bine de douăzeci de ani, suntem făuritori conștiinței de istorie, făuritori de istorie și făuritori de țară nouă. Muncim pentru construirea socialismului, pentru desăvârșirea construcției socialiste, pentru a ajunge să trăim în comunism, pentru a atinge culmile civilizației, ale culturii, ale bune stări, ale fericirii. (...) Arde flacăra patriotismului în inimile noastre – patriotismul pentru construcția socialismului, pentru desăvârșirea construcției socialismului, pentru ajungerea în comunism. În zilele noastre – și sub conducerea fermă și înțeleaptă a Partidului Comunist Român – s-a creat și s-a întărit unitatea patriotică a națiunii noastre socialiste. Cu aceste gânduri încheiem anul vechi Cu aceste gânduri intrăm în anul cel nou, patrie română!”.

• **[„Scânteia tineretului”]** Grigore Hagiu publică poemul *Numele patriei*.

• **[„Gazeta literară”, nr. 53]** Sunt publicate rezultatele anchetei *Anul literar văzut de* Virgil Ardeleanu, I.D. Bălan, Matei Călinescu, D. Cesereanu, N. Ciobanu, N. Manolescu și Eugen Simion. ■ Prezentarea făcută de Eugen Simion, sistematică, denotă efortul criticului de a parcurge cât mai multe titluri semnificative și de a expune un punct de vedere oficial (în calitate de șef al Secției de critică la „Gazeta literară”) și altul personal: „Anul 1965 iese din comun prin câteva fenomene mai generale. Spiritul creator, efervescența resimțită în alte domenii de activitate ale societății noastre socialiste... se traduc, în literatură, printr-un efort aproape unanim de a înfrânge inerțiile, de a lărgi sfera de cuprindere și de a ridica opera literară la o treaptă superior estetică de generalizare. Spun aceasta cu sentimentul că procesul, început mai dinainte, evoluează rapid, cu consecințe adeseori demne de a fi reținute. Ele pot fi înregistrate mai întâi în critica și în istoria literară. Aici modul vulgar de a înțelege fenomenele mai complicate din literatură, de a escamota specificitatea adevărată a operei sau a unui curent artistic, a fost supusă unei

critici nimicitoare. Discuțiile despre sfera și accepția realismului, despre curentele literare sau despre actualitatea clasicilor sau specificul național în literatură au lărgit enorm câmpul spiritual și au dat posibilitate înțelegerii adecvate a experiențelor literare. Cum se traduce această efervescentă a dezbaterilor pe planul literar propriu-zis? Printr-un număr însemnat de volume, despre care, cu certitudine, putem spune că depășesc momentul apariției lor, prin substanța lor literară neobișnuită. *Silabe* de Tudor Arghezi, *Hronicul și cântecul vârstelor* de Lucian Blaga, poemele publicate în reviste de Al. Philippide (*Monolog în Babilon*, *Incomunicabilul*, *Pe poarta de corn* etc.), *Estetica basmului* de G. Călinescu, romanul postum al lui Vine: *Lunatecii*, volumele de versuri, apoi, semnate de M.R. Paraschivescu (*Versul liber*), Mihai Beniuc (*Zi de zi*, *Colți de stâncă*), A.E. Baconsky (*Întoarcerea fiului risipitor*), Tiberiu Utan (*Carte de vise*), Ion Horea (*Umbra plopilor*), Ion Brad (*Fântâni și stele*). Aș mai aminti, dintre aparițiile anului 1965, volumele semnate de Miha Dragomir (*Șarpele fantastic*), Teodor Balș (*Poarta soarelui*), Nina Cassian (*Disciplina harfei*), Dragoș Vrânceanu (*Columne*), Maria Banuș (*Diamantul*) etc. Vin, apoi, tinerii, într-un contingent masiv. Nichita Stănescu (*Dreptul la timp*), Marin Sorescu (*Poeme*), Adrian Păunescu (*Ultrasentimente*), Grigore Hagiu (*Continentele ascunse*), Gabriela Melinescu (*Ceremonie de iarnă*), Ion Alexandru (*Viața deocamdată*) în poezie, Ștefan Bănuțescu (*Iarna bărbaților*), N. Velea (*Paznic la armonii*), Ion Băieșu (*Sufereau împreună*), Nicolae Breban (*Francisca*), D.R. Popescu (*Somnul pământului*), Vasile Rebreanu (*Călăul cel bun*), C. Țoiu (*Moartea în pădure*), *Liniștea* de Costache, *A înțelege sau nu* de Radu Cosașu, *Săptămâna neterminată* de Petre Sălcudeanu etc., în proză. Condiția estetică s-a modificat, chiar și în cazul scrierilor care nu depășesc nivelul mediu de literatură. Reliefurile subalpine ale literaturii trebuie să fie luate în seamă, care, căci ele determină în bună măsură atmosfera vieții literare, favorizând sau împiedicând apariția operelor capitale. Mutarea de accent se observă și în această zonă. (...) În ceea ce privește proza, *Iarna bărbaților*, *Francisca* și *Sufereau împreună* se rețin în primul rând". ■ Matei Călinescu este de părere că „pentru a ajunge la o ierarhie de valori, chiar în ceea ce privește stricta contemporaneitate, nu e nevoie să citești totul singur, căci ceea ce e demn de atenție ți se semnalează. Uneori cineva în care ai încredere, altelei controversele sau polemicile literare îți îndreaptă atenția spre un fenomen ori spre o carte deosebită. Lectura e, astfel, la nivelul ei superior, selectivă, și deși fiecare critic contribuie direct la această mare operație de selecție, singur el n-ar putea-o realiza niciodată." ■ Nicolae Manolescu crede că anul 1965 este unul al tinerilor, impuși în poezie și critică: „Dacă n-am fi amânat recapitularea pentru ceasul al doisprezecelea am fi văzut mai de mult că anul 1965 este un an extraordinar sub raport literar. Atât ca medie de valoare, cât și prin operele excepționale. Întâietatea continuă s-o dețină poezia, dar aș remarca și un progres în critică. Începe să se vadă acum,

concret, ceea ce numeam în anii trecuți, cu bucurie, contribuția tinerilor în literatură. În critică, revirimentul de care vorbea e constatabil nu numai decât în volume (sunt și volume superioare în general celor din anii trecuți), dar mai ales în critica din reviste, unde este mai mult ca altă dată o mare fierbere de opinii, un schimb deschis de păreri, o vie emulație. Afirmatia se referă deopotrivă la istoria literară înțeleasă ca un aspect al criticii. În paranteză fie zis, ar fi bine dacă în loc de a se da un premiu de critică și altul de istorie literară, s-ar da unul pentru critică și celălalt (necesar, stimulator) pentru cercetările bibliografice, documentare sau pentru edițiile critice.” ■ În unele privințe, discursul lui Matei Călinescu și în cel al lui Nicolae Manolescu merg în tandem. De pildă, cei doi evită dramaturgia, tăcerea lor insinuând rolul încă excesiv propagandistic al teatrului. Cităm, în paralel, câteva pasaje în care diferențele sunt minime: „Rămâne sub semnul întrebării – iarăși – dramaturgia, unde, cu toate uimitoarele experiențe în materie de regie, scenografie etc. lipsesc tocmai operele originale, capabile să intre în competiție de idei și probleme, cu poezia și proza. Poate la anul...” (N.M.); „Îmi voi mărturisii de la început părerea de rău că din aceste sumare considerații despre anul literar 1965 va lipsi cu totul teatrul. Genul, după cum se știe, n-a străbătut în ultimii ani o perioadă de mare înflorire. Aceasta nu poate fi, desigur, un motiv să nu se fi scris și piese bune.” (M.C.). ■ La fel, mereg în paralel nominalizările pentru poezie, deoarece, cu excepția volumului *Dreptul la timp* de Nichita Stănescu, ambii par a împărtăși aceleași aprecieri: „Volumele remarcabile de poezie sunt, prin substanțialitate, prin gravitatea problemelor umane, *Viața deocamdată* de Ion Alexandru și *Poeme* de Marin Sorescu. Între debuturi e acela al unei poete foarte talentate: Gabriela Melinescu. Adrian Păunescu, debutant și el, este totodată un poet consacrat, despre care am mai vorbit, unul dintre cei mai buni ai generației lui. În ce privește *Dreptul la timp* al lui Nichita Stănescu, rămânând receptiv la originala personalitate a autorului, la stilul lui absolut inimitabil, am unele îndoieli pe care le voi explica altădată. Nu știu nici dacă Grigore Hagiu confirmă în *Continentele ascunse* promisiunile mari ale debutului. Volumul e superior, desigur, celui de acum trei ani, dar mă pune pe gânduri o oarecare crispă, o lipsă de vitalitate, liric vorbind.” (N.M.); „Un fenomen dintre cele mai îmbucurătoare l-a constituit impetuoasa manifestare a tinerilor. *Dreptul la timp*, cel de-al treilea volum al lui Nichita Stănescu, conține unele dintre cele mai originale meditații lirice asupra timpului din întreaga noastră poezie, ciclul ulterior al *Elegiilor* (care ar putea alcătui un volum aparte) reprezintă și el, în ansamblul liricii noastre de azi, unul din punctele de rezonanță cele mai grave și austere. Adevărate evenimente literare au marcat cărțile de versuri ale lui Ion Alexandru (*Viața deocamdată*) și Marin Sorescu (*Poeme*). Să mai amintim, pentru a întregi tabloul (dar numai în ceea ce privește liniile esențiale) alte volume remarcabile: *Continentele ascunse* ale lui Grigore Hagiu, *Ultrasentimentele*

frenetic juvenile ale lui Adrian Păunescu, delicata *Ceremonie de iarnă* a Gabrielei Melinescu” (M.C.) ■ Totuși, se observă că, în ceea ce privește poezia, Matei Călinescu se poartă mai generos cu vârstnicii: „Poezia, în schimb, ne-a rezervat în anul ce se încheie surprize și chiar bucurii dintre cele mai mari. Arghezi, la vârsta lui de patriarh al literelor românești, rămâne un miracol de vitalitate și de fecunditate lirică. Alături de *Frunze*, de *Poeme noi*, de *Cadențe*, recentele *Silabe* largesc universul său pe o direcție dintre cele mai originale în poezia noastră. (...) Nu pot să nu consemnez cu satisfacție (deși ele n-au fost adunate în volum) poemele lui Al. Philippide apărute în cursul lui 1965 (între care *Monolog în Babilon*, *Călătorie și popas* din *Viața românească*). Dinspre volumele generației următoare, între care *Zi de zi și Colți de stâncă* de Mihai Beniuc, *Diamantul* de Maria Banuș etc., cel mai însemnat și cel mai original (atât în contextul general, cât și în contextul propriei sale creații) mi se pare *Versul liber* al lui Miron Radu Paraschivescu. (...) Interesante cărți de poezie au publicat, de asemenea, Nina Cassian (*Disciplina harfei*), Ion Horea (*Umbra plopilor*), Ion Brad (*Fântâni și stele*), Tiberiu Utan (*Carte de vise*). ■ Opiniile despre proză ale celor doi sunt apropiate în mai mică măsură, în sensul că opiniile lui Matei Călinescu sunt extensive, în timp ce Nicolae Manolescu se vrea tranșant: „În fine, proza, cu mai puține opere memorabile, numără un volum de nuvele *Iarna bărbaților* de Ștefan Bănuțescu – și un roman: *Francisca* de N. Breban, dintre cele mai tulburătoare ale ultimilor ani.” (N.M.); „În domeniul prozei, anul 1965 a fost de asemenea fertil. Aș începe prin releva, ca pe un eveniment de seamă, tipărirea amintirilor lui Lucian Blaga (*Hronicul și cântecul vârstelor*), carte de proză lirică și intelectuală care, prin valoare ei, se situează în contextul marii literaturi memorialistice universale. Romanul postum al lui Ion Vinea, *Lunatecii*, rămâne romanul unui poet, cu pagini de mare strălucire imagistică, plin de fantezie ironică în portrete, dar fără o reală substanță epică. (...) În domeniul nuvelisticii (care se dovedește, sub raportul calitativ, partea cea mai fertilă a prozei noastre), volumul care se detașează net, atât prin ecoul stârnit, cât și prin calitățile excepționale, este *Iarna bărbaților* de Ștefan Bănuțescu. (...) Remarcabile volume de nuvele au publicat în cursul anul trecut și D.R. Popescu (*Somnul pământului*), Nicolae Velea (*Paznic la armonii*, în care sunt însă puține lucruri noi, cele mai multe povestiri fiind cunoscute din cărțile anterioare), Ion Băieșu (*Sufereau împreună*) etc. (...) După un an destul de tern pentru roman, *Francisca* lui Nicolae Breban – care se ridică la nivelul celor mai semnificative realizări contemporane în acest domeniu – a adus un val de aer larg și proaspăt. O robustețe epică, un remarcabil dar de a intui viața, asociate cu aptitudinea spre analiză fac din Nicolae Breban unul dintre romancierii noștri cei mai înzestrați”. (...) Alte romane ale anului 1965 care ar putea fi amintite aici (cu unele inegalități însă): *Fratele meu omul* de Henriette Yvonne Stahl, *Moartea în pădure* de Constantin Țoiu etc. Să consemnăm și

apariția edițiilor «revăzute» din *Risipitorii* lui Marin Preda și *Șoseaua Nordului* a lui Eugen Barbu, care, prin slabul ecou pe care l-au produs, denotă că ediția esențială a unei cărți rămâne totuși cea dintâi și că revizuirile și adăugirile nu pot schimba mare lucru.” (M.C.). □ Tatiana Nicolescu face o scurtă însemnare despre *Anul literar sovietic*, într-o perspectivă elogioasă: „Ce va reține un viitor letopiseț al literaturii sovietice din producția literară a anului 1965? În primul rând, desigur, faptul de mare semnificație și largă rezonanță a conferirii premiului Nobel lui Mihail Șolohov. O confirmare prestigioasă a acelei recunoașteri, unanime, de care se bucură de mulți ani autorul *Donului liniștit*. (...) 1965 a însemnat un moment de puternică afirmare a unor talente poetice. În anul ce-și încheie drumul, greutatea specifică a producției de poezie a tras cel mai greu în balanța literară, depășind, uneori, prin unele condeie, ponderea, substanțialitatea și strălucirea prozei, cu care în ultima vreme era în rivalitate. Nu ne vom opri asupra versurilor de iubire publicate de Ahmadullina, Rojdestvenski sau Evtușenko în revista *Iunosti* sau asupra ultimelor poezii semnate de Alexander Tvardovski, deși ele ar merita pe deplin atenția criticului. Nici nu vom insista asupra ultimelor cicluri de versuri ale lui Leonid Martînov sau Evghenii Vinokurov, deși valoarea lor nu poate fi pusă la îndoială. Și aceasta pentru că ne solicită interesul unele monumente de o deosebită pregnanță și strălucire: un volum masiv de versuri ale Annei Ahmatova, îmbrățișând tot ce-i mai reprezentativ din creația sa, un altul de aceleași proporții din opera lui Boris Pasternak, un al treilea din poezia Marinei Țvetaeva. Trei poeți căutători de drumuri proprii, de soluții artistice noi, trei personalități fără de care peisajul poeziei sovietice contemporane nu poate fi înțeles în toată originalitatea sa, ca și în devenirea sa de mâine. Iar alături, două creații ale unor tineri tumultuoși, de o puternică individualitate: *Antimirî* (*Antilumi*) de Andrei Voznesenki și *Hidrocentrala de la Bratsk* de Evgheni Evtușenko. Nu e, desigur, o întâmplare că propunerile pentru premiile Lenin, publicate doar zilele acestea, includ pe acești doi reprezentanți foarte tineri ai poeziei sovietice alături de un nume mult mai cunoscut: Leonid Martînov”.

• [„Tribuna”, nr 52. *Începând cu acest număr, revista își modifică formatul, care devine echivalent cu cel al publicațiilor „Gazeta literară” și „Luceafărul”] ■ Pe prima pagină, sub semnătura „Tribuna”, apare *Un înalt for al științei*: „Un ton sobru și exigent a străbătut cuvintele secretarului general al C.C. al P.C.R., care a analizat *in extenso* realizările și lipsurile din munca științifică desfășurată la diferitele niveluri: în cadrul unităților Academiei, în catedrele institutelor de învățământ superior, în institutele departamentale și în laboratoarele din uzine. (...) Un «minister» al științei nu a mai existat vreodată pe pământurile din jurul Carpaților, iar înființarea lui, venind să încheie evenimentele acestui an istoric, nu face decât să ne dezvolte noi speranțe în viitorul științei românești. Este un gest de avânt sobru și de

fericită maturitate pe care întreg poporul l-a votat în gând, unanim. (...) Cu votarea Planului de stat, a bugetului pe anul 1966 și cu adoptarea *Legii cu privire la protecția muncii*, recenta Sesiune a Marii Adunări Naționale s-a dovedit una din cele mai dense din ultimii ani, caracteristica ei fiind aplecarea atentă și științifică asupra fenomenului concret, exegeza matură, de lucru, legarea exactă a teoriei cu practica.” ■ Lângă titlul revistei apare un citat din *Expunerea* tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al C. C. al P. C. R., cu privire la îmbunătățirea organizării și îndrumării activității de cercetare științifică: „Introducerea pe scară tot mai largă a cuceririlor științei în toate domeniile activității sociale va asigura obținerea unor succese și mai mari în opera de desăvârșire a construcției socialiste, va întări și mai mult independența și suveranitatea țării noastre, va grăbi înaintarea Republicii Socialiste România pe drumul progresului material și spiritual, al bunăstării și fericirii întregului nostru popor”. ■ Dumitru Mircea adresează conducerii de partid și țării *La mulți ani!*: „În al optsprezecelea an de existență, Republica noastră a devenit socialistă, împlinindu-se astfel o etapă cu mari rezonanțe în istoria poporului român. Revoluția, declanșată și condusă de partidul comunist, a cuprins masele, ele și-au impus voința, s-au scuturat de jugul monarhiei – ultimul bastion al puterii politice în stat deținut de exploatare – și au pornit pe calea care ducea spre zilele de azi, spre victoria definitivă a socialismului în România... (...) Prea iubite cititorule, în curând vom ridica paharele în întâmpinarea noului an. Îl întâmpinăm gătiți sărbătorește, după datină. Cu veselie, precum se cuvine. În strai nou intră în noul an și revista noastră, în al zecelea an de la apariție. Dezvoltarea impetuoasă a științei, artei și culturii socialiste, multiplele îndatoriri ce ne stau în față și nouă, lucrători în redacții, cerințele și exigențele sporite ale cititorilor de pretutindeni au creat necesitatea trecerii revistei la un format mărit care să slujească mai bine creația diversă din toate domeniile de activitate. Redacția se va strădui și pe viitor să ofere cititorilor, care de ani de zile ne încurajează și ne sprijină, o revistă cuprinzătoare, la nivelul exigențelor de azi și de mâine.” ■ Al. Dima publică textul *Restructurarea „Revistei de teorie și istorie literară”*: „Colecția de peste 12 ani a revistei mărturisește în modul cel mai elocvent munca ce s-a desfășurat aci, dar – din păcate – unele deficiențe ale publicației au împiedicat o afirmare mai largă și mai masivă a acestui organ științific. Ne gândim la unele carențe de organizare, la periodicitatea ei neregulată, cu întârzieri prelungite, care o îndepărtau uneori din actualitate, la publicarea doar a materialului cercului restrâns de colaboratori ai Institutului de literatură, la lipsa unui contact mai susținut cu întreaga mișcare științifică mondială și chiar cu cea de la noi. Revista părea de aceea, într-o măsură, izolată, fără răsunet prea insistent, înregistrată rar în cronicile și recenziile revistelor care se ocupau totuși și cu probleme de teorie și istorie literară. Academia, prin secția ei de științe filologice, a simțit de aceea nevoia unei restructurări a vechii reviste a

Institutului de literatură și, alcătuind un nou comitet redacțional, a cerut o lărgire a orizontului ei, atât în ce privește conținutul, cât și sfera colaboratorilor. S-a ajuns astfel la o nouă formulă, care merită a fi comentată și popularizată, spre a incita interesul cercurilor de specialiști ca și a oamenilor de cultură generală. «Revista de teorie și istorie literară» va deveni, mai întâi, un organ al istoricilor și teoreticienilor literari din toată țara, de la unitățile de lucru ale Academiei și până la cele ale revistelor, universităților, bibliotecilor, școlilor medii etc. Preocupări multiple și variate vor pătrunde deci în paginile ei, mărindu-i cuprinsul și valoarea. Noua structură a revistei va adăposti o serie de noi rubrici, care vor dezvolta capacitatea actualizării și relațiilor ei cu întreaga știință literară națională și internațională. (...) Comitetul redacțional va trebui să imprime, prin înțelegere cu editura Academiei, apariției un ritm regulat, întărindu-i astfel revistei autoritatea și sădind încredere în spiritul colaboratorilor și cititorilor din toate colțurile țării. «Revista de teorie și istorie literară» solicită concursul tuturor cercetătorilor care au cinstit și până acum munca științei literare, cu scopul dezvoltării continue a unuia din sectoarele cele mai utile ale frontului nostru ideologic.” □ Sub titlul *Buchetul Pasiunii*, Eugeniu Sperantia, scrie despre *Lumină*, (EPL, 1965), de Agatha Grigorescu-Bacovia: „Negreșit, nu s-ar putea vorbi despre o perfectă unitate în conținut a acestui volum. Dar cine ar putea face din aceasta un reproș autoarei: Volumul nu e sedimentarea unui singur moment, ci e un buchet cules în lungul unui drum, în plină realitate, iar realitatea e infinit variată, oricât de neschimbată a ținta drumețului, oricât de statornică e pasiunea care-l călăuzește”. ■ În cadrul intervențiilor polemice de la rubrica *Secvențe* aflăm: „Critica de poezie folosește tot mai des asociațiile «frapante», vrând să determine, bineînțeles, nota specifică. În viziunea acestei critici «asociative», Geo Dumitrescu, de pildă, e un beatnic american *avant la lettre*, prin ale cărui versuri de început adia «briza suprarealistă» și «naturalismul verbal»; descriindu-se, autorul *Libertății de a trage cu pușca* «se auto-portretizează în maniera lui Salvador Dali», sau «picta mașini metaforice ca Athanasius Kircher în baroc». Astăzi, spune același critic bine informat, *cerul, insulele, mările* lui Geo Dumitrescu sunt «feerii vii, ca la Camoens altădată» (v. I. Negoitescu, «Viața Românească», nr. 11/1965, pag. 160-164). Păcat doar că despre specificul poeziei amintite, în afară de trimiteri extra-orbitale, nu ni se spune mare lucru! (...) Adi Cusin semnează în «Luceafărul» din 18 dec. patru poezii deosebit de interesante. Acest poet, până acum neglijat de revista tinerilor, se vădește un artist matur și stăpân pe uneltele sale.” ■ Ion Oarcăsu prezintă la cronică literară apare *Hronicul și cântecul vârstelor*, de Lucian Blaga: de: „În liniile ei esențiale, *Hronicul și cântecul vârstelor* este o carte de memorialistică pură, deci urmărește să schițeze personalitatea în devenire a poetului Blaga, până în vârsta majoratului deplin (24 de ani). Concepută astfel, ea seamănă cu autobiografia lui Goethe *Poezie și adevăr*, de care o mai apropie puterea de

observație, infuzată pretutindeni la baza aprecierilor, sinceritatea mărturisirilor și un farmec nespul al dedublării literare. (...) Observația directă a lumii sau introspecția sunt aici sublimite la extrem; peste ele, liricul și filozoful suflă o putere mitică, transformându-le în cristale miraculoase.” □ „Tribuna” publică o proză inedită a lui Victor Papilian, *Ciudata întâmplare*, inedit; Versurile semnează: Ion Rahoveanu, Nichita Stănescu (*Morții*), Petru Anghel, Ion Arcaș, Nicolae Prelipceanu (*Înfășurat în aripi*); □ Alături de câteva poezii postume (*Ars doloris*; *Arhimede și soldatul*; *Trubadurul mincinos*; *Silentium nocturn*) ale poetului cunoscut și în calitate de dramaturg, eseist și regizor, Radu Stanca, apare o *Evocare* de George Sbârcea: „Printre amicitiiile trecătoare ale tinereții mele, aceea a lui Radu Stanca a rămas, până la neașteptata lui plecare dintre noi, neatinsă de suflarea rece a indiferenței. I-am îndrăgit figura slabă, arsă de adâncii ochi gânditori, arguția care era surplusul energiei lui vitale ce părea inepuizabilă”. ■ La rubrica de *Însemnări* citim: V. Glanz, *Recital Goga* („Încercând să creeze o tradiție, Casa Universitarilor din Cluj a organizat un recital de poezie *Octavian Goga* care s-a bucurat de mare succes. (...) Considerăm că asemenea recitaluri sunt necesare și îmbunătățind nivelul lor calitativ, Casa Universitarilor va reuși să-și îndeplinească obiectivul. Salutăm asemenea inițiative și așteptăm următoarele seri de poezie.”); Emil Manu, *Caietele – program ale Teatrului de comedie* („*Teatrul de Comedie* a inițiat o serie nouă de *Caiete-program de sală* cu apariție trimestrială. Primul număr, apărut nu de mult, se prezintă ca o adevărată și vie revistă de teatru, în care se face estetică, istorie a dramaturgiei, critică dramatică, literatură. (...) Scrisă curat, cu pasiune și nerv, fără ostentație și cu perspectiva de a deveni și mai literară (eventual publicând poezii, schițe sau scurte povestiri) revista trimestrială a *Teatrului de Comedie* e o realizare ce merită toate aplauzele. (Ca să fim în context).”); Ion Hodiș, *Prefață?* („Odată și-odată ar trebui să se clarifice – bineînțeles în primul rând de către editurile noastre – problema prefețelor. Adică să se stabilească, măcar în linii generale, cam ce este sau ce ar trebui să fie o prefață. Pentru că unele dintre aceste așa-zise «prefețe» te fac pur și simplu să te iei cu mâinile de cap. Cum e, de pildă, cea a lui Romul Munteanu la recenta traducere în limba română a romanului *Proces* de Franz Kafka. Pe 32 de pagini tipărite cu petit (prin urmare, dimensiunea unui adevărat studiu) se face o pompoasă demonstrație de erudiție, se enumeră sau se citează din scriitori și critici ca Balzac, R. M. Alberès, Villon, Sade, Joyce, Genêt, P. M. Boisdeffre, Gustav Janouch, Bammer, Thomas Mann, Wedekind, Oscar Wilde, Knut Hamsun, Hesse, Flaubert, Hoffmannsthal, Fontane, Carosa, Welts, Baum, Brod, Franz Blei, d’An[n]unzio – și n-am transcris decât o parte din numele azvârlite cu sau fără justificare, corect sau incorect, din fuga condeiului – dar nu se arată limpede, fără echivoc și pe înțelesul cititorului obișnuit tocmai ceea ce acest cititor neinforma, însă dornic să-și umple golurile de informație, vrea să fie. (...) Decât așa explicații, mai bine mersi.

Editura pentru literatură universală are datoria, mai cu seamă fiind vorba de Kafka, să se îngrijească de apariția unei prefețe la romanul *Procesul*. Căci, cea amintită mai sus este orice, numai prefață nu!). ■ Antița Jucan traduce poezia *Simfonie în Gri major* de Rubén Dario, iar Petru Sfetca semnează traducerea poeziei *Disonanță* de Eugenio Montale.

31 decembrie

● [„Scânteia”] În ultima zi din an, Tudor Arghezi face urarea *La mulți ani, popor al Mioriței*: „În ultimul moment al anului s-a făcut în Marea Adunare Națională bilanțul celor 12 luni trecute. E cel mai bogat de realizări din toate timpurile parcurse o mare avuție realizată, românește, fără surle și tobe, în munca națională. Toate prevederile tehnic stabilite i linia și compasul au fost întrecute. S-a vorbit puțin și s-a lucrat enorm. Factorii răspunzători tac și strâng mâinile cu simplitate. Strădania întregului popor a fost împlinită tot cu surâsul simplității, cântând și dansând. În hora mare încinsă pe sfântul pământ al țării au intrat să joace de brâu ogoarele, satele și orașele. Dar laolaltă cu ele – și vioara și naiul s-au întrecut cu șuierul sirenelor întâlnite. Au jucat cu ele ca niciodată și mașinile prin insuflarea spiritului de însuflețire. La un popor inteligent și dăruit cu haruri deosebite, sunt și mașinile, uzinele și uneltele inteligente și simțitoare. Câteva inițiative originale românești în sânul universal dar îngădit al Planetei s-au perindat rând pe rând cu mare răsunet și succese neașteptate. Am fost întrebat prin streinătăți, în anii din urmă, ce însemnează o republică populară. Anul 1965 a răspuns din Carpați, francamente: Republica Socialistă România. Pe viitor nu se va mai pune nicio întrebare, nici la Viena, nici la Paris, nici la Geneva. Sensul a fost înțeles și în atitudinea uneori stânjenită, de politețe, pălăria sau jobenul mă vor saluta, dacă nu cu o vădită simpatie, cu aprobare și respect. Poporul al Mioriței, la mulți ani, la multe veacuri, să trăiești! De puterile sufletului tău, ale minții și brațelor tale, n-am nicio grijă. Ești un neam al biruinței...”. □ Oda de final calendaristic al anului 1965, înălțată de Ion Lăncrănjan se numește *Străveche tânără țară*: „Iubirile sunt ca stelele, se înalță sau se prăbușesc în gol, arzând, pulverizându-se. Sau rămân neclintite pe boltă, sus, în înalturi, ori jos, în adâncuri, în neștiutele ape ale sufletului. Și pot să fie multe, într-o viață de om. Dintre toate, însă, oricât ar fi ele de învăpăiate și de tari, singura și cea mai înaltă rămâne iubirea Bălcescului, iubirea, mai presus de orice, a țării și a poporului – «dragostea dintâi și de pe urmă», cum îndrăzneam să-i spun cândva – dragostea care te duce de mână când ești mic, dragostea de cerul sub care ai crescut, de munții lângă care trăiești, dragostea aceasta adâncă și mare, care ne-a ținut în picioare în anii cei mai grei, ducându-ne din val în val, până în ziua de azi. Patriotismul nostru, dragostea aceasta a noastră, tare cum e temeliea Carpaților și mlădioasă cum e iarba din poieni în luna sânzienelor – n-au fost atinse niciodată de porniri tenebroase, de dorințe nesăbuite de cuceriri

și de cotropiri. Am fost un popor de păstori și de plugari, până mai ieri. Și ne-am apărat întotdeauna «sărăcia și nevoile și neamul». Ființa ne-am apărat-o cu îndărătnicie. Și iată că acum am devenit un popor de muncitori, de țărani și de intelectuali, stăpâni pe o țară nouă și înfloritoare, tânără cum n-a mai fost ca niciodată. Țara mea pășește înainte cu fruntea sus. Munca, lupta, izbânzile ei au ridicat pe noi culmi tradițiile străvechi ale acestor pământuri, ale țării acesteia bogată și frumoasă în fapte și în oameni, cu un trecut glorios și măreț și cu un viitor strălucit, cum i l-au dorit toți fiii săi, de demult, de la începuturi. Parafrazându-l pe neuitatul Sadoveanu, aș spune că vârsta de azi a țării noastre nici nu e o vârstă: aceasta e nemurire. E veșnicie. E ziua noastră de astăzi și de mâine. E viitorul tot, adunat laolaltă, împreună cu trecutul, într-un strop de timp, sub arcada porții care s-a deschis aici, a porții căreia bătrânul din Hoblița – Brâncuși – i-a zis «a sărutului», a unei fericiri neștiute dar presimțite, apropiate cum e apropiată lumina de învălătucelile întunericului dinaintea zorilor». □ În același număr festiv de sfârșit și început de an, Marin Preda este prezent cu fragmentul *Copilăria lui Niculae*, din noul roman la care lucrează, *Moromeții II*. □ Victor Eftimiu evocă în *O noapte de altă dată*, amintirea pictorului Ion Popescu, „din satul Lerești” care își luase pseudonimul ...nobilitar Jean de Leresty. □ Ancheta de sfârșit de an a «Scânteii» este realizată de un colectiv din care fac parte Paul Anghel, Paul Diaconescu, Manole Auneanu și Gheorghe Vlad.

• [„Contemporanul”, nr. 53] În prima pagină a ultimului număr din an Zaharia Stancu publică poemul „Țară”: „Te-am iubit / Te-am iubit întotdeauna, / Chiar atunci când ghimpii tăi îmi înțepau picioarele. / Te-am iubit cum am iubit soarele / Te-am iubit cum am iubit luna, / Te-am iubit, țară, te-am iubit totdeauna / (...) Sub cer albastru, pe albastru ocean / Corabia noastră aleargă-nainte, / Spre viitor, spre comunism aleargă... / Prielnic e vântul. Meșter e cârmaciul, / Mândră corabia... Meșter cârmaciul”. ■ În prima pagină un poem inedit de Lucian Blaga: *Pe munte*. □ La rubrica „proiecte literare” Nichita Stănescu anunță că va publica în 1966 volumul *10 elegii* [sic!]. □ Geo Dumitrescu publică la *Poșta literară* modele negative pe tema „cum nu e poezia”. □ Într-un grupaj de poezii semnează: Ștefan Augustin Doinaș, Ana Blandiana, Marin Sorescu, Gabriela Melinescu, Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Constanța Buzea. □ În cadrul cronicii literare Nicolae Manolescu scrie despre *Tinerețea literaturii*, o pledoarie pentru valoarea noii generații de poeți exprimată în „anul literar 1965”: „Recitim *Dreptul la timp* al lui Nichita Stănescu, *Poemele* lui Marin Sorescu, *Viața deocamdată* al lui Ion Alexandru, *Ultra-sentimentele* lui Adrian Păunescu, aici nimic nu e fals. Ne convingem o dată mai mult că poezia lor traversată de un suflu de umanitate generoasă, de o mare ambiție de a exprima problemele fundamentale ale omului contemporan. Marin Sorescu e «inteligent» cu ingenuitate, «filozof» tandru, nota lui fiind o tristețe a cunoașterii, Ion Alexandru e «neliniștit până la

anxietate» (...) volumul lui este printre cele mai tulburătoare ale noii noastre poezii. La Adrian Păunescu «izbitoare e intuiția genezei, a nașterii». *Dreptul la timp* al lui Nichita Stănescu e «mai ales un cântec al adolescenței ca stare spirituală, cântec pur și lucid totodată, suav și dur, melancolic și exuberant».

• **[„Urzica”, nr. 24]** Victor Eftimiu amintește de *Revistele de odinioară* (mai ales cele destinate scenei – cum ar fi „Migdale amare”, „Nu te superi”, „E lată rău”, „Cum am face”). Alte texte: *Însemnări de peregrin (De Anul Nou)* de Nicolae Tăutu; *I Revelion folosit la maximum* de Fred Firea.

[DECEMBRIE]

• **[„Ateneu”, 12]** La împlinirea a treizeci de ani de la nașterea lui Nicolae Labiș, Sergiu Șerban scrie că „absurdul destinului său învâluie cu tristețe inimile noastre, la amintirea celui care la «douăzeci de ani și încă unul» avea harul unuia dintre cei mai mari poeți al literaturii române”. De asemenea, este semnalată apariția la Suceava a unei cărți omagiale dedicată poetului de la Mălini: „Articolele redactate cu competență ni-l dezvăluie pe poet în complexitatea ardentă a manifestărilor sale, evocă suflul «erei entuziasmului» care i-a dinamizat creația, împlinind datele unei biografii generoase, prezentându-l pe «năvălul lacom de idei» în mișcarea neîntreruptă a marilor sale însușiri, completând spiritualitatea poetului Labiș cu rezonanțele unor trăsături de caracter de o nestăvilită frumusețe spirituală.” Prin apariția acestui volum, „se cuvine să subliniem respectul pentru marile valori, spiritualitatea elevată, tonul de un lirism sobru.” □ Reflecții pe marginea edițiilor revăzute ale romanelor *Risipitorii* de Marin Preda și *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu, produce Vlad Sorianu, cronicarul literar al celor două apariții. Sub titlul *Semnificațiile unor reîntâlniri* Vlad Sorianu consideră că „romanul [*Risipitorii*] a câștigat firește mult în a doua variantă, în special prin eliminarea unor episoade «de culoare» (Nunta lui Vale și altele), dar au rămas destule albii colaterale, care destramă vigoarea epică și reflexivă principală (scenele Iliuță – Constanța, discuțiile obscure ale lui Sîrbu cu doctorul Ionescu, scenele de la țară cu Petre Sterian etc.). Însă, dincolo de cele afirmate mai sus, „*Risipitorii* rămâne cel mai autentic document artistic despre marile probleme ale intelectualității noastre socialiste, în perioada de trecere”. În ceea ce privește romanul *Șoseaua Nordului*, Vlad Sorianu notează că a doua ediție este „revizuită atât de deplin, încât este vorba cu adevărat de un alt roman. (...) În general, câștigând și mai mult ritm epic, ediția a II-a a subțiat datele caracterologice ale galeriei umane și (...) fondul ideatic al temei. Acțiune multă, dramatism (exterior) împins până la senzațional, dialog scurt, nervos, pe pagini întregi, conceput în cea mai bună tradiție hemingwayană, iată coordonatele bine cunoscutului behaviorism, valorificate în acest roman nu fără evidente împliniri”. □ La finalul seriei de interviuri publicate timp de mai multe numere în „Ateneu”, Constantin Călin trage câteva concluzii sub titlul în

Marginalii la două dezbateri: „Dezbaterea relației universalitate și specific național a cunoscut doar o etapă, ea poate fi extinsă și asupra altor genuri artistice, cât și asupra altor domenii de activitate”) și poezia tinerilor în reviste („Poezia românească contemporană deține valori care prin ele înseși înlătură obtuza împănare a non-valorilor. Nu putem totuși rămâne numai la primele și, prin devotamentul creatorilor și al criticii, trebuie să promovăm mereu altele.”)

□ Semnează versuri Ștefan Augustin Doinaș, Petre Stoica, Gheorghe Tomozei, Ioanid Romanescu, Dimitrie Rachici, Vania Gherghinescu și Nicolae Rădulescu. □ În capitolul de proză sunt prezenți Georgeta Cancicov, Ion Istrati, M.C. Delasabar și Cicerone Cernegura □ Cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la nașterea poetului Rainer Maria Rilke, pagina unsprezece cuprinde câteva poeme în traducerea lui Ion Caraion, Petru Sfeca, Maria Banuș și Dan Constantinescu.

• [„Cinema”, nr. 12] Despre locul și temele cinematografilei românești, scrie, cam teoretic, Ioan Grigorescu în *Specificul național și universalitatea*. □ Iordan Chimet semnează o cronică plină de reproșuri la *Amintiri din copilărie*, după Ion Creangă (adaptarea și regia de Elisabeta Bostan), deși filmul a obținut Premiul Special al Juriului și Premiul I – „Oso Pardo Asturiano” la Gijon – Spania, 1965: „Ecranizarea *Amintiri din copilărie* a fost, de la bun început, mai mult decât o întreprindere riscantă. Studioul București a apreciat greșit punctele de contact între scurt-metrajul Elisabetei Bostan *Năică* și opera lui Creangă (care, de fapt, și în chipul cel mai vizibil, nu există, neputându-se întâlni vreodată) și s-a avântat într-o acțiune destinată cu lejeritate, eșecului... Dar e vina criticii (din care semnatarul acestor rânduri nu se exclude) de a fi uitat să adauge, pe lângă cuvintele bune meritate, și limitele filmului de anul trecut: situarea într-un registru, totuși, minor, abuzul și facilitatea cu care «se transfigurează» lumea copilului. De ce mi se pare imposibilă ecranizarea *Amintirilor*? În primul rând, datorită specificului genului. Memorialistica, în general, are o structură ambiguă, căreia îi convine foarte bine impreciziunea, plutirea în vag a literaturii. Chiar și cele mai exacte tablouri literare prezintă o latură misterioasă. Ele trebuie gândite cu ochii minții și nu cu ochii trupului. Spre deosebire de opera de ficțiune, în care libertatea autorului este totală, în amintirea scrisă tendința este de a se apropia de un model care a trăit cândva și imposibil de regăsit – din cauza trecerii timpului, a schimbării de perspectivă și a existenței – în forma lui originală.(...) Autorul redescoperă fericirea, când, în retrospectiva copilăriei sale, se uită pe sine, cufundându-se într-o mare experiență colectivă, limba, care-l absoarbe cu totul. (...) Toate acestea sunt caractere esențiale ale operei lui Creangă și orice încercare de dramatizare, care nu le-ar lua în seamă, constituie o abatere, o bagatelizare și o trădare a spiritului său. Este ceea ce s-a întâmplat cu filmul de față, care sacrifică permanențele unui model literar, evaporându-i farmecul și transcriind filonul epic care a mai rămas, într-o modalitate ilustrativă oarecare. (...) Felicitând-o

pe Elisabeta Bostan pentru succesele de peste hotare, resimt și eu ca și mulți alții sentimentul că acest film ar trebui totuși să marcheze o încheiere a unui capitol de experiență artistică în care reușitele modeste nu ne mai mulțumesc. Este timpul să ieșim din comoditatea lucrului cu meșteșug încheiat și să încercăm nu numai pe câte o porțiune a frontului, ci ca o mișcare de masă a cineaștilor noștri, să perforăm pozițiile mediocrității”.

• [„Iașul literar” nr. 12] R. Zamfirescu recenzează volumul *Proza lui Eminescu* (EPL 1964) de Eugen Simion: ■ Voicu Bugariu semnează o notiță despre romanul *Risipitorii* de Marin Preda, ediția a II-a, (EPL, 1965): „Deși personajele și afabulația [sunt] în linii mari aceleași, a doua ediție, în întregime revăzută a *Risipitorilor* poate fi considerată un nou roman. Prima versiune, magistrală pledoarie pentru puritate etică și angajare socială, era vulnerabilă artistic (și faptul a fost înfățișat convingător de către critica literară) printr-o ușor exagerată rigurozitate moralistă a autorului, printr-o tendință de epuizare analitică a consecințelor sociale ale acțiunilor eroilor care, la un moment dat, deveneau termeni docili ai unei demonstrații la care cititorul asista pasionat, dar cu minime posibilități de participare. În noua sa înfățișare romanul este simțitor mai deschis. Pierzând aparent în precizie analitică și conceptuală, el câștigă în sugestie artistică. Pe planul desfășurării epice, aspectul acesta este sesizabil mai ales prin incertitudinea care plutește la sfârșitul romanului asupra destinului una dintre principalii eroi. Doctorul Sârbu, *raisonneur*-ul implacabil al primei versiuni emite judecăți mai puțin infailibile, viața lui nu mai are acea rectitudine ideală de neconceput în condiții reale. Faptul că relația sa cu fosta soție a doctorului Munteanu nu se mai concretizează după o necesitate atât de matematică după o necesitate atât de matematică într-o căsătorie ideală ca în prima versiune, ci rămâne în stadiul de posibilitate, este semnificativ pentru efortul prozatorului de a muta centrul de greutate al romanului de pe exhaustivitatea sistematică a dezbaterii consecințelor atitudinilor etice pe sugestie artistică. Similar poate fi interpretată evoluția relației dintre Vale și Anda. În prima versiune, dragostea lor, după ce parcurgea o clasică perioadă de contrarietăți efemere, se împlinea printr-o căsătorie, sub auspicii optime. Ușurința cu care Vale este răsplătit pentru puritatea sa etică este evitată de această dată de către prozator. Între cei doi intervine o explicație ce nu am induce însă atât de rectiliniu la mariaj. Incertitudini mai stăruie și doar un lent proces de cristalizare afectivă va decide. Căsătoria lor nu mai este arătată în roman”. Voicu Bugariu semnalează și punctele complet inovatoare: „Noutatea cardinală a noii versiuni se ivește așadar din mai profunđa înțelegere de către autor a dialecticii relației dintre valoarea socială a indivizilor și răsplata corelativă acesteia. În prima ediție drumurile celor ce-și risipesc steril, individualist, eforturile și capacitățile erau, în ultimă analiză, despărțite de cele ale personajelor considerate «risipitori pozitivi» ca doctorul Sârbu, inginerul Vale Sterian sau Constanța, destinele lor întretăindu-se în împrejurări

insuficient relevante. Prețuirea sau repudierea socială și afectivă le erau atribuite după criterii ce simplificau dialectica reală a acestui proces. Ediția a doua înfățișează destinele într-o nouă complexitate, impresionantă prin profunzime și amploare. În noul context, consecințele nefaste ale evoluției «risipitorilor negativi» și mai ales a inginerului Gabi Sterian și a doctorului Munteanu capătă un nou relief, nocivitatea lor socială fiind sugerată cu un plus de pregnanță”. Judecata de valoare este favorabilă: „Purtător al unor profunde adevăruri psihologice despre oamenii zilelor noastre, adevăruri ce decurg din fluxul epic dar și caracterul disociativ al prezentării acestuia, romanul *Risipitorii* în a doua lui ediție reprezintă un eveniment literar de primă importanță”.

• [„**Lupta de clasă**”, nr. 12] Andrei Oțetea scrie despre *Nicolae Iorga – personalitate eminentă a culturii românești*, care „a înfruntat pe dușmanii independenței poporului român cu fermitate și curaj, având convingerea că popoarele vor triumfa asupra barbariei blindate, convingere care nu l-a părăsit nici după strivirea Poloniei, nici după ocuparea Belgiei, Olandei, Norvegiei, nici chiar după căderea Franței. Din păcate, limitat prin condiția sa socială și politică, el nu s-a alăturat luptei maselor populare împotriva fascismului, care singură ar fi putut transforma cuvintele sale într-o forță materială. Totuși, prin campania sa împotriva hitlerismului și legionarismului, a adus o însemnată contribuție la lupta poporului nostru pentru libertate și independență, iar sălbatica lui asasinare a zguduit cercuri largi ale opiniei publice din țară și de peste hotare, constituind un nou semnal de alarmă pentru acele conștiințe care nu înțelegeau încă primejdia nazismului.” □ Secțiunea *Critică și bibliografie* propune două recenzii de carte. Prima îi aparține lui Șerban Cioculescu, „*Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*” (II) de *Perpessicius*, care remarcă, în volumul lui *Perpessicius*, „bogăția lui de registru, fie numai cronologic, de la cronicarii munteni, în prima lor ediție colectivă, datorită lui Mihail Gregorian, cu un studiu introductiv de Eugen Stănescu, și până la noii cântăreți ai României socialiste; de la anticul Ovidiu la revoluționarii secolului trecut, Bielinski și Herzen, fără a trece cu vederea acele înmiresmate *Flori alese din poezia populară* cu buchetul plaiurilor ardelenene.” A doua recenzie este semnată de Valeriu Râpeanu și semnalează apariția monografiei lui Al. Oprea – *Panait Istrati*, publicată în 1964 la Editura pentru literatură. Recenzentul notează faptul că autorul, „deși nu emite nici o părere fără să se bazeze pe un text sau document, nu cade în eroarea factologiei. (...) Meandrele vieții lui Panait Istrati sunt prezente în carte numai în măsura în care servesc înțelegerii atitudinii sale ideologice și specificului operei lui. Criticul este ponderat și nu se lasă prins în mrejele exaltării.” În acest fel, îl restituie pe Istrati „istoriei literare (...)”, văzut la realele lui dimensiuni. (...) Atitudinea politică atât de contradictorie a scriitorului, care a oscilat între izbucniri protestatatoare, cu caracter de revoltă socială, și manifestări anarhice, captate pe orbita mișcărilor

de dreapta, este pusă în lumină, iar răsfrângerile ei asupra evoluției scriitoricești – cu multă precizie evidențiate.”

• **[„Orizont”, nr. 12]** Memorii de călătorie *Din Japonia spre Noua Zeelandă* și pasaje dintr-un jurnal de bord al lui Aurel Martin Bologa, constituie uvertura acestui număr. □ Sorin Titel publică un scurt fragment din viitorul său roman *Călătorul clandestin*. □ Nichita Stănescu reapare cu două poeme dintre care al doilea, *Cântec pentru nebăutul vin*, este scris în maniera care-i va sigila creația ulterioară: „Vietățile acelea se nășteau în struguri,/ îi locuiau pe dinlăuntru,/ mai marele lor avea un tron/ de sâmburi/ și i se făcea vânt cu o frunză”. □ Nicolae Ciobanu îi consacră un profil literar lui Nicolae Velea, fără a ocoli unele dintre carențele tânărului prozator care publicase până la acea dată doar trei culegeri: „estetismul” și naturalismul descrierilor obscene. □ Este remarcat debutul în proză a lui Silviu Suciuc cu proza *Cioclul mării negre*. □ „Orizont” comemorează 90 de ani de la moartea lui Rainer Maria Rilke prin două articole și câteva traduceri din lirica poetului de limbă germană, născut la Praga (1875): studiul *Rainer Maria Rilke și poezia marilor orașe* (Andrei A. Lillin) și paginile memorialistice *Cu Rainer Maria Rilke în primul război mondial* (Franyo Zoltan). Traducerile din Rilke sunt făcute de Ion Caraion, Dan Constantinescu și N. Argintescu Amza. □ La capitoul limbă-stil cu prilejul aniversării a optzeci și cincea a nașterii marelui povestitor moldovean, Ștefan Munteanu îi analizează arta literară în *Stilistica sinonimelor în limba lui M. Sadoveanu*. □ Șerban Foarță aduce în atenția cititorului poezia Ninei Cassian din volumul *Disciplina Harfei* cu argumente polemice îndreptate contra celor cărora nu place poezia acesteia: „S-a vorbit mult despre cerebralitatea Ninei Cassian. Titlul volumului, nu mai puțin programatic decât celelalte, este exact, deși general. *Disciplina harfei* o prea bine caracterizează. Autoportretul acestei poete riguroase este în *Bach*, poem antologic. De aici preferința pentru cuvântul exact, pentru neologism, pentru un vocabular analitic din care afectivitatea, misterul lipsesc; uneori trebuie să lipsească”. □ Iordan Datcu semnalează un volum de corespondență editat de Camil Baltazar, cuprinzând scrisorile H.P.-Bengescu, ale lui G. Călinescu, E. Lovinescu, Perpessicius, Ilarie Voronca, M. Sebastian. □ La poșta redacției, criticul de serviciu, Nicolae Țirioi, găsește imagini sugestive, originale [sic!], în versurile trimise de Dîrlea R. Traian din Siria: „Mă mângâie albăstrimea zării/ și chipul tău îmi apare/ în arderi, clipe/ roșii de așteptare./ (...)Jurămintele, viorelele zării/ îți ard și ție-n palmă/ și-ți îngheață./ Fug clipele albe ale tăcerii/ și lumina galbenă înghite imagini”.

• **[„Presa noastră”, nr. 12]** Tudor Teodorescu-Braniște evocă, pe mai multe pagini, personalitatea gazetarului *N D Cocea*: „În 1919, «Chemarea», ziarul lui N. D. Cocea, ocupa două camere în vechiul palat al «Adevărului». De dimineața până seara, era acolo o larmă și o veselie nemaipomenită. Farsele și glumele se țineau lanț, Cocea însuși fiind în această privință un

admirabil partener. Cei de la «Adevărul», oameni serioși, numiseră cele două încăperi ale noastre, «la nebuni». În această atmosferă se redacta foaia, care pricinuia atâtea nopți albe regelui Ferdinand și atâtea zile negre politicianilor lui. (...) Cocea scria foarte greu. Procesul de elaborare era lung și anevoios. Când vorbea, cuvintele îi veneau într-o cavalcadă nebună, inspirate și înaripate, fiind astfel unul din cei mai buni oratori ai acelei vremi. Când lua condeiul în mână, totul se schimba. (...) La publicațiile pe care le-a condus, nu s-a întemeiat niciodată numai pe marele lui talent și pe popularitatea de care se bucura. Totdeauna a ținut să aibă în jurul său oameni de cultură, de talent și de convingere. A fost cel dintâi care și-a dat seama de valoarea lui Tudor Arghezi, Gala Galaction, Iser și atâția alții. Aceeași prețuire a avut-o de la început pentru poetul și pamfletarul de înaltă clasă, care a fost Ion Vinea. (...) Dar activitatea lui Cocea nu s-a limitat numai la politică. Literatura, teatrul, artele plastice îl atrăgeau în aceeași măsură. Când se scrie despre Cocea, se amintește foarte rar și numai în treacăt că el a întemeiat «Rampa», cel dintâi ziar de teatru din țara noastră, și aceasta înainte de primul război mondial, când mișcarea teatrală era foarte restrânsă. Mai târziu, G. Ibrăileanu, care conducea «Viața românească», i-a încredințat cronica teatrală și articolele lui se pot citi și azi cu același interes. A condus de asemenea «Viața socială», care aducea în caietele ei un destul de bogat material literar, pe lângă traduceri din Jaurès și din ceilalți frunzași ai socialismului de atunci. În domeniul artelor plastice, a sprijinit cu căldură pe toți reprezentanții curentului nou – Luchian, Pallady, Iser etc. (...) În anii dinaintea războiului, Cocea a condus revistele «Reporter» și «Era nouă» luând parte activă la lupta antihitleristă. În primii ani ai regimului de democrație populară, a condus ziarul «Victoria» și apoi a ocupat postul de director general al teatrelor. În toamna lui 1948, mi-a telefonat într-o zi, invitându-mă la masă, împreună cu Gala Galaction și cu Ion Vinea... La prima vedere, Cocea, care n-a fost niciodată bătrân, părea totuși uimitor de tânăr. Pe obrazul neted nu se mai vedea nici un rid. Toți trei cunoșteam însă cauza acestei aparente întineriri și privindu-l, abia puteam să ne ascundem tristețea. (...) La plecare, conducându-ne până la ușă, ne-a spus, schițând obișnuitul salut larg: „Mai departe, domnii mei, îmi pare rău, dar nu pot să vă însoțesc” și a încercat râsul lui de altădată. Ieșind în stradă, nici Galaction, nici Vinea, nici eu n-am putut scoate nici un cuvânt. Într-un târziu, ca o concluzie a gândurilor, care ne frământau pe toți trei, Galaction a rostit cu glas tremurat: „Nu se poate! Cocea, care a ieșit biruitor din atâtea încercări, va trece și peste asta!”. Așa speram și noi. Dar ne-am înșelat. La 1 februarie 1949, s-a stins din viață, în vârstă de șaiszeci și nouă de ani, dar păstrându-și până în ultimul prag al boalei aceeași tinerețe invincibilă”. □ Ultima pagină inserează câteva *Replici* semnate Tudor Mușatescu: „Presa trebuie să fie, în orice clipă, sub... presiune”; „Să nu confunzi florile de stil cu floricelele de condei”; „Să nu ucizi timpul, că-ți trece vremea”; „Masa la care scrii să fie altarul la care oficiezi.

Dar fără tămâie, pentru sfinți”; „Să nu furi cu stiloul. Numai cu urechea”; „Reporterul de gazetă trebuie să fie, implicit, și laringolog. Ca să știe să tragă de limbă”.

• **[„Ramuri”, nr. 12]** Revista serbează 60 de ani de existență, printr-o lungă autoprezentare: „La 5 decembrie s-au împlinit 60 de ani de la apariția – la Craiova – a primului număr al revistei «Ramuri». Pornind din mișcarea semănătoristă, revista avea să-i urmeze orientarea timp de peste patruzeci de ani, (1905-1947), depășind-o prin longevitate. O schiță a traiectoriei vechilor «Ramuri» relevă – pentru observatorul obiectiv – încercarea unei ținute culturale de bună factură și a perseverenței în urmărirea unui program: un profil cultural accentuat, alături de cel literar declarat; o periodicitate sinuoasă și inegală, cu intermitențe și sincope (mai ales din pricini financiare), cu oscilații între apariții lunare și bilunare, ori, ca în 1916, săptămânale; mari variații ca valoare grafică și tipografică, cu inclinații spre revista ilustrată; o redacție cu colaboratori iluștri, deschisă însă și colaborărilor locale; constanță în alegerea majorității colaboratorilor, deși pe etape; lărgirea sferei de activitate, de la cea de revistă la aceea de editură, prin întemeierea Institutului de editură și arte grafice «Ramuri». Periodizarea și ritmul de apariție a revistei sunt prezentate succint: „Privită din interior, revista cunoaște în drumul ei două mari etape: prima, semănătoristă, demonstrată prin articole programatice social-politice și literare și prin majoritatea colaborărilor (mai ales înaintea primului război mondial), având apoi mândria de a primi direcția lui Nicolae Iorga, prin contopirea «Ramurilor» cu revista «Drum drept», și printr-o statornicire în principiile iorghiste Este perioada 1905-1929. Timp de cinci ani, revista încetează de a mai apare. Urmează o a doua și ultima perioadă, care începe cu anul 1934 și care aduce căutarea unor noi orientări: revista are un caracter mai eclectic, urmând filonul întârziat al semănătorismului prin tradiționalism, primind infuzia numeroaselor curente moderniste din literatura vremii și încercând o ultimă salvare printr-o mișcare culturală locală, care nu s-a definit. În pofida unor orientări extremiste, rupte uneori de cultura autentică a poporului și de aspirațiile lui, vechea revistă «Ramuri» rămâne printr-o seamă de pagini prețioase și nume de prestigiu ale literelor românești, prin rolul ei de ferment și animator cultural în această parte a țării”. □ Colaboratori, prieteni ai revistei, personalități ale vieții cultural-artistice, academicieni, salută momentul aniversar. Gh. Ionescu – Sisești: „Felicitează pe redactorii și colaboratorii noilor *Ramuri* pentru bogăția, competența și talentul ce se reflectă în conținutul revistei, pentru înfățișarea ei, care e așa de atrăgătoare, comparată cu modestia revistei de odinioară. Mă mișcă inițiativa d-astră de a lega prezentul cu trecutul, de a reînvia tradiția nu cu un trecut apus, dar cu rădăcinile unui arbore care înflorește azi și-și trage seva din adâncuri”. □ Acad. Ștefan Milcu: „«Ramuri» a reușit să aducă în publicistica românească trăsături specifice, să creeze și să întrețină o mișcare de idei, să ofere o tribună

și să fie consemnată pozitiv în tiparul epocii”. □ Acad. D. Dumitrescu: „Adunând cu respect, într-un postament trainic, ce era mai bun în vechea revistă, noile «Ramuri» adaugă, la prestigiul câștigat, notabile eforturi de a fi la înălțimea vieții noastre culturale și nu mai puține succese”. Acad. E. Angelescu: „Urez revistei «Ramuri» ani mulți de activitate rodnică pentru ridicarea culturală a poporului nostru și pentru victoria deplină în lupta pe care acesta o duce pentru fericirea omului”. Ovidiu Papadima: „Ca unul dintre colaboratorii cu oarecare statornicie ai vechii reviste craiovene, urez «Ramurilor» de astăzi – sexagenare și atât de tinere totodată – să înflorească tot așa de frumos ca și în cei doi ani de nouă primăvară a lor, demonstrând și pe planurile Olteniei tinerețea fără bătrânețe a culturii noastre”. □ Ion Biberi: „Nu aș putea vorbi despre mine, în afara acelor cărți care mi-au adâncit și format viața, și în contextul cărora «Ramurile» apar cu atâta limpezime. Căci *nimic* din aceste bunuri nu a fost pierdut”. □ Al. Dima membru corespondent al Academiei: „Din 1905 și până după cel de-al doilea război, și apoi din nou astăzi, revista a simbolizat – cu o râvnă și o dârzenie cu adevărat oltenească – entuziasmul publicistic local, dar și dorința lui de a se integra mișcării literare a țării”. □ Despre „cercul” constituit de-a lungul timpului din colaboratorii mai importanți strânși în jurul revistei „Ramuri” scriu Barbu Teodorescu și C. D. Papastate. Evocând rolul lui *Nicolae Iorga*, Barbu Teodorescu afirmă: „Din capul locului, trebuie precizat că «Ramurile» nu au fost numai o revistă literară, ci are merite prin radierea pe întreaga arie a Olteniei a unei munci culturale intense, și că nici o altă provincie a țării nu a fost mai prezentă în activitatea multilaterală a savantului Iorga. Cercul acestuia devine și al revistei”. C. D. Papastate îl prezintă pe *Liviu Rebreanu* în paginile de la „Ramuri”: „Ca și Emil Gârleanu, care-și împletește activitatea teatrală cu cea literară, și Liviu Rebreanu, pe lângă activitatea de secretar literar la Teatrul Național din Craiova, desfășoară și o activitate literară în paginile revistei «Ramuri», la care începe să colaboreze din ianuarie 1912, cu articolul *Novelli*, scris cu ocazia trecerii marelui actor italian prin Craiova”. Același cercetător al arhivelor literare craiovene, amintind numele lui *Emil Gârleanu*, consideră că „perioada vieții lui Emil Gârleanu petrecută la Craiova și legăturile sale cu revista «Ramuri» aduc unele lumini noi asupra operei personalității scriitorului”, iar în ceea ce îl privește pe *Tudor Arghezi*, „legăturile lui... cu grupul revistei «Ramuri» datează din anul 1921, când directorul revistei primește o prima scrisoare din partea poetului, cu rugămintea de a interveni pe lângă forurile judiciare craiovene pentru punerea în libertate a unui socialist arestat fără vină”. □ În articolul-studiu *Ramuri și viața culturală olteană* conf. Neculce Popescu și lect. Ion Schintee rescriu, cu argumente suspecte de a fi partizane, istoria publicației atribuindu-i alături de merite literare, și unele izbânzii culturale, dar cu măsură: „Pe lângă rolul de răspânditor al literaturii, «Ramurilor» le-a revenit, în mod necesar, și acela de îndrumător al culturii, și

în primul rând al vieții culturale din Oltenia. Deși lipsită, în trecut, de o instituție de învățământ superior, Craiova a fost totdeauna puternic centru școlăresc, considerat, în unele vremuri, ca al doilea după București. Dar nu era vorba numai de Craiova sau de alte orașe ale Olteniei. Problema viza, mai cu seamă, nevoia – tot mai stringentă – a accesului maselor populare la un minimum de cultură, în condițiile de atunci, chestiunea lichidării neștiinței de carte nici nu se putea pune măcar”. □ Sunt prezenți cu versuri Ion Caraion (*Toast*: „... pentru ochii care n-au să adoarmă nicio clipă în noaptea aceasta / ca un fular de electroni ca niște glezne uimite / lângă buzele lumii lângă buzele soarelui / toată vremea vom fi împreună – / foișor de spațiu care-adună / în cupa lui toți strugurii luminii”), Mihai Duțescu, I. D. Bălan, I. Prunoiu, Sina Dănciulescu, Petre Dragu, Miron Radu Paraschivescu (*Olimpiadă*). ■ Mihai Ungheanu semnează cronică literară la cel recent volum al lui D. R. Popescu: „Prodigios ca un adevărat scriitor profesionist, D. R. Popescu se află cu *Somnul pământului* la al cincilea volum de proză. Faptul este cu atât mai îmbucurător cu cât D. R. Popescu nu este un scriitor comercial. Fiecare din volumele sale conține pagini antologice. *Somnul pământului* reafirmă calitățile cunoscute ale prozatorului. D. R. Popescu este preocupat de om și de integritatea sufletească a acestuia. Mai toate povestirile sale se constituie în jurul unor cazuri în care oamenii rezistă unor întâmplări din viață prin refugiul într-un plan foarte personal al conștiinței. (...) Cele mai bune nuvele și povestirile sale sunt excelente narațiuni de atmosferă. Elementele cu care lucrează scriitorul asupra cititorului sunt în primul rând cele vizuale. Scriitorul este un vizionar, un imagist cu ochi de grafician, un creator de tablouri regizate cu ostentație spre a da o impresie unică. Trăsătura fundamentală a prozatorului rămâne lirismul de care sunt îmbibate toate povestirile sale. În presiunea spre stările sufletești delicate, în simbolistica acestor stări, răzbate o undă certă de lirism.” ■ Se profilează o nouă anchetă, sub titlul *Arta* [în] 1965, cu o singură întrebare: „Ce considerați a fi prezența cea mai marcantă, evenimentul cel mai plin de semnificații în domeniul dv. de activitate, în anul 1965?”. Scriindu-se despre *Lirică* se arată: „Anul literar 1965 a fost, în genere, remarcabil prin efervescența liricii, din care cineva reține, tot într-un bilanț, lirica debutanților, deosebind-o entuziasmat pe aceea a adolescenței. Fenomenul e real și valabil în continuare, cu observația că aplauzele exagerate nu fac bine. Au fost semne de oarecare forțare a notei, poezii adolescenței întârziind evoluția lor prin adolescentizare facilă, printr-un mimetism fad. Cel mai adesea, însă, aceia care s-au exersat într-o poezie voit senzitivă, beată de adolescență, de ingenuități și candori silite, au fost cei încă fără volum, crezând probabil că așa se înscriu unui general ton editorial, dar din fericire eroarea a rămas în reviste. Reabilitând un filon prețios dar cu condiția talentului născut iar nu făcut, Gabriela Melinescu ne-a dat anul acesta, prin «Ceremonie de iarnă», cel mai substanțial volum al «minoratului». Poeta face un joc estetic surprinzător atunci când își

disimulează în rigiditate.” ■ Sub titlul *Poeți și poezie*, redacția efectuează „o cercetare a modului cum este reprezentată poezia română în dicționar”. Investigația începe cu *Dicționarul enciclopedic român*: „Prima observație e că adunând toate articolele dedicate poezilor români și organizându-le după cronologia indicată între paranteze, n-am obține cel mai exact relief al liricii noastre. Definiții adesea reci exprimă atât valorile de mărimea întâi, cu drept de circulație mondială, cât și pe cei care merită atenția doar în istoriile noastre literare. (...) O altă observație este aceea că în dicționar lipsește, după părerea noastră, valorificarea poeziei populare în toată bogăția ei. La noțiunea *baladă* se expediază, în puține rânduri, ceea ce a dat poporul nostru în acest gen. (...) O inconsecvență ni se pare și aceea după care Gr. Alexandrescu, Alecsandri, Coșbuc sunt clasici, iar Budai-Deleanu, Bolintineanu, Eliade, Goga – nu sunt”. ■ Victor Parhon scrie articolul omagial *30 de ani de la nașterea lui Nicolae Labiș* – „*Eu nu mai sunt, e-un cântec tot ce simt*”: „E greu să rezisti tentației de a intuit încotro s-ar fi îndreptat poezia aceasta, care uimea deja cu puritatea tonurilor, cu jocul subtil și elevat al luminii și umbrei, nu mai puțin cu izbucnirile furtunoase, cu gestul larg ori abrupt, de implicație socială sau cosmogonică, care se putea structura riguros plâsmuind edificii, cărora nu le-a putut pune decât temelia. Și într-adevăr, poate fi sesizată o tendință continuă de îmbogățire a concentrației, a densității poeziei sale, susținută de o tot mai severă cenzurare a mijloacelor de expresie (podoabele metaforei se scutură), de o subordonare progresivă a lor dorinței de comprehensibilitate a esențialului, o tendință spre depășirea fenomenologicului și a valorilor sale peisagistice, spre adâncirea zonelor unde ideile se lasă privite.”

● [„Secolul 20”, nr. 12] Numărul este consacrat comemorării unui sfert de veac de la moartea tragică a lui N. Iorga. Istoricul Ion Nestor notează în *Nicolae Iorga și marile viziuni istorice*: „Personalitatea și opera lui Nicolae Iorga ni se înfățișează și ca una din întruchipările și realizările potențialului creator al poporului român. (...) Iorga se intercalează semnificativ, în timp și ca exponent al neamului său, între ceilalți doi luceferi ai aceleiași Moldove dintre Carpații răsăriteni și Prut: Mihai Eminescu și Mihail Sadoveanu”. □ În studiul *N. Iorga istoric al culturii europene* Eugen Stănescu notează: „N. Iorga a întruchipat cele mai bune tradiții ale spiritului enciclopedic atât de specific culturii românești și pe care, înaintea lui, l-au ilustrat într-o creație de geniu care alți uriași: Dimitrie Cantemir și Bogdan Petriceicu Hașdeu care ca și el, și-au avut marea consacrare internațională”. □ O secvență importantă a revistei este dedicată operei scriitorului italian Luigi Pirandello. Sunt cuprinse poeme traduse de Șt. Aug. Doinaș, nuvela *De la nas până la cer*, în traducerea lui D. I. Suchianu, și ultima piesă a autorului, rămasă neterminată, *Uriașii munților*, tradusă de Florian Potra. Comentarii și evocări despre marele scriitor publică George Sbârcea (*Convorbiri cu Pirandello*), D. I. Suchianu (*Povestirile lui Pirandello*) și Florian Potra (*Pirandello dramaturgul, de ieri și de azi*).

□ Marin Bucur analizează „primele poeme” scrise de Tristan Tzara în limba română în eseu „*Insurecție*” și *constanța lirică*. □ Nadia Anghelescu prezintă volumul apărut în 1964 la Damasc, în limba arabă, cu cele mai importante piese de teatru ale lui I. L. Caragiale, prefațat de Tudor Vianu. □ Sunt reproduse versuri de Ion Vinea și Benyamin Fondane (B. Fundoianu) publicate în numărul dublu (aug.-oct., 1965) al revistei „Cahiers du Sud”, din Marsilia, în traducerea lui Claude Sernet.

• [„*Steaua*”, nr. 12] Mircea Zăciu se referă, în articolul *O sarcină imperios necesară*, la chestiunea alcătuirii unui corpus al tuturor scriitorilor clasici, discutată de Victor Felea în numărul precedent al revistei clujene: „Proiectele în această direcție nu au lipsit, dar ele au vizat realizarea, în primul rând, a unui corp de «ediții de referință» (numai Eminescu și Caragiale fac excepție, mai recent și marea ediție Alecsandri inaugurată de G. C. Nicolescu) când firesc ar fi fost un drum invers: punerea pe picioare a unor editări științifice complete, măcar pentru cele zece-cincisprezece nume de prim ordin, care să constituie, apoi, baza de extracție a unor ediții curente, antologice, descărcate de aparatul prea fastidios și de o erudiție incomodă pentru lectorul mediu. Pornindu-se de la alte considerente, din care probabil că o doză de comoditate nu e exclusă, avem astăzi frumoasa colecție a «scriitorilor români», unde au apărut sub titlul puțin bizar de «scrieri» opere ale lui Miron Costin, Dimitrie Cantemir, M. Eminescu, Anton Pann, Al. Vlahuță și Pavel Dan, și desigur că alte titluri le urmează, așteptate cu legitim interes. (...) Pentru editarea integrală și științifică a clasicilor, e nevoie, credem de luarea în considerare a autorilor ce ar intra într-o asemenea colecție, de numele ei, de forul care s-o patroneze, de instrumentul de lucru care să-i asigure garanția științei, condițiile optime de lucru și cadrele cele mai capabile să ducă la îndeplinire o sarcină deloc ușoară, dar imperios necesară. (...) Sarcina unei asemenea întreprinderi se impune a fi preluată de cel mai înalt for științific al țării, Academia Republicii Socialiste România, în cadrul căreia să ființeze o Comisie națională care să patroneze o atare operă de prestigiu. În subordinea ei (și a forului editorial care, pentru bune motive, nu poate rămâne Editura pentru literatură) vor trebui să fie antrenate colective ale Academiei, Universităților și Uniunii Scriitorilor, cu organisme anexe din partea marilor centre bibliografice și de bibliotecă ale țării. Fiindcă, paralel cu edițiile integrale și pregătindu-le mereu terenul de muncă, e de la sine înțeles că trebuie editate mari colecții de documente (reluând, ajustând și amplificând colecția Torouțiu) și instrumente bibliografice (de opere și periodice). Aceasta este o condiție sine qua non, din păcate neglijată de multă vreme, lăsând un om sau un grup de editori, oricât de însuflețiți și entuziaști, la cheremul epuizării energiilor în bătălia cu un material amorf, neselectat, nesistematizat. Numai printr-o deosebită grijă acordată instrumentelor de lucru se va putea asigura integralitatea edițiilor. Ele să cuprindă absolut toate operele antume, postumele, corespondența și, ca

ultim volum al seriei, o biobibliografie exhaustivă. Este de la sine înțeles că nu va putea fi lăsat de-o parte, la nici un creator, capitolul publicistic și de critică a activității sale (articole, cronici, eseuri, mărturisiri, interviuri ș.a.) capabile să lumineze o creație clasică. (...) Aparatul critic, notele și adnotările textului (ori de câte ori va fi nevoie) pot suplini «studiile introductive», ținând seama că această colecție se adresează în primul rând specialiștilor și că ea este și trebuie să fie dublată de edițiile de referință și de cele de popularizare care, ele da, vor avea în continuare trebuință de un ghid interpretativ și explicator. Renunțarea la apendicele studiosului care se insinuează uneori între lectorul specializat și textul clasic, poate grăbi o întreprindere unde întârzierile se explică, în unele cazuri, și prin chinul de a găsi condeiul cel mai competent pentru a prefăta un clasic...” ■ „Steaua” propune o anchetă cu tema *Critică și creație* formulând, prin intermediul redactorului șef, Aurel Rău, o serie de întrebări privind motivele pentru care critica literară este sau nu o formă de creație, specificul și *tehnica* acestei creații, personalitatea creatoare a criticului, cauzele și condițiile cu influență asupra activității creatoare a criticii actuale. Primul respondent este Vladimir Streinu care consideră că orice „activitate spirituală este creație”, iar „specificul criticii constă, cred, în faptul de a se aplica, în scop de a o cunoaște și a o face cunoscută, unei naturi îndoită de cultură, cel puțin prin folosirea cuvântului. Cât privește tehnica, ea nu poate fi decât rigoarea formulărilor, adică puterea de a *numi* o asemenea realitate mixtă (natură-cultură), cum e orice operă de artă”. După opinia sa „Criticul este un creator anonim. El este mai mult sau mai puțin însemnat, mai mare sau mai mărunț, după numărul punctelor de vedere, pe care le exprimă asupra materiei sale, care de la un moment înainte circulă încărcată de aceste noi puncte critice de vedere, fără ca autorul lor să mai fie ținut minte. Criticul e așadar un scriitor care își sacrifică vanitatea de autor”. ■ Al. Dima: „S-a lansat mai de mult și a prins, într-o măsură, opinia după care critica ar urma să creeze „puncte de vedere noi” în raport cu opera. Nu am fost niciodată partizanul acestei păreri pe care o socotesc eronată, cu totul. Căci, într-adevăr, misiunea criticii e – în primul rând – să respecte opera așa cum este, să descopere intenția fundamentală a unui scriitor, s-o descrie, s-o caracterizeze, să aprecieze și să explice opera ca un dat o valoare a culturii și ca, să se supună – cum s-a spus de-atâtea ori – la obiect. A crea însă «puncte de vedere noi» în raport cu o operă e, fără îndoială, o activitate creatoare, dar ea depășește misiunea propriu zisă a criticii, fiindcă în loc să se ocupe de operă, o abandonează de fapt spre direcții pe care adesea scriitorul nici nu le-a imaginat. Specificul criticii constă, în lumina concepției noastre, în efortul ei de a deveni o știință în măsura posibilului și a naturii proprii a obiectului ei și, repetând unele din observațiile de mai sus, vom preciza că misiunea ei creatoare trebuie căutată în descoperirea adevărului, adică a valorii ideologice și artistice a operei în contextul epocii în care a apărut. *Tehnica* urmează de la sine ca o consecință a acestei

definiții. Ea solicită descrierea obiectivă a operei din punct de vedere al intenției autorului, aprecierea ei pe baza criteriilor ideologice și estetice, explicarea ei prin determinantele timpului în perspectiva științifică pe care o practicăm azi cu convingere și consecvență”. Al. Dima se referă și la o serie de obstacole pe care critica trebuie să le depășească: „Criticii noastre actuale i s-a acordat totdeauna importanța pe care o merită ca factor instructiv și educativ pe toate planurile, de la cel politic la cel estetic. Răspunderea ei socială atât de impunătoare îi dăruiește misiuni din cele mai grele și trebuie să recunoaștem că multe din acestea au fost îndeplinite cu grijă și convingere. Mai stăruie însă unele piedici care ar putea fi cât mai curând înlăturate. Ne vom referi, de pildă, la lipsa de obiectivitate care ne mai întâmpină încă în anume redacții. Mai mulți scriitori ni s-au plâns, astfel, că în timp ce o serie de reviste le consemnează cel puțin operele dacă nu le comentează, altele nici măcar nu le înregistrează bibliografic pentru simplul motiv că acei scriitori nu sunt văzuți «cu ochi buni», de către redacțiile respective, ba chiar, lucrări refuzate de o revistă apar într-alta, fără piedici. În critica noastră actuală se mai întâlnesc și alte piedici, am spune de conținut. Iată, de pildă, superficialitatea acoperită cu piruete stilistice și exces de erudiție. Mari poeți – ca de pildă Blaga – sunt tratați de sus, cu afectare, superioritate sau subtilitate ieftină. Alteori oficiul critic se reduce la o cercetare a operei în sine, fără raportări la alți scriitori contemporani, fără integrare în scara timpului și în perspectivă socială. Constatăm de fapt aci lipsa spiritului istoric, fundamental totuși pentru orice studiu marxist și neînțelegere pentru colaborarea criticii cu istoria literară. Se mai ivesc și deficiențe în ce privește încadrarea teoretică a operelor, discuțiile cu privire la genuri și specii fiind, de pildă, considerate superflue și inutile. În genere, luminile teoriei literare sunt palide și ocolite cu bună știință. Socotesc, în sfârșit, că dăunează criticii actuale lipsa de autoritate a unor reprezentanți ai ei, că revistele își schimbă prea des cronicarii literari, că unii dintre aceștia își modifică opiniile în mod surprinzător, în timp ce alții oscilează – cu abilitate și diplomatie – în chiar același articol”. ■ Paul Georgescu vine cu un punct de vedere ușor diferit: „Caracterul creator al criticii nu este egal în toate modalitățile. Lăsând deoparte, acum, talentul criticului, putem spune că fiecare modalitate critică solicită în alt grad capacitatea creatoare. Acțiunea de recenzare exactă a literaturii curente, necesită fără îndoială gust, probitate profesională, cunoștințe solide, principialitate, curaj civic etc.; cronicarii literari sunt infanteria eroică și decimată ce merită tot respectul, dar... coeficientul de creație e minim. Stimă merită și alcătuirea de ediții, descoperirea de texte, date și documente; dar cine se oprește aici încă nu este un creator. Creație în critică înseamnă interpretare, o nouă înțelegere a operei. Așa cum pot coexista zece romane originale despre *satul* contemporan, pot coexista, zece monografii originale despre Eminescu”. ■ Adrian Marino pledează pentru actul critic ca „formă de creație”, „fiindcă este în primul rând

o formă de *re-creație*: „... înțelegem prin *re-creație* în critică surprinderea și refacerea intenției fundamentale a operei și traducerea sa în limbaj critic, în acest înțeles, critica nu este numai forma exemplară a lecturii și a contemplației literare, dar însăși reinventarea, reconstituirea operei literare, respectiv reluarea sa într-un registru secund. Criticul creator re-înviază opera literară, criticul necreator îngroapă opera literară. A fi creator în critică înseamnă a suprapune peste opera literară propria ta construcție, propria ta viziune creatoare, ca și cum ai fi fost pus în situația de a compune exact aceeași operă. Un critic adevărat re-compune mental toate cărțile pe care le citește. (...) Personalitatea creatoare a criticului constă, prin urmare, în capacitatea sa de recreere și deci de transpunere literară, pe un registru cât mai vast posibil. Nu nelimitat, însă, căci afinitățile și corespondențele creatoare nu pot fi în niciun caz infinite. Criticul care pretinde că gustă absolut tot și afirmă că înțelege absolut toți scriitorii poate fi suspectat, în voia cea bună, de simulare. (...) Activitatea creatoare a criticii actuale poate fi stimulată, în primul rând, prin însușirea și cultivarea ideii de creație critică. (...) Numai în felul acesta cronica și critica literară actuală pot deveni tot mai mult opere de personalitate, ducând la construcții care să depășească sfera strict cotidiană. Mai ales criticul tânăr trebuie să se pătrundă de ideea că activitatea sa nu este și nu poate fi efemeră, că o cronică actuală bună va fi bună și ulterior, când va fi culeasă în volum, că volumul însuși, în totalitate, trebuie conceput să reziste. Cu mentalitate de jurnaliști literari, de articlieri, care scriu de azi pe mâine și uită poimâine ce au scris ieri, nu se poate crea nimic rezistent în critică. Criticul trebuie educat să privească în timp și spațiu, în perspectivă istorică, să se înscrie pe marile direcții de dezvoltare ale literaturii române, dezinteresându-se de confecția inevitabil superficială. (...) Cât privește piedicile care pot frâna activitatea creatoare a criticii, subliniate în repetate rânduri, ele sunt mereu aceleași: ignorarea specificului creației artistice, impresionismul „estet”, dogmatismul de orice speță, sociologismul. Schemele, mai ales, sunt deosebit de nefaste, deoarece paralizează intuițiile și spiritul de inițiativă, dezvăluirea și formarea unei adevărate personalități critice. Critica neutrală, rezumativă, plată, lipsită de curaj, sau aceea pe jumătate făcută din clișee și pe două-treimi din abilități și manevre tactice, reprezintă și ea un serios handicap”. ■ Celor solicitați să exprime un punct de vedere referitor la relația dintre critică și creație li se alătură și Dumitru Micu. El opinează: „*Creație*, critica este, în orice caz, în sensul în care orice produs de calitate implică un efort creator. Dacă e creație literară? Universitarii «docți» susțin sus și tare că nu. Cică ar fi numai știință. Ești tentat să faci o frază ca lumea? Vai ție! Numai de cânt ești proiectat în categoria «eseiștilor». E. Lovinescu, procedând altfel, a pățit-o la Sorbona, când cu doctoratul. (...) De ce e creație? Este creație critică literară, fiindcă e (dacă e și în măsura în care e) științifică. Obiectul acestei «activități științifice» (ca să întrebuițez o terminologie din jargonul universitar) e

literatura. Cum orice știință, își adaptează mijloacele obiectului ei, de ce critica ar face excepție? Cum vom capta și retransmite emoția din operele literare altfel decât apropiindu-ne de ea cu un fel de evlavie, retrăind-o și străduindu-ne să o comunicăm cu mijloace de aceeași natură ca acelea care ne-au transmis-o nouă? Se-nțelege că sensibilitatea estetică nu e de ajuns spre a realiza creația critică. Exclamații în fața unor pasaje frumoase poate scoate oricine. Spre a putea examina opera în toate aspectele ei, spre a putea pătrunde în toate resorturile acesteia, e necesară o pregătire complexă: politico-ideologică, filosofică, istorică, psihologică, filologică. A spus-o foarte bine Tudor Vianu! Câți avem o asemenea pregătire? Nu e de conceput un scriitor care nu cunoaște în amănunțime realitățile pe care le va transfigura în cărțile sale. Criticul, la rândul său, nu poate fi un creator fără să cunoască bine de tot literatura și să aibă un orizont intelectual vast”. Totodată, Dumitru Micu consideră că „personalitatea creatoare a criticului se vădește în capacitatea lui de a exprima puncte de vedere proprii, noi, adică de a duce înainte gândirea critică. Critica mare e, după opinia mea, filozofie a cultului”. ■ Urmează, în exprimarea unei opinii cu privire la subiectul anchetei, Nicolae Manolescu: „Critica este sau creație, sau nimic. Toată neînțelegerea provine, cred, din felul în care privim opera literară: pentru unii, o poezie, un roman, o dramă există «obiectiv», pentru alții, această existență trebuie dovedită. Adevărul? O operă are de fapt două realități: este mai întâi, în poem, în roman, în dramă, o structură externă sau, dacă vreți, fizică. Aceasta dă multora iluzia obiectivității operei. Oricine poate observa rima, ritmul, aspectul metric al poeziei, subiectul romanului sau al dramei, faptul că o poezie se divide în strofe și un roman în capitole, o comparație, un personaj, o descriere. Dar această structură aparentă nu e singura și critic se cheamă acela care bănuiește că ea se sprijină pe o infrastructură, nevăzută. Măreția unui iceberg, zicea Hemingway, fără măcar să se gândească la suportul pe care-l oferă indirect criticii, constă în faptul că trei sferturi din volumul lui se ascunde sub apă. Opera „există” cu adevărat în structurile ei latente, care trebuiesc descoperite, sau, ca să spunem lucrurile până la capăt, create. Critica este posibilitatea de a inventa această realitate nevăzută a operei, e o lectură de un fel particular, o lectură mereu trădătoare, fiindcă vedem (fiecare din noi și de fiecare dată) mereu altceva. Dar această relativizare nu distruge critica? În chip paradoxal, ea îi întreține chiar rațiunea de a fi. Dacă am admite că opera există obiectiv o dată pentru totdeauna și pentru toți, abia atunci critica ar deveni zadarnică. Interzicându-i accesul la necunoscut, ea s-ar reduce la un examen gramatical al operei. Critica școlară, didactică, așa-zisă critică «științifică», care se practică în mediile universitare de pretutindeni, se găsește la această înțelegere a chestiunii. Dar oferindu-i criticului puțința de a citi viața interioară a operei, mereu alta, îi dăm o justificare magistrală. Critica e condiționată de infidelitatea lecturii, este cu alte cuvinte, o lectură infidelă”. ■ Considerații referitoare la personalitatea creatoare a

criticului literar oferă și Eugen Simion: „Pentru noi un lucru este clar: critica operează cu criterii științifice, dând în același timp posibilitatea de a se afirma individualitatea, ființa spirituală și sensibilitatea celui care aplică aceste criterii. Critica e, așadar, o formă de creație, cuprinzătoare: presupune vocație, ca oricare alt domeniu al artei și neadevărul cel mai sfruntat e că ea poate fi slujită de cei care ratează alte genuri de artă. Nu cred, sincer vorbind, în posibilitățile unui scriitor ratat devenit critic. El poate fi documentarist, istoriograf, sau comentator amabil, critic mai greu. (...) Se discută azi, și în alte literaturi despre posibilitățile și formele criticii literare. În Franța, după dezvoltarea impetuoasă a eseisticii filozofice, se aud lot mai des voci care cer revenirea la Thibaudet, adică la o critică sistematică. Gaétan Picon observă în critică tendința de a trece de la suprastructura operei la infrastructura ei. În ansamblu, zice Picon, (...) critica e de inspirație filozofică; dar opera, adaogă el, pornește dintr-o experiență nu dintr-o gândire. Ea trebuie, în acest caz, să surprindă experiența confuză, ambiguă, în parte inconștientă, care intră în structura operei literare. Critica va face, astfel, *psihanaliza* creației: o psihanaliză non-freudiană, existențială, căutând în operă, nu refulările infantile, ci indicii unei atitudini globale... Adevărat, dar în acest caz critica ignorează alte planuri ale operei și chiar judecata estetică se exercită mai greu, în condițiile unei cercetări oricât de atente, și de fine, numai a atitudinii generale a creatorului. Criticul, pentru a nu greși în judecata de valoare, trebuie să aibă, din orice punct ar privi opera, o perspectivă istorică pe care i-o asigură frecventarea literaturii din trecut. Cum a spus bine G. Călinescu, un critic este un istoric literar care se ocupă de literatura epocii lui. (...) Cât privește fenomenul literar curent, critica e, în genere, la postul ei de observație. „Controlul” literaturii a trecut, cu câteva excepții, în seama tinerilor critici. Ei continuă stilisticește, pe Lovinescu, G. Călinescu, M. Ralea, T. Vianu, cu talente și posibilități diferite. Activitatea lor critică, aflată la începuturile ei, s-a și impus, cred, atât prin exegezele pe texte clasice, cât și prin stăruința de a impune o generație tânără de poeți și prozatori, astăzi unanim recunoscuți. Acțiunea viitoare a criticii n-o văd detașată de lupta împotriva mediocrității literare, în forme mai explicite și mai directe ca până acum, și, totodată, de luptă împotriva confuziei de valori. Acțiunea de demitizare pe care trebuie s-o ducă, după opinia mea, critica în chip consecvent, va face să crească autoritatea celor care, având vocația și instruirea necesară pot nu numai să selecteze și să impună valorile, dar să și creeze condițiile favorabile apariției marilor opere literare. Criticul e un scriitor care se descoperă pe sine în operele celorlalți”.

• [„Tânărul leninist”, nr. 12] Versurile poeziei *Slăvim flamurile patriei!*, de I. Meșoiu, apar însoțite de un aranjament muzical aparținând lui M. Neagu: „Pe furnal, pe schele și ogor;/ Țara mea, stejar cu mii de ramuri,/ Te slăvim în cânt biruitor.// (...) Slăvită fii, în anii noștri plini/ Partidul ți-a dat flamuri de lumini”.

• [„Teatrul”, nr. 12] În continuarea anchetei *Cum stăm cu critica teatrală?* răspund: C. Dinischiotu, Ion Lucian, Ion Manițiu, Ana Maria Narti, Dan Nemțeanu, Ileana Popovici, Dumitru Solomon. □ Textul *Ce jucăm? Pentru cine jucăm?*, nesemnat, vine cu informații privind ședința lărgită a Biroului executiv al Comitetului de Stat pentru cultură și artă, la care au participat dramaturgi, cronicari dramatici, regizori și directori de teatre, cu scopul de a analiza proiectele teatrelor: „Un titlu introdus în repertoriu capătă greutatea unui act cultural, creator. Acest act de cultură nu trebuie să negligeze, în alcătuirea listei de proiecte, criteriile care stau la baza întregii noastre politici culturale: în primul rând, promovarea creației naționale, clasice, a lucrărilor contemporane care dezbat problemele specifice formării conștiinței socialiste; reprezentarea pieselor din alte literaturi care au un conținut socialist; selecționarea în spirit critic a celor mai valoroase opere din literatura contemporană mondială și din clasicii universali. (...) «Teatrul și arta dramatică sunt cel mai greu gen literar» – a spus Demostene Botez, care a evidențiat contribuția adusă teatrului de scriitori noștri «și nu numai de specialiștii în teatru; Titus Popovici și Eugen Barbu au scris piese de teatru de succes, de teatru bun... Sarcina de a scrie piese de calitate cade asupra tuturor scriitorilor talentați». În vederea stimulării mai eficace a dramaturgiei noastre, președintele Uniunii Scriitorilor a propus să se acorde premii celor mai realizate piese românești”. □ Condiția de autor, raportată la teatru, public și critică, a stat și în atenția lui Paul Everac. □ Despre autoexigența scriitorilor a vorbit și Dorel Dorian, subliniind că scriitorii noștri trebuie să facă «un plus de efort, un plus de căutări, de adâncire a problemelor».(...) Liviu Ciulei a subliniat ponderea dramaturgiei originale în viața teatrului nostru, arătându-se plin de încredere în dezvoltarea ei viitoare. Ciulei a considerat că, pentru progresul dramaturgiei, trebuie să fie sprijinite și stimulate debuturile unor tineri autori, deocamdată necunoscuți, angajându-se să desfășoare acțiuni paralele cu cele de la Teatrul «Nottara», pentru a facilita apariția unor nume noi care bat la ușa teatrelor. □ În acest sens a vorbit și Eugen Barbu: „Progresul culturii socialiste – se spunea în Raportul Comitetului Central la Congresul al IX-lea al P.C.R. – se bazează pe cunoașterea și însușirea a tot ce are mai înaintat arta și cultura mondială, pe dezvoltarea largă a schimbului de valori spirituale între popoare. Este de aceea necesar să fie intensificate legăturile de colaborare cu oamenii de cultură și artă din țările socialiste, cât și din celelalte țări, asigurate condiții pentru un contact permanent cu viața culturală contemporană, pentru manifestarea tot mai intensă a țării noastre în concertul culturii și artei universale. Aceasta nu presupune însă atitudine necritică față de tot ce vine din străinătate, ci dimpotrivă, impune spirit de discernământ, o judecată proprie în aprecierea creației artistice și a operelor de artă”. □ Un loc prea mare au început să-l ocupe pe scenele noastre «dramaturgia întrebărilor fără răspuns», pasiunea pentru piese stranie prin concluziile

lor sceptice și pesimiste, reprezentarea unor opere ce întunecă orizontul spectatorului. După cum remarca Eugen Barbu, repertoriul nostru a făcut un salt nejustificat în această direcție. El a pledat pentru o mai susținută reprezentare a clasicii universali. «Dintr-un repertoriu serios gândit, nu pot să lipsească Ibsen, Cehov, cel mai modern autor din dramaturgia universală – considerat de americani drept părinte al lui Tennessee Williams –, Gorki și alți clasici care trebuie să constituie o școală pentru dramaturgia noastră».

□ Despre modul hazardat în care se aduc pe afișe unele piese nesemnificative, minore, a vorbit Dinu Săraru. (...) Echilibrarea repertoriului prin programarea susținută a operelor cu conținut socialist, a scrierilor de pe poziții militante, angajate să educe conștiința maselor, a reieșit ca o cerință fermă a discuției.”

■ V. Mândra semnează textul *Liviu Rebreanu, dramaturg și critic dramatic*: „Dramaturg, critic și director, acest mare autor de proză a vibrat pentru destinul teatrului românesc, cu o intensitate care impresionează prin excepționala sa constanță. O valorificare atentă și cuprinzătoare a întregii sale contribuții pe această dimensiune sensibilă a operei sale impune cercetătorului un complex și tulburător caiet de sarcini”.

□ Apare *Lada*, comedie într-un act, semnată de Ion Sava, însoțită de textul *Ion Sava căutătorul de teatru* semnat de Ion Cazban

■ Comentând *Scaunele* de Eugen Ionescu din Teatrul „C. I. Nottara”, B. Elvin semnează *Două personaje în căutarea unei vieți pierdute*: „Este, probabil, una din voluptățile cele mai mari ale lui Eugen Ionescu, aceea de a nu se constitui prizonierul unei formule, de a nu putea fi reductibil la o unică trăsătură, de a fi autorul unei opere ce nu se lasă simplificată și este refractară oricărei judecăți parțiale. Scriitorul acesta care nu se adăpostește între zidurile unei credințe calme și definitive, urmând un itinerar cu mult mai sinuos decât ne-au lăsat să vedem, uneori, exegeții săi, imprevizibil nu din capriciu, ci dintr-o necesitate a propriei sale creații, arată mereu o altă față a neliniștitului său talent. (...) Dintre toate piesele lui Eugen Ionescu, *Scaunele* ni se pare cea mai apropiată de dramaturgia lui Samuel Beckett. Aceleași ființe aflate la jumătatea drumului între real și ireal, care nu reușesc să se desprindă din promiscuitatea unei existențe amorfe, pustii, stupide, aceeași imposibilitate de a comunica o idee, aceeași întrebare, dacă există vreo idee de comunicat. Eroii lui Ionescu din *Scaunele*, ca și cei ai lui Beckett din *Așteptându-l pe Godot*, se îndreaptă spre moarte într-o agitație care e totuna cu tăcerea și nimicul, aprinși de o speranță inutilă, absorbiți de uitare. Iar pe altarul acestor două tragedii în care ființele nu au grandoare, timpul nu înseamnă progresie și destinul se numește inerție, arde flacăra grotescului.”

□ În rubrica *Cronica dramaturgiei originale contemporane* apar textele sub semnătura lui Traian Șelmaru: „*Omul care și-a pierdut omenia*” de Horia Lovinescu (*Teatrul „C.I.Nottara”*): „Dacă, în *Moartea unui artist*, Horia Lovinescu aborda problema răspunderii din punctul de vedere al omului de artă, în piesa reprezentată pe scena Teatrului «C. I. Nottara», el îl situează în centrul

dezbaterei pe omul de știință. Chiar din motto-ul pus de autor în fruntea textului (din mesajul asupra primejdiei exploziilor nucleare, adresat în 1950 de A. Einstein savanților italieni) reiese că, sub forma de «mister modern» cu referiri directe la legenda Meșterului Manole, Horia Lovinescu își propune să trateze, de fapt, aspecte actuale ale vieții contemporane. (...) Poate că în nici una din piesele sale, Lovinescu n-a apărut atât de divers în mijloace. Împietind realismul clasic al unora dintre tablouri (*Fiul*) cu grotescul altora (*Iarmarocul păcatelor*), cu eseul dramatico-filozofic (*Hoții, Omul mare negru*), el a căutat o expresie plastică pentru a oglindi în peregrinările eroului său urcușul tragic al unei conștiințe umane.” și „*Nu sunt Turnul Eiffel*” de Ecaterina Oproiu (*Teatrul Național din Cluj*). □ A[na]M[aria] N[arti]. semnează *Cartea de teatru și cerințele culturii populare*: „În majoritate, realizările dramaturgiei noastre contemporane încep să intereseze editurile după un interval destul de mare de la premieră; publicarea pieselor românești de teatru nu se constituie sistematic, regulat, și nu ține seama de relația dintre dramaturgie și spectacol. Volumele de piese ar căpăta un interes mult mai mare dacă ar apărea periodic și dacă ar fi însoțite de selecții de cronici, proiecte regizorale și puncte de vedere legate de cariera scenică a lucrărilor date și de influențele și rolul lor în ansamblul fenomenului artistic contemporan. (...) În ce privește marea dramaturgie universală contemporană, activitatea editurilor este încă sporadică și neorganizată. (...) Texte ale marilor dramaturgi, care au determinat evoluția teatrului francez în ultimele decenii, piesele importante ale lui Eugen Ionescu, Sartre, Camus, continuă să fie inaccesibile, deși traduceri există și multe dintre ele sunt jucate sau intră în proiectele de repertoriu. Dramaturgii contemporani de seamă din țările socialiste nu figurează pe listele de proiecte editoriale (Volodin, Kruczkowski, Mrozek, Kochout, Havel, Karvas). Din teatrul clasic al revoluției – Maiakovski, Gorki, Vișnevski – nu au mai apărut de mult ediții noi.”

• **[„Viața militară”, nr. 12]** Tudor Arghezi deschide numărul cu tableta *Deșca și răcanul*: „Azi nu mai e recrutul numit în batjocură așa, ca în tinerețile mele, când treceai de la Cerc la magazie și magazionerul îți dădea o tunică de trei ori mai mare decât recrutul și niște nădragi până la genunchi. Cămașa părea de tinichea și, să mă ierți, izmenele, cum vine pe românește, ca de carton asfaltat. Treaba dumitale dacă te zgâria pe la niște încheieturi. Când sergentul striga *culcați!* sau *sculați!* era vai de capul, dacă se poate spune, bietului apărător de patrie. Și mai era ceva, și mai erau multe. De pildă postul de *ordonanță*. Orice domn ofițer, începând cu domnul plutonier, să trăiți!, avea dreptul la cel puțin câte un soldat de slugărie. El era de toate și nemțoaică la copii, dacă stăpânul avea urmași. Mai era și Doamna Ofițereasă, care te lua și la palme, ca soțul domniei-sale. Mângâierile erau Mă, Bă, Tâmpitule, zece zile de carceră! Ordonanța era și spălătoreasă a rufelor, aoleu! ale doamnei. Numărul treselor de pe chipiu răspundea la câte ordonanțe avea dreptul

superiorul. Hrana venea de la cazan, de la cazanul unității, cu găleata. Ofițerii cu case de închiriat – luau de la regiment oricâți zidari, dulgheri, lăcătuși, vopsitori de cât aveau reparațiile trebuință. Din ordin, totul era din ordin și armata ajunsese depozitul gratuit de mână de lucru. Unde mai pui zecile de soldați trimiși la moșia de zestre, să are, să semene, să răsădească, să culeagă. Armata era astfel mobilizată pe timp de pace. Nu mai urmez că mi-e rușine. Dar îmi place să mă uit azi la dumneata, tovarășe soldat, bine hrănit, îmbrăcat bine, încălțat călduros, voios. Azi nu mai ești nici deșcă și nici răcan, ești tovarășul, fratele, semenul nostru respectat. Dă-i voie celui mai jos iscălit să te îmbrățișeze și să-ți sărute fruntea capului ridicat liniștit peste mizeriile de odinioară. Republica Socialistă e a dumitale”. □ Ultima parte a anchetei revistei, consacrate colecției *Cartea ostașului*, adună opiniile lui Mihai Gafița, Sorin Titel și ale colonelului Trofim Gubrei, locțiitorul șefului Editurii Militare. Mihai Gafița crede că „principala problemă rămâne cea a prestigiului literar al pieselor care compun literatura colecției. În fond, un gen de literatură poate exista și în afara unui nivel literar înalt, chestiunea e ca, alături de conștiința existenței genului, cititorul să aibă și pe aceea a valorii componentelor”. Sorin Titel critică multele „cărți plictisitoare, de un didacticism uscat, de un schematism cu totul anacronic” ce apar în colecție. □ Publică versuri: Vitalie Cliuc (*Santinela*), Nicolae Tăutu (*Așa cum o visau eroii, Dorință, Soldatul în post*), Al. Andrițoiu (*Peisaj muntenesc*), Ion Bălan (*Basm*), Nicolae Dumbravă (*Drum de țară*) □ Reportaje (la final de an) semnează Romulus Zaharia (*Tensiunea conștiinței*), George Dan (*Între două carturi*), Victor Bârlădeanu (*Brazii marilor valorificări*), Haralamb Zincă (*Cu pontoanele pe la Porțile de Fier*), iar epigrame Tudor Mușatescu și Mircea Radina. □ Proza numărului conține texte narative de Gh. Bejancu (*Nopți de campanie*), Ladislau Tarco (*Mâinile*), cărora li se adaugă o mică proză de atmosferă, *Dor*, a lui Constantin Prisnea în cadrul rubricii *Însemnări de scriitor*. □ La *Poșta redacției*, sub girul lui Nicolae Dumbravă, debutează studentul marinar Mihai Rășică. □ I. Mateescu recenzează romanul *Căpitanul de cursă lungă* al lui Theodor Constantin și volumele de proze *Dinamica*, Dragoș Vicol, respectiv *Era ceață pe Tisa* de Nicolae Jianu. □ Cronică literară sub semnătura lui Aurel Martin prezintă *Somnul pământului* volumul de proză al lui D. R. Popescu.

• [„**Viața Românească**”, nr. 12] În editorialul *Trăiască Republica Socialistă România*, se arată: „Întreg poporul român prăznuiește cu un sentiment îndrituit de mândrie și de nestăvălită bucurie împlinirea a optsprezece ani de la proclamarea Republicii, eveniment de răscruce hotărâtoare în istoria patriei noastre. Izgonirea monarhiei, acestei hrăpărețe caracatițe, unul dintre elementele cele mai dușmănoase, stavilă în calea dezvoltării și a progresului țării, alungarea sinistrei și tiranice dinastii și instaurarea Republicii – vis de aur al poporului român – au constituit un moment crucial al luptei poporului, sub conducerea partidului, întru transformarea revoluționară a României. (...)”

Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român a fost o strălucită demonstrație, de importanță istorică, a uriașelor transformări care au loc în țara noastră în procesul desăvârșirii construcției socialiste, lucrările lui fiind deopotrivă un, bilanț menit să ne dea perspectiva mândră a drumului parcurs, dar și dimensiunea gigantică a vremilor ce vin.” Revin în atenție comandamentul „luptei pentru pace” și cel al dezarmării, sprijinite fără echivoc de România: „Evenimentul trăit de poporul nostru în urmă cu optsprezece ani depășește în semnificații fruntariile țării. Republica Socialistă România, stat independent și suveran, își înfăptuiește politica sa externă în conformitate cu interesele poporului, cu năzuințele sale cele mai scumpe. Prietenia și alianța patriei noastre cu țările socialiste constituie baza politicii externe a statului român, România Socialistă fiind o apărătoare înflăcărată a păcii în întreaga lume, activitatea țării noastre pe scară mondială fiind o expresie consecventă a unei politici perseverente în serviciul apărării umanității de spectrul și primejdiile unui al treilea război mondial.” Un scurt paragraf final reamintește rostul condeierilor: „Literatura se cuvine a fi stegarul tuturor înnoirilor, să le celebreze, dar să le și vestească. Poporul are tot dreptul să ne ceară nouă, scriitorilor, și cărți mai multe, și cărți mai bune. Poezia, romanul, drama, trebuie să urce scara victorioasă a celorlalte înfăptuiri, să le plaseze la nivelul efortului unanim al poporului nostru care clădește o viață pe care străbunii noștri au visat-o doar.” □ Poezii în cinstea evenimentului publică Mihai Beniuc (*Din adâncuri*), Al. Andrițoiu (*Itinerar*), Dumitru M. Ion (*Patrie tânără*), Horia Robeanu (*Țara mea*), Florența Albu (*Chemare*), Leonid Dimov (*Țară, Uluire, Desprindere, Destin cu lup, Destin cu bile, Destin cu crab, Destin cu strămoși, Destin cu pești*), Barbu Solacolu (*Sonet*). Beniuc: „E marșul țării-nvenșmântată-n zale/ Spre viitorul fără de război –/ Mașini, excavatoare, macarale,/ Petrol, cărbune, grâu și oameni noi”. Andrițoiu: „În răscruci, câte-un alt curcubeu/ cu-o culoare ușor întreruptă,/ Omenirea, tu, inima, eu/ și-o hartă cu steaguri de luptă” ■ În medalionul *Un far în viața mea*, Perpessicius comemorează, 25 de ani de la moartea lui Nicolae Iorga: „unul din acele genii ale umanității care s-au aprins pe nemărginitul ocean al veacurilor, menită să spintece întunericul și să întrețină lumina, după care toți alergăm, din chiar intermitența vibrațiilor ei. Unul din acei oameni, pe care, mai mult decât pe oricare altul, ni-i alegem de călăuză, nu pentru că am fi întru totul de părerea lor, dar pentru că, asemeni unui oracol neadormit, stând de strajă la porțile Cetății, orice s-ar spune, fie că subscriem sau nu, e un ferment ce dospește aluatul gândurilor noastre și-l crește. Paralele cu vastele sale monografii sau sinteze istorice sau de istorie literară, Nicolae Iorga a făcut și gazetărie zilnică.” „Astfel de crâmpie și altele, revoluționare, desprinse, cele mai multe, din marele discurs *În chestia amnistiei răsculaților țărani*, pe care Nicolae Iorga l-a ținut în ședința Camerei din 12 iunie 1907 (și pe carea astăzi le transcriu din eleganta ediție de *Discursuri parlamentare*, tipărită de I.E.

Toroușiu în 1939), le urmăream cu nesaț în paginile *Neamului românesc* și mă pătrundeam, pe zi ce trecea, de sacrul și inviolabilul lor adevăr. Căci, tot ceea ce spunea și scria Nicolae Iorga era pentru mine sfânt”.

• [„**Novi život**”/ „**Viața nouă**” nr. 2] Numărul se deschide cu textul lui Dušan Sablić, *18 година Републике (18 ani de existența Republicii)*: „Procesul revoluționar neîntrerup care a cuprins țara noastră după 23 august 1944, pe 30 decembrie 1947, a notat pe paginile istoriei ale poporului român încă o victorie: A fost abolită monarhia. Cel mai mare deținător, cel mai evident reprezentant și susținător al fostului, abuzivului sistem economic, regele, sub presiunea maselor populare, conduse de P.C.R., forțat, în totalitate cedează puterea politică a țării clasei muncitorești. (...) Și scriitorilor din țara noastră se oferă tot mai multe posibilități pentru ridicarea literaturii la un nivel și mai înalt. Marele schimbări din țară, noile relații dintre oameni, optimismul viguros, șirul aspectelor diferite din viață și muncă a poporului nostru acum, ca și diferitele aspecte ale luptei și ale muncii din trecut, pot sluji ca o inspirație valoroase pentru noi opere literare. Fiecărui scriitor se oferă posibilitatea să-și găsească propriul drum în creația literară, să îmbogățească permanent propriul stil, să contribuie la dezvoltarea maiestriei artistice. Scriitorii din țara noastră au posibilitatea să cunoască tot ceea ce e pe planul universal literar cel mai avansat.” În continuarea textului, apare poezia *Отаџбино моја (Patria mea)* de Lazar Ilić ■ Revista comemorează 75 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri cu textul lui Nicolae Ciobanu, *Василе Александри (Vasile Alecsandri)*, care aduce un omagiu întregii opere a acestui scriitor. În continuarea textului apar poeziile lui Alecsandri, în traducerea lui Vladimir Čokov: *Зима (Iarna)* și *Пролећа гости (Oaspeții primăverii)*. ■ În traducerea lui Miloš Ostojin apare *Благо (Căminul)*, dramă într-un act, de Paul Everac. ■ În cadrul rubricii „Литерарна критика” („Critica literară”) apare textul *О разграничавању концепта савременог реализма (Despre delimitarea conceptului de realism contemporan)* de N. Popović, în care se discută valorificarea unei opere în funcție de cât de „realistă” este. În continuarea rubricii, apare textul *Реч-две о симболизму (Câteva cuvinte despre simbolism)*, semnat de Živko Milin. ■ În rubrica „Литерарна хроника” („Cronica literară”), apare textul *Д.Р. Попеску: Земљин сан (D.R. Popescu: Somnul pământului)* de Živko Milin: „Noul volum de proză scurtă a lui D.R. Popescu reprezintă o nouă etapă în opera sa literară. Volumul dă mărturie despre aspirațiile tânărului prozator de a perfecționa măiestria sa artistică, de a prelucra totul în conformitate cu cerințele epocii noastre contemporane.” ■ În rubrica „Нове књиге” („Cărțile noi”) apar următoarele texte: Č.Č. Klisurac, *Један оригинални приповедач: Н. Веља (Un povestitor original: N. Velea)*: „Nicolae Velea e un scriitor modern, contemporan care, sfidând clișeele clasice, intră direct, poate chiar dur, în nucleul, în centrul problemei. Iar aceste probleme – trebuie subliniat – mereu sunt o parte a lumii

care ne înconjoară și a societății în care trăim.”; Ligia Chiriță, *Александру Жебеляну: Сунчане носталгије (Alexandru Jebeleanu: Nostalgii solare)*: „Ca o concluzie generală a acestor însemnări, se poate marca și lărgirea și adâncirea coordonatelor inspirației lui Al. Jebeleanu, precum și neîndoielnice reușite ale limbajului său poetic, care este acum mult mai matur și mult mai bogat.”; B. Đorđević semenază *Бранко Ђончић: Доживљаји Николетине Бурсаћа (Branko Ćiopici: Aventurile lui Nikoletina Bursaci)*, despre traducerea acestui volum în limba română.

INDEX DE NUME

A

- Achim, Valeriu, 288
 Adameşteanu, Gabriela, 213
 Adăscăliţei, V., 237, 358, 378, 422
 Adrian, Al., 550
 Ady, Endre, 254, 461
 Agârbiceanu, Ion, 10, 42, 45, 128, 132, 185, 222, 269, 399, 591, 613, 658, 689
 Ahmatova, Anna, 52, 163, 185, 254, 317, 322, 469, 697
 Aioanei, Pavel, 19, 43
 Ajarescu, Simon, 66, 596
 Albee, Edward, 259, 681
 Albérès, R. M., 536
 Alberti, Rafael, 35, 169
 Alboiu, George, 673
 Albu, Florenţa, 103, 162, 225, 418, 453, 525, 629, 723
 Aldea, M., 241
 Alecsandrescu, Gr. M., 174
 Alecsandri, Vasile, 23, 45, 52, 82, 87, 143, 155, 161, 164, 214, 230, 311, 315, 319, 387, 417, 422, 426, 438, 440, 446, 454, 458, 462, 467, 486, 500, 503, 504, 505, 506, 507, 509, 510, 511, 512, 513, 515, 521, 524, 526, 538, 546, 547, 549, 551, 561, 595, 598, 604, 636, 645, 657, 678, 681, 712, 713, 724
 Aleramo, Sibila, 309
 Alexandrescu, Grigore, 155, 438, 529, 561, 567, 678, 712
 Alexandrescu, Mircea, 194, 531
 Alexandrescu, Sică, 76, 168, 256, 277, 506
 Alexandrescu, Sorin, 274, 319, 642
 Alexandrescu-Urechia, V., 526
 Alexandru, Ioan, 9, 89, 96, 228, 297
 Alighieri, Dante, 84, 169, 185, 212, 242, 247, 262, 271, 272, 285, 305, 309, 331, 359, 377, 629, 642, 646, 648, 653
 Alistar, D., 176
 Alivada, Selim, 237
 Allan, Claude J., 239
 Almaş, Dumitru, 640
 Amis, Kingsley, 50, 229
 Amzulescu, Al. I., 163
 Anca, Gh., 644
 Anchidin, Aurel, 550
 Anchise, 155, 474
 Andreescu, Lucu, 314
 Andrić, Ivo, 373, 443
 Andriciu, Mihail G., 191
 Andriţoiu, Alexandru, 20, 23, 29, 50, 73, 77, 85, 91, 96, 102, 105, 107, 113, 114, 139, 148, 149, 168, 235, 260, 269, 273, 291, 333, 374, 383, 394, 433, 434, 456, 494, 533, 534, 535, 539, 591, 596, 607, 610, 616, 651, 683, 722, 723
 Angelescu E., 710
 Anghel, N., 173
 Anghel, Paul, 18, 55, 84, 86, 101, 106, 108, 144, 146, 160, 189, 199, 225, 288, 333, 414, 458, 464, 476, 553, 569, 573, 625, 647, 668, 669, 674, 702

Anghelescu Mircea, 82, 345
 Anghelescu, Marcel, 178, 256
 Anghelescu, Nadia, 713
 Anineanu, Maria, 23, 486, 510, 511
 Anouilh, Jean, 314, 675
 Antip, Const., 68, 539
 Anton, Costache, 10, 26, 30, 325, 524, 669
 Antonescu, Nae, 299, 332
 Antonescu, Venera, 309
 Apetroaie, Ion, 349, 640
 Apollinaire, Guillaume, 224
 Apostol, Gheorghe, 275
 Apostu, George, 21
 Arachelian, Vartan, 24, 90, 116, 159, 208, 236, 273, 292, 485, 503, 511
 Aramă, Ion, 511, 553, 604, 685
 Archip, Ticu, 331
 Ardelean, Virgil, 613
 Arghezi, Barutu T., 83, 114, 225, 264, 296, 415
 Arghezi, Mitzura, 149, 283
 Arghezi, Tudor, 12, 24, 35, 91, 120, 121, 122, 139, 161, 175, 201, 217, 226, 243, 281, 284, 286, 290, 291, 293, 298, 302, 303, 304, 305, 313, 316, 323, 324, 332, 338, 350, 395, 434, 439, 502, 566, 571, 580, 608, 665
 Argintescu Amza, N., 50, 191, 707
 Arieșanu, Ion, 17, 67, 84, 245, 330, 425
 Aristotel, 65, 622, 645, 689
 Armeanu, Valeriu, 547
 Arnăutu, Cristache, 70
 Arp, Jean, 189
 Arsene, Maria, 46, 83, 449
 Asachi, Gheorghe, 527
 Aslan, Matti/ Matty, 35, 217
 Astray, Millàn, 294
 Atanasiu, Niki, 256, 277, 650

Auneanu, Manole, 17, 65, 176, 209, 227, 349, 426, 702
 Avădanei, Ion, 469

B

Baba, Corneliu, 36, 166, 170, 246, 288
 Babel, Isaak, 649
 Babin, Iacob, 675
 Baboi, Stelian, 23, 123, 300
 Bacalbașa, Anton, 84, 90, 101, 343, 538, 604
 Bachmann, Ingeborg, 120
 Bachner, Werner, 350
 Baconski, A.E., 44, 68, 89, 465, 520
 Bacovia, George, 34, 102, 149, 152, 173, 262, 264, 269, 300, 312, 329, 333, 365, 381, 382, 409, 421, 430, 465, 540, 561, 586, 678, 699
 Bagriana, Elisabeta, 221
 Bajor Andor, 86, 234
 Balaci, Alexandru, 86, 104, 108, 162, 193, 239, 247, 271, 272, 285, 331, 506, 507, 512
 Balotă, Nicolae, 309, 321, 522, 592
 Balș, Teodor, 10, 91, 105, 174, 206, 213, 264, 404, 433, 491, 554, 604, 694
 Baltag, Cezar, 10, 11, 19, 26, 39, 47, 49, 90, 96, 107, 114, 123, 147, 168, 174, 225, 234, 251, 254, 296, 357, 374, 376, 416, 442, 521, 525, 558, 577, 607, 617
 Baltag, Nicolae, 26
 Baltazar, Camil, 46, 47, 92, 211, 262, 269, 415, 421, 464, 555, 576, 586, 619, 648, 707
 Balzac, Honore de, 179, 189, 262, 289, 322, 360, 391, 629, 700
 Baniay, Ladislau, 14
 Banu, George, 76, 314, 485, 596

- Banuș, Maria, 17, 23, 84, 90, 95, 105, 114, 125, 168, 270, 285, 313, 316, 334, 340, 374, 412, 434, 465, 474, 494, 553, 557, 569, 596, 610, 694, 696, 704
- Barandovski, Ian, 442
- Baranga, Aurel, 9, 18, 30, 42, 76, 77, 114, 116, 203, 277, 335, 380, 383, 489, 493, 567, 583, 612
- Baraschi, C., 87, 113, 277
- Barbu, Eugen, 9, 11, 13, 15, 16, 33, 34, 42, 51, 52, 64, 79, 83, 85, 87, 88, 89, 91, 94, 96, 97, 110, 113, 114, 115, 118, 133, 146, 149, 151, 154, 156, 161, 162, 164, 165, 168, 177, 185, 191, 203, 210, 211, 219, 227, 237, 238, 243, 244, 245, 246, 248, 252, 253, 264, 265, 277, 284, 286, 287, 288, 289, 292, 295, 304, 312, 314, 317, 321, 326, 333, 335, 338, 345, 355, 375, 377, 382, 386, 397, 398, 402, 404, 410, 411, 429, 430, 433, 436, 437, 440, 460, 465, 483, 484, 485, 494, 504, 506, 507, 524, 532, 539, 545, 556, 558, 559, 560, 564, 566, 569, 570, 573, 579, 584, 585, 597, 604, 610, 614, 618, 620, 624, 625, 626, 632, 648, 667, 670, 678, 685, 688, 697, 703, 710, 719, 720, 723
- Barbu, George, 486, 649
- Barbu, Ion, 53, 86, 88, 90, 95, 97, 119, 161, 164, 210, 211, 227, 237, 238, 243-245, 252, 284, 292, 295, 312, 317, 326, 335, 355, 386, 410, 429, 430, 484, 494, 545, 564, 584, 610, 678
- Barbu, Marian, 254
- Barbu, Octave, 166, 574, 625
- Barca, Calderon de la, 76, 273
- Bardot, Brigitte, 644
- Bargellini, Piero, 169
- Barițiu, G., 539
- Barna, Ion, 178, 470, 533, 589
- Barraut, Jean-Louis, 196
- Barton, Geo, 256
- Bassani, Giorgio, 134
- Baudelaire, Charles, 81, 282, 413, 435, 634
- Bazin, Hervé, 536
- Bădăraș Dan, 244
- Băgjină, Ar., 547
- Băieșu, Ion, 17, 26, 42, 46, 56, 57, 60, 84, 90, 91, 97, 158, 177, 194, 398, 445, 455, 476, 525, 531, 532, 546, 567, 570, 571, 577, 588, 604, 606, 625, 626, 651, 652, 653, 692, 694, 696
- Bălan, George, 166, 190, 254
- Bălan, Ion Dodu, 44, 213, 222, 503, 572, 629
- Bălan, M., 76
- Bălăiță, George, 62, 65, 84, 97, 119, 125, 126, 245, 316, 398, 469, 644
- Bălcescu, Nicolae, 79, 82, 87, 108, 118, 135, 164, 170, 187, 315, 436, 448, 468, 494, 510, 535, 590
- Băleanu Andrei, 210, 302, 393, 645
- Bălu, Ion, 211, 614, 680
- Bănulescu, Ștefan, 15, 17, 40, 56, 84, 148, 176, 177, 199, 265, 272, 309, 328, 332, 336, 342, 360, 363, 393, 398, 418, 419, 425, 436, 442, 471, 473, 478, 485, 491, 516, 525, 590, 604, 607, 626, 644, 651, 685, 694
- Bănuță, Ion, 16, 45, 88, 101, 108, 110, 114, 149, 213, 225, 374, 483, 692
- Băran, Vasile, 12, 114, 203, 227, 309, 345, 445, 540
- Bărbulescu, Simion, 183, 358, 374, 377
- Bărbuță, Margareta, 194, 650
- Bărgăuanu, G., 586

- Bârlădeanu, Victor, 246, 394, 722
 Bârlea, Rodica, 72, 519, 648
 Bârna, Vlaicu, 83, 84, 313, 334, 346, 498, 551, 630, 650, 651
 Beckett, Samuel, 49, 179, 487, 649, 720
 Beethoven, Ludwig van, 190, 264
 Bejancu, Gh., 76, 433, 604, 722
 Beldeanu, Ion, 300
 Beligan, Radu, 76, 135, 256, 335
 Bellu, Nicolae, 156, 451, 485, 689
 Bengescu, H.P., 92, 215, 252, 333, 335, 345, 387, 414, 465, 526, 560, 600, 637, 678, 707
 Beniuc, Mihai, 9, 11, 17, 23, 39, 77, 84, 95, 105, 111, 114, 123, 140, 146, 174, 374, 397, 399, 401, 410, 413, 465, 474, 494, 524, 525, 535, 539, 553, 569, 583, 586, 619, 686, 689, 694, 723
 Bercovici, Conrad, 442
 Berg, Alan, 190
 Berg, I., 76
 Berindei, Dan, 70, 647
 Berza, M., 49, 681
 Betocchi, Carlo, 484
 Bezruc, Petr, 266
 Biberi, Ion, 49, 71, 93, 134, 153, 212, 251, 308, 331, 487, 546, 648, 649, 688, 710
 Bibescu, George Dim., 487
 Bibescu, Martha, 442
 Bibicioiu, Victor, 273, 640
 Bibire, Ovidiu, 175
 Bielinski, 706
 Billet, Jacques, 239
 Birăescu, Traian Liviu, 426, 525
 Birou, Virgil, 373, 399
 Bistriceanu, Nichita, 669
 Bittel, Adriana, 30, 623
 Blaga, Corneliu, 414
 Blaga, Lucian, 10, 11, 33, 39, 67, 96, 133, 148, 205, 226, 234, 248, 255, 258, 267, 269, 271, 292, 312, 329, 335, 361, 382, 386, 391, 397, 399, 410, 420, 430, 493, 517, 535, 558, 559, 563, 590, 597, 614, 624, 631, 645, 649, 657, 678, 681, 694, 699, 702, 715
 Blajovici, Traian, 533
 Blandiana, Ana, 9, 11, 16, 47, 55, 89, 96, 107, 123, 149, 162, 174, 209, 236, 252, 270, 273, 296, 337, 397, 410, 413, 495, 508, 517, 547, 556, 569, 644, 671, 702
 Bo, Carlo, 346
 Boccaccio, Giovanni, 247
 Bodnăraș, Emil, 14, 181, 275
 Boeriu, Eta, 247, 285, 308, 309, 359, 653
 Bogdan, Alexandru, 88, 160, 350, 595, 712
 Bogdan, George C., 595
 Boghian, Nicolae, 316
 Bogza, Geo, 15, 77, 84, 97, 105, 113, 114, 138, 151, 166, 170, 185, 186, 246, 263, 267, 286, 295, 325, 347, 380, 398, 400, 457, 477, 495, 539, 655, 667, 671
 Boiangiu, Alexandru, 42
 Boiculesi, Valeriu, 669
 Boileau, Pierre, 229
 Boldur Lătescu, Costache, 538
 Bolintineanu, Dimitrie, 234, 311, 339, 480, 509, 524, 529, 678, 712
 Böll, Heinrich, 362, 689
 Bologa, Aurel Martin, 240, 301, 632, 660, 707
 Bompiani, Laffont, 388, 622, 678
 Bortnovski, Paul, 650
 Bosch, Hieronymus, 24
 Bosquet, Alain, 68, 189, 283, 309
 Bostan, Elisabeta, 704

- Bote, Lidia, 213
 Botez Mihai, 414
 Botez, Demostene, 14, 23, 31, 47, 77, 91, 109, 113, 114, 143, 146, 151, 152, 156, 159, 160, 168, 260, 262, 263, 277, 285, 290, 373, 410, 415, 434, 439, 446, 449, 459, 467, 491, 492, 495, 496, 500, 527, 539, 586, 613, 625, 644, 719
 Botta, Emil, 34
 Botticelli, Sandro, 309
 Boureanu, Radu, 23, 29, 47, 84, 114, 211, 217, 252, 278, 403, 416, 494, 525, 567
 Brad, Ion, 9, 11, 23, 25, 39, 45, 49, 56, 72, 84, 91, 97, 108, 114, 117, 147, 150, 157, 177, 265, 330, 348, 379, 398, 403, 407, 413, 418, 434, 441, 459, 494, 517, 523, 536, 554, 573, 607, 682, 694
 Braine, John, 544
 Bratu, Horia, 12, 63, 140, 142, 201, 370, 651
 Bratu, Lucian, 119
 Bratu, Savin, 88, 370, 469, 473, 667
 Brătescu, Greta, 41, 178, 658, 689
 Brâncoveanu, Anna Elisabeta, 487
 Brâncoveanu, Constantin, 613, 665
 Brâncoveanu, Grigore, 487
 Brâncuși, Constantin, 13, 129, 156, 189, 202, 249, 286, 311, 381, 509, 570, 596, 702
 Breazu, Marcel, 9, 33, 126, 271, 391, 399
 Breban, Nicolae, 128, 211, 227, 317, 398, 569, 584, 623, 636, 637, 648, 666, 670, 694
 Brecht, Bertolt, 65, 193, 225, 271, 310, 340, 500, 522, 551, 643
 Brediceanu, Mihai, 76
 Breitenhofer, Anton, 14, 84
 Breslașu, Marcel, 383
 Breton, André, 547
 Brote, Eugen, 537
 Brunea-Fox, F., 223, 478
 Büchner, Georg, 190
 Bucur, Marin, 15, 156, 264, 362, 403, 558, 713
 Budai-Deleanu, Ion, 614, 712
 Buleandră, Ion, 236
 Bulgăr, Gheorghe, 158, 217, 451, 504, 553, 640
 Bulhardt, Fr. I., 624
 Bulic, George, 374
 Buonaroti, Michelangelo, 177
 Burlănescu, Alin, 485
 Burn, Anna, 229
 Busta, Christine, 120, 294, 317
 Bușneag, Olga, 112
 Butor, Michel, 134
 Buzdugan, Costel, 25, 149, 208, 222
 Buzea, Constanța, 47, 89, 125, 174, 184, 296, 495, 508, 519, 569, 576, 586, 702
 Buzilă, Boris, 27, 37, 44, 53, 89, 101, 105, 213, 216, 221, 230, 273, 287, 297, 340, 381, 394, 414, 437, 445, 500, 522, 553, 559, 578, 615, 666, 691
 Buzoianu, Gh., 162
 Buzura, Augustin, 84, 125, 135, 170, 347, 399, 451, 567, 664
- C**
- C.[aragiu], T.[oma] [Cinema 1965-1969, p. 20: T.C.]
 Caldwell, E.P., 35
 Callois, Roger, 139
 Camilar, Eusebiu, 46, 62, 67, 86, 114, 153, 175, 247, 292, 350, 398, 401, 404, 421, 466, 498, 506, 595, 604, 641
 Camus, Albert, 46, 49, 68, 139, 196, 288, 340, 663, 668, 689, 721

- Cancicov, Georgeta, 704
 Cantacuzino, Constantin (Stolnicul), 45
 Cantemir, Dimitrie, 45, 119, 160, 166, 176, 237, 244, 292, 419, 559, 620, 621, 678, 689, 712, 713
 Cantemir, Traian, 527
 Caragiale, Ion Luca, 15, 18, 31, 33, 45, 46, 52, 72, 76, 78, 82, 87, 100, 105, 120, 131, 136, 155, 177, 189, 194, 203, 211, 215, 293, 301, 311, 313, 347, 380, 381, 392, 426, 439, 451, 454, 476, 490, 506, 509, 513, 536, 551, 554, 559, 561, 574, 603, 622, 637, 645, 650, 663, 677, 678, 682, 687, 689, 713
 Caragiale, Mateiu, 152, 340, 524
 Caraion, Ion, 38, 71, 89, 94, 189, 217, 220, 254, 260, 290, 362, 487, 511, 547, 552, 586, 595, 596, 686, 704, 707, 711
 Carcopino, Jérôme, 647
 Cardarelli, Eugenio
 MontaleVincenzo (Nazareno), 177
 Carianopol, Virgil, 82, 205, 318, 439, 459, 586, 606, 677, 682
 Carol, Ion, 25, 118, 675
 Carretin, Raul, 235
 Cartoian, N., 387
 Casmeade, 155
 Cassian, Nina, 17, 23, 76, 109, 112, 114, 164, 204, 265, 271, 289, 293, 313, 337, 358, 373, 380, 397, 400, 421, 433, 449, 465, 494, 526, 536, 550, 596, 607, 610, 616, 632, 694, 707
 Castex, Pierre, 239
 Catargi, H.H., 616
 Cavalcanti, Guido, 425
 Cazaban, Ion, 76, 194
 Cazacu, Boris, 274, 504
 Cazimir, Otilia, 10, 25, 64, 82, 180, 217, 377, 396, 410, 420
 Căbulea, V., 481
 Căliman, Călin, 76, 178, 194, 313, 650
 Căliman, George, 28
 Călin, Constantin, 45, 62, 69, 76, 175, 178, 194, 228, 238, 243, 298, 313, 346, 349, 360, 411, 419, 505, 520, 587, 614, 641, 650, 682, 703
 Călinescu, G., 9, 14, 16, 25, 35, 47, 59, 67, 69, 72, 80, 81, 82, 85, 86, 87, 89, 95, 96, 107, 110, 120, 123, 132, 148, 152, 154, 155, 157, 159, 160, 164, 165, 166, 167, 174, 185, 187, 190, 191, 193, 197, 207, 211, 213, 214, 215, 218, 223, 230, 234, 242, 243, 245, 246, 273, 284, 292, 314, 317, 319, 326, 337, 349, 362, 368, 373, 377, 381, 393, 402, 409, 413, 414, 417, 418, 426, 429, 434, 465, 467, 495, 497, 499, 501, 504, 510, 523, 524, 536, 539, 550, 553, 554, 559, 598, 600, 603, 611, 613, 614, 618, 622, 634, 635, 642, 647, 655, 657, 670, 671, 681, 685, 689, 707, 718
 Călinescu, Matei, 11, 17, 19, 61, 114, 144, 156, 163, 320, 370, 386, 389, 390, 403, 451, 500, 502, 511, 520, 521, 562, 563, 676, 677, 693-696
 Căplescu, Radu, 190
 Căprariu, Al., 22, 33, 94, 112, 113, 165, 294, 332, 412, 456, 465, 499, 517, 550, 556, 567, 575, 689
 Căndea, Virgil, 164, 458, 632, 654
 Cârnci, Radu, 52, 62, 65, 173, 236, 300, 540, 586, 632, 669, 681
 Ceaușescu, Nicolae, 14, 167, 169, 171, 260, 275, 288, 291, 310, 311, 312, 329, 334, 343, 351, 352, 354, 363, 366, 385, 391, 395, 404, 405,

407, 408, 409, 414, 419, 422, 428,
 430, 432, 434, 452, 453, 454, 459,
 467, 470, 471, 488, 492, 493, 509,
 541, 589, 601, 619, 629, 645, 649,
 675, 682, 691, 698
 Cehov, 83, 482, 720
 Celan, Paul, 294
 Cendrars, Blaise, 241
 Ceoponea, Maria, 247
 Ceoponea, Marin, 119
 Cerghit, Ion, 66
 Cernahora, Constantin, 236, 419, 529
 Cernegura, Cicerone, 350, 529, 704
 Cernescu, Dinu, 259
 Cervoni, Albert, 179
 Chatzidakis, Manolis, 283
 Chelariu, Traian, 655, 671
 Chelaru, Valentin Gr., 528, 647
 Chendi Ilarie, 23, 503, 674
 Cherpenişan, B., 374
 Chimet, Iordan, 220, 550, 704
 Chioralia, Constantin, 129
 Chiper, Tita, 225, 281
 Chiriac Cornel, 191
 Chiriac, Ion, 65, 123, 207, 236, 350,
 469
 Chiric, Ion, 97, 508
 Chirilă, George, 123, 485
 Chirilă, Ion, 13
 Chiriţă, Constantin, 12, 24, 59, 77,
 196, 519
 Chiriţă, Ligia, 725
 Chiropol, Miron, 20, 30, 346, 525,
 536, 653
 Chirovici, George-Radu, 84, 105,
 147, 220, 229, 330, 628
 Chiş Eugen, 595
 Chitic, Ion, 209
 Chiţu, Maria, 308
 Chivu, Gheorghe, 14, 221, 275, 285,
 467, 513, 588
 Chopin, Frédéric, 190
 Cianciolo, Umberto, 350
 Cicero, Zac, 155
 Cimpoeş, Horaţiu, 174, 420, 530
 Ciobanu Constantin Th., 236
 Ciobanu, Nicolae, 11, 48, 67, 127,
 185, 245, 359, 373, 397, 398, 403,
 425, 475, 536, 596, 693, 707, 724
 Ciobanu, Valeriu, 333, 345
 Ciocan-Ivănescu, Rodica, 536
 Ciocov, Vladimir, 147
 Cioculescu, Barbu, 483
 Cioculescu, Şerban, 31, 37, 71, 72,
 86, 89, 108, 111, 132, 156, 158,
 164, 204, 219, 233, 251, 274, 279,
 284, 285, 287, 291, 304, 312, 326,
 331, 358, 361, 369, 378, 387, 392,
 400, 403, 441, 446, 476, 493, 504,
 505, 509, 536, 549, 557, 560, 565,
 599, 625, 628, 638, 654, 682, 706
 Ciolca, Cătălin, 300
 Ciomac, Emanoil, 190
 Ciompec, Gh., 85
 Cionca, Nina, 359
 Ciopraga, Const., 113, 114, 144, 151,
 285, 422, 509, 511, 581, 669, 687
 Ciorte, Tudor, 114
 Ciprian, G., 426, 511, 553, 613
 Cisek, Oscar Walter, 114, 171, 214,
 321
 Ciubotăraşu, Ştefan, 12, 256
 Ciucurencu, Alexandru, 64, 160, 168,
 170
 Ciulei, Liviu, 75, 109, 137, 147, 158,
 170, 192, 204, 211, 239, 245, 259,
 301, 616, 719
 Cladova, George, 246
 Clair, René, 104, 234
 Claudel, Paul, 331
 Clondescu, Ileana, 689
 Coban, Grigore V., 239
 Cocea, Dina, 168, 256, 317, 431
 Cocea, N.D., 483, 495, 539, 667, 707

Cocteau, Jean, 241, 547, 596
 Codreanu, Nicolae, 300
 Cojocar, Ion, 602
 Cojocar, 252
 Čokov, Vladimir, 371, 724
 Colin, Vladimir, 115, 391, 401
 Coman, Ion, 333, 367, 650
 Comarnescu, Petru, 43, 189, 381, 632
 Comăniciu, Traian, 289
 Čonka, Čedomir, 373
 Conovici, Ella, 550
 Conrad, Joseph, 333, 442
 Constant, Benjamin, 119
 Constant, Eugen, 71, 168, 187, 383, 542, 543
 Constantin, Ilie, 10, 11, 47, 52, 56, 57, 96, 107, 123, 211, 296, 355, 357, 374, 377, 399, 459, 498, 519, 525, 552, 558, 588, 589, 596, 603, 605, 607, 673, 702
 Constantin, Theodor, 39, 722
 Constantin, Vasile, 380
 Constantinescu, Dan, 95, 689, 704, 707
 Constantinescu, Magdalena, 70
 Constantinescu, Nicolae, 88
 Constantinescu, Paul, 71
 Constantinescu, Pompiliu, 42, 120, 133, 174, 389, 487
 Constantiniu, C. N., 14, 68, 222, 269, 620
 Conte, Rosa del, 350
 Čopić, Branko, 725
 Corbea, Dumitru, 332, 519, 596
 Corbeanu, Nicolae, 303
 Corbu, George, 12, 269
 Cordescu, Florica /Jebeleanu-
 Cordescu, Florica, 18, 265, 267, 335
 Cordun, Nadina, 70, 247, 292, 398, 596
 Corlaci, Ben, 97, 228, 402, 569
 Cornea, George, 83, 121
 Cornea, Paul, 113, 166, 510, 513, 551, 673
 Cornu, Aurora, 212, 254
 Cosașu, Radu, 16, 23, 57, 58, 64, 80, 149, 180, 256, 293, 301, 313, 351, 398, 446, 539, 552, 644, 646, 694
 Cosma Viorel, 239, 299
 Cosmin, I., 175
 Costabile, Franco, 247
 Costăchescu, E., 604
 Costea, Mihai, 158
 Costescu, Mariana, 52, 176
 Costin, Miron, 401, 559, 713
 Costin, Sebastian, 65, 236
 Costoli, Elena, 604
 Coșbuc, Alexandru, 598
 Coșbuc, George, 33, 45, 52, 103, 105, 262, 311, 451, 464, 504, 509, 524, 546, 567, 573, 604, 624, 642, 654, 678, 712
 Coșovei, Traian, 30, 89, 148, 150, 202
 Cotaru, Elena, 214
 Coteanu, Ion, 86, 108, 530
 Cotesu, Octavian, 431
 Covaci, Aurel, 123, 331
 Cozma, Gheorghe (Cozma, George Florin), 315
 Cozoni, Mihalachi, 527
 Craig, Gordon, 259
 Crainic, Nichifor, 27, 38, 70, 81, 143, 152, 205, 214, 224, 263, 380, 393, 406, 458, 553, 573, 606, 625, 654, 682
 Crașoveanu, D., 475
 Crăciun, Constanța, 275
 Crăciun, Victor, 170, 221, 346, 410, 447, 476, 515, 632, 641, 666, 674
 Crânguleanu, Ion, 18, 217, 234, 300, 334, 461, 464, 594, 656, 667

Creangă, Ion, 12, 14, 24, 25, 33, 50,
 68, 72, 86, 87, 88, 95, 105, 108,
 110, 113, 132, 145, 154, 155, 180,
 198, 208, 241, 370, 381, 391, 454,
 506, 507, 551, 561, 613, 636, 642,
 678, 685, 689, 704
 Cremene, Mioara, 25, 39, 52
 Crețeanu, Florian, 368
 Crețu, Vasile, 273
 Crețulescu, Ilie, 13, 214, 624
 Crevedia, N., 81, 90, 224, 318
 Criel, Gaston, 239
 Cristea, Dan, 26, 213, 230
 Cristea, Valeriu, 19, 84, 91, 202, 219,
 270, 292, 320, 334, 378, 515, 587
 Cristescu, Constantin, 550
 Cristescu, Luiza, 318, 613, 625
 Cristian, V., 308
 Cristobald, C., 675
 Crișan, Constantin, 303, 349, 573,
 662
 Crișan, Ion, 595
 Crișan, Mihai, 550
 Crișan, Nicolae, 48, 318, 339, 398,
 588, 589
 Crișan, Teodor, 332
 Crișan, Vasile, 213
 Crivăț, Dana, 138, 259
 Crînguleanu, Ion, 586
 Crohmălniceanu Ov. S., 9, 10, 19, 26,
 39, 48, 72, 85, 99, 110, 114, 121,
 168, 211, 214, 222, 233, 253, 281,
 335, 380, 383, 429, 531, 547, 588,
 610, 642, 657
 Croitoru, Alecu (regizor), 321, 322
 Cruceanu, Mihail, 543
 Cubleșan, Constantin, 32, 43, 52,
 154, 174, 230, 271, 284, 322, 336,
 347, 349, 391, 505, 526, 583, 611,
 660, 680, 688
 Cuibuș, George, 300, 381, 468, 608
 Cuibuș, Marta, 52, 175, 176, 239

Culcer, Dan, 209
 Cuney, Waring, 163
 Curelaru, Gheorghe, 238
 Cusin, Adi, 123, 149, 350, 508, 699
 Cuza, Grigore, 28, 180, 294, 440,
 448, 507, 509, 527, 676

D

Daicoviciu, Constantin (istoric și
 arheolog), 10, 22, 112, 168, 632
 Damaschin, Nicolae, 315
 Damian, Ascanio, 289, 334
 Damian, George, 586
 Damian, S., 10, 152, 153, 227, 265,
 351, 426, 536, 669, 681
 Dan, George, 168, 286, 345, 640, 722
 Dan, Ilie, 119, 175, 655, 671
 Dan, Pavel, 117, 132, 451, 577, 591,
 613, 713
 Dan, Sergiu, 41, 174
 Dascălu, Crișu, Michel, 359
 Daskalov, Stoian, 40
 Datcu, Iordan, 168, 303, 426, 475,
 504, 707
 Davidoglu, Mihail, 79, 211, 367, 453
 Davila, Al., 217, 333, 345, 650
 Dănciulescu, Sina, 65, 69, 129, 174,
 187, 247, 596, 711
 Dănciulescu, V., 481
 De Beauvoir, Simone, 163
 De Otero, Blas, 169
 Deac, Augustin, 117
 Decaunes, Luc, 239
 Dej, Gheorghe-Gheorghiu, 14, 18,
 27, 88, 91, 96, 102, 128, 146, 166,
 167, 169, 170, 171, 172, 177, 180,
 184, 185, 190, 191, 196, 203, 207,
 211, 256, 344, 351, 360, 405, 496
 Delarue, Jacques, 29
 Delasabar, M.C., 119, 173, 527, 587,
 704
 Deleanu, Andrei Ion, 154, 191, 514

- Deleanu, Nicolae, 441
Delfau, Andre, 239
Della Corte, Carlo, 359
Demetrescu, Traian, 252, 383
Demetrius, Lucia, 23, 77, 90, 114,
175, 185, 194, 212, 256, 290, 321,
380, 427, 462, 501, 619
Densusianu, Ovid, 92
Dezideratu, N., 252
Diaconovici Loga, C., 245, 536, 595
Dianu, Romulus, 108, 553
Diderot, D., 66, 235, 662
Dima, Al., 285, 298, 308, 354, 437,
498, 499, 507, 511, 608, 616, 641,
674, 679, 688, 698, 710, 714
Dimisianu, Gabriel, 41, 46, 202, 226,
376, 381, 397, 410, 572, 686
Dimitriu, Ștefan, 25, 95, 222, 573,
612
Dimitriu-Păușești, Al., 254
Dimiu, Mihai, 604
Dinischiotu, C., 719
Dinu, Gh., 218, 279, 539
Dinu, Vasile, 114, 490
Dobrogeanu Gherea, Constantin, 83,
92, 174, 501
Dogaru, Gheorghe, 308
Doinaș, Ștefan Augustin, 10, 11, 47,
53, 67, 70, 107, 118, 163, 166,
233, 247, 309, 316, 336, 347, 359,
392, 412, 413, 465, 519, 567, 595,
607, 644, 653, 673, 686, 702, 704,
712
Domokos, Szilagyi, 30
Đorđević, B., 725
Doreanu-Popescu, Nicolae, 77, 533
Dorgoșan, Traian, 234
Dorian, Dorel, 85, 333, 550, 578, 719
Dragomir, Mihai, 12, 25, 45, 73, 92,
105, 203, 210, 213, 233, 270, 286,
292, 392, 441, 494, 520, 613, 694
Dragomirescu, Mihail, 92, 350
Dragomir-Gârleanu, Virgil, 495
Dragoș, Nicolae, 214, 224, 360, 483,
573
Dragu, Petre, 65, 69, 129, 187, 247,
305, 711
Dragu, Victoria, 508
Dragun, Osvaldo, 220
Drăgan, Mihai, 9, 62, 116, 123, 300,
301, 349, 471, 588, 641
Drăgan, Mircea, 265
Drăghici, Simona, 134
Drăgușanu-Codru, Ion, 234, 480
Drăgușanu, Sidonia, 79, 211, 313
Drumaru, Paul, 123, 149, 421, 508
du Nouy, Lecomte, 537
Ducea, Valeria, 76, 314
Duda, Virgil, 203, 321
Dudu, Cecilia, 368
Dulgheru, G. Rădulescu, 504, 505
Dumas, Alexandre, 324, 346
Dumbravă, Nicolae, 139, 260, 355,
368, 433, 604, 651, 722
Dumbrăveanu, Anghel, 47, 67, 110,
114, 125, 184, 359, 372, 374, 518,
536, 586, 595, 596
Dumitrescu, Ciceron, 374
Dumitrescu, D., 710
Dumitrescu, Geo, 12, 35, 107, 114,
119, 235, 273, 274, 374, 379, 384,
396, 487, 494, 525, 536, 540, 547,
552, 557, 584, 596, 605, 607, 613,
699, 702
Dumitrescu, Lucian, 30
Dumitrescu, Maria, 604
Dumitrescu-Bușulenga, Zoe, 72, 219,
286, 558, 596, 615, 674
Dumitriu, Dana, 550, 573
Dumitru, Radu, 269
Dumitru, Silvia, 176, 469
Dunăreanu, N., 419
Dunbar, Paul Laurence, 163
Düntzer, Herman, 293

Dürrenmatt, Friedrich, 74, 112, 193,
264, 645
Duță, Mihai, 241, 519
Duțescu, Mihai, 247, 485, 648, 711
Duțu, Alexandru, 274, 319, 642, 654

E

Edelsbourg, Henri, 239
Efremov, I., 270
Eftimiu, Victor, 10, 11, 18, 35, 44,
54, 62, 79, 84, 114, 116, 150, 158,
165, 168, 170, 185, 194, 210, 214,
233, 252, 263, 264, 279, 292, 347,
399, 404, 406, 409, 413, 419, 439,
442, 452, 458, 459, 462, 503, 506,
507, 509, 524, 539, 549, 560, 573,
580, 586, 606, 615, 623, 673, 674,
702, 703
Ehrenburg, Ilya, 163, 598
Einheber, Iosef, 547
Einstein, A., 273, 721
Eliade, Mircea, 118, 197, 387, 526,
677, 678, 712
Eliot, T.S., 72, 73, 128, 269, 282,
317, 487, 654
Eluard, Paul, 283, 306
Elvin, B., 313, 326, 432, 547, 720
Emanuel, Pierre, 547
Eminescu, Mihai, 10, 11, 19, 33, 39,
43, 45, 62, 68, 71, 72, 79, 82, 87,
88, 95, 105, 108, 113, 129, 138,
139, 144, 154, 155, 158, 161, 188,
191, 198, 204, 208, 217, 219, 222,
226, 237, 262, 264, 273, 285, 289,
292, 299, 304, 311, 317, 320, 342,
350, 358, 359, 370, 373, 381, 382,
386, 422, 438, 443, 451, 454, 458,
461, 468, 494, 503, 504, 505, 506,
510, 523, 524, 528, 546, 553, 554,
558, 559, 561, 570, 579, 597, 604,
614, 622, 628, 631, 634, 636, 655,
663, 669, 678, 683, 705, 712, 713

Enache, Petre, 14
Endre, Ády, 254
Enescu, George, 164, 190, 202, 263,
267, 286, 311, 420, 507, 509, 570
Enescu, Radu, 72, 227, 487
Enescu, Theodor, 294
Enghel, Emanoil, 533
Escarpit, Robert, 229
Eschyl, 76
Esenin, Serghei, 52, 282, 512, 599,
649, 689
Esrig, David, 192, 259, 604
Everac, Paul, 80, 139, 156, 341, 380,
443, 466, 578, 691, 692, 719, 724
Evtuşenco, Evgheni, 254

F

Fabbro, Beniamino del, 190
Farago, Elena, 383, 399
Farcaș Munteanu, Viorica, 247, 483
Fati, Vasile Petre, 399, 508
Faulkner, William, 19, 35, 68, 87, 91,
153, 154, 487, 570, 579, 637, 689
Făgărășanu, I., 624
Fărcășan, Sergiu, 137, 432, 476
Felea, Victor, 11, 47, 68, 72, 363,
378, 464, 465, 539, 601, 713
Felecan, Radu, 119, 210, 236, 551
Fellinger, Karl, 152
Fianu, Andriana, 147, 162, 193, 234,
270, 331, 346
Filimon, Nicolae, 34, 155, 159, 160,
164, 165, 174, 189, 199, 202, 204,
208, 215, 234, 271, 299, 339, 554,
558, 650, 689
Filip, Traian, 402
Filipescu, G., 433
Filipoiu, Viorica, 550
Firan, Florea, 598
Firea, Fred, 703
Floarea, Radu, 232, 426
Florea, Ion, 303

Florea, Liviu, 41, 42
 Florea, Mihai, 433
 Florian, Călin, 69, 346, 650
 Foarță, Șerban, 67, 128, 245, 303,
 326, 359, 374, 425, 469, 475, 646,
 707
 Fochi, Adrian, 347
 Foe, Daniel de, 196
 Fondane, Benyamin, 618, 713
 Fortunescu, Madeleine
 (traducătoare), 185, 225, 254, 317,
 469, 598, 599, 649
 Foster, Jeanne Robert, 189, 254
 Fotea, M., 358, 378
 Fournier, Alain, 27, 271, 689
 France, Anatol, 373, 417
 Fried, Erich, 120, 294
 Fruntelată, Nicolae Dan, 26, 547
 Frunză, Eugen, 15, 64, 114, 168, 196,
 207, 222, 267, 270, 315, 368, 374,
 377, 404, 445, 455, 456, 459, 500,
 512, 514, 518, 551, 553, 558, 569,
 576, 577, 583, 596, 604, 610, 614,
 620, 651, 667, 673, 690
 Frunză, Victor, 230, 469
 Frunzetti, Ion, 350, 421, 609
 Fry, Cristopher, 139
 Fulga, Laurențiu, 76, 246, 260, 264,
 334, 401, 491, 604, 685
 Fundoianu, B., 317, 387, 502, 518,
 588, 618, 689, 713
 Furtună, Horia, 72, 645
 Fux, Paul, 550

G

Gabrea, Radu, 180
 Gabrielescu, N., 537
 Gafița, Mihai, 612, 613, 722
 Gafița, Viniciu, 17, 544, 545
 Gafton, M., 551
 Galaction, Gala, 255, 317, 335, 409,
 419, 624, 708
 Galan, V. Em., 40, 63, 80, 114, 218,
 319, 341, 398, 418, 433, 435, 572,
 637
 Gáldi, László, 350, 469, 663
 Galfavi, Zsolt, 514
 Gali, Matei, 401
 Galileu, 107
 Gallmas, Aurel H., 647
 Gane, Horia, 469, 586
 Garai, Gábor, 204, 260
 Gasset, Ortega Y, 346
 Gavrilu, Emil, 485
 Gavrilu, Leonard, 119, 120, 300
 Gavrilovici, Ernest, 173
 Gâdea, Suzana, 14
 Gârleanu, Emil, 485, 689, 710
 Gârneață, Al./Gîrneață, Al., 68, 85,
 229, 294, 476
 Gâță, Letiția, 550
 Geamănu, Grigore, 14
 Genaru, Ovidiu, 29, 97, 173, 236,
 298, 421, 529, 586, 642, 681
 George, Vasile, 651
 Georgescu, Constantin, 16, 214, 234,
 270
 Georgescu, Jean, 138, 177-179, 189,
 301
 Georgescu, Mihai, 550
 Georgescu, Octavian, 433
 Georgescu, Paul, 9, 23, 77, 84, 86,
 87, 108, 110, 112, 114, 120, 128,
 146, 168, 171, 174, 211, 222, 226,
 227, 270, 318, 326, 345, 347, 373,
 380, 393, 397, 398, 434, 444, 446,
 447, 465, 495, 524, 551, 563, 581,
 586, 613, 653, 669, 670, 715
 Georgescu, Radu, 112
 Georgescu, Titu, 539
 Gerbore, Pietro, 350
 Gerola, Gino, 359
 Ghelmez, Petre, 293
 Ghelu Destelnica, Ion, 260

Gheorghe, Ion, 11, 14, 77, 96, 97,
 206, 214, 275, 297, 374, 392, 410,
 521, 558, 569, 607, 649
 Gheorghiu, G., 623
 Gheorghiu, Mihnea, 63, 72, 85, 113,
 114, 151, 241, 305, 585, 614, 632
 Gheorghiu, Miluță, 180, 256, 507
 Gheorghiu, Tașcu, 84, 108, 204, 309
 Gheorghiu, Virgil, 129, 483, 675
 Gheorghiu-Dej, Gheorghe, 156, 178,
 179, 181, 182, 183, 193, 198, 203,
 210, 273, 383
 Gherea, Ioan, D., 83, 92, 104, 174,
 190, 350, 501
 Gherghei, Grișa, 65, 236
 Gherghinescu, Vania, 704
 Gheza, Vida, 533
 Ghica, Ion, 23, 118, 318, 333, 381,
 440, 526, 551, 559, 564
 Ghilia, Alecu Ivan, 9, 30, 44, 46, 99,
 114, 119, 177, 269, 398, 401, 518,
 589, 626, 632, 669, 674, 685, 689
 Ghițulescu, Emil, 25, 550
 Giannangeli, Ottaviano, 359
 Gide, André, 190, 475
 Ginsberg, Allen, 346
 Giraudoux, Jean, 266, 433
 Giugaru, Alexandru, 12
 Giurăscu Constantin C., 89
 Giurchescu, Lucian, 193, 259, 650
 Giurescu, Const. C., 70
 Giurgiuca, Emil, 42, 112, 211, 260,
 264, 379, 410, 525
 Gladkov, Fyodor, 321
 Gligor, Radu, 77
 Goethe, 84, 190, 262, 264, 293, 564,
 581, 699
 Goga, Octavian, 76, 105, 164, 211,
 234, 311, 334, 365, 378, 503, 509,
 561, 625, 631, 655, 686, 700, 712
 Gogol, 551, 572, 645
 Gogoneață Nicolae, 244
 Goldman, Lucien, 229
 Goléa, Antoine, 190
 Golescu, Dinicu, 234, 529, 554, 691
 Golf, Ion, 547
 Gomoiu, Gheorghe, 76
 Gorki, Maxim, 204, 243, 599, 689,
 720
 Gorunescu, Valeriu, 65, 152, 236,
 434, 455
 Govoni, Carrado, 177
 Grama, A., 119
 Grass, Günther, 362
 Graur, Al., 168, 399
 Grămadă, Ion, 261, 350, 507
 Grănescu, H. (poet și traducător),
 220, 233, 260
 Grecea, Florian, 551
 Grecea, Ion, 76, 315, 433, 604
 Gregor, Em., 37, 547
 Gregorian Mihail, 706
 Grezia, Ion, 300
 Gribaciov, Nikolai, 547
 Grieb, Alfred (pictor), 264
 Grigorescu-Bacovia, Agatha, 102,
 173, 262, 269, 300, 421, 586, 699
 Grigorescu, Dan, 134, 487, 501
 Grigorescu, Ioan, 9, 37, 52, 107, 143,
 234, 238, 321, 333, 421, 478, 704
 Grigoriu, Ion, 119, 177
 Grimke, Angelina W., 163
 Grinevici, I., 111, 498
 Groza, Petru, 171, 181
 Gruia N., 445
 Grunov, Sidonia, 642
 Gubrei, Trofim, 722
 Guia, Horia, 359
 Guillermou, Alain, 350
 Guillevic, Eugène, 254
 Guttentbrunner, Michael, 120, 294
 Guzman, Martin Luis, 294
 György, Mandics, 326

Gyr, Radu, 27, 38, 109, 143, 165,
214, 262, 285, 340, 458, 506, 553,
606, 673
Gyula, Illyes, 40, 115, 260, 305

H

Häggqvist, Arne, 283
Hagiu, Grigore, 20, 30, 47, 52, 65,
105, 113, 124, 168, 174, 378, 430,
451, 519, 553, 607, 619, 693, 694
Halthausen, Hans E., 648
Han, Raymonde, 483
Hangiu, I., 577
Harag, György, 431
Hasdeu, Iulia, 87, 88, 160, 188, 197,
371, 566, 647, 678
Haş, Theodor, 533
Haşdeu, Bogdan Petriceicu, 636, 712
Havel, 721
Hăulică, Dan, 72, 87, 114, 156, 157,
239, 310
Hecuba, 155
Hegel, 49, 262, 360
Heliade Rădulescu
Heliade-Rădulescu, Ion, 160, 386
Helvetius C.A., 66
Hemingway, Ernest, 31, 46, 57, 87,
115, 336, 559, 689, 717
Herder, Gottfried von, 112, 151, 264,
267, 268, 283, 284, 296, 354, 360
Heroveanu, Eugen, 539
Herseni, Traian, 347, 399, 575
Hervay Gizella, 225
Herzen, 706
Heym, Georg, 50, 94
Hikmet, Nazim, 42, 204
Hillav, Malogorzata, 185
Hinoveanu, Ilarie, 69, 129, 187, 247,
292, 304, 596
Hobana, Ion, 39
Hochwälder, Fritz, 139

Hodoş, Al., 38, 109, 143, 214, 332,
334, 515, 560, 654
Hofmanstahl, Hugo von, 649
Hogaş, Calistrat, 52, 217, 687
Hogea, Nastratin, 237
Holan, Vladimir, 266
Holban, Anton, 217, 254, 387, 526
Horea, Ion, 129, 139, 164, 286, 347,
377, 441, 445, 494, 502, 521, 525,
607, 646, 655, 694
Horodincă, Georgeta, 91, 254, 287
Horowitz, Edith, 616
Horvath, Imre, 10, 92, 373, 533, 539
Hotniceanu, Ovidiu, 547
Hristea, Ionel, 234, 333, 433, 533
Hostiuc, Teodor, 298
Huber, Viorica, 39, 153, 550
Hughes, Langston, 163
Hugo, Victor, 46, 251, 262, 312, 321,
324, 425, 620, 629, 649
Hulban, Horia, 238
Hulubei, Horia, 9, 330
Hurmuzache, C., 527
Hurmuzescu, Dragomir, 164
Husar, Al., 422
Huskova, Jindra, 468
Huxley, Aldous, 241

I

Iacob, Mihai, 588, 589
Iacoban, Mircea Radu, 118, 377
Ianoşi, Ion, 19
Iarin, George, 30, 220, 525
Ibrăileanu, G., 46, 64, 92, 140, 174,
238, 317, 387, 424, 501, 539, 564,
666, 678, 708
Ibsen, Henrik, 76, 194, 266, 720
Igiroşanu, I., 487
Ilf, 31
Ilić, Lazar, 371, 724
Iliescu Lazăr, 500
Iliescu, Ion, 595

- Iliu, Victor, 63
 Illyés, Gyula, 305
 Imre, Horváth, 10, 86, 92, 108, 202, 373, 533, 539
 Indrieș, Alexandra, 536, 646
 Ioanid, Mircea, 539
 Ion, Dumitru Gh., 97
 Ion, Dumitru M., 213, 441, 513, 723
 Ionesco, Eugen, 20, 31, 74, 131, 294, 340, 547, 679, 690
 Ionescu, Andrei, 362
 Ionescu, Cornel Mihai, 169
 Ionescu, Gheorghe, 76
 Ionescu, Ion, 76
 Ionescu, Nae, 389
 Ionescu, Victoria, 335
 Ionescu-Marica, S., 239
 Ionescu-Rion, Raicu, 92
 Ionescu-Șișești, Gh., 186
 Iordache, Mihai, 655, 671
 Iordan, Iorgu, 77, 86, 108, 165, 168, 220, 262, 303, 426, 475, 504, 530, 539, 550, 580, 624, 638, 687, 704, 707
 Iorga, Nicolae, 92, 120, 133, 160, 164, 188, 197, 317, 334, 386, 613, 631, 632, 635, 637, 638, 639, 646, 650, 654, 673, 676, 681, 685, 706, 709, 712, 723
 Iosif, Mira, 76, 211, 669
 Iosif, Șt. O., 507, 554, 560, 571
 Iosifescu, Silvian, 45, 50, 103, 119, 163, 287, 369, 419
 Irimie, Negoită, 33, 51, 170, 264, 295, 368, 417, 450, 505, 556, 630, 665
 Isac, Emil., 14, 399, 410, 465, 622, 632, 685
 Isanos, Elisabeta, 176, 213, 236
 Isanos, Magda, 10, 125 410
 Istrate, Gavril, 77, 491, 507, 642
 Istrati, Ion, 12, 114, 139, 162, 180, 401, 504, 608, 668, 704
 Istrati, Panait, 33, 34, 86, 108, 151, 171, 172, 175, 211, 219, 221, 223, 345, 374, 381, 419, 473, 608, 679, 706
 Istvan, Nagy, 115, 185, 435
 Iuga, Mona, 176, 236, 350, 661
 Iulian, Rodica, 184, 519
 Iureș, Ștefan, 217, 550
 Iuteș, Gica, 15, 25, 84, 115, 217, 324
 Ivasiuc, Alexandru, 30, 34, 134, 340, 346, 436
 Ivașcu, George, 9, 23, 39, 53, 76, 78, 79, 94, 107, 110, 114, 133, 147, 156, 159, 160, 166, 170, 189, 202, 213, 219, 221, 260, 261, 267, 269, 286, 292, 352, 368, 386, 418, 496, 512, 568, 613, 624, 632, 635, 638, 667
 Ivănescu, Cezar, 123
 Ivănescu, Gheorghe, 86, 108, 245, 340
 Ivănescu, Mircea, 70
 Izbășescu, Gh., 236, 298, 421
- J**
- Jacob, Max, 289, 547
 Jandl, Ernst, 120, 294
 Jankov, Nicolai, 40
 Janouch, Gustav, 212, 700
 Jarlot, Gerard, 300
 Jarry, Alfred, 195, 506
 Jebeleanu, Alexandru, 368, 421, 620, 725
 Jebeleanu, Eugen, 10, 18, 45, 67, 85, 91, 95, 105, 114, 123, 147, 152, 168, 173, 185, 189, 207, 217, 247, 265, 267, 292, 303, 335, 372, 378, 409, 417, 425, 443, 447, 456, 474, 480, 483, 494, 520, 535, 536, 539, 596, 645

Jentzsch, Bernd, 271
 Jianu, Nicolae, 139, 217, 229, 231,
 253, 260, 330, 368, 402, 433, 455,
 491, 498, 651, 722
 Jiguidi, Aurel, 178
 Jiménez, Juan Ramin, 190
 Joans, Ted, 163
 Joja, Athanase, 77, 457, 609
 Jora, Mihail, 71
 Jovanović, M., 371
 Joyce, James, 68, 134, 154, 289, 689,
 700
 Jucan, Grațian, 528, 701
 Jurist, E., 550

K

Kafka, Franz, 37, 46, 49, 65, 68, 127,
 195, 212, 227, 245, 289, 300, 343,
 359, 391, 570, 596, 680, 689, 700
 Kanyadi Sándor, 103
 Karvas, Peter, 271, 721
 Kataev, Valentin, 229
 Kavafis, Constantin, 451
 Kazakova, Rimma, 487, 599
 Keaton, Buster, 179
 Kelmer, David, 236, 586
 Kernbach, Victor, 62, 162, 642
 Kerouac, Jack, 346
 Khayyam, Omar, 350
 Kipling R., 53
 Kipphardt, Heinar, 105
 Kirițescu, Alexandru, 409
 Kisch, Egon Erwin, 480
 Kivu, Dinu, 26, 213, 623
 Klisurac, Č. Č., 724
 Klossowski, Pierre, 331
 Kochout, 721
 Koczkás Sándor, 204
 Kodály, Zoltán, 283
 Kogălniceanu, M., 159, 468, 527
 Kolev, Konstantin, 221
 Konečki, Victor, 310

Kovacs, György, 84, 334, 550, 114
 Kovács, Ildiko, 550
 Kraftner, Hertha, 294
 Krleža, Miroslav, 374
 Kruczkowski, 721
 Kunert, Günther, 271

L

L., G. [Cinema 1965-1969, p. 13:
 G.L.]
 Labiche, Eugene, 675
 Labiș, Nicolae, 25, 96, 122, 123, 124,
 126, 149, 156, 184, 210, 233, 251,
 374, 441, 494, 556, 654, 655, 656,
 667, 668, 669, 671, 673, 681, 683,
 688, 703, 712
 Ladanyi Mihály, 204
 Laffont-Bompiani, 388, 622, 678
 Lajos, Kassak, 646
 Lajos, Letay, 110, 113, 114, 151,
 170, 233, 260, 317, 416, 464
 Lalic, Ivan, 346
 Laloup, J., 606
 Lamartine, Alphonse de, 596
 Lambrino, Aurel (traducător), 162,
 204, 229
 Lambru, Al., 163
 Lampedusa, Giuseppe Tomasi di, 84,
 103, 108, 216
 Langfelder Paul, 500
 Lanoux, Armand, 251
 Larbaud, Valéry, 134
 Larian, Sonia, 49, 325
 Laszlo Nemeth, 43, 283
 Lavant, Christine, 120
 Lazu, Ion, 300, 469
 Lăbescu, Ion (Lotreanu, Ion), 368,
 434, 651
 Lăncrănjan, Ion, 9, 15, 40, 97, 114,
 171, 185, 287, 291, 381, 398, 402,
 620, 625, 632, 649, 684, 689, 701
 Lățescu, Olga, 538

- Le Corbeau, Adrien (Baltag, Radu), 442
 Leacock, Stephen, 158
 Leahu, Gheorghe, 602
 Leahu, Victor, 123, 149, 208
 Lemnaru, Nedic, 673
 Lemnaru, Oscar, 459
 Lenin, V.I., 42, 214, 222, 225, 242, 254, 257, 260, 262, 404, 433, 599, 697
 Lenkisch, Ștefan, 550
 Lenz, Sigfried, 204
 Leonescu, Adriana, 432
 Leonte, Aristide, 14, 72, 275
 Leprohon, Pierre, 533
 Lesnea, George, 10, 62, 64, 79, 95, 168, 192, 224, 354, 422, 507, 600, 669
 Létay, Lajos, 110, 113, 114, 416
 Leu, Corneliu, 15, 59, 114, 207, 459, 508
 Lewis, David, 23, 596, 600
 Lherminier, Pierre, 589
 Lianu, Teofil, 293
 Lilin, Andrei A., 245, 303, 372
 Lin Pu-Sun, 17
 Lin, Nicolae, 274
 Linze, Georges, 250
 Lipatti, Dinu, 190
 Lipatti, Rodica, 241
 Liszt, 190
 Littera, George, 178, 533, 643
 Liu, Nicolae, 319, 642, 658
 Livescu, Jean, 25, 86, 108, 110, 114, 156, 160, 193, 422, 506
 Loewendhal, George, 212
 Loghin, Dem. G., 256
 Lorenc, Zdenek, 271
 Loti P., 53
 Lovinescu, E., 92, 243, 387, 389, 424, 564, 567, 613, 678, 707, 716
 Lovinescu, Horia, 21, 49, 50, 73, 76, 79, 80, 110, 113, 114, 139, 151, 170, 259, 263, 269, 277, 288, 301, 302, 333, 340, 426, 432, 437, 487, 515, 533, 578, 720, 721
 Lovinescu, Nadia, 274, 319, 642
 Loy, Mina, 189
 Loyd, A. L., 165
 Luca, Eugen, 29, 82, 166, 218, 269, 332, 371, 449, 458, 515, 580, 619, 651, 667
 Luca, Remus, 9, 401, 685, 689
 Luca, Ștefan, 10, 85, 102, 117, 154, 202, 296, 514, 604, 685
 Luchian, Ștefan, 37, 294, 708
 Lucian, Ion, 719
 Luisi, Luciano, 359
 Lukàcs, Georg, 235
 Lunacearski, A.V., 229
 Lungu, Ion, 22, 40, 165, 221, 227, 229, 413, 417, 444, 614, 621, 672
 Lungu, Vera, 17, 345, 346, 520, 588
 Lupan, Radu, 401, 443, 589
 Lupi, Gino, 43, 165, 468, 663
 Lupu, Mihail, 321, 567, 664
 Luscalov, Petre, 25
- M**
- Macedonski, Alexandru, 29, 83, 191, 192, 205, 230, 270, 383, 386, 499, 510, 554, 559, 563, 648, 654, 677, 678
 Machado, Antonio, 32, 168
 Macovei, Pompiliu, 506, 632
 Macovescu, George, 114, 160, 279, 384, 394, 525, 539
 Macrea, Dimitrie, 86, 108
 Madách Imre, 202
 Madaule, Jacques, 305
 Maiakovski, Vladimir, 52, 74, 213, 307, 605, 612, 721
 Maior, Liviu, 46, 539

- Maiorescu, Ion, 189, 485
 Maiorescu, Titu, 92, 119, 120, 189, 335, 501, 567
 Maiorescu, Toma George, 43, 383, 401, 557, 611, 623
 Majtenyi Erik, 153, 555
 Malița, Mircea, 533
 Mallarmé, Stephane, 309, 534
 Malraux, André, 241, 310, 514
 Manițiu, Ion, 22, 719
 Maniu, Adrian, 129, 191, 214, 294, 328, 380, 383, 539, 567, 646, 650, 677
 Mann, Thomas, 154, 191, 241, 373, 458, 487, 700
 Manole, F., 105
 Manolescu, Florin, 623
 Manolescu, Ion Sofia, 29, 70, 648
 Manolescu, Nicolae, 9, 11, 16, 26, 34, 66, 92, 148, 166, 206, 209, 213, 226, 227, 264, 392, 397, 435, 465, 469, 521, 568, 577, 584, 613, 619, 658, 667, 673, 689, 694-696, 702, 717,
 Mantu, Cristian, 13
 Manu, Emil, 32, 34, 71, 217, 309, 377, 547, 574, 582, 600, 611, 632, 681, 700
 Marcea, Pompiliu, 386, 454, 500, 572, 580, 676, 687
 Marcus, Manole, 643
 Marcus, Solomon, 646
 Marek, Jiri, 675
 Marian, Eugen B., 241
 Marian, Michael, 475
 Marian, Paul B., 158
 Maricoiu, I., 303
 Marin, Nicolae, 547
 Marinescu, Angela, 204, 526, 673
 Marinescu, Ionel, 321
 Marino Adrian, 72, 126, 166, 205, 319, 362, 377, 428, 504, 505, 548, 581, 654, 657, 663, 715
 Marniti, Biagia, 177
 Marta, Mihai, 26
 Martin Aurel, 19, 76, 77, 92, 139, 168, 172, 210, 226, 233, 260, 264, 315, 319, 334, 345, 368, 378, 386, 392, 403, 433, 466, 525, 581, 604, 605, 651, 554, 707, 722
 Martin, Aurel
 Martin, Isac, 14
 Martin, Mircea, 337
 Martînov, Leonid, 697
 Marx, Karl, 117, 233, 242, 262, 334, 434, 638
 Masefield, John, 269
 Massim, I.C., 526
 Massin, Nicolae, 530, 632, 635, 650, 665
 Masson, Loys, 331
 Masters, Edgar Lee, 362
 Masurus, Raluca, 487
 Mașek, Victor Ernest, 209, 236, 273
 Mateescu, Constantin, 14, 54
 Mateescu, I. , 55, 604, 651, 7221
 Matei, Grigore, 273
 Matei, Ioan/ Matei, Ion, 70, 485
 Maurer, Ion Gheorghe, 14, 77, 275, 467, 649
 Mauriac, Claude, 72
 Maurois, André, 293, 322
 Mavrocordat, Zoe, 487
 May, Karl, 346
 Mayrocker, Friederike, 294
 Mazilu, Teodor, 9, 12, 23, 26, 96, 100, 105, 223, 228, 232, 333, 402, 436, 452, 466, 500, 522, 653, 689
 Măciucă Constantin, 17
 Măinescu, Tudor, 12, 553
 Mălăncioiu, Ileana, 508
 Mănescu, Manea, 275, 649
 Mănucă, Dan, 118, 422, 593
 Mărculescu, Ileana, 127, 668

- Mărgeanu Nicolae, 17, 76, 368, 414, 465, 514, 651, 689
Mărgineanu, Ion, 260
Mărgineanu, N., 316, 433
Mândra, Vicu, 21, 293, 315, 321, 324, 367, 491, 504, 549, 650, 720
Mândru, C., 295
Mășlea, Ana, 123, 176
Méhes György, 39
Meinningen, 75
Melian, Al., 26, 208
Melinescu, Gabriela, 11, 17, 47, 52, 96, 125, 148, 165, 168, 184, 208, 292, 296, 329, 495, 508, 536, 644, 673, 694, 702, 711
Mereuță, Iulian, 675
Michaux, Henri, 547
Michelangelo, 68, 177, 239, 336, 539
Micle, Veronica, 299, 577
Miclea, Ion, 45, 49
Micu, Dumitru, 9, 11, 19, 29, 64, 92, 114, 128, 160, 205, 265, 269, 286, 296, 303, 329, 361, 364, 371, 373, 386, 397, 401, 435, 443, 445, 450, 473, 504, 505, 521, 523, 539, 548, 555, 566, 572, 620, 631, 640, 645, 669, 676, 716
Miejelaitis, Eduardas, 598, 605
Mierlușcă, Adrian, 76, 315
Mihadaș, Teohar, 309, 332, 583
Mihai, Olga, 271
Mihai, Petre, 648
Mihalaș, Marcel, 30, 456
Mihalcea, Alice, 205
Mihale, Aurel, 77, 85, 401, 544
Mihăescu, Gib., 132, 387, 565, 598
Mihăescu, Haralambie, 86
Mihăescu, N., 236, 237
Mihăescu, Traian, 547
Mihăiescu, Haralambie, 108
Mihăileanu, Ion, 9, 166, 177, 514
Mihăilescu, D., 10, 665
Mihu, Iulian, 12, 25, 45, 73, 92, 105, 166, 203, 210, 213, 233, 270, 286, 292, 355, 392, 421, 441, 494, 520, 531, 588, 613, 694
Milcu, Ștefan, 186, 709
Milin, Živko, 373, 724
Miller, Arthur, 68, 74, 138, 241, 443, 650
Millo, Matei, 74, 79
Milton, 305
Minac, Vladimir, 271
Minar, Gh., 604
Mincu, Marin, 326, 334
Minulescu, Ion, 29, 35, 164, 333, 365, 421, 560, 689
Mioc, Simion, 536
Mirea, G. D., 336
Mirea, Ioan, 105, 131
Mirjanić, Đ., 374
Mirjanović, Đoka, 372
Mirodan, Alexandru, 80, 115, 259, 432, 481, 500, 550, 578, 602
Mistral, Frédéric, 204, 468
Mitrea, Ion, 40, 118
Mitru, Alexandru, 33, 217, 550, 567, 685
Miu, Dumitru, 347
Mocanu, Titus, 29, 222, 339, 545
Moga, Dorin, 269, 447
Mohor, Mircea, 64, 301, 421, 643
Moisescu, Valeriu, 155, 207, 314, 336, 489, 604, 650
Moisil, Grigore, 649
Molière, 314
Molnar, I. P., 164
Monroe, Marilyn [[Cinema 1965-1969, p. 22: M.M.], 644
Montale, Eugenio, 247, 701
Moraru, Modest, 475
Moraru, Nicolae, 475
Morath, Inge, 138
Moravia, Alberto, 241, 287, 333

Moreta, Teofil, 131, 543
Mortimer, 194
Moscu, Maria, 554
Mounier, Guy-Fernand-Henri, 300
Mozart, 107
Mrozek, 721
Mugur, Florin, 78, 118, 374, 494, 519, 651
Mugur, Vlad, 266
Munsch, Anna, 175, 608
Munte, B., 119
Munteanu Farcaș, Viorica, 247
Munteanu Francisc, 93, 241, 338, 643
Munteanu Ștefan, 595, 645, 707
Munteanu, George, 95, 166, 207, 286, 320, 557, 576, 637, 642, 691
Munteanu, Romul, 112, 506, 700
Munțiu, Adrian, 125, 508
Murariu, Ion (pictor), 232
Mureșan, Dumitru, 30, 203, 525
Mureșan, Mircea, 351, 589
Murgulescu, Ilie, 10, 156, 170
Musil Robert, 649
Musset, Alfred de, 313
Mustață, Ion, 54, 550
Mustață, M., 217
Mușatescu, Lizica, 550
Mușatescu, Tudor, 12, 35, 62, 120, 158, 204, 230, 266, 273, 279, 290, 297, 333, 348, 419, 511, 708, 722
Myrdal, Gummar, 536

N

Naghiu, Iosif E., 526
Narti, Ana Maria, 75, 137, 259, 603, 650, 719
Naum, Gellu, 84, 92, 97, 115, 134, 263, 433, 550
Neacșu, Ion, 12, 97, 203, 227, 529, 559, 575, 644, 667, 686
Neacșu, Iulian, 12, 97, 203, 227, 559, 575, 664, 667

Neagoe, Peter, 381
Neagu, Fănuș, 9, 11, 19, 23, 26, 31, 35, 40, 46, 48, 57, 84, 86, 93, 96, 100, 101, 104, 106, 108, 112, 114, 126, 143, 144, 147, 163, 177, 185, 200, 204, 228, 235, 280, 336, 340, 345, 378, 394, 395, 397, 399, 436, 441, 445, 472, 516, 521, 525, 532, 604, 613, 626, 630, 632, 685, 689, 718
Neamțu, Leonida, 25, 30, 52, 94, 124, 325, 374, 517
Neculce, Ion, 45, 87, 498, 613, 710
Nedelcu, Mirela, 499
Nedelcu, Șerban, 12, 401, 545, 555
Negoîtescu, Ion, 487
Negoșanu, Petronela, 72
Negreanu, Ioan M., 598
Negri, Costache, 217
Negri, Elena, 486
Negruți, D.C., 526
Negruzzi, Costache, 265, 468, 504, 506, 554, 678
Nelis, J., 606
Nemoianu, Virgil, 667
Nemțeanu, Dan, 491, 719
Nenițescu, Costin D., 143
Neruda, Pablo, 306
Nerval, 306
Nestor, George, 68, 211, 325, 544
Nestor, Ion, 587, 712
Neșțian, Valeriu, 673
Netea, Vasile, 132, 295, 524, 638
Nicolăescu, Sergiu, 180
Nicolau, Gh., 104, 173, 220, 447, 520
Nicolăescu-Plopșor, C.S., 69, 540
Nicolescu, N., 174
Nicolescu, G. C., 159, 160, 503, 505, 507, 510, 511, 521, 547, 598, 636, 713
Nicolescu, Basarab, 326
Nicolescu, Tatiana, 72, 599, 697

Nicolescu, V., 95
 Nicolescu, Vasile, 23, 47, 71, 95,
 156, 190, 321, 359, 519, 520, 536,
 586, 645,
 Niculescu-Mizil, Paul, 649
 Niculescu, Margareta, 76, 550
 Niculescu, Miron, 650
 Niculescu, Ștefan, 267
 Niedermayer, Franz, 536
 Nisipeanu, Constantin, 269, 319, 464,
 525
 Nistor, Doru, 114, 330, 547
 Niță, George, 247
 Noailles, Anne de, 442, 487
 Nottara, Constantin, 76, 135, 194,
 220, 277, 314, 333, 573, 675, 719
 Novăceanu, Darie, 54, 506, 681
 Novicov, Mihai, 12, 67, 222, 233,
 380, 383, 401

O

Oarcăs/șu, Ion, 11, 22, 212, 222, 227,
 235, 271, 284, 321, 331, 336, 347,
 391, 399, 464, 556, 574, 578, 609,
 618, 660, 680, 699
 Odobescu, Al. I., 23, 82, 143, 155,
 227, 381, 419, 537, 564, 616, 641,
 667, 677, 678, 679
 Olariu, Constantin, 12, 518
 Olos, Mihai, 414
 Olteanu, Ioanichie, 52, 84, 92, 108,
 254, 456, 567, 599
 Olteanu, Lucia, 39
 Omescu, Cornel, 381, 398, 425, 441,
 515, 521, 529, 539
 Onu, Liviu, 274, 319, 642
 Oprea, 84, 86, 99, 108, 114, 151, 172,
 223, 345, 374, 452, 632
 Oprea, Al., 11, 99, 113, 151, 171,
 219, 223, 288, 345, 374, 443, 452,
 570, 586, 680, 706
 Opreanu, Sabin, 69, 234

Oprescu, George, 37, 114, 148, 207,
 239, 277, 288, 308, 326, 654
 Oprescu, Horia, 86
 Oprișan, Teodor, 316
 Oproiu, Ecaterina, 62, 137, 239, 721
 Oroveanu, Oni, 241
 Ortiz, Ramiro, 350, 679
 Osborne, John, 50, 229, 240
 Ostojin, Miloš, 724
 Otera, Blas de, 189
 Oțetea, Andrei, 118, 176, 359, 706
 Ovidiu, 155, 573, 706

P

Pacheco, Jesus Lopez, 239, 249
 Paganini, Nicolo, 190
 Palazzeschi, Aldo, 177
 Paleologu, Al., 105
 Palgrave, Francis Turner, 269
 Pallady, Theodor, 46, 71, 708
 Palumbo, Nino, 300
 Panait, Ion, 236
 Panaitescu-Perpessicius, D., 32, 45,
 71, 90, 113-115, 134, 156, 158,
 160, 161, 165, 174, 214, 217, 219,
 226, 284, 336, 350, 359, 412, 465,
 503-505, 510, 539, 634, 706, 707,
 723
 Panaitescu, P. P., 81, 621
 Pană, Sașa, 25, 35, 42, 79, 270, 271,
 296, 334, 343, 536, 552, 586, 611
 Pancu-Iași, Octav, 25, 39, 232
 Panduru, Riri, 547
 Pann, Anton, 52, 113, 200, 234, 258,
 284, 381, 554, 713
 Paolini, Alcide, 359
 Papadache, Frida, 134
 Papadat-Bengescu, Hortensia, 92,
 215, 252, 253, 333, 335, 345, 386,
 387, 465, 560, 600, 637, 678
 Papadima, Ovidiu, 113, 132, 158,
 219, 511, 637, 710

Papahagi, Valeriu, 647
 Papastate, Constantin, D., 71, 131, 486, 648, 710
 Papilian, Victor, 132, 700
 Papp, Ferenc, 84, 108
 Papu, Edgar, 84, 147, 254, 264, 309, 581, 600, 614, 640, 649, 654, 658r
 Papuc, Ion, 52, 508
 Paraschivescu, Constantin, 76
 Paraschivescu, Marin Radu, 10, 25, 37, 40, 43, 47, 52, 87, 92, 105, 115, 128, 129, 217, 250, 292, 297, 373, 397, 399, 403, 412, 443, 462, 465, 466, 483, 499, 522, 539, 587, 596, 605, 611, 613, 621, 644, 651, 694, 711
 Parava, Ioana, 118, 174, 239
 Pardău, Platon, 176, 413, 421, 439, 525, 530, 586, 610, 642, 645, 648
 Parhon, Victor, 712
 Pas, Ion, 10, 17, 84, 113, 114, 133, 146, 150, 223, 234, 285, 290, 337, 380, 474, 524, 539, 583, 675
 Pascali, Ion, 373
 Pascu, Petre, 95, 168, 235, 260, 317, 632
 Pasolini, Pier Paolo, 31, 247, 652
 Pasternak, Boris, 163, 283, 469, 646, 697
 Pastor, Constantin (dramaturg), 21, 203
 Patca, Iulian, 315
 Paustovski, Konstantin, 310
 Pavel, Toma, 24, 138
 Pavelescu, Cincinat, 269
 Pavelescu, Ion, 270
 Pavelescu, Mircea, 101, 675
 Pavese, Cesare, 70, 177, 309
 Pavlovici, Miodrag, 584, 596
 Păcurariu, Dimitrie, 440
 Păcurariu, Doina, 294
 Păcurariu, Francisc, 52, 417, 501, 681
 Păcurariu, Radu, 147
 Păltiniși, Maria, 15
 Păruș, Marcel, 469
 Pătrașcu, Ion, 308, 660
 Pătru, Vasile, 547
 Pătulean, Savel, 187
 Păun, Octav, 66, 184, 237
 Păunescu, Adrian, 9, 11, 16, 17, 47, 52, 56, 61, 78, 96, 118, 125, 149, 152, 156, 172, 184, 205, 209, 213, 232, 235, 246, 292, 296, 328, 350, 359, 360, 391, 392, 393, 400, 413, 416, 426, 445, 459, 464, 493, 508, 517, 519, 525, 536, 569, 576, 607, 613, 632, 644, 667, 683, 689, 694, 702
 Pârvan, Vasile, 161, 188, 197
 Pârvulescu, M., 45
 Pelin, Mihai, 126, 360
 Pellico, Silvio, 17
 Peltz, I., 35, 73, 83, 292, 297
 Penciușescu, Radu, 170, 256
 Perlea, Ionel, 190
 Perse, Saint-John, 68, 134, 139, 309, 547
 Pervain, Iosif, 533
 Péter, Marosi, 115
 Petrache, Ion, 77, 228, 524, 525
 Petran, Iosif, 441
 Petrescu, Alexandru, 604
 Petrescu, Camil, 15, 39, 45, 78, 79, 83, 135-137, 185, 215, 217, 218, 242, 302, 326, 340, 361, 367, 387, 409, 475, 500, 517, 526, 551, 560, 564, 600, 637, 650, 665, 670, 678
 Petrescu, Cezar, 351, 401, 409, 524
 Petrescu, Florin Mihai, 64, 139, 300
 Petroveanu, Mihai, 46, 86, 403, 524
 Petrulian, Nicolae, 25, 682
 Petruț, Emanoil, 257

- Philippide, Al., 27, 72, 85, 108, 134, 149, 161, 170, 192, 219, 221, 226, 231, 232, 234, 235, 238, 247, 284, 292, 332, 335, 384, 395, 403, 410, 506, 507, 512, 513, 535, 562, 580, 614, 624, 640, 651, 694, 696
- Picon, Găetan, 331, 596, 718
- Pienescu, G., 511, 691
- Piersic, Florin, 321, 643
- Pillat, Dinu, 160, 162, 226, 269
- Pillat, Ion, 226, 230, 309, 335, 386, 401, 430, 502, 513, 536, 553, 567, 568, 650, 678
- Pinter, Harold, 179
- Pintilie, Lucian, 137, 177, 259, 602
- Pippidi, D. M., 622, 645
- Pirandello, Luigi, 194, 241, 350, 551, 712
- Pirro, Marcello, 487
- Piru, Al., 11, 39, 81, 103, 107, 158, 160, 166, 208, 217, 219, 226, 230, 253, 335, 386, 458, 505, 509, 511, 521, 551, 564, 581, 597, 620, 622, 626, 631, 654, 656, 659, 667, 676, 678, 686
- Pituț, Gheorghe, 105, 154, 165, 508, 519, 556, 667, 673
- Platon, Maria, 183, 422, 467
- Pleșoianu, Grigore, 88
- Ploieșteanu, Silviu, 31
- Plopșor-Nicolăescu, C. S., 642
- Poe, Edgar Allan, 12, 168, 213, 234, 500, 634
- Poenaru, C., 70, 309
- Polevoi, Boris, 310
- Ponge, Francis, 547
- Pontoppidan, 17, 235
- Pop, Augustin Z. N., 71, 217, 299, 332, 505, 507
- Pop, Horia, 550
- Pop, Ion, 97, 271, 499, 508, 620
- Pop, M., 230, 236
- Pop, Nicolae, 196, 260, 315, 551
- Pop, Sânziana, 203, 320, 591, 626, 627
- Pop, Simion, 101, 113, 115, 614
- Popa, Eugenia, 176
- Popa, Letiția, 314
- Popa, Marian, 508, 550, 685
- Popa, Mircea, 284, 399, 528, 622
- Popa, Victor Ion, 346, 458, 491, 539, 549
- Popescu-Doreanu, Vladimir, 533
- Popescu, Al. T., 550
- Popescu, Dumitru Radu, 11, 23, 26, 35, 36, 40, 58, 72, 84, 87, 96, 99, 100, 104, 106, 108, 115, 116, 126, 144, 166, 177, 179, 185, 218, 227, 320, 338, 345, 397, 398, 428, 436, 443, 444, 445, 459, 472, 515, 516, 525, 531, 532, 534, 539, 556, 558, 584-587, 591, 604, 614, 619, 626, 627, 632, 651, 652, 685, 689, 694, 696, 711, 722, 724
- Popescu, Magdalena, 168, 227, 230
- Popescu, Neculce, 710
- Popescu, Petru, 317, 508, 582, 654, 667, 673
- Popescu, Radu, 18, 443, 495, 506, 539, 555, 604
- Popescu, Ștefan, 70, 286, 330, 558, 620
- Popescu-Gopo, Ion, 35, 241, 642
- Popescu-Neveanu, Paul, 70, 445
- Popović, Nebojša, 371-373, 724
- Popović, Živa, 371
- Popovici, Al., 194, 550, 669
- Popovici, Alecu, 76
- Popovici, Călin, 228, 360
- Popovici, Costel, 550
- Popovici, Eugenia, 256
- Popovici, Ileana, 76, 314, 432, 650, 719
- Popovici, Jiva, 103

- Popovici, Răzvan, 301
 Popovici, Silvia, 256
 Popovici, Titus, 16, 40, 84, 113-115, 151, 158, 167, 211, 220, 221, 240, 301, 345, 402, 406, 409, 416, 533, 534, 539, 544, 626, 670, 719
 Popper, Armand, 536
 Porumbacu, Veronica, 23, 97, 102, 119, 185, 189, 211, 260, 296, 345, 359, 414, 434, 445, 494, 525, 550, 596, 605
 Potopin, Ion, 119, 642
 Potra, Florian, 72, 76, 336, 346, 350, 712
 Pound, Ezra, 475, 646
 Prangati, Elena Cătălina, 64, 123, 176, 422
 Preda, Marin, 9, 16, 20, 25, 29, 40, 43, 85, 88, 110, 113, 114, 116, 126, 146, 151, 170, 177, 185, 265, 267, 297, 339, 345, 397, 400, 402, 410, 437, 440, 445, 506, 545, 551, 552, 556, 568, 574, 604, 610, 617, 626, 656, 670, 684, 689, 697, 702, 703, 705
 Predică, Petre I., 598
 Prelipceanu, Nicolae, 43, 86, 149, 208, 221, 271, 347, 348, 499, 582, 618, 665, 700
 Prévert, Jacques, 43, 433, 547
 Prisnea, Constantin, 52, 143, 272, 282, 299, 458, 503, 560, 722
 Proust, Marcel, 71, 87, 190, 218, 245, 252, 254, 296, 330, 424, 435, 525, 570, 689
 Prunalu, I., 70
 Prunoiu, Ion, 540, 711
 Pumnul Aron, 358
 Purcaru, Ilie, 15, 69, 187, 247, 304, 360, 478
 Pyrrhus, 155
- Q**
- Quasimodo, Salvatore, 128, 177, 204, 247
 Quenau, Raymond, 388
- R**
- Rabadan, Vojinil, 32
 Rachici, Dim., 103, 210, 293, 343, 419, 425, 580, 704
 Rachieru, Mihai, 117, 468, 529
 Racine, Jean-Baptiste, 331
 Radina, Mircea, 196, 260, 433, 605, 651, 722
 Radoff, Ștefan, 350
 Radu, Andrei, 298
 Rahoveanu, Ion, 86, 124, 170, 209, 213, 266, 284, 413, 456, 504, 556, 583, 608, 700
 Raicu, Lucian, 29, 40, 92, 103, 152, 179, 203, 329, 442, 504, 505, 521, 555, 670, 683
 Rajkov, Svetomir, 371
 Ralea, Catinca, 119
 Ralea, Mihai, 85, 140-143, 148, 175, 234, 345, 409, 424, 495
 Ranetti, George, 266, 529, 560
 Răchițeanu-Șirianu, Irina, 256, 507
 Rădan, Lucian, 20, 525
 Rădeana, I., 118
 Răducanu, Miriam (coregrafă), 204, 314, 433
 Rădulescu, Banu, 485, 596
 Rădulescu, Dorina, 21
 Rădulescu, Dumitru, 76
 Rădulescu, Gh., 49
 Rădulescu, Mihai, 70, 309
 Rădulescu, Nicolae, 704
 Rădulescu-Dulgheru, Georgeta
 Rădulescu-Motru, Constantin
 Rău, Aurel, 17, 23, 32, 46, 66, 72, 84, 91, 107, 110, 113, 114, 118, 151,

- 152, 166, 169, 312, 378, 494, 513,
536, 568, 607, 673, 714
Răutu, Dan, 29
Răutu, Leonte, 14, 275
Râpeanu Valeriu, 38, 84, 104, 206,
260, 322, 331, 403, 413, 510, 631,
651, 673, 681, 706
Râpeanu, Bujor T., 550
Rebreanu, Fanny, 240, 648
Rebreanu, Liviu, 15, 22, 83, 107,
117, 133, 158, 215, 221, 222, 239,
253, 264, 465, 500, 545, 564, 600,
604, 616, 622, 624, 627, 630, 636,
637, 640, 648, 654, 656, 659, 678,
710, 720, 764
Rebreanu, Vasile, 22, 100, 126, 212,
215, 227, 264, 295, 320, 339, 399,
444, 472, 518, 521, 526, 570, 577,
581, 614, 665, 672, 673, 680, 685,
688, 694, 764
Regman, Cornel, 267, 282, 451, 577,
637
Resnais, Alain, 121, 470
Reu, Traian, 293, 551
Reymond W., 17
Rilke, Rainer Maria, 95, 190, 282,
570, 597, 646, 649, 689, 704, 707
Risi, Nelo, 247
Ritsos, Yiannis, 204, 596, 610
Robescu, Marius, 508
Robeson, Paul, 482
Rogoz Viorica, 184
Rogoz, Adrian, 39
Rojdestvenski, R., 254, 599, 697
Rolland, Romain, 72, 172, 310, 381
Romains, Jules, 442
Roman, Ileana, 65, 66, 70, 176, 209,
508, 648
Roman, Ion, 81, 152, 425
Romanescu, Ioanid, 64, 119, 123,
176, 221, 298, 378, 419, 586, 596,
681, 704
Romanescu, Marcel, 132
Roques, Mario, 647
Rosetti, Al., 46, 73, 81, 128, 156,
157, 175, 243, 340, 526, 539, 682
Rousseau, J. J., 190, 440
Ruffini, Mario, 165, 350
Rugină, L., 173
Rusan, Al., 135, 550, 551, 665, 671
Ruse, Ion, 402
Rusu, Ilie, 76
Rusu, Liviu, 71, 219, 235, 261
Rusu, Victor, 70
Rușcă, Constanța, 176
- S**
- Saba, Umberto, 177
Sabatini, Rafael, 346
Sabieș, Anton, 538
Sabin, Mihail, 176, 350, 467, 586,
681
Sablić, Dušan, 724
Sadoveanu, Ion Marin
Sadoveanu, Mihail, 23, 24, 33, 40,
46, 64, 87, 88, 112, 153, 155, 163,
164, 184, 221, 265, 292, 315, 342,
409, 498, 511, 580, 601, 606, 612,
613, 615, 625, 632, 640, 651, 660,
670, 687, 712, 726
Sadoveanu, Profira, 70, 540
Sadovnic, S., 72
Sahia, Al., 539, 591
Saizescu, Geo, 104, 179
Sala, Alberico, 42, 359, 497
Salinger, J.D., 69, 72, 119, 134, 148,
183, 333, 559, 689
Samson, Aurel, 421
Sandburg, Carl, 94, 190, 204, 346,
362, 547
Sappho, 155
Sarca, Mircea, 118, 587
Saroyan, William, 85, 194, 681

- Sarraute, Nathalie, 205, 213, 435, 649
 Sartre, Jean-Paul, 288, 333, 340, 668, 689, 721
 Sava, Ion, 204, 720
 Sava, Valerian, 85, 240, 421, 531, 532, 588, 643
 Săhlean, Victor, 587
 Sălăjan, Doina, 464
 Sălcudeanu, Petre, 10, 114, 219, 230, 271, 330, 349, 350, 402, 588, 694
 Săndulescu, Al., 85, 226, 280, 303, 403, 563, 581
 Săraru, Dinu, 30, 58, 93, 115, 203, 266, 380, 383, 401, 490, 577, 690, 720
 Sărățeanu, L., 383
 Săucan, Mircea, 533
 Săveanu, Simion, 269
 Sântimbrianu, Mircea, 25, 445
 Sârbu, Constantin, 213, 411, 503, 560, 705
 Sârbu, Eva, 301
 Sbârcea, George, 517, 632, 660, 700, 712
 Scântee, Ion/ Schintee, I., 69, 309, 546, 710
 Schileru, Eugen, 267, 289, 643
 Schisgal, Murray, 194, 675
 Schneider, Allan, 179
 Schönberg, 127, 202
 Schonwiese, Ernst, 120
 Schuster, Paul, 115, 149, 660
 Schwann, Stanislas, 118
 Scorobete, Miron, 47, 66, 124, 170, 213, 295, 392, 521, 576, 664
 Scotellaro, Rocco, 247, 309
 Scridon, Gavril, 464, 598, 660
 Scripcă, Constantin, 119, 298
 Scripcă, Gheorghe, 555, 604, 669
 Scurtu, Ion, 350, 464
 Sebastian, Mihail, 78, 295, 302, 315, 326, 367, 465
 Secuiu, Gheorghe, 239
 Seferis, Ghiorgios, 536, 649
 Seghers, Pierre, 239, 470, 587, 589
 Seifert, Iaroslav, 271
 Seizescu, Geo, 351
 Semprun, Jorge, 238
 Senart, Philippe, 195, 547
 Sergiu, S., 588
 Sernet, Claude, 310, 587, 713
 Servien, Pius, 646
 Severneak, Serafim, 40
 Sfetcă, Petru, 134, 309, 475, 487, 547, 622, 701
 Shakespeare, William, 35, 68, 81, 84, 89, 105, 132, 155, 226, 262, 269, 295, 428, 539, 549, 551, 554, 629, 646, 675, 689
 Shaw, G. B., 76, 134
 Shelley, Percy Bysshe, 264, 282
 Sherwood, R., 194
 Sibelius, Ian, 475
 Sillitoe, Alan, 50
 Silvestru, Valentin, 266, 296, 297, 481, 513, 550, 560
 Simion, Al., 228, 236, 401
 Simion, Eugen, , 10, 15, 19, 47, 110, 114, 144, 154, 158, 160, 217, 218, 222, 265, 280, 293, 320, 335, 359, 367, 382, 384, 396, 403, 426, 429, 449, 451, 495, 512, 521, 524, 561, 577, 586, 607, 640, 644, 658, 667, 674, 676, 683, 693, 705, 718, 726
 Simionescu-Gleb, Gr. I., 423
 Sincu, Alexandru, 26
 Siqueiros, David Alfaro, 235
 Sitwell, Edith, 229
 Slavici, Ioan, 44, 128, 434, 446, 451, 454, 500, 529, 561, 572, 580, 591, 613, 616, 678, 686, 689

Slătinic, Gh., 368
 Smeu Grigore, 423
 Smith, Herbet, 360
 Soare, Iulia, 254, 262, 269, 444, 518
 Socor, Matei, 539
 Socrate, 155, 592
 Solomon, Dumitru, 41, 85, 220, 234, 531, 651, 719
 Solomon, Petre, 163, 264
 Sorbul, Mihail, 659, 675
 Sorescu, George, 648
 Sorescu, Marin, 10, 11, 47, 58, 78, 91, 96, 118, 125, 270, 286, 296, 335, 392, 396, 427, 441, 444, 448, 458, 521, 523, 529, 539, 569, 573, 593, 607, 646, 648, 694, 702
 Sorianu, Vlad, 62, 117, 300, 349, 420, 467, 586, 703
 Sporici, V., 298
 Stahl, Henriettei Yvonne, 345, 406, 696
 Stamatide, Carmen, 550
 Stancoveanu, Ioana, 70
 Stancu, Natalia, 208, 550, 675
 Stancu, Zaharia, 9, 15, 16, 22, 23, 45, 47, 77, 87, 105, 109, 110, 113, 114, 151, 167, 170, 252, 268, 327, 339, 344, 348, 397, 401, 408, 413, 437, 438, 444, 455, 463, 465, 483, 495, 507, 512, 518, 520, 539, 585, 600, 623, 692, 702
 Stanislavski, 75
 Stati, Sorin, 33, 236
 Stănescu, C., 28, 106, 134, 144, 156, 209, 266, 272, 333, 445, 448, 571, 623, 656
 Stănescu, Eugen, 632, 633, 706, 712
 Stănescu, Ion, 128
 Stănescu, Mihai, 109, 285, 393, 446, 515, 573, 673
 Stănescu, Nichita, 10, 11, 32, 47, 66, 67, 84, 86, 87, 91, 96, 106, 107, 108, 115, 123, 144, 149, 173, 174, 204, 205, 212, 233, 235, 251, 296, 355, 363, 372, 381, 384, 397, 410, 441, 444, 449, 451, 475, 494, 499, 515, 517, 521, 525, 536, 540, 552, 558, 560, 576, 603, 607, 621, 645, 673, 687, 694, 700, 702, 707
 Stâncă, Ștefan, 164
 Steinbeck, John, 35, 58, 295, 321, 689
 Stelaru, Dimitrie, 525, 645
 Stendhal, 179, 229
 Stoe, Nicolae, 556
 Stoia, I., 624
 Stoian Niculaie, 394
 Stoian, Mihai, 481, 588, 589
 Stoica, Chivu, 14, 275, 285, 467
 Stoica, Marin, 485
 Stoica, Petre, 38, 109, 112, 120, 164, 271, 294, 317, 350, 359, 494, 547, 586, 616, 645, 704
 Stoiciu, Constantin, 508
 Storin, Aurel, 603
 Storck-Botez, Cecilia, 31
 Străvoiu, Nic. A., 162
 Streiescu, Ion, 270
 Streinu, Vladimir, 10, 14, 81, 120, 150, 155, 224, 254, 264, 282, 285, 286, 332, 386, 406, 411, 457, 487, 500, 511, 546, 565, 616, 646, 714
 Strihan, A., 126
 Strihan, Petre, 496, 654
 Stroia, Gh., 674
 Stroie, G., 373
 Sturzu, Corneliu, 64, 125, 471, 534, 550
 Suchianu, D. I., 20, 30, 77, 85, 93, 120, 140, 203, 211, 266, 321, 346, 421, 642, 685, 712
 Suciu, Gheorghe, 101, 540
 Suciu, Silviu, 707
 Suru, George, 176, 596, 645

Sütő, Andras, 91, 151, 162
 Szabo, Gyula, 40, 115
 Szás, János, 383
 Szász, Iánoș, 115
 Székely János, 220
 Szemlér, Ferenc, 383, 402, 525

Ș

Șabechi, Ion, 537
 Șahighian, Alexandru, 172, 201, 211, 324, 368
 Șahighian, Ion, 156
 Șalom. Aș., 442
 Șelmaru, Traian, 366, 489, 720
 Șendrea, Al., 173
 Șerb, Ioan, 162
 Șerban, Andrei, 220, 550
 Șerban, Corneliu, 125, 176
 Șerban, Geo. 227, 309, 649
 Șerban, Ion Vasile, 26
 Șerban, Sergiu, 703
 Șerbănescu, Mircea, 373, 425, 479
 Șerbu, Ieronim, 85, 273, 330
 Șincai, Gheorghe, 14, 524, 539
 Șiperco, Al., 401
 Șirato Francisc, 424, 606, 618
 Șola, Constantin, 260, 551
 Șolohov, Mihail, 272, 322, 544, 576, 583, 591, 592, 649, 689, 697
 Șora, Mariana, 204, 254, 649
 Șorban, Raul, 239
 Șova, Coman, 333, 367
 Ștefănescu, Al. I., 234, 380, 402, 632, 651,
 Ștefănescu, Mircea, 79, 114
 Ștefănescu, Silvia, 176
 Ștefănescu, Ștefan, 632, 647
 Ștefuriuc, Constantin, 213, 300, 449
 Știrbu, Constantin, 417, 642
 Șvarț, Evgheni, 76

T

Tabacu, Dumitru, 476
 Tabaraș, Stelian, 209
 Tagore, Rabindranath, 373
 Talex, Alexandru, 33
 Tazky, Ladislav, 33, 271
 Tăbăcaru, Grigore, 173
 Tănase Al., 595
 Tănase, Nicuță, 76, 202, 229, 236, 297, 481, 544
 Tănăsache, Ilie, 350
 Tănăsescu, Antoaneta, 166
 Tărăpoancă, Ion, 547
 Tărchilă, Dan, 675
 Tăutu, Nicolae, 12, 76, 103, 115, 148, 235, 260, 404, 459, 507, 525, 604, 651, 703, 722
 Teașcă, Constantin, 22
 Teilhard de Chardin, Pierre, 234
 Teodoreanu, Al. O., 586
 Teodoreanu, Ionel, 27
 Teodorescu, Barbu, 133, 237, 710
 Teodorescu, Cicerone, 596
 Teodorescu, Crin, 136, 432, 602, 650
 Teodorescu, Gabriel, 12
 Teodorescu, Marius, 351
 Teodorescu, V., 335
 Teodorescu, Virgil, 47, 97, 129, 266, 306, 309, 317, 540
 Teodorescu-Braniște, Tudor, 89, 119, 134, 149, 441, 707
 Teodoru, Eugen, 41, 65, 139, 173, 269, 604, 632
 Tertulian, N., 39, 140, 219, 234, 369, 632
 Terzea, Vasile, 604
 Theodorakis, Mikis, 304
 Theodorescu, Cicerone, 9, 12, 17, 29, 46, 76, 110, 168, 220, 225, 263, 264, 266, 268, 269, 279, 321, 322,

- 341, 346, 368, 378, 392, 393, 433,
462, 494, 536, 555, 569
Theodoru Radu, 16, 368, 604, 651
Thibaudet, 619, 718
Thurber, James, 105
Titel, Sorin, 26, 67, 84, 125, 128,
227, 245, 358, 398, 425, 604, 644,
707, 722
Toboşaru, Ion, 126
Todea, Mihai, 121, 550
Todie, Eugen, 86
Tolstoi, Alexei, 310
Tomescu, D., 308
Tomozei, Gheorghe, 44, 62, 67, 78,
85, 118, 179, 241, 286, 301, 331,
421, 494, 525, 533, 704
Tomuş, Mircea, 72, 191, 364, 450,
521, 524, 548
Tonitza, Nicolae, 239, 296, 539
Topârceanu, George, 554, 560
Tornea, Florin, 257
Torynopol, Victor, 13, 119, 176, 586
Toso, V., 481
Traian, Valeriu, 468, 529
Trakl, Georg, 309, 329
Trandafilova, N., 76
Trivale, Ion, 350
Trotuş, Ernest, 119, 300
Tudor, Eugenia, 95, 414, 417
Tudora, Carmen, 176, 236, 642
Tudoran, Radu, 265, 325, 398, 418,
480
Tuhacevski, M.N., 229
Tulbure, Victor, 11, 90, 103, 105,
152, 211, 263, 368, 410, 416, 433,
494
Tumanov, Sergiu, 485
Turcu, C., 505
Turcu, Gheorghe, 63
Turcu, Marcel, 245
Turcu, N.V., 176, 377
Turcuş, Aurel, 184, 209
Tutungiu, Paul, 149
Tzara, Tristan, 73, 283, 289, 310,
547, 586, 713
- T**
- Țătomir, Nicolae/ Tatomir, 64, 180,
350
Țepeneag, Dumitru, 203, 227, 536,
591, 605, 626, 627, 644, 685, 691
Țic, Nicolae, 9, 96, 104, 106, 114,
116, 203, 216, 335, 443, 451, 453,
615, 626, 685, 689
Țichindeal, Dimitrie, 426
Țirioi, Nicolae, 245, 620, 646, 707
Țoiu, Constantin, 93, 203, 211, 228,
310, 334, 524, 637, 682, 684, 694,
696
Țopa, Liliana, 274, 319, 642
Țuculescu, Ion (pictor), 112, 147
Țugui, Haralambie, 184, 232, 303,
425, 536, 551, 595, 606
Țugulea, Eugen, 650
Țvetaeva, Marina, 697
- U**
- Udrea, Cornel, 43, 213, 346, 499,
556, 588, 618
Udrea, Dumitru, 547
Ulici, Laurențiu, 222, 458
Ungaretti, Giuseppe, 177, 247, 283,
309, 336
Ungheanu, Mihai, 106, 427, 487, 546
Ungureanu Gh., 505
Ungureanu, Cornel, 185, 245, 246,
426, 646
Ungureanu, Gr., 526
Ureche, Damian, 25, 45, 181, 273,
293, 371, 425, 525, 536
Urmuz, 195, 252, 343, 506, 613, 688,
689
Utan, Tiberiu, 10, 38, 113, 115, 151,
168, 211, 221, 315, 335, 443, 459,

494, 524, 540, 553, 561, 586, 607,
632, 637, 694

V

Vadu, Anton, 427
Vaida, A. G., 401
Vaida, Mircea, 359
Valea, Lucian, 648, 655, 671
Valeri, Diego, 177
Valéry, Paul, 67, 134, 226, 282, 309,
346, 355, 547
Vancea, Maria, 9, 70
Vasilescu, Stelian, 533
Vasiliu, Mihai, 345, 626
Vasiliu-Birlic, Gr., 256
Vatamaniuc, D., 505, 529, 536
Vazov, Ivan, 529
Văcărescu, Elena, 442
Văcărești (poetii), 554, 561
Vâlsan, Gh., 71
Vărgolici, Teodor, 23, 45, 119, 153,
154, 219, 269, 274, 330, 345, 510,
554, 676
Veakis, Ianis, 490
Velazquez, Guillermo Landa, 294
Velea, Nicolae, 12, 26, 34, 40, 47, 48,
55, 65, 84, 91, 96, 100, 125, 168,
176, 177, 185, 321, 397, 436, 445,
472, 525, 532, 553, 558, 559, 560,
570, 582, 586, 591, 604, 607, 626,
651, 685, 689, 694, 707, 724
Velenciuc, Vasile, 414
Verbitsky, Bernardo, 294
Verdețu, Nicolae, 17, 46, 654
Verendeanu, Gh., 368
Verne Jules, 158
Vesnić, Slavko, 373
Vianu, Elena, 20, 254, 649
Vianu, Tudor, 32, 37, 92, 96, 120,
143, 148, 158, 160, 180, 210, 213,
214, 217, 222, 244, 270, 308, 318,
347, 381, 387, 409, 413, 426, 437,

475, 501, 513, 600, 622, 642, 655,
671, 713, 717, 765
Vicol, Dragoș, 46, 76, 77, 110, 139,
170, 196, 221, 269, 315, 368, 401,
551, 605, 651, 669, 722
Victor, Ion B., 347, 580
Vidu, Ion, 239
Vieru, Anatol, 190
Vigorelli, Giancarlo, 249
Vinci, Leonardo da, 272
Vinea, Ion, 10, 16, 67, 96, 128, 224,
245, 248, 256, 307, 329, 358, 381,
386, 392, 406, 412, 487, 495, 505,
566, 586, 645, 694, 708, 713
Vinokurov, Evgheni, 598, 599, 605,
697
Vintilă, Petru, 32, 76, 211, 217, 225,
232, 264, 368, 377, 449, 452, 476,
497, 551, 574, 604, 651, 677, 683
Virgiliu, 84, 242
Vișnevski, 721
Vitandis, Gheorghe, 421
Vitner, Ion, 49
Vlad, Corneliu, 46, 172
Vlad, G., 40
Vlad, Sorin, 642
Vlahuță, Alexandru, 34, 387, 524,
564, 566, 690, 713
Vlasiu, Ion, 16, 154, 335, 394, 524,
671
Vlădescu, Toma, 166
Voiculescu, E., 180, 644
Voiculescu, Vasile, 43, 67, 73, 81,
89, 90, 226, 246, 410, 536, 645
Voinikov, D.P., 528
Voitec, Ștefan, 14, 275
Voitinovici, Alexandru, 91
Volceanov, N., 155
Volen, Ilia, 40
Voronca, Ilarie, 271, 310, 465, 552,
611, 707
Voznesenki, Andrei, 697

Vrânceanu, Dan, 70
 Vrânceanu, Dragoș, 31, 203, 226,
 227, 233, 247, 318, 346, 376, 403,
 484, 519, 525, 575, 576, 596, 600,
 673, 694
 Vrânceanu, Radu, 496
 Vrigny, Roger, 300
 Vulcan, Iosif, 78, 334, 528, 533, 539,
 546, 588, 590
 Vulpescu, Romulus, 55, 69, 177, 220,
 227, 309, 421, 453, 469, 524, 600

W

Wagner, Richard, 190
 Wald, H., 606
 Wedkiewicz, Stanislaw, 647
 Wells, H.G., 134, 154, 213, 442
 Whitman, Walt, 346
 Wilder, Thornton, 475
 Williams, Tennessee, 23, 320, 720
 Wordsworth, William, 269
 Worringer, Wilhelm, 147
 Wright, Richard, 163, 634

Z

Zaciu, Mircea, 22, 52, 132, 659, 713
 Zaharia, Elena, 584, 689
 Zaharia, Romulus, 56, 232, 433, 575,
 604, 651, 722

Zaiuncikovski, I., 43, 165, 469
 Zamfir, Vasile, 30, 214, 221, 233
 Zamfirescu, Duiliu, 83, 230, 234,
 292, 340, 503, 524, 563
 Zamfirescu, Dan, 234, 264, 335, 607,
 676
 Zamfirescu, G. M., 465, 539, 643
 Zamfirescu, Ion, 308
 Zamfirescu, Violeta, 147, 313, 335,
 444, 551, 553, 560, 604, 620, 685
 Zanzotto, Andrea, 221
 Zarifopol, Paul, 46, 92, 293, 320,
 387, 426, 600
 Zavoda, Vilem, 271
 Zavragiu, Ilie, 315
 Zăinescu A.I., 453, 614
 Zbârcea, George, 475
 Zeletin, C. D., 177, 336
 Zilieru, Horia, 64, 110, 125, 180,
 225, 350, 422, 425, 525
 Zincă, Haralamb, 10, 17, 30, 76, 84,
 139, 321, 378, 401, 433, 544, 551,
 722
 Zoga, Matei, 72
 Zola, 179
 Zoltán, Franyo, 260, 283, 350
 Zoltan, Veress, 17, 707
 Zsolt Galfalvi, 110, 114, 147, 514